EXPLICAŢIUNEA

TEORETICĂ ŞI PRACTICĂ A

DREPTULUI CIVIL ROMÂN

Lex dura, sed scripta (L. 12 § 1, Dig., *Qui et a quibus manumissi liberi non fiunt*, 40, 9).

DE

DIMITRIE ALEXANDRESCO

TOMUL III
PARTEA I

Ediţia a II-a, revăzută, complect refăcută şi mărită în mod considerabil.

— Art. 435—643 C. Civ. —

BUCUREŞTI
ATELIERELE GRAFICE SOCEC & C^O, SOCIETATE ANONIMĂ
1909

DREPTUL CIVIL ROMÂN

ÎN COMPARAȚIUNE CU LEGILE VECHI

ȘI CU

PRINCIPALELE LEGISLAȚII STRĂINE

TOMUL III, PARTEA I-A

(ED. A II-A).

„Legum ministri magistratus, legum interpretes judices, legum denique idcirco omnes servi sumus, ut liberi esse possimus“.

„Magistraţii sunt miniştrii legilor, judecătorii sunt interpreţii legilor; într'un cuvânt toţi suntem supuşi legilor, spre a puteà trăi liberi“.

(*M. T. Cicero,* **Pro Cluent.,** capit. 53).

Ioan

EXPLICAȚIUNEA

TEOREТICĂ ŞI PRACTICĂ A

DREPTULUI CIVIL ROMÂN

Lex dura, sed scripta (L. 12 § 1, Dig., *Qui et a quibus manumissi liberi non fiunt*, 40, 9).

DE

DIMITRIE ALEXANDRESCO

TOMUL III
PARTEA I

Ediția a II-a, revăzută, complect refăcută și mărită în mod considerabil.

— Art. 435—643 C. Civ. —

BCU Cluj-Napoca

BUCUREȘTI
ATELIERELE GRAFICE SOCEC & Co., SOCIETATE ANONIMĂ
1909

183938

No. 374

Toate exemplarele acestui volum vor fi numerotate și semnate de autor **(manu propria).**

Orice exemplar care nu va întrunì aceste condiții se va considerà ca contrafăcut, și va fi urmărit ca atare.

D. Alexandrescu

CARTEA I

TITLUL XI

Despre majoritate, despre interdicţiune şi despre consiliul judiciar.

CAPITOLUL I

Despre majoritate.

Art. 434. — Acest text a fost explicat în t. II, p. 539 urm., odată cu art. 342.

CAPITOLUL II

Despre interdicţiune.

Definiție.

A interzice (*interdicere*) însemnează a opri. Interdicția este deci oprirea făcută unei persoane de a-și exercità drepturile sale, de a cârmui persoana și averea sa. Interdicția mai poate încă fi definită: starea unei persoane care, de fapt fiind incapabilă de a se cârmui însăși, a fost declarată incapabilă de a face orice act civil și, în consecință, a fost pusă de justiție sub autoritatea unui tutor, care lucrează în numele ei.

Cuvântul *interdicție* mai însemnează încă starea persoanei care a făcut obiectul acestei opriri.

Interdicția legală, interdicția judiciară.

Legile noastre recunosc două feluri de interdicție: 1º interdicția legală, care rezultă din condamnarea unui individ la munca silnică sau recluziune (art. 13, 16 C. pen.) [1] și

---

[1] Vezi t. I, p. 376 urm. (ed. 2-a). — Este de observat că, la noi, condamnatul supus interdicției legale nu are un tutor ca în Franța, ci un *curator*, însă acest curator este, în privința

2^0 interdicția judiciară sau judecătorească, care are de cauză slăbirea în totul sau în parte a facultăților intelectuale.

Dr. roman. La Romani, numai risipitorii (*prodigi, eversores*) erau interziși (1). Majorul care erà într'o stare obișnuită de imbecilitate, demență sau furie, sau care erà surdo-mut ori aveà altă infirmitate perpetuă (*qui morbo perpetuo laborat*), aveà numai un curator pentru administrarea bunurilor sale (Instit., *De curatoribus*, I, 23, § 3 și 4), însă el nu erà considerat ca interzis, fiindcă în intervalele lucide (*per intervalla quæ*

---

averei condamnatului, întocmai ca și un tutor (vezi t. II, p. 669, nota 1), cu această deosebire însă, că art. 453, 455 și 457 nu pot fi întinse și la interdicția legală. Cpr. Demolombe, VIII, 624.

C. Calimach. Și după art. 371 din codul Calimach (279 C. austriac), acel osândit la o închisoare îndelungată aveà un curator, dacă aveà avere. Vezi și art. 1159 din acelaș cod (cpr. art. 868 C. austriac), după care acel osândit pentru o mare vinovăție nu puteà face nici o tocmală puternică, cât timp ținеà pedeapsa lui. Vezi t. VI a Coment. noastre, p. 467, nota 1.

Dr. vechiu. (1) L. 1, 2 și 15, Dig., *De curat. furioso*, etc., 27, 10. Vezi și legiuirea țărei românești din 1834 (capit. VII, Regul. organic, care inspirându-se de la ideile romane, pune pe risipitori sub îngrijirea obșteștei epitropii. Risipitorii aveau un tutor sub codul Caragea și înaintea acestei legiuiri (art. 3, partea I, capit. 5). — Sub codul Calimach (art. 357, § 4), risipitorii aveau un curator. Vezi însă art. 331 din acelaș cod (251 C. austriac), după care tutela puteà fi prelungită peste 25 ani pentru metehnele minței sau ale trupului, *ori pentru risipire*, sau pentru alte pricini mari a epitropisitului.

Dr. străin. Majorul poate fi interzis și astăzi pentru risipire după unele legislații străine. Vezi, de exemplu, art. 487 C. olandez; art. 730, 738, 740 C. cant. Zürich din 1887; art. 251 C. austriac (331 C. Calimach); art. 1987 C. Saxoniei; art. 340 C. portughez; art. 221 urm. C. spaniol; art. 6, § 2 C. german, etc. Iată cum se exprimă acest din urmă text: „*Entmündigt kann werden: wer durch Verschwendung sich oder seine Familie der Gefahr des Notstandes aussetzt*“.

Dr. englez. Legile engleze, voind a garantà libertatea individuală, au căzut în excesul contrar, căci în Anglia, risipitorul nu poate fi nici interzis, nici pus sub consiliu judiciar, ci își păstrează exercițiul drepturilor sale. Și această soluție este greșită. In adevăr, risipitorul nu trebue să fie interzis, pentru că el nu este smintit; el trebue numai să fie pus în imposibilitate de a-și nimicì averea, spre a nu devenì o povoară pentru societate și pentru familia sa.

perfectissima sunt), *in vremea zăstâmpurilor*, după cum se exprimă art. 725 din codul Calimach, aveà capacitatea de a face toate actele privitoare la viaţa civilă (1).

Dr. actual. Astăzi, din contra, majorii smintiţi sunt puşi sub interdicţie şi declaraţi incapabili (art. 435 urm.), iar risipitorii au numai un consiliu judiciar (art. 458 urm.).

Această stare de lucruri constitue necontestat un progres, căci graţie incapacităţei de care este lovit smintitul, cei de al treilea sunt puşi la adăpost şi nu vor vedeà actele lor anulate, după cum se întâmplà în Muntenia, sub codul Caragea, unde smintitul nu aveà nici curator, nici tutor, şi unde singura sa garanţie consistà în facultatea ce-i dădeà legea de a cere anularea tocmelilor sale (2), ceeace erà în totdeauna jignitor pentru terţii de bună credinţă.

Ord. publică. Interdicţia este de ordine publică, fiindcă ridică majorului capacitatea ce el are dela lege în privinţa tuturor actelor civile (art. 434): de unde rezultă că ea nu poate să facă obiectul unei convenţii, unei încuviinţări, unei dezistări, sau a unei tranzacţii în genere (art. 5) (3).

---

(1) L. 6. *in medio*. Cod, *De curatore furiosi vel prodigi*, 5. 70.

(2) „Cei fără de minte, veriee tocmală sau dar vor face, se socoteşte drept nimic şi se strică", zice art. 2, partea I, capit. 4 din codul Caragea. Vezi şi art. 8 al legiuirei menţionate din 1834 (C. Caragea, ed. Brăiloiu, p. 218).

(3) Laurent, V, 248. — Astfel, ruda care ar fi provocat interdicţia nu poate să renunţe la cererea sa (C. Nancy şi Cas. fr., D. P. 66. 2. 142; D. P. 84. 1. 103; Sirey, 84. 1. 328), şi ea ar puteà da curs acţiunei sale, cu toate că s'ar fi dezistat dela dânsa (C. Lyon, D. P. 54. 2. 33). Cpr. C. Nancy, decizia *suprà cit.* — Tribunalul n'ar puteà însă pronunţa interdicţia din oficiu, dacă persoana care ar fi provocat-o n'ar fi revenit asupra dezistărei sale, pentrucă această dezistare constitue cel puţin o renunţare la procedura interdicţiei. Laurent, V, 248 *in fine*. — *Contrà*: Cas. fr. Répert. Dalloz, v° *Interdiction*, 244, nota 1.

Încuviinţarea la o hot. de interdicţie, renunţarea la apel, etc. Persoana interzisă n'ar puteà, de asemenea, să încuviinţeze la hotărârea de interdicţie (cpr. Cas. fr. D. P. 1906. 1. 207); să renunţe la apel sau să se deziste de apelul ce ar fi făcut, etc. Laurent, V, *loco cit.*; Demolombe, VIII, 474; Baudry et Bonnecarrère, IV, 835; Aubry et Rau, I, § 124, p. 790 (ed. a 5-a); Carré-Chauveau, *Lois de la procéd.*, VI, partea II, *Quest.* 3031 *bis*; C. Lyon, Sirey, 73. 2. 40. Cpr. C. Toulouse, D. P. 80. 2. 195. — Nu este, de asemenea, validă dezistarea dela

Necesitatea unei hot. judecătoreşti.

Nimeni nu se poate deci asimilà unui interzis, dându-şi singur un tutor sau un consiliu judiciar, şi interdicţia fie totală, fie parţială, nu poate să rezulte decât dintr'o hotărîre rămasă definitivă (¹).

Cauzele interdicţiei. — Persoanele care pot fi interzise.

Art. 435. — Majorul care este într'o stare obişnuită de imbecilitate, de sminteală, sau de nebunie cu furie, trebue a fi interzis, chiar şi când are intervale lucide. (Art. 155, 156, 434, 457, 913, 950 urm. C. civ. Art 643-647 Pr. civ. Art. 393 § 2 C. pen. Art. 489 C. fr.).

Cauzele interdicţiei.

In realitate nu există de cât o singură cauză de interdicţie: alienaţiunea mintală; însă această stare a bolnavului se manifestă fie prin *imbecilitate*, fie prin *smintire* sau *demenţă*, fie prin *nebunie cu furie*.

Imbecilitatea şi idiotizmul.

Imbecilitatea sau idiotizmul(²) *(imbecillitas)*, rezultă dintr'o organizaţie incomplectă. In această stare omul este ca şi un animal, pentrucă este incapabil de a concepe alte idei decât acele care se referă la trebuinţile sale fizice: . *veluti pecora, quæ natura prona atque ventri obedientia finxit*(³).

---

apel făcută de acela care ar fi cerut interdicţia. C. Caen, D. P. 1900. 2. 161.

(¹) Aubry et Rau, *loco cit.;* Demolombe, VIII, 471 şi 703 *bis;* Baudry et Bonnecarrère, IV, 800; T. Huc, III, 505; Répert. Sirey, v⁰ *Interdiction*, 127; Chauveau-Carré, *loco cit.;* Massé-Vergé, I, § 233, p. 464, nota 4; Marcadé, II, 312; Neagu, II, p. 359, No. 37; Cas. fr. D. P. 80. 1. 112; Sirey, 80. 1. 125.

Vom vedeà de asemenea sub art. 436 şi 445, cu toată controversa ce există asupra acestui punct, că nimeni nu poate să provoace interdicţia sa sau punerea sa sub un consiliu judiciar. — Codul cant. Zürich din 1887 (art. 741, 742), ca şi codul anterior (art. 329), permite persoanelor atinse de o boală mintală sau de o infirmitate corporală, de a se pune însăşi sub tutelă, sub condiţie însă de a aduce aceasta la cunoştinţa terţiilor prin publicitate.

(²) Medicii disting imbecilitatea de idiotizm, căci organizaţia idiotului este necomplectă, pe când imbecilul îşi are facultăţile sale, însă rămâne veşnic în copilărie. Vezi Briand et Chaudé, *Manuel de médecine légale*, p. 569 (ed. a 9-a 1879). Cpr. Laurent, V. 249.

(³) Sallustius, *De conjuratione Catilinæ, 1 ab initio.*

Smintirea. Smintirea (art. 437) sau sminteala, după cum se exprimă art. 435 *(dementia)*, provine din tulburarea facultăților intelectuale. In această stare, spiritul omului nu are nicio rânduială în concepțiile sale: bolnavul are însă de cele mai multe ori intervale lucide.

Furia. Furia *(furor)* este starea demenței în cel mai mare grad, care împinge pe om la acte periculoase atât pentru dânsul cât și pentru semenii săi.

Mania, monomania, frenezia, melancolia, etc. Acestea sunt, în genere, cele trei caractere a alienațiunei mintale, însă nomenclatura legei este departe de a fi completă, căci știința medicală mai recunoaște și alte feluri de smintire, cari pot da loc la interdicție. Astfel sunt: *mania*, *monomania*, *frenezia*, *melancolia*, etc. (1). Cu alte cuvinte, judecătorii vor admite interdicția de câteori vor constatà în fapt că individul, care este obiectul acestei cereri, nu este in stare a se cârmui singur și a-și administrà averea din cauza dezorganizărei facultăților sale mintale, *quia rebus suis superesse non potest* (Instit., *De curatoribus*, 1, 23, § 4)(2).

Strictă interpretare a legei. Numai alienațiunea mintală, sub orice formă s'ar manifestà, poate servì de bază la pronunțarea interdicției, pentrucă cauzele de interdicție sunt enumărate de lege în mod limitativ (3). Lipsa de caracter sau de moralitate, bătrânețile cele mai adânci (4), infirmitățile trupești cari nu lasă nici o spe-

---

(1) Cpr. Briand et Chaudé, *op. cit.*, p. 563 urm.; Tardieu, *Etude médico-légale sur la folie* (1872), p. 105 urm.; Demolombe, VIII, 420; Beudant, II, 945 urm., 957; Planiol, I, 2039 (ed. a 3-a); Baudry et Bonnecarrère, IV, 774; Valette, *Explic. somm. du 1-er livre du C. Napol.*, p. 344; T. Huc, III, 503; Laurent, V, 249.

(2) Cpr. Trib. și C. Iași, *Cr. judiciar* din 1897, No. 14; *Cr. judiciar* din 1895, No. 16 și *Dreptul* din acelaș an No. 21. Art. 33 § *g* din codul Calimach (21 C. austriac) pune mai cu deosebire sub protecția legilor *pe acei întru desăvârșită nebunie, acei sminitiți la minte și acei zăluzi, cari sau de istor sunt lipsiți de întrebuințarea minței, sau sunt neputincioși de a preveden isprăvile faptelor lor.*

(3) O slăbiciune obișnuită a minței ar puteà da loc la interdicție, cu toate că persoana atinsă de această infirmitate n'ar fi perdut cu totul uzul rațiunei, dacă asemenea slăbiciune ar împedicà pe pacient de a-și ocârmuì averea și persoana sa. C. Riom, D. P. 83. 2. 70. Cpr. Trib. Paris și Cas. fr. *Dreptul* din 1881, No. 74; D. P. 65. 1. 84. Vezi și Demolombe, VIII, 427.

(4) Baudry et Bonnecarrère, IV, 778; Demolombe, VIII, 433;

Beţia. ranţă de tămăduire(1) şi chiar beţia în exces şi obişnuită(2) care, precum se ştie, este mama tuturor viţiilor, nu constituesc în sine şi fără alte împrejurări cauze îndestulătoare spre a puteà provocà interdicţia unei persoane.

Instinctele rele. Viţiurile sau instinctele rele nu sunt de asemenea o cauză de interdicţie(3), nici simplele curiozităţi de caracter(4).

Surdo-muţi. Surdo-muţii nu vor fi de asemenea interzişi, chiar dacă ar fi lipsiţi de cultură, decât atunci când se va constatà în fapt că sunt lipsiţi de uzul raţiunei(5).

Répert. Sirey, v⁰ *Interdiction*, 48; Pand. fr., *eod.* v⁰, 52; Planiol, I, 2040 (ed. a 3-a); Neagu, II, p. 355, No. 18. Bătrâneţele numai atunci pot deveni o cauză de interdicţie când au ca consecinţă o slăbire a facultăţilor mintale în sensul art. 435. Vezi autorii *suprà* citaţi.

(1) Cpr. Demolombe, VIII, 436; Planiol, *loco cit.*; De la Bigne, I, 897; T. Huc, III, 505; Baudry et Bonnecarrère, IV, 778; Neagu, II, p. 355, No. 20 urm. Astfel, s'a decis că persoana care ar aveà o paralizie a limbei n'ar puteà fi înterzisă, dacă ea a păstrat uzul facultăţilor intelectuale. C. Caen, Sirey, 79. 2. 336; D. P. 80. 2. 247. — La Romani, persoanele supuse unei infirmităţi perpetue *(qui morbo perpetuo laborant)* aveau un curator (Instit., *De curatoribus*, I, 23, § 4). Vezi şi art. 331 din codul Calimach (25 C. austriac), citat *suprà* p. 2, *ad notam.*

(2) Planiol, I, 2040; Baudry et Bonnecarrère, IV, 778; Laurent, V, 249; Demolombe, VIII, 432; T. Huc, III, 503; Aubry et Rau, I, § 124, p. 789; De la Bigne, I, 897; Répert Sirey, v⁰ *Interdiction*, 58; Pand. fr., *eod.* v⁰, 28; Neagu, II, p. 355, 356, No. 22; C. Rouen, D. P. 65. 2. 226; Sirey, 65. 2. 350.

C. german. Art. 6. In codul german (art. 6), beţia este din contra o cauză de interdicţie, şi această dispoziţie este foarte nemerită. In dreptul vechiu francez, desfrânarea era o cauză de interdicţie, mai ales în privinţa femeilor (cpr. L. 15, Pr., Dig., *De curatoribus furioso et aliis*, 27, 10), după care se puteau interzice femeile care-şi risipeau bunurile lor *(quæ luxoriose vivunt)*, ceeace astăzi nu mai este admisibil. Cpr. Demolombe, VIII, 432.

(3) Beudant, II, 957; Demolombe, VIII, 427; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 24; Neagu, II, p. 356, No. 23.

(4) Aubry et Rau, I, § 124, p. 789; Trib. Paris, Sirey, *Recueil général*, I-a serie (1791—1830), V, partea II, 323, col. 2.

(5) Planiol, I, 2040; T. Huc, III, 503; Laurent, V, 249; Demolombe, VIII, 437; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 789; Magnin, *Tr. des minorités*, I, 580, p. 453 (ed. din 1842); Pand. fr., v⁰ *Interdiction*, 59; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 51; Neagu, II, p. 355, No. 20.

Alien. mintală trebue să fie obişnuită.

Pentru ca interdicţia să poată fi admisă, legea cere ca alienaţiunea mintală. sub orice formă s'ar manifestà, să fie *obişnuită*, adecă să fie o stare ordinară a persoanei care urmează a fi interzisă (1), căci oarecare fapte izolate şi

---

Art. 816 C. civil.

Art. 816, după care surdo-mutul care nu ştie a scrie nu poate primì o donaţiune fără asistenţa unui curator, este deci o excepţie dela dreptul comun, care nu poate fi întinsă la alte cazuri. Cas. rom. Bult. S. I. 1878, p. 84. Vezi t. I a Coment. noastre, p. 71. nota 1; t. VI. p. 455 nota şi t. VIII, p. 64. text şi nota 1. Vezi şi *infra* explic. art. 816.

C. Calimach. Art. 364.

„Surdo-muţii, zice art. 364 din codul Calimach (275 C. austriac), *de vor fi şi sminţiţi la minte*, rămân deapururea sub epitropie, iar dacă după al 25-lea an al vârstei lor. se vor arătà vrednici a-şi ocârmuì însişi lucrurile lor. fiind întru întregimea simţirilor, atunci nu li se va rânduì curatori înpotriva voinţei lor, ci vor aveà un advocat la pricini de judecată".

Dr. roman.

La Romani. din contra, surdo-muţii aveau în totdeauna un curator. „*Sed et mente captis et surdis et mutis, et qui morbo perpetuo laborant, quia rebus suis superesse non possunt, curatores dandi sunt*" (Instit. *De curatoribus*, I. 23, §. 4).

Dr. străin.

In codul italian (art. 340), surdo-muţii şi orbii din naştere *(il surdo-muto ed il cieco dalla nascita)* sunt de asemenea de drept sub curatorie, şi nu pot face fără asistenţa acestui curator decât actele de administraţie (art. 339 C. italian). Această curatorie nu încetează decât atunci când tribunalele îi declară capabili de a se îndeletnicì cu propriile lor afaceri (art. 340 C. italian). Surdo-mutul mai este încă pus sub curatorie în codul german (art. 1910) şi în codul japonez, promulgat la 28 Aprilie 1896. „Se poate rânduì un consiliu, zice art. 11 din acest cod, celor slabi de minte, surzilor, muţilor, orbilor şi risipitorilor, în calitatea lor de quasi-interzişi". In codul portughez, surdo-muţii cari nu au capacitatea necesară spre a-şi administrà bunurile lor *(os surdos-mudos, que nao tiverem a capacidade necessaria para reger seus bens)*, sunt puşi sub tutelă (art. 337 urm.), iar în dreptul englez, indivizii surzi, muţi şi orbi din naştere, adecă lipsiţi de toate sensurile esenţiale, sunt de drept presupuşi idioţi. Vezi Er. Lehr. *Droit civil anglais*, 75, p. 40 (ed. 1-a). Vezi asupra condiţiei juridice a surdo-muţilor. articolul ce am publicat în *Dreptul* din 1907, No. 56.

(1) Judecătorii fondului apreciază în mod suveran starea persoanei a cărei interdicţie se cere. apreciarea lor nefiind, în această privinţă, supusă controlului Casaţiei. Planiol, I, 2041; Baudry et Bonnecarrère, IV. 779; T. Huc, III, 503; Demolombe, VIII, 426; Laurent, V, 249; De la Bigne, I, 897;

trecătoare n'ar fi suficiente pentru a motivà interdicția, chiar dacă ar denotà o dezorganizare a facultăților intelectuale (1); de unde rezultă că cinevà poate de fapt să fie smintit, fără a fi cu toate acestea interzis. Astfel ar fi, de exemplu, persoana care accidental ar fi fost lipsită de uzul rațiunei printr'o comoție cerebrală, și care în urmă s'ar fi tămăduit (2).

Existența de intervale lucide nu împedică pronunțarea interdicției.

Odată însă ce alienațiunea mintală constitue o stare obișnuită a pacientului, interdicția se va admite, chiar dacă el ar aveà intervale lucide, adecă chiar dacă din timp în timp el s'ar bucurà de întregimea minței sale, și aceasta pentru a se înlăturà orice dificultăți cari s'ar naște din chestiunea de a se ști dacă cutare persoană erà sau nu într'un interval lucid în momentul când a contractat, ceeace ar fi foarte greu de constatat (3). Apoi, interdicția este mai necesară atunci când smintirea este intermitentă, decât atunci când este permanentă, pentrucă în acest din urmă caz, este cu neputință ca smintitul să facă vreun act dăunător, din cauză că nimeni nu va voì să contracteze cu dânsul și pentru că, în orice caz, contractul va puteà fi anulat cu cea mai mare ușurință (4).

Inexactitate de text.

Art. 435 prevede că persoana care se găsește în condițiile de mai sus *trebue* a fi interzisă. Aceasta nu este însă exact decât în caz de nebunie cu furie, pentrucă numai

---

Beudant, II, 957; Pand. fr., v^0 *cit.*, 60 urm.; Répert. Sirey, *eod.* v^0, 25 urm.; Cas. fr., Sirey, 84. 1. 112; D. P. 98. 1. 221; *Pand. Périod.* 98. 1. 365. D. P. 1901. 1. 24; Sirey, 1901. 1. 123.

(1) Cpr. C. București și Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1894, No. 5 și din 1902, No. 16.

(2) Laurent, V. 250; Pand. fr., v^0 *cit.*, 46. — Nu este nevoe ca hotărîrea care admite interdicția să declare expres că persoana care face obiectul acestei cereri se găsește într'o stare obișnuită de smintire, fiind suficient ca aceasta să rezulte implicit din motivele hotărîrei. Pand. fr., v^0 *cit.*, 49; Neagu, II, p. 355, No. 14; Laurent, *loco cit.*; Cas. fr. D. P. 48. I. 230; Sirey, 48. I. 677; D. P. 65. I. 84; Sirey, 65. I. 158.

(3) Cpr. C. București, *Dreptul* din 1894, No. 5. Vezi și Cas. fr. Sirey, 91. 1. 213.

(4) Cpr. Laurent, V, 250; Demolombe, VIII, 430; Ducaurroy, Bonnier et Roustain, I, 712; Duranton, III, 715.

atunci ministerul public este obligat a provocà interdicţia, din cauza pericolului ce starea pacientului poate să producă în societate (art. 437). In toate celelalte cazuri, smintitul va puteà însă să nu fie interzis, dacă rudele lui nu provoacă această măsură, căci tribunalul nu poate pronunţà interdicţia din oficiu. In asemenea caz, bolnavul va puteà fi îngrijit de familia sa sau într'o casă de sănătate (1).

L. asupra alienaţilor din 15 Decembrie 1894.

---

(1) Cpr. Laurent, V, 251. — In ediţia I-a a acestei cărţi (t. II, p. 298, nota 1), semnalam o lacună considerabilă care rezultà din lipsa unei legi asupra alienaţilor şi ziceam: „să sperăm că asemenea lacună va încetà în curând de a existà în ţara noastră". Ei bine, prevederile noastre s'au realizat, căci la 15 Decembrie 1894 s'a promulgat legea asupra alienaţilor. (Vezi şi regul. asupra alienaţilor din 13 Nov. 1896). Iată câtevà din dispoziţiile acestei legi cu totul insuficientă. Stabilimentele destinate la căutarea alienaţilor sunt de două feluri: ospiciile de alienaţi şi casele de alienaţi private (art. 1). — Casele private, de care se vorbeşte în art. precedent, nu pot fi deschise decât cu autorizarea ministerului de interne (art. 3). — Nimeni nu poate fi izolat şi căutat în domiciliul său propriu sau în acela al vreuneia din rudele sale, dacă starea sa de alienaţiune mintală n'a fost prealabil constatată prin doi medici (art. 4). — Ospiciile de alienaţi şi casele de sănătate sunt supuse supravigherei directe a guvernului şi a autorităţilor locale (art. 6). — Nicio persoană atinsă de alienaţiune mintală nu poate fi primită în vreun ospiciu public sau în vreo casă de sănătate, decât în baza unui certificat medical vizat de procurorul tribunalului şi subscris de doi medici, cari nu pot fi nici rude cu bolnavul, nici cu acela care cere aşezarea bolnavului, nici medici ai ospiciului unde se va aşezà bolnavul (art. 8). — Nicio persoană aşezată în ospicuri nu poate fi reţinută dacă medicul ospiciului declară că este vindecată (art. 11). — Preveniţii şi condamnaţii la închisoare de orice natură cari, după o expertiză medicală, s'ar constatà că sunt atinşi de alienaţiune mintală sau de epilepsie, vor fi aşezaţi, pe baza ordinului procurorului, într'un ospiciu de alienaţi până la vindecarea lor, sau până la expirarea pedepsei (art. 29). Orice persoană aşezată într'un ospiciu de alienaţi cată să fie prevăzută de un administrator provizoriu, care va gerà afacerile ei până la însănătoşirea sa (art. 32). — Acest administrator se numeşte de tribunalul de judeţ, după recomandarea consiliului de familie a persoanei alienate (art. 33), sau după aceea a ministerului public, când bolnavul nu are rude sau când rudele nu fac nicio cerere (art. 34). — Judecătorul de ocol nu are competinţa de a numì asemenea administrator. (Vezi C. Botez, *C. de şedinţă al jud. de pace*, p. 345 (ed. a 2-a).

Critica art. 510 urm. din codul olandez.

Codul olandez merge și mai departe, permițând tribunalului de a ordonà detențiunea pentru un an a persoanei care urmează a fi interzisă, dispoziție aplicabilă și risipitorilor (art. 509—543). Înțelegem până la un punct oarecare ca furiosul să fie închis, pentru a nu compromite ordinea publică, deși este cu putință ca regimul închisorei să agraveze boala lui, în loc de a o tămăduì; dar ca legea să uzeze de aceeaș asprime în privința risipitorului, care nu face nici un rău nimănui, aceasta este inexplicabil. In adevăr, risipitorul trebue să fie împedicat de a-și nimicì averea, nu însă să fie lipsit de libertatea sa, căci risipirea nu este un delict.

Interdicția minorilor. Controversă.

Art. 435 din codul nostru vorbește numai de interdicția majorului, fără a zice nimic despre aceea a minorului; de unde s'a tras concluzia că minorii nu pot fi interziși, pentrucă acei neemancipați sunt de drept sub tutelă, iar acei emancipați pot fi puși sub tutelă sau sub puterea părin-

---

S'a decis ca legea asupra alienaților ordonă numirea acestui administrator independent sau alăturea cu procedura de drept comun a interdicției (C. Iași, *Dreptul* din 1895, No. 22). S'a mai decis că acest administrator poate fi rânduit și unui străin internat într'un ospiciu în străinătate, dacă acest alienat are bunuri în țară. (C. București, *Dreptul* din 1901, No. 23). — Administratorul provizoriu face toate actele pentru conservarea averei alienatului și-l reprezintă cu învoirea justiției, de câteori va fi nevoe. Acest administrator nu poate însă să ceară interdicția alienatului (C. Caen, D. P. 58. 2. 147).—Administratorul nu poate vinde imobilele alienatului fără autorizarea tribunalului (art. 35). — Administratorul provizoriu dă tribun., la finele fiecărui an, socoteală despre gestiunea sa (art. 36). — Bunurile acestui administrator nu sunt supuse ipotecei legale, această ipotecă fiind de strictă interpretare. (Vezi t. II, p. 682, nota 2 și *infrà* explic. art. 443). — Funcțiunile acestui administrator încetează când persoana internată în ospiciu a părăsit ospiciul (art. 39). — Orice persoană culpabilă de un atentat la pudoare comis cu sau fără violență asupra persoanei unui alienat de sex bărbătesc sau femeesc, este pedepsit cu recluziunea (art. 45), etc. Acestea sunt, în trăsături generale, dispozițiile principale ale acestei legi care, oricât de incompleetă ar fi, totuș este un progres asupra trecutului, căci înaintea ei nu există în această privință de cât regulamentul din 15 Iulie 1867, elaborat de consiliul medical superior. Vezi acest regulament în t. I a Colecției lui Bujoreanu (legi medicale), p. 1105.

tească, prin revocarea emancipărei(1). Această soluție este însă inadmisibilă, pentrucă minorul care ar fi furios, ar compromite ordinea publică ca și majorul. Cât pentru minorul lipsit pur și simplu de rațiune, fără a fi furios, interdicția îl va împiedică de a se ruină în câteva zile, după ajungerea sa la majoritate. Posibilitatea interdicției minorului rezultă chiar din art. 437, care vorbind de interdicția furiosului, se servește de cuvântul general *persoană*, expresie în care intră și minorul. Apoi, art. 155 și 156 presupun chiar interdicția minorului, de oarece aceste texte obligă pe tutorul sau curatorul care ar face opoziție la căsătoria minorului, să provoace interdicția lui. Minorul chiar neemancipat trebue să poată fi interzis ca și majorul, pentrucă el are la 16 ani capacitatea de a dispune prin testament într'o limită oarecare (art. 807). Dacă legiuitorul nu vorbește de minori, ci numai de majori, cauza este că el gândindu-se la interesele bănești ale persoanei ce urmează a fi interzisă, a prevăzut cazurile care se întâmplă cele mai adeseori *(de eo quod plerumque fit)*. Să nu să zică, în privința minorului emancipat, că interdicția ar fi fără interes din cauza revocărei emancipărei, care l-ar face să intre iarăș sub tutelă sau sub puterea părintească (art. 432), căci asemenea revocare n'ar mai fi cu putință în caz când minorul n'ar contractà nici o obligație excesivă, sau când obligațiile sale n'ar fi fost reduse de justiție conform art. 430 § 2. Aceelaș argument există în privința emancipărei tacite care, după cum știm, este irevocabilă(2). Interdicția minorilor este deci utilă și în unele cazuri chiar necesară. Ca atare, ea trebue să fie admisă(3). Interdicția va fi urmărită contra reprezentantului legal al minorului (Thiry, I, 613). Aceeaş soluţie este admisibilă şi în privinţa rânduirei unui consiliu judiciar(¹). „Minorul neemancipat poate fi interzis în ultimul an al minorităţei, *nell'ultimo anno della sua minore età*", zice art. 325 din codul italian.

---

(1) Vezi Merlin, Répert., v° *Interdiction*, t. VIII, p. 493, S-a IV, No. 1 (ed. din 1827); Taulier, *Théorie raisonnée du C. civil*, II, p. 102 (ed. din 1841). — Și la Romani, minorului smintit nu-i se rânduià un curator ca smintit, ci numai din cauza vârstei sale (L. 3, § 1, Dig., *De tutelis*, 26, 1). — Art. 518 din codul olandez prevede că minorul care se află în stare de smintire, imbecilitate sau nebunie cu furie nu poate fi interzis, ci rămâne sub autoritatea tatălui și a mamei sale sau a tutorului, neputând însă să fie internat într'un ospiciu fără autorizația tribunalului.

(2) Vezi t. II a Coment. noastre, p. 873 (ed. a 2-a).

(3) Thiry, I, 623; Beudant, II, 959; Mourlon, I, 1274; Planiol,

Interdic. femeei măritate. Femeea măritată poate de asemenea fi interzisă (argument din art. 436 şi 451) (²).

C. Calimach. Art. 331. Am văzut *suprà* p. 2, *ad notam*, că după art. 331 din codul Calimah (251 C. austriac), tutela puteà fi prelungită peste vârsta legiuită de către comisia epitropicească pentru metehnele minţei (smintire) sau ale trupului (infirmităţi grave), pentru risipire şi alte pricini mari.

Dr. actual. Astăzi însă aceasta nu mai este cu putinţă, pentrucă nimeni nu poate fi lipsit de dreptul de a dispune de persoana şi de averea sa decât prin efectul interdicţiei (³).

I, 2042; T. Huc, III, 504; Laurent, V, 252; Demolombe, VIII, 442; Ducaurroy, I, 711; Vigié, I, 841; Baudry et Bonnecarrère, IV, 782; Aubry et Rau, I, § 124, p. 790 (ed. a 5-a); Demante, II, 262 *bis* III; Marcadé, II, 309; De la Bigne, I, 898; Acollas, I, p. 496; Briand et Chaudé, *Médecine légale*, p. 514 (ed. a 9-a, 1874); Massé-Vergé, I, § 233, p. 463, text şi nota 2; Valette, *Explic. sommaire*, p. 344 şi *Cours de C. civil*, p. 595, No. II; Pand. fr., v⁰ *Interdiction*, 67 urm.; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 62 urm.; Arntz, I, 786; Neagu, II, p. 356, No. 28; Nacu, I, p. 687, No. 7; C. Bourges şi Paris, Sirey, 63. 2. 132; D. P. 63. 5. 218, No. 3; Sirey, 95. 2. 84; *Pand. Périod.* 95. 2. 201.

Dr. străin. Art. 324 din codul italian pune minorul pe aceeaş treaptă cu majorul, iar după art. 325 din acelaş cod, minorul emancipat nu poate fi interzis decât în ultimul an al minorităţei, soluţie admisă şi de codul portughez (art. 314 § ultim). Vezi şi art. 487 din Ante-proectul de revizuire a lui Laurent, după care *orice persoană* poate fi interzisă, când se găseşte într'o stare obişnuită de insanitate de spirit. — Proiectul primitiv al codului francez prevedeà numai interdicţia minorilor emancipaţi, însă acest text a fost eliminat în urma observaţiilor Curţei de casaţie, care voià ca interdicţia să fie aplicabilă şi minorilor neemancipaţi. Cpr. Demolombe, VIII, 440.

(¹) Demolombe, VIII, 443 şi 696; C. Paris, decizie citată în nota precedentă. Vezi *infrà* explic. art. 458.

(²) Beudant, II, 958; Baudry et Bonnecarrère, II, 784, etc.

(³) Magnin, *Tr. des minorités*, I, 829, p. 665; Boileux, *Comment. sur le C. Napoléon*, II, p. 547 (ed. a 6-a, 1866).

Persoanele care pot să provoace interdicţia.

Art. 436.—Orice rudă este primită a provocà interdicţiunea rudei sale. Asemenea şi unul din soţi în privinţa celuilalt. (Art. 437, 676 C. civ. Art. 643 urm. Pr. civ. Art. 490 C. fr.).

Art. 437.—In caz de nebunie cu furie, dacă interdicţiunea nu este provocată nici de soţ nici de rude, ea *trebue* să fie provocată de procuror care, în cazuri de imbecilitate sau de smintire, *poate* asemenea a o cere în contra unei persoane, însă când nu are nici soţ, nici soţie, nici rude cunoscute. (Art. 436, 439 C. civ. Art. 643 urm. Pr. civ. L. din 29 Oct. 1877 p. atrib. minist. public. Art. 491 C. fr.).

Numai persoanele anume prevăzute de lege pot cere interdicţia.

Interdicţia nu poate fi provocată decât de persoanele cărora legea le conferă anume acest drept, pentrucă după cum ştim, ea este de ordine publică (vezi *suprà* p. 3 şi 4); de unde rezultă că cererea de interdicţie va fi în principiu respinsă, fără a se cercetà dacă cauzele ei sunt întemeiate, de câteori asemenea cerere va fi făcută de alte persoane de cât acele în drept a o face (1).

Rudele smintitului.

Persoanele îndrituite a provocà interdicţia unui smintit sunt rudele lui, în gradul succesibil bine înţăles (2), oricât de depărtate ar fi ele (art. 676), fără deosebire de linie sau spiţă, fie înrudirea legiuită sau chiar firească, dacă ea este legalmente constatată, adecă: prin recunoaşterea silită sau de bună voe (3).

Copilul legitim.

Copilul poate, deci, provocà interdicţia părintelui sau oricărui alt ascendent al său, această acţiune neavând nimic ireverenţios din partea sa (¹).

---

(1) Laurent, V, 253; Beudant, II, 960; Aubry et Rau, I, p. 125 *ab initio*, p. 791 (ed. a 5-a); Pand. fr., v° *cit.*, 70.

(2) Nu este însă nevoe ca ruda care cere interdicţia să fie neapărat moştenitorul presumptiv al aceluia ce urmează a fi interzis, căci dacă ea nu are această calitate în momentul interdicţiei, poate s'o dobândească mai în urmă. Répert. Sirey, v° *cit.*, 92; Mourlon, I, 1275; Demolombe, VIII, 448; Duranton, III, 717; Arntz, I, 787.

(3) Demolombe, VIII, 448; Beudant, II, 962; Baudry et Bonnecarrère, IV, 787; Répert. Sirey, v° cit., 94; Vigié, I, 842; Demante, II, 263 *bis* II; Thiry, I, 624; Neagu, II, p. 357, No. 2; Trib. Versailles, 5 April 1878, cit. în Pand. fr., v° *Interdiction*, No. 77. Copilul natural recunoscut ar puteà deci cere interdicţia tuturor rudelor după mama lui, pentrucă el intră cu desăvârşire în familia mamei sale (art. 652, 677; 678). Acelaş drept îl are şi mama faţă cu descendenţii copilului natural. Cpr. Neagu, *loco cit.*, No. 3.

Copilul adoptat.

Copilul adoptat ar fi în drept să provoace interdicţia adoptătorului, şi *vice-versa*, însă el n'ar puteà provocà interdicţia rudelor adoptătorului, pentrucă nicio înrudire nu există între dânsul şi aceste persoane (art. 315) (²).

Rudele minore sau interzise ale smintitului.

Legea conferind acest drept oricărei rude în genere, se înţelege că el aparţine chiar rudelor minore sau interzise; însă în asemenea caz, acţiunea se va exercità în numele minorului sau interzisului de tutorul său, fără autorizarea consiliului de familie, căci nici un text de lege nu prescrie această autorizare (³).

Rudele sale cele mai depărtate.

Toate rudele exercitând această acţiune cu acelaş titlu, acele mai depărtate sunt în drept a provocà interdicţia, cu toate că acele mai apropiate ar păstrà tăcerea (⁴).

(¹) Laurent, V, 254; Planiol, I, 2043; Demolombe, VIII, 449; Arntz, I, 787; Aubry et Rau, I, § 125, p. 791; Toullier D., I, partea II, 1315; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 78; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 90; Neagu, II, p. 357, No. 6.

(²) Beudant, II, 962; Baudry et Bonnecarrère, IV, 787; Pand. fr., v⁰. *cit.*, 77; Répert. Sirey, v⁰ *Interdiction,* 95 şi v⁰ *Adoption*, 217 urm.; Neagu, II, p. 357, No. 4.

(³) C. Iaşi, *Cr. judiciar* din 1895, No. 16 şi *Dreptul* din acelaş an, No. 21; Demolombe, VIII, 452, 454; Thiry, I, 624; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 791; Magnin, I, 832, p. 668; Pand. fr., v⁰ *Interdiction*, 79, 80; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 85 urm.; Baudry et Bonnecarrère, IV, 789; Neagu, II, p. 357, No. 8 urm.; C. Caen şi Douai, Sirey, 62. 2. 484; D. P. 49. 2. 256; Sirey, 49. 2. 538. — *Contrà:* Laurent, V, 254; Taulier, *op. cit.*, II, p. 104. Aceşti din urmă autori prescriu autorizarea consiliului de familie, asimilând această acţiune cu acele imobiliare, din cauza însemnătăţei ei.

(⁴) Laurent, V, 255; Mourlon, I, 1275; Planiol, I, 2043. — Neadmiterea interdicţiei după cererea unora din rude nu împiedică pe celelalte de a o provocà din nou pentru aceeaş cauză, neputându-se invocà în specie autoritatea lucrului judecat, deoarece ruda a cărei acţiune a fost respinsă nu are mandat de a reprezintà pe celelalte rude în instanţă. Lipseşte deci în specie unul din elementele lucrului judecat (art. 1201). Laurent, *loco cit.*; Baudry et Bonnecarrère, IV, 791; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 86; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 78; Lacoste, *Autorité de le chose jugée*, 201 urm. (ed. a 2-a); Neagu, II, p. 358, No. 16. — *Contrà:* Demolombe, VIII, 466, după care respingerea interdicţiei ar produce efectele sale *erga omnes*, ca şi hotărîrea

Interdicţia nu poate însă nici într'un caz să fie provocată de afinii sau cuscrii smintitului. Legea le refuză, în adevăr, implicit acest drept, conferindu-l numai *rudelor*. Şi apoi, afecţiunea este prea slabă la dânşii spre a oferi o garanţie serioasă. Cât pentru interesul bănesc, el nu-şi are fiinţă, afinii neavând vocaţiunea de a moşteni (¹).

Afinii sau cuscrii smintitului. Controversă.

---

care ar admite interdicţia. Această soluţie este adevărată în privinţa punctului din urmă, pentrucă în caz de admiterea interdicţiei, starea smintitului este schimbată (vezi t. VII a Coment. noastre, p. 565), pe când nicio schimbare nu s'a produs în capacitatea sa, în caz de respingerea interdicţiei.

Oricare ar fi soluţia ce s'ar admite în această privinţă, nu mai încape îndoială că rudele care ar fi stat la o parte, vor puteà interveni în instanţa de interdicţie introdusă de alte rude. Cpr. Demolombe, VIII, 467; Pand. fr., v° *cit.*, 87; Neagu, II, p. 358, No. 17.

(¹) Laurent, V, 256; Arntz, I, 787; Demolombe, VIII, 468; Planiol, I, 2044; Beudant, II, 965; T. Huc, III, 505; Aubry et Rau, I, § 125, p. 791; Baudry et Bonnecarrère, IV, 796; De la Bigne, I, 899; Ducaurroy, I, 713; Demante, II, 263 bis II; Valette sur Proudhon, II, p. 520 şi *Cours de C. civil*, p. 598, precum şi *Explic. sommaire*, p. 347; Magnin, I, 830; Thiry, I, 624; Pand. fr., v° *cit.*, 105 urm.; Répert. Sirey, *eod.* v°, 103 urm.; Neagu, II, p. 358, No. 25 urm.; C. Caen, Sirey, 62. 2. 484; D. P. 63. 2. 279; Cas. fr. Sirey, 75. 1. 217; D. P. 76. 1. 28, etc. — *Contrà*: C. Gand, Répert. Dalloz, *Interdiction*, 35 şi Delvincourt, I, p. 322, nota 3 asupra p. 135 (ed. din 1834), după care afinul sau cuscrul ar puteà provocà interdicţia, dacă soţul care produce cuscria se află încă în viaţă sau a lăsat copii (arg. din 188). Această soluţie este însă inadmisibilă, pentrucă deşi afinii sunt puşi pe aceeaş treaptă cu rudele de sânge, de câteori este vorba de a se rânduì un tutor (art. 357, 358, 360, 362, 364, etc.), totuşi nicio analogie nu există între ambele cazuri, căci în cazul întâi, starea minorului nu se discută şi nu se schimbă câtuş de puţin, pe când interdicţia are tocmai de scop de a face pe smintit incapabil din capabil ce erà: aşà că el nu este asimilat minorului decât în urma pronunţărei interdicţiei (art. 448, 454). Din împrejurarea că afinii pot fi chemaţi la compunerea consiliului de familie, spre a-şi da părerea asupra stărei minţei persoanei ce urmează a fi interzisă (art. 440, 442), nu rezultă, după cum pe nedrept pretinde Curtea din Gand, că ei ar puteà provocà interdicţia, fiindcă atunci acelaş drept l-ar aveà şi prietenii smintitului, căci şi ei pot compune consiliul de familie (art. 359, 440), ceeace după părerea tuturor, este inadmisibil.

Amicii sau creditorii smintitului, etc.

Interdicţia nu poate, de asemenea, fi pronunţată din oficiu de către judecători[1], nici după cererea amicilor[2] sau a creditorilor smintitului, fie chiar ipotecari[3], nici după cererea administratorului provizoriu rânduit smintitului conform art. 32 urm. din legea asupra alienaţilor dela 15 Decembrie 1894 (cpr. C. Caen, D. P. 58. 2, 147); nici după cererea a însuş smintitului, chiar dacă asemenea cerere ar fi fost făcută într'un interval lucid[4], pentrucă arătarea persoanelor prevăzute de art. 436 nu este enunciativă, ci limitativă.

Donatarul de bunuri viitoare.

Tot astfel, un donatar de bunuri viitoare, cu tot interesul ce ar aveà ca dăruitorul să fie interzis, nu poate să provoace interdicţia lui, dacă nu este ruda sau soţul smintitului[5].

Soţul smintitului.

Fiecare soţ are însă dreptul de a provocà interdicţia

Dar dacă afinii nu pot cere direct inderdicţia cuscrului lor, ei o vor puteà cere indirect în calitate de tutori ai copiilor cari au drept la această acţiune. Laurent, V, 256; Demolombe, VIII, 452 Pand. fr., v⁰ *cit.*, 110, şi toţi autorii.

[1] Laurent, V, 253. La Romani, din contra, magistraţii puteau pune din oficiu pe risipitori sub interdicţie (L. 1, Pr., *in medio*, Dig., *De curatoribus furioso*, 27, 10 şi Instit., *De curatoribus*, I, 23, § 4).

[2] Beudant, II, 965; Demolombe, VIII, 477; Répert. Sirey, v⁰ *cit.*, 133; Arntz, I, 787; Neagu, II, p. 359, No. 32.

[3] Beudant, II, *loco cit.;* Demolombe, VIII, 476; Baudry et Bonnecarrère, IV, 801; Pand. fr., v⁰ *Interdiction*, 112; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 134 urm. — Creditorii nu vor puteà nici să intervie în instanţă sau să facă vreo contestaţie (Laurent, V, 278; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 114; Neagu, II, p. 359, No. 29 urm.; C. Bruxelles şi Cas. fr. Sirey, 81. 4. 31; Sirey, 1903. 1. 80; D. P. 1903. 1. 541), afară de cazul când ar existà o înţelegere frauduloasă între pretinsul smintit şi acel care a provocat interdicţia lui. Cpr. Baudry et Bonnecarrère, IV, p. 735, nota 2; Neagu, II, p. 359, No. 31.

[4] Planiol, I, p. 646, nota 1 (ed. a 3-a); Aubry et Rau, I, § 124, p. 790; Baudry et Bonnecarrère, IV, 799; T. Huc, III, 505; Laurent, V, 259; Demolombe, VIII, 474; Mourlon, I, 1276; Arntz, I, 787; Thiry, I, 625; De la Bigne, I, 899; Valette sur Proudhon, II, p. 521 şi *Explic. sommaire*, p. 348; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 132; Merlin, Répert. VIII, v⁰ *Interdiction*, p. 493 (ed. din 1827); Duranton, III, 724; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 124; Neagu, II, p. 359, No. 36. — *Contrà:* Marcadé, II, 312; Ducaurroy, I, 713; Demante, II, 263 *bis* I; Acollas, I, p. 497; Vigié, I, 895.

[5] Demolombe, VIII, 475; Massé-Vergé, I, § 234, p. 464, nota 2; Répert. Sirey, v⁰ *cit.*, 136.

celuilalt soţ, cât timp căsătoria nu este desfăcută ([1]), şi aceasta chiar în urma separaţiei de patrimonii ([2]), atât din cauza sprijinului ce soţii trebue să-şi dea unul altuia (art. 194), cât şi din cauza dreptului de moştenire ce există între ei (art. 679).

Autoriz. necesară femeei.

Femeea nu va puteà pornì asemenea cerere contra bărbatului, fără autorizarea justiţiei, conform dreptului comun (art. 197, 200, 201) ([3]).

Minist. public.

In fine, legea conferă dreptul de a provocà interdicţia şi ministerului public, cu următoarele distincţii: în caz de nebunie cu furie, procurorul *este dator* a provocà interdicţia, dacă ea nu se provoacă de persoanele arătate în art. 436, pentrucă în asemenea caz, ordinea publică este în pericol ([4]).

([1]) Acţiunea pornită de unul din soţi în timpul căsătoriei, n'ar mai produce niciun efect dacă, în cursul procedurei interdicţiei, căsătoria ar fi fost desfăcută şi hotărîrea de divorţ ar fi fost transcrisă. Laurent, V, 257; Baudry et Bonnecarrère, IV, 793; Demolombe, VIII, 458; Aubry et Rau, I. § 125, p. 792; Répert. Sirey, v° *Interdiction*, 98; Pand. fr., *eod.* v°, 90 şi v° *Divorce*, 2600.— *Contrà:* C. Grenoble, D. P. 1901. 2. 121.— Rămâne însă bine înţeles că rudele soţului smintit ar puteà să-şi însuşească acţiunea celuilalt soţ, printr'o intervenţie făcută în prima instanţă.

([2]) Laurent, V, 257; Pand. fr., v° *Interdiction*, 90; C. Montpellier, Sirey, 42. 2. 310 şi Répert. Dalloz, v° *Interdiction*, 252, 2°. — In caz de căsătorie putativă, dreptul de a cere interdicţia aparţine numai soţului de bună credinţă. T. Huc, III, 505; Pand. fr., v° *cit.*, 90; Neagu, II, p. 358, No. 19.

([3]) Laurent, III, 108 şi V, 257; Demolombe, IV, 126; Baudry et Fourcade, *Personnes*, II, 2190; Marcadé, II, 310; Planiol, I, 2043; Beudant, I, 326; Thiry, I, 329; De la Bigne, I, 899; Neagu, II, p. 358, No. 21; Trib. Lyon, D. P. 70. 3. 7. Vezi şi T. I a Coment. noastre p. 744 (ed. a 2-a). *Contrà:* Aubry et Rau, V, § 472, p. 141 (ed. a 4-a).

([4]) Acţiunea ministerului public nu împiedică autorităţile administrative şi poliţieneşti de a interna într'un ospiciu de alienaţi, conform art. 14 şi urm. din legea de la 15 Decembre 1894, orice persoană interzisă sau nu, a cărei stare mintală ar compromite siguranţa publică. Cpr. Pand. fr., v° *cit.*, 94; Demolombe, VIII, 461; Beudant, II, 964; T. Huc, III, 506; Laurent, V, 258. — S'a decis că ministerul public păstrează dreptul de a cere interdicţia unui furios, chiar după ce acesta a fost aşezat într'un stabiliment public sau privat de alienaţi. (Cpr. art. 42 Regul. p. alienaţi din 13 Novembre 1896). Pentru a justificà acţiunea minist. public este suficient ca furia smintitului să fie stabilită în momentul introducerei cererei. Cas. fr. D. P. 1904. 1. 138.

Procurorul este în acest caz parte principală, ca şi atunci când cere anularea unei căsătorii. (Art. 1 lit. b L. din 29 Octombrie 1877). (¹).

In caz de imbecilitate sau smintire, acţiunea procurorului este însă facultativă şi nu poate fi exercitată decât atunci când smintitul nu are nici o rudă cunoscută din acele arătate de lege, sau când acele rude sunt în imposibilitate de a exercità acţiunea (²).

Existenţa unei rude, oricât de depărtată ar fi, închide deci dreptul ministerului public, pentrucă de câte ori nebunul nu este furios, societatea nu este în pericol, şi interdicţia interesează numai familia lui.

Autoritatea competentă de a pronunţà interdicţia şi persoanele contra cărora se îndreptează această cerere.

Art. 438. — Orice cerere de interdicţiune (³) se va face către tribunalul de prima instanţă. (Art. 299, 439 urm., 445, 459 C. civ. Art. 58, 59, 81, 643 urm. Pr. civ. L. din 29 Octombrie 1877. Art. 492 C. fr.).

Tribun. competent.

Tribunalul civil este singur competent de a pronunţà interdicţia, pentrucă este vorba în specie de schimbarea capacităţei unei persoane (⁴). Tribunalul competent este acel al

---

(¹) In cazurile în care procurorul nu este parte principală, rolul lui se mărgineşte numai a luà parte la constituirea instanţei şi a pune concluzii (art. 81 Pr. civ.).

(²) Demolombe, VIII, 462, 463; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 98 urm.; Beudant, II, 964; Thiry, I, 624.

(³) Şi trebue adaos: sau de rânduire a unui consiliu judiciar (art. 458 urm.).

Incompetenţa judec. de ocol.

(⁴) Judecătorul de ocol nu are nici într'un caz această competinţă. el fiind prin excepţie competent numai în privinţa tutelelor minorilor, când patrimoniul de administrat nu trece peste valoarea de [illegible] ~~5000~~ lei. V. C. Botez, *C. de şedinţă al jud. de pace*, p. 344 urm. (ed. a 2-a). — In Anglia, alienaţii sunt cuprinşi încă din vechime sub numele de *lunatici* şi *idioţi*. Alienaţiunea mintală se constată în această ţară prin verdictul juraţilor, în urma unei cercetări *de lunatico inquirendo*, făcută înaintea unui *master in lunacy*, sau printr'un certificat al acestui din urmă, dacă starea smintitului este patentă şi nu lasă nicio îndoială. In urma acestei constatări, lordul cancelar sau ma-

Dr. englez.

domiciliului smintitului, conform dreptului comun (art. 58 Pr. civ.) (¹). *Actor sequitur forum rei.*

Schimb. domiciliului din partea smintitului.

Tribunalul domiciliului, odată sezisat prin cererea de interdicţie, rămâne competent chiar dacă smintitul şi-ar schimbà în urmă domiciliul său (²). *Ubi acceptum est semel judicium, ibi et finem accipere debet* (L. 30, Dig., *De judiciis*, 5. 1) (³).

Art. 108 Pr. civ.

Dacă cererea a fost făcută la un tribunal incompetent, pârîtul poate declinà competinţa *in limine litis* (art. 108 Pr. civ.), pentrucă fiind vorba în specie de o competinţă *ratione personæ*. nulitatea este acoperită prin tăcerea părţilor (⁴).

Persoana chemată în judecată.

Cererea de interdicţie se va îndreptà în contra smintitului singur, dacă el este major (⁵); în caz de minoritate,

---

gistraţii înaltei Curţi instituesc o comisiune *(committee)* spre a îngrijì de persoana şi de lucrurile smintitului. Vezi Er. Lehr. *Dr. civil anglais*, 75 urm., p. 39 urm.; Répert. Sirey, v° *Interdiction*, 890 urm. Cpr. Laurent, *Dr. civil international*, VI, 81.

(¹) Demolombe, VIII, 482; Laurent, V. 261; Baudry et Bonnecarrère. IV, 804; Planiol, I, 2046; Beudant, II. 967; T. Huc, III, 507; Vigié, I. 898; Marcadé, II, 313; Ducaurroy, I. 716; Aubry et Rau, I, § 125, p. 792; Massé-Vergé. I, § 234, p. 465. text şi nota 9; Neagu, II, p. 361, No. 1 (art. 438). – S'a decis că tribunalul reşedinţei smintitului. are această competinţă (cpr. C. Bordeaux, Répert. Dalloz, v° *Domicile*, 60, nota 2). însă această soluţie este inadmisibilă întru cât numai atunci când pârîtul nu are domiciliu cunoscut, reclamantul trebue să se adreseze la reşedinţa lui (art. 58 Pr. civ.). Vezi şi excepţia făcută de art. 77 din legea judecătoriilor de ocoale, asupra căreia vezi t. I a Coment. noastre, p. 455, nota 3 (ed. a 2-a). —Nici procurorul n'ar puteà să se adreseze la tribunalul reşedinţei smintitului, dacă domiciliul său este cunoscut. Laurent, *loco cit.*; Baudry et Bonnecarrère, IV, 804. p. 737. — *Contrà:* Demolombe, VIII, 483; Duvergier asupra lui Toullier, I. partea II. 1319, p. 284, nota *a*.

(²) Laurent. V, 261; Demolombe, VIII. 482 *in fine:* Aubry et Rau, I. § 125, p. 792. nota 8; Neagu. II, p. 361. No. 3; C. Caen. Sirey, 80. 2. 175.

(³) Vezi asupra acestui adagiu, t. I a Coment. noastre, p. 88. nota 4 şi p. 465, 466 (ed. a 2-a).

(⁴) Laurent, V, 261; Baudry et Bonnecarrère, IV. 804; Pand. fr., v° *cit.*, 160; Répert. Sirey, *eod.* v°. 144; Neagu, II. p. 361. No. 4; Douai, Sirey. 54. 2. 491; D. P. 55. 2. 254.

(⁵) Planiol. I. 2047; Laurent, V, 260; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 792; Baudry et Bonnecarrère, IV, 802; Neagu. II. p. 359. 360, No. 38. — Individul a cărui interdicţie se cere, va fi peracţiunea se va îndreptà atât în contra lui cât şi în contra tutorului (1); iar dacă el este emancipat, acţiunea se va îndreptà, după unii, atât în contra lui cât şi în contra curatorului său (2).

Interdicţia unei femei măritate.

In caz de a se urmărì interdicţia unei femei măritate, ea va trebuì să fie autorizată de bărbatul ei, sau în lipsa lui, de justiţie; de unde rezultă că bărbatul va trebuì să fie pus în cauză, chiar când interdicţia femeei ar fi cerută de către ministerul public (3), pentrucă femeea este scutită de autorizare numai când este urmărită înaintea judecăţei în pricini criminale, corecţionale şi poliţieneşti (art. 198) (4). Tribunalul sezisat de acţiune va puteà, în asemenea caz, să dea femeei cuvenita autorizare (5).

Moartea smintitului sau reclamantului în cursul procesului.

Dacă smintitul s'a săvârşit din viaţă fie înainte, fie după interogator, însă înaintea publicărei hotărîrei de interdicţie, acţiunea este stânsă ca lipsită de interes, şi el a murit capabil (6); iar dacă reclamantul este acela care s'a săvârşit din viaţă, în cursul procesului de interdicţie, celelalte rude ale smintitului vor puteà să continue instanţa începută, pentru că, pe de o parte, reclamantul neputând stânge procedura prin

---

sonal pus în cauză, chiar dacă el ar fi aşezat într'un stabiliment de alienaţi, fără a se cità administratorul provizoriu. Planiol, I, 2047; Pand fr., v⁰ *Interdiction*, 143; Neagu, II, p. 360, No. 39.

(1) Demolombe, VII, 806 şi VIII, 444; Thiry, I, 627; Laurent, V, 260; Aubry et Rau, I, § 125, p. 792, 793; Baudry et Bonnecarrère, IV, 802; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 132; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 231; Neagu, II, p. 360, No. 40; C. Bruxelles, Sirey, 82. 4. 32. — *Contrà:* C. Metz, Répert. Dalloz, v⁰ *Interdiction*, 19, nota 1. vezi t. II a Coment. noastre, p. 718, text şi nota 2 (ed. a 2-a).

(2) Pand. fr., v⁰ *cit.*, 125; Laurent, V, 227 *in fine*. — *Contrà :* Demolombe, VIII, 444 *bis*; C. Bourges, Sirey, 63. 2. 132; D. P. 63. 5. 218. No. 3. Vezi t. II a Coment. noastre, p. 855 *ad notam*.

(3) Vezi însă Boileux, *op. cit.*, II, p. 553, după care procurorul, când exercită acţiunea, n'ar aveà nevoe să pue pe bărbat în cauză.

(4) Laurent, V, 260; Baudry et Bonnecarrère, IV, 802; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 137; Neagu, II, p. 360, No. 43; Cas. fr. Répert. Dalloz, v⁰ *Interdiction*, No. 56, nota 1. Vezi şi *suprà* p. 17. — *Contrà:* Magnin, *op. cit.*, I, 840, p. 672 urm.

(5) C. Caen, Répert. Dalloz, v⁰ *Interdiction*, 269, nota 1.

(6) Cas. rom. Bult. S-a 1, 1883, p. 517; C. Limoges, Sirey, 53. 2. 320; D. P. 54. 2. 6; Demolombe, VIII, 480; Laurent, V, 282, 312. Vezi şi *infrà* explic. art. 448, p. 58, nota 1.

dezistare (vezi *suprà* p. 3, nota 3), moartea lui nu poate să aibă un efect mai puternic decât dezistarea, iar pe de altă parte, pentrucă toate rudele smintitului sunt în drept a provocà interdicția la un loc și în mod solidar, adecă una pentru alta[1].

Procedura interdicției.

Art. 439. — Faptele de imbecilitate, de smintire sau de nebunie cu furie vor fi arătate prin scris; cei ce vor cere interdicțiunea vor înfățișà martori[2] și înscrisuri sprijinitoare cererei lor. (Art. 436, 1169 C. civ. Art. 69, 70, 643 urm. Pr. civ. Art. 493 C. fr.).

Art. 440. — Tribunalul va ordonà ca consiliul de familie, format după modul determinat la secțiunea IV a cap. II *dela titlul X, despre minoritate, despre tutelă și despre emancipațiune*, să-și dea părerea asupra stărei în care se află persoana a cărei interdicțiune se cere. (Art. 357—360, 441 urm. C. civ. Art. 644 Pr. civ. Art. 494 C. fr.).

Art. 441. — Acei cari vor fi provocat interdicțiunea nu vor puteà face parte din consiliul de familie; cu toate acestea, soțul sau soția și copiii persoanei, chiar cerând interdicțiunea, vor puteà fi admiși în consiliul de familie, fără a luà parte la vot. (Art. 357, 383, 452 C. civ. Art. 495 C. fr.).

Art. 442. — După ce va primì părerea consiliului de familie și opiniunea medicilor competinți, tribunalul va face interogator pârîtului, și de nu va fi în stare a se înfățișà în camera de chibzuire, se va face la locuință, de unul din judecători însărcinat cu aceasta, însoțit de grefier. In toate cazurile, procurorul va fi față la interogator. (Art. 443, 446 C. civ. Art. 81, 211 urm., 227, 235, 645 Pr. civ. — L. din 29 Octomb. 1877 p. atrib. minist. public. Art. 496 C. fr.).

Art. 443. — După cel dintâi interogator, tribunalul va rânduì, de va găsì de cuviință, un administrator provizoriu spre a îngrijì de persoana și averea pârîtului. (Art. 442, 450 C. civ. Art. 32 urm. L. pentru alienați din 15 Decembrie 1894. Art. 497 C. fr.).

Art. 444. — Hotărîrea asupra unei cereri de interdicțiune[3], după ce s'au ascultat părțile, sau se vor fi chemat legal, nu va puteà fi dată decât în ședință publică. (Art. 72 urm., 86, 94 urm., 99, 103, 115 Pr. civ. Art. 240, 460 C. civ. Art. 498 C. fr.).

Art. 446. — In caz de apelațiune în contra hotărîrei de prima instanță, Curtea de apel va puteà, de va găsì de cuviință, a supune la un nou interogator persoana în privinţa căreia s'a cerut interdicţiunea, sau a orândui un judecător spre a face acel interogator. (Art. 316 urm., 333, 647 Pr. civ. Art. 500 C. fr.).

---

[1] Demolombe, VIII, 480 *bis*; C. Caen. D. P. 79. 2. 269.

[2] Martorii nu se înfățișează odată cu darea petiției, ci se însemnează în petiție numai numele și adresa lor. (Vezi art. 643 Pr. civ., care complectează art. 439 din codul civil). Inexactitate de text.

[3] Și trebue adaos: sau asupra cererei de rânduire a unui consiliu judiciar (art. 458 urm.).

Art. 447. — Hotărîrea Curţei de apel sau a tribunalului de prima instanţă, care va pronunţă interdicţiunea sau numirea unui consiliu, va fi după stăruinţa reclamanţilor, *scoasă afară* (1), comunicată părţilor şi înscrisă în registre. In termen de zece zile va fi afiptă în sala audienţei, precum şi publicată prin Monitor. (Art. 445, 458 C. civ. Art. 74, 121—137, 647 Pr. civ. Art. 33 Regul. din 31 Martie 1866. Art. 501 C. fr.).

Art. 439. Cererea de interdicţie se face în dublu exemplar (2), către prezidentul trib. civil al domiciliului smintitului (art. 438 C. civ.), sau către primul prezident, acolo unde tribun. are mai multe secţii, petiţia trebuind să întrunească condiţiile prescrise de art. 69 Pr. civ. Ea va fi scrisă pe timbru fix de 10 lei şi va fi însoţită, ca toate acţiunile, de taxa legală, dacă nu emană dela ministerul public (art. 23, § 1 L. timbr. din 1906). Ea va arăta cel puţin pe scurt, dacă nu cu deamănuntul (3) faptele de imbecilitate, de smintire sau de nebunie cu furie, cari au provocat asemenea cerere (4), şi aceasta atât pentru a se puteà pune pe persoana a cărei interdicţie se cere în măsură de a se apărà, cât şi pe justiţie în poziţie de a aprecià seriozitatea acestei cereri. (Cas. rom. Bult. 1893, p. 774).

---

(1) Adecă: se va scoate o copie de pe acea hotărîre şi se va comunicà părţilor, conform art. 137 Pr. civ. Cuvintele *scoasă afară* n'au niciun sens. Textul fr. zice: *le jugement sera levé* (scos în copie), pentrucă până la scoaterea copiei, el rămâne *culcat* în minută. Berriat St. Prix, *Notes élément. sur le code civil,* I, 1744.

(2) Duplicatul se va comunicà pârîtului (art. 70 şi 645 Pr. civ.).

(3) S'a decis că este destul a se arătà într'o cerere de interdicţie cauza pentru care se face o asemenea cerere, fără a fi trebuinţă să se arate şi faptele pe care se întemeiază acea cerere. Cas. rom. Bult. 1893, p. 774.

(4) Aceste formalităţi nu sunt însă prescrise sub pedeapsă de nulitate. Aubry et Rau, I, § 125, p. 793, nota 10; Laurent, V, 263; Cas. fr. şi C. Lyon, D. P. 60. 1. 495; D. P. 83. 2. 12. — *Contrà.* Baudry et Bonnecarrère, IV, 806; Demolombe, VIII, 486; Boitard et Colmet-Daage, *Leçons de procéd. civile,* II, 1120, p. 646 (ed. a 15-a); Pand. fr., v° *cit.*, 170. Chestiunea de a se şti dacă faptele în baza cărora se cere interdicţia sunt sau nu destul de articulate, este însă o chestie de fapt pe care judecătorii fondului o apreciază în mod suveran, fără a puteà fi controlaţi de Curtea de casaţie. Cas. rom. Bult. 1893, p. 774. Vezi şi autorii *suprà* citaţi.

Alăturarea actelor justificative.

Actele justificative, dacă există, precum ar fi: scrisorile emanate de la smintit, etc., vor fi alăturate pe lângă petiția de interdicție, care va mai cuprinde încă și numele martorilor ce urmează a fi ascultați (art. 439 C. civ. și 643 Pr. civ.) (1).

Producerea de noi dovezi.

Reclamantul va puteà să producă în cursul instrucției de la prima instanță și chiar în apel, alți martori, alte fapte și alte acte decât acele arătate în petiția introductivă de instanță, aceste propuneri neputând fi considerate ca o cerere nouă în sensul art. 327 Pr. civ., ci ca un mijloc de apărare și de probație (2).

Art. 440.

Prezidentul, îndată ce primește cererea de interdicție, o comunică procurorului cu toate actele justificative, și acest magistrat face cercetările ce crede de cuviință, ne mai fiind astăzi nevoe de numirea unui judecător raportor, așà cum cereà vechiul text al art. 644 din Pr. civilă.

Respingerea cererei de interdicție.

In urma cercetărilor și concluziilor procurorului, tribunalul poate respinge cererea *de plano*, fără a mai convocà consiliul de familie (3), dacă reclamantul nu are calitatea de a o face, sau dacă faptele propuse nu sunt de natură a servì de bază unei cereri de interdicție (4).

---

(1) Nici aceste mențiuni nu sunt prescrise sub pedeapsă de nulitate, toate formalitățile prescrise de art. 439 C. civ. putând fi îndeplinite printr'o procedură ulterioară cererei de interdicție. C. Iași și Bordeaux, *Dreptul* din 1895, No. 21; Sirey, 75. 2. 296; D. P. 76. 5. 271; Cas. rom. Bult. 1893, p. 774; T. Huc. III, 508; Laurent, V, 263; Aubry et Rau, I. § 125, p. 793, nota 10; Pand. fr., v° *cit.*, 174 urm. — *Contrà:* Boitard et Colmet-Daage, *op.* și *loco cit.;* Demolombe, VIII, 486; Baudry et Bonnecarrère, IV, 806; Répert. Sirey, v° *Interdiction*, 157. — In orice caz, admițându-se că ar există în specie nulitate, această nulitate n'ar puteà fi propusă decât de persoana care urmează a fi interzisă, pentrucă formalitățile de mai sus au fost edictate în favoarea ei. Pand. fr., v° *cit.*, 179; Neagu, II, p. 362, No. 10; Cas. fr. Sirey, 42. 1. 719.

(2) Laurent, V, 263; Demolombe, VIII, 487; Pand. fr., v° *Interdiction*, 171, 177. Répert. Sirey, *eod. v°*. 161; Neagu, II, p. 362, No. 11.

(3) In caz de respingerea cererei de interdicție, reclamantul este în drept să atace hotărîrea cu apel. Baudry et Bonnecarrère, IV, 807. — *Contrà:* T. Huc, III, 509.

(4) Planiol, I, 2050; Laurent, V, 267; Demolombe, VIII, 489, 490; Marcadé, II, 314; Demante, II, 266 *bis;* T. Huc, III, 509; Baudry et Bonnecarrère, IV, 807; Boitard et Colmet-Daage,

Convoc. cons. de familie.

Dacă tribunalul găsește cererea admisibilă în principiu, el ordonă convocarea consiliului de familie și a unei comisiuni de medici, spre a-și da părerea asupra stărei mintale în care se află persoana a cărei interdicție se cere (art. 440 C. civ. și 644 Pr. civ.) (1).

Pronunț. hot. în camera de consiliu.

Această hotărîre se dă în camera de consiliu (2), publicitatea neîncepând decât în faza a doua a procedurei, în urma luărei interogatorului.

Părerea cons. de familie. Formalitate substanțială.

Părerea consiliului de familie este o formalitate neapărată și substanțială, a cărei lipsă ar atrage nulitatea întregei proceduri, deci și a interogatorului (3).

---

op. și *loco suprà cit.;* Mourlon, I, 1278; Thiry, I, 627; Vigié, I, 898; Beudant, II, 967, p. 587; Pand. fr., v° *cit.*, 189 urm.: Cas. fr. Sirey, 64. 1. 19; D. P. 64. 1. 86; C. Lyon, D. P. 78. 2. 72. — Vom vedeà de asemenea *infrà* p. 31, deși în această din urmă privință, chestiunea este controversată, că tribunalul are facultatea de a respinge cererea de interdicție, în urma pronunțărei consiliului de familie și a cercetărei medicale, fără a procedà la interogatorul persoanei a cărei interdicție se cere.

C. Calimach. Art. 360.

(1) „Acela numai se poate socotì de nebun, zice art. 360 din codul Calimach (273 C. austriac), carele se publicarisește de către comisia epitropiceească, *după cea cu deamănuntul urmată cercetare a lucrărilor lui, și după cercetarea socotinței doftorilor rânduiți la aceasta*". Textul francez nu cere opinia medicilor, pe care o prescrie atât codul Calimach cât și codul civil actual, iar codul Calimach nu prescrie interogatorul pârîtului care, după cum vom vedeà, este astăzi de rigoare și de ordine publică.

Opoziție, apel, etc. Controversă.

(2) Baudry et Bonnecarrère, IV, 807; Répert. Sirey, v° *cit.*, 169; C. Poitiers, Sirey, 60. 2. 493; D. P. 60. 5. 205. No. 5. — Pronunțarea hotărîrei în ședință publică n'ar fi însă o cauză de nulitate. F. Herman, *C. civ. annoté*, I, art. 497, No. 21; Cas. fr. Sirey, 75. 1. 193; D. P. 76. 1. 49.

Hotărîrea care ordonă convocarea consiliului de familie ar fi, după unii supusă opoziției, cel puțin cât timp n'a fost executată. Cpr. C. Douai, Caen și Paris, Sirey, 75. 2. 244; D. P. 76. 2. 42; D. P. 1900. 2. 21; Chauveau sur Carré, *Lois de la procéd. civile*, VI, partea II, p. 783, *Quest.* 3030; Aubry et Rau, I, p. 125, p. 794. — *Contrà:* Carré, *op.* și *loco suprà cit.;* C. Liège, Sirey, 91. 4. 28; C. Aix, Sirey, 35. 2. 478. — In urma întrunirei consiliului de familie, se decide însă în Franța că numai calea apelului este deschisă. Cas. fr. Sirey, 92. 1. 410; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 794, nota 11 *bis*. La noi, apelul nu ni se pare admisibil decât odată cu fondul. Vezi *infrà* p. 33.

(3) Baudry et Bonnecarrère, IV, 816; Aubry et Rau, I, § 125.

Această formalitate fiind de ordine publică, neobservarea ei ar puteà fi propusă pentru prima oară în Casație [1].

Aprecierea suverană a judecătorilor.

Judecătorii chemați a se pronunțà asupra interdicției vor luà, de bună samă, în considerație părerea familiei, însă se înțelege că ei nu sunt legați prin părerea consiliului, ori care ar fi, și nici prin rezultatul cercetărei medicale [2].

Părerea ce-și dă consiliul.

Consiliul de familie nu este chemat a se pronunțà dacă este sau nu loc la interdicție, ci trebue numai să-și dea părerea, după cunoștințile sale personale, dacă acela a cărui interdicție se cere, se bucură sau nu de întregimea minței sale, și dacă este în stare de a se îngriji de persoana și de averea sa. (Cpr. Trib. Mehedinți, *Pag. juridice*, 1908, No. 19). Rezultatul va fi însă acelaș dacă consiliul, în loc de a se pronunțà astfel, a fost de părere că interdicția este admisibilă [3].

Art. 618 urm. Pr. civ.

Deliberarea consiliului de familie, necuprinzând decât o părere asupra stărei mintale a pârîtului, nu poate fi atacată în fond. In cât privește însă lipsurile de formă, ea va puteà fi atacată înaintea tribunalului, conform dreptului comun (art. 618 Pr. civ.), și judecătorii vor puteà s'o anuleze de

---

p. 796; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 262; Neagu, II, p. 364, No. 18; C. Caen. Sirey, 96. 2. 24. — După alți autori, anularea deliberărei consiliului de familie n'ar atrage *ipso facto* anularea întregei proceduri posterioare. Vezi în acest din urmă sens, T. Huc, III, 509 *in fine;* Chauveau sur Carré, *op. cit.*, t. VI, partea II, p. 774, *Quest.* 3016 *bis.* Cpr. Laurent, V, 266.

[1] Cpr. Neagu, II, p. 364, No. 20. — Nulitatea fiind de ordine publică, nu poate fi acoperită prin încuviințarea părților, de exemplu: prin faptul că pârîtul ar fi participat, fără a protestà, la procedura ulterioară. Baudry et Bonnecarrère, IV, 816; Laurent, V. 267; C. Lyon. Sirey, 53. 2. 618; D. P. 54. 2. 33.

[2] Cpr. C. Iași, *Dreptul* din 1895, No. 21; Cas. rom. Bult. S-a 1, 1880, consid. de la p. 378, 379; Tribun. Mehedinți, *Pag. juridice*, 1908, No. 19; Laurent, V. 267; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 263.

[3] Laurent, V. 265; Planiol, I. 2050; T. Huc, III, 509; Répert. Sirey, v⁰ *Interdiction*, 206; Baudry et Bonnecarrère, IV, 814; Demolombe, VIII, 501; Cas. fr. D. P. 65. 1. 84; Sirey, 65. 1. 158. — Consiliul va puteà, înainte de a-și da părerea, să ia informații dela reclamant, și chiar să interoage pe pârît spre a se asigurà de starea în care el se găsește. Demolombe, VIII, 497, 498. — *Contrà:* Laurent, V. 265 *in fine*. In orice caz, interogatorul luat de către consiliu n'ar înlocuì pe acel ordonat de art. 442. C. Paris, Sirey, 79. 2. 180; D. P. 80. 2. 117; T. Huc, III, 510, p. 495.

câte ori vor constatà în fapt că interesele pârîtului n'au fost în deajuns garantate, în care caz consiliul va fi chemat a-şi da din nou părerea. Deliberarea consiliului va puteà însă să fie menţinută, cu toate că ar cuprinde un viciu de formă, dacă ea ocroteşte în deajuns interesele smintitului (¹).

Neaplicarea în specie a art. 367.

Deliberarea consiliului de familie fiind esenţială şi având de scop, pe de o parte, luminarea justiţiei, iar pe de alta, garantarea intereselor pârîtului, art. 367, care dă drept justiţiei de a se îmbrăcà cu atribuţiile consiliului, nu poate fi aplicat în specie; de unde rezultă că, de câte ori consiliul nu se va întrunì, tribunalul va uzà de toate mijloacele legale spre a face ca întrunirea şi deliberarea consiliului să fie cu putinţă. In caz când n'ar fi nici un mijloc de a se complectà consiliul cu membrii actuali, tribunalul îl va compune cu alţi membri.

Aplic. dreptului comun. Art. 441.

Consiliul de familie va fi compus şi convocat după dreptul comun în materie de tutelă (art. 357 urm. şi 340 C. civ.), cauzele de excludere sau incapacitate fiind aceleaşi. Persoanele cari au provocat interdicţia nu vor puteà însă face parte din consiliul de familie, ca unele ce sunt interesate în cauză (²). *Nemo in re sua auctor esse potest.*

Neaplic. în specie a art. 383 § 4.

Copii acestor persoane vor puteà însă face parte din consiliu, art. 383 § 4 nefiind aplicabil în specie, întrucât cererea de interdicţie nu compromite nici persoana, nici bunurile pârîtului, ci din contra are de scop apărarea lui (³).

(¹) Cpr. T. Huc, III, 509; Répert. Sirey, v⁰ *Interdiction*, 207 urm.; Pand. fr., *eod.* v⁰, 241, 258 urm.; Laurent, V, 266; Baudry et Bonnecarrère, IV, 815; Neagu, II, p. 364, No. 15 urm.; C. Caen, Sirey, 96. 2. 34. Vezi t. II a Coment. noastre, p. 600, text şi nota 2, 619 şi 621 (ed. a 2-a).

(²) Cu toate că reclamantul a luat parte în consiliul de familie, deliberarea sa nu va fi nulă, dacă interesul aceluia a cărui interdicţie se cere n'a fost compromis, ceeace se apreciază în mod suveran de judecătorii fondului. Laurent, V, 265 *in medio;* C. Lyon, Sirey, 53. 2. 618; D. P. 54. 2. 33.— *Contrà:* Aubry et Rau, I, § 125, p. 795. In urma pronunţărei interdicţiei, ne mai fiind însă contrarietate de interese, acei cari au provocat această măsură pot face parte din consiliu, spre a rânduì un tutor interzisului. Planiol, I, 2051. Vezi *infrà* p. 43, 44.

(³) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 795, nota 14; T. Huc, III, 509; Neagu, II, p. 365, No. 7; C. Toulouse şi Cas. fr. Sirey, 83. 2. 68; Sirey, 85. 1. 267; D. P. 86. 1. 71.

Soţul şi soţia interzisului etc.

De asemenea, soţul şi soţia [1], precum şi copii pârîtului vor puteà fi admişi în consiliul de familie, chiar dacă ei ar fi provocat interdicţia; însă în acest din urmă caz, votul lor nu va fi deliberativ, ci numai consultativ, ceeace însemnează că ei vor da informaţii asupra stărei mintale a pârîtului, fără a-şi da părerea lor. (Vezi *infrà* p. 44).

Copiii şi soţul cari n'au provocat interdicţia.

Cât pentru copii şi soţul cari n'ar fi provocat interdicţia, nu mai rămâne îndoială că ei vor face parte din consiliul de familie şi vor aveà chiar glas deliberativ, pentrucă în asemenea caz, ei nu mai au nici un interes în cauză. Textul nostru este mai lămurit în această privinţă decât acel francez, şi controversa ce s'a ivit asupra acestui punct în Franţa nu-şi mai are fiinţă la noi; căci dacă aceste persoane au vot consultativ atunci când au provocat interdicţia, de sigur că ele trebue să aibă vot deliberativ atunci când interdicţia nu este cerută de dânşii [2].

Art. 645 Pr. civ.

Tribunalul, după ce va primi părerea consiliului de familie şi a medicilor rânduiţi de dânsul [3], înainte de a pro-

---

[1] Soţia interzisului este incapabilă de a face parte din consiliul de familie în urma pronunţărei interdicţiei (art. 383, 3⁰). Singura capacitate pe care i-o conferă legea, prin excepţie, este numai aceea de a fi epitroapa bărbatului ei interzis (art. 452). Cpr. Demolombe, VIII, 573; Laurent, V, 289.

[2] Dacă această părere se poate susţine cu succes în Franţa (vezi Marcadé, II, 315; Laurent, V, 265 *in medio*; Demolombe, VIII, 500; Thiry, I, 627, p. 604; Arntz, I, 789; Valette sur Proudhon, II, 523, nota *a* şi *Explic. sommaire*, p. 350; Baudry et Bonnecarrère, IV, 812; T. Huc, III, 509; Vigié, I, 898; De la Bigne, I, 903), ea este cu atât mai admisibilă la noi, unde textul art. 441 este mai lămurit şi mai bine redactat decât în codul francez. — Soţul smintitului şi descendenţii lui vor fi deci cu toţii membri în consiliul de familie, împreună cu fraţii buni şi cumnaţii, având glas deliberativ, de câte ori nu vor fi provocat interdicţia. De vor fi însă mai puţini la număr decât cinci, consiliul va fi complectat cu alte rude, şi în lipsă de rude, cu amici (art. 358, 359). — In orice caz, numărul consilierilor nu este limitat la noi ca în Franţa, ei putând fi cât de mulţi, numărul lor trebuind însă a fi totdeauna fără soţ (art. 366). Prezenţa a cinci membri este suficientă pentru a păşi în lucrare (art. 357, 365). Membrii consiliului pot fi înlocuiţi prin mandatari (art. 362). Cpr. Carré et Chauveau, *op. cit.*, VI, partea II, p. 773, *Quest.* 3015.

[3] Medicii se rânduesc din oficiu de către tribunal, art. 212 Pr.

cede la interogatorul pârîtului, va ordonà să se comunice acestui din urmă, prin portărei, cererea de interdicție, părerea consiliului de familie și a medicilor (art. 645 Pr. civ.).

Acordarea unui termen pârîtului.

Cât pentru încheierea prin care se dispune facerea interogatorului, ea nu se comunică pârîtului, asemenea formalitate nefiind prescrisă de lege (1).

Interogatorul pârîtului.

Pârîtul, în urma acestor comunicări, nu va fi citat de îndată la interogator, ci i se va dà un termen de câteva zile, pentru ca să-și poată aduce aminte de faptele pe care se întemeiază cererea de interdicție (2).

Art. 442.

In urma comunicărilor de care s'a vorbit mai sus, tribunalul va cità pe pârît spre a fi interogat în camera de chibzuință, iar nu în ședință publică, răspunsurile sale fiind mai în totdeauna mijlocul cel mai bun de a se asigurà de starea lui mintală.

Luarea interogatorului în camera de chibzuință.

Interogatorul se va face în camera de chibzuință, spre a nu se da pe față starea în care se găsește pârîtul, pentrucă nu se știe încă dacă interdicția are să fie admisă. Numai hotărîrea care admite sau respinge interdicția se va pronunțà în ședință publică (art. 444).

---

civ. nefiind aplicabil în specie. Tribunalul va rândui unul sau trei medici (art. 213 Pr. civ.), preferând în totdeauna pe medicii specialiști de boale mintale, dacă asemenea medici există. Medicii vor depune jurământ că-și vor îndeplinì misiunea lor cu credință (art. 218 Pr. civ.), și apoi vor examinà pe pârît de câte ori vor crede de cuviință, fie acasă la dânsul, fie în alt loc, dându-și părerea lor motivată (art. 219 Pr. civ.). Ei vor puteà fi recuzați pentru aceleași motive ca și judecătorii (art. 214 Pr. civ.).

(1) Laurent, V, 269; Baudry et Bonnecarrère, IV, 818; Carré et Chauveau, *op. cit.*, VI, partea II, *Quest.* 3018; C. Bourges, Répert. Dalloz, v° *Interdiction*, 90, nota 3. — *Contrà:* Demolombe, VIII, 505; T. Huc, III, 510. Cpr. C. Paris, D. P. 1900. 2. 21.

(2) Aceste comunicări, nefiind însă prescrise sub pedeapsă de nulitate, pârîtul n'ar puteà cere anularea procedurei urmate, dacă el a consimțit a fi interogat fără îndeplinirea acestor formalități. T. Huc, III, 510; Chauveau-Carré, *op. cit.*, VI, partea II, p. 776, *Quest.* 3017 *bis;* Baudry et Bonnecarrère, IV, 817; Neagu, II, p. 366, No. 2 urm. El este însă în drept să ceară îndeplinirea tuturor formalităților, și tribunalul nu va puteà considerà lipsa lui ca un refuz de a răspunde la interogator, cât timp cerințile art. 645 din procedura civilă n'au fost îndeplinite.

Faptele asupra cărora pârîtul este interogat.

Tribunalul în complect va interogà, prin organul prezidentului său, pe pârît asupra vârstei sale, asupra relațiilor sale familiare, asupra cheltuelilor sale și a veniturilor de cari dispune, asupra modului de administrație a averei sale, etc., căci judecătorii trebue să se convingă prin ei înșiși dacă el este în stare de a-și cârmuì averea și persoana sa (1).

Luarea interogatorului la domiciliul pârîtului.

Dacă pârîtul nu va fi în stare a se înfățișà la tribunal, fie din cauză de boală, fie din alte împrejurări, cari se apreciază în mod suveran de tribunal (2), interogatorul se va luà la domiciliul său de unul din judecători, delegat în acest scop de prezident (3), în prezența procurorului și a grefierului, care va contrasemnà procesul-verbal (art. 46 L. org. judecătorești din 1 Sept. 1890) (4), împreună cu judecătorul delegat și procurorul (5).

Semnarea proces. verbal.

Acest proces-verbal se va semnà și de pârît, după ce i se vor cità răspunsurile făcute de dânsul (6).

---

(1) Cpr. Demolombe, VIII, 509; Toullier D., I, partea II, 1326.

Cazurile în care interogatorul nu are loc.

(2) Cpr. Trib. Iași. *Dreptul* din 1888, No. 13. — Când pârîtul, deși legal citat în camera de consiliu pentru a fi interogat, nu se înfățișează, cu toate că nu are nici un caz de împedicare, sau se înfățișează, însă refuză de a răspunde, nu este loc de a se delegà un judecător la domiciliul său, și interdicția va puteà fi admisă în asemenea caz, fără ca el să fi fost prealabil interogat. Cpr. Trib. Ilfov. *Cr. judiciar* din 1903, No. 77; Cas. fr. D. P. 93. 1. 152; Baudry et Bonnecarrère, IV, 820; T. Huc, III. 510; Beudant. II. 967, p. 587; Laurent, V, 268; Demolombe, VIII, 511; Planiol, I, p. 647. nota 3; Neagu, II. p. 367, No. 17. 18. Vezi și *infrà* p. 31.

(3) Tribunalul n'ar puteà delegà în acest scop pe judecătorul de ocol (T. Huc III. 510; C. Dijon, D. P. 78. 2. 39; Sirey, 78. 2. 104), niciun membru al consiliului de familie (T. Huc, *loco cit.*; Répert. Sirey, vº *cit.*, 262; C. Paris, Sirey. 79. 2. 180; D. P. 80. 2. 117). Vezi *suprà* p. 25, nota 3 *in fine*.

(4) Este nul, în adevăr, orice act emanat dela o Curte sau dela un trib., dacă nu este contrasemnat de grefier, sau în lipsă-i de ajutorul său. Cas. rom. Bult. S-a 1, 1875, p. 47; Bult. 1877, p. 73.

(5) Dacă persoana a cărei interdicție se cere, se află în țară străină, interogatorul i se va luà prin comisie rogatorie. T. Huc, III, 510; Baudry et Bonnecarrère, IV. 821; Neagu, II, p. 367, No. 12. Vezi asupra comisiilor rogatorii internaționale t. I. a Coment. noastre, p. 183, nota 3 (ed. a 2-a).

(6) Procesul-verbal nu va reproduce numai răspunsurile pârîtului, ci va arătà căutătura, râsul, gesturile sale, etc. Laurent. V, 269.

Art. 232 Pr. civ.

Dacă el nu voește sau nu poate să subsemneze, se va face mențiune despre această împrejurare, conform art. 232 Pr. civ.(1).

Prezența minist. public la interogator.

Ministerul public va fi în totdeauna față la interogator, chiar dacă el s'ar luà la tribunal, pentrucă este vorba, în specie, de a lipsì pe o persoană de exercițiul drepturilor sale civile, ceeace interesează societatea (art. 81 Pr. civ. și art. 2 L. din 29 Octombrie 1877).

Prezența reclamantului.

Legea nu oprește pe reclamant de a asistà la interogator (cpr. art. 229 Pr. civ.). Judecătorii vor puteà însă să dispue ca interogatorul să se ia în absența lui.

Tribunalul poate să rânduiască mai multe comisii medicale, și să ia mai multe interogatorii, dacă va crede de cuviință (2).

Ascultarea de martori.

Tribunalul ar puteà să recurgă și la ascultări de martori, conform dreptului comun, în caz când faptele invocate de reclamant sunt de natură a fi stabilite cu martori (art. 646 Pr. civ.) (3). Martorii vor fi ascultați sau în prezența pârâtului sau în absența lui (art. 646, § 2, Pr. civ.), de exemplu: în caz de nebunie cu furie.

Formalitatea interogatorului este substanțială și de ordine publică.

Interogatorul de care vorbesc art. 442 C. civ. și art. 645, 646 Pr. civ. este, ca și avizul consiliului de familie, o măsură de ordine publică și un element substanțial al procedurei; de unde rezultă că lipsa lui va atrage anularea hotărîrei de interdicție sau de rânduire a unui consiliu judiciar, căci interogatorul este mijlocul cel mai sigur și câte odată unicul mijloc de a dovedì smintirea (¹). Lipsa lui ar puteà deci fi propusă pentru prima oară în Casație (²).

---

(1) Laurent, V, 269.

(2) Argument din art. 443, care vorbind de *cel întâi* interogator, nu exclude posibilitatea de a se face mai multe interogatorii. Demolombe, VIII, 512; Aubry et Rau, I, § 125, p. 796; Répert. Sirey, v° *cit.*, 276; Baudry et Bonnecarrère, IV, 822; Planiol, I, 2052; Laurent, V, 269; Boitard et Colmet-Daage, *op. cit.*, II, 1120, p. 647 (ed. a 15-a).

(3) S'a decis însă că membrii consiliului de familie cari și-au dat părerea, nu pot fi ascultați ca martori. C. Nancy, D. P. 86. 2. 280; Sirey, 87. 2. 15. — *Contrà*: Baudry et Bonnecarrère, IV, 824. Rudele părților nu vor puteà fi ascultate ca martori, conform art. 191 Pr. civ., pentrucă după art. 646 Pr. civ., ascultarea martorilor se face conform dreptului comun. Cpr. Laurent, V, 276; T. Huc, III, 511, p. 497.—Dl. Neagu (II, p. 368, No. 26), luându-se după autorii francezi, vorbește de servitori, uitând că, după legea noastră, ei nu sunt incapabili de a fi martori. Vezi t. II a Coment. noastre, p. 99 (ed. a 2-a).

Cazurile când interogatorul nu este necesar.

Lipsa interogatorului n'ar fi un caz de nulitate, dacă pârîtul ar refuzà de a venì la tribunal, sau de a răspunde la întrebările ce i s'ar pune, și în asemenea caz, interdicția va puteà să aibă loc fără îndeplinirea acestei formalități, căci pârîtul nu poate, prin faptul său, să împedice pe tribunal de a urmà cu procedura interdicției înainte. Acest refuz trebue însă să fie constatat de tribunal printr'un anume proces-verbal. (Vezi *suprà* p. 29, nota 2).

In caz când tribunalul s'ar convinge din părerea medicilor și a sfatului de familie, că pârîtul se bucură de întregimea minței sale, el va respinge cererea de interdicție, fără a procede la interogator, căci interogatorul ar fi în asemenea caz lipsit de interes (³).

Condamnarea reclamantului la cheltueli și daune.

De câte ori tribunalul va respinge pur și simplu cererea de interdicție, reclamantul va puteà fi condamnat la cheltuelile procesului și chiar la daune, dacă se constată că el a lucrat cu rea credință (⁴).

Publicitatea procedurei.

Până la luarea interogatorului totul se petrece în camera de consiliu. Odată însă interogatorul luat, procedura devine

---

(¹) Planiol, I, 2052; T. Huc, III, 510; Beudant, II, 967, p. 587; Laurent, V, 268; Demolombe, VIII, 511; Baudry et Bonnecarrère, IV, 819; Répert. Sirey, v° *Interdiction*, 243; Pand. fr., *eod.* v°, 298 urm.; De la Bigne, I, 904; Neagu, II, p. 367, No. 15; Cas. fr. D. P. 60. 1. 214; Sirey. 60. 1. 505; Sirey. 88. 1. 69; D. P. 88. 1. 292; Trib. Ilfov, *Cr. judiciar* din 1903, No. 74; Trib. Mehedinți, *Pag. juridice*, 1908, No. 19.

(²) Cas. fr. Sirey, 60. 1. 505; Baudry et Bonnecarrère, IV, 819; Neagu, II, p. 367, No. 16.

(³) Cpr. Laurent, V, 268; Demolombe, VIII, 502; Demante, II, 268; Massé-Vergé, I, § 234, p. 466, nota 15; Baudry et Bonnecarrère, IV, 819; Boitard et Colmet-Daage, *op. cit.* II, 1120; C. Chambéry, D. P. 99. 2. 247. — *Contrà:* Duranton, III, 734; Aubry et Rau, I, § 125, p. 796; Chauveau sur Carré, *op. cit.*, VI, partea II, *Quest.* 3014, p. 772; Cas. fr. Sirey, 60. 1. 505. Vezi și *suprà* p. 23.

(⁴) Demolombe, VIII, 525; Toullier D. I, partea II, 1333, p. 287.— Proectul codului fr. prevedeà anume condamnarea reclamantului la daune, de câteori el lucrase cu pasiune sau într'un interes personal, însă această dispoziție a fost eliminată ca inutilă, față cu termenii generali ai art. 998 C. civ.

publică, deşi printr'o reminiscenţă a vechiului drept francez, unde toată procedura interdicţiei era secretă, legiuitorul nu vorbeşte de publicitate decât în privinţa hotărîrei de interdicţie (art. 444) (¹).

Art. 443. In caz când interdicţia nu este respinsă, tribunalul înainte de a o admite, are facultatea de a rândui pârîtului, în cazuri urgente, un administrator provizoriu, spre a îngriji până la pronunţarea interdicţiei, atât de persoana cât şi de averea smintitului (²).

Această măsură nu poate fi luată de justiţie decât în urma pronunţărei consiliului de familie şi a luărei primului interogator (³), însă poate fi luată în orice stare s'ar află procedura, chiar şi în apel (⁴).

Numirea administr. provizoriu în ședință publică. Chestiunea este însă de a se şti dacă acest administrator se numeşte în şedinţă publică sau în camera de chibzuinţă? In Franţa se decide în genere că numirea trebue să se facă în camera de consiliu (⁵), iar în Belgia se admite soluţia contrară, din cauza art. 97 al Constituţiei, după care orice hotărîre se pronunţă în public. (Laurent, V, 271). Credem că această din urmă soluţie este singură admisibilă la noi. In adevăr, tribunalul pronunţă în specie o adevărată hotărîre, de oarece stabileşte o incapacitate în persoana smintitului, lipsindu-l pentru un timp oarecare de administraţia şi dispoziţia bunurilor sale. Publicitatea hotărîrilor admisă de legea noastră, chiar în cazurile când dezbaterile sunt secrete (art. 86, 89 Pr. civ. şi 240 C. civ.), interesează de astădată pe terţii, cari trebue să fie vestiţi despre incapacitatea pârîtului; şi fiindcă legea nu prevede alt mijloc de publicitate,

---

(¹) Cpr. Planiol, I, 2053; Beudant, II, 967, p. 589; Neagu, II, p. 368, No. 24.

(²) Acest administrator poate fi şi femeea pârîtului, de oarece, la caz de interdicţie, ea este epitroapa lui (art. 452). Cpr. Laurent, V, 272; Baudry et Bonnecarrère, IV, 829; Magnin, *Tr. des minorités*, I, 852, p. 685; Cas. fr. D. P. 56. 1. 71.

(³) Cpr. C. Bucureşti, *Dreptul* din 1901, No. 23; Cas. fr. şi C. Paris, D. P. 1900. 1. 160 şi 2. 21; C. Bruxelles, D. P. 1901. 2. 126; Neagu, II, p. 369, No. 6.

(⁴) Demolombe, VIII, 514. — S'a decis că tribunalul poate numi un administrator provizoriu chiar prin sentinţa prin care pronunţă interdicţia. Cas. fr. D. P. 1906. 1. 160.

(⁵) Vezi Baudry et Bonnecarrère, IV, 827, şi autorităţile citate acolo.

singurul mijloc de a aduce sentinţa la cunoştinţa celor în drept, este numai pronunţarea ei în şedinţă publică (1).

Existenţa dreptului de apel. Controversă.

In Franţa se admite, în genere, apelul contra unei asemenea hotărîri (2), pentrucă ea este o hotărîre interlocutorie, adecă care opreşte de a mai discută, şi care prejudecă fondul afacerei, şi pentrucă după procedura franceză (art. 451 § 2), hotărîrile interlocutorii sunt supuse apelului înainte de pronunţarea hotărîrei asupra fondului. La noi însă, unde hotărîrile pregătitoare şi *desluşitoare*, după cum le numeşte art. 38 din legea Curţei de casaţie, sau *premergătoare*, după cum le numeşte art. 323 din procedura civilă, nu pot fi atacate cu apel decât odată cu hotărîrile date asupra fondului, apelul nu se va puteà face decât odată cu hotărîrea care va fi admis interdicţia (3).

Ipotecă legală.

Acest administrator nu este un tutor, ci un mandatar special. Ca atare, el nu va fi deci supus ipotecei legale (4).

Darea socotelilor.

El va trebui însă să dea samă despre gestiunea sa, ca ori-ce mandatar în genere (art. 1541), şi va fi responsabil nu numai de dolul său, dar şi de culpa comisă în exerciţiul mandatului său (art. 1540).

Neaplic. în specie a art. 420 C. civ.

Procentele nu vor curge de drept în contra lui pentru sumele cu care ar fi rămas dator în urma încheierei socotelilor, art. 420 nefiind aplicabil în specie. El va datori însă procentele sumelor întrebuinţate în folosul său din ziua întrebuinţărei lor (art. 1544), şi va aveà drept, conform art. 1550, la dobânda sumelor întrebuinţate de dânsul, din ziua plăţilor probate. Cu alte cuvinte, nu se vor aplicà acestui administrator regulele dela tutelă, ci acele dela mandat. (Laurent, V, 274).

---

(1) Această soluţie a fost admisă chiar în Franţa de către Curtea din Paris. Sirey, 55. 2. 641.

(2) Demolombe, VIII, 518; T. Huc, III, 511 *in fine*; C. Bruxelles, D. P. 1901. 2. 126.

(3) Argument din art. 323 Pr. civ. şi art. 38 L. C. de Casaţie, după care şi recursul nu este admisibil contra hotărîrilor pregătitoare şi desluşitoare (interlocutorii), decât tot odată cu hotărîrea asupra fondului. — *Contrà:* Neagu, II, p. 369, No. 7. Cpr. A. C. Ionescu, *Dreptul* din 1881, No. 71. — Tot controversată este şi chestiunea de a se şti dacă asemenea hotărîre este sau nu supusă opoziţiei. Vezi Répert. Dalloz, *Supplément*, v° *Interdiction*, No. 89 şi Neagu, *loco cit.*, No 8.

(4) Baudry et Bonnecarrère, IV, 833; T. Huc, III, 511; Laurent, V, 274; Demolombe, VIII, 516; Valette, *Explic. sommaire*, p. 352; De la Bigne, I, 904; Marcadé, II, 316; Mourlon, III, 1456; Aubry et Rau, III, § 264 bis, p. 356 (ed. a 5-a); Guillouard, *Privil. et hypothèques*, II, 710; Baudry et Loynes, *Idem*, II, 1176; Valette, *Privil. et hypothèques*, p. 283, 284, No. 142. Vezi şi t. II a Coment. noastre, p. 682, nota 2 (ed. a 2-a).

Actele ce poate face acest administrator.

Puterile acestui administrator se mărginesc la măsurile conservatorii şi la actele absolut trebuitoare şi urgente, pe care pârîtul ar neglijà de a le face (1). El nu va puteà deci să arendeze sau să închirieze bunurile smintitului pe un period mai lung de cinci ani (2).

Imprumuturi, ipotecă, etc.

Administratorul provizoriu nu va puteà nici împrumutà, nici ipotecà, nici înstrăinà averea pârîtului fără autorizarea justiţiei, care va aprecià dacă asemenea acte sunt de o absolută necesitate (art. 35 L. din 15 Decembre 1894) (3).

Reprezentarea în justiţie.

El nu va puteà, de asemenea, să reprezinte în justiţie pe pârît, pentrucă acesta nefiind încă interzis, n'a încetat de a fi capabil. Rânduirea acestui administrator provizoriu nu împedică deci pe persoana a cărei interdicţie este cerută, de a stà singură în judecata pentru apărarea drepturilor sale (4).

Revoc. administr. provizoriu.

Administratorul provizoriu poate fi revocat ca orice mandatar în genere, îndată ce va întrece limitele mandatului său (art. 1552, § 1 şi 1553).

Incetarea mandatului său.

Mandatul acestui administrator provizoriu încetează: 1° prin respingerea cererei de interdicţie; 2° prin moartea persoanei a cărei interdicţie a fost cerută; 3° şi în fine, prin pronunţarea definitivă a interdicţiei.

Darea socotelilor.

In toate aceste cazuri, administratorul provizoriu este obligat a da seamă de administrația sa (art. 450). Socotelile se vor dà, în cazul întâi, însuș pârîtului: moștenitorilor săi în cazul de al doilea, și in fine, tutorului care se va rânduì interzisului conform art. 450, în cazul din urmă [1].

---

(1) Aubry et Rau, I, § 125, p. 796, 797; Laurent, V, 272; Demolombe, VIII, 215; Demante, II, 269 *bis;* Planiol, I, 2089; Thiry, I, 627, p. 605; Beudant, II, 967, p. 588; T. Huc, III, 511; Baudry et Bonnecarrère, IV, 830; Répert. Sirey, v° *cit.*, 310.

(2) Baudry et Bonnecarrère, IV, 830; Répert. Sirey, v° *cit.*, 314.

(3) Laurent, V, 272; Baudry et Bonnecarrère, IV, 832; T. Huc, *loco cit.*; Neagu, II, p. 369, No. 10; Cas. fr. D. P. 56. 1. 71 şi 75; Sirey, 56. 1. 113.

(4) Inalta Curte a Ţărilor-de-Jos, D. P. 80. 2. 140. — Pârîtul este deci în drept de a răspunde şi de a se apărà singur la acţiunile ce s'ar exercità în contra lui, şi administratorul provizoriu nu-l va puteà reprezentà decât cu învoirea justiţiei. Laurent, V, 272; T. Huc, III, 511; Répert. Dalloz, *Supplément,* v° *Interdiction,* 93; Baudry et Bonnecarrère, IV, 831, etc.

Art. 416.

Cât pentru cazul în care tutorul va fi însuș administratorul provizoriu, tribunalul având necontestat facultatea de a-i conferì această calitate (art. 450 *in fine*) [2], socotelile se vor dà tribunalului, la finele anului, odată cu socotelile tutelei (art. 416) [3].

Art. 444.

Procedura odată terminată, tribunalul poate sau să respingă cererea de interdicție, sau să pronunțe interdicția, în care caz va rânduì un tutor interzisului (art. 450); sau in fine, să se mărginească a rândui pârîtului un consiliu judiciar (art. 445).

Pronunț. sentinței în ședință publică.

In orice caz, sentința se va pronunțà în public, sub pedeapsă de nulitate, după citarea și ascultarea părților, conform dreptului comun, căci numai prima fază a procedurei până la interogator este secretă.

Opoziție. Controversă.

Sentința ce tribunalul ar pronunțà în absența uneia din părți, va puteà fi atacată cu opoziție de această parte, conform dreptului comun, legea neexcluzând această cale ordinară [4].

Apel. recurs.

Sentința tribunalului este, de asemenea, supusă apelului tot conform dreptului comun, iar aceea a Curței este supusă recursului, în termen de două luni dela comunicare (art. 44 L. C. de Cas. modificată prin legea din 30 Iunie 1905).

In caz de a se respinge acțiunea, dreptul de apel va

Art. 416 C. civ.

[1] Nu este nevoe ca, în acest din urmă caz, administratorul provizoriu să prezinte socotelile la domiciliul tutorului, el trebuind să le prezinte la tribunal, conform art. 416, care se aplică și la interdicție. Cpr. Neagu, II, p. 370, No. 25, care citează în acest sens o decizie a Curței de casație S-a 1 din 9 Decem. 1903, No. 537, pe care însă n'am găsit-o publicată în Bult. Curței.

[2] Cpr. Trib. Ilfov, *Cr. judiciar* din 1903, No. 74.

[3] Demolombe, VIII, 583; Neagu, II, p. 371, No. 27.

[4] Laurent, V, 282; T. Huc, III, 514; Baudry et Bonnecarrère, IV, 837; Duranton, III, 739; Répert. Sirey, v° *cit.*, 432; Pand. fr., *eod.* v°, 411; Chauveau sur Carré, *op. cit.*, VI. *Quest.* 3030, p. 783. — *Contrà:* Carré, *loco cit.* — Asupra chestiunei controversate în Franța de a se ștì dacă sentința dată asupra opoziției desființează prima sentință, sau o suspendă numai, vezi nota lui E. Glasson în D. P. 95. 2. 428 urm.

aparţine reclamantului, prin urmare şi ministerului public, dacă el a cerut interdicţia ca parte principală (art. 437 C. civ.) (1).

Membrii cons. de familie nu pot face apel.

La caz de a se pronunţà interdicţia, apelul se va puteà face numai de pârît (acel a cărui interdicţie este cerută). Membrii consiliului de familie nu au, la noi, dreptul de apel nefiind parte în proces (2).

Cazul când s'a rânduit un consiliu.

In caz de a se numì numai un consiliu judiciar, apelul se va puteà face atât de reclamant cât şi de pârît, şi Curtea se va pronunţà prin una şi aceeaş decizie.

Art. 337 Pr. civ.

Apelul este suspensiv conform art. 337 Pr. civ. (argum. din art. 450 C. civ.), aceasta bine înţeles numai în privinţa numirei tutorului, nu însă şi în privinţa incapacităţei persoanei (3).

Art. 129 Pr. civ.

Judecătorii nu vor puteà admite nici într'un caz executarea provizorie a hotărîrei lor, pentru că art. 129 Pr. civ., care ne arată cazurile în care se poate admite executarea provizorie este limitativ şi nu vorbeşte de interdicţie (4).

Renunţarea la apel.

Părţile nu vor puteà să renunţe la apel, nici să se deziste de la apelul regulat făcut, pentrucă, după cum ştim, interdicţia intereseazâ ordinea publică (5).

Art. 446.

Curtea va puteà complectà şi chiar reîncepe procedura urmată în prima instanţă, ordonând noi cercetări (art. 332 Pr. civ.). (6).

---

(1) Laurent, V, 279; Demolombe, VIII, 542; Répert. Sirey, v° *cit.*, 441.

(2) *Contrà:* Art. 894 Pr. civ. fr. — Membrii consiliului au dreptul de a face apel în codul francez, pentrucă interdicţia interesează întreaga familie. Cu toate acestea, legiuitorul nostru n'a admis această derogare dela dreptul comun.

(3) Aceasta însemnează că interzisul este incapabil din ziua publicărei sentinţei primei instanţe, cu toate că s'a făcut apel, sub condiţia însă că Curtea să confirme sentinţa tribunalului. Cpr. Valette, *Explic. sommaire*, p. 366; Boileux, *op. cit.*, II, p. 567; Baudry et Bonnecarrère, IV, p. 772, nota 3; Laurent, V, 306, 359. Vezi şi *infrà* p. 45.

(4) Laurent, V, 280; Demante et Colmet de Santerre, II, 277 *bis* II; Répert. Dalloz, *Supplément*, v° *Interdiction*, 101. — *Contrà:* Neagu, II, p. 371, No. 6 (art. 444).

(5) Vezi *suprà* p. 3, nota 3. — Părţile ar puteà însă să renunţe tacitamente la apel, prin faptul că ar lăsà să treacă termenul prescris de lege fără a uzà de această cale, căci nimic nu le-ar împiedicà de a recunoaşte de bună sentinţa primilor judecători.

(6) Demolombe, VIII, 546; Baudry et Bonnecarrère, IV, 839; Pand. fr., v° *cit.*, 445; Neagu, II, p. 375, No. 5 (art. 446).

Luarea unui nou interogator la Curte.

Luarea unui nou interogator pàrîtului este însă facultativă (1), un nou interogator nefiind obligator decât atunci când n'ar fi avut loc în prima instanță, și când această lipsă n'ar puteà fi atribuită pàrîtului (2).

Ședința secretă. Controversă.

Dacă Curtea ar găsi de cuviință a luà un nou interogator pârîtului, acest interogator se va luà de prezident, în prezența Curței și a procurorului general, în camera de chibzuință, ca și la tribunal (3). Curtea poate însă delegà pe un judecător din sinul ei sau din sinul tribunalului spre a luà interogatorul pàrîtului la domiciliul sau reședința sa.

Art. 447.

Hotărîrea tribunalului sau decizia Curței, care ar fi pronunțat interdicția, sau care ar fi rânduit pârîtului un consiliu judiciar (art. 445), va fi scoasă în copie, ca ori-ce hotărîre în genere, la stăruința reclamantului și comunicată pârîtului prin ministerul portăreilor (art. 74 și 137 Pr. civ.) (4). Ea va fi, de asemenea, înscrisă în registru, ca toate hotărîrile, îndată ce va fi redactată (art. 121 Pr. civ.).

Afigerea hotărîrei.

In termen de zece zile dela pronunțarea ei (5), hotărîrea va fi adusă la cunoștința terților prin afigerea ei în sala de

---

(1) Cas. fr. D. P. 95. 1. 96; Sirey, 95. 1. 116; Sirey, 91. 1. 213; Planiol, I, 2057; Neagu. II, p. 374, No. 2, și toți autorii.

(2) Nefacerea interogatorului la tribunal n'ar aduce nulitatea procedurei, dacă el s'a luat la Curte, nulitatea dela prima instanță fiind acoperită prin procedura urmată la Curte.

(3) Carré et Chauveau, *op. cit.*, VI, partea II, *Quest.* 3034, p. 787.— *Contrà*: Demolombe, VIII, 544, după care interogatorul s'ar puteà luà în absența ministerului public și chiar în ședință publică. Cpr. Baudry et Bonnecarrère, IV, 839; Laurent, V, 281; Boileux, II, p. 558; Proudhon, *Etat des personnes* (ed. Valette), II, p. 526.

Dreptul portăreilor de a legalizà copia de pe hotărîre. Controversă.

(4) S'a decis că portăreii sunt competenți numai de a comunicà hotărîrea, nu însă și de a o legalizà, aceasta fiind de competința grefierilor (art. 134 Pr. civ.). Cas. rom. Bult. S-a I, 1881, p. 126 și *Dreptul* din 1881, No. 47. Vezi în acelaș sens Al. Degré, *Dreptul* din 1881, No. 49, p. 392. — *Contrà*: Observația anonimă care însoțește decizia Curței, în *Dreptul* din 1881, No. 47, p. 376 urm. — In orice caz, comunicarea care n'ar fi fost făcută conform legei, n'ar fi validă și n'ar face să curgă termenul de apel. Cas. rom. Bult. S-a I, 1876, p. 56.

(5) Termenul de zece zile nefiind fatal, afigerea și publicarea făcută mai înainte sau chiar mai în urmă, n'ar fi o cauză de nulitate. C. București, *Dreptul* din 1900, No. 35 și *Cr. judiciar* din acelaș an, No. 35.

audiență și prin publicarea ei *in extenso*, iar nu numai în extract (¹), în Monitorul oficial (art. 447 C. civ.) (²).

Consecința lipsei de publicitate.

Care este însă efectul lipsei de publicitate? In Franța, chestiunea este controversată. La noi, controversa nu mai este cu putință. față cu art. 448, care face din publicitate o formalitate substanțială. Vezi *infrà* explic. acestui text.

Afigerea se face din oficiu, iar publicarea se face la stăruința reclamantului.

Formalitatea publicărei, fiind cerută în interesul terțiilor, nu poate fi suplinită, în principiu, prin cunoștința personală ce terții ar fi avut despre interdicție sau rânduirea consiliului judiciar. (Vezi *infrà* explic. art. 448, p. 57).

Publicarea deciziei Curței și sentinței tribunalului.

Din cele mai sus expuse rezultă că se publică nu numai decizia Curței, dar și sentința tribunalului, care a admis interdicția sau rânduirea unui consiliu judiciar. independent dacă ea a fost sau nu atacată cu apel, căci în caz de respingerea apelului, pronunțarea interdicției sau rânduirea consiliului își produce efectele sale, în privința incapacităței, din ziua publicărei sentinței tribunalului (³). Sentința care ar fi respins cererea de interdicție sau de rânduire a unui consiliu judiciar nu se publică, fiindcă ea nu are nici un in-

---

(¹) Cpr. Polizu-Micșunești, *Dreptul* din 1901, No. 10; Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1904, No. 57 și *Cr. judiciar* din 1905, No. 9; *Idem*, *Cr. judiciar* din 1897, No. 45; Trib. Mehedinți, *Cr. judiciar* din 1900, No. 47. — *Contrà:* Trib. Râmnic-Sărat, *Dreptul* din 1893, No. 6 (motive, p. 43, col. 2). — In orice caz, nu se cere ca în publicație să figureze și numele judecătorilor cari au pronunțat hotărîrea. C. București, *Dreptul* din 1900, No. 35 și *Cr. judiciar* din acelaș an, No. 35.

(²) Nu este numai decât nevoe ca publicarea să se facă prin Monitor, fiind suficient ca ea să se facă în gazeta din resortul Curței de apel respective. C. Galați și Trib. Brăila, *Dreptul* din 1903, No. 51 și *Cr. judiciar* din 1906, No. 37; Trib. Râmnic-Sărat, *Dreptul*, din 1893, No. 6 (motive, p. 43 col. 2).

(³) Cpr. Marcadé, II, 318; Baudry et Bonnecarrère, IV, 842; Demolombe, VIII, 551; Laurent, V, 285; *bis* Demante, II, 273 *bis* I; Répert. Sirey, v⁰ *Interdiction*, 397; Ducaurroy, I, 725; Vigié, I, 901. — S'a decis însă că cerințile art. 447 sunt îndeplinite prin publicarea numai a sentinței tribunalului, care a admis interdicția sau rânduirea unui consiliu judiciar, întrucât legea nu cere publicarea și a deciziei Curței, care confirmă sentința tribunalului. Tribun. Brăila, *Cr. judiciar* din 1906, No. 37.

teres pentru cei de al treilea, de oarece capacitatea pârîtului n'a fost schimbată. Dacă însă Curtea ar fi infirmat sentinţa tribunalului, pronunţând interdicţia pe care tribunalul n'ar fi admis-o, decizia Curţei va fi publicată.

Decizia Curţei care ar fi respins interdicţia, pe care ar fi admis-o primii judecători, ar trebuì să fie adusă şi ea la cunoştinţa publică prin aceleaşi mijloace de publicitate, pentru ca nu cumva cei de al treilea să-şi închipuiască că sentinţa tribunalului a rămas definitivă; însă legea n'a prescris această formalitate. Pârîtul, spre a ridicà orice dubiu în această privinţă, n'ar aveà decât să arate decizia care l-a restabilit în drepturile sale, şi chiar s'o aducă la cunoştinţa terţiilor prin publicitate, sau să facă să dispară formalitatea publicităţei sentinţei primilor judecători (1).

Efectele interdicţiei în privinţa administrărei persoanei şi averei interzisului.

Art. 454. — Interzisul se aseamănă cu minorul întru ceeace priveşte persoana şi averea sa. Legile relative la tutela minorilor se vor aplicà şi la tutela interzişilor. (Art. 93, 390 urm., 415 urm., 455, 1753 § 2, 1762—1767, 1876 C. civ. Art. 509 C. fr.).

Art. 450. — De nu va fi apel în contra hotărîrei de interdicţiune, dată de tribunalul de prima instanţă, sau dacă Curtea de apel va confirmà acea hotărîre, se va orândui un tutor interzisului, potrivit regulelor prescrise la titlul despre minoritate, tutelă şi emancipaţiune; administratorul provizoriu va încetà din funcţiunile sale şi va da socoteală tutorului, de nu va fi chiar el însuş tutor orânduit. (Art. 355 urm., 416 urm., 443, 446, 451 urm. C. civ. Art. 129 § 6, 647 Pr. civ. Art. 505 C. fr.).

Art. 451. — Bărbatul este de drept tutor al femeei sale, când va fi pusă sub interdicţiune. (Art. 195 urm., 453 C. civ. Art. 506 C. fr.).

Art. 452. — Femeea *va fi* tutrice bărbatului său interzis, şi în asemenea caz, consiliul de familie va regulà forma şi condiţiunile administraţiunei, rămânând femeei dreptul de a reclamà înaintea tribunalelor, de se va găsì nedreptăţită prin regularea consiliului. (Art. 357 urm., 383, 390 urm., 441, 455 C. civ. Art. 638 urm. Pr. civ. Art. 507 C. fr.).

Art. 455. — Veniturile unui interzis trebuesc a fi mai cu osebire întrebuinţate spre a-i îmbunătăţi soarta, şi a-i grăbi vindecarea, potrivit cu caracterul boalei și după averea ce va fi având. Consiliul de familie va puteà hotărì, de trebue să fie îngrijit în casa sa, sau de trebue să fie așezat în vre-un stabiliment privat sau în vre-un spital. (Art. 357 urm., 452, 454 C. civ. Art. 13, 16 C. pen. Legea pentru alienați din 15 Decembre 1894 și Regul. al legei asupra alienaților din 13 Noembre 1896. Art. 510 C. fr.).

---

(1) Cpr. Carré et Chauveau, *op. cit.*, VI, partea II, p. 790, *Quest.* 2039; Baudry et Bonnecarrère, IV, 842; Neagu, II, p. 367, No. 9.

Art. 456. — Când va sosì timpul de a se căsătorì copilul unui interzis, zestrea și toate celelalte convențiuni privitoare la stabilirea sau căsătoria lui, se vor regulà de către consiliul de familie, după încuviințarea tribunalului (1), care va ascultà concluziile procurorului. (Art. 357 urm., 842, 936 urm., 1231 C. civ. Art. 81, 639 Pr. civ. L. din 29 Oct. 1877 pentru atrib. ministerului public. Art. 511 C. fr.).

Art. 453. — Nimeni, afară de soți, de ascendenți și de descendenți, nu va fi dator a ține tutela mai mult *de cinci* ani (2). După acest termen, tutorul va puteà cere a fi înlocuit, și cererea sa trebue a fi primită. (Art. 370 urm., 415 urm., 661 C. civ. Art. 508 C. fr.).

Incapacitatea interzisului Art. 454.

Interzisul este lovit de incapacitate, pentrucă nu are rațiune. *Dementis nulla est voluntas.* El se aseamănă cu minorul neemancipat, însă această asemănare nu este atât de absolută pre cât ar păreà să rezulte din art. 454, fiindcă acest text nu se referă la capacitatea interzisului, nici la devoluția tutelei, ci numai la administrarea și exercițiul ei, și încă și în această privință, art. 455 face o restricție în privința întrebuințărei veniturilor sale.

Cazurile în care interzisul este asemănat unui minor.

Interzisul este, ca și minorul, lipsit de exercițiul drepturilor sale civile. El va fi reprezentat de un tutor, a cărui bunuri vor fi supuse ipotecei legale (art. 1762 C. civ.). El va aveà domiciliul la tutorul, iar nu la *curatorul* său, după cum impropriu se exprimă art. 93. Ca și minorul, interzisul este incapabil de a face o convenție care i-ar fi dăunătoare, putând însă să-și facă condiția sa mai bună, așa că actele săvârșite atât de minor cât și de interzis nu pot fi anulate decât după cererea lor (art. 952). Ei nu se pot însă înavuți

---

Inexactitate de text.

(1) Legiuitorul s'a exprimat rău, voind a zice că deliberarea consiliului de familie este supusă încuviințărei trib. (art. 639 Pr. civ.).

Dr. străin și Dr. roman.

(2) In codul francez (art. 508) și în acel italian (art. 333), tutorul este obligat a păstrà tutela interzisului cel puțin *zece* ani, iar în codul olandez *opt* ani (art. 515). — La Romani, din contra, curatorul rămâne în funcție până la vindecarea smintitului (L. 1, Pr., Dig., *De curatoribus furioso et aliis extra minores dandis*, 27. 10 și L. 6 *in medio*, Cod, *De curatore furiosi vel prodigi*, 5. 70).

în dauna altuia, ambii fiind obligați, prin aplicarea art. 1164, a restitui ceeace le-a folosit personal.

Moștenire, donații, împărțeală, prescripție, etc.

Succesiunile cari s'ar cuveni atât minorului cât și interzisului nu pot fi acceptate decât sub beneficiu de inventar și cu autorizarea consiliului de familie (art. 405, 454); aceeaș autorizare este necesară pentru primirea donațiunilor (art. 407, 815), pentru facerea unei împărțeli (art. 409, 410, 747); bunurile interzisului, ca și acele ale minorilor, nu pot fi ipotecate și înstrăinate decât conform art. 401 urm., iar averea lor imobiliară nu poate fi urmărită decât după vânzarea mobilelor lor (art. 1826)(¹); prescripția ordinară nu curge în contra lor (art. 1876), iar prescripția decenală statornicită de art. 1901, nu va curge în contra tutorului interzisului decât dela publicarea hotărîrei care a desființat interdicția (art. 457); ministerul public va trebuì să ia concluzii în toate cazurile cari privesc pe interziși (art. 81 Pr. civ. și art. 2 L. din 29 Octombrie 1877), și ei vor puteà uzà de calea extraordinară a revizuirei, dacă acei însărcinați a-i apărà i-au apărat cu viclenie, sau nu i-au apărat de loc asupra capetelor de cerere aduse în judecată (art. 291, 297 și 742 § ultim Pr. civ.), sau i-ar fi apărat în mod incomplect (L. interpretativă din 13 April 1885)(²): organizația consiliului de familie și a tutelei va da loc la aplicarea cauzelor de incapacitate, de scuze sau destituire statornicite pentru cazul de minoritate (art. 383 urm.); interzisul este obligat ca și minorul prin delictele sau quasi-delictele sale (art. 998 urm., 1162), etc.

Deosebirile cari există între minor și interzis.

Oricât de numeroase ar fi însă raporturile cari există între situația minorului și acea a interzisului, condiția acestui din urmă nu este aceeaș, pentrucă incapacitatea sa nu se întemeiază pe aceleași considerații. Astfel, între minor și in-

---

(¹) Cpr. Tribun. Rethel, D. P. 1907. 2. 199; *Cr. jud.* din 1908, No. 10.

Revizuire.

(²) Textul vechiu al art. 291 din procedura civilă nu prevedeà dreptul la revizuire decât pentru minori. Textul nou, revizuit la 1900, a mai prevăzut încă dreptul *interzișilor și a celor puși sub consiliu judiciar*. S'a decis, că hotărîrea dobândită înainte de 1 Sept. 1900 (data punerei în lucrare a noului cod de procedură civilă), contra unei persoane pusă sub consiliu judiciar, și rămasă definitivă sub vechiul cod de procedură, nu mai e supusă revizuirei sub codul de procedură revizuit şi pus în lucrare cu începere dela 1 Sept. 1900. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1904, No. 57 şi *Cr. judiciar* din 1905, No. 9, p. 68.

terzis se pot semnalà următoarele deosebiri: 1° minorul are capacitatea de a face, cu asistenţa persoanelor în drept, orice convenţii relative la contractul său de căsătorie (art. 1161, 1231), şi poate dispune de averea sa prin testament într'o limită oarecare (art. 807); pe când interzisul nu poate dispune de averea sa, nici prin acte între vii, nici prin testament; 2° minorul este de drept tutorul copiilor săi (art. 383 § 1), pe când interzisul nu poate fi nici tutor, nici membru în consiliul de familie (art. 383 § 2); 3° minorul este considerat major când este autorizat a face comerţ (art. 433 C. civ. şi 10 C. com.), pe când interzisul nu poate fi nici comerciant, nici să continue un comerţ (art. 14 C. com.); 4° minorul se poate căsătorì cu consimţimântul persoanelor în drept (art. 127), pe când în privinţa interzisului, chestiunea este controversată (1); 5° veniturile minorului trebuesc capitalizate (art. 399), pe când acele ale interzisului trebuesc întrebuinţate la înbunătăţirea soartei lui şi la tămăduirea boalei sale (art. 455); 6° tutela minorilor este *legitimă*, *dativă* şi *testamentară*, pe când tutela interzişilor, afară de acea a bărbatului şi a femeei (art. 451, 452), este în totdeauna *dativă* (art. 450); 7° tutorul minorului este dator a păstrà tutela până la majoritatea sau emanciparea sa, pe când tutorul interzisului, afară de soţ, ascendenţi şi descendenţi, poate fi descărcat după *cinci* ani de funcţiune (art. 453); 8° minorul nu intră sub tutelă decât la moartea părinţilor săi sau a unuia din ei, pe când interzisului se rândueşte un tutor chiar dacă părinţii săi sunt în viaţă; 9° donaţiunea făcută unui minor poate fi acceptată de ascendenţii lui (art. 815), pe când în privinţa donaţiunilor făcute majorului interzis, chestiunea este controversată (2), etc. Termenii art. 454 sunt deci prea generali, şi asimilarea între minor şi interzis nu se aplică în realitate decât la exerciţiul tutelei şi la actele cari sunt de atribuţia tutorului (3).

---

(1) Vezi t. I a Coment. noastre, p. 551 (ed. a 2-a); t. II, p. 386; t. VII, p. 2, n. 2 şi t. VIII, p. 62, n. 3, precum şi *infrà* explic. art. 448.

(2) Vezi t. II a Coment. noastre, p. 749, nota 1 (ed. a 2-a).

Dr. roman. (3) La Romani, legile asupra tutelei impuberilor erau în totul aplicabile şi la curatela interzişilor (L. 11, Dig., *De rebus eorum, qui sub tutela vel cura sunt*, 27. 9). Interzisul aveà însă capacitatea de a face toate actele vieţei civile, când erà într'un interval lucid (L. 2, Cod, *De contrahenda emptione*, 4. 38).

Art. 450.

Interzisul fiind lovit de o incapacitate mai absolută decât aceea a minorului, are un tutor în tot timpul interdicţiei. Acest tutor este în totdeauna dativ, afară de excepţia admisă în privinţa bărbatului şi a femeei, cari sunt tutori legali (art. 451, 452). Aceasta rezultă atât din cuvintele întrebuinţate de art. 450, cât şi din lucrările pregătitoare ale codului francez. In adevăr, interdicţia având de scop, cel puţin în parte, ocrotirea intereselor familiei, este just ca tutorul să emane de la această familie. Consiliul de familie, compus şi convocat conform art. 356 şi urm., va rândui deci interzisului un tutor, chiar dacă el ar aveà părinţi. Acest tutor va puteà fi descendentul (1) şi chiar ascendentul interzisului (art. 453), însă tutela ascendentului nu va fi legală, ci dativă. Cât pentru tutela testamentară nici nu poate să fie vorba, pentrucă părintele supravieţuitor neavând tutela legală a interzisului, nu poate delegà altora o putere pe care n'o are el însuş (2).

Cazul interdicţiei unui minor sub tutelă. Controversă.

Dacă interzisul este minor şi se află sub tutelă, tutorul său, oricare ar fi el, va urmà cu funcţiunea sa înainte până la majoritate, când tutela sa încetând, consiliul de familie va rândui un alt tutor, sau va lăsà tot pe acel vechiu (3).

In caz însă când minorul care urmează a fi interzis ar aveà pe ambii părinţi în viaţă, nu mai încape îndoială că consiliul de familie îi va rândui un tutor dativ.

Compunerea consiliului de familie.

Rudele care au provocat interdicţia pot de astă dată face parte din consiliul de familie, pentru a rândui un tutor interzisului, fiindcă incapacitatea statornicită de art. 441 este o excepţie, şi ca atare, trebue mărginită la compunerea consiliului care urmează a-şi dà părerea înainte de admiterea in-

---

Dr. roman.

(1) Şi la Romani, descendenţii erau curatori ai ascendenţilor lor (L. 4, Dig., *De curatoribus furioso*, 27. 10). Vezi şi L. 1 § 1, Dig., *loco cit.*, după care fiul erà în totdeauna preferat străinilor pentru curatoria tatălui său, dacă era onest *(si tam probus sit)*.

(2) Thiry, I, 628; Planiol, I, 2092; Beudant, II, 972; T. Huc, III, 523; De la Bigne, I, 918; Demolombe, VIII, 560 urm.; Laurent, V, 287; Aubry et Rau, I, § 126, p. 802, 803, şi toţi autorii.

(3) Laurent, V, 286; Demolombe, VIII, 561; Baudry et Bonnecarrère, IV, 852; Proudhon, *État des personnes* (ed. Valette), II, p. 546; Neagu, II, p. 386, No. 6. — *Contrà:* Valette, *Explic. sommaire*, p. 372 şi *Cours de C. civil*, p. 618, după care tutorul existent va fi înlocuit prin altul, pentrucă acest tutor are gestiunea tutelei unui minor, iar nu a unui interzis.

terdicţiei şi pentrucă în urma pronunţărei ei, nu mai există contrarietate de interese (¹).

Femeea interzisului nu poate face parte din consiliul de familie.

Femeea rămâne însă incapabilă de a face parte din consiliul de familie, chemat a rândui un tutor interzisului, având numai capacitatea de a fi epitroapa bărbatului său interzis (art. 452), pentrucă ea este, în genere, lovită de o îndoită incapacitate, fiind în principiu exclusă atât din tutelă cât şi din consiliul de familie (art. 383 § 3), şi pentrucă art. 452 a făcut o excepţie numai la una din aceste incapacităţi, conferindu-i tutela legală a bărbatului său, fără a-i da drept de a face parte din consiliul de familie; aşà că în această din urmă privinţă, art. 383 § 3 rămâne în picioare (²). Femeea va puteà numai să fie chemată spre a-şi face observaţiile sale (³).

Cazurile când femeea poate face parte din cons. de familie.

Ea va puteà însă face parte din consiliul de familie, înainte de a se admite interdicţia, spre a-şi dà părerea asupra stărei mintale a bărbatului ei, de câteori ea n'a provocat interdicţia lui. In caz când ea a provocat interdicţia bărbatului, ea va aveà numai vot consultativ (⁴).

Bărb. poate face parte din cons. de familie.

Bărbatul care ar fi fost scutit de tutela femeei sale, va puteà însă face parte din consiliul de familie, pentrucă nicio incapacitate nu există în privinţa lui (⁵).

Încet. administr. provizoriu.

Tutorul, îndată după rânduirea sa şi înscrierea ipotecei legale, va primì averea interzisului pe seamă, după inventar, dând chitanţă de primirea ei (art. 391, 395), iar administratorul provizoriu, care ar fi fost numit conform art. 443, va încetà de a funcţionà şi va da tutorului socoteli de gestiunea sa. In caz când însuş administratorul ar fi rânduit tutor, ceeace legea permite (art. 450 *in fine)*, socotelile vor fi date

---

(¹) Laurent, V, 289; Demolombe, VIII, 574; Ducaurroy, Bonnier et Roustain, I, 720; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 803; Planiol, I, 2051; Baudry et Bonnecarrère, IV, 850; Massé-Vergé, I, § 235, p. 469, nota 8; Neagu, II, p. 386, 387, No. 7. Vezi şi *suprà* p. 26, nota 2.

(²) Laurent, V, 289; Ducaurroy, I, 720; Demolombe, VIII, 573; Baudry et Bonnecarrère, IV, 851; Aubry et Rau, I, § 126, p. 803, 804; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 549; C. Montpellier, D. P. 62. 2. 195; Sirey, 62. 2. 367. — *Contrà:* Demante et Colmet de Santerre, II, 279 *bis* I.

(³) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 804; Laurent, V, 289; Neagu, II, p. 387, No. 9; C. Paris şi Dijon, Sirey, 53. 2. 463; Sirey, 66. 2. 240.

(⁴) Vezi *suprà* explic. art. 441, p. 27.

(⁵) Ducaurroy, Bonnier et Rustain, I, 720 *in fine.*

tribunalului la finele anului, odată cu socotelile provizorii ale tutelei (art. 416). (Vezi t. II a Coment. noastre, p. 789 urm.).

Momentul când se rânduește tutorul interzisului.

Se naște însă întrebarea: când se va rândui acest tutor interzisului? Interdicția, la caz de a fi confirmată de Curte, își va produce efectele sale, încât privește incapacitatea interzisului, din ziua publicărei sentinței tribunalului. Cu alte cuvinte, decizia Curței care ar respinge apelul, confirmând interdicția pronunțată de primii judecători, va aveà efect retroactiv până în ziua publicărei sentinței tribunalului (art. 448). Tutorul nu va fi însă rânduit îndată, ci numai după ce sentința de interdicție va fi definitivă. Astfel, sau nu s'a făcut apel în contra sentinței care a admis interdicția și în asemenea caz, tutorul se va rânduì după ce sentința tribunalului va fi definitivă, adecă: în urma expirărei termenului de apel; sau sentința tribunalului care a admis interdicția a fost atacată cu apel, și în asemenea caz, tutorul nu se va rânduì de cât după ce Curtea va respinge apelul, pentrucă apelul suspendă executarea sentinței atacată cu apel, și rânduirea tutorului nu este decât un act de executare. Apelul nu este deci în realitate suspensiv decât numai în privința rânduirei tutorului, iar nu și în privința incapacității interzisului, căci în caz de a se confirmà de Curte sentința primilor judecători, interzisul va fi incapabil din ziua publicărei sentinței tribunalului, iar nu din ziua publicărei deciziei Curței. (Vezi *suprà* p. 36).

Art. 451.

Tutela interzisului este în principiu dativă; prin excepție însă, unul din soți este tutorul legal al celuilalt soț interzis (¹). Dacă s'ar întâmplà ca amândoi soții să fie interziși, ei vor aveà fiecare câte un tutor dativ. Astfel, bărbatul care n'ar fi interzis nici pus sub consiliu judiciar, este tutorul legal al femeei sale, și consiliul de familie nu poate nici într'un caz să-i mărginească dreptul său, după cum poate mărginì pe acel al femeei (art. 452). Bărbatul este de drept tutorul femeei sale interzise, pentrucă, pe de o parte, el datorește soției sale protecție, sprijin și ajutor (art. 194, 195), iar pe de alta, pentrucă autoritatea sa de cap al familiei ar puteà cu greu să se împace

---

Dr. roman.

(¹) La Romani, din contra, bărbatul nu puteà fi curatorul soției sale: „*Virum uxori mente captæ curatorem dari non oportet*“. (L. 14, Dig., *De curatoribus furioso et aliis*, etc., 27. 10).

cu autoritatea unui tutor străin (¹). Bărbatul exercită deci în asemenea caz și puterea maritală și autoritatea tutorului, după cum părintele tutor exercită și puterea părintească și autoritatea tutelară. (Vezi t. II, p. 457). El poate deci să-și așeze femeea într'un stabiliment de alienaţi privat ori într'un ospiciu, sau s'o caute la domiciliul său, fără amestecul consiliului de familie, pentrucă tutela nu poate micșorà și modificà drepturile pe care el le are ca bărbat, în puterea autorităţei maritale; de unde rezultă că consiliul de familie nu va puteà hotărì ca femeea să fie așezată într'un stabiliment de alienaţi, conform art. 455, alegerea modului de tratare și căutare a femeei interzise rămânând la aprecierea bărbatului (²).

Drepturile bărbatului asupra averei femeei.

Incât privește averea femeei, bărbatul va aveà asupra ei drepturile și îndatoririle unui tutor, luând administraţia bunurilor pe care femeea și-ar fi rezervat-o prin contractul de căsătorie (art. 1285) (³).

Cazurile când bărbatul a fost scutit sau destituit din tutelă.

Bărbatul putând fi scutit, exclus sau destituit din tutelă ca orice tutor în genere (art. 383 urm.), consiliul de familie va rânduì în asemenea caz femeei un tutor dativ. Când femeea va aveà un tutor străin, bărbatul va exercità

Bărbatul nu este de drept consiliul judiciar al femeei sale. Controversă.

(¹) Bărbatul nu va fi însă de drept consiliul judiciar al femeei sale slabă de minte sau risipitoare, pentrucă acest consiliu se rânduește totdeauna de justiţie (art. 445, 458). Valette, *Explic. sommaire*, p. 374, nota 3; Laurent, V, 349; Demolombe, VIII, 698 și 708; T. Huc, III, 542; Thiry, I, 638 *in fine*; Baudry et Bonnecarrère, IV, 945; Planiol, I, p. 666, nota 1; De la Bigne, I, 935; Pand. fr., v⁰ *Conseil judiciaire*, 122 urm., 167; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 60, 126; Neagu, II, p. 417, No. 30; C. Douai, D. P. 57. 2. 146; Sirey, 57. 2. 572. — *Contrà:* C. Nancy, Sirey, 39. 2. 283; Répert. Dalloz, v⁰ *Interdiction*, 251; Pand. chron., II (anii 1830—1844), 2. p. 138.

(²) Laurent, V, 300; Massé-Vergé, I, § 235, p. 470, nota 12; Duranton, III, 762; Baudry et Bonnecarrère, IV, 859; Répert. Sirey, v⁰ *Interdiction*, 540; Thiry, I, 628, p. 609; Neagu, II, p. 390, No. 4. V. *infrà* p. 51. — *Contrà:* Aubry et Rau, I, § 126, p. 805, text și nota 13; Chardon, *Puissance tutélaire*, 229, p. 72 urm. (ed. belg. din 1845); Demolombe, VIII, 579 *bis*, 593.

Separarea de patrimonii.

(³) Baudry et Bonnecarrère, IV, 865; Demolombe, VIII, 597; Thiry, I, 628, p. 610. — Se poate întâmpla ca daraverurile bărbatului să fie în așà stare încât femeea să aibă interes a cere separaţia de patrimonii (art. 1256). In asemenea caz, bărbatul neputând reprezenta pe femee din cauza contrarietăţei de interes, acţiunea ei va fi exercitată în contra lui de un tutor *ad hoc*.

numai puterea maritală, și încă și această autoritate va fi mărginită prin tutelă, consiliul de familie având de astă dată dreptul de a hotărì locul în care urmează a fi îngrijită femeea, conform art. 455, rămânând ca părțile nemulțumite să atace încheierea consiliului de familie înaintea tribunalului, conform art. 638 urm. Pr. civ. (1).

Administrarea averei femeei.

Incât privește averea femeei, tutorul o va administrà, având capacitatea de a face singur fără nici o autorizare chiar actele pe care femeea nu le-ar fi putut face decât cu autorizarea bărbatului sau a justiției, fiindcă asemenea autorizare este prescrisă numai pentru femee (2).

Averea dotală.

Administrația tutorului nu va puteà însă să aducă nici o jignire drepturilor bărbatului, drepturi pe cari el le păstrează în totul, pentrucă interdicția femeei nu schimbă întru nimic regimul matrimonial al soților, așà că bărbatul va continuà și în urma rânduirei tutorului dativ a administrà averea dotală (art. 1242), a face actele necesare pentru conservarea drepturilor femeei, etc. (Laurent, V, 301).

Averea parafernală.

Incât privește averea parafernală, ea se va administrà de tutor, iar nu de bărbat, pentrucă această administrație aparțineà femeei înaintea interdicției ei (art. 1285) (3).

Art. 452. Deoseb. de C. fr.

După cum bărbatul este tutorul legal al femeei sale (art. 451), în caz de interdicția ei, tot astfel și femeea este epitroapa legală a bărbatului său interzis (art. 452) (4).

---

(1) Demolombe, VIII, 619; Laurent, V, 301.

(2) Demolombe, IV, 228; C. Amiens. Répert. Dalloz, v° *Mariage*, 801, nota 2. Vezi și t. I a Coment. noastre, p. 781 (ed. a 2-a), unde se arată controversa. — Incât privește însă ipotecarea și înstrăinarea averei imobiliare, tutorul va aveà nevoe de autorizarea consiliului de familie și omologarea tribunalului (art. 401—403), toate regulele dela tutelă fiind aplicabile și în specie (art. 454). Marcadé, II, 325.

(3) Laurent, V, 301; Baudry et Bonnecarrère, IV, 869, etc.

Dr. străin.

(4) In codul fr. (art. 507) și în acel olandez (art. 505), femeea *poate* numai să fie epitroapă dativă a bărbatului său interzis. La noi, tutela femeei nu mai este dativă, ci *legală*, ca și în codul italian (art. 330). V. Ricci, *Corso di diritto civile*, I, 305 (ed. din 1907). V. și art. 489 din Ante-proectul de revizuire a lui Laurent.

Dr. roman.

La Romani, femeea nu puteà, din contrà, să fie curatorul bărbatului ei, curatoria fiind considerată ca o sarcină publică de la care femeile erau excluse. „*Feminae ab omnibus officiis civilibus vel publicis remotae sunt*". (L. 2, Dig., *De diversis re-*

Aceasta este o excepţie dela regula generală, după care femeile sunt în principiu depărtate dela tutelă (art. 383 § 3) (¹). Legea noastră, modificând codul francez, după care consiliul de familie are numai facultatea de a conferì tutela dativă femeei, nu face nicio deosebire între bărbat şi femee, şi aceasta cu drept cuvânt, pentrucă şi femeea datoreşte sprijinul său bărbatului în totdeauna, mai ales la un un caz de nenorocire (art. 194) (²).

Restrângerea drepturilor femeei de către consiliul de familie.

Fiind însă că femeea poate să nu aibă experienţa necesară administraţiei unei averi, consiliul de familie poate să determine formele şi condiţiile administraţiei sale. Astfel, consiliul va determinà actele pe care femeea nu le va puteà face fără autorizarea familiei sau a justiţiei; el va determinà tot odată restricţiile ce el ar găsì de cuviinţă să aducă în actele de administraţie ale femeei, hotărînd sumele ce vor trebuì să se cheltuiască cu administraţia averei interzisului şi cu căutarea boalei sale, precum şi banii ce femeea va puteà cheltuì spre a-şi susţine poziţia sa în societate, potrivit cu rangul şi averea bărbatului său.

Conv. matrimoniale.

Consiliul nu va puteà însă să interprete convenţiile ma-

---

gulis juris antiqui, 50. 17). Vezi şi Novela 118, cap. V *in medio*, precum şi Harmenopol, I, 13, *De mulieribus*. Cpr. art. 3, partea I, capit. I din codul Caragea. Vezi t. 1 a Coment. noastre, p. 254, nota 1 (ed. a 2-a).

(¹) In Franţa se decide, în genere, că femeea poate să refuze tutela (analogie din art. 346), însă nu trebue să uităm că acolo tutela femeei este dativă, iar nu legală ca la noi. Aubry et Rau, I, § 126, p. 804, nota 11 *bis:* Demolombe, VIII, 567; C. Montpellier, Sirey, 70. 2. 213.

Femeea nu poate fi consiliul judiciar al bărbatului.

(²) Cpr. C. Iaşi, *Dreptul* din 1895, No. 22 (motive), p. 182, col. 1.— Femeea nu poate însă nici într'un caz să fie rânduită consiliu judiciar a bărbatului ei, pentrucă în asemenea caz, el nefiind lipsit de exerciţiul drepturilor sale, ci păstrând puterea maritală, ca şi cum n'ar fi fost lovit de o incapacitate parţială, nu se poate pricepe cum femeea ar asistà pe bărbatul său la săvârşirea actelor celor mai însemnate, atunci când bărbatul trebue s'o autorize pe dânsa. Cpr. Laurent, V, 349; Demolombe, VIII, 698 *bis;* Planiol, I, p. 666, nota 1; De la Bigne, I. 935; Répert. Sirey, v⁰ *Conseil judiciaire*, 129; T. Huc, III, 542; Baudry et Bonnecarrère, IV, 945; Neagu, II, p. 417, No. 33; Trib. Semur, D. P. 62. 3. 59; Sirey, 62. 2. 233. — *Contrà:* Rolland de Villargues, *Répert. de la jurisprudence du notariat*, v⁰ *Conseil judiciaire*, 19, p. 160 (ed. din 1841).

trimoniale ale soților și să determine drepturile lor, pentrucă art. 452 îi permite de a reglementà numai gestiunea tutelei [1].

Femeea nu poate aveà drepturi mai întinse decât un tutor ordinar. Controversă.

Consiliul nu va puteà de asemenea, nici într'un caz, să dea femeei drepturi mai întinse decât unui tutor ordinar, pentrucă aceasta n'ar fi mijlocul de a venì în ajutorul inexperienței sale. Art. 452 implică, din contrà, o restricție în dreptul de administrație, de oarece el conferă femeei dreptul de a atacà înaintea tribunalului încheerea consiliului [2].

Ipoteca legală.

In caz când consiliul de familie n'ar fi găsit de cuviință a mărginì drepturile femeei, ea va aveà puterile unui tutor ordinar, bunurile sale fiind supuse ipotecei legale. (Demante et Colmet de Santerre, II, 279 *bis* IV).

Ingrij. de persoana bărbatului.

Femeea epitroapă va trebui să se îngrijească de persoana bărbatului, după modul și în locul arătat de consiliul de familie, conform art. 455.

Administr. averei bărbatului.

In privința averei bărbatului, femeea o va administrà ca oricare tutor, conformându-se însă restricțiilor puse de consiliul de familie.

Averea dotală și parafernală a femeei.

Ea va administrà, de asemenea, bunurile sale parafernale ca și mai 'nainte (art. 1265, 1284), și chiar acele dotale, pe care le-ar fi administrat bărbatul, dacă n'ar fi fost interzis (art. 1242), exercitând astfel toate drepturile lui. (Laurent, III, 131).

Instrăinare, împrumut, etc.

In cât privește însă actele care ar întrece limitele unei simple administrații, precum ar fi: înstrăinarea sau ipotecarea averei sale personale și chiar contractarea unui simplu împrumut, primirea unei moșteniri, etc., ea nu le va puteà face decât cu autorizarea justiției, care va înlocuì pe aceea a bărbatului [3].

---

(1) Cpr. Laurent, V, 291 *in medio*; Rép. Sirey, v° *Interdiction*, 601; Neagu, II, p. 388, No. 5. — Vezi însă Demolombe, VIII, 599.

(2) Planiol, I, 2094; Laurent, *loco cit.*; Demolombe, VIII, 607; Valette, *Explic. sommaire*, p. 620; Pand. fr., v° *Interdiction*, 625; Répert. Sirey, *eod.* v°, 603; Neagu, II, p. 388, No. 4. — *Contrà*: Demante, II, 279 *bis* II; Baudry et Bonnecarrère, IV, 866.

(3) Laurent, V, 302; Beudant, II, 974, p. 600; Planiol, I, 2094; De la Bigne, I, 920; Baudry et Bonnecarrère, IV, 867; Neagu, II, p. 388, No. 8; C. Poitiers, D. P. 47. 2. 61. Vezi și t. I a Coment. noastre, p. 780 (ed. a 2-a). — Femeea va aveà, de asemenea, nevoe de autorizarea justiției, încât privește averea ei chiar mișcătoare, pentrucă ea tot incapabilă rămâne, Marcadé, II, 325; Planiol, I, 2094. — Numai atunci femeea nu va aveà

Actele privitoare la averea bărbatului, pe care femeea le face ca epitroapă.

In cât priveşte însă actele relative la averea bărbatului, pe care ea le-ar face ca epitroapă, această autorizare nu va mai fi trebuitoare, pentrucă atunci ea nu mai lucrează în numele ei propriu, ci în puterea mandatului primit dela lege. Ea va îndeplinì deci, în asemenea caz, numai formalităţile prescrise pentru orice tutor în genere (1).

Scutirea sau destituirea femeei din tutelă.

Se poate întâmplà ca femeea să fie depărtată sau destituită din tutelă, şi după unii, chiar să refuze tutela conform art. 346, aplicabil prin analogie şi în specie (vezi *suprà* p. 48, nota 1); în asemenea caz consiliul de familie va rânduì bărbatului un tutor dativ, care va administrà atât bunurile bărbatului cât şi acele ale femeei (2).

---

nevoe de autorizare când va stà în judecată ca epitroapă, pentru averea mobiliară a bărbatului său, şi chiar pentru averea imobiliară, însă în acest din urmă caz numai ca pârîtă (argument din art. 408). Laurent, III, 131; Demolombe, IV, 227; Baudry et Fourcade, *Personnes*, II, 2286. — Cu toate acestea chestiunea este controversată, şi unii susţin că femeea ar aveà capacitatea de a urmărì înaintea justiţiei drepturile sale mobiliare, pentrucă ea are această capacitate când lucrează ca epitroapă a bărbatului său. Această părere este însă inadmisibilă, pentrucă în cazul întâi femeea lucrează ca femee măritată, iar nu ca mandatară a bărbatului ei. — In fine, după Demante (II, 279 *bis* IV *in fine*), femeea ar aveà în totdeauna nevoe de autorizarea justiţiei, chiar când ar stà în judecată în calitate de epitroapă, ceeace iarăş este inadmisibil, fiindcă autorizarea nu este presupusă decât pentru cazul când femeea lucrează în numele ei personal, iar nu în puterea mandatului ce a primit dela lege.

(1) Toullier D. I. partea II, 1344; Laurent, V, 302; Demolombe, IV, 227.

Cazul când femeea este separată de bunuri.

(2) Femeea separată de bunuri va continuà însă a-şi administrà averea şi în urma rânduirei acestui tutor, pentrucă ea aveà această administraţie înaintea interdicţiei bărbatului (art. 1265, 1285). — De câteori însă femeea va face un act, care va întrece limitele unui act de administraţie, ea va aveà nevoe de autorizarea justiţiei, iar nu de aceea a tutorului, pentrucă acest tutor nu exercită puterea maritală. Demolombe, VIII, 615; Baudry et Bonnecarrère, IV, 868; Laurent, V, 303; Planiol, I, 2662 (ed. a 2-a); Neagu, II, p. 389, No. 14.

Domiciliul femeei. Controversă.

Cât pentru chestiunea de a se ştì dacă femeea va păstrà vechiul domiciliu al bărbatului, sau va primì domiciliul tutorului bărbatului, chestiunea este controversată. Vezi t. I a Coment. noastre, p. 469 (ed. a 2-a).

Puterile tutorului dativ.

Acest tutor nu va aveà nicio autoritate asupra copiilor sau asupra femeei, care singură va exercità puterea părintească în locul bărbatului [1], având administrația bunurilor copiilor (art. 343) și a intereselor casnice, fără ca consiliul de familie să poată reglementà exercițiul puterei părintești [2].

Art. 455.

Tutorul trebue să îngrijească de persoana și de averea interzisului (art. 390, 454) [3].

Scopul legei este mai mult vindecarea smintitului decât mărirea averei sale, și Toullier (I, partea II, 1247) a putut zice cu drept cuvânt că nu trebue lipsit pe interzis de nimic, nici chiar de plăcerile care i-ar aduce o satisfacție oarecare. In acest scop, veniturile interzisului se vor întrebuință mai întâi la îmbunătățirea soartei sale și la vindecarea lui, conform dispozițiilor luate de consiliul de familie. Numai banii ce vor rămâneà după această întrebuințare vor fi capitalizați (art. 399). Dacă veniturile sale n'ar fi suficiente pentru ca legiuitorul să-și poată atinge scopul, consiliul de familie ar puteà împuternicì pe tutor a cheltuì și din capital, mai ales dacă ar fi speranță de tămăduire [4].

Locul în care trebue să fie îngrijit interzisul.

Consiliul de familie va hotărî după împrejurări, și după mijloacele interzisului, locul în care el trebue să fie îngrijit și căutat. Fi-va el îngrijit la domiciliul său, ori într'un stabiliment de alienați, public sau privat? Consiliul va decide în mod suveran, putându-se ajutà și cu luminele medicilor specialiști.

Cazul când femeea măritată este interzisă.

Dacă persoana interzisă este o femee măritată, consiliul nu mai este în drept, cât timp bărbatul este tutor, a hotărî locul în care urmează a fi îngrijită, acest drept aparținând exclusiv bărbatului, pentrucă tutela nu poate schimbà drepturile care rezultă pentru dânsul din autoritatea sa de cap al familiei. (Vezi *suprà* p. 46).

Art. 456. Dr. roman.

La Romani, de câte ori erà vorba de căsătoria copilului unui interzis, zestrea sau donațiunile ante-nupțiale se regulau de curator cu omologarea magistratului. Aceste dispoziţii se luau în prezenţa rudelor celor mai notabile ale interzisului *(presentibus tam curatoribus dementis vel furiosi, quam his, qui ex genere eorum nobiliores sunt)* (¹).

---

[1] Demolombe, VIII, 616; Laurent, III, 303; Baudry et Bonnecarrère, IV, 868; Marcadé, II, 326 *in fine*; Neagu, II, p. 389, No. 15.

[2] Cpr. Demolombe, VIII, 611.

[3] *„Consilio et opera curatoris tueri debet non solum patrimonium, sed et corpus ac salus furiosi"*. (L. 7, Pr., Dig., *De curatoribus furioso*, etc. 27. 10).

[4] Planiol, I, 2095; T. Huc, III, 525; Demolombe, VIII, 581; Baudry et Bonnecarrère, IV, 858; Neagu, II, p. 390, No. 2.

Dr. actual.

Astăzi, fiindcă părinţii au o obligaţie cel puţin naturală de a-şi înzestrà copii în proporţie cu averea lor (²), obligaţie pe care ei de sigur şi-ar fi îndeplinit-o, dacă n'ar fi perdut uzul raţiunei, legiuitorul n'a voit ca nenorocirea părinţilor să fie o pedeapsă pentru copii, şi de aceea a permis consiliului de familie de a-i înzestrà, şi de a dispune în numele interzisului de averea lui, se înţelege într'un mod raţional şi fără exagerare, după cum interzisul ar fi dispus el însuş (³).

Omologarea tribunalului.

Pentru ca consiliul de familie care, în cazul de faţă, reprezintă pe interzis, să nu facă o dispoziţie exorbitantă şi să nu despoae pe părinţi, legea a supus deliberarea lui omologărei tribunalului care, împreună cu ministerul public, vor privighià ca să nu se jignească nici dreptul copiilor, nici acel al părinţilor. Tribunalul este suveran apreciator şi poate modificà dispoziţia luată de consiliu, mărind sau micşorând suma fixată de acest din urmă (⁴).

Excepţie dela dreptul comun.

Dispoziţia art. 456, care permite consiliului de familie de a înstrăinà averea interzisului este excepţională, pentrucă în regulă generală, dreptul de dispoziţie nu aparţine decât proprietarului (art. 480). Ca atare, ea este deci de strictă

(¹) L. 25 *in medio*, Cod, *De nuptiis*, 5. 4 şi L. 28, Cod, *De episcopali audientia*, etc., 1. 4.

(²) Vezi t. I a Coment. noastre, p. 697, text şi nota 3 (ed. a 2-a).

(³) Consiliul de familie, exercitând astfel drepturile interzisului, este parte contractantă la convenţia matrimonială. Cpr. Mourlon, I, 1299; Valette sur Proudhon, II, p. 552 nota *a* şi *Cours de C. civil*, p. 623.

Critica C. italian.

(⁴) Laurent, V, 297; Neagu, II, p. 390, No. 3. — Art. 334 din codul italian nu prescrie intervenţia tribunalului, fiind vorba în specie de o afacere care interesează mai mult familia. Inovaţia codului italian este însă departe de a fi fericită: 1⁰ pentrucă fiind vorba de înstrăinarea bunurilor unui incapabil, trebue să se păzească aceleaşi formalităţi ca şi pentru înstrăinarea bunurilor minorului (art. 401 urm.); şi 2⁰ pentrucă interzisul este pus pe aceeaş treaptă cu minorul (art. 454). Cpr. Ricci, *Corso di diritto civile*, I, 306, p. 453 urm. (ed. din 1907). De aceea, art. 495 din Ante-proectul de revizuire a lui Laurent menţine cu drept cuvânt omologarea justiţiei.

interpretare, și trebue să fie mărginită la cazurile anume prevăzute de lege, fără a puteà fi întinsă prin analogie și la alte cazuri. (Laurent, V, 297).

Căpătuirea copiilor prin alt mod decât prin căsătorie. Deoseb. de redacție de C. fr.

Consiliul de familie ar puteà însă să dispue în favoarea copiilor interzisului de o parte din averea părintelui lor, pentru căpătuirea lor prin alt mod decât prin căsătorie, de exemplu: pentru cumpărarea unui fond de comerț. Controversa, care există în Franța, nu mai este cu putință la noi, unde textul deosebindu-se de acel francez, vorbește nu numai de căsătoria copilului, dar și *de stabilirea* lui, bine înțeles prin alt mod decât prin căsătorie, căci altfel cuvântul *stabilire*, adaos de legiuitorul nostru, n'ar mai aveà nici un sens. Dacă această părere își are partizanii săi în Franța (1), cu atât mai mult ea trebue să fie admisă la noi.

Ce se înțelege prin copii, nepoți, strănepoți. Controversă.

Art. 456 vorbește de înzestrarea și stabilirea *copilului* interzisului, însă acest cuvânt general cuprinde atât pe nepoți și strănepoți, cât și pe ceilalți descendenți cari ar fi moștenitori presumtivi ai interzisului (vezi art. 842); pentrucă, pe de o parte, această liberalitate nu este decât o anticipație asupra moștenirei, iar pe de alta, pentrucă există identitate de motive (2). *Ubi eadem ratio, ibi idem jus.*

Aplic. art. 456 copilului natural.

Pentru aceleași motive, art. 456 se aplică și copilului natural recunoscut, a cărui mamă ar fi interzisă, pentrucă, după cum știm, el intră cu desăvârșire în familia mamei sale (art. 652, 677, 678).

Scutirea de raport.

Consiliul de familie, care ar înzestrà sau ar căpătuì altfel pe copii sau pe ceilalți descendenți ai interzisului, nu va puteà să-i scutească de raport (art. 751 urm.), deși textul nostru nu este expres în această privință, precum este acel francez.

---

(1) Planiol, I, 2096; Aubry et Rau, I. § 127, p. 806; Valette sur Proudhon, II, p. 552, și *Explic. sommaire*, p. 363; Vigié, I, 904; Demolombe, VIII, 588; Marcadé, II, 330; Mourlon, I, 1299; Demante, II, 283 *bis* I; Neagu, II, p. 391, No. 13; C. Bordeaux, Sirey, 42, 2, 485. — *Contrà*: Laurent, V, 299; T. Huc, III, 526; Baudry et Bonnecarrère, IV, 861; Magnin, *op. cit.*, I, p. 712, 713, *ad notam* (ed. din 1842).

(2) Demolombe, VIII, 586; Valette, *Explic. sommaire*, p. 362 și *Cours de C. civil*, p. 622; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 806; T. Huc, III, 526; Planiol, I, 2096; Baudry et Bonnecarrère, IV, 862; Neagu, II, p. 391, No. 10. *Contrà*: Duranton, III, 766; Ricci, *Corso di diritto civile*, I, 306, p. 454.

pentrucă aceasta n'o poate face decât însuş ascendentul, care are libera dispoziţie a bunurilor sale, în limitele părţei disponibile, iar nu consiliul de familie, care nu intervine decât prin excepţie şi necesitate, pentru a dispune de o avere ce nu-i aparţine (1).

Regimul matrimonial ce urmează a adopta copii.

Legea voeşte ca consiliul de familie să-şi deà părerea nu numai asupra sumei şi naturei liberalităţei ce urmează a se face copilului din averea interzisului, dar şi asupra convenţiilor matrimoniale ale acestui copil, de exemplu: asupra chestiunei de a se şti dacă averea dăruită trebue să fie dotală sau parafernală, etc. Intervenţia consiliului este firească în această privinţă, căci el reprezentând pe ascendentul dăruitor, acest ascendent ar fi putut foarte bine, dacă n'ar fi fost interzis, să facă să atârne liberalitatea sa de adoptarea cutărui sau cutărui regim matrimonial. Este deci just ca şi consiliul să poată face ceeace ar fi putut face însuş ascendentul.

Intervenţia viitorilor soţi în persoană.

Convenţiile matrimoniale se fac însă de înşişi viitorii soţi, dacă ei sunt majori, iar dacă sunt minori, ele se fac în modul arătat de art. 1231, adecă cu asistenţa tatălui sau mamei lor (neinterzişi); cu aceea a ascendenţilor, în lipsă de tată şi mamă, iar în lipsă de ascendenţi, cu aceea a tutorului lor (art. 133 § ultim, adaos prin legea din 15 Martie 1906) (2).

Cazurile în care consiliul de familie nu intervine.

Afară de cazul mai sus expus, consiliul de familie al interzisului nu are nici un amestec. Astfel, el nu va interveni când copilul major îşi va constitui dotă însăşi averea sa (3), sau când înzestrarea s'ar face din partea soţului interzisului.

Cazul când femeea îşi înzestrează copiii.

In caz însă de interdicţie a bărbatului, femeea nu-şi va puteà înzestrà copiii, decât cu învoirea justiţiei, pentrucă ea nu are capacitatea de a-şi înstrăina singură averea sa. Numai femeea separată de bunuri poate dispune singură de averea sa mişcătoare (art. 1265) (4).

---

(1) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 806; Demolombe, VIII, 589; Laurent, V, 297; Neagu, II, p. 390, No. 2 (art. 456). — Copilul înzestrat sau altfel căpătuit de consiliul de familie, ar puteà însă să se libereze de obligaţia raportului, renunţând la moştenirea autorului său. Demolombe, *loco cit.*

(2) Tutorul înlocueşte consiliul de familie, pe care îl prevedea art. 142, astăzi abrogat prin legea din 15 Martie 1906.

(3) Laurent, V, 297; Marcadé, II, 330; Demolombe, VIII, 590.

(4) Femeea interzisului ar puteà să deà copiilor săi chiar imobilul său dotal, cu permisiunea justiţiei (art. 1250), însă fiindcă

Art. 453.

Tutorul unui minor, care nu ar aveà nici una din cauzele de apărare prevăzute de lege, este obligat a păstrà tutela până la finele ei, adecă: până la majoritatea sau emanciparea minorului, pe când tutorul unui interzis poate cere descărcarea sa după *cinci ani* de funcţiune, iar nu după *zece ani* ca în codul francez şi acel italian (vezi *suprà* p. 40, nota 2), putând chiar să se apere de această sarcină şi înaintea acestui termen, la caz de a aveà una din scuzele prevăzute de lege. Legiuitorul n'a voit ca o sarcină atât de grea, care poate să ţie toată viaţa interzisului, să apese un timp îndelungat asupra aceleiaş persoane (¹).

Cu toate acestea soţul, ascendenţii sau descendenţii interzisului, nu pot cere scutirea lor, şi ei sunt obligaţi a merge cu tutela înainte, această sarcină considerându-se pentru dânşii ca îndeplinirea unei datorii, din cauza înrudirei care există între ei şi interzis.

Neaplic. art. 453 la interdicţia legală.

Această scuză specială şi excepţională se aplică numai la interdicţia judiciară, neputând fi întinsă prin analogie la acea legală, pentrucă tutela sau curatoria are, în asemenea caz, un termen fix şi determinat prin hotărîrea judecătorească (art. 13, 16 C. pen.) (²).

---

bărbatul are uzufructul averei dotale (art. 1242, 1243), el nu va perde acest uzufruct, decât dacă consiliul lui de familie va consimţi şi el la această înstrăinare, conform art. 456. Donaţia nupţială a averei dotale făcută copiilor de către femea unui interzis, cu învoirea justiţiei, însă fără intervenţia consiliului de familie a bărbatului interzis, n'ar fi deci validă decât în privinţa nudei proprietăţei. Cpr. art. 1251, asupra căruia vezi t. VIII a Coment. noastre, p. 282 urm.

(¹) Tutorul care, după expirarea termenului de cinci ani, va voi să se lepede de tutelă, va face o cerere în acest scop la tribunal, şi tribunalul va convocà consiliul de familie spre a alege un alt tutor (art. 355 urm.). Vechiul tutor va urmà însă cu gestiunea tutelei până la intrarea în funcţie a noului tutor (art. 380 § 2), care va primì socotelile dela cel vechiu, conform art. 418.

Neaplic. art. 455 şi 457 la interdicţia legală.

(²) Demolombe, VIII, 624. — Art. 455 din codul civil nu este, de asemenea, aplicabil acelor interzişi legalmente prin condamnarea la munca silnică (art. 13 C. pen.), numai acei osândiţi la recluziune putând primì o mică parte din veniturile lor (art. 16 C. pen.). — In fine, nici art. 457 nu poate fi aplicat interdicţiei legale, căci curatoria la care dă loc condamnarea la unele pedepse încetează de drept prin expirarea pedepsei. Demolombe, *loco cit.*; Marcadé, II, 331 *in fine*; Neagu, II, p. 389, No. 3.

Efectele interdicției în privința incapacității interzisului.

Art. 448. — Pronunțarea interdicțiunei sau a numirei consiliului, își vor aveà efectele lor din ziua de când s'a publicat hotărîrea. — Toate actele făcute în urma publicațiunei de interdicțiune, sau fără asistența consiliului judiciar (¹), vor fi de drept socotite ca fără ființă. (Art. 445, 447, 459, 950—953, 1164, 1176, 1190, 1552 C. civ. Art. 14 C. com. Art. 262 § 3 Pr. pen. Art. 18 § 3 L. elect. din 1884. Art. 502 C. fr.).

Art. 449. — După moartea unei persoane, actele săvârșite de ea nu vor mai puteà fi atacate pentru motiv de smintire de minte (²), decât în cazul când interdicțiunea acelei persoane va fi fost pronunțată sau cerută înaintea morței sale, afară de cazul când dovada smintirei minței rezultă chiar din cuprinderea actului ce se atacă. (Art. 435, 942 C. civ. Art. 504 C. fr.).

Dr. roman. La Romani, toate actele săvârșite de o persoană în timpul pe când ea nu-și aveà uzul rațiunei sale, erau nule pentru lipsă de consimțimânt (³). Actele săvârșite de aceste persoane într'un interval lucid *(intermissionis tempore)*, erau însă valide (⁴).

Inexactitate de text. (¹) Nu *toate* actele făcute fără asistența consiliului sunt anulabile, ci numai acele prevăzute de art. 445 și 458. Vezi *infrà* explic. acestor texte.

(²) Expresia *smintire* cuprinde aci imbecilitatea și nebunia cu furie (art. 435). Laurent. V, 327; Valette, *Explic. sommaire*, p. 369, nota 3 și *Cours de C. civil*, p. 615, nota 2.

(³) *„Furiosus nullum negotium gerere potest, quia non intelligit quid agit“* (Instit., *De inutilibus stipulationibus*, 3. 19. § 8.— *„Testamentum facere non possunt furiosi, qui mente carent“*. (Instit., *Quibus non est permissum testamenta facere*, 2. 12. § 1).

Dr. vechiu. Art. 1156 din codul Calimach (865 C. austriac), dispune că „acel lipsit de minte nu este vrednic nici să dea, nici să primească făgăduință“, însă art. 1157 din acelaș cod adaogă că persoanele aflătoare sub puterea părintelui sau a epitropului, *ori a curatorului*, prin urmare și smintiții (art. 357 § 3 C. Calimach), pot să primească o făgăduință, sub condiția însă de a fi *spre folosul lor: „Is qui bonis interdictum est, stipulando sibi adquirit: tradere verò non potest, vel promittendo obligari“*. (L. 6, Dig., *De verb. obligationibus*, 45. 1). — După codul Caragea, din contra, actele smintitului erau nule fără nicio deosebire. „Cei fără de minte verice tocmeală sau dar vor face, se socotește drept nimic, și se strică (art. 2, partea 1, capit. 4). Aceeaș soluție erà admisă și în privința risipitorilor (art. 8 L. din 1834). Vezi și *infrà* p. 62, nota 3 *in fine*.

(⁴) L. 2, Cod. *De contrahenda emptione et venditione*, 4. 38.

ceeace este contrar dreptului actual, cel puţin în privinţa actelor băneşti, chestiunea fiind controversată numai în privinţa actelor morale, după cum vom vedeà mai la vale.

Dr. actual. Deoseb. de C. fr.

Astăzi, pronunţarea interdicţiei şi rânduirea unui consiliu judiciar, îşi produc efectele lor, încât priveşte incapacitatea, *din ziua publicărei hotărîrei*, iar nu *din ziua judecăţei*, după cum se exprimă art. 502 din codul francez şi art. 335 din codul italian; nici din ziua de când s'a iscălit hotărîrea, după cum dispune art. 8 din legea Munteniei dela 1834. Legiuitorul nostru a curmat deci, în această privinţă, controversa care există asupra acestui punct în Franţa (1).

In dreptul nostru, hotărîrea prin care se pronunţă interdicţia unei persoane sau prin care i se rândueşte un consiliu judiciar, nu-şi va produce deci efectele sale, faţă de terţii cari ar fi contractat cu incapabilul, decât din ziua publicărei hotărîrei în Monitor sau în gazeta oficială a Curţei de apel (vezi *suprà* p. 38, nota 2); de unde rezultă că publicitatea prescrisă de lege nu poate fi, în principiu, suplinită prin cunoştinţa personală ce terţiul ar fi avut despre pronunţarea interdicţiei sau rânduirea consiliului judiciar (2). Nu putem deci admite soluţia Curţei din Bucureşti, care a decis că publicitatea hotărîrei de interdicţie nu este o condiţie esenţială a incapacităţei (3).

Dr. francez. Controversă.

(1) Cei mai mulţi autori voesc, în adevăr, ca hotărîrea să-şi producă efectele sale din ziua pronunţărei ei (Demolombe, VIII, 550; Marcadé, II, 319; Laurent, V, 283; Thiry, I, 627, p. 606; Aubry et Rau, I, § 125, p. 799; Demante, II. 274 *bis* III; Valette sur Proudhon, II, p. 527, nota *a* şi *Explic. sommaire*, p. 366 urm.; Ducaurroy, I, 727; C. Poitiers, Sirey, 83. 2. 108); iar alţii, din ziua publicărei (Toullier D., I, partea II, 1384, p. 307; Massé-Vergé, I, § 234, p. 467, nota 19), etc.

(2) Vezi *suprà*, p. 38. — Cpr. Trib. Ilfov şi Mehedinţi, *Cr. judiciar* din 1897, No. 45 şi din 1900, No. 47. — S'a decis însă, cu drept cuvânt, că publicarea sentinţei fiind prescrisă de lege numai în interesul terţiilor de bună credinţă, lipsa ei nu poate acoperì actele intervenite între interzis şi terţii de rea credinţă, cari ar voì să beneficieze de lipsa de publicitate, spre a obţine dela incapabil acte vătămătoare intereselor lui. C. Galaţi, *Dreptul* din 1903, No. 51. Vezi în acelaş sens, Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1903, No. 72; *Cr. judiciar* din acelaş an, No. 32; Victor Macri, *Dreptul* din 1899, No. 64. Vezi şi *infrà* p. 58, nota 2.

(3) *Dreptul* din 1900, No. 35 şi *Cr. judiciar* din acelaş an, No. 35.

Anularea actelor făcute de interzis înaintea publicărei hotărîrei. Art. 948.

Din cele mai sus expuse rezultă că actele săvârşite de interzis înaintea publicărei hotărîrei, chiar în urma cererei de interdicţie, sunt şi rămân valide, cât timp nu s'a dovedit lipsa de raţiune din partea lui, în momentul contractărei (¹); aşà că reclamantul va trebuì să dovedească, conform dreptului comun, că interzisul nu aveà uzul raţiunei când a contractat, judecătorii de fond fiind suverani de a apreciá dacă el aveà sau nu exerciţiul facultăţilor sale mintale (²); şi în

---

(¹) Cpr. Cas. rom. Bult. S-a 1, 1878, p. 97 şi 337; Bult. S-a 1, 1879, p. 936 şi Bult. S-a 2, acelaş an, consid. dela p. 849; Bult. S-a 1, 1880, consid. dela p. 380; C. Bucureşti, *Dreptul* din 1901, No. 35, p. 274, punctul 9 din speţă; Neagu, II, p. 376, No. 2; Nacu, I, p. 698, No. 29. — Deci, dacă pârîtul s'a săvârşit din viaţă în cursul instanţei de interdicţie, şi chiar în urma admiterei interdicţiei de tribunal, însă înaintea judecărei apelului la Curte, el a murit capabil, instanţa fiind stinsă prin moartea lui. Laurent, V, 282 şi 312; Baudry et Bonnecarrère, IV, 872, p. 772; Neagu, II, p. 379, No. 36; Cas. rom. Bult. S-a 1, 1883, p. 517. Vezi şi *suprà* p. 20.

Eliminarea art. 503 fr. din codul nostru.

(²) Vezi deciziile citate în nota precedentă şi Neagu, II, p. 376, No. 3 urm. — Atât codul francez (art. 503), cât şi acel italian (art. 336) fac o derogare dela dreptul comun, permiţând anularea actelor anterioare interdicţiei, fără ca reclamantul să dovedească demenţa interzisului în momentul contractărei, ci stabilind numai că cauza interdicţiei, adecă starea lui obişnuită de smintire, imbecilitate sau nebunie cu furie (art. 435), erà obşteşte cunoscută în momentul încheerei contractului, ceeace este mai uşor de stabilit decât existenţa demenţei. Acest text fiind eliminat de legiuitorul nostru, trebue, în lipsa lui, să recurgem la dreptul comun, adecă la art. 948, şi să obligăm pe acela care cere anularea actului a stabilì prin orice mijloace de probă că actul a fost făcut într'un moment pe când interzisul nu-şi aveà uzul raţiunei sale, şi prin urmare, nu puteà consimţì.

Actele anterioare publicărei hotărîrei de interdicţie nu vor puteà deci fi anulate la noi, cu toate că cauza interdicţiei ar fi fost de notorietate publică. (Cpr. Cas. rom. şi C. Bucureşti, decizii *suprà* citate; Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1896, No. 28 (motive), p. 248; Victor Macri, *Dreptul* din 1884, No. 64; Ar. Eustaţiu, *Dreptul* din 1899, No. 65; Alex. Degré, *Dreptul* din 1891, No. 35, etc. — Aceste acte vor puteà însă fi anulate, dacă terţii cari ar fi contractat cu interzisul ar fi fost de rea credinţă, adecă: ar fi avut cunoştinţă despre interdicţie sau despre cauzele ei, deşi ea n'ar fi fost publicată, şi totuşi ar fi contractat cu dânsul pentru a abuzà de starea în care el se găsià; căci este de principiu că toate actele făcute în frauda asemenea caz, actul va fi *inexistent*, căci smintitul n'a putut în mod valid consimţi, şi ştiut este că fără consimţimânt nu poate să existe contract (art. 948). Nulitatea acestor acte va puteà deci fi propusă nu numai de interzis, dar de toate părţile interesate, şi prescripţia de zece ani, statornicită de art. 1900, nu este admisibilă în specie, pentrucă această prescripţie fiind o confirmare tacită, neantul nu poate fi confirmat (¹).

Actele săvârşite în urma public. hot. Nulitate relativă.

Incât priveşte însă actele săvârşite de interzis în urma publicărei hotărîrei de interdicţie, nulitatea este relativă, după cum vom vedeà mai la vale. (Vezi *infrà* p. 62).

---

legei nu pot stà în picioare. Să nu să zică că acest sistem ar tinde a introduce în legea noastră art. 503 din codul francez, care a fost eliminat de legiuitorul nostru, căci pe când în codul francez, ca şi în acel italian, terţii sunt totdeauna presupuşi de rea credinţă, de câte ori cauzele interdicţiei sunt de notorietate publică; la noi, din contra, această presumpţie nu există, şi actul nu va fi anulat decât atunci când se va stabilì cu precizie că terţiul a avut cunoştinţă despre interdicţie sau despre cauzele ei, cu toate că hotărîrea n'ar fi fost publicată. Cum! un membru al familiei, care şi-ar fi dat părerea sa, conform art. 440, că persoana a cărei interdicţie se cere este într'o stare obişnuită de smintire, imbecilitate sau nebunie cu furie, sau poate însuş acela care ar fi provocat interdicţia, s'ar folosì de starea smintitului spre a-l despoià, şi asemenea acte vor fi menţinute numai pentrucă ele ar fi fost făcute înainte de publicarea hotărîrei. Aceasta nu se poate, căci după cum foarte bine a decis Curtea din Galaţi (vezi *suprà* p. 57, nota 2), publicarea are de scop garantarea numai a terţiilor de bună credinţă, precum dispune anume art. 335 din codul portughez. — Aceeaş soluţie este admisibilă, pentru aceleaşi motive, şi în privinţa actelor săvârşite de individul pus sub un consiliu judiciar. Vezi *infrà* explic. art. 458, unde se arată controversa.

(¹) Cpr. Neagu, II, p. 378, No. 7 şi 8. Vezi încât priveşte neconfirmarea actelor inexistente, C. Galaţi, *Dreptul* din 1907, No. 79 şi Beudant, nota în D. P. 80. 1. p. 146. Vezi şi t. I a Coment. noastre, p. 633. In Franţa se decide, în genere, că nulitatea actelor anterioare interdicţiei este relativă, şi aceasta cu drept cuvânt, pentrucă nulitatea acestor acte nu se întemeiază acolo pe lipsa totală de consimţimânt, ca la noi, ci numai pe probabilitatea că smintitul erà incapabil de a consimţì. Cpr. Laurent, V, 319; T. Huc, III, 521; Baudry et Bonnecarrère, IV, 903. — *Contrà:* Duranton, III, 783 şi C. Poitiers (D. P. 55. 5. 293), după care nulitatea ar fi radicală ca şi la noi, ceeace în Franţa este inadmisibil, din cauza art. 503 al codului francez.

Puterea probatorie a actelor sub semnătură privată.

Actele anterioare publicărei hotărîrei, fiind în principiu valide, iar acele posterioare fiind anulabile, este de o mare însemnătate de a se determinà adevărata dată a actelor subscrise de o persoană interzisă sau pusă sub consiliu judiciar. Dacă actul este autentic sau, fără a fi autentic, are dată certă (art. 1182), nicio dificultate nu există. Dacă actul este sub semnătură privată, data lui va face dovadă până la proba contrară, de câtoori el a fost recunoscut de acela căruia se opune (art. 1176), și acel care cere anularea lui va puteà să dovedească prin orice soiu de probe antidatarea lui (1). Martorii și presumpțiile sunt admisibile în specie, fără nici o restricție, pentrucă incapabilul n'a putut să-și procure o dovadă scrisă despre antidatare (art. 1198 § 3). (Laurent, V. 322 și XIX, 272).

Anularea actelor posterioare publicărei hotărîrei.

Am văzut că, în privința actelor posterioare interdicției, incapacitatea interzisului are loc din ziua publicărei *hotărîrei*. Se naște însă întrebarea: de care hotărîre a înțeles a vorbi legiuitorul: de aceea a tribunalului sau de aceea a Curței, căci amândouă se publică? (2). Pentru a răspunde la această chestiune, vom face următoarele distincții: 1° sau Curtea a pronunțat interdicția pe care o pronunțase și tribunalul, confirmând pur și simplu sentința primilor judecători, și în asemenea caz, incapacitatea va aveà loc dela publicarea sentinței tribunalului (vezi *suprà* p. 38); 2° sau Curtea n'a admis interdicția pe care o admisese tribunalul, reformând astfel sentința primilor judecători, și atunci pârîtul n'a fost nici odată incapabil, și actele săvârșite de dânsul în urma publicărei sentinței tribunalului rămân valide, pentrucă această hotărîre se socotește ca și cum n'ar fi avut ființă; 3° sau Curtea a admis interdicția pe care o respinsese tribunalul, și în asemenea caz, interzisul va fi incapabil numai dela

---

(1) Laurent, V, 320 urm.; T. Huc, III, 557; Baudry et Bonnecarrère, IV, 908; Neagu, II, p. 379, No. 22; Cas. rom. Bult. 1903, p. 1319; Bult. 1901, p. 267 și *Dreptul* din 1901, No. 28; C. București, *Dreptul* din 1901, No. 56; Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1899, No. 19 și din 1903, No. 7; *Cr. judiciar* din acelaș an, No. 32; C. Orléans, Répert. Dalloz, v° *Interdiction*, 221, nota 2.

(2) Vezi *suprà* p. 38. — Vezi însă Trib. Brăila (*Cr. judiciar* din 1906, No. 37), după care decizia Curței, care ar admite interdicția prin confirmarea sentinței tribunalului, n'ar mai fi supusă publicărei.

publicarea deciziei Curței, sentința tribunalului neproducând nici un efect și nefiind chiar supusă publicităței, pentrucă nu creează nici o incapacitate (vezi *suprà* p. 39 și 45); 4⁰ sau hotărîrea tribunalului care a admis interdicția n'a fost atacată cu apel, și atunci incapacitatea va începe dela publicarea hotărîrei tribunalului, trecerea termenului de apel conferindu-i puterea lucrului judecat (1); 5⁰ sau Curtea a admis numai rânduirea unui consiliu judiciar, pe când tribunalul pronunțase interdicția, și în asemenea caz, incapacitatea interzisului va aveà loc tot dela publicarea sentinței tribunalului, însă numai incapacitatea parțială care rezultă din art. 445, iar nu aceea care rezultă din interdicție; 6⁰ sau în fine, Curtea a admis interdicția, pe când tribunalul se mulțumise a rândui pârîtului un consiliu judiciar, și în asemenea caz, incapacitatea parțială care rezultă din art. 445 va aveà loc dela data publicărei sentinței tribunalului, iar incapacitatea complectă a interdicției va aveà loc dela data publicărei deciziei Curței (2).

Soarta actelor bănești posterioare public. hotărîrei.

Actele bănești, săvârșite de un interzis în urma publicărei hotărîrei de interdicție, nu sunt valide, chiar dacă au avut loc într'un interval lucid, pentrucă interdicția stabilește, cel puțin în privința actelor cari pun în joc interesele sale bănești, o presumpție legală de incapacitate în contra căreia nici proba contrară nu este admisă după art. 1202 (3).

Inexactitate de text.

Aceste acte nu sunt însă *inexistente*, *fără ființă*, după cum pe nedrept se exprimă textul nostru (*nuls de droit*, după cum se exprimă textul corespunzător francez), ci numai *anulabile*. Legiuitorul a voit în adevăr, după părerea tuturor, să zică că judecătorii vor trebuì neapărat să admită nulitatea îndată ce se va stabilì că actul a fost săvârșit în urma publicărei hotărîrei de interdicție, fără a cercetà dacă interzisul a fost sau nu lezat (1), sau dacă a existat rea credință din partea acelora cari au contractat cu dânsul (2). Actele săvârșite de un interzis nu sunt deci nule în sens de inexistente, ci numai anulabile; de unde rezultă că el poate să le respecte de câteori i-au fost folositoare, ceeace n'ar mai fi cu putință dacă ele ar fi inexistente. Va să zică inexistența actelor interzisului ar fi chiar în dauna lui, și de aceea legiuitorul n'a putut s'o admită (3).

---

(1) „Neprimindu-se apelațiune în legiuitul soroc, zice art. 13 al legiuirei Munteniei din 1834, sau după apelație, întărindu-se hotărîrea de către Domnul țărei, marele logofăt al dreptăței va scrie obșteștei epitropii a luà sub îngrijirea ei averea risipitorului". Risipitorii nu aveau deci altă dată un consiliu judiciar ca astăzi (art. 458), ei erau puși pe aceeaș treaptă cu smintiții, întocmai ca la Romani. V. *suprà* p. 2, nota 1.

C. Caragea.

(2) Cpr. Valette, *Explic. sommaire*, p. 365 și *Cours de C. civil*, p. 612; Neagu, II, p. 379, No. 34 35.—*Contrà:* Bonachi, *C. civ. român comentat*, I, p. 880, după care în cele din urmă două cazuri, sentința tribunalului n'ar produce niciun efect, și incapacitatea n'ar aveà loc decât dela publicarea deciziei Curței.

(3) Laurent, V, 304; T. Huc, III, 517; De la Bigne, I, 912; Beudant, II, 976, p. 602; Baudry et Bonnecarrère, IV, 875; Vigié, I, 853; Demante, II, 274 *bis* I; Aubry et Rau, I, § 127 *ab initio*, p. 807; Planiol, I, 2078, 2084; Répert. Sirey, v⁰ *Interdiction*, 658; Neagu, II, p. 380, No. 42. Vezi și *suprà* p. 57.

Consecințile cari **rezultă** din anulabilitatea actelor.

Din împrejurarea că actele săvârșite de interzis nu sunt inexistente, ci numai *anulabile*, rezultă următoarele consecințe: 1° anularea, spre a fi admisă, trebue să fie cerută, și asemenea cerere nu poate să emane decât dela tutorul interzisului, dela însuș interzisul, în urma încetărei incapacității sale, sau dela moștenitorii săi, în urma săvârșirei sale din viață; 2° anularea nu poate fi propusă de acei cari au contractat cu interzisul, fiindcă nulitatea este relativă (art, 952); 3° viciul acestor acte poate să dispară prin confirmare (art. 1190): 4° în fine, acțiunea în anulare nu va mai fi primită, dacă au trecut 10 ani dela publicarea sentinței care a ridicat interdicția (art. 1900), sau dela moartea interzisului, dacă el a murit incapabil (¹).

---

(1) Cpr. Planiol, I, 2082; Beudant, II, 976, p. 602; T. Huc, III, 517; De la Bigne, I, 912; Baudry et Bonnecarère, IV, 876; Arntz, I, 799; Fr. Ricci, *Corso di diritto civile*, I, 307, p. 455.

(2) T. Huc, III, 517; Arntz, I, 799; Neagu, II, p. 380, No. 41. Vezi t. V a Coment. noastre, p. 29.

(3) Laurent, V, 305, 307 și XVIII, 532; T. Huc, III, 517; Planiol, I, 2641 (ed. a 2-a), 2084 (ed. a 3-a); Baudry et Bonnecarrère, IV, 874; Beudant, II, 976, p. 602; De la Bigne, I, 912; Marcadé, II, 320; Thiry, I, 629; Arntz, I, 799; Mourlon, I, 1292; Vigié, I, 853; Acollas, I, p. 500; Aubry et Rau, I, § 127, p. 807, 808, nota 2; Pand. fr., v° *Interdiction*, 673; Neagu, II, p. 380, No. 43; Cas. fr. Sirey, 1904. 1. 301; C. București, *Dreptul* din 1901, No. 35. Cpr. Cas. rom. Bult. 1901, p. 384, care nu explică ce a înțeles legiuitorul prin expresiunea *fără ființă*. Vezi și t. I a Coment. noastre, p. 631 (ed. a 2-a).

C. Calimach.

Și după art. 1157 din codul Calimach (865 C. austriac), actele interzisului erau valide când ele erau spre folosul lui. Numai codul Caragea le declară nule, fără nicio distincție, (art. 2, partea I, cap. 4). Vezi *suprà* p. 56, nota 3.

Validitatea oblig. isvorite din delictele sau quasi-delictele interzisului.

Art. 448 prevede că *toate* actele interzisului sunt anulabile, însă această expresie iarăș nu este exactă, pentrucă numai contractele sale au această soartă. Încât privește însă delictele sau quasi-delictele sale, el rămâne obligat ca oricine, dacă în momentul comiterei lor, avea uzul rațiunei sale (²).

(¹) Vezi asupra tuturor acestor propoziții incontestabile, Planiol. I, 2083 (ed. a 3-a); Beudant, II, 975, p. 601; Baudry et Bonnecarrère, IV, 878; Marcadé, II, 320; Répert. Sirey, v° *Interdiction*, 664 urm.; Pand. fr., *eod.* v°, 675 urm.; Laurent, V, 306 urm.; Mourlon, I, 1292; Neagu, II, p. 380, No. 45 urm.; Cas. fr., D. P. 1900. 1. 422, etc.

(²) Demante, II, 274 *bis* V; Baudry et Bonnecarrère, IV, 896; Demolombe, XXXI, 492; Larombière, *Oblig.*, V, art. 1382 urm., No. 20; Pand. fr., v° *Interdiction*, 692; Villey, *Des actes de l'interdit posterieurs au jugement d'interdiction*, p. 42 urm.; Neagu, II, p. 382, No. 62. — *Contrà:* Boileux, II, 560. Codul Caragea dispune că cei fără minte, verice greșală vor face, nu se învinovățesc (art. 3, partea I, capit. 4). Numai risipitorii se vinuesc pentru stricăciunile lor (art. 4, partea I, capit. 5).

C. Caragea.

Răspunderea interzisului pentru delictele penale. Controversă.

Interzisul răspunde și de delictele sale penale, comise într'un interval lucid, sub îndatorirea însă pentru ministerul public de a dovedi existența acestor intervale în momentul comiterei faptului. Cas. fr. D. P. 53. 5. 204; Sirey. 1904. 1. 301; Garraud, *Tr. th. et pratique du dr. pénal fr.*, I, 257, p. 488 urm. (ed. a 2-a); Valette sur Proudhon, II, p. 516, observ. II; Demolombe, VIII, 635; Larombière, *op.* și *loco suprà cit.*; Répert. Sirey, v° *Interdiction*, 704; Baudry et Bonnecarrère, IV, 895; Trébutien, *Cours élément. de dr. criminel*, I, 525, p. 396 (ed. a 2-a, 1878, revăzută de Guillouard); Blanche, *Études pratiques sur le code penal*, II, 178; Villey, *op. cit.* p. 48; Neagu, II, p. 382, No. 60. Acest sistem este admis în mod expres prin unele legiuiri străine. Vezi de exemplu, art. 8 din codul penal spaniol dela 1870; art. 42 din codul penal portughez dela 1886, etc. Cpr. L. 14 *in medio*, Dig., *De officio præsidis*, I. 18. — *Contrà:* Chauveau et Hélie, *Th. du C. pénal*, I, 352, p. 527 urm. (ed. a 5-a, 1872); Lesseyllier, *Tr. de dr. criminel*, I, 46. Acest autor a părăsit însă mai în urmă părerea sa. Vezi *Tr. de la criminalité, de la pénalité et de la responsabilité*, etc., I, 52.

Art. 1000.

Aceeaş responsabilitate o are şi persoana însărcinată cu paza smintitului, dacă nu dovedeşte că i-a fost cu neputinţă de a împedică faptul dăunător (argum. din art. 1000).

Quasi-contracte.

Interzisul n'ar puteà însă să se oblige prin faptul său, gerând afacerile altuia, dar el ar fi obligat prin faptul altuia de exemplu: prin faptul terţiilor cari i-ar fi gerat în mod util afacerile sale (art. 991) (¹).

Validitatea actelor pur morale săvârşite într'un interval lucid. Controversă.

In privinţa celorlalte acte ale interzisului, există însă o mare discuţie atât în doctrină cât şi în jurisprudenţă. După un prim sistem, pe care-l credem inadmisibil, se susţine că art. 448 se aplică fără nicio deosebire tuturor actelor posterioare indertictiei, fie că ele s'ar referi la interese morale sau băneşti, fie că ar fi vorba de acte pentru care interzisul nu poate fi reprezentat de tutorul său, precum ar fi: căsătoria, testamentul, etc., şi după unii chiar donaţiunea între vii. Acest sistem se întemeiază, pe deoparte, pe termenii generali ai textului, care vorbeşte *de toate* actele interzisului, iar pe de alta, pe pretinsul spirit al legei, care a voit să înlăture dificultăţile la care ar fi dat naştere necesitatea de a se distinge momentele în care interzisul ar fi avut uzul raţiunei, de acele în care el nu-l ar fi avut (²). Acest sistem este inadmisibil. Art. 448 nu are, în adevăr, sensul ce i se atribue, şi dovadă de aceasta este că el nu se ocupă numai de interzis, ci şi de acel pus sub consiliu judiciar, a cărui incapacitate nu există decât pentru oarecare acte. Scopul acestui text este deci de a arătà soarta actelor făcute de interzis, iar nu de a determinà actele la care se aplică incapacitatea sa.

După un alt sistem, incapacitatea interzisului ar existà numai în privinţa actelor, care necerând din partea sa o manifestare personală a voinţei sale, pot fi făcute de tutorul său, fără a existà însă în privinţa actelor în care el nu poate fi reprezentat de tutor, şi pe care interzisul le-ar puteà face în mod valid în intervalele lucide. Acest sistem se întemeiază

(¹) Thiry, I, 630, p. 615; Demante, II, 274 *bis* V; Pand. fr., v⁰ *Interdiction*, 692.

(²) Vezi în acest sens, Thiry, I, 630; Planiol, I, 2079; Duranton, II, 27 urm., 34 şi III, 759; Demante, II, 274 *bis A* şi urm.; Toullier D., t. I, partea I, 502 şi t. III, partea I, 57; Marcadé, I, 520 (asupra art. 146); Répert. Sirey, v⁰ *cit.*, 674. Victor Macri, *Dreptul* din 1884, No. 64.

pe împrejurarea că interdicţia este o măsură de garanţie şi de protecţie, ca neputând să aibă de scop şi de rezultat oprimarea interzisului. Or, a aplicà art. 448 actelor în care voinţa interzisului nu poate fi înlocuită prin acea a reprezentantului său legal, n'ar mai însemnà a-l apărà, ci a-l supune unui regim neuman, şi a-l lovì de o adevărată moarte civilă. Acest sistem n'ar prezentà niciun pericol, din cauză că judecătorii nu vor admite validitatea actului decât atunci când li se va dovedì şi ei vor fi convinşi că actul a fost făcut într'un interval lucid şi este opera unei voinţe libere şi sănătoase a interzisului (1). Autorii cari admit acest sistem nu sunt însă de acord între ei; căci pe când unii admit pentru interzis posibilitatea de a-şi face testamentul într'un interval lucid (2), ceeace erà admis şi prin art. 725 din codul Calimach (567 C. austriac), ei nu admit posibilitatea unei donaţiuni (3). Acest sistem denotă o lipsă de logică, căci dacă este adevărat că interzisul poate face actele în care nu poate fi reprezentat de tutorul său, nu vedem pentruce el n'ar puteà face şi o donaţiune, de oarece şi acest contract nu poate fi făcut decât personal de interzis. Această neînţelegere între autori dovedeşte că criteriul pe care ei se întemeiază pentru a face distincţiile de mai sus, este greşit. De aceea, respingând sistemele mai sus expuse, vom distinge actele de un interes pur bănesc

---

(1) Vezi în acest sens, Demolombe, VIII, 640 urm.; Valette, *Cours de C. civil*, p. 609 urm., şi *Explic. sommaire*, p. 363. No. 20; Beudant, II, 978; Vigié, I. 852, 853; Villey, *op. cit.*, p. 127 urm.

(2) Vezi în sensul capacităţei testamentare, Valette. *Explic. sommaire, loco cit.*: Demolombe, *loco suprà cit.*: Coin-Delisle, *Don. et testaments*, art. 901. No. 4, p. 80 (ed. din 1855); Massé-Vergé, III. § 415, p. 24, text şi nota 4; Villey, *op. cit.*, p. 195. — *Contrà:* Baudry et Colin, *Don. et testaments*, I, 244; Laurent, XI, 108; Aubry et Rau, I, § 127. p. 808 (ed. a 5-a) şi VII, § 648, p. 14 (ed. a 4-a); Marcadé, III, 487; Demante, IV, 17 *bis* III; Troplong, *Don. et test.*, I. 462; Baudry et Bonnecarrère, IV, 894; T. Huc. III, 519; Cas. fr. D. P. 83. 1. 113; Sirey, 84. 1. 65 (cu nota lui Villey), etc.

(3) Vezi în privinţa validităţei donaţiunei făcută într'un interval lucid, Acollas, I, p. 503; Demolombe, VIII, 648 *bis*, care revine asupra primei sale opiniuni; Valette, *loco suprà* cit. — *Contrà:* Autorii citaţi în nota precedentă, cari se pronunţă în contra validităţei testamentului. Cpr. şi Alex. *Degré*, *Dreptul* din 1891, No. 35, p. 274, coloana 2 *in fine*.

de acele cari prezintă un caracter moral, şi vom admite, împreună cu o parte însemnată din doctrină, că interzisul este incapabil de a face, chiar într'un interval lucid, actele băneşti privitoare la patrimoniul său, având capacitatea de a face numai actele cari prezintă un caracter pur moral. Această distincţie rezultă, în adevăr, din însăşi natura interdicţiei, care are de scop de a împedicà pe incapabil de a se ruinà şi de a-şi sărăcì familia prin facerea unor acte, cari uneori cu greu ar puteà fi anulate. Or, pentru ca acest scop să fie atins, trebue neapărat ca incapacitatea care rezultă din interdicţie să se aplice la toate actele de natură pur bănească, la actele care interesează patrimoniul incapabilului. Interdicţia nu va produce însă niciun efect în privinţa actelor de o natură pur morală, aceste acte fiind străine de scopul care a făcut să fie stabilită (¹).

Căsătoria interzisului.

Astfel, vom decide, precum am decis şi în ediţia anterioară, că interzisul se poate căsătorì într'un interval lucid (²).

Divorţ, adopţiune, etc.

El poate, de asemenea, de câteori se bucură de integimea facultăţilor sale, să ceară divorţul (³), să recunoască un copil natural (⁴), să adopteze sau să fie adoptat (⁵), etc.

(¹) Vezi în acest din urmă sens, singurul juridic, Laurent, V, 308 urm.; T. Huc, III, 518, 519; De la Bigne, I, 913, p. 792, 793; Neagu, II, p. 381, No. 55 urm. Vezi asupra acestei controverse, Pand. fr., v⁰ *Interdiction*, 695 urm.

(²) Vezi t. I a Coment. noastre, p. 551 şi t. II, p. 323 şi 386 (ed. a 2-a): t. VII, p. 2, nota 2 şi t. VIII, p. 62, nota 3. Cpr. Laurent, V, 308; T, Huc, t. II, 17 şi t. III, 519; Bendant, II, 978, p. 606; Thiry, I, 227, p. 207; Neagu, I, p. 247, No. 8, 9 şi II, p. 381, No. 56, etc. — *Contrà:* Planiol, III 22; Mourlon, I, 533; Marcadé, I, 620 urm. şi II, 320; Victor Macri, *Dreptul* din 1884, No. 64; Ef. Mazlem, *Dreptul* din 1886, No. 21; G. Meitani, *Dreptul* din 1903, No. 45; C. Bruxelles, D. P. 95. 2. 185; Cas. belg. Sirey, 97. 4. p. 6 şi *Cr. judiciar* din 1900, No. 65 (cu observ. noastră în care chestiunea este discutată cu toate detaliile ce merită o asemenea controversă). Sistemul nulităţei căsătoriei este formal admis în Anglia (vezi Er. Lehr, *Dr. anglais*, No. 80, p. 42), în codul italian (art. 61), etc.

(³) Vezi t. II a Coment. noastre, p. 61 (ed. a 2-a). Cpr. Neagu, II, p. 382, No. 57.

(⁴) Vezi t. II citat, p. 322. Cpr. Laurent, V, 308; T. Huc, III, 77 şi 519; Aubry et Rau, I, § 127, p. 808 şi VI, § 568, p. 159, text şi nota 6; Neagu, II, p. 382, No. 58.

(⁵) Vezi t. II p. 386; Neagu, II, p. 103, No. 27; p. 382, No. 59.

Individul pus sub consiliu judiciar.

Cât pentru individul pus sub consiliu judiciar, nu mai încape îndoială că el va puteà face toate actele mai sus specificate, și chiar testamentul său, fără asistența consiliului, această asistență fiind necesară numai pentru donațiuni și pentru celelalte acte limitativ enumărate de art. 445 și 458 ([1]).

Art. 449.

Trecem acum la art. 449, care este cam greu de înțeles și care a dat loc la dificultăți. Pentru a face textul mai inteligibil, vom luà un exemplu: eu aș puteà să atac în tot timpul vieței mele, pentru smintire, imbecilitate sau nebunie cu furie, actele făcute de mine, cu toate că interdicția mea n'ar fi fost nici pronunțată, nici măcar cerută; și dacă aș puteà stabilì în fapt prin orice soiu de probe că, în momentul când am contractat, nu aveam uzul rațiunei, actul ar fi *inexistent* pentru lipsă de consimțimânt (art. 948), și inexistența lui ar puteà fi propusă ori-când și de oricine, chiar de acel care ar fi contractat cu mine ([2]).

Derogare dela dreptul comun în privința moștenitorilor.

Acest drept ar trebuì să-l aibă și moștenitorii mei, după moartea mea; însă legea printr'o derogare dela dreptul comun ([3]), permite moștenitorilor mei de a atacà actele făcute de

---

([1]) Vezi *infrà* explic. acestor texte. Cpr. Baudry et Colin, *Don. et testaments*, I, 248 urm.; Fuzier-Herman, *C. civil annoté*, II, art. 901, No. 9 urm., etc.

([2]) Cpr. Laurent, V, 323; Demolombe, VIII, 661; Aubry et Rau, I, § 127, p. 809 (ed. a 5-a); Planiol, I, 2074; Thiry, I, 633; Beudant, II, 953, p. 573; Pand. fr., v⁰ *Interdiction*, 793; Neagu, II, p. 382, No. 1 urm.

Motivele derogărei cuprinsă în art. 449. Controversă.

([3]) Autorii nu se înțeleg între ei, când este vorba de a se stabili motivele acestei derogări. Cpr. Aubry et Rau, I, § 127, p. 810, 811, nota 12; Demolombe, VIII, 664, 665; Valette sur Proudhon, II, p. 541, 542, observ. II; Laurent, V, 324; Baudry et Bonnecarrère, IV, 910; Pand. fr., v⁰ *Aliénés*, 449; Thiry, I, 633, p. 617; Mourlon, I, 1306. Raportul tribunului Tarrible zice, în această privință, că nu trebue să se permită moștenitorilor de a atinge memoria defunctului prin contestațiile lor. Autorii mai caută a justificà această derogare și prin alte considerații. Astfel, unii zic că legiuitorul ar fi voit să pedepsească pe moștenitorii, cari au arătat o negligență culpabilă prin faptul că n'au provocat la timp interdicția autorului lor (Ducaurroy, I, 729; Maleville, *Analyse raisonnée de la discussion du C. civil*, I, p. 439); iar alții cred că scopul legei ar fi fost de a împedicà, pre cât i-a stat cu putință, procesele de asemenea natură cari sunt grele de judecat, din cauză că autorul actelor atacate nu mai este față spre a da informații asupra cauzelor mine numai în două cazuri, şi anume: 1° când interdicţia mea ar fi fost pronunţată de justiţie, sau măcar cerută de acei în drept (art. 436, 437); 2° când dovada smintirei, imbecilităţei sau nebuniei cu furie ar rezultà din însuş actul ce aş fi făcut, cu toate că interdicţia mea n'ar fi fost nici admisă, nici cerută (1). In acest din urmă caz actul va fi inexistent pentru lipsă de consimţimânt (art. 948). (Laurent, V, 326).

Cazul când interdicţia a fost pronunţată.

In caz când interdicţia ar fi fost *pronunţată* în contra mea de tribunal sau de Curte şi eu aş fi murit interzis, moş-

---

ce l-au făcut să contracteze (Valette sur Proudhon, *loco suprà cit.*).— In fine, după Laurent (V, 324), motivul cel mai puternic al acestei derogări ar fi greutatea în care s'ar găsì părţile de a stabilì alienaţiunea mintală a defunctului. Această consideraţie singură n'ar fi însă suficientă pentru a justificà o dispoziţie atât de excepţională, fiindcă, în genere, legiuitorul nu poate refuzà o acţiune numai din cauza dificultăţei probei.

Dr. străin şi Dr. roman.

Art. 337 din codul italian reproduce codul francez fără nici o schimbare, iar Ante-proectul de revizuire a lui Laurent eliminează cu desăvârşire art. 449, aşa că după acest proect, moştenitorii sunt supuşi dreptului comun, soluţie care este cu mult preferabilă şi care a fost admisă şi în codul portughez, întru cât art. 449 n'a mai fost reprodus nici în această legislaţie. La Romani, alienaţiunea mintală a defunctului puteà, de asemenea, fi stabilită ori când şi prin orice soiu de mijloace.

(1) Cpr. Cas. rom. Bult. S-a 1, 1878, p. 97 şi 337; Bult. 1893, p. 857; Bult. 1897, p. 1164.— In caz deci când smintirea, imbecilitatea sau nebunia cu furie n'ar rezultà din însuş actul atacat, el ar fi valid, cu toate că starea de smintire ar rezultà din alte dovezi, pentrucă proba ei trebue neapărat să rezulte din însuş actul atacat, şi nu poate fi culeasă de aiurea. Demolombe, VIII, 667; Baudry et Bonnecarrère, IV, 915; Victor Macri, *Dreptul* din 1884, No. 65; Pand. fr., v° *Aliénés*, 452; Demante, *Programme du cours de droit civil*, I, 500, p. 284 (ed. din 1840); Neagu, II, p. 384, No. 29. — *Contrà:* Valette sur Proudhon, II, p. 543, după care dovada smintirei ar puteà fi complectată şi în afară de act, când din acest act ar rezultà numai un început de probă a alienaţiunei mintale.

Chestie de fapt.

Cât pentru chestiunea de a se şti când dovada smintirei va rezultà din cuprinderea actului, aceasta este o chestie de fapt care se apreciază în mod suveran de judecătorii fondului, apreciare care scapă de controlul Casaţiei. Cas. rom. Bult. 1891, p. 173; Laurent, V, 325 *in fine;* Pand. fr., v° *Aliénés*, 451; Baudry et Bonnecarrère, *loco cit.* Astfel, actul ar dovedì alienaţiunea mintală când ar cuprinde stipulaţii ridicole, imposibile sau cinice. Cpr. Demolombe, VIII, 668.

tenitorii mei pot atacà actele făcute de mine în urma publicărei sentinței de interdicție, producând ca singură dovadă a alienațiunei mintale hotărîrea de interdicție, dovadă ce aș fi putut produce eu însumi în timpul vieței mele.

Atacarea actelor anterioare publicărei hot. de interdicție.

In caz însă de a se atacà actele *anterioare* publicărei hotărîrei de interdicție, moștenitorii mei vor trebui să dovedească, conform dreptului comun, că în momentul contractărei, eu eram lipsit de rațiune, în care caz actul va fi iarăș inexistent (art. 948).

Cazul când interdicția a fost numai cerută.

In caz când interdicția ar fi fost numai *cerută* în contra mea (1), și eu aș fi murit *pendente lite*, înaintea pronunțărei hotărîrei, moștenitorii mei vor puteà iarăș să ceară anularea

---

(1) Pentru ca moștenitorii mei să poată, în asemenea caz, atacà actele mele, trebue ca cererea de interdicție să fie pendentă la moartea mea, căci dacă cererea a fost respinsă sau perimată, ea se socotește ca și cum n'ar fi avut loc. Cpr. Planiol, I, p. 654, nota 1; Baudry et Bonnecarrère, IV, 912; T. Huc, III, 522; Demolombe, VIII, 669; Laurent, V, 325; Aubry et Rau, I, § 127, p. 810, nota 11; De la Bigne, I, 916; Arntz, I, 803; Neagu, II, p. 383, No. 11 urm.; Cas. rom. Bult. 1895, p. 99; Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1896, No. 28. — Vezi însă Demante, II, 276 *bis* I, după care moștenitorii ar puteà, în urma morței aceluia a cărui interdicție a fost cerută și respinsă, să atace actele lui conform dreptului comun, pentru că, în asemenea caz, moștenitorii nu-și pot imputà nicio culpă.

In caz de părăsirea acțiunei din partea reclamantului, judecătorii vor admite cererea de anulare din partea moștenitorilor, de câteori vor constatà că părăsirea a fost independentă de voința reclamantului. Totul se va reduce deci la o chestie de fapt. Demolombe, VIII, 670; Laurent, V, 325; Trib. Ilfov, sentință *suprà* citată (motive).

Pentru ca interdicția să fie *cerută*, după cum prescrie art. 449, și acțiunea în anulare a moștenitorilor să poată aveà loc, este suficient ca cererea de interdicție să fi fost dată în mod serios de acei în drept și în scop de a garantà persoana și averea interzisului, fără a fi nevoe să se fi îndeplinit formalitățile pregătitoare ale interdicției, precum: avizul consiliului de familie, interogatorul smintitului, etc. Demolombe și Laurent, *loco cit.*; Cas. fr. D. P. 60. 1. 350; Sirey, 60. 1. 958.— Numai atunci interdicția n'ar fi considerată ca cerută, și acțiunea în anulare a moștenitorilor va fi respinsă, când interdicția ar fi fost cerută în frauda legei și în scop numai de a pregătì terenul unei contestații viitoare. Cpr. Demolombe, VIII, 670; Baudry et Bonnecarrère, IV, 912; Laurent, V, 325; De la Bigne, I, 916; Neagu, II, p. 383, No. 9.

actelor mele, cu toate că, în asemenea caz, eu aş fi murit capabil, însă ei vor trebuì atunci să dovedească prin orice soiu de mijloace, conform dreptului comun, că eram lipsit de uzul raţiunei în momentul când am contractat, în care caz actul va fi tot inexistent pentru lipsă de consimţimânt (art. 948) (¹).

Faptul că persoana a cărui act se cere a fi anulat, a fost nesănătoasă la minte în două momente chiar apropiate unul de altul, nu dovedeşte încă că în timpul intermediar ea a fost smintită (²); precum, de asemenea, smintirea nu rezultă nici din împrejurarea că persoana care ar fi făcut un act s'ar fi sinucis după facerea lui (³).

Derogarea stabilită de art. 449 în privinţa moştenitorilor.

In rezumat, legiuitorul voind a împedica procesele adeseori temerare şi în orice caz grele de rezolvit, stabileşte prin art. 449 următoarea derogare dela dreptul comun: moştenitorii unei persoane nu pot niciodată, în urma morţei sale, să atace actele ei pentru cauză de demenţă decât atunci când interdicţia acestei persoane a fost pronunţată sau măcar

---

(¹) Laurent, V, 326; Baudry et Bonnecarrère, IV, 913; De la Bigne, I, 916; Neagu, II, p. 383, No. 15; Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1896, No. 17 şi 28.— In caz însă când eu n'aş fi fost într'o stare *obişnuită* de smintire, ci numai într'o stare de nebunie intermitentă, art. 449 nu-şi va mai primì aplicare, şi moştenitorii mei vor puteà atacà actele făcute de mine, conform dreptului comun, dovedind că, în momentul când am contractat, nu aveam uzul raţiunei, şi aceasta cu toate că interdicţia mea n'ar fi fost cerută, după cum prescrie art. 449; pentrucă în asemenea caz, ei nu sunt în culpă, de vreme ce interdicţia nu poate fi cerută decât atunci când smintirea, imbecilitatea sau nebunia cu furie este o stare *obişnuită* a bolnavului (art. 335). Cpr. în acest sens, Ducaurroy, I, 729; Aubry et Rau, I, § 127 *in fine*, p. 811, text şi nota 13; Proudhon, *Etat des personnes*, p. 539 (ed. Valette); Neagu, II, p. 383, 384, No. 20; Dim. C. Popescu, *Dreptul* din 1888, No. 36. — *Contrà:* Demolombe, VIII, 666; Laurent, V, 325; De la Bigne, I, 915; Valette sur Proudhon, II, p. 542, observ. III; C. Focşani, *Dreptul* din 1883, No. 20; C. Bucureşti, *Dreptul* din 1888, No. 32 (motive), p. 253, col. 2; C. Galaţi, *Dreptul* din 1894, No. 41. Cpr. o altă decizie tot a C. din Galaţi, *Dreptul* din 1902, No. 64.

(²) C. Galaţi, *Dreptul* din 1902, No. 64. — *Contrà:* Trib. Ilfov (motive), *Dreptul* din 1901, No. 50; *Cr. judiciar* din 1901, No. 63 şi din 1903, No. 25.

(³) Trib. Covurlui, *Dreptul* din 1894, No. 16.

cerută în mod serios în timpul vieței sale, sau când dovada smintirei minței rezultă din însăș cuprinderea actului atacat, ceeace este o chestie de fapt lăsată la suverana apreciare a instanțelor de fond. Prin urmare, este fără interes proba testimonială cerută spre a se stabili starea obișnuită a unei persoane săvârșită din viață, dacă nu se constată că interdicția acestei persoane a fost pronunțată de justiție sau măcar cerută de acei în drept, în timpul vieței sale (1).

Aplicarea art. 449 la actele cu titlu gratuit. Controversă.

Dar aci se prezintă o chestie foarte controversată, proprie legislației noastre, și anume: aceea de a se ști dacă art. 449 se aplică numai la contractele cu titlu oneros, sau și la donațiuni și testamente. Redactorii codului francez par a fi înțeles a nu aplicà această dispoziție donațiunilor și testamentelor, în privința cărora judecătorii ar aveà în totdeauna dreptul de a cercetà în fapt dacă dăruitorul erà sau nu sănătos la minte.

Dr. francez.

Toți scriitorii francezi, afară de Maleville și Delvincourt, admit această părere, întemeindu-se pe art. 901 din codul francez, care la noi lipsește, și mai cu samă pe împrejurarea că Codul civil n'a reprodus proectul primitiv, care aplicà art. 449 nu numai la actele cu titlu oneros, dar și la acele cu titlu gratuit (2).

Dr. nostru.

Ce trebue să decidem în legislația noastră? Jurisprudența și puțina doctrină ce avem, considerând art. 449 ca o dispoziție generală, o aplică atât la actele cu titlu oneros, cât și la acele cu titlu gratuit (3). Acest sistem se întemeiază pe eliminarea art. 901 fr. din codul nostru, după care numai persoanele cu mintea sănătoasă pot dispune de averea lor prin donaţiuni şi testamente. Acest sistem este însă, după părerea noastră, cu desăvârşire inadmisibil. In adevăr, prin eliminarea art. 901 fr. din codul nostru nu s'a făcut nicio schimbare în legislaţia noastră, şi principiul înscris în acest text există şi la noi, cu toate că el ne lipseşte, căci ar fi absurd ca cineva să poată dispune de averea sa cu titlu gratuit, atunci când n'ar aveà întregimea minţei sale. Nulitatea sau mai bine zis inexistenţa donaţiunei sau testamentului, făcute de o persoană într'un moment de alienaţiune mintală, rezultă din principiile generale, şi mai ales din art. 948, care cere pentru validitatea tuturor convenţiilor în genere, consimţimântul emanat dela o minte sănătoasă. Eliminarea art. 901 fr. din codul nostru nu înseamnează deci nimic, şi legiuitorul român a omis de a traduce acest text numai pentrucă l-a găsit de prisos (¹).

---

(1) Cpr. C. București, *Dreptul* din 1888, No. 32; Cas. rom. Bult., 1895, p. 99.

(2) Cpr. Planiol, I, 2632 (ed. a 2-a), 2077 (ed. a 3-a) și t. III 2875; T. Huc, III, 522 și VI, 68; Thiry, I, 633 și II, 298 *in fine*; Baudry et Bonnecarrère, IV, 916; Baudry et Colin, *Don. et test.*, I, 242; Aubry et Rau, I, § 127 *in fine*, p. 811; Marcadé, t. II, 321 și t. III, 485, etc.

(3) Cas. rom. Bult. 1889, p. 529; Bult. 1893, p. 856; Bult. 1895, p. 99 (soluție implicită); C. București și Iași, Trib. Ilfov, etc., *Dreptul* din 1888, No. 32; din 1889, No. 11; din 1901, No. 50; din 1907, No. 28; *Cr. judiciar* din 1901, No. 63; din 1903, No. 25; din 1905, No. 1; din 1907, No. 34, etc. In acelaș sens, Victor Macri, *Dreptul* din 1884, No. 65; D. C. Popescu, *Dreptul* din 1888, No. 36; D. Tazlăuanu, *Dreptul* din 1895, No. 13, p. 111; I. N. Cezărescu, *Cr. judiciar* din 1899, No. 18; Bonachi, I, p. 884; Nacu, II, p. 248, etc.

Odată ce recunoaştem că lipsa din codul nostru a art. 901 fr. nu are nici o însemnătate, trebue să admitem că art. 449 nu se aplică donaţiunilor şi testamentelor făcute de defunct. In adevăr, interdicţia unei persoane nu poate fi cerută decât atunci când smintirea constitue o stare *obişnuită* a bolnavului, iar nu numai când ea este accidentală sau trecătoare (argum. din art. 453); pe când alienaţiunea mintală

(¹) Cpr. Trib. Ilfov; *Dreptul* din 1901, No. 50; *Cr. judiciar* din 1901, No. 63 şi din 1903, No. 25. Iată cum se exprimă în această privinţă Marcadé (III, art. 901, No. 485, p. 392), care şi de astădată a servit de călăuză legiuitorului nostru: „Nu există niciun contract, niciun alt act al vieţii civile pentru validitatea căruia sănătatea minţei să nu fie cerută; o vânzare ca şi o căsătorie, o constituire de ipotecă ca şi recunoaşterea unui copil natural, ar fi neapărat declarate nule, dacă ar emanà dela un smintit. Ce înseamnează deci acest text (901), şi la ce să mai spună că omul trebue să aibă raţiunea sa pentru a puteà dispune cu titlu gratuit?...“ Iată pentru ce legiuitorul a eliminat din codul nostru art. 901 din codul francez.—Vezi însă I. N. Cezărescu (*Cr. judiciar* din 1899, No. 18, p. 138), care zice că legiuitorul român n'a suprimat art. 901 din codul francez ca inutil, el neputând să considere ca inutil ceeace modelul, pe care-l copià, nu-l considerà astfel. Dacă amicul nostru ar fi cetit observaţiile lui Marcadé, pe care le-am reprodus mai sus, de sigur că n'ar mai fi fost de această părere.

chiar întâmplătoare oprește pe un om de a dispune de averea sa. Or, iată ce s'ar puteà întâmplà: moștenitorii ar cere anularea unui testament sau a unei donațiuni pentru motivul că autorul lor n'ar fi avut mintea sănătoasă, și acțiunea lor ar fi respinsă pentrucă ei n'ar fi provocat interdicția, pe care după lege nu erau în drept s'o provoace. Mai mult încă, s'ar puteà întâmplà ca testatorul sau dăruitorul să piardă uzul rațiunei tocmai în ultimele momente ale vieței sale, când a făcut donațiunea sau testamentul. Cum s'ar puteà deci, în asemenea caz, face o culpă moștenitorului că n'a provocat interdicția autorului său, atunci când el n'a avut timpul material ca să recurgă la această măsură extremă? D-l Nacu (II, p. 248) recunoaște gravitatea acestui argument, însă totuși persistă în ideea greșită că art. 449 se aplică la donațiuni și testamente. Aceasta ni se pare inadmisibil. Pentru a nu se ajunge la rezultatele stranii semnalate mai sus, suntem siliți a admite că moștenitorii sunt în drept a atacà donațiunea și testamentul autorului lor, chiar dacă smintirea n'ar rezultà din cuprinsul actului și dacă interdicția donatorului sau testatorului n'ar fi fost nici pronunțată și nici măcar cerută (¹). Acestea ni se par adevăratele principii, și le susținem din toată convingerea noastră.

Neaplic. art. 449 la stângerea de drepturi care rezultă din prescripție.

Cuvântul *acte* întrebuințat de art. 449, implicând un fapt activ și pozitiv, nu se aplică de asemenea la faptele *in omittendo*, cari presupun o simplă inacțiune din partea defunctului, de exemplu: la stângerea de drepturi cari rezultă din prescripție, fără a se distinge între prescripția de 30 ani și acea de 10 ani prevăzută de art. 1900. Smintirea nu este, în adevăr, o cauză de suspendare a prescripției, așà că moștenitorii defunctului n'ar puteà să pretindă că prescripția n'a putut să curgă în contra lui (²).

Neaplic. art. 449 la hotărîrile judecătorești.

Pentru aceleași motive, art. 449 nu se aplică hotărîrilor judecătorești, el fiind privitor numai la actele active și voluntare ale defunctului, nu însă și la acele săvârșite de

---

(¹) Aceasta pare a fi și opinia lui Degré, *Dreptul* din 1891, No. 35 și *Scr. juridice*, I, p. 146. Vezi și St. Scriban, care admite în totul modul nostru de a vedeà (*Curierul judiciar* din 1907, No. 34).

(²) Baudry et Bonnecarrère, IV, 916; Laurent, V, 328; Neagu, II, p. 385, No. 41; Cas. fr. Sirey, 67. 1. 153; D. P. 67. 1. 350.

autoritatea la care el a figurat numai în mod pasiv, şi fără a fi fost în poziţie de a-şi manifestà consimţimântul (¹).

Adopţiune. El se aplică însă, după părerea generală, la adopţiunea contractată de defunct, pentrucă acest contract creează obligaţii reciproce între adoptat şi adoptător (²).

Despre oarecari incapacităţi speciale, cari rezultă din hotărîrea de interdicţie.

Am examinat până acum incapacitatea de care este lovit interzisul, incapacitate care, în dreptul nostru, începe din ziua publicărei hotărîrei (art. 448).

Independent de această incapacitate generală, interzisul mai este lovit, tot din ziua publicărei hotărîrei, şi de alte incapacităţi speciale.

Astfel, 1⁰ el nu poate deveni comerciant, nici să continue comerciul început înainte de interdicţie (art. 14 C. com.);

2⁰ El nu poate să fie jurat (art. 262 Pr. pen.), nici martor, nici alegător (art. 18 § 3 L. elect. din 1884), nici tutor sau membru într'un consiliu de familie (art. 383 C. civ.);

3⁰ Interdicţia fie a mandantelui, fie a mandatarului, face să înceteze mandatul (art. 1552, 3⁰);

4⁰ Interdicţia unuia din asociaţi produce încetarea societăţei civile (art. 1523, 4⁰) (³), soluţie admisă, afară de cazul unei convenţii contrare, şi în materie comercială, în privinţa societăţilor în nume colectiv şi în comandită (art. 193 C. com.) (⁴).

(¹) Baudry et Bonnecarrère, *loco cit.;* Neagu, II, p. 385, No. 42. Cpr. C. Iaşi, *Dreptul* din 1899, No. 46.

(²) Baudry et Bonnecarrère, IV, 916, şi autorităţile citate *pro* şi *contrà* în t. II a Coment. noastre, p. 439, nota 1 (ed. a 2-a). Cpr. Neagu, II, p. 137, No. 37, 38 şi p. 386, No. 44.

(³) Societatea nu încetează însă prin aşezarea unuia din asociaţi într'un stabiliment de alienaţi (Guillouard, *Société*, 313; Pand. fr., *Société*, 2819; Laurent, XXVI, 384), nici prin rânduirea unui consiliu judiciar. Guillouard, *loco cit;* Laurent, XXVI, 385; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 2818; Baudry et Wahl, *Société*, 415; T. Huc, XI, 122. — *Contrà:* Thiry, IV, 148, p. 140; Duranton, XVII, 474; Duvergier (t. V al continuărei lui Toullier), 444, p. 534 (ed. din 1839).

(⁴) Acest mod de stângere sau disolvare a societăţilor nu se aplică însă societăţilor anonime, care consistă în grupări de capitaluri, Cons. judiciar.

Aceste incapacităţi, afară de acea prevăzută prin art. 14 din codul comercial, în privinţa începerei sau continuărei unui comerciu, nu se aplică acelor puşi sub un consiliu judiciar [1].

Desfiinţarea interdicţiei.

Art. 457. — Interdicţiunea încetează deodată cu cauzele ce au determinat-o [2]. Cu toate acestea, nu se va puteà pronunţà desfiinţarea ei decât observându-se formalităţile prescrise pentru a ei pronunţare, şi interzisul nu va puteà reintrà în exercitarea drepturilor sale, decât după ce se va pronunţà şi publicà hotărîrea pentru a ei desfiinţare. (Art. 435, 438, 440 urm., 460 C. civ. Art. 644, 647 Pr. civ. Art. 512 C. fr.).

Deosebire între dreptul actual şi dr. roman.

La Romani, interdicţia încetà *ipso jure*, odată cu cauzele cari o determinase [3]. Astăzi, vindecarea smintitului dă drept numai tribunalului competent de a ridicà interdicţia, după cererea acelor în drept, şi această hotărîre nu-şi va produce efectele sale decât în urma publicărei ei.

Tribunalul va ridicà interdicţia numai dacă cauzele ei au încetat, adecă dacă interzisul nu se mai află într'o stare obişnuită de smintire, imbecilitate sau nebunie cu furie [4].

---

iar nu în asociaţii de persoane. Baudry et Bonnecarrère, IV, 917, p. 798.

(1) Vezi *infrà* explic. art. 458. — In cât priveşte incapacitatea de a fi tutor şi de a face parte dintr'un consiliu de familie (art. 383), vezi t. II a Coment. noastre, pag. 649, nota 1 (ed. a 2-a), unde se arată controversa.

Inexactitate de text.

(2) Această propoziţie este inexactă, după cum observă Marcadé (II, 331), pentrucă încetarea cauzelor interdicţiei nu aduce încetarea ei, ci autoriză numai pe tribunal a ridicà interdicţia, interzisul până la îndeplinirea acestei formalităţi rămânând tot incapabil, cu toate că el s'ar fi însănătoşat. Cpr. Trib. R.-Sărat, *Dreptul* din 1893, No. 6, consid. dela p. 44, col. I-a.

(3) L. 1, Pr., Dig., *De curatoribus furioso*, etc. 27. 10. —In caz când alienaţiunea mintală se manifestă din nou, vechiul curator îşi reluà atribuţiile sale. Cpr. art. 376, 377 C. Calimach (283 C. austriac).

Ridicarea interdicţiei în mod parţial.

(4) Dacă însănătoşarea interzisului nu este deplină, tribunalul poate să ridice interdicţia numai în parte, rânduind bolnavului un consiliu judiciar, conform art. 435. Laurent, V, 335. In acest caz, se vor îndeplinì dispoziţiile art. 447 pentru a se aduce rânduirea acestui consiliu la cunoştinţa celor de al treilea.

Menţinerea interdicţiei.

Mai mult încă, tribunalul va puteà să menţină interdicţia.

Respingerea cererei de ridicare a interdicției.

Tribunalul poate să respingă cererea de ridicare a interdicției, fără a mai recurge la îndeplinirea vreunei formalități, când se convinge dela început că cererea este neîntemeiată (¹).

Tribun. competent.

Tribunalul competent este acel al domiciliului actual al interzisului, adecă a tutorului său (art. 93) (²).

Persoanele care pot cere ridicarea interdicției. Controversă.

După cum tribunalul nu poate să pronunțe interdicția din oficiu (vezi *suprà* p. 16), tot astfel el nu poate s'o ridice decât în urma unei cereri făcute conform art. 438 și 439. Cari sunt însă persoanele împuternicite a face asemenea cerere? Codul italian dispune anume prin art. 338 că interdicția va fi revocată după cererea rudelor și soțului interzisului sau a ministerului public. Codul nostru fiind însă, ca și acel francez, mut în această privință, chestiunea este controversată. După unii, cererea de revocare nu poate să emane decât dela tutor, în calitatea sa de reprezentant al interzisului, pentrucă acesta din urmă nu-și redobândește exercițiul drepturilor sale decât numai în urma publicărei hotărîrei care a desființat interdicția (³). După un alt sistem însă, mult mai

---

chiar în caz când ar constatà o ameliorare în starea interzisului, dacă el nu este pe deplin vindecat. Cu alte cuvinte, interdicția ar puteà fi menținută, cu toate că smintirea n'ar mai fi atât de gravă, spre a puteà motivà pronunțarea interdicției. Laurent, V, 329 *in fine*; Demolombe, VIII, 676; Neagu, II, p. 392, No. 6; Trib. Lyon, D. P. 69. 3. 90.

(¹) Demolombe, VIII, 683 *bis*; Laurent, V, 332; Baudry et Bonnecarrère, IV, 921; T. Huc, III, 528; Aubry et Rau, I, § 127, p. 807; Neagu, II, p. 392, No. 10; Cas. fr. Sirey, 64. 1. 19; D. P. 64. 1. 86; Trib. și C. Lyon, D. P. 69. 3. 90; D. P. 78. 2. 72; Sirey, 78. 2. 152.—Știm că tribunalul are acest drept și atunci când este vorba de admiterea interdicției. Vezi *suprà* p. 23.

(²) Laurent, V, 332; T. Huc, III, 528; Baudry et Bonnecarrère, IV, 921; Carré-Chauveau, *op. cit.*, VI, partea II, *Quest.* 3038, p. 789.—*Contrà*: Demolombe, VIII, 682; Valette, *Explic. sommaire*, p. 378 și *Cours de C. civil*, p. 623, după care singurul tribunal competent ar fi acel al locului în care interzisul ar fi avut domiciliul său în momentul organizărei tutelei, ceeace ni se pare inadmisibil, pentrucă după cum știm, domiciliul minorului și deci și al interzisului, poate fi schimbat în timpul tutelei. Vezei T. II a Coment. noastre, p. 606 (ed. a 2-a).

(³) Laurent, V, 330. Cpr. Baudry et Bonnecarrère, IV, 919 *in fine*, care zice că, după dreptul strict, numai tutorul și ministerul public ar fi în drept a cere ridicarea interdicției.

juridic, cererea de ridicarea interdicției poate să emane dela toți acei cari sunt în drept a o provocà, și chiar dela însuș interzisul, dacă aceste persoane ar neglijà de a o face, fie că ele ar aveà interes la menținerea interdicției, fie din alte împrejurări (¹).

Persoanele contra cărora se cere ridicarea interdicției. Controversă.

In contra cui trebue să se introducă cererea de revocare? Chestiunea este iarăș controversată. După unii, cererea nu se va îndreptà contra nimănui, pentrucă nu se cere nimic dela nimeni (²); iar după alții, cererea sa va fi îndreptată de interzis contra tutorului său (³).

Observarea formalităților prescrise p. pronunțarea interdicției.

Tribunalul sezisat de cererea de ridicare a interdicției va observà îndeplinirea formalităților prescrise pentru pronunțarea ei, cerând avizul consiliului de familie și al medicilor, interogând pe interzis în camera de chibzuință, și pronunțând sentința în public, în urma concluziilor ministerului public, hotărîrea sa fiind supusă căilor de reformare și de anulare din partea tuturor acelora cari au figurat în proces. Chestiunea

---

(¹) Planiol, I, 2098; Beudant, II, 980; T. Huc, III, 527; Thiry, I, 634; Arntz, I, 807; Demolombe, VIII, 678; Demante, II, 284 *bis* I; Aubry et Rau, I, § 126 *in fine*, p. 807; Mourlon, I, 1309; Valette sur Proudhon, II, p. 553; *Explic. sommaire*, p. 378, și *Cours de C. civil*, p. 623; Chauveau sur Carré, *op.* și *loco cit.*, *Quest.* 3037, p. 788; Chardon, *Puissance tutélaire*, 255, p. 80 (ed. belg. din 1843); Neagu, II, p. 392, No. 5; C. Aix și Bordeaux, Sirey, 86. 2. 42 și Répert. Dalloz, *Supplément*, v° *Interdiction*, 185, nota 1; D. P. 99. 2. 370. Curtea de Bordeaux admisese de mult că interzisul este în drept a provocà ridicarea interdicției sale (8 Martie 1822). Vezi Répert. Dalloz, v° *Interdiction*, 239, nota 1. Rămâne însă bine înțeles că de câteori însuș interzisul va cere ridicarea interdicției sale, aceasta nu se va puteà face decât în prezența tutorului său. C. Bordeaux, decizia *suprà* citată.

(²) Laurent, V, 331; T. Huc, III, 528; De la Bigne, I, 927, p. 804; Demante, II, 284 *bis* II; Valette, *Explic. sommaire*, p. 378 și *Cours de C. civil*, p. 623; Cas. fr., Répert. Dalloz, v° *Interdiction*, 240, nota 1.

(³) Ducaurroy, I, 738; Demolombe, VIII, 679; Planiol, I, 2098; Beudant, II, 980, p. 607. Această părere este însă inadmisibilă, pentrucă tutorul are menirea de a apărà și de a asistà pe interzis, iar nu de a fi adversarul său. De aceea C. de casație din Franța a pus în principiu, prin decizia citată în nota precedentă, că consiliul de familie și procurorul sunt adevărații contradictori ai interzisului. — In fine după Thiry (I, 634, p. 619), cererea de ridicare a interdicției va fi introdusă contra acelora cari au provocat interdicția și au făcut ca ea să fie admisă.

de a se ştì dacă cauzele cari au provocat interdicţia au încetat sau nu, este o chestie de fapt, care se apreciază în mod suveran de judecătorii fondului. (Cas. fr. D. P. 92. 1. 124).

Moartea interzisului în cursul procedurei de ridicare a interdicţiei.

Dacă interzisul moare în cursul procedurei şi chiar în urma ridicărei interdicţiei de către tribunal, însă înaintea judecărei apelului la Curte, el a murit interzis, şi prin urmare, incapabil; de unde rezultă că dacă interzisul s'a săvârşit din viaţă înaintea judecărei apelului, actele făcute de dânsul în urma ridicărei interdicţiei de tribunal, vor fi anulate, pentrucă ele emană dela un incapabil (¹).

Moartea interzisului în urma ridicărei interdicţiei.

Dacă interzisul n'a murit în cursul instanţei, şi Curtea a ridicat interdicţia pe care o ridicase şi tribunalul, actele făcute de interzis în urma publicărei sentinţei tribunalului vor fi însă valide, decizia Curţei producându-şi, după cum ştim, efectele sale încă din ziua publicărei sentinţei tribunalului.

Public. hot. de ridicare a interdicţiei. Deoseb. de C. fr.

Pe când în codul francez şi în acel italian, interdicţia încetează prin pronunţarea hotărîrei care o ridică; la noi, din contra, efectele interdicţiei nu încetează decât în urma publicărei hotărîrei, ceeace este conform cu principiul statornicit prin art. 448, după care efectele interdicţiei nu încep decât tot dela publicarea hotărîrei care a pronunţat-o (²); şi ştim că atât sentinţa tribunalului cât şi decizia Curţei sunt, în principiu, supuse publicităţei. Sentinţa tribunalului numai

---

(¹) Cpr. Laurent, V, 332; Baudry et Bonnecarrère, IV, 924; Neagu, II, p. 392, 393, No. 14; C. Montpellier, D. P. 54. 2. 7.

(²) Publicarea hotărîrei este deci o condiţie esenţială a redobândirei capacităţei, după cum este o condiţie esenţială a perderei acestei capacităţi. Cpr. Cas. rom. Bult. 1901, p. 384; *Dreptul* din 1901, No. 30 şi *Cr. judiciar*, din acelaş an, No. 31. — Actul făcut de un interzis, în urma ridicărei interdicţiei, nu este deci valid, dacă sentinţa care a ridicat-o n'a fost publicată. Trib. Brăila, *Cr. judiciar* din 1906, No. 37, p. 296; Cas. rom., decizia *suprà* citată; C. Galaţi, *Dreptul* din 1903, No. 51. — *Contrà:* Trib. Râmnic-Sărat, *Dreptul* din 1893, No. 6; N. Chirculescu, *Cr. judiciar* din 1902, No. 64, care combate părerea noastră, admisă prin deciziile mai sus citate. Este însă de observat că distinsul nostru amic a pledat în procesul în care Curtea de casaţie a hotărît contrariul prin decizia mai sus citată, aşà că în acest articol vorbeşte mai mult advocatul decât jurisconsultul. Suntem convins că d-l Chirculescu cu timpul va revenì asupra teoriei sale. *La nuit porte conseil!*

atunci nu se va publicà, când se va respinge cererea de revocare, menţinându-se interdicţia, pentrucă în asemenea caz, nu s'a adus nicio schimbare în starea interzisului, care este cunoscută celor de al treilea prin publicarea sentinţelor anterioare.

Cazul când Curtea ridică interdicţia, pe care o ridicase şi tribunalul.

Nu este de asemenea nevoe de a se publicà decizia Curţei care ridică interdicţia, atunci când şi tribunalul o ridicase, dacă această din urmă sentinţă a fost publicată conform legei [1], căci în acest caz, interzisul este capabil din ziua publicărei sentinţei tribunalului.

Cazul când Curtea a ridicat interdicţia, menţinută de tribunal.

In caz însă când tribunalul ar fi menţinut interdicţia, iar Curtea ar fi ridicat-o, interzisul se va socoti capabil numai din ziua publicărei deciziei Curţei, actele făcute de dânsul înainte de această dată fiind anulabile.

Darea socotelilor la încetarea interdicţiei.

Prin desfiinţarea interdicţiei încetează şi funcţiunea tutorului, care va fi, prin urmare, obligat a da socoteli de întreaga sa administraţie. Dacă interzisul este major, el va puteà să primească socotelile direct şi fără intervenţia justiţiei [2]. Dacă el este minor emancipat, socotelile se vor da tot lui, însă în asistenţa curatorului (art. 426) [3]. Dacă el este minor, socotelile se vor da tribunalului (art. 418), minorul având zece ani dela majoritate pentru a le mai cere încă odată (art. 418 *in fine* şi 1901).

Moartea interzisului.

In fine, dacă interdicţia a încetat prin moartea interzisului, socotelile se vor da moştenitorilor săi.

CAPITOLUL III

Despre consiliile judiciare (interdicţie parţială).

Definiţie şi noţiuni istorice.

Definiţie.

Consiliul judiciar este un curator numit de justiţie (tribunal sau curte), însărcinat de a asistà pe acei slabi de minte şi pe risipitori în oarecare acte limitativ determinate de lege (art. 445, 458).

---

[1] Cpr. Trib. Brăila, sentinţă citată în nota precedentă. Vezi şi *suprà* p. 78.

[2] Vezi t. II a Coment. noastre, p. 793, 794 (ed. a 2-a).

[3] Vezi t. II citat, p. 795.

Origina cons. judiciar.

Această instituţie îşi trage origina sa din vechiul drept francez, căci la Romani, risipitorul erà interzis şi pus sub curatorie, aşà că el erà cu desăvârşire incapabil, neputând să facă prin el însuş niciun act de natură a-i face condiţia mai rea(¹).

Const. împăratului Leon Filozoful.

Acest sistem lăsà de dorit, pentrucă nu erà just de a pune risipitorul pe aceeaş treaptă cu smintitul şi a-i ridicà orice capacitate. De aceea împăratul Leon Filozoful stabileşte, printr'o constituţie, o deosebire între actele risipitorului, referindu-se la natura actului făcut de dânsul; căci după constituţia XXXIX a acestui împărat, actele risipitorului care nu denotau o rea gestiune puteau fi confirmate (²).

Vechiul drept francez.

In vechiul drept francez, risipitorul era din capul locului interzis ca şi la Romani. Practica zilnică dovedind însă că acest sistem erà greşit, se născù mai târziu un alt sistem de protecţiune. Mai întâi, interdicţia nu fù pronunţată pentru toate actele făcute de risipitor, ci numai pentru unele din ele. Apoi, acei cari nu erau într'o stare de demenţă obişnuită şi risipitorii cei mai puţin pasionaţi nu mai erau interzişi, ci li se dedeà numai un consiliu fără care ei nu puteau să facă actele cele mai importante ale vieţei, care erau lăsate la aprecierea justiţiei. Redactorii codului francez au adoptat acest

---

(¹) Vezi *suprà* p. 2. nota 1. Tot acolo se arată dreptul nostru anterior şi dreptul străin în această privinţă.

(²) „... Am dispus, zice această constituţie, ca actele cari vor denotà risipirea, să nu fie nici confirmate, nici aprobate. Acelea care vor puteà fi justificate, vor fi însă valide şi nu vor puteà fi atacate. Cum se poate, în adevăr, oprì pe risipitor, numai pentrucă se găseşte în această stare, de a lăsà moştenirea sa rudelor sale, sau bunurile sale săracilor, sau de a liberà pe sclavii săi de sub scutul greu al robiei? Presupunând că el are o proprietate ce-i aduce pagube, şi că se găseşte cineva care să-i o cumpere, plătindui-o mai scump decât face în realitate, starea sa de risipitor poate oare să-l împedice de a se îngrijì de afacerile sale şi de a realizà un folos? Nu ne vine a crede una ca aceasta. De aceea am dispus că se va aveà în vedere numai natura actului; dacă nimic nu denotă risipirea, actul va fi confirmat; dacă din contra, el denotă o rea gestiune, nu putem să-l confirmăm“. *(Quod itaque dixi, rerum gestarum conditio observator; et si in ea prodigi mores non conspiciantur, quod actum est ratum esto; si vero a prudenti rerum gestione aberratum appareat, id neque approbatione neque confirmatione dignum habetor).* (Constit. XXXIX imp. Leonis. *Ut prodigus quae ex re ipsius sint, facere possit).*

din urmă sistem, cu deosebire însă că însăş legea determină actele pe care risipitorul nu le poate face fără asistenţa consiliului său ([1]). Legiuitorul n'a mai lăsat, cu drept cuvânt, această chestiune la apreciarea tribunalelor.

Dreptul actual.

Astăzi, legea prescrie rânduirea unui consiliu judiciar: 1º persoanelor slabe de minte *(mente capti* sau *fatui)*; şi 2º risipitorilor, adecă acelora cari işi prăpădesc fără cuvânt averea lor, după cum se exprimă codul Caragea (art. 1, partea 1, capit. 5), pe care art. 33 din codul Calimach îi numeşte *desfrânaţi*, expresie care nu se vede în textul corespunzător din codul austriac (art. 21). Legea pune deci risipirea pe aceeaş treaptă cu slăbiciunea minţei. Această asimilare este lipsită de logică, pentrucă o persoană poate să fie slabă de minte fără a fi risipitoare, şi *vice-versa*. Cauzele fiind deci deosebite, efectele n'ar trebui să fie aceleaşi. Astfel, nu se poate pricepe pentruce legiuitorul a oprit în genere pe risipitor de a pledà fără asistenţa consiliului său, căci se poate foarte bine întâmplà ca procesele ce el are de susţinut să fie de natură a garantà drepturile sale; pe când această oprire este foarte înţeleaptă în privinţa acelor slabi de minte, pentrucă trebue o inteligenţă oarecare spre a urmări un proces în toate fazele lui. Ori cum ar fi, şi oricât de puternice ar fi aceste consideraţii, astfel este legea, şi numai legiuitorului este permis de a o schimbà. Tribunalul din Château-Thiérry, cunoscut prin extravaganţele sale, printr'o sentinţă dată sub prezid. vestitului său prezident *Magnaud*, a refuzat cu toate acestea de a rânduì un consiliu judiciar unei persoane dovedită ca risipitoare, sub cuvânt că darea unui asemenea consiliu s'ar înţelege mult mai bine pentru sgârcit decât pentru risipitor ([2]).

Critica legei.

Dr. englez şi dr. german.

([1]) Instituţia consiliului judiciar este astăzi necunoscută în Anglia (cpr. Trib. Paris, *J. Clunet*, 1906, consid. dela p. 150), în Germania, etc.; şi art. 211 din legea de introducere a codului civil *(Einführungsgesetz)* dispune că rânduirea unui consiliu ordonată acelor slabi de minte după legile franceze şi acele ale ducatului de Baden, îşi pierde efectul ei şase luni după punerea în vigoare a codului civil. Acest cod înlocueşte consiliul judiciar prin interdicţie pentru acei slabi de minte şi risipitori (art. 6). Vezi asupra acestui text, Saleilles, *Bullet. de législ. comparée*, anul 1899—1900, p. 240 urm. Vezi şi *suprà* p. 2, nota 1.

([2]) Vezi *Dreptul* din 1903, No. 16. Considerentele acestei curioase sentinţe, care face legea în loc de a o aplicà, au fost reproduse în t. VIII a Coment. noastre, p. 64 şi 65, nota 3.

I. Rânduirea unui consiliu judiciar persoanelor slabe de minte.

Art. 445. — De va respinge cererea de interdicţiune, tribunalul va puteà, după împrejurări, ordonà ca pârîtul să nu mai fie liber a pledà, a se învoì, a se împrumutà, a primì un capital, nici a da chitanţă de primirea lui; a înstrăinà, nici a ipotecà averea sa, fără asistenţa unui consiliu, ce-i va fi orânduit prin acea hotărîre, la care caz se va face publicaţiune prin Monitor. (Art. 428, 435, 447, 458, 460, 948, 1098, 1704 urm., 1769, 1771 C. civ. Art. 499 C. fr.).

Tribunalul sau Curtea de apel sezisate de o cerere de interdicţie, pot să respingă pur şi simplu reclamaţia, dacă o găsesc neîntemeiată, adecă: dacă pârîtul nu întruneşte condiţiile cerute de art. 435. In caz însă când judecătorii, suverani apreciatori ai faptelor (¹), vor găsì că pârîtul nu este în stare a-şi cârmuì singur averea sa, cu toate că el nu merită a fi interzis, ei vor puteà să-i rânduiască un consiliu judiciar, adecă: o persoană anume determinată (²), fără care el să nu poată face actele prevăzute de art. 445.

(¹) Aprecierea instanţelor de fond este, în această privinţă, suverană şi scapă de sub controlul Curţei de casaţie. Cas. fr. Sirey, 38. 1. 653; D. P. 99. 1. 243; Baudry et Bonnecarrère, IV, 930.

Sensul cuvântului consiliu.

(²) Cuvântul *consiliu* nu este deci luat aci în sensul unei adunări compusă din mai multe persoane, precum este consiliul de familie, ci în sensul de *sfătuitor:* şi el se numeşte *judiciar,* pentrucă este numit de justiţie (cpr. Beudant, II, 981); de unde rezultă că acest consiliu nu poate fi nici legal, nici testamentar. Cpr. Demolombe, VIII, 698, 708; Laurent, V, 348, 349; Thiry, I, 638 *in fine;* Baudry et Bonnecarrère, IV, 945. Vezi *infrà* p. 90, n. 1. Acest consiliu este ca şi un *curator* (cpr. art. 428), şi codul italian îl numeşte chiar astfel (art. 339).

Dezechilibrarea facultăţilor intelectuale.

Tribunalul şi Curtea nu pot rânduì asemenea consiliu decât persoanelor slabe de minte *(mente capti), faibles d'esprit,* după cum se exprimă textul fr., sau *infermi di mente,* după cum se exprimă art. 339 din codul italian, a căror slăbiciune nu este însă atât de gravă spre a puteà da loc la interdicţie. S'a decis, cu drept cuvânt, că slăbiciunea voinţei şi aplicarea ce o persoană ar aveà pentru unele acte extravagante, care ar dovedì o dezechilibrare a facultăţilor intelectuale, intră în împrejurările cari, după art. 445 din codul civil, pot să motiveze punerea acelei persoane sub un consiliu judiciar. C. Bruxelles, *Revue trimestrielle de dr. civil,* III, anul 1904, p. 598, No. 24 şi *Cr. judiciar* din 1905, No. 18 (cu observ. noastră).

C. italian.

In codul italian (art. 339), acei slabi de minte au un curator ca şi risipitorii, şi acest curator se numeşte de consiliul de familie, pe când în dreptul nostru ca şi în acel

---

Infirmităţi trupeşti.

Nu se poate însă rândui un consiliu judiciar unei persoane care ar aveà numai o infirmitate trupească, dacă acea persoană s'ar bucurà de întregimea minţei sale, pentrucă regulele care cârmuesc rânduirea acestui consiliu sunt de ordine publică, ca şi acele privitoare la interdicţie, şi dovadă de aceasta sunt art. 460 C. civ. şi 81 Pr. civ., după care nicio hotărîre nu poate fi dată în această materie fără concluziile ministerului public. Vom aplicà deci în specie tot ce am zis în privinţa interdicţiei.

Epilepsia, Bătrâneţe înaintate.

Epilepsia sau bătrâneţile înaintate ar puteà da loc la rânduirea unui consiliu judiciar numai atunci când aceste infirmităţi ar fi slăbit facultăţile intelectuale ale infirmului. Cpr. Planiol, I, 2111; Laurent, V, 339; Demolombe, VIII, 528; Répert. Sirey, v⁰ *Conseil judiciaire*, 27, 30; Neagu, II, p. 373, No. 9 urm.; Trib. Ilfov şi C. Bucureşti, *Dreptul* din 1894, No. 5; din 1902, No. 16 şi din 1906, No. 77. Cpr. C. Toulouse şi Lyon, *Pand. Périod.* 1906. 2. 140. 141. — După art. 331 din codul Calimach (251 C. austriac), metehnele minţei sau ale trupului puteau fi o cauză de prelungire a tutelei. Vezi *suprà* p. 2, nota 1.

Beţia.

Beţia chiar obişnuită, care nu este la noi, ca în codul german (vezi *suprà* p. 6, text şi nota 2), o cauză de interdicţie, poate da loc la rânduirea unui consiliu judiciar, atunci mai cu samă când alterează întru câtva facultăţile intelectuale ale omului. Cpr. C. Rouen, D. P. 65. 2. 226; Sirey, 65. 2. 350.

Desfrânarea.

Desfrânarea care, în vechiul drept francez, erà o cauză de interdicţie, mai cu samă în privinţa femeilor (vezi *suprà* p. 6, n. 2 şi *infrà* p. 89, n. 2), nu poate însă să dea astăzi loc nici la rânduirea unui consiliu judiciar. Astfel, Curtea din Angers a decis, cu drept cuvânt, că un părinte nu poate cere rânduirea unui consiliu judiciar fiicei sale, care ar fi părăsit casa părintească spre a trăì în concubinaj cu ibovnicul ei, dacă nu se dovedeşte în contra ei fapte de risipire sau slăbiciunea minţei sale. Vezi Sirey, 97. 2. 160. Cpr. Baudry et Bonnecarrère, IV, 930.

Surdo-muţii.

Incât priveşte pe surdo-muţi, se admite în genere că ei pot fi puşi sub consiliu judiciar, de câteori lipsa de cultură ar face ca inteligenţa lor să rămâe inertă şi nedesvoltată (cpr. art. 816 C. civ.). Vezi Demolombe, VIII, 529; Laurent, V, 339; Planiol, I, 2688 (ed. a 2-a), 2111 (ed. a 3-a); Baudry et Bonnecarrère, IV, 930; Répert. Sirey, v⁰ *Sourd-muet*, 9 urm.; Marcadé, II, 317; Neagu, II, p. 374, No. 14; C. Rouen, Sirey, 42. 2. 54. — In codul italian (art. 339 urm.), în codul german (art. 1910), în codul japonez (art. 11), etc., surdo-muţii sunt

Dr. străin.

francez, el se numeşte de justiţie. Numai tutorul interzisului se numeşte de consiliul de familie (art. 450)(1).

Cererea implicită de rânduirea unui consiliu judiciar.

Cererea de interdicţie implică din partea reclamantului rânduirea unui consiliu judiciar (2), şi aceasta chiar când interdicţia este cerută de ministerul public (3); de aceea judecătorii pot, respingând interdicţia, să rânduiască pârîtului un consiliu judiciar (4).

Rânduirea consiliului după o cerere principală.

Reclamantul ar puteà însă să ceară şi direct dela justiţie rânduirea unui consiliu judiciar, după cum dispune anume art. 339, § 2 din codul italian, pentrucă nu i se poate contestà dreptul de a face *recta via* ceeace el poate face în mod implicit (5).

---

puşi sub curatorie, ca şi la Romani (Instit., *De curatoribus*, I, 23, § 4), iar în codul austriac (art. 275 corespunzător cu art. 364 din codul Calimach), în codul portughez (art. 337 urm.), etc., ei sunt puşi sub tutelă. Vezi *suprà* p. 7, *ad notam*.

Critica legei.

(1) Nicio raţiune juridică nu justifică însă această deosebire (cpr. Laurent, V, 348), şi în zadar Demolombe (VIII, 708) se încearcă a justificà intervenţia justiţiei prin împrejurarea că, interesul membrilor familiei cari compun consiliul, sunt contrare intereselor risipitorului şi acelui slab de minte, căci aceeaş raţiune există şi în caz de interdicţie, şi cu toate acestea tutorul interzisului se numeşte totdeauna de către consiliul de familie (art. 450).

(2) Cpr. Cas. fr. şi Trib. Iaşi, D. P. 57. 1. p. 354 şi *Dreptul* din 1888, No. 13, p. 103.

(3) Aubry et Rau, I, § 138, p. 862; Demolombe, VIII, 531.

Art. 140 Pr. civ.

(4) Reclamantul n'ar puteà însă să fie condamnat la cheltueli, şi cu atât mai puţin la daune, de câteori tribunalul sau Curtea respingând interdicţia, ar rândui pârîtului un consiliu judiciar, pentrucă cererea reclamantului n'ar fi, în asemenea caz, în totul respinsă, încât nu se poate zice că el a *perdut* procesul, după cum cere art. 140 din Pr. civilă. Laurent, V, 338; Demolombe, VIII, 534; Marcadé, II, 317; Cas. fr. D. P. 57. 1. 354.

(5) Baudry et Bonnecarrère, IV, 929; Marcadé, II, 317; Ducaurroy, I, 723; Laurent, V, 339; Valette sur Proudhon, II, p. 567; *Explic. sommaire*, p. 356 şi *Cours de C. civil*, p. 605, 606; Thiry, I, 627, p. 606 şi 637, p. 621; Demolombe, VIII, 532; Aubry et Rau, I, § 138, p. 862; Demante, II, 271 *bis*; Beudant, II, 983, p. 611; T. Huc, III, 542; Planiol, I, 2118; Répert. Sirey, v⁰ *Conseil judiciaire*, 24; Pand. fr., *eod.* v⁰, 30 urm.; Neagu, II, p. 373, No. 4; C. Alger, Sirey, 36. 2. 566. — *Contrà:* Delvincourt, I, p. 323, nota 3 asupra p. 136 (ed. din 1834, Dijon).

Persoanele care pot cere rânduirea unui consiliu judiciar. Controversă.

Dreptul de a cere rânduirea unui consiliu judiciar aparţine tuturor acelora cari au calitatea de a provocà interdicţia [1], şi chiar ministerului public, atunci când persoana care are nevoe de asemenea consiliu n'are nici soţ, nici rude cunoscute [2].

Tutorul.

Tutorul ar puteà deci cere rânduirea unui consiliu judiciar în numele epitropisitului său, şi aceasta fără autorizarea consiliului de familie [3].

Nimeni nu-şi poate da însuş un consiliu judiciar.

Nimeni n'ar puteà însă să-şi dea sie-însuş un consiliu voluntar, după cum se puteà altădată în vechiul drept francez (vezi *suprà* p. 4); nici să provoace rânduirea unui consiliu în interesul său propriu [4]; nici să încuviinţeze *(acquiescer)* la hotărîrea care ar fi rânduit un asemenea con-

---

C. Caragea.

[1] „Risipitorii să se tragă la judecată de rudele lor, *sau de prieteni*, şi să se înfrâneze", zice codul Caragea (art. 2, partea 1, capit. 5).

[2] Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 863, text şi nota 6; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 162; Thiry, I, 638; Laurent, V, 343; Demolombe, VIII, 703; Baudry et Bonnecarrère, IV, 940 şi urm.; Ducaurroy, I, 744; Marcadé, II, 335; Neagu, II, p. 415, No. 2; C. Rouen, D. P. 54. 2. 155; Sirey, 55. 2. 561. — *Contrà:* Toullier D., I, partea II, 1372; Valette, *Cours de C. civil*, p. 606; Duranton, III, 803; Chardon, *Puiss. tutélaire*, 262, p. 83 (ed. belg. din 1843), cari contestă acest drept ministerului public.

Cuscrii sau afinii.

In orice caz, cuscrii sau afinii nu pot cere rânduirea unui consiliu judiciar (Cas. fr. Sirey, 75. 1. 217), după cum ei nu pot provocà nici interdicţia. Vezi *suprà* p. 15, text şi nota 1, unde se arată controversa.

[3] Aubry et Rau, *loco suprà cit.;* Laurent, V, 343; Thiry, I, 638; Demolombe, VIII, 703; Demante, II, 286 *bis* I; Marcadé, II, 335; De la Bigne, I, 933; Baudry et Bonnecarrère, IV, 940, şi decisiile citate de aceşti din urmă autori, p. 808, nota 1.— Din cele mai sus expuse rezultă că minorul poate fi pus sub consiliu judiciar, după cum poate fi interzis (vezi *suprà* p. 10 urm.). Aceeaş soluţie este admisă în privinţa femeei măritate. Vezi *infrà* p. 89, text şi nota 2. Cpr. Thiry, I, 637; Cas. fr. Sirey, 38. 1. 653; Répert. Dalloz, v⁰ *Interdiction*, 252, nota 3.

[4] Planiol I, 2116; Laurent, V, 344; Demolombe, VIII, 474, 701 şi 703 *bis;* Aubry et Rau, I, § 138, p. 864, text şi nota 7; Valette sur Proudhon, II, p. 521 şi *Explic. sommaire*, p. 348, 389; Baudry et Bonnecarrère, IV, 942; De la Bigne, I, 933; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 148; Neagu, II, p. 415, No. 4. — *Contrà:* Chardon, *op cit.*, 263, p. 83, 84; Toullier, I, partea II, 1373, p. 303 (părere respinsă cu drept cuvânt de Duvergier, *loco cit.*, nota 2). Vezi *suprà* p. 4, nota 1.

siliu (¹), pentrucă legile privitoare la numirea acestui consiliu sunt de ordine publică, ca şi acele privitoare la interdicţie. Incât priveşte procedura rânduirei şi revocărei consiliului vezi *infrà* explic. art. 459, p. 118 urm., 120 urm.

II. Rânduirea unui consiliu judiciar risipitorilor.

Art. 458. — Se pot oprì risipitorii de a pledà, de a face tranzacţiuni, de a se împrumutà, de a primì un capital şi de a da chitanţă de primire, de a înstrăinà şi ipotecà averea lor, fără asistenţa unui consiliu orânduit de tribunal. O asemenea oprire se va publicà. (Art. 428, 445, 447, 448, 948, 1098, 1576 urm., 1706, 1769, 1771 C. civ. Art. 513 C. fr.).

Art. 459. — Oprirea de a lucrà fără asistenţa unui consiliu va puteà fi provocată de către acei ce au dreptul de a provocà interdicţiunea; cererea lor trebue a fi cercetată şi judecată tot în acelaş chip. Această oprire nu se va puteà desfiinţà decât observându-se aceleaşi formalităţi. (Art. 436 urm., 457, 458 C. civ. Art. 514 C. fr.).

Art. 460. — Nicio hotărîre în materie de interdicţiune sau de numire de consiliu nu va puteà fi dată, sau de tribunalul de prima instanţă, sau de Curtea de apel, decât după ce ministerul public îşi va pronunţà concluziunile sale. (Art. 435, 445, 457 urm. C. civ. Art. 81 Pr. civ. L. din 29 Oct. 1877 p. atrib. minist. public. Art. 515 C. fr.).

Motivele rânduirei unui consiliu judiciar risipitorilor.

Dacă legea n'ar fi luat în consideraţie decât interesul individual al risipitorului, el n'ar fi trebuit să fie împedicat de a-şi nimicì averea sa, pentrucă proprietarul este în drept nu numai de a se bucurà şi de a se folosì de lucrul său, dar încă şi de a abuzà de dânsul *(jus utendi, fruendi et abutendi)* (art. 480). Dreptul proprietarului a fost însă mărginit, pentrucă abuzul ce el ar face de lucrul său ar atinge dreptul altuia. In adevăr, risipitorul, după ce-şi ar perde averea, ar devenì o povară pentru familia sa, dela care ar aveà dreptul să ceară alimente. Acesta este motivul, de alt-

---

(¹) Aubry et Rau, I, § 138, p. 864; Répert. Sirey, v⁰ *Conseil judiciaire,* 88; Neagu, II, p. 415, No. 5. Vezi *suprà* p. 3 nota 3.— *Contrà:* C. Turin, Répert. Dalloz, v⁰ *Interdiction,* p. 84, *ad notam.* — Persoana pusă sub consiliu judiciar poate însă, ca şi interzisul, să nu facă apel contra hotărîrei primilor judecători, această încuviinţare tacită fiind permisă de lege. Vezi *suprà* p. 36, nota 5.

mintrelea foarte puternic, pentru care s'a permis rudelor risipitorului de a-l pune în imposibilitate să-şi risipească averea.

Interesul familiei risipitorului.

Risipitorul poate deci fi pus sub consiliu judiciar atât în interesul său propriu, cât şi mai cu seamă în interesul familiei sale. El nu mai poate însă fi interzis şi pus sub tutelă ca altădată (1).

Risipitor. Definiţie.

Ce se înţelege însă prin risipitor? Risipitor este, după legea romană, acela a cărui cheltueli nu au nicio margină şi care îşi asvârle bunurile sale cu profuziune, nimicindu-le prin cheltueli netrebnice: *„qui neque tempus neque finem expensarum habet, sed bona sua dilacerando et dissipando profundit“* (L. 1 *in medio*, Dig., *De curatoribus furioso et aliis extra minores dandis*, 27. 10) (2).

Pentru ca cineva să fie considerat ca risipitor şi să fie tratat ca atare, se cere deci ca el să facă cu averea sa cheltueli nebuneşti şi nemăsurate (3), mai ales pentru lucruri netrebuitoare şi netrebnice, asvârlind banii cu profuziune şi fără nici o socoteală, de exemplu: pentru construcţii extravagante şi nefolositoare, pentru cumpărări de haine sau mobile prea luxoase, pentru plăcerile şi desfrânările sale. Iată cum se exprimă, în această privinţă, legea romană: *„Quando tua (tibi) bona paterna avitaque nequitia tua disperdis, liberosque tuos ad egestatem perducis, ob eam rem tibi ea re, commercioque interdico“* (4).

Din cele mai sus expuse rezultă că judecătorii vor trebui să ia mai mult în consideraţie obiectul cheltuelilor decât sumele cheltuite (5); aşa că unele acte ar putea constitui acte de risipire pentru unii, iar nu pentru alții, tribunalele având în această privință o putere descreționară de apreciare nespusă controlului Casației (1). „Judecătorii, zice art. 340 din codul portughez, vor apreciâ după împrejurări, în înțelepciunea lor, dacă faptele invocate sunt sau nu de natură a caracterizâ prodigalitatea“ (2).

---

(1) Cpr. Art. 2, partea I, capit. 5 C. Caragea şi legea din 8 Martie 1834 (Regul. organic al Munteniei, capit. V). Vezi şi *suprà* p. 2, nota 1.

(2) Cpr. art. 1, partea 1, capit. 5 C. Caragea; art. 361 C. Calimach (273 C. austriac), etc.

(3) Ceeace constitue deci risipirea sau prodigalitatea, este facerea unor cheltueli netrebnice, cu totul exagerate şi disproporţionate cu averea sa. Cpr. C. Paris. D. P. 94. 2. 233 (cu nota lui Planiol); Sirey, 95. 2. 84; Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1894, No. 7.

(4) *Pauli Sent.*, III, 4, *De testamentis*, § 7. Vezi şi L. 12 § 2, Dig., *De tutoribus et curatoribus*, 26. 5.

(5) Cpr. Laurent, V, 341; Beudant, II, 983; Demolombe, VIII, 692 urm.; Baudry et Bonnecarrère, IV, 932 urm.; C. Paris şi Bordeaux, D. P. 56. 2. 138; D. P. 59. 2. 200. „Comisia epi-

Punerea sub consiliu judiciar a minorilor.

Oricine se va găsi în condițiile de mai sus, fie bărbat sau femee, căsătorit sau necăsătorit, major sau minor, va puteâ fi pus sub consiliu judiciar. Se înțelege însă, în privința minorilor, că asemenea măsură se va luâ mai cu seamă

Dr. vechiu.

Dreptul vechiu fr.

tropiceească, zice art. 361 din codul Calimach (273 C. austriac), va publicarisì de risipitor pe acela ce, prin înfățișare și cercetare, se va dovedì risipitor a averei sale, pricinuitor lui'ș și familiei sale de simțitoare pagubă și scădere, prin tocmele de împrumuturi fără socoteală, sau cu păgubitoare condiții“. Vezi și art. 1 al legiuirei Munteniei din 1834 (C. Caragea, ed Brăiloiu, p. 216), după care: „risipitori sunt vârsnicii partea bărbătească sau femeească, acei cari vor fi vândut *a treia parte* din verice avere a lor, sau se vor fi împrumutat *cât face acea a treia parte*, și vor fi întrebuințat banii necurmat în cheltueli netrebnice, spre întâmpinarea desfătărilor și a plăcerilor lor“. — Regula codului Caragea, după care cineva nu se puteâ considerâ risipitor decât atunci când cheltuiâ nebunește cel puțin *a treia parte* din averea sa, își aveâ ființă și în vechiul drept francez, și Toullier (I, partea II, 1371, p. 302) zice că această regulă ar puteâ fi luată de normă și astăzi. — Vezi însă Demolombe, VIII, 694. Cpr. t. VI a Coment. noastre, p. 465, nota 2. — S'a decis că nu este loc la rânduirea unui consiliu judiciar de câteori cheltuelile pretinsului risipitor nu se ridică nici la jumătatea venitului său anual. C. Paris, Sirey, 95. 2, 84.

Jocurile de bursă.

(1) Cpr. Baudry et Bonnecarrère, IV, 933; Neagu, II, p. 397, No. 23; Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1894, No. 7; Cas. fr. Sirey, 99. 1. 29; D. P. 99. 1. 243. — S'a decis că dacă pasiunea jocurilor de hazard poate, ca toate celelalte pasiuni, să motiveze darea unui consiliu judiciar, nu tot astfel este în genere în privința jocurilor de bursă, cari de cele mai multe ori nu sunt efectul întâmplărei, ci mai mult a combinațiilor spiritului. C. Paris și Cas. fr. *Pand. Périod.* 97. 2. 334; Sirey, 98. 2. 49; Sirey, 99. 1. 29. — Vezi însă deciziile citate în Pand. fr., v° *Conseil judiciaire*, 61.

Art. 340 C. portughez.

(2) *„Ficará ao prudente arbitrio do juiz avaliar, conforme as circumstancias, se os factos, que se allegaram, sao ou nao sufficientes para caracterisar a prodigalidade“.*

aproape de majoritate, pentru ca minorul să nu-și poată risipì averea când va ajunge a fi capabil (1).

Femeea măritată.

Femeea măritată poate, de asemenea, fi pusă sub consiliu judiciar, oricare ar fi regimul ei matrimonial, fie chiar acel dotal (2).

Consiliul femeei măritate.

Acest consiliu va putea fi sau bărbatul sau o persoană străină, după apreciarea judecătorilor (3). Bărbatul nu este

---

(1) Cpr. Laurent, V. 345; Thiry, I, 637, p. 622; Demolombe, VIII, 443 și 696; Aubry et Rau, I, § 138, p. 864; Baudry et Bonnecarrère, IV, 937; T. Huc, III, 542; Pand. fr., v° *Conseil judiciaire*, 96; Répert. Sirey, *eod.* v°, 54, 56; De la Bigne, I, 932; Bioche, *Dictionn. des juges de paix*, v° *Conseil judiciaire*, No. 2; Beau, *Conseil judiciaire*, p. 19 urm.; Neagu, II, p. 396, No. 12; Trib. Châteauroux și C. Paris, D. P. 46. 2. 237; Sirey, 46. 2. 329; D. P. 94. 2. 233; Sirey, 95. 2. 84 (soluție implicită). — La Romani, numai majorii erau sub curatorie. „*Curatores, impleta legitima ætate, prodigis vel furiosis solent tribui*". (L. 1, Cod, *De curatore furiosi vel prodigi*, 5. 70). Vezi și art. 1 al legiuirei Munteniei din 1834, care nu vorbește decât de risipitorii *vârsnici*.

Dr. roman.

(2) Trib. Iași, *Cr. judiciar* din 1894, No. 8; C. Paris, D. P. 1906. 2. 127; C. Poitiers, D. P. 82. 2. 247; Sirey, 83. 2. 8; Aubry et Rau, I, *loco cit.*, p. 865; Planiol, I, 2115; Baudry et Bonnecarrère, IV, 938; De la Bigne, I, 932; T. Huc, III, 542; Demolombe, VIII, 697; Laurent, V, 346; Thiry, I, 637, p. 622, 623; Arntz, I, 812; Pand. fr., v° *cit.*, 108; Répert. Sirey, *eod.* v°, 57, 58; Neagu, II, p. 396, No. 16 urm. — Se înțelege, însă, că asemenea măsură va fi mai ales folositoare atunci când femeea va fi măritată sub un regim, care-i lasă în totul sau în parte administrația bunurilor sale (art. 1265, 1285). Cât pentru cazurile în cari femeea n'ar aveà această administrație, rânduirea unui consiliu judiciar ar puteà s'o împedice de a contractà împreună cu bărbatul său obligații oneroase și dăunătoare.

Dr. roman și dr. vechiu.

Femeile puteau fi puse sub curatorie și la Romani. „*Et mulieri, quæ luxoriose vivit, bonis interdici potest*". (L. 15, Pr., Dig., *De curatoribus furioso et aliis*, etc., 27. 10). Vezi și art. 1 al legii Munteniei din 1834, unde se zice că risipitorii sunt vârsnicii, partea bărbătească *sau femeească*. V. *suprà* p. 6, n. 2.

(3) Trib. Iași, *Cr. judiciar* din 1894, No. 8, și autoritățile citate în nota precedentă.— Căsătoria femeei nu face să înceteze de drept funcțiunea consiliului judiciar, care i s'ar fi rânduit în timpul pe când ea nu erà căsătorită. Cas. fr. și C. Poitiers, Sirey, 77. 1. 203; D. P. 78. 1. 184; D. P. 82. 2. 247; Sirey, 83. 2. 8; Laurent, V, 377; Thiry, I, 648, p. 632.— *Contrà:* C. Nancy, Sirey, 39. 2. 283; Répert. Dalloz, v° *Interdiction*, 251, nota 2.

deci nici într'un caz consiliul legal al soţiei sale, pentrucă consiliul judiciar se rânduește totdeauna de justiţie, de unde îi vine şi numele de *judiciar* (¹).

Păstrarea din partea bărbatului a puterei maritale.

In caz de a se rândui un consiliu judiciar unei femei măritate, bărbatul păstrează puterea maritală cu toate atributele ei (²), şi consiliul o asistă numai la săvârşirea actelor prevăzute de art. 445 şi 458.

Cazul când bărbatul este rânduit consiliu femeei sale.

Dacă bărbatul este rânduit consiliu femeei sale, el va exercità deodată ambele autorităţi. In caz însă când consiliul voeşte s'o asiste, însă bărbatul refuză de a o autorizà, actul se va puteà face cu autorizarea justiţiei (art. 200, 201). In ipoteza inversă, adecă: când bărbatul o va autorizà, iar consiliul nu va voi s'o asiste, actul va fi cu neputinţă (³).

Femeea nu poate fi rânduită consiliu bărbatului ei.

Dar dacă bărbatul poate să fie rânduit consiliu judiciar femeei sale, femeea nu poate, din contra, să fie numită consiliul bărbatului, pentrucă bărbatul când este lovit de incapacitatea parţială prevăzută de art. 445 şi 458, nefiind lipsit de exerciţiul drepturilor sale şi păstrând puterea maritală, nu se poate pricepe cum femeea ar asistà pe bărbatul ei la săvârşirea actelor celor mai însemnate ale vieţei sale, pe când

---

(¹) Vezi autorii citaţi *suprà* p. 46, nota 1. Consiliul nu este deci nici într'un caz nici *legal*, nici *testamentar*, nici *dativ*. Vezi *suprà* p. 82, nota 2.

(²) Laurent, V, 356; C. Paris, D. P. 63. 5. 217. No. 2.—Bărbatul păstrează puterea maritală şi puterea părintească chiar dacă ar fi pus şi el sub consiliu, pentrucă rânduirea acestui consiliu nu-i ridică, ca interdicţia, exerciţiul drepturilor sale civile. Laurent, V, 357. In asemenea caz, bărbatul poate să autorize pe femee pentru toate actele pe care el le poate face singur. Cât pentru actele pentru care el are însuş nevoe de asistenţa consiliului, chestiunea este controversată. Vezi t. I a Coment. noastre, p. 779, nota 2 (ed. a 2-a). Cpr. Laurent, III, 132.

(³) Cpr. Laurent, V, 354, 356. Vezi şi ceeace s'a zis în privinţa curatorului minorului emancipat (t. II, p. 857 urm.) — *Contrà:* Magnin, I, 900, p. 723 urm. şi Chardon, *Puissance tutélaire*, 278, p. 87 (ed. belg. din 1843), după care actul s'ar puteà face cu autorizarea justiţiei. Această părere este inadmisibilă, pentru că consiliul, ca şi curatorul minorului emancipat, nu se mărgineşte numai a autorizà pe incapabil, ci-l asistă la facerea actului, ceeace înseamnează că concursul său este necesar la existenţa actului, şi acest concurs nu poate fi înlocuit prin intervenţia justiţiei, pentrucă ea nu face decât să autorize pe incapabil.

bărbatul trebue s'o autorize pe dânsa. (Vezi *suprà* p. 48, nota 2). Femeea este, din contra, epitroapa legală a bărbatului ei interzis (art. 452), pentrucă în asemenea caz, bărbatul ne mai exercitând nici puterea maritală nici acea părintească, nicio consideraţie nu se poate opune la tutela femeei.

Sarcină publică. Controversă.

Consiliul judiciar, fie el rânduit pentru slăbiciune de minte, fie pentru risipire, este obligat a primi misiunea ce i se încredinţează de justiţie, pentrucă rânduirea unui asemenea consiliu este, ca tutela şi curatoria, o măsură de ordine publică, statornicită în interesul incapabilului[1]. Trebue deci să aplicăm, în privinţa scuzelor şi cauzelor de incapacitate, tot ce am zis în privinţa curatelei minorului emancipat. (Vezi t. II a Coment. noastre, p. 839).

Public. hotărîrei.

Hotărîrea prin care se rândueşte cuiva un consiliu judiciar se comunică părţilor şi se înscrie în registre, publicându-se prin Monitorul oficial sau prin gazeta oficială a

---

[1] Laurent, V, 350; Demante, II, 285 *bis* II; Taulier, *Th. raisonnée du code civil*, II, p. 133; C. Nancy, D. P. 69. 2. 199; Sirey, 70. 2. 184; Trib. Turnhout (Belgia), *Pasicr. belge*, 72. 3. 44 şi *Belgique judiciaire*, anul 1872, p. 168. — *Contrà:* Demolombe VIII, 710; Aubry et Rau, I, § 139, p. 868, text şi nota 3; Planiol, I. 2120 (ed. a 3-a); T. Huc, III, 543; Baudry et Bonnecarrère, IV, 946; De la Bigne, I, 935; Valette, *Cours de C. civil*, p. 630 şi *Explic. sommaire*, p. 382; Chardon, *op. cit.*, 266, p. 84; Pand. fr., v^0 *cit.*, 263. Aceşti autori consideră funcţiunea consiliului judiciar ca un mandat, ceeace ni se pare inadmisibil, pentrucă atunci incapabilul nu s'ar puteà folosì de protecţia ce legea voeşte a-i da.

Unitatea cons. judiciar. Controversă.

Tribunalul nu poate rânduì mai mulţi consilieri judiciari, ci numai unul singur, după cum ştim că nu se poate numì mai mulţi tutori (v. t. II, p. 549). Demolombe, VIII, 711; Planiol, I, 2119; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 868, text şi nota 2. — *Contrà:* Toullier D., I. partea II, 1377; Chardon, *op. cit.*, p. 84; Taulier, *op. cit.*, p. 132.

Consiliu ad hoc.

Când există contrarietate de interese între consiliul şi persoana pe care el trebue s'o asiste, tribunalul rândueşte un consiliu *ad hoc*. Demolombe, VIII, 714, 759 *bis;* Aubry et Rau, I, § 139, p. 870; Baudry et Bonnecarrère, IV, 946; Laurent, V, 211 şi 352; Répert. Sirey, v^0 *Conseil judiciaire*, 138; Neagu, II, p. 400, No. 66. Vezi t. II a Coment. noastre, p. 797.

Gratuitate sarcinei consiliului.

Funcţiunea consiliului judiciar este în genere gratuită, ca şi aceea a tutorului (t. II, p. 546, nota 2 şi 706). Cpr. Pand. fr., v^0 *Conseil judiciaire*, 266. — Vezi însă Bioche, *Dictionn. de procéd.*, v^0 *Conseil judiciaire*, 21.

Curţei respective (art. 445, 447, 458)(¹), pentru ca *fiiştecare să se păzească a face tocmală cu asemenea persoane*, după cum se exprimă art. 362 din codul Calimach (273 *in fine* C. austriac (²).

Hotărîrea nu-şi produce efectele sale decât dela publicarea ei.

Hotărîrea nu-şi va produce efectele sale decât dela publicare. Dacă Curtea a confirmat rânduirea consiliului, pe care o admisese şi tribunalul, pârîtul va fi considerat ca incapabil, pentru actele prevăzute de art. 445 şi 458, dela publicarea sentinţei tribunalului. Dacă Curtea a rânduit un consiliu pe care primii judecători nu crezuse cu cale de a-l numì, incapacitatea parţială a acelui slab de minte sau a risipitorului îşi va produce efectele sale numai dela publicarea deciziei Curţei. Tot ce s'a zis în privinţa publicărei hotărîrei de interdicţie este deci aplicabil şi în specie. (Vezi *suprà* p. 38 urm.).

Actele pentru care se poate rândui un consiliu judiciar.

Care sunt însă actele pentru care tribunalele pot să rânduiască un consiliu judiciar unei persoane, fie pentru slăbiciune de minte, fie pentru risipire? Art. 445 şi 458 răspund că se pot oprì acei slabi de minte şi risipitorii: *de a pledà, de a face tranzacţiuni sau învoeli, de a se împrumutà, de a primì un capital şi de a da chitanţă de primirea lui, şi în fine, de a înstrăinà şi ipotecà averea lor*. Prin urmare, numai pentru aceste acte limitativ enumărate de lege, consiliul judiciar îşi va exercità funcţiunea sa, şi judecătorii nu vor puteà, sub niciun cuvânt, să întindă incapacitatea acelui slab de minte sau a risipitorului la alte acte neprevăzute de lege, nici s'o restrângă în privinţa acestor acte; pentrucă în specie, fiind vorba de restrângerea capacităţei persoanelor, şi prin urmare, de o derogare dela dreptul comun, dispoziţiile art. 445 şi 458 sunt excepţionale, şi ca atare, trebue să fie interpretate în sensul cel mai strict(³).

(¹) Cpr. C. Bucureşti, *Dreptul* din 1900, No. 35 şi *Cr. judiciar* din acelaş an, No. 35.

(²) Sentinţa, spre a-şi produce efectele sale, trebue să fie publicată în întregimea ei, iar nu în extract. Vezi *suprà* p. 38, text şi nota 1. — Nu este însă de absolută necesitate ca publicarea să cuprindă şi numele judecătorilor cari au dat-o. Vezi *suprà* p. 38, nota 1. Cele spuse asupra publicărei hotărîrei de interdicţie sunt aplicabile şi rânduirei unui consiliu judiciar.

(³) Laurent, V, 358 *in medio;* Aubry et Rau, I, § 140 *ab initio*, p. 872; Massé-Vergé, I, § 249, p. 489, nota 7; Valette, *Cours*

Iată actele pentru care asistența consiliului este neapărată:

Starea în judecată. 1⁰ Acel pus sub consiliu judiciar fie pentru slăbiciune de minte, fie pentru risipire, are nevoe de asistența acestui consiliu pentru *a pledà*, adecă: pentru a puteà stà în judecată fie ca reclamant, fie ca pârît([1]), în orice soiu de contestații, mobiliare sau imobiliare ([2]), și înaintea oricărei instanțe([3]), chiar dacă ar fi vorba numai de veniturile sale([4]).

---

de C. civil, p. 630 și *Explic. sommaire*, p. 383; Baudry et Bonnecarrère, IV, 958; T. Huc, III. 544; Planiol, I, 2124; De la Bigne, I, 938; Arntz, I, 816; Mourlon, I, 1326; Thiry, I, 639; Pand. fr., v⁰ *Conseil jud.*, 319; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 185 urm.; Demolombe, VIII, 720; Neagu, II, p. 402, No. 84; C. Bordeaux, Sirey, 78. 2. 182; D. P. 79. 2. 120; Trib. Mehedinți, *Cr. judiciar* din 1900, No. 47; C. București, *Cr. judiciar* din 1903, No. 11 (cu observ. noastră). — In vechiul drept francez, judecătorii puteau, din contra, să determine ei singuri, după împrejurări, întinderea incapacității persoanei pusă sub consiliu judiciar. Vezi Demolombe, VIII, 690; Répert. Sirey, v⁰ *cit.*, 186. — Art. 12 din codul japonez dela 28 April 1896 dispune, de asemenea, că tribunalul poate să declare că quasi-interzisul va fi obligat a cere consimțimântul consiliului pentru alte acte decât acele anume prevăzute de lege. (Vechiul dr. fr. și C. japonez.)

[1] Cpr. Cas. fr. D. P. 1901. 1. 94; *Pand. Périod.* 1901. 1. 233; Sirey, 1901. 1. 331.

[2] Vezi Laurent, V, 361, 362; Demolombe, VIII, 723; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 324; Baudry et Bonnecarrère, IV, 964; Planiol, I, 2125; T. Huc, III, 548; De la Bigne, I, 939; Neagu, II, p. 402, No. 85 urm. — Minorul emancipat nu are, din contra, nevoe de asistența curatorului său pentru a stà în judecată într'o acțiune mobiliară (argum. din art. 408 și 428). Vezi t. II a Coment. noastre, p. 846, 855 (ed. a 2-a).

[3] C. Rennes și Nancy, D. P. 80. 2. 254; D. P. 92. 2. 293; Neagu II, p. 403, No. 95, și autorii citați acolo. — Astfel s'a decis, cu drept cuvânt, că recursul în Casație făcut de o persoană pusă sub consiliu judiciar nu este valid, dacă a fost făcut fără asistența curatorului. Cas. fr. D. P. 1904. 1. 347; *Pand. Périod.* 1905. 1. 40; Sirey, 1905. 1. 118. Aceeaș soluție este admisă în privința apelului. C. Paris, Sirey, 63. 2. 30; Aubry et Rau, I. § 140, p. 872, 873; De la Bigne, I, 939, și toți autorii.

Art. 66 bis Pr. civ. S'a decis însă că acel pus sub consiliu judiciar poate să introducă singur, în afacerile urgente, o cerere în *référé* (art. 66 *bis* Pr. civ.). Trib. Courtrai, *Flandre judiciaire* din 1901, No. 16, p. 254; *Cr. judiciar* din 1908, No. 11; Cas. fr. D. P. 1901. 1. 94; *Pand. Périod.* 1901. 1. 233; Sirey, 1901. 1. 331.

[4] Beudant, II, 986, p. 613. — Pârîtul este în drept să nu primească dezbaterile cât timp acel pus sub consiliu judiciar nu

Starea în judecată p. reformarea sentinței care a rânduit un consiliu judiciar.

Risipitorul și slabul de minte pot însă stà în judecată înaintea Curței de apel și înaintea Curței de casație, și fără asistența consiliului, spre a dobândì reformarea sau retractarea sentinței care le-ar fi rânduit acest consiliu[1]. Art. 345 din codul portughez este expres în această privință.

Acțiunile personale acelui pus sub consiliu judiciar. Controversă.

Textul este atât de general încât asistența acestui consiliu va fi necesară chiar în acțiunile eminamente personale, precum ar fi: acțiunea în divorț, în anularea căsătoriei, acțiunea în interdicție introdusă contra risipitorului sau acelui slab de minte, etc.[2].

Incuviințare, dezistare, etc.

Oprirea de a sta în judecată atrage pe aceea de a încuviință sau de a se dezistà fără asistența curatorului[3].

---

este asistat de consiliul său. Cpr. T. Huc, III, 456; Neagu, II, p. 402, No. 88, 89; Cas. fr. D. P. 85. 1. 135; Sirey, 87. 1. 334; D. P. 1902. 1. 185. Aceeaș soluție este admisă în privința femeei măritate, care ar stà în judecată fără a fi fost autorizată conform legei. Vezi t. I a Coment. noastre p. 789 (ed. a 2-a).

[1] C. Bordeaux și Rennes, Sirey, 78. 2. 182; D. P. 79. 2. 120; D. P. 94. 2. 88; Sirey, 95. 2. 135; T. Huc, III, 542, p. 537; Baudry et Bonnecarrère, IV, 965; Répert. Sirey, v° *cit.*, 154, 206; Neagu, II, p. 403, No. 99.— Se admite, de asemenea, că risipitorul și slabul de minte pot cere singuri desființarea consiliului judiciar. Cpr. Demolombe, VIII, 774. Vezi *infrà* p. 121, text și nota 2.

[2] Cpr. Cas. fr. D. P. 1902. 1. 185 (în privința anulărei căsătoriei); Trib. și C. Paris, *Pand. Périod.* 88. 2. 25; Sirey, 90. 2. 107; D. P. 90. 2. 257 (în privința acțiunei în divorț); Laurent, V, 361; Demolombe, VIII, 724, 724 *bis;* Baudry et Bonnecarrère, IV, 964; De la Bigne, I, 939; Planiol, I, 2125; Aubry et Rau, I, § 140, p. 873; Neagu, II, p. 403, No. 92 urm.—*Contrà:* Cas. fr. și Trib. Lyon, D. P. 58. 1. 121; Sirey, 58. 1. 653; D. P. 73. 3. 7 (în privința dreptului de a se apără contra unei acțiuni în interdicție). Cpr. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 873, nota 6.

[3] De la Bigne, I, 939; Laurent, V, 362; Baudry et Bonnecarrère, IV, 966; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 873, 874; Thiry, I, 640; Répert. Sirey, v° *cit.*, 228; Neagu, II, p. 404, No. 109 urm.; Cas. fr. D. P. 67. 1. 481; Sirey, 68. 1. 10; Sirey, 1904. 1. 213.—*Contrà:* C. Rennes (în privința dezistărei), D. P. 94. 2. 88.

Jurământul decizor.

Acel pus sub consiliu judiciar nu poate, de asemenea, să accepte, să defere sau să refere un jurământ decisoriu, pentrucă prin aceasta el ar renunțà la dreptul de a urmărì instanța. Baudry et Bonnecarrère, IV, p. 821, nota 2; Répert. Dalloz, *Supplément*, v° *Interdiction*, 243; Pand. fr., v° *Interdiction*, 355; Neagu, II, p. 404, No. 112.

Procesele penale. Controversă.

Acel pus sub consiliu judiciar nu are însă nevoe de asistenţa consiliului pentru a stà în judecată ca pârît în procesele penale(1), nici pentru a răspunde la cererea în daune pe care ar formula-o în contra lui partea civilă(2).

Cererea de daune. Asist. consiliului.

Dar dacă acel pus sub consiliu judiciar cere el daune înaintea instanţelor represive, nu mai încape îndoială că trebue să fie asistat de consiliul său(3).

Rolul consiliului consistă a asistà pe incapabil.

In toate cazurile în care asistenţa acestui consiliu este necesară, el nu figurează în proces ca parte litigantă deosebită, ci numai ca asistentul sau sfătuitorul risipitorului sau slabului de minte; de unde rezultă că procedura n'ar fi nulă dacă consiliul, care n'ar fi fost chemat din capul locului, ar fi intervenit în instanţă, şi ar fi aprobat cele făcute de incapabil(4).

Dreptul consil. de a face opoziţie, apel, etc. Controversă.

Se admite însă de unii că consiliul judiciar, care a fost citat odată cu incapabilul, sau care a introdus o acţiune împreună cu dânsul, poate singur face opoziţie, apel sau recurs în numele acestuia din urmă(5). (V. *infrà* p. 111).

---

(1) Baudry et Bonnecarrère, IV, 965, p. 821; Neagu, II, p. 404, No. 104.

(2) F. Hélie, *Tr. de l'instruc. criminelle*, VI, 2865; Demolombe, VII, 802 urm.; Cas. fr. şi C. Rennes. *Pand. Périod.* 97. 1. 143; Sirey, 98. 1. 377 (cu nota lui Roux, prof. la Dijon); Sirey, 98. 2. 220. — *Contrà:* Garraud, *Pr. de dr. criminel*, 570 (ed. a 5-a); Haus, *Pr. génér. de dr. pénal belge*, II, 1305; Chauveau et Hélie, *Th. du C. pénal*, I, 339, etc. Aceeaş controversă există în privinţa minorului şi femeei măritate. Vezi t. II a Coment. noastre, p. 717, text şi nota 3 (ed. a 2-a). Vezi asupra acestei controverse, Répert. Sirey, vº *Action civile*, 301 urm.

(3) Cpr. Neagu, II, p. 404, No. 108; Cas. fr. D. P. 85. 1. 135; Sirey, 87. 1. 334.

(4) Laurent, V, 360; C. Paris, D. P. 62. 5. 186. — In baza acestor principii se decide că intervenţia consiliului, în cursul instanţei, validează opoziţia, apelul sau recursul făcute de acel pus sub consiliu judiciar. Laurent, V, 362.

(5) Aubry et Rau, I, § 139, p. 869, 870; Demolombe, VII, 764; Cas. fr. şi belg. D. P. 97. 1. 404; D. P. 1902. 2. 349; C. Gand, D. P. 95. 2. 331. — *Contrà:* Laurent, V, 353, după care consiliul n'ar puteà face aceste acte decât odată cu acel pus sub consiliu judiciar, părere care este mult mai juridică. Vezi asupra acestei controverse, Neagu, II, p. 398, No. 36 urm.

Ceeace însă este incontestabil, este că termenul de opoziţie, Facerea unei tranzacţii.

2⁰ Acel pus sub consiliu judiciar nu poate face tranzacţii, nici chiar în privinţa veniturilor sale(¹) sau actelor de administraţie(²), fără asistenţa consiliului său, pentrucă tranzacţia implică dreptul de a dispune de averea sa, drept pe care acel pus sub consiliu judiciar nu-l are (art. 445, 458 şi 1706). Dacă persoana pusă sub consiliul judiciar este un minor, atunci se vor îndeplinì dispoziţiile art. 413 C. civil. (Vezi explic. acestui text în t. II, p. 774 urm.).

Compromisul. Art. 339 Pr. civ.

Asistenţa consiliului va fi necesară şi pentru facerea unui compromis, pentrucă numai persoanele care au liberul exerciţiu al drepturilor lor pot regulà prin arbitri judecata contestaţiei lor (art. 339 Pr. civ.) (³).

Imprumutul.

3⁰ Acel pus sub consiliu judiciar nu se poate împru-

Comunicarea hotărîrei.

apel şi recurs, nu va începe a curge decât dela comunicarea ce s'ar face atât incapabilului cât şi consiliului său (art. 322 Pr. civ.), pentrucă numai astfel acest consiliu poate fi pus în poziţie de a apărà interesele ce legea i-a încredinţat. Cas. fr., C. Paris şi Nancy, D. P. 84. 1. 248; Sirey, 84. 1. 327; Sirey, 63. 2. 30; *Dreptul* din 1882, No. 82; D. P. 92. 2. 293; T. Huc, III, 546; Répert. Sirey, v⁰ *Conseil judiciaire*, 213; Carré-Chauveau, *Lois de la procéd.*, IV, *Quest.* 1591, p. 34; Neagu, II, p. 404, No. 103; Crépon, *Tr. de l'appel*, I, 1660. — *Contrà:* Rivoire, *Tr. de l'appel*, 192.

Comunicarea făcută unei persoane capabile rămâne însă validă, cu toate că în urma acestei comunicări, acea persoană ar fi fost pusă sub consiliu judiciar. Carré-Chauveau, *op. cit.*, t. III, *Quest.* 1560 *bis in fine*, p. 603, 604; t. IV, *Quest.* 1591, p. 34.

Dacă prima comunicare a fost făcută risipitorului sau acelui slab de minte în timpul incapacităţei sale, o altă comunicare va fi necesară în urma ridicărei acestei incapacităţi, pentru a face să curgă termenul de opoziţe, fiindcă prima comunicare erà nulă, ca fiind făcută unui incapabil. C. Paris, *Dreptul* din 1882, No. 82.

(¹) Beudant, II, 986, p. 613; Laurent, V, 363; Neagu, II, p. 405, No. 119.

(²) Baudry et Bonnecarrère, IV, 967; Neagu, *loco cit.*, No. 120.

(³) Laurent, V, 363; Planiol, I, 2133; Baudry et Bonnecarrère, IV, 980; Aubry et Rau, I, § 140, p. 873; Vatismenil, *Encyclopédie du droit*, v⁰ *Arbitrage*, 82; Neagu, II, p. 407, No. 153. — *Contrà:* Répert. Sirey, v⁰ *Arbitrage*, 72 urm., în privinţa actelor pe care acel pus sub consiliu judiciar le poate face singur. In privinţa dreptului tutorului şi a minorului emancipat de a face un compromis, vezi t. II a Coment. noastre, p. 740, 848, 849 (ed. a 2-a).

mută fără asistența consiliului, nici în mod direct nici în mod indirect, pentrucă altfel legea nu-și ar mai atinge scopul(1).

Fixarea datei împrumutului făcut de acel pus sub consiliu.

Acel pus sub consiliu judiciar nu poate fi supus unui interogator în scopul de a fixà data unui împrumut, dacă nu este asistat de consiliul său(2), căci el nu poate, fără asistența consiliului, să-și recunoască o datorie contractată înainte de punerea sa sub consiliu judiciar(3).

Confirmarea unui împrumut iregular.

Nimic n'ar împedicà însă pe acel pus sub consiliu judiciar de a confirmà împrumutul iregular, în urma desființărei consiliului judiciar (art. 1163, 1167, 1190). Confirmarea va puteà să aibă loc și în timpul incapacității sale, însă în asemenea caz, numai cu asistența consiliului(4).

---

(1) Laurent, V, 367; Baudry et Bonnecarrère, IV, 968; Thiry, I, 640; C. Rouen, D. P. 54. 2. 123.— Este deci nulă cambia subscrisă de o persoană pusă sub consiliu judiciar, fără asistența consiliului său. Cpr. C. Paris și Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1882, No. 82; *Cr. judiciar* din 1899, No. 12 și din 1900, No. 35 (af. Văcărescu). — Data cambiei se consideră drept adevărată, până ce se va dovedì antidatarea ei (art. 57 C. com.), (cpr. C. București și Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1896, No. 78 și din 1897, No. 21; *Cr. judiciar* din 1900, No. 35, etc.), și în această privință orice probă este admisă, o singură presumpție fiind suficientă. Trib. Ilfov, *Cr. judiciar, loco cit.* Data face credință chiar în contra consiliului, el nefiind în specie un terțiu. Trib. Ilfov și C. București, *Cr. judiciar, loco cit.; Dreptul* din 1897, No. 21 și *Cr. judiciar* din 1899, No. 12.—*Contrà:* C. Paris, Sirey, 38. 2. 417. Cpr. Gr. G. Păucescu, *Dreptul* din 1896, No. 78.

Art. 57 C. com.

Art. 1164.

Numai atunci împrumutul ar fi valid când creditorul ar stabilì în fapt că sumele primite de incapabil i-au folosit personal, căci altfel el s'ar înavuțì în detrimentul altuia (art. 1164). Cpr. C. Caen, Cas. fr., Trib. Paris și Trib. Ilfov, D. P. 45. 4. 323. No. 4; D. P. 60. 1. 316; Sirey, 60. 1. 929; *Pand. Périod.* 87. 2. 377; *Dreptul* din 1900, No. 35; *Cr. judiciar* din acelaș an, No. 35; Laurent, V, 374; Baudry et Bonnecarrère, IV, 968. p. 822; Planiol, I, 2129; Neagu, II, p. 405, No. 122. Vezi t. II a Coment. noastre, p. 773 (ed. a 2-a) și t. VII, p. 34 urm. Cpr. C. București, *Cr. judiciar* din 1906, No. 38 (cu observ. noastră). Vezi *infrà* p. 117.

(2) Pand. fr., v° *Conseil judiciaire*, 354; Trib. Bruxelles, *Pasicr. belge*, 1892. 3. p. 14. Cpr. C. București și Cas. rom. *Cr. judiciar* din 1901. No. 40; *Dreptul* din 1901. No. 28 și Bult. Cas. 1901. p. 267.

(3) Cas. rom. Bult. 1905, p. 1155 și *Dreptul* din 1905, No. 83.

(4) Demolombe, VIII, 759; Laurent, V, 374; Répert. Sirey, v° *Confirmation*, 74 și *Conseil judiciaire*, 369. Vezi *infrà* p. 116.

Primirea unui capital. Supravegherea capitalului.

4° Acel pus sub consiliu judiciar nu poate, fără asistenţa consiliului, să-şi primească capitalurile sale, nici să dea chitanţă validă de a lor primire, şi aceasta în scopul ca capitalurile să nu fie risipite; de unde rezultă că consiliul va trebuì să supravegheze întrebuinţarea capitalurilor, deşì legea n'o spune în termeni expreşi, pentrucă altfel ea nu-şi ar mai atinge scopul (¹).

Liberarea terţiului şi responsabilitatea consiliului.

Obligaţia supravegherei incumbând numai consiliului judiciar, terţiul care a plătit risipitorului, în asistenţa consiliului, este liberat, chiar dacă risipitorul ar fi cheltuit banii. Consiliul va puteà însă, în asemenea caz, fi declarat responsabil pentru lipsa întrebuinţărei banilor, chiar dacă risipitorul i-ar fi dat un mandat general de a-i administrà bunurile, căci acest mandat nu-l poate scutì de obligaţia de a-şi îndeplinì datoria ce-i impune funcţiunea sa (²).

Cesionarea câştiurilor neajunse la scadenţă.

Oprirea de a primi un capital atrage, ca consecinţă, pe aceea de a cesionà acest capital (³). Acel pus sub consiliu judiciar n'ar puteà, deci, fără asistenţa consiliului, să cedeze unui terţiu totul sau parte din câştiurile sale neajunse încă la scadenţă.

Primirea semilor epitropiceşti.

Acel pus sub consiliu judiciar încă din timpul minorităţei sale, nu poate să primească singur la majoritatea sa, nici semile epitropiceşti, pentrucă odată cu primirea socotelilor

---

(¹) Cpr. Laurent, V, 368; Thiry, I, 640; Planiol, I, 2130; T. Huc, III, 550; Demolombe, VIII, 726; Aubry et Rau, I, § 140, p. 874, text şi nota 9; De la Bigne, I, 939; Baudry et Bonnecarrère, IV, 969; Beau, *Conseil judiciaire*, p. 123; Labbé, nota în Sirey, 82. 2. p. 233, coloana 1. — *Contrà*: Rolland de Villargues, Répert. v° *Conseil judiciaire*, 36. — Nici minorul emancipat nu poate primì un capital fără asistenţa curatorului (art. 428), şi am văzut, cu toată tăcerea legei, că curatorul trebue să supravegheze întrebuinţarea capitalului. Vezi t. II, p. 844 urm., nota 3 şi 858, precum şi *Dreptul* din 1907, No. 46 şi 51, unde am combătut teoria contrară susţinută de d-nii Nacu şi Neagu. — Tutorul are însă dreptul de a primì capitalurile minorului şi ale interzisului, pentrucă primirea capitalului este un act de administraţie. Vezi t. II a Coment. noastre, p. 730 (ed. a 2-a).

(²) Cpr. Beau, *Conseil judiciaire*, p. 124.

(³) Baudry et Bonnecarrère, IV, 967; Aubry et Rau, *loco cit.;* Demante et Colmet de Santerre, II, 285 *bis* III; Demolombe, VIII, 727; T. Huc, III, 550; Neagu, II, p. 405, No. 128.

tutelei, tutorul trebue să-i dea şi averea pe seamă (¹); de unde rezultă că sumile trebue să i se dea în asistenţa consiliului judiciar (²).

Rând. unui consiliu ad hoc.

Dacă tutorul a fost rânduit consiliu judiciar, socotelile obşteşti vor fi date şi primite în asistenţa unui consiliu *ad hoc* (³).

Incasarea veniturilor.

Legea nepreseriind asistenţa consiliului decât în privinţa primirei capitalului, de aci rezultă că acel pus sub consiliu judiciar are capacitatea de a primi singur *veniturile sale*, la scadenţa lor, oricât de însemnate ar fi, putând să le cheltuiască şi să le întrebuinţeze după bunul său plac (⁴).

Critica legei.

Şi aci este de observat că legiuitorul n'a fost tocmai prevăzător, pentrucă se poate întâmplà ca risipitorul să-şi cheltuiască în puţin timp toate veniturile sale, ceeace va necesità atingerea capitalului. Această lacună regretabilă există nu numai în codul francez, dar şi în acel italian.

Contract. unei asigurări pe viaţă.

Astfel, el ar puteà, de exemplu, cu aceste venituri, să contracteze o asigurare pe viaţă în folosul său, sau chiar în folosul unui terţiu (⁵).

Acte de înstrăinare. Controversă.

5° Acel pus sub consiliul judiciar nu poate, fără asistenţa consiliului să înstrăineze bunurile sale (⁶), fie ele mobiliare

---

(¹) Vezi t. II a Coment. noastre, p. 793, nota 2 (ed. a 2-a).

(²) Cpr. Laurent, V, 370 *in medio*.

(³) Trib. Châlon-sur-Sâone, D. P. 66. 5. 261. No. 3. Vezi t. II a Coment. noastre, p. 795 (ed. a 2-a).

(⁴) Demolombe, VIII, 743, 743 *bis*; Aubry et Rau, I, *loco cit.*, p. 876; T. Huc, III, 550; Baudry et Bonnecarrère, IV, 991; De la Bigne, I, 940; Beudant, II, 986, p. 613; Répert. Sirey, v° *Interdiction*, 269, 270; Neagu, II, p. 409, No. 175; Trib. Mehedinţi, *Cr. judiciar* din 1900, No. 47. — Acel pus sub consiliu judiciar n'ar puteà însă singur să-şi primească câştiurile prin anticipaţie, pentrucă câştiurile, cât timp n'au ajuns încă la scadenţă, constituesc un capital (cpr. C. Paris, *Pand. Périod.* 1900. 2. 93 şi *Dreptul* din 1900, No. 40). soluţie admisă atât în privinţa minorului emancipat (vezi t. II, p. 842, nota 2) cât şi în privinţa tutorului. Vezi t. II, p. 725 (ed. a 2-a).

Primirea câştiurilor prin anticipaţie.

(⁵) Baudry et Bonnecarrère, IV, 991, p. 830; Cas. fr. şi C. Paris, D. P. 96. 1. 391; Sirey, 97. 1. 225 (cu nota lui Esmein); Sirey, 1906. 2. 7 şi *Cr. judiciar* din 1907, No. 9.

Dr. roman.

(⁶) Si la Romani, interzisul erà incapabil de a-şi înstrăinà averea. *„Julianus scribit eos quibus per prætorem bonis interdictum est, nihil transferre posse ad aliquem“*. (L. 10. Pr., Dig., *De curatoribus furioso et aliis*, etc. 27. 10).

sau imobiliare, corporale sau incorporale (*lex non distinguit*)(¹), cu toată controversa ce există asupra acestui punct.

Vânzare, donațiune, etc. Controversă.

Cuvântul înstrăinare nu cuprinde dispozițiile testamentare, după cum vom vedeà mai la vale, însă cuprinde atât înstrăinarea cu titlu oneros, precum este vânzarea, cât și acea cu titlu gratuit, precum este donațiunea(²), fără a se distinge, după cum disting unii, între donațiunile de bunuri prezente și acele de bunuri viitoare(³).

---

¹) Legea, în adevăr, nu distinge, ci din contra vorbește *de avere* în genere. Cpr. Laurent, V, 364; Planiol, I, 2127; Beudant, II, 988, p. 618; Thiry, I, 640; De la Bigne, I, 939; T. Huc, III, 550; Baudry et Bonnecarrère, IV, 971; Aubry et Rau, I, § 140, p. 874, text și nota 10; Demolombe, VIII, 729, care revine asupra primei sale opiniuni; Demante, II, 285 *bis* III; Valette, *Explic. sommaire*, p. 385, 386 și *Cours de C. civil*, p. 652; Beau, *op. cit.*, p. 125 urm.; Arntz, I, 816; Neagu, II, p. 405, No. 129. — *Contrà:* Marcadé, II, 332; Ducaurroy, I, 742; Nacu, I, p. 703, No. 39. După acești autori, averea mișcătoare ar puteà fi înstrăinată fără asistența consiliului. Această părere, pe care însuș Demolombe a părăsit-o, este însă inadmisibilă, pentrucă averea mobiliară putând fi astăzi mult mai însemnată decât acea imobiliară, legiuitorul n'a putut consimți la ruina risipitorului sau acelui slab de minte. Rămâne însă bine înțeles că persoana pusă sub consiliu judiciar, va puteà vinde singură mobilele supuse stricăciunei, care se reînoesc din timp în timp, pentrucă vânzarea acestor mobile, ca și aceea a recoltelor și a animalelor, se consideră ca un act de administrație. Demolombe, VIII, 729 *in fine;* Aubry et Rau, I, § 140, p. 874; Beau, *op. cit.*, p. 128 și 149; Baudry et Bonnecarrère, Planiol, *loco. cit.;* Neagu, II, p. 405, 406, No. 130, 135. — Vezi însă Laurent, V, 364.

C. italian, Art. 1052.

(²) „Nu poate dispune prin donațiune, zice art. 1052 din codul italian, acela care a fost lovit de interdicție parțială, din ziua provocărei instanței introdusă în acest scop, *dal giorno in cui fu promosso il giudizio d'inabilitazione*".

(³) Cpr. Laurent, V, 366; Demolombe, VIII, 736, 737; Planiol, I, 2127; T. Huc, III, 551; Baudry et Bonnecarrère, IV, 971, 972; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 875; De la Bigne, I, 939; Répert. Sirey, v⁰ *cit.*, 255 urm.; Valette sur Proudhon, II, p. 568, nota *a;* Demante, II, 285 IV; Thiry, I, 640; Beau, *op. cit.*, p. 129 urm.; Neagu, II, p. 406, No. 135, 136; Cas. fr. Sirey, 94. 1. 449. — *Contrà:* (în privința donațiunilor de bunuri viitoare), Duranton, III, 800 și XIV, 15; Toullier D., I, partea II, 1379; Chardon, *op. cit.*, 270, p. 84; Cas. fr. D. P. 57. 1. 18. Această părere este însă inadmisibilă, pentrucă donațiunea de bunuri viitoare sau instituția contractuală este o înstrăinare.

Donațiune.

Donațiunea făcută de acel pus sub consiliul judiciar, cu asistența acestui consiliu, ar fi validă, însă aceasta n'ar împiedecà anularea ei conform dreptului comun, dacă s'ar stabili în fapt că dăruitorul nu erà în întregimea minței sale când a consimțit(¹).

Conv. matrimoniale, etc. Controversă.

Acel pus sub consiliu judiciar nu-și poate înstrăinà averea sa, fără asistența acestui consiliu, nici chiar prin contractul său de căsătorie, deși vom vedeà că el are capacitatea de a se căsători: de unde rezultă că el va aveà nevoe de asistența consiliului pentru toate convețiile matrimoniale care ar cuprinde o înstrăinare(²); pentru a face o liberalitate viitorului său soț prin contractul său de căsătorie, sau chiar în timpul căsătoriei (art. 936)(³); pentru

---

Uzufruct, servitute, etc.

Oprirea de a înstrăinà imobilele cuprinde și pe aceea de a constitui un drept real asupra lor, precum: un uzufruct, o servitute, etc. Planiol, I, 2132; Baudry et Bonnecarrère, IV, 975: De la Bigne, I, 939; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 875; Laurent, V, 364; Neagu, II, p. 406, No. 133.

Anticreză.

Acel pus sub un consiliu judiciar nu poate, de asemenea, să constitue fără asistența curatorului o anticreză, pentrucă anticreza cuprinde o înstrăinare a veniturilor imobilului (art. 1697). Laurent, V, 364 și XXVIII, 532; Aubry et Rau. I, § 140, p. 875; Répert. Sirey, v^0 *Antichrèse,* 49 și *Conseil judiciaire,* 243, 244; C. Paris, Sirey, 54. 2. 597; D. P. 55. 2. 246. Vom vedeà însă mai la vale că el poate singur să-și închirieze sau să arendeze bunurile sale pe un period cel mult de *cinci ani,* pentrucă asemenea contract se consideră ca un act de administrație. (Vezi *infrà* p. 106, text și nota 5).

(¹) Laurent, XI, 111; Duranton, VIII, 170.

(²) Demolombe, VIII, 740; Laurent, V, 366; Marcadé, II, 332 *in fine:* Thiry, I, 641 și III, 253.

(³) Laurent, *loco cit.:* Demolombe, VIII, 739, 742; Aubry et Rau, I, § 140, p, 875; Valette, *Cours de C. civil,* p. 611, Beau. *op. cit.,* p. 135 urm.; Planiol, I, 2137 (ed. a 3-a) și III, 791 urm. (ed. a 2-a); T. Huc, III, 552; Guillouard, *Contrat de mariage,* I, 321; Baudry et Bonnecarrère, IV, 972, 973; Répert. Sirey, v^0 *Conseil judiciaire,* 260; Neagu, II, p. 406, No. 140 urm.; Cas. fr. D. P. 92. 1. 369; *Pand. Périod.* 93. 1. 137; Sirey, 94. 1. 449 (cu nota lui Bufnoir); Trib. Paris. *Pand. Périod.* 97. 2. 33; C. Orléans, D. P. 91. 2. 362 și *Dreptul* din 1890, No. 81, p. 651. — *Contrà:* Troplong, *Contrat de mariage,* I, 297; Cas. fr. Sirey, 89. 1. 413; *Pand. Périod.* 89. 1. 497; D. P. 91. 1. 449; *Dreptul* din 1890, No. 81. Vezi și t. VIII a Coment. noastre, p. 66, text și nota 1.

a-și înzestrà copii(1), etc., deși chestiunea este controversată.

Consecințile care rezultă din neînstrăinarea averei.

Din împrejurarea că persoana pusă sub consiliu judiciar este incapabilă de a-și înstrăinà averea sa fără asistența acestui consiliu, rezultă următoarele două consecințe importante:

a) El nu poate, fără asistența consiliului, să renunțe la o prescripție îndeplinită în favoarea lui(2).

b) Toate obligațiile contractate de dânsul fără asistența consiliului nu vor puteà fi executate nici asupra imobilelor, nici asupra capitalurilor sale(3).

Ipotecă, amanet, etc.

6⁰ Acel pus sub consiliu judiciar nu poate, fără asistența consiliului, să-și ipoteceze averea sa imobiliară(4), nici să amaneteze pe acea mobiliară. Oprirea de a ipotecà rezultă din acea de a înstrăinà, iar acea de a amanetà, din oprirea de a împrumutà.

---

(1) Demolombe, VIII, 738; Laurent, V, 366; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 875, text și nota 15; Massé-Vergé, I, § 249, p. 490, nota 15; T. Huc, III, 552; Répert. Sirey, v⁰ *Conseil judiciaire,* 257; Neagu, II, p. 407, No. 143; C. Montpellier, Sirey, 40. 2. 314 și Répert. Dalloz, v⁰ *Interdiction,* 296, nota 2. — *Contrà:* C. Pau, Répert. Dalloz, *eod.* v⁰, 298, nota 1. *Officium paternum est dotare filios.* Această părere este însă inadmisibilă, pentrucă înzestrarea făcută fără asistența consiliului, ar puteà să facă pe părinte să cadă în excese dăunătoare pentru dânsul și ceilalți copii.

Oblig. cari izvorăsc din delicte sau quasi-delicte.

(2) Demolombe, VIII, 733; Beau, *op. cit.*, p. 141; Baudry et Bonnecarrère, IV, 976; Troplong, *Prescription,* I, 79; Neagu, II, p. 406, No. 134. — Dar dacă acel pus sub consiliu judiciar nu poate să renunțe la o prescripție îndeplinită în favoarea lui, el poate să împiedice prescripția de a se îndeplinì, plătindu-și datoriile. Beau, *op. cit.*, p. 142.

C. Caragea.

(3) Demolombe, VIII, 731. — Rămâne însă bine înțeles că obligațiile care rezultă din delictele sau quasi-delictele acelui pus sub consiliu judiciar vor puteà fi executate asupra întregei sale averi. Demolombe, VIII, 732; Laurent, V, 372; Arntz, I, 818 *in fine*; Répert. Sirey, v⁰ *cit.*, 246; Neagu, II, p. 413, No. 220 urm.; C. Paris, D. P. 53. 2. 80. „Risipitorii, verice stricăciuni sau vină vor face, se vinuesc“, zice codul Caragea (art. 4, partea I, capit. 5). In privința smintiților, codul Caragea declară însă, că veri ce greșală vor face, ei nu se învinovățesc (art. 3, partea I, capit. 4).

Ipotecă legală.

(4) Acel pus sub consiliu judiciar putând să se căsătorească, bunurile sale vor fi supuse ipotecei legale, sub condiție însă de á se luà inscripția prevăzută de lege, căci în cazul de față, ipoteca nu rezultă din convenția părților, ci din însuș faptul căsătoriei (art. 1753). Marcadé, II, 332; Mourlon, I, 1327; Laurent, V, 366, p. 450.

Art. 14 C. com.

7⁰ In fine, acel pus sub consiliu judiciar, ca și interzisul, nu poate, nici chiar cu asistența consiliului său, să fie comerciant sau să continue comerciul început în timpul capacitățeі sale (art. 14 C. com.)(¹), nici să contracteze în genere o tovărășie comercială(²). El nu poate nici să autorize pe femeea sa a face comerț. (Trib. Paris, *Dreptul* din 1906, No. 54, p. 432).

Acestea sunt actele pentru care acei puși sub consiliu judiciar au neapărată trebuință de asistența consiliului lor.

Actele neprevăzute de lege. Capacitatea acelui pus sub cons. judiciar.

In privința tuturor celorlate acte neprevăzute de art. 445 și 458, ei rămân capabili, dacă sunt majori, și nu li se poate aplicà art. 429 și 430, aplicabile numai minorilor emancipați, pentrucă nu există o analogie complectă între acei puși sub consiliu judiciar și minorii emancipați, ci numai o asemănare întru atâta întrucât ambii sunt incapabili de a face acte de dispoziție, și au dreptul de a-și administrà averea lor cu oarecare restricții. In adevăr, acel pus sub consiliu judiciar este capabil în regulă generală, și numai prin excepție devine incapabil pentru actele anume prevăzute de art. 445 și 458, pe când minorul emancipat este, din contra, incapabil pentru toate actele ce întrec limitele unei simple sau pure administrații (art. 429, 430), având numai capacitatea de a-și administrà patrimoniul său.

Intervenția justiției. Inadmisibilitate.

Tribunalul și consiliul de familie nu vor puteà deci, în genere, interveni pentru a complectà capacitatea risipitorilor și acelor slabi de minte puși sub consiliu judiciar(³).

(¹) Aceeaș soluție este admisă în Belgia (Cas. Belg. Sirey, 90. 4. 4) și în Franța (C. Lyon, Sirey, 1906. 2. 83; Planiol, I, 2138). — Acel pus sub consiliu judiciar poate însă contractà obligații comerciale, întrucât ele se referă la acte pe cari el are capacitatea de a le face singur. Astfel, s'a decis că el ar puteà să subscrie o cambie pentru plata furniturilor sale. C. Paris (sub Cas.), D. P. 67. 1. 481. Cpr. Neagu, II, p. 400, No. 55.

(²) Cpr. Demolombe, VIII, 761; Baudry et Bonnecarrère, IV, 948; Lyon-Caen et Renault, *Tr. de dr. commercial*, II, 321; Cas. fr. Syrey, 50. 1. 778; D. P. 51. 1. 42. — El ar puteà însă, după unii, să facă parte dintr'o societate anonimă sau pe acțiuni. Beau, *op. cit.*, p. 153, 154.

(³) Cpr. Aubry et Rau, I, § 140, p. 872, nota 2; Laurent, V, 358, 371; Marcadé, II, 334; Baudry et Bonnecarrère, IV, 956; Pla-

Consiliul judiciar nu se dă persoanei, ci bunurilor.

Consiliul judiciar se dă bunurilor, iar nu persoanei, *quia officium ejus in administratione negotiorum constat* (¹); de unde rezultă că acest consiliu nu are nicio autoritate asupra persoanei acelui pus sub consiliu judiciar, care-şi păstrează domiciliul său propriu, putând să-l strămute unde voeşte (²), şi să-şi aleagă profesiunea ce va crede de cuviinţă, afară de acea comercială, care-i este oprită (art. 14 C. com.).

Contractarea unui angajament teatral.

El va puteà să-şi închirieze serviciile sale (art. 1470 urm.), să contracteze un angajament teatral, să ia bunurile altuia în arendă sau cu chirie, etc. (³).

Căsătoria acelui pus sub consiliu judiciar.

Din împrejurarea că consiliul judiciar se rânduește bunurilor iar nu persoanei, mai rezultă încă că persoana pusă sub acest consiliu se poate căsătorì fără asistenţa consiliului, numai cu învoirea persoanelor sub a căror autoritate se găseşte (⁴), soluţie care erà admisă şi la Romani (⁵).

---

niol, I, 2141.—Vezi însă Demante, II, 285 *bis* II, care asimilează în totul pe consiliul judiciar cu curatorul minorului emancipat. Vezi t. II a Coment. noastre, p. 853.

(¹) L. 20, Dig., *De ritu nuptiarum*, 23. 2.—Tutorul se dă din contra persoanei, iar nu bunurilor: *Tutor personæ, non rei datur*. Vezi t. II a Coment. noastre, p. 713 (ed. a 2-a).

Domiciliul acelui pus sub consiliu judiciar

(²) Beudant, II, 986, p. 611; Beau, *op. cit.*, p. 145; Laurent, V, 369; Neagu, II, p. 410, No. 185. Cpr. C. Orléans, Sirey, 81. 2. 149.—Art. 93 vorbeşte, în adevăr, de domiciliul legal al interzisului, iar nu de acela al individului pus sub consiliu judiciar. Rămâne însă bine înţeles că acel pus sub consiliu judiciar va aveà domiciliul legal la părintele sau tutorul său, decâte ori el va fi minor (art. 93).

(³) Laurent, V, 363; De la Bigne, I, 940; Baudry et Bonnecarrère, IV, 990; Neagu, II, p. 411, No. 194. — Demolombe (VIII, 749) sfătueşte pe terţii de a cere în asemenea cazuri asistenţa consiliului, însă această precauţiune nu are niciun sens, pentrucă sau risipitorul ori slabul de minte este incapabil, şi atunci asistenţa consiliului este neapărată sub pedeapsă de anulare a actului, sau el este capabil, şi atunci asistenţa consiliului nu mai are nici un sens.

(⁴) Planiol, I, 2140; Demolombe, III, 21 şi VIII, 718; Laurent, V, 369; Aubry et Rau, I, § 140, p. 877; De la Bigne, I, 940; Thiry, I, 641; T. Huc, III, 554; Marcadé, II, 332; Beudant, II, 988, p. 619; Mourlon, I, 1327; Répert. Sirey, v⁰ *cit.*, 171; Beau, *op. cit.*, p. 146; C. Paris, D. P. 96. 2. 302; Cas. fr. *Pand. Périod.* 93. 1. 137; Sirey, 94. 1. 449. Vezi şi t. VIII a Coment. noastre, p. 65, text şi nota 1.

(⁵) *„Sciendum est ad officium curatoris non pertinere, nubat pu-*

Exercit. puterei maritale, puterei părintești, etc.

El putându-se căsători, va exercità drepturile care rezultă din căsătorie, precum: puterea maritală, puterea părintească, folosința legală, dreptul de a cere divorțul, rămânând însă ca, în această din urmă privință, el să fie asistat în instanță de consiliul său (¹).

Autoriz. femeei măritate.

Chestiunea de a se ști dacă acel pus sub consiliu judiciar, are sau nu capacitatea de a da femeei sale cuvenita autorizare, spre a puteà contractà sau stà în judecată, este controversată (²).

Recunoașt. unui copil natural.

El poate să recunoască un copil natural, asemenea recunoaștere, nefiind decât îndeplinirea unei obligații naturale (³).

Adopțiune.

El poate să adopteze sau să fie adoptat (⁴).

Compunerea unui consiliu de familie.

El poate să fie membru într'un consiliu de familie, chiar dacă acest consiliu ar aveà misiunea de a-și da părerea asupra stărei mintale a persoanei a cărei interdicție s'a cerut, pentrucă este vorba în specie de o incapacitate legală care, în lipsa unui text expres, nu poate fi admisă (⁵).

Capacitatea de a fi tutor.

El poate, de asemenea, fi tutor, fiindcă nicio incapacitate nu poate să existe fără un anume text de lege. Ră-

---

Dr. roman și dr. vechiu.

pilla, an non". L. 20, Dig., *De ritu nuptiarum*, 23. 2. „Risipitorul vârsnic *slobod va fi a se căsători*, zice art. 15 al legiuirei Munteniei din 1834, însă prin căsătorie nu va înceta a fi sub îngrijirea epitropiei".

C. spaniol. C. portughez.

(¹) Beau, *op. cit.*, p. 146; Baudry et Bonnecarrère, IV, 983; Beudant, II, 988, p. 619, și toți autorii. „Declarația de risipire, zice art. 224 din codul spaniol nu lipsește pe risipitor de autoritatea părintească și conjugală *(no priva de la autoridad marital y paterna)*, și nu atribue tutorului niciun drept asupra persoanei risipitorului". Cpr. și art. 345 din codul portughez, după care risipitorul își păstrează libera dispoziție a persoanei sale și toate drepturile sale civile *(o prodigo conserva a livre disposiçao de sua pessoa e todos os direitos civis)*.

(²) Vezi t. I a Coment. noastre, p. 779, text și nota 2 (ed. 2-a).

(³) Beau, *op.* și *loco suprà cit.*; Thiry, I, 646; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 877; Répert. Sirey, v° *cit.*, 173; Neagu, II, p. 411, No. 193. — S'a decis, cu drept cuvânt, că acel pus sub consiliu judiciar se poate obligà la plata unei pensii alimentare în favoarea copilului său natural. C. Caen, Sirey, 87. 2. 125.

(⁴) Baudry et Bonnecarrère, IV, 983; Demolombe, VIII, 718; T. Huc, III, 554; De la Bigne, I, 940; Neagu, II, p. 411, No. 191. Vezi și t. II a Coment. noastre, p. 386 (ed. a 2-a).

(⁵) Beau, *op. cit.*, p. 147; Cas. fr. D. P. 48. 1. 230; Sirey, 48. 1. 678.

mâne însă bine înțeles că el poate fi scutit pentru infirmitate gravă (art. 375) sau exclus pentru incapacitate (art. 385, § 2)(1).

Exercit. drepturilor politice.

Acel pus sub consiliu judiciar are exercițiul drepturilor politice, fiindcă numai interzișii sunt incapabili de a fi alegători (art. 18 L. electorală din 9 Iunie 1884)(2).

Deși consiliul judiciar se rândueşte, după cum am văzut, bunurilor, iar nu persoanei, totuşi asistența acestui consiliu este neapărată numai pentru actele limitativ prevăzute de art. 445 și 458. (Vezi *suprà* p. 92).

Acte conservatorii.

Astfel, nu mai încape îndoială că acel pus sub consiliu judiciar poate să facă singur toate actele conservatorii, pe care știm că le poate face și minorul(3), actele de administrație (4), etc.

Contractele de arendă și de închiriere.

El poate, după cum am văzut (p. 101, *ad notam*), să-și dea bunurile sale în arendă sau cu chirie, însă numai pe un period cel mult de *cinci ani*, pentrucă contractele de arendă sau de închiriere, încheiate pe un timp mai lung, se consideră ca acte de dispoziție (art. 1268, 1269, 1419)(5).

---

(1) Cu toate acestea chestiunea este controversată. Vezi t. II, p. 649, nota 1, (ed. a 2-a), unde se arată toate sistemele cari au fost propuse în această privință.

Capacitatea de a fi jurat.

(2) Cpr. Beau, *op. cit.*, p. 145; Demolombe, VIII, 718. Vezi *suprà* p. 74. — Acel pus sub consiliu judiciar poate deci să fie jurat. Répert. Dalloz, v° *Interdiction*, 289, p. 89. — *Contrà:* Cas. fr. Répert. Dalloz, v° *Instr. criminelle*, 1418, nota 1. Această din urmă soluție a fost admisă expres, în Franța, prin legea din 21 Noembre 1872. Interzisul nu poate, din contra, să fie jurat (art. 262 § 3 Pr. pen). Vezi *suprà* p. 74.

(3) Cpr. Laurent, V, 370; Demolombe, VIII, 751; T. Huc, III, 550; Répert. Sirey, v° *cit.*, 193 urm.; Neagu, II, p. 408, No. 165 urm.; Cas. fr. Sirey, 68. 1. 429; D. P. 69. 1. 268.—După unii, consiliul n'ar avea calitatea de a face nici acte conservatorii în numele aceluia pe care îl asistă. Laurent, V, 353; C. Douai, D. P. 56. 2. 56. Cpr. Répert. Dalloz, *Supplément*, v° *Interdiction*, 271 *in fine*. Vezi *infrà* p. 111.

(4) Beudant, II, 986, p. 613; T. Huc, III, 549; Baudry et Bonnecarrère, IV, 986; Marcadé, II, 332.

Reducerea contractelor de închiriere sau arendare.

(5) Cpr. Laurent, V, 370; Demolombe, VIII, 743; De la Bigne, I, 940; Répert. Sirey, v° *cit.*, 263 urm.; Neagu, II, p. 409, No. 171 urm.; Trib. Mehedinți, *Cr. judiciar* din 1900, No. 47.— Inchirierea sau arendarea făcută pe un period mai lung de cinci ani n'ar fi nulă, ci numai reductibilă la acest termen, după cererea acelui pus sub consiliu. Laurent, *loco cit.;* Baudry

Incasarea veniturilor.

El poate să-şi încaseze veniturile şi să dispue de ele după bunul său plac (vezi *suprà* p. 99).

Cumpărarea de haine, mobile, reparaţii imobiliare, etc.

El poate să închirieze bunurile sau serviciile altuia pentru uzul său personal, să cumpere lucrurile trebuitoare la existenţa sa, precum: haine, mobile, etc.; să facă reparaţii de întreţinere şi chiar reparaţiile mari, când ar fi necesare; să aducă îmbunătăţiri la imobilele sale[1], etc.

Actele contractate de acel pus sub consiliu judiciar în limitele capacităţei sale.

In privinţa tuturor acestor acte şi a altora neprevăzute de art. 445 şi 458, el se poate deci obligà în mod valid, dacă este major. Prin urmare, bunurile sale, fie mobile, fie imobile, vor puteà fi urmărite de creditorii săi, fără nicio restricţie pentru toate actele contractate în limitele capacităţei sale, adecă în limitele unui act de administraţie, fiindcă este de principiu că *„qui s'oblige, oblige le sien"* [2].

Neaplic. art. 430 § 2. Controversă.

Aceste obligaţii nu vor puteà fi anulate, nici reduse, pentrucă art. 430 § 2, relativ la minorii emancipaţi, nu este aplicabil în specie[3].

Cu toate acestea, jurisprudenţa şi o parte din doctrină decid că acel pus sub consiliu judiciar nu poate să facă cheltueli nelimitate, declarând obligaţiile sale reductibile la ceeace este absolut indispensabil[4]. Laurent (V, 371) critică însă

---

et Bonnecarrère, IV, 987; Planiol, I, 2714 (ed. a 2-a), 2136 (ed. a 3-a); Troplong, *Louage*, I, 148; Beau, *op. cit.*, p. 152; Neagu, II, p. 409, No. 172; C. Toulouse, D. P. 55. 2. 328; Sirey, 55. 2. 748. — In cât priveşte dreptul tutorului de a închirià sau arendà bunurile minorului, vezi t. II, p. 723, 724.

(1) Baudry et Bonnecarrère, IV, 986; Demolombe, VIII, 745, 746; T. Huc, III, 550; Beau, *op. cit.*, p. 152, 153; Répert. Sirey, v° *cit.*, 274; Neagu, II, p. 409, No. 170, etc.

(2) Cpr. Beau, *op. cit.*, p. 148, 149; Laurent, V, 371; Beudant, II, 988, p. 617; Baudry et Bonnecarrère, IV, 993; De la Bigne, I, 940.

(3) Vezi autorii citaţi în nota precedentă şi în t. II a Coment. noastre, p. 853 (ed. a 2-a).

(4) Cas. fr. şi C. Paris, Sirey, 86. 1. 120; D. P. 86. 1. 128; D. P. 92. 2. 209; Sirey, 93. 1. 118. Tot în acest sens se pronunţă şi unii din autori. Vezi T. Huc, III, 549; Valette, *Explic. sommaire*, p. 388 şi *Cours de C. civil*, p. 634. Arntz, I, 818.—In fine, după Demolombe (VIII, 744, 745), numai acele obligaţii sunt valide care sunt de natură a fi plătite cu veniturile acelui pus sub consiliu judiciar, iar nu şi cu capitalurile sale, distincţie pe care o admite şi Thiry (I, 645, p. 629). — Decizia mai sus citată a Curţei de casaţie din Franţa,

cu drept cuvânt această jurisprudenţă, pentrucă acel pus sub consiliu judiciar fiind capabil în privinţa tuturor actelor neprevăzute de art. 445 şi 458, capacitatea sa nu poate fi restrânsă decât printr'un anume text de lege, care în specie nu există.

Anularea împrumuturilor deghizate.

Rămâne însă bine înţeles că obligaţia care ar ascunde un împrumut deghizat sau simulat ar fi anulabilă, pentrucă risipitorul nu poate face indirect ceeace îi este oprit de a face în mod direct (1).

Primirea unei moşteniri. Controversă.

Din cele mai sus expuse rezultă că acel pus sub un consiliu judiciar poate, dacă este major, să primească o moştenire fără asistenţa consiliului său, şi chiar fără a o acceptà sub beneficiu de inventar, pentrucă această formalitate impusă atât tutorului cât şi minorului emancipat (art. 405, 607), nu este aplicabilă în specie, art. 445 şi 458 necuprinzând nicio dispoziţie în această privinţă (2).

Facerea unei împărţeli. Controversă.

El va puteà, de asemenea, să proceadă la o împărţeală de bună voe fără asistenţa consiliului, pentrucă împărţeala nu mai implică astăzi o înstrăinare ca altă dată, fiind declarativă de drepturi (art. 786) (3).

---

publicată în Sirey, 93. 1. p. 118, este citată de d-l Neagu (II, p. 408, No. 156) ca figurând la p. 48 din acest *Recueil*, şi aceeaş eroare de trimetere se găseşte şi în Baudry et Bonnecarrère, IV, p. 831, nota 1.

(1) Cpr. C. Paris, *Pand. Périod.* 1900. 2. 93 şi *Dreptul* din 1900, No. 40. Vezi şi *suprà* p. 97.

(2) Vezi în acest sens, Laurent, V, 370 şi IX, 287; T. Huc, III, 553; C. Douai, D. P. 56. 2. 56; Sirey, 56. 2. 670. — *Contrà:* Planiol, I, 2134; Aubry et Rau, I, § 140, p. 876; Baudry et Bonnecarrère, IV, 977; Répert, Sirey, v⁰ *Accept. de succession*, 649 şi *Conseil judiciaire*, 289; Beau, *op. cit.*, p. 157; Neagu, II, p. 407, No. 147. — Aceiaşi autori decid, cu drept cuvânt, că renunţarea la moştenire nu se va puteà face decât cu asistenţa consiliului, pentrucă renunţarea constitue o înstrăinare. — Şi la Romani, risipitorul interzis aveà capacitatea de a primì o moştenire (L. 5 § 1, Dig., *De adquirenda vel amittenda hereditate*, 29. 2).

(3) Laurent, V, 370 *in fine;* T. Huc, *loco cit.;* C. Rouen şi Douai, D. P. 47. 2. 91; D. P. 56. 2. 56. — *Contrà:* Planiol, I, 2135; Aubry et Rau, *loco cit.;* Baudry et Bonnecarrère, IV, 979; Demolombe, VIII, 733 *bis* şi XV, 562; Beau, *op. cit.*, p. 158; Duranton, VII, 107, care din eroare se citează de Laurent ca profesând opinia contrară; Demante, III, 144; Carré-Chauveau, *op. cit.*, V, partea II, p. 1597, *Quest.* 2507 *undecies*: C. Rennes, D. P. 80. 2. 254; Sirey, 82. 2. 174.

Acceptarea unei donațiuni, unui legat, etc.

A fortiori, deci, acel pus sub consiliu judiciar va puteà să accepte singur o donațiune sau un legat particular nesupuse vreunei sarcini (¹).

Facerea unui testament.

In privința testamentului, nu mai rămâne îndoială că acel pus sub consiliu judiciar va puteà să-l facă, fără asistența consiliului, pentrucă cuvântul *a înstrăinà (rem suam alienam facere)*, întrebuințat de art. 445 și 458 nu poate. în acceptarea sa juridică, să cuprindă și dispozițiile testamentare, cari sunt revocabile și care nu cuprind o înstrăinare actuală (²). „Risipitorul, fiind sub epitropie, zice art. 16 al legiuirei Munteniei din 1834, slobod va fi să-și facă diată. care fiind pravilnică, va aveà tărie“ (³).

C. Caragea.

Darea unui mandat.

Acel pus sub consiliu judiciar având, după cum am văzut, capacitatea de a face singur actele de administrație, poate pentru aceste acte. să dea mandat fie consiliului său, fie unui terțiu, neputând însă da un mandat general decât consiliului său (⁴).

(¹) Baudry et Bonnecarrère, IV, 977; Neagu, II, p. 407, No. 149.

(²) Vezi Laurent, V, 366 *in fine* și XI, 111, 112; Thiry, I, 644 *in fine;* Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 879; Mourlon, I, 1327; Planiol, I, 2140; Marcadé, II, 332; Demante, II, 285 *bis* IV; Demolombe, VIII, 734. 735; Beau, *op. cit.*, p. 128, 129; Neagu, II, p. 410, No. 187, 188; C. Dijon, D. P. 48. 2. 58; Sirey. 48. 2. 95. — Testamentul numai atunci ar fi anulabil când s'ar constatà în fapt, conform dreptului comun, că persoana care l-a făcut nu erà cu mintea întreagă. Cpr. Cas. rom. Bult. S-a 1, 1872, p. 317; Beau, *loco cit.;* Laurent, XI, *loco cit.*

C. Calimach și austriac.

(³) După art. 726 din codul Calimach. risipitorul nu puteà, din contra, să-și facă testamentul său, el putând numai să rânduiască un lucru pentru sufletul său, în ceasul morței sale. Este de observat că codul Calimach modifică de astădată codul austriac, căci după art. 568 din acest din urmă cod, risipitorul poate testà pentru jumătate din averea sa *(nur über die Hälfte seines Vermögens).*

Dr. roman.

După legile romane, admise nu numai în codul Calimach, ci și în vechiul drept francez, risipitorul nu puteà testà pentru că erà interzis, numai testamentul anterior interdicției fiind valid (Instit., II, 12, *Quibus non est permissum testamenta facere*, § 2). Novela XXXIX a împăratului Leon Filozoful menținea însă testamentele risipitorilor, care cuprindeau dispoziții înțelepte. — Acei slabi de minte nu puteau, de asemenea, să facă un testament valid (L. 2, Dig., *Qui testamenta facere possunt,* 28. 1).

Primirea unui mandat.

(⁴) Beau, *op. cit.*, p. 156. — Acel pus sub consiliu judiciar n'ar

Misiunea consiliului judiciar.

Care este misiunea consiliului judiciar? Art. 445 şi 458 dispun că consiliul, ca şi curatorul, *asistă* pe persoana căreia el este rânduit; de unde rezultă că acest consiliu nu reprezintă pe incapabil, după cum tutorul reprezintă pe minor sau pe interzis, ci ia parte la actul pe care îl face incapabilul. Consiliul nu poate deci lucrà singur, după cum nici incapabilul nu poate lucrà fără asistenţa consiliului său [1].

In ce consistă asistenţa consiliului.

A asistà nu însemnează a-şi da numai părerea, după cum crede Duranton (III, 806), sau a autorizà pe incapabil, după cum bărbatul autorizà pe femeea sa, căci cuvântul *asistenţă* lasă a se înţelege că acel care asistă ia parte la săvârşirea actului juridic; de unde rezultă că consimţimântul consiliului trebue să fie special pentru fiecare act juridic şi să fie dat în momentul săvârşirei actului: nu înainte, nici pe urmă, căci altfel actul ar fi anulabil [2].

---

puteà însă, fără asistenţa consiliului, să primească un mandat dela un al treilea, pentrucă mandatul fiind în genere gratuit (art. 1534), el ar puteà constituì pentru dânsul un act de înstrăinare, din cauza acţiunei *ad reddendas rationes* şi acţiunei în daune pe care o are mandantele contra mandatarului, pentru neîndeplinirea mandatului. Vezi Beau, *op. cit.*, p. 155, 156.

[1] Cpr. C. Paris. D. P. 67. 1. 481; Beudant, II, 981; Planiol I, 2121, şi toţi autorii. — In caz când consiliul ar fi lucrat singur în numele incapabilului, el s'ar socotì ca un mandatar sau un *negotiorum gestor* şi, în asemenea caz, el va da socoteli de administraţia sa (art. 1541), risipitorului sau acelui slab de minte, în asistenţa unui consiliu *ad hoc* rânduit de tribunal. Laurent, V, 351; Trib. Paris şi Dijon, D. P. 66. 5. 262. No. 3. — Incapacitatea risipitorului sau acelui slab de minte, fiind cunoscută de toţi prin publicarea primei hotărîri, consiliul *ad hoc* poate de astădată fi numit în camera de consiliu. Cpr. Trib. Dijon, D. P. 67. 3. 5; Sirey, 67. 2. 197; Baudry et Bonnecarrère, IV, 946.

[2] Laurent, V, 351; Thiry, I, 646, p. 630; Arntz, I, 817; Demante, II, 285 *bis* VII; Marcadé, II, 334; Aubry et Rau, I, § 139, p. 870; Demolombe, VIII, 752 urm.; Baudry et Bonnecarrère, IV, 947 urm.; Mourlon, I, 1328; De la Bigne, I, 941. — Vezi însă Répert. Dalloz, *Supplément* v° *Interdiction*, 267, după care, în privinţa actelor extra-judiciare, asistenţa consiliului ar puteà fi dată printr'un act separat, destul este ca acest act să fie anterior acelui al incapabilului la care să fie anexat, şi să determine condiţiile lui principale. Cpr. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 870; Demolombe, VIII, 757. *Asistenţa* consiliului este astfel înlocuită prin *autorizarea* lui. Demolombe

Autorizarea nu poate înlocui asistența consiliului.

Din cele mai sus expuse rezultă că persoana pusă sub consiliu judiciar nu poate fi abilitată de către consiliul său în virtutea unei autorizări generale, prealabilă și nedeterminată, a contractà obligații indefinite (1).

Pentru ca actele prevăzute de art 445 și 458 să fie valide, se cere deci ca consiliul judiciar să fi lucrat împreună cu incapabilul la săvârșirea lor.

Rânduirea unui consiliu ad hoc.

Consiliul n'ar puteà însă să-și dea asistența sa într'o afacere în care el ar aveà interes personal, pentrucă concursul său trebue să fie dezinteresat. In asemenea caz, actul se va face cu asistența unui consiliu *ad hoc* rânduit de tribunal (2).

Consiliul nu poate face actul în locul incapabilului.

Dacă acel pus sub consiliu judiciar nu voește a face actul, consiliul nu va puteà să-l facă în numele incapabilului, chiar dacă ar fi vorba de acte conservatorii (v. *suprà* p. 106, nota 3), pentrucă el nu reprezintă pe incapabil, ci-l asistă numai, întocmai cum curatorul asistă pe minorul emancipat (3).

Consiliul nu poate face opoziție, apel, etc.

Prin aplicarea acestui principiu, am văzut cu toată controversa ce există asupra acestui punct, că consiliul judiciar nu poate singur să facă opoziție, apel sau recurs în numele incapabilului (4).

(VIII, 757) o spune categoric; ceeace după părerea noastră este inadmisibil, pentrucă însuș acest din urmă autor (VIII, 752) recunoaște că cuvântul *asistență*, pe care îl întrebuințează art. 445 și 458, este mai expresiv decât cuvântul *autorizare*, și exprimă ideea unei *cooperări* la actul fie judiciar, fie extrajudiciar *(lex non distinguit)*, pe care îl face incapabilul.

(1) Cas. fr. Sirey, 50. 1. 777, 778; D. P. 51. 1. 42; De la Bigne, I, 941; Baudry et Bonnecarrère, I, 448; Neagu, II. p. 399, No. 47.

(2) Baudry et Bonnecarrère, IV, 949; Demolombe, VIII, 759 *bis*; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 870; Cas. fr. D. P. 60. 1. 503; Sirey, 61. 1. 237; Trib. Paris, D. P. 70. 3. 78. Vezi și *suprà* p. 99.

(3) Laurent, V, 353; Demolombe, VIII, 763; Marcadé, II, 334; Aubry et Rau, I, § 139, p. 868; Planiol, I, 2121; T. Huc. III, 544; Glasson, nota în D. P. 95. 2. p. 427, col. 1-a; Répert. Dalloz, *Supplément*, v° *Interdiction*, 271; Neagu, II, p. 398, No. 32; C. Paris, D. P. 67. 1. 481. — *Contrà:* C. Paris, Sirey, 38. 2. 417 și Répert. Dalloz, v° *Interdiction*, p. 94, nota 2.

(4) Vezi *suprà* p. 95, text și nota 5. — Hotărîrea dată în prezența consiliului și în ființa incapabilului, este deci supusă opoziției din partea acestui din urmă. C. Paris, D. P. 67. 1. 481.

Intreruperea prescripţiei, etc.

Tot astfel, trebue să decidem că consiliul n'ar puteà singur să întrerupă prescripţia care ar curge în contra incapabilului (¹), nici să ceară anularea actelor făcute fără asistenţa lui. (Vezi *infrà* p. 115).

Asist. cons. nu poate fi înlocuită prin autoriz. justiţiei. Controversă.

Ce se va întâmplà însă atunci când incapabilul va voì să facă un act oarecare şi consiliul îi va refuzà asistenţa sa? Autorizarea justiţiei nu va puteà să înlocuiască asistenţa consiliului, pentrucă alta este incapacitatea femeei măritate, şi alta aceea a persoanei pusă sub consiliu judiciar (²).

Rânduirea unui consiliu ad hoc.

Incapabilul va puteà însă să citeze pe consiliul său înaintea tribunalului şi să provoace sau revocarea lui (³), sau rânduirea unui consiliu *ad hoc* (⁴). Tribunalele apreciază în

---

(¹) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 869; Demolombe, VIII, 765.

Curgerea prescripţiei.

Prescripţia curge deci în contra majorilor puşi sub consiliu judiciar (art. 1875). Vezi şi art. 568 Pr. civ. Demolombe, *loco cit.*; Troplong, *Prescription*, II, 741; Duranton, XXI, 298; Marcadé, *Prescription*, asupra art. 2252, p. 154; Répert. Sirey, v° *Conseil judiciaire*, 295 şi *Prescription*, 968: Pand. fr., v° *Conseil judiciaire*, 388; Laurent, XXXII, 53; Baudry et Tissier, *Prescription*, 423; Leroux de Bretagne, *Nouv. traité de la prescription*, I. 611, p. 407; Aubry et Rau, II, § 214, p. 497 (ed. a 5-a); Mourlon, III, 1896 (ed. a 11-a, 1883); Demolombe, VIII, 765; Guillouard, *Prescription*, I, 154; Planiol, I, 1481 (ed. a 2-a), 2702 (ed, a 3-a). Cas. fr. D. P. 60. 1. 339; Sirey, 60. 1. 593. — Prescripţia nu curge, din potrivă, în contra interzisului, pentrucă el este asimilat minorului (art. 454, 1876). Vezi autorii *suprà* citaţi.

(²) Laurent, V, 354; Arntz, I, 821; Demolombe, VIII, 762; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 871; Planiol, I, 2122; De la Bigne, I, 942; T. Huc, III, 544; Beudant, II, 989; Baudry et Bonnecarrère, IV, 951; Neagu, II, p. 400, No. 58; Cas. fr. D. P. 98. 1. 310; Sirey, 1901. 1. 524; Trib. Lille, *Dreptul* din 1883, No. 13, p. 108. — *Contrà:* Magnin, *Tr. des minorités*, I, 900, p. 723 (ed. din 1842); Chardon, *op. cit.*, 278, p. 87 (ed. belg. din 1843).

(³) C. Paris, D. P. 92. 2. 209. — *Contrà:* Thiry, I, 646 *bis;* Arntz, I, 821; Laurent, V, 354.

(⁴) Cpr. Planiol, I, 2122; Beudant, II, 989; Thiry, I, 646 *bis;* Arntz. I, 821: Baudry et Bonnecarrère, IV, 951; Demolombe, VIII, 762; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 871; De la Bigne, I, 942; Neagu, II, p. 400, No. 60 urm.; Cas. fr., Sirey, 68. 1. 429; D. P. 69. 1. 268.—Vezi însă Laurent, V, 354, care zice că soluţia admisă de doctrină şi de jurisprudenţă este îndoelnică şi că, după rigoarea principiilor, refuzul consiliului ar asemenea caz, în mod suveran, motivele care au determinat pe consiliu a refuză asistenţa sa (1).

Răspunderea consiliului. Controversă.

In orice caz, consiliul judiciar va puteà fi tras la răspundere de către incapabil, el fiind responsabil, ca orice mandatar în genere (art. 1540), dacă a refuzat pe nedrept asistenţa sa, sau dacă a dat-o atunci când nu trebuea s'o dea. El va răspunde deci de *culpa levis in concreto* (2).

Darea socotelilor, ipoteca legală.

Consiliul judiciar, neadministrând averea incapabilului, nu dă socoteli (3), după cum nu dă nici curatorul; iar bunurile sale nu sunt supuse ipotecei legale (4).

Incetarea funcţiunei consiliului.

Funcţiunea consiliului judiciar încetează prin revocarea sa pronunţată de justiţie (admiţând că justiţia ar aveà acest drept, ceeace este îndoelnic): prin moartea acelui pus sub

---

împedica facerea actului, consiliul putând numai să fie tras la răspundere printr'o acţiune principală. Cpr. în acelaş sens Trib. Lille (*Dreptul* din 1883, No. 13, p. 108), care zice că niciun text de lege nu conferă justiţiei dreptul de a rândui un consiliu *ad hoc*.

(1) Cas. fr. D. P. 99. 1. 399; *Pand. Périod.* 99. 1. 519; Sirey, 99. 1. 500; Trib. Lille, *Dreptul* din 1883, No. 13, p. 108; Baudry et Bonnecarrère, IV, 951 *in fine*.

(2) Cpr. Laurent, V, 355; Beudant, II, 990; Demolombe, VIII, 779; Baudry et Bonnecarrère, IV, 953; Thiry, I, 646 *bis*. Vezi Trib. şi C. Paris. D. P. 92. 2. 209. — Vezi însă Toullier D., I, partea II, 1377, p. 304, după care consiliul n'ar aveà nicio responsabilitate, exceptându-se bine înţeles cazul de dol: *Consilii non fraudenti nulla est obligatio*, zice o maximă cunoscută (L. 47, Dig., *De regulis juris antiqui*, 50. 17). — După Aubry et Rau (I, § 139, p. 871), consiliul n'ar răspunde decât de dolul său şi de *culpa lata*, care este asimilată dolului *(dolo proxima)*. Vezi asupra responsabilităţei consiliului, Neagu, II, 401, No. 75 urm. Incât priveşte responsabilitatea tutorului, vezi t. II, p. 719 urm., iar încât priveşte acea a curatorului, vezi acelaş tom, p. 835. Vezi în cât priveşte teoria generală a culpelor, t. VI a Coment. noastre, p. 306 urm.

(3) Beudant, II, 990; Baudry et Bonnecarrère, IV, 954; Neagu, II, p. 401, No. 78. Incât priveşte curatorul minorului emancipat, vezi t. II, p. 835.

(4) Beudant şi Baudry et Bonnecarrère, *loco suprà cit.*; Répert. Sirey, *Hypothèques*, 1263; Baudry et Loynes, *Privil. et hypothèques*, II, 1175; Thiry, t. I, 646 *bis* şi t. IV, 459; Colmet de Santerre, IX, 82 *bis* IV; Guillouard, *Privil. et hypothèques*, II, 709; Aubry et Rau, III, § 264 *ab initio*, p. 354 (ed. a 5-a); Martou, *Privil. et hypothèques*, II, 773, p. 364.

consiliu, și în fine, prin restabilirea lui în exercițiul drepturilor sale (¹).

Cazurile în care tribunalul rândueşte un alt consiliu judiciar.

Moartea consiliului judiciar sau încetarea lui din funcție pentru altă cauză, nu restabilește însă pe acel pus sub consiliu judiciar în exercițiul drepturilor sale, ci în asemene caz, tribunalul îi rândueşte un alt consiliu atât după cererea persoanelor cari au calitatea de a provocà rânduirea unui asemenea consiliu, cât și după cererea ori cărei persoane interesate, de exemplu: un debitor care ar voi să se libereze și n'ar aveà cui să plătească (²).

Anularea actelor făcute fără asistența consiliului (art. 445, 448, 458).

Cazurile când acel pus sub consiliu poate ataca actele făcute de dânsul, conform dreptului comun.

Când acel pus sub consiliu judiciar a făcut singur unul din acele acte neprevăzute de art. 445 și 458, el nu-l poate atacà, ca și ori care major în genere, decât pentru eroare, dol sau violență (art. 953 urm.).

Aceeaș soluție este admisibilă în privința actelor prevăzute de art. 445 și 458, atunci când aceste acte au fost făcute cu asistența consiliului (³).

Cazurile când actul ar fi fost făcut fără asistența consiliului.

In cas însă când acel pus sub consiliu judiciar ar fi făcut, fără asistența consiliului, unul din acele acte prevăzute de art. 445 și 458, de exemplu: o tranzacție, un împrumut, etc., actul va fi socotit ca *fără ființă*, după cum se exprimă art. 448, ceeace însemnează că justiția va trebui să-l anu-

---

(¹) Funcțiunea consiliului mai încetează încă prin demisia lui, pentru cei cari admit că funcțiunea lui nu este obligatorie. Cpr. Aubry et Rau, I, § 139, p. 871. Chestiunea este însă controversată. Vezi *suprà* p. 91, text și nota 1.

(²) Cpr. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 871; Demolombe, VIII, 776, 777.— Se decide în genere că și risipitorul sau slabul de minte ar puteà el însuş să ceară rânduirea unui nou consiliu, pentrucă rudele lui ar puteà anume să-l lese fără consiliu, în scopul ca el să nu poată face actele prevăzute de art. 445 și 458. Vezi autorii de mai sus. Asupra chestiunei de a se şti dacă cineva poate, din capul locului, să provoace rânduirea unui consiliu judiciar în interesul său propriu, vezi *suprà* p. 85, text și nota 4, unde se arată controversa.

(³) Laurent, V, 373; Demolombe, VIII, 768.

leze, îndată ce se va dovedì că el a fost făcut în urma publicărei hotărîrei de rânduire a consiliului (¹).

Sancţiunea neobservărei formelor legale nu poate, în adevăr, să fie alta decât anularea actului ca şi în materie de interdicţie (²).

Nulitate relativă.

Nulitatea fiind însă relativă, nu va puteà fi propusă decât de incapabil, sau de moştenitorii ori representanţii săi (³), după cum dispune anume art. 341 din codul italian.

Nulitatea nu poate fi propusă de consiliul judiciar. Controversă.

Nulitatea nu poate fi propusă de consiliul judiciar pentrucă el nu reprezintă pe risipitor sau pe acel slab de minte (⁴), nici de persoanele capabile care au contractat cu acel pus sub consiliu (art. 952). (C. Alger, D. P. 98. 2. 448).

(¹) Cpr. Planiol, I, 2143; De la Bigne, I, 943; Laurent, V, 373; Thiry, I, 647; Beudant, II, 986, p. 614; Baudry et Bonnecarrère, IV, 895. Vezi şi *suprà* p. 61.

(²) Cpr. C. Bucureşti, *Cr. judiciar* din 1901, No. 40; Trib. Ilfov, *Cr. judiciar* din 1889, No. 12 şi din 1900, No. 35.

(³) Planiol, I, 2143; De la Bigne, I, 943; Laurent, V, 374; Thiry, I, 647; Demolombe, VIII, 769; T. Huc, III, 555; Baudry et Bonnecarrère, IV, 996; Beudant, II, 986, p. 614, Aubry et Rau, I, § 140, p. 879; Neagu, II, p. 413, No. 218 urm.; Cas. fr. D. P. 1900. 1. 422; D. P. 1902. 1. 185; Sirey. 1903. 1. 273.

Neaplicarea în specie a art. 322 C. penal Controversă.

Dar dacă acel pus sub consiliu judiciar poate cere anularea actelor făcute de dânsul în timpul incapacităţei sale, el nu poate, pe baza art. 322 din codul penal, să ceară condamnarea aceluia care prin fraudă ar fi abuzat de nevoile şi slăbiciunile sale, de oarece acest text se referă numai la minori, şi în materie penală totul este de strictă interpretare. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1899, No. 18; Garraud, *Tr. th. et pratique du droit penal fr.*, V, 2299, p. 608 (ed. a 2-a). — *Contrà:* Blanche. *Études pratiques sur le C. pénal*, VI, 193; Répert. Sirey, v⁰ *Abus des besoins des mineurs*, 13. — Acest text este însă, fără nicio îndoială, aplicabil interzişilor, pentrucă aceştia sunt în total asimilaţi minorilor (art. 454 C. civ.). Garraud, *loco cit.*, 492; Répert. Sirey, v⁰ *cit.*, 12; Trib. Ilfov, *loco cit.*, consid. dela p. 149, col. 2. Vezi în această privinţă articolul ce am publicat în revista „*Pagini juridici*“ (ziar care apare la Craiova), No. 6 din 30 Iunie 1907.

(⁴) Laurent, V, 353; Baudry et Bonnecarrère, IV, 996 urm.; Valette, *Explic. sommaire*, p. 388; Thiry, I, 647; Aubry et Rau, I, § 139, p. 869, nota 4; Neagu, II, p. 413, No. 228 şi autorii citaţi în nota precedentă. — *Contrà:* Trib. Ilfov, *Cr. judiciar* din 1899, No. 12; Cas. fr. şi belg. Sirey, 38. 1. 417;

Timpul în care se poate exercită acțiunea în anulare.

Incapabilul va avea zece ani pentru a exercită acțiunea în anulare, și acest termen va curge dela publicarea hotărîrei care a desființat puterile consiliului judiciar (art. 459 și 1900) (¹). Dacă el a murit incapabil, termenul de zece ani va curge pentru moștenitori dela moartea lui (²).

Confirmarea actului anulabil.

Acțiunea în anulare nu va mai puteà să aibă loc, dacă acel pus sub consiliu judiciar a confirmat actul iregular, fie în mod expres (art. 1190), fie în mod tacit (art. 1167), în urma publicărei hotărîrei, care i-ar fi ridicat incapacitatea. (Argum. prin analogie din art. 1163).

Confirmarea poate să aibă loc și în timpul incapacităței acelui pus sub consiliu judiciar, însă în acest din urmă caz, numai cu asistența consiliului (³).

Actele solemne.

Numai actele solemne precum: donațiunea, ipoteca, etc., nu vor puteà fi confirmate. Nule în privința formelor, ele vor trebuì să fie refăcute cu formele legale (art. 1168).

Efectele anulărei actului.

Actul odată anulat de justiție se consideră ca și cum n'ar fi avut niciodată ființă, părțile fiind puse în starea în care erau înainte de a contractà. Incapabilul care a lucrat fără asistența consiliului, este deci în drept a cere restituirea

---

Sirey, 97. 1. 113; D. P. 97. 1. 404; Sirey, 97. 4. 6; C. Nancy, D. P. 98. 2. 512 și *Dreptul* din 1897, No. 70, p. 586. După aceste decizii (aprobate de Lyon-Caen, Sirey, 97. 1. 113), consiliul ar fi în drept a cere anularea actelor risipitorului, punând pe acest din urmă în cauză. Vezi în acest din urmă sens și alte decizii mai vechi citate în Répert. Sirey, v⁰ *Conseil judiciaire*, 346. Planiol (I, 2146) zice cu drept cuvânt, în această privință, că materia consiliului judiciar este mai mult opera tribunalelor decât acea a legei.

(¹) Laurent, V, 374; Demolombe, VIII, 766; Thiry, I, 647, p. 631; Valette, *Explic. sommaire*, p. 388; Planiol, I, 2143; Baudry et Bonnecarère, I, 1001; De la Bigne, I, 943; Neagu, II, p. 413, No. 230; Cas. fr., Sirey, 91. 1. 149; D. P. 91. 1. 454. Cpr. Trib. Mehedinți, *Cr. judiciar* din 1900, No. 47. — Vezi însă C. Angers și Cas. fr. Sirey, 60. 2. 29; D. P. 60. 1. 339.

(²) Cas fr. Sirey, 91. 1. 149; D. P. 91. 1. 454; T. Huc, III, 555; Valette, *op.* și *loco suprà cit.* In privința interdicției, v. *suprà* p. 63.

(³) Demolombe, VIII, 759; Laurent, V, 374; Baudry et Bonnecarrère, IV, 1000; Aubry et Rau, I, § 139, p. 870; Cas. fr. D. P. 60. 1. 339; Sirey, 60. 1. 593; C. Rennes, D. P. 79. 2. 65, 66. Cpr. Cas. rom. Bult. 1905, p. 1155 și *Dreptul* din 1905, No. 83. Vezi *suprà* p. 97.

lucrurilor înstrăinate fără îndeplinirea formelor legale (Trib. și C. Lyon, D. P. 84. 2. 83), fiind însă obligat a restitui sumele ce i-ar fi folosit personal, căci altfel el s'ar înavuți în detrimentul altuia, ceeace echitatea nu permite (art. 1098, 1164) (¹).

Dovedirea folosului ce a tras incapabilul din actul anulat.

Persoana care a contractat cu incapabilul trebue să dovedească că acesta din urmă a tras un folos personal din sumele sau lucrurile primite de dânsul (art. 1169) (²), această dovadă neputând să rezulte din însuș actul anulat, ci din alte împrejurări (³).

Soarta actelor făcute de viitorul incapabil înaintea publicărei hotărîrei.

Până acum am vorbit de actele săvârșite de incapabil în urma publicărei sentinței de rânduire a consiliului, pentrucă după cum știm, numai de atunci incapacitatea parțială care rezultă din rânduirea acestui consiliu începe a-și produce efectele sale (art. 448). Ce trebue să decidem în privința actelor făcute de viitorul incapabil înainte de publicarea acestei sentințe sau chiar în timpul procesului? Ele vor fi fără nicio îndoială valide, și justiția nu le va puteà anulà decât în două anumite cazuri:

1⁰ când se va dovedi că persoana care le-a făcut nu aveà în momentul contractărei, uzul rațiunei sale, în care caz ele vor fi socotite inexistente, conform dreptului comun.

Cazul când cei de al treilea, cari au contractat cu un risipitor, erau de rea credință. Controversă.

2⁰ Actele anterioare publicărei sentinței de rânduire a consiliului vor puteà fi anulate atunci când se va stabilì că acei de al treilea, cari au contractat cu un risipitor sau cu un slab de minte, au avut cunoștință despre acțiunea prin care se provocase rânduirea unui consiliu judiciar, și totuș au contractat cu dânsul, profitând de slăbiciunile lui și voind astfel a zădărnicì efectele hotărîrei care urmà să restrângă capacitatea sa, căci este de principiu că toate actele făcute în frauda legei sunt anulabile (⁴).

(¹) Trib. Ilfov, *Cr. judiciar* din 1899, No. 12 și din 1900, No. 35, precum și autoritățile citate *suprà* p. 97, nota 1 *in fine*.

(²) Laurent, XIX, 70; Demolombe, XXIX, 174.

(³) Cpr. Cas. fr. D. P. 70. 1. 432; Sirey, 70. 1. 387.

(⁴) Vezi în acest sens. Toullier D. I, partea II, 1383; Baudry-Lacantinerie, I, 1192 (ed. a 5-a); Laurent, V, 375 *in fine*; Demolombe, VIII, 772; Cas. fr., Trib. și C. Paris, etc., Sirey, 97. 1. 113; D. P. 97. 1. 404; Sirey, 98. 1. 305; D. P. 98. 1. 413; D. P. 95. 2. 425; *Dreptul* din 1905, No. 67, p. 549; D. P. 96. 2. 261; C. Nancy, *Dreptul* din 1897, No. 70 și D. P. 98. 2. 512; Trib. Marseille, *Revue du notariat,* anul 1907, p. 736, Dovedirea fraudei.

Frauda la lege va puteà, în asemenea caz, fi dovedită prin orice probe, precum: martori, presumpţii, etc. (1).

Veracitatea datei actului.

Cât pentru dificultăţile care s'ar puteà ivi în privinţa veracităţei datei ce ar aveà actul subscris de un interzis sau de o persoană pusă sub consiliu judiciar, vezi *suprà* p. 60.

Rânduirea unui consiliu provizoriu.

Consiliul judiciar se rândueşte de tribunalul civil al domiciliului pârîtului, după cum prevede anume art. 5 din legiuirea Munteniei dela 1834, tribunalul putând şi în asemenea caz să rânduiască pârîtului un consiliu judiciar *provizoriu* (art. 443); însă puterile acestui administrator provizoriu nu pot fi mai întinse decât acele ale consiliului definitiv (2).

Art. 439.

Cererea de rânduire a unui consiliu judiciar se face conform art. 439, cu această deosebire că, în caz de risipire, reclamantul nu este obligat a anexà vreun act justificativ, pentru că risipirea nu rezultă din acte sau titluri, ci din cheltueli nemăsurate. (Laurent, V, 347).

Art. 440, 442.

Consiliul de familie îşi va da părerea conform art. 440 (3), iar tribunalul va supune unui interogator atât pe acel slab de minte cât şi pe risipitor (art. 442) (4).

No. 13044 şi *Cr. judiciar* din 1908, No. 6; Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1903, No. 7 şi *Cr. judiciar* din acelaş an, No. 32; Cas. rom. Bult. 1905, p. 106. — *Contrà:* Pothier, *Oblig.*, II, 51; Aubry el Rau, I, § 141, p. 880, text şi nota 28; T. Huc, III, 556; Beudant, II, 986, p. 616; De la Bigne, I, 944; Baudry et Bonnecarrère, IV, 836, n. 2. Vezi şi *suprà* p. 59, *ad notam.* — S'a decis chiar ca actul ar puteà fi anulat, dacă terţiul contractant ar fi avut cunoştinţă numai de intenţiunea familiei de a provocà rânduirea unui consiliu judiciar. C. Paris. D. P. 55. 2. 246.

(1) Cas. rom. *Dreptul* din 1887, No. 68 şi Bult. 1887, p. 416; Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1903, No. 7 şi *Cr. judiciar* din acelaş an, No. 32, p. 270.

(2) Cpr. Demolombe, VIII, 772 *in fine;* Baudry et Bonnecarrère, IV, 944; Aubry et Rau, I, § 138, p. 865, nota 11 *bis;* C. Bourges şi Cas. fr. D. P. 85. 1. 375; Sirey, 86. 2, 157.

(3) Baudry et Bonnecarrère, IV, 943; Cas. fr. Sirey, 48. 1. 77; D. P. 50. 1. 281; D. P. 87. 1. 211; Sirey, 88. I. 69.

(4) Tribunalul va supune unui interogator chiar pe risipitor, cu toate că el s'ar puteà apărà şi în cursul dezbaterilor, pentrucă el având uzul facultăţilor sale, va puteà să deà explicaţii asupra cheltuelilor în baza cărora s'a cerut rânduirea consiliului. Demolombe, VIII, 706; Baudry et Bonnecarrère, IV, 943; Massé-Vergé, I, § 248, p. 487, nota 8; Marcadé, II, 335; Aubry et Rau, I, § 138, p. 865, nota 12; Laurent, V, 347;

Cercet. cu martori, comisia medicală, etc.

Tribunalul va puteà, la nevoe, să ordone şi o cercetare cu martori (art. 439 C. civ.)(¹), iar comisia medicală îşi va da neapărat părerea asupra stărei acelui slab de minte (art. 445).

In caz însă când rânduirea consiliului ar fi cerută pentru risipire, cercetarea medicală este inutilă, pentrucă pârîtul se bucură de întregimea minţei sale.

Asupra persoanelor cari pot cere rânduirea unui consiliu judiciar, vezi *suprà* p. 85.

Art. 444, 460 C. civ.

Hotărîrea se pronunţă în şedinţă publică (art. 444 C. civ.), în urma concluziilor procurorului (art. 460 C. civ. şi 81 Pr. civ.) (²).

Publicarea hotărîrei.

Hotărîrea se comunică părţilor, şi se înscrie în registrul tribunalului, publicându-se prin *Monitorul oficial* sau prin gazeta oficială a Curţei respective (art. 445, 447, 458, 459 C. civ.), tot ce s'a zis în privinţa interdicţiei fiind aplicabil şi în specie. (Vezi *suprà* p. 37 urm.)(³).

Cas. fr. D. P. 48. 1. 63; Sirey, 48. 1. 177; Sirey, 69. 1. 119; D. P. 69. 1. 229; C. Bordeaux, D. P. 55. 2. 105.— *Contrà:* Duvergier asupra lui Toullier, I, partea II, p. 303, nota *b;* C. Agen (decizie casată), D. P. 48. 1. 63.

(¹) Cpr. art. 6 din legiuirea Munteniei dela 1834.

(²) S'a decis, înainte de revizuirea procedurei civile din 1900, că prezenţa minist. public nu erà necesară la judecarea unei cereri de punerea unei persoane sub consiliu judiciar (Cas. rom. Bult. 1890. p. 1000), şi în adevăr, legea din 29 Oct. 1877 asupra atribuţiilor minist. public, care a modificat toate textele din codul civil privitoare la concluziile procurorului, prin urmare şi art. 460, nu vorbeşte decât de minori şi interzişi. Astăzi însă, art. 81 din procedura civilă pune îndatorirea minist. public de a luà concluzii şi în cauzele în care este vorba de rânduirea unui consiliu judiciar. Ministerul public se poate însă, în toate cazurile, referì la apreciarea judecătorilor. Cas. rom. Bult. 1890, p. 1149. Art. 81 Pr. civ.

(³) După legiuirea Munteniei din 1834 (art. 9—11), publicarea se făceà prin afigerea hotărîrei timp de 100 zile cel puţin în toate judecătoriile de întâia cercetare şi în toate magistraturile oraşelor (primării). Judecătorii cari, în urma acestei publicări, ar fi întărit vreun împrumut sau vreo înstrăinare a averei risipitorului, erau responsabili către cei cu pretenţii pentru pagubele lor, responsabilitate care astăzi nu mai există, căci în dreptul actual, judecătorii nu mai pot fi traşi la răspundere, decât prin acţiunea recursorie civilă *(prise à partie)* şi numai Dr. vechiu.

Căile de reformare și anulare.

Căile de reformare și de anulare sunt aceleași ca și în materie de interdicție.

Revocarea consiliului judiciar (art. 459 in fine).

Pronunțarea sentinței în public și publicarea ei.

Persoana căreia s'a rânduit un consiliu judiciar nu poate fi restabilită în exercițiul drepturilor sale, decât cu îndeplinirea tuturor formalităților prescrise pentru rânduirea acestui consiliu (art. 459)(¹), adecă: în urma unei cereri, a unui interogator făcut în camera de consiliu, a avizului consiliului de familie, etc.

Cererea având de obiect desființarea consiliului judiciar se va îndreptà la domiciliul actual al pârîtului, chiar dacă acest consiliu ar fi fost rânduit de alt tribunal(²).

Tribunalul va pronunțà sentința în public (art. 444, 459), în urma concluziilor procurorului (art. 460 C. civ., 81 Pr. civ.), și această hotărîre nu-și va produce efectele sale decât în urma publicărei prin Monitor sau prin gazeta oficială a Curței respective (art. 448, 457, 459); de unde rezultă că până la publicare, acel pus sub consiliu tot incapabil rămâne(³).

---

atunci când au lucrat cu vicleșug sau au fost mituiți (cpr. Trib. Ilfov, *Cr. judiciar* din 1897, No. 41), sau în fine, în caz de tăgadă de dreptate, în cazurile când legea îi declară anume responsabili (art. 305 Pr. civ). Vezi asupra responsabilităței judecătorilor, t. V a Coment. noastre, p. 429 urm.

(¹) Cpr. art. 17 din legea Munteniei dela 1834, art. 377 C. Calimach (283 C. austriac), etc.

(²) Demolombe, VIII, 775; T. Huc, III, 558; Laurent, V, 379; Aubry et Rau, I, § 138 *in fine*, p. 867. — De câte ori va fi însă vorba de înlocuirea consiliului care, de exemplu, ar fi murit (v. *suprà* p. 114), tribunalul competent va fi acel care l-a rânduit, iar nu acel al domiciliului actual al pârîtului. C. Nîmes, D. P. 72. 2. 187. Cpr. C. Nancy, D. P. 69. 2. 199.

(³) Cas. rom. *Dreptul* din 1901, No. 30; *Cr. judiciar* din 1901, No. 31 și Bult. 1901, p. 384; C. Galați, *Dreptul* din 1903, No. 51; Trib. Brăila, *Cr. judiciar* din 1906, No. 37. — Majoritatea trib. Râmnic-Sărat a decis, cu toate acestea, că incapacitatea risipitorului încetează din ziua ridicărei consiliului printr'o hotărîre judecătorească, iar nu din ziua publicărei acestei hotărîri (*Dreptul* din 1893, No. 6. Cpr. și Cas. rom. Bult. 1897, p. 345). Această soluție este, după părerea noastră, Necesitatea unei hotărîri judecătorești.

Ca și incapacitatea interzisului, aceea a persoanei pusă sub consiliu judiciar încetează numai printr'o hotărîre judecătorească, care ridică incapacitatea. Alt mod de încetarea incapacității nu există în timpul vieței incapabilului.

Astfel s'a decis, cu drept cuvânt, că o femee nemăritată sau văduvă, care se mărită după ce a fost pusă sub consiliu judiciar, rămâne incapabilă până la ridicarea incapacității sale printr'o hotărîre judecătorească și publicarea acestei hotărîri (¹).

Persoanele îndrituite a cere desființarea consiliului. Controversă.

Cari sunt însă persoanele îndrituite a cere desființarea consiliului judiciar? Chestia este controversată ca și în privința ridicărei interdicției. (Vezi *suprà* p. 76 urm.). După opinia generală, desființarea consiliului poate fi cerută de toți acei cari sunt în drept a provocà rânduirea consiliului, prin urmare, atât de ministerul public cât și chiar de acel pus sub îngrijirea acestui consiliu (²). Prin aplicarea acestui principiu s'a decis, cu drept cuvânt, că o femee poate cere desființarea consiliului judiciar, care fusese rânduit bărbatului său (³).

---

inadmisibilă, pentrucă art. 459 trimețându-ne la art. 457, în acest din urmă text se zice categoric că incapacitatea interzisului nu încetează decât dela publicarea hotărîrei care a ridicat-o. Acest lucru îl dovedește foarte bine minoritatea tribunalului Brăila, compusă din amicul nostru d-l G. V. Buzdugan (astăzi consilier la Curtea din București).

(¹) Cpr. C. Poitiers și Lyon, D. P. 82. 2. 247; Sirey. 83. 2. 8; D. P. 89. 2. 274; Baudry et Bonnecarrère, IV, 1003; Demolombe, VIII, 697; Thiry, I. 648; Laurent, V, 377; T. Huc, III. 558; Aubry et Rau, 1, § 138 *in fine*, p. 867; Neagu, II, p. 417, No. 40. — *Contrà:* C. Nancy, Sirey, 39. 2. 283 și Répert. Dalloz, v⁰ *Interdiction*, 251, nota 2; Massé-Vergé, 1, § 248, p. 487, nota 5.

(²) Demolombe. VIII, 774; Baudry et Bonnecarrère, IV, 1003 *in fine:* T. Huc, III, 558. Arntz. I, 820. — După rigoarea principiilor, ar trebuì ca acel pus sub consiliu judiciar să nu poată cere ridicarea incapacității sale decât cu asistența consiliului, pentrucă el nu poate pledà singur până la publicarea sentinței care îl restabilește în drepturile sale. Se admite însă, cu toate astea, că el nu are nevoe, în asemenea caz, de asistența consiliului. Vezi *suprà* p. 94.

(³) C. Rennes. Répert. Dalloz, v⁰ *Interdiction*. No. 313, nota 1; Dalloz, *Nouveau C. civil annoté*, I, art. 514, No. 117.

Natura statutului interdicției și consiliului judiciar (Drept internațional).

Legile privitoare la interdicție și la rânduirea unui consiliu judiciar atârnă fără nici o îndoială de statutul personal, pentrucă sunt relative la capacitatea persoanelor (art. 2, § 2); de unde rezultă că Românul interzis sau pus sub consiliu judiciar va fi pretutindeni incapabil, chiar în privința bunurilor situate în străinătate; și *vice-versà*, străinul interzis în țara lui va fi incapabil și în România, pentrucă el trebue să se bucure peste tot locul de protecția legei sale(1).

Nepublicarea sentinței străine și neînvestirea ei cu formula executorie de către judecătorii români. Controversă.

Hotărîrea tribunalelor străine, care ar ridicà cu totul sau ar restrânge numai în parte capacitatea străinului, își va produce efectele sale în țara noastră, cu toate că ea n'ar fi fost publicată în România și n'ar fi fost învestită cu formula executorie de către judecătorii noștri, pentrucă principiul înscris în art. 374 Pr. civ. nu-și primește aplicare decât atunci când hotărîrea străină cuprinde o condamnare bănească care necesitează o urmărire silită asupra averei mișcătoare sau nemișcătoare situată în România(2).

---

(1) Cpr. Cas. fr. și Trib. Paris, D. P. 69. 1. 267 și *Dreptul* din 1893, No. 67; Laurent, *Dr. civil international*, VI, 72 urm.; Froelix-Demangeat, *Tr. de dr. international privé*, I, p. 207; Weiss, *Tr. th. et pratique de dr. international privé*, III, p. 369; T. Huc, III, 520; Pand. fr., v° *Interdiction judiciaire*, 1185 urm. — Prin aplicarea acestui principiu, trebue să decidem că femeea unui Român interzis în Franța va fi epitroapa legală a bărbatului său, conform art. 452 C. civil, pe când femeea unui Francez interzis în România, nu va fi epitroapă de drept, ci va puteà numai fi rânduită epitroapă dativă de către consiliul de familie, conform art. 507 din codul francez. Cpr. Laurent, *op. cit.*, VI, 78.

(2) Cpr. T. Huc, III, 520; Weiss, *op. cit.*, III, p. 369 și 371 urm.; Pand. fr., v° *cit.*, 1185, 1190 urm.; Neagu, II, p. 418, No. 9 urm. Cu toate acestea chestiunea este controversată în privința execuatorului. Vezi t. II a Coment. noastre, p. 365 (ed. a 2-a) și t. VII, p. 460, text și nota 2. Ea este, de asemenea, controversată în privința chestiunei de a se ști dacă hotărîrea de interdicție trebue să fie publicată în țara în care urmează a-și produce efectele sale. Vezi pentru afirmativa, Rollin, *Pr. de dr. international privé*, II, 678, p. 229. —

Dr. olandez.

Din principiile mai sus expuse rezultă că Românul constatat ca risipitor, nu va puteà fi interzis în Olanda, conform art. 487 din codul olandez, pentrucă după legile noastre, risipirea nu poate da loc la interdicție. Hotărîrea tribunalelor olandeze care ar pune sub tutelă pe un risipitor de naționalitate română, va fi deci lipsită de orice efecte în țara noastră. Tribunalele române ar puteà însă foarte bine să pronunțe interdicția unui risipitor a cărui lege națională ar admite interdicția, pentrucă statutul său personal îl urmărește pretutindeni (¹).

Dr. englez.

Tot astfel, trebue să decidem că un risipitor de naționalitate engleză n'ar puteà fi pus sub consiliu judiciar de către autoritățile române, pentrucă în Anglia, risipitorul își păstrează exercițiul tuturor drepturilor sale(²).

Tribunalele engleze ar puteà însă foarte bine să rânduiască un consiliu judiciar unui risipitor de naționalitate română, însă autoritățile engleze se vor ferì, de bună samă, de a aplicà legile române, pentru a nu leza interesul Englezilor cari ar contractà cu risipitorul român. (Cpr. Laurent, *op. cit.*, VI, 80).

Din cele mai sus expuse rezultă că străinii pot fi interziși sau puși sub consiliu judiciar de către autoritățile

---

Contrà: Weiss, *loco cit.;* T. Huc, *loco cit.;* Trib. Paris, *J. Clunet,* anul 1895, p. 104 și anul 1893, p. 860. Această din urmă părere este singură juridică.

(¹) Cpr. C. București, *Dreptul,* din 1904, No. 28; Laurent, *op. cit.,* VI, 79. Vezi proectul de convențiune relativ la interdicție și măsurile analoage de protecțiune în *Proectele conferenței a patra de drept internațional privat dela Haga,* de P. Missir, p. 219 urm. (București, 1905). Vezi și regulele formulate de Institutul de drept internațional la Cambridge, în 1895 (Weiss, *op. cit.,* III, p. 373 urm.). — Tot legea națională a incapabilului va determinà dacă interzisul trebue pus sub tutelă sau numai sub curatelă, puterile tutorului sau curatorului, etc. Weiss, *op. cit.,* III, p. 368; Neagu, II, p. 418, No. 4 urm. — Cauzele cari fac să înceteze interdicția și consiliul judiciar vor fi și ele determinate tot după legea personală a incapabilului. Weiss, *op. cit.,* III, p. 373; Neagu, II, p. 418, No. 8.

(²) Vezi *suprà* p. 2, nota 1 *in fine.* Cpr. C. Paris, *J. Clunet,* 1896, p. 147 și *Cr. judiciar* din 1900, No. 69 (cu observ. noastră); Laurent, *op. cit.,* VI, 80; Weiss, *op. cit.,* III, p. 368.

române, dacă statutul lor personal admite asemenea măsură de protecţiune, pentrucă ei se bucură în ţara noastră, atât în privinţa persoanei cât şi a bunurilor, de aceeaş protecţiune de care se bucură şi Românii (art. 11 Constit.)(¹).

Tutela. Aceeaş soluţie este admisibilă şi în privinţa tutelei(²).

(¹) Cauzele interdicţiei vor fi apreciate după legea personală a străinului, care va decide dacă o persoană poate sau nu fi interzisă, etc. Cas. Florenţa, Sirey, 97. 4. 20; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1178; Weiss, *op. cit.*, III, p. 367.

(²) Vezi în privinţa tutelei, în dreptul internaţional, t. II a Coment. noastre, p. 814 urm. (ed. a 2-a).

CARTEA II

Despre bunuri și despre osebitele modificațiuni ale proprietății (1).

Împărțirea C. civil.

Cartea I se ocupă despre persoane, cartea II despre bunuri, iar cartea III despre modurile prin care se dobândește proprietatea.

Acțiuni.

Primul proect al codului civil fr. din 1793 tratà în cartea IV despre acțiuni, ca și Institutele lui Justinian, însă această împărțire a fost în urmă părăsită, legiuitorul ocupându-se de acțiuni în procedura civilă și în legea judecătoriilor de ocoale(2).

Lucruri, bunuri.

Legiuitorul întrebuințează uneori cuvântul *lucruri* în loc de *bunuri* (art. 480, 482, 485, 488, etc.), însă aceste cuvinte nu sunt sinonime, căci prin *lucruri* se înțelege tot ce are ființă în realitate sau numai în imaginație, *omne quod est aut cogitatur*; tot ce este lipsit de personalitate, zice art. 369 din codul portughez (3), de exemplu: o carte, o masă, înțelepciunea, etc. (4); iar prin *bunuri (bona, beare,*

Inexactitatea rubricei.

(1) Această rubrică este inexactă, după cum foarte bine observă Marcadé (II, 337), pentrucă în titlul I legiuitorul se ocupă despre distincțiunea bunurilor, în titlul II despre proprietate, iar în titlul III și IV, despre desmembrarea proprietății. Rubrica, pentru a fi exactă, ar trebuì deci să fie intitulată ca în codul italian: *Despre bunuri, despre proprietate și modificările ei.*

(2) Vezi noua lege a judec. de ocoale, promulgată în *Monitorul oficial* din 30 Decembrie 1907, No. 216.

C. portughez.

(3) *„Cousa diz-se em direito tudo aquillo que carece de personalidade"*.

(4) Astfel aerul, soarele, marea, etc., sunt *lucruri* iar nu *bunuri*,

a face fericit) (¹), se înţeleg lucrurile susceptibile de o proprietate publică sau privată (²). Lucrul este deci *genul*, iar bunurile constituesc *specia*, adecă acele lucruri asupra cărora omul poate să aibă drepturi.

Drepturile. Drepturile patrimoniale, adecă cari au bunurile de obiect, au fost şi ele clasificate între bunuri, afară de dreptul de proprietate, cel mai însemnat din toate, din care nu s'a făcut un bun aparate deosebit de lucrul la care el se aplică.

C. Calimach. Art. 378. pentrucă nu sunt susceptibile de însuşire, ci servesc uzului comun al tuturor. „Tot aceea ce slujeşte spre întrebuinţarea oamenilor, se numeşte lucru după a legei înţeles“, zice art. 378 din codul Calimach (285 C. austriac).

(¹) *„Bona ex eo dicuntur, quod beant, id est, beatos faciunt; beare est prodesse“*. (L. 49, Dig., *De verborum significatione*, 50. 16).

C. italian. Art. 406. (²) Cpr. art. 406 C. italian, care se exprimă în modul următor: „Toate lucrurile susceptibile de a face obiectul unei proprietăţi publice sau private, sunt bunuri imobile sau mobile“. V. cu toate acestea G. Boissonade care, în Ante-proectul codului japonez (I, p. 21), critică această definiţie, dată de art. 406 din codul italian, zicând că prin *bunuri* trebue să înţelegem numai *drepturile* cari compun patrimoniul omului.

TITLUL I

Despre distincţiunea bunurilor.

Art. 461. — Toate bunurile sunt mobile sau imobile. (Art. 2, 113, 396. 401, 408, 428, 462 urm., 489 urm., 1242 urm., 1265, 1272 urm., 1295, 1315 urm., 1685, 1697, 1727 urm., 1751, 1824 urm., 1895 urm., 1909 C. civ. Art. 811 C. com. Art. 58 urm.. 406, 492 urm. Pr. civ. Art. 516 C. fr.).

Impărţirea lucrurilor.

Lucrurile se împart în mai multe categorii. Astfel, lucrurile sunt:

Lucrurile, corporale şi incorporale.

1⁰ *Corporale, trupesti*, după cum le numesc art. 386 şi 387 din codul Calimach (291, 292 C. austriac), *quæ sua natura tangi possunt*, şi *incorporale* sau *netrupeşti (quæ tangi non possunt, quæ in jure consistunt)*, precum este: dreptul de a vànà, de a pescuì şi celelalte drepturi reale sau personale (¹).

Lucrurile fungibile şi nefungibile.

2⁰ Lucrurile sunt *cheltuitoare (fungibiles)* şi *necheltuitoare (non fungibiles)* (²). Fungibilitatea sau nefungibilitatea nu pro-

---

Interesul împărţirei lucrurilor în corporale şi incorporale.

(¹) *„Quaedam res corporales sunt, quaedam incorporales“* (Instit., *De rebus corporalibus et incorporalibus* II, 2, Pr.). Cpr. art. 471, 474, 1391 urm.. 1687, etc., C. civ. Impărţirea lucrurilor în corporale şi incorporale este formal admisă prin art. 559 C. olandez. *„Zaken zijn ligehamelijk of onligehamelijk“*. Cpr. şi art. 565, 576 C. chilian din 1855. Iată câteva consecinţe a acestei împărţiri: Numai imobilele corporale, care sunt în comerţ, pot fi ipotecate, pe când în privinţa imobilelor incorporale, numai uzufructul este susceptibil de ipotecă (art. 1750); înstrăinarea creanţelor, care sunt lucruri incorporale, este supusă unor anume formalităţi spre a fi opozabilă terţiilor persoane (art. 1391, 1392); principiul prescripţiei instantanee, inseris în art. 1909, nu se aplică mobilelor incorporale, etc. Cpr. Thiry, I, 651.

(²) Lucrurile cheltuitoare sau fungibile (art. 1145) sunt acele care, într'o obligaţie, pot fi înlocuite prin altele de aceeaş specie, *miniuntur)*, şi *neconsumptibile (quæ usu non consumuntur vel non miniuntur)* (art. 526, 528)(1).

Lucrurile divizibile şi indivizibile.

4° Lucrurile sunt *divizibile* şi *indivizibile*, după cum pot sau nu să fie împărţite materialmente ori intelectualmente. (Cpr. art. 736, 1057 urm., etc.)(2).

Lucrurile principale şi accesorii.

5° Lucrurile sunt *principale* şi *accesorii* (cpr. art. 468, 482, 488 urm., 564, 629, 903, 904, 1325, 1396, 1777, 1824 C. civ. art. 61 Pr. civ., etc.)(3).

6° Lucrurile sunt *prezente* şi *viitoare* (art. 965, 1775, etc.).

Lucrurile simple, unite sau compuse, etc.

7° Lucrurile sunt *simple*, *unite* sau *compuse* (cpr. art. 504 urm. C. civ.). Ele sunt *particulare* de câteori sunt considerate în mod separat şi individual, fără nicio relaţie cu alte lucruri. Ele compun, din contra, o *universalitate* de câteori formează o totime sau o întregime *(universitas rerum)*, după cum se exprimă art. 398 din codul Calimach (302 C. austriac), deosebită de obiectele individuale cari o compun. Astfel, patrimoniul sau moştenirea unei persoane este o universalitate de bunuri. Interesul acestei distincţii există în materie de moşteniri şi testamente (art. 774, 775, 893, 909, etc.).

Universalităţi de fapt.

Această universalitate juridică nu trebue să fie confundată cu colecţiile sau agregaţiile de bunuri întrunite la un loc de proprietarul lor spre a servi la o destinaţie comună, precum este: o bibliotecă, o galerie de tablouri, un cârd de vite, etc. Aceste aglomeraţii de lucruri, cari sunt numite *universalităţi de fapt*, nu au, propriu zis, o existenţă juridică deosebită şi nu sunt, ca universalităţile de drepturi, supuse unor anumite regule. Ele neavând fiinţă decât prin voinţa proprietarului, această voinţă va determină întinderea şi consecinţele lor (4).

---

(1) Lucrurile cari se consumă prin întrebuinţare, de exemplu: vinul, oloiul, grâul, etc., nu pot face obiectul nici a unei închirieri, nici a unui comodat (art. 1560 urm.), nici a unui adevărat uzufruct, ci a unui *quasi-uzufruct* (art. 526). Locatarul, împrumutatul şi uzufructuarul neavând, în adevăr, dreptul de a dispune de lucrul închiriat, împrumutat, etc., aceste contracte nu prezintă nicio utilitate în privinţa lucrurilor consumptibile.

(2) Amanetul şi ipoteca sunt indivizibile (art. 1695, 1746).

(3) *Accessorium sequitur principale*, sau *accessio cedat principali*. (L. 19 § 13, Dig., *De auro, argento*, etc., 34. 2).

(4) Cpr. De la Bigne, I, 968, p. 835; Demolombe, IX, 65, 66.

miniuntur), şi *neconsumptibile (quae usu non consumuntur vel non miniuntur)* (art. 526, 528)(1).

Lucrurile divizibile şi indivizibile.

4⁰ Lucrurile sunt *divizibile* şi *indivizibile*, după cum pot sau nu să fie împărţite materialmente ori intelectualmente. (Cpr. art. 736, 1057 urm., etc.)(2).

Lucrurile principale şi accesorii.

5⁰ Lucrurile sunt *principale* şi *accesorii* (cpr. art. 468, 482, 488 urm., 564, 629, 903, 904, 1325, 1396, 1777, 1824 C. civ. art. 61 Pr. civ., etc.)(3).

6⁰ Lucrurile sunt *prezente* şi *viitoare* (art. 965, 1775, etc.).

Lucrurile simple, unite sau compuse, etc.

7⁰ Lucrurile sunt *simple*, *unite* sau *compuse* (cpr. art. 504 urm. C. civ.). Ele sunt *particulare* de câteori sunt considerate în mod separat şi individual, fără nicio relaţie cu alte lucruri. Ele compun, din contra, o *universalitate* de câteori formează o totime sau o întregime *(universitas rerum)*, după cum se exprimă art. 398 din codul Calimach (302 C. austriac), deosebită de obiectele individuale cari o compun. Astfel, patrimoniul sau moştenirea unei persoane este o universalitate de bunuri. Interesul acestei distincţii există în materie de moşteniri şi testamente (art. 774, 775, 893, 909, etc.).

Universalităţi de fapt.

Această universalitate juridică nu trebue să fie confundată cu colecţiile sau agregaţiile de bunuri întrunite la un loc de proprietarul lor spre a servi la o destinaţie comună, precum este: o bibliotecă, o galerie de tablouri, un cârd de vite, etc. Aceste aglomeraţii de lucruri, cari sunt numite *universalităţi de fapt*, nu au, propriu zis, o existenţă juridică deosebită şi nu sunt, ca universalităţile de drepturi, supuse unor anumite regule. Ele neavând fiinţă decât prin voinţa proprietarului, această voinţă va determina întinderea şi consecinţele lor (4).

---

(1) Lucrurile cari se consumă prin întrebuinţare, de exemplu: vinul, oloiul, grâul, etc., nu pot face obiectul nici a unei închirieri, nici a unui comodat (art. 1560 urm.), nici a unui adevărat uzufruct, ci a unui *quasi-uzufruct* (art. 526). Locatarul, împrumutatul şi uzufructuarul neavând, în adevăr, dreptul de a dispune de lucrul închiriat, împrumutat, etc., aceste contracte nu prezintă nicio utilitate în privinţa lucrurilor consumptibile.

(2) Amanetul şi ipoteca sunt indivizibile (art. 1695, 1746).

(3) *Accessorium sequitur principale*, sau *accessio cedat principali*. (L. 19 § 13, Dig., *De auro, argento*, etc., 34. 2).

(4) Cpr. De la Bigne, I, 968, p. 835; Demolombe, IX. 65, 66.

Lucrurile cu sau fără stăpân.

8⁰ Lucrurile sunt *cu* sau *fără stăpân (res nullius)* (¹). In această categorie intră şi lucrurile pe cari proprietarul le părăseşte, cu intenţie ca ele să devie proprietatea primului ocupant *(res derelictæ)* (²).

Lucrurile în comerţ şi afară din comerţ.

9⁰ Lucrurile sunt *în comerţ* sau *afară din comerţ* (art. 476, 478, 963, 1310, 1750, 1844, etc. C. civ.). Lucrurile cari sunt în comerţ sunt acele alienabile, prescriptibile, şi cari pot fi urmărite, iar lucrurile afară din comerţ sunt acele susceptibile de însuşire (³), însă cari nu pot face parte din patrimoniul omului din cauza unei pedici legale, sau cari având actualmente un stăpân, nu pot trece la altul prin niciun mijloc de achiziţie, nici chiar prin prescripţie (art. 1844 C. civ.) (⁴).

(¹) Lucrurile fără stăpân sunt acele a căror luare în stăpânire este slobodă fieştecăruia (art. 380 C. Calimach, 287 C. austriac). Din aceste lucruri, unele sunt comune tuturora: *res omnium communia* (Instit., *De divisione rerum*, II, I, § 1), adecă: proprietatea lor nu aparţine nimănui, iar uzul aparţine tuturor. Astfel sunt: aerul, lumina, apa curgătoare, etc. (Cpr. art. 647 C. civ.).

(²) Cpr. Dig., *Pro derelicto*, 41. 7 şi L. 21 § 1 şi 2, Dig., *De adquirenda vel amittenda possessione*, 41. 2.

(³) Lucrurile cari prin natura lor fizică nu sunt susceptibile de însuşire nu sunt nici în comerţ, nici afară din comerţ. *Res communes, nec sunt in commercio, nec extra commercium.* Cpr. Aubry et Rau, II, § 171, p. 68, nota 1 (ed. a 5-a).

Pământurile rurale. Art. 132. Constit.

(⁴) Pământurile rurale, date ţăranilor prin legea din 1864, sunt scoase din comerţ, însă numai faţă cu persoanele cari nu sunt săteni, şi numai până la 8 Iunie 1816 (art. 132 Constit.).

Toate înstrăinările făcute contrar acestei legi, fie direct, fie indirect (cpr. Trib. Dolj, *Pagini juridice* din 1908, No. 19), sunt deci lovite de nulitate (art. 1 şi 2 legea din 13 Februarie 1879), chiar dacă s'a înstrăinat la nesăteni subfaţa solului, adecă: dreptul de a extrage păcură sau alte lucruri dintr'un pământ rural (Cas. rom. Bult. S-a 1, anul 1884, p. 525). — S'a decis că sătenii fiind declaraţi, prin legea rurală, proprietari absoluţi, fără nicio deosebire de sol şi subsol, clauza prin care proprietarii şi-ar fi rezervat exploatarea minieră a pământurilor date sătenilor trebue considerată ca nescrisă, întrucât principiul inalienabilităţei pământurilor rurale, trecut în Constituţie, este de ordine publică şi nu primeşte nicio derogare. (C. Bucureşti, *Dreptul*, din 1906, No. 47).

Pământurile din Dobrogea.

După art. 132 din Constituţie, această inalienabilitate se aplică şi pământurilor vândute de Stat în loturi mici în partea României de peste Dunăre (Dobrogea). Cas. rom. *Revista judiciară* din 1907, No. 1 şi *Cr. judiciar* din 1907, No. 60.

Astfel sunt lucrurile al căror uz este comun tuturor şi lucrurile cari fac parte din domeniul public naţional, co-

---

L. din 7 April. 1889.

Ea se aplică şi loturilor de 5 hectare vândute de Stat locuitorilor cultivatori de pământ, în baza legei din 7 Aprilie 1889 (art. 51, § 1 din această lege). (Cpr. C. Craiova şi Trib. Dolj, *Pagini juridice* din 1907, No. 13 şi din 1908, No. 23. Vezi şi Trib. Covurlui, *Cr. judiciar* din 1907, No. 85). — Incât priveşte loturile de 10 şi 25 hectare, înstrăinarea nu este permisă în timpul amortizărei preţului, afară de cazul când cumpărătorii au răspuns anticipat preţul *întreg*, schimburile de pământ fiind permise pentru toate loturile şi în toate cazurile (art. 51, § 2 legea din 1889). C. Craiova, decizia *suprà cit.* Se înţelege însă că aceste loturi mici pot fi înstrăinate către săteni sau comună, conform legei din 1864 şi acelei interpretative din 1879, întrucât art. 51 din legea dela 1889 se referă la art. 132 din Constituţie. Cu alte cuvinte, inalienabilitatea loturilor de 5 hectare, cumpărate dela Stat în baza legei din 1889, nu este absolută, ci relativă, ca şi acea prevăzută de legile din 1864 şi din 1879. (Cas. rom. Bult. 1906, p. 1344).

Anularea înstrăinărilor contractate în frauda legei.

Anularea actelor de înstrăinare, contractate în frauda legei, se făcea din capul locului numai de tribunal, procedura fiind sumară şi gratuită (art. 7, 8, 9 şi 14 L. din 1879). Astăzi însă, în urma legei judecătoriilor de ocoale din 1896 (art. 62), nulitatea se pronunţă de judecătorul de ocol, în limitele competinţei sale, şi numai atunci când valoarea pământului înstrăinat întrece suma de 1500 lei, anularea se pronunţă de tribunal în prima instanţă, cu apel şi recurs. (Vezi în acest sens, Cas. Secţiiunite, Bult. 1898, p. 934 şi *Dreptul* din 1898, No. 53; Bult. 1901, p. 1289 şi 1496; Bult. 1902, p. 720 şi *Cr. judiciar* din 1902, No. 54; *Dreptul* din 1902, No, 35; Bult. 1903, p. 1064, 1065 şi *Dreptul* din 1904, No. 2; Bult. 1906, p. 1363; Judec. ocol. Drăgăşani şi C. Galaţi, *Cr. judiciar* din 1906, No. 26, 63 şi 70; Trib. Dâmboviţa, *Cr. judiciar* din 1906, No. 47; *Dreptul* 1905, No. 80 şi 1906, No. 26; Scriban, *Cr. judiciar* din 1903, No. 51; C. Botez, *Codul de şedinţă al judec. de pace*, p. 290 (ed. 2-a) şi *Dreptul* din 1903, No. 11, p. 95; M. Dimitriu şi C. Georgescu, *Legea rurală din 1864*, p. 10 urm. (Focşani, 1907). — *Contrà:* Cas. rom. Bult. 1900, p. 1475 şi *Dreptul* din 1901, No. 11; Judec. ocol. Bolintin, *Cr. judiciar* din 1903, No. 51 (cu nota d-lui St. Scriban în sens contrar).

L. judec. de ocoale din 1907. Art. 33 § 1.

După noua lege a judecăt. de ocoale din 1907, judecătoriile de ocoale judecă, în prima instanţă, toate acţiunile în revendicare şi, în genere, acţiunile imobiliare, când obiectul acţiunei este un loc fără clădiri sau alte îmbunătăţiri şi nu are o valoare mai mare de 3000 lei (art. 33, § 1).

Scutirea de timbru.

Acţiunile, ca şi recursurile, în materie de procedură rurală munal sau județean. Aceste lucruri reintră în comerț îndată ce nu mai sunt afectate uzului public (art. 478 § 2, 1844,

---

sunt, ca toate actele privitoare la aceste pământuri, scutite de taxa timbrului și de orice cheltueli de procedură (art. 62 legea judecătoriilor de ocoale din 1896). (Cas. rom. Bult. 1901, p. 1496; *Cr. judiciar* din 1905, No. 68, această din urmă decisie nereprodusă în Buletinul Curței). Cpr. art. 33 § ultim. L. judec. de ocoale din 1907.

Controversa la care a dat loc art. 132 din Constit. în privința înstrăinărei pământurilor rurale.

Se susține însă de unii că înstrăinarea pământurilor rurale ar fi cu totul oprită prin art. 132 din Constituție, care n'ar permite decât schimburile acestor pământuri. (Vezi deciziile citate în t. V a Coment. noastre, pag. 124, nota 1 și în Tratatul nostru în limba franceză, p. 303, nota 3, și la autoritățile citate acolo, *adde:* C. București, Trib. Romanați, Teleorman, etc., *Cr. judiciar* din 1897, No. 33; din 1900, No. 27 și 75. Cpr. G. Flaișlen, *Dreptul* din 1891, No. 38 urm.). Sentința tribunalului Teleorman, mai sus citată, care a fost casată, este foarte bine motivată și arată desbaterile urmate în această privință în Camerile de revizuire dela 1884. Jurisprudența Curței de casație și a majorității tribunalelor din țară decide însă, cu drept cuvânt, că art. 132 din Constituție nu oprește pe săteni de a înstrăinà pământurile lor la alți săteni sau către comună, pentrucă acest text n'a făcut decât să deà inalienabilității un caracter constituțional, prelungind termenul acestei inalienabilități până la 1916. (Vezi în acest din urmă sens, singurul juridic după părerea noastră, Cas. rom., C. Iași, Trib. Bacău, Dolj, Roman, etc., *Cr. judiciar* din 1897, No. 33 și din 1899, No. 35; *Dreptul* din 1897, No. 9; Bult. 1897, p. 1038 și 1305; Bult. 1898, p. 586 și 1309; Bult. 1899, p. 977, 1002 și 1105; Bult. 1900, p. 1005 și *Dreptul* din 1900, No. 56 și 76; *Cr. judiciar* din 1901, No. 7; Bult. 1901, p. 983, 1289, 1475 și 1605; *Dreptul* din 1902, No. 35; *Cr. judiciar* din 1903, No. 34; Bult. 1905, p. 635, 683 și 1416; Bult. 1906, p. 1345; *Cr. judiciar* din 1907, No. 67; C. București, *Dreptul* din 1899, No. 65; Trib. Ilfov și Judec. ocol. Drăgășani, *Cr. judiciar* din 1906, No. 6 și 63; C. Galați, *Cr. judiciar* din 1906, No. 19, etc.; Dim. Kebapci, *Pr. civ.*, IV, p. 255 urm.; Em. Cernătescu, *Dreptul* din 1892, No. 48 și 50).—Acest text prevede însă și schimburile de pământ, cari prin legile anterioare nu erau prevăzute. Schimburile pământurilor date în baza legei rurale și acelor cumpărate dela Stat în baza legei din 9 Aprilie 1889 (art. 51) nu se pot însă face decât sub condiția ca pământurile să fie de aceeaș întindere și calitate (art. 132 *in fine* Constit.). Cas. rom. Bult. 1905, p. 827; C. București, *Cr. judiciar* din 1906, No. 51. — Deci, dacă instanța de fond constată că pământurile schimbate nu sunt de aceeaș întindere și valoare, actul care constată asemenea

Schimbul pământurilor rurale. Art. 132 Constit.

1845). Numai legea poate să scoată un lucru din comerț, nu însă și convenția părților (art. 1310).

---

schimb fiind nul, nu poate constituì un just titlu spre a duce la prescripția de 10 sau 20 ani. Cas rom. *Cr. judiciar* din 1906, No. 68 și Bult. 1906, p. 1374.—Se poate însă schimbà un pământ rural cu altul care nu este rural, întrucât pământul schimbat cu acel rural devine. la rândul lui, rural. Cas. rom. Bult. 1905, p. 359; *Dreptul* din 1905, No. 35 și *Cr. judiciar* din acelaș an, No. 40. — *Contrà:* C. Craiova (decizie casată).

Persoanele către cari pământurile rurale pot fi înstrăinate.

Dar dacă pământurile rurale pot fi înstrăinate și în urma revizuirei Constituției din 1884, rămâne bine-înțeles că această înstrăinare nu se poate face decât către persoanele determinate de lege, adecă: către comună sau un sătean neîmproprietărit, sau care nu are lotul lui complect, prescriptibilitatea acestor pământuri nefiind admisă decât în privința acestor persoane. (Cpr. Cas. rom. Bult. 1905, p. 37; *Cr. judiciar* din 1905, No. 37; Bult. 1903, p. 188, precum și deciziile *suprà citate).*

Neurmărirea pământurilor rurale.

Din cele mai sus expuse rezultă că pământurile sătenilor nu pot fi urmărite pentru datorii contractate de proprietarii lor (art. 42, 43 legea pentru judecătoriile de ocoale din 1896), acest principiu fiind de ordine publică și, ca atare, putând fi invocat de judecători din oficiu. Cas rom. *Cr. judiciar* din 1901, No. 27; *Dreptul* din 1901, No. 34 și Bult. 1901, p. 290; *Cr. judiciar* din 1904, No. 49 și Bult. 1904, p. 916; *Cr. judiciar* din 1907, No. 65 și *Dreptul* din 1907, No. 72; Tribun. Olt, Muscel și Ilfov, *Cr. judiciar* din 1902, No. 50 (cu observația noastră) și din 1903, No. 34 (cu observația d-lui Ionescu-Dolj); *Dreptul* din 1906, No. 37; C. Botez, *op. cit.*, p. 110 urm. (ed. 2-a). Tot în acest sens este redactată și circulara Minist. justiției, publicată în *Cr. judiciar* din 1903, No. 6 (cu observația noastră).—*Contrà:* C. București, *Cr. judiciar* din 1904, No. 58 și *Dreptul* din 1906, No. 37; *Dreptul* din 1899, No. 65; Trib. Constanța (sentință casată), *Cr. judiciar* din 1907, No. 65. Art. 110, 2^0 din noua lege a judec. de ocoale dispune că nu pot fi urmărite și vândute pentru orice fel de datorii: bunurile nemișcătoare a căror înstrăinare este oprită de legi. Controversa este deci curmată prin acest din urmă text.

Neurmărirea veniturilor pământurilor rurale.

S'a decis, cu drept cuvânt, că și veniturile pământurilor rurale sunt sustrase dela urmărirea silită a creditorilor sătenilor. (Judec. ocol. Bolintin cu nota d-lui Ștefan Scriban, *Cr. judiciar* din 1903, No. 69; C. Botez. care revine asupra primei sale opiniuni, *op. cit.*, p. 113, ed. 2-a). — *Contrà:* I. Costacopol, *Dreptul* din 1899, No. 33.

Lucrurile ce pot fi urmărite.

Se poate însă sechestrà și vinde recolta și vitele săteanului, respectându-se bine înțeles porțiunea apărată de lege (art. 42

Lucrurile preţeluitoare şi nepreţeluitoare.

10^0 In fine, art. 399 din codul Calimach (303 C. austriac) împarte lucrurile în *preţeluitoare* şi *nepreţeluitoare*.

---

§ 7 legea jud. de ocoale). C Botez, *op.* şi *loco suprà cit.* Cpr. Judec. ocol. Voineşti (Dâmboviţa), *Cr. judiciar* din 1905, No. 75. Cpr. art. 110, 1^0 din noua lege a judecăt. de ocoale dela 1907.

Neipotecarea pământurilor rurale.

Din faptul că pământul rural nu poate fi urmărit pentru datorii contractate de sătean, rezultă că acesta nu-şi poate ipotecà pământul său. (C. Galaţi, *Dreptul* din 1906, No. 32). Tribunalul Buzău validase ipoteca legală *(Dreptul, loco cit.)*, însă această sentinţă a fost cu drept cuvânt infirmată de Curte, întrucât ipoteca legală are acelaş efect ca şi acea convenţională. C. Galaţi, *Dreptul* din 1906, No. 32, p. 254. Cpr. C. Botez, *op. cit.*, p. 112 (ed. a 2-a).

Anticreză.

Pământurile rurale nu pot fi date nici în anticreză, aceasta fiind o înstrăinare deghizată a imobilului. Judec. ocol. Craiova, *Cr. judiciar* din 1905, No. 77 (cu nota d-lui D. D. Stoenescu). Vezi de acelaş autor şi articolul publicat în *Cr. judiciar* din 1907, No. 23.

S'a decis, de asemenea, că e nulă convenţia prin care un sătean se obligă a abandonà pe un timp nedeterminat uzufructul pământului său unui creditor, până ce va puteà achità o datorie a sa. (Trib. Iaşi, *Dreptul* din 1899, No. 28).

Contractele de arendare.

Cât pentru arendările pământurilor rurale, ele nu sunt oprite de lege. O arendare contractată pe un timp îndelungat ar puteà însă fi anulată dacă ar ascunde o înstrăinare deghizată. (Cpr. Tribun. Dolj, *Pagini juridice* din 1908, No. 19).

Uzufruct.

Tot ca o înstrăinare deghizată va fi, de bună-samă, considerată şi constituirea unui uzufruct asupra unui pământ rural. (Cpr. Trib. Dolj, *Pagini juridice* din 1908, No. 19).

Am văzut, cu toată controversa ce există asupra acestui punct, că sătenii neîmproprietăriţi pot dobândì pământ rural dela un alt sătean împroprietărit. S'a decis chiar că săteanul cultivator de pământ, care are o porţiune de pământ rural, poate dobândì alt pământ până la complectarea întinderei de 11 pogoane. Cas. rom. Bult. 1905, p. 841 şi *Dreptul* din 1905, No. 74; *Cr. judiciar* din acelaş an, No. 40. Cpr. Judec. ocol. Câmpina, *Dreptul* din 1906, No. 66; C. Bucureşti, *Cr. judiciar* din 1906, No. 51.

Ce se înţelege prin sătean.

Se naşte însă întrebarea: ce trebue să înţelegem prin *sătean?* Curtea din Bucureşti a decis că prin această expresie se înţelege oricine domiciliază într'o comună rurală *(Dreptul* din 1876, No. 18), însă această interpretare largă este departe de a fi juridică, căci sătean nu este decât ţăranul sau cultivatorul de pământ, ceeace este o chestie de fapt de resortul instanţelor de fond. (Cas. rom. Bult. 1901, p. 1496; Bult. 1905, p. 1178).

Astfel, vânzarea unui pământ rural făcută către un orăşean, Lucrurile *preţeluitoare* sunt acele al căror preţ poate fi hotărît de mai înainte prin asimilarea lor cu altele, iar acele

care are profesiunea de cârciumar la sat, este anulabilă, de oarece el nefiind sătean cultivator de pământ, nu a putut dobândì un asemenea pământ. (Cas. rom. Bult. 1906, p. 1508).

Şi spre a se vedeà dacă cumpărătorul aveà sau nu capacitatea de a cumpărà în condiţiile legei rurale, trebue a se aveà în vedere momentul vânzărei; de unde rezultă că dacă atunci el erà incapabil de a dobândì, înstrăinarea este nulă, puţin importă dacă achizitorul incapabil a vândut pământul său unui sătean capabil, care n'ar puteà invocà în favoarea sa prescripţia achizitivă. Cu alte cuvinte, nulitatea primei înstrăinări se răsfrânge asupra tuturor actelor de înstrăinare posterioare, fără a se distinge locurile de casă de acele cultivabile, întrucât legea rurală nu face nicio deosebire în această privinţă. (C. Bucureşti şi Judec. ocol. Câmpina, *Cr. judiciar* din 1906, No. 51 şi *Dreptul* din acelaş an, No. 66).

S'a decis însă că nici legea din 1864, nici acea din 1879, nu exclud dela stăpânirea pământurilor rurale pe săteanul împroprietărit sau pe moştenitorii săi cari, din orice împrejurări, şi-ar fi schimbat profesiunea de cultivatori de pământ în altă profesiune. (C. Bucureşti, decizie citată în nota precedentă; *Cr. judiciar* din 1906, No. 51. Cpr. Trib. Ialomiţa, *Dreptul* din 1906, No. 20).

Oprirea femeilor de a dobândi pământ rural. Controversă.

Numai bărbaţii, capi de familie şi cultivatori de pământ, pot dobândì pământ rural prin cumpărare sau prescripţie, nu însă şi femeile. (Trib. Muscel, *Cr. judiciar* din 1902, No. 86, cu nota d-lui Ionescu-Dolj; Cas. rom. Bult. 1904, p. 152, 157 şi 1439; *Cr. judiciar* din 1904, No. 75 şi din 1907, No. 83, p. 662; *Dreptul* din 1904, No. 4 şi 26; din 1907, No. 40. — *Contrà:* C. Galaţi (decizie casată), *Dreptul* din 1904, No. 26; Judec. ocol. Urziceni, *Cr. judiciar* din 1905, No. 41.

Moştenire ab-intestat.

Femeile pot însă dobândì pământ rural prin moştenire ab-intestat, întrucât legea rurală n'a putut modificà în această privinţă dispoziţiile codului civil. (Cas. rom. Bult. 1898, p. 583; C. Iaşi şi Judec. ocol. Câmpu (Buzău), *Cr. judiciar* din 1907, No. 34 şi 36; Trib. Argeş, *Cr. judiciar* din 1906, No. 8).

Dobândirea pământului rural prin testament. Controversă.

S'a decis că o femee săteancă poate dobândì şi prin testament pământul cu care soţul ei fusese împroprietărit, întrucât legea n'o exclude dela acest drept. (C. Craiova şi Cas. rom. *Dreptul* din 1897, No. 20 şi din 1900, 36; Bult. 1900, p. 289. — *Contrà:* C. Galaţi (decizie casată), *Dreptul* din 1900, No. 36; Trib. Mehedinţi (în majoritate), *Dreptul* din 1906, No. 5; Cas. rom., *Cr. judiciar* din 1907, No. 83, p. 661 şi 662. După acest din urmă sistem, văduva fără copii a unui sătean n'ar puteà dobândì ab-intestat sau prin testament alt pământ *nepreţeluitoare* sunt acele al căror preţ nu poate fi hotărît

---

decât locul de casă şi grădină, fiindcă n'a făcut clacă şi n'a avut pământ de hrană (art. 7 din legea rurală).

Văduvele cu copii.

Incât priveşte văduvele cu copii, ele putând fi împroprietărite, s'a decis, cu drept cuvânt, că pot dobândi pământ rural prin orice mod de achiziţie, şi deci şi prin prescripţie. (Cas. rom. Bult. 1905, p. 875).

Minorii fii de săteni.

Şi minorii, fii de săteni, pot dobândi prin toate mijloacele de achiziţie pământ rural, prin reprezentanţii lor legali. (Cas. rom. Bult. 1906, p. 1008 şi *Cr. judiciar* din 1906, No. 61; C. Galaţi, *Dreptul* din 1906, No. 13. — S'a decis, în consecinţă, că dacă împroprietărirea s'a făcut pe numele unei văduve, care are o fiică legitimă şi minoră la data împroprietărirei, această împroprietărire se consideră ca făcută pe numele şi pentru acea minoră; deci, ea este în drept de a fi proprietara acestui pământ (Cas. rom. Bult. 1906, p. 1365), dacă este orfană de tată. (Cpr. Judec. ocol. Jiu şi Tribun. Ilfov, *Cr. judiciar* din 1905, No. 39 şi din 1907, No. 71, p. 568). Vezi şi Trib. Prahova, *Convorbiri juridice* din 1908, No. 3.

Dobândirea pământului rural de către preoţi. Controversă.

Dreptul de a dobândi pământ rural nu aparţine însă preoţilor, ei neavând decât dreptul de uzufruct asupra pământului dat bisericei, drept ce li s'a respectat atât prin legea clerului din 1893, cât şi prin legea Casei bisericilor din 1902. (Cas. rom. Bult. 1904, p. 391 şi 1413; *Cr. judiciar* din 1907, No. 76; C. Bucureşti, *Dreptul* din 1893, No. 37; Trib. Ilfov, *Cr. judiciar* din 1907, No 71 şi *Dreptul* din acelaş an, No. 72. — *Contrà:* Trib. Ialomiţa şi Buzău, *Dreptul* din 1891, No. 70 şi din 1893, No. 37.

Pământul dat după legea rurală pentru biserică nu se cuvine deci preotului, ci bisericei. (C. Bucureşti, *Dreptul* 1888, No. 69).

Acest drept nu aparţine, de asemenea, acelora cari arendează în mod accidental pământuri dela locuitorii săteni. (Cas. rom. Bult. 1905, p. 1178; Trib. Mehedinţi, *Dreptul* din 1906, No. 67).

Dascăli, învăţători, notari, etc.

Dascălii dela biserici pot însă dobândi pământ rural când principala lor ocupaţie este cultivarea pământului (Cas. rom. *Dreptul* din 1907, No. 35 şi *Cr. judiciar* din acelaş an, No. 36), aceeaş soluţie fiind aplicabilă notarilor, învăţătorilor dela sate, etc., dacă aceştia sunt săteni. (Cpr. Trib. Prahova, *Dreptul* din 1890, No. 29).

Domeniul Coroanei. L. din 10 Iunie 1884.

Am vorbit până acum numai de pământurile rurale ale sătenilor. Mai sunt încă afară din comerţ şi mobilele cari constituesc domeniul Coroanei, al căror uzufruct aparţine Regelui (cpr. Taulier, *Th. raisonnée du C. civil,* II, p. 194). Aceste bunuri nu pot, în adevăr, fi nici înstrăinate, nici ipotecate (art. 5 L. din 10 Iunie 1884).

Pensiile de retragere, recompensele naţionale, lefile şi diurnele prin nicio asimilare cu altele, precum sunt: libertatea (slobozenia), darurile sufletești, faptele cele îmbunătățite, etc.

Art. 409, 410 Pr. civ. modific. prin L. din 1 Iunie 1905.

ecclesiasticilor, militarilor și tuturor funcționarilor plătiți de Stat, district, comună și instituțiile de binefacere. ale căror bugete se votează de Cameră, nu pot fi cedate nici în total, nici în parte. Ele nu pot fi urmărite decât până la o treime pentru datorii către Stat, penalități prevăzute de lege, pentru chirii și creanțe alimentare, precum și pentru creanțele privilegiate prevăzute de art. 1729 C. civ. (cpr. Trib. Tutova, *Cr. judiciar* din 1908, No. 2, cu nota d-lui Ionescu-Dolj); până la jumătate în ce privește plata dotei legiuitei soții, precum și alimentele acordate de lege soției, copiilor și ascendenților.

Indemnizările de chirii.

Îndemnizările de chirii ce se acordă unor funcționari, precum sunt acei ai căilor ferate, sunt neurmăribile și necesibile în mod absolut. Ele se pot însă urmărì și cedà numai pentru chiria datorită pentru semestrul la care acele îndemnizări sunt aferente (art. 409 Pr. civ. modif. prin L. din 1 Iunie 1905). Vezi t. I a Coment. noastre, p. 719, nota 5.

Diurnele deputaților și senatorilor.

Am întrebat în Senat pe Guvern, cu ocazia votărei acestei legi, dacă diurnele deputaților și ale senatorilor pot fi urmărite, și Ministrul afacerilor străine a răspuns, cu drept cuvânt, că deputații și senatorii nefiind funcționari, sunt în afară de această lege; de unde rezultă că diurnele lor pot fi urmărite, cu toată părerea contrară a d-lui M. Pherekyde, care a zis că agenții judecătorești trebue să fie neputincioși de a instrumentà la pragul Parlamentului. Vezi Monit. oficial (desbaterile Senatului, ședința din 19 Maiu 1905).

L. monop. tutunurilor și telegrafo-poștală.

In fine, între lucrurile scoase din comerciu în mod relativ, nu în mod absolut, vom cità recolta cultivatorilor de tutun pentru regie. „Nimeni afară de Stat, județ sau comună și proprietarul sau arendașul (principal) pentru chiria terenului cultivat, zice art. 38 din legea monop. tutunurilor dela 27 Februarie 1877, nu poate înființà vreo poprire, sub nici un motiv, asupra recoltei cultivatorilor de tutun pentru regie, sau asupra banilor ce aceștia au a primì drept valoarea recoltei“. — Vezi și art. 107 din legea telegrafo-poștală dela 19 Iulie 1892, după care „niciun sechestru nu se poate pune pe obiectele și accesoriile serviciului telegrafo-poștal, precum: cai, trăsuri, hamuri, *furagiu (?)*, material pentru linii, subvenții, venit, etc.; asemenea nu se poate pune sechestru pe obiectele încredințate poștei, obiectele și garanțiile oricărui impiegat telegrafo-poștal, ce este obligat să aibă prin regulamente de serviciu“.

Imobilul dotal.

Imobilul dotal este, în principiu, inalienabil (art. 1248), însă părțile pot permite înstrăinarea lui prin contract (art. 1252), ceeace dovedește că inalienabilitatea lui nu mai este astăzi

Dr. roman.

Romanii mai împărţeau încă lucrurile în *sacræ*, *religiosæ* şi *sanctæ* (Instit., *De rerum devisione et qualitate*, II, 1 § 7—10).

Lucrurile furate şi nefurate, certe, lichide, etc.

Lucrurile mai pot încă fi clasificate şi în alte categorii: 1⁰ Lucrurile *pierdute* sau *furate* şi *nepierdute* sau *nefurate* (¹); 2⁰ lucrurile *certe* şi *lichide* sau *necerte* şi *nelichide* (art. 1832 C. civ.; 378 Pr. civ.); 3⁰ lucrurile *supuse sau nesupuse stricăciunei ori periciunei* (art. 543, 707 C. civ.); 4⁰ lucrurile *cari întrec o valoare determinată sau cari nu întrec asemenea valoare* (art. 1191), etc.

Lucrurile mobile şi imobile.

In fine, art. 461 din codul civil împarte lucrurile în *mobile* (mişcătoare) şi *imobile* (nemişcătoare). Toate lucrurile, fie corporale, fie incorporale, sunt mobile (mişcătoare) *(moventia, mobilia)* sau imobile *(imobiles)*. „Lucrurile ce se pot mutà fără stricarea fiinţei lor *(quæ moveri possunt)*, zice art. 388 din codul Calimach (293 C. austriac), sunt mişcătoare; iar acele ce nu se pot mutà fără prefacere sau stricarea întregimei lor *(quæ non moveri possunt)* sunt nemişcătoare“ (²).

Importanţa împărţirei lucrurilor în mobile şi imobile.

Impărţirea lucrurilor în mobile şi imobile a pierdut astăzi mult din însemnătatea sa, din cauza dezvoltărei averei mobiliare, care nu mai e astăzi atât de despreţuită precât erà altădată (³). Deosebirea între mobile şi imobile îşi are însă şi astăzi însemnătatea sa. Astfel, 1⁰ urmărirea imobiliară este mult mai grea şi mai complicată decât acea mobiliară; 2⁰ numai imobilele pot astăzi fi ipotecate (art. 1746, 1750), mobilele putând numai fi amanetate (art. 1685 urm., 1751) (⁴);

---

de ordine publică, după cum erà la Romani. Imobilul dotal poate, de asemenea, fi înstrăinat cu permisiunea justiţiei în cazurile determinate de art. 1253, ceeace dovedeşte că el nu este scos din comerţ. Vezi şi art. 1878 explicat în t. VIII a Coment. noastre, p. 256 urm. Cpr. Aubry et Rau, II, § 171 *in fine*, p. 72, text şi nota 12 (ed. a 5-a).

(¹) Cpr. art. 1909 C. civ. şi L. din 21 Ianuarie 1883 asupra titlurilor la purtător pierdute, distruse, furate, etc.

(²) Vezi şi codul Caragea, partea II, pentru lucruri, Pr. Cpr. art. 567 din codul civil chilian dela 1855.

(³) *„Mobilium abjecta et vilis possessio“*, aceasta erà regula de altădată, care nu se mai potriveşte astăzi cu faptele sociale şi cu constituirea avuţiei publice. Codul civil reclamă deci, în această privinţă, o reformă grabnică. Cpr. Thiry, I, 675; Planiol, I, 2198 urm. Vezi şi t. I-a Coment. noastre, p. 127 (ed. a 2-a).

Dr. roman.

(⁴) La Romani, mobilele puteau, din contra, fi ipotecate ca şi imobilele, şi ele puteau fi revendicate dela cei de al treilea cu

3⁰ în privinţa mobilelor, prescripţia este instantanee, adecă se îndeplineşte îndată fără vre-o curgere de timp (art. 1909)(¹); pe când în privinţa imobilelor trebue o posesie de un timp determinat (10, 20 sau 30 de ani) (art. 1890 urm.); 4⁰ tutorul poate înstrăinà mobilele minorului fără nicio formalitate (art. 396), pe când imobilele nu pot fi înstrăinate decât cu îndeplinirea unor anume formalităţi (art. 401 urm.); 5⁰ imobilele sunt supuse legilor ţărei în care sunt situate, pe când mobilele sunt cârmuite de legea personală a proprietarului lor (art. 2 C. civ. şi 396 C. Calimach) (²); 6⁰ femeea separată de bunuri poate dispune de averea sa mişcătoare, pe când imobilele ei nu pot fi înstrăinate decât cu autorizarea bărbatului sau a justiţiei (art. 1265); 7⁰ străinii au capacitatea de a moştenì o avere mobiliară în România, pe când ei nu mai au aceeaş capacitate în privinţa imobilelor rurale (art. 7 Constit.); 8⁰ în materie imobiliară, competinţa se determină după situaţia imobilului *(lex rei sitæ)*, pe când în materie mobiliară, ea se determină după domicilul pârîtului. *Actor sequitur forum rei* (art. 58, 59 Pr. civ.); 9⁰ acei cari se folosesc de averea absentului, numai în virtutea punerei în posesie provizorie, nu pot nici înstrăinà, nici ipotecà averea lui cea nemişcătoare, pe când se poate susţine şi se susţine chiar de unii că ei au facultatea de a înstrăinà averea mişcătoare a absentului (³); 10⁰ persoanele cari gerează o avere străină, în calitate de administratori, au liberul exerciţiu al acţiunilor mobiliare, nu însă şi acel al acţiunilor imobiliare

---

aceeaş uşurinţă ca şi imobilele, afară de cazul uzucapiunei. *„Inter pignus et ipothecam tantum nominis sonus differt“* (L. 5 § 1, Dig., *De pignoribus et hypothecis,* 20. 1). Vezi şi Instit., *De actionibus,* IV, 6, § 7 *in medio,* unde se zice: *„Inter pignus autem et hypothecam, quantum ad actionem hypothecariam attinet, nihil interest“.*

(¹) Vezi *infrà* rubrica: *Lucrurile cari pot face obiectul proprietăţei.*

(²) Vezi t. I a Coment. noastre, p. 133 urm. (ed. a 2-a).

(³) Cpr. în acest din urmă sens, Planiol, III, 2483 (ed. a 2-a); T. Huc, I, 435; Aubry et Rau, I, § 153, p. 923, text şi nota 7 (ed. a 5-a); C. Bordeaux, Sirey, 46. 2. 376; D. P. 46. 4. 1.— *Contrà:* Laurent, II, 179; Baudry et Fourcade, *Personnes,* I, 1134. Cpr. Demolombe, II, 95, 112, 113; Thiry, I, 191, p. 174, nota 1 şi p. 175; C. Liège, D. P. 48. 2. 99. Vezi t. I a Coment. noastre p. 504, text şi nota 1 (ed. a 2-a).

(art. 408, 428)(1); 11° mobilele se transmit prin simpla posesie, de câteori există buna credinţă din partea achizitorului lor (art. 972), pe când imobilele nu se transmit faţă cu cei de al treilea decât prin transcriere (art. 721 urm. Pr. civ. art. 818, 819, 1295, 1802 C. civ.), etc.

CAPITOLUL I

Despre imobile.

Art. 462. — Bunurile sunt imobile sau prin natura lor (2), sau prin destinaţiunea lor, sau prin obiectul la care ele se aplică. (Art. 463 urm., 1750, 1777 C. civ. Art. 517 C. fr.).

Legea recunoaşte trei categorii de imobile(3): 1° imobilele prin natura lor *(res naturaliter immobiles)* (art. 463—466, 470), cuprinzând sub această denumire şi imobilele prin incorporaţie; 2° imobilele prin destinaţia lor *(res civiliter immobiles)* (art. 467—469); 3° şi, în fine, imobilele prin obiectul la care se aplică (art. 471)(4).

Deoseb. de C. fr.

In codul francez, mai există încă o a patra categorie de imobile: acele *prin determinaţia legei*, distincţie neadmisă de legiuitorul nostru.

---

(1) Aceeaş soluţie este, în genere, admisă şi în privinţa persoanelor trimese în posesia averei unui absent (art. 119). Cpr. Laurent, II, 188 şi autorii citaţi în t. I a Coment. noastre, p. 503, nota 1. Chestiunea este însă controversată. — Tatăl nu poate, de asemenea, fără autorizarea justiţiei, să exercite acţiunile imobiliare, în calitate de administrator legal al averei copiilor săi. Vezi t. II, p. 501, nota 1 (ed. a 2-a), unde se arată controversa. — Vezi însă art. 1242 C. civil, după care bărbatul poate exercită, în timpul căsătoriei, acţiunile imobiliare privitoare la dota femeei sale. Cpr. t. VIII a Coment. noastre, p. 211 urm.

(2) Şi trebue adaos: sau *prin incorporaţie*, după cum se exprimă art. 557 din Ante-proectul de revizuire al lui Laurent.

Imobile urbane şi rurale.

(3) Imobilele sunt urbane *(prædia urbana)* sau rurale *(prædia rustica)*, după cum sunt situate, într'o comună urbană sau rurală. Vezi t. I a Coment. noastre, p. 343 (ed. a 2-a).

(4) Bunurile imobile prin natura sau destinaţia lor sunt bunurile corporale, iar imobilele prin obiectul la care se aplică sunt bunurile incorporale. Cpr. Aubry et Rau, II, § 164, p. 6, text şi nota 1 (ed. a 5-a).

I. Imobilele prin natura lor.

Art. 463. — Fondurile de pământ şi clădirile sunt imobile prin natura lor. (Art. 464, 468, 469 C. civ. Art. 518 C. fr.).

Art. 464. — Morile de vânt, sau de apă, *aşezate pe stâlpi* (1), sunt imobile prin natura lor. (Art. 462 C. civ. Art. 519 C. fr.).

Art. 465. — Recoltele cari încă se ţin de rădăcini şi fructele de pe arbori, neculese încă, sunt asemenea imobile. — Indată ce recoltele se vor tăià şi fructele se vor culege, ele sunt mobile. (Art. 466, 472, 484, 524, 1730 C. civ. Art. 467 urm. Pr. civ. Art. 520 C. fr.).

Art. 466. — Arborii ce se taie devin mobile. (Art. 465, 473, 529 urm. C. civ. Art. 521 C. fr.).

Art. 470. — Urloaele sau ţevile ce servesc pentru conducerea apelor la un fond de pământ, sau la vreo casă, sunt imobile, şi fac parte din proprietăţile la cari servesc. (Art. 462 C. civ. Art. 523 C. fr.) (2).

Pământul.

Pământul este în realitate singurul lucru imobil prin natura sa; celelalte lucruri nu devin imobile decât prin incorporaţie şi alipirea lor de pământ, în virtutea regulei: *quod solo inædificatur, solo cedit* (Instit., *De divisione rerum*, II, 1, § 29). Pământul nu poate, în adevăr, niciodată să înceteze de a fi imobil, pentrucă mobilizarea lui n'ar puteà să aibă loc decât în virtutea unei ficţiuni, care nu există. Proprietatea pământului poate însă fi desmembrată. Astfel, eu pot să vând altuia pivniţa ce există sub pământul meu, însă această pivniţă tot imobil va rămânea, pentrucă nu poate fi strămutată în alt loc.

Minele.

Minele care se găsesc în pământ sunt de asemenea

Deoseb. de C. fr.

(1) Iar nu *prinse de stâlpi*, după cum pare a cere textul francez. Vezi mai cu seamă art. 531 din codul fr., eliminat de legiuitorul nostru. Art. 519 din codul fr. mai cere încă ca moara *să facă parte din clădire,* prescriind astfel două condiţii: 1⁰ ca ea să fie fixată pe stâlpi şi 2⁰ ca ea să facă parte din clădire, însă autorii sunt de acord pentru a înlocuì conjunctiva *şi* cu disjunctiva *sau,* aşà ca una singură din aceste două condiţii ajunge pentru ca moara să fie imobil. Cpr. Thiry, I, 653; Baudry et Chauveau, *Des biens,* 44; Laurent, V, 409.

Greşală de clasificare.

(2) Art. 470 nu ocupă în cod locul ce ar trebuì să ocupe, căci el vorbind de imobile prin incorporaţie, ar trebuì să fie aşezat imediat după art. 466, astfel cum este aşezat în codul italian (art. 412).

imobile, pentrucă fac parte din fond(¹). Vânzarea pământului cu minele care se găsesc înlăuntru, este deci o vânzare imobiliară. Numai vânzarea minei spre a fi exploatată ar trebuì să constitue o vânzare mobiliară(²).

L. minelor din 1895. Art. 7 şi L. din 9 Maiu 1904. Art. 1.

Cu toate aceastea, art. 7 din legea minelor dela 1895 declară *imobiliar* dreptul de concesiune al minei, transmisibil ca orice bun, susceptibil de ipotecă şi privilegiuri şi distinct de proprietatea suprafeţei. Există deci, în specie, două imobile de cari se poate dispune separat. Dar dacă aceasta este adevărat pentru mine, art. 1 din legea dela 9 Maiu 1904 dispune, în privinţa petrolului, că dreptul concesionarului de a exploatà terenurile petrolifere este un drept real *mobiliar;* de unde rezultă că vânzarea sau concedarea unei mine de petrol este o vânzare mobiliară, deoarece mina de petrol nu constitue o proprietate imobiliară deosebită de proprietatea suprafeţei(³).

L. minelor. Art. 9.

Comoara.

(¹) Materiile cari compun mina sunt însă mobile în urma extragerei lor din pământ (art. 9 L. minelor din 21 April 1895).

Tot mobil este şi comoara care se găseşte ascunsă în pământ (art. 649), pentrucă nu face parte din fond, ci-şi păstrează individualitatea şi natura sa proprie. Demolombe, IX, 99; Répert. Sirey, v⁰ *Biens,* 48.

Concesiunea de a extrage din pământ petroleu, păcură, etc., constitue o vânzare. Controversă.

(²) Cpr. Cas. rom. Bult. 1881, p. 907. — După părerea noastră, trebue considerat ca o vânzare, iar nu ca o locaţiune, actul prin care se concedează cuiva dreptul de a extrage petroleu, păcură, cărbuni, pietre şi nisip sau alte materii de pe proprietatea sa, pentru un timp determinat, mai ales când preţul stipulat consistă într'o sumă fixă, plătitoare nu pentru fiecare an, ci pentru toată durata concesiunei. Cpr. Cas. rom. *loco suprà cit.* şi Bult. 1884, p. 525; C. Bucureşti, *Dreptul* din 1904, No. 27; Laurent, XXV, 8 şi 63; Baudry et Wahl, *Louage,* I, 10 şi 781 (ed. a 2-a); D. Negulescu, *Dreptul* din 1904, No. 8, p. 59, coloana 2; M. A. Dumitrescu, *Codul de comerciu comentat,* II, p. 37, nota 1.—*Contrà:* Cas. belg., Sirey, 1903, 4. 29 şi alte decizii citate de Baudry et Wahl, *loco cit.,* p. 413, nota 3; Troplong, *Louage,* I, 93; Guillouard, *Louage,* I, 14; Duvergier, *Idem,* I, 404. Cpr. G. G. Danielopol, *Dreptul* din 1904, No. 29, p. 226, nota 1. — Dreptul de exploatare a unei păduri cuprins chiar într'un contract de locaţiune constitue de asemenea o vânzare, iar nu o locaţiune. Cpr. Trib. Iaşi, *Dreptul* din 1905, No. 50, consid. dela p. 409,

(³) Art. 1. L. din 9 Maiu 1904 şi art. 65 L. minelor din 21 Aprilie 1895. Cpr. G. G. Danielopol, *Dreptul* din 1904. No. 29, p. 226, nota 1.

Deoseb. între imobilele prin natură și acele prin incorporație.

Există, deci, o mare deosebire între imobilele *prin natură* și acele *prin incorporație*, căci imobilele prin natură rămân în totdeauna imobile, pe când imobilele prin incorporație pot deveni mobile îndată ce sunt deslipite de pământ.

Imobilele prin incorporație (art. 463—466, 470).

Sunt imobile prin incorporație: 1^0 clădirile și orice construcții inerente pământului (art. 463) (1); 2^0 morile de vânt sau de apă așezate pe stâlpi (art. 464); 3^0 recoltele prinse de rădăcini și orice plantațiuni în genere (art. 465, 466 C. civ., 467 urm. Pr. civ.); 4^0 urloaele sau țăvile pentru aducerea apei la un fond de pământ, sau la o casă (art. 470). Toate aceste lucruri sunt mobile prin natura lor, și ele nu devin imobile decât prin incorporație și alipirea lor de pământ. Când incorporația încetează, plantațiile și materialele construcțiilor își redobândesc natura lor mobiliară (art. 465, 466).

Inexactitate de text.

Cu toate că aceste lucruri sunt imobile prin incorporație, atât textul nostru cât și acel francez dispun că ele sunt imobile *prin natura lor*, însă aceasta este o eroare de redacție, reprodusă atât de codul italian cât și de acel olandez. Singur Ante-proectul de revizuire al lui Laurent (art. 557) clasifică imobilele în mod regulat.

Clădirile. Art. 463.

Așà dar, clădirile de orice natură ar fi, legate prin temelie cu pământul, deși compuse din materialuri cari în sine sunt mobile (art. 473) (2), sunt imobile prin incorporație, și

---

Calea ferată.

(1) Astfel, calea ferată este un imobil, pentrucă este incorporată pământului; Laurent, V. 410; Pand. fr., v^0 *Biens*, 113; Neagu, II. p. 425, No. 12; C. Bourges, D. P. 67. 2. 76; Sirey, 67. 2. 358. Ea poate deci fi ipotecată. Vezi Ricci, *Corso teorico-pratico di diritto civile*, II, 12, p. 15 (ed. din 1907).

Telegraf.

Aceeaș soluție se aplică sârmelor și stâlpilor telegrafici, cari sunt imobile prin incorporație. Ricci, *loco cit.*

Șinele dr. de fer, material rulant, etc.

Drumurile de fer, în ceeace privește însă șinele atașate la terasamente, și materialul rulant, neputând fi considerate ca imobile prin natura lor, sunt imobile prin destinație și, ca atare, devin avere mobiliară atunci când se dispune de ele prin vânzare, sau în alt mod, ca despărțite de pământ. Cas. rom. *Dreptul* din 1907, No. 64, p. 528 urm.

Vânzarea unui imobil spre a fi dărâmat.

(2) Vânzarea unui imobil pentru a fi dărâmat, în scopul ca cumpărătorul să-și ia materialul, constitue deci o vânzare mobi-

aceasta chiar dacă ar fi făcute de o altă persoană decât proprietarul pământului pe care sunt ridicate(1), şi chiar dacă ele au fost ridicate numai pentru un timp oarecare, fără intenţie de perpetuitate(2).

Bărătci provizorii, şoproane, corturi, etc.

Pentru ca o clădire să fie considerată ca imobil, trebue

---

liară, chiar dacă materialul provenit din dărâmare ar urmà a servì la o nouă construcţie, pentrucă în acest contract clădirea nu se mai consideră ca incorporată pământului, ci din contra, ca urmând a fi deslipită de el. Vezi Laurent, V, 422, 425, 426; Demolombe, IX, 112 urm.; T. Huc, IV, 15, p. 20; Aubry et Rau, II, § 164, p. 11, text şi nota 19; Ducaurroy, II, 46; Duranton, IV, 113; Marcadé, II, 375; Rivière, *Répet. ecrites sur le C. de commerce,* p. 737; Planiol, I, 2243; Pand. fr., v⁰ *Biens,* 135; Valette, *Propriété et distinction des biens,* p. 46; Thiry, I, 654, p. 652; Flaudin, *Transcription,* I, 31, p. 23; M. A. Dumitrescu, *C. de comerciu comentat,* II, p. 36; Cas. fr. D. P. 86. 5. 39; Sirey, 86. 1, p. 269 şi *Dreptul* din 1886, No. 25; *Pand. Périod.* 87. 1. 262. Vezi şi art. 532 din codul fr., eliminat la noi ca de prisos, care dispune că materialurile provenite din dărâmarea unui imobil devin mobile. — Incât priveşte însă materialurile deslipite de imobil numai pentru cauză de reparaţii, sau prin accident, de exemplu: printr'o furtună, ele nu încetează de a fi imobile. „*Ea quæ ex ædificio detracta sunt ut reponantur, ædificii sunt*“. (L. 17, § 10, Dig., *De actionibus empti et venditi,* 19. 1). Cpr. Aubry et Rau, Marcadé, Valette, *op.* şi *loco cit.*; Planiol, I. 2240; Baudry et Chauveau, *Des biens,* 122; Demolombe, IX, 110, 111; Thiry, I, 653, 664. — *Contrà:* Laurent, V, 422, 498.

(1) Laurent, V, 412, 415; Demolombe, IX, 104; Planiol, I, 2208 şi nota în D. P. 92. 2. 409; T. Huc, IV, 9; Baudry et Chauveau, *Des biens,* 27; Aubry et Rau, II, § 164, p. 7; De la Bigne, I, 973; Ducaurroy, Bonnier et Roustain, II, 16; Thiry, I, 653; Pand. fr., v⁰ *Biens,* 92; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 56 urm.; Neagu, II, p. 421, No. 20 urm.; Cas. fr., Sirey, 96. 1. 295; D. P. 95. 1. 503. Cpr. C. Lyon, D. P. 71. 2. 191.

Construcţiile făcute de arendaş sunt tot imobile.

Construcţiile făcute de un arendaş pe pământul arendat sunt deci imobile, chiar dacă arendaşul şi-a rezervat dreptul de a le dărâma la încetarea contractului. Vezi autorii *suprà* citaţi. In cât priveşte natura drepturilor constructorului şi ale proprietarului, vezi Baudry et Chauveau, *Des biens,* 28 urm.; Neagu, II, p. 421, No. 24 urm., etc.

Clădirile provizorii. Controversă.

(2) Astfel, clădirile făcute numai pentru un timp oarecare, de exemplu: pentru durata unei expoziţii, sunt imobile. Planiol, Baudry et Chauveau, *loco cit.;* Neagu, II, p. 421, No. 19 şi autorii *suprà* citaţi. — *Contrà:* Taulier, *Th. raisonnée du C. civil,* II, p. 144 (ed. din 1841).

însă să fie incorporată pământului, așà ca ea să nu poată fi strămutată fără a-și perde ființa. Astfel, clădirile așezate numai pe pământ, *supra terram*, sau alipite de pământ, însă fără temelie, precum ar fi: o colibă, o baracă provizorie pentru a servì într'un iarmaroc, un cort, șoproanele, corturile, coșerele de strâns pânea *(granaria)* (¹), kioșcurile în care se vând ziarele, etc., nu sunt imobile, pentrucă nu sunt aderente pământului, și pot fi strămutate în alt loc, fără a-și perde ființa lor. (Cpr. Planiol, I, 2208).

Bordeie.

Bordeile ce țiganii obișnuesc a face în pământ sunt însă imobile (²).

Ușele, ferestrele, obloanele unei clădiri, etc.

Ușele, ferestrele și obloanele unei clădiri se consideră de asemenea ca imobile prin incorporație, deșì pot fi deosebite de imobil fără a-și perde ființa lor, pentrucă imobilul n'ar puteà să existe fără aceste accesorii, cari se incorporează imobilului și fac una cu dânsul (³). „Lucrurile incorporate prin construcția unei clădiri se consideră ca părți constitutive esențiale a acestei clădiri“, zice art. 94, § ultim din codul german (⁴).

Scări, parchete, balcoane, etc.

Aceeaș soluție este admisibilă în privința scărilor, parchetelor, balcoanelor, broaștelor, cheilor, obloanelor necesare la închiderea unei prăvălii, etc. (⁵). „*Fundi nihil est, nisi quod terra se tenet. Aedium autem multa esse, quæ ædibus adfixa non sunt, ignorari non oportet, utputa seras, claves, claustra*, etc.“ (⁶).

(¹) L. 18, Pr., Dig., *De actionibus empti et venditi*, 19. 1.

(²) Construirea de bordeie este însă oprită prin regul. din 14 Iunie 1894 pentru alinierea satelor și construirea locuințelor țărănești (art. 4, § ultim).

(³) Laurent, V, 409, 481; Valette, *Propriété*, p. 33; Demante et Colmet de Santerre, II, 340 *bis* I; Demolombe, IX, 293 urm.; Baudry et Chauveau, *op. cit.*, 93; Aubry et Rau, II, § 164, p. 23; De la Bigne, 1, 984; Répert. Sirey, v⁰ *Biens*, 245; Neagu, II, p. 420, No. 13 și p. 449, No. 34.

(⁴) „*Zu den wesntlichen Bestandteilen eines Gebäudes gehören die zur Herstellung des Gebäudes eingefügten Sachen*“.

(⁵) Vezi autorii citați în nota precedentă. Cpr. Planiol, I, 2209.— Vezi însă Duranton (IV, 70), Marcadé (II. 353) și Planiol (I, 2223), după care cheile ușilor ar fi imobile *prin destinație*. Cpr. Pothier, *Tr. de la communauté*, VII, No. 60.

Fântâni, puțuri, capace, etc

(⁶) L. 17, Pr., Dig., *De action. empti et venditi*, 19. 1. — Aceeaș soluție este admisibilă în privința fântânilor, puțurilor, capacilor lor, etc. Cpr. Pothier, *loco cit.* „*Castella plumbea, putea,* Morile așezate pe stâlpi. Art. 464.

Morile de vânt, sau de apă fie de măcinat, fie de făcut oloiu, sunt imobile prin incorporație (legea zice prin natură), când sunt așezate pe stâlpi puși în pământ, fie acei stâlpi de piatră sau de lemn, pentrucă moara face un singur trup cu stâlpul, care este incorporat pământului.

Moara este deci imobil, chiar când n'ar aveà nicio legătură cu stâlpul pe care este așezată. Controversa care există asupra acestui punct în Franța (¹), nu-și mai are deci ființă la noi.

Dacă moara, fără a fi așezată pe stâlpi, face parte dintr'o clădire, se înțelege că ea este tot imobil prin incorporație.

Uneltele cari compun moara.

S'a decis, cu drept cuvânt, că și uneltele care compun mecanizmul mașinei de măcinat a unei mori sunt tot imobile prin incorporație, când sunt incorporate zidirei acestei mori și fac parte din clădire. (Cas. fr. Sirey, 94. 1. 241).

Morile neașezate pe stâlpi.

Din art. 464 rezultă *a contrario*, că morile neașezate pe stâlpi incorporați pământului, sunt mobile, iar nu imobile, pentrucă ele nu fac, în asemenea caz, parte integrantă cu pământul. Art. 531 fr. (eliminat din codul nostru) este expres în această privință. Aceste mori pot însă fi imobile prin destinație, dacă condițiile legei sunt îndeplinite (art. 468).

Recoltele, fructele, plantațiile, etc. Art. 465.

Mai sunt încă imobile prin incorporație: recoltele de orice natură ar fi, fructele, florile, frunzile și orice plantații în genere, cât timp sunt încă prinse de rădăcini și nedeslipite de pământ (²).

Recoltele devin însă mobile prin tăere, iar fructele prin deslipirea lor de copac (³), *chiar dacă n'au fost ridicate de*

---

opercula puteorum, epitonia fistulis adplumbata, aut quæ terra continentur, quamvis non sint adfixa, ædium esse constat". (L. 17, § 8, Dig., *loco cit.).*

(¹) Vezi Laurent, V, 409; Thiry, I, 653, p. 649; Demolombe, IX, 125.

Art. 391 C. Calimach.

(²) Cpr. Trib. Botoșani, *Cr. judiciar* din 1903, No. 61; Ricci, *Corso di diritto civile,* II, 9 urm. — „Iarba, copacii, rodurile și toate folositoarele lucruri ce răsar în fața pământului, zice art. 391 din codul Calimach (295 C. austriac), rămân avere nemișcătoare până nu se despart de pământ". „*Fructus pendentes pars fundi videntur*". (L. 44, Dig., *De rei vindicatione*, 6. 1).

Vânzarea unei păduri spre a fi tăiată. Vânzare mobiliară.

(³) Vânzarea unei păduri spre a fi tăiată, a unei livezi spre a se culege fructele din ea, vânzarea unei mine de păcură sau petrol spre exploatare (vezi *suprà* p. 142, n. 2), etc., este o vânzare mobiliară, căci lucrurile vândute sunt, în intenția părților, considerate în starea când vor fi deslipite de pământ. Atât *pe loc*, după cum se exprimă textul francez, pentrucă nu

---

doctrina cât și jurisprudența sunt unanime asupra acestui punct. Vezi Demolombe, IX, 160; Laurent, V, 428; T. Huc, IV, 15; Planiol, I, 2243; Marcadé, II, 346; Baudry et Chauveau, *op. cit.*, 49 urm.; De la Bigne, I, 975; Répert. Sirey, v⁰ *Biens*, 121 urm.; Pand. fr., *eod.* v⁰, 135; Lyon-Caen et Renault, *Tr. de dr. commercial*, I, 111; Bravard-Veyrières et Demangeat, *Tr. de dr. commercial*, VI, p. 343 (ed. a 2-a); Neagu, II, p. 427, No. 18 urm.; M. A. Dumitrescu, *C. de comerciu comentat*, II, p. 36; Trib. Iași, R.-Sărat, Ilfov, Dolj, etc., *Dreptul* din 1883, No. 55; *Dreptul* din 1884, No. 4 și 24; din 1889, No. 64; C. Iași și București, *Cr. judiciar* din 1898, No. 36 și din 1900, No. 16; *Dreptul* din 1902, No. 19; *Dreptul* din 1904, No. 66; Cas. rom. Bult. 1876, p. 424; Bult. 1891, p. 146; Bult. 1899, p. 622; *Cr. judiciar* din 1899, No. 23 și *Dreptul* din acelaș an, No. 55; Bult. 1905, p. 145; *Dreptul* din 1907, No. 84, p. 689 și *Cr. judiciar*, din 1908, No. 9; Cas. fr. D. P. 99. 1. 246; *Pand. Périod.* 99. 1. 500; Sirey, 1900. 1. 398. — Vezi însă Trib. Mayenne, D. P. 97. 2. 101.

Vânzarea obiectelor care urmează a fi deslipite de pământ fiind mobiliară, de aici rezultă următoarele principale consecințe:

Capacitatea necesară spre a consimți o vânzare mobiliară.

1⁰ Asemenea vânzare, afară de aceea a unei păduri nesupusă unei tăeri regulate, poate în genere fi consimțită de toți acei cari au numai capacitatea de a administrà. Vezi Demolombe, IX, 180; Duranton, IV, 36; Aubry et Rau, I, § 164, p. 13, text și nota 26; Répert. Sirey, v⁰ *Biens*, 122, 123; Baudry et Chauveau, *op. cit.*, 52. Cpr. C. Rennes, *Pand. Périod.* 92. 2. 145; Sirey, 94. 2. 73.

Taxele de înregistrare. L. timbrului.

2⁰ Vânzarea productelor prinse de rădăcini este scutită de taxa de înregistrare. Cas. rom. Bult. 1905, p. 145. Cpr. Planiol, I, 2243; Baudry et Chauveau, *op. cit.*, 50. Incât privește însă vânzările de păduri, contractele pentru exploatarea de mine, de cariere, puțuri de păcură și petrol, vezi art. 47 L. timbrului (taxa de 3⁰/₀).

Netranscrierea vânzărei unei păduri spre tăere. Controversă.

3⁰ Vânzarea unei păduri spre tăere este, în principiu, opozabilă terțiilor fără a fi transcrisă. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1883. No. 55; Répert. Sirey, v⁰ *cit.*, 126; Aubry et Rau, II, § 164, p. 13; Laurent, V, 432; Mourlon, *Transcription*, I, 9, p. 14 urm.; Troplong, *Idem*, 83; Flandin, *Idem*, I, 30, 31; Neagu, II, p. 428, No. 31. — *Contrà:* Trib. Iași, *Dreptul* din 1884, No. 24. Curtea de casație a decis, de asemenea, că vânzarea unei păduri spre tăere nu este opozabilă cumpărătorului moșiei a cărui act de cumpărare este transcris, chiar dacă vânzarea pădurei ar fi anterioară, constatată printr'un act cu data certă, însă netranscris. Bult. 1891, p. 146.

Acț. posesorii.

4⁰ Cumpărătorul unei păduri spre a fi tăiată, nedobândind niciun drept real imobiliar, susceptibil de o posesiune anuală, ridicarea, ci faptul deslipirei lor de pământ le face să do-

---

nu poate să exercite acţiunea în complângere contra terţiului care ar tulburà exploatarea acestei păduri, întrucât acţiunile posesorii nu se aplică decât la imobile. Cas. fr. Sirey, 1900. 1. 398; Garsonnet, *Pr. civ.*, I, § 133, p. 571 (ed. 1-a) şi § 357, p. 604 (ed. a 2-a). Cpr. Pand. fr. v° *Act. possessoire*, 48 urm.; Neagu, II, p. 430, No. 46 *bis* urm.

Cazul când pădurea a fost vândută, spre a fi tăiată, la doi cumpărători succesivi.

5° Intre doi dobânditori succesivi ai aceleiaş păduri, acela va fi preferat căruia tradiţia va fi fost făcută, dacă este de bună credinţă, şi tradiţia va rezultà, în asemenea caz, din începerea exploatărei. Baudry-Lacantinerie, I, 1247, *ab initio;* Répert. Sirey, v° *cit.*, 127; Laurent, V, 431; Neagu, II, p. 438, No. 48.

Trib. competent.

6° Acţiunea cumpărătorului contra vânzătorului fiind mobiliară, va fi introdusă înaintea tribunalului domiciliului vânzătorului, iar nu înaintea aceluia al situaţiunei imobilului. Baudry, *loco cit.;* Baudry et Chauveau, *op. cit.*, 51, p. 48; Planiol, I, 2243; Laurent, V. 428; Neagu, II, p. 427, No. 24.

Neaplic. în specie a art. 1327, 1328 şi 1334.

7° Acţiunea fiind mobiliară, prescripţia de un an prevăzută de art. 1327, 1328 şi 1334 C. civ. nu este aplicabilă în privinţa acţiunei în complinirea preţului unei vânzări de pădure. Trib. Dolj, *Dreptul* din 1889, No. 64; Demolombe, IX, 163; Baudry-Lacantinerie et Baudry et Chauveau, *loco suprà cit.*; Aubry et Rau, I, § 164, p. 13 (ed. a 5-a); Répert. Sirey, v° *cit.*, 128.

Dreptul creditorilor ipotecari.

8° Făcută de bună credinţă şi fără fraudă, la o epocă normală, şi înaintea transcrierei comandamentului prealabil (art. 497 şi 514 Pr. civ.), vânzarea unei păduri spre tăere n'ar puteà fi atacată de către creditorii ipotecari, şi cumpărătorul este în drept a se opune la urmărirea lucrurilor vândute îndreptată în contra lui. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 14, text şi notă 29; Troplong, *Privil. et hypothèques*, II, 404 şi III, 834; P. Pont, *Privil. et hypothèques*, I, 363, 365; Baudry et Loynes, *Idem*, III, 2003; Demolombe, IX, 187; Répert. Sirey, v° *Biens*, 129. Creditorii ipotecari n'ar puteà considerà pădurea vândută ca făcând parte din gajul lor, decât atunci când tăerea ei ar micşorà garanţia lor, căci creditorii sunt în drept a face acte conservatorii (art. 1016). Cpr. Proudhon, *Tr. du domaine de propriété*, I, 100, p. 103 (ed. din 1839); Baudry et Loynes, *Privil. et hypothèques*, III, 2003, 2005; Guillouard, *Idem*, III, 1586; Aubry et Rau, III, § 286, p. 700. Cpr. C. Agen, *Pand. Périod.* 89. 2. 181.

Aceeaş soluţie ar fi aplicabilă de câteori proprietarul ar dărâmà el însuş casa ipotecată sau ar vinde-o spre a fi dărâmată. Cpr. Laurent, XXX, 225 urm. şi autorii *suprà* citaţi. — Indată însă ce casa a fost dărâmată sau pădurea tăiată, şi materialul sau lemnele au fost predate unor terţii de bună credinţă, aceşti terţii sunt la adăpost de orice urmărire din partea creditorilor, băndească o individualitate aparte (1). Asupra acestui punct nu mai încape nicio îndoială.

Seminţele, plantele, etc.

Seminţele puse în pământ sunt tot imobile prin incorporaţie (2). Plantele nu devin însă imobile decât din momentul ce au prins rădăcină în pământ (3).

Arborii. Art. 466.

Prin aplicarea principiilor de mai sus, arborii, până a

---

către care ei nu au nicio obligaţie. Laurent, XXX, 225; Guillouard, *op. cit.*, III, 1588; Baudry et Loynes, III, 2004. — In caz însă când preţul vânzărei ar fi încă datorit vânzătorului, creditorii acestuia ar puteà cere ca banii să fie depuşi la casa de consemnaţie, spre a fi împărţiţi între ei după rangul ipotecei lor. Baudry et Loynes, *loco cit.* Cpr. Guillouard, *op. cit.*, III, 1586, care pare a mărginì acest drept al creditorilor numai la cazul când cumpărătorul ar fi de rea credinţă.

Aplic. acestor principii la vânzarea unui imobil spre a fi dărâmat, etc.

Rezultatele mai sus expuse produse prin mobilizarea recoltelor, fructelor, arborilor, etc., în urma vânzărei făcută sub condiţie ca ele să fie deslipite de pământ, se aplică şi vânzarei unui imobil spre a fi dărâmat, produselor de păcură petrol, etc., spre a fi extrase din pământ, etc. Vezi Répert. Sirey, v° *cit.*, 132; Neagu, II, p. 431, No. 35.

Dr. vechiu fr.

(1) Altădată, în unele părţi ale Franţei, productele pământului se considerau ca mobile, chiar înaintea deslipirei lor de pământ, dacă erau coapte şi puteau fi culese. „*En beaucoup de lieux*, zice Loysel (*Instit. coutumières*, No 214), *foins à couper après la mi-mai, bleds et autres grains après la St. Jean, ou qu'ils sont noués, et raisins après la mi-septembre, sont réputés meubles*“. Vezi şi Pothier, *Tr. des personnes et des choses*, IX, 241. Cpr. Planiol, I, 2242; Demolombe, IX, 134; Arntz, I, 850. După principiile codului actual, mobilizarea nu se îndeplineşte însă decât prin deslipirea productelor de pământ, fie prin mâna omului, fie prin efectul întâmplărei (Demolombe, IX, 132). Numai recoltele deslipite de pământ devin mobile. Acele care nu s'au tăiat şi fructele neculese încă rămân tot imobile până la deslipirea lor de pământ (art. 465).

(2) Demolombe, IX, 130; Thiry, I, 653, p. 650. Vezi *infrà* explic. art. 468, p. 160.

Plantele cari cresc în oale, ciubere, etc.

(3) „*Ubi coaluit, agro cedit*“ (L. 26, § 2, Dig., *De adquirendo rerum dominio*, 41. 1). — Plantele cari cresc în oale sau în ciubere, etc. sunt mobile, chiar dacă oala sau ciubărul ar fi aşezate în pământ în timpul verei. Art. 569 din codul chilian dela 1855 este expres în această privinţă. Cpr. Thiry, *loco cit.*; Marcade, II, 346; Demolombe, IX, 144, 145; Planiol, I, 2206; Baudry et Chauveau, *op. cit.*, 47; Aubry et Rau, II, § 164, p. 10, nota 15; Laurent, V, 457; De la Bigne, I, 976; Répert. Sirey, v° *Biens*, 111; Pand. fr., *eod.* v°, 125; Neagu, II, p. 426, No. 3.

nu se tăeà, cât timp își au încă rădăcina lor în pământ, sunt imobile prin incorporație, și numai prin deslipirea lor de pământ devin mobile (art. 466) (¹), și aceasta fără a se distinge între arborii izolați și acei făcând parte dintr'o pepinieră, ori dintr'o pădure supusă sau nu unei amenageri regulate.

Arborii plantați de arendaș într'o pepinieră.

Cât pentru arborii plantați de arendaș într'o pepinieră, ei nu devin imobile, ci se consideră ca fructe și-i aparțin, ca și celelalte recolte (²).

Ipotecă.

Din împrejurarea că orice plantațiuni în genere nu sunt imobile decât din cauza incorporărei lor pământului, rezultă că aceste plantațiuni nu pot face obiectul unei ipoteci speciale, care n'ar lovì în acelaș timp și fondul în care ele își au rădăcinile lor (³).

Art. 467 urm. Pr. civ.

Fructele și recoltele fiind imobile cât timp sunt aderente pământului, ar trebuì să nu poată fi urmărite decât conform procedurei statornicită pentru urmărirea imobiliară (art. 496 urm. Pr. civ.). Cu toate aceste, ele pot fi urmărite conform art. 467 urm. Pr. civ. și procedura acestei urmăriri speciale se aplică, după părerea generală, și arborilor dintr'o pădure supuși unei tăeri periodice (⁴).

Pădurile.

Pădurile nesupuse unei tăeri regulate nu vor puteà

(¹) Cpr. Cas. rom. Bult. S-a 1, 1874, p. 92. — Arborii sau copacii sunt imobile chiar când sunt destinați o fi scoși din pământ și transplantați aiurea. Planiol, I, 2206; Baudry et Chauveau, *op. cit.*, 47; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 11; Neagu, II, p. 426, No. 4 urm. — Sunt însă mobile, arborii cari numai deocamdată au fost depuși într'un fond până la vânzarea sau transplantarea lor. Aubry et Rau, *loco cit.;* De la Bigne, I, 976; Baudry et Chauveau, *op. cit.*, 47; Répert. Sirey, v⁰ *Biens*, 109; Demolombe, IX, 148; Laurent, V, 420; Neagu, II, p. 426, No. 12.

(²) Aubry et Rau, II, § 164, p. 11, text și nota 18; Marcadé, II, 346; Demolombe, IX, 146; Laurent, V, 420.

(³) Laurent, V, 419; Demolombe, IX, 141; Répert. Sirey, v⁰ *Biens*, 114.

(⁴) Demolombe, IX, 138; Répert. Sirey, v⁰ *Biens*, 115; Boitard et Colmet-Daage, Pr. civ., II, 876, p. 359 (ed. a 15-a); Tissier et Darras, *C. de pr. civ. annoté*, II, Art. 626, No. 9 și autoritățile citate acolo. — *Contrà:* Proudhon, *Domaine de propriété*, I, 98, 99 (ed. din 1839). — In Franța, se decide că și peștele din iazuri este supus urmărirei prevăzute de art. 467 urm. Pr. civ. Vezi Tissier et Darras, *op.* și *loco cit.*, No. 10, 11 și autoritățile citate acolo.

însă fi urmărite decât cu formalităţile urmărirei imobiliare odată cu fondul (art. 496 urm. Pr. civ.)(1).

Urloaele, ţăviile, etc. Art. 470.

In fine, sunt imobile prin incorporaţie: urloaele sau ţăviile aşezate în pământ sau chiar deasupra pământului, nu numai de proprietar, dar chiar de un posesor cu titlu precar(2), cari servesc pentru aducerea apei la o casă sau la un fond de pământ, spre exploatarea lui.

Ţăviile cari servesc la aducerea gazului aerian.

Aceeaş soluţie este admisibilă în privinţa ţăviilor cari servesc la conducerea gazului(3) şi la scoaterea apei dintr'un loc. Astfel, sunt imobile prin incorporaţie: ulucile caselor sau ţăviile care servesc a strânge apa într'un rezervor sau a o svârlì pe cale publică(4).

Imobile prin incorporaţie. Controversă.

Aceste ţăvii sunt imobile prin incorporaţie, iar nu prin destinaţie, cu toate că art. 470 este aşezat în urma art. 468 şi 469, cari se ocupă de imobile prin destinaţie, pentrucă ele sunt mai în totdeauna aşezate în lăuntrul pământului şi se identifică cu dânsul, devenind o parte integrantă a fondului de care sunt alipite(5). „*Fistulæ* . . ., *quamvis longe*

---

(1) Duranton, IV, 38 *in fine*, p. 28 (ed. a 4-a, 1844).

(2) Cpr. T. Huc, IV, 18; Neagu, II, p. 450, No. 7 urm. — Astfel s'a decis, cu drept cuvânt, că ţăviile aşezate în pământ de o societate concesionară a unei comune pentru aducerea şi distribuirea apei la locuitorii comunei, sunt imobile prin incorporaţie. Cas. fr. Sirey, 91. 1. 488.

(3) Répert. Sirey, v^0 *cit.*, 134; T. Huc, IV, 18 şi 34; Baudry et Cheauveau, *op. cit.*, 54; Neagu, II, p. 450, No. 3; Trib. Limoges şi C. Caen, Sirey, 88. 2. 205; D. P. 87. 2. 81.

(4) Cpr. Baudry-Lacantinerie, I, 1218; Baudry et Chauveau, *loco cit.*; Demante, II, 345 *bis*; T. Huc, IV, 18.

(5) Cpr. Thiry, I, 653, p. 650; Planiol, I, 2209; Laurent, V, 409; Demolombe, IX, 149; Mourlon, I, 1356; Valette, *Propriété*, p. 16, 17; Ducaurroy, I, 20; Baudry et Chauveau, *op. cit.*, 54; De la Bigne, I, 977; Neagu, II, pr. 450, No. 1. — *Contrà*: Marcadé, II, 347; Demante, II, 345. După aceşti din urmă autori, ţăviile ar fi imobile *prin destinaţie*. Ceeace dovedeşte însă că ţăviile sunt imobile prin incorporaţie este că ele se identifică cu pământul. Apoi, faptul că legiuitorul a redactat pentru ţăvii un text aparte (art. 470) dovedeşte că ţăviile, cari servesc la conducerea apei într'un fond, sunt imobile prin incorporaţie, iar nu prin destinaţie, căci altfel legiuitorul n'ar fi redactat un text special pentru ţăvii, ci ar fi adaos un paragraf la art. 468, care se ocupă de imobilele prin destinaţie. Ţăviile de care am vorbit mai sus nu vor fi imobile prin

excurrant extra ædificium, ædium sunt. Item canales". (L. 15, Dig., *De actionibus empti et venditi*, 19. 1).

II. Imobilele prin destinaţie.

Art. 467. — Animalele ce proprietarul fondului dă arendaşului pentru cultură, sunt imobile, pe cât timp li se păstrează destinaţiunea lor. (Art. 462, 468 C. civ. Art. 522 C. fr.).

Art. 468. — Obiectele ce proprietarul unui fond a pus pe el pentru serviciul şi exploatarea acestui fond sunt imobile prin destinaţiune. Astfel, sunt imobile prin destinaţiune, când ele s'au pus de proprietar pentru serviciul şi exploatarea fondului:

Animalele afectate la cultură; instrumentele aratorii; seminţile date arendaşilor sau colonilor parţiari (¹); porumbii din porumbărie; *lapinii* ţinuţi pe lângă casă (²); stupii cu roi; peştele din iaz (heleştaie); teascurile, căldările, alambicurile, *căzile* (³) şi vasele; instrumentele necesare pentru exploatarea ferăriilor, fabricilor de hârtie şi altor uzine; paele şi gunoaele.

Mai sunt imobile prin destinaţiune: toate efectele mobiliare ce proprietarul a aşezat către fond în perpetuu (⁴). (Art. 462, 467, 469, 503, 1454 urm., 1466 urm., 1730 § 2, 1824 C. civ. Art. 407, 493 Pr. civ. Art. 309 C. penal. Art. 7. L. p. înfiinţarea unei bănci agricole din 1 Aprilie 1894. Art. 8 L. minelor din 21 Aprilie 1895. Art. 524 C. fr.).

Art. 469. — Proprietarul se presupune că a aşezat către fond în perpetuu efecte mobiliare, când aceste sunt întărite cu gips, var sau ciment, sau când ele nu se pot scoate fără a se strică sau deteriorà partea fondului către care sunt aşezate.

Oglinzile unui apartament se presupun aşezate în perpetuu, când parchetul pe care ele stau, este una cu *boazeria* (lemnăria) camerei. Aceasta se aplică şi la tablouri şi alte ornamente.

Statuele sunt imobile când ele sunt aşezate înadins, chiar când

---

destinaţie decât atunci când nu vor fi incorporate pământului şi identificate cu dânsul. Cpr. Demolombe, IX, 150.

Inexactitate de clasificare.

(¹) Aceasta lasă a se presupune că proprietarul şi-a dat moşia în arendă, ceeace nu este ipoteza art. 468. Ca atare, deci, acest paragraf ar fi trebuit să facă parte din art. 467, care prevede tocmai cazul când proprietarul nu-şi cultivă el însuş moşia.

(²) Textul fr. vorbeşte *de lapins de garenne*, *i conigli delle coniglierie,* după art. 413 din codul italian.

(³) *Les cuves,* după cum se exprimă textul fr., iar nu *lăzile,* după cum din eroare se exprimă textul nostru.

Greşală de clasificare.

(⁴) Ultimul paragraf al art. 468 ar fi trebuit să facă parte din art. 469, căci destinaţia agricolă sau industrială nu implică numai decât spiritul de perpetuitate, despre care vorbeşte art. 469. Astfel sunt redactate art. 413 şi 414 din codul italian.

ele s'ar puteà scoate fără fractură sau deteriorațiune. (Art. 468, 539, 1199, 1200, 1202, 1325, 1750, 1824 C. civ. Art. 493 Pr. civ. Art. 525 C. fr.).

Art. 467—469 sunt întunecoase, însă aceasta nu ne autoriză a părăsì legea și a considerà aceste texte ca nescrise, după cum le considerà Marcadé (II, 348 urm.), cu atât mai mult cu cât deosebirea între imobilele prin natură și acele prin destinație nu este numai doctrinală, ci prezintă un interes practic(¹). Trebue, deci, să ne încercăm a explicà aceste texte, oricât de imperfecte, de greoae și de criticabile ar fi (²).

Deosebiri între imobilele prin natură și acele prin destinație.

(¹) Iată, în această privință, numai câteva deosebiri practice: 1⁰ numai proprietarul poate să imobilizeze prin destinația agricolă, industrială și comercială, pe când orice detentor a unui fond care ar face o clădire, imprimă acestei clădiri calitatea de imobil prin natură sau incorporație. Astfel, art. 493 C. civ., după care proprietarul pământului, care a făcut o lucrare cu material străin, este obligat a plătì valoarea materialului și chiar daune, fără ca proprietarul acestui material să-l poată ridicà, se aplică numai imobilizărei naturale, pentrucă acest material s'a incorporat și face un singur trup cu imobilul; pe când proprietarul lucrului imobilizat prin destinație de către proprietarul unui fond ar puteà în totdeauna să-și revendice lucrul său, pentrucă acest lucru neincorporându-se imobilului, și-a păstrat individualitatea sa. Tot pentru aceleași motive, art. 494, care prevede ipoteza inversă, nu se aplică imobilizărei prin destinație, ci numai imobilizărei naturale: de unde rezultă că proprietarul unui lucru mișcător care ar fi imobilizat acest lucru prin destinație, așezându-l pe fondul altuia, ar aveà în totdeauna dreptul de a-l ridicà de pe fond, și proprietarul acestui fond n'ar puteà să-l reție conform art. 494; 2⁰ vânzătorul unor lucruri mișcătoare neplătite are un privilegiu pentru prețul ce i se datorește și chiar dreptul de revendicare (art. 1730, § 5), în privința mobilelor imobilizate prin destinație; pe când vânzătorul nu are nici privilegiu, nici acțiunea în revendicare, în privința lucrurilor imobilizate prin natură sau incorporație, de exemplu: în privința grinzilor pe care cumpărătorul le-ar fi întrebuințat la o clădire, fără a le plătì. Vezi și alte deosebiri semnalate de Demolombe. IX, 198. 296 urm. Cpr. Laurent, V, 482; Planiol, I, 2214; Thiry, I, 661, etc.

Critica art. 467—469.

(²) Art. 467—469 nu sunt criticate numai de Marcadé, dar și de alți autori. „Clasa imobilelor prin destinație, care este o sorginte de dificultăți constante, este poate creațiunea cea mai inutilă din dreptul modern", zice Planiol (I, 2213). Vezi și Acollas, I, p. 532, 533.

Definiția imobilelor prin destinație.

Imobilele prin destinație, pentru care Marcadé (II, 349) zice că ar fi fost mai bine să fie numite *imobile prin accesiune*, sunt niște lucruri mișcătoare cari nu fac parte integrantă din fond, dar cari sunt privite ca alipite la acest fond, în vederea destinației pe care le-a dat-o *însuș proprietarul* acestor lucruri (¹). Lucrurile mișcătoare, cari numai prin ficțiune sunt considerate ca imobile, din cauza destinației ce le-a dat proprietarul, se confund cu imobilul la care ele sunt alipite, așà că ele sunt vândute, legate, ipotecate și urmărite odată cu fondul (art. 493 Pr. civ.), afară de clauzele contrare care ar rezultà din voința părților, clauze cari sunt permise și își produc în totul efectul lor.

Motivele imobilizărei.

Rațiunea acestei ficțiuni este interesul agriculturei, comerciului și a industriei. Legiuitorul a voit, în adevăr, ca lucrurile destinate la exploatarea unui fond agricol, industrial sau comercial să nu poată fi urmărite sau vândute deosebit de acest fond, ceeace ar fi fost cu putință în lipsa imo-

---

Dr. roman și dr. vechiu.

(¹) La Romani, lucrurile destinate la serviciul sau exploatarea unui fond nu se considerau în genere ca imobile, *instrumentum fundi*, rămânând tot mobile: *„Fundo legato, instrumentum ejus non aliter legato cedit, nisi specialiter id expressum est“*. (L. 14, Dig., *De supellectile legato*, 33, 10). Mai vezi L. 2, § 1, Dig., *De instructo vel instrumento legato*, 33. 7.—Vezi însă L. 17, § 7, Dig., *De action. empti et venditi*, 19. 1; L. 21, Dig., *De instructo vel instrumento legato*, 33. 7. Mai vezi L. 13, § 31, Dig., 19. 1, unde se zice: **„Ea esse ædium solemus dicere, quæ pars ædium sunt... vel propter ædes habentur“.** Aceeaș soluție erà în genere admisă și în vechiul drept francez, cu toate că unele cutume considerau ca imobile animalele destinate la exploatarea unui fond. Pothier *(Tr. des personnes et des choses*, IX, 235) se mărginește, în această privință, a zice că „imobilele sunt fondurile de pământ și casele, *precum și tot ce face parte din ele*“. Codul Conventiei naționale aveà însă un text în următoarea cuprindere: *„Sunt imobile: lucrurile cari, cu toate că sunt mobiliare prin natura lor, au fost destinate la uzul perpetuu a unui imobil de către proprietarul lui, și sunt legate de el cu fer, cui sau ciment“*. Acesta este textul nenorocit din care redactorii codului francez au scos ideea imobilelor prin destinație. Vezi asupra originei acestei imobilizări, Planiol, I, 2211; Baudry et Chauveau, *op. cit.*, 56. Imobilizarea prin destinația proprietarului erà necunoscută în codul Caragea. In cât privește însă codul Calimach, vezi art. 392, corespunzător cu art. 296 din codul austriac. Cpr. art. 98 C. german.

bilizărei (1). Graţie acestei imobilizări, lucrurile mobile necesare la exploatarea unui fond vor urmà soarta fondului şi vor asigurà exploatarea lui, ceeace se referă nu numai la interesul privat, dar şi la acel public, care cere ca imobilele să nu rămâe neexploatate. Ficţiunea legei, în baza căreia unele lucruri mobile au fost declarate imobile, interesează deci avuţia publică. De aceea numai proprietarul are dreptul de a imobilizà, pentru că el este singurul reprezentant al interesului agricol sau industrial, iar nu detentorii trecători ai fondului, cari pot să aibă un interes opus (2). Proprietarul unui fond poate deci să imobilizeze lucrurile, cari prin firea lor sunt mişcătoare, prin aşezarea lor asupra acestui fond.

Această imobilizare poate să aibă loc în două cazuri: 1° proprietarul unui fond agricol, industrial sau comercial (3) imobilizează lucrurile pe care el le aşează pentru serviciul şi exploatarea fondului (art. 467, 468); 2° proprietarul oricărui fond poate să imobilizeze lucrurile pe care el le aşează în spirit de perpetuitate (art. 468, § ultim şi 469), adecă: cu scop ca ele să rămâe deapururea acolo, după cum se exprimă art. 393 din codul Calimach (297 C. austriac). Lucrurile mişcătoare astfel imobilizate se numesc *imobile prin destinaţie*.

Câte specii de imobile prin destinaţie sunt.

Legea recunoaşte deci două categorii de imobile prin destinaţie: 1° mobilele cari devin imobile din cauza şi în interesul serviciului şi exploatărei fondului; 2° mobilele cari nu sunt necesare pentru exploatarea fondului şi cari nu se consideră ca imobile decât din cauza voinţei proprietarului, care le-a aşezat pe fond în spirit de veşnicie. Voinţa sa singură, în acest din urmă caz, nu este suficientă pentru a imobilizà; ea trebue să se manifeste într'un mod neîndoelnic prin oarecare semne externe, pentru a prevesti pe acei de al treilea.

L. băncei agricole din 1894 Art. 7.

(1) Art. 7 din legea dela 1 Aprilie 1894 pentru înfiinţarea unei bănci agricole, face o excepţie dela acest principiu, când dispune că vitele şi maşinile, cari servesc la exploatarea fondului agricol şi cari, conform art. 468 C. civ. sunt imobile prin destinaţie, pot fi afectate ca gagiu al împrumutului agricol, şi în caz de neplată, gagiul se poate executà conform dispoziţiilor acestei legi.

(2) Cpr. Thiry, I, 657; Planiol, I, 2212; Baudry et Chauveau, *op. cit.*, 57; Laurent, V, 433; De la Bigne, I, 980.

(3) Cuvântul *fond*, care figurează în art. 468 cuprinde în adevăr, după părerea tuturor, atât fondurile agricole, cât şi acele industriale şi comerciale. Cpr. C. Bruxelles, Sirey, 80. 1. p. 410, nota *a*.

1⁰ *Imobilizarea agricolă, industrială şi comercială pentru serviciul şi exploatarea fondului (art. 467, 468, minus § ultim din acest din urmă text).*

Art. 467 presupune că moşia este dată în arendă, iar art. 468, afară de § relativ la seminţe, presupune cazul în care proprietarul îşi cultivă el însuş moşia sa.

Animalele destinate la cultura fondului. Art. 467.

Animalele şi celelalte lucruri necesare agriculturei sau industriei, precum: plugurile, carele, seminţile (art. 468), poloboacele menite a conţineà recolta unei vii şi care nu urmează a fi vândute odată cu vinul(¹); maşinile şi alte lucruri pe care proprietarul unui fond agricol, industrial sau comercial(²) le-ar da arendaşului în interesul culturei şi a exploatărei fondului, se consideră printr'o ficţiune a legei ca imobile, deşi în realitate ele sunt mobile(³).

Condiţiile cerute p. ca să existe imobilizare agricolă.

Pentru ca lucrurile date de proprietar arendaşului să fie imobilizate, fie că acest arendaş s'a obligat a plăti câştiurile în bani (art. 1454), fie în fructe (dijmă) (art. 1466 urm.), se cere: 1⁰ ca ele să aparţie proprietarului fondului, şi 2⁰ să fie afectate prin convenţia părţilor în mod principal(⁴) la

---

(¹) Cpr. C. Grenoble, D. P. 1900. 2. 44.—Deşi art. 467 nu vorbeşte decât de animalele pe care proprietarul le dă arendaşului, totuşi nu mai încape îndoială că acest text se aplică şi la celelalte lucruri prevăzute de art. 468. Cpr. Demolombe, IX, 236; Aubry et Rau, I, § 164, p. 19; Pand. fr., v⁰ *Biens*, 189; Baudry et Chauveau, 65 şi toţi autorii.

(²) Art. 467 vorbeşte numai de moşii, însă se înţelege că acest text se aplică atât fondurilor comerciale cât şi acelor industriale. Art. 468 vorbeşte chiar în termeni expreşi de ferării, fabrici de hârtie, etc., şi am văzut în nota precedentă că art. 467 trebue combinat cu art. 468, care nu constituesc decât o singură dispoziţie. Cpr. Laurent, V, 436, 460, 463; Demolombe, IX, 224.

(³) Animalele şi uneltele afectate la exploatarea unei moşii, a unei fabrici, etc., cari nu sunt date de proprietar arendaşului, ci sunt proprietatea exclusivă a acestui din urmă, rămân tot mobile, pentrucă numai proprietarul poate imobilizà. Laurent, V, 447.

(⁴) Animalele tot imobile prin destinaţie rămân, cu toate că ar fi întrebuinţate în mod accesoriu şi la alte lucrări pe moşie, care n'ar fi în interesul exploatărei fondului, precum ar fi de exemplu: la cărături de lemne, de piatră, etc., dacă aceste animale ar servì în acelaş timp şi la exploatarea fondului. Cpr. Laurent, V, 446; Neagu, II, p. 436, No. 40.

cultura sau exploatarea fondului; căci imobilizarea încetează îndată ce ele nu-și mai păstrează destinația lor, adecă: îndată ce nu mai sunt neapărate la exploatarea fondului; de unde rezultă că aceste lucruri ar rămâne tot mobile, dacă proprietarul le-ar vinde arendașului, în loc de a le afectà prin contractul de arendă la exploatarea fondului (¹).

Imobilizarea rezultă din convenția părților, adecă din contractul de arendă, chiar dacă contractul n'ar aveà o clauză expresă în această privință, consimțimântul putând fi și tacit (²). In asemenea caz, părțile interesate vor dovedì că animalele și celelalte lucruri au fost date de proprietar arendașului pentru cultura fondului, partea adversă fiind în orice caz în drept de a stabilì că aceste lucruri nu sunt neapărate la exploatarea fondului. (Laurent, V, 444).

Deosebire de C. fr. numai în aparență

Codul fr. (art. 522) și acel italian (art. 413) mai adaogă că animalele cari s'au dat de către proprietar arendașului pentru cultivarea sau exploatarea fondului sunt imobilizate, fie că ele au fost prețeluite sau nu, și aceasta pentru ca nu cumva să se creadă că arendașul a devenit proprietar prin prețeluire, după cum erà altă dată la Romani (L. 3, Dig., *Locati conducti*, 19. 2), și după cum este și astăzi în privința dotei mobiliare (art. 1245). *Aestimatio facit venditionem* (³).

Soluția dreptului francez este admisibilă și la noi, cu toate că textul nostru nu este expres în această privință, pentrucă prețeluirea nu face vânzarea decât atunci când acel care posedă lucruri prețeluite, are interes a transmite proprietatea acelui care le primește, și în specie, proprietarul are interes a păstrà proprietatea lucrurilor pe care le dă arendașului. (Laurent, V, 444).

Codul fr. mai adaogă încă că animalele ce proprietarul dă *à cheptel* (⁴), altuia decât arendașului, rămân mobile, ceea

---

(¹) Répert. Dalloz, v° *Biens*, 67; T. Huc, IV, 23 *in fine;* Neagu, II, p. 436, No. 42.

(²) Laurent, V, 445; Baudry et Chauveau, 64, p. 63; Pand. fr., v° *cit.*, 182; Neagu, II, p. 436, No. 38. — Curtea din Bruxelles a decis că convenția de imobilizare trebue să fie expresă, însă această decizie este cu drept cuvânt criticată de autori. Cpr. Répert. Dalloz, v° *Biens*, 68; Pand. fr., *loco suprà cit.*

(³) Vezi asupra art. 1245 din C. civil, t. VIII a Coment. noastre, p. 196 urm.

Contractul cheptel.

(⁴) Contractul *cheptel* (dela cuvântul *cattle*, care în limba ence este adevărat și la noi, pentrucă ele nu sunt afectate la exploatarea fondului. Această soluție este neîndoelnică.

Până acum am vorbit numai de art. 467, care presupune cazul când proprietarul și-a dat moșia în arendă.

Art. 468.

Art. 468, presupunând cazul când proprietarul își cultivă și exploatează el însuș fondul său în loc de a-l arendà altuia, declară, *exempli gratia*, imobile prin destinație următoarele lucruri mișcătoare:

Animalele afectate la cultura fondului.

1⁰ Animalele afectate la cultura fondului, precum: boii, vacile, caii, turmele de oi, cari servesc la îngrășarea pământului, etc. (¹).

Caii, trăsurile, etc.

Caii de călărie și orice alți cai de lux în genere, trăsurile, etc., cari servesc la uzul personal al proprietarului rămân tot mobile (²). Proprietarului incumbă deci sarcina de a dovedi, la caz de contestație, cari sunt animalele neapărate la serviciul și exploatarea fondului. (Laurent, V, 444).

Animalele domestice.

Animalele domestice, ce se țin pe lângă casă, precum: găinile, rățile, gâștile, puii, etc., nu sunt imobilizate, ci rămân tot mobile (³).

Vitele cumpărate spre a fi revândute. Controversă.

Aceeaș soluție este în genere admisă în privința vitelor cumpărate sau crescute spre a fi îngrășate la velniță sau la suhaturi, spre a fi revândute, pentrucă ele nu sunt afectate la cultura fondului (⁴).

---

gleză însemnează animale), eliminat la noi la titlul locațiunei (cpr. art. 1800 urm. C. fr., 1665 urm. C. italian), este un contract prin care cineva se obligă a hrănì și a crește oarecari animale, primind drept plată o parte din producte.

(¹) Pentru ca animalele să fie imobilizate, două condiții sunt necesare: 1⁰ ele trebue să fie neapărate la serviciul și exploatarea fondului; 2⁰ ele trebue să fie așezate pe fond în acest scop de către proprietarul lor. Demolombe, IX, 237; Planiol, I, 2219.

(²) Planiol, I, 2219; Demolombe, IX, 240, 270; Laurent, V, 444; Ducaurroy, II, 22; Baudry et Chauveau, *op. cit.*, 66; De la Bigne, I, 981; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 217; Neagu, II, p. 437, No. 49.

(³) Demolombe, IX, 224, 276; Baudry et Chauveau, 66; Troplong, *Vente*, I, 323, p. 408; Laurent, V, 450; Aubry et Rau, II, § 164, p. 17; Planiol, I, 2220; Répert. Sirey, v⁰ *Biens*, 169; Pand. fr., *eod.* v⁰, 206; Neagu, II, p. 437, No. 50. *„Pulli, aut cætera animalia quæ in fundo sunt, non sunt ædium“*. (L. 15 și 16 Dig., *De actionibus empti et venditi*, 19. 1).

(⁴) Aubry et Rau, *loco cit.;* Planiol, I, 2220; Demolombe, IX, 243; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 203; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 167; Duranton, Animalele cari servesc la punerea în mişcare a unei uzini.

Art. 468 declară imobile numai animalele afectate la cultura pământului, însă se înțelege că şi animalele cari, într'o industrie, ar servì la punerea în mişcare a unei uzini sau mori, ar fi tot imobile (1).

Uneltele de agricultură.

2⁰ Sunt imobile prin destinație: uneltele de agricultură pe care proprietarul le-a dat arendaşului (art. 467), sau le-a aşezat el însuş pe fond pentru serviciul şi exploatarea acestui fond, precum: săpile, coasele, plugurile, maşinile de trier şi altele, *omnia quæ fructus quærendi, cogendi, conservandi gratia parata sunt* (L. 8, Pr., Dig., *De instructo, vel instrumento legato*, 33. 7). (Cpr. art. 98, § 2 C. german).

Grădinării.

Şi uneltele trebuitoare unei grădinării, precum ar fi, de exemplu, o bulgărie, se consideră tot ca imobile, pentrucă servesc la exploatarea grădinăriei (2).

Haragii.

Haragii cari servesc la ridicarea viilor, hemeiului, etc., se imobilizează de asemenea, chiar înainte de a fi înfipți în pământ, prin simplul fapt al aşezărei lor pe fond de către proprietar (3). Numai haragii aşezați pe fond de arendaş sau uzufructuar rămân ceeace sunt în realitate, adecă: imobile (4).

Semințele.

3⁰ Sunt imobile prin destinație: semințele pe cari proprietarul le-a menit a fi puse în pământ, când îşi cultivă el însuş moşia, sau pe care el le a dat pentru semănătura arendaşului sau colonului parțiar (5), adecă: acelui care s'a obligat a plătì câştiul în parte din producte în loc de bani: *frumentum quod serendi causa sepositum est.* (L. 12, Pr., Dig., *De instructo, vel instrumento legato*, 33. 7).

IV, 56; Neagu, II, p. 437, No. 38. — *Contrà:* Mourlon, I, 1367; Laurent, V, 443: Baudry et Chauveau, *op. cit.,* 66, p. 66. Cpr. T. Huc, IV, 22.

(1) Demolombe, IX, 269; Ducaurroy, II, 25: Laurent, V, 466; Demante, II, 346 *bis* II şi 346 *bis* VIII. — *Contrà:* Duranton, IV, 56.

(2) Demolombe, IX, 247 *bis;* Baudry et Chauveau, *op. cit.,* 67; Aubry et Rau, I, § 64, p. 18, nota 42 *bis:* Répert. Sirey, v⁰ *Biens,* 171; Pand. fr., *cod.* v⁰, 213; Neagu, II, p. 437, No. 55.

(3) Planiol, I, 2220 *in fine;* Laurent, V, 451; Demante, II, 346 *bis* III; Thiry, I, 658, p. 657; Demolombe, IX, 251; Aubry et Rau, *loco cit.,* p. 19; T. Huc, IV, 27; Baudry et Chauveau, *op. cit.,* 71, p. 70; Neagu, II, p. 437, No. 52.

(4) Laurent, V, 452; Neagu, II, p. 437, No. 53. — *Contrà:* Duranton, IV, 69.

(5) Expresiunea *colon parțiar (le métayer),* ce găsim în art. 468, se mai vede încă şi în art. 524. Vezi *infrà* explic. acestui text.

Imobile prin incorporaţie.

Seminţele date de proprietar arendaşului sunt imobilizate înainte de a fi puse în pământ, îndată ce ele au fost transportate pe moşie. In urma semănăturei ele nu mai sunt imobile prin destinaţie, ci prin incorporaţie, pentrucă ele se identifică cu pământul din care fac parte (¹).

Flori, verdeţuri, etc.

Aceleaşi principii sunt aplicabile cepelor, florilor, verdeţurilor, etc., cari se samănă primăvara sau vara, şi toamna se scot din pământ. Aceste toate sunt imobile prin destinaţie, îndată ce proprietarul le-a destinat a fi semănate, sau le-a dat arendaşului în acest scop. După ce ele au fost puse în pământ, ele devin imobile prin incorporaţie (²). „Seminţele devin parte integrantă din fond îndată ce au fost semănate, iar plantele, îndată ce au fost sădite“, zice art. 94 din codul german (³).

Alămâii, portocalii, etc.

Cât pentru copăceii *(les arbustes)*, puşi în oale sau în lăzi, precum: portocalii, alămâii, etc., ei rămân mobile, pentrucă nu servesc la exploatarea fondului (⁴).

Pepinieră.

Ce trebue să decidem în privinţa copacilor dintr'o pepinieră? Chestiunea este controversată (⁵).

(¹) Vezi *suprà* p. 149.—Cât pentru seminţile arendaşului, ele rămân mobile, cu toate că au menirea de a fi puse în pământ, pentrucă după cum ştim, numai proprietarul poate să imobilizeze. Aceste seminţe devin însă imobile prin incorporaţie îndată ce au fost semănate. Laurent, V, 454, 455.

(²) Laurent, V, 456; T. Huc, IV, 25. — *Contrà:* Demolombe, IX, 251, care luându-se după Pothier, confundă în totdeauna imobilizarea prin destinaţie cu aceea prin incorporaţie, susţinând că cepele nu devin imobile decât după ce au fost puse în pământ.

(³) *„Samen wird mit dem Aussäen, eine Pflanze wird mit dem Einpflanzen wesentlicher Bestandteil des Grundstücks“.*

(⁴) Thiry, I, 658, p. 657; T. Huc, IV, 25; Demolombe, IX, 313; Laurent, V, 457; Demante, II, 347 *bis* II; Neagu, II, p. 438, No. 60. — *Contrà:* Duranton, IV, 45. S'ar puteà cel mult recunoaşte calitatea de imobile acestor arbuşti, când ei ar face parte dintr'un fond comercial, precum ar fi, de exemplu; un otel de primul rang, a cărui exploatare ar cere asemenea îmbunătăţire. Cpr. T. Huc, Laurent, *loco cit.*

(⁵) Vezi asupra acestei controverse, Neagu, II, p. 426, No. 4. Vezi şi *suprà* explic. art. 466, p. 150.—După T. Huc (IV, 26), copacii dintr'o pepinieră ar fi imobile prin destinaţie. Cei mai mulţi autori îi consideră însă ca imobile prin natură, sau mai bine zis prin incorporaţie.

Porumbii din porumbărie.

4⁰ Sunt imobile prin destinaţie: porumbii (hulubii) din *porumbărie* (¹), întrucât proprietarul i-a menit la serviciul şi exploatarea fondului.

Porumbii aduşi de arendaş.

Porumbii aduşi de arendaş nu-şi perd calitatea lor de mobile, chiar dacă ar fi destinaţi la exploatarea fondului. (Demolombe, IX, 276 *bis*).

Iepurii de mosc.

5⁰ Sunt imobile, tot prin destinaţia proprietarului: iepurii de mosc (²), cărora legiuitorul nostru le dă numele nepotrivit de *lapini* (³).

Ce este porumbăria.

(¹) Prin *porumbărie (colombier)* se înţelege un loc deschis în care porumbii trăesc în libertate, pentrucă porumbii cari se ţin pe lângă casă, într'o cuşcă sau într'o porumbărie închisă, *sub custodia nostra*, îşi păstrează calitatea lor de mobile. Laurent, V, 450; Demolombe, IX, 276; Thiry, I, 658, p. 659; T. Huc, IV, 28; Baudry et Chauveau, *op. cit.*, 69.

Deoseb. de redacţie de C. fr. Greşeală de traducere.

(²) In codul fr., numai *les lapins de garenne*, adecă: acei cari trăesc într'un loc determinat la ţară, în starea sălbatecă, sunt imobile prin destinaţie. Iepurii domestici cari se ţin pe lângă casă *(les lapins de clapier)*, într'o cuşcă sau într'un loc închis, sunt din contra mobile. Laurent, V, 450; Demolombe, IX, 276; Baudry et Chauveau, 69; T. Huc, IV, 29. Deosebirea de redacţie a textului nostru nu poate să provie decât dintr'o greşală de traducere.

Mania de a introduce neologisme.

(³) Codul actual cuprinde mai multe neologisme. Astfel, pentru a nu cità decât câteva exemple, art. 469 întrebuinţează cuvântul *boazerie* în loc de lemnărie; art. 509 întrebuinţează cuvântul *manoperă (la mano d'opera, la main d'œuvre)*, în loc de muncă, artă sau industrie; art. 1370 întrebuinţează cuvântul *denariate (denrées)*, în loc de producte; art. 1465 întrebuinţează cuvântul *foraje (fourage)*, în loc de nutreţ; art. 1680 întrebuinţează cuvântul *erezire* în loc de succesiune, etc. Mania de a întrebuinţà cuvinte străine a existat în totdeauna la noi, şi dovadă de aceasta este circulara ministerială din 17 Noembrie 1847 (*Colecţia*, p. 796), care pune în vedere judecătorilor de a nu mai întrebuinţa în lucrările oficiale *cuvinte necunoscute până acum în dialectul naţional, cari străine fiind de cunoştinţa obştimei, aduc îndoelnică înţelegere lucrărilor tribunalelor şi schimonosirea limbei.* Vezi şi circulara Minist. dreptăţei din 1 Septembrie 1860 (*Colecţia de deslegări*, p. 1291), care îndeamnă pe tribunale *a stăruì de a se introduce cât mai curând scrierea cu litere strămoşeşti latine, păzind ortografia cea mai uşoară*, adecă: *de a se scrie precum se vorbeşte.* Incât priveşte ortografia adoptată de curând de Academia română, vezi decretul din 20 Martie 1907, publicat în codul Hamangiu, III, p. 4347 (ed. a 2-a). Numai de nu şi-ar

Stupii cu roi.

6⁰ Sunt imobile prin destinaţie: stupii cu roi *(les ruches à miel)*, chiar dacă ştiubeile nu sunt puse în pământ, ci sunt aşezate numai *supra terram* (¹).

Stupii cari rămân mobile.

Prisăcile cari nu servesc la exploatarea fondului, şi pe cari proprietarul le ţine numai pentru casa lui, întrebuinţând ceara şi mierea la uzul său personal, ca şi ştiubeile aşezate pe fond de arendaş sau de uzufructuar, nu sunt însă imobile, ci-şi păstrează, din contra, calitatea lor de lucruri mobile. (Demante et Colmet de Santerre, II, 346 *bis* VI).

Gândacii de mătasă.

Cât pentru gândacii de mătasă, ei ar puteà fi declaraţi imobile prin destinaţie, dacă cultura lor s'ar introduce şi la noi, căci şi ei fac parte din exploatarea agricolă. (Cpr. art. 407 § 9 Pr. civ.)(²).

Peştele din bălţi.

7⁰ Sunt imobile prin destinaţie: peştii din iazuri sau bălţi, puşi de proprietar pentru serviciul şi exploatarea fondului (³). „Şi peştele din iazuri, şi vânaturile din păduri, zice art. 391 din codul Calimach (295 C. austriac), atuncea numai se fac avere mişcătoare, când peştele s'a pescuit şi vânatul s'a prins ori s'a ucis“ (⁴).

Vânatul închis.

Aceeaş soluţie este admisibilă în privinţa vânatului în-

---

mai schimbà Academia ortografia sa, după cum s'a mai întâmplat până acum!

Dr. roman şi dr. vechiu.

(¹) Şi la Romani, stupii cu roi par a fi fost consideraţi ca imobile, de oarece uzufructuarul unui fond aveà drept la fructul albinelor (L. 9 § 1, Dig., *De usufructu*, 7, 1). Pothier considerà, din contra, stupii cu roi ca mobile *(Tr. de la communauté,* VII, No. 42). Părerea consacrată de codul civil erà însă admisă de Lebrun şi de Chopin. Vezi Ducaurroy, Bonnier et Roustain, II, 24, p. 16; Demolombe, IX, 277.

(²) Cpr. Baudry et Chauveau, *op. cit.*, 70. — *Contrà:* Demolombe, IX, 278; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 20; Laurent, V, 464; T. Huc, IV, 31.

Peştele închis în coteţe, havuzuri, etc.

(³) Peştele închis în coteţe (cpr. art. 309 C. pen.), în havuzuri, etc., peştele de apă curgătoare sau de mare, precum şi acel pus în iazuri de către arendaş, uzufructuar, etc., rămâne din contra un lucru mobil. Cpr. Laurent, V, 450; Baudry et Chauveau, 69; Demolombe, IX, 276, 276 bis. *„Pisces autem qui sunt in piscina, non sunt ædium, nec fundi“*. (L. 15, Dig., *De actionibus empti et venditi,* 19. 1).

(⁴) Va-să-zică, şi sub codul Calimach, peştele era considerat ca imobil, însă *prin accesiune*, iar nu prin destinaţia proprietarului, ca sub codul actual.

chis într'un parc sau o grădină(1) (cpr. art. 391 C. Calimach *suprà cit.*); în privinţa luntrelor aşezate de proprietarul iazului pentru serviciul pescuitului(2), etc.

Teascurile, alambicurile, etc.

8° Sunt imobile prin destinaţie: teascurile, alambicurile, adecă: aparatele destinate a distilà lichidele(3); căldările, căzile, iar nu *lăzile*, după cum din greşală se exprimă textul nostru; motoarele, filtrele, vasele, butoaele, sau poloboacele mari ori mici, precum şi toate aparatele cari servesc a preface productele fondului în vin, spirt, oloiu, etc. (4).

Vasele sau poloboacele cari se umplă cu vin.

Numai vasele sau poloboacele cari sunt destinate a fi umplute cu vin sau alte lichide sunt imobilizate, pentrucă numai ele servesc la exploatarea fondului. Cât pentru vasele mari sau mici cu cari se vinde vinul, spirtul, oloiul, etc., precum şi acele cari servesc la păstrarea lichidelor pentru uzul personal al proprietarului, ele sunt mobile(5).

Vasele puse pe fond de arendaş, uzufructuar, etc.

Tot mobile sunt: vasele, teascurile, căldările, alambicurile, etc., puse pe fond de arendaş sau uzufructuar, iar nu de proprietar. (Laurent, V, 453).

BCU Iasi / Central University Library Cluj

Paele, gunoaele, etc.

9° In fine, sunt imobile prin destinaţie, tot în interesul agriculturei: paele şi orice soiu de gunoae cari servesc la îngrăşarea pământului, şi aceasta nu numai când ele sunt puse de proprietar pe moşia sa, sau sunt date de acesta arendaşului, dar încă şi atunci când ele provin dela arendaş, dacă el a convenit cu proprietarul ca să le lese pe fond după părăsirea imobilului(1).

---

(1) Demolombe, IX, 275; Aubry et Rau, II, § 164, p. 20; Marcadé, II, 353; Baudry et Chauveau, 69; Répert. Sirey, v° *cit.*, 183; Pand. fr., *eod* v°, 208; Neagu, II, p. 438, No. 63.

Luntrele.

(2) Pand. fr., v° *cit.*, 303. — Sunt imobile prin destinaţie şi luntrele destinate trecerei locuitorilor unei case situate pe malul unui râu. Demolombe, IX, 318; Marcadé, II, 353 *in fine*. — *Contrà:* Massé-Vergé, II, § 255, p. 18, nota 2.

(3) Instrumentele întrebuinţate de un destilator rămân mobile, pentrucă nu sunt uneltele comerciului său.

Dr. roman.

(4) Cpr. Trib. Marseille, *Cr. judiciar* din 1908, No. 13. — La Romani, teascurile, căzile şi celelalte unelte de exploatare nu erau considerate ca imobile, chiar dacă erau alipite pământului. *„Multa etiam defossa esse, neque tamen fundi an villæ haberi, utputa vasa vinaria, torcularia: quoniam hæc instrumenti magis sunt, etiamsi ædificio cohærent“*. (L. 17, Pr., Dig., *De actionibus empti et venditi*, 19. 1).

(5) Laurent, V, 453; Demolombe, IX, 253; Baudry et Chauveau, 71; T. Huc, IV, 33; De la Bigne, I, 981; Planiol, I, 2220; Neagu, II, p. 439, No. 62 urm.; C. Grenoble, D. P. 1904. 2. 44.

Paele și gunoaele cari servesc la nutrețul vitelor. Controversă.

Prin pae și gunoae *(engrais, sterquilinia)* trebue să înțelegem numai ingredientele, fie naturale sau artificiale(2), cari se întrebuințează la îngrășarea și prefacerea pământului, nu însă paele și celelalte produse cari servesc la nutrețul vitelor, pentrucă aceste din urmă nu servesc la cultura fondului, și pentrucă agricultura nu are niciun interes la imobilizarea lor(3).

Imobile prin incorporație.

Paele și gunoaele cari servesc la îngrășarea pământului sunt imobilizate îndată ce au fost transportate pe moșie; în urma aruncărei lor pe lanuri, ele devin, ca și semințele, imobile prin incorporație.

Gunoaele destinate a fi vândute.

Gunoaele cari nu sunt afectate la cultura moșiei, ci sunt destinate a fi vândute, rămân tot mobile în privința vânzătorului; ele nu devin mobile decât în privința cumpărătorului care le ar destinà la îngrășarea pământului ce i-ar aparțineà(4).

---

(1) T. Huc, IV, 27; Baudry et Chauveau, *op. cit.*, 72; Neagu, II, p. 439, No. 77; Cas. fr. D. P. 83. 1. 213; Sirey, 84. 1. 383.

(2) Laurent, V, 458; Pand. fr., v⁰ *Biens*, 222; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 180; Neagu, II, p. 439, No. 78; Cas. fr. Sirey, 84. 1. 383.

(3) Laurent, V, 458; T. Huc, IV, 27; Planiol, I, 2220; Aubry et Rau, II, § 164, p. 18, nota 43; Baudry et Chauveau, *op. cit.*, 72; Neagu, II, p. 439, No. 75; C. Grenoble, Sirey, 51. 2. 636; D. P. 53. 2. 32. — *Contrà:* Demolombe, IX, 250; Pand. fr., v⁰ *Biens*, 224; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 176; Trib. Bourganeuf, D. P. 49. 3. 95. Art. 413 din codul italian dispune că și nutrețul vitelor *(lo strame)* este imobil prin destinație. „Și sămănăturile, lemnele, *nutrețul pentru dobitoace,* și toate celelalte roduri, zice art. 392 din codul Calimach (296 C. austriac), măcar de vor fi și adunate, precum și toate dobitoacele și toate uneltele ce se cuvin la o moșie, cum și pojijiea, se socotesc în rândul celor nemișcătoare, încât sunt trebuincioase spre necurmata întrebuințare a unei regulate gospodării“.

C. italian și C. Calimach.

(4) Laurent, V, 459; Thiry, I, 658, p. 658; Ducaurroy, II, 26; Marcadé, II, 353; Neagu, II, p. 439, No. 76.

Dr. roman.

Și la Romani, gunoaele cari erau destinate la îngrășarea pământului, făceau parte din fond și, ca atare, erau ale cumpărătorului fondului, iar acele cari erau adunate spre a fi vândute se socoteau mobile și aparțineau vânzătorului. (L. 17 § 2, Dig., *De actionibus empti et venditi,* 19. 1).

Imobilizarea industrială.

Trecem acum la imobilizarea industrială, despre care legiuitorul vorbeşte într'un singur paragraf şi într'un mod foarte insuficient, pentrucă în momentul când s'a votat codul francez, industria erà în faşă.

Maşinile necesare la exploatarea unei uzini.

Sunt imobile prin destinaţie: maşinile, uneltele şi instrumentele neapărate pentru exploatarea ferăriilor (¹), fabricilor de hârtie, zahar, sticlă şi a oricărei uzini în genere. (Cpr. art. 98 § 1 C. german).

Caii, hamurile, trăsurile, etc.

S'a decis, cu drept cuvânt, că şi caii, hamurile, trăsurile şi alte lucruri afectate la serviciul şi exploatarea unei fabrici sau uzini sunt imobile prin destinaţie şi că, în consecinţă, adjudecatarul fabricei sau uzinei este în drept a cere proprietatea lor (²).

L. minelor. Art. 8.

Prin aplicarea acestui principiu, art. 8 din legea asupra minelor dela 21 Aprilie 1895 dispune că se consideră ca imobile: caii, uneltele şi orice alte obiecte cari servesc exclusiv la exploatarea minei.

Lucrurile cari nu devin imobile.

Nu devin însă imobile prin destinaţie lucrurile cari, cu toate că se găsesc într'o fabrică sau uzină, nu servesc neapărat la exploatarea ei (³).

Astfel, nu sunt imobile prin destinaţie: caii şi trăsurile întrebuinţate la transportarea şi scoaterea din uzină a obiectelor fabricate (⁴).

Chestie de fapt.

Cât pentru chestiunea de a se şti cari sunt uneltele, maşinile şi obiectele absolut trebuitoare la serviciul şi exploatarea fondului industrial, aceasta atârnă de natura fabricei

---

Ferării.

(¹) Prin ferării *(les forges)*, se înţeleg fabricile în cari se lucrează ferul, oţelul, spija, etc., nu însă şi atelierul unui ferar sau lăcătuş. Demolombe, IX, 265; Aubry et Rau, II, § 164, p. 21.

(²) Trib. Lille (cu obser. noastră), *Dreptul* din 1907, No. 39; Aubry et Rau, *loco cit*, p. 20; T. Huc, IV, 34, p. 41; Planiol, I, 2221; Baudry et Chauveau, 81.

(³) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 20, nota 55; Demolombe, IX, 268 urm.

(⁴) Aubry et Rau, *loco cit.;* Laurent, V, 466; C. Gand. D. P. 89. 2. 118; C. Metz, D. P. 66. 2. 171.—Se decide, cu toate acestea, că balercele destinate la transportarea berei la consumatori pot fi considerate ca necesare la exploatarea berăriei şi, ca atare, ca imobile prin destinaţie. Aubry et Rau, *loco cit.;* Laurent, V, 466.

sau uzinei. Prin urmare, necesitatea acestor obiecte fiind o chestie de fapt, se va aprecià în mod suveran de judecătorii fondului. (Laurent, V, 462).

Ce se înţelege prin uzină.

Prin *uzină* trebue să înţelegem, într'un sens larg, orice stabiliment industrial de orice natură ar fi, precum: o fabrică de hârtie, de zahar, de sticlă, o berărie, o velniţă, o rafinărie, o fabrică de ţesut, şi chiar o tipografie aşezată într'un stabiliment special, mai ales dacă presele sunt puse în mişcare prin vapor sau electricitate (¹).

Atelierele de ferărie, tâmplărie, etc.

Nu constituesc însă, în sensul de mai sus, o uzină simplele ateliere de ferărie, tâmplărie, stolerie, strungărie, tipografie, etc., instalate într'o clădire sau apartament ordinar destinat a fi locuit, şi prin urmare, maşinile, instrumentele şi uneltele cari se găsesc într'un asemenea atelier sunt mobile, iar nu imobile prin destinaţie (²).

Necesitatea unui stabiliment industrial clădit anume.

După cum imobilizarea agricolă presupune un fond rural, la serviciul căruia sunt afectate obiectele necesare exploatărei sale, tot astfel şi imobilizarea prin destinaţie industrială presupune un stabiliment industrial, clădit anume, a cărui accesoriu sunt maşinile, instrumentele şi uneltele necesare la exploatarea lui. In lipsa unui imobil clădit şi organizat în vederea exerciţiului unei industrii, lucrurile mai sus menţionate nefiind puse în serviciul imobilului, ci în serviciul persoanei, îşi păstrează caracterul lor mobiliar, afară de cazul când s'ar găsi în condiţiile de a fi imobilizate prin perpetuă aşezare (³).

Imobilizarea comercială.

Facultatea de a imobilizà lucrurile mişcătoare trebuitoare exploatărei fondului nu aparţine numai proprietarului unui fond agricol şi industrial, dar şi acelui a unui fond de comerţ, precum ar fi de exemplu: un otel, o cafenea, un stabiliment de băi, un teatru, etc.

(¹) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 21; Demolombe, IX, 265. De la Bigne, I, 981, p. 844; Laurent, V, 465; Baudry et Chauveau, *op. cit.*, 74; T. Huc, IV, 34; C. Limoges (în privinţa tipografiilor), Sirey, 88. 2. 205. Cpr. art. 98 C. german.

(²) Vezi autorii citaţi în nota precedentă.

(³) Cas. fr. D. P. 87. 1. 293; Sirey, 86. 1. 417; Trib. Covurlui, *Cr. judiciar*, din 1895, No. 43; Planiol, I, 2221; Baudry et Chauveau, *op. cit.*, 74; Laurent, V, 460; Demolombe, IX, 265; De la Bigne, I, 981; T. Huc, IV, 34 şi toţi autorii.

Mobilele unui otel. Controversă.

Astfel, sunt imobile prin destinație: mobilele cari garnisesc un otel, cel puțin atunci când otelul este instalat într'un anume edificiu clădit și amenajat în acest scop(1).

Stabilimente de băi.

Tot imobile prin destinație sunt lucrurile absolut trebuitoare unui stabiliment de băi, precum: căzile, aparatele cari servesc la conducerea apei sau încălzirea ei, rufăria, etc. (2).

Decorurile, costumele unui teatru, etc.

Mai sunt încă imobile prin destinație: decorurile, costumurile și mașinăriile trebuitoare unui teatru, fiindcă teatrul este clădit *ad-hoc* pentru o anume determinație (3).

Marfa, firma unui comerciant, etc.

Marfa unui comerciant, mobilele sale, firma lui, etc., nu sunt însă imobilizate: de unde rezultă că vânzarea imobilului ocupat de comerciant nu cuprinde în sine și vânzarea firmei. Numai vânzarea fondului de comerț cuprinde vânzarea firmei(4).

Icoanele, veșmintele unei biserici, etc.

Tot imobile prin destinație sunt: icoanele, veșmintele și toate lucrurile așezate într'o biserică, templu sau sinagogă, trebuitoare serviciului divin (5). Aceste lucruri sunt însă afară din comerț (6).

---

(1) Laurent, V, 463: Aubry et Rau, II, § 164, p. 22, nota 61; Cas. fr. și C. Toulouse, Sirey, 86. 1. 417; D. P. 87. 1. 293; Sirey, 80. 2. 331; Sirey. 84. 2. 8. — *Contra:* Aubry et Rau, *loco cit.*, text; Demolombe, IX, 264. — Proviziile și băuturile destinate la uzul pasagerilor nu sunt însă imobilizate, ei își păstrează calitatea lor de mobile. Laurent, *loco cit.*

(2) Cas. fr. D. P. 86. 1. 125; Sirey, 86. 1. 201; C. Caen, D. P. 87. 2. 81: Planiol, I, 2222; T. Huc, IV, 19: Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 20; Baudry et Chauveau, 79; Demolombe, IX, 267. — Obiectele destinate la locuința și nutrimentul persoanelor ce vin într'un stabiliment termal rămân însă mobile. Cas. fr. Sirey, 46. 1. 78; Baudry et Chauveau, *loco cit.*

(3) Planiol, *loco cit.*; Baudry et Chauveau, 80; Laurent, V, 467; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 22; Pand. fr., v° *Biens*, 263; Demolombe, IX, 266; Neagu, II, p. 441, No. 100. — Nu sunt însă imobile: decorurile, costumurile, etc., cari ar aparține unei trupe ambulante. Laurent, V, 467; Aubry et Rau. I, § 164, p. 22, nota 60.

(4) Cpr. Pand. fr., v° *Biens*, 305 urm.; Neagu, II, p. 442, No. 103, 104; C. Angers, Sirey, 72. 2. 39.

(5) Pothier, *Tr. de la communauté*, VII, 61; Laurent, V, 468; Demolombe, IX, 317; Baudry et Chauveau, 83; Pand. fr., v° *cit.*, 299; Neagu, II, p. 442, No. 102. — *Contrà:* Bugnet asupra lui Pothier, *loco cit.*, nota 3. — Ce trebue să decidem în privința clopotelor unei biserici? Vezi Pand. fr., v° *Biens*, 300 urm., Aubry et Rau, II, § 164, p. 25, nota 70.

(6) Cpr. Aubry et Rau II, § 164, p. 24, nota 66 *bis*.

Cazul când obiectele consacrate cultului rămân mobile.

Obiectele consacrate cultului rămân însă mobile când, în loc de a fi așezate într'un local consacrat cultului, ar fi fost puse într'o odae transformată în paraclis. Imobilizarea nu poate, în asemenea caz, să aibă loc, pentrucă lipsește fondul. (Laurent, V, 468).

Titlurile de proprietate. Controversă.

Titlurile de proprietate (art. 1315) nu sunt imobilizate, pentrucă imobilizarea nu rezultă nici din textul, nici din spiritul legei. Aceste titluri formează deci o categorie aparte de lucruri mobiliare, cari aparţin proprietarului, pentrucă servesc a stabili dreptul său (1).

Enumerarea făcută de art. 468 este enunciativă, iar nu limitativă.

Acestea sunt lucrurile mișcătoare, pe cari proprietarul unui fond agricol, industrial sau comercial, poate să le imobilizeze în interesul agriculturei, industriei sau comerciului. N'ar trebui însă să credem că enumerarea făcută de legiuitor este complectă și limitativă, căci cuvântul *astfel*, care se vede în art. 468, dovedește în deajuns că legiuitorul a înţeles a da numai câteva exemple de imobilizare. Doctrina și jurisprudenţa sunt de acord asupra acestui principiu (2).

Sobele de fer, becurile de gaz, etc.

Astfel, Curtea din București a putut să decidă că sobele de fer sau de tuciu, precum și becurile de gaz așezate de proprietar într'un otel pentru exploatarea lui, sunt imobile prin destinaţie (3).

Lumina electrică.

Aceeaș soluţie a fost, cu drept cuvânt, admisă în privinţa candelabrelor și trichelelor așezate de proprietar în imobilul său pentru instalarea luminei electrice (4).

Pentru ca să existe imobilizare, nu se cere în specie spiritul de perpetuitate.

Pentru ca să existe imobilizare agricolă, industrială sau comercială, nu este nevoe ca mobilele să fie alipite de proprietar la serviciul fondului pentru totdeauna, căci legea nu cere spiritul de perpetuitate decât în cazurile art. 468 § ultim și 469 (5).

---

(1) Laurent, V, 468 *in fine;* Valette, *Propriété*, p. 32; Baudry et Chauveau, 88; Pand. fr., v⁰ *Biens*, 337; Neagu, II, p. 447, No. 7. — *Contrà:* Marcadé, II, 353; Demolombe, IX, 320.

(2) Cpr. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1882, No. 9 (motive).

(3) Vezi *Dreptul* din 1882, No. 66. — *Contrà:* (în privinţa becurilor de gaz). Trib. Ilfov (sentinţă cu drept cuvânt infirmată de Curte), *Dreptul,* din 1882, No. 9.

(4) Judec. ocol. II, Iași (V. Erbiceanu), *Cr. judiciar* din 1903, No. 42 (cu observ. noastră).

(5) Laurent, V, 434, 441; Valette, *Propriété,* p. 23, 24; Ducaurroy, II, 6 și 21; Aubry et Rau, II, § 164, p. 15, nota 32; T. Huc,

Utilitatea fondului.

Dar dacă proprietarul unui fond agricol, industrial sau comercial, poate să imobilizeze lucrurile mişcătoare, cari sunt proprietatea lui (¹), întrucât aceste din urmă sunt necesare la exploatarea acestui fond, imobilizarea nu atârnă numai de voinţa şi de capriciul său. Legea n'a putut, în adevăr, să permită omului de a schimbà natura lucrurilor şi de a face imobile din nişte lucruri cari prin natura lor sunt mobile, atunci când aceste mobile nu sunt de nicio utilitate pentru fond şi nu intră în previziunile legei (²).

Portretele, tablourile de familie.

Astfel s'a decis, cu drept cuvânt, că obiectele mobiliare, ca portretele şi tablourile de familie, nu pot fi considerate ca imobile prin destinaţie, sub cuvânt că intenţia proprietarului ar fi fost de a le incorporà imobilului în care ele erau aşezate, spre a se asigurà conservarea lor în familie. (Cas. fr. D. P. 78. 1. 156; Sirey, 78. 1. 353).

Precariştii nu pot imobiliza. Controversă.

Regula mai sus expusă, după care lucrurile mişcătoare afectate la serviciul şi exploatarea unui fond sunt imobilizate prin destinaţia agricolă, industrială sau comercială, se aplică ea lucrurilor aşezate pe fond de arendaş, uzufructuar sau alt precarist, pentru exploatarea fondului arendat sau grevat de uzufruct? Cu toată controversa ce există asupra acestui punct, răspunsul nu poate fi decât negativ, pentrucă art. 468 şi 469 vorbesc numai de *proprietar*, şi aceasta pentru cuvânt că imobilizarea având de scop interesul agriculturei, industriei sau comerciului, detentorul cu titlu precar, precum este uzufructuarul, nu urmăreşte interesul fondului, ci interesul său personal (³).

IV, 21; De la Bigne, I, 982; Baudry et Chauveau, No. 61; Répert. Sirey, v° *cit.*, 140; Trib. Roman. *Dreptul* din 1898, No. 30. — *Contrà:* Demolombe, IX, 199, 211 şi 254 urm. şi Marcadé, II, 352, cari confund imobilizarea prin destinaţie cu aceea prin perpetuă aşezare.

(¹) Proprietarul care imobilizează trebue, în adevăr, să fie atât proprietarul fondului, cât şi al lucrului mobil, căci altfel imobilizarea n'ar puteà aveà loc. Baudry et Chauveau, *op. cit.*, 59; T. Huc, IV, 20 *in fine;* Planiol, I, 2217; Demolombe, IX, 216; Neagu, II, p. 434, No. 22; C. Lyon, Sirey, 90. 2. 113.

(²) Cpr. Laurent, V, 433; Aubry et Rau, II, § 164, p. 15, nota 31 *bis;* T. Huc, IV, 21; Neagu, II, p. 432, No. 4 urm.; Cas. fr., Sirey, 80. 1. 409.

(³) Pothier, *Tr. de la communauté*, VII, 62; Laurent, V, 434, Bezmănar, arendaș, etc.

Dreptul de a imobiliză, fie prin destinația agricolă, industrială sau comercială, fie prin perpetuă așezare, nu aparține deci nici bezmănarului (art. 1415) (¹), nici arendașului, ci numai *proprietarului* fondului; însă pentru aceasta nu este numai decât nevoe ca însuș proprietarul să-și exploateze fondul său, căci sunt mobilizate și obiectele date de proprietar arendașului pentru exploatarea fondului (argument din art. 467 și 468 § 5).

Coproprietarul în indiviziune.

Starea de indiviziune a unui imobil n'ar împedică însă imobilizarea lucrurilor mișcătoare așezate pe fond de către unul din coproprietari, cu consimțimântul celorlalți (²).

Posesorul animo domini. Controversă.

Și posesorul *animo domini*, fie că este de bună sau de rea credință, poate imobiliză prin destinație, căci el reprezentând fondul, trebue să fie asimilat proprietarului (³). Imobilizarea va încetă însă odată cu încetarea posesiunei sale (⁴).

Mandatarul convențional sau legal. Controversă.

Mandatarul convențional sau legal al proprietarului, precum ar fi, de exemplu: tutorul unui minor sau unui interzis, sau bărbatul în privința averei dotale a femeei sale (art. 1242), n'ar puteà însă, după rigoarea principiilor, să imobilizeze în numele proprietarului, pentrucă mandatarul nu are alte puteri decât acele ale unui administrator (art. 1536) (⁵).

---

437 și t. VI, 373; Demolombe, IX, 211; Marcadé, II, 352; Valette, *op. cit.*, p. 22; Arntz, I, 853; Ricci, *op. cit.*, II, 14, p. 18, 19; Mourlon, I, 1365, nota 1; T. Huc, IV, 19; Planiol, I, 2216; Baudry et Chauveau, 59; Aubry et Rau, II, § 164, p. 16; De la Bigne, I, 978; Neagu, II, p. 433, No. 8 urm.; Trib. Covurlui, *Cr. judiciar* din 1895, No. 43.— *Contrà:* Duranton, IV, 59; Taulier, *Th. raisonnée du C. civil*, II, p. 153.

(¹) Laurent, V, 437; Arntz, I, 853; Marcadé, II, 352; Demolombe, IX, 213; Répert. Sirey, v⁰ *Biens*, 148; Neagu, *loco cit.*, No. 13. — *Contrà:* Duranton, IV, 59; Ricci, II, 14, p. 19.

(²) Demolombe, IX, 214 *bis;* Laurent, V, 435; Répert. Sirey, v⁰ *Biens*, 141; Ricci, *op. cit.*, 14, p. 20; Neagu, II, p. 433, No. 14 urm.; Cas. fr. Sirey, 68. 1. 9; D. P. 68. 1. 269.

(³) Laurent, V, 437 *in fine;* Demolombe, IX, 208, 209; Aubry et Rau, II, § 164, p. 16; Répert. Sirey, v⁰ *cit.*, 146; T. Huc, IV, 19; Baudry et Chauveau, *op cit.*, 59; De la Bigne, I, 987; Planiol, I, 2217; Ricci, *op. cit.*, 14, p. 19; Neagu, II, p. 434, No. 17. — *Contrà:* Marcadé, II, 352 și Duranton, IV, 59 *in fine* (în privința posesorului de rea credință).

(⁴) Aubry et Rau, *loco cit.*, Baudry et Chauveau, 59; Neagu, II, p. 434, No. 18.

(⁵) Laurent, V, 438; Vaugeois, *Distinction des biens en droit ro-*

2° *Imobilizarea prin perpetuă aşezare (art. 468 § ultim şi 469).*

Imobilizarea prin perpetuă aşezare

Proprietarul unui fond mai poate încă să imobilizeze prin destinaţie lucrurile mobile, aşezându-le pe fond în spirit de perpetuitate, adecă pentru totdeauna (art. 468, § ultim şi 469) (¹). In asemenea caz, nu se are în vedere, ca la imobilizarea prin destinaţie agricolă, industrială sau comercială, folosul ce lucrul poate aduce fondului, ci numai voinţa proprietarului de a-şi aşezà lucrul pentru totdeauna pe fond, ca un accesor al acestui din urmă.

Dreptul de a imobilizà îl are numai proprietarul.

Dreptul de a imobilizà prin perpetuă aşezare *(perpetui usus causa)* (²), *à perpetuelle demeure*, după codul francez, îl are tot numai proprietarul, pentrucă numai el are un drept veşnic asupra fondului (³), şi nu se poate pricepe cum detentorul provizoriu al unui imobil ar puteà să aşeze pe fond nişte lucruri pentru veşnicie, atunci când proprietarul este totdeauna liber de a desfiinţà ceeace a făcut detentorul.

Chiriaşul, uzufructuarul, etc.

Chiriaşul, uzufructuarul, etc., ar puteà deci în totdeauna să ridice lucrurile ce ei ar fi aşezat pe fondul proprietarului,

---

main et en droit français (teză p. doctorat). No. 203.— *Contrà:* Demolombe, IX, 205, 206; De la Bigne, I, 978; Aubry et Rau, II, *loco cit.*, p. 16; Baudry et Chauveau, 59, p. 57; Répert. Sirey, v° *Biens*, 143, 144; Pand. fr., *eod.* v°, 153; Ricci, *op. cit.*, II, 14, p. 19. Cpr. Neagu, II, p. 434. No. 20 urm.

Firma unui comerciant.

(¹) Lucrurile ce proprietarul ar aşezà pe fond pentru un timp determinat şi pentru uzul său personal ar păstrà calitatea de lucruri mişcătoare. Astfel este, de exemplu, firma unui comerciant, care nu poate fi privită ca alipită de casa sa decât în timpul cât el stă întrânsa. Cpr. Laurent, V, 497; Demolombe, IX, 283; Aubry et Rau, II, § 164, p. 26 (ed. a 5-a); Baudry et Chauveau, *op. cit.*, 84; Pand. fr., v° *cit.*, 305; Cas. fr. D. P. 54. 1. 9. Vezi *suprà*, p. 167.

Dr. roman şi dr. vechiu.

(²) *„Labeo scribit ea quæ perpetui usus causa in ædificiis sunt, ædificii esse“.* (L. 17 § 7, Dig., *De action. empti et venditi*, 19. 1). Încât priveşte vechiul drept fr., vezi Pothier, *Tr. de la communauté*, VII, 48. Cpr. Art. 393 din codul Calimach, citat textual p. 172, nota 1.

C. Calimach. Art. 389.

(³) „Cele de sineş mişcătoare, după a legei înţelegeri, se socotesc că sunt nemişcătoare, zice art. 389 din codul Calimach (293 C. austriac), dacă acestea în puterea legilor, sau *prin hotărîrea proprietarului* lor, alcătuesc cele cuvenite a unui lucru nemişcător“.

după cum dispuneà anume art. 90 din cutuma Parisului. (Cpr. art. 539 *in fine* din codul civil actual).

Imprejurările cari fac ca un lucru să fie în totdeauna pe fond.

Când se poate considerà un lucru ca așezat pentru totdeauna pe fond? Art. 469 răspunde că un lucru este presupus a fi așezat pentru veșnicie pe fond în două cazuri: 1⁰ când este întărit sau lipit cu gips, ipsos, var, ciment, plumb sau cu orice alt material (¹); 2⁰ când, deși nu este întărit cu var, ciment, etc., totuș el nu poate fi scos fără a se strică sau deteriorà partea fondului pe care este așezat.

Lucrurile cari pot fi strămutate fără deteriorare.

Lucrurile mișcătoare așezate de către proprietarul unui fond, și cari pot fi strămutate din loc fără nicio stricare sau deteriorare, rămân deci tot imobile. Legiuitorul nu exceptează dela această regulă decât oglinzile, tablourile, statuele, etc.

Oglinzile, tablourile, etc.

Oglinzile, tablourile (²) și celelalte ornamente, cari nu servesc la complectarea fondului, ci la împodobirea lui *(non ad integrandam, sed ad instruendam domum)* (³), sunt presu-

---

C. Calimach. Art. 393.

(¹) Aceste lucruri sunt imobile, cu toate că ar puteà fi scoase și desprinse, fără deteriorarea fondului pe care sunt așezate. „Se socotesc între cele nemișcătoare lucruri..., zice art. 393 din codul Calimach (297 C. austriac) și cele ce se zidesc cu scop ca deapururea să rămâe statornice acolo, adecă: case și alte zidiri, împreună cu întinderea aerului ce se află deasupra pământului, în linie perpendiculară, și nu numai câte sunt înfipte în pământ sau în zid, sau câte sunt întărite cu fier, sau cu piroane, sau cu cue, precum: căldări în care se fierbe rachiu sau bere, și dulapurile înzidite, dar și cele ce slujesc spre necurmata întrebuințare a unei întregimi, precum: ciuturi, funii, lanțuri, cele trebuincioase unele spre stângerea focului, și alte asemenea“.

Ușele, ferestrele balcoanele, etc.

(²) Lucrurile cari nu servesc la împodobirea imobilului, ci la complectarea lui, precum sunt: ușile, ferestrele, balcoanele, scările, capacul unei fântâni, ieslele unui grajd, broaștele, cheile, etc., ele fac parte integrantă din fond, și ca atare, sunt imobile prin natură, sau mai bine zis prin incorporație. Vezi *suprà* p. 145.

Dr. roman.

(³) La Romani, tot ce erà întărit în tencuială erà considerat ca imobil, pentrucă făcea parte din fond. *„Quæ tabulæ pictæ pro-tectorio includuntur, itemque crustæ marmoreæ, ædium sunt“.* (L. 17, § 3, Dig., *De action. empti et venditi*, 19. 1). Vezi și legea 241, Dig., *De verborum obligatione*, 50, 16, unde se zice că prin mobile se înțelege tot ce nu face parte din fond, tot ce nu este înfipt în pământ, tot ce nu este întărit cu cue sau piroane: *„quæ terra non tenentur, quæque opere structili tectoriove non continentur“.*

puse aşezate pentru totdeauna pe fond, cu toate că ar puteà fi ridicate fără nicio stricare sau deteriorare, atunci când rama sau privazul (legea zice *parchetul*) face un singur trup cu lemnăria (legea zice *boazeria*) camerei cu care altădată se obişnuià a se pardosì zidurile apartamentelor (¹).

Tapiserii, tablouri, etc.

De asemenea, tapiseriile, tablourile şi alte ornamente, sunt imobile prin destinaţie când îndeplinesc condiţiile de mai sus (²).

Oglinzile, tablourile şi celelalte ornamente cari nu fac un trup cu zidăria şi cari sunt fixate în zid numai prin cue sau alte legături vremelnice, cari nu denotă un spirit de perpetuitate din partea proprietarului, rămân deci ceeace sunt în realitate, adecă mobile. (Cpr. C. Nancy, D. P. 1906. 2. 366).

Tablourile nu vor deveni însă imobile prin faptul că vor fi aşezate într'o galerie anume clădită pentru aceasta (³).

Cărţile cari compun o bibliotecă, colecţiile de monezi, etc.

Aceeaş soluţie este admisă în privinţa cărţilor cari compun o bibliotecă, colecţiilor de monezi vechi sau alte antichităţi; în privinţa copăceilor (alămâi, portocali, etc.), cari cresc în oale, ciubere, lăzi, etc., şi pe care proprietarul le aşează într'o seră sau într'o grădină spre a o împodobì. Toate aceste lucruri sunt şi vor rămâneà tot mobile (⁴).

(¹) Oglinzile unui apartament aşezate de proprietar ar puteà fi considerate ca imobile, cu toate că n'ar face un trup cu lemnăria camerei, dacă din alte împrejurări ar rezultà că ele au fost aşezate cu intenţie ca să rămâe deapururea acolo. Aceeaş soluţie este aplicabilă picturilor aplicate pe tavanuri sau bagdadii; de unde rezultă că aceste lucruri vor fi vândute, legate sau ipotecate odată cu imobilul din care fac parte. Cpr. Thiry, I, 660; Demolombe, IX, 309; T. Huc, IV, 36; Baudry et Chauveau, 89; Ducaurroy, II, 27; Aubry et Rau, II, § 164, p. 24; Trib. Versailles şi C. Douai, D. P. 55. 3. 70; D. P. 1900. 2. 447. — *Contrà:* Laurent, V, 469, 470.

(²) Cpr. C. Bourges, *Pand. Périod.* 1904. 2. 256; Trib. Nancy, Sirey, 85. 2. 208; Baudry et Chauveau, *op. cit.*, 90; Aubry et Rau, II, *loco cit.*, p. 25; Neagu, II, p. 448, No. 23 urm.

(³) Demolombe, IX, 315; Baudry et Chauveau, 90, *in fine;* Neagu, II, p. 448, No. 27.

Băncile aşezate într'o grădină.

(⁴) Demolombe, *loco cit.*; Thiry, I, 660 *in fine;* Valette, *Propriété*, p. 35. Vezi şi *suprà* p. 160. — *Contrà* (în privinţa copăceilor), Marcadé, II, 353 *in fine;* Duranton, IV, 45.—Sunt, de asemenea, mobile: băncile sau scaunele aşezate chiar de proprietar într'o grădină. Baudry et Chauveau, *loco cit.*, 88; Demolombe, IX, 314; Pand. fr., v⁰ *Biens*, 336; Neagu, II, p. 447, No. 6.

Statuele.

In privința statuelor, legea noastră are o dispoziție foarte vagă. In adevăr, după ultimele cuvinte ale art. 469, statuele se consideră ca imobile în două cazuri: 1⁰ când sunt astfel așezate pe fond de către proprietar încât nu pot fi deslipite fără stricăciune sau deteriorare (argument din art. 469 § 1) (cpr. Laurent, V, 471); 2⁰ *când sunt așezate înadins de către proprietar*, chiar când ar puteà fi scoase fără fractură sau deteriorare (art. 469 § ultim.).

Deoseb. de C. fr.

Textul francez și acel italian (art 414 § ultim) prevăd că statuele sunt imobilizate când sunt așezate de către proprietar într'o boltă înadins săpată pentru ele *(dans une niche pratiquée exprès pour les recevoir)*, cuvinte cari s'au tradus de legiuitorul nostru prin expresiunea: *când ele sunt așezate înadins;* de unde ar păreà să rezulte că orice statue așezată pe un fond de proprietarul acelui fond se consideră ca imobilizate.

Statuele așezate într'o grădină. Controversă.

Statuele așezate într'o grădină sau aiurea, pe o temelie aderentă pământului *(piédestal)*, rămân mobile dacă sunt numai puse pe temelie, fără nicio întăritură, și pot fi strămutate fără stricăciune sau deteriorare (¹): „*Statuæ adfixæ basibus structilibus, aut tabulæ religatæ catenis, aut erga parietem adfixæ, aut si similiter cohærent lychni, non sunt ædium; ornatus enim ædium causa parantur, non quo ædes perficiantur*“.(L. 245, Dig., *De verborum significatione*, 50. 16).

Statuele așezate în apartamente.

Cât pentru statuele cari se așează în apartamente, și cari pot fi strămutate din loc în loc, pentrucă nu sunt aderente zidului, nu mai încape îndoială că ele își păstrează calitatea lor de mobile.

Ornicul unui edificiu.

Din dispoziția art. 469 privitoare la oglinzi, tablouri, etc., rezultă că și ornicul așezat de către proprietar în edificiul său se consideră tot ca imobil, dacă face un trup cu zidul (²).

Soneria electrică, etc.

Nu este însă imobil prin destinație rezervorul sau havuzul de tinechea așezat într'o curte și care nu are nicio legătură cu pământul, nici tabloul indicator a unei sonerii electrice, încât cumpărătorul imobilului nu are drept la aceste lucruri (³).

(¹) Laurent, V, 471; Ducaurroy, II, 27; Demante, II, 347 *bis* III; Baudry et Chauveau, *op. cit.,* 91; Pand. fr., v⁰ *Biens*, 362.— *Contrà:* Demolombe, IX, 312; Aubry et Rau, II, § 164, p. 25.

(²) Pand. fr., v⁰ *Biens,* 365; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 269; Demolombe, IX, 316; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 25.

(³) Cpr. C. Nancy, D. P. 1906. 2. 366. — S'a decis însă că con-

Art. 469 este demonstrativ, iar nu limitativ.

Imprejurările pe cari legiuitorul le arată în art. 469 ca un semn al veşniciei sunt departe de a fi excluzive. Acest text se mărgineşte, în adevăr, a arătà faptele prin cari proprietarul îşi manifestă cele mai deseori voinţa sa de a imobilizà. El nu este deci limitativ, ci demonstrativ şi explicativ, imobilizarea putând să rezulte din orice fapte de natură a stabili că lucrurile mişcătoare au fost aşezate pe fond de către proprietarul lui pentru ca să rămâe deapururea statornice acolo, după cum se exprimă art. 393 din codul Calimach (297 C. austriac) (1). (Vezi *suprà* p. 172, nota 1).

Chestie de fapt.

Chestiunea de a şti dacă lucrurile mişcătoare au fost aşezate pe fond de către proprietar într'un spirit de perpetuitate este deci o chestie de fapt, lăsată la suverana apreciere a instanţelor de fond.

Efectele şi consecinţile imobilizărei.

Art. 493 Pr. civ.

Când mobilele mai sus arătate sunt imobilizate de proprietarul fondului, ele făcând un singur corp cu acel fond, sunt cuprinse în urmărirea imobiliară a fondului (art. 493 Pr. civ.) şi nu mai au nevoe să fie descrise în afipte şi publicaţii (2).

Art. 1325 C. civ.

De asemenea, vânzarea de bună voe a fondului pe care se găsesc mobilele imobilizate cuprinde şi pe aceste din urmă, (art. 1325), afară de cazul când contrariul ar rezultà din voinţa părţilor (3).

Donaţia sau legatul fondului.

Tot astfel, trebue să decidem că donaţiunea sau legatul unui fond agricol, industrial sau comercial, făcute fără nicio rezervă, cuprinde nu numai fondul în sine, dar şi imobilele prin destinaţie (4).

Contorul p. gaz, apă, electricitate, etc.

torul pentru gaz, apă şi electricitate este, din contra, imobil prin destinaţie. C. Liège (7 Dec. 1891), decizie citată de Thiry, I, p. 661 nota 1. *in fine*.

(1) Demolombe, IX, 309; Demante, II, 347 *bis* IV; Thiry, I, 660.

(2) Cpr. Cas. fr. şi C. Bourges, Sirey, 91. 1. 76; D. P. 94. 2. 299; C. Dijon, Sirey, 74. 2. 240; Baudry et Chauveau, *op. cit.*, 96. — *Contrà:* Trib. Condom, Sirey, 74. 2. 121 (cu observ. critică a lui Rodière).

(3) Laurent, V, 472; Pand. fr., v° *Biens*, 369, 372; Répert. Sirey, *eod.* v°, 274; Baudry et Chauveau, *op. cit.*, 96.

(4) Laurent, V, 474; Vigié, I, 877; Baudry-Lacantinerie, I, 1219;

Ipoteca. Un alt efect al imobilizărei este că ipoteca constituită asupra fondului se întinde și asupra imobilelor prin destinație (art. 1750, 1777, 1824) (¹).

Incetarea imobilizărei. Odată însă ce imobilizarea a încetat în mod definitiv, imobilele prin destinație devenind iarăș mobile, încetează de a mai fi gagiul exclusiv al creditorilor ipotecari, spre a deveni gagiul comun al creditorilor (²).

Incetarea imobilizărei prin destinație.

Imobilizarea prin destinație, fiind o ficțiune, încetează odată cu cauza care a produs-o (³).

Baudry et Chauveau, *op. cit.*, 58; Répert. Sirey, v⁰ *Biens*, 276, 277; Pand. fr., *eod.* v⁰ 373; C. Dijon, Sirey, 49. 2. 366.

(¹) Cpr. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1882, No. 9; Cas. fr. D. P. 68. 1. 269; Sirey, 86. 1. 417; D. P. 87. 1. 293; C. Douai, Sirey, 88. 2. 115; C. Caen și Paris, D. P. 76. 2. 57 și 239; Trib. Marseille, *Cr. judiciar* din 1908, No 13; Baudry et Chauveau, 96; Aubry et Rau, III, § 284, p. 667 (ed. a 5-a); Baudry et Loynes, *Privil. et hypothèques*, III, 1944; Guillouard, *Idem*, III, 1513 și 1523; P. Pont, *Idem*, I, 371 urm.; Troplong, *Idem*, II, 399; Thézard, *Idem*, 64; Laurent, XXX, 202; André, *Régime hypothécaire*, 954; Colmet de Santerre, IX, 78 și 78 *bis* 1.

(²) Dreptul creditorilor ipotecari. Cpr. C. Douai și Cas. fr. Sirey, 88. 2. 115; D. P. 95. 1. 277; Sirey, 96. 1. 230; Demolombe, IX, 525; Baudry et Loynes, *Privil. et hypothèques*, III, 2008.—Creditorii ipotecari ar puteà însă, spre a-și păstrà dreptul lor, să se opue la deslipirea mobilelor de fond, chiar contra unui cumpărător de bună credință, cât timp el n'a dobândit posesia mobilelor. Demolombe, IX, 526; Laurent, XXX, 227, 234; Aubry et Rau, III, § 286, p. 701 (ed. a 5-a); Baudry et Loynes, *op. cit.*, III, 2006.

Odată însă ce mobilele vândute au fost predate cumpărătorului de bună credință, creditorii ipotecari nu mai au nicio acțiune în contra lui. Laurent, XXX, 234; Aubry et Rau, Baudry et Loynes, *loco cit.* Tot ce s'ar puteà acordà creditorilor ipotecari, cari au perdut dreptul de urmărire asupra lucrurilor devenite mobile prin deslipirea lor de fondul ipotecat, este numai dreptul de precădere asupra prețului lucrurilor vândute, care ar fi încă datorit vânzătorului, debitorul lor. Aubry et Rau, *loco cit.*; Baudry et Loynes, *Privil. et hypothèques*, III, 2008; C. Caen, Sirey, 75. 2. 135; D. P. 76. 2. 57. — *Contrà:* Guillouard, *Privil. et hypothèques*, III, 1592; Valette, *Idem*, p. 220 urm.; Troplong, *Idem*, II, 399, p. 19 (ed. a 4-a, 1845). Cpr. Laurent, XXX, 226, 234 *in fine*.

(³) Cpr. Trib. Roman, *Dreptul* din 1898, No. 30, p. 264.

Redobândirea calităței de mobile.

Indată deci ce lucrurile imobilizate prin perpetuă așezare au fost pentru totdeauna deslipite de fond de către însuș proprietarul, sau măcar considerate ca atare într'un contract sau într'un testament, ele își redobândesc calitatea lor de mobile. Strămutarea vremelnică a unor lucruri din locul în care erau așezate, pentru a fi din nou puse pe fond în aceleași condiții, n'ar face însă să înceteze imobilizarea ([1]).

Cât pentru imobilizarea prin destinația agricolă, industrială sau comercială, ea va încetà îndată ce proprietarul va manifestà printr'un mijloc oarecare, fie chiar în mod tacit, *(aut verbis, aut facto)*, voința sa de a mobilizà lucrurile pe care le imobilizase, de exemplu: prin dăruirea sau vânzarea ([2]) animalelor, uneltelor și a mașinelor afectate la exploatarea fondului ([3]).

Incetarea exploatărei fondului.

Imobilizarea prin destinație mai încetează încă prin încetarea interesului agricol, industrial sau comercial, adecă:

([1]) Demolombe, IX, 323; Neagu. II, p. 445, No. 139.

([2]) Vânzarea în asemenea caz este o vânzare mobiliară.

([3]) Laurent, V, 476; Demolombe, IX, 322 urm.; Baudry et Chauveau, 92; De la Bigne, I, 981 *in fine*; Trib. Roman (motive), *Dreptul* din 1898, No. 30. — Vânzarea și dăruirea imobilelor prin destinație va aveà de efect mobilizarea lor imediată, pe când legatul își va produce efectele sale numai la moartea testatorului (art. 802). Se poate întâmplà ca imobilizarea să înceteze, cu toate că lucrurile imobilizate nu și-au perdut încă destinația lor. Aceasta se va întâmplà când proprietarul ar da în arendă moșia sau uzina sa, vânzând arendașului imobilele prin destinație. Vânzarea va mobilizà, în asemenea caz, imobilele prin destinație, cu toate că aceste lucruri au să servească și în viitor la exploatarea fondului, pentrucă, după cum știm, numai proprietarul are facultatea de a imobilizà.

Chiriașul, devenit astfel proprietarul materialului de exploatare, nu poate însă să opue dreptul său de proprietate creditorilor ipotecari, cari aveau un drept real asupra întregului imobil, prin urmare, și asupra imobilelor prin destinație, înaintea mobilizărei lor, pentrucă convenția care a avut de obiect mobilizarea imobilelor prin destinație nu-și produce efectele sale decât între părți. Vezi Laurent, XXX, 234. Cpr. Cas. fr. și C. Paris, D. P. 76. 1, p. 343 și p. 239: Trib. Roman. *Dreptul, loco cit.*

Creditorii ipotecari n'ar aveà însă nicio acțiune contra terțiilor dobânditori, cari ar fi cumpărat și primit materialul de exploatare de bună credință (art. 1909), pentrucă creditorii ipotecari erau în drept a se opune la strămutarea obiectelor imobilizate. Vezi *suprà* p. 176, nota 2.

prin încetarea exploatărei, de exemplu: prin dărâmarea uzinei, prin darea afară a lucrătorilor şi închiderea fabricei, etc.

In orice caz, deci, imobilizarea prin destinaţie nu încetează decât prin voinţa proprietarului, şi imobilele prin destinaţie îşi redobândesc, în caz de mobilizare, caracterul lor primitiv, *erga omnes*, cu această deosebire însă că convenţia care ar produce mobilizarea nu este opozabilă creditorilor ipotecari ai fondului (¹).

Moartea proprietarului.

Imobilizarea nu încetează însă prin moartea proprietarului, care face, din contra, ca această destinaţie să devie irevocabilă, pentrucă voinţa sa nu mai poate fi schimbată (²).

Moştenitorii săi pot însă să mobilizeze, prin voinţa lor, mobilele imobilizate de către autorul lor (³). Această mobilizare, neavând efect retroactiv, ipoteca consimţită de autorul lor continuă a subzistà (⁴).

III. Imobilele prin obiectul la care se aplică.

Art. 471. — Sunt imobile prin obiectul la care se aplică (⁵): uzufructul lucrurilor imobile; servitudinile (servituţile); acţiunile cari tind a revendicà un imobil. (Art. 462, 474, 517, 520, 565, 576, 1750 C. civ. Art. 526 C. fr.).

Art. 471 se ocupă de ultima categorie de imobile arătată în art. 462, şi anume: de lucrurile imobiliare incorporale sau drepturile relative la imobile.

Drepturi mobiliare şi imobiliare.

Drepturile nu sunt în realitate nici mobile, nici imobile, pentrucă nu au o existenţă fizică: *jure consistunt*... (⁶)

(¹) In cât priveşte dreptul creditorilor ipotecari de a se opune la strămutarea către terţii a lucrurilor mobilizate, vezi p. 176, No. 2.

(²) Aubry et Rau, II, § 164 *in fine*, p. 27. — Curtea din Iaşi (*Dreptul* din 1884, No. 11, motive dela p. 87, col. 2), a decis contrariul, însă această soluţie este greşită.

(³) Cpr. Laurent, V, 475; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 27; Pand. fr., v⁰ *Biens*, 380 urm.; Répert. Sirey, *eod.* v⁰ 302; Demolombe, IX, 327; Neagu, II, p. 446, No, 155.

(⁴) Pand. fr., v⁰ *cit.*, 381; Neagu, II, p. 446, No. 156.

(⁵) Art. 567 din Ante-proectul de revizuire al lui Laurent vorbeşte de imobile *prin determinaţia legei*, şi, în adevăr, această expresie este mai nemerită, pentrucă fiind vorba de o ficţiune, numai legea poate s'o înfiinţeze. Vezi *infrà* p. 186, nota 4.

Dr. roman şi C. Calimach.

(⁶) Instit., *De rebus incorporalibus*, II, 1, § 2. — La Romani, numai lucrurile trupeşti erau împărţite în mobile şi imobile *nullo loco continentur.* Legiuitorul le a clasificat însă când între mobile, când între imobile. Drepturile sunt deci mobiliare și imobiliare. Dreptul este mobiliar când are de obiect un lucru mișcător (art. 474). El este imobiliar când are de obiect un lucru nemișcător (art. 471). (Vezi *infrà* p. 216 și 219).

Astfel, sunt imobile prin obiectul la care se aplică:

Uzufructul asupra unui imobil.

1⁰ Uzufructul stabilit asupra unui imobil (art. 471, 1750 § 2), căci uzufructul stabilit asupra lucrurilor mișcătoare ar fi mobiliar (art. 471, 520);

Uzul și abitațiunea.

2⁰ Dreptul de uz și de abitațiune a unui imobil, despre care legea nu vorbește, pentrucă aceste drepturi sunt cuprinse sub denumirea generală de uzufruct(¹);

Servituțile.

3⁰ Servituțile, căci ele nu pot fi stabilite decât asupra unui imobil (art. 576);

4⁰ Bezmanul sau embaticul (art. 1415) și dreptul de superficie;

Ipoteca. Controversă.

5⁰ Ipoteca (art. 1746), deși în această privință chestiunea este controversată (²);

(L. 7, § 4, Dig., *De peculio,* 15. 1). — Art. 394 din codul Calimach (298 C. austriac) dispune, din contra, că: „drepturile se socotesc între cele mișcătoare, când nu sunt unite cu proprietatea vreunui lucru nemișcător, sau când prin așezământul țărei nu s'au publicat ca niște lucruri nemișcătoare".

(¹) Laurent, V, 485; T. Huc, IV, 37; Thiry, I, 662; Demolombe, IX, 335; Mourlon, I, 1379; Aubry et Rau, II, § 165, p. 30; De la Bigne, I, 986; Baudry et Chauveau, *op. cit.*, 104. — Art. 415 din codul italian și art. 567 din Ante-proectul de revizuire a lui Laurent, prevăd anume, pe lângă uzufruct, dreptul de uz și de abitație. — Dreptul de uz asupra unui lucru mișcător ar fi mobil, întocmai ca și uzufructul. Laurent, V, 485. — Vezi însă Planiol (I, 2231), după care uzul ar fi în totdeauna *imobiliar.*

(²) Laurent, V, 486 și XXX, 174; Planiol, II, 2646, 2647; Guillouard, *Privil. et hipothèques,* II, 631; P. Pont, *Idem,* I, 326 urm.; Baudry et Loynes, *Idem,* II, 893; Martou, *Idem,* II, 691; Thiry, I, 662 și IV, 444; Aubry et Rau, II, § 165, p. 31, text și nota 4. — *Contrà:* Duranton, XIX, 241; Demolombe, IX, 471, 472; Marcadé, II, 360, 361; Demante et Colmet de Santerre, IX, 75 *bis* III; Valette, *Propriété,* p. 39 și *Privil. et hypothèques,* 124, p. 181; T. Huc, XIII, 168; Troplong, *Louage,* I, 17, etc. Acești din urmă autori consideră ipoteca ca un drept *mobiliar,* pentrucă are de obiect garantarea unei creanțe al cărei accesoriu ea este. Această părere

6° Privilegiile cari se exercită asupra imobilelor (art. 1737);
7° Proprietatea unui imobil (1);

---

este însă inadmisibilă, pentrucă accesoriul primeşte caracterul principalului numai atunci când el se confundă şi face un singur trup cu dânsul, ceea ce în specie nu are loc, ipoteca fiind accesoriul creanţei numai întru atâta întrucât nu poate să existe o ipotecă fără o creanţă principală. După cum, deci, creanţă rămâne tot un drept personal, deşi este garantată printr'o ipotecă, tot astfel ipoteca rămâne un drept imobiliar, deşi are de obiect garantarea unui drept personal. Ipoteca fiind un drept imobiliar, de aici rezultă că capacitatea personală pentru a puteà renunţà la o ipotecă se va determinà după regulele relative la înstrăinarea imobilelor, iar nu a mobilelor. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 32, nota 4 *in fine*. Cpr. Cas. fr. Sirey, 43. 1. 478.

Ipoteca este o desmembrare a proprietăţei. Controversă.

Din împrejurarea că ipoteca este un drept real se trage, în genere, concluzia că ea este o desmembrare a proprietăţei, deoarece acel care şi-a ipotecat imobilul său nu mai are asupra acestui imobil dreptul absolut care caracterizează proprietatea, creditorul ipotecar putându-se opune la toate actele de proprietate cari ar micşorà garanţia sa (art. 1016, 1025). Guillouard, *op. cit.*, II, 634; Baudry et Loynes, *Privil. et hypothèques*, II, 894 care, cu această ocazie, citează tratatul nostru în limba franceză; Thiry, I, 662 şi IV, 444; Arntz, IV, 1726; Laurent, XXX, 174; Martou, *Privil. et hypothèques*, II, 690; Valette, *Privil. et hypothèques*, 123, 177 urm.; Thézard, *Idem*, 35; P. Pont, *op. cit.*, I, 327 urm.; T. Huc, XIII, 168 *in fine;* Demante, II, 350 *bis* I. — *Contrà:* Marcadé, II, 360; Demolombe, *loco suprà cit.;* Aubry et Rau, II, § 165, p. 31, nota 4; Mourlon, III, 1428.

(1) Legea nu face să figureze proprietatea imobiliară, cel mai însemnat din toate drepturile reale, între imobilele incorporale, din cauză că dreptul de proprietate este reprezintat prin însuş imobilul asupra căruia el se exercită, şi se confundă cu dânsul. Astfel, pământul fiind imobil prin natură, iar clădirile, prin incorporaţie (art. 463), se înţelege dela sine că proprietatea unui imobil este un drept imobiliar. Aubry et Rau, II, § 162, p. 3, nota 2 şi § 165, p. 30, nota 2; Laurent, V, 484; Demolombe, IX, 334; Marcadé, II, 366; Demante, II, 350 *bis* IV; Planiol, I, 2231; Baudry et Chauveau, *op. cit.*, 103; De la Bigne, I, 986; Répert. Sirey, v° *Biens*, 319; Pand. fr., *eod.* v°, 413; Thiry, I, 662; Neagu, II, p. 452, No. 11; Acelaş viciu de clasificare se găseşte şi în codul italian. Art. 567 din Anteproectul de revizuire al lui Laurent prevede între imobilele incorporale şi proprietatea unui imobil. Proprietatea unui lucru mişcător constitue deci un drept mobiliar (mobil prin determinarea legei) (art. 474).

Acț. în revendicare.

Și, în fine, 8^0 acțiunile cari tind la revendicarea unui imobil (1). Să ne oprim puțin asupra acestor ultime cuvinte, cari, în privința redacției lor, lasă mult de dorit.

Acțiunea. Definiție.

Acțiunea (dela *agere*, a făptui) este reclamarea unui drept în justiție (2). Acțiunea nu este deci decât mijlocul de a face să se recunoască un drept și de a asigurà exercițiul lui. *Acțiune* sau *drept* este deci tot una, și legiuitorul întrebuințează ambele cuvinte pentru a exprimà aceeaș idee (3). Câteodată legiuitorul, făcând un pleonazm, întrebuințează cuvintele *drept* și *acțiune* în mod cumulativ. (Cpr. art. 974, 1107 § 1, etc.).

Acțiunile mobiliare și imobiliare.

Legea împarte acțiunile în *mobiliare* și *imobiliare* (art. 471, 474), ceeace dovedește că acțiunea nu este altceva decât însuș dreptul din care ea isvorăște. Acțiunea, primind natura dreptului ce ea are de obiect, va fi mobiliară când dreptul va fi mobiliar, și imobiliară când dreptul cerut în justiție va fi imobiliar.

Acțiunile personale și reale.

Vom vedeà mai la vale, sub art. 479, că drepturile ce putem aveà asupra bunurilor sunt reale *(jura in re)* și personale *(jura ad personam)*. Drepturi *mixte* nu există. Acțiunea primindu-și natura și caracterul dela dreptul din care decurge și cu care se confundă, va fi deci sau reală, sau personală. Acțiunea va fi personală *(condictio)* decâteori reclamantul va pretinde că are un drept de creanță sau

---

(1) Acțiunea în revendicare își păstrează caracterul imobiliar chiar când terțiul detentor ar fi prescris proprietatea imobilului revendicat (art. 1895 urm.) și acțiunea s'ar convertì în daune contra uzurpatorului care l-ar fi vândut unui al treilea. Cpr. Aubry et Rau, II, § 165, p. 32, nota 6; Demolombe, IX, 366 urm.

Diferitele înțelesuri ale cuvântului acțiune.

(2) Cuvântul *acțiune* mai are însă și alte sensuri. Astfel, el însemnează: 1^0 însuș dreptul din care isvorăște acțiunea; 2^0 exercițiul dreptului în justiție; 3^0 cererea în judecată sau reclamația. In art. 474, cuvântul acțiune este sinonimul cuvântului creanță sau obligație, și apoi este întrebuințat în sensul de dreptul la o fracțiune a beneficiilor unei societăți pentru capitalul depus.

(3) Laurent, V, 487; Demolombe, IX, 340; Marcadé, II, 367. Acțiunea se confundă deci astăzi cu însuș dreptul, pe când la Romani acțiunea se deosebeà de dreptul cerut în justiție, căci în procedura formulară reclamantul trebuea să dobândească dela pretor facultatea de a introduce acțiunea în justiție. *Prætor judicium dabat.*

de *pretenție*, după cum se exprimă art. 23 din codul Calimach. Acțiunea va fi, din contra, reală *(rei vindicatio)* de câteori reclamantul va pretinde că are un drept real asupra lucrului cerut în justiție (¹).

Acțiunea reală va fi mobiliară când va aveà de obiect un mobil, de exemplu: proprietatea sau uzufructul unui lucru mișcător; ea va fi imobiliară când va aveà de obiect un imobil.

Acțiunile mixte.

Romanii aveau și câteva acțiuni *mixte*, pe cari mai toți autorii le consideră și astăzi ca atare în Franța (²).

Dr. roman.

Acestea erau: 1⁰ acțiunea pentru împărțirea unei moșteniri *(actio familiæ erciscundæ)*; 2⁰ acțiunea pentru împărțirea unei comunități *(actio communi dividundo)*; 3⁰ acțiunea pentru regulare de hotare *(actio finium regundorum)* (³).

Exemple de acțiuni reale.

(¹) Vezi, de exemplu, art. 1368 C. civ., după care acțiunea vânzătorului pentru rezolvirea vânzărei este reală. Vezi asupra acestui text t. VIII a Coment. noastre, p. 754 urm. Tot reală este și acțiunea în reziliarea vânzărei prin pactul de răscumpărare (art. 1372), aceasta nefiind decât o specie de reziliare a vânzărei. Al. C. Șendre, *Curs de pr. civilă*, I, 287, p. 303.

Acțiunile confesorii și negatorii.

Tot printr'o acțiune reală se urmăresc și servituțile, ele fiind o desmembrare a proprietății, însă atunci acțiunea ia denumirea de *confesorie (confessoria in rem actio)* sau *negatorie (negatoria in rem actio)*, după cum se cere sau se contestă exercițiul unei servituți (Instit., *De actionibus*, IV, 6, § 2). Cpr. Pothier, *Introduc. au titre des servitudes réelles*, I, 11, p. 315; Toullier D. II, partea I, 711, p. 332, 333; Garsonnet, *Pr. civ.*, I, 124 *bis*, p. 507 (ed. 1-a); Laurent, V, 489 și VIII, 285 urm.; Aubry et Rau, II, § 165, p. 32, 33; Neagu, II, p. 452, No. 18. — Astfel, s'a decis că tutorul nu poate, fără autorizarea consiliului de familie, să exercite o acțiune având de obiect liberarea bunurilor minorului de o servitute *(negatoria in rem actio)*, această acțiune fiind imobiliară. C. Orléans, Sirey, 32. 2. 448. — Tutorul ar puteà însă să apere pe minor fără autorizarea consiliului într'o acțiune confesorie, pentrucă el nu are nevoe de autorizarea consiliului spre a apărà pe minor într'o acțiune imobiliară. (Argument *a contrario* din art. 408). Vezi t. II a Coment. noastre, p. 726 și 750 (ed. a 2-a).

(²) *„Quædam actiones mixtam causam obtinere videntur, tam in rem quam in personam“*. (Instit., *De actionibus*, IV, 6, § 20). Vezi și L. 37, § 1, Dig., *De oblig. et actionibus*, 44. 7, unde se zice: *„Mixtæ sunt actiones in quibus uterque actor est: utputà finium regundorum, familiæ erciscundæ, communi dividundo, interdictum uti possidetis, utrubi“*.

(³) Jurisconsultul Paul consideră acțiunea pentru regulare de ho-

Acţiunile mixte în dreptul actual. Controversă.

Se susţine de unii că aceste acţiuni ar aveà caracterul mixt şi în dreptul nostru, deşi niciun text de lege nu există în această privinţă (1). Această soluţie este însă inadmisibilă, căci acţiunea nefiind decât însuş dreptul exercitat în justiţie, pentru ca să existe acţiuni mixte ar trebuì să fie şi drepturi mixte, ceeace nu este (2). Dacă existenţa acţiunilor mixte a putut fi tăgăduită în codul francez, unde art. 59 din proced. civilă vorbeşte de materii mixte (3), apoi, existenţa lor poate cu atât mai mult fi tăgăduită astăzi la noi, unde nicăiri nu se vorbeşte de aceste acţiuni, căci s'a eliminat din art. 54 al procedurei revizuite la 1900, cuvintele „*afaceri mixte*", cari figurau în textul primitiv. Iată cum se exprimă, în această privinţă, expunerea de motive a acestui text. „O altă modificare adusă art. 54 este suprimarea cuvintelor *afaceri mixte*, cuvinte lipsite de un adevărat înţeles juridic în sistemul procedurei noastre şi cari tocmai, din această cauză, au dat naştere la nesfârşite discuţii".

Art. 471.

Aceste principii generale asupra acţiunilor odată expuse, să venim acum la art. 471, care lasă de dorit în privinţa redacţiunei sale.

Legiuitorul clasifică între imobile numai acţiunea în revendicare, însă cu toate acestea trebue să decidem că şi acţiunile personale, cari tind la dobândirea proprietăţei sau la desmembrarea ei, adecă: la dobândirea unui drept real asupra imobilului, sunt imobiliare. Astfel sunt: acţiunile în anulare, în resciziune, în rezoluţiune (4), în revocare sau în reducţiune, relative la un imobil. In adevăr, toţi autorii recunosc

---

tare ca personală, deşi are de obiect revendicarea lucrului: „*Finium regundorum actio in personam est, licet pro vindicatione rei est*". (L. 1, Dig., *Finium regundorum*, 10. 1).

(1) Cpr. Al. C. Sendrea, *op. cit.*, 287. Vezi şi G. G. Tocilescu, *Curs de pr. civ.*, I, partea II, p. 45 urm., No. 54.

(2) Demolombe (IX, 467) recunoaşte că nu există drepturi mixte, însă totuş admite existenţa acţiunilor mixte. Vezi în acelaş sens, Garsonnet, *Tr. de procéd. civile*, I, § 126, p. 515 urm. (ed. 1-a).

(3) Cpr. Laurent, VI, 77—80; Duvergier, *Vente*, II, 93, p. 137, 138 (ed. din 1835). „Persist a crede, zice acest din urmă autor, că o acţiune nu poate fi în acelaş timp şi reală şi personală, aceste două caractere excluzându-se unul prin altul".

(4) Acţiunea în rezolvirea vânzărei unui imobil pentru neplata preţului (art. 1365), care este reală (art. 1368), este deci *imobiliară*, de vreme ce tinde a face să reintre imobilul vândut

că legiuitorul s'a exprimat rău, întrebuinţând cuvântul *revendicare*, şi că el a voit să reproducă vechia regulă: *mobilis est actio quæ tendit ad quid mobile, immobilis quæ tendit ad quid immobile* (¹).

Dr. străin.

In acest sens sunt redactate atât art. 415 § ultim din codul italian, cât şi mai cu seamă art. 567 din Ante-proectul de revizuire al lui Laurent.

Acţiunea privitoare la deţinerea unui imobil.

Acţiunea care ar aveà de obiect detenţiunea unui imobil, precum ar fi acţiunea cumpărătorului contra vânzătorului pentru predarea unui imobil determinat (art. 1314 urm.), nu este însă imobiliară, pentrucă nu are de obiect imobilul, ci un fapt, de oarece cumpărătorul a devenit proprietar în virtutea contractului (art. 971 şi 1295) (²).

Cazul când imobilul nu este determinat.

In caz însă când imobilul vândut n'ar fi fost determinat în individualitatea sa, cumpărătorul nedevenind proprietar în virtutea contractului, şi acţiunea tinzând la dobândirea unui imobil nu mai rămâne îndoială că este imobiliară (³).

Acţiunea în garanţie. Controversă.

Acţiunea în garanţie a cumpărătorului unui imobil exercitată contra vânzătorului, pentru ca acesta să răspundă de evicţiunea parţială sau totală a imobilului vândut (art. 1337 urm.), este mobiliară, fiindcă această acţiune nu are de obiect dobândirea dreptului de proprietate, ci o obligaţie de a face a vânzătorului, adecă: obligaţia de a apărà pe cumpărător (⁴).

în patrimoniul vânzătorului. Laurent, V, 492. — *Contrà:* Demolombe (IX, 354), după care acţiunea ar fi mobiliară, obiectul ei direct şi principal fiind preţul. Această părere este însă inadmisibilă, pentrucă prin acţiunea în resoluţie vânzătorul, departe de a cere preţul imobilului vândut, renunţă din contra la dânsul, manifestând intenţia de a desfiinţà vânzarea.

(¹) Cpr. Pothier, *Introduction aux coutumes*, I, 50 şi *Tr. de la communauté*, VII, 69; Laurent, V, 488 urm.; Thiry, I, 662, p. 665; Valette, *Propriété*, p. 38; Mourlon, I, 1380; Marcadé, II, 369; Ducaurroy, II, 28; De la Bigne, I, 986; Baudry et Chauveau, 108; Aubry et Rau, II, § 165, p. 33; Planiol, I, 2233; Demolombe, IX, 345, 352; T. Huc, IV, 37; Neagu, II, p. 452, No. 18.

(²) Laurent, V, 490 şi *Avant-projet*, III, p. 16. — *Contrà:* Demolombe, IX, 352; Thiry, 662, p. 666.

(³) Cpr. Laurent, *loco cit.;* Aubry et Rau, II, § 165, p. 33; Ducaurroy, Bonnier et Roustain, II, 28.

(⁴) Laurent, V, 491. — *Contrà:* Demolombe, IX, 371; Troplong, Oblig. de a da.

Obligaţia de a da este imobiliară de câteori are de obiect un imobil; ea este, din contra, mobiliară când are de obiect un lucru mişcător (¹).

Dacă obligaţia de a da are de obiect în acelaş timp un mobil şi un imobil, precum ar fi, de exemplu, în caz când s'ar fi vândut o casă cu mobilele din ea, acţiunea creditorului va fi mobiliară în privinţa mobilelor şi imobiliară în privinţa imobilelor (²).

Oblig. alternativă.

Dacă obligaţia este alternativă, adecă: are de obiect mobile sau imobile, natura dreptului rămâne necertă şi în suspensie până la exerciţiul opţiunei de către creditor sau debitor, după cum alegerea aparţine unuia sau altuia. Dacă creditorul cere mobile, sau dacă debitorul plăteşte mobile, dreptul este mobiliar. Dacă opţiunea se exercită asupra imobilelor, dreptul este imobiliar (³).

Oblig. facultativă.

Dacă, în fine, obligaţia este facultativă, precum ar fi, de exemplu, în caz când s'ar fi legat un imobil în locul căruia moştenitorul ar aveà facultatea de a da legatarului o sumă de bani, se va aveà în vedere, pentru determinarea dreptului, natura prestaţiei principale (⁴).

Oblig. de a face. Controversă.

Obligaţia de a face este în totdeauna mobiliară. Astfel, dacă un tâmplar s'a obligat a-mi face cu materialul lui o masă, o bibliotecă, etc., nu mai rămâne nicio îndoială că ac-

---

Vente, I, 435 şi 543, după care acţiunea cumpărătorului ar fi imobiliară de câte ori ar fi exercitată înaintea evicţiunei sale şi în timpul tulburărei, pentrucă în asemenea caz, ea are de obiect menţinerea cumpărătorului în proprietatea imobilului cumpărat. Acţiunea în garanţie a vânzătorului numai atunci ar fi, după acest sistem, mobiliară, când ar fi exercitată în urma îndeplinirei evicţiunei, pentrucă în asemenea caz, ea ar aveà de obiect un lucru mobil, adecă: daunele suferite prin evicţiune.

(¹) Planiol, I, 2232; Demolombe, IX, 350; Baudry et Chauveau, *op. cit.*, 109; Neagu, II, p. 452, No. 22. — Obligaţia de a da o sumă de bani este tipul creanţelor mobiliare. Planiol, *loco. cit.*

(²) Cpr. Pothier, *Tr. de la communauté*, VII, 73; Thiry, I, 667, p. 670; Aubry et Rau, II, § 165, p. 39; Baudry et Chauveau, *op. cit.*, 110; Demolombe, *loco. cit.*; Pand. fr., vº *Biens*, 433.

(³) Pand. fr., vº *cit.*, 434; Demolombe, Thiry, Aubry et Rau, Baudry et Chauveau, *loco cit.*; Ricci, *op. cit.* II, 31, p. 51.

(⁴) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 40; Thiry, *loco cit.*; Demolombe, IX, 351; Pand. fr., vº *cit.*, 435 ţiunea mea este mobiliară[1]. Acţiunea creditorului este mobiliară chiar dacă obiectul obligaţiunei ar fi un imobil, precum ar fi, de exemplu: în caz când un arhitect s'ar fi obligat a clădì un imobil pe fondul meu, pentrucă în specie, obiectul acţiunei nu este imobilul, ci nişte lucruri cari prin firea lor sunt mişcătoare, şi anume: materialul necesar la clădirea imobilului, material care nu va devenì imobil decât prin incorporarea lui cu pământul[2].

Acţiunile privitoare la starea persoanelor.

Cât pentru acţiunile privitoare la starea persoanelor, ele nu pot fi clasificate nici între mobile, nici între imobile, ci sunt cârmuite de regule speciale[3].

CAPITOLUL II

Despre mobile.

Art. 472. — Bunurile sunt mobile prin natura lor, sau prin determinaţiunea legei. (Art. 461, 473, 474, 1751, 1909 C. civ. Art. 406 urm., 411 urm., 431 urm. Pr. civ. Art. 527 C. fr.).

Impărţirea mobilelor.

Legea recunoaşte două categorii de mobile: mobilele corporale sau trupeşti sau mobilele prin natura lor, şi mobilele incorporale sau prin determinaţia legei[4]. Mobile prin destinaţie nu există, pentrucă un imobil nu poate fi considerat ca accesorul unui mobil, pe când ipoteza inversă este destul de frecuentă în practică.

---

[1] Art. 581 din codul civil chilian dela 1855 este expres în această privinţă.

[2] Cpr. Pothier, *Introduc. générale aux coutumes*, I, 50; Laurent, V, 495; Demolombe, IX, 372 urm.; Planiol, I, 2232, 2250; T. Huc, IV, 52; Demante, II, 356 *bis* 1; Thiry, I. 668; Aubry et Rau, II, § 165, p. 36; Baudry et Chauveau, *op. cit.*, 130; Ricci, *op. cit.*, II, 30, p. 50; Neagu, II, p. 455, No. 11. — *Contrà:* Ducaurroy, II, 31; Colmet de Santerre, V, 60 *bis* IV; Rodière et Pont, *Contrat de mariage*, I, 336; Bugnet asupra lui Pothier, *loco cit.*, p. 15, nota 4. Vezi asupra acestei controverse, t. VI a Coment. noastre, p. 338.

[3] Aubry et Rau, II, § 165 *in fine*, p. 40; Baudry et Chauveau, 114; Demolombe, IX, 377; Pand. fr., v° *cit.*, 455; Neagu, II, p. 453, No. 30.

[4] Mobilele prin determinaţia legei corespund cu imobilele prin obiectul la care se aplică, şi expresia întrebuinţată de legiuitor în privinţa mobilelor este de astădată mult mai corectă. Cpr. Laurent, V, 497. Vezi *suprà* p. 178, nota 5.

Mobile prin convenția părților.

Bunurile mai sunt încă mobile când deși sunt imobile, totuși convenția părților le consideră ca deslipite de pământ. Astfel, am văzut că vânzarea unei case spre a fi dărâmată, a unei păduri spre a fi tăiată, etc., este o vânzare *mobiliară*. (Vezi p. 143, nota 2 și p. 146, nota 3). „Mai există încă o a treia categorie de mobile, zice Planiol (I, 2237), care cuprinde lucrurile imobiliare ce sunt considerate ca mobile *prin anticipație*, pentrucă sunt menite a deveni mobile mai târziu".

I. Mobilele prin natura lor.

Art. 473. — Sunt mobile prin natura lor: corpurile cari se pot transportà dela un loc la altul, atât acele cari se mișcă de sine, precum sunt animalele, cât și cele cari nu se pot strămutà din loc decât printr'o putere străină, precum sunt lucrurile neînsuflețite. (Art. 467 urm., 472, 504 urm., 827, 1310, 1316 C. civ. Art. 490 C. com. Art. 528 C. fr.).

Împărțirea mobilelor prin natura lor.

Mobilele prin natura lor sunt de două feluri: 1° acele cari pot fi strămutate dintr'un loc în altul și cari se mișcă dela sine *(moventia)*, *mutate*, zice pravila lui Matei Basarab (1), mobilele viețuitoare, adecă animalele (2); 2° și mobilele neînsuflețite, cari nu pot fi strămutate dintr'un loc în altul de cât printr'o putere străină (3).

Mobilele însuflețite sunt astăzi numai animalele, *animalia, quia se ipse movent* (L. 93, Dig., 50, 16), iar mo-

---

Pr. lui M. Basarab.

(1) „*Mutate* se chiamă dobitoacele, căci că se mută de îmblă, iar nemutate se chiamă avuția, căci că ea singură nu se poate mută până nu o mută altul". (Pravila lui Matei Basarab, glava 117).

Robii.

(2) La Romani și în vechia noastră legislație și robii făceau parte din mobilele însuflețite. Vezi art. 27 și 30, capit. 16, partea III, din codul Caragea, care pune țiganii pe aceeaș treaptă cu dobitoacele. Astăzi, în urma desființărei robiei, omul nu mai poate fi considerat ca un lucru, ci este o persoană. Vezi t. I a Coment. noastre, p. 247 urm. (ed. a 2-a).

C. Caragea.

(3) „*Mișcătoare*, zice codul Caragea (partea II, Pr.), zicem acelea câte au suflet, sau și neavând suflet, se mișcă și se strămută, cum dobitocul, hainele și celelalte; iar *nemișcătoare* zicem precum: pământul, copacii, zidirile și celelalte". Cpr. art. 386 urm. C. Calimach.

bilele neînsufleţite sunt toate acele ce pot fi strămutate prin mâna omului, „fără stricarea fiinţei sau a substanţei lor“, după cum se exprimă art. 388 din codul Calimach (293 din codul austriac).

Mobilele neînsufleţite prin natura lor. Astfel, sunt mobile neînsufleţite prin natura lor: 1° morile de vânt aşezate pe stâlpi (argument *a contrario* din art. 464) (v. *suprà* p. 146); 2° vasele de răsboiu ori de comerţ (art. 490 C. com)(1); 3° luntrele, după unii, cari servesc locuitorilor vecini ai unui râu spre a trece dela un mal la altul(2); 4° materialurile cari provin din dărâmarea unui edificiu şi cari sunt adunate spre a fi întrebuinţate la o altă clădire, sunt mobile până a nu fi incorporate pământului(3).

---

(1) Cpr. C. Galaţi, *Cr. judiciar* din 1897, No. 10, p. 30. Această importantă decizie admite însă, cu drept cuvânt, conform art. 493 C. com., ca principiul statornicit de art. 1909 în privinţa lucrurilor mobile nu se aplică vaselor plutitoare, a căror folosinţă şi proprietate nu poate fi transmisă la alte persoane decât în virtutea unui act scris şi transcris în registrul determinat pentru aceasta; de unde rezultă că proprietatea unui vas nu poate fi invocată decât atunci când se întemeiază pe un titlu just şi pe bună credinţă. *Cr. judiciar, loco cit.* Incât priveşte vânzarea vaselor în dreptul otoman, vezi o altă decizie tot a Curţei din Galaţi, publicată în Revista *Legea* din 1907, No. 14 şi 15, p. 115.

(2) Chestiunea este însă controversată. Vezi *suprà* p. 163, nota 2.

(3) Aceeaş soluţie este admisibilă în privinţa materialului adunat pentru prima oară spre a servì la o clădire. Art. 420 din codul italian şi 532 din codul francez (eliminat la noi ca de prisos) sunt exprese în această privinţă. Redactorii codului francez şi acelui italian s'au temut ca nu cumva materialul astfel adunat să fie considerat ca imobil prin destinaţie, de aceea ei au dispus că pietrele, cărămizile, lemnele, fierul şi toate celelalte lucruri adunate pentru o clădire rămân mobile până la incorporarea lor pământului. Cpr. Ducaurroy, I, 46.

Cât pentru materialul care ar fi fost deslipit dela o clădire fie prin mâna omului, fie prin întâmplare, numai pentru un timp oarecare şi cu scop de a fi aşezat la loc, am văzut *suprà* p. 144, *ad notam* că chestiunea este controversată.

Vânzarea unui imobil pentru a fi dărâmat în scop ca cumpărătorul să-şi ia materialul este deci o vânzare mobiliară, chiar dacă acest material ar urmà a servì la o nouă construcţie, aceeaş soluţie fiind aplicabilă vânzărei unei păduri spre a fi tăiată, etc. Vezi *suprà* p. 143 nota 2 şi 146, nota 3. *Quid juris* în privinţa unei mine spre a fi exploatată? Vezi *suprà* p. 142.

II. **Mobilele prin determinația legei.**

1⁰ *Drepturile reale mobiliare.*

Drepturile reale mobiliare.

Codul civil nu vorbește de drepturi reale mobiliare. Această omisiune este regretabilă, căci dacă drepturile reale cari se exercită asupra unui imobil sunt imobiliare, de sigur că drepturile reale cari se exercită asupra unui lucru mișcător sunt mobiliare.

Uzufructul, uzul lucr. mobiliare.

Asfel, sunt drepturi reale mobiliare: uzufructul și uzul lucrurilor mișcătoare; privilegiile asupra mobilelor (art. 1730); proprietatea unui lucru mobil [1], etc.

Amanetul.

Amanetul este tot un drept real mobiliar, pentrucă el nu se aplică decât la lucruri mobile (art. 1685).

Ipoteca. Controversă.

Unii consideră și ipoteca ca un drept real mobiliar, cu toate că nu poate să aibă de obiect decât imobile, pentrucă tinde la plata unei sume de bani. Am văzut însă *suprà* p. 179 nota 2 că această soluție este inadmisibilă.

2⁰ *Drepturile personale mobiliare.*

Art. 474. Sunt mobile prin determinațiunea legei: obligațiunile și acțiunile cari au de obiect sume exigibile sau efecte mobiliare; acțiunile sau interesele în companii de finanțe, de comerț sau de industrie, chiar și când capitalul acestor companii constă în imobile.

Aceste acțiuni sau interese se socot ca mobile numai în privința fiecăruia din asociați, și pe cât timp ține asociațiunea.

Sunt asemenea mobile prin determinațiunea legei: veniturile perpetue sau pe viață asupra Statului sau asupra particularilor. (Art. 339, 468, 471. 472, 523, 527, 550, 1275, 1639 urm. Art. 77 urm. C. com. Art. 408 § 2 Pr. civ. Art. 9 L. minelor din 21 Aprilie 1895. Art. 529 C. fr.).

Mobilele prin determinația legei.

Trei feluri de drepturi sunt declarate de lege mobile prin determinația legei, sau mai bine zis prin obiectul la care se aplică, și anume:

(¹) Cpr. Laurent, V, 499; Demolombe, IX, 410; Marcadé, II, 377; Thiry, I. 666; Baudry et Chauveau, 125; Planiol, I, 2245; Valette, *Propriété*, p. 49; Aubry et Rau, II, § 165, p. 35; Pand. fr., v⁰ *Biens*, 489; Répert. Sirey, *cod.* v⁰, 393; Acollas, I, p. 541; Neagu, II, p. 455, No. 4.

Obligațiile și acțiunile cari au de obiect lucruri mobile.

1° *Obligațiile* și *acțiunile* (1), cari au de obiect bani sau alte efecte mobiliare. Cuvântul *obligație* luat în sensul de lucru mobiliar însemnează aici o creanță, adecă: dreptul ce creditorul are în contra debitorului (2).

Sensul cuvântului exigibil.

Legiuitorul vorbește de sume *exigibile*, expresie pe care o mai găsim încă în art. 523. Prin creanțe exigibile nu trebue însă să înțelegem acele al căror termen a ajuns la scadență și a căror plată se poate cere actualmente, după cum se înțelege în sensul obișnuit al cuvântului *exigibil* în art. 1022 urm., 1145, 1506 C. civ., etc., ci acele creanțe al căror capital se poate cere într'un termen oarecare, prin opoziție cu rentele perpetue, al căror capital nu este niciodată exigibil (art. 474 § ultim) (3). Prin urmare, rămâne constant că toate

---

Sensul cuvântului acțiune

(1) Cuvântul acțiune este aici sinonim cu cuvântul obligație, pentrucă acțiunea nu este altceva decât exercițiul dreptului sau al creanței. Cuvântul *acțiune* este deci de prisos și formează un pleonazm, deoarece știm că acțiunea și dreptul sunt unul și acelaș lucru. Tot în acest text, cuvântul *acțiune* este luat în alt sens.

C. italian.

Art. 418 din codul italian vorbește de *drepturi, obligații și acțiuni chiar ipotecare,* cari ar avea de obiect sume de bani sau efecte mișcătoare, fără a adăoga cuvântul *exigibil,* care figurează în textul nostru și în acel francez, ceeace este mult mai corect.

Dr. roman.

La Romani, acțiunile nu erau nici mobile nici imobile; ele compuneau o a treia categorie de bunuri, sub numele de *res incorporales.* Aceasta rezultă din mai multe texte, cari deosebesc acțiunile de lucrurile mișcătoare și nemișcătoare, distincție care n'ar mai avea nici un sens dacă sub denumirea de lucruri mobile și imobile ar intra și acțiunile. Cpr. L. 7, § 4, Dig., *De peculio,* 15. 1; L. unică § 7, Cod, *de rei uxoriæ actione,* 5. 13; L. 2, Cod, *De quadriennii præscriptione,* 7. 37, etc.

Sensul cuvântului obligație.

(2) Cuvântul *obligație* este luat tot în acest sens în art. 1275 C. civil și în Institutele lui Justinian. Vezi rubrica cărței III, tit. 28: *Per quas personas obligatio nobis adquiritur.* Vezi Valette, *op. cit.*, p. 47; Demolombe, IX, 405; Ducaurroy, II, 30; Marcadé, II, 377; Mourlon, I, 1390; Baudry et Chauveau, *op cit.*, 127. — Vezi însă Laurent, V, 500. Intr'un sens mai larg, cuvântul *obligație* exprimă ideea unei legături de drept. „*Obligatio est* **juris vinculum,** *quo necessitate adstrigimur alicujus solvendæ rei, secundum nostræ civitatis jura*". (Instit. *De obligationibus*, Pr., III, 13). Vezi t. V a Coment. noastre p. 6.

(3) Cpr. Thiry, I, 667; Valette, *Propriété*, p. 50; Acollas, I,

creanţele sunt mobile prin determinaţia legei, fie că sunt actualmente exigibile, fie că termenul sau condiţia nu s'a îndeplinit încă [1].

Pentru a şti, deci, dacă un drept este mobiliar trebue a se examinà obiectul său, fără a se cercetà cauza sau origina sa. Astfel, toate drepturile şi acţiunile cari au de obiect un lucru mişcător sunt mobile prin determinaţia legei sau obiectul la care se aplică. Aceasta nu este decât aplicarea regulei: *jus quod tendit ad mobile, est mobile.* Toate drepturile şi acţiunile cari vor aveà, din contra, de obiect un lucru nemişcător vor fi imobile (art. 471). *Jus quod tendit ad immobile, est immobile.* (Demolombe, IX, 346 şi 407).

Acţiunile şi interesele.

2⁰ Sunt mobile prin determinaţia legei: acţiunile şi interesele [2] în companii [3] de finanţe, adecă cari se ocupă cu

---

p. 541; Demolombe, IX, 406; Ducaurroy, II, 30; Laurent, V, 500; Mourlon, I, 1392; Planiol, I, 2249; De la Bigne, I, 991; T. Huc, IV, 41; Baudry et Chauveau, 128. Cuvintele *sume exigibile* sunt o rămăşiţă a vechiului drept francez (art. 89 al cutumei Parisului), în care rentele erau imobile când capitalul lor nu erà exigibil. Cpr. Thiry, I, 667; Arntz, I, 860. Pentru a fi corect, textul ar trebuì să fie astfel redactat: sunt mobile prin determinaţia legei: acţiunile cari au de obiect efecte mobiliare. Cpr. art. 572 din Ante-proectul de revizuire al lui Laurent şi art. 418 din codul italian.

Creanţele unor lucruri mobiliare garantate printr'o ipotecă.

(1) Creanţa unor lucruri mobiliare este totdeauna un lucru mobiliar, chiar dacă ar fi garantată printr'o ipotecă sau un privilegiu asupra imobilelor, pentrucă obiectul ei rămâne tot un lucru mobiliar. Cpr. Pothier, *Introduction aux coutumes*, I, 50, p. 16 şi *Tr. de la communauté*, VII, 76; Demolombe, IX, 408; Baudry et Chauveau, 129; T. Huc, IV, 52; De la Bigne, I, 991 *in fine;* Aubry et Rau, II, § 165, p. 36; Pand. fr., v⁰ *Biens*, 505; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 394; Arntz, I, 860.

(2) *Acţiuni* şi *interese* sunt aci sinonime, însă sensul acestor cuvinte nu este identic. Vezi Lyon-Caen et Renault, *Tr. de dr. commercial*, II, 37. Cu toată deosebirea ce există între interes şi acţiune, legiuitorul nu face nicio distincţie când este vorba de clasificarea bunurilor. Şi interesul şi acţiunea sunt mobile, pentrucă întinderea responsabilităţei asociaţilor nu poate să aibă nicio înrâurire asupra naturei dreptului lor. Cpr. Laurent, V, 502; De la Bigne, I, 992; Baudry et Chauveau, 132, p. 108, nota 1; T. Huc, IV, 42; Demolombe, IX, 411; Aubry et Rau, II, § 165, p. 36, nota 20; Répert. Sirey, v⁰ *Biens*, 420, 421.

(3) Cuvântul *companii* este întrebuinţat aci în sensul de societăţi

speculații de schimb sau de bancă în societățile comerciale sau industriale. Acțiunile și interesele se consideră ca mobile, pentrucă în tot cursul societăței asociatul nu are drept decât la o parte din beneficii contra ființei morale a societăței, care singură este proprietară a activului social mobiliar sau imobiliar.

Ficțiune.

Acțiunile și interesele societăților comerciale se socotesc mobile printr'o ficțiune chiar atunci când capitalurile lor ar consistà în imobile (art. 474 § 1 *in fine*). Din acest text se trage argument în Franța spre a se susține că societățile comerciale sunt persoane morale, căci dacă în tot timpul cât ține societatea dreptul fiecărui asociat este mobiliar, imobilele aparțin corpului moral, iar nu fiecărui asociat *pro parte*, deoarece dreptul său ar fi, în asemenea caz, imobiliar, iar nu mobiliar; deci, societatea comercială constitue o persoană morală ([1]).

Caracterul acțiunilor și intereselor față de societate (corp moral).

Acțiunile și interesele se socotesc mobile numai în privința asociaților și a celor de al treilea cari ar fi în raport cu fiecare asociat în parte, nu însă și în privința societăței (corp moral) și a terților în raport cu ea, drepturile socie-

---

în genere, iar nu în sensul de societăți mari, având operații întinse, după cum pe nedrept susțin unii. Cpr. De la Bigne, I, 992; Laurent, V, 505; Planiol, I, 2260; Acollas, I, p. 544; Demolombe, IX, 415; Arntz, I, 869. — Vezi însă Toullier D., VI, partea II, 97, care aplică textul numai la societățile mari. Cpr. Valette, *Propriété*, p. 51.

Personalitatea societăților comerciale.

([1]) Cpr. Rivière, *Répet. écrites sur le C. de commerce*, p. 61; Baudry et Wahl, *Société*, 11; Lyon-Caen et Renault, *op. cit.*, II, 105 urm. — La noi personalitatea societăților comerciale este formal admisă prin art. 78 § 3 C. com. Vezi și art. 379 C. Calimach (286 C. austriac). Numai asociațiile în participație nu sunt persoane morale (art. 253 C. com.).

Personalitatea societăților civile. Controversă.

Incât privește societățile civile altele decât acele constituite sub forma comercială, pentru cari personalitatea este recunoscută (cpr. C. București, *Dreptul* din 1889, No. 60, consid. dela p. 482, col. 2; Baudry et Wahl, *Société*, 12 *bis*), chestiunea este controversată, însă se decide în genere că ele nu sunt persoane morale. Vezi autoritățile citate într'un sens și într'altul, t. I a Coment. noastre, p. 283, nota 3; t. VI, p. 756, nota 2; t. VII, p. 333, nota 1 și t. VIII, p. 499, nota 3. Cpr. Lyon-Caen et Renault, *Tr. de droit commercial*, II, 126 urm.; Baudry et Wahl, *Société*, 11; Judec. ocol. III Iași, *Dreptul* din 1907, No. 84 (cu observ. noastră). Vezi și *infrà*, p. 194, nota 4.

tăţei fiind imobiliare, de câteori fondul social este imobiliar; de unde rezultă că societatea poate să înstrăineze şi să ipoteceze imobilele sale, ca orice persoană în genere(¹).

Dreptul creditorilor sociali şi a asociaţilor.

De asemenea, creditorii sociali pot să urmărească imobilele societăţei. Asociaţii nu pot însă nici să ipoteceze, nici să vândă imobilele sociale(²), după cum dreptul de urmărire nu aparţine nici creditorilor lor personali, cât timp societatea are fiinţă, acest drept neputând fi exercitat de creditorii lor decât în urma lichidărei societăţei şi a împărţirei activului social, pentrucă numai atunci se poate şti care parte din imobilele societăţei este a fiecărui asociat în parte (art. 494 Pr. civ.)(³). Asociatul, neavând în patrimoniul său decât acţiunea sau interesul, numai acestea pot fi cedate de el şi urmărite de creditorii săi personali prin procedura urmărirei mobiliare(⁴).

Incetarea personalităţei societăţei.

Caracterul mobiliar al acţiunei sau interesului subzistă numai cât timp societatea îşi are fiinţă. Indată ce personalitatea juridică a societăţei a încetat, proprietatea fondului social trece la asociaţi şi fiecare din ei devine proprietar *pro indiviso* a bunurilor cari compun averea societăţei. Impărţeala va determină, deci, natura dreptului fiecărui asociat, care va fi mobiliar sau imobiliar, după cum lotul său se

---

(¹) Laurent, V, 504; Mourlon, I, 1397; Thiry, I, 669, p. 674; De la Bigne, I, 992 *in fine;* Baudry et Chauveau, 140; Planiol, I, 862 (ed. a 2-a); Marcadé, II, 378; Pand. fr., v⁰ *Biens*, 535; Demolombe, IX, 419; Acollas, I, p. 545; Aubry et Rau, II, § 165, p. 37; Neagu, II, p. 457, No. 23 urm.

(²) Cpr. Cas. fr., *Pand. Périod.*, 87. 1. 413; D. P. 88. 1. 293; Sirey, 88. 1. 410; Baudry et Wahl, *Société*, 244 *bis;* Aubry et Rau, II, § 165, p. 37; Demolombe, IX, 419; Laurent, V, 504.

(³) Laurent, V, 504; Marcadé, II, 378; Demolombe, IX, 417, 419; Pand. fr., v⁰ *Biens*, 537; Duranton, IV, 120; C. Iaşi, *Dreptul* din 1888, No. 19.—Prin aplicarea acestor principii, Curtea din Orléans a decis, cu drept cuvânt (D. P. 69. 2. 185; Sirey, 70. 2. 113), că imobilele unei societăţi care constitue o persoană morală, nu sunt grevate de ipotecă legală în favoarea femeilor asociaţilor, şi că inscripţia unei asemenea ipoteci, luată în timpul existenţei societăţei, este nulă. Conf. Cas. fr., Sirey, 65. 1. 325; D. P. 65. 1. 380; Arntz. I, 871.

(⁴) Cpr. Demolombe, IX, 419 *in fine;* Duranton, IV, 122; Pand. fr., v⁰ *cit.* 538.

Momentul când încetează personalitatea societăţei.

va compune din mobile sau din imobile (1). Toată dificultatea consistă numai în chestiunea de a se şti cu precizîune în fapt, momentul când încetează personalitatea societăţei. Jurisprudenţa şi doctrina în mare parte decid în Franţa, că personalitatea morală a unei societăţi subzistă şi în urma disolvărei sale, cât timp lichidarea nu este încă terminată (2).

Societăţile la care art. 474 este aplicabil.

Art. 474 nu se aplică decât societăţilor cari constituesc o persoană morală deosebită de aceea a asociaţilor, adecă: la toate societăţile comerciale, afară de asociaţiile în participare, pentrucă asemenea asociaţii nu constituesc, în privinţa celor de al treilea, o fiinţă juridică deosebită de persoana interesaţilor (art. 253 C. com.) (3).

Neaplicarea acestui text societăţilor civile. Controversă.

Acest text nu se aplică deci societăţilor civile cari, după părerea generală, nu constituesc o persoană morală, pentrucă în asemenea societăţi, asociaţii fiind proprietari a întregului fond social, dreptul lor se determină prin natura obiectelor asupra cărora el se exercită. El va fi deci mobiliar sau imobiliar după natura mobiliară sau imobiliară a a activului social (4).

Cazul când se gerează în mod colectiv mai multe interese comune.

A fortiori, deci, acest text nu se va aplicà de câte ori mai multe interese comune vor fi gerate în mod colectiv, fără ca să existe un contract de societate (5).

---

(1) Demolombe, IX, 416; Mourlon, I, 1396; Arntz, I, 870.

(2) Vezi Cas. fr. Pand. fr. 1900. 1. 349 şi multe alte decizii anterioare citate în Pand. fr., v⁰ *Société*, 1616 urm. Cpr. în acest sens, Lyon-Caen et Renault, *Tr. de dr. comm.*, II, 366; T. Huc, XI, 29; Planiol, I, 2261; Baudry et Chauveau, 142; Houpin, *Sociétés commerciales*, I, 203; Thaller, *Tr. élément. de droit commercial*, 355, p. 220 (ed. 1-a 1898), etc.

(3) Aubry et Rau, II, § 165, p. 37, text şi nota 22; Planiol, I, 2260; Baudry et Chauveau, 134, 135; T. Huc, IV, 43; Laurent, V, 505; Neagu, II, p. 456, No. 17.

(4) Laurent, V, 505; Baudry et Chauveau, 134 *in fine;* T. Huc, IV, 43. — *Contrà:* Planiol, I, 2260, care ajunge la o concluzie contrară, din cauză că recunoaşte personalitatea juridică şi societăţilor civile, ceeace noi nu admitem, cu toată autoritatea Curţei de casaţie, care s'a pronunţat de mai multe ori în Franţa în favoarea personalităţei acestor societăţi (cpr. Sirey, 99. 1. 497 şi D. P. 93. 1. 169). Vezi şi Demolombe, IX, 415, care aplică art. 474 societăţilor civile, cari ar aveà sediul lor fix acolo unde ar fi stabilit domiciliul lor.

(5) Laurent, V, 505 *in fine.* Cpr. Cas. fr. D. P. 65. 1. 31.

Art. 9 L. minelor.

3° Sunt mobile prin determinaţia legei, acţiunile şi venitul unei societăţi sau antreprize pentru exploatări de mine (art. 9 L. minelor din 21 Aprilie 1895).

Art. 7 L. minelor.

Cât pentru dreptul de exploatare a minei, el este imobiliar, transmisibil ca orice alt bun, susceptibil de ipotecă şi privilegiuri şi distinct de proprietatea suprafeţei (art. 7 L. minelor). (Vezi *suprà* p. 142).

Rentele perpetue sau pe viaţă.

4° Mai sunt încă mobile prin determinaţia legei: veniturile sau mai bine zis rentele perpetue ori pe viaţă fie asupra Statului, fie asupra particularilor.

Vechiul dr. fr.

Rentele aveau o întrebuinţare frecuentă în vechiul drept francez, mai ales în timpurile când împrumutul cu dobândă erà oprit. Astăzi însă, ele sunt mult mai rare.

Rentă. Definiţie.

Renta este o creanţă *sui generis*, care are de obiect o prestaţie periodică fie în bani, fie în natură, numită anuitate sau venit *(arrérage)* (art. 523) (1).

Rente perpetue şi vremelnice.

Rentele sunt *perpetue* sau *vremelnice*. Renta perpetuă (2) este aceea a cărui termen este nelimitat, iar renta vremelnică este aceea care are un termen fix, însă necert. In Franţa, renta perpetuă poate fi rescumpărată, *est rachetable* (art. 1911 C. fr.), ceeace însemnează că capitalul acestei rente nu este exigibil niciodată, însă debitorul poate să-l restitue pentru a fi scutit de plata anuităţilor (3).

Rentă viageră.

Renta se zice *pe viaţă* sau *viageră* (art. 1639 urm.) când are drept termen moartea unei sau mai multor persoane,

---

(1) Indatorirea ce ia o persoană printr'un act de donaţie de a servì unei alte persoane, o sumă fixă anuală, la epoca încasărei arendei, este o rentă, iar nu un uzufruct, altele fiind elementele juridice ale rentei, şi altele ale uzufructului. C. Bucureşti, *Dreptul* din 1902, No. 10.

Asig. pe viaţă.

Renta viageră se deosebeşte de asemenea de asigurarea pe viaţă. V. Baudry et Wahl, *Contrats aléatoires*, 175.

Rente perpetue.

(2) Deşì art. 474 şi 550 vorbesc de rente perpetue, totuşi legiuitorul nostru a eliminat art. 530 şi 1909 urm. din codul fr., cari reglementează aceste rente, aşà că s'ar puteà foarte bine susţine că rentele perpetue, afară de acele stabilite prin diferite legi în contra Statului, nu şi-au fiinţă la noi. Ele ar puteà însă fi admise în baza principiului libertăţei convenţiilor (art. 969).

(3) De la Bigne, I, 993, p. 854; Fuzier-Herman, *C. Civ. annoté*, I, art. 530, No. 1 urm. şi *Supplément, eod. loco.*; Baudry et Chauveau, 146 urm.

cele mai deseori moartea creditorului. Capitalul acestor rente nu poate fi nici cerut de către creditor, nici restituit de către debitor (art. 1648) (¹).

Modurile de înfiinţare ale rentei viagere.

Renta viageră poate fi înfiinţată cu titlu oneros (art. 1639), sau cu titlu gratuit (²): prin donaţiune sau testament, observându-se însă, în acest din urmă caz, regulele de formă dela donaţiuni sau testamente (art. 1640) (³).

Art. 1650 C. civ., 408 Pr. civ.

Renta viageră constituită prin liberalitatea unui dăruitor sau testator poate fi declarată neurmăribilă (art. 408 Pr. civ., 1650 C. civ.); însă, în asemenea caz, voinţa constituitorului rentei se aplică numai obligaţiilor contractate de creditorul rentei în mod voluntar, nu însă şi acelora cari rezultă dintr'un fapt penal sau dintr'un delict sau quasi-delict civil, căci obligaţia de a reparà dauna pricinuită prin aceste fapte este impusă de echitate, şi clauza de neurmărire trebue să cedeze înaintea principiului echităţei, de oarece altfel s'ar conferì un brevet de impunitate aceluia care ar cauzà asemenea daună, ceeace nu este nici în voinţa, nici în spiritul legiuitorului (⁴).

Instr. fondului dotal p. delictele femeei.

Tot în baza acestor principii ştim că fondul dotal al femeei care, în principiu, este inalienabil, poate fi înstrăinat pentru a se reparà dauna cauzată prin delictele sau quasi-delictele ei (⁵).

Modurile sub care renta poate fi constituită.

Renta poate fi constituită ca o compensare pentru cesiunea unui imobil. De exemplu: îţi vând un imobil al meu, cu condiţie ca să-mi serveşti în schimb o rentă de 1200 lei pe an (⁶). Ea poate fi constituită prin cesiunea unui capital.

(¹) Cas. rom. Bult. 1868, consid. dela p. 151; C. Bucureşti, *Dreptul* din 1904, No. 58.

(²) Renta este constituită cu titlu gratuit atunci când creditorul n'a predat debitorului nici o valoare, pentru ca să se poată naşte în persoana lui obligaţia de a plătì un venit oarecare. C. Bucureşti, *Dreptul* din 1904, No. 58.

(³) Renta înfiinţată cu titlu gratuit prin donaţiune este, ca orice liberalitate, supusă reducţiunei (art. 1641). Ea este revocată prin naşterea de copii întâmplată în urma constituirei ei, art. 836 din codul civil fiind general şi aplicabil tuturor liberalităţilor făcute în forma unei donaţiuni. C. Bucureşti, *Dreptul*, *loco cit.*

(⁴) Cas. rom. *Dreptul* din 1907, No. 60.

(⁵) Vezi t. I a Coment. noastre, p. 755 (ed. a 2-a); t. V, p. 473 urm.; t. VII, p. 28, text şi nota 1; t. VIII, p. 80, 245, text şi nota 4; p. 260, 261, etc.

(⁶) S'a decis că, în caz de vânzarea imobilului ipotecat pentru

Renta este un lucru mobiliar. Deoseb. de vechiul dr. fr.

Rentele, de orice natură ar fi şi oricare ar fi cauza lor, datorite de Stat sau de particulari, sunt mobile, pentrucă produsul lor este mobiliar: bani sau fructe. Legiuitorul o spune anume pentrucă, în vechiul drept francez, rentele *fonciare* sau *reale* stabilite asupra unui fond, şi care erau echivalentul preţului înstrăinărei acestui fond *(bail à rente)*, erau considerate ca imobile (1).

Dreptul autorilor asupra produselor muncei lor. Brevete de invenţii, etc

5⁰ In fine, enumerarea făcută de art. 474 nefiind limitativă, ci enunciativă, mai sunt încă mobile prin determinaţia legei: drepturile ce au autorii asupra produsului lor literar, artistic sau industrial, care conferă un drept pur mobiliar (2); drepturile relative la brevetele de invenţii şi mărcile de fabrică (3); drepturile de a percepe taxe asupra podurilor dependente de domeniul public, concedate unui antreprenor sau constructorilor acestor poduri (4); drepturile companiilor concesionare pentru exploatarea unui drum de fer (5), etc.

Fond de comerţ.

Tot astfel sunt şi fondurile de comerţ, cari se compun din mobilier, marfă, firmă, clientelă, etc. (6).

---

asigurarea plăţei unei rente (art. 1647), creditorul trebue să fie înscris în tabloul de ordine cu un capital care să-i asigure plata rentei pe viitor. C. Bucureşti, *Dreptul* din 1904, No. 25.

(1) Cpr. Pothier, *Tr. de la communauté*, VII, 81 urm.; Valette, *Propriété*, p. 57; Marcadé, II, 382; Mourlon, I, 1402, etc.

(2) Planiol, I, 2248; De la Bigne, I, 994; T. Huc, IV, 41; Laurent, V, 512; Baudry et Chauveau, 168; Aubry et Rau, II, § 165, p. 38; Valette, *Propriété*, p. 66; Demolombe, IX, 439; Neagu, II, p. 458, No. 39; Nacu, I, p. 733, No. 44.

(3) Vezi în privinţa brevetelor de invenţii L. din 17 Ianuar 1906, iar în privinţa mărcilor de fabrică, L. din 15 Aprilie 1879. Cpr. Aubry et Rau, De la Bigne, *loco suprà cit.*

(4) Cpr. Aubry et Rau, II, § 165, p. 38. Legea comunală din 1864 (art. 71 § 10) numeà taxa de poduri *brudinile*. — S'a decis că decâteori o comună cedează pentru un timp şi un preţ determinat, unui antreprenor, dreptul de a percepe taxele ce i se cuvin după lege, raportul juridic ce se încheagă între părţi nu este o vânzare sau cesiune de creanţă, ci un contract de locaţiune. C. Iaşi, *Cr. judiciar* din 1904, No. 276 (cu observ. noastră). Aceeaş soluţie a fost admisă şi de Curtea de casaţie în privinţa taxelor vamale concedate de Stat. Cas. rom. Bult. 1883, p. 955.

(5) Pand. fr., *Chemins de fer*, 935, şi autorităţile citate acolo.

(6) Planiol, I, 2247; Lyon-Caen et Renault, *Tr. de dr. commercial*, III, 240; T. Huc, IV, 41; De la Bigne, I, 994; Baudry

Punerea în gagiu a unui fond de comerţ.

Prin aplicarea acestui principiu, s'a decis că fondul de comerţ, care cuprinde numele, clientela, mărfurile, dreptul la contractul de închiriere consimţit de vânzător, etc., fiind prin natura sa un drept incorporal, poate face obiectul unui gagiu. Creditorul gagist al unui asemenea drept, spre a-şi conservà privilegiul său, trebue să primească dela debitorul său titlul gagiului şi să notifice debitorului creanţa dată în gagiu, conform ultimului paragraf al art. 479 C. com. (¹).

Dreptul de farmacie.

Dreptul de farmacie, fiind un fond de comerţ, şi prin urmare, un lucru mobil, soluţie admisă şi în codul Caragea, sub care acest drept nu erà un *privilegium rei*, alipit de un imobil determinat (²), poate fi constituit ca gagiu (³).

---

et Chauveau, 169; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 39, nota 31; Laurent, V, 513; Valette, *op. cit.*, p. 66; Demolombe, IX, 440; Neagu, II, p. 458, No. 41 urm.; Cas. fr., C. Paris şi Grenoble, Sirey, 88. 2. 302; D. P. 93. 2. 108; D. P. 1901. 2. 97 şi 470.

(¹) Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1903, No. 28; C. Paris, D. P. 1901. 2. 97. Cpr. Guillouard, *Nantissement*, 53. — Şi proprietatea literară sau artistică poate fi constituită amanet. Guillouard, *op.* şi *loco cit.*

(²) Cas. rom. Bult. 1881, p. 496 şi *Dreptul* din 1881, No. 59. In consecinţă, decizia de mai sus pune în principiu că acest drept, constituit dotă, poate fi înstrăinat, pentrucă după codul Caragea, dota mobiliară erà alienabilă în timpul căsătoriei, ca şi astăzi. Vezi t. VIII a Coment. noastre, p. 335, 336.

(³) Cpr. C. Galaţi, *Dreptul* din 1905, No. 32. — *Contrà:* C. Galaţi *Dreptul* din 1902, No. 37. Tot prin aplicarea principiului că dreptul de farmacie este un lucru mobiliar incorporal, s'a decis că licitaţia unui asemenea drept este supusă regulelor prescrise de art. 431 urm. Pr. civ. C. Bucureşti, *Dreptul* din 1904, No. 81.

Farmacistul este comerciant.

Asupra chestiunei de a se şti dacă farmacistul trebue sau nu să fie considerat ca comerciant, soluţia afirmativă este singură juridică. Vezi Cas. fr. *Cr. judiciar* din 1906, No. 29 (cu observ. noastră); Trib. Constanţa, *Cr. judiciar* din 1900, No. 71 (cu observ. noastră); Cas. rom. şi C. Bucureşti, *Dreptul* din 1898, No. 75; *Cr. judiciar* din 1898, No. 40 şi Bult. 1898, p. 1315; *Dreptul* din 1897, No. 56; din 1879, No. 46; din 1880, No. 4 şi din 1885, No. 4; Lyon-Caen et Ranault, *Tr. de dr. commercial,* I, p. 103, nota 1; Dumitrescu, *Codul de comerţ comentat,* I, p. 44 urm.; Goldschmidt, *Handbuch des Handelsrechts*, I, p. 526, precum şi autorităţile citate de d-l Ef. Antonescu, *C. com. adnotat,* I, p. 34, No. 30. — *Contrà:* Trib. Fălciu şi C. Iaşi, *Dreptul* din 1899, No. 56 (decizie casată)

Despre art. 533—536 din codul francez, eliminate de legiuitorul nostru.

Art. 533—536 din codul francez, 421—424 din codul italian și 568—574 din codul olandez dau definiția legală a mai multor cuvinte relative la lucrurile mișcătoare, precum: *mobile, bunuri sau efecte mobiliare (meubles meublants)*, etc. Legiuitorul nostru a eliminat, și cu drept cuvânt, aceste texte, aducându-și aminte că, în drept, orice definiție este periculoasă (¹). Este, în adevăr, cu neputință ca legea să arăte sensul ce părțile au înțeles a da cutărui sau cutărui cuvânt, din cauză că acest sens variază în fiecare convenție după împrejurări. Bine a făcut deci legiuitorul nostru de a elimina aceste texte, cari se văd eliminate și în Ante-proectul de revizuire al lui Laurent, pentrucă după cum observă cu drept cuvânt autorii (²), codul nu trebue să fie o gramatică, niciun dicționar (³).

CAPITOLUL III

Despre bunuri în raportul lor cu cei ce le posedă (⁴).

Art. 475, § 2. — Bunurile cari nu sunt ale particularilor sunt administrate și nu pot fi înstrăinate decât după regulele și formele prescrise anume pentru ele. (Art. 199 urm., 390 urm., 427 urm.,

---

și *Cr. judiciar* din 1898, No. 20; Namur, *C. de commerce belge*, I, 49; Pâris, *Comment. du C. de commerce*, p. 92 (ed. din 1854), etc. Vezi t. V al Coment. noastre, p. 536, nota 1 și t. VI, p. 328, *ad notam*.

(¹) *„Omnis definitio in jure periculosa est"*. (L. 202, Dig., *De diversis regulis juris antiqui*, 50. 17).

(²) Cpr. Marcadé, II, 390; Valette, *Propriété*, p. 67; Thiry, I, 671; Baudry et Chauveau, 170, etc.

(³) Art. 817 și urm. din codul Calimach (672 urm. C. austriac) cuprindeà asemenea definiții periculoase, cari dau loc la discuții și la procese. C. Calimach.

(⁴) In limba juridică, posesiunea este deosebită de proprietate (art. 485 urm.); în limba vulgară, însă, *a posedà* însemnează a fi proprietar. In rubrica de față cuvântul *a posedà* este luat în acest din urmă sens. Pentru a fi exactă, rubrica acestui capitol ar trebuì să fie intitulată ca și în codul italian; *despre bunuri în raport cu acei cărora ele aparțin. (Dei beni relativamente alle persone a cui appartengono).* Inexactitatea rubricei.

445, 454, 458, 480 urm., 1248, 1265, 1296, 1306, 1307 urm., 1706, 1801 urm., 1845 C. civ. Art. 67, 75, 291 Pr. civ. L. din 10 Iunie 1884 p. domeniul Coroanei. Art. 537 C. fr.).

Bunurile considerate în raport cu proprietarul lor sunt ale particularilor (¹) sau ale persoanelor morale (²). Dintre aceste din urmă, unele sunt publice, precum: Statul, comunele şi judeţele, etc., iar altele sunt numai însărcinate cu un serviciu public, precum: spitalurile şi celelalte aşezăminte publice. In fine, altele au un caracter cu totul privat, precum sunt: societăţile comerciale, afară de asociaţiile în participare, cari nu constituesc o persoană morală (art. 253 C. com.).

Legea distinge bunurile persoanelor juridice de acele ale particularilor, pentrucă nu sunt cârmuite de aceleaşi principii. Particularii capabili, cari se bucură de întregimea drepturilor lor, au, în principiu, libera dispoziţie a bunurilor lor. Dreptul persoanelor morale nu este însă atât de absolut pre cât este al particularilor, pentrucă bunurile lor se dobândesc, se administrează şi se înstrăinează după anume dispoziţii edictate de legi speciale, cari fac parte din dreptul public sau administrativ.

Despre bunurile sau domeniul Statului.

Impărţirea bunurilor Statului. Dom. public şi privat al Statului.

Domeniul Statului se împarte în domeniu public sau naţional şi în domeniu privat.

Fac parte din domeniul public al Statului: bunurile cari sunt exclusiv consacrate uzului public, *quæ non in pecunia populi, sed in publico usu habentur* (³), iar acele care nu

---

C. Calimach. Art. 384.

(¹) Averea particulară a Suveranului, pe care el n'o stăpâneşte în calitate de cap al Statului, se consideră tot ca un bun privat. Cpr. art. 384 C. Calimach (289 C. austriac).

C. Calimach. Art. 379.

(²) „Lucrurile sunt sau avere a Statului sau particularnică, zice art. 379 din codul Calimach (286 C. austriac). Aceasta din urmă se cuvine sau persoanelor celor fiziceşti, sau celor moraliceşti, adecă societăţilor celor mici sau celor mari, precum sunt: neguţitoreştele tovărăşii, breslele meşterilor, monastirile, bisericile, etc.“

Dr. roman.

(³) L. 6, Pr., Dig., *De contrahenda emptione*, 18. 1. — Romanii numeau lucru public numai ceeace aparţine poporului roman. „*Sola ea publica sunt quæ populi Romani sunt*“. (L. 15, Dig., *De vorborum significatione*, 50. 16).

au această destinaţie formează domeniul privat al Statului sau al naţiunei.

I. Despre domeniul public al Statului.

Art. 476. — Drumurile mari, drumurile mici şi uliţile cari sunt în sarcina Statului, fluviile navigale sau plutitoare, ţărmurile, adăogirile către mal şi locurile de unde s'a retras apa mărei, porturile naturale sau artificiale, malurile unde trag vasele, şi în deobşte toate părţile din pământul României cari nu sunt proprietate particulară, sunt considerate ca dependenţe a domeniului public. (Art. 478, 495, 496, 499 urm., 582, 587, 646, 647, 963, 1310, 1844, 1845. C. civ. Art 19 Constit. Art. 1 şi 6 L. p. drumuri din 11 Fevr. 1906. L. din 23 Iulie 1906 p. declararea râului Lotru de domeniu public. Art. 538 C. fr.).

Art. 19 § 4 şi 5. Constit. — Libera şi neîmpedicata întrebuinţare a râurilor navigabile şi flotabile, a şoselelor şi a altor căi de comunicare este de domeniul public.

Legile existente privitoare la alinearea şi lărgirea străzilor de prin comune, precum şi la malurile apelor ce curg prin sau pe lângă ele, rămân în vigoare (1). (Art. 79 L. de expropriare p. cauză de utilitate

---

Alinearea străzilor.

(1) Alinearea şi regularea străzilor este de atributul consiliilor comunale (art. 94 L. din 31 Iulie 1894 p. organiz. comunelor urbane), şi judecătorii nu au nicio competinţă în această privinţă. Ei judecă însă reclamaţiile ce proprietarii mărginaşi ar face, că li se ia pentru alineare, fără o prealabilă despăgubire, mai mult pământ decât acel hotărît de lege în acest scop. Servitutea legală pentru retragere, în oraşul Bucureşti, când proprietarul mărginaş al unei străzi voeşte a clădi sau a zidi, este de ceva mai puţin de cinci palme. Cas. rom. S-a 1, Bult. 1871, p. 90.

Regul. organic.

Prin Regul. organic, menţinut de art. 19 Constit., se crează în folosul străzilor din Bucureşti şi în contra proprietarilor limitrofi servitutea de a nu clădi pe limită decât atunci când strada ar aveà lărgimea de şase stânjeni (12 metri după regul. de construcţii): proprietarul nu este însă obligat de a cedà comunei decât 1 metru 20 cent., iar restul până la complectarea lărgimei de 12 metri, comuna este datoare a-l răscumpără. C. Bucureşti, *Dreptul* din 1887, No. 49; Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1905, No. 73.

Proprietarul mărginaş care zideşte pe malul Dâmboviţei, trebue, după Regul. organic şi legea din 17 Martie 1865, menţinută prin art. 19 § 4 din Constit., să lese fără nicio despăgubire, loc liber de fiecare parte câte trei stânjeni şi jumătate pentru facere de cheiuri spre a servì de comunicaţie; de unde rezultă că dacă comuna n'a făcut cheiuri, această publică. Art. 61, L. p. cons. județiane din 2 Aprilie 1864, modificată în mai multe rânduri. Art. 5 § 1 și 94, L. p. organizarea comunelor urbane din 31 Iulie 1894. Regul. organic al Moldovei, anexa lit. H, art. 51 urm. Art. 265 Regul. org. al Munteniei (L. din 1835). L. din 18 Martie 1865 p. desființarea morilor de pe râul Dâmbovița, etc.).

Art. 478. — Porțile, zidurile, șanțurile, întăriturile piețelor de resbel și ale fortereților, fac și ele parte din domeniul public. — Aceste lucruri reintră în comerț când nu mai servesc la uzul public. (Art. 476, 647, 1844, 1845 C. civ. Art. 540, 541 C. fr.).

Dom. public al Statului. Intre bunurile cari aparțin Statului, unele sunt afară din comerț, iar altele sunt susceptibile de o proprietate privată (domeniul privat al Statului). In prima categorie intră bunurile arătate în art. 476 și 478. Aceste bunuri sunt inalienabile și imprescriptibile (art. 1844)(1), însă ele intră în comerț îndată ce încetează de a fi afectate la uzul public, fie în mod expres, fie în mod tacit (art. 478 § 2, 1844, 2845)(2).

Acț. posesorii. S'a decis, cu drept cuvânt, că domeniul public fiind afară din comerț și neputând deveni proprietate privată, nu poate da loc la o acțiune posesorie(3).

---

obligație nu mai poate fi astăzi impusă proprietarilor cari nu mai sunt riverani cu Dâmbovița, din cauza schimbărei cursului ei cu ocazia canalizărei ei, și comuna nu are niciun drept asupra terenurilor neabandonate de acei proprietari. Cas. rom. și C. București, Bult. 1900, p. 21 și *Dreptul* din 1900, No. 17 (cu nota lui Degré).

(1) Cpr. Cas. rom. Bult. 1900, p. 3; C. Galați, *Dreptul* din 1903, No. 80; Cas. fr. D. P. 1902. 1. 537. — Astfel, nu se poate dobândi prin prescripție proprietatea lucrărilor făcute pe cele cinci râuri mari, Jiul, Oltul, Argeșul, Dâmbovița și Ialomița, declarate plutitoare prin legea din 1835 (art. 165 Regul. organic al Munteniei), dacă aceste lucrări au fost făcute în urma acestei legiuiri, căci ele aparținând domeniului public al Statului, nu se poate dobândi asupra lor vreun drept prin prescripție. Trib. Ialomița, *Dreptul* din 1885, No. 44. Aceeaș soluție este admisibilă astăzi în privința Lotrului, care a fost declarat de domeniul public prin legea din 23 Iulie 1906. Vezi *infrà*, p. 205, 206.

(2) Cpr. Trib. Ilfov, *Cr. judiciar* din 1898, No. 2; Cas. rom. Bult. 1894, p. 1077. Vezi *infrà*, p. 211.

(3) Cas. rom. Bult. 1891, p. 926; Trib. Ilfov, *Cr. judiciar* din 1898, No. 2. — Jurisprudența franceză conferă însă companiilor concesionare a unui drum de fer exercițiul acțiunilor posesorii, din cauză că aceste acțiuni se consideră ca acte conservatorii. Cas. fr. D. P. 68. 1. 117; Pand. fr., v° *Chemins de fer*, 944 urm.

Fac parte din domeniul public al Statului:

Drumurile şi uliţile.

1° Drumurile mari şi mici, precum şi uliţile cari sunt în sarcina Statului[1].

Drumurile cari sunt în sarcina comunelor fac parte din domeniul public comunal[2], iar acele cari sunt în sarcina judeţului, fac parte din domeniul public judeţian.

Prin urmare, fac parte din domeniul public al Statului, numai căile sau şoselele naţionale, cari se întreţin de Stat[3].

Uliţile oraşelor.

Art. 476 vorbeşte şi de uliţile oraşelor, însă este vorba în specie numai de părţile de drumuri ale Statului cari traversează oraşele, pentrucă celelalte uliţe fac parte din do-

---

L. p. drumuri din 1906.

[1] Cpr. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1905, No. 73. — Legea pentru drumuri din 11 Februarie 1906 împarte, ca şi legea anterioară din 30 Martie 1868, drumurile sau căile de pe întregul teritoriu al ţărei, în drumuri sau căi naţionale, judeţene, vicinale şi comunale (art. 1—5 din menţionata lege). Toate aceste drumuri sau căi fac parte din domeniul public (art. 6 L. din 11 Februarie 1906). Clasarea căilor naţionale şi judeţene sau declasarea lor se face prin decret regal, iar pentru drumurile vicinale şi comunale, prin decizie ministerială, după ce utilitatea construirei acestor drumuri va fi fost recunoscută şi votată de consiliile judeţene sau comunale, după categoria drumului (art. 10 din menţionata lege). Drumurile mari astăzi existente afară de raza oraşelor, trebue să aibă o lărgime de 26 metri. Ele constituesc o şerbire asupra fondurilor unde se află (art. 79 L. de expropiere pentru cauză de utilitate publică din 20 Octombrie 1864).

[2] Cpr. Judec. ocol. Târgu-Jiu, *Cr. judiciar* din 1904, No. 78 Planiol, I, 3069; T. Huc, IV, 53; Ducrocq, *Dr. administratif*, II, 909. — S'a decis că, în principiu, terenul ce mărgineşte o stradă este presupus a face parte din domeniul public comunal, când este afectat ca şi strada la uzul public şi este întreţinut de comună, care exercită asupra lui dreptul de supraveghere. Cas. fr. D. P. 1904. 1. 529.

Dr. roman şi C. Calimach.

[3] Şi la Romani, drumurile cari erau în sarcina naţiunei făceau parte din domeniul public. „*Publicas vias dicimus, quas Græci* βασιλικάς, *id est regias, nostri prætorias, alii consulares vias appellant*". (L. 2 § 22, Dig., *Ne quid in loco publico*, etc. 43. 8). „Lucrurile ce se lasă pământenilor numai spre întrebuinţare, precum sunt: şleahurile, *drumurile*, râurile cele mai mici şi a lor maluri, limanurile şi ţărmurii, se numesc lucruri publice sau avere publică", zice art. 381 din codul Calimach (287 C. austriac).

meniul public al comunei, deoarece sunt construite pe proprietatea ei.

Podurile. Podurile concedate sau construite de Stat, precum este podul peste Dunăre, fac şi ele parte din domeniul public, pentrucă nu sunt decât prelungirea drumurilor(¹).

Căile ferate. Drumurile de fer concedate sau construite de Stat, fac parte tot din domeniul public al Statului, pentrucă au o destinaţie publică(²).

Căile ferate de interes privat. Tot domeniului public aparţin şi căile ferate concedate în virtutea legei pentru construirea şi exploatarea căilor ferate din iniţiativă privată dela 31 Martie 1900, cari sunt de cărăuşie publică sau cari au beneficiat de legea de expropriere (art. 22 L. din 31 Martie 1900).

Dreptul companiilor concesionare. Controversă. Curtea de casaţie din Franţa a decis că drumurile de fer concedate de Stat, făcând parte din domeniul public al Statului, nu aparţin companiilor concesionare, cari nu au decât exploatarea lor(³), însă Laurent (VI, 29 urm.) critică această decizie, recunoscând că căile ferate concedate fac parte din domeniul public şi, ca atare, nu sunt în comerţ, însă susţinând cu toate acestea că compania concesionară este, în puterea concesiunei, proprietară a pământului pe care e construită linia ferată. Aceasta este, după părerea noastră, o eroare a savantului jurisconsult belgian, căci pământul pe care e construită linia aparţine Statului, şi compania concesionară nu are decât dreptul de exploatare(⁴).

(¹) Planiol, I, 3078; Répert. Sirey, v⁰ *Biens*, 82; Demolombe, IX, 457; Neagu, II, p. 465, No. 50.

(²) Vezi art. 1 L. din 26 Martie 1870, pentru poliţia şi exploatarea căilor ferate din România care, în această privinţă, reproduce art. 1 al legei franceze din 15 Iulie 1845. Cpr. Cas. rom. şi Tribun. Ilfov, *Dreptul* din 1887, No. 34 şi Bult. 1887, p. 222 (motive); *Cr. judiciar* din 1896, No. 5. Decizia de mai sus a Curţei de casaţie pune în principiu că terenurile necesare serviciului căilor ferate şi aflate în posesiunea lor în baza unei hotărâri de expropriere, făcând parte din domeniul public, nu pot fi supuse unei noui exproprieri. Cpr. Cas. fr. Sirey, 1901. 1. 48; D. P. 1901. 1. 183. Vezi în privinţa drumurilor de fer, *suprà* p. 143, nota 1.

(³) D. P. 61, 1. 225; Sirey, 61. 1. 888. Cpr. în acelaş sens, T. Huc, IV, 55; Pand. fr., v⁰ *Chemins de fer*, 930 urm.

(⁴) Cpr. în acest din urmă sens, Planiol, I, 3072; Baudry et Chauveau, 178; Ducrocq, *Tr. de droit administratif*, II, 945.

In orice caz, este netăgăduit că compania concesionară nu este în drept a schimbà destinaţia liniei concedate spre exploatare. Ea nu poate, de asemenea, să cedeze concesiunea altora, fără învoirea guvernului, chiar dacă caietul de sarcini n'ar prevedeà asemenea clauză(¹).

Fluviile navigabile şi plutitoare.

2⁰ Fac parte din domeniul public al Statului: fluviile, şi râurile navigabile şi plutitoare(²). „*Flumina autem omnia et portus publica sunt*". (Instit., *De divisione rerum*, 2. 1. § 2).

Fluviile şi râurile *navigabile* sunt acele pe cari poate să umble vasele sau corăbiile, după cum se exprimă art. 543 din codul Calimach, şi cari servesc de mijloc de comunicaţie atât pentru persoane cât şi pentru mărfuri(³); iar râurile *plutitoare* sunt acele pe cari nu pot circulà vasele, pe cari însă poate plutì lemnăria, şi cari astfel servesc la transportarea lemnelor, scândurilor, etc., precum este Bistriţa şi altele.

Regul. org. al Munteniei. Art. 165.

Art. 165 din Regul. organic al Ţărei româneşti declară plutitoare cele cinci mari gârle care trec deacurmezişul ţărei, în lărgimea ei, şi anume: Jiul, Oltul, Argeşul Dâmboviţa şi Ialomiţa. La aceste râuri trebue să mai adăogăm Lotrul,

Râul Lotru.

(¹) Laurent, VI, 33. — După acest autor (VI, 34), creditorii companiei concesionare ar puteà să urmărească şi să exproprieze drumul de fer, însă adjudecatarul va trebuì să dobândească pentru aceasta autorizarea guvernului. — *Contrà:* Trib. Paris, Sirey, 50. 2. 599; D. P. 51. 5. 78.

Materialul rulant al drumului de fer.

Incât priveşte însă materialul rulant, nu mai încape îndoială că el poate fi urmărit de creditorii companiei concesionare, pentrucă ea este proprietară a acestui material, care este avere mobiliară (vezi *suprà* p. 143 nota 1 *in fine*). Cpr. Pand. fr., v⁰ *Chemins de fer*, 954. Urmărirea n'ar mai puteà însă să aibă loc, dacă drumurile de fer ar fi ale Statului şi ar fi exploatate de el. Pand. fr., v⁰ *cit.*, 955.

(²) Fluviile sau *râurile cele mari*, după cum se exprimă art. 381 din codul Calimach, *die Ströme* (art. 287 C. austriac), sunt apele mari curgătoare cari se varsă în mare, de exemplu: Dunărea; iar râurile, pe care codul Calimach le numeşte *râurile cele mici, die Flüsse* (art. 287 C. austriac), sunt apele curgătoare cari se varsă într'un *fluviu* sau într'un râu, de exemplu: Prutul, Siretul, Bistriţa, Ialomiţa, etc. Vezi şi art. 543, 544 din codul Calimach (407 C. austriac), unde iarăş fluviile sunt numite *râuri mari*, iar râurile, *râuri mai mici*.

(³) Cpr. Art. 380 § 1 C. portughez din 1 Iulie 1867.

care a fost declarat de domeniu public printr'o lege recentă din 23 Iulie 1906 (1).

L. din 1835.

O legiuire din 1835, făcută în conformitate cu dispoziţia art. 165 din Regulamentul organic al Munteniei, dispune că nimeni nu mai este volnic a clădi pe aceste cinci gârle mori sau pive din nou, nici în matcă, nici pe iaz, nici să lege vreun zăgaz pe malurile lor (2).

Art. 2 al acestei legi hotărăşte principiul despăgubirei pentru proprietarii de mori şi pive pe aceste cinci râuri (3).

Râurile devenite navigabile prin mâna omului.

Un fluviu sau râu poate să fie navigabil ori plutitor din fire, sau să devie atare în urma unor lucrări practicate de mâna omului. Şi într'un caz şi într'altul, râul face parte

---

L. din 1906 privitoare la râul Lotru.

(1) „Râul Lotru, zice această lege, la a cărei discuţie am luat şi noi parte în Senat, este şi rămâne de domeniu public, ca unul ce este şi a fost încă de mult plutitor. Verice lucrări existente, ce ar constituì o împiedicare la libera plutire pe râul Lotru, vor fi desfiinţate". Vezi asupra acestei legi, G. C. Cristescu, *Dreptul* din 1906, No. 40.

Regul. org. al Moldovei. Ar. 158.

Incât priveşte Siretul, Prutul, Bistriţa şi Moldova, vezi art. 158 din Regul. organic al Moldovei. Cpr. Trib. Roman, *Dreptul* din 1907, No. 81, p. 668.

(2) Cpr. şi legea din 18 Martie 1865, pentru desfiinţarea morilor de pe râul Dâmboviţa, asupra cărei vezi Cas. rom., Bult. 1904, p. 1593 şi *Dreptul* din 1905, No. 7. — S'a decis însă că, în legislaţia actuală, neexistând nici o lege cu privire la regimul apelor, dispoziţiile legei din 1835 trebuesc considerate ca simple deziderate ale legiuitorului, întrucât niciuna din măsurile şi constatările enunţate prin menţionata lege nu au fost aduse la îndeplinire nici până astăzi. C. Bucureşti şi Trib. Argeş, *Dreptul* din 1906, No. 51 şi 68 (ambele cu observaţiile foarte judicioase ale d-lui G. C. Cristescu). Vezi de acelaş autor şi studiul critic asupra proectului de lege privitor la regimul apelor, publicat în *Dreptul* din 1904, No. 70, p. 570 urm. Mai vezi asupra regimului apelor, G. Malcoci, *Dreptul* din 1907, No. 8. Cpr. în sensul de mai sus şi o altă decizie tot a Curţei din Bucureşti, *Dreptul* din 1883, No. 30. — Vezi însă Cas. rom. şi Trib. Ilfov, (în privinţa râului Dâmbov.), Bult. 1883, p. 943 şi *Dreptul* din 1883, No. 30; Trib. Dâmboviţa, *Cr. jud.* 1907, No. 13.

Regul. org. al Munteniei. Art. 165.

(3) „Fiindcă mulţi stăpâni de moşii au asupra acestor gârle, mori, zăgazuri şi poduri aducătoare de legiuite venituri, şi care trebuesc a se strică spre a se puteà aşezà plutirea, se vor chibzuì mijloace pentru cuviincioasa despăgubire acelor stăpâni, cu chipul cel mai înlesnitor şi mai economic" (art. 165 *in fine* Regul. organic al Munteniei)

tot din domeniul public, căci legiuitorul n'a reprodus art. 41 al ordonanţei franceze din 1699 asupra apelor, după care numai fluviile şi râurile navigabile din fire, erau o dependenţă a domeniului Coroanei ([1]).

Râurile canalizate.

Astfel, râurile canalizate, devenite navigabile sau plutitoare, fac parte din domeniul public, rămânând ca Statul să despăgubească pe proprietarii riverani, cărora li s'a răpit un drept prin canalizare. (Laurent, 13).

Canalurile.

Principiile cari cârmuesc râurile canalizate se aplică şi canalurilor, pentrucă şi ele au de scop deschiderea unei căi de comunicaţie ([2]).

Braţele unui râu navigabil sau plutitor.

Nu numai râul sau fluviul navigabil ori plutitor aparţine domeniului public, dar şi braţele unui râu navigabil sau plutitor, precum şi braţele nenavigabile a unui râu navigabil. Cel puţin astfel se decide chestiunea în Franţa ([3]).

Malurile râurilor sau fluviilor.

Malurile râurilor sau fluviilor, fie chiar navigabile sau plutitoare, nu mai sunt astăzi o dependinţă a domeniului public, după cum erau la Romani ([4]), şi în codul Calimach (art. 381), ei aparţin proprietarilor riverani, sub condiţia de a lăsà drumul trebuitor pentru conducerea vaselor (art 495 şi 587) ([5]).

---

[1] Cpr. Trib. Roman, *Dreptul* din 1907, No. 81: Laurent, VI, 13; Baudry et Chauveau, 178; Aubry et Rau, II, § 169, p. 56; Demolombe, IX, 457 *bis*; Fuzier-Herman, *C. civil annoté*, I, art. 538, No. 21; Ducrocq, *Dr. administratif*, II, 935; Trib. conflictelor, D. P. 50. 3. 6. — Canalurile nedestinate navigaţiei, ci irigaţiei sau punerei în mişcare a unei uzine, fac din contra parte din domeniul privat, chiar dacă ar aparţineà Statului. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 57; Cas. fr. Sirey, 56. 1. 441.

Canalurile nedestinate navigaţiei.

[2] Laurent, VI, 14; Hauriou, *Précis de droit administratif*, p. 637 (ed. a 4-a, 1901); Planiol, I, 3071.

[3] Baudry et Chauveau, 174; Hauriou, *op. cit.*, p. 636. Cpr. Neagu, II, p. 462, No. 32, 33.

[4] „*Flumina publica quæ fluunt*, **ripœque eorum,** *publica sunt.* (L. 3, Pr., Dig., *De fluminibus*, 43. 12).

[5] Laurent, VI, 8; Neagu, II, p. 462, No. 29. — Proprietarii riverani nu sunt obligaţi a suferì o servitute de trecere şi de circulaţie în folosul particularilor. Demolombe, X, 148. — Ei nu pot însă să oprească persoanele străine de a trece apa cu luntrea dela un mal la altul, chiar în privinţa apelor cari ar traversà proprietatea lor. Demolombe, X, 147. — *Contrà:* C. Paris, Sirey, 62. 2. 355; D. P. 63. 2. 122. — De asemenea, nu numai par-

Albia râurilor navigabile sau plutitoare.

Dar dacă malurile râului navigabil sau plutitor aparţin riveranilor, albia este, din contra, o dependinţă a domeniului public, cât timp apa nu s'a retras din ea, pentrucă ea face un corp cu râul sau fluviul (¹).

Punctul la care începe malul râului sau fluviului. Chestie de fapt.

Chestiunea este însă de a se şti până unde se întinde râul sau fluviul şi unde se începe malul, care astăzi este proprietate privată. Se pot ivì dificultăţi în practică, pentrucă apele scad sau se măresc după împrejurări şi, prin urmare, spaţiul acoperit de apă este când mai mare, când mai mic. Legea fiind mută în această privinţă, trebue să luăm de normă ca şi în dreptul roman (²), mărimea apelor obişnuite, fără a se ţine în seamă inundaţiile extraordinare şi trecătoare. Care va fi însă mărimea obişnuită? Aceasta va fi o chestie de fapt, care se va aprecià în mod suveran de tribunale după natura şi obiceiurile fiecărei ape curgătoare (³).

Art. 499.

Insulele şi prunturile formate în albia fluviilor şi a râurilor navigabile sau plutitoare, aparţin tot Statului, însă fac parte din domeniul său privat, fiind prin urmare, alienabile şi prescriptibile (art. 499).

Râurile nenavigabile şi neplutitoare.

Cât pentru râurile nenavigabile şi neplutitoare, ele nu fac parte din domeniul public, ci aparţin proprietarilor riverani. Aceasta rezultă nu numai din art. 476, dar mai ales din art. 500, 502 şi 583 (⁴).

Insuficienţa dispoziţiilor legei.

Acestea sunt, împreună cu art. 495—502 şi 579—583, cari vor fi explicate mai la vale, dispoziţiile ce legea noastră cuprinde în privinţa regimului apelor. Trebue să recunoaştem că ele sunt cu totul insuficiente, şi un tânăr magistrat, dl. G. C. Cristescu, arată foarte bine această insuficienţă (⁵). Să

---

ticularii, dar nici Statul, nici comuna, nici judeţul nu pot împiedicà trecerea unui râu navigabil sau plutitor de pe un mal la altul. Cas. rom. Bult. S-a 1, 1883, p. 36.

(¹) Vezi însă *infrà* explic. art. 502.

(²) „*Ripa ea putatur esse, quæ plenissimum flumen continet*". (L. 3 § 1, Dig., *De fluminibus*, 43. 12).

(³) Laurent, VI, 8; Hauriou, *op. cit.*, p. 636, 637.

(⁴) Vezi *infrà* explic. art. 502. — Proprietarii mărginaşi sunt deci în drept a scoate din râurile nenavigabile şi neplutitoare, pietre, nisip, a tăià papură şi trestiile cari cresc în apă, etc. Demolombe, X, 152. — *Contrà*: Proudhon, *Tr. du domaine public*, III, 1023.

(⁵) Vezi *Dreptul* din 1904, No. 70, p. 570 urm., unde se arată sperăm, deci, că legislaţia noastră va fi în curând modificată şi complectată în această privinţă. Trebuinţile industriei reclamă, în adevăr, această modificare şi complectare cu o oră mai înainte.

Ţărmurile sau malurile mărei.

3⁰ Fac parte din domeniul public al Statului: ţărmurile sau malurile mărei, pentrucă pe lângă că sunt neapărate la navigaţie, apoi ele pot servì la apărarea naţională şi la uzul tuturor (¹). Şi în Dobrogea, sub dominaţia otomană, locurile situate pe malurile mărei făceau parte din domeniul public al Statului, dacă nu fusese concedate particularilor de către Sultan (²).

Ce se înţelege prin malul mărei.

Prin malul mărei se înţelege tot spaţiul pe care marea îl acoperă când este mai umflată, fără a se ţine samă de punctele pe care apa poate să le atingă câteodată într'o furtună (³).

Malurile râurilor vecine cu marea.

Această regulă nu se aplică malurilor râurilor vecine cu marea, care câte odată sunt acoperite cu apa mărei. Aceste maluri rămân proprietate privată şi nu fac parte din domeniul public maritim (⁴).

Aluviunile formate pe malul mărei.

4⁰ Mai fac încă parte din domeniul public al Statului: adăogirile către mal sau creşterile de pământ ce se fac succesiv şi pe nesimţite la malurile mărei, într'un cuvânt: *alu-*

---

toate proectele de lege cari s'au succedat în această privinţă, din care niciunul n'a ajuns până acum a dobândi putere de lege. — In cât priveşte regimul apelor, după legile otomane, vezi I. N. Roman, Studiu asupra proprietăţei rurale în Dobrogea, p. 73 urm. (Constanţa, 1907).

(¹) Cpr. Laurent, VI, 6 şi 42. „*Litora, in quæ populus Romanus imperium habet, populo Romani esse arbitror*". (L. 3, Pr., Dig., *Ne quid in loco publico*, etc., 43. 8).

(²) Cas. rom. Bult. din 1890, p. 3.

(³) Cpr. Thiry, I, 677, p. 686; Baudry et Chauveau, 175; Demolombe, IX, 457 *bis*; Laurent, VI, 6; Planiol, I, 3073; Neagu, II, p. 464, No. 42; Cas. fr. D. P. 93. 1. 281. Cpr. art. 594 C. chilian şi 578 C. olandez. „*Litus est, quousque maximus fluctus a mari pervenit*". (L. 96, Dig., *De verb. significatione*, 50. 16). „*Litus publicum est eatenus, quà maximè fluctus exæstuat*". (L. 112, Dig., *loco cit.*). Vezi şi Instit., *De divisione rerum*, 2. 1, § 3, unde se zice: „*Est autem litus quatenus hibernus fluctus maximus excurrit*". Această definiţie se referă la marea mediterană, care nu are flux şi reflux, şi a cărei apă este mai mare iarna.

(⁴) Planiol, I, 3073; Baudry et Chauveau, 175; Demolombe, IX, 475 *bis*; Neagu, II, p. 464, No. 43.

viunea (art. 495) *(les lais*, zice textul francez), și locurile de unde s'a retras apa mărei *(les relais)*. (Vezi art. 496).

Aluviunea formată pe malul mărei face deci parte din domeniul public al Statului, pe când aluviunea formată pe malurile fluviilor și a râurilor, ca și însăși aceste maluri, aparțin proprietarilor riverani sau mărginași (art. 495, 496). Cauza acestei deosebiri este că aluviunile mărei se consideră ca o parte accesorie a malului care, după cum am văzut, face parte din domeniul public(¹).

Apa mărei.

Este de observat că art. 476 nu vorbește de apa mărei, pentrucă nu este o porțiune a teritoriului, ci numai de țărmurile ei și de aluviunile ce se formează pe malul ei. Apa din mare rămâne deci un lucru comun tuturor *(res omnium communis)*, după cum erà și la Romani(²). Dreptul internațional public admite însă, cu toate acestea, că Statele limitrofe sunt stăpâne pe mare până acolo unde poate să ajungă bătaea tunului (³). *Terræ dominium finitur ubi finitur armorum vis.*

Porturile naturale și artificiale.

5⁰ Fac parte din domeniul public al Statului: porturile *naturale (les hâvres)*, adecă acele care nu au cheiuri, basine și alte lucrări de artă, ci numai un loc determinat pentru primirea vaselor și adăpostirea lor în contra furtunilor (⁴),

---

(¹) Cpr. Laurent, VI, 42. — Cu toate acestea, o lege din 16 Septembrie 1807 (art. 41), permite, în Franța, guvernului de a înstrăinà aluviunile formate pe malul mărei, ceeace la noi nu există. Cpr. Aubry et Rau, II, § 170, p. 63, nota 4; Demolombe, IX, 458 *bis*; Planiol, I, 3082; T. Huc, IV, 66. — D-l Neagu (II, p. 64, No. 44) pune în principiu că adăogirile către mal și locurile de unde s'a retras apa mărei formează domeniul privat al Statului. Această soluție este însă în contradicție cu însuș textul art. 476, care dispune că aceste locuri fac parte din *domeniul public* al Statului.

(²) *„Maris communem usum omnibus hominibus, ut aeris.* (L. 3, § 1, Dig., *Ne quid in loco publico*, 43. 8). — La Romani nu numai apa mărei, dar și *malurile ei* erau comune tuturor. *„Et quidem naturali jure communia sunt omnium hæc: aer, aqua profluens, et mare* **et per hoc litora maris".** (Instit., *De divisione rerum*, II, 1, § 1). Vezi *suprà* p. 130, nota 1.

(³) Cpr. Laurent, VI, 5; Répert. Dalloz, v⁰ *Propriété*, 81; Martens, *Précis du droit des gens*, I, § 40, p. 143 (ed. din 1858); Despagnet, *Cours de droit international public*, 413, p. 435.

(⁴) Niciun port nu poate, în principiu, fi închis unui vas străin, precum şi porturile *artificiale*, adecă acele cari au cheiuri şi alte lucrări. Astfel este, de exemplu: portul din Constanţa, pentru care s'au cheltuit milioane.

Părţile de teritoriu nesusceptibile de proprietate privată.

6° Face parte din domeniul public al Statului: malurile unde trag vasele(1) şi în deobşte toate părţile din teritoriul României, cari nu sunt proprietate privată, sau mai bine zis, *cari nu sunt susceptibile de o proprietate privată*, după cum se exprimă textul francez.

Lucrurile cari servesc la apărarea ţărei.

7° In fine, art. 478 face să figureze între lucrurile făcând parte din domeniul public al Statului: porţile, zidurile, întăriturile pieţelor de răsboiu şi ale fortăreţelor, şi în genere, tot ce serveşte la apărarea ţărei(2).

Incetarea serviciului public.

Toate aceste lucruri sunt inalienabile şi imprescriptibile. Ele reintră însă în comerţ îndată ce destinaţia lor a încetat, adecă când nu mai servesc la uzul public (3); de unde rezultă că încetarea serviciului public le face să intre în domeniul privat al Statului, care le poate înstrăinà şi în contra căruia ele pot fi prescrise. Astfel, nu mai fac parte din domeniul public al Statului: râurile şi fluviile cari ar încetà de a fi navigabile sau plutitoare, porturile mălite, fortăreţele desfiinţate, drumurile părăsite, îndreptate şi înlocuite prin altele, etc.

Edificiile publice.

In fine, vom observà că enumerarea făcută de art. 476 şi 478 nu este restrictivă, ci numai enunciativă (4), aşà că mai fac încă parte din domeniul public al Statului: edificiile

---

care caută adăpost contra furtunei. Numai porturile militare pot să împedice intrarea unui vas străin de răsboiu sau de comerţ. Despagnet, *op. cit.*, 414, p. 436 (ed. din 1894).

(1) Prin aceste cuvinte, legiuitorul a voit să traducă expresiunea *les rades*, care se vede în textul francez, şi prin care se înţelege partea mărei unde vasele se adăpostesc deocamdată, aşteptând momentul favorabil spre a intrà în port. Mourlon, I, 1425; Thiry, I, 677, p. 686.

Dr. roman.

(2) Romanii considerau porţile şi zidurile unui oraş ca lucruri sfinte, ce nu erau în domeniul nimănui şi se puneau în rangul lucrurilor divine. „*Sanctæ quoque res, veluti muri et portæ, quodommodo divini juris sunt, et ideo nullius in bonis sunt*". (Instit., *De rerum divisione*, II, 1, § 10).

(3) Vezi *suprà* p. 202.

(4) Cpr. C. Lyon şi Cas. fr. Sirey, 95, 2, 185 (cu nota lui Saleilles); D. P. 97, 1, 257. Vezi *infrà* p. 212, text şi nota 3.

consacrate unui serviciu public, precum: cazarmele, închisorile, arsenalele, bibliotecile, museurile, teatrurile, școlile, edificiile naționale, precum: Universitățile, Camera deputaților, Senatul, bisericile (¹), monastirile (²), etc.

Cărțile din bibliotecile publice, etc.

Mai mult încă, chiar lucrurile mobile cari servesc uzului public, fac parte din domeniul public. Astfel sunt, de exemplu: cărțile din bibliotecile publice, documentele din arhive, colecțiile de tablouri, monezi vechi și alte antichități, statuele și tablourile din muzeuri, etc. (³).

Lucrurile afară din comerț.

Aparțin deci domeniului public, și ca atare, sunt inalienabile și imprescriptibile toate acele bunuri cari, fie prin natura lor, fie printr'o declarație a legei, nu pot face obiectul unei proprietăți private și sunt afară din comerț. Constatările de fapt ale instanțelor de fond, asupra chestiunei de a se ști dacă un lucru face sau nu parte din domeniul public, scapă de sub controlul Curței de casație (⁴).

II. Despre domeniul privat al Statului.

Art. 477. — Toate averile vacante și fără stăpân, precum și ale persoanelor cari mor fără moștenitori, sau a căror moșteniri sunt lepădate, sunt *ale domeniului public* (⁵). (Art. 646 urm., 652,

---

(¹) Cpr. Planiol, I, 3078; T. Huc, IV, 61; Aubry et Rau, II § 169, p. 55, text și nota 9; De la Bigne, I, 997; Répert. Sirey, v⁰ *Domaine public de l'État*, 168 urm.; Laurent, VI, 37.

(²) Cpr. Cas. rom. Bult. 1898, p. 739. — Clădirile construite de monahi în afară de incinta monastirei, nefăcând parte din domeniul public al Statului, sunt însă alienabile și prescriptibile. Cas. rom. *loco cit.* și C. Iași, *Dreptul* din 1898, No. 3; *Cr. judiciar* din acelaș an, No. 34.

(³) Planiol, I, 3079; T. Huc, IV, 62; Répert. Sirey, v⁰ *Domaine public de l'État*, 176 urm.; Neagu, II, p. 465, No. 58; C. Lyon și Cas. fr., Sirey, 95. 2. 185 (cu nota lui Saleilles); Sirey, 96. 1. 408; D. P. 97. 1. 257. — *Contrà:* Trib. Lyon, D. P. 94. 2. 163 (sentință infirmată prin decizia de mai sus).

(⁴) Cas. rom. Bult. 1904, p. 1423 și *Cr. judiciar* din 1904, No. 87; *Dreptul* din 1905, No. 28. Vezi *suprà* p. 211, text și nota 4.

Inexactitate de text.

(⁵) Trebue să observăm că aceste cuvinte cuprind o inexactitate, căci bunurile de care se vorbește în acest text, nu fac parte din domeniul public, ci *din domeniul privat al Statului.* Prin urmare, ele sunt alienabile și prescriptibile. Cpr. Marcadé, II, 396; Baudry et Chauveau, 183, p. 138; T. Huc, IV, 66; Ducaurroy, 653, 680, 681, 695 urm., 724 urm. 1845 C. civ. art. 16 L. de expropriere din 1864, modificată în unele dispoziții prin legea din 9 Februarie 1900. Art. 539 C. fr.).

Art. 646. — Bunurile fără stăpân sunt ale Statului. (Art. 477, 647 urm., 652, 680, 724 urm., 1845 C. civ. art. 713 C. fr.).

Art. 680. — In lipsă de soț supravețuitor, succesiunea trece la Stat. (Art. 477, 646, 652 urm., 681 C. civ. Art. 768 C. fr.) (1).

Patrim. privat al Statului.

Bunurile Statului, cari nu sunt destinate la uzul public, *quae non in publico usu, sed in pecunia populi habentur* (L. 6, Pr., Dig., *De contrahenda emptione*, 18. 1), și cari formează patrimoniul privat al Statului *(patrimonium fisci)* (2), sunt în comerț, și ca atari, sunt alienabile și prescriptibile (art. 449 și 1845).

Bunurile cari constituesc patrimoniul privat al Statului.

Aceste bunuri sunt: pădurile și toate averile luate dela monastiri prin secularizarea lor (L. din 17 Decembrie 1863); bunurile cari au încetat de a face parte din domeniul public, pentrucă nu mai sunt afectate la uzul public (art. 478 § 2); insulile (ostroavele) și prunturile (mălurile) formate în albia fluviilor și a râurilor navigabile sau plutitoare (art. 499) (3); bunurile imobiliare (4) vacante, cari n'au nici un stăpân (art. 477, 646); toate bunurile cari devin vacante prin faptul că nu există moștenitori în gradul succesibil (art. 680) și în fine, toate bunurile pe care Statul le dobândește dela particulari prin donații, testamente, cumpărări și prescripție.

II, 62; Laurent. VI, 39; Planiol. I, 3087; Valette, *Propriété*, p. 83. Art. 646 din Codul civil este mai bine redactat, când zice că: bunurile fără stăpân *sunt ale Statului*.

(1) *Fiscus post omnes.* Vezi L. 1 și 4, Cod, *De bon. vacantibus*, 10. 10.

C. Calimach. Art. 382.

(2) „Averea Statului, zice art. 382 din codul Calimach (287 C. austriac), se numesc lucrurile cele orânduite, spre întâmpinarea cheltuelilor pentru trebuința și siguranța Statului, precum sunt: veniturile poștelor, a vămei, moșiile stăpânirei, băile, ocnele, dăjdiile, etc.

(3) Vezi *infrà* explic. art. 499 și 501.

Bunurile mobiliare considerate în mod individual.

(4) Cât pentru bunurile mobiliare considerate ca obiecte particulare, ele sunt ale primului ocupant (art. 645, 649, 1909). Art. 477 și 646 nu se referă deci *decât la imobile și la universalitățile mobiliare*, iar nu la mobilele considerate, în mod individual. Cpr. Marcadé, II. 396; Laurent. VI. 39 și VIII, 437; Thiry, t. I, 677 și t. II, 4; Baudry et Wahl, *Successions*, I. 9 și 12 (ed. a 2-a); T. Huc. V, 4; Vigié. II, 10 urm.; Demolombe. IX, 461 și XIII. 18; Pand. fr., v° *Biens vacants*, 24 urm.; Demante et Colmet de Santerre, III, 9 urm.

Despre domeniul comunelor şi al judeţelor.

Comunele (altădată eforiile orăşăneşti), având o personalitate juridică (art. 1 L. din 31 Iulie 1894 p. organizarea comunelor urbane şi art. 1 L. din 1 Mai 1904 p. organizarea comunelor rurale) (¹), trebue să aibă un domeniu propriu pentru a-şi puteà îndeplinì misiunea cu care sunt însărcinate în organizaţia socială (²).

Impărţirea dom. comunal.

Domeniul comunei se împarte, ca şi acel al Statului, în domeniu public şi în domeniu privat.

Bunurile cari fac parte din domeniul public sunt inalienabile şi imprescriptibile, iar acele cari fac parte din domeniul privat sunt, din contra, alienabile şi prescriptibile (art. 1845).

Domeniul public comunal.

Fac parte din domeniul public al comunei: toate drumurile, pieţele şi străzile lăsate în sarcina comunei (art. 1, 5, 6. L. drumurilor din 11 Februarie 1906); bisericile şi şcolile (art. 5 L. p. organiz. comunelor urbane din 1894 şi art. 10 L. din 1 Mai 1904 pentru organizarea comunelor rurale); cimitirile (³), grădinile, fântânile publice (⁴) şi con-

---

(¹) Vezi t. I a Coment. noastre, p. 282 (ed. a 2-a).

(²) Art. 542 din codul francez vorbeşte anume despre domeniul comunal, însă acest text a fost eliminat de legiuitorul nostru. Art. 1845 din codul civil vorbeşte însă de domeniul privat al comunelor. Art. 16 din legea de expropriere pentru cauză de utilitate publică vorbeşte, de asemenea, de exproprierea averilor *consiliilor comunale.* Aceasta este însă o negligenţă de redacţie, căci averea aparţine comunei, iar nu consiliului comunal.

Cimitirile. Controversă.

(³) T. Huc, IV, 69; Hauriou, *Dr. administratif*, p. 641, şi nota în Sirey, 93. 2. p. 42 coloana 3. — *Contrà:* Ducrocq, *Cours de dr. administratif*, II, 1419, după care cimitirile ar face parte din domeniul privat al comunei.

Apele cari alimentează fântânile publice.

(⁴) Aceeaş soluţie erà admisă şi la Romani (L. 9, Cod, *De aquæductu*, 11. 42). — Apele cari alimentează fântânile publice fac şi ele parte din domeniul public comunal, pentrucă sunt o dependinţă a fântânilor şi haznalelor. (Cpr. art. 581). Laurent, VI, 66; Aubry et Rau, II, § 169, p. 58; Troplong, *Prescription*, I, 168; Hauriou, *op. cit.*, p. 642; Répert. Sirey, v° *Domaine public de l'Etat*, 157; Neagu, II, p. 465, No. 52 urm.; Cas. fr. D. P. 61. 1. 385; Sirey, 62. 1. 65; Sirey, 89. 1. 269. Curtea de casaţie din Franţa a decis, cu toate acestea, că apele ductele menite a primì apa și a o distribuì (¹); halele, salhanalele (²), bibliotecile, spitalele, teatrele comunale (³), etc.

Casa comunală.

Casa comunală (primăria), când aparține comunei și nu este luată cu chirie, face și ea parte din domeniul public al comunei, pentrucă toți cetățenii sunt în drept a o frequenta (⁴).

Domeniul privat comunal.

Mai toate comunele au și un domeniu privat, care nu este destinat la uzul public, și pe care comuna îl stăpânește în calitatea sa de persoană morală. Despre aceste bunuri vorbește art. 1845 din codul civil și art. 16 din legea de expropriere. Aceste bunuri sunt în comerț, însă ele nu pot fi înstrăinate decât după anume forme (⁵).

Domeniul public și privat al județelor.

Județele fiind și ele persoane morale (art. 1 L. p. cons. județiane din 2 Aprilie 1864) (⁶), se înțelege că sunt capabile de drepturi și pot aveà atât un domeniu public cât și un domeniu privat. Astfel, face parte din domeniul public al județului: drumurile și podurile puse de lege în sarcina sa, închisorile, spitalurile și alte stabilimente publice.

Despre bunurile stabilimentelor publice.

Independent de Stat, comune și județe, mai există încă și oarecari stabilimente publice, cari pot să aibă un domeniu privat, pentrucă au o personalitate juridică dis-

---

unei fântâni sunt prescriptibile pentru porțiunea care nu este absolut necesară la uzul locuitorilor comunei, *aqua superflua* (D. P. 62. 1. 125), însă această soluție este astăzi inadmisibilă, deși erà formal admisă la Romani printr'o constituție a împăraților Teodosie și Valentinian (L. 3, 5 și 11, Cod., *De aquaeducta*, 11. 42).

(¹) Répert. Sirey, v° *Domaine public de l'Etat*, 158; Aubry et Rau, II, § 169, p. 59 (ed. a 5-a).

(²) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 62.

(³) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 61, 63; Hauriou, *op. cit.*, p. 642.

(⁴) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 60; Laurent, VI, 64; Hauriou, *op. cit.*, p. 641.

(⁵) Sunt unele bunuri comunale al căror uz aparține tuturor, precum: imașurile comunale. Cpr. art. 9 urm. L. p. învoeli agricole promulgată în *Monitorul oficial* din 23 Decembrie 1907, No. 213.

(⁶) Vezi t. I a Coment. noastre, p. 282 (ed. a 2-a).

tinctă. Bunurile lor nu sunt supuse regulelor ordinare ale dreptului civil, ci unor regule speciale, cari fac parte din dreptul administrativ (art. 475 § 2 C. civil).

Art. 67 § 2 Pr. civ.

Incât priveşte dreptul acestor persoane de a stà în judecată, art. 67 § 2 din pr. civilă dispune că persoanele şi corpurile, cari nu au liberul exerciţiu al drepturilor lor, vor fi reprezentate, asistate sau autorizate în chipul arătat de legile cari regulează starea sau organizarea lor.

Despre drepturile ce omul poate să aibă asupra lucrurilor.

Art. 479. — Poate aveà cineva asupra bunurilor (1), sau un drept de proprietate, sau un drept de folosinţă, sau numai servitute. (Art. 480, 517 urm., 576 urm., 1740, 1746 C. civ. Art. 543 C. fr.).

Drept, obligaţie.

Cuvintele *drept* şi *obligaţie* sunt corelative şi merg împreună. Dreptul dă, în adevăr, naştere la o obligaţie, căci nu pot să fiu creditor fără ca un altul să fie debitorul meu.

Dreptul consistă deci în facultatea ce are o persoană de a face sau de a cere un lucru, iar *obligaţia* consistă în necesitatea de a face sau a nu face un lucru în favoarea altuia (creditorul).

Drepturile reale şi personale.

Toate drepturile cari compun patrimoniul unei persoane, sunt *reale (jura in re)* sau *personale (jura ad rem)* (2). Drepturi *mixte* nu există, de unde am tras concluzia firească că nici acţiuni mixte nu există, ci numai acţiuni reale şi personale. (Vezi *suprà* p. 183).

Inexactitate de text şi dr. străin.

(1) Sau mai bine zis asupra *lucrurilor*, căci drepturile fiind şi ele clasificate între bunuri, nu se poate aveà un drept asupra unui alt drept. Cpr. Marcadé, II, 402. — Codul italian şi Ante-proectul de revizuire al lui Laurent eliminează cu desăvârşire art. 479, sub cuvânt că clasificarea drepturilor este de domeniul doctrinei. Art. 584 din codul olandez complectează, din contra, această dispoziţie, prevăzând între drepturile reale, ca şi codul Calimach (art. 405), posesiunea, moştenirea, amanetul şi ipoteca. Vezi şi art. 308 C. austriac, art. 577 C. civil chilian din 1855, etc.

C. Calimach şi dr. roman.

(2) „Dritul lucrurilor, zice art. 21 din codul Calimach, se împarte în două: în realnic şi personalnic". „*Omnium actionum summa divisio in duo genera deducitur: aut enim in rem sunt, aut in personam*". (Instit., IV, 6, *De actionibus*, § 1). Cpr. şi L. 25, Pr., Dig., *De obligationibus et actionibus*, 44. 7).

Drepturile reale. Definiţie.

Drepturile reale sunt acelea ce avem asupra unui lucru. Aceste drepturi necuprinzând decât două elemente, şi anume: o persoană care are dreptul, şi un lucru care face obiectul acestui drept, de aici rezultă că dreptul real este un raport între o persoană şi un lucru (1).

Astfel, dacă sunt proprietarul unui cal, există în specie un drept real, care se compune din două elemente: 1° eu, care am dreptul şi calul, care face obiectul dreptului meu de proprietate.

Dacă lucrul care face obiectul dreptului este un lucru mobil, dreptul real este mobiliar. Dacă lucrul este imobil, dreptul real este imobiliar. (Vezi *suprà* p. 179 şi *infrà* p. 219).

Drepturile personale.

Drepturile personale sunt acelea ce avem contra unei persoane determinate, spre a dobândi un lucru sau un fapt (2). Noţiunea acestor drepturi cuprinzând trei elemente, şi anume: o persoană care are dreptul, o altă persoană contra căreia dreptul se exercită, şi un lucru care poate fi cerut dela acela contra căruia dreptul există, de aici rezultă că dreptul personal este un raport între două persoane cu privire la un lucru sau un fapt. Astfel, dacă presupunem că un cal mi-a fost împrumutat, împrumutătorul este în drept a-l cere înapoi. Acest drept este *personal*. Trei elemente există în specie: 1° împrumutătorul, care are dreptul; 2° eu (debitorul), în contra căruia dreptul există; 3° calul care face obiectul dreptului.

Unii numesc drepturile reale *absolute*, pentrucă ele există

C. Calimach şi chilian. Art. 403.

(1) „Driturile ce se cuvin unei persoane asupra unui lucru, fără privire către alte hotărîte persoane, zice art. 403 din codul Calimach (307 C. austriac), se numesc realnice drituri a lucrurilor". O definiţie identică se găseşte în art. 577 § 1 din codul chilian, promulgat la 14 Decembrie 1855 şi intrat în vigoare la 1 Ianuar 1857.

C. Calimach Art. 23 şi 404.

(2) „Driturile ce isvorăsc fără mijlocire dintr'o lege, sau din vreo faptă îndatoritoare asupra unui lucru, numai către nişte hotărîte persoane, se numesc personalnice drituri", zice art. 404 din codul Calimach (307 C. austriac). Art. 23 din acest cod, privitor tot la drepturile personale, are următoarea cuprindere: „Dritul personalnic, ce se numeşte şi *dritul pretenţiilor*, hotărăşte deosebitele fapte şi legiuitele legături a unei anume persoane către alta iarăş anume persoană, cu înfiinţata atârnare către lucruri". Cpr art. 578 C. civ. chilian mai sus citat din 14 Decembrie 1855.

independent de orice persoană; iar drepturile personale, *relative*, pentrucă există în contra unei persoane determinate (¹).

Dr. de creanță sau obligație.

Drepturile personale se mai numesc încă *drepturi de creanță* (cpr. art. 578 cod. chilian), dacă le privim din punctul de vedere activ față de persoana căreia dreptul aparține, și drepturi *de obligație*, dacă le considerăm din punctul de vedere pasiv, față de persoana contra căreia dreptul există.

Art. 974.

Intr'un alt sens al cuvântului, drepturile personale sunt acele drepturi cari nu se referă la lucrurile externe, ci la însuș persoana omului, și cari sunt inerente acestei persoane (art. 974). Astfel sunt: drepturile de familie, de putere maritală, etc.

Uzufruct, rentă viageră, etc.

Dreptul se mai zice încă într'un alt sens personal, când se stânge cu persoana în folosul căruia el a fost constituit, de exemplu: uzufructul (art. 557), renta viageră (art. 1639 urm.), etc.

Iată acum și principalele deosebiri cari există între drepturile reale și acele personale:

Deosebirele între drepturile reale și acele personale.

1⁰ Dreptul real este un drept dobândit, stabilit direct și îndată asupra lucrului, pe când dreptul personal constitue numai un titlu pentru a aveà lucrul în viitor. Astfel, dacă sunt proprietar, am un drept câștigat asupra lucrului, care face parte din patrimoniul meu; dreptul meu este real *(jus in re)*; pe când dacă altul trebue să-mi transmită proprietatea, am numai un titlu în contra acestei persoane (debitorul meu) spre a dobândì lucrul; dreptul meu este personal *(jus ad personam)*.

2⁰ Pe lângă că drepturile reale se exercită direct asupra lucrurilor, apoi ele sunt opozabile tuturor și există față de toată lumea, *adversus omnes* (²); pe când drepturile personale nu-și au ființă decât față de o persoană determinată, *adversus certam personam*. „Dritul realnic, cu atârnare către lucruri, zice art. 22 din codul Calimach, are putere lucrătoare *asupra tuturor persoanelor*“. De aceea am văzut că uneori se zice că drepturile reale sunt *absolute*, iar acele personale, *relative*.

(¹) Cpr. Genty, *Tr. des droits d'usufruit, d'usage et d'habitation*, No. 1, p. 1 urm.; Thiry, I, 650; Laurent, VI, 75.

Transcriere.

(²) Pentru ca drepturile reale imobiliare să fie opozabile celor de al treilea, ele trebue să fie transcrise în anume registre la tribunalul situației imobilului (art. 722, 723 Pr. civ., 818, 819, 1295 § 2, 1802 C. civ.), etc.

3° Dreptul real conferă în genere un drept de urmărire contra terţiilor detentori (art. 1790) (1), pe când dreptul personal nu conferă asemenea drept.

4° In fine, distincţia drepturilor în reale şi personale mai serveşte încă a determinà competinţa tribunalelor. Astfel, când un drept real imobiliar face obiectul unei proces, acţiunea se introduce la tribunalul situaţiei obiectului litigios (art. 59 Pr. civ. şi 77 L. judec. de ocoale); pe când dacă dreptul care face obiectul procesului este personal, tribunalul competent este acel al domiciliului debitorului (art. 58 Pr. civ.) (2).

Dr. reale mobiliare şi imobiliare.

Dreptul real este, după cum am văzut, când mobiliar, când imobiliar, după cum el se exercită asupra unui mobil sau asupra unui imobil. Nu trebue deci să confundăm drepturile reale şi personale cu acele mobiliare şi imobiliare, după cum aceasta se face adeseori în practică, mai ales când este vorba de acţiuni. (Cpr. art. 58 Pr. civ.) (3).

Acţ. reale mobiliare şi imobiliare.

Acţiunile nefiind, după cum ştim, altceva decât drepturile exercitate în justiţie, ele primesc caracterul drepturilor din cari decurg, sau mai bine zis, cu cari se confundă; de unde rezultă că acţiunea reală poate să fie mobiliară sau imobiliară, după cum are de obiect un mobil sau un imobil.

Drepturile reale în legislaţia actuală.

Proprietatea, uzufructul, etc.

Drepturile reale sunt astăzi următoarele: proprietatea întreagă sau desmembrată (art. 480); uzufructul, uzul şi abitaţia

---

(1) Cu toate acestea, există drepturi reale cari nu conferă nicio urmărire contra terţiilor. Acestea sunt: privilegiile asupra mobilelor. Din art. 1909 rezultă, în adevăr, că mobilele nu pot fi urmărite printr'o acţiune reală în mânile terţiilor posesori de bună credinţă. Legea face o excepţie dela acest principiu în privinţa privilegiului proprietarului (art. 1730, 1° § ultim C. civ. şi 610 Pr. civ.).

Dr. reale cari nu conferă dreptul de urmărire.

(2) Pentru cauzele de competinţa judecătoriilor de ocoale, spre mai multă înlesnire a părţilor, reclamantul se poate adresà la judecătorul domiciliului *sau reşedinţei* pârîtului (art. 77 L. judec. de ocoale din 1896 şi art. 65 L. jud. de ocoale din 1907); pe când în privinţa cauzelor de competinţa tribunalelor civile, acţiunea nu se introduce la reşedinţa pârîtului decât atunci când domiciliul său este necunoscut (art. 58 Pr. civ.). Cpr. C. Botez, *C. de şedinţă al jud. de pace*, p. 504 (ed. a 2-a).

L. jud. de pace.

(3) Cpr. Demolombe, IX, 465; Laurent, VI, 74. Vezi *suprà* p. 179.

(art. 517, 575); servituţile (art. 576 urm.); emfiteoza, bezmanul sau embaticul (1), care s'a păstrat de legiuitorul nostru, fără a se mai puteà însă înfiinţà pe viitor (art. 1415) (2); anticreza, după unii (art. 1697 urm.) (3); dreptul de retenţie, însă tot după unii numai (4); privilegiile asupra mobilelor şi asupra imobilelor (art. 1729 urm., 1737); amanetul (art.

Bezmanul. Controversă.

(1) Cpr. C. Bucureşti şi Iaşi, *Dreptul* din 1890, No. 49 şi din 1897, No. 63; Trib. Neamţ şi Judec.-ocol. R.-Vâlcea, *Cr. judiciar* din 1902, No. 59 şi *Dreptul* din 1902, No. 9; Cas. rom. *Dreptul* din 1903, No. 32 şi Bult. 1903, p. 336; Trib. Buzău, *Dreptul* din 1907, No. 79. — *Contrà:* Trib. Dolj, care consideră bezmanul, sub codul Caragea, ca un drept personal. *Dreptul* din 1907, No. 24 şi *Pagini juridice* (Craiova) din 1907, No. 12 (cu observ. foarte judicioasă a d-lui E. Diogenide).— Incât priveşte dreptul francez, vezi Baudry et Chauveau, 189; Aubry et Rau, II, § 224 *bis*, p. 644 urm.

(2) Cpr. Trib. Vaslui şi Dolj, *Cr. judiciar* din 1901, No. 12 (cu observ. noastră) şi *Pagini juridice* din 1908, No. 20; Judec. ocol. I Iaşi, *Dreptul* din 1906, No. 57. Vezi asupra bezmanului observaţia ce am publicat în *Pag. juridice* (Craiova) din 1908, No. 22.

Anticreza. Controversă.

(3) Pothier, *Tr. de l'hypothèque,* 231; Guillouard, *Nantissement,* 242 urm.; Mourlon, III, 1229; *Examen critique du Comment. de Troplong*, II, 228, p. 701 (ed. din 1855) şi *Transcription,* I, 92, 93; Duranton, XVIII, 560; Valette, *Privil. et hypothèques*, No. 7, p. 7 şi 8; P. Pont, *Petits contrats,* II, 1277 urm.; T. Huc, XII, 411; Flandin, *Transcription*, I, 405, p. 285 (ed. din 1861); Planiol, II, 2501; Trib. Paris, *Pand. Période.* 90. 2. 79.—*Contrà*: Laurent, XXVIII, 561 urm.; Troplong, *Nantissement*, 573; Martou, *Privil. et hypothèques,* I, 259. — Vezi însă Aubry et Rau, IV, § 438, p. 718, text şi nota 9 (ed. a 4-a), precum şi Baudry et Loynes, *Nantissement*, etc., I, 209, după care dreptul creditorului anticrezist ar fi opozabil terţiilor, cu toate că dreptul său ar fi personal.

Dreptul de retenţie. Controversă.

(4) Guillouard, *Droit de rétention*, 22 urm.; Valette *op.* şi *loco suprà cit.*; Cabrye, *Droit de rétention*, 69, p. 117 şi 74, p. 124 urm.; Glasson, *Idem*. p. 35 urm.; Mourlon, III, 1244 şi *Examen critique du Comment. de Troplong*, etc., II, 215, p. 660 urm.; P. Pont, *Petits contrats*, II, 1292; Thézard, *Privil. et hypothèques*, 26; Duranton, XIX, 8.—*Contrà:* Cas. rom. Bult. 1890, p. 807; Laurent, XXIX, 292; Troplong, *Nantissement,* 442 urm., 552 urm. şi *Privil. et hypothèques*, I, 255 urm. Cpr. Aubry et Rau, III, § 256 *bis*, p. 194, text şi nota 20 (ed. a 5-a), precum şi Baudry et Loynes, *op. cit.*, I, 227 urm. şi Répert. Sirey, v° *Rétention*, 33 şi 198 urm., după care dreptul de retenţie ar fi, într'o limită oarecare, opozabil terţiilor, cu toate că nu este un adevărat drept real. Vezi asupra acestei controverse, Beudant,

1685 urm.)[1], ipoteca (vezi *suprà* p. 179 urm., nota 2) și în fine, dreptul suprafeței și a subfeței.

Suretés personnelles et réelles, I, 255 urm. Vezi în privința dreptului de retenție *infrà* p. 280 urm.

Dr. de retenție. Dr. internațional.

In caz de conflict de legislații, se decide în genere că legea situației bunurilor este aplicabilă, în materie de drept de retenție, fie că este vorba de mobile corporale sau de imobile. Baudry et Loynes, *Nantissement, Privil. et hypothèques*, I, 251, p. 240 (ed. a 2-a); Guillouard, *Droit de rétention*, 37 urm.; C. Douai, D. P. 94. 2. 193 și nota lui Ch. de Boeck, profesor la Bordeaux.—Vezi însă Laurent, *Dr. civil international*, VII, 407.

(1) Cpr. Laurent, XXVIII, 562; Baudry et Loynes, *op. cit.*, I, 92.

Dreptul chiriașului. Drept personal. Controversă.

Incât privește chestiunea de a se ști dacă dreptul care isvorăște pentru chiriaș sau arendaș din contractul de locațiune sau arendare, este personal sau real, ea a dat loc la discuții. Personalitatea dreptului chiriașului sau arendașului este în genere admisă de doctrină și jurisprudență. Vezi în acest sens. Planiol, II, 1707 urm. (ed. a 2-a) și 2158 (ed. a 3-a); Wodon, *Tr. de la possession et des actions possessoires*, III, 620 urm. (ed. a 2-a); T. Huc, X, 273, 341; Mourlon, I, 2500, III, 769 *bis* și *Revue pratique*, t. 29, anul 1870, p. 193 urm.; Thiry, IV, 13; Baudry et Loynes, *Privil. et hypothèques*, I, 228, p. 211; Baudry et Wahl, *Louage*, I, 20 și 648 urm. (ed. a 2-a); Guillouard, *Privil. et hypothèques*, II, 655 și *Louage*, I, 28 și 299; Répert. Sirey, v° *Bail en général*, 59, 77 și 931 urm.; Pand. fr., *cod.* v°, 2004, 2011 urm.; Acollas, III, p. 384; Vigié, III, 899, 900; Aubry et Rau, II, § 165, p. 36, nota 19 (ed. a 5-a) și IV, § 365, p. 471, text și nota 7 (ed. a 4-a); Demolombe, IX, 492, 493; Valette, *Propriété*, p. 20, nota 1 și p. 101; Valette, *Privil. et hypothèques*, p. 195; P. Pont, *Privil. et hypothèques*, I, 385; Agnel, *Code des propriétaires et locataires de maisons*, etc., 13, text și nota 1 (ed. a 9-a, 1900); Odier, *Contrat de mariage*, I, 84, p. 94 (ed. din 1847); Marcadé, II, 364, 459, 495 și VI, art. 1643, No. 1; Colmet de Santerre, VII, 198 *bis* XIII urm.; Berriat St. Prix, *Notes élément. sur le C. civil*, I, 1848 și III, 6961; Duranton, IV, 73 și XVII, 139; Duvergier, *Louage*, I, 28 și 279; Proudhon, *Tr. de l'usufruit*, I, 102, p. 105 (ed. din 1836); Laurent, V, 485; VI, 75 și XXV, 9 urm.; Labbé, nota în Sirey, 92. 1. 433; A. Wahl, nota în Sirey, 94. 1. p. 242; G. G. Danielopol, *Dreptul* din 1904, No. 29, p. 226; Cas. rom., Trib. Roman și Ilfov, *Dreptul* din 1886, No. 69 și Bult. 1886, p. 681; *Dreptul* din 1890, No. 64; din 1897, No. 2 și 39; *Cr. judiciar* din 1897, No. 20; C. București și Jud. ocol. Ploești (Ș. Scriban), *Cr. judiciar* din 1903, No. 11 și 12; *Dreptul* din 1906, No. 70; Trib. Vaslui și Romanați, *Cr. judiciar* din

Dreptul superficiei. Controversă.

Suprafaţa sau dreptul de superficie şi subfaţa pământului aparţin, în puterea dreptului de accesiune, proprietarului acestui pământ (art. 489). Uzul suprafeţei şi a subfeţei

---

1906, No. 36 şi 49; Cas. fr., Sirey, 91. 1. 237; Cas belg. *Pasicrisie belge*, 94. 1. 110, etc. — *Contrà:* Troplong, *Louage*, I, 6 urm. şi II, 473 urm.; Jozon, *Revue pratique*, t. XX, anul 1865, p. 358 urm.; Rozy, aceeaş Revistă şi acelaş volum, p. 468 urm.; Fréminville, *Tr. des minorités*, I, 528, p. 548 urm. (Clermont, 1845); Bélime, *Tr. de la possession*, 309, p. 334 (ed. din 1842); C. Chambéry şi Paris, D. P. 63. 2. 67; Sirey, 63. 2. 221; Répert. Dalloz, *Supplément*, v⁰ *Louage*, 130, nota 1. Vezi t. V a Coment. noastre, p. 148, nota 7 şi t. VIII, p. 813, nota 2. In privinţa interesului ce prezintă această chestiune, vezi Planiol, II, 1700; Thiry, IV, 14; Guillouard, *op. cit.*, I, 29; Cas. rom. Bult. 1886, p. 681; C. Bucureşti, *Dreptul* din 1906, No. 70, etc. — Dintre aceste două păreri diametralmente opuse, nu mai încape îndoială că acea dintăi trebue să aibă precădere. In adevăr, din art. 1411 rezultă că raporturile ce izvorăsc din contractul de locaţiune sunt nişte raporturi de obligaţii, chiriaşul fiind un creditor, iar locatorul un debitor, şi această stare de lucruri n'a fost schimbată prin art. 1441, care prevede că cumpărătorul lucrului închiriat nu poate să expulzeze pe locatar, când contractul a fost făcut prin act autentic, sau are măcar dată certă, afară de cazul când desfiinţarea locaţiunei din cauza vânzărei ar fi fost anume prevăzută prin contractul de locaţiune. Această soluţie erà admisă atât la Romani (L. 9, Cod, *De locato et conducto*, 4. 65) cât şi în vechiul drept francez (cpr. Pothier, *Bail à rente*, IV, No. 3, p. 172 şi *Contrat de louage*, IV, 286, 288 urm.). Dreptul chiriaşului sau arendaşului este deci personal, el având o simplă creanţă contra locatorului spre a dobândì folosinţa lucrului închiriat sau arendat. Ceeace dovedeşte şi mai bine personalitatea dreptului său, este art. 1428, care este incompatibil cu ideea de realitate. In adevăr, după acest text, decâteori chiriaşul sau arendaşul este turburat prin acţiunea unui terţiu, el nu se poate apărà singur, ci trebue să cheme pe locator în garanţie, putând chiar să ceară scoaterea sa din cauză. Or, dacă dreptul său ar fi real, el ar aveà calitatea de a se apărà singur contra pretenţiei reclamantului, şi hotărârea pronunţată contra locatorului n'ar fi opozabilă chiriaşului sau arendaşului, decât sub condiţia ca să fi figurat el însuş în instanţă. Procedura impusă părţilor de art. 1428 dovedeşte cu prisosinţă că chiriaşul nu este decât un simplu creditor al locatorului, fără nici un drept propriu asupra lucrului închiriat sau arendat. Cpr. Planiol, II, 1710; Vigié, III, 899; Martou, *Privil. et hypotèques*, I, 33, p. 59.

pământului poate fi constituit ca drept aparte. Dreptul superficiei este atunci un drept real imobiliar, care consistă în a aveà clădiri, plantațiuni sau alte lucrări asupra unui fond aparținând altui proprietar(1). Astfel, eu pot să fiu proprietarul casei aflătoare pe pământul altuia, după cum altul poate să fie proprietarul pivniței ce se află zidită sub casa mea (art. 492). Deși dreptul de superficie nu este reglementat la noi ca în Belgia prin legi speciale(2), totuș el poate fi stabilit prin convenție și prescripție(3). Aceasta rezultă din art. 492, după care plantațiile și construcțiile aflătoare pe un pământ pot fi ale altuia decàt proprietarul pământului. Faptul că legiuitorul nostru a modificat art. 492 prin eliminarea § 2 a textului fr., nu are nicio însemnătate, acest paragraf fiind deprisos, după cum observă autorii(4). Faptul că legiuitorul nostru a eliminat în totul art. 664 din codul fr., după care diferitele caturi ale unui imobil pot să aparțină la proprietari deosebiți, nu împedică de asemenea dreptul superficiei de a-și aveà ființă, pentrucă încă odată el rezultă îndeajuns din art. 492. Așa dar, orice s'ar zice, dreptul de superficie, cu toată părerea contrară a Curței din Iași(5), există și la noi. Acest drept are multă asemănare cu bezmanul, și superficiarul, care este un adevărat proprietar al lucrurilor aflătoare pe pământul altuia, nu este decàt un bezmanar în privința pământului(6).

---

(1) Cpr. art. 758 din codul olandez, care definește în termenii de mai sus dreptul de superficie *(het regt van opstal)*.

(2) Vezi legea belg. din 10 Ianuarie 1824. Cpr. art. 758—766 C. olandez, art. 1012—1017 din codul german, care să ocupă și el despre dreptul de superficie cu titlu de moștenire *(Erbbaurecht)*.

(3) Aubry et Rau, II, § 223, p. 625 (ed. a 5-a). — Astfel, se poate dobândì prin prescripție proprietatea arborilor plantați pe pământul altuia. Aubry et Rau, *loco cit.*: Laurent, VIII, 418.

(4) Cpr. Marcadé, II, 423: Valette, *Propriété*, p. 146.

(5) Vezi *Dreptul* din 1902, No. 14 (cu observ. noastră critică). Cpr. Nacu, *Comparație între C. civ. român și C. Napoléon*, care se mărginește a afirmà că dreptul de superficie nu există la noi. Și știm că, în drept, a afirmà nu înseamnează a dovedì.

Dr. roman și C. Calimach.

(6) Și la Romani, dreptul de superficie *(jus superficiei)* constitueà un drept real asupra lucrului altuia. Vezi L. 10, Dig., *Familiæ erciscundæ*, 10. 2; L. 1 § 4 și 6, Dig., *De superficiebus*. 43. 18. Aceasta este o inovație a dreptului pretorian, căci după principiile riguroase ale dreptului civil, proprietatea

Determinarea superficiei prin convenția părților.

Incât privește raporturile dintre superficiar și proprietarul pământului, ele se vor determinà prin convenția părților, superficiarul fiind în genere obligat la plata impozitelor considerate ca o sarcină a folosinței, la facerea reparațiilor, etc.

Deoseb. de dr. străin.

In Belgia, art. 4 al legiuirei din 1824 oprește stabilirea dreptului de superficie pe mai mult de 50 de ani. La noi, neexistând nicio limită în această privință, dreptul de superficie este nelimitat, și condițiile lui se vor determinà de părți prin convenția lor.

C. Calimach. Art. 405.

După art. 405 din codul Calimach (308 C. austriac), drepturile reale erau următoarele: dreptul stăpânirei (posesiunea), a proprietății lucrurilor, a amanetului, a ipotecei, a șerbirei (servitutea) și a moștenirei. Art. 584 din codul olandez este redactat în acelaș sens. Vom zice numai câteva cuvinte asupra moștenirei și a posesiunei, pe cari codul Calimach le clasifică între drepturile reale.

Moștenirea.

Mai întâi, încât privește dreptul de moștenire, nu mai încape îndoială că el trebue să fie considerat ca drept real, însă legiuitorul nu aveà nevoe să vorbească de el, pentrucă acest drept este cuprins în dreptul de proprietate, care aparține moștenitorului asupra bunurilor ce compun moștenirea (art. 479)(¹).

Posesiunea. Controversă.

Cât pentru posesiune, ea nu poate după părerea aproape unanimă a autorilor, să fie un drept real, pentrucă nu constitue un drept *sui generis*, ci o relație de fapt, așa precum a spus'o Portalis în expunerea de motive a titlului III(²).

---

superficiei nu puteà fi deosebită de acea a pământului, în puterea regulei: *quod solo ædificatur, solo cedit.* — Incât privește codul Calimach, art. 1507 din acest cod (1125 C. austriac) dispune că: „dacă proprietatea unui loc este împărțită așa încât unuia se cuvine după moștenire ființa locului, dimpreună cu folosurile dedesuptul feței locului, iar celuilalt numai folosul *deasupra feței locului,* atunci plata pe an care trebue s'o plătească cel de al doilea stăpânitor la cel întâiu, se zice: *edaficon, solarium*".

(¹) Cpr. Baudry et Chauveau, 191; Demolombe, IX, 478; Laurent, VI, 83. — Vezi însă Duranton (IV, 236), care face din dreptul de moștenire un drept real aparte.

(²) Cpr. Pothier, *Tr. de la possession,* IX, 82; Van Wetter, *Cours de droit romain,* I, § 143, p. 227 (ed. a 2-a); Aubry et Rau, II, § 177, p. 107; Valette, *Propriété,* p. 102; Thiry, I, 681;

Possessio potius in facto quam in jure consistit, zice un adagiu cunoscut (1).

Infiinţarea de drepturi reale prin convenţia părţilor. Controversă.

Acestea sunt drepturile cari pot să aibă astăzi caracterul realităţei. Art. 478 este însă departe de a fi limitativ, căci acest text nu vorbeşte de toate drepturile reale, ci numai de proprietate, uzufruct şi servitute, adecă de cele mai de căpitenie. Cât despre embatic (bezman), superficie şi celelalte drepturi reale accesorii, cari formează garanţiile unei creanţe, precum sunt: ipotecile, privilegiile, etc., textul nostru nici nu pomeneşte măcar, ceeace dovedeşte că legiuitorul n'a înţeles a enumerà drepturile reale în mod limitativ. Prin urmare, rămâne bine înţeles că părţile sunt libere de a stabilì şi alte drepturi reale şi a desmembrà proprietatea, după cum interesul le va povăţuì, proprietarii fiind în drept de a dispune, în limitele legei, de lucrurile lor după bunul lor plac (art. 480 şi 620). Numai acele drepturi reale cari ar fi contrare ordinei publice, precum este bezmanul (art. 1415), nu pot fi înfiinţate pentru viitor (2).

Laurent, VI, 82 şi XXXII, 264; Troplong, *Prescription*, I, 219 urm., 233. Cpr. Baudry et Chauveau, 190. — *Contrà:* Demolombe (IX, 482); Ducaurroy (II, 69) şi Demante (II, 378 *bis* VIII), după cari posesiunea ar fi un drept real deosebit de dreptul de proprietate. Vezi şi Duranton (IV, 245), după care redactorii codului francez ar fi admis teoria dreptului canonic, în care posesiunea ar fi considerată ca un drept real.

(1) Cpr. L. 1 § 3, Dig., *De adquirenda vel amittenda possessione*, 41, 2, unde se zice: „*Possessionem enim rem facti, non juris esse*". L. 19, *in fine*, Dig., *Ex quibus causis majores*, etc. 4. 6 zice de asemenea: „*Possessio autem plurimum facti habet*".

(2) Cpr. Laurent, VI, 84 urm.; T. Huc, IV, 74; Ducaurroy, II, 69; Thiry, I, 632; Demante, II, 378 bis IV; Toullier D., II, partea I, 96; Répert. Sirey, v° *Biens*, 563. Cpr. Baudry et Chauveau, 193. — *Contrà:* Demolombe, IV, 519; Arntz, I, 900; Valette, *Privil. et hypothèques*, 128, p. 192; C. Iaşi, *Dreptul*, din 1902, No. 14.

TITLUL II

Despre proprietate (¹)

Consideraţii generale. — Necesitatea proprietăţei (²).

Proprietatea este un fapt constant şi universal în toate ţările şi în toate timpurile. Astfel, omul în starea primitivă şi sălbatică, are conştiinţă că este stăpân asupra armei sale, asupra vânatului ce a ucis şi asupra colibei în care se adăposteşte el şi cu familia lui. El nu s'a gândit încă la foloasele proprietăţei imobiliare, dar va venì timpul când nomadul statornicindu-se locului va arà, va semănà, va secerà, punând stăpânire şi pe pământ. Cu cât omul se desvoltă şi păşeşte pe calea progresului, cu atât el simte desvoltându-se în inima sa dorinţa de a fi proprietar şi de a muncì spre a-şi ajunge scopul. El uită necazul şi durerea muncei, când se gândeşte că rezultatul ostenelelor sale are să-i dea un patrimoniu care are să-i înlesnească traiul şi să-l facă neatârnat. Ideea de proprietate îndeamnă deci pe om la muncă şi-i face această muncă mai uşoară. Ideea de proprietate îndoeşte puterile omului, a zis Voltaire. Proprietatea este deci naturală şi necesară omului (³); fără dânsa organizaţia socială este cu neputinţă.

Inexactitatea rubricei.

(¹) După rubrica noastră, cum este redactată, legea ar fi trebuit să se ocupe în acest titlu numai de proprietate, pe când în realitate el se ocupă de ea numai în art. 480, 481 şi 489. Toate celelalte dispoziţii din acest titlu se ocupă de accesiune, care pare a fi considerată ca un mijloc de a dobândì proprietatea (art. 645) şi care, ca atare, ar fi trebuit să figureze în cartea III. Acest viciu de clasificare se explică prin aceasta că dobândirea proprietăţei lucrului accesoriu nu este decât consecinţa proprietăţei lucrului principal. Cpr. Marcadé, II, 404.

(²) Bibliografie: A. Thiers, *De la propriété* (1848).

(³) Proprietatea este un lucru atât de firesc încât simţul ei s'a constatat şi la animale, după cum cu drept cuvânt observà

Cu toate acestea, proprietatea a fost atacată cu înverşunare de către o sectă pretinsă umanitară, aşà că un spirit bolnăvicios şi paradoxal a mers până a zice că proprietatea este o spoliaţie, *că proprietatea este un furt* (¹). Proprietatea este cu neputinţă, zice acest utopist, pentrucă este omorîtoare; ea este cu neputinţă pentrucă este mama tiraniei şi *negaţiunea egalităţei.* Va să zică, distrugerea proprietăţei se urmăreşte nu numai sub cuvânt că pământul n'ar fi a nimănui, după cum susţineau precursorii Revoluţiei franceze (²), ci mai cu seamă sub cuvânt de egalitate.

Thiers *(op. cit.*, p. 27). In adevăr, iepurele îşi are vizunia lui, castorul coliba sa, albina stupul ei, etc. Dar rândunica pe care o vedem cu bucurie reîntorcându-se în toate primăverile, nu-şi are oare cuibul ei, pe care nu înţelege a-l cedà alteia, şi dacă ea ar aveà darul cugetărei, n'ar fi oare revoltată de teoriile sofiştilor moderni?

Hirondelles, que l'espérance
Suit jusqu'en ces brûlants climats,
Sans doute vous quittez la France:
De mon pays ne me parlez-vous pas?

(Béranger)

(¹) Vezi cartea lui P. J. Proudhon: *Quest-ce que la propriété.* Cu mult înaintea lui Proudhon, cam pe la 1778, Brissot scrisese că: „dacă 40 de taleri *(écus)* ajung la conservarea existenţei noastre, a posedà 200000 taleri este *un furt* evident, o nedreptate". Vezi Planiol, I, p. 741, nota 1 (ed. a 3-a).

(²) Vezi discursul lui J. Jacques Rousseau asupra originei inegalităţei între oameni. „*Vous êtes perdus*, zice acest autor, *si vous oubliez que les fruits sont à tous* **et que la terre n'est à personne".** Vezi şi Montesquieu, *Esprit des lois,* cartea 26, capit. 15. Cpr. Sulioti, *Le droit naturel*, p. 470 urm. (Paris, 1888).

Această teorie comunistă este susţinută şi de cetăţeanul Camille Babœuf, supranumit Gracchus, în ziarul său „*Le tribun du peuple*", No. 35, apărut în anul IV al calendarului republican. Iată cum se exprimă acest autor:

„Le seul moyen d'assurer à tous leur subsistance, c'est d'établir l'administration commune, *de supprimer la propriété particulière*, d'attacher chaque homme au talent, à l'industrie qu'il connait, de l'obliger de déposer les fruits en nature en magasin commun, d'établir une simple administration des subsistances qui, tenant registre de tous les individus et de toutes les choses, fera répartir ces denrées dans la plus parfaite égalité et les fera déposer dans le domicile de chaque citoyen".

Cât pentru doctrina lui Fourier, ea consideră pământul ca un capital primitiv a cărui uzufruct aparţine oamenilor. Uzu-

Cine nu vede însă că inegalitatea bunurilor este consecinţa fatală a inegalităţei facultăţilor omeneşti? Iată doi oameni, în adevăr, din care unul este muncitor şi econom, iar celălalt trândav şi risipitor; se înţelege că cel dintâi va şti să agonisească un capital, iar cel de al doilea va fi veşnic sărac. Şi cu ce drept oare risipitorul veni-va să împartă cu muncitorul? Sub cuvânt de egalitate. Prea bine, dar pe lângă că aceasta ar fi o despoere, apoi egalitatea va existà numai pentru un timp oarecare, căci muncitorul va adunà iarăş ceeace risipitorul va cheltuì fără socotinţă. Egalitatea astfel înţeleasă este deci cu neputinţă. Oricât s'ar zice deci şi oricât s'ar face, oricare ar fi dorinţile şi poftele pretinşilor reformatori, proprietatea va rămâneà veşnic în picioare, spre a protestà în contra teoriilor stranii şi vătămătoare; căci ea având legături strânse cu familia, distrugerea ei ar aveà de consecinţă perderea familiei şi desfiinţarea celor mai nobile sentimente ale sufletului omenesc. Dacă îmbunătăţiri sociale se pregătesc şi trebue să se realizeze cândva, zice un autor (¹), nu mai puţin adevărat este că o lege care ar desfiinţà proprietatea ar fi un atentat la dreptul superior al omenirei, ca şi legea care ar distruge libertatea spiritului, a inimei şi a conştiinţei!

---

fructul pământului aparţine fiecărui individ şi este imprescriptibil ca şi dreptul la aer, la soare, etc. Vezi pentru mai multe detalii asupra acestei doctrine, Taulier, *Théorie raisonnée du C. civil*, II, p. 221 urm. (ed. din 1841).

Ideile socialiste şi comuniste, cari au luat o mare dezvoltare mai cu seamă în urma revoluţiilor dela 1830 şi 1848, îşi trag în mare parte origina lor din scriptele lui Platon şi a lui Aristotel. Părinţii bisericei grece şi latine au propagat de asemenea idei comuniste, însă teoria lor asupra proprietăţei se explică prin dispreţul lucrurilor lumeşti, prin caritatea şi abnegaţiunea lor. Cpr. Laurent, VI, 89, 90. Vezi şi articolul d-lui Valerian Urşianu, publicat în *Dreptul* din 29 Noembrie 1907, No. 78: „Individualizmul şi comunizmul asupra pământului la Români“, prin care autorul arată origina următoarelor versuri populare prea cunoscute:

Ce poene mài Păune?
Ce fâneţe mai nebune?
Dar pământul nu-i al tău,
Nici al tău nu-i, nici al meu,
Ci-i tot a lui Dumnezeu.

(¹) Taulier, *op. cit.*, II, p. 256.

Definiţia şi caracterul proprietăţei (1).

Art. 475 § 1. — Vericine poate dispune liber de bunurile ce sunt ale lui, cu modificaţiunile stabilite de legi. (Art. 480. Art. 7 L. rurală din 1864. L. din 13 Februarie 1879 p. menţinerea art. 7 din legea rurală. Art. 132 Constit. Art. 537 § 1 C. fr.).

Art. 480. — Proprietatea este dreptul ce are cineva de a se bucurà şi de a dispune de un lucru *în mod exclusiv* (2) şi absolut, însă în limitele determinate de lege. (Art. 475 § 1, 479, 481 urm., 489 urm., 575, 581 urm., 585, 586 urm., 841, 1306, 1310 C. civ. Art. 7 L. rurală şi L. din 1879 p. menţinerea art. 7 din legea rurală. Art. 132 Constit. Art. 544 C. fr.).

Definiţie.

Proprietatea este dreptul natural de a se servì, de a se bucurà şi de a dispune de un lucru în mod exclusiv şi absolut (3), în limitele şi sub condiţiile determinate de lege, fără a jignì drepturile celor de al treilea. „Proprietatea lucrurilor socotindu-se ca un drit, zice art. 462 din codul Calimach (352 C. austriac), este puterea aceea prin care face cineva dispoziţie pentru fiinţa şi roadurile lucrului său după a sa voinţă şi plăcere, depărtând dintru aceasta pe oricine altul“ (4).

---

(1) Vezi asupra definiţiei şi noţiunei juridice a proprietăţei, studiul lui Vareilles-Sommières, publicat în *Revue trimestrielle de droit civil* (anul IV, 1905), p. 443 urm.

Deoseb. de redacţie de C. fr.

(2) Textul francez nu zice că proprietarul poate dispune de lucrul său *în mod exclusiv*, însă aceasta rezultă din împrejurarea că proprietarul poate dispune de lucrul său *în mod absolut*. Cpr. Laurent, VI, 102; Planiol, I, 2329; Aubry et Rau, II, § 190, p. 256; Baudry et Chauveau, 201, 209. Ideea de excluderea altuia se găseşte şi în definiţia dată de art. 462 din codul Calimach (354 C. austriac).

Dr. vechiu.

(3) In dreptul vechiu, proprietatea nu aveà caracterul absolut pe care îl are astăzi. Ea se descompuneà adeseori în domeniu direct şi domeniu util *(dominium directum, dominium utile)*. (Cpr. art. 1509 urm. C. Calimach. 1127 urm. C. austriac). Domeniul *direct* cuprindea toate drepturile altele decât folosinţa lucrului, pentru care proprietarul util datoreà proprietarului direct o plată oarecare, fie în bani, fie în servicii personale. Această descompunere a proprietăţei nu mai este cu putinţă astăzi, pentrucă ea ar fi contrară noţiunei proprietăţei care rezultă din art. 480. Cpr. Thiry, I, 686; Baudry et Chauveau, 200; Demolombe, IX, 549.

Dr. roman şi C. Calimach.

(4) Legile romane nu definesc proprietatea, însă autorii au dat următoarea definiţie: *jus utendi, fruendi et abutendi re sua,*

Drepturile ce cuprinde proprietatea.

Proprietatea cuprinde trei drepturi principale: 1° uzul *(jus utendi)* sau dreptul de a se servì de un lucru, de a-l întrebuinţà fără a-i nimicì fiinţa; 2° folosinţa *(jus fruendi)*, sau dreptul de a percepe fructele produse de lucru (art. 482 urm.); 3° şi în fine, abuzul *(jus abutendi)*, sau dreptul de a întrebuinţà lucrul în mod definitiv şi exclusiv, de a-l transformà, de a-l înstrăinà, de a-l distruge, de a-l desfiinţà (¹).

C. Calimach. Art. 476.

„In puterea dritului ce are fiştecine de a dispozà neîngrădit pentru ale sale, zice art. 476 din codul Calimach (362 C. austriac), poate cel desăvârşit proprietar, dacă de către legi anume nu va fi oprit, să întrebuinţeze regulat al său lucru după a sa plăcere, sau să-l lase neîntrebuinţat; poate să-l strâce de istov, sau să-l deà la alţii întreg, ori să-l părăsească, ori să-l lepede cu totul“.

Proprietatea plină.

Aceste trei drepturi pot să aparţină la una şi aceeaş persoană; în asemenea caz proprietatea se zice plină, *plena in re potestas* (Instit., *De usufructu*, 2, 4, § 4). „Când dritul fiinţei lucrului împreună cu dritul folosului sunt unite tot la aceeaş persoană, zice art. 465 din codul Calimach (357 C. austriac), atunci dritul proprietăţei este desăvârşit şi neîmpărţit“.

Proprietatea desmembrată. Uz.

Când aceste drepturi nu aparţin la aceeaş persoană, proprietatea este desmembrată. (Cpr. art. 466 C. Calimach, 357 C. austriac). Dreptul de a se servì de un lucru se numeşte *uz* (art. 565 urm. C. civ.) (²).

Uzufruct, Nuda-proprietate.

Dreptul de a întrebuinţà lucrul şi de a percepe fructele, se numeşte uzufruct sau folosinţă (art. 479, 517 urm.). Dreptul de a dispune de un lucru îşi păstrează denumirea de proprietate, însă când acest drept aparţine unei persoane,

---

quatenus juris ratio patitur“. Intr'un sens mai larg, se înţelege prin *proprietas* sau *dominium*, toate bunurile cari fac parte din patrimoniul nostru. „Toate cele ce se cuvin cuiva, toate ale sale trupeşti şi netrupeşti lucruri, se numesc averile lui şi alcătuesc proprietatea lui“, zice art. 461 din codul Calimach (353 C. austriac). Cpr. L. 49, Dig., *De verb. significatione*, 50. 16.

(¹) Vezi însă art. 359, 361, 362, etc. din codul penal.

(²) Uzul dă în totdeauna dreptul şi la o parte din fructe; de aceea atât legiuitorul nostru cât şi acel francez cuprinde, sub numele de bucurare sau folosinţă, şi dreptul de a întrebuinţà lucrul *(usus* sau *jus utendi)*.

fără celelalte drepturi, el ia numele de *nudă-proprietate* (art. 805), *nuda proprietas* (1).

Drept exclusiv.

Dreptul proprietarului este *exclusiv* (art. 480). Aceasta înseamnează că el poate, pe deoparte, să facă singur, în limitele legilor, ceeace voește cu lucrul său, iar pe de altă parte, să împedice pe cei de al treilea de a se atinge de dânsul (2).

---

(1) Cpr. Instit., *De usufructu*, 2, 4, § 4. Art. 477 din codul Calimach (377 C. austriac) numește pe nudul proprietar: *proprietarul ființei*.

(2) Dreptul de proprietate fiind absolut și exclusiv, oricine ar pretinde vreun drept asupra lucrului altuia, de exemplu: o servitute, va trebui deci să-l dovedească, chiar când proprietarul ar fi reclamant (art. 1169). *Quilibet fundus præsumitur liber a servitutibus* Cpr. Baudry et Chauveau, 202; Aubry et Rau, II, § 190, p. 256; Demolombe, IX, 553.

Proprietatea în indiviziune.

Din împrejurarea că proprietatea este un drept *exclusiv*, rezultă că mai multe persoane nu pot să aibă în acelaș timp proprietatea întreagă a aceluiaș lucru. *Duorum in solidum dominium esse non potest* (L. 5 § 15, Dig., *Commodati, vel contra*, 13, 6). Se poate însă întâmplà ca un lucru să aparție în comun la mai mulți proprietari deodată (*condominium pro indiviso* sau *communio*) (cpr. art. 1101 C. Calimach, 825 urm. C. austriac, 1008 urm. C. german, etc.), însă, în asemenea caz, unul din coproprietari nu poate, fără consimțimântul celorlalți, să exercite asupra lucrului comun acte exclusive de proprietate, nici să facă asupra lucrului comun inovații la care ceilalți coproprietari n'ar consimți. Trib. Gand, Termonde și Ypres (Belgia), *Flandre judiciaire* din 1890, p. 462, 494, 495 și *Cr. judiciar* din 1907, No. 25; Trib. Iași, *Dreptul* din 1908, No. 10. — Un coproprietar poate însă să schimbe destinația lucrului comun cu consimțimântul unanim al celorlalți coproprietari, acest consimțământ putând fi și tacit. Cas. fr. D. P. 99. 1. 116.

Inchirierea sau arendarea imobilului în indiviziune.

In baza acestor principii, s'a decis că unul din coproprietari nu poate închirià sau arendà imobilul în indiviziune, fără știrea și consimțimântul celorlalți. Trib. Ilfov și Tutova, C. Iași și Trib. Dorohoi, *Dreptul* din 1889, No. 65; din 1890, No. 43 și din 1904, No. 65; *Cr. judiciar* din 1904, No. 29; Laurent, XXV, 44.

S'a mai decis că unul din coproprietarii lucrului comun nu poate să facă lucrări de natură a trimete toată apa pe partea unuia din ceilalți coproprietari. Trib. Bordeaux, *Cr. judiciar* din 1907, No. 23, p. 184.

In fine, coproprietarul unui lucru comun nu poate dispune de acest lucru decât cu consimțimântul tuturor, și refuzul unuia din ei ar fi suficient pentru a împedicà orice act de

Proprietatea cuprinde deci două elemente principale: unul

---

dispoziţie. *In re enim pari, potiorem causam esse prohibentis constat.* (L. 28, Dig., *Communi dividundo,* 10. 3). Cpr. Thiry, I, 684.

Ipotecarea părţei indivize.

Fiecare coproprietar poate însă să dispue de partea sa indiviză, s'o dea, s'o ipoteceze, etc. Cpr. Arntz, I, 809; Aubry et Rau, II, § 221, p. 579 urm., etc. „*Portionem propriam rebus nondum divisis, nemo prohibetur titulo donationis in alium transferre*". (L. 12, Cod, *De donationibus,* 8. 54). Mai vezi L. unică Cod, *Si communis res pignori data sit,* 8. 21, precum şi L. 3, Cod, *De communium rerum alienatione,* 4. 52. „Fiştecarele părtaş, zice art. 1108 din codul Calimach (1829 C. austriac), poate nestrămutat şi de sine să amaneteze, să legatarisească sau într'alt chip să înstrăineze după a sa plăcere dreapta sa parte sau folosurile ei, încât nu va jignì drepturile părtaşilor lui".

Revendicarea părţei indivize.

Fiecare coproprietar poate, de asemenea, să revendice partea sa dela terţii detentori, pentru a face să se recunoască dreptul său de coproprietate (Dalloz, *Nouveau C. civil annoté,* I, art. 544, No. 240), nu însă în scopul de a face să se delese o parte materială din lucrul comun, aceasta neputând să aibă loc decât în urma împărţelei. Aubry et Rau, *loco cit.;* Baudry et Chauveau, 269; Dalloz, *op. cit.,* art. 544, No. 256. Cpr. Stelian Popescu, *Cr. judiciar* din 1907, No. 64. — S'a decis însă că un moştenitor poate, înainte chiar de împărţeală şi în contra voinţei celorlalţi coproprietari, să reclame dela terţii detentori delăsarea bunurilor moştenirei, spre a exercità drepturile sale asupra acestor bunuri. Cas. fr. D. P. 1907. 1. 313 (cu nota lui Planiol). — *Contrà:* Laurent, X, 214. V. *infrà* p. 274.

Exercitarea acţiunilor posesorii.

Proprietarul în indiviziune poate să exercite acţiunile posesorii (v. Tissier et Darras, *C. de procéd. civile annoté,* I, art. 23, No. 46 urm.), şi această acţiune ar fi, după unii, admisibilă chiar între comunişti (Tissier et Darras, *op. şi loco cit.,* 49 urm.; Cas. rom., 9 Decembrie 1887, *Dreptul* din 1888, No. 4, decizie nereprodusă în Bult. Curţei; Bult. 1899, p. 8 şi 1900, p. 181; Cas. fr. D. P. 90. 1. 151). — *Contrà:* Judec. ocol. Podgoria şi Câmpu-Lung, *Cr. judiciar* din 1902, No. 75 (cu observ. noastră) şi din 1905, No. 3 (cu observ. d-lui Şt. Scriban); Judec. ocol. Moineşti şi Trib. Vâlcea, *Dreptul* din 1895, No. 77 şi din 1899, No. 57; Cas. rom. Bult. 1894, p. 108. Cpr. Laurent, XXXII, 290 urm.

Art. 728.

Nici un coproprietar nu poate fi silit a rămâneà în indiviziune (art. 728 C. civ.), căci ştiut este că *communio est mater rixarum,* iar în timpul indiviziunei, fiecare din coproprietari are drept la partea sa din fructele naturale sau civile ale lucrului comun.

pozitiv şi altul *negativ*. (Arntz, I, 906). Dreptul proprietarului este în principiu absolut şi nemărginit, afară de excepţiile pe cari le vom vedeà mai la vale. El poate deci face cu lucrul său tot ce nu este oprit, sub condiţia însă de a nu jignì drepturile celor de al treilea ([1]).

Respectarea drepturilor constituite în favoarea particularilor.

Proprietatea, conferind un drept exclusiv şi absolut proprietarului, drepturile publice conferite unui particular trebuesc respectate, întrucât sunt constituite în mod valid, şi proprietarul are a le exercità ca şi cum ar fi vorba de nişte drepturi patrimoniale ale dreptului privat. Ele trebuesc respectate, chiar dacă ar fi contrare dreptului de proprietate a diferiţilor locuitori din localitate ([2]).

([1]) Astfel, proprietarul dintr'o comună este liber de a vinde pe proprietatea sa diferite producte de grădinărie, fără a puteà fi oprit de primăria locală, sub cuvânt că ar fi deschis o piaţă publică, pe care numai comuna poate s'o deschidă. C. Bucureşti, *Dreptul* din 1886, No. 17. Vezi art. 6 din legea asupra comerţului ambulant (17 Martie 1884), care permite vânzarea, fără nicio autorizare, a obiectelor de agricultură, silvicultură, de grădinărie, de industrie casnică, precum şi alte obiecte de absolută trebuinţă.

Monopolurile proprietarilor de târguşoare mai ales în Moldova.

([2]) Astfel, jurisprudenţa recunoaşte în mod constant validitatea monopolurilor ce au proprietarii unor târguşoare mai ales în Moldova (precum: Fălciu, Puieşti, Pechea, Bereşti, Pungeşti, Iveşti, etc.), de a tăià carne, de a vinde lumânări, păcură, băuturi spirtuoase, etc., şi de a percepe taxe pentru aceste drepturi, fie că ele au fost conferite din vechime acelor proprietari prin hrisoave domneşti, fie prin convenţia părţilor. Conform acestei teorii, susţinută de noi încă în ediţia 1-a a acestei opere, jurisprudenţa admite că aceste drepturi intrate în mod definitiv în patrimoniul proprietarilor acelor târguşoare sunt desfiinţate numai în cuprinsul vetrei satului, care fiind plătită, este proprietatea comunei (art. 21 L. rurală din 1864). Cât pentru art. 12 din Constituţie, care s'a invocat în contra monopolurilor proprietarilor, el nu desfiinţează decât monopolurile de clasă, lăsând neatinse drepturile câştigate în mod izolat de diferite persoane. Singurul mijloc ce au locuitorii târguşoarelor în care asemenea monopoluri mai există încă, este de a rescumpărà drepturile proprietarilor, ceeace s'a şi făcut pentru târgurile Vaslui, Piatra, Stefăneşti, etc. Vezi în acest sens, Cas. rom. şi C. Iaşi, Bult. S-a I, 1884, p. 925 şi *Dreptul* din 1884, No. 68; C. Galaţi şi Trib. Iaşi, *Dreptul* din 1893, No. 22; Cas. rom. şi Trib. Tecuci care, în urma pledărei noastre, a revenit asupra jurisprudenţei sale anterioare. *Cr. judiciar* din 1902, Nevaliditatea clauzei de neînstrăinare când este absolută.

Proprietarul având dreptul de a dispune de lucrul său, chestiunea este de a se ști dacă părțile pot să deroage dela acest principiu prin convenția lor? Cu alte cuvinte, pot eu să vând, sau să dispun în favoarea altuia de un lucru prin donațiune ori testament, sub condiția ca noul proprietar să nu poată dispune de lucrul său (¹)? Atât doctrina cât și jurisprudența sunt de acord spre a decide că asemenea clauză este ilicită, de câteori este impusă într'un mod absolut, fără nicio limită sau restricție, pentrucă asemenea inalienabilitate este contrară principiilor de economie politică, cari voesc ca bunurile să circule din mână în mână, principiu care a făcut pe legiuitorul modern să oprească și substituțiile fideicomisare(²).

No. 48; *Dreptul* din 1903, No. 26 și Bult. Cas., 1903 p. 190; Judec. ocol. Zeletin și Tutova, *Cr. judiciar* din 1901, No. 67 și din 1906, No. 10. Cpr. și C. București, *Dreptul* din 1879, No. 14. Este adevărat că tribun. Tutova și Tecuci (vezi *Dreptul* din 1887, No. 88 și din 1897, No. 73; cpr. și Cas. rom. Bult. 1890, p. 587 și 669) au admis soluția contrară, însă sentința trib. Tutova a fost reformată, în urma pledărei noastre, de către Curtea din Galați (*Dreptul* din 1893, No. 22), iar tribunalul din Tecuci s'a grăbit a reveni asupra jurisprudenței sale tot în urma concluziilor noastre scrise și orale (*Cr. judiciar* din 1902, No. 48). Vezi asupra acestei chestiuni t. I-a Coment. noastre, p. 96, *ad notam* (ed. a 2-a), precum și studiul ce am publicat în *Cr. judiciar* din 1901, No. 6. Este cam straniu, o recunoaștem, de a vedeà și astăzi în picioare niște drepturi feudale ca acele ale proprietarilor din unele târgușoare, însă ele constituind adevărate drepturi câștigate, trebue să le respectăm cât timp legiuitorul nu le va desființà sau rescumpărà.

(¹) Vezi asupra acestei chestiuni foarte controversată, monografia lui A. Chéron, publicată în *Revue trimestrielle de droit civil*, t. V, anul 1906, p. 339 urm.

(²) Cpr. C. București, Trib. Prahova, Ilfov, Brăila, etc. *Dreptul* din 1892, No, 27; din 1891, No. 17; din 1881, No. 82 și din 1883, No. 59; *Dreptul* din 1889, No. 38 și 82 și din 1876, No. 29. Tot în acest sens este și jurisprudența franceză. Vezi *Pand. Périod.* 91. 2. 24; Sirey, 93. 2. 26; D. P. 93. 2. 379; *Pand. Périod.* 99. 1. 219; Sirey, 1900. 1. 342 și 499; Sirey, 1902. 2. 282; Sirey, 1904. 2. 202 și 203; Laurent, VI, 103 și XI, 460; T. Huc, IV, 77 urm.; Baudry et Colin, *Don. et test.*, I, 124; Aubry et Rau, II, § 191, p. 272 (ed. a 5-a) și VII, § 692, p. 296 (ed. a 4-a); Planiol, 1, 974 (ed. a 2-a), 2344 (ed. a 3-a); Demolombe, XVIII, 292 urm.; Bartin, *Théorie des conditions impossibles*, p. 165; urm. (Paris, 1887); Troplong, *Don. et test.*, I, 271; Répert. Sirey, v⁰ *Condition*, 343 urm.

Nevaliditatea clauzei de neinstrăinare, chiar atunci când ar fi numai vremelnică. Controversă.

Dar dacă proibiția absolută de a înstrăinà este nulă ca fiind contrară interesului public a circulației bunurilor, se admite însă de unii, că oprirea temporală sau vremelnică de a înstrăinà ar fi licită, când ar aveà de scop garantarea unui interes serios și legitim fie a unui al treilea, fie a celui gratificat (donatar sau legatar) (1).

Această soluție este, după părerea noastră, inadmisibilă. In adevăr, dacă oprirea vremelnică de a înstrăinà se poate justificà până la un punct oarecare când are de obiect interesul dispunătorului sau unei a treia persoane, ea nu poate fi justificată prin nicio considerație serioasă decâteori este vorba de interesul gratificatului, pe care asemenea dispoziție îl declară pentru un timp oarecare incapabil, atunci când știut este că numai legei aparține de a mărginì, într'un interes general, capacitatea persoanelor. Apoi, cine nu vede că a validà o asemenea clauză este a deschide ușa arbitrarului, căci nu se știe care va fi limita unei asemenea interdicții. Ea putând fi stabilită pentru tot timpul vieței legatarului sau donatarului, această viață se poate prelungi un timp îndelungat, în care bunurile vor fi scoase din comerț în detrimentul interesului obștesc.

Este adevărat că viitorii soți pot să declare fondul dotal inalienabil, stipulând regimul dotal, însă pentru aceasta a trebuit o lege specială (art. 1235 urm.), ceeace dovedește că părțile nu pot scoate un lucru din comerț decât în puterea unui text de lege. Proprietarul nu poate deci renunţà la libera dispoziţie a drepturilor sale, şi dăruitorul sau testatorul nu poate s'o oprească nici pentru totdeauna, nici pentru un timp determinat (¹).

---

(1) Vezi în acest sens. Cas. fr. *Pand. Périod.* 1901. 1. 255; Sirey. 1901. 1. 240 și *Dreptul* din 1901. No. 60 (decizie criticată de noi în *Cr. judiciar* din 1901. No. 72); C. Paris. Sirey. 93. 2. 26; Sirey. 1902. 2. 282; C. Rouen. Sirey. 1904. 2. 203; Trib. Vaslui, *Dreptul* din 1895. No. 74; C. Galați și Iași. *Dreptul* din 1902. No. 69; *Cr. judiciar* din 1903. No. 25 și din 1904. No. 67; Demolombe. XVIII. 303; Troplong. *op. cit.*, I. 271; Aubry et Rau. VII. § 692. p. 296; Massé-Vergé. III. § 464. p. 180, nota 12; Répert. Sirey. v° *Condition*, 372 urm.; *Pand.* fr., v° *Don. et test.*, I. 243 urm., etc. Tribunalul Ilfov a validat un testament în care figura o clauză de inalienabilitate, sub cuvânt că această clauză erà stipulată într'un interes general, spre a formà un fond în folosul unui spital. *Dreptul* din 1891. No. 1. Vezi în privința fondațiunilor. Planiol, I. p. 364. nota 1 (ed. a 2-a). p. 752. nota 1 (ed. a 3-a). Cpr. în această din urmă privință. C. Iași, *Dreptul* din 1908, No. 11 (cu observ. noastră).

Oprirea de a înstrăinà nu împedică ipotecarea imobilului. Controversă.

Dar dacă s'ar admite, împreună cu o parte din doctrină şi din jurisprudenţă, validitatea clauzei de neînstrăinare temporară, oprirea de a înstrăinà n'ar împedicà în genere pe donatar sau legatar de a ipotecà imobilul dăruit sau legat, sau de a constituì alte drepturi reale asupra lui (servitute, uzufruct, etc.), pentrucă clauza derogând în specie dela o lege de ordine publică, este de strictă interpretare şi trebue strict mărginită în limitele ei (²). *Exceptiones sunt strictissimæ interpretationis.*

Oprirea de a înstrăinà împedică dispunerea prin testament. Controversă.

Oprirea de a înstrăinà ar cuprinde însă şi oprirea de a dispune prin testament, căci dacă voinţa dispunătorului a fost ca el să-şi rezerve dreptul de reîntoarcere (art. 825), este evident că scopul său nu s'ar atinge, dacă donatarul ar puteà să dispue prin testament de lucrurile ce-i s'au dăruit (³).

Oprirea de a înstrăinà împedică urmărirea silită.

Clauza de inalienabilitate se opune nu numai la înstrăinarea voluntară din partea acelui gratificat, dar încă şi la urmărirea silită din partea creditorilor săi, căci altfel, gratificatul n'ar aveà decât să închipuiască un creditor pentru a ocolì clauza de neînstrăinare. Inalienabilitatea atrage deci, ca consecinţă, neurmărirea bunurilor lovite de neînstrăinare;

(¹) Vezi în acest sens, singurul juridic după părerea noastră, T. Huc, IV. 85 şi *Tr. de la cession,* I, 29, 30; Planiol, I, 976 (ed. a 2-a), 2347 (ed. a 3-a); Laurent, XI, 460 urm.; Baudry et Colin, *Don. et test.*, I, 128, 129; Tribun. Tecuci şi Dorohoi, *Dreptul* din 1896, No. 14; *Cr. judiciar* din 1904, No. 1 (cu observaţia noastră); Cas. fr., D. P. 53. 1. 191; Sirey, 53. 1. 619; Sirey, 77. 1. 203; D. P. 79. 2. 455; Sirey, 80. 1, 14. Cpr. şi C. Bucureşti, *Dreptul* din 1893, No. 45.

(²) Laurent, XI, 468; Pand. fr., *Don. et test.*, I, 256; Cas fr. *Dreptul* din 1901, No. 60 şi *Pand. Périod.* 1901. 1. 255. — *Contrà:* Demolombe, XVIII, 298. Cpr. Trib. şi C. Caen, D. P. 1905. 2. 241. Vezi şi Chéron, *Revue trimestrielle de droit civil*, anul 5 (1906), p. 356, după care judecătorii vor aveà în vedere intenţia dispunătorului, permiţând tot ce nu este contrar acestei intenţiuni.

(³) Laurent, XI, 469; Demolombe, XVIII, 299; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 257. — *Contrà:* Cas. fr. Répert. Dalloz, v⁰ *Disp. entre vifs*, 1735, p. 548, nota 1; Sirey, 38. 1. 634.

aşà că bunurile cari compun un legat inalienabil nu pot fi urmărite nici de creditorii anteriori, nici de acei posteriori deschiderei succesiunei (¹).

Proprietatea este irevocabilă şi veşnică.

Când legiuitorul zice că proprietatea este absolută, el zice în acelaş timp că ea este *irevocabilă* şi *veşnică;* de aceea se şi zice la noi a vinde sau a cumpărà *de veci*. Proprietatea nu se stânge deci prin trecerea unui timp determinat, căci după moartea proprietarului, ea trece la moştenitorii săi (art. 644, 650 urm.).

Cazurile de proprietate vremelnică şi revocabilă.

Proprietatea nu este însă irevocabilă prin esenţa, ci numai prin natura ei, căci însuş legiuitorul admite o proprietate vremelnică şi revocabilă. Astfel, acei trimeşi în posesia bunurilor unui absent (art. 117), primitorul unui dar revocat pentru ingratitudine (art. 834), uzufructuarul a cărui folosinţă a încetat prin abuzul său (art. 558), etc., au o proprietate vremelnică şi revocabilă.

Stipularea unei proprietăţi revocabile.

Acestea nu sunt singurile cazuri de revocare a proprietăţei, căci proprietatea poate să devie temporară şi revocabilă prin convenţia părţilor, ele fiind libere de a dispune de bunurile lor numai pentru un timp determinat, de vremece art. 480 le dă dreptul de a dispune de averea lor în modul cel mai absolut. Părţile pot deci stipulà o proprietate revocabilă (²).

Cazurile în care proprietatea este afectată de o condiţie rezolutorie.

Când proprietatea este afectată de o condiţie rezolutorie expresă sau tacită, îndeplinirea condiţiei face ca acela a cărui proprietate a fost desfiinţată să fie considerat că n'a fost niciodată proprietar, căci îndeplinirea condiţiei are efect retroactiv

---

(¹) Chéron, *op. cit.*, p. 355, text şi nota 2; C. Paris, Sirey, 1904. 2. p. 203, 204. — Când bunurile unui legat nu sunt declarate inalienabile, ci numai neurmăribile *(insaisissables)*, creditorii posteriori deschiderei succesiunei pot, din contra, să le urmărească, numai acei anteriori neavând această facultate. Cas. fr. D. P. 98. 1. 414.

Proprietatea literară.

(²) Cpr. Laurent, VI, 112; Baudry et Chauveau. 229; Cas. fr. D. P. 84. 1. 347; Sirey, 85. 1. 85. — Vezi însă Demolombe, IX, 546; Thiry, 1, 685. Cpr. Cas. fr. D. P. 51. 1. 198; Sirey, 51. 1. 682. — Proprietatea literară şi artistică este temporală, căci după 10 ani dela moartea autorului. ea intră în domeniul public (art. 2 L. presei din 13 April 1862). Trebue să recunoaştem că termenul de zece ani este cam scurt. In Franţa acest termen este de 50 ani (art. 1 L. din 14 Iulie 1866).

(art. 1015 *ab initio*). Nu se poate deci zice că, în asemenea caz, a existat o proprietate vremelnică(1).

Prin urmare, îndeplinirea condiţiei va aduce desfiinţarea tuturor drepturilor reale constituite *pendente conditione*, de proprietarul sub condiţie rezolutorie (2).

Aceeaş soluţie este admisibilă în caz când se cere în justiţie anularea sau resciziunea unei înstrăinări. In asemenea caz, sub-achizitorul trebue să fie pus în cauză, pentru ca hotărîrea de anulare să-i fie opozabilă(3).

Restricţiile la dreptul de proprietate.

Proprietarul poate, după cum am văzut, să întrebuinţeze lucrul său în modul cel mai absolut, însă în limitele determinate de lege(4) sau *regulamente*(5). Textul nostru nu vorbeşte, ce e drept, de regulamente, însă se înţelege că şi regulamentele vor mărginì dreptul de proprietate, când nu vor fi contrare legilor şi Constituţiei (art. 491 C. civ. şi 93 Constit.) (¹). Un regulament contrar legei, pentrucă adaogă la ea, pe care Curtea de casaţie a refuzat de a-l aplicà, este regulamentul asupra legei presei (²).

---

(1) Laurent, VI, 105; Baudry et Chauveau, 228; Planiol, I, 2350 (ed. a 3-a); Neagu, II, p. 470, No. 26.

(2) Laurent, VI, 105; Thiry, I, 690. Vezi şi t. VI a Coment. noastre, p. 58.

(3) Laurent, VI, 106; Planiol, I, 2352; Neagu. II, p. 470, No. 29.— Aceleaşi principii se aplică când moştenitorii rezervatari atacă titlul proprietarului prin acţiunea în reducţiune, aceasta fiind o specie de condiţie rezolutorie tacită. Laurent, VI, 107.

Restricţiile la dreptul de proprietate.

(4) Astfel, proprietarul nu poate dispune de averea sa decât în limitele părţei disponibile (art. 841 urm.); proprietatea rurală dată ţăranilor prin diferitele legi rurale nu poate fi înstrăinată nici direct, nici indirect decât către comună sau un alt sătean neîmproprietărit (art. 7 L. rurală, L. din 13 Februare 1879 şi art. 132 Constit.) (v. *suprà* p. 130 urm., nota 4); proprietarul nu poate cultivà tutun pe pământul său decât pentru regie sau pentru exportaţie (art. 24 L. monop. tutunurilor din 28 Februarie, 1887); nimeni nu poate fabricà chibrituri şi cărţi de joc decât pe comptul Statului sau pentru exportaţie (art. 5 L. din 31 Martie 1886). Aceeaş soluţie este admisă şi în privinţa hârtiei pentru ţigarete, care constitue un monopol al Statului (L. din 18 Martie 1906). Vezi şi art. 1 din legea telegrafică, telefonică şi poştală dela 19 Iulie 1892 (art. 1), după care Statul îşi rezervă dreptul de monopol asupra telegrafului, telefonului şi poştei. In momentele când scrim aceste rânduri, Camerile legiuitoare votează legea p. monopolul vânzărilor băuturilor spirtoase în comunele rurale. Prin această lege se ieau şi oarecare măsuri în contra beţiei. In fine, legea prevede mai multe restricţii la dreptul de proprietate la titlul servituţilor. Vezi, de exemplu, art. 607, 610, 613, 620, etc.

C. Calimach. Art. 467.

(5) „Dritul proprietăţei lucrurilor, zice art. 467 din codul Cali-

Restricţii cari rezultă din voinţa omului.

Omul poate chiar prin voinţa sa să-şi restrângă, în folosul altuia, dreptul de a dispune într'un mod absolut de proprietatea sa, obligându-se, de exemplu, a nu face clădiri sau plantaţiuni pe locul său, etc.

Restricţiile cari rezultă din conflictul drepturilor private.

Afară de restricţiile la dreptul de proprietate cari rezultă din legi şi regulamente, mai există încă o restricţie de care legea nu vorbeşte, şi anume: aceea care rezultă din conflictul drepturilor private. Dreptul de proprietate este, în

---

mach (358 C. austriac), se mărgineşte sau de către legi, sau de către judecătorească hotărîre, precum la înnoirea unei zidiri ce erà în primejdia căderei şi a vătămărei altora: ori prin voinţa proprietarului, precum la tocmelile şi rânduirea voinţei celei de pe urmă: însă cu toate acestea proprietatea lucrului rămâne desăvârşită".

(¹) Cpr. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1893, No. 2; C. Bucureşti. *Dreptul* din 1903. No. 70. Vezi, de exemplu, art. 491. 600. 607. 610, cari vorbesc de regulamente. Astfel, n'aş puteà zidì sau face reparaţii pe locul meu fără învoirea autorităţei comunale (art. 54 L. din 31 Iulie 1894 p. organ. com. urbane, art. 21, 23 § 27 şi art. 25, § 11 L. timbrului din 1906), şi fără a mă conformà regulamentelor existente în privinţa alinierei şi lărgirei străzilor. Autoritatea comunală nu este însă în drept nici să refuze, nici să amàne acordarea permisiunei de clădire cerută de un proprietar, când el se conformează regulamentelor în vigoare. Cpr. Trib. Ilfov. *Dreptul* din 1885. No. 47. Vezi şi art. 153 L. sanitară din 3 April 1885: art. 54, 96. 97. 98 L. din 31 Iulie 1894 p. organ. comunelor urbane şi L. C. de Cas., art. 4 al. j. S'a decis că contestaţiile la cari ar da naştere o măsură administrativă, care ar fi atins exerciţiul dreptului de proprietate, sunt de competinţa tribunalelor ordinare, iar nu de acea a administraţiei, conform art. 54 al legei din 31 Iulie 1894. Cas. rom. Bult. 1902. p. 1010; Bult. 1904, p. 174. Vezi în Manualul administrativ al Moldovei, I. p. 191, 202, 203, 205, 208, etc., mai multe dispoziţii cari au de scop curăţenia şi înfrumuseţarea oraşelor. Vezi şi legea din 14 Maiu 1895 pentru mărginirea oraşului Bucureşti.

(²) Cpr. Cas. rom. *Dreptul* din 1907, No. 51 şi *Cr. judiciar* din acelaş an. No. 59. Vezi *infrà* p. 247.

adevăr, mărginit, deşì legea n'o spune în mod expres, prin dreptul celorlalţi proprietari. Proprietarul nu poate deci să întrebuinţeze lucrul său în aşà mod încât să jignească dreptul altuia (1). „Deobşte întru atâta numai are loc neîngrădita întrebuinţare a dritului proprietăţei lucrurilor, zice art. 478 din codul Calimach (364 C. austriac), încât prin aceasta nu se vatamă driturile unui al treilea, nici se calcă cele de către legi orânduite îngrădiri spre păzirea şi sporirea lucrului obştesc". „Dreptul de a dispune de lucru după bunul său plac, zicea Pothier, nu poate să calce legea, nici să atingă drepturile altuia" (2), iar Portalis se exprimă astfel în expunerea sa de motive: „Trăind cu semenii noştri, trebue să respectăm drepturile lor, după cum şi ei trebue să respecte pe ale noastre. Nu trebue deci să facem pe fondul nostru ceeace ar puteà să lezeze dreptul vecinului sau al altuia".

Astfel, proprietarul unui fond nu poate să facă pe el săpături sau alte lucrări de natură a atrage ruina clădirilor sau plantaţiunilor vecine (3).

El nu poate, de asemenea, să trimeată pe fondurile vecine, fum, praf sau alte ingrediente cari să jignească pe vecinii săi (4); nici să facă pe proprietatea sa depozite de materii sau alte lucruri, cari ar răspândì mirosuri desplăcute și insalubre (¹); nici să corupă vâna unui izor, căci prin aceasta el ar face ca apa să nu poată fi întrebuințată de nimeni. (C. Besançon, D. P. 89. 2. 223), etc.

---

(1) Baudry et Chauveau, 215 urm.; Laurent, VI, 136 urm.; De la Bigne, I, 1003; Thiry, I, 689; Sourdat, *Tr. de la responsabilité*, I, 425 urm., p. 529 urm. (ed. a 5-a); Degré, *Scr. juridice*, I, p. 146 urm.; Neagu, II, p. 472, No. 44 urm.; Cas. rom. Bult. 1886, p. 922; Bult. 1900, p. 135; C. Bucureşti, *Dreptul* din 1903, No. 70; Trib. Argeş, *Dreptul* din 1906, No. 68.

(2) Pothier, *Tr. du domaine de propriété*, I, 4, p. 103.

(3) Baudry et Chauveau, 219. — Deşi proprietarul este în drept să dărâme o casă a sa veche spre a o înlocuì cu alta, zice Curtea de casaţie, totuş el este dator să ia măsurile necesare pentru a nu vătămà imobilele proprietarilor vecini, căci în caz contrar, el va trebui să-i despăgubească de toate pagubele suferite din această cauză. Cas. rom. Bult. 1900, p. 135 (decizie la care am luat şi noi parte). Cpr. art. 909 C. german şi L. 61, Dig., *De regulis juris antiqui*, 50, 17, etc.

(4) Baudry et Chauveau, 219; Thiry, I, 689; Cas. fr. D. P. 1905. 1. 256; Sirey, 1907. 1. 77. Vezi L. 8 § 5, Dig., *Si servitus vindicetur*, 8. 5, unde se zice că fiecare poate face pe fondul său ceeace voeşte, sub condiţia însă ca nimic să nu treacă pe locul altuia. „*In suo enim alii hactenus facere licet, quatenus nihil in alienum immittat: fumi autem, sicut aquæ, esse immissionem*". Cpr. art. 906 C. german.

Proprietarul unei fabrici sau unei uzini ar aduce o atingere dreptului altuia când ar transmite pe proprietățile vecine gazuri sau miazme de natură a vătămà sănătatea oamenilor sau vegetațiunea. El nu poate, de asemenea, să producă prin exercițiul industriei sale vuete, sgomote sau trepidații, cari ar face casele vecine nelocuibile sau mai greu de locuit, aducând astfel o micșorare notabilă a valorei lor (²). Intr'un cuvânt, deși locuitorii unui oraș, mai ales mare, sunt din cauza vecinătăței locuințelor lor obligați a avea o toleranță oarecare unii către alții, totuș această toleranță nu se poate întinde la inconveniente serioase și intolerabile (³).

De câte ori proprietarii, prin exercițiul industriei lor,

(¹) Cas. fr. D. P. 57. 1. 293; Sirey, 58. 1. 305; Trib. Tours, D. P. 1905. 2. 199; Baudry et Chauveau, *loco cit.* — S'a decis, cu toate acestea, că necesitățile comerțului și a industriei obligă câteodată pe proprietarii vecini a suferì mirosurile desplăcute ocazionate printr'un comerț sau o industrie exercitate în vecinătatea lor. C. Bordeaux, Sirey, 1905. 2. 41. Cpr. și Cas. fr. *Pand. Périod.* 1907. 1. 332.

(²) Cpr. De la Bigne. I, 1003, p. 870. — Astfel, în baza acestor principii s'a decis, cu drept cuvânt, că proprietarul unei case particulare, vecin al unei școli publice, poate să considere sgomotul ce fac numeroșii elevi ai acestei școli ca întrecând limitele vecinătăței. In consecință, el poate obligà pe comuna proprietară a acestei școli a-i plătì o despăgubire bănească, sau a executà lucrările necesare pentru împedicarea propagărei vuetului. C. Paris, D. P. 1905. 2. 32. și *Cr. judiciar* din acelaș an, No. 61 (cu observ. noastră).

(³) C. Paris, decizia citată în nota precedentă. Cpr. Trib. Marseille, Sirey, 1905. 2. 149. Vezi în privința aplicărei acestei restricții la construcții de acarete, fabrici, uzini, teatruri, baluri publice (Trib. Marseille, Sirey, 1905. 2. 149), stabilimente insalubre, case de toleranță, etc., Laurent, VI. 148 urm. Mai vezi în privința caselor de toleranță, t. V a Coment. noastre, p. 405; Baudry et Chauveau, 219, *in fine;* Cas. fr. D. P. 85. 1. 231; Sirey, 85. 1. 489; iar în privința industriilor insalubre, vezi regul. din 24 Septembrie 1894 (cu modificările din 1898). Vezi și t. V *suprà* citat, p. 405 urm.

produc turburări intolerabile pentru vecini, aceştia din urmă pot cere despăgubiri pentru daunele suferite şi încetarea stărei de lucruri care îi turbură.

Cazurile când stabilementul care aduce daune vecinilor, a fost autorizat de autoritatea competentă.

De câte ori însă stabilimentul, care întrece limitele unei vecinătăţi tolerabile şi aduce daune vecinilor, a fost autorizat de autoritatea administrativă competentă, numai această autoritate este în drept a-l modificà sau a-l desfiinţà, judecătorii neputând, cel puţin după unii, din cauza principiului separaţiei puterilor, să ia vreo dispoziţie în această privinţă, rolul lor mărginindu-se numai a acordà daune atât pentru prejudiţiul din trecut cât şi pentru acel viitor, cât timp lucrurile vor rămânea *in statu quo*(¹).

Pentru ca actele făcute de un proprietar pe fondul său să poată da loc la o plângere din partea vecinilor, trebue să prezinte o gravitate oarecare şi să întreacă obligaţiile ordinare ale vecinătăţei, căci altfel exercitarea unei industrii ar fi cu neputinţă, de vremece orice industrie este producătoare de inconveniente pentru vecini (²).

Proprietarul poate însă, fără a se expune unei acţiuni în daune, să dărâme un zid care serveà de sprijin unei clădiri vecine, dacă acest zid nu erà supus unei servituţi *oneris ferendi* (³).

El ar puteà să ridice pe fondul său o clădire care ar lipsì pe vecini de o vedere de care ei se foloseau până atunci,

---

(¹) Trib. Covurlui, *Dreptul* din 1889, No. 57; Baudry et Chauveau, 225; Aubry et Rau, II, § 194, p. 306, text şi nota 10; Laurent, VI, 150; Ducrocq, *Tr. de dr. administratif,* I, 362 urm.; De la Bigne, I, 1003, p. 870. — *Contrà:* Sourdat, *op. cit.*, 1482, p. 728 (ed. a 5-a); Trib. Prahova, *Dreptul* din 1902, No. 6 (cu nota d-lui P. Negulescu), şi alte hotărîri citate în t. V a Coment. noastre, p. 404, nota 3.

Necontrolarea pedepselor disciplinare ale armatei de către tribunalele ordinare.

S'a decis, de asemenea, într'o afacere în care am pledat noi înşine atât la tribunal cât şi la Curte, că pedepsele disciplinare aplicate unui militar de superiorii săi, nu pot fi apreciate, nici controlate de tribunalele ordinare, ci numai de şefii ierarhici superiori; de unde rezultă că aplicarea unei pedepse disciplinare în armată, fie chiar ilegală sau arbitrară, nu poate da loc la o acţiune în daune. Trib. Covurlui şi C. Galaţi, *Cr. judiciar* din 1906, No. 40 şi *Dreptul* din 1907, No. 1.

(²) Cpr. De la Bigne, I, *loco cit.,* şi autorităţile citate în t. V a Coment. noastre, p. 407, nota 1; Baudry et Chauveau, 220.

(³) Baudry et Chauveau, 218 *in fine;* C. Toulouse, D. P. 1906. 2. 367.

dacă nici o servitute nu există în această privință (¹). „*Cum eo qui tollendo obscurat vicini ædes quibus non serviat, nulla competit actio*“. (L. 9, Dig., *De servitutibus*, 8. 2). S'a decis însă că un proprietar este în drept a cere dărâmarea unui părete de lemn, ridicat pe proprietatea vecină, dacă se stabilește că proprietarul vecin a făcut această lucrare fără nici o utilitate, și numai în scopul de a șicanà și daunà pe vecinii săi (²).

El ar puteà să ridice lucrări de apărare în contra cursului unei ape curgătoare, cu toată dauna ce ar cauzà altor proprietari riverani a acestei ape, aceștia fiind în drept a întreprinde și ei aceleași lucrări (³).

Mutarea cursului unei ape curgătoare.

El n'ar puteà însă să facă lucrări cari să mute curgerea apei, căci s'ar expune la daune din partea proprietarilor riverani. „Fieștecare proprietar de moșii, zice art. 553 din codul Calimach (413 C. austriac), are voe să întărească malul cel despre partea sa împrotiva puterei și repegiunei râului, dar nimeni nu este iertat să facă astfel de întăriri, prin care ar fi cu putință a se mutà obișnuita curgere a râului, sau a se pricinui împedicare la plutirea vaselor pe acel râu, la mori, la pescuiri, sau la alte drituri ale altora“ (⁴).

Trecerea pe proprietatea altuia p. facerea de reparații.

Proprietarul unei case al cărui zid dă în curtea altuia, este în drept, sub obligația de daune, să intre în acea curte spre a face lucrări de construcții, întreținere sau reparație la acel zid, pentrucă numai astfel se poate folosì de proprietatea lui (⁵).

De aici rezultă și ideea responsabilității vecinului pentru daunele aduse din cauza refuzului obstinat de a lăsà să se facă reparațiile necesare. Și aceste daune putându-se naște

---

(¹) Baudry et Chauveau, 218; Thiry, I. 689; Cas. fr. Sirey, 56. 1. 393.

(²) Trib. Sedan, Sirey, 1904. 2. 217 (cu nota lui Appert).

(³) Baudry et Chauveau, 219, p. 163; Cas. fr. D. P. 61. 1. 110.

(⁴) Vezi Trib. Argeș, *Dreptul* din 1906, No. 68. Cpr. Trib. Ialomița, *Dreptul* din 1885, No. 45.

(⁵) C. București, și Trib. Buzău, *Dreptul* din 1903, No. 70. Cpr. Cas. rom., Trib. Ilfov și Judec. ocol. II București, *Dreptul* din 1882, No. 24 și Bult. Cas. S-a 1, 1882, p. 163. Art. 592 din codul italian este expres în această privință. — *Contrà:* Laurent, VIII. 121 urm.; T. Huc, IV, 400; Baudry et Chauveau, 929. Vezi *infrà* explic. art. 616—619.

și repetă cu ocazia fiecărui noui opuneri, aceste opuneri constituesc atâtea creanțe indivizibile și independente una de alta, cari pot da naștere la o nouă acțiune, fără ca să existe în această privință autoritatea lucrului judecat.

Așà dar, sunt acte pe cari proprietarul le poate face, iar altele pe care el nu le poate face. Totul este deci, în această materie, o chestie de fapt, pe care instanțele de fond o vor aprecià spre a decide în mod suveran dacă actul proprietarului atinge sau nu în mod considerabil dreptul altuia (¹).

Proprietarul ar puteà fi responsabil, chiar dacă prin uzul dreptului său n'a adus nici o jignire vecinilor săi, destul este ca el să fi făcut acest uz cu intenția și în scopul de a păgubì pe altul (²). *Malitiis hominum non est indulgendum* (³).

Daunele cauzate proprietarilor prin dispozițiile unei legi.

Dar dacă vecinii pot fi despăgubiți de câteori dreptul lor este jignit în mod serios și considerabil prin exercițiul dreptului unui proprietar, s'a decis cu drept cuvânt, că daunele aduse particularilor din cauza dispozițiilor și omisiunilor unei legi, nu pot da loc la nicio despăgubire. Astfel, oricât prejudiciu ar aduce legea de mărginire a razei orașului București din 1905, proprietarilor cari au fost atinși în folosința terenurilor lor și a stabilimentelor industriale, fără a li se fi dat dreptul la vre-o despăgubire, comuna București nu poate fi făcută responsabilă din cauza dispozițiilor anti-constituționale a acestei legi. Numai faptul aplicărei greșite a unei legi poate da loc la daune, pentru pretențiile juste ale particularilor (⁴).

Lucrurile cari pot face obiectul proprietăței.

Prescripția instantanee.

Proprietatea poate să aibă de obiect toate lucrurile mobile și imobile ce sunt în comerț (⁵). Proprietatea mobi-

---

(¹) Laurent, VI, 145; Thiry, I, 689; Baudry et Chauveau, 220; Neagu, II, p. 473, No. 57; Cas. fr. D. P. 48. 1. 122.

(²) Thiry, I, 689 *in fine;* Maynz, *Cours de droit romain,* I, § 6, p. 384 (ed. a 5-a, 1891). Cpr. art. 226 C. german.

(³) L. 38, *in medio,* Dig., *De rei vindicatione,* 6. 1. Cpr. L. 1 § 11 și 12, Dig., *De aqua,* etc., 39. 3.

(⁴) Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1906, No. 7.

(⁵) Proprietatea se poate exercità și asupra unui drept, de câte ori acest drept este considerat ca un element activ, susceptibil liară nu se bucură însă de protecția și garanția de care se bucură proprietatea imobiliară. Astfel, lucrurile mișcătoare se perseriu prin faptul posesiunei lor. fără să fie nevoe de vreo curgere de timp, proprietarul putând să le revendice timp de trei ani dela cei de al treilea detentori, la caz de furt sau de perderea lor. Art. 1909 consacră, în această privință. în interesul celor de al treilea de bună credință, teoria *prescripției instantanee*, susținută în Franța de Marcadé și de alți autori (1).

Proprietatea lucrurilor incorporale.

In acceptarea adevărată a cuvântului, proprietatea nu se înțelege decât pentru lucrurile corporale, mobile și imobile, însă ea se aplică și lucrurilor incorporale, precum: creanțe, cambii, etc. (2).

Proprietatea literară, artistică și industrială (3).

Ce se înțelege prin proprietatea literară, artistică, etc.

Sub numele de proprietate literară sau industrială se înțelege dreptul exclusiv al autorilor, artiștilor și inventatorilor asupra valorei bănești a compozițiilor, operelor de artă și invențiilor lor (art. 1 L. presei din 13 Aprilie 1862)(4).

---

de a figurà în compunerea unui patrimoniu și de a puteà trece dela o persoană la alta. Trib. Ilfov, *Dreptul* 1906, No. 47.

(1) Vezi t. V a Coment. noastre, p. 174. nota 1; t. VI, p. 263, *ad notam. și suprà* p. 139. Cpr. Cas. rom. *Dreptul* din 1894, No. 71 și Bult. 1894. p. 953; Trib., Ilfov și C. Craiova, Dreptul din 1896. No. 33 și *Cr. judiciar* din 1901, No. 2.

Cambii.

(2) Proprietatea cambiilor, cu toate garanțiile și drepturile ce decurg din ea, se transmite prin gir (art. 277 urm. C. com.), fără ca să mai fie nevoe de notificarea prevăzută de art. 1393 C. civ. Cpr. Cas. rom. Bult. Cas. S-a I. 1872, p. 196: *Dreptul* din 1887, No. 81 și Bult. 1887. p. 778. — S'a decis că, de câteori acceptarea unei cambii s'a făcut în România, ea devenind perfectă acì pentru acceptant, în privința acestuia nu se poate aplicà decât legea română. Cas. rom. *Dreptul* din 1908, No. 16.

Bibliografie.

(3) Vezi asupra acestei materii. A. Neculau. *Rapport sur l'état de la doctrine et de la jurisprudence sur la propriété littéraire et artistique en Roumanie, présenté au congrès international de propriété littéraire et artistique de Bucarest* (1906): C. Hamangiu. *Arta și literatura din punctul de vedere juridic* (1906). precum și *Scriitori și artiști* (1898): I. T. Ghica. *La propriété littéraire et artistique en Roumanie* (ed. a 2-a. 1906), etc.

Brevetele de invenții și mărcile de fabrică.

(4) In privința brevetelor de invenții. o lacună considerabilă exista în legislația noastră. lacună care nu-și mai are ființă astăzi în urma legei din 17 Ianuarie 1907. Cpr. în privința proprietăței

Pentru a se puteà atribuì această proprietate exclusiv aceluia care o invoacă, se cere însă ca condiţie esenţială ca opera să fie o creaţiune a însuş autorului (¹).

Art. 339 urm. C. penal. Proprietatea literară, artistică şi industrială îşi are deci fiinţă şi la noi (²), şi art. 339 urm. din codul penal pedepsesc contrafacerile de scrieri, compoziţii muzicale, desemnuri, etc.(³). Ea poate, ca orice proprietate mobiliară, fi transmisă altora, fie sub titlu gratuit, fie sub titlu oneros, şi în asemenea caz, cesionarul unei opere literare sau artistice fiind, prin efectul

---

industriale, Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1906, No. 47, iar în privinţa brevetelor de invenţii, vezi Gr. Maniu, *Cr. judiciar* din 1907, No. 56, 61, 65, 78, 80, etc. — Incât priveşte proprietatea mărcilor de fabrică şi de comerţ, vezi L. din 15 Aprilie 1879, asupra căreia cpr. C. Galaţi, *Cr. judiciar* din 1906, No. 46 şi *Dreptul* din 1903, No. 85.

(¹) Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1907, No. 27, p. 220. — S'a decis că o colecţie de portrete istorice alcătueşte o proprietate literară pentru acela care a adunat-o, şi reproducerea ei prin fotografie constitue o contrafacere. Cpr. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1892, No. 50.

(²) Cpr. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1881, No. 13 şi din 1887, No. 38; din 1899, No. 22 şi din 1906, No. 76; *Cr. judiciar* din 1901, No. 41; C. Galaţi, *Dreptul* din 1900, No. 57 şi *Cr. judiciar* din acelaş an, No. 61. Vezi t. I a Coment. noastre, p. 347, text şi nota 4, precum şi t. V, p. 457. — S'a decis că chestiunea de a se ştì ce trebue înţeles printr'o operă literară sau artistică, este o chestie de fapt lăsată la aprecierea suverană a instanţelor de fond. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1899, No. 22; Cas. rom. *Dreptul* din 1893, No. 62 şi Bult. 1893, p. 806.

(³) Vezi în privinţa acestui delict, Trib. Ilfov şi C. Iaşi, *Cr. judiciar* din 1901, No. 41; *Dreptul* din 1899, No. 41; Cas. rom. Bult. 1900, p. 1255.

S'a decis de tribun. din Paris că este culpabil de contrafacere, fabricantul de obiecte de ceară, care reproduce modelele ce sunt proprietatea unui sculptor. Vezi *Pagini juridice* (Craiova), din 1 Mai 1907, No. 2, p. 13, 14. — S'a mai decis că reproducerea operelor sau fragmentelor muzicale prin ajutorul instrumentelor mecanice, precum: gramofoane, fonografe, etc. ar constituì o reproducere ilicită, şi deci, o contrafacere. C. Paris, Sirey, 1907. 2. 113. Cpr. A. Neculau, *Dreptul* din 1906, No. 65. — S'a decis însă că simpla uzurpare a titlului unei cărţi, cât timp nu atinge şi opera în sine, nu poate fi privită ca o contrafacere. C. Galaţi, *Dreptul* din 1900, No. 57 şi *Cr. judiciar* din acelaş an, No. 61. Acest fapt constitue însă o concurenţă neleală de natură a da loc la o acţiune în daune. C. Galaţi, decizia *suprà* citată.

cesiunei, substituit în locul și drepturile autorului, poate urmări pentru contrafacere pe acei cari ar reproduce această operă, fără autorizarea sa prealabilă (1).

Facerea depozitului la bibliotecile publice. Scopul și sancțiunea acestui depozit. L. din 23 Martie 1904.

S'a decis, în această privință, atât de Curtea din București cât și de Curtea de casație într'o afacere în care am pledat noi înșine, că în lipsa unei dispoziții legislative contrare, dreptul de proprietate al autorilor, asupra operelor lor intelectuale, ia naștere odată cu crearea acestor opere, fără ca conservarea sau exercițiul acestui drept al autorilor, fie români sau străini, să fie subordonat condiției unui depozit de exemplare la bibliotecile naționale, căci deși legea din 23 Martie 1904 dispune depunerea unui număr oarecare de exemplare la locurile anume specificate de această lege, totuș scopul acestei depuneri nu poate fi altul decât înlesnirea culturei naționale în prezent și păstrarea tezaurului cunoștințelor din trecut pentru generațiile viitoare, după cum aceasta rezultă din sancțiunea neîndeplinirei formalității depozitului, sancțiune care consistă în pronunțarea unei pedepse contra autorilor cari nu s'au supus voinței legei. In adevăr, legea asupra presei, prin nici una din dispozițiile sale, nu prevede ca sancțiune perderea exercițiului dreptului proprietății literare, prin nefacerea depozitului la bibliotecile naționale, ci o asemenea decădere de drepturi rezultă numai dintr'o dispoziție a regulamentului acestei legi, care adaogă la textul legei, ceeace nu este permis (2). Apoi, pe lângă acestea, în starea legislației actuale, atât art. 9 din legea presei cât și dispoziția reglementară privitoare la acest text, au fost abrogate în mod expres prin art. 13 din legea dela 1904; așà că din niciun punct de vedere nu se poate susține că formalitatea depozitului ar constituì o formalitate substanțială de natură a împedicà exercițiul dreptului proprietății literare în România. Și în această privință, legiuitorul nu face nicio deosebire între autorii străini și acei români, fiind suficient, după art. 11 din legea presei, ca să existe o reciprocitate legală pentru protecțiunea proprietății intelectuale între România și țara cărei aparțin autorii străini (3).

---

(1) Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1897, No. 72.

(2) Vezi *suprà* p. 239, text și nota 2.

(3) C. București și Cas. rom. *Dreptul* din 1906, No. 43, 51 și *Cr. judiciar* din acelaș an, No. 59; *J. Clunet,* anul 1907,

Carţi poştale ilustrate.

Legea garantează nu numai operile literare, ştiinţifice şi artistice, ci şi orice producţie a minţei omului, care poate fi considerată ca rezultatul unei munci intelectuale, oricât de modestă ar fi, precum este, de exemplu, o cartă poştală ilustrată (¹).

Fotografia.

S'a decis, de asemenea, că şi fotografia, cel puţin atunci când poate fi considerată ca o operă artistică, constitue o producţiune a minţei omeneşti, şi ca atare trebue să fie apărată de lege (²).

---

p. 203. Vezi şi C. Iaşi, care a decis că urmărirea contrafacerei nu este supusă formalităţei prealabile a depozitului operei contrafăcute. *Dreptul* din 1899, No. 41. In acelaş sens, Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1892, No. 50 (sentinţă infirmată de Curte).— *Contrà:* Trib. Ilfov, *Cr. judiciar* din 1906, No. 11, unde sunt publicate şi concluziile noastre în această afacere; *J. Clunet* 1906, p. 1238 urm.; C. Bucureşti. *Dreptul* din 1893, No. 13; Cas. rom. Bult. 1898, p. 1209.

S'a mai decis în această privinţă că legea presei din 1862, care garantează proprietatea operelor artistice, nu cere ca autorul să prezinte vreun titlu, nici nu distinge dacă opera creată este o operă de geniu, sau dacă are sau nu vreo însemnătate; ea favorizează fără deosebire orice operă intelectuală, oricare ar fi valoarea ei artistică, destul e numai ca autorul să justifice că este un produs original al muncei sale. Şi dacă cineva reproduce în mod perfect un model creat de altă persoană şi trage un beneficiu prin vânzarea unui număr oarecare de medalii, trebue să repare prejudiciul cauzat autorului. C. Bucureşti, *Dreptul* din 1907, No. 27.

(¹) Cas. Roma, *Pand. Périod.* 1905. 5. 47 şi *Dreptul* din 1906, No. 74 (cu observ. noastră).

(²) Trib. Paris, *Pand. Périod.* 1906. 2. 22 şi *Dreptul* din acelaş an, No. 49 (cu observ. noastră); C. Amiens, *Pand. Périod.* 1902. 2. p. 319; C. Bruxelles, Sirey. 94. 4. 20. Vezi Erbiceanu, *Tendinţele noui în drept* (Iaşi, 1906), p. 160. — Sentinţa mai sus citată a tribun. din Paris pune cu drept cuvânt în principiu că, în lipsa unei convenţii contrare, fotograful este proprietarul clişeului rămas în posesiunea sa, şi persoana fotografiată nu poate să dispună de munca fotografului, făcând să se graveze sau să se imprime fotografia sa fără concursul sau voinţa acestui din urmă. In fine, această sentinţă mai pune în principiu că dreptul de proprietate al fotografului este limitat în acest sens, că el nu poate să reproducă imaginea persoanei fotografiate, fără autorizarea acestei persoane. (Cpr. o altă sentinţă mai veche tot a trib. din Paris. *Dreptul* din 1886, No. 1). Dreptul fotografului nu este deci un drept

Titlul unui ziar.

Titlul unui ziar încă este o proprietate, care nu poate fi atinsă nici direct nici indirect (¹).

---

absolut, aşà cum este proprietatea în genere (art. 480), ci un drept *sui generis*, un drept restràns şi limitat prin dreptul persoanei fotografiate, căci după cum clişeul este proprietatea fotografului, tot astfel şi imaginea este proprietatea persoanei reproduse. Ambele drepturi trebuesc deci conciliate şi împăcate. In baza acestor principii se decide, în genere, că fotograful nu poate să reproducă imaginea persoanei fotografiate, fără învoirea acestei persoane, după cum el nu poate, fără aceeaş autorizare şi fără a se face pasibil de daune, să expună fotografia în public spre vànzare (C. Paris. *Pand. Périod.* 87. 2. 357 şi *Dreptul* din 1887. No. 62. Vezi şi t. V a Coment. noastre, p. 412). — S'a decis chiar că acela, care fiind fotografiat fără nicio plată, ar fi tolerat ca fotografia sa să fie pusă în comerţ, încă ar fi în drept să-şi retragă acea toleranţă, despăgubind pe fotograf (C. Paris. Sirey. 68. 2. 41). Aceasta dovedeşte un lucru şi anume: că omul este proprietarul imaginei sale, după cum el este proprietarul vocei sale (cpr. Ricci. *Corso di diritto civile*, II. 55 *ter*, p. 96 urm., ed. din 1907); căci, după cum foarte bine zicea înaintea Curţei din Paris primul avocat general, Oscar de Vallée, în afacerea de mai sus dintre Alex. Dumas (tatăl) şi fotograful Liébert, pretenţia ce ar avea un fotograf de a dispune în infinit de chipul altuia, ar fi contrară dreptului sacru şi inalienabil ce-l avem asupra noastră. Cu toate acestea, chestiunea este controversată mai ales în Germania, şi dl. Vesp. Erbiceanu, în lucrarea menţionată, publicată mai întâi în parte în *Cr. judiciar* din 1904. No. 10 urm., a rezumat foarte bine părerile jurisconsulţilor Keyssner, Gareis, Cohn şi Kohler.

Fotograful este comerciant. Controversă.

În privinţa chestiunei de a şti dacă fotograful se consideră sau nu ca comerciant, soluţia afirmativă este singură juridică, mai ales atunci cànd arta nu joacă niciun rol în producerile lui. Trib. Luxemburg. Sirey. 94. 4. 8 şi *Cr. judiciar* din 1904. No. 41 (cu observ. noastră); Trib. Ancona. 4 Februarie 1888; Lyon-Caen et Renault. *Tr. de dr. commercial,* I. 127; Nouguier. *Actes de commerce*, 127; Pand. fr., *eod.* v°. 385; Laurin. *Cours élément. de dr. commercial*, No. 21, nota 1. — *Contrà:* Trib. Malines (Belgia). Sirey. 81. 4. 31 şi *Dreptul* din 1899, No. 56 (cu observ. noastră în sens contrar).

(¹) Trib. Ilfov, Dreptul din 1887, No. 38. Vezi şi Cas. fr. D. P. 81. 1. 24. Cpr. art. 3 L. presei din 13 April 1862. — S'a decis că şi depeşile sau noutăţile culese de o agenţie de publicitate, precum este agenţia Havas, constituesc o proprietate particulară, care conferă un drept exclusiv priorităţei publicaţiunei lor, cât timp ele n'au căzut în domeniul public. In conseinţă, nu este permis

Numele patronimic.

Numele patronimic constitue, de asemenea, proprietatea excluzivă a aceluia cărui aparţine (¹), şi s'a decis că se poate constrânge pe un autor a şterge dintr'o carte numele întrebuinţat (²).

Pseudonimul.

Nu numai numele, dar şi pseudonimul este proprietatea acelui care l-a adoptat, şi prin urmare, poate fi revendicat (³).

Porecla.

Incât priveşte însă porecla *(le surnom, le sobriquet)*, ea nu are nicio valoare juridică, cu toate că în unele cazuri ea se substitue de fapt adevăratului nume al individului (⁴).

Proprietatea firmei.

Firma inscrisă de un comerciant constitue şi ea o proprietate exclusivă (⁵), însă s'a decis că tribunalele comerciale sunt incompetente, chiar între comercianţi, de a statuà asupra proprietăţei ei. (C. Lyon, *Dreptul* din 1882, No. 38).

S'a decis, de asemenea, că tribunalele comerciale sunt incompetente de a judecà şi chestiunile relative la proprietatea literară, cu toate că produsul acestei proprietăţi este dat publicului spre vânzare (⁶).

Scrisorile misive.

In fine, scrisorile misive sunt susceptibile de proprietate, şi ca atare, pot face obiectul unui furt chiar când nu cuprind înlăuntru nicio valoare (⁷). Acel care găsind o scrisoare, o

---

unui ziar neabonat la această Agenţie să publice aceste depeşi, împrumutându-le dela alt ziar, care apare la aceeaş oră, şi de a-şi însuşi beneficiul lor fără a debursà nimic, mai înainte ca ele să fi fost aduse la cunoştinţa publică. Cas. fr. *Pand. Périod.* 1901. 1. 259 şi *Dreptul* din 1901, No. 54.

(¹) De aceea art. 18 urm. din legea asupra numelui dela 18 Martie 1895 califică de uzurpator pe acela care, fără drept, îşi însuşeşte numele altuia. Cpr. C. Bucureşti, *Cr. judiciar* din 1900, No. 80. Vezi t. I a Coment. noastre, p. 250, text şi nota 6 (ed. a 2-a). Cpr. art. 12 C. german.

(²) Trib. Paris (procesul Em. Zola şi Duverdy), *Dreptul* 1882, No. 21.

(³) Cpr. Cas. fr., Trib. şi C. Paris, D. P. 59. 1. 248; D. P. 69. 2. 224.

(⁴) Vezi t. I a Coment. noastre, p. 251 (ed. a 2-a).

(⁵) Vezi L. p. înscrierea firmelor din 18 Martie 1884 şi art. 6 L. din 15 April 1879 asupra mărcilor de fabrică şi de comerţ. Cpr. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1888, No. 1.

(⁶) Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1884, No. 51. — Vezi însă acelaş tribunal, *Dreptul* din 1906, No. 76.

(⁷) Garraud, *Tr. du dr. pénal*, IV, 1226, p. 144 (ed. a 2-a); *Pand. fr.*, *Lettres missives.* 9; Cas. fr., D. P. 64. 1. 396; Sirey, 64. 1. 428. Cpr. L. 14 § 17, Dig., *De furtis*, 47. 2. Incât priveşte proprietatea unui manuscris, vezi *Pand.* fr., *Propriété littéraire*, 21113 urm.

deschide și o cetește, nu comite însă un delict, ci numai un act de indelicatețǎ (1).

Proprietatea scrisorilor confidențiale.

Cui aparțin scrisorile misive? Cu toată controversa ce există asupra acestui punct, atât doctrina cât și jurisprudența sunt aproape unanime pentru a decide că destinatarul unei scrisori confidențiale nu este proprietarul ei absolut, și că el nu se poate servi de dânsa în contra voinței acelui care a scris-o (2). El nu este proprietarul scrisorei decât sub condiția de a respectà secretul ei, afară de cazul când ea ar formà pentru dânsul un titlu de creanță sau de liberațiune (art. 46 C. com.), sau când ar conține în favoarea lui o mărturisire sau un mijloc de justificare, în care caz el poate face uz de ea (3).

Din împrejurarea că scrisorile aparțin într'o limită oarecare și aceluia care le-a scris, Curtea de casație a tras concluzia că sustragerea lor făcută de acea persoană nu constitue delictul de furt (4).

---

(1) Garraud, op. și *loco suprà cit.*

(2) O scrisoare fiind proprietatea privată și exclusivă a destinatarului și a autorului ei, nu poate fi utilizată de un terțiu în interesul său personal fără consimțământul acestor din urmă. Terțiul care a deschis scrisoarea din eroare, nu se poate deci servì de informațiile ce ea cuprinde, și faptul de a o fotografià înainte de a o restituì destinatarului ei, autoriză pe acest din urmă a cere daune. Trib. Marseille, *Dreptul* din 1908, No. 17.

Proprietatea scrisorilor. Dr. roman.

Iată ce găsim în privința proprietăței scrisorilor în dreptul roman: „Dacă îți trimet o scrisoare, nu devii proprietarul ei, decât atunci când ți-e înmânată: *non erit ea tua antequam tibi reddita fuerit.* Paul este însă de părere contrară, căci după el, dacă 'mi trimeți secretarul d-tale și eu îți trimet drept răspuns o scrisoare, ea îți aparține din momentul ce am încredințat-o acelui secretar. Aceeaș soluție este admisibilă în privința scrisorilor ce ți-aș trimete anume spre a-ți face plăcere *(tui gratia)*: de exemplu: m'ai rugat să te recomand cuiva, și eu îți trimet o scrisoare de recomandație". (L. 65. Pr., Dig., *De adquirendo rerum dominio,* 41. 1).

(3) Cpr. Trib. Dolj și Neamț, *Dreptul* din 1902, No. 1 și *Cr. judiciar* din 1901, No. 82 (cu observ. noastră); Trib. Paris, *Dreptul* din 1888, No. 1; *Pand. Périod.* 91. 1. 133.

(4) Cas. rom. *Dreptul* din 1893, No. 42 și Bult. 1893, p. 488, 489.

Destinatarul unei scrisori confidenţiale (¹), neputând să facă uz de dânsa decât cu consimţământul expres sau tacit al scriitorului ei, rezultă că şi acel de al treilea care ar deţineà asemenea scrisoare prin rezultatul unei erori sau fraude, nu s'ar puteà servì de dânsa în justiţie, fără consimţământul expres sau tacit al destinatarului sau autorului ei, căci altfel s'ar călcà secretul scrisorilor garantat atât prin Constituţie (art. 25) cât şi prin codul penal (art. 156) (²).

Cei de al treilea n'ar puteà invocà în justiţie scrisorile adresate altuia, decât dacă aceste scrisori ar fi fost scrise în interesul lor personal, sau într'un interes comun cu acel al destinatarului (³).

De asemenea, de câteori o scrisoare a fost cerută de procuror sau de judecătorul de instrucţie (art. 16 L. telegrafo-poştală sus-citată), şi se găseşte la dosarul afacerei, de atâtea ori acel de al treilea interesat este în drept de a se servì de ea nu numai în interesul apărărei sale, ci şi pentru a justificà o condamnare la daune contra autorului sau destinatarului ei, pentrucă această scrisoare, prin alipirea ei la dosar, care este un act public, şi-a perdut caracterul ei confidenţial. (Cas. fr. D. P. 96. 1. 300 urm.).

Scrisoarea mai incetând încă de a fi confidenţială prin cetirea ei în audienţă publică, cu consimţimântul autorului şi destinatarului ei, cu drept cuvânt s'a decis că aceştia nu se mai pot opune la uzul ce partea interesată ar voì să facă de ea în altă fază a procesului, de exemplu: la a doua instanţă, sau chiar în alt proces (⁴).

(¹) Chestiunea de a se şti dacă o scrisoare este sau nu confidenţială, este o chestie de fapt, lăsată la suverana apreciere a instanţelor de fond. Trib. Tulle, *Pand. Périod.* 94. 2. 209; Demolombe, XXIX, 664.

(²) Vezi şi art. 125, 127 din legea telegrafo-poştală dela 19 Iulie 1892 (cu modif. din 1895, 1896 şi 1900). Cpr. Cas. fr. D. P. 76. 1. 183; *Pand. Périod.* 96. 1. 300; C. Douai, D. P. 96. 2. 521; Trib. Nîmes, *Pand. Périod.* 90. 2. 225. Cpr. C. Bucureşti, *Dreptul* din 1897, No. 14.

(³) Cpr. Demolombe, XXIX, 664; Larombière, *Oblig.*, IV, art. 1331, No. 14 *in fine;* Bonnier, *Tr. des preuves,* 694.

(⁴) Cas. fr. D. P. 90. 1. 12. Vezi asupra proprietăţei scrisorilor confidenţiale, observaţia ce am publicat asupra unei decizii a Inaltei Curţi de justiţie din Anglia, în *Dreptul* din 1900,

Regimul proprietăţei imobiliare în Dobrogea.

Art. 11 din legea pentru organizarea Dobrogei dela 9 Martie 1880 dispune prin art. 11 că: „până la regularea definitivă a proprietăţei şi posesiunei imobiliare în Dobrogea, această proprietate şi posesiune se dobândeşte, se conservă, se transmite şi se perde conform legilor otomane în vigoare până la 11 Aprilie 1887“; iar art. 1 din legea pentru regularea proprietăţei imobiliare în Dobrogea dela 3 Aprilie 1882, dispune prin art. 1: „că proprietatea din Dobrogea, de verice natură, se dobândeşte, se conservă, se transmite şi se perde conform legilor în vigoare în România de dincoace de Dunăre, şi a dispoziţiilor speciale prevăzute în legea de faţă“. Art. 3 din această lege mai dispune că „drepturile de proprietate absolută *(mülk)* şi acele de posesiune imobiliară rurală *(mirié)*, dobândite conform legilor existente în Dobrogea, până la promulgarea legei de faţă, sunt şi rămân respectate“. In fine, art. 8 din această lege dispune că: „sunt nule de drept şi fără valoare toate înstrăinările de pământuri rurale făcute dela 11 April 1887 până la promulgarea legei de faţă; orice vânzare anterioară trebue să fie constatată prin acte în regulă, cu dată certă. Cumpărătorii sunt în drept să ceară dela vânzători numai restituirea preţului numărat, fără a puteà reclama în justiţie vreun drept asupra pământului(1).

No. 81, precum şi asupra unei sentinţe a Trib. Neamţ, în *Cr. judiciar* din 1901, No. 82. Vezi şi t. V a Coment. noastre, p. 452 urm., nota 3, precum şi t. VII, p. 179, nota 2. Cpr. Aubry et Rau, VIII, § 760 ter, p. 289 urm.: Larombière, *Oblig.*, IV, art. 1331, No. 14: Degré. *Scr. juridice*. IV, p. 312 urm. şi *Dreptul* din 1895, No. 70; Legris. *Secret des lettres missives, leur propriété, et leur production en justice* (Paris. 1889); Kohler. *Das Recht an Briefen*; Répert. Sirey, v^0 *Lettres missives*; Pand. fr., *cod.* v^0 şi v^0 *Propriété littéraire*, 2138 urm. — Incât priveşte producerea în justiţie a scrisorilor ca dovezi, în materie de divorţ, vezi t. II a Coment. noastre, p. 12 urm., text şi nota 4 (ed. a 2-a), iar încât priveşte dreptul părinţilor de a luà cunoştinţă de scrisorile scrise de copii sau adresate lor, vezi *op. cit.*, p. 460, nota 3. — In fine, încât priveşte dreptul bărbatului de a luà cunoştinţă de corespondenţa adresată femeei sale sau scrisă de ea, vezi C. Bruxelles, Sirey, 77. 2. 161 (cu nota lui Labbé).

(1) După art. 132 din Constit. „pământurile vândute de Stat în loturi mici în partea României de peste Dunăre, sunt de ase-

Desfiinţarea dijmei.

Dijma este desfiinţată (art. 11 urm. L. din 3 April 1882), precum şi taxa asupra vitelor pe pământurile a căror dijmă s'a răscumpărat (art. 15 din citata lege)(¹).

Doved. proprietăţei cu martori.

In lipsa de titluri emanate dela autorităţile otomane, atât posesiunea cât şi chiar proprietatea imobiliară pot fi dovedite cu martori şi presumpţii (art. 6 L. din 3 Aprilie 1882)(²).

Chestiunile cari sunt de competinţa tribunalelor mahometane.

Chestiunile privitoare la proprietate se judecă de tribunalele ordinare, tribunalele mahometane din Tulcea şi Constanţa, având căderea de a judecà numai afacerile dintre Mahometani privitoare *la organizarea familiei, la puterea părintească, la căsătorie, divorţ şi succesiuni ab intestat*, nu însă şi testamentare, părţile fiind însă libere de a supune contestaţiile lor tribunalelor ordinare, cari vor judecà conform legilor şi uzurilor musulmane (art. 39 L. din 30 Martie 1886 asupra organizărei judecătoreşti în Dobrogea).

S'a decis, în baza art. 78 din codul otoman asupra proprietăţei fonciare *(Erasi kanun namessi)*, promulgat la 7 Ramazan anul Hegeriei 1274 (21 Avril 1858)(³), că dreptul de permanenţă se dobândeşte de către orice persoană, care având sau nu vreun titlu legal, va fi posedat sau cultivat fără contestaţie *în timp de zece ani* pământuri *mirie* şi *vacuf*(⁴);

---

menea inalienabile în condiţiile pământurilor rurale. Cpr. Cas. rom. *Revista judiciară,* din 1907, No. 1 şi *Cr. judiciar* din 1907, No. 60. Vezi *suprà* p. 130, nota 4.

(¹) In România de dincoace de Dunărea, dijma şi celelalte sarcini datorite proprietarilor de moşii, nu sunt desfiinţate prin legea rurală (art. 10), decât în privinţa clăcaşilor săteni în raporturile lor cu proprietarii de moşii, Trib. Iaşi, *Cr. judiciar* din 1906, No. 32. Această sentinţă arată foarte bine deosebirile ce există între dijmă şi bezman. — S'a decis că dijma nu aveà nevoe, ca bezmanul, să fie constatată printr'o convenţie scrisă. Jud. ocol. 1 Iaşi, *Dreptul* din 1906, No. 57.

(²) Cpr. Cas. rom. Bult. 1903, p. 1191; Bult. 1887, p. 128 şi *Dreptul* din 1887, No. 36; C. Bucureşti, *Dreptul* din 1890, No. 17. — Incât priveşte dovedirea proprietăţei imobiliare dincoace de Dunăre, chestiunea este controversată, după cum vom vedeà *infrà*, p. 268, 269.

(³) Vezi acest cod, care cuprinde 132 articole, precum şi alte legi şi regulamente traduse şi reproduse în întregimea lor, în lucrarea d-lui I. N. Roman, *Studiu asupra proprietăţei rurale din Dobrogea* (Constanţa, 1907), p. 167 urm.

(⁴) Vezi asupra proprietăţei *vakuf*, de care vorbeşte art. 4 din codul fonciar otoman, Roman, *op. cit.*, p. 22 urm. şi p. 62 urm.

în acest caz, pământul nu mai poate fi considerat ca vacant, ci urmează a se eliberà posesorului un nou *tapu*, fără plată de taxă; dacă însă acea persoană declară şi recunoaşte că pământul fiind vacant, şi l-a însuşit fără drept, i se va propune a luà pământul plătind taxa *tapului*, fără a se ţine seamă de dreptul de prescripţiune, iar dacă refuză, pământul va fi scos la licitaţie şi adjudecat asupra aceluia care va oferi preţul cel mai avantajos(¹).

Impărţirea pământurilor după codul otoman.

După codul otoman menţionat asupra proprietăţei fonciare (art. 1), pământul se împarte în *mülk* (proprietate aparţinând în modul cel mai absolut particuralilor)(²): *mirie* (domeniul public, proprietatea Statului)(³); *merkufè* (bun de mână moartă, nesupus mutuaţiunei): *metrukè* (pământ lăsat uzului public) şi *mevat* (mort). Proprietăţile *merkufè* sunt inalienabile, şi o proprietate nu devine *merkufè* decât cu autorizarea Sultanului, şi nu poate fi înstrăinată cu *idjaretein* (locaţie perpetuă), decât tot cu învoirea Sultanului(⁴).

(¹) Cas. rom. Bult. 1903, p. 1491. — Nu se poate pe calea de acţiune posesorie, judecà chestiunea de a se şti dacă reclamantul în posesiune are numai un drept de simplă posesiune cu titlu numit *tapu*, sau un drept absolut de proprietate asupra pământurilor reclamate. Trib. de apel din Tulcea. *Dreptul* din 1885, No. 84.

(²) Pământul *mülk* fiind acela asupra căruia proprietarul are dreptul absolut de dispoziţie, proba că un pământ este *mülk* poate rezultà dintr'o hotărîre dată de jurisdicţia religioasă, fiindcă numai această jurisdicţie poate cunoaşte care pământ este *mülk*. C. Galaţi. *Dreptul* din 1890, No. 78.

(³) Sunt considerate ca *mirie*, după art. 2 lit. *a* toate terenurile situate în afară de comune şi cătune, sau de perimetrul lor dincolo de distanţa unei jumătăţi de *deunum*. Comisiunea instituită de lege pentru organizarea proprietăţei imobiliare în Dobrogea, aveà căderea de a verificà numai pământurile *mirie* nu însă şi pământurile *mülk*. Un pământ *mirie* puteà însă să fie transformat în proprietate *mülk*, dacă se făceau construcţii pe el şi dacă aceste construcţii erau încuviinţate de autoritatea competentă. C. Galaţi. *Dreptul* din 1891. No. 10.

Această hotărîre mai pune încă în principiu că deciziile comisiunei instituite pentru verificarea titlurilor proprietăţilor imobiliare din Dobrogea, rămase definitive prin neapelare, se bucură de autoritatea lucrului judecat, când atribuesc un pământ Statului.

(⁴) Cpr. C. Galaţi, *Dreptul* din 1889, No. 20.

Nu ne putem întinde mai mult asupra regimului proprietăţei imobiliare în Imperiul otoman, căci aceasta ne-ar conduce prea departe. Persoanele doritorre de a cunoaşte mai de aproape codul proprietăţei fonciare din acest Imperiu, vor consultà cu mult folos excelenta lucrare a d-lui I. N. Roman asupra proprietăţei rurale din Dobrogea, de care am vorbit mai sus (¹).

Exproprierea pentru cauză de utilitate publică.

Art. 481. — Nimeni nu poate fi silit a cedà proprietatea sa, afară numai pentru cauză de utilitate publică, şi primind o dreaptă şi prealabilă despăgubire. (Art. 480, 581, 595 urm. Art. 19 Constit. L. asupra expropr. p. cauză de utilitate publică, modificată în unele dispoziţii prin L. din 1900. L. din 5 Iunie 1892 p. aplicarea exproprierei proprietăţilor rurale inalienabile. L. p. mărginirea oraşului Bucureşti din 14 Maiu 1895. Art. 47 L. minelor din 21 April 1895. Art. 545 C. fr.) (²).

Art. 19. Constit. — Proprietatea de orce natură, precum şi toate creanţele asupra Statului sunt sacre şi inviolabile (³).

Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru cauză de utilitate publică, legalmente constatată, şi după o dreaptă şi prealabilă despăgubire.

(¹) Se poate, de asemenea consultà o teză remarcabilă p. doctorat, de Dl. G. G. Angelesco, *Étude sur la Dobrogea* (Paris, 1907), p. 189. Tânărul autor ne-a făcut onoarea de a se referì în mai multe locuri la părerile noastre. Mai vezi Nedjib Chiha, *Tr. de la propriété immobilière en droit ottoman.*

(²) Art. 481 este deprisos faţă de art. 19 din Constit., căci dreptul public este acela care trebue să stabilească garanţiile proprietăţei.

Cazurile în care legea admite confiscarea.

(³) Vezi şi art. 17 Constit. (12 Constit. belg.), care dispune că nicio lege nu poate înfiinţà pedeapsa confiscărei averilor. Constituţia n'a înţeles însă a oprì confiscarea obiectelor cari sunt produsul unei crime, unui delict, sau unei contravenţii. Vezi, de exemplu, art. 37, 381, 384 C. pen.; art. 192 urm. L. generală a vămilor din 1 Iulie 1905; art. 18 L. p. monopolul chibriturilor şi a cărţilor de joc din 31 Martie 1886; art. 19 L. din 15 Aprilie 1879 asupra mărcilor de fabrică şi de comerţ; art. 75 L. p. monopolul tutunurilor din 28 Februarie 1887; art. 10 L. din 18 Martie 1900 asupra monopolului de hârtie p. ţigarete, etc. Această confiscare nu poate însă aveà loc de cât în virtutea unei legi, iar nu a unui regulament administrativ. Trib. Mehedinţi, *Dreptul* din 1887, No. 27; F. Hélie, *Th. du C. pénal*, I, 136; Garraud, *Tr. th. et pratique du dr. pénal fr.*, II, 450, p. 251 (ed. a 2-a).

Prin cauză de utilitate publică urmează a se înţelege numai comunicaţiunea şi salubritatea publică, precum şi lucrările de apărarea ţărei. (Vezi textele citate la art. 481).

Principiul.

Proprietatea fiind sacră şi inviolabilă (art. 19 Constit.), nimeni nu poate fi, în principiu, lipsit de dânsa în contra voinţei sale. *„Id quod nostrum est, sine facto nostro, ad alium transferri non potest“*. (L. 11, Dig., *De regulis juris antiqui*, 50. 17).

Excepţiile.

Prin excepţie, însă, proprietarul unui imobil poate fi constrâns a cedà proprietatea sa Statului (1), judeţului (2), sau comunei, pentru cauză de utilitate publică, legalmente recunoscută şi declarată ca atare, şi după o dreaptă şi prealabilă despăgubire. Interesul privat trebue, în adevăr, să cedeze înaintea interesului public, pentrucă societatea are şi ea o misiune de îndeplinit faţă de membrii cari o compun. *„Quod communiter omnibus prodest, hoc privatæ utilitati præferendum“*. „Când binele obştesc, zice art. 479 din codul Calimach (365 C. austriac), cere neapărat, se îndatoresc mădulările Statului a lăsă desăvârşita proprietate a unui lucru, luându-şi cea cu împrejurările potrivită despăgubire“ (3). Legiuitorul actual a făcut din acestă regulă un principiu constituţional, pentru ca cetăţenii să aibă o garanţie mai mare.

Neconstituţionalitatea L. din 14 Maiu 1895.

Cu toate acestea, legea din 14 Maiu 1895 pentru mărginirea oraşului Bucureşti a expropriat mai mulţi proprietari de terenurile şi stabilimentele lor industriale, fără nicio despăgubire, ceeace este contrar art. 19 din Constit. (4).

---

(1) Statul a fost, cu drept cuvânt, condamnat la despăgubiri pentru o expropriere făcută de către guvernul rusesc cu ocazia construirei unei linii ferate, care mai în urmă a fost trecută către Statul român. C. Bucureşti. *Dreptul* din 1887, No. 19.

(2) In virtutea legei din 15 Maiu 1882, prin care s'a declarat de utilitate publică construirea mai multor linii ferate, între care şi aceea din Bârlad-Vaslui, s'a decis că exproprierea terenurilor necesare la construirea acestei linii priveşte exclusiv pe judeţele respective, iar nu pe Stat. In consecinţă, judeţul a fost declarat singur răspunzător de despăgubirea datorită pentru această expropriere. Trib. Tutova, *Dreptul* din 1887, No. 6.

(3) Vezi şi Regul. organic al Moldovei, capit. III, anexa lit. II, (art. 51). In privinţa dreptului roman, vezi L. unică Cod, *Ut nemini liceat in emptione specierum se excusare*, etc. 10. 27.

(4) Tot inconstituţionale sunt şi art. 69 urm. din legea de expro-

Pipăirea constituţionalităţei interne a legei. Controversă.

Deşi această lege a fost recunoscută de anti-constituţională, totuşi judecătorii au trebuit s'o aplice şi să scutească pe comună de orice despăgubire, pentrucă, după cum ştim, ei nu pot pipăi constituţionalitatea internă a legilor, deşi chestiunea este controversată (1). *Secundum leges, non de legibus judicandum est.*

Cauzele cari pot să provoace o expropriere.

Exproprierea poate să aibă loc pentru o cauză de necesitate, de exemplu: în interesul apărărei ţărei sau numai pentru o simplă utilitate, de exemplu: pentru a deschide o cale de comunicaţie sau, în fine, în interesul salubrităţei publice. De exemplu: am pe moşia mea un iaz, care răspândind miazme, strică aerul şi produce turburări în detrimentul sănătăţei publice; comuna sau judeţul poate să exproprieze proprietatea mea (art. 19 Constit.). Art. 597, 598 şi 616 din codul civil prevăd nişte exproprieri de interes privat.

Cine declară utilitatea publică.

Utilitatea publică pentru lucrările de interes general se declară de către puterea legiuitoare; pentru acele de interes

---

priere, după care, în cazuri urgente, administraţia poate fi pusă în posesiunea fondului expropriat înainte de plata indemnităţei. In fine, tot inconstituţional este şi art. 11 din legea drumurilor dela 11 Februarie 1906, care admite o expropriere *fără despăgubire*, de câte ori este vorba de a se înlocuì un drum natural cu un drum şoseluit. Vezi *infrà* p. 260, nota 1.

Dr. grecesc.

(1) Cpr. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1906, No. 7. Vezi şi t. 1 a Coment. noastre, p. 62 urm. — Areopagul din Atena (Curtea de casaţie) a decis însă că tribunalele greceşti sunt în drept a înlăturà o lege care ar fi contrară Constituţiei (*J. Clunet* anul 1905, p. 1112, 1113 şi *Dreptul* din 1905, No. 83), părere pe care o adoptasem şi noi în ediţia 1-a, pe care însă am părăsit-o în ed. a 2-a.

S'a decis, înainte de legea menţionată din 1895 p. mărginirea oraşului Bucureşti, că proprietarul fiind obligat a lăsà comunei, fără nicio despăgubire, locul necesar pentru lărgirea străzilor (în Bucureşti ceva mai puţin de cinci palme), comuna a fost în exerciţiul dreptului său legal de a refuzà cererea de reclădiri, şi n'a fost supusă la daunele cauzate prin acest refuz, întrucât reclamantul nu voise a se retrage şi a lăsà locul liber la uliţă, conform regulamentelor în vigoare. Cas. rom. Bult. S-a 1, anul 1871, p. 90 şi anul 1878, p. 220. Cpr. şi C. Bucureşti, *Dreptul* din 1887, No. 49. — S'a decis însă că, de câte ori o stradă are lărgimea legală, nu mai poate fi vorba de aliniere fără despăgubire, atât pentru terenul ce se ia de comună cât şi pentru dărâmarea zidurilor. Cas. rom. Bult. 1904, p. 770.

comun a mai multor județe, de către consiliile județene; pentru acele de interes local al unui județ sau al mai multor comune, tot de consiliile județene; iar pentru lucrările de interes local în comune, utilitatea publică se declară de către consiliul comunal. (Art. 1 L. din 20 Octombrie 1864) (¹).

Regularea despăgubirei cuvenită acelui expropriat.

In caz când indemnitatea nu va puteà fi regulată prin bună înțelegere, cifra ce se cuvine a se plăti expropriatului se va fixà de către o comisie de arbitri (art. 39 din citata lege modif. prin L. din 9 Februarie 1900), iar exproprierea nu se poate face decât printr'o hotărîre judecătorească (art. 13 din citata lege), care se dă fără opoziție și apel, ci numai cu recurs în casație pentru incompetință, exces de putere și vicii de formă (art. 27 din citata lege) (²).

Art. 722, 8⁰ Pr. civ.

Hotărîrile date in materie de expropriere pentru cauză de utilitate publică sunt supuse transcrierei (art. 722, 8⁰ Pr. civ.).

Lucrări militare.

In privința lucrărilor militare, utilitatea publică se declară prin decret regal (art. 78 L. de expropriere din 1864) (³).

(¹) Cpr. C. București. *Dreptul* din 1908, No. 14. — S'a decis că decretarea unei lucrări de utilitate publică nu impune administrațiunei publice, care are a face lucrarea, ca s'o execute într'un timp determinat; de unde rezultă că întârzierea executărei unor lucrări proectate nu poate da naștere unei acțiuni in daune din partea particularilor, cari ar aveà interes la facerea acelor lucrări, afară numai dacă ar fi intervenit alte lucrări de fapt cari ar face ca autoritatea să fie în culpă. Cas. rom. *Dreptul* din 1907, No. 63.

(²) Tribunalele cari pronunță exproprierea nu au calitatea de a apreciă dacă decretul declarației de utilitate publică este legalmente dat, principiile separației puterilor opunându-se ca justiția să cerceteze regularitatea actelor administrative, ce preced exproprierea. Cas. fr. *Dreptul* din 1887, No. 48. D. P. 87. 5. 223, No. 25. Vezi *și suprà* p. 242, t. și n. 1 — S'a decis, de asemenea, că tribunalul chemat a se pronunțà asupra unei exproprieri nu este competent a cercetà validitatea unei alte hotărîri definitive, fără a violà autoritatea lucrului judecat. Cas. rom. Bult. 1887, p. 222 și *Dreptul* din 1887, No. 34.

(³) Cas. rom. *Dreptul* din 1886, No. 33 și Bult. 1886, p. 217.— Art. 78 din legea de expropriere nu este deci abrogat prin art. 19 din Constit. Cas. rom. *loco cit.* — Nu este, de asemenea, nevoe ca decretul regal să individualizeze terenul de expropriat, căci aceasta se rezervă lucrărilor de pe teren, ci este destul ca locul supus exproprierei să fie individualizat ca situație, intindere și calitate, așa că proprietarul să nu fie in dubiu asupra lucrului a cărui cesiune se cere Cas. rom., *loco cit.*

Plata despăgubirei.

Indemnizarea ce se dă proprietarului expropriat consistă într'o sumă de bani apreciată de comisia arbitrilor (art. 57, 58 L. de expropriere modif. prin legea din 9 Febr. 1900), și care trebue să se plătească înainte de deposedare (art. 481 C. civ. și 19 Constit.) „Indemnizările regulate astăzi de comisia de arbitri (înainte de juriu), se vor achită în mâna acelor în drept *înaintea luărei în posesiune*“, zice art. 63 din legea de expropriere, iar art. 20 § 2 din aceeaș lege dispune că hotărîrea de expropriere lipsește pe proprietar de dreptul de proprietate asupra fondului, *lăsându-i numai posesiunea până la plata indemnităței*“. Este adevărat că, în cazuri urgente, administrația poate fi pusă în posesiunea fondului expropriat înainte de plata indemnităței (art. 69 urm. L. din 1864), însă aceste texte sunt în contradicție cu art. 19 din Constituție, după care îndemnitatea trebue să fie *prealabilă* (1).

Dr. de retenție și acț. în revendicare.

Din împrejurarea că despăgubirea trebue să fie *prealabilă*, rezultă că proprietarul expropriat are, cel puțin după unii, dreptul de retenție până la plata despăgubirei sale, și poate chiar să revendice lucrul său dela Stat, comună sau județ, dacă el a fost deposedat fără îndeplinirea formalităților prescrise de lege. (Laurent, VI, 133 *in fine)*.

Rechiziții militare.

Legea din 20 Oct. 1864 nu vorbește decât de imobile; cât pentru mobile, ele nu pot fi expropriate, ci numai să fie rechiziționate, în caz de mobilizare parțială sau totală și manevre. (L. asupra rechizițiilor militare din 6 April 1906).

Prop. literară.

In lipsă de text, nici proprietatea literară, artistică și industrială nu poate fi expropriată. (Demolombe, IX, 559).

Dom. public.

De asemenea, nu sunt supuse exproprierei bunurile cari fac parte din domeniul public, precum sunt, de exemplu: terenurile necesare căilor ferate aflate în posesiunea Statului (2).

Dobândirea și perderea proprietăței.

Dobândirea proprietăței.

Proprietatea se dobândește: prin moștenire (art. 644, 650 urm.), prin donații între vii și testamente (art. 644,

---

(1) Am arătat *suprà* p. 258, *ad notam* că și art. 11 din legea drumurilor este anti-constituțional.

(2) Cas. rom. *Dreptul* din 1887, No. 34 și Bult. 1887, p. 222.

800 urm., 856 urm.), prin efectul obligaţiilor (art. 644, 942 urm.), prin accesiune sau incorporaţie (art. 482, 488 urm., 645), prin prescripţie achizitivă sau uzucapiune (art. 645, 1837 urm.), prin ocupaţie (art. 477, 645, 646, 648, 649), prin tradiţie, însă numai în unele cazuri (art. 644), prin perceperea fructelor de către un posesor de bună credinţă (art. 485, 486) şi în fine, prin efectul legei (art. 285, 338 şi 645). Mai toate aceste moduri de achiziţie fac parte din cartea III, cartea II neocupându-se decât de accesiunea şi perceperea fructelor.

Perderea proprietăţei.

Proprietatea se perde: prin înstrăinarea de bună voe (vânzare, donaţie, testament, ipotecă, etc.): prin accesiunea sau incorporarea lucrului la un alt lucru aparţinând altei persoane; prin confiscarea pronunţată de codul penal şi alte legi speciale (vezi *suprà* p. 256, nota 3); prin părăsirea de bună voe făcută de proprietar, când el este capabil de a dispune (art. 1122 urm., 1795); prin părăsirea lucrurilor mobile din partea proprietarului *(derelictio)*, când el le leapădă cu intenţia ca să devie proprietatea primului ocupant (¹); printr'un act al autorităţei competente, care ar scoate lucrul din comerţ; prin desfiinţarea totală a lucrului, rămânând dreptul de despăgubire proprietarului, în caz când faptul ar fi imputabil altuia (art. 998, 999), etc.

Animalele sălbatice.

Incât priveşte animalele sălbatice, a căror proprietate se dobândeşte prin ocupaţie (art. 648), proprietatea se perde prin redobândirea libertăţei lor naturale, care le face să redevie *res nullius* (²).

(¹) Cpr. L. 21 § 1 şi 2, Dig., *De adquirenda vel amittenda possessione*, *41*. 2, precum şi Dig., *Pro derelicto,* 41. 7, etc.

(²) Instit., *De divisione rerum*, 2. 1. § 12 şi L. 3 § 2, Dig., *De adquirendo rerum dominio*, 41. 1; art. 504 C. Calimach, etc.

Incât priveşte animalele, cari nu sunt nici sălbatice, nici domestice şi cari au obiceiul de a se strămutà din loc în loc, vezi *infrà* explic. art. 503.

Albinele. Art. 505 C. Calimach.

In privinţa albinelor, vezi art. 505 din codul Calimach (384 C. austriac modificat). „De vor zburà roii albinelor din ştiubeile proprietarului, zice textul menţionat din codul Calimach, până atunci numai se socotesc că sunt sub a lui stăpânire, până când se văd de către dânsul şi până când nu este cu anevoe prinderea lor, *donec in conspectu tuo est, nec difficilis ejus persecutio est* (Instit., *loco cit*). Drept aceea poate proprietarul să le ia şi de pe străină moşie, însă fără a pricinuì pagubă

Acţiunile cari isvorăsc din dreptul de proprietate.

Acţ. posesorii.

Proprietarul care ar fi turburat în liniştita sa posesiune, poate, dacă întruneşte condiţiile prescrise de lege, să se apere exercitând acţiunile posesorii. (art. 60 L. p. judecătoriile de ocoale din 1896 şi art. 31 L. din 1907) (1).

Revendicarea imobilelor.

Dacă el este despoiat de proprietatea sa, el poate să revendice lucrul său dela acel care-l deţine. Aceasta, bine înţeles numai în privinţa imobilelor, căci mobilele devenind proprietatea aceluia care le deţine cu bună credinţă, în baza unei prescripţii instantanee, nu pot fi revendicate decât la caz de furt sau perderea lor, şi aceasta numai în curgere de trei ani din ziua când s'au perdut sau când s'au furat (art. 1909) (2).

Acţ. petitorie.

Acţiunea în revendicare, care este sancţiunea dreptului

---

acelei moşii; iar dacă au scăpat din vederea lui, se cuvin apucătorului[2]. Cpr. art. 713 C. italian, 961—964 C. german, etc.

Impărţirea acţiunilor posesorii.

(1) Sunt două feluri de acţiuni posesorii: acţiunea în *complângere* şi acea în *reintegrare*. Acea dintâi are de obiect conservarea posesiunei şi împedicarea turburărilor cari emană dela terţii persoane, iar acea de a doua are de obiect redobândirea unei posesiuni perdute. *Spoliatus ante omnia restituendus est.* Imprejurările de fapt de natură a constitui o deposedare prin forţă sunt lăsate la suverana apreciere a judecătorilor. Cpr. Jud. ocol. Câmpina, *Dreptul* din 1902, No. 10. Executarea unei hotărîri judecătoreşti, chiar greşită de ar fi acea hotărîre, neputând fi considerată ca un act ilicit sau ca un act de violenţă, nu poate niciodată da loc la exerciţiul acţiunei în reintegrare. Judec. ocol. Urziceni (Ath. Dumitrescu), *Dreptul* din 1907, No. 83 (cu observ. noastră).

C. Calimach. Art. 486, 487.

(2) Vezi *suprà* p. 244, 245.— După art. 486 din codul Calimach (370 C. austriac), mobilele puteau fi revendicate, sub condiţia însă de a se arătà semnele cari deosebeau lucrul revendicat de alte lucruri de aceeaş specie. Aceste semne erau: materia, felul lucrului, forma sau mărimea lui, floarea, măsura, greutatea, etc.— Lucrurile cari nu puteau fi distinse unele de altele, când se amestecau cu lucruri de aceeaş specie, precum sunt: banii, de exemplu, nu puteau în genere fi revendicate, afară numai dacă existau astfel de împrejurări din care reclamantul puteà să dovedească dreptul proprietăţei sale, şi din care pâritul trebuià să ştie că nu erà volnic a-şi însuşi acel lucru (art. 487 C. Calimach, 371 C. austriac).

de proprietate (1), primește numele de acțiune *petitorie* (dela *petere*, a cere) și tinde a dovedi că reclamantul are în realitate dreptul de proprietate, prin opoziție la acțiunile *posesorii*, cari tind a dovedi că reclamantul are posesiunea lucrului. Acțiunea petitorie este deci relativă la fondul dreptului, pe când acea posesorie este relativă numai la posesiunea lucrului.

Act. negatorie și confesorie.

In fine, proprietarul poate să exercite o acțiune *negatorie* (*negativa in rem actio*) contra tuturor acelora cari ar pretinde a aveà vreun drept de servitute asupra fondului său. Acțiunea prin care s'ar pretinde existența unui drept de servitute se numește *confesorie* (*confessoria in rem actio*). Despre aceste acțiuni vom vorbi la titlul servituților.

Act. publiciană. Controversă.

Romanii mai aveau încă, pentru a apărà proprietatea, o acțiune numită *publiciană* (2). In dreptul vechiu, această acțiune aparțineà achizitorului unui lucru *mancipi*, de câteori formele mancipației sau a cesiunei judiciare nu fusese îndeplinite. In dreptul nou, ea se cuveneà achizitorului de bună credință, și se întemeià pe o ficțiune de proprietate și de uzucapiune, atunci când de fapt uzucapiunea fusese numai începută. Acțiunea *publiciană* este deci în dreptul Justinian aceea prin care achizitorul unui lucru prin tradiție și în virtutea unei juste cauze, puteà, la caz de deposedare, să-l revendice cu toate accesoriile sale, ca și cum uzucapiunea ar fi fost îndeplinită, cu toate că ea erà numai începută. Majoritatea autorilor susțin că acțiunea publiciană, întemeiată pe echitate, ar existà și astăzi, însă această soluție este inadmisibilă, pentrucă acțiunea menționată se întemeiază pe o ficțiune, considerând uzucapiunea începută ca îndeplinită, și știut este că numai legea poate înființà o proprietate fictivă și a o apărà printr'o acțiune (3).

---

(1) După expresia unui autor, acțiunea în revendicare nu este decât dreptul de proprietate afirmat înaintea justiției. Vezi raportul consilierului Potier în D. P. 1907. I. p. 144.

(2) Vezi asupra acestei materii, Appleton. *Hist. de la propriété prétorienne, et de l'action publicienne* (Paris 1889, 2 vol.).

(3) Cpr. Laurent, VI, 156; T. Huc. IV. 116; Baudry et Chauveau, 238; D. Cuculi, *Dreptul* din 1892, No. 60, p. 474, 475. Vezi și Aubry et Rau II, § 219 *ab initio*, p. 559 (ed. a 5-a). — *Contrà:* Demolombe, IX, 481; Troplong, *Prescription*, I, 230, p. 370 (ed. 4-a) și *Vente*, I, 235; Duranton, IV, 233 și XVI, 21.

Despre acțiunea în revendicare (1).

C. Calimach. Art 480.

„Impreună cu dritul ce are proprietarul unui lucru, zice art. 480 din codul Calimach (366 C. austriac), de a scoate din stăpânirea lucrului său pe orcare, este unit și dritul de a reclamà prin judecată lucrul său cel oprit de către altul, pornind împrotiva lui jalbă de reclamarisirea proprietăței lucrului său“. Orce proprietar este deci îndrituit a-și revendicà lucrul său dela acel care-l deține. Aceasta este sancțiunea dreptului de proprietate.

Definiție.

Acțiunea în revendicare este deci o acțiune reală (2), prin care orce proprietar deposedat de lucrul său îl cere înapoi dela acel care-l deține (3). Dacă lucrul revendicat este un imobil, acțiunea este reală imobiliară; dacă, din contra, se revendică un lucru mobil, în cazurile în care revendicarea mobilelor este admisă (art. 1909), acțiunea este reală mobiliară.

Definiția dată de codul Calimach (art. 480, nota 30)

Dr. roman și dr. vechiu.

(1) Vezi Dig., *De rei vindicatione*, 6. 1 și Cod, *De rei vindicatione*, 3. 32. Cpr. Accarias, *Précis. de dr. romain*, II, p. 818 urm. (ed. a 4-a). — Codul actual nu vorbește de acțiunea în revendicare. Art. 471 declară însă că acțiunile *cari tind a revendicà un imobil*, sunt imobile prin obiectul la care se aplică. Codul Calimach are mai multe dispoziții asupra acestei acțiuni (art. 480—494). Cpr. art. 4, § 6 C. Andr. Donici, art. 439 C. italian, 629 urm. C. olandez, etc.

(2) Acțiunile pe cari art. 1598, 1730, 5⁰ C. civ. și 817 urm. C. com. le califică de acțiuni în revendicare, nu sunt în realitate decât niște acțiuni personale în restituție. Cât pentru revendicarea de care vorbește art. 1730, 1⁰ *in fine*, ea este o acțiune reală, însă derivă dintr'un drept de amanet, iar nu dintr'un drept de proprietate. Cpr. Aubry et Rau, II, § 219, p. 561, nota 2; Baudry et Chauveau, 232 *in fine;* Planiol, I, 2445; Répert. Sirey, v⁰ *Revendication*, 3; Neagu, II, p. 477, No. 87.

(3) Vezi și definiția acțiunei în revendicare pe care o dă Codul Calimach (art. 480, nota 30).

Bezmanarul.

Și proprietarul embaticar poate exercità acțiunea în revendicare contra uzurpatorilor dreptului său. Jud. ocol. Voinești *Cr. judiciar* din 1906, No. 37. Embaticarul are *a fortiori* exercițiul acțiunilor posesorii. Cas. rom. *Dreptul* din 1903, No. 32 și Bult. 1903, p. 336. Știm, în adevăr, că embaticul sau bezmanul este un drept real. Vezi *suprà* p. 220, text și n. 1.

Revendicarea exercitată contra unui precarist.

şi art. 491 din acelaş cod[1], lasă a se înţelege că proprietarul puteà să revendice lucrul său dela orice detentor, chiar şi dela acel care ar fi posedat fondul în numele altuia, de exemplu: un chiriaş sau arendaş[2]. Această soluţie este adevărată şi astăzi, pentrucă după cum zice Pothier[3], proprietarul nu are niciun mijloc de a se asigurà dacă acest detentor posedă pentru dânsul sau pentru altul. Rămâne însă bine înţeles că dacă pârîtul declară că posedă pentru altul, reclamantul va trebui să pue în cauză pe acest din urmă. (Cpr. art. 1428)[4].

Dovedirea faptului posesiunei.

Dacă pârîtul acţionat în revendicare neagă faptul posesiunei, acest fapt trebue să se stabilească de reclamant, pentrucă nu se poate revendicà un lucru dela acel ce nu-l deţine. (Laurent, VI, 157 *in fine*).

Dovad. proprietăţei lucrului revendicat.

Reclamantul în revendicare va trebui să dovedească proprietatea sa asupra lucrului revendicat, conform dreptului

---

C. Calimach. Art. 491.

[1] Iată cum se exprimă art. 491 din codul Calimach (375 C. austriac): „Cel ce stăpâneşte un lucru pe numele altuia, poate a se apărà împrotiva jalbei de reclamarisirea proprietăţei lucrului, numind şi arătând prin dovezi vrednice de credinţă pe cel de mai înainte avutor".

Dr. roman. Controversă.

[2] La Romani, această chestiune erà controversată, însă Ulpian credeà că revendicarea puteà să aibă loc contra tuturor acelora cari se găseau în posesiunea lucrului, fie că ei posedau pentru dânşii, fie pentru alţii (L. 9 *in fine*, Dig., *De rei vindicatione*, 6. 1). Vezi Accarias, *Pr. de dr. romain*, II, 805, p. 821 (ed. a 4-a). De aceea, art. 439 din codul italian zice că proprietarul unui lucru este în drept a-l revendicà dela orice posesor sau detentor *(da qualsiasi possessore o detentore)*.

[3] Pothier, *Tr. du domaine de propriété*, IX, 298.

[4] Laurent, VI, 157 şi *Avant-projet de révision*, III, p. 50; Baudry et Chauveau, 233; Aubry et Rau, II, § 219, p. 562; Répert. Sirey, v° *Revendication*, 33 urm; Proudhon, Tr. *des droits d'usufrut*, etc., III, 1304, p. 162, 163 (ed. din 1836); Neagu, II, p. 477, No. 93. — Acel care deţine pentru altul va puteà însă cere a fi scos din cauză. Baudry et Chauveau, *loco cit.* — Acţiunea în revendicare introdusă în contra unui precarist, de exemplu: un chiriaş sau arendaş va întrerupe prescripţia faţă de adevăratul posesor pentru care posedă precaristul. Aubry et Rau, *loco cit.*, nota 4; Répert. Sirey, v° *Revendication*, 146; Baudry et Chauveau, *loco cit.* — Vezi însă Troplong, *Prescription*, II, 654; Leroux de Bretagne, *Nouv. traité de la prescription*, I, 562, p. 383.

comun, căci în lipsa unei asemenea dovezi, posesorul va dobândi câștig de cauză, chiar dacă el n'ar aveà niciun titlu, devremece el nu are nimic de probat. In adevăr, faptul că pârîtul n'ar aveà niciun drept asupra lucrului revendicat nu dovedește încă dreptul reclamantului(¹). „Cel ce pornește jalbă pentru reclamarisirea stăpânirei lucrului, zice art. 485 din codul Calimach (369 C. austriac), trebue să dovedească că pârîtul stăpânește lucrul din însuș a sa putere, și că lucrul acesta este drept al său“(²).

Modurile de dovedire a proprietăței. Acte declarative sau translative de proprietate.

Reclamantul trebue deci să dovedească proprietatea sa (art. 1169). Se naște însă întrebarea: cum se va face această probă? Mai întâi este cert că el poate să invoace în sprijinirea dreptului său orice acte cari recunosc existența acestui drept, fără a se distinge între actele numai declarative sau translative de proprietate(³).

Invocarea unui titlu.

Reclamantul va puteà, de asemenea, să invoace un titlu(⁴), adecă: să dovedească că a dobândit proprietatea lu-

---

(¹) Laurent, VI, 159 urm. și *Avant-projet*, III, p. 52; Planiol, I, 2448; Baudry et Chauveau, 235; Aubry et Rau, II, § 219, p. 562; T. Huc, IV, 114; Neagu, II, p. 477, No. 88 urm.; D. Cuculi, *Dreptul* din 1892, No. 60; Cas. rom. Bult. 1869, p. 198; Bult. 1871, p. 337; Bult. 1888, p. 550; Bult. 1891, p. 951 și 1898, p. 597; C. București și Craiova, *Dreptul* din 1885, No. 54 și din 1903, No. 37; C. Amiens și Nancy, D. P. 96. 2. 124. Vezi și t. VII a Coment. noastre, p. 111, 112, text și nota 1.

(²) Vezi și art. 488 din acelaș cod (372 C. austriac). Cpr. Cas. rom. S-a 1, Bult. 1880, consid. dela p. 43.

(³) Pothier, *Tr. du domaine de propriété*, IX, 323; Cas. fr. *Pand. Périod.* 1. 1905, p. 407; Sirey, 1905. 1. 331 și *Cr. judiciar* din 1906, No. 73; Planiol. I, 1097 (ed a 2-a), 2453 (ed. a 3-a); Aubry et Rau, II, § 219, p. 563, nota 7; Neagu, II, p. 479, No. 115.

Deoseb. între titlu și act.

(⁴) Nu trebue să confundăm expresiunile *titlu* și *act*, căci *titlul* este faptul juridic care transmite proprietatea când autorul este proprietar (art. 644), pe când *actul* este un înscris autentic sau privat, care constată existența titlului. Dacă titlul este solemn (de exemplu: donațiunea, ipoteca, convenția matrimonială, etc.), actul este cerut pentru însuș existența titlului *(ad solemnitatem)*, pe când în privința titlurilor nesolemne (de exemplu vânzarea, etc.), actul nu servește decât ca mijloc de probă *(ad probationem)*. Titlul poate deci să existe fără act, de exemplu într'un contract verbal, pe când actul nu erului revendicat în virtutea unui fapt juridic de natură a transmite proprietatea, de exemplu: contractul, donaţiunea, moştenirea(1), testamentul, etc.

Reclamantul poate să se folosească de titlurile produse de pârît, după cum şi acesta se poate folosi de acele produse de reclamant, fără a se violà prin aceasta maxima: *nemo cogitur edere contra se*(2).

Nu este însă nevoe ca pârîtul sau autorii lui să fi fost parte în titlul invocat de reclamant, regula *res inter alios acta* (art. 973) fiind aplicabilă numai la contracte, nu însă şi în materie de proprietate, în care actele cari o transferă au un efect *erga omnes*. Pârîtul n'ar puteà deci să conteste autoritatea titlului, propus de reclamant, la care el sau autorii lui n'ar fi luat parte, ci va puteà numai să-l combată prin alt titlu sau prin prescripţie(3). Proprietatea ar fi, în adevăr, veşnic şi puternic sdruncinată, după cum foarte bine zice Curtea de casaţie din Franţa, dacă contractele

---

poate să existe fără titlu. Cpr. Laurent, VI, 161; Thiry, III, 115. Instanţa chemată a se pronunţà asupra unei cereri de revendicare este singură competentă a se pronunţà asupra nulităţei invocate de părţi (Cas. rom. Bult. S-a 1, anul 1886, p. 111), şi această instanţă comite o omisiune esenţială când nu discută titlurile invocate de părţi. Cas. rom. Bult. 1890, p. 973.

(1) Acel care revendică o avere cu titlul de moştenitor, este dator să-şi dovedească mai întâi titlul său, şi apoi că autorul lui a fost proprietar în momentul morţei sale. Cas. rom. Bult. S-a 1, 1886, p. 427. Cpr. Planiol, I, 2449 (ed. a 3-a); Baudry et Chauveau, 235; Répert. Sirey, v⁰ *Revendication*, 49; Pand. fr., v⁰ *Propriété*, 690; Laurent, VI, 159; Neagu, II, p. 478, No. 107. Aceeaş soluţie este admisă în privinţa vânzărei şi a celorlalte titluri cari transmit proprietatea.

(2) Laurent, VI, 165; Cas. fr. D. P. 65. 1. 473; D. P. 68. 1. 418. — Dreptul de proprietate asupra unui imobil nu poate însă fi dovedit cu actele adversarului, sub cuvânt că dintr'însele ar rezultà un prisos de pământ, întrucât nu se dovedeşte că acel prisos este al reclamantului, sau că el a dobândit imobilul prin prescripţie. Cas. rom. Bult. S-a 1, 1882, p. 676.

(3) Planiol, I, 2455; Baudry et Chauveau, 246; Laurent, VI, 162; Aubry et Rau, II, § 219, p. 563, nota 7; Bonnier, *Tr. des preuves*, 508 *bis*, p. 441 (ed. Larnaude, 1888); Neagu, II, p. 480, No. 118; Cas. fr. Sirey. 1898. 1. 337 (cu nota lui A. Wahl); D. P. 1902. 1. 311.

menite a o stabilì n'ar puteà fi opuse decât acelora cari ar fi luat parte la ele.

Dovedirea proprietăţei prin presumpţii. Controversă.

Chestiunea este însă de a se şti dacă proprietatea imobiliară poate fi dovedită prin presumpţii de fapt, lăsate la aprecierea judecătorilor, fie din partea reclamantului, fie din partea pârîtului? Răspunsul nu poate fi decât afirmativ, de câte ori valoarea imobilului ce se revendică nu întrece suma de 150 lei(1). Dar arareori se va întâmplà ca un imobil să aibă o valoare atât de minimă. De cele mai multe ori el va aveà o valoare mult mai mare, şi atunci chestiunea nu este fără dificultate. Se susţine de unii că, în toate cazurile, proprietatea poate fi dovedită prin presumpţii, şi această soluţie se întemeiază mai cu seamă pe tradiţia veche(2), pe o necesitate practică şi pe împrejurarea că restricţiile legei în privinţa probei testimoniale şi a presumpţiilor se aplică numai la obligaţii, adecă la drepturi personale, nu însă şi la dovedirea dreptului de proprietate(3) care, după cum ştim, este un drept real, cel mai important din toate.

Cu toată tăria argumentelor cari militează în favoarea acestui sistem, credem totuş că el este inadmisibil, căci cu toate că probele fac parte din titlul obligaţiilor, totuş ele cuprinzând principii generale, sunt fără îndoială aplicabile nu numai contractelor, dar şi drepturilor reale în genere. Cât pentru argumentul istoric, el nu are mare valoare, pentrucă sistemul de probaţiune nu mai este astăzi organizat ca altă dată. Deosebirea de principii trebue deci să ne conducă la o soluţie deosebită (4). In legislaţia noastră avem un argument mai mult în favoarea sistemului riguros ce susţinem. In adevăr, după legea din 3 Aprilie 1882 (art. 6) asupra organizărei proprietăţei imobiliare în Dobrogea, în lipsă de titluri emanate dela autorităţile otomane, proprietatea poate fi stabilită prin martori, deci și prin presumpții (art. 1203 C. civ.)(1). Va să zică, iată că legiuitorul, acolo unde a voit, a lărgit sistemul probelor admis de codul civil. Conchidem dar că proprietatea imobiliară nu poate fi dovedită, nici de o parte, nici de alta, prin presumpțiuni sau martori, aceste probe nefiind admise decât în privința faptelor materiale constitutive ale posesiunei(2).

---

(1) Cas. rom. Bult. 1889, p. 581.

(2) Vezi în acest sens, Baudry et Chauveau, 239 urm.; Planiol, I, 1098 (ed. a 2-a), 2452, 2454 (ed. a 3-a). Cpr. Aubry et Rau, II, § 219, p. 564. 565; Pand. fr., v° *Propriété*, 695; Cas. fr. Sirey, 96. 1. 119. Vezi şi Cas. rom. Bult. S-a 1, anul 1881, p. 231; Bult. 1884, p. 263 şi *Dreptul* din 1884, No. 39.

(3) Cpr. Pothier, *Tr. du domaine de propriété*, IX, 323 urm.

(4) Cpr. Laurent, VI, 160, 172; E. Naquet, nota în Sirey, 73. 2. 49 urm.; D. Cuculi, *Dreptul* din 1892, No. 60, p. 475, 476; Cas rom. Bult. 1891, p. 951; Bult. 1901, p. 768.

Cazul când numai reclamantul a produs un titlu.

Presupunând acum că reclamantul singur a produs un titlu fie translativ, fie numai declarativ de proprietate, și că pârîtul nu are niciunul, se decide în genere că acțiunea în revendicare va fi admisă de câteori titlul revendicatului va fi anterior posesiunei pârîtului(3).

Cazul când atât reclamantul cât și pârîtul invoacă un titlu.

Dacă atât reclamantul cât și pârîtul invoacă un titlu de proprietate, doctrina distinge: 1⁰ sau titlul lor emană de la aceeaș persoană, și în asemenea caz, acela va dobândi câștig de cauză care va fi transcris mai întâi titlul său(4); 2⁰ sau titlul reclamantului și al pârîtului emană dela diferite persoane, și în asemenea caz, chestiunea este controversată.

---

(1) Vezi *suprà* p. 254.

(2) Vezi t. VII-a Coment. noastre, p. 250, text și nota 5. Cpr. Guillouard, *Prescription*, I. 433.

(3) Aubry et Rau, II, § 219, p. 563, 564; Planiol, I, 2452; Baudry et Chauveau, 244; Répert. Sirey, v⁰ *Revendication*, 56; Pand. fr., v⁰ *Propriété*, 706. Cpr. Cas. fr. D. P. 98. 1. 38; Sirey, 98, 1. 337 (cu nota lui A. Wahl).—*Contrà:* Laurent, VI, 170. Cpr. art. 588 din Ante-proectul de revizuire al lui Laurent, art. 488 C. Calimach (372 C. austriac), etc.

(4) Planiol, I, 2452: Baudry et Chauveau, 249; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 564; Répert. Sirey, v⁰ *Revendication*, 75; Pand. fr., *Propriété*, 763; Neagu, II, p. 480, No. 121. — In caz când niciun titlu n'ar fi fost transcris, se preferă pe acel care are un titlu anterior. Baudry et Chauveau, 249; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 564; Pand. fr., v⁰ *Propriété*, 763.

Dacă titlurile au fost transcris în aceeaș zi, acel care va aveà un număr de ordin anterior în registrele tribunalului va fi în genere preferat (argum. din art. 1820 C. civ), afară de cazul când s'ar stabilì în fapt că acest titlu a trecut înaintea celuilalt din eroare sau prin fraudă. Flandin, *Transcription*, II, 920 urm. Cpr. Troplong, *Transcription*, 192. In orice caz, art. 1779 dela ipoteci, după care ipotecile înscrise în aceeaș zi au acelaș rang, este inaplicabil în specie, pentrucă nu poate să existe concurență între două acte din care unul exclude pe altul. Flandin, *op. cit.*, II, 920.

Unii dau, în adevăr, precădere posesorului (¹), pentrucă: *in pari causa melior est causa possidentis* (²).

După alţii, reclamantul va puteà dobândi câştig de cauză, de câteori va puteà dovedì că autorul lui ar fi câştigat procesul contra autorului pârîtului, dacă contestaţia ar fi existat între ei, şi aceasta în virtutea regulei cunoscute: *„Nemo plus juris ad alium transferre potest quam ipse habet“* (³).

In fine, după ultimul sistem, preferinţa se va da titlului anterior în dată, titlurile stabilind o presumpţie egală (⁴).

Dacă presupunem, în fine, că reclamantul nu invoacă nici titlu, nici prescripţia, revendicarea va fi respinsă după rigoarea principiilor, pentrucă reclamantul nu şi-a dovedit dreptul său (⁵).

Prescripţia.

Reclamantul în revendicare poate să-şi întemeieze acţiunea sa pe prescripţia achizitivă sau uzucapiune, dovedind că ea s'a îndeplinit în persoana lui sau în acea a autorului lui, în care caz revendicarea va fi admisă. Posesiunea necesară spre a conduce la prescripţie poate fi dovedită cu martori (⁶). Dacă prescripţia nu este stabilită de reclamant,

---

(¹) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 564.— Laurent (VI, 171) ajunge la acelaş rezultat, deşi respinge argumentul tras din posesia pârîtului, care va dobândi câştig de cauză, pentrucă reclamantul nu şi-a dovedit dreptul său.

(²) L. 9, § 4, Dig., *De publiciana in rem actione,* 6, 2. Vezi şi L. 128, Dig., *De regulis juris antiqui*, 50. 17, unde se zice: *„In pari causa, possessor potior haberi debet“*. Această soluţie erà admisă şi prin art. 490 din codul Calimach (374 C. austriac).

(³) Planiol, I, 2452; Baudry et Chauveau, 250. Curtea de casaţie din Franţa zice, în această privinţă, că tribunalele se pronunţă după împrejurările şi documentele fiecărei cauze. *Pand. Périod.* 1907. 1. 350. Cpr. şi C. Besançon, *Pand. Périod.* 1900. 2. 100.

(⁴) Vezi nota în D. P. 66. 1. 5. Cpr. Cas. fr. D. P. 96. 1. 40; Sirey, 96. 1. 119; Sirey, 97. 1. 399 şi Sirey, 1907. 1. 451. Vezi asupra acestei controverse, Neagu, II, p. 480, No. 124 urm.

(⁵) Laurent, VI, 172.—După sistemul, pe care l-am combătut mai sus, se decide însă că pârîtul va fi menţinut în posesiunea sa, dacă această posesie este exclusivă şi bine caracterizată, chiar atunci când reclamantul ar invocà oarecari împrejurări de fapt de natură a face probabilă pretenţia sa. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 565; Baudry et Chauveau, 251; Planiol, I, 2452; Neagu, II, p. 481, No. 135, 136.

(⁶) Cpr. Répert. Sirey, v⁰ *cit.*, 49; Planiol, I, 2451; Laurent, VI, 168; Baudry et Chauveau, 236; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 562, sau nu întruneşte caracterele prescrise de lege (art. 1847 urm.), revendicarea va fi respinsă.

Invocarea prescripţiei de către pârît.

Prescripţia poate fi opusă şi de pârît ca mijloc de apărare (1). Acel care invoacă prescripţia trebue s'o dovedească cu toate caracterele ei, şi judecătorii de fond sunt suverani apreciatori ai caracterului posesiunei, fiind în drept a decide dacă există sau nu prescripţie (2).

Autor. lucrului judecat. Art. 1201.

Pârîtul va mai puteà încă să respingă acţiunea în revendicare printr'o excepţie trasă din autoritatea lucrului judecat, dacă a doua cerere este făcută între aceleaşi părţi, are acelaş obiect şi se întemeiază pe aceeaş cauză (art. 1201).

563; Cas. rom. Bult. S-a 1, 1880, p. 57; Trib. Râmnic-Sărat, *Dreptul* din 1882, No. 79. — Faptul din partea instanţelor de fond de a nu se pronunţà asupra probei testimoniale invocată de părţi, constitue o omisiune esenţială şi face ca decizia lor să fie casabilă. Cas. rom. Bult. S-a 1. 1874. p. 90.

(1) Cpr. Cas. fr. Sirey, 1907. 1. 451.

(2) Cpr. Cas. rom. Bult. S-a 1. 1881, p. 196; Bult. 1883. p. 245 şi *Dreptul* din 1883. No. 33; C. Bucureşti, *Dreptul* din 1897. No. 44. — Şi fiindcă vorbim de prescripţie, vom semnalà o deosebire importantă între codul actual şi codul Caragea. După acest din urmă cod, prescripţia *cu rea credinţă* de 30 ani n'ar constituì un titlu achizitiv de proprietate, ea putând fi invocată numai ca mijloc de apărare de către detentorul unui imobil, contra acelui care-l revendică. Vezi în acest sens, C. Bucureşti, *Dreptul* din 1884, No. 51; din 1885, No. 54, 63 şi 77; din 1886, No. 2 (cu o observaţie anonimă în sens contrar); *Dreptul* din 1888, No. 1; din 1897, No. 44, etc.—*Contrà:* Cas. rom. Bult. S-a 1-a 1886, p. 292 şi *Dreptul* din 1886. No. 26; Bult. S-a 1. 1887, p. 974 şi *Dreptul* din 1888. No. 1.

Deoseb. între codul actual şi codul Caragea.

Iată cum se exprimă, în această privinţă, art. 1940 din codul Calimach (1477 C. austriac). „Acel ce prin stăpânirea în termen de 30 sau 40 ani, au dobândit un lucru, nu este silit să arate mai mult titlul cel drept al stăpânirei sale. *Iar dacă s'au dovedit că stăpânirea lui au fost cu rea credinţă,* **niciodată nu-l poate dobândì“.** Astăzi, posesiunea chiar de rea credinţă, exercitată timp de treizeci ani în condiţiile statornicite de lege, conduce la proprietate.

C. Calimach. Art. 1940.

La Romani, de asemenea, prescripţia nu conferea decât o excepţie spre a se respinge acţiunea proprietarului, dacă nu-şi reclamà lucrul său în timpul determinat de lege: aşà că, după dreptul civil acel care prescrisese, nu puteà să-şi revendice lucrul său, dacă perduse posesiunea lui. Dreptul pretorian îi conferise însă în acest scop o acţiune utilă. Vezi Leroux de Bretagne, *Nouv. traité de la prescription,* 1. *Introduction,* p. 2, 3.

Dr. roman.

Excepţia trasă din autoritatea lucrului judecat poate fi propusă nu numai când a doua cerere se întemeiază pe acelaş titlu pe care se întemeiase şi acţiunea precedentă, dar şi în cazul când prima cerere ar fi fost făcută în termeni generali, fără arătarea vreunui titlu de achiziţie. Această excepţie nu mai poate însă fi opusă, în caz când prima cerere a fost făcută în baza unui titlu determinat de achiziţie, iar a doua în baza unui titlu deosebit, căci, în asemenea caz, ar lipsì unul din elementele lucrului judecat: identitatea de cauză (1).

Excepţia de garanţie. In fine, pârîtul poate să respingă cererea de revendicare, opunând reclamantului excepţia de garanţie, în toate cazurile în care acest din urmă ar fi obligat, fie personal, fie ca reprezentant al înstrăinărei, a respunde de evicţiunea ce ar atrage admiterea revendicărei. *Quem de evictione tenet actio, eumdem agentem repellit exceptio. (Qui doit garantir ne peut evincer)* (2).

Art. 565 Pr. civ. Un imobil poate fi revendicat, chiar dacă a fost cumpărat la mezat prin licitaţie publică, căci prin adjudecare nu se poate transmite vânzătorului mai multe drepturi decât aveà debitorul proprietar. *Nemo plus juris ad alium transferre potest quam ipse habet.* Ordonanţa de adjudecare, zice art. 565 din procedura revizuită la 1900, *trece adjudecatarului dreptul ce aveà şi urmăritul asupra bunului vândut.*

Art. 568 Pr. civ. Deci, dacă acest din urmă nu erà proprietar, cumpărătorul n'a putut să dobândească niciun drept. Tot ce s'a făcut însă, prin menţionatul text, este că imobilul vândut la mezat trece la cumpărător liber de orice privilegiu sau ipotecă, la care erà supus. Imobilul poate însă fi revendicat dela cumpărător de către adevăratul proprietar (3), *în termen* de *cinci ani* din momentul executărei ordonanţei de adjudecare, această prescripţie curgând în contra absenţilor, minorilor, interzişilor şi acelor puşi sub consiliu judiciar (art. 568 Pr. civ.) (¹).

---

(1) Répert. Sirey, v° *Revendication,* 126; Aubry et Rau, II, § 219, p. 569; C. Iaşi, *Dreptul* din 1887, No. 30. Cpr. L. 11 § 2 şi L. 14 § 2, Dig., *De exceptione rei judicatæ,* 44. 2.

(2) Vezi asupra acestui adagiu celebru, formulat de Denys Godefroy, t. VIII a Coment. noastre, p. 677, nota 1, precum şi t. VI, p. 206. — Astfel, acţiunea în revendicare este inadmisibilă când se exercită de acela care, în calitatea sa de reprezentant şi moştenitor al autorului înstrăinărei, este răspunzător de evicţiune. Trib. Vaslui, *Dreptul* din 1883, No. 20; Cas. rom. Bult. S-a 1, 1876, p. 386.

(3) Aceeaş soluţie erà admisă, cu toată controversa ce se ridicase asupra acestui punct, şi sub procedura veche (cpr. Cas. rom. *Dreptul* din 1874, No. 59 şi din 1876, No. 17; Bult. Cas.

S-a 1, 1876, p. 102; Bult. 1878, p. 27, etc.), cu această deosebire că prescripţia erà aceea a dreptului comun, adecă: de treizeci ani (art. 1890).

Neaplicarea în specie a art. 1890. Controversă.

(¹) Acţiunea în revendicare se prescrie deci, în acest caz, prin neexercitarea ei timp de *cinci ani* dela punerea în posesie a adjudecatarului. Se naşte însă întrebarea dacă, în celelalte cazuri, această acţiune se prescrie prin neexercitarea ei timp de trei zeci de ani, conform art. 1890 C. civ.? Dacă posesorul a posedat timpul necesar pentru a deveni proprietar, nu mai încape îndoială că acţiunea în revendicare va fi respinsă. (Vezi *suprà* p. 271). Ce trebue să decidem în cazul când posesorul n'a prescris imobilul revendicat? Chestiunea este controversată. In adevăr, după un sistem, proprietarul n'ar mai puteà exercità acţiunea în revendicare, dacă a lăsat să treacă treizeci de ani dela deposedarea sa, fără a o fi exercitat, deşi în acest timp pârîtul n'ar fi devenit proprietarul imobilului revendicat. Vezi Laurent, VI, 166 şi XXVI, 207. In acelaş sens sunt şi concluziile puse înaintea Curţei de casaţie din Franţa de către avocatul general Robinet de Cléry, raportul consilierului Alméras-Latour şi nota lui Beudant în D. P. 80. 1. 145 urm. şi în Sirey, 79. 1. 313. (Curtea de casaţie nu s'a pronunţat însă atunci asupra chestiunei).

După un alt sistem, mult mai juridic, admis mai în urmă de Curtea de casaţie din Franţa, se decide însă că art. 1890 nu se aplică acţiunei în revendicare exercitată de proprietarul deposedat de imobilul său, căci este de principiu, după cum ne atestă şi Pothier (*Propriété*, IX, 276), că proprietatea nu se perde prin neuz, această perdere nefiind admisă de lege decât în privinţa drepturilor reale desmembrate de proprietate, adecă: în privinţa uzufructului, uzului, abitaţiunei, servituţilor şi ipotecei (art. 557, 565, 639 şi 1800). In adevăr, dacă în specie acţiunea proprietarului ar fi respinsă, pentrucă n'a fost exercitată timp de treizeci de ani, ar urmà ca imobilul revendicat, care nu aparţine nici proprietarului, nici posesorului, să fie luat de Stat, în baza art. 646 C. civ., ceeace este inadmisibil. Aşà dar, proprietatea neperzându-se prin neuz, acţiunea în revendicare poate fi exercitată cât timp pârîtul nu justifică că a prescris imobilul revendicat. Acestea sunt adevăratele principii şi ele sunt consacrate de majoritatea autorilor. Vezi în acest din urmă sens, Planiol, I, 2447 (ed. a 3-a); T. Huc, XIV, 434; Aubry et Rau, t. II, § 210, p. 475, 476, nota 4; § 219, p. 568 (ed. a 5-a) şi t. VIII, § 772, p. 429, (ed. a 4-a);

Dreptul vechiu al Moldovei.

Dreptul vechiu al Moldovei aveà, în această privință, o dispoziție cu mult preferabilă, care asigurà și consolidà proprietatea imobiliară. Se făceau, în adevăr, publicații de șase luni, în care timp toți acei ce pretindeau vreun drept asupra imobilului ce se vindeà la mezat, trebuiau să se arate și să-și valorifice drepturile lor, *sub pedeapsă de a nu li se mai ține în samă* (1).

Modurile de exercitare ale acț. în revendicare.

Acțiunea în revendicare se poate exercità atât pe calea unei acțiuni principale, cât și în mod incidental, pe cale de contestație la urmărire, sau cu ocazia formărei unei hotărnicii (art. 19 Regul. p. hotărnicii din 28 Februarie 1868, modificat prin legea din 10 Iunie 1897) (2).

Acțiunea în revendicare din partea comuniștilor.

Acțiunea în revendicare presupune un imobil cert și determinat *in ipso individuo;* de unde rezultă că acei cari au numai un drept de coproprietate asupra unui imobil, nu vor puteà exercità acțiunea în revendicare în privința părței indivize ce le aparține, decât numai în urma efectuărei împărțelei (3).

Efectele act. în revendicare.

Această acțiune are de efect, când isbutește, restituirea imobilului revendicat *cum omni causa*, adecă: cu toate accesoriile sale (4) și fructele produse de dânsul (5).

Baudry et Tissier, *Prescription*, 594; Guillouard, *Idem*, I, 535 și II, 633; Colmet de Santerre, VIII, 369 *bis*, V urm.; F. Herman, *C. civil annoté*, IV, art. 2262, No. 11 urm.; Répert. Sirey, v⁰ *Prescription (mat. civile)*, 1403 urm.; Pand. fr., *eod.* v⁰, 1693; Naquet, nota în Sirey, 1906. 1. 505; Lacour, *Revue critique*, t. 10, anul 1881, p. 34 urm.; Cas. fr. D. P. 1907. 2. 141 (v. raportul consil. Potier) și *Dreptul* din 1908, No. 9 (cu observ. noastră).

(1) Vezi art. 605 C. Calimach și art. 10 al sobornicescului hrisov din 1785, modificat la 1839 de către obșteasca obișnuită adunare, publicat în Codul judiciar p. tribunalele din Moldova (Colecția Pastia), p. 170 urm.

(2) Trib. Râmnic-Sărat, *Dreptul* din 1882, No. 79. — S'a decis însă că imobilul dotal nu poate fi revendicat pe cale incidentală, cu ocazia acțiunei în restituirea dotei. Cas. rom. Bult. S-a I, 1880, p. 296.

(3) Cpr. C. București, *Cr. judiciar* din 1894, No. 3 și 5. — Vezi însă Cas. fr. D. P. 1907. 1. 313. Vezi și *suprà* p. 232, *ad notam*.

(4) Dacă posesorul a înstrăinat cu rea credință lucrurile mobile accesorii supuse restituirei, el va restituì valoarea lor integrală, chiar dacă le-ar fi vândut cu un preț mai mic (cpr. art. 995). Aubry et Rau, II, § 219, p. 567; Baudry et Chauveau, 258; Neagu, II, p. 482, No. 150.

(5) Numai posesorul de bună credință câștigă proprietatea fruc-

Cazurile în cari posesorul restitue echivalentul lucrului.

Sunt însă cazuri în care posesorul nu va restitui însuş lucrul, ci echivalentul lui. Astfel, în caz de exproprierea imobilului revendicat în timpul posesiunei, pârîtul va restitui proprietarului indemnitatea ce a primit (1). In principiu, el va fi chiar liberat, dacă lucrul a perit prin caz fortuit sau forţă majoră (art. 1156) (2).

Cazul când posesorul a vândut imobilul şi cumpărătorul l-a prescris.

Dacă posesorul, care erà de rea credinţă, a vândut imobilul, şi dacă noul cumpărător a dobândit proprietatea lui prin prescripţie, vechiul proprietar deposedat nu mai are nicio acţiune contra acestui cumpărător. El nu mai poate să revendice lucrul nici dela vânzător, pentrucă posesiunea sa a încetat. Posesorul de rea credinţă care a înstrăinat lucrul, poate însă, cât timp n'a prescris proprietatea lui, să fie obligat a despăgubì pe vechiul proprietar deposedat, pentrucă a vândut un lucru ce nu-i aparţineà. El va fi însă la adăpost de orice acţiune, în caz când n'ar fi înstrăinat lucrul şi ar fi prescris proprietatea lui (3).

Perirea imobilului prin caz fortuit.

Pârîtul mai poate încă fi în imposibilitate de a restituì imobilul revendicat, când el a perit în totul sau în parte prin caz fortuit. In asemenea caz, trebue să distingem,

---

telor şi, ca atare, nu este ţinut la restituirea lor. Vezi *infrà* explic. art. 485 urm. — Posesorul câştigând fructele naturale prin deslipirea lor de lucrul care le produce, fructele prinse de rădăcini aparţin şi se restituesc proprietarului. *Fructus pendentes pars fundi videntur* (L. 44, Dig., *De rei vindicatione*. 6. 1). Cpr. Demolombe, IX, 583; Marcadé. II, 417.

(1) „Acţiunile de revendicare de *protimisis* şi orice acţiuni reale, zice art. 25 din legea de expropriere dela 20 Octombrie 1864, nu vor puteà oprì exproprierea, nici împedicà efectul ei. Dreptul reclamanţilor se va transportà asupra preţului". Dreptul *de protimisis*, de care vorbeşte acest text, nu mai există astăzi. Vezi asupra acestei instituţii împrumutată dela dreptul roman bizantin, t. VIII al Coment. noastre, p. 617 urm. şi 866.

Răscoalele ţărăneşti. Forţă majoră.

(2) Insurecţiile revoluţionare (răscoalele ţăranilor) sunt un caz de forţă majoră, după cum incontestabil este şi războiul. Aceste două evenimente trebuesc asimilate din cauza identităţei de raţiune, şi ele constituesc un caz de forţă majoră, pentrucă părţile nu le-au putut prevedeà, nici au avut putinţa de a le prevenì. C. Bucureşti, *Dreptul* din 1907, No. 85. Vezi asupra cazului fortuit sau forţei majore, t. V a Coment. noastre, 186; t. VI, p. 347 urm.; t. VIII, p. 644, nota 2, etc.

(3) Laurent, VI, 174. Cpr. art. 439 C. italian, art. 494 C. Calimach (378 C. austriac), etc.

ca și la Romani: sau posesorul este de bună credință, și atunci el nu răspunde de cazul fortuit, chiar dacă perderea lucrului este posterioară cererei în judecată, pentrucă este de principiu că nimeni nu răspunde de întâmplările fortuite (L. 2, *in fine*, Dig., *De regulis juris antiqui*, 50. 17); sau el este de rea credință, și atunci datorește daune dela cererea în judecată (L. 15 § 3, Dig., *De rei vindicatione*, 6. 1; L. 40, Pr., Dig., *De hereditatis petitione*, 5. 3). (Cpr. art. 1156) (¹).

Perirea imobilului prin faptul posesorului. Răspunderea lui.

Dacă imobilul a perit prin faptul posesorului, în urma cererei în judecată, el este totdeauna responsabil, fie că a fost de bună sau de rea credință; dacă perderea nefortuită este anterioară chemărei în judecată, posesorul de rea credință este responsabil pentru tot, iar acel de bună credință numai până la concurența folosului tras de dânsul (²).

Dr. roman.

La Romani, posesorul violent și clandestin erà de drept în întârziere ca și furul, *quia ex ipso tempore delicti plus quam frustator debitor constitutus est* (L. 19 *in fine*, Dig., *De vi et de vi armata*, 43. 16). Această soluție nu mai este adevărată astăzi, pentrucă întârzierea de drept nu poate să existe decât în baza unei legi și, în dreptul modern, numai furul este de drept în întârziere (art. 1156 § 3, 1909) (³).

Cheltuelile ce trebue să se plătească pâritului.

Cât pentru chestiunea de a se sti când și în ce măsură pâritul condamnat la delăsarea imobilului revendicat este îndrituit a cere restituirea cheltuelilor făcute de dânsul cu ocazia conservărei, îmbunătățirei sau înfrumusețărei fondului (⁴), ea urmează a fi deslegată după natura acestor cheltueli.

(¹) Laurent, VI, 175; Baudry et Chauveau, 256; Répert. Sirey, v⁰ *Revendication*, 129; Aubry et Rau, II, § 219, p. 566; Neagu, II, p. 482, No. 145 urm. Cpr. Van Wetter, *Cours de dr. romain*, I, § 203, p. 291 urm.

(²) Baudry et Chauveau, 257, și autorii *suprà* citați.

(³) Laurent, *loco cit.* — *„Semper enim fur moram facere videtur"*. (L. 8, § 1 *in fine*, Dig., *De condictione furtiva*, 13. 1).

Cheltuelie sau impensele la cari pâritul poate să aibă drept.

(⁴) Legea actuală recunoaște deci, ca și dreptul roman, trei feluri de cheltueli sau impense, cari pot da loc la restituire (cpr. art. 539, 766, 771; 997, 1345, 1346, 1377, 1574, 1618 C. civ., etc), și anume: 1⁰ cheltuelile *necesare (impensæ necessariæ)*, adecă: acele făcute pentru conservarea lucrului și fără care lucrul ar fi perit, *quæ, si factæ non sint, res aut peritura, aut deterior futura sit* (L. 79, Pr., Dig., *De verb. significatione*, 50, 16 și art. 432 C. Calimach, 331 C. austriac); 2⁰ cheltuelile

Cheltuelile necesare.

Incât privește cheltuelile *necesare* făcute de pârît pentru conservarea lucrului, ele trebue să-i fie restituite în totul de către proprietarul revendicant, căci altfel acest din urmă s'ar înavuțì în dauna posesorului, ceeace este contrar echităței (L. 206, Dig., 50, 17). Posesorul are drept la restituirea acestor cheltueli, chiar când ele n'ar fi fost folositoare proprietarului din cauza peirei lucrului prin caz fortuit, în urma facerei lor (1), și fără a se distinge în genere dacă pârîtul erà de bună sau de rea credință în momentul când le a făcut (argum. din art. 997) (2).

---

utile (impensæ utiles), adecă: acele cari deși nu au de scop conservarea lucrului, totuș au de efect îmbunătățirea lui (L. 79, § 1, Dig., *loco cit.*). Art. 771 din codul civil numește aceste cheltueli: *ameliorațiuni*. Aceste îmbunătățiri nu trebuesc confundate cu construcțiile noui, cari sunt cârmuite de art. 494; 3° cheltuelile de agrement sau de simplă plăcere, după cum le numește art. 1346 C. civ. *(impensæ voluptuariæ)*, sau acele făcute numai spre desfătarea și împodobirea lucrului, după cum se exprimă art. 433 din codul Calimach (322 C. austriac), adecă acele cari au de scop înfrumusețarea lucrului, fără a-i mărì valoarea, *quæ speciem duntaxat ornant, non etiam fructum augent, ut sunt: viridia, et aquæ salientes, incrustationes, loricationes, picturæ*, etc. (L. 79 § 2, Dig., *loco cit.*). Teoria acestor cheltueli sau impense se întemeiază pe regula de drept natural că nu este permis nimănui de a se înavuțì în detrimentul altui. „*Jure naturæ æquum est, neminem cum alterius detrimento et injuria fieri locupletiorem*". (L. 206, Dig., *De regulis juris antiqui*, 50, 17). Cpr. Laurent, VI, 176; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 569, nota 30. Vezi asupra acestor cheltueli, t. III, partea II a Coment. noastre, la art. 760, 769; t. V, p. 337 urm.; t. VII, p. 280, nota 1; t. VIII, p. 443, nota 2 și p. 691, 692, etc.

(1) Planiol, I, 2457; Baudry et Chauveau, 260; Laurent, VI, 176; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 569, text și nota 32; Répert. Sirey, v° *Revendication*, 136; Neagu, II, p. 483, No. 154. — Vezi însă Demolombe, IX, 687.

(2) Demolombe, IX, 686 și autorii *suprà* citați. Cpr. L. 38, Dig., *De hereditatis petitione*, 5, 3; L. 3, Cod, *De rei vindicatione*, 3, 32, după care posesorul de rea credință nu erà în drept a fi despăgubit, decât atunci când cheltuelile făcute de dânsul erau indispensabile, *nisi necessarios sumptus fecerit*. Incât privește codul Calimach, vezi art. 432 și 439 (331, 336 C. austriac). — Rămâne însă bine înțeles că posesorul *de rea credință*, nu poate să aibă vreun drept la repetiția cheltuelelor necesare, pe care un caz fortuit le-ar fi făcut să dispară,

Cheltuelile de întreţinere.

Cu toate acestea cheltuelile de întreţinere, deşi sunt necesare, fiind considerate ca o sarcină a fructelor, nu dau loc la nicio restituţie în favoarea posesorului de bună credinţă care, în baza bunei sale credinţe, este scutit de restituirea fructelor (art. 485). Cheltuelile de întreţinere sunt, deci, în sarcina posesorului de bună credinţă, pentrucă el se foloseşte de dânsele, şi nu se poate zice că proprietarul se înavuţeşte în dauna lui. Incât priveşte însă pe posesorul de rea credinţă, el fiind obligat la restituirea fructelor, trebue să aibă drept la plata cheltuelilor făcute de dânsul cu ocazia întreţinerei lucrului, pentrucă altfel proprietarul s'ar înavuţi în dauna posesorului (¹).

Cheltuelile utile.

Cheltuelile utile, *ameliorațiunile*, după cum le numeşte art. 771 C. civ., adecă: acele cari au de scop îmbunătăţirea şi sporirea valorei lucrului, pot fi cerute dela proprietarul revendicant, însă numai până la concurenţa sumei cu care fondul a dobândit o valoare mai mare *(plus-valuta)*, căci numai în această limită proprietarul se foloseşte de ele (²).

Valoarea ce fondul a putut câştigà prin facerea unor cheltueli utile, se va calculà după valoarea lucrului în momentul restituirei, căci numai atunci proprietarul se foloseşte de îmbunătăţirea fondului său (³).

Neaplic. în specie a art. 494 C. civ.

Proprietarul revendicant va restituì cheltuelile utile în limitele mai sus arătate, nu numai posesorului de bună cre-

---

dacă el nu dovedeşte că lucrul ar fi perit şi în mânile proprietarului, pentrucă, în asemenea caz, el răspunde de cazul fortuit (cpr. art. 1156 § 2). Aubry et Rau, II, § 219, p. 569, 570, nota 33; Laurent, VI, 176; Baudry et Chauveau, 260; Répert. Sirey, v⁰ *Revendication*, 137; Demolombe, IX, 686. Cpr. L. 38, Dig., *De hereditatis petitione*, 5. 3.

(¹) Laurent, VI, 176 *in fine* şi 238; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 570; Baudry et Chauveau, 260; Répert. Sirey, v⁰ *cit.*, 138; Neagu, II, p. 483, No. 156; C. Paris, D. P. 56. 2. 143.

(²) Cpr. C. Bucureşti, *Dreptul* din 1900, No. 78 şi *Cr. judiciar* din acelaş an, No. 76 (în privinţa bărbatului uzufructuar al dotei); Cas. fr. D. P. 87. 1. 305; *Pand. Périod.* 87. 1. 230; Planiol, I, 2457; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 570; Laurent, VI, 177; Baudry et Chauveau, 271, şi toţi autorii. Vezi şi nota 27 de sub art. 432 din codul Calimach, care face parte din lege.

(³) Vezi autorii *suprà* citaţi, şi nota 27 de sub art. 432 C. Calimach.

dință. dar și acelui de rea credință, art. 494 privitor la construcțiile noui. nefiind aplicabil în specie (1).

Cheltuelile voluptuare.

Incât privește cheltuelile de agrement sau de simplă plăcere (art. 1346 C. civ.), cari n'au avut de rezultat sporirea valorei fondului, păritul, fie el de bună sau de rea credință, nu poate să ceară plata lor. ci are numai dreptul de a luà *(jus tollendi)* obiectele ce pot fi ridicate fără degradarea fondului. și care-i pot fi de un folos oarecare (argument din art. 539 C. civ.) (2).

Păritul n'ar puteà însă să ridice lucrurile cari n'ar fi de niciun folos, numai pentru a jigni pe proprietarul revendicant. căci nu trebue să se înlesnească răutatea oamenilor. *Malitiis non est indulgendum*. (L. 38 *in medio*, Dig., *De rei vindicatione*, 6. 1.) (3).

Neaplicarea în specie a art. 1910.

Proprietarul revendicant nu poate nici într'un caz să fie obligat a restitui păritului prețul ce acest din urmă ar fi plătit pentru dobândirea imobilului la a cărui delăsare el este condamnat, chiar dacă imobilul ar fi fost cumpărat la mezat public, art. 1910 nefiind aplicabil în specie. In adevăr, dacă proprietarul este, după cum am văzut, ținut la oarecari prestații către posesorul imobilului, aceste restituiri se întemeiază pe echitate, care nu permite ca cineva să se înavuțească în dauna altuia. Or, în specie, nu se poate zice că

Dr. roman.

(1) Planiol, I, 2457 și autorii *suprà* citați. — La Romani, din contra, posesorul de rea credință. care făcuse cheltueli utile, aveà dreptul de a ridicà numai ceeace se puteà luà fără degradarea fondului. „*Sin autem utiles sunt, licentia eis permittitur sine læsione prioris status rei eis auferre*". (L. 5 *in fine*, Cod. *De rei vindicatione*, 3. 32; L. 37. Dig., *De rei vindicatione*, 6. 1; L. 7 § 12. Dig., *De adquirendo rerum dominio*, 41, 1, etc.). Cpr. art. 432 C. Calimach. text și nota 27. — Numai în materie de petiție de ereditate, posesorul de rea credință erà pus, în privința cheltuelilor utile, pe aceeaș treaptă cu posesorul de bună credință (L. 38. Dig.. *De hereditatis petitione*, 5. 3).

(2) Planiol, I, 2457; Baudry et Chauveau, 262; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 570; Répert. Sirey. v° *cit.*, 142; Laurent. VI, 178, și toți autorii. Cpr. art. 433 C. Calimach (332 C. austriac), art. 636 C. olandez, etc.

(3) Baudry et Chauveau. 262; Aubry et Rau. *loco cit.*, p. 571; Laurent. VI, 178 *in fine;* Répert. Sirey, v° *Revendication*, 142; Neagu, II, p. 483, No. 160. Cpr. art. 226 C. german.

proprietarul s'a înavuțit prin faptul că posesorul a plătit, fie chiar de bună credință, prețul imobilului unui vânzător, care nu erà proprietar (¹). Posesorul va aveà însă, în asemenea caz, acțiunea în garanție contra vânzătorului, și acest din urmă va puteà fi condamnat la restituirea prețului primit, și chiar la daune. „Cel cu bună credință stăpânitor, zice art. 434 din codul Calimach (333 C. austriac), poate să ceară dela cel mai înainte avutor prețul lucrului dat, iar nu dela proprietarul lucrului".

Restituirea sumelor plătite de posesor p. degrevarea imobilului.

Rămâne însă bine înțeles că posesorul va aveà drept la sumele pe cari el le ar fi plătit pentru degrevarea imobilului de sarcinile reale de care el erà afectat, căci aceste sume folosesc direct proprietarului revendicant și l-ar înavuțì, dacă nu le ar restitui (²).

Neopunerea proprietarului a contractelor de închiriere încheiate de posesor.

In caz când posesorul ar fi închiriat sau arendat imobilul revendicat, contractul de arendă n'ar legà pe proprietarul care a dobândit câștig de cauză, chiar dacă acest contract ar fi fost transcris (art. 722, 10⁰), pentrucă izbutirea acțiunei în revendicare dovedește că posesorul nu aveà niciun drept asupra imobilului revendicat (³).

Desființarea sarcinilor reale.

Tot astfel, vor fi desființate și sarcinile reale, precum: ipotecile și altele, constituite de posesor în timpul posesiunei sale, pentrucă el nefiind proprietar, n'a putut conferì mai multe drepturi decât aveà. *Resoluto jure dantis, solvitur jus accipientis* (art. 1770).

Dr. de retenție. Controversă.

Ne a mai rămas de discutat o ultimă chestiune controversată, și anume: dacă posesorul, care are dreptul la întoarcerea cheltuelilor necesare și utile, în limitele mai sus expuse, are sau nu dreptul de a reține imobilul până la plata acestor cheltueli (⁴).

(¹) Baudry et Chauveau, 263; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 571; Laurent, VI, 179; Répert. Sirey, v⁰ *cit.*, 143; Neagu, II, p. 483, No. 162.

(²) Répert. Sirey, v⁰ *cit.*, 144, și autorii *suprà* citați.

(³) Baudry et Chauveau, 264, nota 4 (p. 190); Laurent, VI, 180; Neagu, II, p. 483, 484, No. 165.

Definiția dr. de retenție.

(⁴) Dreptul de retenție poate fi definit: dreptul ce are debitorul de a reține lucrul datorit, până ce creditorul îi va plătì ceea ce-i datorește în vederea lucrului reținut. Acest drept nu este decât o excepție de dol. El garantează, în unele cazuri numai (acele anume statornicite de lege), pe debitor contra

Deoseb. între dr. roman şi dreptul actual.

La Romani, posesorul puteà să exercite dreptul de retenţie asupra imobilului revendicat(¹). El nu mai poate însă exercità acest drept în legislaţia actuală, pentrucă garanţiile şi cauzele de precădere admise de lege, fiind de strictă interpretare, retenţia nu poate fi admisă, după rigoarea principiilor, decât în cazurile anume statornicite de lege(²), adecă: în cazurile art. 509, 771, 1322, 1323, 1377, 1444, 1618, 1619, 1694, 1700 C. civ., 590 C. com., etc.

Cu toate acestea chestiunea este foarte controversată, şi unii conferă acest drept excepţional nu numai posesorului de bună credinţă, dar şi acelui de rea credinţă(³), iar alţii nu-l conferă decât posesorului de bună credinţă (⁴).

In fine, după un alt sistem, tribunalele ar puteà admite dreptul de retenţie în favoarea unui posesor de bună credinţă, de câteori reclamantul în revendicare n'ar înfăţişà

---

dolului creditorului, care contravine bunei credinţe, căutând a-şi primì plata fără a-şi îndeplinì el însuş obligaţiile sale. Ca atare, acest drept ar fi trebuit să fie admis în toate cazurile în cari există o conexitate firească sau legală între creanţă şi datorie, aşà cum dispun anume cele mai multe legislaţii străine. Vezi *infrà* p. 282, nota 1. Vez vol X p. [illegible]

(¹) L. 65. Pr. Dig., *De rei vindicatione*, 6. 1. Cpr. Instit., *De divisione rerum*, 2. 1, § 30. Incât priveşte cazurile în cari dreptul de retenţie puteà fi exercitat sub codul Calimach, vezi art. 436, 859, 1221, 1424, 1478, 1480, 1482, 1528, 1541, 1746, etc. din acest cod.

(²) Laurent, VI, 181 şi XXIX, 284 urm., 293, 294, 298; Mourlon, III, 1246 şi *Examen critique du Comment. de Troplong sur les privil. et les hypothèques*, 231 urm., p. 727 urm., (ed. din 1855); Baudry-Lacantinerie, III, 1054; Baudry et Chauveau, 367; Reverchon, *Revue pratique*, anul 1874, t. 37, p. 137; P. Pont, *Petits contrats*, II, 1298, p. 715 (ed. din 1867); Cabrye, *Droit de rétention*, 67 urm., p. 107 urm. şi 119 (ed. din 1860); Dem. D. Stoenescu, *Dreptul* din 1908, No. 7, p. 51; C. Bucureşti, *Dreptul* din 1884, No. 25; C. Bastia, D. P 46. 2. 110; Sirey, 48. 2. 10.

(³) Demolombe, IX, 682.

(⁴) Marcadé, II, 430; Troplong, *Privil. et hypothèques*, I, 260 urm.; Duranton, IV, 382; C. Iaşi, *Dreptul* din 1885, No. 85; C. Bucureşti, *Dreptul* din 1891, No. 33 şi *Cr. judiciar* din 1906, No. 38 şi 51; C. Grenoble şi Douai, D. P. 62. 2. 41; D. P. 91. 2. 222 şi alte decizii citate de Aubry et Rau, III, § 256 *bis*, p. 192 nota 13 (ed. a 5-a). Acest sistem este formal admis în codul italian (art. 706) şi în codul olandez (art. 630).

garanţii îndestulătoare de solvabilitate. Pentru aceasta trebue însă să existe conexitate între lucrul reţinut şi creanţa retentorului (1).

„Considerând, zice Curtea de casaţie, că nu este exact a se zice că dreptul de retenţie nu se poate acordà decât atunci când este anume fixat prin lege şi cerut expres de părţi; că, dimpotrivă, acest drept este lăsat la aprecierea judecătorului de a-l acordà de câteori, fiind vorba de un *debitum cum re junctum*, pentru motive de echitate, el îl găseşte necesar spre a ocrotì realizarea eficace a despăgubirilor ce el acordă, etc" (2).

Este însă de observat că niciun text de lege nu conferă judecătorilor această putere discreţionară, pe care o admite Curtea de casaţie, şi este cam periculos, precum foarte bine zice un autor (3), de a da judecătorului dreptul de a dispune după bunul său plac de un drept real, de un fel de cauză de preferinţă, în favoarea sau în contra cre-

---

Dr. străin.

(1) Unele legislaţii străine sunt exprese în această privinţă. Cpr. art. 224 din codul federal al obligaţiilor dela 1881 (Elveţia), art. 273 C. german, etc. După acest din urmă text, acel care este obligat a restituì un lucru este în drept a-l reţine, în cazurile în care conservarea acestui lucru a făcut să se nască în favoarea sa o creanţă rezultând din impense sau cheltueli, ori din daune cauzate prin acest lucru. Dreptul de retenţie *(Zurückbehaltungsrecht)* este însă exclus de câteori debitorul s'a pus în posesia lucrului printr'un fapt ilicit. Creditorul poate respinge dreptul de retenţie, oferind o siguranţă. Această siguranţă nu poate însă consistà într'o cauţiune *(durch Bürgen)*. Vezi asupra dreptului de retenţie în dreptul german, Ernst Barre, *Bürgerliches Gezetzbuch und Code civil*, § 73; Saleilles, *Théorie générale de l'obligation*, No. 19 urm., p. 18 urm. (ed. a 2-a), etc.

(2) Cas. rom. Bult. S-a 1, 1883, p. 677 şi *Dreptul* din 1883, No. 63; C. Bucureşti, *Dreptul* din 1894, No. 68; Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1896, No. 30. Cpr. C. Galaţi, *Dreptul* din 1907, No. 79. Vezi în diferite sensuri, Aubry et Rau, II, § 204, p. 395 şi III, § 256 *bis*, p. 189 (ed a 5-a); Demolombe, IX, 682 *in fine;* Demante, t. II, 392 *bis* VII şi t. IX, No. 5 *bis* IV urm.; Lyon-Caen et Renault, *Tr. de dr. commercial*, III, 498; Guillouard, *Dr. de rétention*, 41, 47, 51 urm.; Baudry et Loynes, *Privil. et hypothèque*, I, 232 urm.; Répert. Sirey, v⁰ *Rétention*, 74 şi numeroasele autorităţi citate acolo; Degré, *Dreptul* din 1884, No. 52 şi *Scr. juridice*, I, p. 468 urm. Vezi asupra acestei controverse, Beudant, *Suretés personnelles et réelles*, I, p. No. 243 urm., p. 210 urm.; Neagu, II, p. 508, No. 27 urm., etc.

(3) Cabrye, *op. cit.*, No. 69, p. 116, 117 (ed. din 1860).

ditorului. Conchidem, deci, că posesorul, fie chiar de bună credință, nu poate să reție imobilul până la plata impenselor ce-i datorește proprietarul, și că acest drept excepțional trebue strict mărginit în limitele legei(1).

Despre accesiune în genere.

Art. 482. — Proprietatea unui lucru, mobil sau imobil, dă drept asupra tot ce produce lucrul și asupra tot ce se unește, ca accesoriu, cu lucrul, într'un mod natural sau artificial. Acest drept se numește drept de accesiune. (Art. 483 urm., 629, 645, 903 urm., 1324 urm., 1396, 1750, 1777, 1824 C. civ. Art. 544 C. fr.).

Tranziție.

Art. 482 servește de tranziție și anunță că legiuitorul are să se ocupe în capitolul următor despre accesiune.

Accesiunea se întemeiază pe ideea că proprietatea unui lucru principal atrage proprietatea unui alt lucru zis accesoriu, pentrucă acest din urmă este o dependință a celui dintâi. *Accessio cedit principali*, sau *accessorium sequitur principale*. (L. 19 § 13, Dig., *De auro, argento*, etc., 34, 2).

Critica legei.

Teoria codului actual lasă însă mult de dorit în această privință, după cum vom vedeà mai la vale.

Accesiunea, pe care codul Calimach o numește *sporire* sau *adăogire* (art. 537) și care, la Romani, nu erà un adevărat mijloc de dobândire a proprietății(2), pare a fi considerată ca atare de legiuitorul modern (art. 645). Dacă aceasta a fost voința legiuitorului, apoi trebue să recunoaștem că codul actual cuprinde un viciu de clasificare, căci locul firesc al accesiunei erà în cartea III, unde legiuitorul se ocupă de modurile de a dobândì proprietatea.

---

(1) Vezi asupra dreptului de retenție, t. V a Coment. noastre, p. 340 urm.: t. VI, p. 17 și 61; t. VII, p. 281, *ad notam*; t. VIII, p. 443, 444 și 692. Vezi în această privință și discursul ce am rostit, în calitate de procuror general, la Curtea de apel din Iași, publicat în *Dreptul* din 1899, No. 52 și în *Cr. judiciar* din acelaș an, 31.

Asupra chestiunei de a se ști dacă dreptul de retenție este un drept real sau personal, vezi *suprà* p. 220, text și nota 4.

Dr. roman. Controversă.

(2) Cpr. Demolombe, IX, 572; Marcadé, II, 410; Ducaurroy, *Institutes de Justinien nouvellement expliquées*, p. 265 urm.; No. 353 urm. (ed. a 5-a); Accarias, *Pr. de dr. romain*, I, 251, p. 634, 635 (ed. a 4-a); Répert. Sirey, v° *Accession*, 4.— Vezi însă Ortolan, *Explic. hist. des Instituts de Justinien* (II, p. 265 urm., No. 361 urm., ed. a 7-a), care consideră pe nedrept accesiunea ca un mijloc de a dobândì proprietatea la Romani.

Accesiunea naturală și artificială.

Accesiunea este naturală *(accessio naturalis)*, când se formează dela sine; ea este artificială *(industrialis)*, dacă este opera mânei omului. Codul Calimach mai recunoaște și o accesiune *mixtă* „Sporirea sau adăogirea, zice art. 538 din acest cod (404 *in fine* C. austriac), se face ori din fire, ori din meșteșug, sau *din ambele acestea*“.

Impărțire.

Legiuitorul se ocupă mai întâi de dreptul accesiunei asupra celor produse de lucru, și apoi de dreptul accesiunei asupra celor unite și incorporate cu lucrul.

CAPITOLUL I

Despre dreptul de accesiune asupra celor produse de lucru.

Legiuitorul vorbește de fructe tocmai în tit. III a cărței a II-a, însă fiindcă avem să vorbim despre fructe, este bine să știm câte feluri de fructe sunt. Vom explicà deci de îndată art. 522 și 523, cu atât mai mult cu cât în lipsă de alte texte, dispozițiile cari se găsesc la titlul uzufructului asupra definiției fructelor și modului lor de percepere se aplică și posesorului. (Cpr. Laurent, VI, 196). De aceea atât art. 444 urm. din codul italian cât și art. 593 din Anteproectul de revizuire al lui Laurent se ocupă despre fructe în cap. accesiunei.

Distincțiunea fructelor.

Art. 522. — Fructele naturale sunt acelea ce pământul produce dela sine; producțiunea și prăsila (sporul animalelor) sunt asemenea fructe naturale. Fructele industriale ale unui fond sunt acelea ce se dobândesc prin cultură. (Art. 483 urm., 524, 529 urm., 537, 555, 556 C. civ. Art. 583 C. fr.).

Art. 523. — Fructele civile sunt chiriile caselor, dobânzile sumelor exigibile, venitul rentelor; arenzile intră în clasa fructelor civile. (Art. 525, 527, 542, 543, 550, 994, 1088, 1275, 1280, 1413, 1585, 1587, 1589 modif. prin L. din 10 Decembrie 1882, 1639 urm., 1649, 1730 § 1, 1907 C. civ. Art. 584 C. fr.).

Definiția fructelor.

Prin fructe sau *roduri*, trebue să înțelegem productele periodice ale unui lucru, *quidquid ex re nasci et renasci solet*, sau productele ce se percep cu ocazia acestui lucru, după destinația sa. „Fructele unui lucru sunt productele acestui lucru și celelalte foloase trase din lucru, conform destinației sale, zice art. 99 § 1 din codul german: *die Erzeugnisse der Sache und die sonstige Ausbeute, welche aus der Sache ihrer Bestimmung gemäss gewonnen wird*“. Astfel, sunt fructe: recoltele, sporul animalelor, chiriile caselor, arenzile moșiilor, banii cari ar proveni din exploatarea unei proprietăți literare sau industriale, etc. (Trib. și C. Paris, D. P. 80. 2. 63).

Producte.

Prin producte *(les produits)*, se înțelege orice folos se trage dintr'un lucru și care nu se produce și reproduce în timpuri anume determinate, precum: comoara sau mineralele ce se găsesc în pământ (art. 538), copacii înalți cari n'au fost supuși unei tăeri regulate (art. 531). Fructele sunt deci *specia*, iar productele *genul*, căci toate fructele sunt producte, pe când toate productele nu sunt fructe, ci numai acele cari revin în mod periodic și constituesc astfel un venit (1). In art. 485 expresia *producte* este luată în sens de fructe. Deosebirea între fructe și producte sau produse nu se întemeiază pe natura lucrurilor, căci dacă unele fructe sunt puse de lege între producte, sunt și producte cari se consideră ca fructe, de exemplu: copacii înalți puși în tăere regulată (art. 530) (2), productele carierelor și minelor exploatate de proprietarul pământului (art. 537 § 1), etc. (3).

Interesul între fructe și producte.

Distincțiunea între fructe și producte nu are niciun interes față de proprietar, pentrucă el are drept atât la fructe cât și la producte; ea are însă interes față de uzufructuar și posesorul de bună credință, pentrucă ei nu câștigă în genere decât fructele.

Impărțirea fructelor.

Fructele se împart în două: fructele *naturale* și acele

---

(1) Cpr. Pothier, *Tr. du douaire*, VI. 196; Baudry et Chauveau, 290, p. 205.

(2) După adresa Minist. dreptății din 1859 (v. *Codul judiciar* p. tribun. din Moldova, *Colecția*, p. 1178), fiecare parchet din pădurile parchetate conform legiuirilor de atunci se consideră ca *venit*.

(3) După Pothier *(Tr. du douaire*, VI. 196), petrele ce se extrag din cariere nu sunt fructe, pentrucă pământul din care ele se extrag, nu produce altele în locul acelor extrase.

civile (¹). Fructele naturale sunt productele pământului, iar fructele civile sunt acele cari se percep cu ocazia unui lucru, fără a se naşte direct din acest lucru, precum sunt: chiriile caselor, arenzile moşiilor, dobânzile capitalurilor, etc.

Fructele naturale şi industriale.

Fructele naturale se împart în fructe naturale propriu zise *(fructus meræ naturales)* şi în fructe industriale *(industriales)*. Cele dintâi sunt acele ce pământul produce dela sine, fără nicio cultură, precum: iarba, buruenile, spinii, trestiile cari cresc în bălţi, etc. In această categorie intră şi sporul animalelor sau prăsila *(fœtus pecorum)*, adecă: puii animalelor *ea que ex animalibus dominio tuo subjectis nata sunt* (²), şi produsul lor, precum: lâna, laptele, brânza, ouăle, mierea, etc. (³).

Fructele industriale.

Fructele industriale sunt acelea ce pământul produce cu ajutorul muncei omului, precum: grâul, secara, porumbul, verdeţurile, etc.

Chiriile caselor, arenzile moşiilor, etc.

In realitate, numai fructele naturale merită numele de fructe. Legea asemănând însă fructelor şi folosul ce se trage din închirierea sau arendarea unui imobil, precum şi din procentarea unui capital, printr'o ficţiune numeşte fructe chiriile caselor (⁴), arenzile fondurilor rurale (⁵), veniturile rentelor şi dobânzile capitalurilor, cari se consideră ca chiria banilor (⁶).

(¹) Cpr. Pothier, *Tr. du douaire*, VI, 196 urm., 203 urm.

(²) Instit., *De diversione rerum*, 2. 1, § 19 şi L. 6, Dig., *De adquirendo rerum dominio*, 41, 6. Mai vezi L. 28 Pr., *De usuris et fructibus*, 22. 1.— Pelea, coarnele şi carnea vitei nu se consideră însă ca fructe. „*Caro et corium mortui pecoris in fructu non est*“. (L. 30, Dig., *Quibus modis ususfructus vel usus amittitur*, 7. 4). Vezi *infrà* explic. art. 555, 556.

(³) Cpr. Pothier, *Tr. du douaire*, VI, 196.

(⁴) „*Prædiorum urbanorum pensiones pro fructibus accipiuntur*“. (L. 36, Dig., *De usuris et fructibus*, 22. 1). Sunt fructe, zice art. 99 § ultim din codul german, productele unui lucru sau unui drept în virtutea unui raport juridic *(Rechtsverhelniss)*.

(⁵) „*Mercedes planè a colonis acceptæ loco sunt fructuum*“. (L. 29, Dig., *De hereditatis petitione*, 5. 3). — In vechiul drept francez, arenzile moşiilor erau considerate ca fructe naturale sau industriale ale pământului. Codul civil a inovat deci în această privinţă. Cpr. Demolombe, IX, 581 şi X, 274; Laurent, VI, 199 *in fine* şi 395.

(⁶) „*Usura pecuniæ quam percipimus, in fructu non est: quia non ex ipso corpore, sed ex alia causa, id est nova obligatione*“. (L. 121, Dig., *De verborum significatione*, 50. 16).

Emolumentele unui uzufruct, etc.

Emolumentele unui uzufruct sunt asimilate unor fructe civile (art. 526, 1276) (1), precum și redevențele datorite de concesionarii unei mine, proprietarului suprafeței (2).

Dobânzile sumelor neexigibile.

Dobânzile sumelor neexigibile și plătite înainte de scadență sunt tot fructe civile, pentrucă în art. 523 ca și în art. 474, cuvintele sume *exigibile* însemnează sumele pe cari creditorul poate, la o epocă mai mult sau mai puțin depărtată, să le ceară, prin opoziție cu rentele perpetue, a căror capital nu poate fi niciodată cerut (3). Legiuitorul numește toate aceste venituri fructe *civile*, pentrucă ele nu sunt adevărate fructe, și pentru a arătà că este vorba de o ficțiune.

Utilitatea distincțiunei între fructele naturale și civile.

Distincțiunea între fructele naturale și industriale, pe care o făceà și Pothier (4), este lipsită de orice interes practic (5), pe când distincțiunea între fructele naturale și civile prezintă, din contra, o mare însemnătate din cauza modului de dobândire a acestor fructe. In adevăr, fructele naturale și industriale, cât timp sunt prinse de rădăcini, se confundă cu fondul din care fac parte *(sunt pars fundi)*, și nu se dobândesc decât prin deslipirea lor de pământ. Astfel, recoltele se dobândesc îndată ce au fost deslipite de pământ, chiar dacă n'au fost ridicate de pe loc; lemnele se dobândesc îndată ce au fost tăete din pădure; puii animalelor, îndată ce animalul a fătat; lâna, prin tunderea ei, etc. Fructele naturale se dobândesc deci la un timp fix determinat, prin singurul fapt al deslipirei lor de lucrul care le produce; pe când, din contra, fructele civile se socotesc dobândite zi cu zi (art. 525), ceeace însemnează că ele se împart în 365 părți, și că fiecare unitate corespunde cu fiecare zi a anului (6). Dumoulin zicea

---

(1) Baudry et Chauveau, 491, p. 320; Aubry et Rau, II, § 192, p. 289. — Incât privește productele unei uzini, vezi Baudry et Chauveau, 492, 493 și 517.

(2) Répert. Dalloz, *Supplément*, v° *Propriété*, 112; Neagu, II, p. 487, No. 10.

(3) Cpr. Baudry et Chauveau, 491; Laurent, VI, 199; Demolombe, X, 273; Répert. Sirey, v° *Usufruit*, 122.

(4) Pothier, *Tr. du douaire*, VI, 198, p. 397 (ed. Bugnet).

(5) Cpr. Bugnet asupra lui Pothier, *op. cit.*, VI, p. 395, nota 1.

(6) Cpr. Demolombe, IX, 582; Laurent, VI, 200; Thiry, I, 694; Répert. Sirey, v° *Usufruit*, 152; Baudry et Chauveau, 511 urm.; Proudhon, *Tr. des droits d'usufruit*, etc., 912, p. 372 (ed. din 1836), etc.

foarte bine, în această privinţă, că scadenţa termenului este, în privinţa dobândirei fructelor civile, ceeace deslipirea de pământ este în privinţa dobândirei fructelor naturale. (Vezi Proudhon, *op.* şi *loco suprà cit.)*.

Persoanele cărora se cuvin fructele.

Art. 483. — Fructele naturale ale pământului, fructele civile, sporul animalelor (prăsila)(1), se cuvin proprietarului în puterea dreptului de accesiune. (Art. 482, 484, 522 urm., 1730 § 1 C. civ. art. 547 C. fr.).

Fructele, de orice natură ar fi, aparţin proprietarului, în puterea dreptului său de proprietate. Astfel, fructele naturale aparţin proprietarului pământului, chiar dacă arăturile şi sămănăturile ar fi fost făcute de alţii, rămânând însă în acest caz, acestor din urmă dreptul de a fi despăgubiţi de către proprietar, care se foloseşte de munca lor (art. 484)(2). „Orice se sădeşte fără voea şi ştirea noastră pe pământul nostru, al nostru se face“, zice codul Caragea (art. 4, partea II, capit. 1)(3).

Prăsila. Sporul animalelor, fiind considerat ca un fruct (art 522) aparţine şi el proprietarului animalului. „*Pomponius scribit, si equam meam equus tuus prægnantem fecerit, non esse tuum, sed meum quod natum est*“ (4).

---

(1) Nu mai erà nevoe ca art. 483 să prevadă anume sporul animalelor, pentrucă el fiind un fruct natural, intră în § 1 al textului. In orice caz, sporul animalelor nu trebuea să figureze în urma fructelor civile, pentrucă el este un fruct natural (art. 522).

(2) „*Omnis fructus non jure seminis, sed jure soli percipitur*“, zice legea 25, Pr., *in medio*, Dig., *De usuris et fructibus*, 22. 1. Vezi şi L. 25 § 1, Dig., *loco cit.*

(3) Cpr. art. 542 şi 567 C. Calimach (405, 420 C. austriac).

(4) L. 5 § 2. Dig., *De rei vindicatione,* 6. 1. Mai vezi L. 6, Dig., *De adquirendo rerum dominio,* 41. 1; Instit., *De divisione rerum*, 2, 1, § 19. „Sporirea dobitoacelor şi toate din ele următoare folosuri, zice art. 540 din codul Calimach, sporesc proprietarului, *sau stăpânitorului cu bună credinţă*“. Art. 405 corespunzător din codul austriac nu vorbeşte de posesorul de bună credinţă, ci numai de proprietarul animalului. Tot în puterea acestui principiu, copilul născut dintr'o roabă

Dacă animalele cari s'au gonit aparțin la doi proprietari deosebiți, sporul aparține proprietarului animalului care a fătat, *quia est pars viscerum matris*[1]; și art. 541 din codul Calimach (406 C. austriac) adaogă că proprietarul dobitoacei care *din întâmplare* s'a gonit de către dobitocul altui proprietar, nu datorește nimic acestui proprietar, soluție care este adevărată și astăzi.

Inexactitate de text.

Art. 485 din codul civil dispune, ca și art. 444 din codul italian, că fructele se cuvin proprietarului, *în puterea dreptului de accesiune*. Aceasta nu este însă adevărat, căci fructele, cât timp sunt prinse de rădăcini, nu au o individualitate proprie, ci fac un singur trup cu pământul, *pars fundi videntur* (L. 44, Dig., *De rei vindicatione*, 6, 1), din care cauză ele sunt imobile prin incorporație (art. 465, 466). Tot astfel, și prăsila se confundă cu trupul animalului căruia-i este a fătà *(est pars viscerum matris)*. Nu există deci două lucruri, unul principal și altul accesoriu. Accesiunea nu este un mod de a dobândi proprietatea nici în urma deslipirei fructelor de pământ, sau a ușurărei animalului ce-i erà a fătà; căci, deși prin asemenea deslipire, fructele dobândesc o individualitate proprie, totuși ele nu sunt un accesoriu al lucrului principal, devremece în loc de *a se*

Dr. roman.

aparținea proprietarului roabei (art. 539 C. Calimach). Aceeaș soluție erà admisă și la Romani (L. 12, Cod, *De rei vindicatione*, 3, 32). Cpr. Accarias, *op. cit.*, I, p. 636, No. 252.— Uzufructuarul nu aveà însă dreptul la copiii născuți dintr'o roabă, pentrucă acești copii nu erau considerați ca un fruct. Ei erau deci ai nudului proprietar (L. 28, § 1, Dig., *De usuris et fructibus*, 22, 1). Și acest text adaogă: „*Absurdum enim videbatur, hominem in fructu esse, cùm omnes fructus rerum natura hominum gratia comparaverit*". Și un alt text din Digeste, al lui Ulpian, zice că nu se cumpără o roabă spre a servì la reproducție: „*quia non temerè ancillæ ejus rei causa comparantur ut pariant*". (L. 27, Pr., Dig., *De heredit. petitione*, 5, 3). Acesta este aproape singurul caz în care robii nu sunt asimilați animalelor. Cpr. Salviat, *Traité de l'usufruit*, I, p. 240, Art. 76, No. 2 (ed. din 1816); Genty, *Idem*, No. 184, p. 106 (ed. I-a).

(1) Cpr. Pothier, *Propriété*, IX, 152; Laurent, VI, 201; Répert. Sirey, v⁰ *Accession*, 26; Demolombe, IX, 580; Répert. Dalloz, *Suppl.*, v⁰ *Propriété*, 111; Neagu, II, p. 487, No. 7. Vezi și legile romane citate în nota precedentă.

alipì de lucru, ele, din contra, *se deslipesc* de el. Proprietarul nu dobândeşte deci proprietatea fructelor prin accesiune, ci el având-o de mai înainte, urmează a o aveà şi în urmă, în puterea dreptului său de proprietate (art. 480), care cuprinde şi dreptul de a se bucurà de fructe *(jus fruendi)*. Aceste observaţii sunt adevărate şi în privinţa dreptului de accesiune considerat ca mijloc de a dobândì ceeace se uneşte şi se încorpozează la un lucru. De aci rezultă că art. 645 este greşit, când clasifică accesiunea între modurile de a dobândì proprietatea.

Cazurile excepţionale în cari fructele nu aparţin proprietarului.

Principiul că fructele aparţin proprietarului sufere oarecare excepţii. Astfel, fructele nu mai aparţin proprietarului: 1° când proprietatea este desmembrată şi osebită de dreptul de folosinţă: în asemenea caz, fructele aparţin uzufructuarului (art. 524, 525); 2° când proprietarul s'a obligat a da folosinţa altuia, de exemplu: prin locaţiune (art. 1420, 3°) sau anticreză (art. 1697 urm.); în asemenea caz, chiriaşul şi creditorul anticrezist au dreptul de a percepe fructele, ei fiind subrogaţi în dreptul proprietarului. In fine, 3° fructele nu se mai cuvin proprietarului, când ele au fost percepute de către un posesor de bună credinţă (art. 485). Posesiunea de bună credinţă este, deci, un mijloc de a dobândì proprietatea.

Dobândirea fructelor prin posesiunea de bună credinţă.

Legiuitorul se ocupă despre posesiune tocmai la finele codului, în titlul prescripţiei (art. 1846 urm.). Este însă cu neputinţă de a vorbi de efectele posesiunei, fără a aveà câteva noţiuni generale şi sumare asupra ei. Codul olandez a părăsit, în această privinţă, împărţirea codului francez, căci el se ocupă de posesiune în cartea a II-a, înainte de a tratà despre proprietate (art. 585—624)(¹).

C. Calimach şi dr. străin.

(¹) Vezi şi art. 406 şi urm. din codul Calimach (309 urm. C. austriac), cari se ocupă despre posesiunea sau stăpânirea lucrurilor în partea a II-a, tot înainte de proprietate. Codul italian se ocupă despre posesiune la finele cărţei a II-a (art. 685—709). Vezi art. 854 din codul german şi 180 urm. din codul japonez, promulgat la 28 Aprilie 1896, cari se ocupă de posesiune *(Besitz)*, cu ocazia dreptului de proprietate, etc.

Noțiuni generale asupra posesiunei (1).

Definiția posesiunei.

Art. 1864 § 2 definește posesiunea în modul următor: deținerea unui lucru, sau folosința unui drept, exercitată una sau alta, de noi înșine, sau de altul în numele nostru. Mai pe scurt, posesiunea este faptul de a avea un lucru sau un drept în puterea sa: Deținerea sau folosința unui lucru ori a unui drept, zice art. 474 din codul portughez *(a retençao ou fruiçao de qualquer cousa ou direito).*

Proprietatea este un drept, pe când posesiunea este un fapt (2); de aceea aceasta din urmă este susceptibilă de a fi dovedită prin martori și presumpții.

In regulă generală, posesiunea și proprietatea sunt întrunite la un loc.

Dreptul poate însă să aparție la o persoană, iar faptul la alta. Astfel, dacă casa mea a fost vândută și predată de A, care nu erà proprietar, lui B, eu am proprietatea imobilului, iar B are posesiunea lui. Posesiunea nu are deci nimic comun cu proprietatea. *Nihil commune habet proprietas cum possessione.* (L. 12 § 1, Dig., *De adquirenda vel amittenda possessione.* 41. 2).

Ce însemnează a posedà.

A posedà un lucru sau un drept însemnează a-l avea sub mâna sa, la dispoziție și a exercità asupra lui acte de proprietar. „Când țiitorul unui lucru voește și are scop să-l ție ca pe un lucru drept al său, zice art. 407 din codul Calimach (309 C. austriac), atuncea se numește stăpânitorul acelui lucru“. Posesiunea unui lucru consistă în dobândirea puterei efective asupra acestui lucru *(durch die Erlangung der thatsächlichen Gewalt)*, zice art. 854 din codul german.

Bibliografie.

(1) Vezi asupra acestei materii, Pothier. *Tr. de la possession*, t. IX; Savigny. *Das recht des Besitzes* (ed. a 6-a, 1837); Aubry et Rau, II, § 177 urm.; Baudry et Tissier, *Prescription*, 192 urm.; Wodon, *Tr. de la possession et des actions possessoires* (3 vol., ed. a 2-a, 1877). etc.

(2) Posesiunea și proprietatea fiind două cauze juridice deosebite, cu drept cuvânt s'a decis că prima nu poate fi invocată ca autoritate de lucru judecat cu ocazia judecărei celei de a doua. Cas. rom. Bult. 1906, p. 1804.

Dr. roman.

La Romani, posesiunea propriu zisă *(possessio corporis)* nu se aplică decât la lucrurile corporale sau trupești (¹).

Quasi-posesiunea.

Lucrurile incorporale, precum este dreptul de servitute, etc, nu erau susceptibile decât de *quasi-posesiune (possessio juris)*, pentrucă ele nu sunt supuse la firească apucare, după cum se exprimă codul Calimach. *Quasi-posesiunea* este deci folosința unui drept, pe care îl exercităm prin noi înșine sau prin alții în numele nostru. Cuvântul *quasi-posesiune* nu se găsește nici în codul Calimach, nici în codul actual, însă se înțelege că art. 1846 o coprinde și pe dânsa, când vorbește de *folosirea unui drept*, de exemplu: a unei servituți, a unui drept de uzufruct, etc. (²).

Posesiunea cu titlul precariu nu este o adevărată posesiune.

Codul actual n'a mai reprodus, de asemenea, distincția admisă la Romani între posesiunea naturală *(nuda detentio)* și posesiunea civilă sau juridică (cpr. L. 2 § 1, Dig., *Pro herede*, 41. 5). Astăzi, orice detenție este deci o posesiune, dacă detentorul nu deține lucrul cu titlu precariu, de exemplu: în calitate de creditor anticrezist (³), locatar, depozitar, uzufructuar (art. 1853) (⁴), etc. Acești din urmă nu sunt deci adevărați posesori în sensul juridic al cuvântului, ei sunt numai în posesiunea lucrului, și este o mare deosebire între a posedà un lucru și a fi în posesiunea lui. *„Aliud est enim possidere, longe aliud in possessionem esse"*. (L. 10 § 1, Dig., *De adquirenda vel amittenda possessione*, 41. 2).

(¹) *„Possideri autem possunt quæ sunt corporalia"*. (L. 3, Pr., Dig., *De adquirenda et amittenda possessione*, 41. 2).

(²) Guillouard, *Prescription*, 438; Thiry, IV, 617. Cpr. art. 205 din codul japonez, promulgat la 28 Aprilie 1896.

(³) Cpr. Wodon, *Tr. de la possession*, III, 638.

(⁴) Cpr. Pothier, *Tr. de la possession*, IX, 15; Thiry, IV, 617; Laurent, XXXII, 263; Marcadé, *Prescription*, art. 2228, No. 1, p. 58 urm.; Baudry et Tissier, *Prescription*, 196; Leroux de Bretagne, *Nouv. tr. de la prescription*, I, 234. — Vezi însă Troplong, *Prescription*, I, 239, p. 390 urm., după care detentorii cu titlu precar ar fi și ei posesori, așà că orice detențiune ar fi o posesiune, ceeace este contrar art. 1847 și 1853. In adevăr, locatarii, uzufructuarii și ceilalți posesori cu titlu precar sunt numai niște *detentori* ai lucrului; *non possident, sed sunt in possessione;* pe când posesorii adevărați sunt acei, în a căror nume lucrul se deține de către precariști (cpr. art. 1428, *in fine*). „Ţiitorul care, în numele altuia, iar nu într'al său ține vre-un

Dobândirea posesiunei.

Posesiunea se dobândește, după cum dispun anume art. 594 din codul olandez și art. 180 din codul japonez, prin concursul acelor două elemente cari o constituesc: *corpus et animus* (1). „*Adipiscimur possessionem corpore et animo, neque per se animo, neque per se corpore*“. (L. 3 § 1, Dig., *loco cit.*).

Prin *corpus* trebue să înțelegem acțiunea materială asupra lucrului, apucarea firească sau detențiunea, iar prin *animus*, se înțelege intenția de a păstrà lucrul ca al său.

Apucarea firească a lucrului poate să se exercite prin însăș persoana care voește să dobândească posesiunea, sau printr'un mandatar ori un *negotiorum gestor* (2), pe când intenția de a păstrà lucrul ca al său trebue să rezulte dintr'un fapt exterior, și să existe în genere la însăș persoana posesorului (3). „*Possessionem adquirimus et animo et corpore: animo utique nostro, corpore vel nostro, vel alieno*“ (4).

Minorii și interzișii.

In privința minorilor și interzișilor, este suficient ca intenția de a posedà să se manifeste la tutorii lor (art. 390, 454) (5). „*Per procuratorem, tutorem, curatoremve, possessio nobis adquiritur*“ (6). Art. 395 § 2 din codul olandez permite minorilor și femeilor măritate de a dobândi posesiunea prin ei insiși (7). Rațiunea acestei soluții este, după cum am văzut,

---

lucru, zice art. 418 din codul Calimach (318 C. austriac), n'are nici un titlu puternic spre a luà acest lucru în stăpânirea sa“.

(1) Cpr. Pothier. *Possession*. IX, 40; Aubry et Rau, II, § 179, p. 111; Laurent. XXXII. 266; Mourlon, I, 1806, 1807; Leroux de Bretagne. *op. cit.*, I. 240; Baudry et Tissier. *Prescription*, 214 urm.; Cas. fr. D. P. 62. 1. 356; Sirey, 62. 1. 711.

(2) Aubry et Rau. II. § 179. p. 112, text și nota 4. „Posesiunea se poate dobândì prin intermediarul unui reprezentant“, zice art. 181 din codul japonez. Conf. art. 481 C. portughez.

(3) Cpr. Accarias, *Pr. de dr. romain*, I. 215. p. 543 (ed. a 4-a); Aubry et Rau. *loco cit.*, p. 113.

(4) *Pauli Sententiæ*, Lib. 5. tit. 2. § 1. Cpr. și L. 3 § 12. Dig., *De adquirenda vel amittenda possessione*, 41. 2.

(5) Laurent, XXXII. 267; Le Roux de Bretagne, I, 80. Cpr. art. 408. 409 C. Calimach (310 C. austriac).

(6) L. 1 § 20. Dig., *loco cit.* Cpr. și L. 13 § 1, Dig., *De adquirendo rerum dominio*, 41. 1.

Femeea măritată.

(7) Femeea măritată poate și în dreptul nostru să dobândească posesiunea unui lucru, fără autorizarea bărbatului sau a justiției, ca având nevoe de această autorizare numai pentru a exercità drepturile cari rezultă din posesiune. Cpr. Pothier. *Tr. de la possession*. IX. 48: Le Roux de Bretagne, *op. cit.*, I, 80, p. 68.

că posesiunea este un fapt, iar nu un drept. De aceea jurisconsultul Paul recunoaşte minorului, care are o inteligenţă oarecare, dreptul de a începe a posedà fără autoritatea tutorului. (L. 1 § 3, Dig., *De adquirenda vel amittenda possessione*, 41. 2).

Minorul emancipat şi majorul pus sub consiliu judiciar.

Cât pentru minorul emancipat şi majorul pus sub consiliu judiciar, ei pot posedà şi prescrie, cel dintâi fără asistenţa curatorului, iar cel de al doilea fără asistenţa consiliului său (argument din art. 427, 428 şi 445) ([1]).

Persoanele morale.

In privinţa persoanelor morale, intenţia de a posedà trebue să se manifeste în persoana reprezentanţilor lor legali. Se admite însă, în genere, că comunele dobândesc şi păstrează posesiunea nu numai prin reprezentantul lor legal (primarul), dar şi prin locuitorii cari o compun ([2]).

Conservarea posesiunei.

Pe când două elemente sunt neapărate spre a dobândì posesiunea, şi anume: detenţiunea *(corpus)* şi intenţiunea *(animus sibi habendi)*, intenţiunea singură fără detenţiune este, din contra, suficientă pentru a conservà o posesiune câştigată, cel puţin în privinţa lucrurilor nemişcătoare, căci în privinţa mobilelor, ea se perde îndată ce ele au încetat de a fi sub paza şi puterea noastră. Astfel, când un terţiu are detenţiunea fizică a lucrului, fără *animus*, păstrăm posesiunea, dacă am conservat *animus* de a-l posedà. Posesiunea se păstrează, deci, prin singura intenţie de a aveà lucrul ca al său *(animo tantum)*, adecă mai uşor decât se dobândeşte ([3]). *„Licet possessio nudo animo adquiri non possit, tamen solo animo retineri potest“*. (L. 4, Cod, *De adquirenda vel retinenda possessione*, 7. 32).

Păstrarea posesiunei din partea acelui care doarme sau din partea smintitului.

Nici nu este chiar nevoe, spre a conservà posesiunea dobândită, de a aveà voinţa pozitivă şi formală de a posedà. Astfel, acel care doarme o păstrează în timpul somnului, iar acel care cade în demenţă o păstrează în timpul absenţei

---

([1]) Leroux de Bretagne, *op. cit.*, I, No. 80, 69.

([2]) Aubry et Rau, II, § 179, p. 112, nota 4 şi p. 114, nota 14; Laurent, XXXII, 267; Leroux de Bretagne, I, 80, p. 69. Cas. fr. D. P. 72. 1. 93; Sirey, 72. 1. 225 şi 245; C. Agen, Sirey, 71. 2. 145.

([3]) Cpr. Thiry, IV, 617; Mourlon, III, 1808, 1809; Laurent, XXXII, 268; Aubry et Rau, II, § 179, p. 115 urm.; Leroux de Bretagne, *op. cit.*, I, 250.

raţiunei sale, fiindcă în acest timp, el nu poate să peardă intenţiunea de a posedà, *quia furiosus non potest desinere animo possidere.* (L. 27, Dig., 41. 2) [1].

Condiţiile cerute pentru a conservà posesiunea dobândită.

Spre a conservà posesiunea dobândită trebue însă, pe lângă intenţiunea de a o păstrà, şi posibilitatea de a o exercità de fapt, după voinţa sa. Voinţa singură este deci insuficientă spre a reţine o posesiune care a intrat în mâna altuia [2], şi s'a decis că posesiunea de fapt, care rezultă din perceperea fructelor, este preferabilă posesiunei intenţionale, care rezultă din plata impozitelor [3].

Păstrarea posesiunei prin alţii.

Posesiunea unui lucru se poate păstrà nu numai prin noi înşine, dar şi prin alţii, cari deţin lucrul în numele nostru [4].

Păstrarea posesiunei prin arendaşul sau mandatarul nostru.

Spre a puteà păstrà posesiunea prin alţii, nu este nevoe ca aceştia să conserve voinţa de a deţine în numele nostru. Astfel, dacă arendaşul meu a devenit nebun, eu nu voiu înceta de a posedà printr'însul fondul arendat: pe când de câte ori va fi vorba de a dobândi posesiunea prin intermediarul unui terţiu, voinţa mandatarului va trebui să concure cu aceea a mandantelui: de unde rezultă că mandatarul trebue să aibă uzul raţiunei, după cum dispun anume L. 1 § 9 şi 10, Dig., *De adquirenda vel amittenda possessione*, 41. 2 [5].

Cazul când arendaşul a murit.

Dacă arendaşul meu a murit, voiu continuà a posedà prin moştenitorul său, cât timp va deţine moşia, chiar dacă el n'ar şti că autorul lui erà arendaşul meu. (Cpr. L. 60 § 1. Dig., *Locati conducti*, 19. 2) [6].

Mai mult încă, eu voiu continuà a posedà prin arendaşul meu, cu toate că el ar fi părăsit imobilul arendat, cât timp altul n'a pus mâna pe el. Această din urmă soluţie, admisă de Proculieni (L. 12, Cod, *De adquirenda vel retinenda possessione*, 7. 32), se admite în Franţa şi sub codul actual [7].

---

(1) Cpr. Pothier. *Tr. de la possession,* IX 56; Le Roux de Bretagne. *op. cit.*, I. 250, p. 195.

(2) Le Roux de Bretagne. I. 251; Cas. fr. D. P. 51. 1. 260; Sirey, 68. 1. 33.

(3) Cas. fr. D. P. 51. 1. 260.

(4) L. 9 şi L. 25 § 1, Dig., *De adquirenda vel amittenda possessione,* 41. 2.

(5) Cpr. Pothier, *op. cit.*, IX, 50; Le Roux de Bretagne, I, 249 şi 253.

(6) Vezi Pothier. *op. cit.*, IX, 62; Le Roux de Bretagne, I, 254.

(7) Cpr. Le Roux de Bretagne, *op. cit.*, I, 254.

Perderea posesiunei.

Posesiunea se perde prin mai multe împrejurări:

1⁰ Prin transferarea ei de bună voe la alţii, de exemplu: prin predarea şi strămutarea lucrului vândut în posesiunea cumpărătorului (art. 1314)(¹).

Cazul când vânzătorul ar păstrà ca chiriaş imobilul vândut de dânsul.

Vânzătorul care ar păstrà ca chiriaş sau arendaş imobilul vândut de dânsul, perde posesiunea din momentul vânzărei, cu toate că el n'a încetat de a deţine lucrul, pentrucă contractul de locaţiune sau arendare schimbă natura posesiunei sale, şi-l face de a nu mai posedà pentru dânsul, ci pentru cumpărător (²).

Părăsirea de bună voe a lucrului posedat.

2⁰ Poşesiunea se perde prin părăsirea tot de bună voe a lucrului posedat, fără ca posesiunea să fie transferată altuia, de exemplu: prin aruncarea pe uliţă sau în apă a lucrurilor mişcătoare ce nu voim a mai posedà *(pro derelicto)*, prin liberarea unui animal sălbatic ce aveam în posesiunea noastră, sau prin lăsarea în părăsire a unui imobil, fără spirit de reîntoarcere (³).

Luarea posesiunei lucrului prin violenţă din partea unui terţiu.

3⁰ Posesiunea se perde, în contra voinţei posesorului, prin luarea posesiunei prin violenţă a lucrului din partea unei a treia persoane, fără ca vechiul posesor să exercite în timp util acţiunile posesorii în complângere sau în reintegrare (art. 60 L. jud. de ocoale din 1896 şi 31 L. din 1907)(⁴). Posesiunea nu este deci, în acest din urmă caz, definitiv perdută decât atunci când posesorul a fost mai mult de un an lipsit de posesiunea sa (art. 1864).

Cazul când locatarul sau păzitorul imobilului a fost gonit cu puterea.

Dacă locatarul, arendaşul sau păzitorul imobilului a fost gonit cu putere, posesiunea se consideră ca perdută pentru acel care posedà prin aceste persoane, din momentul deposedărei, înainte ca acest fapt să fi ajuns la cunoştinţa posesorului (⁵).

(¹) Cpr. art. 599 C. olandez, art. 482 C. portughez, art. 457 C. Calimach, etc. — Dacă tradiţia n'a fost pură şi simplă, ci condiţională, posesiunea nu va fi perdută decât la îndeplinirea condiţiei. Le Roux de Bretagne, I, 256 şi legile romane citate de acest autor.

(²) Mourlon, III, 1810; Laurent, XXXII, 271.

(³) Cpr. art. 690 C. olandez, 456 C. Calimach (349 C. austriac), etc.

(⁴) Laurent, XXXII, 271; Mourlon, III, 1812; Baudry et Tissier, *Prescription,* 233.

(⁵) Troplong, *Prescription,* I, 270, p. 423, 424; Le Roux de Bretagne, I, 258. Cpr. L. 1 § 22, Dig., *De vi et de vi armata,* 43. 16.

Respingerea posesorului prin putere.

Există, de asemenea, expulzare de câteori posesorul. care se absentase dela domiciliul său. revine și este respins prin putere, sau nu îndrăznește să revie din cauza violenței ce-l amenință. Și în asemenea caz, posesiunea este perdută nu numai din ziua în care uzurparea a ajuns la cunoștința posesorului, după cum dispunea dreptul roman(¹). ci din ziua din care ea a avut loc(²).

Perderea totală a lucrului. Inundație.

4⁰ Posesiunea se perde prin distrugerea totală ori perderea lucrului, sau a dreptului care făcea obiectul ei(³).

Posesiunea nu se perde însă printr'o inundație trecătoare, după cum dispune anume art. 601 § ultim din codul olandez(⁴). Posesiunea unui iaz nu se perde de asemenea prin uscarea lui, fie din întâmplare. fie din cauza săcetei(⁵).

Trecerea unui lucru din domeniul privat în domeniul public.

5⁰ In fine. când un lucru trece din domeniul privat în domeniul public, posesiunea încetează. pentrucă lucrurile cari fac parte din domeniul public sunt imprescriptibile (art. 1844). Vezi *suprà* p. 202 și 211.

Efectele posesiunei

Efectele juridice ale posesiunei sunt numeroase. Thiry (IV. 617) zice că se poate enumerà până la 172! De aceea se și zice: *beati possidentes*. Vom semnalà numai efectele cele mai de căpitenie:

1⁰ Posesiunea cu titlu de proprietar *(cum animo rem sibi habendi)* face a se presupune proprietatea până la dovada contrară. căci, în regulă generală. proprietarul este acel în drept a posedà lucrul(⁶): posesorul nu are deci. în

---

(¹) L. 25 § 2, Dig., *De adquirenda vel amittenda possessione*. 41. 2.

(²) Troplong, Le Roux de Bretagne, *loco suprà cit.:* Béline. *Tr. du dr. de possession*, 95, 96. p. 78 (ed. din 1842).

(³) Le Roux de Bretagne, *op. cit.*, I, 257. p. 198: Aubry et Rau. II, § 179. p. 117. — In caz de transformarea lucrului dintr'o specie în alta. când, de exemplu. din lâna ce posedam s'a făcut o haină. se decide, în genere, că nu se mai posedă lâna, ci haina făcută cu această lână. Troplong, *Prescription*, I, 270, p. 425. Cpr. L. 30 § 4, Dig., *De adquirenda vel amittenda possessione*, 41. 2.

(⁴) Pothier, *Tr. de la possession*, IX, 77: Troplong, *op. cit.*, I, 270. p. 425; Baudry et Tissier. *Prescription*. 234; Le Roux de Bretagne, I. 258: Aubry et Rau. *loco cit.* Cpr. L. 3 § 17 și L. 30 § 3, Dig., *loco cit.*

(⁵) Béline. *Tr. du droit de possession*. 105 (ed. din 1842).

(⁶) „Posesorul este prezumat că posedă cu titlu de proprietar, de asemenea caz, nimic de dovedit, ci se va mărgini a răspunde: *possideo quia possideo.*

Art. 1909.

2⁰ In materie mobiliară, afară de vasele plutitoare (vezi *suprà* p. 188, nota 1), faptul posesiunei scutește pe posesor de orice trecere de timp pentru îndeplinirea prescripției, ceeace însemnează că prescripția mobilelor este instantanee, dacă în momentul aprehensiunei sau apucărei firești, concură un titlu just și buna credință (art. 1909)(¹).

Acțiuni posesorii.

3⁰ Posesiunea autoriză pe posesor a face să fie menținut sau reintegrat în posesiunea sa(²). Această acțiune (în complângere sau în reintegrare) se numește posesorie și este de competința judecătoriilor de ocoale (art. 60 L. judec. de ocoale din 1896 și art. 31 L. din 1907).

Dobândirea proprietăței prin posesiune.

4⁰ Posesiunea exercitată în condițiile prescrise de lege, conduce la proprietate prin efectul prescripției, după 30 de ani (art. 1890 urm.)(³), și chiar după 10 sau 20 de ani,

---

bună credință, în mod pașinic și public", zice art. 186 din condul japonez dela 1896.

C. german și austriac.

(¹) Vezi *suprà* p. 244, 245 și 262. Cpr. art. 1923 C. Calimach (1466 C. austriac).— După codul francez, faptul posesiunei scutește numai pe posesor de a justificà titlul achiziției sale. *„En fait de meubles, possession vaut titre"*, zice art. 2279 din codul fr.

(²) Art. 859 din codul german conferă posesorului dreptul de a respinge prin putere faptul ilicit a unui terțiu. O asemenea dispoziție există și în codul austriac (art. 344 *ab initio*). Este de observat că această dispoziție n'a fost reprodusă în codul Calimach, care se mărginește a declarà prin art. 448 (334 *in fine* C. austriac), că ocârmuirea este datoare a privigheà asupra liniștei obștești, și a înfrânà publicile silnicii. Vezi, în această privință, observația ce am publicat asupra unei cărți de judecată foarte bine motivată a judec. ocol. Urziceni, în *Dreptul* din 1907, No. 83. Vezi și *suprà* p. 262, nota 1.

Termenul prescripției. Dr. bulgar în această privință.

(³) Termenul de 30 ani este astăzi cel mai lung, în materie de prescripție. In Bulgaria, o lege din 18 Decembrie 1897 reduce acest termen la 20 ani pentru acțiunile reale relative la imobile și la 15 ani pentru acțiunile relative la mobile, afară de acele cari rezultă dintr'un delict, pentru care termenul este tot de 20 de ani. Vezi t. VII a Coment. noastre, p. 373, nota 2.

Dr. muzulman.

Incât privește dreptul muzulman, s'a decis că prescripția nu este un mijloc de a dobândi proprietatea imobiliară. Areopagul din Atena. *J. Clunet.* 1906, p. 880 și *Dreptul* din 1906, No. 67, p. 536.

C. Calimach și dr. roman.

Art. 1936 din codul Calimach stabileà o prescripție de 40 ani în privința lucrurilor nemișcătoare bisericești, mănădacă posesorul are un titlu translativ de proprietate (*justa causa*) și este de bună credință (art. 1895 urm.).

5° Posesiunea, când este de bună credință, permite posesorului de a dobândi și câștigà proprietatea fructelor, fie chiar necheltuite, ci percepute numai (art. 123 și 485), etc.

Efectele posesiunei în privința fructelor. — Dobândirea lor de către posesorul de bună credință.

Art. 485. — Posesorul nu câștigă proprietatea fructelor decât când posedă cu bună credință: la cazul contrar, el este dator a înapoià productele, împreună cu lucrul, proprietarului care-l revendică. (Art. 123, 486, 487, 494, 522, 523, 525, 994, 996, 1090, 1846 urm., 1730, 1898, 1899, 1909 C. civ. Art. 139 Pr. civ. Art. 549 C. fr.)

Despre posesorul de bună credință.

Acel care posedă un lucru ce nu-i aparține poate fi deposedat, prin efectul acțiunei în revendicare exercitată de proprietarul acelui lucru. Care va fi însă, in asemenea caz, dreptul posesorului în privința fructelor? Legea distinge între

---

stirești, ale orașelor, spitalelor și altor de obște folositoare case, precum și în privința bunurilor particulare ale stăpânitorului. Cpr. L. 14, Cod. *De fundis patrimonialibus*, 11. 61; Cod, *De præscriptionibus 30 vel 40 annorum*, 7. 39; Nov. 111, capit. 1; Nov. 131, capit. 6, etc. — L. ultimă Cod, *De sacrosanctis Ecclesiis*, etc. 1. 2. și Nov. 7 stabilesc în favoarea bisericei o prescripție de *una sută* ani, însă Justinian revine asupra acestei dispoziții prin Novela 111 tit. 12. „Legile sunt în privința afacerilor, zice prefața tit. 12 din această Novelă, ceeace medicamentele sunt în privința bolnavilor. Se întâmplă, în adevăr, câteodată ca efectul lor să nu fie acel așteptat, și că ceeace se credeà folositor din capul locului să fie mai în urmă, prin experiență, recunoscut ca nefolositor".

In fine, L. 2, Dig., *De aqua. et aquæ pluviæ arcendæ*, 39, 3, consideră posesia imemorială ca fiind de natură a înlocuì nu numai titlul, dar și însăș legea, ceeace erà admis și în dreptul canonic: *Vetustas semper pro lege habetur*. De asemenea, L. 3 § 4. Dig., *De aqua cottidiana et æstiva*, 43. 20 declară că conductul de apă, care servește de un timp imemorial, are puterea unui drept stabilit: *Ductus aquæ, cujus origo memoriam excessit, jure constituti loco hebetur*".

posesorul de bună credinţă şi acel de rea credinţă. Posesorul de bună credinţă câştigă proprietatea tuturor fructelor, *quia quod ad fructus attinet, loco domini pœnè est* (¹).

Legea actuală n'a mai reprodus, însă, distincţia ce dreptul roman făceà între fructele numai percepute şi acele cheltuite (²).

Posesorul unei moşteniri.

Acest beneficiu îl are nu numai posesorul de bună credinţă al unui obiect particular, dar şi acel al unei universalităţi juridice de bunuri, adecă: a unei moşteniri (³).

Dr. roman.

La Romani, din contra, moştenitorul aparent de bună credinţă trebuià să restitue adevăratului moştenitor toate fructele, *quia fructus augent hereditatem* (⁴).

Maxima romană, care pune în principiu că fructele măresc moştenirea, n'a fost admisă de legiuitorul modern. (Cpr. art. 123 C. civ.). Astăzi se poate zice, din contra, că fructele măresc patrimoniul posesorului. Nicio deosebire nu mai există deci, în dreptul actual, între posesorul unui lucru particular şi acel al unei moşteniri.

Restituirea fructelor percepute în urma pornirei acţiunei în revendicare.

Posesorul de bună credinţă va trebuì însă să restitue fructele percepute în urma pornirei acţiunei în revendicare, chiar dacă câştigând în prima instanţă, el ar fi perdut în apel, pentrucă hotărîrile judecătoreşti fiind declarative de drepturi, îşi produc efectul lor din ziua cererei în judecată (⁵).

(¹) L. 48, *in medio*, Dig., *De adquirendo rerum dominio*, 41. 1. Vezi şi L. 136, Dig., *De diversis regulis juris antiqui*, 50. 17. Cpr. Trib. Ilfov şi C. Bucureşti, *Cr. judiciar* din 1902, No. 35 şi din 1906, No. 38.

Dr. roman.

(²) Posesorul de bună credinţă nu aveà drept decât la aceste din urmă fructe, căci acele necheltuite şi existente în natură *(fructus exstantes)* trebuiau să fie restituite proprietarului revendicant. (Instit., *De divisione rerum*, 2, 1, § 35). Mai vezi L. 4 § 2, Dig., *De usurpationibus et usucapionibus*, 41. 3, etc.

(³) Laurent, VI, 204 şi IX, 542; Baudry et Chauveau, 318; Aubry et Rau, II, § 206, p. 405, nota 1 şi VI, § 616, p. 433; Ducaurroy, II, 97 *in fine;* Valette, *Propriété*, p. 122; Pand. fr., v⁰ *Successions*, 2101; Baudry et Wahl, *Successions*, I, 926 (ed. a 2-a); Thiry, II, 103; T. Huc, V, 267; Le Sellyer, *Successions*, I, 494; Arntz, II, 1663; Neagu, II, p. 489, No. 5.

(⁴) L. 40 § 1, Dig., *De hereditatis petitione*, 5. 3 şi L. 178 § 1, Dig., *De verborum significatione*, 50. 16.

(⁵) Cpr. Cas. rom. Bult. S-a 1, 1885, consid. dela p. 71; Laurent, VI, 222, 223 şi *Avant-projet de révision*, II, p. 61; Aubry et Rau, II, § 206, p. 414; Demolombe, IX, 632; T.

Dreptul posesorului de bună credință se întemeiază pe echitate.

Dreptul posesorului de bună credință la fructe, admis atât prin art. 431 din codul Calimach (330 C. austriac) (¹) cât și prin art. 9 partea VI, capit. 3 din codul Caragea, se întemeiază pe echitate (²). Posesorul de bună credință nu poate, în adevăr, să-și impute nicio culpă, de vremece el se credeà proprietar; pe când adevăratul proprietar va fi de cele mai multe ori culpabil de negligență din cauză că n'a făcut să înceteze eroarea în care se găseà posesorul. Acest drept nu se prea justifică însă în privința fructelor necheltuite, pentrucă admiterea revendicărei dovedește că posesorul n'a avut nici un drept asupra lucrului, și deci, nici la fructele produse de acest lucru. De aceea Ante-proectul de revizuire al lui Laurent se întoarce la teoria romană, admițând că posesorul de bună credință trebue să restitue fructele necheltuite și neconsumate de dânsul (art. 595) (³).

Productele lucrului, cari nu se consideră ca fructe, se cuvin proprietarului. Controversă.

Posesorul de bună credință câștigă, ca și uzufructuarul, toate fructele, de orice natură ar fi (art. 521, 522, 523). El nu are însă drept la productele lucrului, cari nu sunt considerate ca fructe. Astfel, el nu are drept la comoara sau mineralele ce se găsesc în pământ (art. 538), nici la copacii înalți cari n'au fost puși în tăere regulată (art. 530, 531). Productele lucrului vor fi deci restituite proprietarului, în baza dreptului său de proprietate (art. 480) (⁴).

Huc, IV, 124; Baudry et Chauveau, 324; Neagu, II, p. 497, No. 61. Art. 630 din codul olandez și 703 din codul italian sunt exprese în această privință. Cpr. art. 189 C. japonez, art. 695 din Ante-proectul de revizuire al lui Laurent, art. 495 § 4 C. portughez, etc. Vezi *infrà* p. 320.

(¹) Cpr. Cas. rom. Bult. S-a 1, anul 1872, p. 228.

(²) Justinian zice că fructele se dau posesorului de bună credință ca o răsplată pentru îngrijirea ce a avut spre a face lucrul productiv . . . *naturali ratione placuit, fructus quos percepit, ejus esse pro cultura et cura.* (Instit., *De divisione rerum.* 2. 1. § 35).

Dr. străin.

(³) Oricât de întemeiate ar fi aceste considerații, totuși toate legislațiile străine pun echitatea mai presus decât dreptul strict al proprietarului. Cpr. art. 630 C. olandez, art. 703 C. italian, art. 451 C. spaniol, art. 189 C. japonez din 1896, art. 955 C. german, art. 330 C. austriac (431 C. Calimach), etc.

(⁴) Laurent, VI, 197, 205; Demolombe, IX, 622 și XIII, 47; Aubry et Rau, II, § 206, p. 418, text și nota 33; Baudry et Chauveau, 321; T. Huc, IV, 121; Planiol, I, 2297; De la

Emolumentele unui uzufruct sau unei rente viagere.

Posesorul de bună credinţă va aveà însă drept la emolumentele unui uzufruct sau unei rente viagere (¹), nu însă la dividendele fictive ce ar fi primit dintr'o societate, aceste dividende nefiind considerate ca fructe, ci ca o parte a capitalului social (²).

Dobândirea fructelor naturale.

Fructele naturale se dobândesc de către posesorul de bună credinţă prin percepere, adecă: prin deslipirea lor de lucrul care le produce. (Cpr. art. 431 C. Calimach, 330 C. austriac). Asupra acestui punct toţi autorii sunt de acord.

Dobândirea fructelor civile. Controversă.

Chestiunea a dat însă loc la dificultăţi în privinţa fructelor civile. După unii, aceste fructe se vor dobândì zi cu zi, în proporţie cu timpul posesiunei sale, fără a se ţine nicio socoteală de termenul exigibilităţei lor; ceeace însemnează că posesorul de bună credinţă va aveà drept la fructele civile pe atâtea zile cât a ţinut posesiunea sa, restul cuvenindu-se proprietarului, soluţie care erà admisă şi în vechiul drept francez. Cu alte cuvinte, în lipsa unei dispoziţii speciale, art. 525 dela uzufruct ar fi aplicabil şi posesorului de bună credinţă atât al unui obiect particular cât şi a unei universalităţi juridice (³). Art. 632 din codul olandez zice, în această privinţă, că posesorul de bună credinţă se consideră ca un uzufructuar (⁴).

Bigne, I, 1009; Thiry, 1, 703; Répert. Sirey, v⁰ *Possession,* 106; Neagu, II, p. 489, No. 6 urm., Cas. fr, Sirey, 37. 1. 76. — *Contrà:* Marcadé. II, 416, Mourlon, I, 1446, după care posesorul de bună credinţă ar câştigà nu numai fructele, dar şi productele cari nu sunt puse în rândul fructelor. Această soluţie este însă inadmisibilă, pentrucă cuvântul *producte* care se vede în art. 485, este luat în sens de fructe, de oarece acest capitol nu se ocupă decât de fructe.

(¹) Demolombe, IX, 623, 624; Aubry et Rau, *loco cit.,* p. 418; Neagu, II, p. 489, No. 8.

(²) Demolombe, IX, 622 *bis;* C. Bourges, Sirey, 71. 2. 257.

(³) Vezi în acest sens. Laurent, VI, 206 şi IX, 547; Thiry, I, 702; T. Huc, IV, 123; Valette, *Propriété,* p. 136 urm., care se întemeiază pe autoritatea lui Domat şi a lui Dumoulin; Delzers, *Cours de pr. civile et criminelle,* I, p. 446 urm. (ed. din 1842); C. Orléans şi Justiţia de pace Dalhem (Belgia). Répert. Dalloz, v⁰ *Propriété,* 365, nota 1; *Pasicrisie belge,* 1881, III, p. 315 şi Sirey, 83. 4. 24. Cpr. şi Cas. rom. *Dreptul* din 1908, No. 15.

C. Calimach.

(⁴) Cpr. art, 431 *in fine* din codul Calimach (330 C. austriac), după care fructele civile (chiriile caselor, dughenelor, dobânzile

După un alt sistem, pe care îl credem inadmisibil și pe care Thiry (I, 702) îl combate cu un lux de argumentare, fructele civile nu s'ar dobândi, ca și acele naturale, decât prin perceperea lor fizică și materială[1].

Fructele anterioare posesiunei nu se cuvin posesorului. Controversă.

Rămâne însă bine înțeles că posesorul de bună credință nu câștigă decât fructele produse de lucru în timpul posesiunei sale, nu însă și acele anterioare, și aceasta atât când este vorba de un obiect particular, cât și de o universalitate de bunuri, pentrucă ar fi absurd ca posesorul să aibă drept la fructele percepute în timpul când el nu erà posesor[2].

Despre posesorul de rea credință.

Posesorul de rea credință este acela care știe că lucrul nu-i aparține (art. 486, 487). „Cu rea credință stăpânitor este acela, zice art. 425 din codul Calimach (326 C. austriac), carele știe sau din împrejurări trebue să prepue că lucrul pe care îl are în stăpânirea sa se cuvine altuia“. El

---

împrumuturilor, etc.) se dobândeau de către posesor prin faptul ajungerei lor la scadență, în timpul posesiunei sale.

[1] Vezi în acest din urmă sens, Planiol, I. 2299; Baudry et Chauveau, 319; Demolombe, IX, 627 urm.; De la Bigne, I, 1010; Aubry et Rau, II, § 206, p. 416, text și nota 29; Demante, II, 384 *bis* V; Neagu, II, p. 489, No. 13; Cas. fr. și C. Caen (în privința moștenitorului aparent), Sirey, 40. 1. 884; D. P. 47. 2. 136; Sirey, 48. 2. 213.

[2] Laurent, VI, 207 și IX, 546; Demolombe, IX, 629. — *Contrà*, Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 416, nota 28; Cas fr. și C. Paris, Répert. Dalloz, v° *Successions*, 416; Sirey, 37. 1. 581; D. P. 48. 2. 114 și Sirey, 48. 2. 213, după care moștenitorul aparent și de bună credință, care ar fi fost pus în posesiunea unei moșteniri cuvenită altuia, ar avea drept, în virtutea efectului retroactiv a acceptărei moștenirei, la fructele percepute și depuse la casa de consemnație înaintea posesiunei sale, soluție pe care o respingem, pentrucă aceste fructe constituesc un capital la care moștenitorul aparent nu are niciun drept, și pe care el trebue să le restitue adevăratului moștenitor. Apoi, după cum foarte bine observă unii, posesiunea spre a conduce la dobândirea fructelor, trebue să fie efectivă, și ficțiunea retroactivităței acceptărei moștenirei de către moștenitorul aparent nu are nicio înrâurire asupra faptelor posesiunei sale. Vezi Baudry et Chauveau, 320.

trebue să restitue atât fructele cheltuite sau consumate (1), cât și acele percepute numai, cari se găsesc încă în ființă în momentul restituirei lucrului, pentrucă el având cunoștință că lucrul nu este al său, știe că nu are niciun drept la fructele produse de acel lucru (2).

Sensul cuvântului producte întrebuințat de Art. 485.

Art. 485 vorbește de *producte*, însă am văzut că acest cuvânt este luat aci în sensul de fructe. „Stăpânitorul cel cu rea credință, zice art. 437 din codul Calimach (335 C. austriac), dacă prin judecătorească hotărîre s'a hotărît ca să întoarcă lucrul străin, se îndatorește să dea împreună și toate folosurile sau veniturile ce a luat dintr'acel lucru în toată vremea stăpânirei sale, plătind încă și stricăciunile făcute la lucru, și cât proprietarul lucrului au cheltuit judecându-se cu dânsul" (3).

Restituirea fructelor pe care posesorul a neglijat de a le percepe.

Posesorul de rea credință trebue să restitue proprietarului nu numai fructele percepute în timpul posesiunei sale, dar și acele pe care el ar fi neglijat de a le percepe, și de care proprietarul s'ar fi folosit dacă ar fi avut lucrul în posesiunea sa (4), căci el trebue să despăgubească pe proprietar de toate daunele ce i-a cauzat prin faptul că l'a împedicat de a se folosi de lucrul său (5), judecătorii fondului apreciând

---

(1) Pentru fructele consumate sau cheltuite, posesorul va restitui valoarea lor, pe care judecătorii o vor aprecia fie după o expertiză, fie după luminele lor proprii, dacă au destule elemente de apreciere. C. București, *Dreptul* din 1900, No. 34. Cpr. Cas. rom. Bult. 1898, p. 1407.

(2) Cpr. Trib. Ilfov și C. București, *Cr. judiciar* din 1902, No. 32 și din 1906, No. 38.

(3) Vezi asupra acestui text, Cas. rom. S-a I, anul 1878, p. 251.— *„Certum est, male fidei possessores omnes fructus solere cum ipsa re præstare"*. (L. 22, Cod, *De rei vindicatione*. 3. 32). „Cel ce stăpânește cu rea credință, zice codul lui Andr. Donici (art. 4, capit. 26), va întoarce toate rodurile câte au luat în câtă vreme au stăpânit". Vezi și art. 9, partea VI, capit. 3 din codul Caragea, asupra căruia vezi Cas. rom. Bult. S-a civilă, anul 1869, p. 258.

(4) *„Generaliter autem cùm de fructibus æstimandis quæritur, constat animadverti debere, non an malæ fidei possessor fruiturus sit, sed an petitor frui potuerit, si ei possidere licuisset"*. (L. 62, § 1, Dig., *De rei vindicatione*, 6, 1). Vezi și L. 10, § 20, *Quæ in fraudem creditorum*, etc. 42. 8 (în unele ediții 42. 9).

(5) Pothier, IX, 336; Laurent, VI, 230; Demolombe, IX, 586,

în mod suveran valoarea fructelor ce proprietarul ar fi putut percepe(¹). Această soluţie, foarte echitabilă, erà admisă şi în dreptul roman (²).

Industria person. a posesorului.

Posesorul de rea credinţă nu va restituì însă fructele cari rezultă din industria sa personală(³).

Fructele percepute de un terţiu.

Posesorul de rea credinţă este obligat să restitue proprietarului nu numai fructele percepute de el în timpul posesiunei sale, dar şi acele percepute de bună sau rea credinţă de un terţiu căruia posesorul i-ar fi transmis imobilul uzurpat(⁴).

Restituirea dobânzilor fructelor.

Proprietarul are drept nu numai la restituirea fructelor, dar şi la dobânzile acestor fructe, atât din ziua cererei în judecată (art. 1088), cât şi din momentul chiar al perceperei lor, cu această deosebire însă, că dobânzile anterioare cererei în judecată nu pot fi pretinse de proprietar decât ca o compensare a daunelor suferite (art. 998, 1081, 1082), şi sub condiţia de a se justificà aceste daune, cari se apreciază în mod suveran de instanţele de fond; pe când dobânzile datorite din ziua cererei în judecată se datoresc de drept prin singurul fapt al cererei, în baza art. 1088 şi 1090, fără ca proprietarul să fie ţinut de a justificà că a suferit vreo pagubă (⁵).

638; De la Bigne, I, 1011; Baudry et Chauveau, 327; Répert. Sirey, v° *Possession*, 231; Neagu, II, p. 490, No. 19; Cas. fr. Sirey, 79. 1. 261; D. P. 82. 1. 353; Sirey, 83. 1. 105. — S'a decis, cu drept cuvânt, că posesorul de rea credinţă fiind obligat să restituească proprietarului revendicant toate fructele sau valoarea lor, urmează că această despăgubire trebue să consiste din fructele de care proprietarul se puteà folosì, iar nu numai din suma cu care posesorul s'a folosit în realitate. Cas. rom. Bult. 1890, p. 324.

(¹) Cpr. Cas. rom. Bult. 1898, p. 1407; Laurent, IX, 230 *in fine;* Baudry et Chauveau, 327, p. 228.

(²) L. 62, § 1 şi L. 64, Dig., *De rei vindicatione*, 6. 1.

(³) Baudry et Chauveau, 327, p. 228; Demolombe, IX, 587; Neagu, II, p. 491, No. 30; C. Pau, D. P. 68. 2. 239; Sirey, 69. 2. 69.

(⁴) Laurent, IX, 232; Baudry et Chauveau, 327; Neagu, II, p. 490, No. 20; Cas. fr. D. P. 64. 1. 73; Sirey, 64. 1. 137. — Numai posesorul de rea credinţă trebue să restitue fructele, nu însă şi cei de al treilea cari, cu bună credinţă, le-ar fi primit dela dânsul. Cas. rom. Bult. S-a 1, anul 1884, p. 137.

(⁵) Cpr. Laurent, IX, 231; T. Huc, IV, 124; Baudry et Chauveau, 327; Neagu, II, p. 490, No. 24; Cas. fr. (motive), D. P. 64.

Cazul când lucrul nu produce fructe.

Obligația de a restitui fructele nu există pentru posesorul de rea credință, dacă lucrul posedat de dânsul nu erà susceptibil de a produce fructe(1).

Dobândirea lucrului prin prescripție.

Chiar dacă lucrul posedat a produs fructe, posesorul acestui lucru este scutit de restituirea lor, decâteori el a dobândit proprietatea lucrului prin prescripție, pentrucă îndeplinirea prescripției are de efect desființarea relei credințe(2).

Neaplic. în specie a art. 1907 C. civ.

Decâteori însă posesorul de rea credință datorește restituirea fructelor, el nu poate să invoace prescripția specială de cinci ani, statornicită de art. 1907, pentrucă, pe de o parte, obligația de a restitui fructele nu isvorăște din contract și această datorie nu se plătește cu anul, sau la termene periodice mai scurte, după cum prevede acest text; iar pe de altă parte, pentrucă spiritul legei se opune ca posesorul de rea credință să invoace o dispoziție care are de obiect apărarea unui debitor de bună credință contra unui creditor de rea credință (3).

Art. 139 Pr. civ.

Cum se face restituirea fructelor? La această întrebare răspunde art. 139 din procedura civilă. „Orice hotărîre care va condamnà la restituire de fructe, zice acest text, va dispune ca ea să se facă în natură pentru anul din urmă și

---

1. 75 (col. 2); Sirey, 64. 7. 137. — S'a decis că, după principiile codului Caragea, posesorul de rea credință nu poate fi obligat să plătească dobânzile valorei fructelor percepute de dânsul. C. București, *Dreptul* din 1887, No. 9. Curtea zice însă pe nedrept că aceste principii ar fi admisibile și sub codul actual.—Vezi însă art. 32, partea III, capit. 2 din codul Caragea, care dispune că: „când va vinde cineva un lucru nemișcător străin, și cu judecată se va cere și se va luà de stăpânul său, atunci vânzătorul să fie dator a întoarce cumpărătorului prețul *și dobânda banilor*, iar cumpărătorul să deà stăpânului rodurile lucrului“. Cpr. asupra acestui text, Cas. rom. Bult. S-a civilă, 1869, p. 258.

C. Caragea.

(1) Demolombe, IX, 586 *in fine*. — „Cine stăpânește lucru străin cu rea credință, zice codul Caragea (art. 9, partea VI, capit. 3), când lucrul prin judecată se va luà, să se îndatoreze să plătească stăpânului roadele lucrului *(de va areà)* și cheltuelile judecății“.

(2) Laurent, VI, 233; Demolombe, IX, 589 *bis*; Demante, II, 384 *bis* I; Baudry et Chauveau, 328; Neagu, II, p. 491, No. 35.

(3) Laurent, VI, 234; Baudry et Chauveau, 328; Demolombe, IX, 639; Neagu, II, p. 491, No. 31; C. Bordeaux, Sirey, 57. 2. 173.—*Contrà:* Delvincourt, II, p. 8, nota 5 *in fine* (ed. din 1834).

în bani pentru anii de mai înainte, după prețuirea ce se va face. Dacă restituirea în natură pentru cel din urmă an este cu neputință, ea se va face ca pentru anii de mai înainte".

Aceeaș soluție este admisibilă în privința fructelor nepercepute, cari ar fi putut însă să fie percepute. (Demolombe, IX, 638).

Drepturile posesorului de rea credință.

Art. 484. — Fructele produse din vreun lucru nu se cuvin proprietarului, decât cu îndatorirea din parte-i de a plăti sămănăturile, arăturile și munca pusă de alții. (Art. 483, 494, 508, 524, 552, 997, 1730 § 1 C. civ. Art. 548 C. fr.).

Posesorul de rea credință trebue, după cum am văzut, să restitue ască proprietarului toate fructele produse de lucrul posedat de el. Fiind însă că este de drept natural ca nimeni să nu se înavuțească în detrimentul altuia (L. 206, Dig., *De regulis juris antiqui*, 50, 17), proprietarul nu va avea drept la fructe, decât sub condiția de a despăgubi pe posesorul de rea credință de sămănăturile, arăturile, munca, precum și de toate cheltuelile făcute de dânsul(1). „*Fructus intelliguntur deductis impensis quæ quærendorum, cogendorum, conservandorumque eorum gratia fiunt*" (2).

Dr. de retenție

Posesorul nu este însă în drept a reține fructele până la plata ce i se cuvine, pentrucă, după cum știm, dreptul de retenție nu există decât în cazurile anume statornicite de lege(3).

Cazurile în care art. 484 este aplicabil.

Dispoziția art. 484 se aplică atât la ipoteza când fructele sunt prinse încă de rădăcini, în momentul când proprietarul își exercită dreptul său, cât și în aceea când el cere restituirea fructelor percepute de posesor(4).

---

(1) In privința cheltuelilor necesare, utile și de simplă plăcere făcute de către posesor, vezi *suprà* p. 277 urm.

(2) L. 36 § 5, Dig., *De hereditatis petitione*, 5, 3. Vezi și L. 7, Pr., Dig., *Soluto matrimonio*, 24, 3, unde se zice: „*Fructus eos constat, qui deducta impensa supererunt*".

(3) Vezi *suprà* p. 280 urm., unde se arată controversa. — *Contrà:* Valette, *Propriété*, p. 117; Ducaurroy, II, 96, Demante, II, 383 *bis* III; Thiry, I, 694 *in fine*.

Dr. roman.

(4) Aubry et Rau, II, § 192, p. 290, nota 31. — La Romani, posesorul de rea credință nu avea, din contra, drept la nicio

Ea se aplică de asemenea în toate cazurile, fie că uzurpatorul este de bună sau de rea credință, căci legea nu distinge(¹).

Persoanele la care se aplică art. 484. Această dispoziție, fiind concepută în termeni generali, se aplică nu numai posesorului, dar și oricărei persoane care ar fi pregătit recolta cu cheltueala sa. Ea nu se aplică însă raporturilor dintre proprietar și uzufructuar (art. 524)(²).

Plata impozitului, etc. Posesorul are drept nu numai la plata arăturilor, semănăturilor și a muncei pusă de dânsul, dar încă și la alte cheltueli necesare ce ar fi făcut cu ocazia perceperei fructelor, precum sunt: plata impozitului, cheltuelile de transport, cheltuelile de nutriment a animalelor, etc. (³).

Cheltuelile de întreținere. Posesorul de bună credință. Cât pentru cheltuelile de întreținere, precum sunt: reparațiile făcute la imobile, trebue să facem o distincție: posesorul de bună credință nu le poate cere înapoi, asemenea cheltueli fiind considerate ca o sarcină a fructelor ce-i aparțin, în baza bunei sale credințe (art. 485). Motivul pentru care posesorul de bună credință trebue să sufere cheltuelile de întreținere, este că aceste cheltueli îi folosesc lui personal, iar nu proprietarului.

---

despăgubire pentru cheltuelile făcute de dânsul, când fructele erau încă prinse de rădăcini în momentul revendicărei. In asemenea caz, nici posesorul de bună credință nu puteà să ceară cheltuelile făcute de dânsul, decât sub titlul de cheltueli utile și printr'o excepție de dol, *per exceptionem doli mali* (Instit., *De divisione rerum*, 2, 1, § 32). Vezi și L. 11, Cod, *De rei vindicatione*, 3. 32. — In caz când fructele erau percepute de către posesor, și proprietarul le revendicà odată cu lucrul, orice posesor, fie el de bună sau de rea credință, aveà drept să rețină asupra fructelor ce urmau a fi restituite, cheltuelile făcute de dânsul: „*Hoc fructuum nomine continetur, quod justis sumptibus deductis superest*“ (L. 1, Cod, *De fructibus et litium expensis*, 7. 51). Vezi și L. 36 § 5, Dig., *De hereditatis petitione*, 5. 3.

(¹) Baudry et Chauveau, 291; Demolombe, IX, 584; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 290; De la Bigne, I, 1005; Laurent, VI, 236; Arntz, I, 925; Neagu, II, p. 488, No. 5.

(²) Ducaurroy, II, 96 *in fine;* Demante, II, 383 *bis* IV.

(³) Laurent, VI, 237; Demolombe, IX, 588; Neagu, II, p. 488, No. 7 urm.; Trib. Ilfov, *Dreptul*, din 1889, No. 42. — *Contrà:* Proudhon, *Tr. du domaine de propriété,* II, 554, p. 129 (ed. din 1839).

Posesorul de rea credinţă.

Acest motiv nemai existând însă în caz când posesorul este de rea credinţă, pentrucă el trebue să restitue fructele (art. 485), echitatea cere ca proprietarul să-i restitue cheltuelile de întreţinere, căci altfel acest din urmă s'ar înavuţi în dauna posesorului[1].

Cazurile când posesorul este de bună sau de rea credinţă.

Art. 486. — Posesorul este de bună credinţă când posedă ca proprietar in puterea unui titlu translativ de proprietate, a cărui viciuri nu-i sunt cunoscute. (Art. 485, 487, 494, 644, 995 urm., 1854, 1855, 1858, 1890, 1895, 1898, 1899 C. civ. Art. 550 § 1 C. fr.).

Art. 487. — El încetează de a fi cu bună credinţă din momentul când aceste viciuri îi sunt cunoscute. (Art. 486 C. civ. Art. 550 § 2 C. fr.).

Necesitatea unui titlu translativ de proprietate.

Legea cere, pentru ca posesorul să dobândească proprietatea fructelor, ca el să posede în baza unui *titlu*[2] translativ de proprietate, în baza unui *titlu puternic*, după cum se exprimă art. 416 din codul Calimach (316 C. austriac), adecă: în baza unei cauze legitime de achiziţie, precum este: vânzarea, donaţiunea, testamentul, tranzacţia, etc., care l-ar face proprietar, dacă vânzătorul, dăruitorul sau testatorul ar fi avut şi ei această calitate[3]. De câteori există

---

[1] Vezi autorii citaţi în nota precedentă. — *Contrà* (în privinţa cheltuelilor de întreţinere): Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1889, No. 42.

Sensul cuvântului titlu.

[2] Prin titlu se înţelege câteodată inscrisul autentic sau privat, care stabileşte un drept sau o liberare. Cuvântul *titlu* nu are aici acest sens, ci însemnează cauza posesiunei (art. 1895, 1897), de exemplu: o vânzare, o donaţiune, un testament, etc. Astfel, titlul posesiunei pentru un cumpărător nu este *inscrisul (instrumentum)*, care constată vânzarea, ci însăş vânzarea. *Titulus est radix et fundamentum juris prætinsi.* Cpr. Mourlon, I, 1449; Ducaurroy, II, 100; Demolombe, IX, 597 urm., Thiry, I, 697; Planiol, I, 2291; T. Huc, IV, 120; Répert. Sirey, v° *Possession*, 108; Baudry et Chauveau, 294. Vezi şi *suprà* p. 266, nota 4. Se poate ca cineva să aibă un justu titlu în sensul legei, fără a aveà niciun act scris, care să constate acest titlu. Cpr. Ducaurroy, II, 100 *in fine*; Demolombe, IX, 598; Laurent, VI, 212, etc.

C. Calimach. Art. 416.

[3] Cpr. C. Craiova, *Dreptul* din 1900, No. 80. — „Stăpânirea unui lucru se numeşte dreaptă, zice art. 416 din codul Calimach (316 C. austriac), când se întemeiază asupra unui titlu puternic, adecă asupra unui legiuit temeiu spre agonisire. Astfel de titlu este: intrarea în moştenire, dăruirea, cumpărarea, etc.“.

un asemenea titlu există şi bună credinţă, deşi titlul ar aveà un viciu, dacă acest viciu este necunoscut posesorului. Titlul este deci, în specie, după cum vom vedeà mai la vale, un element al bunei credinţe. Vezi *infrà* p. 314.

Contractul de locaţiune, de depozit, etc. Un contract de locaţiune, de depozit, de amanet, etc. nu sunt titluri translative de proprietate, pentrucă aceste contracte nu transmit proprietatea, chiar atunci când nu au nici un viciu (1).

Moştenirea. Moştenirea este însă un titlu translativ de proprietate (art. 123, 644 C. civil şi 416 C. Calimach) (2).

Act de împărţeală. Posesorul poate să invoace şi un act de împărţeală pentru dobândirea fructelor, căci deşi împărţeala nu-i transferă proprietatea, totuşi ea constată titlul său de moştenire, care este translativ de proprietate (3).

---

(1) Mourlon, I, 1449; Planiol, I, 2291; De la Bigne, I, 1908; Pand. fr., *Prescription,* 1834; *Répert.* Sirey, v^0 *Possession,* 145; Neagu, II, p. 493, No. 13.

Dacă titlul pro herede conduce la dobândirea proprietăţei prin uzucapiune. Controversă.

(2) S'a decis că titlul de moştenitor *(pro herede)*, chiar unit cu buna credinţă, nu este un titlu suficient pentru a conduce pe posesor la dobândirea proprietăţei imobiliare prin uzucapiunea de 10 sau 20 de ani, sub cuvânt că moştenitorul, fiind continuatorul personalităţei defunctului, continuă posesiunea acestui din urmă cu acelaş titlu, posesiunea lui rămânând întemeiată pe aceeaş cauză. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1904, No. 30 şi *Cr. judiciar* din acelaş an, No. 37 (cu observ. critică a d-lui Em. Antonescu). Cpr. acelaş tribunal (C. G. Dissescu făcând funcţiunea de prezident), *Dreptul* din 1881, No. 38 (sentinţă infirmată de Curte). Vezi şi V. Antonescu, *Câteva cuvinte asupra titlului* **pro herede** (Bucureşti, 1906). Această soluţie este însă foarte contestabilă şi, după părerea noastră, chiar inadmisibilă. A se vedeà observaţia ce am publicat în *Cr. judiciar* din 1904, No. 49, p. 410, 411 şi autorităţile citate acolo. Vezi în acest din urmă sens, C. Bucureşti, *Dreptul* din 1881, No. 38 şi din 1887, No. 36; C. Galaţi, *Dreptul* din 1900, No. 40 şi *Cr. judiciar* din 1901, No. 62; Cas. rom. Bult. 1881, p. 718 şi 840; Bult. 1898, p. 362, 363; Bult. 1899, p. 504 şi *Dreptul* din 1899, No. 43; Bult. 1906, p. 1335. Vezi şi observaţia critică a d-lui Em. Antonescu mai sus citată, publicată în *Cr. judiciar* din 1904, No 37. Aceeaş soluţie erà admisă şi sub codul Caragea. Vezi Bult. Cas. S-a 1, 1881, p. 718 şi 840. — *Contrà:* Cas. rom. S-a 1, Bult. 1881, p. 744.

(3) Laurent, VI, 210; *Répert.* Sirey, v^0 *Possession,* 129; Baudry et Chauveau, 294; Neagu, II, p. 492, No. 10. — Titlurile constitutive a unui drept de uz sau uzufruct trebuesc asimilate titlu-

In orice caz, dovada existenței titlului incumbă posesorului. (Thiry, I, 697, p. 704).

Titlul putativ. Controversă.

Titlul putativ ([1]) poate servì de temeiu spre a face pe posesor să dobândească proprietatea fructelor? Chestiunea este controversată. Am susținut în ediția 1-a că titlul putativ nu conduce la dobândirea proprietății fructelor, pentrucă în asemenea caz, există lipsă totală de titlu, iar nu un titlu viciat, a cărui viciuri sunt necunoscute posesorului, după cum cere art. 486 C. civ., și în acest sens se pronunță, în adevăr, unii autori ([2]). Acum însă, după matură reflexie, sistemul opus, admis de marea majoritate a autorilor, ne pare cu mult mai juridic. In adevăr, la Romani, se admisese după multe discuțiuni, *post magnas varietates* (L. 9. Dig., *Pro legato*, 41. 8), că titlul putativ puteà servì de temeiu bunei credințe în privința uzucapiunei, de câteori eroarea posesorului se întemeià pe o cauză probabilă și pe faptul altuia; când, de exemplu: posesorul stăpâneà un lucru în baza unui testament revocat printr'un testament posterior necunoscut încă lui, *quia in alieni facti ignorantia tolerabilis error est* ([3]).

---

rilor translative de proprietate. Cpr. Aubry et Rau, II, § 206, p. 405; Baudry et Chauveau 295; Neagu, II, p. 492, No. 11.

Ce se înțelege prin titlu putativ?

([1]) Prin titlu putativ se înțelege acela pe care posesorul crede să-l aibă, pe care însă nu-l are în realitate. Exemplu: după ce un lucru a fost legat posesorului printr'un testament, un alt testament, necunoscut încă, a revocat acest legat; sau posesorul dând mandat cuiva spre a-i cumpărà un lucru, crede că mandatul a fost executat, pe când în realitate mandatarul l-a înșălat, producând un act de vânzare fals; sau, în fine, un moștenitor posedă, în această calitate, un lucru pe care-l crede că face parte din moștenire, pe când lucrul nu aparține acestei moșteniri, etc.

([2]) Vezi Laurent, VI, 209; Boileux, II, p. 662.

Dr. roman.

([3]) L. 5 § 1 *in fine*, Dig., *Pro suo*, 41. 10; L. 11, Dig., *Pro emptore*, 41. 4. Buna credință nu erà însă admisă de câteori eroarea posesorului se întemeià pe un fapt al său personal, când de exemplu, el credeà că cumpărase un lucru pe care nu-l cumpărase în realitate; *veluti si quis, cùm non emerit, emisse se existimans possideat* (Instit., *De usucapionibus*, 2. 6. § 11).

C. Calimach. Art. 1916.

Art. 1916 din codul Calimach (1461 C. austriac) cere, din contra, pentru uzucapiune, o dreaptă și vrednică stăpânire, întemeiată pe astfel de titlu, care ar fi fost vrednic spre câștigarea proprietății, dacă aceasta s'ar fi cuvenit trădătorului stăpânirei. Astfel de titluri sunt: legatul, darul, împrumutul, Aceeaş soluţie fiind admisă şi în vechiul drept francez, după cum ne atestă Pothier *(Propriété,* IX, 293), este foarte probabil că legiuitorul francez, şi deci şi al nostru, n'a înţeles a se depărtà dela doctrina tradiţională.

Combinarea art. 123 cu art. 486.

In fine, art. 123 din codul civil confirmă această interpretare. In adevăr, după acest text, acel care primeşte o moştenire cuvenită unei persoane a cărei existenţă este necertă, dobândeşte proprietatea fructelor percepute de bună credinţă. Or, titlul acestui posesor este putativ, la caz de ivirea adevăratului moştenitor, şi totuş acest titlu nu-l împedică de a dobândì proprietatea fructelor. Este deci mult mai natural de a da art. 486 o interpretare conformă art. 123, decât de a face ca aceste texte să fie în contradicţie, mai ales atunci când această interpretare este conformă tradiţiei anterioare. Iată pentru ce credem, după matură reflexie că, în dreptul actual, titlul putativ poate servì de

---

cumpărarea, vânzarea, schimbul, plata unei datorii, darea de zestre din lucruri cheltuitoare, etc. Acest text nu admite deci titlul putativ ca temeiu al bunei credinţe.

Vechiul dr. francez.

Incât priveşte vechiul drept francez, chestiunea erà controversată. Vezi autorii citaţi de Leroux de Bretagne, *Nouv. traité de la prescription,* II, 884.

Dr. actual.

Cât pentru dreptul actual, deşi titlul putativ este suficient spre a face pe posesorul de bună credinţă să dobândească proprietatea fructelor, totuş se decide, cu drept cuvânt, că un asemenea titlu nu poate conduce pe posesor la uzucapiunea de 10 sau 20 ani. Art. 1895 cere în adevăr, în această privinţă, pe lângă buna credinţă, şi un titlu just *(justa causa).* Astfel, acel care a posedat 10 sau 20 de ani un imobil crezând, din eroare, că mandatarul pe care-l însărcinase de a cumpărà acest imobil şi-a executat mandatul, nu poate să opue prescripţia adevăratului proprietar al imobilului, care-l revendică. Vezi Répert. Sirey, v° *Prescription,* 1614; Pand. fr., v° *Prescription,* 1903; Baudry et Tissier, *Prescription,* 689; Laurent, XXXII, 399 urm.; Troplong, *Prescription,* II, 895; Marcadé, *Idem,* art. 2265, No. III, p. 198 urm.; Leroux de Bretagne, *op. cit.,* II, 884 urm.; Colmet de Santerre, IX, 372 *bis* XII; Guillouard. *Prescription,* II, 570; Aubry et Rau, II, § 218, p. 548, 549 (ed. a 5-a); T. Huc, XIV, 442.— *Contrà:* Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1888, No. 78.

Titlul nul.

A fortiori, deci, titlul nul nu poate servì de bază prescripţiei de 10 sau 20 de ani (Art. 1897 § 2). Cas. rom. Bult. 1905, p. 1035 şi *Dreptul* din 1906, No. 24.

temeiu bunei credințe spre a conduce pe posesor la dobândirea fructelor (1).

Eroarea posesorului trebue să fie scuzabilă.

Rămâne însă bine înțeles că posesorul va trebui să arăte titlul în virtutea căruia el se credeà proprietar, pentru a dovedì că eroarea sa este scuzabilă. căci pentru ca titlul putativ să poată fi considerat ca un titlu real, este neapărat ca eroarea posesorului să fie scuzabilă; și ea este scuzabilă de câteori cade asupra faptului altuia, iar nu asupra faptului său personal. Astfel, eroarea posesorului n'ar fi scuzabilă, dacă el ar pretinde că a crezut a fi cumpărat lucrul posedat. pe care nu l-ar fi cumpărat în realitate; pe când, din contra, eroarea sa ar fi scuzabilă, dacă a crezut că mandatarul său a cumpărat lucrul ce erà însărcinat de a cumpărà. (Baudry et Chauveau, 314).

Invocarea titlului putativ de acela care posedă peste titlu. Controversă.

Titlul putativ fiind suficient în specie. cu deosebire de ceeace se întâmplă în materie de uzucapie de 10 și 20 de ani, se decide, cu drept cuvânt, că poate să invoace titlul putativ acela care posedă peste titlu. crezànd, de exemplu, că acest titlu cuprinde toate lucrurile pe care le posedă. precum ar fi moștenitorul care ar crede, de bună credință, că toate lucrurile posedate de dànsul fac parte din moștenire, pe când. în realitate. unele sunt excluse din ea (2).

Moștenitorul aparent.

De asemenea, moștenitorul aparent. adecă acela care a pus mâna pe o moștenire, crezându-se de bună credință în gradul de înrudire cel mai apropiat cu defunctul. dobândește proprietatea fructelor percepute în timpul posesiunei sale, deși ar fi evins de adevăratul moștenitor. care s'ar ivì mai in urmă (art. 123) (3).

---

(1) Vezi in acest sens Thiry, I, 698. dela care am împrumutat în mare parte această argumentare; Arntz, I, 929; T. Huc, IV, 120; Guillouard, *Prescription,* II. 570 *in fine:* Planiol, I, 2295; Demolombe, IX, 602; Répert. Sirey, v° *Possession*, 194; De la Bigne, I, 1008; Baudry, I, 1272; Baudry et Chauveau, 313; Baudry et Tissier, *Prescription*, 689 *in fine;* Aubry et Rau, II. § 206, p. 410; Ducaurroy, II, 100; Demante. II, 385 *bis* IV; C. Eraclide, *Dreptul* din 1872, No. 14; Neagu, II, p. 493. No. 17; C. Paris. Sirey, 63. 2. 17; D. P. 63. 2. 110.

(2) Aubry et Rau, II. § 206. p. 410; Baudry et Chauveau, 313.— *Contrà:* Laurent, VI. 217; T. Huc, IV, 120.

(3) Baudry et Chauveau. *loco cit.;* Arntz, I, 929; Aubry et Rau,

Posedarea unui lucru în baza unui testament falş.

Aceeaş soluţie este admisă în privinţa posesorului care a posedat un imobil în virtutea unui testament falş sau revocat, a cărui falşitate sau revocare nu o cunoştea(1).

Din cele mai sus expuse rezultă că titlul translativ de proprietate nu este o condiţie distinctă de bună credinţă, ci un element şi un mijloc de probă a bunei credinţe, pentrucă acel care nu are niciun titlu nu poate fi de bună credinţă(2).

Uzucapiune.

Incât priveşte însă posesiunea necesară pentru uzuca-

II, *loco cit.*, p. 410, 411; Planiol, I, 2295; Répert. Sirey, v° *Possession*, 194; C. Colmar, D. P. 51. 2. 161; Sirey, 51. 2. 533. — *Contrà:* Laurent, VI, 209 urm.

Soarta înstrăinărilor consimţite de moştenitorul aparent. Controversă.

Chestiunea de a se şti care este soarta înstrăinărilor imobiliare consimţite de moştenitorul aparent este foarte controversată. Ea a fost examinată în t. VI a Coment. noastre, p. 475 urm., t. VII, p. 555, *ad notam* şi t. VIII, p. 845. Soluţia care ni s'a părut cea mai juridică este aceea care pune în principiu că înstrăinările imobiliare sunt absolut nule, chiar când cumpărătorul şi vânzătorul au fost ambii de bună credinţă, pentrucă moştenitorul aparent nefiind proprietar, n'a putut să transmită mai multe drepturi decât aveà el însuş. Cpr. în acest sens, Trib. Prahova, *Cr. judiciar* din 1905, No. 26. Vezi şi Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1903, No. 28. In acest sens se pronunţă şi d-l Em. Dan, *Cr. judiciar* din 1907, No. 66. Jurisprudenţa noastră admite însă în mod aproape constant că înstrăinările consimţite de moştenitorul aparent sunt valide, dacă atât vânzătorul cât şi cumpărătorul au fost de bună credinţă. Cpr. Cas. rom. *Cr. judiciar* din 1902, No. 60 (cu observ. noastră) şi Bult. 1902, p. 305; Trib. Ilfov (afacerea Olimpicilor), punctul 21 din speţă, *Cr. judiciar* din 1903, No. 49; C. Iaşi şi Bucureşti, *Dreptul* din 1906, No. 77 şi din 1907, No. 29 şi 47. Vezi şi Cas. rom. *Cr. judiciar* din 1907, No. 66. Cpr. C. Craiova, *Dreptul* din 1907, No. 74. Se poate consultà asupra acestei controverse celebre, tomurile noastre anterioare mai sus citate, unde chestiunea este discutată în toate amănuntele ei. Vezi şi conştiincioasa lucrare a d-lui V. Antonescu, *Teoria eredelui aparent* (broşură de 118 pagini, Bucureşti, 1907).

(1) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 411; De la Bigne, I, 1008; Trib. Brăila şi C. Galaţi, *Cr. judiciar* din 1897, No. 4 şi 36.

(2) Arntz, I, 928; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 410; T. Huc, IV, 120; De la Bigne, I, 1008; Demolombe, IX, 596, 602. „Considerând, zice Trib. Ilfov, că titlul translativ de proprietate nu se cere ca o condiţie deosebită de bună credinţă, ci numai ca o dovadă a bunei credinţe“ *(Dreptul* din 1896, No. 30, p. 267, coloana 2 *in fine*). — *Contrà:* Laurent, VI, 209.

piune, titlul este, din contra, un element distinct de bună credință (art. 1895). De aceea dispozițiile asupra titlului și bunei credințe în materie de uzucapiune nu sunt aplicabile în specie. (Arntz, I, 928).

In ce consistă buna credință.

Venim acum la buna credință de care vorbesc art. 486 și 487. Buna credință a posesorului consistă în necunoștința viciurilor care infectează dreptul său de proprietate(1). „Buna

---

(1) Astfel, dacă presupunem că posesorul a cumpărat un lucru dela un *non dominus*, el va fi de bună credință dacă a crezut că vânzătorul erà proprietar, *cùm crediderit dominum eum esse* (Justit., Pr., De *usucapionibus*, 2. 6).

De asemenea, posesorul va fi de bună credință dacă a cumpărat lucrul dela un incapabil, de exemplu: dela un minor, un interzis, o femee măritată neautorizată, etc. sau un pretins mandatar a cărui procură erà falșă, de câteori el a ignorat incapacitatea sau lipsa de mandat din partea vânzătorului „*Bonæ fidei emptor esse videtur, qui ignoravit eam rem alienam esse, aut putavit eum qui vendit, jus vendendi habere: puta procuratorem aut tutorem esse*". (L. 109, Dig., *De verb. obligationibus*, 50. 16). Posesorul va câștigà în asemenea cazuri proprietatea fructelor, a căror dobândire atârnă de o chestie de fapt, pe când el nu va puteà dobândi însuș lucrul, uzucapiunea reducându-se la o chestie de drept; căci, în privința dobândirei lucrului prin uzucapiune, i s'ar puteà opune maxima: *Qui cum alio contrahit, vel est, vel esse debet non ignarus conditionis ejus* (L. 19, Dig., *De regulis juris antiqui*, 50. 17). Cpr. Demolombe, IX, 605; Marcadé, II, 419.

Titlul posesorului poate fi infectat și de alte viciuri. De exemplu, lucrul dobândit de dânsul în puterea unui titlu translativ de proprietate, este inalienabil: consimțimântul aceluia care a transmis lucrul a fost viciat prin eroare, dol sau violență, etc. In toate aceste cazuri și în altele de asemenea natură, posesorul va fi de bună credință de câteori n'a avut cunoștință de viciurile cari infectau titlul său, fiind de rea credință în caz contrar. Reaua credință poate să rezulte fie din cuprinsul actului în virtutea căruia el posedă, fie din modul cu care se conduce. C. București, *Dreptul* din 1882, No. 75.

In orice caz, manoperile frauduloase sau dolul emanate dela posesor exclud în totdeauna buna credință. Cpr. Aubry et Rau, II, § 206, p. 408 (ed. a 5-a); Demolombe, IX, 606; Laurent, VI, 213; T. Huc, IV, 121, etc.

Buna credință va puteà să existe oricare ar fi natura viciurilor ce ar lovì titlul posesorului, fără a se face vreo deosebire între viciurile de fond și acele de formă, între acele cari atrag o nulitate relativă sau o nulitate absolută. Aubry credinţă, zice Andr. Donici (§ 7, capit. 9), va să zică cu cuget curat, crezând fără îndoială a fi drept lucrul său şi cu bună dreptate mutat din stăpânirea celui ce-l aveà în stăpânirea celui ce l-a luat, necugetând că lucrul a fost sau este cu pricină". „*Bona fides*, zice Pothier, *nihil aliud est quam justa opinio quæsiti dominii*", şi tot cam în aceşti termeni se exprimă şi Voët: „*Bona fides est illæsa conscientia putantis rem suam esse*". „Este stăpânitor de bună credinţă, zice art. 424 din codul Calimach (326 C. austriac), acel ce din temeiuri apropiete de adevăr socoteşte că lucrul ce-l are în stăpânire este drept al său". Dacă există sau nu bună credinţă, aceasta este o chestie de fapt lăsată la suverana apreciere a instanţelor de fond (1). „Prin judecătorească hotărîre, zice art. 428 din codul Calimach (328 C. austriac), trebue să se deslege de este stăpânirea cu bună sau cu rea credinţă".

Constatarea relei credinţe.

Judecătorii cari condamnă pe un posesor la restituirea fructelor trebue să constate că el este de rea credinţă, această constatare putând însă să rezulte din complexul hotărîrei, fără ca să fie nevoe de o constatare expresă în această privinţă (2).

Aşà dar, posesorul este de bună credinţă decâteori el nu cunoaşte viciurile cari infectează titlul său, oricare ar

---

et Rau, *loco cit.;* Arntz, I, 928; Marcadé, II, 418, 419; Planiol, I, 2292; Baudry et Chauveau, 301, 309; Demolombe, IX, 608; Neagu, II, p. 495, No. 36; Cas. rom. Bult. 1903, p. 829; Trib. Brăila (motive la finele sentinţei), *Cr. judiciar* din 1897, No. 4, p. 32; Jud. ocol. Ploeşti, *Cr. judiciar* din 1904, No. 32. — *Contrà:* Laurent, IX, 211, 213 (în privinţa viciurilor cari fac ca actul să fie inexistent); Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1889, No. 42. Este adevărat că, după art. 1897 § 2, un titlu *nul* nu poate servì de bază prescripţiei de 10 sau 20 de ani (vezi *suprà* p. 312, nota *in fine)*, însă acest text nu este aplicabil în specie. Cpr. Marcadé, II, 419; Arntz, I, 238; Demolombe, IX, 608.

(1) C. Craiova, *Dreptul* din 1891, No. 44; Cas. rom. Bult. 1891, p. 956; Bult. 1896, p. 175 şi 1171; Bult. 1898, p. 30 şi 1407; Bult. 1903, p. 829 şi *Cr. judiciar* din 1907, No. 66. Thiry, I, 700; Arntz, I, 928; Demolombe, IX, 610; Baudry et Chauveau, 314 *in fine*, etc.

(2) T. Huc, IV, 124, p. 158; Aubry et Rau, II, § 206, p. 411, text şi nota 19; Laurent, VI, 227; Neagu, II, p. 491, No. 32 33; Cas fr. *Pand. Périod.* 1889. 1. 459.

fi natura acestor viciuri (vezi p. 315, nota 1). El încetează de a fi de bună credință din momentul când viciurile posesiunei sale îi sunt cunoscute(1), sau din momentul când cunoaște viciurile titlului autorului său. (Baudry et Chauveau, 308).

Eroarea de fapt. C. Calimach. Art. 426.

Posesorul va fi deci de bună credință decâteori s'a înșelat asupra unui fapt *(error facti)*, crezând, de exemplu, că persoana care i-a transmis lucrul erà proprietar, sau că imobilul ce a cumpărat nu erà dotal, etc. „Cel ce se amăgește în faptă, zice art. 426 din codul Calimach (326 C. austriac), poate să fie stăpânitor nedrept, dar însă cu bună credință“.

Eroarea de drept. Controversă.

Chestiunea este însă de a se ști dacă posesorul poate să invoace în favoarea sa eroarea de drept? Legiuitorul de astădată(2) nu distinge între eroarea de fapt și acea de drept, ceeace face că mai toți autorii admit că buna credință poate să rezulte nu numai dintr'o eroare de fapt, ci și dintr'o eroare de drept *(error juris)*: când, de exemplu, posesorul a cumpărat un imobil orfanicesc fără îndeplinirea formelor legale, din cauza necunoștinței dispoziției art. 401 urm. din codul civil, sau când mandatarul a cumpărat o avere ce el erà însărcinat a vinde, în contra dispozițiilor exprese ale art. 1308 din codul civil(3), etc. Eroarea de drept nu trebue însă să constitue o greșală neertată *(crassa juris ignorantia)*.

---

(1) Cas. rom. Bult. 1900, p. 1019 (decizie la care am luat și noi parte) și *Cr. judiciar* din 1900, No. 65; *Cr. judiciar* din 1906, No. 38; C. Galați și București, *Cr. judiciar* din 1897, No. 36 (motive, p. 284, col. 1-a) și *Dreptul* din 1900, No. 34.

(2) Legiuitorul distinge eroarea de fapt de acea de drept în privința mărturisirei judiciare (art. 1206 *in fine* C. civ.). Vezi t. VII a Coment. noastre, p. 340 urm.

Art. 1206 C. civ.

(3) Planiol, I, 2293; T. Huc, IV, 120; De la Bigne, I, 1008; Baudry et Chauveau, 310; Arntz, I, 928; Laurent, VI, 218, 219; Demante, II, 385 *bis* IV; Demolombe, IX, 609; Aubry et Rau, II, § 206, p. 409; Répert. Sirey, v° *Possession*, 177; C. Eraclide, *Dreptul* din 1872, No. 14; Bianchi, *Corso di codice civile iataliano (Principii generali sulle legi)*, I, 79, p. 344 urm. (Torino, 1888); Neagu, II, p. 495, No. 37; C. Craiova, Cas. rom. și Judec. ocol. Ploești, *Dreptul* din 1891, No. 44; Bult. 1903, p. 829 și *Cr. judiciar* din 1904, No. 32; Tr. Galați, *Dreptul* din 1907, No. 79; C. Toulouse și Cas fr., Sirey, 80. 2. 5; Sirey, 87. 1. 225; D. P. 88. 5. 268, No. 2.— *Contrà:* Posesorul nu se poate întemeià pe o eroare de drept, pentrucă *nemo censetur ignorare legem* (maximă care astăzi

Restricţie în privinţa erorei de drept. Ordine publică.

Singura restricţie pe care o admite Curtea de casaţie din Franţa în această privinţă, este că eroarea de drept nu poate servì de bază bunei credinţi decâteori viciul titlului înfrânge o lege de ordine publică (¹). Astfel ar fi, de exemplu, cazul în care un străin ar fi cumpărat un imobil rural. In asemenea caz, cumpărătorul n'ar puteà, de bună samă, să invoace eroarea de drept spre a stabilì că a putut cumpărà acest imobil.

Momentul când trebue să existe buna credinţă.

Buna credinţă trebue să existe la fiecare percepere de fructe.

Buna credinţă trebue să existe din partea posesorului la fiecare percepere a fructelor. Aceasta rezultă din art. 487, după care posesorul încetează de a fi de bună credinţă îndată ce a luat cunoştinţă de viciurile cari infectează titlul său. Din acest moment el încetează, deci, de a mai dobândi proprietatea fructelor.

Uzucapiunea de 10 sau 20 de ani.

Incât priveşte însă uzucapiunea de 10 sau 20 de ani, este deajuns ca buna credinţă să existe în momentul dobândirei imobilului. *Mala fides superveniens non nocet* (art. 1898, § 2); de unde rezultă că un posesor va puteà fi în acelaş timp de bună şi de rea credinţă, ceeace nu prea este logic. In adevăr, posesorul care în cursul posesiunei sale ar aflà viciurile titlului său, n'ar mai dobândì proprietatea fructelor, fiindcă ar fi de rea credinţă (art. 487), pe când el ar continuà a prescrie ca posesor de bună credinţă (art. 1898, § 2).

---

nu este inscrisă nicăeri, dar care se vede formal admisă prin art. 3 din codul Calimach, corespunzător cu art. 2 din codul austriac). Vezi în acest din urmă sens, Fréminville, *Tr. de la minorité*, II, 663, p. 121 (ed. din 1845).

Deoseb. între codul Calimach şi acel austriac.

Este de observat că, după codul Calimach, posesorul nu puteà să invoace decât eroarea de fapt (art. 426). Aceasta este o inovaţie a legiuitorului Moldovei, căci art. 326 corespunzător din codul austriac prevede atât eroarea de fapt *(Irrthum in Thatsachen)* cât şi acea de drept *(Unwissenheit der gesetzlichen Vorschriften)*.

(¹) Cas. fr. Sirey, 54. 1. 27; D. P. 54. 1. 402; Sirey, 65. 1. 18; D. P. 65. 1. 116; Sirey, 87. 1. 225; D. P. 88. 5. 268, No. 2; Aubry et Rau, *loco cit.*; Laurent, VI. 219. — *Contrà:* C. Toulouse, Sirey, 80. 2. 5.

Buna sau reaua credință trebue să fie un fapt personal al posesorului. Controversă.

Din împrejurarea că buna credință trebue să existe în momentul perceperei fructelor, de *momento ad momentum* (1), rezultă că moștenitorii posesorului nu vor fi considerați de rea credință, după cum susțineà Pothier *(Propriété*, IX, 336 *in fine)*, prin simplul fapt că autorul lor ar fi cunoscut viciurile titlului său, așà că moștenitorii unui posesor de rea credință vor dobândi proprietatea fructelor percepute de dânșii *proprio nomine*, decâteori ei nu vor cunoaște viciurile de care erà lovit titlul autorului lor; după cum ei nu vor dobândi aceste fructe, când vor fi de rea credință, cu toate că autorul lor n'ar fi cunoscut viciurile titlului său. Cu alte cuvinte, buna credință din partea autorului nu poate să aducă moștenitorilor niciun folos, după cum reaua sa credință nu le poate strică întru nimic, pentru cuvântul că buna sau reaua credință trebue să fie un fapt personal a acelui care percepe fructele (2).

Restit. fructelor din partea moștenitorilor.

Moștenitorii vor trebui însă să restitue toate fructele percepute de rea credință de către autorul lor, această obligație fiind o sarcină a moștenirei (3).

Când începe posesorul a fi de rea credință.

Posesorul începe a fi de rea credință din momentul în care prin orce chip el află viciurile ce infectează titlul său, *statim atque cognoverit rem alienam esse* (L. 48, § 1, Dig., 41. 1), de exemplu: printr'o somație extrajudiciară, printr'o cerere în judecată din partea adevăratului proprietar și, în fine, prin orce mijloace (4). De aceea am și văzut p. 316, că buna sau reaua credinţă a posesorului este o chestie de fapt care se apreciază în mod suveran de instanţele de fond.

---

(1) *„Quaestio in eo est, utrum initium spectamus, an singula momenta? et magis est, ut singula momenta spectemus"*. (L. 23, § 1 *in fine*, Dig., *De adquirendo rerum dominio*, 41. 1.

(2) L. 40, Dig., *loco cit.* Cpr. Laurent, VI, 221; Arntz, I, 930; Thiry, I, 703, 703 *bis*; Ducaurroy, II, 101; Demolombe, IX, 612 urm.; T. Huc, IV, 124; Demante, II, 385 *bis* VIII; Aubry et Rau, II, § 206, p. 412, text și nota 20; Baudry et Chauveau, 323; Répert. Sirey, v° *Possession*, 200; Neagu, II, p. 496, No. 50; Cas. fr., C. Orléans și Dijon, D. P. 48. 1. 201; Sirey, 49. 1. 125; Sirey, 49. 2. 125; D. P. 49. 2. 172; Sirey, 74. 2. 289; D. P. 76. 2. 92; Trib. Ialomița, *Dreptul* din 1885, No. 13.—*Contrà*: Proudhon, *Tr. du domaine de propriété*, II, 551, p. 125 (Dijon, 1839); Delvincourt, II, p. 11 (ed. din 1834).

(3) C. Dijon, Sirey, 74. 2. 289; D. P. 76. 2. 92.

(4) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 414; Baudry et Chauveau, 322; Neagu, II, p. 496, No. 54 urm.

Efectele cererei în judecată. Controversă.

Cererea în judecată nu este absolut necesară pentru a face ca posesorul să fie de rea credinţă, şi nici nu constitue singură, fără alte împrejurări, o dovadă a rălei sale credinţe, pentrucă chiar în urma introducerei acţiunei în revendicare, posesorul a putut încă păstrà convingerea că reclamaţia pretinsului proprietar este neîntemeiată (¹). Cu toate acestea mai multe decizii pun în principiu, atât la noi cât şi în Franţa, că posesorul devine de rea credinţă din ziua introducerei acţiunei în revendicare (²). „Din ceasul ce va fi tras cineva la judecată, zice codul lui Andr. Donici (§ 8, capit. 9), nu se mai poate zice că stăpâneşte cu bună credinţă“, şi art. 4 de sub capit. 26 din acelaş cod adaogă: că stăpânitorul de bună credinţă nu câştigă rodurile *cele după judecată*, ci numai acele dinaintea judecăţei.

Cauza pentru care posesorul restitue fructele din ziua introducerei acţiunei în revendicare.

Această teorie nu mai este astăzi adevărată în mod absolut, şi dacă posesorul, fie de bună sau de rea de credinţă, trebue să restitue fructele din ziua introducerei acţiunei în revendicare, aceasta este din cauza efectului declarativ al hotărîrilor judecătoreşti (³).

Posesorul care a câştigat procesul pe cale de acţiune posesorie şi care, în urmă, a fost condamnat la restituirea fructelor pe cale de acţiune petitorie, va puteà fi condamnat la restituirea fructelor numai din ziua acţiunei în revendicare, iar nu din ziua acţiunei posesorii, afară de cazurile când această din urmă acţiune l'ar fi făcut să cunoască viciurile titlului său, ceeace este o chestie de fapt (⁴).

(¹) Laurent, VI, 222; De la Bigne, I, 1011; Baudry et Chauveau, 324; Planiol, I, 2300 (ed. a 3-a).

(²) C. Craiova şi Galaţi, *Dreptul* din 1890, No. 5 şi din 1891, No. 8; *Dreptul* din 1907, No. 79; Cas. rom. Bult. 1889, p. 523 şi anul 1890, p. 1395.

(³) Cas. rom. Bult. S-a 1, 1885, consid. dela p. 71 şi autorii citaţi *suprà* p. 300, nota 5. Vezi asupra principiului incontestabil că hotărîrile judecătoreşti sunt declarative, iar nu translative de drepturi, t. II a Coment. noastre, p. 750 *in fine* (ed. a 2-a) şi t. VI, p. 663, text şi nota 6 şi p. 664.

(⁴) Laurent, VI, 223; Baudry et Chauveau, 324; Aubry et Rau, II, § 206, p. 415, nota 24; Neagu, II, p. 497, No. 63; Cas fr. Répert. Dalloz, v⁰ *Action possessoire*, No. 38.

Perimarea acț. în revendicare.

Tot astfel, la caz de perimarea acțiunei în revendicare, posesorul va restitui fructele din ziua reclamației primitive, dacă judecătorii fondului vor aprecià în fapt că în acel moment el a luat cunoștință de viciurile ce infectau titlul său [1]. Aceasta lasă însă a se presupune că reclamantul a introdus o nouă acțiune, pentrucă perimarea are de efect stângerea tuturor actelor de procedură și a lucrărilor preparatorii (art. 258 Pr. civ.).

Dovedirea bunei credințe (art. 1169 și 1899 § 2).

Aplic. art. 1899 § 2 la dobândirea fructelor. Controversă.

După rigoarea principiilor și după regulele relative la probe (art. 1169), ar trebui ca posesorul să dovedească buna sa credință, căci, odată ce proprietarul a stabilit dreptul său de proprietate, fructele i se cuvin în baza art. 483. Cu toate acestea se admite în genere, că dovedirea bunei credințe nu incumbă posesorului, prin aplicarea art. 1899 § 2, după care buna credință este totdeauna presupusă și sarcina probei cade asupra acelui care invoacă reaua credință [2]. Cu alte cuvinte, doctrina aplică art. 1899 § 2 dela uzucapiune și la dobândirea fructelor [3], ceeace este foarte îndoelnic, pentrucă prezumpțiile nu pot fi întinse dela un caz la altul, nici chiar atunci când există analogie.

Eroare de fapt, eroare de drept.

Autorii cari aplică art. 1899 § 2 prin analogie și la cazul de față decid însă că numai eroarea de fapt este presupusă, nu însă și acea de drept, această din urmă rămânând în sarcina posesorului (¹). Nu vedem însă pentru ce posesorul, care trebue să dovedească că nu cunoaşte dreptul, ar fi scutit de a dovedi necunoştinţa viciurilor de fapt ce infectează titlul său.

---

[1] Pothier, *Propriété*, IX, 342; Laurent, VI, 224; Baudry et Chauveau, 324; T. Huc, IV, 124; Demolombe, IX, 636; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 415; Neagu, II, p. 497, No. 62.

C. Calimach. Art. 429.

[2] Codul Calimach face din această presumpție o regulă generală. „La caz de îndoială, zice art. 429 din acest cod (328 C. austriac), juridica presumpție se luptă pentru stăpânirea cu bună credință, adecă ajută pe stăpânitor, socotindu-l cu bună credință".

[3] Demolombe, IX, 615; Ducaurroy, II, 101; Aubry et Rau, II, § 206, p. 411; Demante, II, 385 *bis* 1; T. Huc, IV, 124; Trib. Ialomița și Brăila, *Dreptul* din 1885, No. 13; *Cr. judiciar* din 1897, No. 4; Cas. rom. Bult. S-a I, anul 1884, p. 133; Bult. 1891, p. 956; Bult. 1897, p. 1161; C. Galați, *Dreptul* din 1903, No. 80; Trib. Fălciu, *Cr. judiciar*, din 1899, No. 14. — *Contrà:* Thiry, I, 700; Laurent, VI, 225; Baudry, I, 1271; Baudry et Chauveau, 311; Planiol, I, 2294.

Tot după aceşti autori, posesorul nu va fi presupus de bună credinţă decât dovedind că posedă în virtutea unui titlu translativ de proprietate. Dovada titlului incumbă deci posesorului.

In orice caz atât buna cât şi reaua credinţă vor puteà fi stabilite prin orice soiu de probe, prin urmare, prin presumpţii şi martori, chiar când ar fi vorba de o valoare mai mare de 150 lei (²).

Cazurile în care se aplică art. 485—487.

Am văzut *suprà* p. 315, 316, nota *in fine*, cu toată controversa ce există asupra acestui punct şi cu toată părerea contrară pe care o susţinusem în ed. 1-a, că art. 485 se aplică şi la acţiunea întemeiată pe o nulitate absolută, precum ar fi: acea prin care s'ar cere nulitatea unei donaţiuni sau unui testament pentru lipsă de forme.

Unii autori mai aplică aceste texte şi în cazurile când s'ar cere anularea transmisiunei făcută de adevăratul proprietar printr'o acţiune personală pentru incapacitate, viciuri de consimţământ, etc. (³)

(¹) De asemenea, posesorul va trebuì să stabilească buna sa credinţă de câteori posedă în virtutea unui titlu putativ. Aubry et Rau, *loco cit.;* Baudry et Chauveau, 311.

(²) Cpr. Cas. rom. Bult. 1891, p. 956; Bult. 1896, p. 1171; Laurent, VI, 226; Demolombe, IX, 616; Baudry et Chauveau, 311, p. 216. — Vezi însă Duranton, IV, 358, după care proba prin presumpţii şi martori ar fi admisibilă peste 150 lei, numai atunci când ar fi vorba de a dovedì că posesorul a început a posedà cu rea credinţă, nu însă şi în cazul când reclamantul ar tinde să dovedească încetarea bunei credinţe din partea posesorului, distincţie care nu rezultă de nicăiri.

(³) Planiol, I, 2301; Aubry et Rau, II, § 206, p. 406 text şi nota 2; Baudry et Chauveau, 301. Curtea din Bucureşti a aplicat cu drept cuvânt aceste texte la o acţiune în restituire de fructe percepute pe nedrept, deşi nu există în specie o acţiune în revendicare. *Dreptul* din 1900, No. 34. — Vezi însă

Acţ. pauliană.

In fine, art. 485 urm. sunt aplicabile acţiunei pauliane (art. 975), aşa că terţiul a cărui act este revocat va restitui fructele lucrului înstrăinat din momentul cererei în judecată (1).

Desfiinţarea înstrăinărei în baza unei condiţii rezolutorii. Controversă.

Art. 485 urm. nu se aplică însă atunci când înstrăinarea este desfiinţată în baza unei condiţii rezolutorii expresă sau tacită. In aceste cazuri, fructele sunt bine percepute şi nu poate să fie vorba de restituirea lor, ci numai de daune interese, întrucât acel care a posedat lucrul a avut, în baza dreptului de folosinţă şi de administraţie, dreptul de a percepe fructele (2).

In fine, art. 485 urm., nu mai sunt aplicabile de câteori restituirea fructelor este reglementată în alt mod prin anume texte, precum este în cazurile art. 762. 834, 838, 854, etc. (Planiol. I, 2301 *in fine*).

CAPITOLUL II

Despre dreptul de accesiune asupra celor unite şi incorporate cu lucrul.

Art. 488. — Tot ce se uneşte şi se incorporează cu lucrul se cuvine proprietarului lucrului, potrivit regulelor statornicite mai jos. (Art. 482, 489—516, 903, 1325 C. civ. Art. 551 C. fr.).

Toate lucrurile trupeşti, cari se unesc şi se incorporează cu un alt lucru, aparţin proprietarului lucrului principal în virtutea dreptului de accesiune (art. 482. 488).

Laurent. VI, 239 urm., care aplică art. 485 urm., numai în cazul special când posesorul este deposedat în baza unei acţiuni în revendicare, nu însă şi atunci când ar există între părţi un contract a cărui anulare s'ar cere, sau un quasi-contract.

(1) Cpr. Aubry et Rau, *loco cit.*: Baudry et Chauveau, 302; Baudry et Barde, *Oblig.*, I, 719. Vezi şi t. V a Coment. noastre, p. 260, 261. Cpr. L. 38 § 1, Dig., *De usuris*, 22. 1; L. 10 § 20, Dig., *Quæ in fraudem creditorum*, 42. 9, unde se zice: „*Et fructus, non tantum qui percepti sunt, verumetiam hi qui percipi potuerunt a fraudatore, veniunt*".

(2) Aubry et Rau, II, § 206 p. 407, text şi nota 4; Baudry et Chauveau, 303; Planiol. I. 2301; Laurent, VI, 243; Demolombe, IX, 609 *bis*; Répert. Sirey, v° *Possession*, 112; Neagu, II, p. 492, No. 7. — *Contrà*: Troplong, *Vente*, II, 652; Duvergier, *Vente*, I, 452; C. Rouen, Sirey, 58. 2. 76; D. P. 58. 2. 111.

Legiuitorul împarte acest capitol în două secţii: secţia I se ocupă de accesiunea relativă la lucrurile nemişcătoare, iar secţia II de accesiunea relativă la lucrurile mişcătoare. Cât pentru lucrurile netrupeşti sau incorporale precum: creanţele, etc. accesiunea nu are loc (1).

SECŢIUNEA I

Despre dreptul de accesiune relativ la lucrurile nemişcătoare.

Regulele stabilite în secţia de faţă se referă: 1^0 la plantaţiuni şi construcţiuni (art. 489—494); 2^0 la creşterile de pământ cari rezultă din vecinătatea unui fluviu sau unui râu (art. 495—502); şi in fine, 3^0 la proprietatea unor animale, cari devin accesoriul pământului pe care ele se găsesc (art. 503).

I. Dreptul de accesiune relativ la plantaţiuni şi construcţiuni.

Art. 489. — Proprietatea pământului cuprinde în sine proprietatea suprafeţei şi a subfeţei lui. (Art. 480, 490, 491 C. civ. Art. 552 § 1 C. fr.

Art. 490. — Proprietarul poate face asupra pământului plantaţiunile şi clădirile ce găseşte de cuviinţă, afară de excepţiunile statornicite la *capul* (titlul) care tratează despre servitudini. (Art. 480, 489, 576 urm., 579, 607, 1325, 1777 C. civ. Art. 552 § 2 C. fr.).

Art. 491. — Proprietarul poate face sub faţa pământului toate construcţiunile şi săpăturile ce găseşte de cuviinţă, şi trage din ele toate foloasele ce acestea ar produce, afară de modificaţiunile prescrise de lege şi regulamentele privitoare la mine, precum şi de legile şi regulamentele poliţieneşti (2). (Art. 480, 489, 490, 537, 538, 579, 610 C. civ. L. minelor din 21 Aprilie 1895. Art. 552 § 3 C. fr.).

Proprietatea pământului (*solum* sau *area*, după cum ziceau

---

(1) Cpr. Unger, *System des österr. allgem. Privatrechts*, I, p. 429; Bonachi, II, p. 65, etc.

(2) Art. 489—491 formează o singură dispoziţie atât în codul francez (art. 552), cât şi în acel italian (art. 447). Este însă de observat că aceste dispoziţii nu sunt la locul lor, căci ele ar fi trebuit să vie imediat după art. 480, întrucât ele au de obiect determinarea atributurilor proprietăţei. Cpr. Marcadé, II, 422 *in fine*.

Romanii (1), cuprinde în sine proprietatea a tot ce este deasupra, la orice înălțime ar fi (2), și a tot ce este de desupt, la orice adâncime ar fi. „*Qui dominus est soli, dominus est et cœli et inferorum*", ziceau vechii autori.

Suprafața și subfața pământului.

Suprafața pământului *(le dessus)* este spațiul de aer care se află deasupra feței pământului, se înțălege numai până la punctul pe care puterea fizică a omului poate să-l atingă, ceeace Romanii numeau *cœlum*, iar *subfața* pământului *(le dessous)* este spațiul aflător sub pământ.

Proprietatea pământului cuprinde deci, în principiu, atât proprietatea suprafeței (3) cât și a subfeței pământului (4), însă suprafaţa poate să aparţie unuia, iar subfaţa altuia. Astfel, nimic n'ar împedică pe o persoană de a dobândi prin titlu sau prescripţie proprietatea pivniţei ce se află sub casa mea(1). Prezumpţia care rezultă din art. 489 este deci *juris tantum* şi poate fi combătută prin dovada contrară (art. 492, 1202) (2). Această dovadă, în lipsă de titlu, nu poate însă să rezulte decât din faptele unei posesiuni utile pentru prescripţie (3).

---

(1) L. 21. Dig., *De pigneratitia actione, vel contra*, 13. 7.

(2) Autoritatea comunală este însă în drept de a limità, în interesul siguranței publice, înălțimea până la care proprietarul poate să clădească, și acest din urmă n'ar puteà să dobândească printr'o posesie îndelungată un drept *altius tollendi*, contra unui asemenea regulament. T. Huc. IV. 127, p. 163.

Dreptul ce are Statul in baza legei din 13 Noembrie 1892.

(3) Deși proprietarul pământului este proprietar al spațiului de deasupra, la orice înălțime ar fi, totuși art. 1 din legea dela 13 Noembrie 1892, p. așezarea suporturilor și firelor telegrafice și telefonice, dispune că Statul are dreptul să așeze suporturile sau firele necesare ale liniilor telegrafice și telefonice pe suprafață și pe sub pământ, precum și pe clădirile aparținând proprietăților private, județene, comunale, etc., cari vor cădeà pe străzile, drumurile și piețile publice sau dependențelor lor. Art. 9 din suscitata lege dispune însă că orice lucrare pentru instalațiile suporturilor, firelor telegrafice sau telefonice, prevăzute prin legea de față, nu va creà niciodată un drept de servitute în favoarea Statului.

Dreptul rezervat Statului prin menționata lege nu aparține comunelor.

Incât privește însă comunele și, prin urmare, și companiile concesionare ale comunelor, ele nu pot instalà sârme conducătoare de lumină electrică sau altele, pe proprietățile private, pentrucă niciun text de lege nu stabilește un asemenea drept în favoarea lor. Faptul unei societăți electrice de a instalà deasupra unei proprietăți străine sârme conducătoare de lumină electrică, oricare ar fi înălțimea la care aceste sârme ar fi așezate deasupra fondului, constitue deci o turburare adusă proprietarului acestui fond, care obligă pe societatea constructoare a desființà aceste sârme și a plăti proprietarului daunele cauzate prin această turburare. Cpr Trib. civ. din Compiègne și Tours, D. P. 1900. 2. 361, nota *a* și *Pagini juridice* din 1907, No. 15 (cu observ. noastră). — *Contrà:* T. Huc, IV, 127, p. 163.

(4) Acest principiu fiind aplicabil și pământurilor date sătenilor prin legea rurală din 1864, de aci rezultă că proprietarii ante-

Din principiul inscris în art. 489 rezultă că proprietarul poate face asupra pământului său toate plantaţiunile şi clădirile ce ar găsì de cuviinţă (art. 480 şi 492), afară de excepţiile statornicite la titlul servituţilor (cpr. art. 607, 610, 613, 620, etc.) şi prin legi speciale sau regulamente poliţieneşti. (4) Aceasta este o derogare dela principiul liberei dispoziţii a proprietăţei, inscris în art. 480 C. civil.

Din împrejurarea că proprietarul unui fond poate, în principiu, să facă pe acel fond orice construcţii sau plantaţii ar

---

riori a acestor pământuri n'au putut să-şi rezerve dreptul de a exploata subfaţa pământului rural. C. Bucureşti, *Dreptul* din 1906, No. 47.

(1) Mai mult încă, proprietatea pământului poate să aparţie la *trei* proprietari deosebiţi. Baudy et Chauveau, 331; Demolombe, IX, 644; Cas. fr. D. P. 66. 1. 305; Sirey, 66. 1. 408. Această decizie pune în principiu că subfaţa pământului poate face obiectul distinct al unei exproprieri pentru cauză de utilitate publică. — In caz când proprietatea suprafeţei este deosebită de acea a subfeţei, ea trebue să aibă o grosime suficientă spre a se puteà face plantaţiuni, temelii de construcţii, etc. Thiry, I, 706, p. 712.

(2) Baudry et Chauveau, 331; Laurent, VI, 246; Répert. Sirey, v° *Accession*, 72: Neagu, II, p. 499, No. 3 urm.; Cas. fr., D. P. 1905. 1. 76; Sirey, 1905. 1. 323; C. Besançon, D. P. 1903. 2. 483.

(3) Cas. fr., decizie citată în nota precedentă; Baudry et Chauveau, *loco cit.*

(4) Art. 480 nu vorbeşte de regulamentele de care vorbeşte art. 491, însă aceasta nu poate fi decât o omisiune, căci un proprietar nu poate clădi fără o autorizare specială a autorităţei comunale, şi fără a se conformà regulamentelor existente în privinţa alinierei şi lărgirei străzilor. Vezi *suprà* p. 239. Dreptul de proprietate mai sufere încă restricţii izvorîte din raportul vecinilor dintre ei. In adevăr, într'o societate bine organizată, dreptul proprietarului trebue să fie mărginit prin dreptul egal al celorlalţi proprietari megieşi. Vezi *suprà* p. 239, 240.

crede de cuviință, rezultă că el poate să oprească pe vecini de a intrà cu streșina casei pe fondul său, căci aceasta ar însemnà a uzurpà o parte a suprafeței pământului(1). Proprietarul unui fond poate, de asemenea, să îndatorească pe vecinul său a tăià crăcile arborilor cari s'ar întinde asupra acestui fond (art. 608 § 2), putând chiar el însuș să taie rădăcinile copacilor cari s'ar întinde pe pământul său (art. 608 § 3).

Tot în puterea principiului de mai sus, proprietarul poate să facă sub fața pământului toate construcțiile sau săpăturile ce ar găsi de cuviință, și să tragă din ele toate foloasele ce acestea ar produce, adecă: să extragă păcură, piatră și orice alte minerale, dreptul său fiind și de astădată mărginit atât prin art. 610 din codul civil cât și prin alte legi și regulamente speciale(2).

Art. 491 vorbește de legile și regulamentele privitoare la mine sau *băi*, după cum seziceà altă dată, mai vorbind încă de mine în art. 537 și 538, la titlul uzufructului.

Mine. Art. 131 § 7 din Constit. pusese, între altele, îndatorirea legiuitorului de a reglementà exploatarea minelor, și cu toate aceste, până la 21 Aprilie 1895, n'am avut nicio lege în această privință. Inainte de a arătà economia acestei importante legi, vom aruncà o ochire retrospectivă asupra trecutului în această privință.

Dr. atenian și dr. roman. La Atenieni, minele aparțineau Republicei. La Romani, însă, particularii puteau, din capul locului, să-și exploateze înșiși minele lor într'un mod exclusiv și nemărginit, fără niciun amestec din partea Statului(3). Mai târziu, descoperinduse însă avuții imense la popoarele cucerite, și apreciinduse valoarea acestor bogății, legile recunoscură Statului dreptul de a da în exploatare minele particularilor, sub condiția de a i se plăti a zecea parte ca despăgubire (¹).

---

(1) Laurent, VI, 248; Valette, *Propriété*, p. 141; Baudry et Chauveau, 337; Aubry et Rau, II, § 192, p. 281; De la Bigne, I, 1014; Thiry, I, 706; Cas. fr. D. P. 1902. 1. 52. Cpr. art. 912 C. german.

(2) Din împrejurarea că proprietarul poate să facă la orice adâncime în pământul său orice construcții sau săpături ar găsì de cuviință, rezultă că el poate să împedice pe alții de a face asemenea lucrări pe pământul său, căci proprietatea îi conferă dreptul de a se folosì *in mod exclusiv* de dreptul său (art. 480).

(3) „*Sed si cretifodinæ, argentifodinæ, vel auri, vel cujus alterius materiæ sint, vel arenæ, utique in fructu habebuntur*". (L. 7 § 14, Dig., *Soluto matrimonio*, 24. 3). Vezi și L. 3 § 6, Dig., *De rebus eorum*. etc. 27. 9. — Legea 13 § 1, Dig., *Communia prædiorum, tam urbanorum quam rusticorum*, 8. 4,

C. Calimach. După codul Calimach, minele nu aparțineau proprietarului pământului, ci Statului. „Nici o persoană particulară, zice art. 509 din acest cod (385 C. austriac), nu are voe a-și însușì acele din sânul pământului săpate și scoase metaluri, precum: aurul, argintul și cele adunate de pe malurile râurilor și a pâráilor: arama, fierul, și pe lângă acestea, peatră acră, vitriol, salitră, pucioasă, sare, etc., *fiindcă acestea se cuvin Stăpânirei*".

Reg. organic. Vine apoi Regulamentul organic al Moldovei (art. 165, capit. V, S-a 5) care, modificând codul Calimach, pune cu drept cuvânt în principiu că minele aparțin proprietarului pământului, fiind liber de a le exploatà el însuș, sau a le arendà oricui va crede de cuviință, plătind însă Statului a zecea parte din venitul net, ori dând în natură a zecea parte din producte, în urma scoaterei cheltuelilor. După acest regulament, Statul este în drept a privigheà exploatarea minelor. Astfel, dacă proprietarul nu începe el însuș exploatarea, nici n'o concede unei alte persoane în termenul ce i se dă în această privință (5 ani după Regulamentul Moldovei și 18 luni după acel al Munteniei), Domnul împreună cu obșteasca obișnuită Adunare vor chibzui, de vor găsì cu cale, mijloacele de a exploatà acele mine, dându-se proprietarului a zecea parte din beneficii după deducerea cheltuelilor făcute, osebit de o despăgubire potrivită stricăciunilor ce i s'au putut face prin exploatarea minei. Regulamentul organic al Munteniei este identic (art. 178, 179, capit. V, S-a 5) (²).

---

conferea tuturora dreptul de a luà dintr'o carieră pietrele necesare la construcții, plătind o despăgubire prealabilă proprietarului acestei cariere. Această lege consacră un uz vechiu existent încă din timpurile primitive ale proprietății individuale.

(¹) L. 3, Cod, *De metallariis et metallis*, etc., 11, 6.

Exploatarea sărei. (²) Incât privește exploatarea sărei, care erà, după cum este și astăzi, un drept exclusiv al Statului (monopol), vezi art. 126 urm. din Regul. organic al Munteniei și art. 165 din Regul. organic al Moldovei Cpr. în privința Regul. organic al Munte-

L. minelor din 1895.

Venim acum, după acest scurt istoric, la legea actuală asupra minelor din 21 Aprilie 1895, care reproduce unele dispoziții ale legei franceze din 21 Aprilie 1810.

Această lege recunoaște principiul inscris în codul civil, că proprietarul pământului este proprietar al minei, și nici se puteà altfel, însă acest proprietar este într'o limită oarecare expropriat în interesul public, pentrucă exploatarea substanțelor ce se găsesc în pământ interesează avuția națională și prosperitatea țărei.

Facultatea de a face căutări la suprafață, cari nu provoacă degradări, în scopul de a descoperì mine, o are oricine, dacă dobândește încuviințarea Ministerului domeniilor, proprietarul suprafeței fiind scutit de o asemenea încuviințare (art. 4).

Indată ce se constată sau se presupune măcar în mod oficial, descoperirea unei mine, Statul întreabă pe proprietarul suprafeței dacă el e dispus și poate să procedeze în termenul fixat de lege la exploatarea minei. In caz când proprietarul refuză, Statul sau procede el însuș la exploatare, sau concede această exploatare unei a treia persoane, lăsând proprietarului suprafeței foloasele specificate de lege (art. 5 și 6).

Dreptul de exploatare ce se dobândește astfel se concede pe 75 ani; el este imobiliar, translativ ca orice bun, susceptibil de ipotecă și privilegiuri și distinct de proprietatea suprafeței (art. 7) (¹).

---

nici, în această privință, Cas. rom. *Dreptul* din 1902, No. 47 și Bult. 1902, p. 616. Vezi în privința sărei și a ocnelor diferitele dispoziții aflătoare în *Manualul administrativ al Moldovei*, t. II, p. 88 urm. sub titlu: *despre fântânele cu slatină*. Cpr. asupra dreptului Statului în privința ocnelor, C. Broșteanu, *Salinile noastre* (București, 1901), p. 448 urm. Legea actuală a minelor cuprinde oarecari dispoziții speciale asupra sărei (art. 2 § 4 și 77—80). Proprietarii suprafeței pot exploatà isvoarele de ape minerale (art. 79 L. minelor).

(¹) Acelaș principiu este admis și prin legea franceză din 1810, chiar dacă exploatarea este concedată însuș proprietarului (art. 7 § 1 și art. 19 L. din 1810). Materiile extrase, aprovizionările și alte obiecte mobiliare, precum asemenea acțiunile și veniturile unei societăți sau antreprize pentru exploatări de mine, sunt mobile (art. 9 L. minelor din 1895).

Această proprietate este, în interesul general, supusă unor restricţii la care nu este supus dreptul ordinar de proprietate. Astfel, orice înstrăinare parţială a concesiunei minei este oprită, fiind isbită de nulitate (art. 10 § 1). Orice diviziune a minei prin cesiune sau împărţeală, orice reuniune prin asociaţie sau achiziţie de mine de aceeaş natură nu pot aveà loc decât în virtutea unui decret regal, bazat pe o decizie a Ministerului de domenii, în urma avizului administraţiunei miniere (art. 10 § 2).

Orice concesionar poate să renunţe la concesiunea unei mine, dacă nu sunt creditori ipotecari sau privilegiaţi sau dacă creditorii consimt la renunţare (art. 12).

Exploatarea minelor şi explorările nu constituesc acte de comerţ (art. 13). Dreptul de a exploatà mina se dă exploratorului şi proprietarului suprafeţei (art. 36).

Exploratorul, dacă nu e şi proprietar al suprafeţei, este dator să plătească o arendă pentru parcelele ocupate şi să repare toate daunele şi prejudiciile ce ar rezultà din lucrările sale (art. 55 § 1).

Dacă o mină rămâne neexploatată în timp de un an, administraţia minieră poate să oblige pe concesionar să reià exploatarea, şi dacă, şase luni după ce i s'a pus această obligaţie, el nu s'a conformat dispoziţiilor indicate, poate fi adus înaintea justiţiei, pentru ca aceasta să se pronunţe asupra legitimităţei cauzelor încetărei lucrului (art. 62).

Dreptul de a exploatà o mină, adecă concesiunea minei poate fi perdută în cazul când, fără cauze recunoscute legitime de justiţie, exploatarea minei este restrânsă sau suspendată, încât să lovească în trebuinţile consumatorilor sau să se creeze un pericol public (art. 64).

Toţi explotatorii de mine din ţară sunt obligaţi să plătească anual Statului o taxă fixă şi o taxă proporţională cu produsul brut al extracţiunei (art. 93—97).

Minele din Dobrogea.

Toate minele din Dobrogea fiind proprietatea exclusivă a Statului, proprietarii suprafeţei din această provincie nu beneficiază de dispoziţiile legei minelor, ei neavând drept la redevenţa anuală prevăzută de această lege, ci numai la despăgubirea pentru ocuparea terenului şi degradarea suprafeţei (art. 98, 99).

Minele de petrol.

Minele de petrol ce cad pe proprietăţile Statului sunt supuse dispozițiilor legei minelor (art. 70) (¹), iar încât privește pe particulari, petrolul rămâne la libera dispoziție a proprietarilor suprafeței, dacă exploatarea lui nu constitue un pericol pentru siguranța locuitorilor vecini (²). In acest din urmă caz, mina poate fi închisă de justiție, după cererea administrației miniere (art. 65).

Carierele. Incât privește carierele, ele sunt, de asemenea, proprietatea stăpânului suprafeței, și se exploatează în beneficiul lui de el sau de alții, cu consimțimântul lui (art. 71 urm.).

Cam acestea sunt, în trăsături generale, dispozițiile cele mai importante ale legei minelor. Nu putem intrà în mai multe amărunte, căci atunci ar trebuì să reproducem acì întreaga lege a minelor (³).

(¹) Incât privește darea în concesiune a terenurilor petrolifere ale Statului, vezi legea din 28 Ianuarie 1906, al cărui raportor am fost noi înșine în Senat.

L. din 9 Mai 1904. (²) Incât privește regularea și consolidarea dreptului de a exploatà petroleul și ozocherita, pe proprietățile particulare, vezi legea din 9 Maiu 1904. — S'a decis, în această privință, că existența unei acțiuni în revendicare, pendinte înaintea instanțelor judecătorești, nu împedică consolidarea concesiunei petrolifere dată de proprietarul aparent al terenului. C. București, *Dreptul* din 1906, No 47.

Dr. străin. (³) In vechiul drept francez, minele nu puteau fi deschise decât cu autorizarea guvernului, care erà liber de a conferì dreptul de exploatare altuià decât proprietarului pământului (ordon. din 1413, 1471 și edictele din Iunie 1601, precum și din Maiu 1680).

Legea din 12—28 Iulie 1791 declară că minele sunt la dispoziția națiunei, în acest sens numai că ele nu pot fi exploatate decât cu consimțământul și sub supravegherea ei. Această lege recunoaște însă, în unele cazuri, proprietarului suprafeței pământului dreptul de a exploatà el însuș minele aflătoare în fondul său, fără nici o concesie prealabilă din partea guvernului. Legea de mai sus a fost înlocuită prin acea din 21 Aprilie 1810, care și ea a fost, la rândul ei, modificată prin alte legi posterioare, și mai cu seamă prin aceea din 27 Iulie 1880. După această din urmă lege, nici o exploatare nu se poate face fără învoirea și controlul Statului. Concesiunea se dă de guvern, plătindu-se o despăgubire proprietarului atât pentru pagubele cauzate prin săpături, cât și pentru beneficiile cuvenite din valoarea minei, etc. Aceleași dispoziții sunt, cu oarecare modificări, aplicabile și în Belgia, unde legea franceză a servit de model legei belgiane din 2 Maiu 1837. Vezi Pand. fr., v° *Mines*, 4472 urm. Incât

Comoara. Proprietarul pământului nu se consideră însă *a priorì* ca proprietarul comorei ce s'ar găsì în fondul său, căci însăş legea defineşte comoara: *orice lucru ascuns sau îngropat, pe care nimeni nu poate justificà că este proprietar* (art. 649 § 2). Pentru consideraţii de echitate, legea conferă însă jumătate din comoară proprietarului fondului, când ea a fost descoperită de o a treia persoană.

Dacă comoara s'a descoperit de însuş proprietarul fondului, ea îi aparţine în totalitate, nu însă în virtutea dreptului de accesiune, ci în puterea dreptului de ocupaţie [1].

Consecinţile principiului inscris în art. 489—491 C. civ. în privinţa construcţiunilor şi plantaţiunilor. — Prezumpţie legală în favoarea proprietarului.

Art. 492. — Orice construcţiune, plantaţiune sau lucrări făcute în pământ sau asupra pământului, sunt prezumpte a fi făcute de proprietarul acelui pământ, cu cheltuiala sa şi că sunt ale lui, până ce se dovedeşte din contra [2]. (Art. 463, 489 urm., 493, 623, 624, 1200 § 2, 1202, 1846 urm., 1890, 1895 C. civ. Art. 553 C. fr.).

---

priveşte Germania, Anglia şi Austria, vezi Pand. fr., v° *cit.*, 4186 urm., 4383 urm., 4390 urm. — In Rusia, există un cod întreg asupra minelor, care nu are mai puţin de 1000 articole. Vezi Pand. fr., v° *cit.*, 4555 urm. — In Spania, minele aparţin proprietarului fondului, însă dacă proprietarul nu le exploatează el însuş, Statul poate să-l exproprieze, plătindu-i o despăgubire prealabilă, şi concedând exploatarea unor alte persoane. Acest concesionar trebue să plătească Statului o dijmă anuală, de care proprietarul este scutit când exploatează el însuş minele sale (Decret. din 27 Decembre 1868). Vezi şi art. 426, 427 din codul spaniol dela 24 Iulie 1889, precum şi art. 465—467 din codul portughez dela 1 Iulie 1867. Cpr. Pand. fr., v° *cit.*, 4505 urm. Vezi, în privinţa celorlalte legiuiri străine, de cari n'am putut vorbì în această scurtă expunere, Pand. fr., v° şi *loco suprà cit.*

(1) Valette, *Propriété*, p. 141, nota 2: Laurent, VI, 246. — Vezi însă Aubry et Rau, II, § 192, p. 281, nota 3 (ed. 5-a).

(2) Textul fr. mai adaogă încă: *„fără prejudiciul ce un terţiu ar puteà să dobândească prin prescripţie, în privinţa unui suteran aflător sub clădirea altuia, sau în privinţa oricărei alte părţi a clădirei“*. Aceste cuvinte au fost eliminate, ele fiind inutile, după cum observă autorii. Cpr. Marcadé, II, 423 *in fine;* Valette, *Propriété*, p. 146. No. 3. Vezi şi *suprà* p. 223.

Prezumpţia de proprietate care rezultă din art. 492.

Din principiul inseris în art. 489. după care propietatea pământului cuprinde în sine proprietatea subfeţei şi a suprafeţei lui, rezultă. după cum am văzut, că proprietarul este singur în drept de a face, atât în subfaţa cât şi pe suprafaţa pământului. orice construcţii ar crede de cuviinţă. De aici nu urmează însă că construcţiile aflătoare pe un pământ aparţin numai decât proprietarului acelui pământ, căci după art. 492, construcţiile aflătoare deasupra sau dedesuptul pământului *sunt presupuse* numai a fi făcute de către proprietar până la dovada contrară, şi aceasta fără a se distinge dacă acele construcţii au fost făcute de un terţiu sau de însuş proprietarul (¹), sau dacă ele sunt inferioare ori superioare valorei fondului (²).

(¹) Cpr. C. Iaşi. *Cr. judiciar* din 1904. No. 9 (cu observ. noastră). In specie. erà vorba de nişte construcţii făcute de bărbat, cu cheltuiala lui, pe un imobil dotal al soţiei sale. Vezi în această din urmă privinţă *infrà*, p. 344.

Construcţiile făcute de arendaş sau chiriaş.

Construcţiile făcute de un chiriaş sau arendaş asupra fondului închiriat sau arendat aparţin deci, în principiu, tot proprietarului fondului, dacă el n'a renunţat la dreptul de accesiune, şi prin urmare, nu pot fi ipotecate de către chiriaş sau arendaş. T. Huc, IV, 136; C. Paris, D. P. 88. 2. 4; Sirey, 88. 2. 126. Cpr. Planiol, I, 2528. — Chiriaşul sau arendaşul nu devine deci proprietarul construcţiilor sau plantaţiilor făcute de dânsul pe fondul închiriat sau arendat, chiar dacă el ar dovedì că aceste construcţii sau plantaţii au fost făcute cu cheltuiala sa, pentrucă, la finele contractului. el trebue să restitue imobilul cu toate accesoriile lui. Construcţiile sau plantaţiile vor aparţineà, deci. chiriaşului sau arendaşului, şi el va aveà dreptul de a dispune de ele numai atunci când convenţia părţilor ar fi conferit chiriaşului sau arendaşului facultatea de a le ridicà la finele contractului. Cpr. Laurent. VI. 255 şi XXV, 177; Cas. fr. D. P. 62. 1. 281: D. P. 73. 1. 410. S'a decis că dreptul chiriaşului sau arendaşului este, în asemenea caz. imobiliar şi poate da loc la o urmărire imobiliară din partea creditorilor săi. Cas. fr. D. P. 62. 1. 281: Sirey, 62. 1. 450.— Vezi însă Laurent. V. 415; Baudry et Chauveau, 30: Demolombe, IX. 168; Guillouard, *Louage*, I, 298. 299 (ed. a 2-a); Cas. fr. D. P. 49. 1. 166. Vezi în privinţa naturei dreptului chiriaşului sau arendaşului asupra construcţiilor făcute de dânsul în timpul contractului (chestie controversată). nota lui Glasson. în D. P. 94. 2. 137. Vezi şi Planiol, nota în D. P. 92. 2. 409.

(²) Demolombe, IX, 654; Laurent, VI. 252: Baudry et Chauveau, 339. — Dacă fondul ar aparţine în indivizie la mai mulţi coproprietari, construcţiile şi plantaţiile vor fi presupuse a fi

Regula romană *ædificium solo cedit* (Instit., II, 1, § 29) care, din capul locului, la Romani, nu permiteà ca superficia să aparţie altuia decât proprietarului pământului, nu mai este deci astăzi absolută (1).

Art. 492 statorniceşte deci, în favoarea proprietarului pământului, două presumpţii, şi anume: 1^0 construcţiile, plantaţiile şi orice alte lucrări făcute deasupra pământului sau sub pământ, sunt presupuse a fi făcute de însuş proprietarul acestui pământ; 2^0 aceste lucrări sunt presupuse a fi făcute cu cheltuiala lui (2). Din această îndoită presumpţie legiuitorul trage concluzia că lucrările făcute pe pământ sau sub pământ sunt presupuse a aparţine proprietarului acestui pământ. Ambele prezumpţii nu sunt însă absolute, căci ele pot să dispară înaintea dovezei contrare.

Iată, de exemplu, o clădire care se găseşte pe locul meu: presumpţia este că această clădire a fost făcută de mine şi cu cheltuiala mea, şi eu n'am nimic de dovedit. Acel care voeşte să dărâme această presumpţie legală trebue deci să dovedească două lucruri, şi anume: că el este acela care a făcut clădirea şi că această clădire s'a făcut cu cheltuiala lui (3), căci în lipsa acestei probi, el ar fi presupus că a lucrat în numele meu şi cu spesele mele, în calitate de mandatar sau de *negotiorum gestor* (4).

---

coproprietatea tuturor comuniştilor. Baudry et Chauveau, *loco cit.*; Cas. fr., Sirey, 37. 1. 698; Répert. Dalloz. v° *Enregistrement*, 2896, nota 1. Cpr. Cas. rom. Bult. 1905, p. 1019.

(1) Dreptul de superficie a fost însă mai în urmă admis şi la Romani de către pretor. Vezi, între altele, L. 1, § 4 şi 6, Dig., *De superficiebus*, 43. 18.

(2) Aceste presumpţii nefiind însă de ordine publică, proprietarul poate, prin convenţie, să renunţe la beneficiul accesiunei. C. Grenoble, D. P. 92. 2. 309. Vezi şi C. Paris, decizie citată în nota următoare.

(3) Această probă va puteà fi făcută prin orice dovezi, chiar prin martori sau presumpţii, independent de orice început de probă scrisă, nefiind vorba, în specie, de un fapt juridic, ci de un fapt material, la care art. 1191 este inaplicabil. Vezi Baudry et Chauveau, 340; Aubry et Rau, II, § 192, p. 282, text şi nota 4; Demolombe, IX, 697 *bis* şi XXX, 15; Cas. fr., D. P. 59. 1. 398; D. P. 60. 1. 384; Sirey, 60. 1. 360 şi 792; Sirey, 74. 1. 365; C. Rennes, D. P. 81. 2. 218. 219. — Vezi însă distincţia făcută de Laurent, VI, 254.

(4) Demolombe, IX, 656; Marcadé, II, 423.

In fine, chiar în caz când reclamantul ar dovedi că clădirea a fost făcută de dânsul și cu spesele lui, ea ar fi tot a mea în virtutea dreptului de accesiune, rămânând ca eu să-l despăgubesc după distincția stabilită de art. 494. Clădirea ar fi a reclamantului numai atunci când el ar dovedi că i-am cedat locul meu anume, în scopul ca el să ridice pentru dânsul o clădire pe acel loc. (Marcadé, II, 423).

Dreptul de superficie.

Se poate deci întâmplà ca o construcție sau o plantație aflătoare pe un pământ să fie a unuia, iar pământul să fie al altuia. Proprietarul construcției are atunci un drept real, care se numește drept de superficie și care își are ființa și la noi, cu toate că acest lucru a fost contestat. (Vezi *suprà* p. 222, 223). Tot astfel se poate ca cineva să fie proprietarul pivniței aflătoare sub casa mea (drept de *subfeție)*, după cum rândul întâi a unei case poate să aparție unui proprietar, iar rândul al doilea unui alt proprietar(1). Eliminarea părței finale a art. 553 fr. nu ne poate conduce la un rezultat contrar, după cum am observat *suprà* p. 223, pentrucă cuvintele care termină textul francez sunt inutile, după cum observă autorii cu Marcadé în frunte.

Presumpțiile statornicite de art. 492, fiind generale, se aplică la orice proprietar precum și la orice construcții în genere. Am văzut, de asemenea, că proprietarul poate să invoace acest text contra chiriașului sau arendașului.

Drept strict.

Ca orice prezumpții legale, ele sunt de strictă interpretare și nu pot fi întinse prin analogie dela un caz la altul. Astfel, proprietarul subfeței nu este presupus a fi proprietarul suprafeței, și *vice-versà*, proprietarul suprafeței nu este presupus a fi proprietarul subfeței(2).

Tranziție. Art. 493.

Cu toate presumțiile statornicite de art. 492, se poate întâmplà ca construcțiile, plantațiile și alte lucrări să fie făcute cu materialuri cari nu aparțin proprietarului pământului. Această ipoteză este prevăzută de art. 493.

---

(1) Este adevărat că art. 664 din codul francez, după care diferitele caturi ale unui imobil pot să aparție la proprietari deosebiți, a fost eliminat de legiuitorul nostru, însă am observat *suprà* p. 223 că eliminarea acestui text nu împedică dreptul superfiției de a-și aveà ființă și la noi, pentrucă el rezultă în deajuns din art. 492 C. civil.

(2) Laurent, VI, 257; T. Huc, IV, 136, p. 175.

Construcţiile sau plantaţiile făcute de un proprietar pe fondul său cu materialul altuia.

Art. 493. — Proprietarul pământului care a făcut construcţiuni, plantaţiuni şi lucrări cu materialuri străine, este dator să plătească valoarea materialurilor. El mai poate fi osândit, după împrejurări, pentru o asemenea urmare, şi la plata de daune-interese. Dar proprietarul materialurilor nu are drept a le ridicà. (Art. 492, 494, 515, 998, 999, 1909 C. civ. Art. 554 C. fr.).

Proprietarul unui fond devine, prin accesiune, proprietarul tuturor construcţiilor şi a lucrărilor(1) făcute de dânsul pe fondul său cu material străin, chiar când el ar fi fost de rea credinţă, adecă ar fi ştiut că materialul întrebuinţat de dânsul este al altuia(2), şi oricare ar fi natura materialului întrebuinţat şi a construcţiilor făcute, fie acele construcţii făcute înlăuntrul sau deasupra pământului(3).

Imposibilitatea de a revendicà materialul întrebuinţat.

Materialul odată întrebuinţat nu mai poate fi revendicat şi ridicat de proprietarul lui, pentrucă din mobil ce erà el a devenit imobil prin incorporaţie şi face un singur trup cu imobilul (art. 463)(4). *Extinctæ res vindicari non possunt.*

Sensul cuvintelor lucrări şi material.

(1) Cuvântul *lucrări* este general şi cuprinde orice lucru făcut în pământ sau deasupra pământului, iar prin *material* se înţelege: varul, cimentul, cărămida, piatra, lemnul, haragii cari se întrebuinţează la ridicarea viilor, etc., într'un cuvânt: tot ce se poate întrebuinţà la o construcţie, plantaţie sau altă lucrare. „*Tigni autem appellatione continetur omnia materia ex qua ædificium constat, vineæque necessaria*“. (L. 1 § 1, Dig., *De tigno juncto*, 47. 3). Vezi şi Instit., *De divisione rerum*, II. 1 § 29 *in medio*, unde se zice: „*Appellatione autem tigni omnis materia significatur, ex qua ædificia fiunt*“.

(2) Aubry et Rau, II, § 204, p. 392; Arntz, I. 948; Laurent, VI, 259; Marcadé, 424; Baudry et Chauveau, 350; Répert. Sirey, v⁰ *Accession*, 114; De la Bigne, I. 1017. — Proprietarul materialului trebue deci să dovedească că materialul întrebuinţat este al său, pentrucă proprietarul fondului este presupus a fi clădit cu materialul său (art. 492). Cpr. Marcadé, II, *loco cit.*

(3) Demolombe, IX, 664; Baudry et Chauveau, 352; Boyer, *C. civil annoté*, asupra art. 554, p. 195 (Paris, 1907).

(4) „*Cum in suo solo aliquis ex aliena materia ædificaverit, ipse dominus intelligitur ædificii, quia omne quod inædificatur, solo cedit*“. (Instit., *De divisione rerum*, II, 1, § 29, *ab initio*).

Proprietarul fondului trebue însă să restitue valoarea materialelor întrebuințate de dânsul(¹), chiar dacă el ar fi fost de bună credință, căci este de drept natural că nimeni să nu să înavuțească în detrimentul altuia(²).

Deoseb. între proprietarul de bună și de rea credință.

Mai mult încă, proprietarul de rea credință ar puteà fi condamnat și la daune, pentrucă prin întrebuințarea lucrului altuia el a comis un delict sau un quasi-delict (art. 998, 999). Proprietarul de bună credință va plăti numai valoarea materialului, fără a puteà fi condamnat și la daune, pentrucă nicio culpă nu poate fi imputată aceluia care a întrebuințat un lucru crezând că este al său(³).

Art. 308 C. penal.

Proprietarul ar mai puteà încă fi condamnat și penalicește, de câteori materialurile întrebuințate de dânsul ar fi rezultatul unui delict (art. 515 C. civ., 308 C. pen., etc.)(⁴).

Art. 1909.

Dacă proprietarul fondului care a întrebuințat un material străin, a cumpărat acest material de bună credință dela o altă persoană, de exemplu: dela un depozitar necredincios,

---

„Zidirea este supusă locului pe care s'a zidit", zice art. 562 din codul Calimach (417 C. austriac).

Cât timp însă materialul străin n'a fost incorporat pământului, el își păstrează individualitatea sa și poate fi revendicat. Valette, *Propriété*, p. 148.

(¹) Valoarea materialului va fi acea din momentul întrebuințărei lui, căci aceasta este valoarea de care proprietarul lui a fost lipsit. Thiry, I, 708, p. 715.

(²) L. 206. Dig., *De diversis regulis juris antiqui*, 50. 17. — Acțiunea proprietarului materialului contra proprietarului fondului este deci o acțiune personală mobiliară. Cas. rom. Bult. S-a 1, anul 1877, p. 220. - Proprietarul fondului nu s'ar puteà liberà de obligația sa oferind restituirea materialului în natură. Laurent, VI, 260: Demolombe, IX, 663; Aubry et Rau, II, § 204, p. 392; Baudry et Chauveau, 351; Thiry, I, 708, p. 716; Duranton, IV, 374; Neagu, II, p. 503, No. 6. — *Contrà:* Demante et Colmet de Santerre, II, 391 *bis* II.

(³) Laurent, VI, 259; Duranton, IV, 375; Neagu, II, p. 503, No. 5. „De au zitit cineva cu rea credință, zice art. 562 din codul Calimach (417 C. austriac), se invinovățeşte a plăti nu numai *prețul neobișnuit sau îndoit a materiei, dar și toată paguba pricinuită proprietarului*". Și după art. 449 din codul italian, proprietarul care a făcut construcția cu materialuri străine, nu este obligat de a plăti daune decât la caz de rea credință sau de culpă gravă, *in caso de mala fede, o di colpa grave.*

(⁴) Demolombe, IX, 660; Baudry et Chauveau, 354, etc.

41157

şi dacă acest material n'a fost nici perdut nici furat, el a devenit proprietarul lui în baza art. 1909, chiar înainte de a-l incorporà pământului, şi în asemenea caz, el nu va mai fi obligat a plătì valoarea acestui material, pe care a mai plătit-o încă odată de bună credinţă vânzătorului lui(¹).

Plantaţii. Art. 493 se aplică şi la plantaţii, fără a se distinge, ca la Romani, dacă plantele au prins sau nu rădăcini în noul fond (²).

Astfel, eu voiu devenì proprietarul plantelor străine, îndată ce le voiu fi răsădit pe fondul meu (³), sub îndatorirea

---

(¹) Cpr. Valette, *Propriété*, p. 147; Demante, II, 391 *bis* IV; Marcadé, II, 424; Demolombe, IX, 658 *in fine*: Aubry et Rau, II, § 204, p. 392, nota 1; Laurent, VI, 260; Baudry et Chauveau, 350; Planiol, I, 2723; Neagu, II, p. 503, No. 4. — C. Calimach. Vezi şi art. 482, 562 din codul Calimach (367, 417 C. austriac), după care proprietarul fondului nu trebue să plătească nimic dacă a dobândit materialul cu bună credinţă prin licitaţie, sau dela un neguţitor care vinde asemenea lucruri, sau dacă l-a luat sub titlu însărcinător ori oneros (adecă prin vânzare, schimb, năimeală, etc.) dela însuş acela căruia proprietarul i-a încredinţat acest lucru spre întrebuinţare, ori spre păstrare sau pentru orice alt scop.

Dr. roman. (²) La Romani, în adevăr, proprietarul fondului devenea proprietarul plantelor străine numai când ele prinseseră rădăcini în pământ, căci până atunci ele îşi păstrau individualitatea lor şi puteau fi revendicate de către proprietarul lor, soluţie care erà mult mai echitabilă. „*Si Titius alienam plantam in suo solo posuerit, ipsius erit; et ex diverso, si Titius suam plantam in Mævii solo posuerit, Mævii planta erit,* **si modo utroque casu radices egerit. Antequam autem radices egerit, ejus permanet cujus et fuerat**“. (Instit., *De rerum divisione*, II, I, § 31). Vezi L. 26 § 2. Dig., *De adquirendo rerum dominio*, 41. 1, unde se zice: „*Ubi arbor coaluit, agro cedit*“.

C. Calimach. Deoseb. de C. austriac. Este de observat că codul Calimach nu reproduce teoria romană, deşi ea se vede expres admisă prin art. 420 *in fine* din codul austriac, căci art. 567 corespunzător din codul Calimach dispune că dacă s'a semănat sământa străină pe un ogor străin, sau dacă s'au răsădit saduri străine pe loc străin, asemenea plantaţii se cuvin proprietarului locului, fără a adăogà, după cum adaogă codul austriac, *sub condiţia ca plantele să fi prins rădăcini, wenn anders die Pflanzen schon Wurzel geschlagen haben.*

(³) Valette, *Propriété*, p. 149; Marcadé, II, 425; T. Huc, IV, 140; Aubry et Rau, II, § 204, p. 392; Baudry et Chauveau, 355; Demolombe, IX, 667; Répert. Sirey, v⁰ *Accession*, 118;

însă de a plătì valoarea lor și chiar daune, dacă am fost de rea credință. Asupra acestui punct nu mai încape nicio îndoială.

Deoseb. între dreptul actual și dreptul roman.

Materialul străin, odată întrebuințat, nu mai poate, după cum am văzut, fi revendicat astăzi, pentrucă din mobil ce erà el a devenit imobil prin incorporație (art. 463). Această soluție se deosebește de acea admisă la Romani, căci Ulpian pare a conferi în orice caz proprietarului acțiunea *ad exhibendum*, contra constructorului de rea credință, *qui sciens alienam rem in ædificio inclusit*, spre a cere despărțirea materialului de fond și restituirea lui în natură (¹). Este însà de observat că chiar constructorul de rea credință nu puteà fi obligat la dărâmarea clădirei și la restituirea materialului în natură, de oarece legea celor 12 table oprise exercițiul acțiunei *ad exhibendum* în interesul păstrărei edificiilor, *ne vel ædificia sub eo prætextu diruantur, vel vinearum cultura turbetur* (²), obligând numai pe constructor, în virtutea acțiunei *de tigno juncto*, a plătì valoarea *îndoită* a materialului întrebuințat de dânsul (³).

Dreptul vechiu fr. și dreptul actual.

Acțiunea *de tigno juncto* picase însă și ea în desuetudine sub vechea jurisprudență franceză, și proprietarul materialului nu mai puteà să ceară decât valoarea reală a acestui material și daune-interese, după împrejurări (cpr. Arntz. I, 948), soluție admisă și astăzi prin art. 493 din codul civil.

Dr. roman.

După Institutele lui Justinian, în lipsa unei acțiuni în despăgubire, proprietarul materialului își păstrà dreptul de

---

Massé-Vergé, II, § 297, p. 109, nota 3; Neagu, II, p. 504, No. 11. — *Contrà:* Toullier, D. II, partea I, 127, care crede că codul actual a consacrat teoria romană, ceeace am văzut că nu erà admis nici de codul Calimach. In fine, Duranton (IV, 374, p. 310) aplică teoria romană numai la plantele exotice, distincție care nu rezultă de nicăiri. O plantă exotică, zice cu drept cuvânt Marcadé (II, 426), nu poate fi supusă altui drept decât o plantă indigenă.

(¹) L. 1 § 2 și L. 2, Dig., *De tigno juncto*, 47. 3.

(²) L. 1. Pr., Dig., *loco cit.*

(³) „*Sed in eum qui convictus est junxisse*, **in duplum dat actionem**". (L. 1, Pr., *in fine*, Dig., *loco cit.* și Instit., De *divisione rerum*, II. 1, § 29 *in medio*). Vezi și art. 562 din codul Calimach, după care constructorul de rea credință erà obligat a *plăti prețul cel neobișnuit sau îndoit a materiei străine*, prețul cel mai mare, zice art. 417 corespunzător din codul austriac, *dem höchsten Preise*.

proprietate asupra lui, și puteà să-l revendice, dacă acest material erà deslipit de pământ fie din întâmplare, fie printr'o dărâmare voluntară (¹). Această soluție ar fi, după unii, admisibilă și astăzi, pentrucă obiectele odată deslipite de fond și-au redobândit calitatea lor primitivă de lucruri mișcătoare, și pentrucă este just ca acela care n'a consimțit la înstrăinarea lor să le ia înapoi, atunci când poate unele din acele obiecte i-ar fi încă folositoare în natură (²).

Această soluție ni s'a părut altădată și ni se pare și astăzi, după matură reflexie, inadmisibilă, pentrucă proprietarul fondului a dobândit în mod definitiv și irevocabil proprietatea materialului străin, prin accesiune, așà că acest material tot al lui rămâne, chiar și în urma deslipirei lui de fond (³).

Neaplicarea art. 493 la mobilele imobilizate.

Regula art. 493 nu se aplică decât materialului străin, care a fost incorporat pământului altuia. Cât pentru lucrurile mișcătoare, cari au fost imobilizate în interesul agriculturei, comerțului sau industriei (art. 467, 468), sau prin perpetuă așezare (art. 468 § ultim și 469), nu mai rămâne îndoială că ele își păstrează individualitatea lor proprie și nu devin imobile decât printr'o ficțiune; de unde rezultă că

(¹) *„Sed si aliquà ex causa dirutum est ædificium, poterit materiæ dominus, si non fuerit duplum jam persecutus, tunc eam vindicare, et ad exhibendum de ea re agere“*. (Instit., *De rerum divisione*, II, 1, § 29 *in fine* și L. 7 § 10, Dig., *De adquirendo rerum dominio*, 41, 1).

(²) Aubry et Rau, II, § 204, p. 393; Demolombe, IX, 661; Demante, II. 391 *bis* I; Marcadé, II, 424. — Acești autori nu admit însă revendicarea arborilor sau a plantelor scoase din pământul în care fusese incorporate, pentrucă plantele se transformă și se identifică cu pământul, încât nu s'ar mai puteà zice că, după scoaterea lor din pământ, ele sunt aceleași. Cpr. Demolombe, IX, 662; Aubry et Rau, *loco cit.*; Demante, II, 391 *bis* III. Această soluție se întemeiază pe legea 26, § 2, Dig., De *adquirendo rerum dominio*, 41, 1, unde se zice: *„Si rursus arbor eruta sit, non ad priorem dominum revertitur, nam credibile est alio terræ alimento aliam factam“*.

(³) Planiol, I, 2724; Baudry et Chauveau, 353; Laurent, VI, 260; Mourlon, I, 1460; Ducaurroy, Bonnier et Roustain, II, 109; Duranton, IV, 374; De la Bigne de Villeneuve et Ernest Jac, *Elém. de droit civil*, I, 1017; T. Huc, IV, 140; Neagu, II, p. 503, 504, No. 8, etc.

ele vor puteà în totdeauna fi revendicate de către proprietarul lor, conform dreptului comun (¹).

Intrebuințarea materialului străin de către un posesor cu titlu precar.

Deși legiuitorul vorbește în art. 493 numai de proprietarul unui fond, totuși după Duranton (IV, 375), această dispoziție ar fi aplicabilă când materialul străin ar fi fost întrebuințat de către un posesor cu titlu precar, pentrucă și într'un caz și în altul motivele sunt aceleași.

Art. 494.

Incât privește însă art. 494, vom vedeà mai la vale, cu toată controversa ce există asupra acestui punct, că el nu se aplică decât acelora cari posedă *animo domini*, cu titlu de proprietari, de bună sau de rea credință, adecă cunoscând sau necunoscând viciurile titlului lor.

Construcţiile sau plantaţiile făcute de un al treilea cu materialurile sale, pe un fond străin.

Art. 494. — Dacă plantațiunile, construcțiunile și lucrările au fost făcute de către o a treia persoană (²) cu materialurile ei, proprietarul pământului are dreptul de a le ține pentru dânsul, sau de a îndatorà pe acea persoană să le ridice.

Dacă proprietarul pământului cere ridicarea plantațiunilor, ridicarea va urmà cu cheltuiala celui ce le-a făcut; el poate chiar, după împrejurări, fi condamnat la daune-interese pentru prejudiciile sau vătămările ce a putut suferi proprietarul locului.

Dacă proprietarul voește a păstrà pentru dânsul acele plantațiuni și clădiri, el este dator a plăti valoarea materialurilor și prețul muncei, fără ca să se ia în considerație sporirea valorei fondului, ocazionată prin facerea unor asemenea plantațiuni și construcțiuni.

Cu toate acestea dacă plantațiunile, clădirile și operele au fost făcute de către o a treia persoană de bună credință, proprietarul pământului nu va puteà cere ridicarea susziselor plantațiuni, clădiri și lucrări, dar va aveà dreptul sau de a înapoià valoarea

---

(¹) Laurent, VI, 261; Arntz, I, 949; Thiry, I, 708, p. 716; T. Huc, IV, 140; Planiol, I, 2723; Baudry et Chauveau, 356; De la Bigne, I, 1017; Demolombe, IX, 665, 666; Aubry et Rau, II, *loco cit.*, p. 293; Marcadé, II, 426; Neagu, II, p. 504, No. 10 — *Contrà:* Taulier, *Théorie raisonnée du C. civil*, II, p. 272, (ed. din 1841).

(²) Și trebue adaos: *de rea credință*, adecă: care posedă fără titlu sau în puterea unui titlu a cărui viciuri îi sunt cunoscute (art. 486, 487), după cum aceasta rezultă din § ultim al textului, adaos în urma propunerei Tribunatului. Vezi nota următoare. Cpr. Laurent, VI, 275.

materialurilor şi preţul muncei, sau de a plătì o sumă de bani egală cu aceea a creşterei valorei fondului [1]. (Art 485 urm., 539, 766, 771, 991, 997, 1076, 1377, 1619 C. civ. Art. 555 C. fr.).

Ipoteza prevăzută de art. 494.

Art. 494 presupune ipoteza inversă acelei prevăzute de art. 493. In art. 493 se presupune, în adevăr, că proprietarul fondului a zidit pe fondul său cu material străin, iar art. 494 presupune că o a treia persoană a zidit cu materialul său pe un fond străin. Cu alte cuvinte, în art. 493 materialul este străin, iar în art. 494 fondul este străin.

Când o a treia persoană a făcut, fie cu materialul său, fie cu material străin [2], construcţii sau plantaţii pe pământul altuia, fie că acest pământ este posedat de adevăratul proprietar, fie de un terţiu care nu este proprietar [3], proprie-

---

Greşală de redacţie.

[1] Paragraful ultim al art. 494, care începe prin cuvintele: cu toate acestea. a fost adaos tocmai la urmă, după propunerea Tribunalului, ceeace face că redacţia textului, care n'a mai fost remaniată, lasă mult de dorit. Redacţia acestui text. zice cu ironie Acollas (II. p. 590). este departe de a fi un cap de operă. In proectul prezentat Consiliului de Stat nu se făceà, în adevăr, nicio deosebire între buna sau reaua credinţă a celui de al treilea, şi proprietarul fondului aveà drept, în toate cazurile, sau de a ţineà pentru dânsul lucrările făcute de altul, plătind valoarea lor şi preţul muncei, sau de a silì pe posesor să le ridice, fără nicio despăgubire, ceeace era prea riguros pentru posesorul de bună credinţă, în favoarea căruia s'a făcut adaosul dela urmă, uitânduse însă de a se redactà şi reformà textul în acest sens. Cpr. Marcadé, II, 427; Ducaurroy, II, 111; Valette, *Propriété*, p. 150; Demolombe, IX. 673; De la Bigne, I, 1018, p. 886; Planiol, I, 2728.

Aplic. art. 494 constructorului care ar fi zidit pe un fond străin cu material străin.

[2] Cu toate că art. 494 vorbeşte numai de constructorul care a zidit *cu materialul său*, totuşi acest text se aplică chiar în caz când acel de al treilea ar fi întrebuinţat un material străin, această împrejurare neschimbând într'un nimic raporturile dintre constructor şi proprietarul fondului, ci numai dând naştere la un raport între constructor şi proprietarul materialului. Cpr. Marcadé, II, 432; Valette, *op. cit.*, p. 154, No. V; Demolombe, IX, 678; Demante, II, 392 *bis* VIII; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 394; De la Bigne, I, 1018; Baudry et Chauveau, 357; Planiol, I, 2722; Thiry, I. 709; Neagu, II, p. 505, No. 3. „Dacă zidirea s'a făcut pe loc străin *şi cu materie străină*, zice art. 566 din codul Calimach (419 C. austriac), atunci se cuvine proprietatea ei tot la proprietarul locului".

[3] Demolombe, IX, 678; Baudry et Chauveau, 358; Neagu, II, p. 505, No. 4.

tarul pământului devine proprietarul tuturor lucrărilor, în virtutea dreptului de accesiune(1), *şi materialul străin nu poate nici într'un caz fi ridicat în contra voinţei proprietarului fondului.* „Verice se clădeşte sau se sădeşte pe pământul nostru, fără ştirea şi voia noastră, se face al nostru“, zice codul Caragea (art. 3 şi 4, partea II, capit. 2)(2).

Constructorul nu poate constitui o ipotecă asupra clădirei făcută de dânsul pe un fond străin.

Acel care clădeşte cu materialul său pe un fond străin, nu dobândeşte deci niciun drept asupra fondului, ci după împrejurări, numai un drept de creanţă pentru valoarea materialului(3), imobilul astfel clădit aparţinând în întregimea lui proprietarului fondului; de unde rezultă că constructorul n'a putut să constitue o ipotecă asupra acestui imobil(4).

---

(1) Acel care nu este proprietar decât pentru o parte din pământ nu devine proprietar decât pe partea de clădiri aflată pe pământul său. Cas. rom. Bult. 1905, p. 1019.

Prav. lui V. Lupu şi M. Basarab.

(2) Vezi şi art. 563—567 C. Calimach (418—420 C. austriac). — Iată ce găsim în această privinţă în pravila lui Vasile Lupu, pricina a 10-a, sub titlul: *pentru ceia ce vor zidì sau vor răsădì pe locul altuia:* „De se va prilejì vreun om sărac să-şi facă casă, sau să răsădească vie pre locul altuia, să se apuce să facă toate din pajişte, după aceia cu vreme de va venì stăpânul locului, să nu aibă voe să risipească casa omului, sau viea s'o scoaţă din rădăcină să o lepede, ce să socotească să-i deà loc, drept loc unde-i va plăceà lui; iară de nu va vreà cela ce au făcut casa sau viea ca să-i dea loc drept loc, ca să aibă voe cela cu locul să-i risipească casa şi viea să o lepede de pre locul lui şi să-şi ţie locul. — Cela ce va zidì sau va răsădì pe pământ străin, sau va samanà, sau va face fiece lucru fără ştirea stăpânului celuia cu locul, dăm învăţătură acelea bucate, sau fie ce va fi, ca să nu aibă treabă cu dânsele cela ce au muncit acolea, ce să-şi piarză toată osteneala, şi necum alta, ce cheltuiala încă să nu-şi iea. — Cela ce răsădeşte pomi pe pământul altuia, sau ultueaşte cu acel pământ, îşi pierde şi ultuoanele şi alte ce va răsădì. — De va face neştine casă pe loc străin, şi va fi tot lemnul lui, şi toată cheltuiala, dăm învăţătură cela ce va oblăduì acel pământ, acela să oblăduiască şi casa, după pravila ce zice ca să fie biruitori cei mai de sus celor mai de jos; deci, stăpânul acelui pământ deapururea să fie biruitor asupra acelei case cu toate nameastiile ei, pentru căci nu poate cela ce au zidit casa să se pârască la giudeţ pentru cheltuiala ce va fi făcut“. Vezi şi pravila lui Mateiu Basarab, glava 308.

(3) Cpr. Cas. rom. Bult. S-a I, anul 1877, p. 220; Judec. ocol. R. Vâlcea. *Cr. judiciar* din 1907, No. 21.

(4) C. Galaţi, *Dreptul* din 1890, No. 41. — Ipoteca va puteà însă

Construcţiile făcute de bărbat asupra fondului dotal.

In baza acestui principiu, se decide cu drept cuvânt, că construcţiile făcute de bărbat, chiar cu banii săi proprii, asupra fondului dotal, devin proprietatea femeei şi sunt dotale, iar bărbatul constructor nu dobândeşte prin aceste construcţii un drept de coproprietate asupra imobilului pe care a construit ([1]). Femeea, neputându-se însă înavuţì în dauna bărbatului, este obligată a-l despăgubi de plus-valuta dobândită de imobil prin aceste construcţii. Obligaţia femeei având de obiect, în asemenea caz, plata unei sumi de bani, este o obligaţie personală şi mobiliară, şi ca atare, nu trece, în lipsa unei convenţii exprese, la moştenitorii cu titlu particular ai femeei; de unde rezultă că, dacă imobilul femeei a fost urmărit şi adjudecat, această obligaţie nu poate fi urmărită contra adjudecatarului lui ([2]).

Plata despăgubirei.

Cât pentru despăgubirea ce proprietarul fondului trebue să plătească constructorului, legea distinge două ipoteze:

Cazul cànd constructorul a fost de rea credinţă.

1⁰ Sau constructorul a fost de rea credinţă, şi în asemenea caz, proprietarul pământului este în drept de a ţineà pentru dânsul construcţiile şi orice alte lucrări, sau de a obligà pe constructor să le ridice.

Ridicarea construcţiilor.

In caz cànd proprietarul fondului ar cere ridicarea construcţiilor şi plantaţiilor, ridicarea va urmà cu cheltuiala aceluia ce le-a făcut, fără nici-o despăgubire pentru dânsul, constructorul putând fi chiar condamnat la daune pentru

---

fi constituită de proprietarul fondului, care a devenit prin accesiune şi proprietarul clădirilor. Mai mult încă, ipoteca constituită de el asupra fondului se va întinde şi asupra noilor construcţii făcute de un terţiu detentor asupra acestui fond (art. 1777). Cpr. Baudry et Loynes, *Privil. et hypothèques*, II, 1296. — S'a decis chiar că, în lipsa art. 2175 din codul francez eliminat de legiuitorul nostru, detentorul imobilului, care a făcut construcţii asupra acestui imobil, nu este în drept, la caz de urmărirea imobilului, să ceară a fi despăgubit de către creditorul ipotecar de valoarea acestor construcţii. Cas. rom. Bult. 1889, p. 165. — *Contrà:* C. Bucureşti (decizie casată), *Dreptul* din 1888, No. 17. Incât priveşte dreptul francez, care admite o soluţie mult mai echitabilă, vezi Baudry et Loynes, *op. cit.*, III, 2204 urm.

[1] C. Iaşi, *Cr. judiciar* din 1904, No. 9 (cu observ. noastră). Vezi *suprà* p. 333, nota 1 şi t. VIII a Coment. noastre, p. 147, 148. — *Contrà:* Cas. Palermo, Sirey, 92. 4. 33.

[2] C. Iaşi, *Cr. judiciar*, *loco cit.*

pagubele ce a putut suferì proprietarul pământului, atât prin facerea construcţiilor cât şi prin ridicarea lor.

Păstrarea construcţiilor.

Dacă proprietarul pământului preferă să păstreze pentru dânsul acele construcţii şi plantaţii, el trebue să plătească valoarea materialului şi preţul muncei(¹) (care cuprinde plata

---

(¹) Cpr. C. Bucureşti, *Cr. judiciar* din 1906, No. 38 şi 51.— Posesorul care a făcut construcţii sau plantaţii pe un pământ străin, va cere printr'o acţiune reconvenţională despăgubirea ce i se cuvine de la proprietarul revendicant. Cpr. Laurent, VI, 276. — Dacă, în urma facerei lucrărilor, fondul a trecut la o altă persoană, posesorul îşi va îndreptà acţiunea sa contra noului achizitor, rămânând ca acest din urmă să pue pe vânzătorul său în cauză. Laurent, *loco cit.;* Baudry et Chauveau, 369; Cas. fr. D. P. 60. 1. 384; Sirey, 87. 1. 225; D. P. 88. 5. 399. — *Contrà:* C. Colonia. D. P. 53. 5. 381, No. 3.

Dobânzile cheltuelilor făcute de posesor.

Posesorul nu are drept la dobânzile cheltuelilor făcute de dânsul decât din ziua cererei în judecată, conform dreptului comun (art. 1088). Laurent, VI, 280; Neagu, II, p. 506, No. 10. — Se decide însă, în genere, că posesorul de rea credinţă, obligat la restituirea fructelor, poate, de câteori lucrările făcute de dânsul au avut de rezultat mărirea venitului imobilului, să reţie până la concurenţa acestui spor, dobânda sumelor ce el a cheltuit, căci altfel proprietarul s'ar înavuţì în detrimentul posesorului, ceeace nici într'un caz nu poate fi admis. Aubry et Rau, II, § 204, p. 395, text şi nota 14; Répert. Sirey, v⁰ *Accession,* 143; Demolombe, IX, 679; Neagu, II, p. 506, No. 11. — Vezi însă Laurent, *loco cit.* şi Baudry et Chauveau, 363, după care, deşì această soluţie ar fi echitabilă, totuşi ar fi mai just ca posesorul, în asemenea caz, să păstreze fructele produse de lucrările sale.

Dovada ce trebue să facă posesorul.

Posesorul trebue să dovedească prin orice soi de mijloace, fiind vorba în specie de un fapt material, că el este acela care a făcut lucrările cu cheltuiala sa, proprietarul fondului neavând nimic de dovedit, de vremece, până la proba contrară, lucrările aflătoare pe pământul său sunt presupuse a fi făcute de dânsul cu cheltuiala lui (art. 492). Laurent, VI, 277; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 393, nota 8; Baudry et Chauveau, 359; Répert. Sirey, v⁰ *Accession,* 97 *urm.* şi 124; Neagu, II, p. 506, No. 5 şi 6; Cas. fr. D. P. 60. 1. 384; Sirey, 60. 1. 793.

Cazul când construcţiile au perit prin forţă majoră.

Dacă în momentul revendicărei fondului, construcţiile nu-şi mai au fiinţă, pentrucă ar fi perit prin caz fortuit, posesorul nu mai poate cere nicio despăgubire, pentrucă în asemenea caz, lucrările ne mai aducând niciun folos proprietarului, este ştiut că posesorul nu are acţiune contra proprietarului revendicant decât atunci când acest din urmă se înavuţeşte în detrimentul celui dintâi. Laurent, VI, 278.

lucrătorilor şi a arhitecţilor, etc.), fără ca să se ia în consideraţie sporirea valorei fondului prin facerea unor asemenea construcţii sau plantaţii. Proprietarul care ţine pentru dânsul lucrările făcute de altul le aprobă, şi ca atare, trebue să le plătească, ca şi cum el însuş ar fi pus pe altul să le facă. Soluţia dreptului actual se deosebeşte deci de acea a dreptului roman, unde proprietarul fondului aveà, ca şi astăzi, dreptul de a ţineà pentru dânsul lucrările făcute de către un constructor de rea credinţă, sau de a-l obligà să le ridice, fără însă ca acest din urmă să aibă drept la vre-o despăgubire(1).

Cazul când construcţiile au fost desfiinţate de posesorul care le-au făcut.

In caz când lucrările ar fi fost desfiinţate de însuş acela care le-a făcut, nu mai rămâne îndoială că el nu va puteà acţionà pe proprietarul fondului. Din potrivă, proprietarul va aveà o acţiune în daune contra posesorului care ar fi stricat lucrările cu rea credinţă, adecă ştiind că fondul pe care ele îşi aveau fiinţă nu era a lui. Posesorul de bună credinţă ar puteà însă, să dărâme lucrările fără a datorì vre-o despăgubire, pentru că el crezându-se proprietar, poate să uzeze de lucrul său aşa cum îl povăţueşte interesul. Cpr. Laurent, VI, 278 *in fine*: Demolombe, IX, 681 bis; Aubry et Rau, II, § 204, p. 394, nota 9; Baudry et Chauveau, 360; Cas. fr. Sirey, 58. 1. 192.

Dr. roman.

(1) Constructorul de rea credinţă nu aveà deci, la Romani, niciun drept de despăgubire contra proprietarului fondului, nici dreptul de a revendicà materialurile, cât timp edificiul era încă în picioare. Dreptul de revendicare nu se deschideà pentru constructor decât prin dărâmarea clădirei. (L. 2, Cod, *De rei vindicatione*, 3. 32).

C. Calimach. Art. 563.

După art. 563 din codul Calimach (418 C. austriac), acel care zideà cu rea credinţă pe locul altuia, se socoteà ca un gerant de afaceri. Iată, în adevăr, cum se exprimă acest text: „Dacă cineva cu a sa materie a zidit pe loc străin, atunci zidirea se cuvine la proprietarul locului, după regula rostitoare: zidirile sunt supuse locului pe care sunt zidite; iar de au zidit cu bună credinţă, poate să ceară plata cheltuelilor celor trebuincioase şi folositoare, şi din împrotivă, *cel ce au zidit cu rea cedinţă, se socoteşte ca un ocârmuitor a trebuinţelor străine fără voea proprietarului lor*". Vezi şi art. 1388 urm. din acelaş cod (1035 urm. C. austriac).

C. Andronachi Donici.

Art. 2 de sub capit. 26 din codul lui Andronachi Donici nu face nicio deosebire între constructorul de bună sau de rea credinţă. „De va face cineva casă pe locul altuia, sau alte zidiri de desupt în pământ, fără a se alcătuì cu stăpânul locului, sau de va face locaş peste locaşul altuia, atunci stăpânul lo-

Cazul când constructorul a fost de bună credință.

2° Sau cel de al treilea (¹) a fost de bună credință în momentul când a făcut lucrările (²), și în asemenea caz, proprietarul fondului nu mai are de astă dată dreptul de a cere ridicarea acelor lucrări ori plantații, ci va trebui să le păstreze pentru dânsul, având alternativa de a restitui valoarea materialului și prețul muncei oamenilor întrebuințați, după probele înfățișate de posesor, sau de a plătì acestui din urmă o sumă de bani egală cu aceea a creșterei valorei fondului (art. 494 § ultim), principiu care a fost foarte bine aplicat de tribun. Ilfov la construcțiile făcute de bună credință pe un pământ rural (³). Situația mai bună, pe care legea o face posesorului de bună credință, nu este decât consecința unui sistem echitabil împrumutat dela dreptul roman. „*Reddat impensam, ut fundum ricipiat, usque duntaxat, quo pretiosior factus est; et si plus pretio fundi accessit, solum quod impensum est*". (L. 38, Dig., *De rei vindicatione*, 6. 1).

Sporirea valorei fondului se va puteà aflà, făcându-se

---

cului se face stăpân pe dânsele, *dând ceeace s'a cheltuit, sau își va ridica acela binalele ce au făcut*". Vezi și § 3 *loco cit.* din acelaș cod, unde se zice: „cel ce va semănà și va sădì pre moșie și țarină străină, fără știrea și fără voința stăpânului locului, sămănătura și rodirea, după fireasca dreptate, este a stăpânului locului, *căci din pământ este creșterea și facerea lor*".

(¹) Prin *a treia persoană de bună credință*, art. 494 înțălege un posesor evins prin acțiunea în revendicare și deposedat prin autoritatea judecătorului, care posesor a dobândit proprietatea fructelor, după cum o spune anume textul corespunzător francez, pentrucă stăpânea în baza unui titlu translativ de proprietate ale cărui viciuri îi erau necunoscute (argum. din art. 486, 487). Cpr. Ducaurroy, II, 110; Arntz, I, 951; Baudry et Chauveau, 364; Planiol, I, 2725; C. București, *Dreptul* din 1894, No. 68.

Când trebue să existe buna credință.

(²) Buna credință trebue să existe în momentul când s'au făcut lucrările, puțin importă dacă mai în urmă posesorul a devenit de rea credință. Prin urmare, art. 487 este aplicabil în specie, iar nu art. 1898 § 2 dela titlul prescripției (cpr. L. 37, Dig., *De rei vindicatione*, 6. 1). Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1896, No. 30 (motive); Laurent, VI, 263; Demolombe, IX, 677; Baudry et Chauveau, 364; Aubry et Rau, II, § 204, p. 395; Répert. Sirey, v° *Accession*, 156; Neagu, II, p. 507. — Dacă există sau nu bună credință, aceasta e o chestie de fapt, care se apreciază în mod suveran de judecătorii fondului. Cas. rom. Bult. 1890, p. 1244; C. Craiova, *Dreptul* din 1891, No. 44.

(³) Trib. Ilfov, *Cr. judiciar* din 1897, No. 39.

o comparație între valoarea venală ce fondul aveà înaintea facerei lucrărilor și acea ce el o are în urma facerei lor (¹).

Socotirea sporirei valorei fondului.

Astfel, dacă este vorba de un stabiliment industrial, sporirea valorei acestui fond sau plus-valuta lui se va socotì după valoarea întreagă a construcțiilor făcute de posesor, fără a se aveà în vedere venitul ce ar produce stabilimentul, afară de cazul când construcțiile făcute de posesorul de bună credință ar influențà asupra acestui venit (²).

De asemenea, în privința construcțiilor ordinare, nu se va aveà în vedere valoarea ce imobilul ar fi dobândit prin deschiderea unei căi de comunicație, ci numai valoarea construcțiilor făcute de posesor. (Laurent, VI, 265 *in fine*).

Se decide însă cu toate acestea, de unii, că judecătorii au o putere suverană de apreciere spre a determinà plus-valuta fondului, putând să țină sama și de foloasele personale ce lucrările făcute de posesorul de bună credință au putut să aducă proprietarului fondului (³). „*Bonus judex variè ex personis, causisque constituet*". (L. 38 *ab initio*, Dig., *De rei vindicatione*, 6, 1).

Momentul ce trebue a se aveà în vedere pentru a se aprecià sporirea valorei fondului.

Pentru a se aprecià creșterea valorei fondului, se va aveà în vedere momentul când se face restituirea, iar nu momentul facerei construcțiilor, pentrucă proprietarul se înavuțește numai în momentul când reintră în posesiunea lucrului său (⁴).

Excepție în privința plantelor.

Numai în privința plantelor se va aveà în vedere momentul când s'a făcut plantația, iar nu acel al evicțiunei,

---

(¹) Cpr. Laurent, VI, 264; Baudry et Chauveau, 365; T. Huc, IV, 143; Répert. Sirey, v⁰ *Accession*, 162; Cas. fr. Sirey, 38. 1. 781.

(²) Laurent, VI, 265; Baudry et Chauveau, 365; Répert. Sirey, v⁰ *cit.*, 163. Cpr. C. Pau și Cas. rom. D. P. 68. 2. 237; Sirey, 69. 2. 69; Bult. 1892, p. 131. — S'a decis că, deşi constructorul de bună credință are drept la venitul produs de imobil, totuși acest drept încetează, în ce privește venitul produs de imobil *în afară de acele construcții*, din momentul ce constructorul a încetat de a fi de bună credință, și acest venit aparține proprietarului solului. Cas. rom. Bult. 1892, p. 131.

(³) Cpr. Demolombe, IX, 681, 690; Demante et Colmet de Santerre, II, 392 *bis* XII; Ducaurroy, II, 114, p. 73, nota 3.

(⁴) Laurent, VI, 266; Arntz, I, 951; Planiol, I, 2726; T. Huc, IV, 143; Répert. Sirey, v⁰ *cit.*, 159; Baudry et Chauveau, 365; Neagu, II, p. 507, No. 21; C. Pau, D. P. 68. 2. 239; Sirey, 69. 2. 69.

pentrucă plantele sporesc pe măsura creşterei lor, şi această creştere se datoreşte pământului în care ele s'au nutrit, iar nu cheltuelilor făcute de posesor(1).

Compensaţia între proprietar şi posesor. Controversă.

Proprietarul nu va puteà însă să compenseze despăgubirea datorită posesorului cu fructele ce acest din urmă a putut percepe în timpul bunei sale credinţe, căci aceasta ar însemnà a lipsì pe posesor de un lucru asupra căruia el are dreptul de proprietate (art. 485)(2).

Din cele mai sus expuse ar păreà să rezulte că posesorul de bună credinţă este mai rău tratat decât acel de rea credinţă, căci de câteori un posesor a făcut construcţii sau plantaţii pe locul altuia, ştiind că acest loc nu-i aparţineà, proprietarul fondului are facultatea de a reţine pentru dânsul aceste lucrări, plătind constructorului ceeace el a cheltuit în realitate, adecă: preţul muncei şi al materialului: pe când posesorul de bună credinţă va puteà să primească mai puţin decât a cheltuit în realitate, pentrucă proprietarul fondului are alegerea de a-i plătì: sau preţul muncei şi a materialului, sau o sumă egală cu aceea a sporirei valorei fondului. Astfel, dacă posesorul de bună credinţă a cheltuit 10000 lei, proprietarul fondului va fi liberat plătindu-i numai 5000 lei, în caz când valoarea fondului ar fi sporit numai până la această sumă(3). In realitate însă, posesorul de rea credinţă nu este mai bine tratat decât acel de bună credinţă, pentrucă acel dintâi poate întotdeauna să fie obligat a ridicà construcţiile sau plantaţiile făcute de dânsul pe locul altuia, pe când posesorul de bună credinţă nu poate nici într'un caz fi supus acestei ridicări. Proprietarul fondului fiind deci obligat a reţine pentru dânsul lucrările făcute de către posesorul de bună credinţă, trebuià să i să lese facultatea de a le plăti cât de eftin. Iată cauza pentru care s'a dat proprietarului dreptul de a se liberà de constructorul de bună credinţă, plătindu-i numai suma cu care el se înavuţeşte în realitate, adecă: suma cu care a sporit valoarea fondului său. După rigoarea principiilor ar fi trebuit însă ca şi posesorul de bună credinţă să poată fi obligat a ridicà lucrările făcute de dânsul pe locul altuia, însă echitatea a fost pusă mai presus decât dreptul proprietarului.

---

(1) Répert. Sirey, v° *cit.*, 160, 161; Laurent, T. Huc, *loco cit.*; Neagu, II, p. 507, No. 22; C. Paris, D. P. 54. 5. 573, No. 2; C. Pau, decizie citată în nota precedentă.

(2) Arntz, I, 951: Thiry, I, 708, p. 717; Laurent, VI, 279; Demolombe, IX, 680; Demante, II, 392 *bis* V; Aubry et Rau, II, § 204, p. 396, text şi nota 15; Duranton, IV, 377: Baudry et Chauveau, 368; Chavot, *Propriété mobilière*, II, 511: Marcadé, II, 428 *bis*; Répert. Sirey, v° *Accession*, 170; Neagu, II, p. 506, No. 13 *bis*; C. Pau, decizie citată în notele precedente. — *Contrà:* Troplong, *Privil. et hypothèques*, III, 839. Această compensaţie era din contra admisă în dreptul roman. Vezi L. 37, Dig., *De hereditatis petitione*, 5. 3 şi L. 48, Dig., *De rei vindicatione*, 6. 1.

(3) Proprietarul fondului va aveà, din contra, interes a plătì cheltuelile făcute, adecă: preţul materialului şi al muncei, de câte ori aceste cheltueli ar fi mai mici decât sporirea valorei fondului. Ce se va întâmplà însă când cheltuelile făcute de către posesor sau sporirea valorei fondului s'ar ridicà la o sumă atât de mare încât proprietarul n'ar puteà s'o plătească? Unii autori răspund că, în asemenea caz, proprietarul va trebuì să fie auto-

Deoseb. intre dr. roman şi dr. actual.

De câteori posesorul constructor a fost de bună credinţă, proprietarul fondului nu poate cere ridicarea construcţiilor sau plantaţiilor. La Romani, din contra, judecătorul puteà să decidă această chestie după împrejurările cauzei şi poziţia părţilor, dând de exemplu posesorului de bună credinţă dreptul de a ridicà ceeace se puteà lua fără deteriorarea fondului (1).

---

rizat a se constitui către posesor debitorul unei rente, a cărei venit va reprezintà sporirea valorei fondului. Cpr. Ducaurroy, II, 114; Mourlon, I, 1468; Demolombe, IX, 690; Bugnet asupra lui Pothier, *op. infrà cit.*, p. 226, nota 1, etc. Acest sistem, întemeiat pe echitate, este împrumutat dela Pothier *(Tr. du domaine de propriété*, IX, 347 *in fine)*. — *Contrà:* Baudry, I, 1290; Baudry et Chauveau, 366; Planiol, I, 2730. După aceşti din urmă autori, constructorul având dreptul la o despăgubire *in capital*, nu poate fi silit a acceptà o altă formă de plată. Această din urmă soluţie este singură juridică. In ipoteza de mai sus, dacă proprietarul nu poate să plătească despăgubirea datorită de dânsul, imobilul se va vinde la licitaţie după cererea constructorului, şi el va fi plătit din preţul acestui imobil. Planiol, *loco cit.*

(1) *„Sufficit tibi permitti tollere ex his rebus quæ possis: dum ita, ne deterior sit fundus quam si initio non foret ædificatum"*. (L. 38, *in medio*, Dig., *De rei vindicatione*, 6. 1).

C. Calimach. Art. 563, 564.

După art. 563 din codul Calimach (418 C. austriac), constructorul de bună credinţă putea să ceară dela proprietar plata cheltuelilor trebuincioase şi folositoare făcute de dânsul, şi art. 564 din acelaş cod (418 C. austriac) adaogă că: „dacă

Dr. de retenție. Controversă.

La Romani, constructorul de bună credință nu aveà nicio acțiune, dar el puteà să uzese de dreptul de retenție față cu proprietarul revendicant, până la primirea cheltuelilor făcute de dânsul, adecă: până ce i se plăteà valoarea materialului întrebuințat și prețul muncei lucrătorilor(1). Astăzi, chestiunea este foarte controversată, însă după părerea noastră, dreptul de retenție este inadmisibil, pentrucă acest drept excepțional nu poate să aibă loc decât în cazurile anume statornicite de lege (2).

A fortiori, deci, dreptul de retenție nu poate fi exercitat de către constructorul de rea credință (3).

Lucrările şi posesorii la cari art. 494 este aplicabil.

Art. 494 se aplică la toate construcțiile și plantațiile *ce pot fi ridicate*(4), fie ele făcute din nou de către posesorul fondului altuia, sau numai spre complectarea unei construcții ori plantații existente, precum ar fi, de exemplu: adăogarea unei aripi la o clădire existentă, sau împlinirea lipsurilor unei plantații începute(5).

---

proprietarul locului, știind că se face zidirea, nu au oprit îndată pe cel ce zidea cu bună credință, poate să ceară *numai obișnuitul preț a locului său* (valoarea fondului după prețul ordinar, zice art. 418 din codul austriac): „*So kann er (der Eigenthümer) nur den gemeinen Werth für den Grund fordern*“.

(1) Vezi Instit., *De divisione rerum*, II. 1. § 30 și L. 38, Dig., *De rei vindicatione*, 6. 1.

(2) C. București, *Dreptul* din 1884, No. 25; Trib. Ilfov, *Cr. judiciar* 1906, No. 29; Baudry, I, 1290; Baudry et Chauveau, 367; T. Huc, IV, 144. — *Contrà:* C. Iași și Craiova, *Dreptul* din 1885, No. 85 și din 1886, No. 84; Cas. fr. Sirey, 74. 1. 72; D. P. 74. 1. 241; Thiry, I, 708, p. 717; Valette, *Propriété*, p. 254, No. 4. Vezi asupra acestei controverse *suprà* p. 280—283.

(3) Cpr. C. București, *Cr. judiciar* din 1906, No. 38 și 51. Vezi *suprà* p. 281, text și nota 4.

(4) Incât privește lucrările cari se identifică cu fondul și cari nu pot fi ridicate, nu se aplică art. 494, ci art. 997 C. civil. Cpr. Laurent, VI, 269; Demante, II, 392 *bis* I; Planiol, I, 2734; Demolombe, IX, 684; Baudry et Chauveau, 371 *in fine:* Aubry et Rau, II, § 204, p. 396; Cas. fr. D. P. 65. 1. 359; Sirey, 66. 1. 153.

(5) Cpr. Laurent, VI, 268. — Se decide însă că art. 494 nu se aplică plantațiilor de arbori cari nu sunt decât *o întreținere a*

Reparațiile de întreținere sau îmbunătățirile aduse unui imobil.

Acest text nu se aplică însă reparațiilor de întreținere sau îmbunătățirilor făcute la un imobil existent(¹). Raporturile dintre proprietar și posesor nu se mai regulează, în asemenea caz, după buna sau reaua credință a acestui din urmă, ci după natura lucrărilor. Posesorul va aveà drept, în asemenea caz, la despăgubirea întreagă pentru reparațiile *necesare*, iar pentru acele *utile* numai până la concurența sumei cu care s'a înavuțit (²).

Cazurile în cari art. 494 este inaplicabil.

Art. 494 presupunând, după cum am văzut, o acțiune în revendicare exercitată de proprietarul unui fond contra unui posesor de bună sau de rea credință (art. 486, 487), și care a făcut construcții sau plantații pe acel fond (³), de aici rezultă că acest text nu se mai aplică când proprietarul reclamă în baza unei acțiuni personale ce isvorăște dintr'o obligație, contract sau quasi-contract, căci în asemenea cazuri, dificultățile care se vor naște se vor regulà după natura particulară a obligației existente între părți (⁴).

Deposedarea prin efectul anulărei sau rezoluții unei vânzări, etc.

Art 494 nu se va aplicà deci de câteori posesorul va fi deposedat prin efectele anulărei sau rezoluției unei vânzări, ori prin revocarea unei donațiuni, pentrucă în urma anulărei, revocărei sau anulărei contractului, părțile sunt puse în starea în care erau înaintea încheierei lui, așà că posesorul care a făcut lucrări pe fondul altuia n'a avut niciodată un titlu translativ de proprietate (⁵).

Aceeaș soluție este admisibilă când anularea, rezoluția sau revocarea contractului n'a fost cerută de proprietar, ci

---

plantațiilor existente, precum ar fi: reînoirea arborilor morți dintr'o grădină sau dintr'un gard viu. Planiol, I, 2733.

(¹) Astfel, proprietarul n'ar puteà obliga pe posesorul de rea credință a șterge zugrăveala de pe păreți. Cpr. Ducaurroy, II, 113.

(²) Vezi *suprà* p. 277, 278. Cpr. Planiol, I, 2732; Baudry et Chauveau, 371; T. Huc, IV, 145; Laurent, VI, 176 urm., 268 urm.; Thiry, I. 710; Aubry et Rau, II, § 204, p. 396; Demolombe, IX, 686; Demante, II, 391 *bis* I; Neagu, II, p. 509, No. 40; Cas. fr. D. P. 65. 1. 358; Sirey, 66. 1. 153.

(³) Art. 494 nu se aplică deci adevăratului proprietar, care a făcut construcții pe fondul cumpărat de dânsul dela acela care era proprietarul lui. C. București, *Dreptul* din 1888, No. 17 (motive).

(⁴) Laurent, VI, 271 și XXV, 178 urm., T. Huc, IV, 146, pag. 184. — Vezi însă Demante, II, 392 *bis* și Cas. rom. Bult. S-a 1, anul 1883, p. 677.

(⁵) Laurent, VI, 272; T. Huc, *loco suprà cit.*

de cumpărător sau de primitorul darului, pentrucă, în ambele cazuri, ceeace este nul nu poate produce niciun efect. (Laurent, VI. 273).

Art. 1356.

Cumpărătorul care ar fi făcut lucrări pe fondul cumpărat, în necunoștința viciurilor ce infectau titlul său, va aveà însă drept, pe lângă restituirea prețului, și la o despăgubire din partea proprietarului, cu titlu de daune, nu însă în baza art. 494, ci în baza art. 1356 (¹).

Facerea unor lucrări în calitate de administrator, mandatar, etc.

Art. 494 nu este, de asemenea, aplicabil constructorului care a făcut lucrări asupra unui fond străin, în calitate de administrator, antreprenor de lucrări (²), mandatar sau gerant de afaceri al proprietarului. Raporturile dintre proprietar și constructor sunt, în asemenea caz, cârmuite de convenția părților sau de principiile privitoare la mandat sau gestiune de afaceri (³).

Facerea unor lucrări de către un comoștenitor, asociat, etc.

Acest text nu se aplică nici lucrărilor făcute de un comoștenitor, coasociat sau coproprietar, fiind aplicabile în specie regulele cari isvorăsc din contractul de societate și acele care decurg din starea de indiviziune (⁴). Comuniștii neputând, în principiu, să facă vre-o inovație materială fără consimțimântul celorlalți coproprietari (vezi *suprà* p. 231, nota 2), aceștia ar puteà să constrângă pe constructor la ridicarea lucrărilor făcute de dânsul (⁵).

(¹) Laurent, VI, 273. — *Contrà:* Cas. fr. D. P. 52. 1. 65; Sirey, 52. 1. 321, care invoacă art. 494 din codul civil. Cpr. Baudry et Chauveau, 375.

(²) Astfel, art. 494 nu se aplică de câteori construcțiile se fac în virtutea unui contract, contractul fiind în asemenea caz legea părților. Cas. fr. D. P. 95. 1. 319; D. P. 96. 1. 240; D. P. 90. 1. 160; Demolombe, IX, 694; Aubry et Rau, II, § 204, p. 398.

(³) Baudry et Chauveau, 373; Aubry et Rau, II, § 204, p. 396; Demolombe, IX, 691; Massé-Vergé, II, § 297, p. 111, nota 10; Trib. Ilfov, *Cr. judiciar* din 1908, No. 29; C. Pau, Sirey, 75. 2. 3.

(⁴) Cpr. Baudry et Chauveau 374; Laurent, VI, 274; Aubry et Rau, II, § 204, p. 397, text și nota 19; T. Huc, IV, 146; Planiol, I, 2737; Répert. Sirey, v° *Accession*, 197; Répert. Dalloz, *Supplément*, v° *Propriété*, 197; Massé-Vergé, II, *loco cit.*; Demolombe, IX, 691 *bis;* Neagu, II, p. 510, No. 51; C. Bordeaux, Sirey, 39. 2. 251.

(⁵) Baudry et Chauveau, *loco cit.:* C. Pau, D. P. 91. 2. 213. — Vezi însă C. Dijon, D. P. 1902. 2. 46.

Neaplic. art. 494 la arendaş, chiriaş, uzufructuar, bezmanar, etc. Controversă.

In fine, art. 494 nu se aplică arendaşului, chiriaşului, uzufructuarului, bezmanarului, etc. cari ar fi făcut construcţii sau plantaţii pe fondul supus arendei, locaţiunei, uzufructului, bezmanului, etc. Acest text prevăzând, în adevăr, cazul când proprietarul revendică un fond contra unui terţiu posesor de bună sau de rea credinţă, care ar fi făcut lucrări pe acel fond, nu se poate zice că arendaşul, chiriaşul, uzufructuarul, bezmanarul, etc. sunt terţii de bună sau de rea credinţă. Aceste persoane nu sunt terţii, de vremece ele deţin fondul în virtutea unei convenţii încheiată cu proprietarul. Ele nu sunt posesori în sensul art. 494, fiindcă nu posedă ca proprietari; de unde rezultă că lucrările făcute de aceste persoane pe fond nu sunt cârmuite de art. 494, ci sunt supuse regulelor dela locaţiune, uzufruct, bezman, etc. (1).

Aplic. art. 494 aceluia care ar fi încălcat pământul altuia. Controversă.

Ne mai rămâne încă o ipoteză de examinat, care a dat loc la dificultăţi. Iată, de exemplu, un proprietar care, trecând peste limitele pământului său, a întins construcţiile sale pe pământul unui vecin, fără consimţimântul expres sau tacit a acestui din urmă. Chestiunea este de a se şti, dacă art. 494 este sau nu aplicabil în specie? Unii refuză de a aplică acest text ipotezei de faţă, aşa că vecinul încălcat ar fi în totdeauna în drept să ceară dărâmarea clădirei aşezată pe fondul lui, fără a se distinge între cazul când încălcarea ar fi rezultatul relei credinţe sau a unei erori în privinţa hotarului (2).

---

(1) Thiry, I, 711; Laurent, t. VI, 275, 489 urm., t. XXV, 178 urm.; Ducaurroy, II, 110; T. Huc, IV, 147; Baudry et Chauveau, 376; Aubry et Rau, II, § 204, p. 398; Répert. Sirey, v^o *Accession*, 180; Baudry et Wahl, *Louage*, I, 549. — *Contrà:* Acollas, I, p. 593; Demolombe, IX, 292 urm. şi X, 643; Marcadé, II, 431; Planiol, I, 2736 *in fine*, 2870. Curtea de casaţie a aplicat art. 494, prin analogie, arendaşului (Cas. rom. Bult. S-a 1, anul 1883, p. 678), ceeace este inadmisibil, după cum foarte bine dovedeşte Laurent (XXV, 178). — Massé-Vergé (II, § 297, p. 111, 112, nota 10) aplică această dispoziţie numai la arendaş, nu însă şi la uzufructuar. Adevărul e însă că art. 494 nu se aplică la niciun precarist, pentru motivele mai sus expuse. Incât priveşte pe uzufructuar, vezi *infrà* explic. art. 517 şi 539.

(2) Aubry et Rau, II, § 204, p. 402, text şi nota 25. — Rămâne însă bine înţăles că proprietarul pământului nu va puteà cere dărâmarea clădirei, dacă această clădire a fost făcută cu consimţimântul lui expres sau tacit. C. Rouen, Pau şi Limoges, Sirey,

După alţii, această soluţie ar fi admisibilă numai atunci când încălcarea ar fi fost făcută cu rea credinţă. In caz când ea ar fi rezultatul unei erori, proprietarul pământului devenind proprietarul clădirei zidite pe acest pământ, în lipsa unei înţălegeri între părţi, clădirea se va vinde la licitaţie în proporţie cu drepturile fiecărui proprietar (1). Nu vedem însă pentru ce art. 494 n'ar fi aplicabil în specie, întru cât este vorba de un terţiu care a zidit pe locul altuia. Acest text fiind aplicabil în specie, se va distinge deci între cazul când constructorul a fost de bună sau de rea credinţă (2).

II. Dreptul de accesiune relativ la creşterile de pământ cari rezultă din vecinătatea unui fluviu sau unui râu.

Sub această rubrică ne vom ocupa: 1° despre aluviune (art. 495—497); 2° despre avulsiune (art. 498); 3° despre insulele cari se formează într'un fluviu sau râu (art. 499—501); 4° despre schimbarea albiei unui fluviu sau râu (art. 502); 5° şi în fine, despre inundaţii.

1° *Despre aluviune sau măliturі* (3).

Art. 495. — Creşterile de pământ (4) ce se fac succesiv şi pe nesimţite la malurile fluviilor (5) şi a râurilor, se numesc aluviune. Aluviunea este în folosul proprietarului riveran, când e vorba de un

---

41. 1. 836; Répert. Dalloz, *Suppl.*, v° *Propriété*, p. 718, nota 1; D. P. 91. 1. 181. Cpr. Baudry et Chauveau, 372 şi 377, nota 2; C. Bucureşti, *Dreptul* din 1894, No. 68 (motive).

(1) Demolombe, IX, 691 *ter*. Acest sistem este însă inadmisibil, fiindcă, pe lângă că el dă loc la dificultăţi practice, apoi, nu este vorba în specie de o adevărată indiviziune, pentru ca să se poată recurge la licitaţie. Cpr. Aubry et Rau, *loco cit.*, nota 25; Baudry et Chauveau, 377, p. 257; Planiol, I, 2735 (ed. a 3-a).

(2) Baudry et Chauveau, 377, p. 257. Cpr. Planiol, I, 2735.

(3) Vezi asupra acestei materii, pe lângă autorii obişnuit citaţi, Chardon, *Traité du droit d'alluvion* (Avallon et Paris, 1830); Avral, *Du droit d'alluvion* (Paris, 1880), etc. Bibliografie.

(4) Sau adăogirile către mal, după cum se exprimă art. 476 din codul civil.

(5) Textul întrebuinţează cuvântul *fluviu* la singular, pe semne din cauză că nu avem decât un singur fluviu, şi anume: Dunărea.

fluviu sau râu navigabil, plutitor sau neplutitor (1), cu îndatorire însă pentru proprietar de a lăsà, pe pământul său, drumul trebuitor pentru conducerea vaselor. (Art. 476, 488, 496, 535, 587 C. civ. Art. 556 C. fr.).

Art. 496. — Tot ale proprietarului riveran sunt și pământurile lăsate de apele curgătoare (2), când ele se retrag pe nesimțite dela unul din țărmuri și se îndreaptă către celalalt țărm. Proprietarul țărmului de unde apa s'a retras profită de aluviune, fără ca proprietarul țărmului opus să poată reclamà pământul cel perdut.

Acest drept nu are loc în privința pământurilor părăsite de apa mărei. (Art. 476, 495, 499, 502 C. civ. Art. 557 C. fr.).

Art. 497. — Aluviunea nu are loc în privința lacurilor, eleșteurilor și a iazurilor. Proprietarul lor conservă totdeauna pământul acoperit de apă, când ea este la înălțimea scurgerei eleșteului, iazului, chiar dacă câtimea apei ar scădeà în urmă: și vice-versà, proprietarul iazului nu câștigă niciun drept asupra pământului riveran, ce se acopere de apa iazului, când urmează vărsături extraordinare. (Art. 495, 496 C. civ. Art. 353, 356 C. pen. Art. 558 C. fr.).

Definiție. Prin aluviune *(alluvio)* se înțăleg creșterile sau adăogirile de pământ, cari se formează din orice cauză ar fi (3),

---

Greșală de redacție. (1) Cuvântul *nenavigabil* nu figurează în textul oficial, încât s'ar păreà că, pentru râurile nenavigabile, suntem fără text. Aceasta nu poate însă fi decât o greșală de redacție, cu atât mai mult cu cât art. 496 nu face nicio deosebire între râurile navigabile și nenavigabile, plutitoare și neplutitoare, vorbind în genere *de ape curgătoare*.

Prin urmare, aluviunea se poate formà și într'un râu mai mic (râuleț, râușor, pârâu, etc.). Cpr. Aubry et Rau, II, § 203, p. 380, nota 4; Laurent, VI, 282; Chardon, *op. cit.*, 35, p. 63; Répert. Sirey, v° *Alluvion*. 58; Thiry, I, 712; Baudry et Chauveau, 378, 385. — *Contrà:* Proudhon, *Tr. du domaine public*, IV, 1265, 1273. Cpr. Demolombe, X, 17, 18.

(2) Vezi nota precedentă.

(3) Aluviunea poate deci să fie nu numai opera naturei, ci și rezultatul unor lucrări artificiale executate de către proprietarii mărginași sau de cei de al treilea, fie chiar Statul. Baudy et Chauveau, 383; Laurent, VI, 283; Thiry, I, 712; Aubry et Rau, II, § 203, p. 380, 381; Demolombe, X, 65 urm.; T. Huc, IV, 150 *in fine:* Neagu, II, p. 514, No. 5 și 7. Cas. fr. Sirey, 95. 1. 344. — *Contrà:* Chardon, *op. cit.*, 49, p. 103; Proudhon, *op. cit.*, III, 740, 1015 și IV. 1266. — Rămâne însă bine înțăles că dacă lucrările riveranilor n'ar fi numai defensive, ci ar constitui o încălcare asupra albiei fluviului sau râului, proprietarii celuilalt mal ale căror drepturi ar fi jignite prin aceste lucrări, ar puteà cere desființarea lor. Aubry et Rau, *loco cit.*, nota 7; Demolombe, X, 67; Baudry et Chauveau, 383.

cu încetul şi pe nesimţite către fondurile riverane (mărginaşe) a unui fluviu sau râu navigabil sau nenavigabil, plutitor ori neplutitor, şi chiar a unui râuşor sau râuleţ (1).

Dr. roman.

Această definiţie este împrumutată dela dreptul roman. „*Est autem alluvio incrementum latens* (o creştere pe nesimţite), *quo ita paulatim adjicitur, ut intelligire non possis quantum quoquo momento temporis adjiciatur*" (2).

Adăogire nesimţitoare.

Adăogirea către fondul mărginaş trebue să fie atât de nesimţitoare, după cum prevede textul de mai sus, încât să nu se poată distinge câtă cantitate de pământ s'a adaos la ficeare moment.

Măliturile cari s'ar formà *deodată şi în mod simţitor* n'ar mai constitui deci o aluviune (3).

Măliturile cari, după ce s'au format *cu încetul şi pe nesimţite* sub apă, apar deodată când se retrage apa, constituesc însă o adevărată aluviune (4).

Altă condiţie cerută pentru ca să existe aluviune.

Condiţia de mai sus nu este suficientă pentru ca să existe aluviune, ci mai trebue încă, pe de o parte, ca creşterea de pământ să adere la terenul la care se adaogă, făcând parte integrantă din acest teren, şi să fi încetat de a face parte din albia râului sau fluviului (5); iar pe de altă parte.

---

(1) Vezi *suprà* p. 356, n. 1. Rămâne însă bine înţăles că aluviunea nu se va puteà forma pe malurile unui râuleţ sau torent a cărui curs este intermitent. Aubry et Rau. *loco cit.*, p. 308; Laurent, VI, 282; Demolombe, X, 17, 18; Neagu, II, p. 515, No. 20.

(2) Instit., *De rerum divisione*. II, 1, § 29 şi L. 7 § 1. Dig., *De adquirendo rerum dominio*. 41. 1. Vezi şi Gaius. Instit., II, § 70. Compilatorii Institutelor au cules regulele privitoare la aluviune din scriptele lui Ulpian, care şi el, la rândul lui, le împrumutase dela Cassius Longinus, jurisconsult din timpul lui Neron. Vezi Chardon, *Tr. du droit d'alluvion*. 3, p. 11.

(3) Laurent. VI. 283, 287; Baudry et Chauveau, 393; T. Huc, IV. 150; Demolombe. X, 60; Aubry et Rau, II, § 203, p. 382.

(4) Laurent. VI. 288; Aubry et Rau. *loco cit.*; Demolombe, X, 59.

(5) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 382; Thiry. I, 712; Baudry et Chauveau. 384; Laurent. VI. 285; Demolombe. X. 12 şi 49; T. Huc, IV. 150; Répert. Sirey, v° *Alluvion*, 77. — Astfel, n'ar existà aluviune, dacă creşterea de pământ, deşi apropiată de mal, ar fi totuş separată printr'un braţ al râului. Répert. Sirey, v° *cit.*, 79, şi autorii *suprà* citaţi. C. Grenoble. D. P. 80. 2. 84; Sirey. 80. 2. 293. Din contrà, condiţia de aderenţă şi-ar aveà fiinţă şi aluviunea ar existà, deşi creşterea de pământ ar fi în partea sa superioară separată de mal printr'o curgere mică de

mai trebue ca creşterea de pământ să treacă dincolo de linia ce atinge cea mai mare apă a râului sau fluviului, fără debordare (1). „*Ripa ea putatur esse, quæ plenissimum flumen continet*". (L. 3, § 1, Dig., *De fluminibus*, 43. 12).

Chestie de fapt

S'a decis, cu drept cuvânt, că chestiunea de a se ştì dacă creşterea de pământ formată în apa unui fluviu, constitue o aluviune (art. 495) sau o insulă ori prunt (art. 499), este o chestie de fapt lăsată la suverană apreciare a instanțelor de fond. (Cas. rom. Bult. 1893, p. 20).

Modurile de formare ale aluviunei.

Aluviunea se poate formà în două moduri: 1^0 prin adăogirea ce se face către un mal al pământului, depunându-se succesiv şi pe nesimțite către acel mal, *les lais* (art. 495); şi 2^0 prin lăsarea pământului, când apele se retrag cu încetul şi pe nesimțite dela un mal către cealalt mal, *les relais* (art. 496).

In ambele cazuri, aluviunea aparține de drept (2) proprietarului malului la care ea s'a format, în baza dreptului de accesiune, fără ca acest proprietar să aibă a despăgubì pe cineva (3).

---

apă, care n'ar atinge vechia matcă a râului, mai ales dacă această scurgere de apă ar fi intermitentă. Baudry et Chauveau, *loco cit.;* Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 283, nota 13; Laurent, VI, 285; Cas. fr., Sirey. 38. 1. 794.

(1) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 383, text şi nota 14; Baudry et Chauveau, *loco cit.;* Laurent, VI, 285; Neagu, II, p. 515, No. 16; C. Orléans, Toulouse şi Cas. fr. D. P. 50. 2. 65; Sirey, 50. 2. 273; Sirey, 60. 2. 471; Sirey, 64. 1. 29. — Vezi însă C. Rouen (Sirey. 43. 2. 409), după care marginea unui fluviu sau râu se determină prin linia ce atinge nivelul mijlociu al apei.

(2) Indată ce aluviunea s'a format, proprietarul mărginaş devine deci proprietarul ei, fără îndeplinirea vreunei formalități şi fără nici un act de posesiune, *absque alicujus hominis facto.* Laurent, VI, 294; Demolombe, X, 73; Baudry et Chauveau, 388; T. Huc, IV, 150; Neagu, II, p. 517, No. 32. — Vezi însă Proudhon, *op. cit.*, IV, 1015 şi 1947.

Dr. vechiu şi dr. roman.

(3) „Când gârla, prăvălindu-se *câte puținel*, va adăogà pământ la pământul nostru, adaosul este al nostru", zice codul Caragea (partea II, capit. I, art. 5 § 1). Vezi şi codul lui Andr. Donici (§ 1, capit. 26), unde se zice: „Când apa curgătoare pe moşia cuiva se va trage *cu încetul* din matca sa, şi mălind pământul, va adăogì moşia, după fireasca dreptate adăogirea aceea o câştigă stăpânul moşiei". Vezi şi § 1, capit. 9 din acelaş cod. —„Adăogirea, care o apă curgătoare prin măcinătura pământului o face *pe încet şi cu nesimțit* adaos către un mal, se cuvine la proprietarul malului aceluia", zice art. 551 din codul Ca-

Aluviunea formată la malul unei insule.

Aceeaş soluţie este admisibilă în privinţa creşterilor de pământ ce s'ar adăogà cu încetul şi pe nesimţite la o insulă situată în mijlocul unui flluviu sau râu. Aluviunea va aparţineà, în asemenea caz, proprietarului insulei (¹). (Vezi p. 373).

---

limach (411 C. austriac). „*Quod per alluvionem agro tuo flumen adjicit, jure gentium tibi adquiritur*". (Insit., *De rerum divisione*, II. 1, § 20 şi L. 7 § 1. Dig., *De adquirendo rerum dominio*, 41. 1).

(¹) Demolombe, X, 127; Arntz, I, 937; Demante, II, 396 *bis* II; Aubry et Rau, II, § 203, p.-390; C. Grenoble, D. P. 73. 5. 381, No. 4. Vezi şi L. 56, Dig., *De adquirendo rerum dominio*, 41. 1.

Dr. uzufructuarului la aluviune, avulsiune şi insule.

Uzufructuarul se foloseşte, de asemenea, de adăogirile făcute prin aluviune la fondul supus uzufructului (art. 535). Genty, *Tr. des droits d'usufruit, d'usage et d'habitation*, 122 şi 146, p. 88 şi 105 (ed. din 1854); Baudry et Chauveau, 391; Répert. Sirey, v⁰ *Alluvion*, 245; Laurent, VI, 295; Chardon, *op. cit.*, 150. „*Placuit alluvionis quoque usumfructum ad fructuarium pertinere*". (L. 9 § 4, Dig., *De usufructu*, 7. 1). El se foloseşte, de asemenea, de avulsiune (art. 498) (vezi *infrà* p. 368, text şi nota 3) şi de insulele formate în râurile nenavigabile şi neplutitoare (art. 500), deşi, în această privinţă chestiunea este controversată. Vezi *infrà* p. 371, 372, nota 3.

Dreptul bezmanarului la aluviune.

Bezmanarul, în calitate de proprietar al folosinţei, se va folosì şi el de aluviune, întocmai ca proprietarul fiinţei lucrului. Trib. Neamţ, *Cr. judiciar* din 1901, No. 59 (cu observ. noastră). Demolombe, X, 87 *bis*; Duvergier, *Louage*, I, 161; Pand. fr. v⁰ *Alluvion*, 109; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 258.

Dr. creditorului ipotecar.

Aceeaş soluţie este aplicabilă creditorului ipotecar (art. 1777). T. Huc, XIII, 232; Planiol, II, 2744 (ed. a 2-a); Baudry et Chauveau, 391; Baudry et Loynes, *Privil. et hypothèques*, 1939; Guillouard, *Idem*, 1515; Troplong, *Idem*, 551; P. Pont, *Idem*, I, 406; Marton, *Idem*, II, 729. Cpr. L. 16, Pr., Dig., *De pignoribus et hypothecis*, etc. 20. 1.

Dreptul arendaşului la aluviune. Controversă.

Cât pentru arendaş, el nu se va folosì de aluviunea formată în cursul arendei sale, pentrucă ea n'a putut fi cuprinsă în contractul de arendă, de vremece nu aveà încă fiinţă la încheierea acestui contract. Pothier, *Contrat de louage*, IV, 278; Laurent, XXV, 171; T. Huc, X, 307. Cu toate acestea chestiunea este controversată. Vezi Guillouard, *Louage*, I, 282 urm.; Répert. Sirey, v⁰ *Alluvion*, 254 urm.; Pand. fr., *eod.* v⁰, 122 urm.; Demolombe, X, 90 urm.; Baudry et Chauveau, *Des biens*, p. 263, nota 1. Vezi t. VIII a Coment. noastre, p. 147, nota 1.

Vânzarea fondului riveran cuprinde ea aluviunea?

Incât priveşte chestiunea de a se şti dacă vânzarea fondului riveran cuprinde şi aluviunea, trebue să facem următoarea distincţie: 1⁰ sau aluviunea îşi aveà fiinţă în momentul vânzărei, şi atunci totul va atârnà de voinţa părţilor contractante; 2⁰ sau aluviunea s'a format în urma vânzărei, şi în asemenea caz, ea

Motivele pentru care aluviunea se cuvine proprietarului riveran.

Aluviunea aparţine proprietarului mărginaş sau riveran, pentrucă el fiind expus la pagubele ce poate să aducă vecinătatea unei ape curgătoare, trebue să aibă drept şi la foloasele ce poate să-i aducă vecinătatea acestei ape.

„Aluviunea, a zis Portalis în expunerea de motive, trebue să aparţie proprietarilor mărginaşi din cauza acestei regule de drept natural că folosul trebue să aparţie aceluia care este expus a suferì paguba. Există, in adevăr, o specie de contract aleator între proprietarul fondului riveran şi natura care, în fiecare moment, poate să-i micşoreze sau să-i mărească acest fond“ (¹).

Dacă lângă malul fluviului sau râului unde s'a format aluviunea, se găseşte un drum public care aparţine Statului, comunei sau judeţului, aluviunea va folosì proprietarului acestui drum, adecă: Statului, comunei sau judeţului (²). Ea nu va folosì deci, în asemenea caz, proprietarilor riverani a căror fond se găseşte alăturea şi dincolo de drumul public, căci ea se cuvine proprietarului malului.

Coproprietatea aluviunei.

In caz când malul apei pe care s'a format aluviunea ar aparţineà la mai mulţi proprietari vecini, ea se va împărţi între dânşii (³).

---

se va cuveni aceluia care era proprietar în momentul formaţiunei sale, adecă: cumpărătorului. Laurent, VI, 295; Baudry et Chauveau, 391; Neagu, II, p. 517, No. 38; Cpr. C. Orléans, D. P. 86. 2. 230. V. t. VIII a Coment. noastre, p. 647, 652 şi 660.

Când vânzarea fondului riveran este desfiinţată, proprietarul îşi reia, în principiu, fondul său împreună cu aluviunea formată în acest fond. Répert. Dalloz, v⁰ *Propriété*, 270. — Incât priveşte restituirea aluviunei, în urma exercitărei pactului de rescumpărare, vezi t. VIII a Coment. noastre, p. 785, 786, text şi nota 1.

(¹) Locré, VIII, p. 164, No. 21. „*Alluvionum . . . ea natura est ut, semper incerta possessio, incertum sit ejus dominium . . .; nam id quod hodie habemus, nonnunquam altero die vecini fundi dominio, in alteram fluminis ripam translatum, adquiritur*“. (Constit. Theodosii, *apud Frontinum, de limitibus agrorum*).

(²) Arntz, I, 937; Thiry, I, 712; Demolombe, X, 46; Aubry et Rau, II, *loco cit.*, p. 379, text şi nota 2; Laurent, VI, 292; T. Huc, IV, 150; Planiol, I, 2719; Baudry et Chauveau, 386.

(³) Mai multe dificultăţi s'au ivit însă în privinţa modului de a se face împărţeala între diferiţii proprietari. Vezi asupra acestei chestiuni, Demolombe, X, 76 urm.; Laurent, VI, 294; Aubry et Rau, II, § 203, p. 385, 386; Baudry et Chauveau, 390; Répert. Sirey, v⁰ *cit.*, 210 urm.; Neagu, II, p. 516, No. 29 urm. Cpr. Instit., *De rerum divisione*, II, 1, § 22. „Daca la unul sau la amândouă malurile râului, ce sunt în preajma insulei, vor aveà moşii mai mulţi proprietari, zice art. 545 din codul

Râuri sau fluvii nenavigabile și neplutitoare.

Dacă fluviul sau râul în care s'a format aluviunea nu este nici navigabil, nici plutitor, proprietarul malului la care aluviunea s'a incorporat, o dobândește *jure accessionis* (art. 488), fără nicio obligație din partea sa.

Râurile sau fluviile navigabile și plutitoare.

Dacă fluviul sau râul, este din contră navigabil sau plutitor, proprietarul malului este obligat a lăsà pe pământul său drumul trebuitor pentru conducerea vaselor *(le marchepied ou chemin de halage*, zice textul francez) (1). Aceasta este o servitute legală, pe care proprietarul malului trebue s'o sufere în interesul navigațiunei, nu numai când dobândește aluviunea, dar întotdeauna, chiar atunci când el ar perde-o (art. 587) (2). Din împrejurarea că lăsarea acestui drum în interesul navigației este o servitute legală, rezultă că nicio taxă sau indemnizare nu poate fi percepută de proprietarul malului, fie el Statul sau un particular, pentru faptul bateri unor pari pe mal, în scopul de a se acostà plutele (3).

Cui se cuvin măliturile cari nu se formează pe nesimțite? Controversă.

Am văzut că măliturile de pământ cari se formează *deodată și în mod simțitor, iar nu cu încetul și pe nesimțite*, după cum prescrie art. 495, nu constituesc o aluviune. Chestiunea este însă de a se ști cui vor aparținea aceste mălituri? După unii, ele s'ar cuvenì Statului, fiindcă nu au

---

Calimach, atuncea împărțesc aceștia între dânșii partea cuvenită lor, după analogia lățimei moșiilor", *pro modo latitudinis cujusque fundi, quæ latitudo prope ripam sit* (Instit., *De divisione rerum*, II, 1, § 29). Mai vezi L. 7 § 3; L. 29, 30, etc. Dig., *De adquirendo rerum dominio*, 41. 1. V. p. 373.

(1) Vezi *suprà* p. 207 și *infrà* p. 377. — Terenul care servește la conducerea vaselor, rămâne însă tot al proprietarului riveran, care ar fi în drept a împedicà pe alții de a-l călcà. Marcadé, II, 433; Mourlon, I, 1471; Neagu, II, p. 517, No. 40.

(2) Dacă malul proprietarului mărginaș s'a mălit, drumul necesar navigației se va mutà pe proprietatea sa mai departe, iar dacă proprietarul malului a dobândit o aluviune, servitutea legală se va exercità asupra noului pământ astfel dobândit, acel pe care trecea drumul mai înainte rămânând liber de această servitute. Drumul necesar la conducerea vaselor se mută, cu alte cuvinte, și se schimbă odată cu prefacerea malului. Laurent VI, 292; Mourlon, I, 1471; Planiol, I, 2719; De la Bigne, I, 1020; Neagu, II, p. 517, No. 41.

(3) Tribun. Covurlui, *Dreptul* din 1900, No. 71; Neagu, II, p. 51, No. 42, 43. — Se știe, în adevăr, că servitutea de drum pe marginea râurilor navigabile sau plutitoare dă drept la acostarea plutelor pe malurile lor. Cas. rom. Bult. 1901, p. 967.

stăpân (art. 477, 646) (¹); iar după alţii, ele s'ar cuveni tot proprietarului riveran (²), ceeace ni se pare inadmisibil, art. 495 şi 496 nefiind aplicabile în specie, de oarece aceste texte vorbesc numai de aluviune, adecă de creşterile de pământ ce se formează *cu încetul şi pe nesimţite*.

Incât priveşte râurile nenavigabile şi neplutitoare, art. 500 este de asemenea inaplicabil, pentrucă acest text, ca şi art. 499, nu vorbeşte de creşterile de pământ ce se formează la malurile râurilor, *ci numai în albia sau matca lor*. Aceste mălituri de pământ fiind deci nişte lucruri fără stăpân, vor aparţineà Statului în baza art. 477 şi 646.

Art. 496. Pământurile (³) şi alte substanţe, lăsate descoperite prin micşorarea volumului apei, sau prin retragerea ei *cu încetul şi pe nesimţite* dela un mal la altul *(les relais)*, profită *jure alluvionis* tot proprietarului malului de unde apa s'a retras, fără ca el să datorească vre-o despăgubire proprietarului malului opus, care a fost acoperit de apă, pentrucă nu i se poate imputà nicio culpă (⁴).

Art. 495 şi 587. Proprietarul care se foloseşte de aluviunea astfel formată prin retragerea apei unui râu navigabil sau plutitor, va trebuì însă, după cum am văzut, să lese pe pământul său drumul trebuitor pentru conducerea vaselor (art. 495 şi 587).

(¹) Laurent, VI, 283, 287; T. Huc, IV. 150. — Jurisprudenţa atribue aceste mălituri tot Statului, însă nu în baza art. 477 şi 646, ci în baza art. 499 (cpr. Cas. fr. D. P. 64. 1. 114), care este inaplicabil în specie, pentrucă acest text se ocupă de creşterile de pământ ce se formează în albia fluviilor sau râurilor navigabile sau plutitoare.

(²) Demolombe, X, 60 urm. Vezi şi distincţiile făcute de Baudry et Chauveau, 393.

(³) Prin cuvântul *pământuri* legiuitorul nostru a tradus în mod greşit expresia *„les relais“*, care se vede în textul corespunzător francez; sensul textului este însă tot acelaş ca şi în codul francez, aşa că nu numai pământul propriu zis de pe care s'a retras apa *cu încetul şi pe nesimţite*, va aparţineà proprietarului mărginaş, ci şi alte substanţe de pe care apa s'ar fi retras, precum este de exemplu: pietrişul. Aceste substanţe vor aparţine tot acelui proprietar. Tribunalul din Bacău dovedeşte acest lucru prin considerente puternice şi foarte bine redactate. Vezi *Dreptul* din 1883, No. 77.

(⁴) Cpr. Cas. rom. Bult. 1890, p. 1263; G. Malcoci, *Dreptul* din 1907, No. 8.

Inexactitate de text.

In cât privește pământurile părăsite de apa mărei și aluviunile ce s'ar formà la malul ei, ele fac parte din domeniul public al Statului, căruia aparțin și malurile mărei. Ultimul paragraf al art. 496, care dispune că aluviunea nu are loc în privința pământurilor părăsite de apa mărei, cuprinde deci o inexactitate, căci malurile mărei aparținând domeniului public al Statului, în baza art. 476 C. civ., tot lui vor aparține și aluviunile formate pe aceste maluri. Art. 476 este, de altmintrelea, expres în această privință. Prin urmare, ultimul paragraf al art. 496 ar fi trebuit să fie eliminat din cod. De aceea Laurent nu l-a mai reprodus în Ante-proectul de revizuire (art. 602).

Ape stătătoare. Art. 497.

Dar dacă aluviunea poate să se formeze la malurile mărei, contrar celor spuse de ultimul paragraf al art. 496, ea nu are loc în privința apelor stătătoare sau moarte precum sunt: lacurile (1), iazurile sau eleșteele, pentrucă este vorba în specie de o proprietate limitată care, ca toate proprietățile, își păsterază vechile sale margini și hotare (2).

Canaluri, râuri canalizate, etc.

Aceeaș soluție este aplicabilă canalurilor de navigație și râurilor canalizate, cari ca toate lucrările făcute de mâna omului, sunt o proprietate limitată. Deci, dacă aluviunea s'a format într'un râu canalizat sau într'un canal, ea nu va folosi proprietarilor riverani, ci va aparține Statului sau proprietarului canalului (3).

Lac, iaz, eleșteu, etc.

(1) Prin *lac* sau *baltă (lacus)* se înțălege o întindere de apă stătătoare, formată prin dispoziția firească a locului și provenită din izvoare sau scurgere de ploi, care în genere nu poate seca cu totul, iar prin *iaz* sau *eleșteu* se înțălege o apă stătătoare *(stagna)*, adunată într'un loc prăvăliș și oprită prin lucrări făcute de mâna omului, precum: o stavilă, o iezătură, un zăgaz, etc. Lacul este deci opera naturei, pe când iazul sau eleșteul este opera mânei omului.

(2) „*Lacus et stagna, licet interdum crescant, interdum exarescant, suos tamen terminos retinent: ideoque in his jus alluvionis non agnoscitur*". (L. 12, Dig., *De adquirendo rerum dominio*, 41. 1). Vezi și L. 24 § 3, Dig., *De aqua et aquae pluviae arcendae*, 39. 3, unde se zice: „*Lacus cum aut crescerent, aut decrescerent, nunquam neque accessionem, neque decessionem in eos vicinis facere licet*".

(3) Baudry et Chauveau, 386; Demolombe, X, 44, 45; Aubry et Rau, II, § 203, p. 380; Répert. Sirey, v° *Alluvion*, 50 urm.; Neagu, II, p. 516, No. 25; Cas. fr. Sirey, 40. 1. 417; Sirey. 44. 1.

Drepturile proprietarului unui lac, iaz, etc.

Proprietarul lacurilor și a iazurilor conservă deci în totdeauna pământul acoperit de apă, când această apă e la înălțimea scurgerei iazului, chiar dacă câtimea apei ar scădeà în urmă; și vice-versà, proprietarul iazului nu câștigă niciun drept asupra pământului vecin pe care îl acopere apa iazului, când urmează vărsături extraordinare (¹).

Dreptul proprietarilor vecini la despăgubire.

Proprietarul vecin, a cărui pământ a fost inundat prin vărsătura iazului vecinului său, nu perde deci acest pământ, pentrucă aluviunea nu se aplică la apele stătătoare, însă este just ca acest proprietar, care a putut suferi o pagubă considerabilă prin această vărsătură, să poată cere o despăgubire dela proprietarul iazului, mai ales atunci când inundația nu este un efect al întâmplărei și al forței majore, despre care nimeni nu răspunde, ci are de cauză un viciu de construcție a iazului, sau o lipsă de întreținere ori de reparație, căci în asemenea caz, proprietarul iazului este în culpă (²).

2° *Despre avulsiune.*

Art. 498. — Dacă un fluviu sau râu, navigabil sau nu (³), rupe deodată o parte mare, și care se poate recunoaște, de pământ, și o lipește la pământul unui alt proprietar, aceà parte rămâne a cui a fost pământul dela care s'a rupt, însă dacă se va reclamà în termen de un an (⁴). (Art. 476, 1845, 1894 C. civ. Art. 559 C. fr.).

Definiție.

Avulsiunea *(avulsio)*, este *o parte considerabilă de pă-*

---

839. — Vezi însă Laurent (VI, 290), care distinge între râurile canalizate, cărora lucrările de artă au dat un curs artificial și acele a căror curs natural a fost păstrat.

(¹) Vezi pentru mai multe detalii asupra art. 497, Laurent, VII, 241—247.

Art. 356 C. pen.

(²) Cpr. Demolombe, X, 36 urm. — Vezi și art. 356 din codul penal, care pedepsește cu amendă pe acei cari ar înălțà cu voință apa prin zăgazuri mai sus de cumpăna cuvenită, și ar cauzà înnecăciuni la drumuri sau la proprietățile altora.

(³) Si trebue adaos: *plutitor sau neplutitor.*

Deoseb. de redacție de C. fr.

(⁴) Textul francez mai are încă un paragraf, pe care textul nostru nu l-a mai reprodus. Iată acest paragraf: „După acest termen, proprietarul dela care s'a rupt pământul nu-l mai poate reclamà, afară de cazul când proprietarul pământului la care partea răpită a fost unită, n'a pus încă stăpânire pe ea“.

mânt, care se poate recunoaște și distinge [1], și pe care puterea sau răpegiunea unui fluviu sau râu, navigabil sau nenavigabil, plutitor sau neplutitor, a rupt-o deodată și a alăturat-o către un fond inferior, sau către malul opus.

Când deci *o bucată mare de pământ* [2], *care se poate recunoaște*, a fost ruptă *deodată*, iar nu cu încetul prin puterea și răpegiunea curentului *(vi fluminis)*, dela locul ei și alăturată, fie prin adjunxiune și juxtapozițiune, fie prin superpozițiune [3] către fondul unui alt proprietar, acest pământ rămâne tot a aceluia dela care a fost rupt prin violență, și

---

Deoseb. între avulsiune și aluviune.

[1] Pământul care formează aluviunea nu se poate, din contra, distinge, sau recunoaște de unde a venit, pentrucă el se depune *cu încetul și pe nesimțite* (art. 495, 496); de aceea legiuitorul nu admite revendicarea aluviunei. Cpr. Thiry, I. 714, p. 723. Nu trebue deci să confundăm avulsiunea cu aluviunea. Pothier ziceà foarte bine în această privință: *cave ne alluvionem cum avulsione confundas.* (Pothier, *Pandectes*, III, p. 100).

[2] Proprietarul ar trebuì să poată revendicà pământul său, chiar când i s'ar răpì o parte de pământ, *oricât de mică*, pe când legea nu permite decât revendicarea *unei părți considerabile de pământ*. Art. 456 din Codul italian menține această condiție care, cu drept cuvânt, se vede ștearsă în Ante-proectul de revizuire a lui Laurent (art. 604). Cpr. Ricci, *Corso teorico-pratico di diritto civile*, II, 101 urm., p. 147 urm.

[3] Se susține că textul nostru ar fi înțăles a prevedeà numai ipoteza *adjuncțiunei*, adecă: când o bucată de pământ *ar fi fost alipită și alăturată lângă alta*, iar nu ipoteza *superpozițiunei*, adecă: când pământul rupt ar fi fost asvârlit asupra altui pământ, *si ex fundo tuo crusta lapsa sit in meum fundum* (L. 9 § 2. *ab initio*, Dig., *De damno infecto*, 39. 2). Vezi Bonachi, *Codicele civil român comentat*, II, p. 84. Cpr. și Demante, II, 395 *bis* I și 395 *bis* IV. Această distincție este însă, după părerea noastră, inadmisibilă, căci și într'un caz și în altul pământul rupt dela un proprietar *se lipește* către fondul altuia. Este adevărat că atât dreptul roman cât și vechile noastre legislații nu prevedeau decât *adjuncțiunea* (vezi nota următoare), însă legiuitorul actual nu aveà nicio cauză binecuvântată pentru a nu prevedeà ipoteza superpozițiunei și a nu permite proprietarului, în toate cazurile, revendicarea pământului care i-a fost luat prin răpegiunea și puterea apelor. In acest sens se pronunță doctrina în Franța. Vezi Laurent, VI, 300; Demolombe, X. 99; Baudry et Chauveau, 406; Aubry et Rau, II. § 203, p. 386; Acollas, I, p. 595; Proudhon, *Tr. de l'usufruit*, II, 526 și *Tr. du domaine public*, IV, 1282.

proprietarul fondului către care pământul a fost alăturat prin unul din modurile de mai sus, nu-l mai dobândește de astădată prin accesiune, pentrucă regulele dela aluviune nu mai sunt aplicabile în specie (¹).

Proprietarul părței de pământ astfel ruptă din moșia lui poate deci să revendice proprietatea acestui pământ în termen *de un an* dela incorporarea lui către fondul vecin (²).

Dr. vechiu și dr. roman.

(¹) „Când apa curgătoare va lăsà matca sa *deodată,* zice codul lui Andr. Donici (§ 1 capit. 26), și va rupe o bucată de loc din moșia străină, bucata aceea de loc (fiindcă este din trupul acelei moșii), are s'o stăpânească acel cu moșia". — „Când gârla va rupe o parte din pământ *și o va lipì* lângă al nostru, zice codul Caragea (art. 5 § 2, partea II, capit. 1), aceea este a cui a fost pământul dela care s'a rupt. „*Quod si vis fluminis, partem aliquam ex tuo prædio detraxerit, et meo prædio attulerit, palam est tuam permanere*". (L. 7 § 2, Dig., *De adquirendo rerum dominio,* 41, 1 și Instit., *De rerum divisione,* II, 1, § 21).

După textul suscitat din Institutele lui Justinian, proprietarul părței de pământ răpită prin puterea și răpegiunea apelor, păstra proprietatea ei, însă dacă cu timpul arborii cari se găseau în acest pământ prinseseră rădăcini în fondul vecin, acești arbori erau considerați ca aparținând acestui fond; pe când legea 7 § 2, Dig., *De adquirendo rerum dominio,* 41, 1 pare să atribue proprietarului riverau proprietatea părței de pământ alipită de pământul său. *Videtur adquisita (pars fundi).* Cpr. Valette, *Propriété.* p. 162. Soluția consacrată de Institute era cu mult preferabilă, însă acea a Digestelor era generalmente admisă, și ea a fost consacrată și de codul actual cu mici modificări. Cpr. Thiry, I, 714; Arntz, I, 940. Vezi în privința deosebirei între ambele texte suscitate, Girard, *Manuel élément. de dr. romain,* p. 325, nota 1 (ed. a 4-a).

Deoseb. între C. Calimach și C. austriac.

Cât pentru codul Calimach, el dispune prin art. 552 că pământul rupt prin puterea și răpegiunea râului și alăturat către alt fond, aparține tot vechiului proprietar dela care a fost rupt prin violență, fără a-i da însă niciun termen pentru a-l revendicà. Codul Calimach se deosebește, în această privință, de codul austriac, căci art. 412 din acest din urmă cod declară că vechiul proprietar își perde dreptul său asupra pământului rupt dela dânsul, dacă nu l-a cerut înapoi timp de un an, *wenn er es in einer Jahresfrist nicht ausübt.*

(²) Acest termen de un an nu este o prescripție, ci o adevărată decădere *(déchéance).* El începe a curge din momentul ce partea de pământ răpită *vi fluminis* a fost alipită către fondul vecin. Arntz, I, 940. Cpr. Demolombe, X, 106 urm.; Répert. Sirey, v⁰ *Alluvion,* 446; Aubry et Rau, II, § 203, p. 387, 388.

El neputând însă să-și reia decât pământul său, acțiunea lui este reală *mobiliară* (1). Motivul pentru care s'a admis în specie un termen atât de scurt este, după cum a zis raportorul la Tribunat, că un termen mai lung ar prelungi incertitudinea nouilor posesori și ar întârzià cultura pământurilor lor.

Dovedirea identităței pământului.

Pentru ca acțiunea proprietarului revendicant să fie admisă, el trebue să dovedească identitatea pământului rupt dela dânsul, căci dacă acest pământ nu s'ar puteà recunoaște și identitatea sa n'ar puteà fi stabilită, el ar aparțineà aceluia către a cărui fond s'a alipit, aceasta fiind o aluviune subită și instantaneă, deosebită de aceea prevăzută de art. 495 și 496 (2).

Dacă bucata de pământ ruptă trebue să fie stăpânită acolo unde a dus-o apa? Controversă.

Se naște acum întrebarea: ce a înțăles legiuitorul când a zis că partea de pământ ruptă prin puterea apelor aparține tot aceluia dela care a fost ruptă? Chestiunea este controversată. Unii cred, în adevăr, că proprietarul dela care apele au luat o bucată de pământ, poate s'o revendice spre a o transportà la locul de unde a fost luată (3); iar alții

---

Pronunțarea proprietarului înaintea expirărei termenului de un an. Controversă.

Se naște însă întrebarea dacă proprietarul fondului poate să constrângă pe proprietarul pământului deslipit a se pronunțà înaintea expirărei unui an? Chestiunea este controversată. Unii îi conferă, în adevăr, o acțiune interogatorie, cel puțin în caz de superpoziție (cpr. Baudry et Chauveau, 408; Demolombe, X, 110; Aubry et Rau, II, § 203, p. 388, nota 27), iar alții îi contestă acest drept (Laurent, 298 și 300 *in fine*). Vezi asupra acestei controverse Répert. Sirey, v° *Alluvion*, 448 urm.; Pand. fr., *eod.* v°, 145 urm.

Neaplic. termenului de un an la cazul prevăzut de art. 502.

In orice caz, termenul de un an prevăzut de art. 498, în care proprietarul pământului răpit are dreptul de a-l revendicà, nu este aplicabil la cazul prevăzut de art. 502, prescripția dreptului comun fiind aplicabilă în acest din urmă caz. Cas. rom. Bult. 1892, p. 979; Trib. Fălciu, Cr. *judiciar* din 1899, No. 14.

(1) In adevăr, acțiunea proprietarului are de obiect lucruri mobile, precum: pietre, năsip, pământ, ce el va luà înapoi. Cpr. Baudry et Chauveau, 406 *in fine;* T. Huc, IV, 154; Acollas, I, p. 595; Chardon, *Tr. du droit d'alluvion*, 14, p. 33.

(2) Cpr. Pothier, *Propriété*, IX, 165; Ducaurroy, Bonnier et Roustain, II, 120; Demolombe, X, 100.

(3) Demolombe, X, 104; Ducaurroy, II, 119; De la Bigne, I, 1021; T. Huc, IV, 154; Aubry et Rau, II, §. 203, p. 386, text și nota 22; Proudhon, *Tr. du domaine public*, IV, 1283; Lau-

susţin că proprietarul urmează a stăpânì bucata sa de pământ la locul unde a dus-o apa (¹). Acesta este sistemul la care ne-am oprit în ediţia 1-a, şi pe care îl admitem şi astăzi, pentrucă ni s'a părut cel mai potrivit cu textul nostru. Să nu se zică, aşà precum zic unii autori, că prin acest sistem s'ar jignì drepturile proprietarului fondului către care s'a incorporat pământul răpit dela altul, căci aceasta este o consecinţă fatală a vecinătăţei unei ape curgătoare. Se ştie, în adevăr, că apele sunt capricioase pentru riverani, căci ele când le dau, când le iau câte ceva, *dant et adimunt.*

Sancţiunea lipsei revendicărei.

Dacă proprietarul pământului luat prin puterea apei n'a exercitat dreptul său *în termen de un an* dela adjuncţiune sau superpoziţiune, acest pământ devine proprietatea aceluia către a cărui fond s'a alipit, chiar când acest proprietar n'ar fi pus încă posesiune pe dânsul *(accessio per vim fluminis)* (²).

Dreptul uzufructuarului la avulsiune.

Dacă proprietatea pământului la care s'a incorporat o bucată de pământ străin *vi fluminis* este desmembrată, avulsiunea va aparţinea uzufructuarului, iar nu nudului proprietar (³).

---

rent, VI, 297; Chardon, *op. cit.*, 14, p. 33; Baudry et Chauveau, 406; Pand. fr., v° *Alluvion*, 136; Neagu, II, p. 521, No. 4.

(¹) Vezi în acest din urmă sens, Demante, II, 395 *bis* III; Répert. Sirey, v° *Alluvion*, 434; Valette, *Propriété*, p. 164, care zice că n'a putut înţălege cele spuse în această privinţă de Laurent (VI, 297), atribuind acest lucru unei erori de tipar. „*Nous n'avons pu comprendre le passage de Laurent (VI, 297) a ce sujet. Peut-être il y a-t-il là quelque faute d'impression*". (Valette, *loco cit.*, nota 3).

Deoseb. de C. francez.

(²) După ultimul paragraf al textului francez, reprodus şi de art. 456 din codul italian, proprietarul deposedat prin violenţa apelor poate să-şi exercite dreptul său chiar în urma termenului de un an, adecă timp de 30 de ani, dacă proprietarul fondului către care s'a alipit acest pământ n'a pus încă stăpânire pe dânsul (cpr. Laurent, VI, 298; Répert. Sirey, v° *cit.*, 447; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 387), ceeace textul nostru n'a admis. — La Romani, revendicarea puteà să aibă loc cât timp plantele cari se găseau în pământul rupt şi transportat aiurea prin violenţa apelor, nu prinseseră încă rădăcini în celălalt pământ ..., *si arbores quas secum traxerit, in eum fundum radices egerint* (Instit., *De divisione rerum*, II, 1, § 21). Vezi şi *suprà* p. 338, nota 2.

(³) Argument din art. 536, după care uzufructuarul se foloseşte de toate drepturile de care se poate folosì însuş proprietarul. Cpr. Demolombe, X, 112 *bis* şi 333; Ducaurroy, II, 184;

Proprietarul deposedat prin violenţa apelor nu datoreşte nicio despăgubire celuilalt proprietar.

Proprietarul deposedat prin violenţa apelor poate deci să reclame pământul său în termenul prescris de lege, sau să renunţe la dânsul, fără a datorì nici o despăgubire proprietarului vecin către a cărui fond s'a alipit pământul său, avulsiunea fiind datorită unui caz de forţă majoră, de care nimeni nu respunde (¹). Proprietarul revendicant va plăti însă, conform dreptului comun, daunele ce ar pricinui prin ridicarea pământului său (art. 998) (²).

Cazurile în care art. 498 nu mai este aplicabil.

Art. 498 nu mai este însă aplicabil în cazul când o parte din pământul unui proprietar riveran a fost deslipită de acest pământ prin formarea unui braţ nou şi incorporată unei insule de care erà mai înainte despărţită, căci art. 498 presupune strămutarea unei părţi de pământ, ceeace în specie nu există. In asemenea caz, se va aplicà deci art. 501, iar nu art. 498 (³).

3⁰ *Despre insulele şi prunturile cari se formează într'un fluviu navigabil sau nenavigabil, plutitor sau neplutitor.*

Art. 499. — Insulele şi prunturile cari se formează în albia fluviilor şi a râurilor navigabile sau plutitoare, sunt ale Statului,

---

Baudry et Chauveau, 520; De la Bigne, I. 1043; Laurent, VI, 373; Duranton, IV, 421 şi 580. — *Contrà:* Proudhon. *Tr. du droit d'usufruit*, II, 527, p. 34; Aubry et Rau, II, § 230, p. 601, text şi nota 41; Marcade, II. 501; Arntz, I, 987; Thiry, I, 736; Salviat, *Tr. de l'usufruit*, I, No. 82, p. 274 (ed. din 1817).

Ştim, de asemenea, că uzufructuarul se foloseşte de aluviune (art. 535). Vezi *suprà* p. 359. nota 1. Incât priveşte insulele, vezi *infrà* p. 371, nota 3.

(¹) Laurent, VI. 299; Aubry et Rau, II, § 203. p. 386, text şi nota 23; Baudry et Chauveau. 409; Ayral, *Droit d'allucion*, 301. — *Contrà:* Demolombe, X. 112, după care proprietarul ar datorì daune de câte ori ar exercità dreptul său de revendicare. Această din urmă părere este inadmisibilă, pentrucă proprietarul deposedat *vi fluminis* îşi exercită un drept, pe care i-l conferă legea, de câte ori el îşi revendică pământul său. Or, ştiut este că: *Qui suo jure utitur neminem lædit.*

(²) Laurent. VI, 299; Bugnet asupra lui Pothier, *Propriété*, IX, p. 156, nota 1. Cpr. L. 9 § 2, Dig., *De damno infecto*, 39. 2.

(³) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 387, nota 26; Baudry et Chauveau, 405; Demolombe, X, 105; Neagu, II, p. 521, No. 11. — *Contrà:* Cas. fr. Répert. Dalloz, v⁰ *Propriété*, 538, nota 1.

dacă nu i se opune titlu sau prescripţiune. (Art. 476, 500 urm., 1845 C. civ. Art. 560 C. fr).

Art. 500. — Insulele şi prunturile cari se formează în râurile nenavigabile şi neplutitoare, sunt ale proprietarului ţărmului *pe care* (1) ele s'au format; dacă insula formată trece peste jumătatea râului, atunci fiecare proprietar riveran are dreptul de proprietate asupra părţei de insulă ce se întinde spre el, pornind dela jumătatea râului. (Art. 476, 496, 499, 502, 579—582 C. civ. Art. 561 C. fr.).

Art. 501. — Dacă un râu sau fluviu, formându-şi un braţ nou, taie şi înconjoară pământul unui proprietar riveran, şi face prin acest chip o insulă, proprietarul nu perde pământul ce s'a transformat în insulă, chiar dacă ea s'a făcut de un fluviu sau de un râu navigabil sau plutitor. (Art. 476, 499, 500 C. civ. Art. 562 C. fr.).

Insulă. Definiţie.

Insula sau *ostrovul*, după cum se zicea la noi altă dată, este o bucată de pământ înconjurată din toate părţile cu apă.

Insulele şi prunturile (2), cari se formează în albia râurilor (3) şi a fluviilor navigabile sau plutitoare, sunt ale Statului, pentrucă fac parte din albia fluviilor, care este proprietatea Statului (art. 476), după cum aceasta s'a spus expres în Consiliul de Stat de către Treilhard. „Insula (ostrovul) ce se formează într'un râu mare pe care umblă corăbiile, zice art. 543 din codul Calimach (art. 407 C. austriac), se cuvine Statului (4)".

Inexactitate de text.

(1) Trebuia zis: *pe lângă* care sau *spre care* s'au format, căci insula nu se formează pe mal ca aluviunea, ci în albia râului, pe la mijloc, fie într'o parte sau alta, după linia de demarcaţie care se presupune a fi trasă în mijlocul râului. Cpr. art. 546 C. Calimach.

(2) Prin *prunturi (les atterrissements)*, se înţelege nisipul şi pruntul ce se formează într'o apă şi se ridică deasupra ei.

Insule plutitoare.

(3) Legea vorbeşte numai de insulele cari se formează în albia râurilor. Cât pentru insulele *plutitoare (quæ ipsæ moventur)*, adecă cari nu se ţin de albia râului, *quæ non ipsi alveo fluminis cohæret, sed virgultis aut alia qualibet levi materia ita sustinetur in flumine, ut solum ejus non tangat, atque ipsa movetur* (L. 65 § 2, Dig., *De adquirendo rerum dominio*, 41. 1), ele fac parte din râu sau fluviu, *ipsius fluminis est insula* (Dig., *loco cit.)*.

(4) Aceeaş soluţie era admisă şi în codul Caragea. Vezi Bărbătescu, *Cursul dreptului civil român* (1849), p. 276, 277. — Această soluţie este contrară dreptului roman, după care insulele formate chiar în râurile publice *(insulæ in flumine publico natæ)* nu erau publice, ci se cuveneau ca un accesoriu proprietarilor mărginaşi, în virtutea regulei: *res quæ nostræ rei*

Domeniul privat al Statului.

Este însă de observat că fluviile și râurile navigabile și plutitoare fac parte din domeniul public al Statului (art. 476), pe când insulele sau râurile formate în aceste râuri sau fluvii fac parte din domeniul lui privat. Aceasta rezultă din ultimele cuvinte ale art. 499, după care aceste insule sunt în comerț, de vreme ce sunt alienabile și prescriptibile (¹).

Când începe a curge prescripția în contra Statului.

Prescripția nu va începe însă a curge în contra Statului decât după ce insula va fi formată cu desăvârșire, căci până atunci ea face parte din albia fluviului, adecă din domeniul public al Statului, care este inalienabil și imprescriptibil (²).

Art. 500.

Insulele și prunturile cari se formează în râurile nenavigabile și neplutitoare se cuvin proprietarilor riverani (³), nu

---

accedit, nostra fit. Vezi L. 7 § 3; L. 30, Pr. și L. 65, § 2, Dig., *De adquirendo rerum dominio*, 41. 1 : L. 1 § 6, Dig., *De fluminibus*, 43. 12. — Instit., *De rerum divisione*, II, 1, § 22. — Vezi însă L. 65, § 4, Dig., 41. 1, unde se zice: „*Insula quae in flumine publico nata est, publica esse debet.*" — Cpr. asupra acestor texte, cari se contrazic, Accarias, *Pr. de dr. romain*, I, p. 639, text și nota 1.

Cât pentru insulele cari se formau în mare, ele neaparținând nimănui, deveneau proprietatea primului ocupant. (L. 7 § 3, *ab initio*, Dig., *De adquirendo rerum dominio*, 41. 1 și Instit., *De divisione rerum*, II, 1, § 22). Cpr. Girard, *Manuel de dr. romain*, p. 315 (ed. a 4-a).

(¹) Vezi suprà p. 208 și 213. Cpr. T. Huc, IV, 155; Laurent, VI, 303; Demolombe, X, 123; Thiry, I, 715; Baudry et Chauveau, 411; Aubry et Rau, II, § 203, p. 389.

(²) Vezi autorii citați în nota precedentă și Répert. Sirey, v⁰ *Iles, ilots*, 74 urm. — Insulele cari se formează în râurile sau fluviile navigabile sau plutitoare, nu devin prescriptibile contra Statului, zice foarte bine Curtea din Grenoble (Sirey, 67. 2. 225), decât atunci când au dobândit înălțimea și consistența necesară spre a fi la adăpostul apelor celor mai mari a unei creșteri normale. Cpr. Cas. fr. D. P. 95. 1. 509; Sirey, 96. 1. 231.

Dreptul uzufructuarului la insule. Controversă.

(³) Insula, ca și aluviunea, folosește uzufructuarului, pentrucă art. 535, care dă drept uzufructuarului asupra aluviunei, fiind o aplicare a principiului general al accesiunei, trebue ca atare să fie întins la toate cazurile neprevăzute de lege. De aceea art. 536 dispune că uzufructuarul se folosește de toate drepturile de care se poate folosì proprietarul. Cpr. și art. 662 din codul Calimach (511 C. austriac), după care uzufructuarul se folosește de toate *sporirile* lucrului. Vezi Laurent, VI, 373; De la Bigne, I, 1043; Genty, *Traité des droits d'usufruit*, din cauza micei lor însemnătăţi, după cum pe nedrept susţin unii, ci pentrucă insulele fac un singur trup cu albia râului, care aparţine pe jumătate proprietarilor mărginaşi (art. 502)(¹).

Impărţirea insulelor între riverani.

Cum se vor împărţi însă insulele între proprietarii mărginaşi sau riverani? Trebue să presupunem râul împărţit în două printr'o linie trasă la mijloc, după cum o spune anume art. 561 *in fine* din codul francez, aşà că proprietarul fiecărui mal va aveà drept la insula formată în partea lui, până la jumătatea albiei(²).

Dacă insula nu s'a format nici la o parte, nici la alta a malului, ci în mijlocul râului, atunci fiecare proprietar

---

d'usage et d'habitation (1854), p. 88, 89, No. 122; Ducaurroy, II, 184; Duranton, IV, 421 şi 580; Baudry et Chauveau, 520; Répert. Sirey, v° *Iles, ilots*, 234; Pand. fr., *eod.* v°, 314. — *Contrà:* Marcadé, II, 501; Duvergier asupra lui Toullier, II, partea 1-a, 415, p. 166, *ad notam:* Mourlon, I, 1554; Proudhon, *Usufruit*, II, 524; Salviat, *Idem*, p. 275; Demante, II, 435 *bis* I; Thiry, I, 736, p. 752; Arntz, I, 987; T. Huc, IV, 194; Aubry et Rau, II, § 230, p. 691; Demolombe, X, 158, care totuş recunoaşte că această soluţie nu este nici logică, nici echitabilă. Acest din urmă sistem era formal admis în dreptul roman (L. 9 § 4, Dig., *De usufructu*, 7. 1).

Dreptul creditorului ipotecar la insule. Controversă.

Cât pentru creditorul ipotecar, chestiunea de a se şti dacă el se foloseşte de insulele şi prunturile formate, în urma ipotecii, pe lângă fondul ipotecat, este controversată. Afirmativa este generalmente admisă. Vezi Baudry et Loynes, *Privil. et hypothèques*. III, 1939; Guillouard, *Idem*, III, 1516; Troplong, *Idem*, II, 553; P. Pont, *Idem*, I, 406; Persil, *Régime hypothécaire*, I, art. 2133, No. 3; Répert. Sirey, v° *Iles et ilots*, 240.— *Contrà:* Martou, *Privil. et hypothèques*. II, 729, p. 337: Demolombe, X, 159; Proudhon, *Tr. du domaine public*, IV, 1285.

Credit. privilegiat, anticrezist, etc.

Aceeaş soluţie este aplicabilă creditorului anticrezist sau creditorului privilegiat asupra fondului riveran, privilegiul nefiind, de altfel, decât o ipotecă privilegiată. (Répert. Sirey, v° *Iles et ilots*, 241, 242).

Arendaşul fondului riveran.

Incât priveşte însă pe arendaşul fondului riveran, credem că el nu se poate folosì de insula formată pe lângă malul acestui fond, fiindcă ea nu i-a fost arendată, de vremece la încheerea contractului ea nu-şi aveà fiinţă, şi el nu se poate folosì de imobil decât astfel cum i-a fost arendat. Cpr. Demolombe, X, 160. Vezi şi *suprà* p. 359, nota 1, unde am admis aceeaş soluţie în privinţa aluviunei şi avulsiunei.

(¹) Vezi *suprà* p 208 şi *infrà* explic. art. 502, p. 375 urm.

(²) Cpr. art. 545, 546 C. Calimach; Instit., *De rerum divisione*, II, 1, § 22; L. 29, Dig., *De adquirendo rerum dominio*, 41. 1.

riveran va aveà drept asupra părței din insulă ce se întinde spre el, pornind dela jumătatea râului. „Dacă se formează o insulă la mijlocul unui râu mai mic (adecă nenavigabil și neplutitor), zice art. 544 din codul Calimach (407 C. austriac), se cuvine dreptul ocupației a proprietarilor de moșie ce se află în prejma ei de pe amândouă malurile râului; deci insula se împarte prin diametru în două drepte părți, din care una se stăpânește de către proprietarii unui mal, iar cealaltă, de către proprietarii celuilalt mal". Dacă malul spre care s'a format insula aparține la mai mulți coproprietari, insula se va împărțì între dânșii, ca și aluviunea, în proporție cu întinderea ce aceste proprietăți au dealungul malului, *după analogia lățimei moșiilor*, precum se exprimă art. 545 din codul Calimach: „*pro modo latitudinis cujusque fundi, quæ latitudo prope ripam sit.*" (Instit., *De rerum divisione*, II, 1, § 22). Vezi *suprà* p. 361, *ad notam*.

Aluviunea formată la malul unei insule.

Aluviunea care s'ar formà la malurile unei insule, ar aparțineà tot proprietarului acelei insule(¹). „*Et quod postea insulæ alluvione accessit, id tuum est*". (L. 56, Pr., *in fine*, Dig., *De adquirendo rerum dominio*, 41, 1).

Formarea unei noui insule.

Dacă o nouă insulă s'ar mai formà între insula existentă și malul opus al apei, această insulă se va împărțì între proprietarul vecin al primei insule și a malului apei(²). „Dacă se formează o insulă într'o altă insulă și între malul cel de dincolo a râului, zice art. 547 din codul Calimach, atuncea se împarte între proprietarul insulei și între proprietarul moșiei ce este pe malul acela; iar dacă această nouă insulă este mai aproape către insula cea veche, sau către mal, se cuvine numai proprietarului insulei sau a malului". Acest text lipsește în codul austriac, și este luat din dreptul roman. (L. 63 § 3, Dig., *De adquirendo rerum dominio*, 41, 1).

Art. 501.

„Dacă un râu, curgând din marginea unei moșii, zice art. 548 din codul Calimach (408 C. austriac), se va despărțì, și deosebindu-se în două brațe, va încunjurà moșia, și apoi se va uni iarăș mai din jos, încât locul cel din mijloc să închipuiască o insulă, atuncea nu se schimbă proprietatea

---

(¹) Vezi autoritățile citate *suprà* p. 359, text și nota 1.

(²) Cpr. Demolombe, X, 127 *in fine*; Demante, II, 396 *bis* II *in fine*; Baudry et Chauveau, 414.

aceştia". Această soluţie, împrumutată dela dreptul roman (1), admisă şi în vechiul drept francez, după cum ne atestă Pothier (*Propriété*, IX, 162), este adevărată şi astăzi (art. 501), şi proprietarul nu-şi perde pământul său astfel transformat în insulă, chiar dacă fluviul sau râul care ar fi format insula în modul de mai sus, ar fi navigabil ori plutitor. Statul, care ar aveà nevoe de această insulă, în interesul navigaţiunei, va trebuì deci să exproprieze pe proprietarul ei (2).

Lacună în legea noastră. Art. 459 C. italian. Mai este încă o chestie, pe care trebue s'o atingem în treacăt. Art. 459 din codul italian prevede că dispoziţiile art. 499 şi 500, pe care le-am explicat mai sus, încetează de a fi aplicabile de câteori o insulă s'a format într'un râu sau fluviu prin deslipirea subită şi violentă a unei părţi de pământ dela un mal *(quando l'isola si formi con terreno staccato per forza instantanea dalla riva e transportato nel fiume o torrente)*; căci, după acest text, proprietarul malului dela care s'a deslipit pământul, păstrează proprietatea acestui pământ, Statul având însă facultatea de a-l exproprià. dacă este vorba de un fluviu sau râu navigabil ori plutitor (3).

Ce trebue să decidem, în asemenea caz, în dreptul nostru? Credem că, în lipsă de text, proprietarul malului dela care pământul a fost rupt în mod subit prin violenţa apelor, poate să-şi reià acest pământ în termen de un an dela deslipirea lui, dacă este vorba de un râu nenavigabil şi neplutitor (argum. din art. 498), iar dacă el n'a exercitat dreptul său în timpul util, insula astfel formată va aparţineà Statului, fiind *res nullius* (art. 477 şi 646) (1). Cât pentru cazul când ar fi vorba de un fluviu sau râu navigabil ori plutitor, insula astfel formată va aparţineà fără îndoială Statului, dacă nu i se opune titlu sau prescripţie, art. 499 nefăcând nicio distincţie în această privinţă (2).

---

(1) *„Quod si aliqua parte divisium sit flumen, deinde infra unitum, agrum alicujus in formam insulæ redegerit, ejusdem permanet is ager, cujus et fuerat"*. (Instit., *De rerum divisione*, II, 1, § 22 şi L. 7 § 4, Dig., *De adquirendo rerum dominio*, 41.1).

(2) Laurent, VI, 305; T. Huc, IV, 156. — S'a decis, cu drept cuvânt, că chestiunea de a se şti dacă un râu sau un fluviu, formându-şi un braţ nou, taie şi înconjoară pământul unui proprietar riveran, şi formează prin acest chip o insulă care, conform art. 501, aparţine proprietarului riveran, sau dacă constitue o insulă ori prunt care, conform art. 499, aparţine Statului, este o chestie de fapt, lăsată la suverana apreciere a instanţelor de fond şi care, ca atare, nu cade sub controlul Curţei de casaţie. Bult. Cas. 1905, p. 531.

(3) Vezi asupra acestei dispoziţii, Pacifici-Mazzoni, *Istituzioni di diritto civile italiano*. III. partea I, p. 282 (ed. a 4-a, 1905); Ricci, *Corso teorico-pratico di diritto civile*, II, 109, p. 153.

4° *Despre albia părăsită.*

Art. 502. — Dacă un fluviu sau un râu îşi face un nou curs, părăsind vechea sa albie, această albie se împarte între proprietarii mărginaşi. (Art. 461 C. italian identic, din care s'a eliminat însă partea finală) (3).

Ştim că fluviile navigabile şi plutitoare fac parte din domeniul public al Statului (art. 476), pe când acele neplutitoare şi nenavigabile aparţin proprietarilor riverani, independent de orice act de aprehensiune sau de posesiune din partea lor (4).

Proprietatea râurilor nenavigabile şi neplutitoare. Dr. francez.

Chestiunea proprietăţei râurilor nenavigabile şi neplutitoare erà altă dată foarte controversată în Franţa. Jurisprudenţa considerà aceste râuri ca *res communes omnium* (art. 647) (5). Această controversă nu mai există însă în

---

(1) Cpr. cele spuse *suprà* p. 361, 362.

(2) Cpr. Laurent, VI, 302 şi *Avant-projet de révision du C. civil*, III, p. 70, 71, No. 2.

Origina art. 502. C. italian.

(3) Iată cum se exprimă art. 461 din codul italian, dela care textul nostru a fost împrumutat. „Dacă un fluviu sau un râu îşi face o nouă albie *(un nuovo letto)*, această albie aparţine proprietarilor mărginaşi *(ai proprietari confinanti alle due rive)*. Şi acest text mai are încă următoarele cuvinte, eliminate de legiuitorul nostru. „Ei îşi împart albia până la mijlocul ei, după întinderea frontului, a terenului fiecăruia din ei *(secondo l'estensione della fronte del fondo di ciascuno)*. Vezi asupra acestui text, Ricci, *op. cit.* II, 96 urm., p. 143 urm.

C. chilian din 1855. Art. 654

Art. 654 din codul chilian dela 14 Decembrie 1855 are o dispoziţie identică cu acea admisă de legea noastră, cu această deosebire însă că, în caz de schimbarea cursului unui fluviu, proprietarii riverani pot, cu învoirea autorităţei competente, să facă lucrările necesare pentru ca apa să reintre în vechia ei matcă.

(4) Vezi Pacifici-Mazzoni, *op. cit.*, III, partea II, p. 283, No. 102 şi nota *u*, p. 299.

(5) Cas. fr. *Pand. Périod.* 87. 1. 111; Sirey, 87. 1. 477; D. P. 88. 1. 262; Trib. Imperiului german, Sirey, 87. 4. 27; Trib. Cosne, D. P. 85. 3. 55.

urma legei asupra regimului apelor din 8 April 1898, care consideră ca *res communis* numai apa râurilor *(aqua profluens)*, nu însă şi albia lor, căci această din urmă aparţine proprietarilor riverani (art. 3—6 din legea menţionată) (1).

Dr. nostru.

Dar dacă această chestiune erà controversată în Franţa, credem că legiuitorul nostru ne-a ferit de această controversă.

In adevăr: 1^0 Art. 476 nu face să figureze între bunurile domeniului public decât fluviile şi râurile navigabile şi plutitoare, nu însă şi acele nenavigabile şi neplutitoare; 2^0 legea conferă Statului, în virtutea dreptului *de accesiune*, insulele şi prunturile formate în albia fluviilor şi a râurilor navigabile sau plutitoare (art. 499), iar particularilor acele formate în celelalte râuri; 3^0 art. 502 este şi mai categoric, când conferă albia părăsită a unui fluviu sau râu proprietarilor mărginaşi, tot în virtutea dreptului de accesiune (2). 4^0 în fine, dreptul proprietarilor riverani mai rezultă încă şi din art. 582, 583 dela titlul servituţilor.

Această soluţie, singură juridică faţă cu textele noastre, deşi ea a fost pe nedrept contestată de unii (3), admisă atât în vechiul drept francez (Pothier, *Propriété*, IX, 160, 164), cât şi în dreptul nostru anterior (4), erà admisă de unii şi în Franţa (5) înaintea legei menţionate din 1898 asupra regimului apelor.

Cui aparţine albia.

Râurile nu cuprind numai apa curgătoare *(aqua pro-*

---

(1) Vezi această lege în D. P. 98. 4. 136 urm. şi cpr. asupra ei Baudry et Chauveau, 419 urm.; Hauriou, *Pr. de dr. administratif*, p. 574 (ed. a 4-a 1901).

(2) Cpr. Cas. rom. Bult. 1900, consid. dela p. 1186.

(3) Cpr. G. Malcoci, *Dreptul* din 1907, No. 8: *Despre regimul apelor*.

C. Caragea şi C. Calimach.

(4) „Când gârla se află între doi sau mai mulţi stăpâni, atunci fiecare dintre dânşii stăpâneşte partea gârlei cât ţine dela mal până în mijlocul ei". (C. Caragea, partea II, capit. 1, art. 6). Cpr. şi art. 550 C. Calimach (410 C. austriac), citat mai la vale.—Vezi însă art. 165 din Regul. organic, care declară plutitoare cele cinci mari gârle din Muntenia, şi anume: Jiul, Oltul, Argeşul, Dâmboviţa şi Ialomiţa, la cari astăzi trebue să adăogăm Lotrul (L. din 1906). Vezi şi *suprà* p. 205. In privinţa Moldovei, vezi Regul. organic (art. 158) şi Manualul administrativ, II, p. 112 urm. Vezi şi *suprà* p. 206, nota 1.

(5) Vezi Marcadé, II, 437, 438; Thiry, I, 715; Laurent, VI, 301; Demante, II, 374 *bis* II şi 396 *bis* I; Arntz, I, 942; Baudry et Chauveau, 424 (ed. 1-a), 418 (ed. a 2-a).

fluens), ci şi albia sau matca în care curge apa (1); de unde rezultă că albia apelor navigabile şi plutitoare aparţine Statului cât timp apa n'a părăsit-o, iar albia acelor neplutitoare şi nenavigabile aparţine pe jumătate proprietarilor mărginaşi. „Proprietatea fluviilor şi a râurilor, zice art. 646 din codul olandez, atrage pe aceea a fondurilor pe care ele curg.“ (2).

Proprietatea malurilor.

Încât priveşte malurile apelor curgătoare, ştim că ele aparţin toate proprietarilor riverani, chiar şi acele ale apelor navigabile şi plutitoare, sub îndatorirea însă de a lăsà drumul trebuitor navigaţiunei (art. 495 şi 587) (3).

Proprietatea albiei părăsite.

Când deci o apă curgătoare, făcând sau nu parte din domeniul public *(lex non distinguit)* (4), se abate cu totul din a sa veche matcă sau albie, luând un nou curs (5), matca sau albia părăsită se împarte, ca şi insula, pe jumătate între proprietarii mărginaşi sau riverani, *fără ca proprietarii pe a căror fonduri apa s'a mutat să poată pretinde vre-o despăgubire*, pentrucă nimeni nu răspunde de cazul fortuit sau de forţa majoră (6).

C. portughez.

(1) Art. 380 § 3 din codul portughez defineşte matca sau albia râului *(leito ou alveo)* partea de pământ ce acopere apa, fără debordare asupra malului, care este în genere şi naturalmente uscat *(sem trasbordar para o solo natural e ordinariamente enxuto)*. Cpr. C. Pau, D. P. 89. 5. 189, No. 12.

(2) „*De eigendom van stroomen en rivieren brengt mede den eigendom van den grond, waarover het water loopt*“ (646 C. olandez).

(3) Vezi *suprà* p. 207 şi 361.

(4) Cpr. Cas. rom. Bult. 1900, consid. dela p. 1186. — Se decide însă, în genere, că art. 502 nu se aplică la râuşoare, râuleţe sau pârâe. Vezi Valette, *Propriété*, p. 173, No. 4; Thiry, I. 716 *in fine*. Cpr. T. Huc, IV. 158, p. 201.

(5) Albia ar aparţineà proprietarilor mărginaşi, chiar când râul s'ar uscà, fără a-şi deschide un nou curs, când, de exemplu, apa s'ar perde într'o prăpastie adâncă. Cpr. Demolombe, X, 153. „*Cum exsiccatus est alveus, proximorum fit*“. (L. 30 § 1 *in fine*, Dig., *De adquirendo rerum dominio*, 41. 1).

Dr. străin.

(6) După vechiul art. 563 din codul fr., astăzi modificat prin legea menţionată asupra regimului apelor din 1898, şi după art. 647 din codul olandez, albia părăsită nu aparţine proprietarilor mărginaşi, ci se împarte, cu titlu de despăgubire, între proprietarii pe a căror fond apa s'a mutat, în proporţie cu pământul ocupat prin noul curs al apei. Această soluţie, care modifică dreptul roman, este însă cu drept cuvânt criticată,

Cazul când râul şi-a strămutat cursul în urma unor lucrări ale riveranilor.

Dacă însă apa nu şi-a strămutat cursul său fireşte, ci în urma unor lucrări efectuate de către proprietarii riverani, cari ar fi avut interes a se folosi de albia râului. art. 502 nu va mai fi aplicabil, pentrucă el este o excepţie, şi excepţiile sunt de strictă interpretare (1). „Fiştecare proprietar de moşii are voe, zice art. 553 din codul Calimach (413 C. austriac), să întărească malul cel despre partea sa împrotiva puterei şi răpegiunei râului; *dar nimeni nu este iertat să facă astfel de întăriri, prin care ar fi cu putinţă a se mutà obişnuita curgere* a râului sau a se pricinui împedicare la plutirea vaselor pe acel râu, la mori, la pescuiri,

---

pentrucă se depărtează dela principiile accesiunei spre a nu aveà în vedere decât echitatea care, în orice caz, nu permite exproprierea proprietarilor riverani. Soluţia noastră, admisă, precum am văzut *suprà* p. 375, n. 3 şi prin art. 461 din codul italian, este deci mult mai logică şi conformă principiilor accesiunei, consacrată în dreptul roman (Instit., *De rerum divisione,* II, 1 § 23 şi L. 1 § 7, Dig., *De fluminibus,* 43. 12).

C. Calimach.

Art. 550 din codul Calimach (410 C. austriac) conferă, de asemenea, matca părăsită proprietarilor riverani, *dacă mutarea matcei nu pricinueşte* pagube nimănui. Când însă un râu, abătându-se cu totul din a sa veche matcă, pricinueşte pagubă proprietarilor vecini pe a căror moşii s'a mutat, art. 549 din acest cod (409 C. austriac), conferă acestora dreptul de a cere despăgubirea lor din matca părăsită, sau din preţul ei, de va cere trebuinţă a se vinde, căci adaogă acest text: după cel de obşte principiu nu se cuvine a câştigà sau a se îmbogăţi cineva în paguba altuia. „*Jure naturæ æquum est, neminem cum alterius detrimento, et injuria fieri locupletiorem*". (L. 206, Dig., *De regulis juris antiqui,* 50, 17 şi L. 14, Dig., *De condictione indebiti,* 12. 6). — Art. 607 din Ante-proectul de revizuire al lui Laurent atribue matca părăsită tot proprietarilor riverani, însă sub condiţia de a se plătì, cu titlu de despăgubire, proprietarilor pe a căror fond s'a retras apa, valoarea pământului ce ei au perdut prin această retragere.

(1) Cpr. Laurent, VI, 308; Thiry, I, 716 *in fine;* Aubry et Rau, II, § 203, p. 391; Cas. fr. Sirey, 69. 1. 352; C. Metz, D. P. 66. 2. 231; Sirey, 67. 2. 191. — La noi, s'a decis că vechia albie a Dâmboviţei, părăsită în urma lucrărilor făcute de comuna Bucureşti, în interesul general, nu mai aparţine proprietarilor riverani, ci comunei, ca echivalent a cheltuelilor făcute cu ocazia exproprierei locurilor pe unde s'a dat noul curs al apei. Tribun. Ilfov, *Dreptul* din 1886, No. 51. Aceeaş soluţie a fost admisă şi în Franţa de către secţia reclamaţiilor a Curţei de casaţie. Vezi Sirey, 67. 1. 352; D. P. 71. 1. 245.

sau la alte drituri ale altora" (¹). Şi art. 554 din acelaş cod (413 C. austriac) adaogă ca „astfel de lucrări nu sunt iertate a se face fără ştirea şi voea stăpânirei, ci numai după ce se vor căutà mai înainte cu deamăruntul de către cei ispitiţi intru aceste lucruri (experţi), şi se va da de către ei înscris încredinţare, cum că dintru acestea *nimărui nu se va pricinuì vre-o pagubă*".

Insulele formate în albia râurilor.

Atribuirea albiei părăsite proprietarilor riverani, nu cuprinde însă şi insulele ce se formase în această albie. Acestea vor continuà a aparţine acelora cari le dobândise în baza art. 500 (²).

Observaţie asupra art. 502.

In fine, pentru a terminà cu art. 502, vom observà că proprietarii mărginaşi nu dobândesc *jure accessionis* proprietatea albiei părăsite, decât atunci când apa care şi-a strămutat cursul ei firesc, era navigabilă sau plutitoare, căci albia apelor nenavigabile şi neplutitoare le aparţineà şi mai înainte, cu această deosebire însă că ei n'o puteau întrebuinţa, fiindcă erà acoperită de apă. In caz, deci, când o apă navigabilă sau plutitoare se va abate dela vechea ei matcă, strămutându-şi cursul ei pe alt loc, proprietatea albiei părăsite, care erà a Statului (art. 476), trece la proprietarii mărginaşi ai apei (art. 502). Statul este deci expropriat, fără nicio despăgubire, în folosul proprietarilor mărginaşi ai apei. Aceasta fiind o adevărată excepţie, am văzut *suprà* p. 378, că atât doctrina cât şi jurisprudenţa nu aplică, cu drept cuvânt, art. 502 decât numai atunci când exproprierea este opera naturei şi a întâmplărei, nu însă când ea se datoreşte lucrărilor făcute de mâna omului.

5° *Despre inundaţii.*

„Debordarea trecătoare a unui fluviu sau unui râu nu aduce nici perderea, nici dobândirea proprietăţei", zice art. 648 din codul olandez, şi art. 649 din acelaş cod adaogă că: „pământurile acoperite de apă nu înceteazà de a aparţineà proprietarului lor" (³).

(¹) Cpr. asupra acestui text, Trib. Argeş, *Dreptul* din 1906, No. 68.

(²) Aubry et Rau, II, § 203, p. 391; Demolombe, X, 166; Laurent, VI, 306; Neagu, II, p. 523, No. 5. Cpr. C. Grenoble, Sirey, 68. 2. 225. — *Contrà:* Marcadé, II, 440.

(³) Aceeaş soluţie era admisă şi în codul Calimach (art. 548 *in* C. Calimach.

Acest principiu, admis şi la Romani[1], este adevărat şi astăzi, cu toate că legiuitorul actual nu vorbeşte de inundaţii, pentrucă, în urma retragerei apelor, după un timp oricât de lung, proprietarul fondului înecat nu face decât a păstrà ceeace nu perduse niciodată. Vărsarea apelor pune, în adevăr, o piedică pentru un timp oarecare la exerciţiul dreptului de proprietate, dar nu aduce nici într'un caz perderea a însuş acestui drept. Proprietatea nu se perde, în adevăr, prin neuz. (Vezi p. 273, nota 1). Pentru ca dreptul să nu mai existe ar trebuì ca lucrul să fi perit, sau ca altul să-l fi posedat timpul necesar, în locul proprietarului [2].

III. **Dreptul de accesiune relativ la animale.**

Art. 503. — Orice animale sau sburătoare sălbatice [3] trec în cuprinsul nostru, se fac ale noastre, pe cât timp rămân la noi, afară numai dacă asemenea trecere s'a ocazionat prin fraudă sau artificii. (Art. 468 C. civ. Art. 309, 368 C. pen. Art. 564 C. fr.).

---

fine corespunzător cu art. 408 din codul austriac). „Dacă un fond a fost inundat, zice art. 653 din codul chilian dela 1855, pământul restituit de ape *în cei zece* ani următori, revine vechilor săi proprietari".

[1] „*Neque enim inundatio speciem fundi commutat; et ob id, si recesserit aqua, palam est, eum fundum ejus manere, cujus et fuit*". (Instit., *De rerum divisione*, II, 1, § 24; L. 7 § 6, precum şi L. 30 § 3, Dig., *De adquirendo rerum dominio*, 41. 1).

[2] Cpr. Pand. fr., v⁰ *Alluvion*, 172 urm.; Chardon, *Tr. du droit d'alluvion*, 63 urm., p. 124 urm.; Laurent, VI, 309; Demolombe, X, 174; Cas. fr. Sirey, 35. 1. 363; D. P. 74. 1. 176; D. P. 85. 1. 294; C. Toulouse şi Grenoble, Répert. Dalloz, v⁰ *Propriété*, 608, nota 1; Sirey, 73. 2. 199; D. P. 74. 5. 409.

[3] Textul fr. şi art. 462 din codul italian vorbesc de porumbi (hulubi), iepuri *de garenne*, adecă: cari trăesc într'un loc determinat în starea sălbatică (vezi *suprà* p. 161, n. 2), şi de peştele din iazuri sau eleşteuri. Textul nostru generalizează aceaste dispoziţie, aplicând-o la toate animalele *îndumesticite*, după cum se exprimă art. 507 din codul Calimach (acesta este sensul cuvântului *sălbatice* ce se vede în art. 503), adecă cari nu sunt cu totul sălbatice, nici cu totul domestice, şi cari au obiceiul de a umblà din loc în loc, precum: porumbii, albinele, etc., *quæ ex consuetudine abire et redire solent* (Instit., *De rerum divisione*, II, 1, § 15). Această dispoziţie nu se aplică deci la animalele cu totul sălbatice *(feræ)*, nici la animalele domestice *(mansueta)*, precum: raţele, gâştele, găinele, etc. Cpr. Baudry

Impărţirea animalelor.

Animalele asupra cărora omul poate să exercite dreptul de proprietate se împart în trei categorii: 1° animalele cu totul sălbatice *(feræ)*, precum: urşii, leii, lupii, porcii sălbatici sau mistreţii, etc. Aceste animale devin proprietatea primului ocupant, chiar dacă se prind pe proprietatea altuia (art. 648)(1). Proprietarul poate însă să oprească trecerea şi vânarea pe proprietatea lui(2). Proprietatea acestor animale se perde prin redobândirea libertăţei lor naturale, şi se redobândeşte iarăş de primul ocupant(3). 2° Animalele domes-

---

et Chauveau, 427; T. Huc, IV, 159. Art. 5 din legea fr. de la 4 Aprilie 1889 este expres în această privinţă. Codul Caragea are următoarea dispoziţie: „Câte *sălbatice* încuibând aiurea, şi apoi lăsând acele locuri, vor venì la noi spre încuibare, sunt ale noastre încât vor stà încuibând" (art. 1, partea II, capit. 1).

C. Caragea.

(1) Vezi Instit., *De divisione rerum*, II, 1, § 12; L. 1 § 1 şi 2; L. 3, etc., Dig., *De adquirendo rerum dominio*, 41. 1; art. 502, 503 C. Calimach; art. 1, partea II, capit. 1 C. Caragea, etc.

L. poliţiei vânătoarei din 1906.

(2) Faptul de a vânà pe proprietatea altuia, fără consimţimântul înscris al proprietarului sau reprezentantului său, constitue un delict special astăzi prevăzut şi pedepsit de art. 6 din legea asupra poliţiei vânătoarei din 28 Martie 1906. Acest delict există în cazul când cineva trage cu puşca asupra unei păsări care a sburat pe proprietatea sa, în momentul când această pasăre se află deasupra proprietăţei altuia, pentrucă proprietarul fondului este proprietarul spaţiului de aer care se găseşte deasupra acestui fond (art. 489). T. Huc, IV, 127; Répert. Sirey, v⁰ *Chasse*, 816 urm.; C. Paris, considerente reproduse în D. P. 80. 3. 103, nota 3. Cpr. Cas. fr. D. P. 95. 1. 160. — *Contrà:* Trib. Douai, D. P. 80. 3. 103; Leblond, *Code de la chasse*, I, 211, p. 212. — Acel care a rănit de moarte pe fondul său un animal sălbatic, poate însă să-l ridice de pe proprietatea altuia, fără a se face culpabil nici de furt, nici de delictul special prevăzut şi pedepsit de legea asupra poliţiei vânătoarei. Répert. Sirey, v⁰ *Chasse*, 395 urm.; Cas. fr. Sirey, 69. 1. 189; D. P. 95. 1. 160. — S'a decis de asemenea ca vânătorul care, pe proprietatea altuia, împuşcă animalul ce rănise pe proprietatea sa, în scopul de a-i scurtà agonia şi de a grăbi ocupaţiunea dobândită prin împuşcarea anterioară, nu se face culpabil de delictul special prevăzut şi pedepsit de legea asupra poliţiei vânatului. Curtea superioară de justiţie din Luxemburg, D. P. 99. 2. 399 şi *Dreptul* din 1899, No. 74 (cu observ. noastră). — *Contrà:* Répert. Sirey, v⁰ *cit.*, 418; Cas. fr. Sirey, 69. 1. 189.

C. Calimach Art. 504.

(3) „Fiara sau pasărea sălbatică ce s'au prins ori s'au dumesnicit, zice art. 504 din codul Calimach, de va fugì, până atunci

tice *(mansueta)*, precum: raţele, găinele, gâştele, etc., cari rămân proprietatea noastră, chiar când s'ar rătăci, schimbându-şi cuibul lor aiurea[1]. Şi in fine, 3⁰ animalele nici sălbatice, nici domestice cu totul *(mansuefacta)*, precum: hulubii, iepurii, albinele, cerbii, căprioarele, etc., cari se consideră ca accesoriul locului în care s'au încuibat, când au perdut obiceiul de a se întoarce la locul lor, *cùm revertendi consuetudinem deseruerint*[2]. Despre aceste animale, cari sunt imobile prin destinaţie (art. 468), înţălege a vorbì art. 503. Când, deci, asemenea animale şi-au strămutat cuibul lor de la mine, fără nicio manoperă din partea altuia, şi s'au dus aiurea, eu am încetat de a fi proprietarul lor, fără ca să am drept la vreo despăgubire, pentrucă legea le consideră ca un accesoriu al fondului pe care ele s'au retras, aşà că ele au devenit, prin accesiune, proprietatea aceluia pe a cărui fond au emigrat.

Pentru ca proprietatea să se poată însă astfel strămutà, şi pentru ca dreptul meu de revendicare să nu mai fie admis, trebue ca animalele să nu fi fost atrase prin fraudă sau artificii, căci, după cum foarte bine a zis tribunul Faure

---

numai se socoteşte că este sub stăpânirea aceluia ce au prins-o, ori au dumesnicit-o, până când dobândeşte iarăş a sa firească slobozenie, pe care se socoteşte că au dobândit-o când nu se mai vede nici de cum, sau când şi văzându-se, este cu anevoe sau primejdioasă gonirea şi prinderea ei prin locuri nestrăbătute". Instit., *De rerum divisione*, II, 1, § 12 şi L. 3 § 2, Dig., *De adquirendo rerum dominio*, 41. 1.

[1] Cpr. Baudry et Chauveau, 427; Pacifici-Mazzoni, *Istituzioni di diritto civile italiano*, III, partea I, 103, p. 284. „Gâştele cele domestice, raţele şi găinele, zice art. 508 din codul Calimach (Instit., II, 1, § 16 şi L. 5 § 6, Dig., *De adquir. rerum dominio*, 1, 41), dacă din întâmplare speriindu-se, vor zburà departe, rămân cu toate aceste ale proprietarului lor. Drept aceea, dacă le va prinde cineva şi le va oprì cu scop ca să le însuşească sieşi, se socoteşte ca un fur, şi se îndatoreşte a le întoarce *îndoit* proprietarului". Cpr. L. 5 § 6, Dig., *De adquirendo rerum dominio,* 41, 1 şi Instit., *De rerum divisione,* II, 1, § 16.

C. Calimach. Art. 507.

[2] „Cerbii, păunii, porumbii şi alte *îndumesnicite* fiare şi păsări, zice art. 507 din codul Calimach (Gaius, Instit., II, § 68; Instit. Justinian, II, 1, § 15 şi L. 5 § 5, Dig., 41. 1), atuncea se cuvin apucătorului, când nu se vor mai întoarce la proprietarul lor, după obiceiul ce aveau".

înaintea Tribunatului, *necinstea nu poate să fie un mijloc de a dobândi proprietatea*[1].

Revendicarea animalelor cari au emigrat aiurea.

In caz de fraudă, proprietarul dela care aceste animale s'au retras, îşi păstrează deci dreptul de a le revendicà, cu toate că acest drept va fi greu şi de multe ori chiar cu neputinţă de exercitat, din cauza dificultăţei în care s'ar găsì proprietarul de a recunoaşte animalele sale între alte animale de aceeaş specie[2].

SECŢIUNEA II

Despre dreptul de accesiune relativ la lucrurile mişcătoare.

Regulele prevăzute de această secţiune, cari astăzi au perdut mult din însemnătatea lor, din cauza dispoziţiei art.

---

[1] Faptul de a aşezà căpcăni mobile, cari permit animalelor de a trece dintr'o proprietate în alta şi le împedică apoi de a eşi de acolo, nu constitue o fraudă în sensul art. 503. T. Huc, IV, 159; Cas. fr. D. P. 61. 1. 475.—S'a decis, de asemenea, că faptul din partea unui proprietar riveran de a primì peştele prin mijlocul unei iezeturi într'un basin sau rezervor, folosindu-se astfel de curentul apelor sau de înălţarea lor, în caz de ploi extraordinare, nu constitue un fapt ilicit sau abuziv din partea acelui proprietar în contra vecinilor săi. C. Bordeaux, D. P. 89. 2. 161. Cpr. T. Huc, *loco suprà cit*, p. 202.

[2] Cpr. Baudry et Chauveau, 427; Planiol, I, 2718; Laurent, VI, 311; Demolombe, X, 178; Demante, II, 399 *bis* I; Thiry, I, 717; Aubry et Rau, II, § 202 *in fine*, p. 378, text şi nota 4: Répert. Sirey, v° *Accession*, 225. — *Contrà:* Marcadé, II, 441; Mourlon, I, 1477; Ducaurroy, II, 129; Duranton, IV, 428; Valette, *Propriété*, p. 174; Massé-Vergé, II, § 297, p. 115, nota 29; T. Huc, IV, 159; Berriat St. Prix, *Notes élément. sur le C. civil*, I, 1999, etc. După aceşti din urmă autori, animalele atrase prin fraudă n'ar puteà fi revendicate de către proprietarul dela care au emigrat, însă acel care ar fi întrebuinţat manoperi frauduloase spre a le atrage la dânsul, ar trebuì să despăgubească pe vechiul proprietar de daunele ce-i ar fi cauzat prin manoperile sale *(actio doli)*. Acest sistem, admis în vechiul drept francez de Pothier *(Propriété*, IX, 167) şi de Laurent în Ante-proectul de revizuire (art. 608), deşi face aplicarea adevăratelor principii ale accesiunei, totuşi este contrar textului art. 503 care, în caz de fraudă, se depărtează dela principiile accesiunei.

1909 (¹), se referă la trei ipoteze, cari atrăsese foarte mult atenția jurisconsulților romani, și anume: 1⁰ la adjuncțiune (art. 504—507); 2⁰ la specificațiune (art. 508—510) și 3⁰ la confuziune (art. 511, 512). 4⁰ In fine, legiuitorul prevede mai multe regule comune aplicabile tuturor cazurilor de mai sus (art. 513—516).

Art. 565 C. fr. eliminat de legiuitorul nostru.

Art. 565 din codul fr. și 463 din codul italian dispun că, în lipsa unei legi pozitive și a argumentelor prin analogie, judecătorii trebue să-și întemeieze sentința lor pe echitatea firească (²). Această dispoziție este însă inutilă, ca una ce nu face decât a aplicà principiile generale ale dreptului. In adevăr, judecătorul fiind în totdeauna obligat a se pronunțà asupra cazului concret adus în examinarea sa (art. 3), se înțălege că dacă acest caz este neprevăzut de lege, el va trebuì să aplice echitatea, care este suplementul firesc al legilor pozitive (³). Bine a făcut deci legiuitorul nostru de a eliminat § 1 al art. 565 din codul francez (⁴). Această dispoziție se vede eliminată și în codul olandez.

1⁰ *Despre adjuncțiune.*

Art. 504. — Dacă două lucruri (⁵) a doi deosebiți stăpâni s'au unit împreună, încât amândouă formează un singur tot, dar se pot

---

Art. 1909 C. civ.

(¹) Regulele prevăzute în secția de față nu-și vor primì deci aplicare decât în cazurile în care art. 1909 încetează de a fi aplicabil. Aubry et Rau, II, § 205, p. 403; De la Bigne, I, 1025; Thiry, I, 717; Baudry et Chauveau, 429; Demante, II, 412 *bis;* Neagu, II, p. 525, No. 1. Aceste regule sunt, de asemenea, inaplicabile de câteori întrunirea la un loc a două lucruri mișcătoare, aparținând la diferiți proprietari, a avut loc în baza convenției lor. In asemenea caz, soarta lucrului format se va determinà de această convenție. Vezi autorii de mai sus și Demolombe, X, 184.

Mobile incorporale.

In fine, art. 504 urm. nu se aplică decât la mobilele corporale, nu însă și la acele incorporale. T. Huc, IV, 160; Neagu, II, p. 525, No. 4; C. Rennes, D. P. 82. 1. 36.

(²) „*In omnibus quidem, maxime tamen in jure, æquitas spectanda est*". (L. 90, Dig., *De diversis regulis juris antiqui,* 50. 17).

(³) Vezi t. 1 a Coment. noastre, p. 60 (ed. a 2-a).

(⁴) Vezi însă art. 516, care reproduce § 2 al art. 565 din C. fr.

(⁵) Și trebue adaos: *mișcătoare.*— Dacă ambele lucruri aparțin aceluiaș proprietar, se înțălege dela sine că lucrul compus tot al lui va fi. Mourlon, I, 1470.

despărțì (1) și conservà fiecare în parte după despărțire, atunci totul format este al proprietarului lucrului care constitue partea principală, rămânând el dator a plătì celuilalt proprietar prețul lucrului ce a fost unit cu principalul. (Art. 473, 505, 514, 516 C. civ. art. 566 C. fr.).

Art. 505. — Este principal acela din două lucruri, pentru uzul sau pentru ornamentul, pentru complectarea căruia a servit unirea celuilalt lucru. (Art. 504, 508 urm., 511 urm., 516 C. civ. art. 567 C. fr.).

Art. 506. — Când însă lucrul unit este mult mai de preț decât lucrul principal, și când el s'a unit fără știrea proprietarului, acesta poate cere despărțirea și restituirea lucrului unit, chiar dacă ar rezultà din despărțire oarecare vătămare lucrului către care el a fost unit. (art. 504, 516 urm., 728 C. civ. Art. 568 C. fr.).

Art. 507. — Dacă din cele două lucruri unite pentru a formà un singur tot, nici unul nu poate fi privit ca accesoriu al celuilalt, atunci acela este considerat ca principal care va fi mai mare în valoare. Dacă valoarea ambelor lucruri ar fi mai tot aceeaș, atunci lucrul cel mai mare în volum va fi considerat ca principal (2). (Art. 504 urm., 511, 512, 516 C. civ. Art. 569 C. fr.).

Adjuncțiunea este împreunarea a două lucruri mișcătoare corporale, aparținând la deosebiți proprietari, cari rămân deosebite și pot fi recunoscute, precum ar fi, de exemplu: o piatră scumpă legată la un inel, un tablou așezat într'un privaz, o horbotă cusută la o haină, etc.

De câteori, deci, două lucruri, cari nu aparțin aceleiaș persoane, s'au întrunit fără voia proprietarilor și formează un singur obiect, lucrul accesoriu se cuvine *jure accessionis* proprietarului lucrului principal, chiar dacă aceste lucruri pot fi deosebite, sub îndatorirea însă de a se plăti proprietarului

---

Inexactitate de text.

(1) După textul nostru, cum se află redactat, s'ar păreà că accesiunea prin adjuncțiune n'ar mai aveà loc dacă lucrurile s'au unit în așa mod încât să nu se mai poată despărțì, pe când din contra, este o rațiune mai mult ca accesiunea să aibă loc în acest caz. Legiuitorul a voit deci să zică că accesiunea va aveà loc *chiar* dacă lucrurile vor puteà fi despărțite. Deci, în loc de *dar*, trebue să cetim *cu toate că*, sau *chiar dacă*. Cpr. Laurent, VI, 314; Demolombe, X, 191; Demante, II, 402 *bis* II; De la Bigne, I, 1026. — Vezi cu toate aceste Ducaurroy, II, 131, care aplică art. 511 § 2 în caz când lucrurile nu mai pot fi despărțite, soluție care ni se pare inadmisibilă.

(2) Ante-proectul de revizuire a lui Laurent contopește într'o singură dispoziție art. 504, 505 și 507, ceeace este mult mai corect. Numai art. 506 trebue să formeze o dispoziție aparte, pentrucă el prevede o excepție dela principiul adjuncțiunei.

lucrului accesor valoarea acestui lucru [1], şi chiar daune, după împrejurări, adecă la caz de rea credinţă (art. 515). Legiuitorul face, deci, cu totul în specie aplicarea adagiului cunoscut: *accessorium cedat principali*, derogând astfel dela principiul după care nimeni nu poate fi deposedat fără faptul său.

Excepţie dela regula adjuncţiunei. Art. 506.

Legiuitorul nu admite decât o singură excepţie de la această regulă, şi anume, acea prevăzută de art. 506, adecă: când lucrul accesoriu are o valoare mult mai mare decât lucrul principal, şi când adjuncţiunea s'a făcut fără ştirea proprietarului [2]. In asemenea caz, proprietarul lucrului accesoriu,

---

Deoseb. între dreptul roman şi dreptul actual.

[1] Proprietarul lucrului accesoriu nu-l mai poate deci revendicà astăzi, de oarece acest lucru şi-a pierdut individualitatea sa prin contopirea sa cu lucrul principal, *nam extinctæ res vindicari non possunt* (Instit., *De rerum divisione*, II, 1, § 26), ci are numai o acţiune personală *(condictio)* în contra proprietarului lucrului principal, pentru a cere valoarea lucrului accesoriu. — La Romani, proprietarul lucrului accesoriu, care nu făcuse combinaţia, puteà din contra să revendice lucrul său, în caz când separarea se puteà face fără stricarea lucrului principal, după ce cerea mai întâi în mod prealabil separarea prin acţiunea *ad exhibendum: „Quæcunque aliis juncta, sive adjecta, accessionis loco cedunt, ea quamdiu cohærent, dominus vindicare non potest; sed ad exhibendum agere potest, ut separentur, et tunc vindicentur“*. (L. 23 § 5, Dig., *De rei vindicatione*, 6. 1). Dacă separarea nu era cu putinţă, el puteà să ceară valoarea lucrului său (Dig., *loco cit.)*, şi chiar daune-interese la caz de rea credinţă (L. 12 § 3, Dig., *Ad exhibendum*, 10 4). La caz când proprietarul lucrului accesoriu nu exercitase nici unul din aceste drepturi, el aveà facultatea de a-şi revendicà lucrul, atunci când separaţia avusese loc (§ 29, Instit., *loco cit)*.

Dacă, din contra, combinaţia era opera proprietarului lucrului accesoriu, el aveà numai dreptul de a cere dela proprietarul revendicant valoarea lucrului accesoriu şi preţul muncei, când era de bună credinţă. (L. 23 § 4, Dig., *De rei vindicatione*, 6. 1 şi Instit., § 33, *loco cit.)*. Codul actual s'a depărtat deci dela teoria dreptului roman. Cpr. art. 555 urm. din codul Calimach (414 urm. C. austriac), cari reproduc în mare parte soluţia romană.

[2] Dacă adjuncţiunea s'a făcut cu consimţimântul proprietarului lucrului accesoriu, el nu mai are dreptul de a revendicà acest lucru, oricare ar fi valoarea lui, ci numai de a cere preţul lui. Marcadé, II, 446; Demante, II, 404 *bis;* Ducaurroy, II, 132. — Proprietarul lucrului accesor n'ar mai aveà, de asemenea, dreptul de revendicare, ci numai dreptul la despăgubire, dacă

care nu s'ar mulțămì cu despăgăbirea prevăzută de art. 504, poate să ceară despărțirea și revendicarea lucrului său, chiar dacă din această despărțire ar rezultà o vătămare pentru lucrul principal. Dacă deslipirea lucrului accesoriu de acel principal n'ar fi însă cu putință, se înțălege atunci că proprietarul accesorului va trebui să se mulțumească cu despăgubirea prevăzută de art. 504.

Determinarea principalului și a accesorului.

Cum se va determinà însă care lucru este principal și care este accesoriu? Dintre două lucruri întrunite la un loc, lucrul principal este acela la care celalalt lucru n'a fost unit decât pentru întrebuințarea, împodobirea sau complectarea celui dintâi (¹). Astfel, mănunchiul este accesoriul unei spade; privazul și pânza sunt accesoriile tabloului (²); într'un inel, piatra este lucrul principal și veriga accesoriul, căci pentru piatră aurul a fost prefăcut în verigă (³); într'o rochie împodobită cu horbote, horbotele sunt accesoriul și stofa principalul; într'un manuscris sau carte, hârtia este accesoriul și ceeace e scris deasupra principalul (⁴); într'un ceasornic legat

---

adjuncțiunea ar fi opera lui; căci, în asemenea caz, el ar fi considerat că a consimțit singur la înstrăinarea lucrului său. Cpr. Marcadé, II, 446.

(¹) *„Semper enim cùm quærimus, quid qui cedat, illud spectamus, quid cujus rei ornandæ causa adhibetur, ut accessio cedat principali"*. (L. 19 § 13, Dig., *De auro argento*, etc., 34. 2).

Dr. roman.

(²) La Romani, unii considerau ca lucru principal pânza sau lemnul pe care se zugrăvise un tablou, iar zugrăvitura ca accesoriu, însă această părere este respinsă de către Justinian: *„Si quis in aliena tabula pinxerit, quidam putant, tabulam picturæ cedere; aliis videtur pictura, qualisqumque sit, tabulæ cedere. Sed nobis videtur mellius esse tabulam picturæ cedere: ridiculum est enim, picturam Appelis vel Parrhasii in accessionem vilissima tabulæ cedere"*. (Instit., *De rerum divisione*, II. I, § 34). Vezi și L. 9 § 2, Dig., *De adquir. rerum dominio*, 41. 1.

(³) Pothier, *Propriété*, IX, 174; Valette, *Propriété*, p. 179, nota 1; Laurent, VI, 315. *„Nam si margaritæ auri ornandi gratia adhibitæ sunt, auro cedunt: si contra, aurum margaritis cedet. Item et in gemmis annulis inclusis"*. (L. 19 § 15 și 16, Dig., *De auro argento*. 34. 2). — Pietrele scumpe incrustate într'o mitră, într'un vas, sau în alt obiect de valoare, vor fi din contra considerate ca accesorii, dacă servesc spre împodobirea acestui obiect: *„Cedent igitur gemmæ phialis, vel lancibus inclusæ auro argentove"*. (L. 19 § 13, Dig., *loco cit.*).

Dr. roman.

(⁴) La Romani, scrisoarea era privită ca accesoriul hârtiei: *„Literæ* de un lanţ, lanţul este accesoriul şi ceasornicul principalul; într'un vas, toarta şi fundul sunt accesorii: „*Si quid additum erit, toto cedit*“. (L. 26 § 1, Dig., *De adquirendo rerum dominio*, 41. 1), etc. In toate aceste cazuri şi în altele de asemenea natură, proprietarul lucrului principal va dobândi proprietatea lucrului accesoriu, afară de excepţia statornicită de art. 506.

Art. 507. Dacă din cele două lucruri unite prin adjuncţiune, pentru a formà un singur tot, nici unul nu poate fi privit ca accesoriul celuilat după regula prevăzută de art. 505, atunci se va considerà ca principal lucrul care va aveà o valoare mai mare, *pro pretio cujusque partis* (L. 27, § 2, Dig. *De adquir. rerum dominio*, 41. 1). Dacă valoarea lucrurilor întrunite prin adjuncţiune ar fi aproape egală, atunci lucrul cel mai mare în volum va fi considerat ca principal. Dacă nici valoarea, nici mărimea obiectelor nu vor puteà determinà care din amândouă lucruri este principalul şi care accesoriul, atunci se va aplicà art. 511, adecă: lucrul va fi comun ambilor proprietari, în caz când despărţirea va fi cu neputinţă (1). (Vezi şi art. 513).

2⁰ *Despre specificaţiune.*

Art. 508. — Dacă un meşter sau alt cineva a întrebuinţat materie care nu erà a sa şi a făcut un lucru nou, atunci proprietarul materiei întrebuinţate are dreptul de a reclamà lucrul format din ea, plătind preţul muncei, atât când acel obiect ar puteà cât şi când el n'ar puteà reveni în starea primitivă. (Art. 484, 509, 514, 515, 516, 997, 1478 C. civ. Art. 570 C. fr.).

Art. 509. — Dacă însă *manopera* (2) ar fi atât de importantă,

---

quoque, licet aureæ sint perinde, chartis membranisve cedunt, acsi solo cedere solent ea quæ inædificantur, aut inseruntur; ideoque, si in chartis membranisve tuis, carmen vel historiam, vel orationem Titius scripserit, hujus corporis non Titius, sed tu dominus esse videris“. (Instit., *De divisione rerum*, II, 1, § 33). Vezi şi L. 9 § 1, Dig., *De adquir. rerum dominio*, 41. 1. Pothier (*Propriété*, IX, 173) califică însă, cu drept cuvânt, această soluţie de ridiculă. Cpr. Valette, *Propriété*, p. 179, nota 1.

(1) Demolombe, X, 193; Marcadé, II, 447; Demante, II, 405 *bis*; De la Bigne, I, 1026 *in fine*, etc.

Greşală de redacţie. (2) Adecă munca şi industria meşterului, *la main d'œuvre*, după cum se exprimă textul francez, sau *la mano d'opera*, după cum încât ar întrece cu mult valoarea materiei întrebuinţate, atunci munca lucrătorului va fi considerată ca parte principală, şi lucrătorul va avea drept de a reţine lucrul format, plătind proprietarului preţul materiei. (Art. 508, 514—516, 1478 C. civ., art. 571 C. fr.).

Art. 510. — Când cineva a întrebuinţat în parte materie care erà a sa, şi în parte materie străină, pentru a formà un lucru nou, fără ca nicio parte din materie să-şi fi perdut cu totul fiinţa, şi dacă acele materii nu se mai pot despărţì fără vătămare sau pagubă, atunci lucrul format se cuvine ambilor proprietari: celui întâi în proporţiune cu materia ce erà a sa, şi celuilalt în proporţiune cu materia sa şi cu preţul muncei sale. (Art. 506 urm., 511 urm., 513—516, 728, 1388 urm. C. civ. Art. 572 C. fr.).

Specificarea are loc atunci când o persoană transformă prin arta sa *o materie străină* (1) şi formează un obiect cu totul nou *(nova species)* (2) pentru dânsa *(nomine suo), cu scop de a dobândì proprietatea acestui obiect* (3); de exemplu: un sculptor a făcut un obiect de artă din marmura sau metalul meu: un stoler a făcut o masă din lemnul meu, etc. A cui va fi oare acest obiect? La Romani, părerile erau împărţite. Nerva şi Proculus (Proculienii) dădeau lucrul în totdeauna acelui ce-l prefăcuse, *quia quod factum est, antea*

---

se exprimă art. 470 din codul italian. Cuvântul *manoperă* este deci greşit întrebuinţat aci, pentrucă acest cuvânt corespunde cu expresia franceză *manœuvre*, care însemnează uneltire. Astfel, se poate zice că acel culpabil de înşălăciune a întrebuinţat *manoperi* frauduloase. (Cpr. art. 332 urm. Cod. pen.).

(1) Dacă materia întrebuinţată a fost a meşterului, nu mai încape îndoială că lucrul va fi tot al lui, căci, în asemenea caz, nu se poate operà o schimbare de proprietar.

Cazurile în cari specificarea nu are loc.

(2) Lâna nu se preface însă în alt obiect numai prin boirea ei, ci prin prefacerea ei în postav, ciorapi, etc.: „*Si meam lanam in feceris purpuram, nihilominùs meam esse Labeo ait*“. (L. 26, § 3. Dig., *De adquirendo rerum dominio*, 41. 1). — De asemenea, grâul nu se preface în alt obiect numai prin trierarea lui, fiindcă prin trier nu s'a format un lucru nou, ci s'a deslipit numai grăuntele de spic. „*Cùm enim grana quæ spicis continentur, perfectam habeant suam speciem, qui excussit spicas,* **non novam speciem facit, sed eam quæ est, detegit**“. (L. 7, § 7 *in fine*, Dig., *loco cit.*).

(3) Dacă meşterul nu a transformat materia pentru dânsul, ci pentru mine, atunci lucrul va fi al meu. Pentru ca meşterul să poată deci pretinde proprietatea lucrului făcut de dânsul cu o materie străină, trebue ca să fi lucrat pentru dânsul, cu scop de a dobândi proprietatea obiectului. Cpr. Demante, II, 406 *in fine*.

nullius fuerat (L. 7, § 7, Dig., 41. 1); iar Sabinus şi Cassius (Sabinienii) îl dădeau din contra proprietarului materiei, *quia sine materia nulla species effici possit* (Dig., *loco cit.).* Justinian înfiinţează însă un sistem intermediar *(media sententia)*, făcând următoarea distincţie: lucrul va aparţineà proprietarului materiei, de câteori acest lucru va puteà fi adus iarăş în starea sa primitivă de materie brută; iar în caz contrar, el va aparţineà acelui care a prelucrat şi prefăcut materia ([1]). Legiuitorul modern a respins părerea mixtă a lui Justinian, admiţând, cel puţin în principiu, doctrina Sabinienilor. Aşà dar, la noi, lucrul astfel transformat şi prefăcut nu va aparţineà specificatorului, după cum voeau Proculienii, ci proprietarul materiei, care va aveà, în principiu, dreptul de a-l revendicà, *atât în cazul când materia ar puteà, cât şi în cazul când n'ar puteà fi adusă în starea sa primitivă*, sub îndatorire însă de a plăti specificatorului preţul muncei sale, pentru a nu se îmbogăţi în dauna lui.

Art. 509. In caz când industria lucrătorului ar fi cu mult mai însemnată decât valoarea materiei întrebuinţate, ceeace se va întâmplà de cele mai multe ori, atunci munca lucrătorului va fi considerată ca *parte principală* ([2]), şi lucrătorul va aveà dreptul de a reţine lucrul format, sau de a-l revendicà, dacă el nu s'ar aflà în mânele lui (Demolombe, X, 200 *ter)*, sub îndatorirea însă de a plăti proprietarului materiei preţul acestei materii, şi după împrejurări, adecă la caz de rea credinţă, chiar daune-interese (art. 515).

Art. 510. In fine, dacă specificatorul a format un lucru nou, întrebuinţând în parte materia sa, iar în parte materie străină, trebue să distingem: 1⁰ sau materiile întrebuinţate n'au fost

---

([1]) *„Et post multas Sabinianorum et Proculeianorum ambiguitates, placuit media sententia existimantium, si ea species ad materiam reduci possit, eum videri dominum esse, qui materiæ dominus fuerat; si non possit reduci, eum potius intelligi dominum, qui fecerit“.* (Instit., *De divisione rerum,* II, 1, § 25). Comp. art. 555 şi urm. din codul Calimach.

([2]) Legiuitorul consideră, deci, munca lucrătorului ca un lucru ce s'a unit cu materia altuia, căci altfel specificarea n'ar puteà conduce la dobândirea proprietăţei prin accesiune, de vreme-ce, în specie, nu există două lucruri trupeşti cari se unesc la un loc, după cum se întâmplă la adjuncţiune. Cpr. Demante, II, 406; Bonachi, *Codicele civil român comentat,* II, p. 96, 97.

distruse prin specificare şi pot fi deosebite. fără vătămare sau pagubă pentru ambele părţi, şi atunci acel fără de ştirea căruia materiile au fost prelucrate şi prefăcute, poate să ceară despărţirea lor şi să revendice materia care-i aparţine (argum. din art. 511 § 1); 2° sau materiile nu pot fi despărţite fără pagubă şi vătămare, şi atunci obiectul format prin specificare aparţine în comun ambilor proprietari a materiei cu care el a fost confecţionat, unuia în proporţie cu materia ce era a sa, iar celuilalt în proporţie cu materia sa şi cu preţul muncei sale (art. 510) (1).

Cât pentru cazul în care una din materiile întrebuinţate sau amândouă ar fi perdut cu desăvârşire fiinţa lor, încât deosebirea lor să fie cu neputinţă, Laurent (VI, 317) aplică regulele specificaţiunei prevăzute de art. 508 şi 509, iar alţii aplică *a fortiori* art. 510 (2).

3° *Despre amestecarea mai multor materii sau confuziune.*

Art. 511. — Când un lucru s'a format din amestecarea mai multor materii a diferiţi stăpâni, din care nici una nu poate fi considerată ca materie principală, atunci proprietarul, în neştiinţa căruia a urmat amestecarea, poate cere desfacerea lor, dacă ea este cu putinţă a se desface.

---

(1) Mourlon, I, 1484; Demolombe, X, 201; Laurent, VI, 317.

Restricţii la art. 510.

Soluţia art. 510 primeşte două restricţii şi anume: 1° obiectul confecţionat ar aparţine în totalitatea sa specificatorului, dacă industria sa ar aveà o valoare cu mult superioară materiei străine, căci, în asemenea caz, el ar fi proprietarul obiectului produs prin specificare, chiar dacă n'ar fi întrebuinţat decât materie străină (art. 509). *A fortiori*, deci, acest obiect trebue să-i aparţie când el, pe lângă industria sa, a întrebuinţat şi o parte din materia sa. Rămâne însă bine înţăles că specificatorul va trebuì să despăgubească pe proprietarul materiei conform art. 509; 2° şi vice-versa, dacă materia străină ar fi, în privinţa calităţei sau cantităţei sale, cu mult superioară materiei specificatorului şi industriei sale, obiectul nu va mai aparţine specificatorului, ci proprietarului materiei întrebuinţate, care ar fi atunci considerată ca parte principală. (Analogie din art. 512). Mourlon, I, 1485, 1486; Laurent, VI, 317; Demolombe, X, 201; Valette, *Propriété*, p. 182.

(2) Valette, *loco cit.* Această din urmă părere este mult mai juridică decât acea a lui Laurent.

Dacă materiile amestecate nu se mai pot despărţi fără vătămare sau pagubă, atunci lucrul format se cuvine tuturor stăpânilor, fiecăruia însă în proporţiune cu câtimea, calitatea şi valoarea materiilor lui întrebuinţate la facerea acelui lucru. (Art. 512, 516, 728, 1388 C. civ. Art. 573 C. fr.).

Art. 512. — Dacă materia unuia din proprietari ar covârşi pe cealaltă materie prin valoare şi cantitate, atunci proprietarul materiei mai cu preţ va puteà cere lucrul format prin amestecare, plătind însă celuilalt proprietar preţul materiei sale. (Art. 504 urm., 507, 513—516 C. civ. Art. 574 C. civ.).

Confuzie. Definiţie.

Amestecarea sau confuziunea *(confusio. commixtio)* există de câteori mai multe materii lichide sau solide, cuvenite la diferiţi proprietari (¹), sunt astfel amestecate şi confundate, încât nu se mai pot distinge unele de altele.

Deoseb. între amestecare, adjuncţie şi specificare.

Amestecarea se deosebeşte deci de adjuncţiune, în care obiectele, deşi unite, se pot recunoaşte şi distinge unele de altele. Ea se deosebeşte, de asemenea, de specificare, întru atâta întrucât formarea lucrului nou nu presupune nicio industrie.

Proprietarul lucrului format prin amestecare.

A cui este lucrul format prin amestecare? Legiuitorul distinge: sau una din cele două lucruri amestecate formează în amestecare *partea principală*, fie din cauza valorei, fie din cauza mărimei sale (vezi art. 507), şi atunci totul aparţine proprietarului materiei principale, sub îndatorire de a plăti preţul materiei accesorii (art. 512). Sau nici una din ambele materii nu poate fi privită ca lucru principal, şi atunci următoarea distincţie este neapărată: 1⁰ dacă materiile amestecate pot fi deosebite *fără vătămare şi pagubă*, proprietarul în neştiinţă şi fără voia căruia a urmat amestecarea, poate să ceară desfacerea lor şi să revendice materia sa (art. 511 § 1) (²); 2⁰ dacă, din contra, materiile amestecate nu pot fi despărţite *fără vătămare şi pagubă*, atunci

---

(¹) Dacă materiile amestecate aparţin aceluiaş proprietar, se înţălege dela sine că schimbarea de proprietar este cu neputinţă. Vezi Instit., *De rerum divisione*, II, 1, § 27.

(²) *„Si plumbum cum argento mixtum sit, quia deduci possit, nec communicabitur, nec communi dividundo agetur, quia separari potest; agetur autem in rem actio“*. (L. 5 § 1 *in medio*, Dig., *De rei vindicatione*. 6. 1). Vezi şi L. 12 § 1, Dig., *De adquirendo rerum dominio*, 41. 1, unde să zice: *„Si ære meo et argento tuo conflato aliqua species facta sit, non erit ea nostra communis; quia cùm diversæ materiæ æs atque argentum sit, ab artificibus separari, et in pristinam materiam reduci solet“*.

lucrul format se cuvine în comun ambilor proprietari, în proporţie cu câtimea, calitatea şi valoarea materiilor aparţinând fiecărui din ei (art. 511 § 2). Vezi şi art. 513.

Cazul când amestecarea a avut loc cu voia ambilor proprietari.

In fine, trebue să observăm că, pentru ca art. 511 şi 512 să fie aplicabile, este neapărat ca amestecarea să fie efectul întâmplărei sau a faptului unuia din proprietari, căci, dacă amestecarea a avut loc cu voia ambilor proprietari, nu se mai poate cere desfacerea materiilor, ci fiecare devine coproprietar a părţei statornicite prin convenţie (1).

4° *Regule comune la cazurile de adjuncţiune, specificaţiune şi confuziune.*

Art. 513. — Când lucrul format (2) rămâne comun între proprietarii materiilor din care s'a format, atunci lucrul se va vinde prin licitaţiune şi preţul se va împărţi. (Art. 506 urm., 508—512, 728, 750, 1388, 1741 C. civ. Art. 691—701 Pr. civ. Art. 575 C. fr.).

Indiviziunea subzistă cât timp părţile voese s'o prelungească; fiind însă că nimeni nu poate fi silit a rămânea în indivisiune (art. 728), ele au două mijloace de a o face să înceteze: împărţeala de bună voe, dacă toate părţile sunt de faţă şi capabile, şi dacă lucrul se poate împărţi în natură (art. 730, 736), sau licitaţia în cazul contrar (art. 730, 736, 747 şi 1388). Licitaţia presupune deci că părţile nu se învoese asupra împărţelei sau vânzărei de bună voe, ori că una din ele este incapabilă sau absentă (art. 747). Art. 513 păstrează tăcerea asupra împărţelei, pentrucă în cele mai multe cazuri în care coproprietatea rezultă din accesiune, împărţeala nu se poate face cu uşurinţă (3).

Art. 514. — In toate cazurile în care proprietarul materiei întrebuinţate, fără ştirea lui la formarea unui lucru nou, este în drept de a reclamă lucrul format, el are şi voia de a cere în loc de lucrul format, o materie de aceeaş natură, câtime, greutate, mărime şi calitate, sau valoarea aceleiaş materii. (Art. 504 urm., 508 urm., 511 urm., 515 C. civ. Art. 576 C. fr.).

---

(1) „*Voluntas duorum dominorum miscentium materias, commune totum corpus efficit, sive ejusdem generis sint materiae, sive diversae*". (L. 7 § 8, Dig., *De adquir. rerum dominio*. 41. 1). Vezi şi Instit., *De rerum divisione*, II, 1, § 27. 28.

(2) Se înţălege prin adjuncţiune, specificare şi confuzie sau amestecare.

(3) Cpr. Ducaurroy. II. 137. — Sunt însă lucruri mişcătoare cari ar putea foarte bine fi împărţite în natură: astfel ar fi, de exemplu: un lichid, o bucată de metal, o stofă, etc.

In toate cazurile de adjuncţiune, specificare şi confuziune, în care proprietarul materiei întrebuinţate fără ştirea lui este în drept a revendicà lucrul format în puterea dreptului de accesiune, el are dreptul de a cere, după alegerea lui (¹), sau lucrul format, sau o materie de aceeaş specie, câtime, greutate, mărime şi calitate, sau valoarea venală în numerar a acelei materii (²). Această dispoziţie, întemeiată pe echitate, care va fi foarte folositoare pentru proprietar, când el nu va aveà de unde să plătească celeilalte părţi preţul muncei sau a materiei pe care legea îl obligă a-l plăti, de câteori el revendică lucrul format prin adjuncţiune, specificare şi amestecare (art. 504, 508, 509, 512), este aplicabilă nu numai la specificare, după cum pare a rezultà din text, dar încă atât la adjuncţiune, cât şi la amestecare sau confuziune (³).

Art. 515. — Oricare va fi întrebuinţat materii străine fără ştirea proprietarului lor, va puteà, după împrejurări, fi osândit şi la plată de daune interese, *şi aceasta fără prejudiciul urmăririlor prin canal extraordinar* (⁴). (Art. 506 urm., 998, 999, 1084, 1099 C. civ. Art. 306 urm., 322 urm. Cod. pen. Art. 577 C. fr.).

Persoana care ar fi întrebuinţat materie străină fără ştirea proprietarului, pe lângă obligaţia de a restitui lucrul sau preţul (art. 504, 509, 512), va mai puteà încă fi condamnată şi la daune interese (⁵), dacă a fost de rea credinţă,

---

(¹) Numai proprietarul care se foloseşte de accesiune are dreptul de a alege. Debitorul nu se poate libera dând sau preţul sau un lucru de aceeaş specie în schimb.

(²) „Dacă desfacerea a acestfel de lucruri spre a le aduce în cea dintâi a lor stare nu va fi cu putinţă, zice art. 557 din codul Calimach (art. 415 C. austriac), atunci acest lucru se face de tovărăşie, însă se dă alegerea aceluia a cărui lucru din pricina altuia s'a unit, ori pentru ca să ia lucrul întreg, plătind cele pentru îmbunătăţire cheltuite, sau *să-l lase pricinuitorului amestecărei, luând despăgubirea sa*".

(³) Cpr. Laurent, VI, 321; Demolombe, X, 207.

(⁴) Sau mai bine zis, fără prejudiciul acţiunei publice, dacă este loc de a se intentà asemenea acţiune. (Cpr. art. 475 C. ital.).

(⁵) Daunele interese cuprind perderea suferită *(damnum emergens)* şi beneficiul de care a fost lipsit creditorul *(lucrum cessans)* (art. 1084).

adecă: dacă a știut că materia ce a întrebuințat erà străină (art. 998, 999) (¹).

Inexactitate de text.

Ea va puteà, de asemenea, fi trasă la răspundere înaintea tribunalelor represive, dacă materia a fost furată (art. 306 urm. Cod. pen.)(²). Legiuitorul exprimă această idee, vorbind de *urmărirea prin canalul extraordinar*. Această expresie, care se referă la secretul instrucțiunei și a desbaterilor ce existà altă dată în materie penală, nu mai are astăzi niciun sens, căci afară de unele cazuri excepționale(³), desbaterile sunt publice atât în materie civilă, cât și în materie penală (art. 86 Pr. civ., 151, 186 Pr. pen.)(⁴).

C. Calimaah. Art. 558.

(¹) „Pricinuitorul amestecărei lucrului său cu lucrul străin, zice art. 558 din codul Calimach (415 *in fine* C. austriac modificat), se judecă după deosebirea a bunei sau a relei credinți, adecă de a făcut amestecarea cu bună credință, se judecă după art. 557; iar făcând-o cu rea credință, se învinovățește a plătì nu numai prețul obișnuit, dar și acel neobișnuit al lucrului străin amestecat de dânsul, sau îndoitul preț, judecându-se după fapta sa".

Art. 1909.

(²) „*Sed et furti, et ad exhibendum tenebitur, qui dolo malo confundendum id argentum curavit*". (L. 4, Dig., *De rei vindicatione*, 6. 1). — Trebue însă să observăm că, în legislația actuală, revendicarea obiectelor mișcătoare furate sau perdute nu este admisă contra celor de al treilea de bună credință, decât în curs de trei ani dela săvârșirea furtului sau dela perderea lor (art. 1909).

(³) Vezi t. II a Coment. noastre, p. 87, text și nota 3 (ed. a 2-a).

Publicitatea dezbaterilor judecătorești în legislația noastră anterioară.

(⁴) Publicitatea desbaterilor judecătorești este prevăzută în termeni expreși și de Regulamentul organic, atât în materie civilă cât și în materie penală (art. 327 și 356 Regul. organic al Moldovei). Se vede însă că judecătorii nu se conformau unei dispoziții atât de precisă și de formală, de oarece Ministerul dreptăței trebuià să le aducă aminte datoria lor prin anume circulări. Vezi, între altele, circulara din 11 Fevruarie 1860 către Curtea princiară (*Colecția*, p. 1244). „Publicitatea ședințelor, zice această circulară, este o garanție morală nu numai pentru împricinați, dar și pentru judecători cari, decâteori pronunță hotărâri drepte și bazate pe legi, *câștigă în opinia publică stima și considerația, care trebue a fi totdeauna prestigiul judecătorilor*". Vezi și circulara din 22 Iulie 1857 (*Colecția*, p. 1198), care constată că tribunalele noastre nu țineau ședințe publice decât *după cererea și stăruința împricinaților*, și care pune în vederea judecătorilor textul formal al Regul. organic, obligându-i a se conformà legei, „*căci pentru buna administrație a justiției, pentru demnitatea magistraților, pentru*

Art. 516. — Principiile regulelor de mai sus vor servì judecătorilor și în deciziunea cazurilor analoge ca cele precedente. (Art. 3, 504—515 C. civ. Art. 565, § 2 C. fr.).

Judecătorii, neputând nici într'un caz să refuze de a judecà, sub cuvânt că legea n'ar prevedeà cazul adus în deliberarea lor, sau ar fi întunecoasă (art. 3 C. civ. și 152 C. pen.), vor aplicà regulele de mai sus la cazurile analoage, cari n'ar fi anume prevăzute de lege. Aceste cazuri vor fi însă foarte rare, pentrucă legea le prevede mai pe toate. Art. 516 este deci de prisos, și ca atare ar fi putut fi eliminat din cod, după cum a fost eliminat și § 1 al art. 565 din codul francez. (Vezi *suprà* p. 384).

TITLUL III

Despre uzufruct, despre uz şi despre abitaţiune.

Principii generale.

Elementele dr. de proprietate.

Știm că proprietatea cuprinde trei drepturi deosebite: 1⁰ dreptul de a se servi de lucru *(jus utendi)*; 2⁰ dreptul de a percepe fructele produse de acel lucru *(jus fruendi)*, și 3⁰ dreptul de a întrebuințà lucrul în mod definitiv *(jus abutendi)*. (Vezi *suprà* p. 230).

Proprietatea plină.

Aceste trei drepturi aparţin de cele mai multe ori uneia şi aceliaş persoane; în asemenea caz, proprietatea se zice *plină*, sau *desăvârşită şi neîmpărţită*, după cum se exprimă art. 465 din codul Calimach (357 C. austriac), *plena in re potestas* (Instit., II, 4, *De usufructu*, § 4). Vezi *suprà* p. 230.

Proprietatea desmembrată.

Se poate însă întâmplà ca aceste drepturi să fie în mâni deosebite. In asemenea caz, proprietatea este desmembrată, și fiecare din aceste desmembrări formează un drept aparte. Dreptul de a întrebuințà lucrul și de a percepe fructele se numește *uzufruct* sau *folosință* (art. 338, 479 și 517 urm.) (¹).

---

siguranța împricinaților, trebuința cere ca dreptatea să se pronunțe sub privirea vigilentă a publicului, care judecă și prețuește moralicește hotărîrile tribunalelor".

(¹) In caz când proprietatea este astfel desmembrată, nudul proprietar și uzufuctuarul sunt învestiți fiecare cu drepturi deo-

Servitute personală.

Romanii dădeau uzufructului numele de *servitute personală*, prin opoziţie la adevăratele servituţi, pe care ei le numeau *reale*(1), însă legiuitorul francez s'a ferit de a întrebuinţà această expresie, care aduceà aminte tristele timpuri ale feodalităţei. Autorii dau însă şi astăzi uzufructului numele de *servitute personală*, pentrucă el este stabilit în favoarea persoanei uzufructuarului (2), şi Ante-proectul de revizuire a lui Laurent defineşte uzufructul: *o servitute* în virtutea căreia o persoană are dreptul de a se folosì de lucrul altuia (art. 618) (3).

Critică.

Diviziunea servituţilor în personale şi reale, admisă şi de codul Calimach (4) pe lângă că este pur doctrinară şi nu

---

Nu există indiviziune între proprietar şi uzufructuar.

sebite asupra lucrului, aşà că nu există indivizie între dânşi; de unde rezultă că nici împărţeala sau licitaţia nu poate să aibă loc. Cpr. T. Huc, IV, 164; Thiry, I, 724, p. 735; Pand. fr., v° *Usufruit*, 4; Baudry et Chauveau, 448; Laurent, VI, 324, 368 şi VII. 45; Boyer, *C. civil annoté*, art. 578, p. 201; Baudry et Wahl, *Successions*, 2157 (ed. a 2-a); Cas. fr. D. P. 89. 1. 53; Sirey, 90. 1. 497 (cu nota lui Labbé); *Pand. Périod.* 90. 1. 226; D. P. 91. 1. 74; *Pand. Périod.* 1900. 1. 296; C. Paris, *Pand. Périod.* 91. 2. 321 (cu nota lui A. Colin); Trib. Laon şi C. Amiens, D. P. 93. 2. 314.— Impărţeala nudei proprietăţi sau a uzufructului numai atunci va puteà să aibă loc când vor existà mai mulţi nuzi-proproprietari sau mai mulţi uzufructuari. T. Huc, *loco cit.*; Baudry et Chauveau, 449, 450; Pand. fr., v° *cit.*, 8 urm.

Dr. roman şi C. Calimach.

(1) „*Servitutes aut personarum sunt*, **ut usus et ususfructus**; *aut rerum, ut servitutes rusticorum prædiorum et urbanorum*“. (L. 1, Dig., *De servitutibus*, 8, 1). — „Personalnice şerbiri sunt, zice art. 624 din codul Calimach (478 C. austriac): neapărata întrebuinţare a vreunui lucru (uzul); întrebuinţarea rodurilor (uzufructul) şi locuinţa (abitaţiunea). Codul Calimach reproduce deci teoria romană, tratând despre uzufruct în titlul care se ocupă de şerbirea lucrurilor sau servituţi.

(2) Cpr. Arntz, I, 965; Laurent, VI, 323 urm.; Demolombe, X, 211, 220 urm.; Baudry et Chauveau, 430 urm.; Thiry, I, 723; Pand. fr., v° *Usufruit*, 18 urm.

(3) Merlin numeşte uzufructul o servitute *mixtă*.

C. Calimach şi dreptul străin.

(4) „Dacă dritul şerbirei lucrurilor este unit cu proprietatea unui lucru, zice art. 617 din codul Calimach (473 C. austriac), se face şerbirea pământului cuiva, iar într'alt chip, este *şerbirea personalnică*“ *(die Dienstbarkeit persönlich*, zice art. 473 din codul austriac). Vezi şi art. 624 C. Calimach (478 C. austriac), citat în nota precedentă. Codul german vorbeşte şi el de ser-

înfăţişează nicio utilitate publică, apoi mai are şi inconvenientul de a nu fi tocmai exactă, pentrucă servitutea presupune un drept relativ numai la imobile (art. 576), pe când atât uzufructul cât şi uzul pot fi stabilite şi asupra mobilelor (art. 520 şi 565).

Impărţirea materiei.

Legiuitorul împarte titlul de faţă în două capitole: capitolul I se ocupă de uzufruct, iar capit. II de uz şi abitaţiune. Cât pentru servituţile reale, ele fac obiectul titlului următor.

CAPITOLUL I

Despre uzufruct (sau folosinţă)

Noţiunea şi definiţia uzufructului.

Art. 517. — Uzufructul este dreptul de a se bucurà cineva de lucrurile ce sunt proprietatea altuia, întocmai ca însuş proprietarul lor (¹), însă cu îndatorirea de a le conservà substanţa. (Art. 479, 480, 518 urm., 524, 525, 536, 537, 544, 554, 684, 805, 844, 1243, 1429 § 1, 1750, 1824 C. civ. Art. 578 C. fr.).

Definiţie.

Uzufructul este un drept *real (jus in re)* (²), după cum o spune anume art. 803 din codul olandez (³), şi vremelnic

---

vituţi personale restrânse *(beschränckte persönliche Dienstbarkeit)* (art. 1091, 1093).

Inexactitate de text.

(¹) Aceasta este inexact, după cum vom vedeà mai la vale, pentru că uzufructuarul nu este în drept de a dispune de lucru *(jus abutendi)*, de vreme ce el trebue să păstreze substanţa spre a o restituì proprietarului, care singur are dreptul de dispoziţie (art. 480).

(²) Aceasta rezultă nu numai din definiţia pe care o dă art. 517, dar şi din art. 479. Cpr. Baudry et Chauveau, 441; Pand. fr., vº *Usufruit*, 3.

Deoseb. între uzufruct şi contractul de închiriere sau arendare.

(³) Uzufructul se deosebeşte deci, în această privinţă, de contractul de locaţiune sau de arendare, căci pe când dreptul uzufructuarului şi chiar al uzuarului este un drept real, ştim că dreptul arendaşului sau chiriaşului este, din contra, un drept personal (vezi *suprà* p. 221 urm., nota 1, unde se arată controversa). Intre uzufruct şi contractul de locaţiune se mai pot încă semnalà următoarele deosebiri: 1º uzufructul se stânge totdeauna prin moartea uzufructuarului (art. 557), pe când, din contra, locaţiunea trece ca orice alt contract, la moştenitorii chiriaşului sau arendaşului; 2º uzufructul primind casau timporal, mobiliar sau imobiliar, după cum este stabilit

---

racterul lucrului asupra căruia se exercită, este imobiliar, de câteori are de obiect un imobil, pe când dreptul chiriaşului nefiind stabilit asupra însuş lucrului închiriat este totdeauna mobiliar, chiar când ar aveà de obiect un imobil (cpr. Mourlon, I, 1501); 3° obligaţiile nudului proprietar se mărginesc a lăsà pe uzufructuar să se folosească de lucrul supus uzufructului (art. 545, 547), pe când, în contractul de locaţiune, proprietarul trebue să asigure chiriaşului folosinţa lucrului închiriat şi să-l facă să se folosească de el (art. 1411 urm.); 4° uzufructuarul ia lucrul supus uzufructului în starea în care se găseşte (art. 540), pe când chiriaşul are dreptul de a cere ca lucrul închiriat să-i fie predat în aşa stare în cât să poată fi întrebuinţat (art. 1420, 1421); 5° uzufructuarul poate să se lepede de dreptul său, pentru a se sustrage dela reparaţiile puse în sarcina lui, pe când chiriaşul nu are această facultate, pentrucă el este personal obligat; 6° chiriaşul trebue în orice caz să plătească ceva pentru a se folosì de lucrul altuia (art. 1429 § 2), pe când uzufructul poate fi constituit cu titlu gratuit; 7° uzufructuarul este obligat a da cauţiune (art. 541), pe când chiriaşul nu este supus acestei îndatoriri decât atunci când s'a obligat expres la aceasta. Atât uzufructuarul cât şi chiriaşul trebue să se folosească însă de lucru fără a-i schimbà destinaţia (art. 517 şi 1429 § 1). Cpr. Baudry et Wahl, *Louage*, I, 20 (ed. a 2-a); Guillouard, *Louage*, I, 9; Baudry et Chauveau, 441; Genty, *Tr. du droit d'usufruit*, 449, p. 428 (ed. din 1854).

Deoseb. între uzufruct comodat şi împrumutul de consumaţie.

Uzufructul se deosebeşte, de asemenea, sub mai multe raporturi, de comodat (art 1560) şi de împrumutul de consumaţie (art. 1576). Astfel: 1° uzufructul nu are un termen fix, afară de cazul unei stipulaţii contrare (art. 519, 557), pe când împrumutul, prin natura sa, este totdeauna cu termen; 2° chiar când uzufructul ar fi fost constituit cu termen, el se stânge în toate cazurile prin moartea uzufructuarului (art. 557), pe când moştenitorii împrumutatului se vor folosì de lucrul împrumutat până la expirarea termenului; 3° uzufructuarul trebue să deà cauţiune, afară de cazurile când el ar fi fost scutit de această îndatorire prin însuş titlul constitutiv sau prin lege (art. 541), pe când împrumutatul nu va da o siguranţă reală decât atunci când s'ar fi obligat formal la aceasta, etc. Cpr. Pand. fr., v° *Usufruit*, 50, 51 şi v° *Prêt*, 27 urm., 83 urm.

Deoseb. între uzufruct şi anticreză, bezman, etc.

In fine, uzufructul diferă sub mai multe raporturi de drepturile moştenitorului trimes în posesiunea bunurilor unui absent (art. 112), de anticreză (art. 1697 urm.), de bezman sau embatic (art. 1415), etc. Incât priveşte deosebirile între uzufruct şi bezman, vezi Pand. fr., v° *Empythéose*, 48 urm. şi *Usufruit*, 44; Genty, *Usufruit*, 450, p. 429; Pacifici-Mazzoni, *Istituzioni di diritto civile italiano*, III, partea II, p. 42, No. 192 (ed. a 4-a, asupra mobilelor sau imobilelor[1] de a se bucurà sau folosi de lucrul altuia *(alienis rebus)*[2], ca şi însuş proprietarul, dar nu cu aceeaş întindere, ci numai cu aceleaşi drepturi şi prerogative (art. 521, 534—537), şi sub aceleaşi sarcini pe cari

---

1907). — Incât priveşte deosebirile ce există între uzufruct şi alte drepturi reale, precum: proprietatea, superficia, servituţile prediale, etc., vezi T. Huc, IV, 173; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 47 urm.; Baudry et Chauveau, 451 urm.

Cedarea administraţiei şi veniturilor averei sale.

Actul prin care un proprietar ar cedà unui al treilea administraţia şi veniturile averei sale pentru tot timpul vieţei sale, nu poate fi considerat ca constituirea unui drept de uzufruct. (Arntz, I, 967).

Legatul fructelor unui fond.

Legatul fructelor unui fond nu este de asemenea un uzufruct, pentrucă, în asemenea caz, proprietarul însuş cultivă fondul şi remite fructele legatarului, care nu are în specie un drept real, ci un drept personal. Arntz, *loco cit.*, p. 509; Baudry et Chauveau, 442; Pand. fr., v⁰ *Usufruit*, 45; Laurent, VI, 326; Demolombe, X, 229.

(1) Se zice uneori că uzufructul este un drept *personal* în sens că el se stânge totdeauna prin moartea uzufructuarului (art. 557), chiar când a fost cedat altuia. Cpr. Baudry et Chauveau, 443; Marcadé, II, 500; Répert. Sirey, v⁰ *Usufruit*, 29.

(2) Nu se poate, deci, ca cineva să aibă uzufructul lucrului său propriu. *Nulli enim res sua servit* (L. 26 *in medio*, Dig., *De servitutibus*, 8. 2). Proprietarul percepe, ce e drept, fructele lucrului său (art. 482, 483), însă folosinţa lui nu este un drept de uzufruct, ci un atribut al dreptului de proprietate (art. 480). Vezi *infrà* explic. art. 576.

Uzufructul cauzal şi formal.

Cu toate acestea, jurisconsulţii romani şi unii jurisconsulţi vechi francezi distingeau două feluri de uzufruct: uzufructul cauzal *(causalis)*, *quia causæ suæ, id est dominio junctus est*, care era cuprins în dreptul de proprietate, şi se exercità de însuş proprietarul, *qui proprietatem comitatur* (L. 126 *in medio*, Dig., *De verb. obligationibus*, 45. 1), şi uzufructul formal *(formalis)*, care constituia un drept particular asupra lucrului altuia, şi nu se exercità de proprietar, ci de o persoană străină. Acest uzufruct, singurul de care se ocupă dreptul actual, era numit *formal*, pentrucă aveà o existenţă proprie: „*formalis dicitur, quia per se consistit et propriam formam habet.* (Vinnius, Instit., *De usufructu*, § 1). Această distincţie este inadmisibilă astăzi. V. Pacifici-Mazzoni, *op. cit.*, III, partea II, p. 42, nota 1. Cpr. Baudry et Chauveau, 436; De la Bigne, I, 1031; Thiry, I, 724, p. 734; T. Huc, IV, 164; Genty, *Tr. des droits d'usufruit, d'usage et d'habitation*, etc. No. 6, p. 6 urm.; Acollas, I, p. 698.

le are proprietarul (art. 548), cu îndatorirea însă de a conservà substanța lucrului, adecă însuș lucrul (¹).

Conflict între art. 517 și 539. Combinarea acestor două texte.

Uzufructuarul trebue deci să păstreze substanța lucrului, spre a o restitui la încetarea uzufructului (²); de unde ar păreà să rezulte că el n'ar puteà aduce nicio schimbare lucrului supus uzufructului. Acest principiu este însă contrazis prin art. 539, care dă drept uzufructuarului de a face *îmbunătățiri*, și, prin urmare, de a face oarecare schimbări lucrului supus uzufructului.

Pentru a pune în armonie aceste două principii contrazicătoare, trebue să admitem că uzufructuarul poate să

Dr. roman și C. Calimach.

(¹) „*Usufructus est jus alienis rebus utendi, fruendi,* **salva rerum substantia**“ (Instit., Pr., *De usufructu*, II, 4 și L. 1, Dig., *De usufructu*, 7, 1). „Intrebuințarea rodurilor, zice art. 660 din codul Calimach (509 C. austriac), este un drit de a luà cineva rodurile de pe un lucru strein, fără nicio îngrădire, *cu îndatorire însă de a păstrà nevătămată ființa lucrului*“.

Controversa la care au dat loc, la Romani, cuvintele salva rerum substantia.

O discuție fără interes practic s'a ivit între jurisconsulți cu privire la sensul ce trebue a se da cuvintelor din dreptul roman: *salva rerum substantia*. După toate probabilitățile, ideea lui Justinian este că uzufructul se stânge prin perderea lucrului. Aceasta este interpretarea dată de Teofil, Vinnius, etc. Cpr. Ducaurroy, *Institutes nouvellement expliquées*, I, No. 430, p. 335 urm. (ed. a 5-a, 1836); Girard, *Manuel élément. de dr. romain*, p. 362, nota 3 (ed. a 4-a); Accarias, *Pr. de dr. romain*, I, No. 274, p. 694 (ed. a 4-a). — Vezi însă Maynz, *Cours de droit romain*, I, § 126, p 809 (ed. a 5-a); Ortolan, *Explic. hist. des Instituts de Justinien*, II, 473, p. 337, 338 (ed. a 7-a); Genty, *Tr. des drois d'usufruit, d'usage et d'habitation, d'après le droit romain* (Paris, 1854), No. 7, p. 7 urm. Acest din urmă autor arată că interpretarea dată de Teofil nu trecuse în Basilicale. In dreptul nostru, ca și în acel francez, cuvintele: cu îndatorirea *de a păstrà substanța lucrului*, însemnează că uzufructuarul este obligat a păstrà lucrul supus uzufructului sau forma lui substanțială, ceeace erà și ideea lui Pothier. Cpr. Girard, *op.* și *loco cit.* Vezi asupra sensului acestor cuvinte în dreptul actual, Pand. fr., v° *Usufruit*, 22 urm.

Quasi-uzufruct. Art. 526.

(²) La lucrurile consumptibile *(quæ ipso usu consummuntur vel minuuntur)*, precum: grâne, băuturi, etc., uzufructuarul poate, prin excepție, să desființeze substanța lor (art. 526). Cpr. Baudry et Chauveau, 440; Pand. fr., v° *cit.*, 26, 27; Proudhon, *Usufruit*, I, 119; p. 138; T. Huc, IV, 162; Duranton, IV, 474. Vezi *infrà* explic. art. 526, p. 430 urm.

facă schimbările și îmbunătățirile cari n'ar denatură lucrul și n'ar schimbà forma lui primitivă (1).

Zugrăvirea păreților, îmbrăcarea lor cu tapete, etc.

Astfel, el ar puteà, după părerea tuturor, să facă modificările cari, fără a atinge forma lucrului, ar tinde numai a-l îmbunătăți și a-i mări valoarea (2), de exemplu: să zugrăvească păreții imobilului supus uzufructului, să-i îmbrace cu tapete, să așeze parchete, etc. (3).

Schimbarea ferestrelor unei case.

El n'ar puteà însă, în principiu, fără consimțământul nudului proprietar, să schimbe configurația externă a casei supusă uzufructului, nici distribuția interioară a apartamentelor (4). Astfel, el n'ar puteà, să mărească sau să micșoreze ferestrele imobilului, fie că pentru aceasta ar trebuì să se atingă de păreții cei groși, fie că stăpânul casei, pentru un motiv sau altul, ar preferà să aibă ferestre mari sau mici (5).

Dărâmarea unei clădiri.

A fortiorì, el n'ar puteà să dărâme o clădire, *neque villam diruere*, sau să tae copacii roditori, etc. (6). El n'ar

---

C. Calimach. Art. 1511.

(1) Vezi art. 1511 din codul Calimach (1129 C. austriac), după care proprietarul ființei lucrului are în deosebi dritul să împedice pe proprietarul folosinței, nu numai ca să nu se scadă lucrul folosirei, dar și ca să nu facă alte prefaceri prin care să poată desființà sau a se îngreuea întrebuințarea dritului său.

(2) Aubry et Rau, II, 231, p. 701; De la Bigne, I, 1031; Demolombe, X, 452 urm.; Proudhon, *Tr. de l'usufruit*, II, 1111 și III, 1432 (ed. din 1836).

(3) Demolombe, X, 452; Mourlon, I, 1503; Pand. fr., v° *Usufruit*, 1186. — *„Sed si ædium ususfructus legatus sit. . . colores et picturas, et sigilla, et si quid ad domus ornatum . . .“* (L. 13 § 7, Dig., *De usufructu*, 7. 1). Vezi și L. 7 § 3, Dig., *loco cit.*, care dă drept uzufructuarului de a face reparații *voluptatis causa, ut tectoria et pavimenta, et similia alia*, însă fără a mărì sau micșorà clădirea supusă uzufructului: *neque autem ampliare, nec utile detrahere posse.*

(4) Pothier, *Tr. du douaire*, VI, 214; Pand. fr., v° *Usufruit*, 1178; Demolombe, X, 448. Cpr. L. 15 § 7, Dig., *De usufructu*, 7. 1.

(5) Pothier, *Tr. du douaire*, VI, 217; Proudhon, *op. cit.*, II, 1113; Domolombe, X, 442 urm.; Aubry et Rau, II, § 231, p. 700; Pand. fr., v° *Usufruit*, 1171. — Vezi însă Laurent, VI, 481 urm.; Baudry et Chauveau, 439. Cpr. L. 13 § 7, Dig., *De usufructu*, 7. 1. — *A fortiorì*, deci, uzufructuarul n'ar puteà să astupe ferestrele existente, aceasta putând în unele cazuri să aducă prescripția unor servituți de vedere. Pand. fr., v° *cit.*, 1172.

(6) Cpr. Salviat, *Tr. de l'usufruit*, I, p. 154. *„Fructuarius causam proprietatis deteriorem facere non debet“*. (L. 13 § 4, Dig., *De usufructu*, 7. 1). Vezi și art. 1037 din codul german,

puteà, de asemenea, să așeze un uluc sau un conduct de apă care să strice păreții ([1]), etc.

Transformarea unei vii într'un pământ de arătură.

Tot astfel el n'ar puteà, cel puțin după unii, să transforme o vie sau o livadă într'un pământ de arătură, sau *vice-versă*, aceasta ne mai însemnând a se folosì, ci a abuzà de folosința sa (art. 558) ([2]).

Facerea de construcții.

Uzufructuarul ar puteà însă, după părerea tuturor, să facă construcțiile necesare la folosința sa, precum: hambare, coșare, etc., și *a fortiori*, deci, să sfârșească construcțiile începute de alții în acest scop ([3]).

Clădirea unei uzini

El ar puteà chiar să clădească o uzină pe fondul supus uzufructului, dacă aceasta ar fi mijlocul de a trage foloase mai mari din produsul fondului ([4]). Asupra acestor puncte nu există discuții.

---

care dispune că uzufructuarul nu este în drept a transformà lucrul, nici a-i modificà în mod simțitor substanța (*die Sache umzugestalten oder wesentlich verändern*).

([1]) Cpr. Salviat, *op. cit.*, I, p. 155. „*Usufructuarius novum rivum parietibus non potest imponere*". (L. 61, Dig., *loco cit.*).

([2]) Cpr. Marcadé, II, 460 *in fine*; Mourlon, I, 1498, 1503; Aubry et Rau, *loco cit.*; Proudhon, III, 1472; Thiry, I, 724, p. 734; Demolombe, X, 225.—Vezi însă Pand. fr., v° *cit.*, 1197; Baudry et Chauveau, 439 și 624; Laurent, VI, 481 urm.; C. Orléans, Sirey, 48. 2. 281; D. P. 48. 2. 107.—Curtea de casație din Franța a decis, de asemenea, că uzufructuarul poate schimbà destinația imobilului supus uzufructului, de câteori modul primitiv de exploatare a devenit cu neputință. Cas. fr. D. P. 45. 1. 214; Sirey, 45. 1. 606.—In orice caz, se admite în genere că judecătorii fondului, apreciatori suverani ai faptelor, vor decide după împrejurări, *ex aequo et bono*, dacă cutare sau cutare transformare făcută de uzufructuar întrece sau nu limitele folosinței sale, precum și dacă ea aduce sau nu o pagubă proprietarului. Cpr. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 700, nota 2; Baudry et Chauveau, 439 și 562; Demolombe, X, 454; De la Bigne, I, 1031.

([3]) Demolombe, X, 455; T. Huc, IV, 204; Laurent, VI, 485; Pand. fr., v° *cit.*, 1189; Salviat, *Tr. de l'usufruit*, I, p. 154 (ed. din 1817); Malville, *Analyse du C. civil*, p. 64 (ed. din 1822). Cpr. L. 73, Dig., *De usufructu*, 7. 1 și L. 13 § 6 *in fine*, Dig., *loco cit.*, unde se zice: „*Sed nec aedificium quidem positurum in fundo, nisi quod ad fructum percipiendum necessarium sit*".

([4]) Demolombe, X, 456; Laurent, VI, 485; Salviat, *op. cit.*, I, p. 155; Maleville, *op. cit.*, II, p. 64; Proudhon, *op. cit.*, III, 1144, p. 9 urm.; Pand. fr.; v° *cit.*, 1191.

Dreptul proprietarului de a se opune la facerea construcţiilor de către uzufructuar. Controversă.

Unde însă chestiunea devine îndoelnică este asupra punctului de a se ştì dacă proprietarul are sau nu dreptul de a se opune, în timpul uzufructului, la facerea din partea uzufructuarului a unor clădiri a căror existenţă el (proprietarul) n'ar socoti-o necesară la exerciţiul dreptului de folosinţă. Chestiunea este controversată, însă părerea cea mai juridică este, de bună samă, acea care pune în principiu că uzufructuarul poate, în cursul folosinţei sale, să facă construcţiile şi plantaţiile cari n'ar schimbà forma lucrului, şi că proprietarul nu are nicio acţiune în contra uzufructuarului, în tot timpul uzufructului, pentrucă a clădì pe un fond nu însemnează a abuzà de acest fond. (Laurent, VI, 485).

Termin. unei clădiri începute.

Astfel, uzufructuarul ar puteà să termine clădirea care ar fi fost începută numai de către proprietar [1].

Dărâmarea unei clădiri.

El ar puteà să dărâme, în timpul uzufructului, clădirile făcute de dânsul, pentrucă el având dreptul de a clădì în interesul folosinţei sale, trebue să aibă şi dreptul de a dărâmà clădirile făcute de dânsul, de câteori înţălege să-şi schimbe modul său de folosinţă [2].

Uzufructuarul va aveà de asemenea dreptul, la finele uzufructului, de a dărâmà toate clădirile, sau construcţiile făcute de dânsul spre a-şi luà materialul şi a restituì proprietarului lucrul în starea în care l-a primit, căci, după unii, nici art. 494, nici art. 539 § 2 n'ar fi aplicabile în specie [3].

---

[1] Cpr. Demolombe, X, 445. — *Contrà:* L. 61, Dig., *De usufructu,* 7. 1: *„Aedificium inchoatum, fructuarium consummare non posse placet, etiamsi eo loco aliter uti non possit“.*

[2] Laurent, VI, 485. — *Contrà:* Proudhon, *op. cit.*, II, 1128, după care uzufructuarul n'ar fi în drept să dărâme clădirile făcute de dânsul, pentrucă aceste clădiri incorporându-se pământului ar fi devenit accesoriile lui. *„Sed si quid inaedificaverit, postèa eum neque tollere hoc, neque refigere posse“*. (L. 15, Pr., Dig., *De usufructu*, 7. 1).

[3] Laurent, VI, 486 urm. — *Contrà:* Toullier, D. II, partea I, 427; Proudhon, *op. cit.*, III, 1437, 1441; Ducaurroy, II, 190, 192; De la Bigne, I, 1076, p. 956; Baudry et Chauveau, 563 *in fine*, 573; Thiry, I, 739; Arntz, I, 992; Salviat, *op. cit.*, I, p. 151; Massé-Vergé, II, § 297, p. 111, nota 10; C. Bucureşti, *Dreptul* din 1883, No. 44 (motive, p. 363); Cas. fr. C. Besançon şi Toulouse, Sirey, 86. 1. 113; D. P. 86. 1. 361; D. P. 88. 2. 222; Sirey, 89. 2. 62; D. P. 91.

Păstrarea de către proprietar a construcţiilor făcute de uzufructuar.

Proprietarul nu va puteà, deci, să păstreze pentru dânsul construcţiile făcute de către uzufructuar, decât printr'o comună înţălegere. In asemenea caz, despăgubirea la care va aveà drept uzufructuarul se va determinà prin convenţia părţilor (¹).

Plantaţii.

Aceleaşi principii sunt aplicabile şi plantaţiilor făcute de către uzufructuar (²).

Raporturile dintre proprietar şi terţiile persoanale.

In orice caz, şi oricare ar fi părerea ce s'ar admite asupra acestei grave chestiuni, s'a observat, cu drept cuvânt, că art. 539 § 2 cârmueşte numai raporturile dintre nudul proprietar şi uzufructuar, nu însă şi acele dintre proprietar şi terţiile persoane.

---

2. 332; C. Montpellier, Sirey. 1907. 2. 138. După aceste din urmă autorităţi, construcţiile făcute de uzufructuar ar rămâneà proprietarului, fără ca acel dintâiu să aibă drept la vreo despăgubire şi fără ca el să le poată dărâmà (art. 539), pentrucă le-ar fi făcut cu scopul de a gratificà pe proprietar: *donasse videtur*. Deşi această părere erà admisă atât în vechiul drept francez (cpr. Pothier, *Tr. du douaire*, VI, 276) cât şi la Romani (L. 15, Pr., Dig., *De usufructu*, 7. 1 şi L. 7 § 12, Dig., *De adquirendo rerum dominio*, 41. 1), totuş ea este inadmisibilă în dreptul actual, pentrucă construcţiile nu sunt adevărate *îmbunătăţiri* în sensul art. 539. Vezi însă art. 1777, unde expresia *amelioraţiuni (îmbunătăţiri)* se referă şi la construcţii. — După o altă părere se susţine că se va aplicà în specie art. 494, relativ la posesorul de rea credinţă. După acest sistem, proprietarul ar puteà cere ridicarea construcţiilor făcute de uzufructuar, el neputând să le păstreze pentru dânsul, decât plătind uzufructuarului valoarea materialului şi preţul muncei. Vezi în acest sens, Planiol, I. 2870; Marcadé, II. 431; Demolombe, IX, 695, 696; Duvergier asupra lui Toullier, II, partea I. 427, nota a; Aubry et Rau, II, § 204, p. 399 urm., nota 23 şi § 235, p. 737; Grivel, *Revue pratique*, t. 41, anul 1876, p. 335 urm.; Cas. belg., Sirey, 87. 4. 29. Acest sistem ni s'a părut însă şi el inadmisibil, pentrucă uzufructuarul nu este un posesor de rea credinţă. Vezi *suprà* p. 354. Cpr. asupra acestei controverse, T. Huc, IV. 203; Pand. fr., v° *Usufruit*, 1915 urm.; Répert. Sirey, v° *Usufruit*, 918 urm.; Dalloz: *Nouv. C. civ. annoté*, I, art. 599, No. 52 urm.

(¹) Laurent, VI, 487, 490; T. Huc, IV, 204 *in fine*, p. 257.

(²) Laurent VI, 491. — *Contrà:* Répert. Sirey v° *Usufruit*, 924; Aubry et Rau, II, § 204, p. 402, nota 24, după care uzufructuarul n'ar puteà să ridice plantaţiile făcute de dânsul, nici să pretindă vre-o despăgubire pentru ele. Cu alte cuvinte, plantaţiile ar fi nişte adevărate îmbunătăţiri în sensul art. 539 § 2.

Astfel, bărbatul unei femei uzufructuare, care ar fi făcut construcţii pe fondul supus uzufructului, fiind un terţiu faţă de nudul proprietar, va puteà să invoace art. 494 (1).

Drepturile ce cuprinde dreptul de folosinţă.

Este de prisos să reamintim că dreptul de a se folosì sau *bucurà* de lucrul altuia (art. 517), cuprinde atât dreptul de a întrebuinţà lucrul *(jus utendi)*, cât şi de a percepe fructele *(jus fruendi)*. Dreptul de folosinţă implică, după cum vom vedeà mai la vale, şi dreptul de administraţie.

Drepturile ce are nudul proprietar.

Acela în favoarea căruia un drept de uzufruct s'a deschis, se numeşte *uzufructuar (fructuarius* sau *usufructuarius)*, întrebuinţător al rodurilor după art. 664 din codul Calimach (513 C. austriac), iar proprietarul în detrimentul căruia proprietatea a fost desmembrată, se numeşte *nudul proprietar* (art. 805 C. civ.), *proprietarul fiinţei* după codul Calimach, pentrucă el are proprietatea nudă sau goală, adecă: fără fructe. Acest nud proprietar nu are drept decât la productele extraordinare ale lucrului, adecă: la acele produse cari nu se consideră ca fructe. El poate să înstrăineze bunurile ce-i aparţin în nudă proprietate, şi să le ipoteceze, dacă este vorba de imobile, fără ca dreptul real al uzufructuarului să fie jignit întru ceva prin aceasta (art. 561). Dacă uzufructuarul este creditorul nudului proprietar, el poate să se îndestuleze, urmărind nuda proprietate a bunurilor asupra cărora el are dreptul de uzufruct (art. 1718) (2).

Modurile de constituire ale uzufructului.

Art. 518. — Uzufructul se stabileşte prin lege, sau prin voinţa omului. (Art. 285, 338 urm., 517, 519, 565, 684, 805, 824, 844, 1846, 1890, 1895 urm., 1243 C. civ. Art. 579 C. fr.).

Uzufruct legal.

Uzufructul se stabileşte prin lege, şi în asemenea caz, se numeşte legal (3). Casurile de uzufruct legal sunt acele prevăzute de art. 285, 338—341 şi 684 (4).

---

(1) C. Dijon, D. P. 91. 2. 332; T. Huc. IV, 204, *in fine*, p. 257; Répert. Sirey, v⁰ *cit.*, 925.

(2) C. Bourges, *Pand. Périod.* 93. 2. 90; D. P. 94. 2. 582

(3) Incât priveşte deosebirile ce există între uzufructul legal şi acel ordinar, cu privire la necesibilitatea şi nesezisabilitatea lui, vezi Pand. fr., vo *Usufruit*, 79 urm. şi autorii citaţi acolo. Vezi şi t. II a Coment. noastre. p. 516 urm. (ed. a 2-a).

(4) Bărbatul, în timpul căsătoriei, este un adevărat uzufructuar

Voința proprietarului.

Uzufructul se mai stabilește încă: prin voința proprietarului, adecă: prin testament (cpr. art. 805), sau prin acte între vii.

Acte între vii.

Constituirea uzufructului prin acte între vii se poate face sau cu titlu gratuit (art. 550—552), adecă: printr'o donațiune[1], sau cu titlu oneros, adecă: prin vânzare, tran-

---

al averei dotale a femeei sale (art. 1242 urm.), deși legea n'o spune anume (argument din art. 1243, care supune pe bărbat, în privința dotei, la toate obligațiile unui uzufructuar). Cpr. Laurent, VI, 332 și XXIII, 479 urm. Vezi și t. VIII a Coment. noastre, p. 222 urm. In asemenea caz, uzufructul derivă însă mai mult din voința părților decât din lege, pentrucă părțile sunt libere de a-și alege regimul matrimonial ce ar crede de cuviință. Cpr. Marcadé, II, 462; Duvergier asupra lui Toullier, II, partea I, 392, nota *a;* Thiry, I, 725.— Incât privește deosebirile între uzufructul ordinar și folosința bărbatului Vezi t. VIII a Coment. noastre, p. 224 urm., nota 5.

Art. 112.

Cât pentru art. 112, nu mai încape îndoială, cu toată părerea contrară a lui Zachariæ și a lui Proudhon, că el nu conferă un drept de uzufruct legal acelora cari au dobândit punerea în posesie provizorie a bunurilor unui absent, căci *însăș* legea îi numește administratorii acestei averi (art. 110, 113). Cpr. Demolombe, X, 237; Pand. fr., v° *Usufruit*, 61. Vezi în t. I (ed. a 2-a) explic. art. 112, p. 505 urm.

Cazurile în care constituirea uzufructului este un act solemn.

(1) Uzufructul constituit printr'o donațiune sau printr'o convenție matrimonială, este un act *solemn*. Uzufructul nu va avea deci ființă decât dacă s'au observat formele necesare pentru existența donațiunilor sau a convențiilor matrimoniale. Uzufructul constituit prin testament nu va fi de asemenea valid, decât dacă s'au observat formele prescrise pentru existența testamentelor. Cpr. Laurent, VI, 339 urm.

Uzufructul constituit prin vânzare, schimb, tranzacție, etc.

Cât pentru uzufructul constituit prin vânzare, schimb, tranzacție, etc., el va avea loc îndată ce părțile au consimțit (art. 971, 1295). Uzufructul va putea deci fi dovedit, în acest din urmă caz, prin martori sau presumpții, dacă există un început de probă scrisă (art. 1197). Cpr. Laurent, IV, 340, 364; Pand. fr., v° *Usufruit*, 173 urm.; Répert. Sirey, *cod.* v°, 102; T. Huc, IV, 169, p. 217.

Termeni nesacramentali.

Nu este nevoe, pentru ca să existe uzufruct, ca părțile să întrebuințeze în convențiile lor cuvintele uzufruct sau folosință, căci în legislația actuală nu există termeni sacramentali ca la Romani. Uzufructul va avea, deci, ființă de câteori va rezultà din voința părților că ele au înțăles a stabili un drept de folosință cu titlu de drept real și de desmembrare a proprietății. Laurent, VI, 341. Cpr. Trib. Ilfov, *Cr. judiciar* din 1907, No. 73.

zacţie, schimb, etc.: *testamento et sine testamento, pactionibus*.

Transcrierea uzufructului.

Uzufructul va avea fiinţă între părţi din momentul încheierei convenţiei şi prin simplul efect al acestei convenţii, chiar dacă tradiţia lucrului supus uzufructului n'a avut încă loc (art. 971, 1295). — Incât priveşte însă uzufructul constituit asupra unui imobil prin acte între vii: donaţiune, convenţie matrimonială, vânzare, etc., el nu va fi opozabil celor de al treilea decât numai în urma transcrierei ce se va face în registrele respective ale tribunalului situaţiunei imobilului (art. 722 Pr. civ.). Baudry et Chauveau, 462; Laurent, VI, 346 urm.; Thiry, I, 725; v° Pand. fr., v° *Usufruit*, 176; Répert. Sirey, *eod.* v°, 100; Verdier, *Transcription*, I. 228 urm.; Flandin, *Idem*, I, 428 urm.; Cas. rom. Bult. 1894, p. 1201.

Vânzarea cu rezerva de uzufruct.

Uzufructul ce vânzătorul sau dăruitorul şi-ar rezervà asupra imobilului vândut sau dăruit n'ar fi însă supus unei transcrieri speciale, transcrierea vânzărei sau donaţiunei fiind suficientă, căci, în specie, nu există două acte, ci unul singur care constată două fapte juridice: vânzarea sau donaţiunea şi rezerva de uzufruct. Aubry et Rau, II, § 228 p. 668, *ad notam*; Laurent, VI, 351; Flandin, *Transcription*, I, 432, p. 308 (ed. din 1861).

Cazul când vânzarea nu face menţiune de rezerva uzufructului Controversă.

Dar dacă, din întâmplare, actul transcris în registre nu face menţiune despre rezerva de uzufruct, uzufructul nu va fi opozabil celor de al treilea, rămânând uzufructuarului dreptul de a cere daune dela grefierul tribunalului, care n'ar fi îngrijit ca transcrierea actului să se facă în toată cuprinderea lui. Laurent, *loco cit.*; Le Senne, *Transcription*, 23; Flandin, *op.* şi *loco suprà cit.* — *Contrà:* Aubry et Rau, *loco cit.*; Verdier, *Transcription*, I, 236, p. 405 urm. (ed. din 1865).

Cazul când actul de vânzare nu cuprinde rezerva de uzufruct.

In orice caz, este necontestat că dacă rezerva dreptului de uzufruct nu este cuprinsă în actul de vânzare, ci a fost stipulată printr'un act posterior, al doilea act va trebui neapărat să fie transcris, fiindcă el constitue o strămutare de proprietate independentă de acea dintâi. Verdier, *op. cit.*, I, 236 *in fine*, p. 406; Flandin, *op. cit.*, I, 434, p. 508.

Uz, servitute, etc.

Aceleaşi principii se aplică constituirei unui drept de uz sau de servitute. Vezi autorii *suprà* citaţi.

Transcrierea uzufructului constituit prin testament. Controversă.

Chestiunea este însă de a se şti dacă şi uzufructul constituit prin testament este supus transcrierei? Atât în Franţa cât şi în Belgia, răspunsul nu poate fi decât negativ, pentrucă atât legea belgiană din 1851 cât şi legea franceză din 1855 nu supune transcrierei decât actele între vii translative de proprietate imobiliară sau de drepturi reale susceptibile de ipotecă. La noi, chestiunea este îndoelnică, din cauză că legea noastră nu supune transcrierei numai *actele între vii, ci toate actele de înstrăinare a proprietăţilor imobiliare, translative de proprietate sau de drepturi reale ce se pot ipotecà* (art. 722 Pr.

et stipulationibus. (L. 3. Dig., *De usufructu*, 7. 1 și Instit., *De usufructu*, 2. 4, § 1).

Constatarea judecătorilor de fond. Pentru constituirea dreptului de uzufruct, constatarea judecătorilor fondului că intenția părților a fost să constitue un drept de uzufruct, este decizivă, afară dacă însuș coprinsul actului ar contrazice în mod formal această interpretare, sau dacă judecătorii fondului au considerat în mod eronat elementele constitutive pentru determinarea naturei dreptului[1].

Capacitatea părților. Acel care constitue uzufructul trebue să fie capabil de a înstrăinà, iar acela în favoarea căruia asemenea drept este constituit, trebue să fie capabil de a primi[2].

---

civ., 1801 C. civ.) Cpr. Mourlon, *Transcription*, I, 3 (ed. din 1862). Cu toate acestea, jurisprudența noastră se pronunță în contra transcrierei legatelor. Vezi C. București, *Dreptul* din 1881, No. 48; Cas. rom. Bult. 1904, p. 1578; *Cr. judiciar* din 1904, No. 82 (cu observ. noastră în sens contrar) și *Dreptul* din 1905, No. 6; Al. Degré. *Dreptul* din 1875, No. 30, p. 239.

Netranscrierea uzufructului legal. Cât pentru uzufructul legal, el nu este supus transcrierei, pentrucă leginitorul nostru nu supune transcrierei achizițiile dobândite în virtutea legei. V. t. II al Coment. noastre, p. 519. Cpr. Flandin, *Transcription*, I, 352; Laurent, VI, 343; Pand. fr., v° *Usufruit*, 177. — **Art. 285 C. civ. și 722 § 7 Pr. civ.** O singură excepție s'a adus acestui principiu în privința drepturilor dobândite de copii, în materie de divorț prin consimțământ mutual, în baza art. 285 C. civ. (art. 722 Pr. civ. § 7). Vezi tomul II citat al Coment. noastre, p. 203 și 519.

[1] Cas. rom. Bult. 1901, p. 854. — S'a decis că donațiunea unei sume fixe de bani, ce are a se prelua numai din venitul anual a unei moșii, sub condiția de a nu puteà fi urmărită, și cu dreptul pentru donatar de a exercità, în virtutea acestui drept real constituit și concedat prin actul de danie, drepturile politice, constitue un uzufruct, iar nu o rentă viageră. C. București, *Cr. judiciar* din 1902, No. 18, p. 158. — *Contrà*: Aceeaș Curte, *Cr. judiciar*, *loco cit.*, p. 159. Interesul chestiunei consista în specie în existența în act a unei clauze de inalienabilitate. Dacă actul erà o rentă viageră, clauza de inalienabilitate erà perfect validă (art. 1650), pe când ea erà din contra nulă și anulà convenția, dacă erà o donațiune (art. 1008). — In orice caz, îndatorirea luată de o persoană printr'un act de donație de a servì unei alte persoane o sumă fixă anuală, plătibilă la epoca încasărei arendei, constitue o rentă, iar nu un uzufruct, altele fiind elementele juridice ale convenției de rentă, și altele ale uzufructului. C. București, *Dreptul* din 1902, No. 10.

[2] Laurent, VI, 335, 336; Demolombe, X, 242; Pand. fr., v° *cit.*, 164 urm.; Baudry et Chauveau, 461; Répert. Sirey, v°

Incapacitatea străinilor în privința fondurilor rurale. Art. 7 Constit.

Astfel străinii, cari sunt incapabili *de a dobândì* fonduri rurale în România (art. 7 Const.), sunt incapabili de a dobândì şi uzufructul asupra unui fond rural, fiindcă uzufructul este o desmembrare a proprietăţei (1). Străinii pot însă luà fondurile rurale în arendă, drept care le fusese altă dată interzis prin Regulamentul organic al Moldovei (2).

Stabilirea uzufructului prin prescripţie. Controversă.

Uzufructul poate, in fine, fi stabilit prin prescripţie, dacă presupunem că a fost dobândit *a non domino*, după cum o spun anume unele legiuiri străine (3), deşi legea de astă dată n'o spune în mod expres, după cum o spune în

---

Usufruit. 88 urm. — Incât priveşte uzufructul constituit în favoarea unei persoane morale, vezi *infrà* explic. art. 559.

Uzufructul constituit în favoarea mai multor persoane.

Incât priveşte persoanele fizice, uzufructul poate fi constituit în favoarea mai multor persoane şi în mod succesiv, adecă: sub condiţia ca uzufructul să treacă dela una la alta; insă, în asemenea caz, toate persoanele în folosul cărora aceste uzufructuri au fost constituite cată să existe sau cel puţin să fie concepute în momentul constituirei lor (art. 808), fie că această constituire s'a făcut cu titlu oneros sau cu titlu gratuit. Cpr. Demolombe, X, 246 urm.; Laurent, VI, 354; Baudry et Chauveau, 445; Répert. Sirey, v° *Usufruit,* 92 urm.; Aubry et Rau, II, § 228, p. 665, text şi nota 1. Vezi şi Ricci, *Corso di diritto civile,* II, 125 urm., p. 173 urm. (ed. din 1907). Art. 805 din codul olandez este expres în această privinţă.

In fine, uzufructul poate fi stabilit de odată şi în acelaş timp în favoarea mai multor persoane (cpr. art. 1643). Demolombe, X, 250. Cpr. L. 5, Dig., *De usufructu,* 7. 1.

(1) Cpr. C. Galaţi, *Dreptul* din 1897, No. 29, p. 227.

L. din 1908 contra trusturilor arendăşeşti.

(2) Vezi t. I a Coment. noastre, p. 331, text şi nota 2 (ed. a 2-a). — Străinii, şi chiar Românii, nu mai pot însă astăzi, în urma legei contra trusturilor arendăşeşti din 1908, să ia în arendă sau să exploateze ca arendaşi mai mult de o moşie, oricare ar fi întinderea ei, sau cel mult două moşii a căror întindere împreună să nu fie mai mare de 4000 hectare (art. 1). — Orice contract care ar trece peste această mărginire, este în întregime nul şi de nul efect, nulitatea fiind de ordine publică şi putând fi invocată şi de ministerul public (art. 2 din citata lege). — Contravenienţii sunt aspru pedepsiţi, fără admitere de circumstanţe uşurătoare (art. 3), iar contra-înscrisurile nu fac nicio dovadă în justiţie in asemenea materie (art. 2). — Contractele de arendare cu dată certă existente la punerea în aplicare a acestei legi sunt însă respectate până la 23 April 1912 (art. 4). — Acţiunile pentru anularea actelor şi contractelor contrare acestei legi se judecă după regulele cuprinse în legea proprietarilor din 1903 (art. 7).

(3) Cpr. art. 766 § ultim. C. chilian din 14 Decembrie 1855.

privința servituților (art. 623), căci dacă prescripția este un mod de a dobândì proprietatea (art. 645 și 1837), ea trebue să poată servì și la dobândirea uzufructului, care este o desmembrare a proprietății. Astfel dar, uzufructul unui imobil se va puteà dobândì prin prescriptia de 10 sau 20 de ani, dacă există titlu just *(justa causa)* și bună credință (art. 1895 urm.), sau prin prescripția de 30 ani în caz contrar (1). (Cpr. art. 628 C. Calimach, 480 C. austriac).

Prescripția instantanee. Art. 1909.

In privința mobilelor corporale, uzufructul se dobândește prin prescripția instantanee, în baza art. 1909. Deci, dacă un *non dominus* mi-a concedat un uzufruct asupra unor lucruri mișcătoare, și am fost în posesie de bună credință, am dobândit dreptul de uzufruct asupra acestor lucruri (2).

Hotărîre judecătorească. Controversă.

Uzufructul nu mai poate însă să fie constituit astăzi prin autoritatea judecătorului *(officio judicis)* sau prin hotărîre judecătorească *(per adjudecationem)*, după cum se exprimă art. 628 din codul Calimach (480 C. austriac), căci judecătorii nu mai sunt astăzi în drept a desmembrà proprietatea, în lipsa unui text expres de lege (3).

---

(1) Marcadé, II, 463; Arntz, I, 971; Thiry, I, 726; Laurent, VI, 338; Demolombe, X, 241; Demante, II, 418 *bis* IV și V; Mourlon, I, 1506; Ducaurroy, II, 157; Aubry et Rau, II, § 227, p. 663, text și nota 1; Toullier, D. II, partea I, 393; Proudhon, *Usufruit*, II, 751 urm.; Troplong, *Prescription*, II, 855; Guillouard, *Prescription*, I, 438 și 540; Baudry et Tissier, *Idem*, 125 și 653; Le Roux de Bretagne, *Idem*, II, 774, 853; Pacifici-Mazzoni, *op. cit.*, III, partea II, 193, p. 44; Ricci, *op. cit.*, II, 131 *bis*; Vazeille, *Prescription*, I, 131, 361 și II, 523 (ed. din 1832); Duranton, IV, 502 și XXI, 353; Pand. fr., v° *Usufruit*, 199 urm.; Répert. Sirey, *cod.* v°. 82 urm.; Surville, *Eléments d'un cours de droit civil*, I, p. 367; Glasson, *Revue pratique*, t. 35, p. 425 urm.; T. Huc, IV, 169; Planiol, I, 2751.— *Contrà:* Salviat, *Tr. de l'usufruit*, II, p. 54, No. 9 (ed. din 1816).

Dr. roman

La Romani, în dreptul vechiu, dobândirea uzufructului nu puteà să rezulte din uzucapiune: „*Usufructus usucapi non potest*". (L. 44 § 5, Dig., *De usurpationibus et usucapionibus*, 41, 3). Vezi și L. 10 § 1, Dig., *loco cit.* Justinian a întins însă acest mod de achiziție și la uzufruct (L. 12 *in fine*, Cod, *De præscriptione longi temporis decem vel vigenti annorum*, 7, 33).

(2) Thiry, I, 726 *in fine;* Pand. fr., v° *Usufruit*, 201; Répert. Sirey, *cod.* v°. 86; Baudry et Chauveau, 458; Demolombe, X, 241 *in fine;* Laurent, VI, 338 și VII, 61.

(3) Thiry, I, 725 *in fine;* T. Huc, IV, 169; Arntz, I, 970; Lau-

Conv. părților.

Acest mod de împărțeală nefiind însă contrar ordinei publice, nimic n'ar oprì pe părți, într'o împărțeală de bună voe, de a luà unul uzufructul, iar celalt nuda proprietate (¹).

Modalitățile uzufructului.

Art. 519. — Uzufructul se poate stabilì sau pur, sau cu termen, sau cu condițiune. (Art. 338, 524, 544, 557, 560, 565, 899, 1004 urm., 1017, 1019, 1022 urm., 1295 C. civ. Art. 580 C. fr.).

Modalitățile uzufructului sunt acele ale proprietății în genere.

Modalitățile uzufructului sunt acele ale proprietății în genere. Constituirea uzufructului fiind, în adevăr, o consecință a dreptului de înstrăinare ce are proprietarul, este ușor de înțăles că uzufructul, care rezultă din voința proprietarului poate fi constituit cu toate modificările pe care acest din urmă le-ar crede de cuviință. Astfel, uzufructul poate fi constituit cu sarcini sau fără sarcini, pur și simplu, adecă: fără nicio condiție și fără niciun termen.

Uzufructul pur și simplu constituit prin acte între vii.

Dacă un uzufruct pur și simplu a fost constituit prin acte între vii, uzufructuarul cumpărător sau donatar câștigă dreptul la fructe din momentul ce donațiunea sau vânzarea a devenit perfectă. (Cpr. art. 524, 544). Aceasta nu este

---

rent, VI, 337; Demolombe, X, 232 și XV, 659; Marcadé, II, 464; Ducaurroy, II, 156: Toullier-Duvergier, II, partea I, 391; Duranton, IV, 489; Demante, II, 418 *bis* III: Mourlon, I, 1507; Massé-Vergé, II, § 304, p. 123, nota 3: Aubry et Rau, II, § 227 *ab initio*, p. 664; Pand. fr., v⁰ *Usufruit*, 57; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 69; Baudry et Chauveau, 459: Baudry et Wahl, *Successions*, III, 2475 (ed. a 2-a). — *Contrà:* Salviat, *op. cit.*, I, p. 17 urm., No. 6: Maleville, *Analyse raisonnée du C. civil*, II, p. 51 (ed. din 1822): Zachariæ (ed. Massé-Vergé), II, § 304, p. 123, text, și *Handbuch des französischen civilrechts*, II, § 223, p. 5 (ed. *Anschüts*).

Dr. roman și C. Calimach.

Acest mod de constituire al uzufructului era formal admis atât de art. 628 din codul Calimach (480 C. austriac), cât și în dreptul roman, unde judecătorii aveau facultatea de a da uzufructul unuia, iar nuda proprietatea altuia (L. 6 § 10, Dig., *Communi dividundo*, 10. 3). Vezi și L. 6 § 1, Dig., *De usufructu*, 7. 1, unde se zice: „*Constituitur adhuc ususfructus et in judicio familiæ erciscundæ, et communi dividundo, si judex alii proprietatem adjudecaverit, alii usumfrutum*".

(¹) Mourlon, I, 1507; Ducaurroy, Bonnier et Roustain, II, 156.

decât aplicarea principiilor generale cari cârmuesc transmiterea tuturor drepturilor reale în genere (¹).

Constit. unui uzufruct prin testament.

In caz însă când uzufructul ar fi fost constituit prin testament, uzufructuarul nu va aveà drept la fructe decât din ziua de când a cerut predarea legatului, sau din ziua de când predarea i s'a încuviințat de bună voe (art. 899 § 2). Chestiunea este însă controversată, după cum vom vedeà *infrà* sub art. 544 (²).

Termen suspensiv.

Uzufructul mai poate încă fi constituit cu termen suspensiv, adecă: pentru a începe numai după un timp oarecare *(ex die)* (³), sau pentru a se sfârși la un termen oarecare *(ad diem)*, înaintea morței uzufructuarului (⁴) „*Posse enim usumfructum ex die legari, et in diem constat*“ (⁵).

Termen tacit.

Termenul poate fi și tacit. Astfel, legatul uzufructului unui fond asupra căruia testatorul nu aveà decât un drept de nudă proprietate, se consideră ca făcut pentru timpul când uzufructul existent nu va mai aveà ființă (⁶).

Uzufruct condițional.

Uzufructul poate fi constituit sub o condiție, fie suspensivă, fie rezolutorie, ceeace înseamnă că el poate fi sta-

---

(¹) Cpr. Laurent, VI, 355; Demolombe, X, 253; Duranton, IV, 519; Baudry et Chauveau, 468; Pand. fr., v⁰ *Usufruit*, 179; Aubry et Rau, II, § 230, p. 681.

(²) Dar dacă uzufructuarul nu are, în acest caz, drept la fructe de cât din ziua cererei predărei legatului, sau din ziua în care această predare i s'a încuviințat de bună voe, uzufructul care este deschis din ziua morței testatorului, poate fi cedat unui terțiu, înainte de a se cere predarea legatului. Aubry et Rau, II, § 230, p. 681, nota 6.

(³) De exemplu: Las uzufructul moșiei mele lui Primus; *el nu se va folosì însă de această moșie decât numai după moartea mea.* In asemenea caz, uzufructul este însă mai mult *condițional* decât cu termen, pentrucă uzufructul nefiind transmisibil prin moștenire, nu va aveà ființă decât *dacă* uzufructuarul va existà la expirarea termenului. Cpr. Baudry et Chauveau, 471; T. Huc, IV, 171; Laurent, VI, 360; Pand. fr., v⁰ *Usufruit*, 183; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 107; Demolombe, X, 254; De la Bigne, I, 1032, *in fine.*

(⁴) De exemplu: Las lui Primus uzufructul moșiei mele *pentru cinci ani.* In cazul de față, uzufructul se va deschide din momentul morței testatorului, însă va încetà după cinci ani.

(⁵) L. 1 § 3, Dig., *Quando dies ususfructus legati cedat*, 7. 3.

(⁶) Laurent, VI, 360; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 184; Massé-Vérgé, II, § 305, p. 124, nota 7.

bilit în așà mod încât să nu înceapă decât la întâmplarea unui eveniment viitor și necert (art. 1017) (1), sau să existe de îndată, însă să fie desființat la îndeplinirea condiției (art. 1019) (2).

Uzufruct cu sarcini, sub alternativă, etc.

Uzufructul poate fi constituit cu sau fără sarcini (3), și sub alternativă, adecă: asupra mai multor bunuri, după alegerea uzufructuarului. In asemenea caz, se vor aplicà principiile dela obligațiile alternative (art. 1026 urm.) (4).

Bunurile asupra cărora poate fi constituit uzufructul.

Art. 520. — Uzufructul se poate stabilì pe tot felul de bunuri, mobile sau imobile. (Art. 462 urm., 471, 472 urm., 523, 526, 527 urm., 565, 971, 1276, 1295, 1750 § 2, 1801 C. civ. Art. 722 Pr. civ. Art. 581 C. fr.).

Bunurile ce sunt în comerț.

Uzufructul poate fi stabilit asupra tuturor bunurilor cari sunt în comerț (5), asupra lucrurilor incorporale precum: o creanță, o rentă (art. 527), etc., ca și asupra lucrurilor corporale (6), fie chiar consumptibile (art. 526) sau fungibile.

---

(1) De exemplu: dau lui Primus uzufructul moșiei mele, dacă cutare corabie va sosi din Azia, *si navis ex Asia venerit* (L. 21, Dig., *De usu et usufructu*, 33. 2). In asemenea caz, uzufructuarul nu va aveà drept la fructe decât la îndeplinirea condiției. „*Non petet usumfructum antequam conditio existat, vel deficiat*“ (L. 21, Dig., *loco cit.*) (Vezi și L. 4, Dig., *Si ususfructus petetur*, 7. 6). Uzufructuarul având însă, în asemenea caz, un drept eventual, va puteà să facă acte conservatorii înaintea îndeplinirei condiții (art. 1016). Laurent, VI, 359; Baudry et Chauveau, 472; Demolombe, X, 255.

(2) De exemplu: dau lui Primus uzufructul moșiei mele, sub condiție ca această constituire să rămâe neavenită dacă cutare corabie se va întoarce din Asia. In asemenea caz, uzufructul se va deschide de îndată, însă el va înceta la sosirea corăbiei din Asia.

(3) Demolombe, X, 257; Baudry et Chauveau, 473.

(4) Cpr. Pand. fr., v⁰ *Usufruit*, 190; Laurent, VI, 361; Baudry et Chauveau, 473; Ricci, *op. cit.*, II, 132, p. 182.

(5) Répert. Sirey, v⁰ *Usufruit*, 52; Pand. fr., *cod.* v⁰, 206; Baudry et Chauveau, 475; Laurent, VI, 329; T. Huc, IV, 172; De la Bigne, I, 1033; Pacifici-Mazzoni, *Istituzioni di diritto civile italiano*, III, partea II, 193, p. 44 (ed. a 4-a, 1907).

(6) Servituțile nu pot, din contra, fi constituite decât asupra imobilelor (art. 576).

Universalitate de bunuri sau lucruri individuale.

El poate fi stabilit asupra mobilelor ca şi asupra imobilelor (1), asupra unei universalităţi de bunuri, ca şi asupra unui lucru individual (2).

Contract de arendă sau de închiriere.

Se poate chiar constitui un uzufruct asupra unui contract de arendă sau de închiriere, şi chiar asupra unui alt uzufruct, de exemplu: când se constitue un uzufruct drept zestre (art. 1276) (3). (Vezi *infrà* p. 448, 449).

Beneficiile unei societăţi comerciale.

Dreptul de a participà, în calitate de comanditar, la beneficiile realizate dintr'o societate comercială este de asemenea susceptibil de un adevărat uzufruct (4).

Imposibilitatea de a se constitui un uzufruct asupra unei servituţi.

Uzufructul nu poate însă fi constituit asupra unei servituţi reale independent de fondul la care ea aparţine, pentru că aceasta ar însemnà a constituì o servitute în folosul unei persoane, ceeace nu se poate (art. 620). Deosebit de această mai este şi o altă raţiune care ar conduce la acest rezultat, şi anume: servituţile reale nu au o existenţă deosebită de fondul la care ele aparţin (5).

Art. 536.

Dar dacă servitutea a fost stabilită asupra fondului dominant, uzufructuarul se va folosì de această servitute, fiindcă ea este o calitate a fondului (art. 536).

Transcrierea uzufructului imobiliar.

Uzufructul constituit asupra unui imobil prin acte între vii îşi produce, după cum am văzut, efectele sale între părţi prin singurul efect al consimţământului (art. 971 şi

---

(1) Uzufructul stabilit asupra unui imobil este un drept imobiliar, sau imobil prin obiectul la care se aplică (art. 471); de unde rezultă *a contrario* că uzufructul stabilit asupra unor lucruri mişcătoare este un drept real mobiliar. Laurent, VI, 330; Baudry et Chauveau, 104, 276. Vezi *suprà* p. 179 şi 189.

(2) *„Constituitur autem usufructus non tantum in fundo et ædibus, verum etiam in servis, et jumentis, cæterisque rebus“*. (L. 3 § 1, Dig., *De usufructu*, 7. 1). Vezi şi L. 1, Dig., *De usufructu earum rerum quæ usu consumuntur*, etc. 7. 5.

(3) Există mare deosebire între efectele unui uzufruct stabilit asupra unui alt uzufruct şi efectele cesiunei exerciţiului unui uzufruct (art. 534), căci cel dintâi se stânge prin moartea uzufructuarului, care are un uzufruct asupra unui alt uzufruct, pe când dreptul cesionarului trece la moştenitorii săi, şi nu se stânge decât la moartea uzufructuarului cedent. Arntz, I, 973.

(4) Cas. fr. D. P. 79. 1. 224; Sirey, 79. 1. 126; T. Huc, IV, 172.

(5) T. Huc, *loco cit.;* Marcadé, II, 479; Arntz, I, 973; Mourlon, I. 1509; Laurent, VI, 329; Demolombe, X. 261 *bis;* Thiry, I, 738; Aubry et Rau, II, § 226, p. 661; Acollas, I, p. 611.

1295). Pentru a fi însă opozabil celor de al treilea, uzufructul imobiliar cată a fi transcris în registrele tribunalului situațiunei imobilului. (Vezi *suprà* p. 408, *ad notam*).

SECȚIUNEA I

Despre drepturile uzufructuarului

Art. 521. — Uzufructuarul are dreptul de a se bucurà de tot felul de fructe (1) ce poate produce obiectul asupra căruia are uzufruct, fie *(ele)* naturale, fie industriale, fie civile. (Art. 522 urm., 544 C. civ. Art. 582 C. fr.).

Intinderea drepturilor uzufructuarului se determină după voința părților, ele fiind libere de a derogà dela dispozițiile secțiunei de față. In lipsă de dispoziții exprese în titlul constitutiv al uzufructului, se vor aplicà însă dispozițiile secțiunei de față. (Cpr. art. 568).

Drepturile uzufructuarului pot fi considerate sub două raporturi deosebite: 1^0 în privința acțiunilor ce-i aparțin; 2^0 în privința fructelor ce el are dreptul de a-și însuși.

1^0 *Acțiunile cari aparțin uzufructuarului.*

Acț. pentru dobândirea posesiunei lucrului supus uzufructului.

Uzufructuarul are o acțiune personală pentru a dobândi posesiunea lucrului supus uzufructului, contra vânzătorului sau dăruitorului, dacă uzufructul a fost constituit prin vânzare sau donațiune, sau contra moștenitorului debitor al legatului, dacă uzufructul a fost constituit prin testament.

Inexactitate de text.

(1) Aceasta este inexact, căci deși arborii înalți se consideră ca fructe, totuși uzufructuarul nu are nici un drept asupra lor (art. 531). Textul mai cuprinde încă și o altă inexactitate, căci el nu vorbește decât de fructe, și sunt și producte care nu intră în categoria fructelor și care, cu toate acestea, aparțin uzufructuarului, precum sunt: produsele minelor, pietrăriile și nisipurile ce se găsesc în exploatare la deschiderea dreptului de uzufruct (art. 537). In fine, trebue să mai observăm că uzufructuarul nu se bucură numai de fructe, după cum se exprimă atât art. 521 cât și art. 544, ci se folosește de însuș lucrul, dobândind proprietatea tuturor fructelor ce el produce. Cpr. De la Bigne, I, 1037; Marcadé, II, 471; Baudry et Chauveau, 483; Acollas, I, p. 611; T. Huc, IV, 175.

El trebue însă să primească lucrul în starea în care se găseşte în momentul deschiderei dreptului său, fără a avea, în această privinţă, vre-un recurs contra nudului proprietar (art. 540).

Acţiunea confesorie şi negatorie.

Odată ce el a dobândit tradiţia şi posesia lucrului supus uzufructului, uzufructuarul are o acţiune reală *(actio confessoria)* contra oricărui detentor al lucrului supus uzufructului, pentru revendicarea acestui lucru. El poate exercită şi acţiunea negatorie, însă în orice caz, hotărîrile pronunţate *în contra lui* nu sunt opozabile nudului proprietar, pentrucă acesta n'a autorizat pe uzufructuar a-i compromite drepturile sale (¹).

Acţiunile posesorii.

El poate, de asemenea, dacă este vorba de un imobil, să exercite acţiunile posesorii în contra celor de al treilea, şi chiar în contra nudului proprietar, însă bine înţăles nu în privinţa proprietăţei, ci numai în privinţa uzufructului său (²), pentrucă el posedă uzufructul *pro suo*, ca proprietar (³).

(¹) Arntz, I, 993; Aubry et Rau, II, § 230 *in fine*, p. 700; Baudry et Chauveau, 556; Larombière, *Oblig.*, V, art. 1351, No. 102; Laurent, VII, 46 *in fine*. — Hotărîrile *câştigate* de către uzufructuar, fie pe calea posesorie, fie pe calea petitorie, sunt din contra opozabile nudului proprietar, la conservarea drepturilor căruia el este obligat a veghea. Laurent, *loco cit.*; Aubry et Rau, *loco cit.*, şi t. VIII, § 769, p. 379 (ed. a 4-a); Baudry et Chauveau, 556; Wodon, *Tr. de la possession et des actions possessoires*, II, 515, p. 285, 286 (ed. a 2-a).

(²) Pothier, *Tr. de la possession*, IX, 100; Carou, *Tr. des actions possessoires*, 731, p. 484 urm. (ed. din 1841).

(³) Pothier, *op. cit.*, 100 *in fine*; Thiry, I, 724 *in fine*, p. 735 şi 740; Arntz, I, 993; Duranton, IV, 513; Demolombe, X, 337; Proudhon, *Usufruit*, III, 1259 urm.; Aubry et Rau, II, § 187, p. 224 şi § 230, p. 699; T. Huc, IV, 209; Planiol, I, 2802; Baudry et Chauveau, 552; Laurent, VI, 365 urm.; Bélime, *Tr. du droit de possession*, 302, 303, p. 328 urm. (ed. din 1842); Curasson, *Tr. des actions possessoires, du bornage*, etc. No. 36, p. 130 urm. (ed. din 1842); Wodon, *op. cit.*, II, 513; Boitard et Colmet-Daage, *Pr. civ.*, I, 630, p. 733 urm. (ed. a 15-a); Tissier et Darras, *C. de procéd. civile annoté*, I, art. 23, No. 66 urm.; Garsonnet, *Pr. civ.*, I, § 356, p. 600 (ed. a 2-a); Vazeille, *Prescription*, II, 712, p. 348 urm. (ed. din 1832); Le Roux de Bretagne, *Nouv. tr. de la prescription*, I, 359; Tocilescu, *Pr. civ.*, I, partea II, 90, p. 107; Şendrea, *Pr. civ.*, I, 306, 309; Répert. Sirey, In adevăr, el este posesor cu titlu precar numai în ceeace priveşte nuda-proprietate, nu însă şi în privinţa dreptului de uzufruct, pe care îl posedă *animo domini* (1).

Dr. roman. Şi la Romani, uzufructuarul nu aveà o posesiune *animo domini*, ci o posesiune cu titlu precar (2), ca şi astăzi (art. 1853), şi cu toate acestea posesiunea sa erà calificară *naturalis* (3); de unde s'a tras concluzia că el aveà interdictele posesorii (4).

---

v^0 *Usufruit*, 235 urm. şi *Act. possessoires*, 248; Pand. fr., *Usufruit*, 347 şi *Act. possessoire*, 786; Cas. fr. şi Trib. Muret, Sirey, 41. 1. 237; Sirey, 70. 2. 87. — *Contrà:* Trib. Montluçon, Sirey, 37. 1. 804.

C. olandez. Art. 828. Art. 828 din codul olandez dispune anume că „uzufructuarul poate să exercite toate acţiunile reale ce legea acordă proprietarului *(de vruchtgebruiker mag alle zakelijke regtsvorderingen uitoefenen, welke de wet aan den eigenaar toekent)*“.

Exerciţiul act. posesorii din partea precariştilor. (1) In privinţa celorlalţi precarişti, precum: chiriaşul sau arendaşul, depozitarul, comodatarul, creditorul anticrezist, etc., chestiunea de a şti dacă ei au exerciţiul acţiunilor posesorii este controversată. Vezi asupra acestei controverse, Şendrea, *op. cit.*, I, § 108 urm., p. 321 urm. şi *Dreptul* din 1888, No. 2 şi 4; A. Degré, *Scr. juridice*, I, p. 603 urm. şi *Dreptul* din 1887, No. 72 urm. Se admite însă, în genere, că precariştii pot exercità cel puţin reintegranda. Vezi Aubry et Rau, II, § 189, p. 249; Guillouard, *Louage*, I, 162; Pand. fr., v^0 *Act. possessoire*, 687 urm. — *Contrà:* Tocilescu, *Pr. civ.*, I, partea I, p. 116 urm. Acţiunea în conplângere este însă tăgăduită acestor posesori. Vezi Aubry et Rau, II, § 187, p. 224. Cpr. Cas. rom. Bult. 1901, p. 373 şi *Cr. judiciar* din 1901, No. 45; Judec. ocol. Zeletin, Trib. Vaslui, Romanaţi şi Putna, *Cr. judiciar* din 1901, No. 67; din 1904, No. 23 şi din 1906, No. 36 şi 49 (toate aceste sentinţe cu observ. noastră). Vezi asupra acestei controverse, C. Botez. *Noul cod de şedinţă al judecăt. de ocol*, p. 304 urm. (Bucureşti, 1908).

Acţiunile posesorii dintre comunişti. Controversă. Se controversează, de asemenea, chestiunea de a se şti dacă acţiunile posesorii sunt admisibile între comunişti. Afirmativa este generalmente admisă. Vezi *suprà* p. 232, *ad notam*. Cpr. Trib. Iaşi, *Dreptul* din 1908, No. 10 (cu observ. noastră). Vezi şi C. Botez, *op. cit.*, p. 332.

(2) L. 6 § 2, Dig., *De precario*, 43. 26.

(3) „*Naturaliter videtur possidere is qui usumfructum habet*“. (L. 12, Pr., Dig., *De adquirenda vel amittenda possessione*, 41. 2).

(4) Această părere se întemeiază mai cu seamă pe L. 12 şi 18, Dig., *De vi et de vi armata*, 43. 16. Cpr. Şendrea, *op. cit.*, 312, p. 329 urm., care combate foarte bine părerea contrară

Deoseb. între tulburarea de fapt şi acea de drept.

Aşà dar, uzufructuarul are exerciţiul acţiunilor posesorii, dacă el este turburat în exerciţiul dreptului său de uzufruct. Trebue să facem însă o deosebire între turburarea de fapt şi acea de drept. Dacă însuş dreptul nu este contestat, numai uzufructuarul are exerciţiul acţiunei, pentrucă el este posesor, şi ca atare, are proprietatea fructelor (1). Dacă însuş dreptul este contestat, el are două acţiuni: acea posesorie pentru a face să înceteze turburarea, şi acea petitorie, în virtutea dreptului său real. Ca păzitor al lucrului nudului proprietar, el are obligaţia de a denunţà acestuia turburarea (art. 554), pentrucă şi acest din urmă are interes a-şi apărà drepturile sale, fie pe calea petitorie, fie pe calea posesorie. Dreptul proprietarului nu împedică însă pe uzufructuar de a exercità acţiunea confesorie contra uzurpatorului, căci lipsa de acţiune şi negligenţa proprietarului nu pot împedicà exerciţiul dreptului uzufructuarului, de oarece şi dreptul lui constitue o proprietate. Uzufructuarul va aveà, în genere, interes a se judecà cu cei de al treilea mai cu samă atunci când va fi vorba de uzurparea posesiunei, fiindcă prin această uzurpare s'ar atacà însuş uzufructul său. Încât priveşte însă încălcările de proprietate, el nu are niciun interes direct, întru cât nu s'ar atinge şi drepturile uzufructului său (2).

Act. în grănituire. Controversă.

Uzufructuarul poate să exercite acţiunile relative la servituţi (art. 536), şi deci, şi acţiunea în granituire *(finium regundorum)*, pentrucă această acţiune este o servitute a vecinătăţei (art. 584) (3). Pentru ca grănituirea dobândită de

---

a lui Savigny *(Das Recht des Besitzes*, p. 283); Genty, *op. cit.*, 209, p. 180 urm.

(1) Astfel, s'a decis. cu drept cuvânt, că uzufructuarul poate să acţioneze direct şi personal pe terţii cari împedică exerciţiul uzufructului său, sau a face să înceteze actele ce constituesc această împedicare. C. Lyon, Sirey, 1907. 2. 101. Aceeaş soluţie este admisă în privinţa locatarului sau arendaşului, când el este împedicat în exerciţiul dreptului său printr'o simplă tulburare de fapt. Cas. rom. Bult. Cas. 1901, p. 373 şi alte sentinţe citate *suprà* p. 418, nota 1.

(2) Cpr. Laurent, VI. 366; Şendrea, *op. cit.*, 309, p. 327. 328.

(3) Baudry et Chauveau, 553; Pand. fr., v° *Usufruit*, 350 şi *Bornage*, 157; Répert. Sirey. v° *Usufruit*, 241 şi *Bornage*, 79 urm. şi 95; Demolombe, X, 337 şi XI, 259; Marcadé, II, 598; Aubry et Rau. II, § 230, p. 698; Thiry, I, 763; Lau-

uzufructuar să fie opozabilă nudului proprietar, acesta va trebuì, de bună samă, să fie pus în cauză (1).

Urmărirea debitorilor creanțelor grevate de uzufruct.

El poate să urmărească pe debitorii creanțelor grevate de uzufruct, având dreptul de a exercità toate siguranțile cari garantează această creanță, precum: privilegii, ipoteci, etc., pentrucă el este în drept de a se folosì de aceste creanțe (2). (Vezi *infrà* p. 443 urm.

Impărțeala lucrului supus uzufructului.

Uzufructuarul va puteà, de asemenea, să ceară împărțeală sau licitația lucrului supus uzufructului, dacă împărțeala este cu neputință (art. 1388), contra tuturora acelora cari ar fi couzufructuari în indiviziune cu dânsul, asupra aceluiaș lucru (3).

Impărțeala nudei proprietăței.

După cum couzufructuarii aceluiaș lucru ar puteà să ceară diviziunea, tot astfel și nuzii proprietari ar puteà să provoace împărțeala între dânșii, dacă nuda proprietate ar aparține în indiviziune la mai multe persoane (4).

Drepturile uzufructuarului unei moșteniri.

Dar dacă uzufructuarul are, după cum am văzut, toate acțiunile de mai sus, acel care ar aveà uzufructul unei por-

---

rent, VI. 367. Cpr. L. 4 § 9, Dig., *Finium regundorum*, 10. 1. — *Contrà:* Millet, *Tr. du bornage*, 127; Caron, *Juridiction civile des juges de paix*, I, 498.

(1) Baudry et Chauveau, *loco cit.*; Laurent, VI, 367; Pand. fr. v⁰ *Bornage*, 158 urm.; C. Bordeaux, Sirey, 37. 2. 37.

Cazul când uzufructul a fost constituit prin testament.

(2) Laurent, VI, 369; Baudry et Chauveau, 554; Pand. fr., v⁰ *Usufruit*, 352. — In caz de constituirea uzufructului prin testament, el nu va puteà însă să exercite acțiunea decât după ce a dobândit predarea lucrului supus uzufructului (art. 899); de unde rezultă că debitorii nu vor puteà să se libereze în mod valid, plătind creanța în mânile uzufructuarului, decât după ce el va fi primit lucrul supus uzufructului. Cu toate acestea, plata făcută de bună credință, chiar înaintea primirei lucrului supus uzufructului, va fi validă, prin aplicarea art. 1097, pentrucă uzufructuarul are posesiunea *aparentă* a creanței constituită în uzufruct, de și el nu are încă posesiunea ei legală. Cpr. Laurent, VI. 369; Baudry et Chauveau, 586; Cas. fr. D. P. 68. 1. 155.

(3) Baudry et Chauveau, 449 și 553. — Știm însă că uzufructuarul nu are acțiunea în împărțeală contra nudului proprietar, nici nudul proprietar contra uzufructuarului, căci nimic nu este comun și indiviz între dânșii, de vreme ce proprietarul are nuda proprietate, iar uzufructuarul numai folosința, adecă: două lucruri cu totul deosebite. Vezi nota 1 dela p. 396, 397.

(4) Cpr. Laurent, VI, 368. Vezi și *suprà* p. 397, nota *in fine*.

țiuni sau chiar a întregei moșteniri, n'ar puteà să exercite acțiunile cari ar tinde a face să reintre în moștenirea constituitorului uzufructului, bunurile ce nu făceau parte din acea moștenire în momentul deschiderei ei, precum ar fi, de exemplu: acțiunea în anulare sau în rezoluția unei vânzări prin pactul de răscumpărare (art. 1371 urm.), etc. (1).

2° *Dreptul uzufructuarului în privința fructelor.*

Uzufructuarul, oricare ar fi titlul uzufructului său, are dreptul de a se folosi de lucrul supus uzufructului (*jus utendi et fruendi*) (art. 517) și de a dobândi prin percepere proprietatea tuturor fructelor, de orice natură ar fi (art. 521). „Se cuvine aceluia ce are întrebuințarea rodurilor, zice art. 662 din codul Calimach (511 C. austriac), desăvârșita câștigare a tuturor foloaselor, a rodurilor, a veniturilor și a sporirilor lucrului, a cărui întrebuințare el are" (2). Încât privește distincțiunea fructelor, vezi *suprà* p. 285 urm. explic. art. 522, 523.

C. Calimach. Art. 662.

Dobândirea proprietății fructelor.

In privința dobândirei proprietății fructelor, legea distinge între fructele naturale, industriale și civile. Acele naturale se dobândesc prin percepere (art. 524), iar acele civile se socotesc dobândite zi cu zi (art. 525).

---

(1) Laurent, VI, 370; Baudry et Chauveau, 555; Proudhon, *Usufruit*, III, 1397 urm.; Pand. fr., v° *Usufruit*, 357 urm.; Répert. Sirey, *cod* v°, 248 urm.; T. Huc, IV, 210; Aubry et Rau, II, § 230, p. 699; Trib. Nancy, D. P. 87. 2. 177.

Se decide însă, în genere, că uzufructuarul prețului unei vânzări poate, în ceeace privește posesiunea folosinței sale, să ceară reziliarea vânzărei în caz de neplata acestui preț, pentru că acțiunea rezolutorie este o garanție a plăței și un accesoriu al creanței, ca și privilegiul care aparține vânzătorului neplătit. Pand. fr., v° *cit.*, 358; T. Huc, IV, 210; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 698; Baudry et Chauveau, 554; C. Limoges, D. P. 62. 2. 95. — Vezi însă Laurent, VI, 370.

Uzufructuarul prețului unei vânzări.

(2) „*Omnis fructus rei ad fructuarium pertinet*". (L. 7, Pr., Dig., *De usufructu*, 7. 1). Mai vezi L. 7, § 1 și L. 9. Dig., *loco cit.*

1° *Dobândirea proprietăţei fructelor naturale şi industriale.*

Art. 524. — Fructele naturale şi industriale neculese (¹) în momentul când se deschide dreptul de uzufruct, sunt ale uzufructuarului (²). Acele ce se găsesc în aceeaş stare când se sfârşeşte dreptul de uzufruct, sunt ale proprietarului, fără de a puteà pretinde unul dela altul despăgubiri de cheltuelile urmate pentru arături şi semănături. Drepturile colonului parţiar (³) ce vor fi existat la începutul sau la finele uzufructului, nu pot fi vătămate de dispoziţiunea precedentă (⁴). (Art. 465, 484, 522, 529, 534, 1280 (⁵), 1441, 1466 urm. C. civ. Art. 585 C. fr.).

Dobândirea fructelor naturale.

Fructele naturale se dobândesc prin percepere, adecă: prin separarea lor de pământ (cpr. art. 480 C. italian). Până la deslipirea lor, ele făcând un singur trup cu pământul *(pars fundi)*, sunt imobile prin incorporaţie, şi ca atare, aparţin proprietarului fondului (art. 465). Dreptul uzufructuarului la fructe este deci totdeauna un drept *mobiliar*, chiar când el are de obiect un imobil. (Cas fr. D. P. 63. 1. 312).

Deslip. fructelor de pământ fără voia uzufructuarului.

Fructele vor fi considerate ca percepute de către uzufructuar, sau de către posesorul de bună credinţă, chiar dacă

(¹) Adecă: prinse încă de rădăcini, după cum se exprimă art. 465 *(pendants par branches ou par racines,* zice textul francez).

Inexactitate de text.

(²) Şi trebue adaos: *dacă ele au fost percepute în timpul uzufructului.* Textul nostru este deci rău redactat, căci fructele, până la deslipirea lor de pământ, fac un singur trup cu lucrul ce le-a produs, şi ca atare, aparţin proprietarului. *Fructus pendentes pars fundi videntur* (L. 44, Dig., *De rei vindicatione,* 6. 1). Uzufructuarul are, deci, numai dreptul de a şi le însuşi prin deslipirea lor de pământ. Acelaş viciu de redacţie există şi în textul francez. Cpr. Marcadé, II, 474; Baudry et Chauveau, 495. Laurent (VI, 383) zice că voinţa legei de a atribuì fructele uzufructuarului *numai prin percepere,* reesă în deajuns din § 2 al textului. Aşa este; însă nu mai puţin adevărat este că legiuitorul nu se exprimă în mod corect.

Colon parţiar.

(³) *Colonul parţiar* de care vorbeşte atât art. 524 cât şi art. 468 (vezi *suprà* p. 159, text şi nota 5) *(le métayer, il mezzaiulo,* după art. 413 şi 480 din codul italian). este arendaşul care, în loc de bani, plăteşte arenda într'o parte din fructe (art. 1467).

(⁴) Ultimul membru de frază al textului, care începe prin cuvintele: *drepturile colonului parţiar,* etc. este de prisos, după cum vom vedeà mai la vale, p. 427.

(⁵) Art. 1280 cuprinde o excepţie dela principiul inseris în art. 524. Vezi t. VIII a Coment. noastre, p. 468.

ele ar fi fost deslipite de pământ fără voia lui, de exemplu: printr'o furtună sau prin faptul unor furi, cari le-ar fi lăsat pe câmp.

Deoseb. între dr. actual şi dr. roman.

Soluţia dreptului actual se deosebeşte deci de acea admisă la Romani, unde uzufructuarul nu dobândeà fructele decât prin faptul perceperei (1), deslipirea lor de pământ fiind suficientă numai pentru posesorul de bună credinţă.

Fructele prinse de rădăcini în momentul deschiderei uzufructului.

Uzufructuarul va aveà deci dreptul de a percepe toate fructele cari, în momentul deschiderei uzufructului, s'ar găsi încă prinse de rădăcini, iar proprietarul nu va aveà dreptul decât la partea din recolta percepută de dânsul.

De asemenea, moştenitorii uzufructuarului, cari s'ar fi săvârşit din viaţă în momentul perceperei tuturor fructelor, nu vor aveà niciun drept la recolta care s'ar găsì încă prinsă de rădăcini în momentul morţei autorului lor, chiar dacă fructele rămase încă alipite de pământ ar fi coapte (2), şi dacă uzufructuarul ar fi fost împedicat de a le percepe printr'un caz de forţă majoră, precum: o inundaţie, invazia unei armate străine, etc. (3).

Perceperea fructelor din partea proprietarului.

Proprietarul va puteà percepe fructele chiar înainte de coacerea lor, dacă asemenea oprire nu-i s'a făcut prin actul de constituire al uzufructului, pe când uzufructuarul trebue, din contra, să perceapă fructele la timpul cuvenit (4).

---

(1) „*Julianus ait, fructuarii fructus tunc fieri,* **cùm eos perceperit**". (L. 13 *in fine*, Dig., *Quibus modis ususfructus, vel usus amittitur*, 7. 4). Vezi şi Instit., *De divisione rerum*, II, 1, § 36. Cpr. art. 670 C. Calimach (519 C. austriac).

(2) „*Cùm fructuarius, etiamsi maturibus fructibus, nondum tamen perceptis, decesserit, heredi suo eos fructus non relinquet*". (L. 8, *in fine*, Dig., *De annuis legatis, et fideicommissis*, 33. 1). Vezi şi Instit., *De divisione rerum*, II, 1, § 36.

(3) Cpr. Laurent, VI, 393; Demolombe, X, 369; Marcadé, II, 474; Duranton, IV, 558; Aubry et Rau, II, § 230, p. 682; De la Bigne, I, 1038; Baudry et Chauveau, 497; Pand. fr., v⁰ *Usufruit*, 261; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 131. Această regulă n'ar suferì excepţie decât atunci când uzufructuarul ar fi fost pus în neputinţă de a percepe fructele prin însuş faptul proprietarului. Vezi autorii *suprà* citaţi şi Pand. fr., v⁰ *cit.*, 262; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 132.

(4) Pothier, *Tr. du douaire*, VI, 194; Demolombe, X, 370; Acollas, I, p. 613; Marcadé, II, 474; Laurent, VI, 388, 392; Ducaurroy, II, 164; Proudhon, *Usufruit*, III, 1145; Baudry

Lipsa de despăgubire. Critica legei.

Din cele mai sus expuse rezultă că uzufructuarul se foloseşte de semănăturile şi arăturile proprietarului, iar proprietarul se foloseşte de acele ale uzufructuarului, *fără a puteà pretinde unul dela altul vre-o despăgubire*, art. 524 fiind expres în această privinţă. Această dispoziţie, reprodusă atât de codul italian (art. 480) cât şi de acel olandez (art. 809), constitue o excepţie dela regula inscrisă în art. 484, după care fructele nu există decât în urma deducerei cheltuelilor. *Fructus non intelliguntur nisi deductis impensis.* Ea este nedreaptă, cel puţin în privinţa uzufructuarului, în detrimentul căruia proprietarul se înavuţeşte. In adevăr, ca uzufructuarul să nu datorească nicio despăgubire proprietarului pentru fructele aflătoare în picioare *(stantes)* în momentul deschiderei uzufructului, aceasta se explică; căci sau uzufructul a fost constituit *titulo gratuito*, adecă: prin donaţiune ori testament, şi atunci proprietarul este presupus a fi voit să avantajeze pe uzufructuar, dându-i lucrul în starea în care se găseşte (art. 540); sau uzufructul a fost constituit *titulo oneroso*, adecă: prin vânzare, schimb, tranzacţie, etc., şi atunci el a avut în vedere fructele prinse de rădăcini şi le-a pus, de bună samă, în preţ. Incât priveşte însă semănăturile şi arăturile făcute de către uzufructuar, situaţia este cu totul alta, şi proprietarul ar trebuì să nu primească, la stângerea uzu-

---

et Chauveau, 499: Pand. fr., v^0 *cit.*, 257, 260; Répert. Sirey, *eod.* v^0, 134; De la Bigne, I, 1038. — Cu toate acestea sunt fructe, pe care uzufructuarul le poate culege chiar înainte de deplina lor maturitate, precum: maslinele *(olea immatura lecta)* fânul *(fœnum immaturum cæsum)*, etc. El va fi în drept a percepe aceste fructe la timpul când ele se percep de fiecare proprietar în genere, pentrucă el se foloseşte de fructe ca şi însuş proprietarul (art. 517, 536, 537). Vezi autorii *suprà* citaţi şi Genty, *op. cit.*, 142, p. 101. Cpr. L. 48, § 1, Dig., *De usufructu*, 7, 1.

Uzufructuarul care ar fi perceput o recoltă chiar înaintea timpului oportun, n'ar datorì nicio despăgubire proprietarului, dacă el nu s'a săvârşit din viaţă înaintea timpului când recolta trebuià culeasă, căci, în asemenea caz, el n'a adus nicio pagubă proprietarului. Moştenitorii lui vor trebuì însă să despăgubească pe acest din urmă, în caz când autorul lor s'ar fi săvârşit din viaţă înaintea timpului când fructele trebuiau să fie culese, pentrucă, în asemenea caz, proprietarul a suferit o pagubă reală. Cpr. Demolombe, *loco cit.*; Pand. fr., v^0 *Usufruit*, 259.

fructului, lucrul său înapoi decât plătind uzufructuarului cheltuelile făcute de dânsul, pentrucă proprietarul se foloseşte de aceste cheltueli şi se înavuţeşte, precum am zis, în dauna uzufructuarului. De aceea atât art. 472 § 3 din codul spaniol, cât şi art. 2203 § 1 din codul portugez dispun, cu drept cuvânt, că uzufructuarul nu este obligat a restitui, la finele uzufructului, cheltuelile făcute de proprietar, dar că proprietarul este obligat a restitui uzufructuarului, la finele uzufructului, cheltuelile de arătură şi semănătură, precum şi altele asemenea, făcute de uzufructuar (¹).

Cu toate acestea, legiuitorul a jertfit drepturile uzufructuarului, în dorinţa de a stârpì contestaţiile dintre părţi, şi a înlăturà orice socoteli asupra fructelor, după cum a spus-o anume tribunul Gary, raţiune care nu are niciun sens; căci

---

(¹) *„O proprietario é obrigado a abonar, no fim do usufructo, as despezas de cultura, sementes, e outras similhantes, feitas pelo usufructuario com o producçaod os fructos pendentes"*, (art. 2203 § 1 C. portughez). Acest sistem, mult mai echitabil, admis şi de Pothier (*Tr. de douaire.* 272), era consacrat şi de codul Calimach. „Rodurile cari, la sfârşitul intrebuinţărei, nu s'au strâns, precum iarba necosită şi semănăturile nesăcerate, şi rodurile neculese, zice art. 670 din acest cod (519 C. austriac), se cuvin proprietarului, *cu îndatorire însă să plătească întrebuinţătorului rodurilor (uzufructuarului), ca unui stăpânitor cu bună credinţă, sau moştenitorilor lui, toate cele cheltuite pentru acestea"*. Tot în acest sens este redactat şi art. 621 din Ante-proectul de revizuire a lui Laurent.

C. Calimach.

La Romani, această chestiune este controversată. In adevăr, unii sunt de părere că nici uzufructuarul, nici proprietarul n'ar aveà drept la vre-o despăgubire (argument din legea 34 § 1, Dig., *De usufructu*, 7. 1 şi din legea 9 § 1 *in fine*, Dig., *Locati conducti*, 19. 2). Vezi Van Wetter, *Droit civil annoté d'après le droit romain*, asupra art. 585, p. 76 (ed. din 1872); Genty, *op. cit.* 183, p. 152 urm.; Windscheid, *Lehrbuch des Pandektenrechts*, I, § 203, p. 917, nota 8 (ed. Kipp din 1900); iar alţii aplică principiul că fructele nu există decât în urma deducerei cheltuelilor. (Argument din L. 46, Dig., *De usuris et fructibus*, 22, 1). Vezi şi L. 36 § 5, Dig., 5. 3, unde se zice *„Fructus intelliguntur deductis impensis, quæ quærendorum, cogendorum, conservandorumque eorum gratia fiunt"*. Vezi în acest din urmă sens, Le Clercq, *Le droit romain dans ses rapports avec le droit français*, II, p. 428, 429 (ed. din 1810). Cpr. şi Ducaurroy, II. 162, p. 104. Genty (*op.* şi *loco cit.*) dovedeşte însă foarte bine că aceste texte nu sunt aplicabile uzufructuarului.

Dr. roman. Controversă.

legea nu mă poate lipsi de un drept numai sub cuvânt că exercițiul acestui drept ar da loc, în practică, la oarecare dificultăți (¹).

Dreptul terțiilor la despăgubire.

Trebue însă să observăm că art. 524 nu face excepție dela regula inscrisă în art. 484 decât în privința raporturilor dintre proprietar și uzufructuar, după cum dispun anume atât art. 472 § ultim din codul spaniol cât și art. 2203 § ultim din codul portughez (²); de unde rezultă că dacă cheltuelile de arătură sau semănătură au fost făcute de un terțiu, el va fi despăgubit de acel care se va folosi de recoltă (³).

Cazul când cheltuelile de cultură sunt încă datorite lucrătorilor.

Regula art. 524 nu se aplică, de asemenea, în caz când cheltuelile de cultură ar fi încă datorite oamenilor întrebuințați la arătură, sau dacă prețul semințelor ar fi încă datorit vânzătorului, fie de nudul proprietar în momentul deschiderei uzufructului, fie de uzufructuar în momentul încetărei uzufructului. In cazul întâi, uzufructuarul va fi obligat a plăti pe creditorii cari ar exercità asupra recoltei privilegiul statornicit de art. 1730 C. civ.; plătind această creanță, el descarcă pe nudul proprietar, care a tratat cu vânzătorul semințeĭ sau cu oamenii cari au făcut arătura. Prin urmare, el va aveà, în asemenea caz, recurs contra nudului proprietar sau contra reprezentanților lui. De asemenea, proprietarul va puteà, în urma stângerei uzufructului, să ceară dela moștenitorii uzufructuarului datoriile acestui din urmă, ce el ar fi plătit în aceleași condiții (⁴).

Modific. regulei de mai sus prin conv. părților.

(¹) Rămâne însă bine ințăles că părțile sunt libere de a modifică regula inscrisă în art. 524, putând să stipuleze că cheltuelile de arătură și semănătură existente în momentul deschiderei sau încetărei uzufructului, vor fi plătite de uzufructuar, proprietarului sau de acest din urmă, uzufructuarului. Cpr. Pand. fr., v⁰ *cit.*, 277; Baudry et Chauveau, 506; Laurent, VI. 387.

(²) „*Lo dispuesto en este articulo no perjudica los derechos de tercero, adquiridos al comenzar ó terminar el usufructo*" (art. 472 § ultim C. spaniol). — „*A disposiçao do § precedente nao prejudica os direitos de terceiro, adquiridos ao começar ou ao terminar o usufructo*" (art. 2203 § ultim C. portughez).

(³) Thiry, I, 731, p. 741; Marcadé, II, 476; Demolombe, II, 373; Demante, II, 423 *bis* II; Aubry et Rau, II, § 230, p. 682; Proudhon, *Usufruit*, III, 1150; Duranton, IV, 530; Laurent, VI, 385; Baudry et Chauveau, 502; Pand. fr., v⁰ *Usufruit*, 273; Répert. Sirey, *cod.* v⁰, 147; De la Bigne, I, 1038 *in fine.*

(⁴) Répert. Sirey, v⁰ *cit.*, 148; Proudhon, *Usufruit*, III, 1150; Marcadé, II, 477; Baudry et Chauveau, 504; Aubry et Rau, Cazul când există un colon parțiar.

In fine, partea finală a art. 524 prevede că drepturile *colonului parțiar* (adecă a arendașului care plătește arenda în fructe în loc de bani) de a percepe o parte din fructele ce vor fi existat la începutul sau la finele uzufructului, nu vor puteà fi atinse prin dispozițiile de mai sus; ceeace înseamnă că arendașul stabilit de către proprietar înaintea deschiderei uzufructului, va trebui să fie menținut de către uzufructuar, care primește lucrul în starea în care se găsește (art. 540), după cum și *vice-versa*, arendașul stabilit de uzufructuar înaintea încetărei uzufructului, va trebui să fie menținut de proprietar, pentrucă, după art. 534, uzufructuarul poate obligà într'o limită oare-care pe nudul proprietar prin contractele de arendă consimțite de bună credință de dânsul, dacă aceste contracte au dată certă (1).

Această dispoziție este însă inutilă, căci și fără dânsa proprietarul trebuià să respecte contractul de arendă încheiat de uzufructuar în limitele art. 534, după cum și uzufructuarul trebuià să respecte contractul încheiat de proprietar. Deci, dacă un colon parțiar există asupra fondului în momentul deschiderei uzufructului, acest colon va împărți fructele cu uzufructuarul, conform contractului; dacă acest colon există la încetarea uzufructului, el va împărți fructele cu proprietarul, în tot timpul contractului de arendă.

Cazul unei arendări făcută pe bani.

Legiuitorul nu se ocupă de cazul când arendarea ar fi fost făcută pe bani, iar nu pe fructe (art. 1454 urm.), pentrucă atunci ne găsim în ipoteza art. 525, câștiul fiind un fruct civil.

Vânzarea unei recolte prinsă de rădăcini, înainte de coacerea ei.

Se poate întâmplà ca uzufructuarul să fi vândut o recoltă prinsă de rădăcini înainte de coacerea ei, și ca uzufructul să se stângă înainte de ridicarea recoltei de către cumpărătorul ei. Și în asemenea caz, se naște întrebarea dacă această vânzare este validă și opozabilă nudului proprietar? Chestiunea fiind controversată, această controversă va fi examinată *infrà* sub art. 534, p. 480, 481.

---

loco cit., p. 682; Demolombe, X, 373; Arntz, I, 977 *in fine;* Duranton, IV, 530. Cpr. Laurent, VI, 384.

(1) Contractul de arendă încheiat de uzufructuar va aveà, în orice caz, dată certă din ziua morței sale (art. 1182). — Contractul consimțit de proprietar înaintea deschiderei uzufructului va trebuì să aibă și el dată certă spre a puteà fi opus uzufructuarului. Arntz, I, 977; Marcadé, II, 477.

2° *Dobândirea proprietăţei fructelor civile.*

Art. 525. — Fructele civile se socotesc dobândite zi cu zi, şi se cuvin uzufructuarului în proporţie cu durata uzufructului său. Această regulă se aplică la arenzi, la chiriile caselor şi la alte fructe civile (1). (Art. 523, 527, 542, 543, 994, 1088, 1280, 1413, 1586, 1859, 1639 urm., 1649, 1907 C. civ. L. din 10 Decembrie 1882. Art. 586 C. fr.).

Dobândirea fructelor civile.

Fructele civile, adecă: acele prevăzute de art. 523, se dobândesc zi cu zi, în proporţie cu timpul cât ţine uzufructul. Astfel, dacă presupunem că am uzufructul unui imobil care aduce un venit de 365 lei pe an, voiu dobândì pe fiecare zi câte un leu, adecă: a 365-a parte din uzufruct, fracţiunile mai mici de o zi nesocotindu-se.

Nu voiu puteà însă să cer plata uzufructului meu în fiecare zi, ci numai la termenele stipulate prin contractul de chirie sau de arendă, obişnuit la Sf. Gheorghe şi la Sf. Dimitrie. De aceea legiuitorul nu zice că fructele *se dobândesc zi cu zi, ci se socotesc dobândite* zi cu zi.

C. Calimach. Art. 671.

Codul Calimach are, în această privinţă, următoarea dispoziţie: „Celelalte folosuri, precum dobânzile banilor, câştiurile, chiriile, etc. a căror termen nu se împlinise la sfârşitul întrebuinţărei, zice art. 671 din acest cod (519 C. austriac), se împart între proprietarul lucrului şi întrebuinţătorul rodurilor, după analogia vremei ce s'au întrebuinţat“ (2).

Inutilitatea ultimei fraze a art. 525.

(1) Ultimul membru de frază al textului este inutil, de vreme ce art. 523 clasifică chiriile caselor şi arenzile moşiilor între fructele civile. Legiuitorul repetă în art. 525 cele spuse în art. 523, pentrucă codul francez a inovat în această privinţă. In adevăr, atât la Romani cât şi în vechiul drept francez, câştiurile unei moşii, cu toate că purtau numele de fructe civile (v. Pothier, *Tr. du douaire,* VI, 203), totuşi se considerau ca echivalentul fructelor naturale produse de pământ, şi ca atare, nu se dobândeau de uzufructuar decât în proporţie cu fructele naturale percepute de arendaş, în cursul uzufructului. Cpr. Marcadé, II, 481; De la Bigne, I, 1041, p. 913; Baudry et Chauveau, 513; Thiry, I, 731, p. 742.

(2) Vezi L. 9 § 1, Dig., *Locati conducti,* 19, 2, precum şi L. 26, Dig., *De usufructu,* 7. 1, care fac aplicarea aceleiaş regule la fructele civile, altele decât arenzile moşiilor.

Aplic. regulelor de mai sus la arenzile moșiilor, arendate pe bani iar nu pe fructe.

Această regulă se aplică nu numai la chiriile caselor, ci și la arenzile moșiilor, însă sub condiția ca moșia să fie arendată pe bani, iar nu pe fructe, căci partea din fructele ce colonul parțiar *(le métayer)* dă arendătorului, nu sunt un câștiu, ci fructe în natură. De câte ori, deci, fondul arendat unui colon parțiar va fi grevat de uzufruct, uzufructuarul va aveà drept la partea de fructe cuvenită proprietarului, însă numai după perceperea lor de către colon. Dacă uzufructul s'ar stânge în momentul când fructele ar fi încă prinse de rădacini, ele se vor cuvenì proprietarului, conform art. 524 ([1]).

Dacă, din contra, fondul nu se exploatează de un *colon parțiar*, ci de un arendaș, art. 545 va fi aplicabil, chiar dacă acest arendaș ar plătì toată arenda în fructe în loc de bani. Fructele date de arendaș se vor prețuì, în asemenea caz, după mercuriale (art. 1145 § 2), și uzufructuarul va dobândì această sumă zi cu zi, cu titlu de fructe civile ([2]).

Dacă printre bunurile cuprinse în folosința sa, uzufructuarul exploatează pe unele singure, iar pe altele le dă în arendă sau cu chirie, cele dintâi vor fi cârmuite de art. 524, iar cele de al doilea de art. 525, fie că productele acestor lucruri sunt deosebite sau de aceeaș natură ([3]).

Beneficiile ce ar aduce o uzină, care nu lucrează tot anul, etc. Controversă.

Unele fructe civile au dat loc la dificultăți în privința repartiției lor, pentrucă ele se percep in mod neregulat. Astfel sunt, de exemplu: beneficiile ce ar aduce o uzină care nu lucrează decât un timp al anului, venitul unei vile dintr'o stație balneară, etc. Cum se vor împărțì veniturile acestor imobile între proprietar și uzufructuar? Chestiunea este controversată. Unii aplică pur și simplu art. 525, împărțind venitul în 365 de părți, atribuind uzufructuarului o parte proporțională duratei dreptului său, în tot timpul contractului de locațiune, iar restul, proprietarului. Deci, dacă presupunem că uzina de care am vorbit mai sus lucrează numai patru luni în an, uzufructuarul va aveà drept la o treime din prețul locațiunei, iar proprietarul la două treimi din acel preţ (1). Alţii susţin, din contra, că uzufructuarul va aveà drept la toate chiriile ajunse la scadenţă în timpul folosinţei sale. In exemplul de mai sus, el va aveà deci drept la toată chiria produsă de lucrul supus uzufructului, întrucât dreptul său a existat în tot timpul contractului de locaţiune. Această soluţie pare a fi acea mai juridică, întrucât art. 525 nu ne pare aplicabil *in terminis* decât la lucrurile cari se închiriază cu anul (2).

---

[1] Cpr. Laurent, VI, 399; Demolombe, X, 386; Mourlon, I, 1524; Pand. fr., v⁰ *Usufruit*, 293; Duranton, IV, 532; Proudhon, *Usufruit*, III, 1152, p. 17 (ed. din 1836).

[2] Laurent, Demolombe, *loco suprà cit.;* Pand. fr., v⁰ *cit.*, 292.

[3] Pand. fr., v⁰ *cit.*, 294, și autorii citați acolo.

Dividendele plătite acţionarilor unei societăţi.

Incât priveşte dobânzile şi dividendele ce societăţile industriale sau comerciale plătesc acţionarilor, ele fiind fructe civile ordinare, ca unele ce reprezintă chiria capitalului, se cuvin necontestat uzufructuarului, în proporţie cu durata folosinţei sale, oricare ar fi epoca la care ele se plătesc, chiar dacă uzufructul s'a stâns câteva zile înainte de plata lor. El le va dobândi deci zi cu zi, conform art. 525, pentru că există o analogie perfectă între aceste venituri şi chiriile sau arenzile (3).

Fondul de rezervă.

Uzufructuarul nu are însă drept la fondul de rezervă, deşi acest fond se compune din veniturile societăţei, pentrucă el are menirea de a asigurà plata dobânzilor în momente de criză (4).

Drepturile uzufructuarului asupra lucrurilor cari se consumă prin întrebuinţare (primo usu). — Qusi-uzufuct.

Art. 526. — Dacă uzufructul cuprinde lucruri cu care nu se poate cineva servì fără a le consumà, precum: *bani* (5), grâne, băuturi, uzufructuarul are dreptul de a dispune de ele (¹), însă cu îndatorire de a le înapoià în aceeaş cantitate, calitate şi *valoare* (²), sau preţul (lor) (³), la sfârşitul uzufructului. (Art. 521, 542, 557 urm., 1145, 1243, 1245, 1509, 1576, 1584 urm. C. civ. Art. 587 C. fr.).

---

(1) Laurent, VI, 400, 401; Baudry, I, 1125; Baudry et Chauveau, 516; T. Huc. IV, 181.

(2) Thiry, I, 732; Demolombe. X, 280 urm.; Aubry et Rau, II, § 192, p. 290; Pand. fr., v° *cit.*, 297; Proudhon, *Usufruit*, II, 911, p. 371 urm.

(3) Thiry, I, 733; Laurent, VI, 402; Baudry et Chauveau, 518; Pand. fr., v° *cit.*, 299.

(4) Répert. Dalloz, *Suppl.*, v° *Usufruit*, 69; T. Huc, IV, 181 *in fine*, p. 229; Laurent, VI, 402; C. Bruxelles, D. P. 85. 2. 276. — Uzufructuarul n'ar puteà să reclame vreun drept asupra acestui fond, decât atunci când el s'ar distribuì acţionarilor. Laurent, *loco cit.*

Inexactitate de text.

(5) Este de observat că textul cuprinde o inexactitate, căci banii nu sunt din firea lor consumptibili, ci numai fungibili. Clasificarea banilor între lucrurile consumptibile provine din con-

Quasi-uzufruct.

Prin natura sa, uzufructul nu poate fi stabilit asupra lucrurilor consumptibile şi cheltuitoare, precum: lucruri de ale mâncărei, băuturei, lemne de foc, lumânări, etc., căci nu se poate păstrà substanţa acestor lucruri spre a se restitui proprietarului (art. 517). Cu toate acestea legiuitorul admite că asemenea lucruri pot fi supuse unui drept analog uzufructului, care la Romani se numeà *quasi-uzufruct* (⁴).

Lucrurile cheltuitoare, cari fac obiectul quasi-uzufructului, trec în deplina proprietate a quasi-uzufructuarului (⁵), el fiind în drept a le nimicì substanţa, fără ca nudul pro-

---

tuzia ce legea face între lucrurile consumptibile şi fungibile sau cheltuitoare, confuzie care este regretabilă, după cum am văzut *suprà* p. 128, *ad notam*, şi în care cade nu numai codul actual, dar şi codul Calimach (art. 386, 397, 661, 1326, 1330), etc.

Deoseb. de redacţie de C. francez.

(¹) Iar nu numai *de a le întrebuinţà (usus)*, după cum pe ne drept se exprimă atât art. 587 din codul francez cât şi art. 483 din codul italian; căci uzufructuarul are dreptul de a desfiinţà substanţa lucrurilor consumptibile *(abusus)*. Textul nostru este deci mai bine redactat decât acel francez, pentrucă s'a ţinut socoteală în mare parte de observaţiile lui Marcadé (II, 484). Mai vezi Demolombe, X, 289. Cpr. art. 1067 din codul german, după care uzufructuarul devine proprietarul lucrurilor consumptibile supuse uzufructului *(so wird der Niessbraucher Eigentümer der Sachen)*.

(²) Acest cuvânt ar trebuì şters din text, el fiind întrebuinţat aci din eroare. Vezi *infrà* p. 432, nota 2.

(³) Textul francez, în loc *de preţ*, întrebuinţează cuvântul estimaţie (preţeluire). Vezi *infrà* p. 434.

Dr. roman.

(⁴) Şi la Romani, mai întâi, lucrurile cheltuitoare nu puteau face obiectul unui uzufruct, „*nam hæ res neque naturali ratione, neque civili, recipiunt usumfructum* (Instit., *De usufructu*, II, 4, § 2). Mai târziu însă, uzufructul a fost întins de Senat, *utilitatis causa*, şi la lucrurile cheltuitoare, sub îndatorire însă pentru uzufructuar de a da cauţiune (Instit., *loco cit.*, şi L. 1, 5, 7, 10—12, Dig., *De usufructu earum rerum quæ usu consumuntur*, 7. 5). Cpr. art. 661 C. Calimach (510 C. austriac).

(⁵) „*Proprietas ad usumfructuarium transferri debet*". (L. 7, Dig., *loco cit.*).

prietar să mai aibă vre-un drept asupra lor [1], căci la finele uzufructului, quasi-uzufructuarul nu este ținut a restitui lucrul ce a primit, ci echivalentul său, adecă: un lucru de aceeaș specie, în aceeaș câtime (greutate și măsură) și calitate [2], sau prețul său în numerar (art. 1585). Quasi-uzufructul are deci multă asemănare cu împrumutul lucrurilor consumptibile (art. 1576 urm., 1584, 1585).

Restit. lucrului supus quasi-uzufructului. Controversă.

Se naște însă întrebarea: ce trebue să înțălegem prin ultimele cuvinte ale art. 526, privitoare la restituirea lucrurilor supuse quasi-uzufructului? Chestiunea este controver-

---

Deosebiri între uzufruct și quasi-uzufruct.

(1) Intre adevăratul uzufruct și quasi-uzufructul există, deci, următoarele deosebiri: 1⁰ uzufructul ordinar conferă uzufructuarului numai o desmembrare a proprietăței *(jus utendi et fruendi)*, pe când quasi-uzufructul transferă întreaga proprietate a lucrului *(jus utendi, fruendi et abutendi)*; 2⁰ uzufructuarul trebue să restitue lucrul pe care l-a primit, de unde rezultă că dacă lucrul a perit prin caz fortuit, el este liberat, consecințile perderei privind numai pe nudul proprietar (art. 1102, 1156); pe când quasi-uzufructuarul devenind proprietarul lucrului, perderea acestui lucru îl privește numai pe dânsul, iar nu pe nudul proprietar. Deci, dacă lucrul supus unui adevărat uzufruct a dobândit, în cursul uzufructului, o valoare mai mare, ea va folosi nudului proprietar, fiindcă el suferind pagubele, trebue să se bucure și de foloase, pe când quasi-uzufructuarul, fiind obligat a restitui echivalentul lucrurilor primite, puțin importă dacă aceste lucruri s'au îmbunătățit, sau deteriorat, ori au perit cu totul. Cpr. Mourlon, I. 1526; Laurent, VI, 407; Pand. fr., v⁰ *Usufruit*, 518 urm.

Greșală de redacție în privința cuvântului valoare.

(2) Art. 526 mai cere încă ca lucrul restituit să aibă *aceeaș valoare*, ceeace cu greu se va întâmplà, pentrucă producțele schimbându-și prețul după împrejurări, și quasi-uzufructul fiind constituit pentru un timp oarecare, este greu de admis cu o sută de hectolitri de porumb sau grâu vor aveà în momentul încetărei quasi-uzufructului valoarea pe care ele o aveau în momentul constituirei lui. Cuvântul *valoare*, care se vede în art. 526, fiind deci consecința unei negligenți de redacție, trebue considerat ca nescris, cu atât mai mult cu cât el nu mai este întrebuințat la titlul împrumutului care, după cum am văzut, are o mare analogie cu quasi-uzufructul. Cpr. art. 1576 urm., 1584. Vezi Laurent, VI, 409; Mourlon, I, 1351; Marcadé, II, 485; Demolombe, X, 294; Baudry et Chauveau, 575; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 526; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 263; Aubry et Rau, II, § 236, p. 738, nota 2; Demante, II, 426 *bis* II; Planiol, I, 1727 (ed. a 2-a); 2864 (ed. a 3-a); De la Bigne, I, 1047.

sată. Unii susţin, în adevăr, că quasi-uzufructuarul are obligaţia de a restitui, la finele uzufructului, sau lucrul în aceeaş câtime ori calitate, sau valoarea ce acest lucru aveà în momentul constituirei uzufructului (1); iar alţii cred că uzufructuarul va aveà alegerea, nu între lucrul şi valoarea lui din timpul constituirei uzufructului, ci între lucrul şi valoarea acestui lucru *în momentul încetărei uzufructului* (2). In fine, după alţii, art. 526 ar cuprinde două ipoteze: 1° sau lucrul a fost dat quasi-uzufructuarului după o prealabilă preţeluire, şi atunci el fiind considerat ca cumpărător, conform regulei cunoscute: *æstimatio facit venditionem* (cpr. art. 1245), trebue să restitue preţul lucrului (cpr. art. 1509 § 3); 2° sau lucrul care face obiectul quasi-uzufructului i-a fost dat fără nicio preţeluire, şi în asemenea caz, quasi-uzufructuarul va trebuì să restitue un lucru de aceeaş specie, câtime şi calitate, debitorul neputând să se libereze, plătind altceva de cât ceeace datoreşte (art. 1100) (3), soluţie admisă altădată atât la Romani (4) cât şi astăzi în codul italian (art. 483) (5).

Acest ultim sistem tradiţional este logic, şi am fi dispus a-l admite, însă trebue să observăm că textul nostru traduce cuvântul *estimation*, care se vede în codul francez, prin cu-

---

(1) Toullier D., II, partea I, 398; Proudhon, *Usufruit*, II, 1006 urm. şi V, 2634. Astfel, după acest sistem, dacă presupunem că, la începutul uzufructului, am primit 50 de saci de grâu valorând câte 30 lei sacul, voiu puteà să restituesc la finele uzufructului 30 saci de grâu de aceeaş calitate, sau 1500 lei.

(2) Troplong, *Prêt*, 219; *Société*, II, 590 şi *Contrat de mariage*, IV, 3159; Aubry et Rau, II, § 236, p. 739, text şi nota 3; Massé-Vergé, II, § 306, p. 127, nota 8; Massé, *Dr. commercial dans ses rapports avec le droit des gens*, II, 1409, p. 546 urm. (ed. a 2-a).

(3) Laurent, VI, 408; Arntz, I, 1029; Thiry, I, 741; Marcadé, II, 485; Mourlon, I, 1530; Ducaurroy, II, 168; Demante, II, 426 *bis*; Demolombe, X, 293; Baudry, I, 1338; Baudry et Chauveau, 577; De la Bigne, I, 1047; Planiol, I, 1727 *in fine* (ed. a 2-a), 2864 *in fine* (ed. a 3-a); Duranton, IV, 577; T. Huc, IV, 182; Pand. fr., v° *Usufruit*, 523; Répert. Sirey, *eod. v°*, 265.

(4) L. 7, Dig., *De usufructu earum rerum*, etc., 7, 5.

(5) Cpr. art. 623 din Ante-proectul de revizuire al lui Laurent. Această soluţie erà admisă şi în vechiul drept francez. Vezi Pothier, *Don. entre mari et femme*, VII, 213.

vântul *preț*, și Laurent (VI, 408) respinge cele două prime sisteme mai sus arătate tocmai din cauză că legiuitorul francez întrebuințează cuvântul *estimation* (prețeluire) în loc de *preț* (sau valoare), după cum se exprimă textul nostru.

Lucruri fungibile.

Legea confundă, precum am arătat mai sus, lucrurile *consumptibile* cu acele *fungibile*; însă rămâne bine înțăles că nu numai lucrurile consumptibile, dar și acele fungibile pot face obiectul unui quasi-uzufruct (1).

Uzufructul lucrurilor neconsumptibile cari se strică și se ponosesc cu vremea și cu încetul.

Art. 528. — Dacă uzufructul cuprinde lucruri (2) cari, fără a se consumà îndată, se strică după vreme (3) prin întrebuințarea lor, precum: rufele, mobilele casei, etc. uzufructuarul are dreptul de a se slujì cu dânsele pentru întrebuințarea la care ele sunt destinate, și nu este obligat de a le înapoià la sfârșitul uzufructului, decât în starea ce se vor aflà, însă nestricate din dol sau culpă. (Art. 397, 517, 534, 543, 555, 556, 998, 1102, 1156, 1274 C. civ. Art. 589 C. fr.).

Legiuitorul distinge între lucrurile consumptibile și acele cari, fără a se consumà de îndată, se strică și se ponosesc cu vremea și cu încetul. Cele dintâi nu sunt susceptibile de un adevărat uzufruct, pentrucă întrebuințarea lor le nimicește substanța (art. 526), pe când cele de al doilea sunt supuse unui adevărat drept de uzufruct (4); de unde rezultă că uzufructuarul unor lucruri cari se strică cu încetul prin întrebuinţarea lor, precum: rufele (1), hainele, mobilele, etc., nu devine proprietarul lor, ca în cazul art. 526, ci are numai dreptul de a le întrebuinţà la uzul destinat, după natura lucrului sau voinţa proprietarului.

---

(1) Cpr. Laurent, VI, 410; Mourlon, I, 1532; Demolombe, X, 287; Baudry et Chauveau, 579; Pand. fr., v° *cit.*, 528.

Aplic. art. 528 numai la lucrurile mobiliare.

(2) In art. 528, ca și în art. 526, este vorba numai de lucruri *mișcătoare*, așa că această dispoziție nu poate fi aplicată mobilelor imobilizate prin destinație (art. 467 urm.), căror se vor aplicà toate regulele privitoare la uzufructul imobilelor. Cpr. Laurent, VI, 406; Demolombe, X, 305; Proudhon, *Usufruit*, III, 1155; Baudry et Chauveau, 596; Pand. fr., v° *cit.*, 513; Répert. Sirey, *eod.* v°, 276; T. Huc, IV, 184 *in fine*.

Aplic. art. 528 la lucrurile cari se strică îndată.

(3) Adecă: cu vremea sau cu încetul. Deși art. 528 nu vorbește decât de lucrurile cari se strică cu încetul, totuși acest text se aplică fără îndoială și lucrurilor cari se strică îndată, dacă ele sunt din acelea cari nu se consumă prin întrebuințarea lor. Répert. Sirey, v° *Usufruit*, 274; Pand. fr., *eod.* v°, 499; Demolombe, X, 295.

(4) Nimic n'ar împedicà însă pe părți de a constitui asupra acestor lucruri un quasi-uzufruct. Intenția părților trebue, în această

Uzufructuarul nu poate deci să schimbe destinaţia acestor lucruri, afară de cazul când părţile ar fi înţăles a constituì asupra lor un quasi-uzufruct.

Instrăinarea lucrurilor supuse uzufruct. Controversă.

El n'ar puteà, în principiu, să le vândă, pentrucă este obligat a le restituì, la încetarea uzufructului, în starea în care se găsesc, nestricate prin dol sau culpă (art. 528) (2).

Neurmărirea mobilelor de creditorii uzufructuarului.

Uzufructuarul mobilelor de cari vorbeşte art. 528, neputând, în principiu, să le înstrăineze, de aci rezultă că nici creditorii săi personali n'ar puteà să le urmărească şi să le vândă (3).

Inchirierea mobilelor. Controversă.

Uzufructuarul ar puteà însă, după părerea noastră, să închirieze aceste mobile, cu toate că ele n'ar fi destinate la închiriere, căci puţin importă dacă uzufructuarul sau un altul se va folosì de ele (4).

---

privinţă, să rezulte din termenii neîndoelnici ai titlului constitutiv al uzufructului, căci, la caz de îndoială, lucrurile cari se strică prin întrebuinţare vor fi supuse unui adevărat uzufruct. Mourlon, I, 1534; Laurent, VI. 404; Demolombe, X, 306; De la Bigne, I, 1048: T. Huc, IV. 184 *in fine;* Pand fr., v⁰ *cit.*, 515; Baudry et Chauveau, 595.

Dr. roman.

(1) La Romani, textele se contrazic, căci uzufructul hainelor *(vestimentorum)* erà considerat, în unele cazuri, ca un adevărat uzufruct (L. 15 § 4 şi 5, Dig., *De usufructu*, 7. 1 şi L 9 § 3, Dig., *Usufructuarius quemadmodum caveat,* 7. 9), iar în alte cazuri, ca un quasi-uzufruct (Instit., *De usufructu*, II, 4, § 2 *in medio).*

(2) Cpr. Demolombe, X, 25: Laurent, VI, 480, 481. — Vezi însă Proudhon, *op. cit.,* II, 1078 urm., p. 516 urm.: Baudry et Chauveau, 525: Pand; fr., v⁰ *Usufruit*, 502, cari permit înstrăinarea lucrurilor ce se strică prin întrebuinţare, aplicând rigoarea legei numai la acele lucruri cari se strică prin vetustate, precum: oglinzi, tapiserii, porcelanuri, statui, gravure, etc.

(3) C. Rennes, Sirey, 36. 2. 157 şi Répert. Dalloz, v⁰ *Usufruit*, 197. Cpr. Pand. fr., v⁰ *Usufruit*, 504; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 272; Demolombe, X, 296: Laurent, VI. 404.

(4) Argument din art. 534, unde se vorbeşte de *închiriere*, expresie care, după art. 1413, se referă atât la mobile cât şi la imobile. Vezi *infrà* explic. art. 534, unde se arată controversa.

Lucrurile cari nu pot fi închiriate.

Numai acele lucruri destinate la uzul personal al uzufructuarului n'ar puteà fi închiriate, pentrucă un bun părinte de familie n'ar face asemenea uz de ele (¹), *quia vir bonus ita non uteretur* (L. 15, § 4, Dig., *De usufructu*, 7. 1).

Restituirea lucrurilor la încetarea uzufructului.

Uzufructuarul va trebuì să restitue aceste lucruri, la finele uzufructului, oricât de stricate și de ponosite ar fi din cauza întrebuințărei lor, fără a aveà în această privință nici o răspundere. Deci, dacă lucrurile supuse uzufructului au perit din cauza întrebuințărei lor, însă fără dolul sau culpa uzufructuarului, el este liberat, neavând nimic de restituit (art. 1102, 1156, 1274) (²).

C. Calimach. Art. 664.

„Dacă prețul lucrului șerbitor se va micșorà *fără vicleșugul sau lenivirea* întrebuințătorului, zice art. 664 din codul Calimach (513 C. austriac), nu se îndatorește a împlinì paguba aceea“. Rămâne însă bine ințăles că uzufructuarul va trebuì

(¹) Cpr. Laurent, VI, 471; C. Bourges și Paris, Répert. Dalloz, v⁰ *Usufruit*, 200, nota 1; D. P. 57. 2. 171.

(²) *„Si vestis ususfructus legatus sit, scripsit Pomponius, quanquam heres stipulatus sit,* **finito usufructu vestem reddi,** *attamen non obligari promissorem, si eam sine dolo malo attritam reddiderit“*. (L. 9 § 3, Dig., *Usufructuarius quemadmodum caveat*, 7. 9).

Uzufructuarul trebue să dovedească cazul fortuit.

Uzufructuarul, având obligația de a întoarce lucrul la finele uzufructului în starea în care se găsește, fie chiar în bucăți, trebue spre a fi apărat de orice restituire, să dovedească că lucrul a perit fără culpa sa, căci nedovedind cazul fortuit, el va puteà fi condamnat la daune către proprietar, care ar fi astfel lipsit de valoarea ce lucrul ar puteà să aibă în momentul restituirei. Cpr. Laurent, VI, 405; De la Bigne, I, 1048; Baudry et Chauveau, 595; Demolombe, X, 302 *bis;* Ducaurroy, II, 172; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 508. — Unii pretind că, în asemenea caz, uzufructuarul va plătì proprietarului valoarea ce lucrul aveà *în momentul constituirei uzufructului*, întemeindu-se pe prezumpția că el ar fi înstrăinat lucrul la începutul uzufructului. Vezi Demolombe, Ducaurroy, *loco cit.;* Marcadé, II, 488; Aubry et Rau, II, § 230, p. 683, text și nota 15; Répert. Sirey, v⁰ *Usufruit*, 273. Această părere este însă inadmisibilă, pentrucă ea se întemeiază pe o prezumpție de înstrăinare, care nu este inscrisă în lege. Când, deci, uzufructuarul va fi în imposibilitate de a înfățișà lucrurile supuse uzufructului, și nu va puteà dovedì desființarea lor prin caz fortuit sau forță majoră, el va trebuì să restitue proprietarului valoarea ce aceste lucruri ar fi avut la finele uzufructului, iar nu la începutul lui. Laurent, Baudry et Chauveau, *loco cit.;* Pand. fr., v⁰ *cit.*, 510.

să despăgubească pe proprietar de câteori deteriorarea va aveà loc prin dolul sau culpa sa (art. 998) (¹).

Uzufruct legal.

Art. 528 este, după cum ştim, aplicabil şi uzufructului legal, deşi chestiunea este, în această privinţă, controversată (²).

Donaţiune cu rezervă de uzufruct.

Vom vedeà la titlul donaţiunilor, că art. 528 se aplică, de asemenea, donaţiunilor lucrurilor mişcătoare asupra cărora dăruitorului şi-ar fi rezervat dreptul de uzufruct. Controversa care s'a ivit în această privinţă, în codul francez, nu poate să existe la noi, unde s'a eliminat art. 950 din codul francez care, în partea sa finală, pare a face o derogare dela dreptul comun (³).

Despre uzufructul constituit asupra animalelor.

Art. 555. — Dacă uzufructul are de obiect un animal, şi dacă acesta va perì fără culpa uzufructuarului, el nu este obligat a da proprietarului alt animal în loc, nici de a-i plătì preţul. (Art. 522, 528, 547, 556 urm., 563, 564, 1083, 1156 C. civ. Art. 615 C. fr.).

Art. 556. — Dacă turma pe care un uzufruct a fost constituit, din întâmplare sau din boală va perì cu totul şi fără culpa uzufructuarului, acesta nu este obligat decât a-i da samă de pei sau de valoarea lor.

Dacă turma nu va perì cu totul, uzufructuarul este dator de a înlocuì numărul vitelor perdute, prin vitele ce dă sporul. (Art. 522, 529, 533, 555, 557 urm., 563, 564 C. civ. Art. 616 C. fr.).

Uzufructul asupra animalelor poate fi constituit în două moduri: 1⁰ asupra unuia sau mai multor animale considerate în mod individual, *ut singuli* (art. 555); asupra unui

---

In ce consistă dolul sau culpa.

(¹) Dol sau vicleşug ar existà atunci când uzufructuarul ar fi stricat lucrul înadins, de exemplu: punându-l pe jos sau tăvălindu-l în noroiu; iar culpa sau *lenivirea* consistă în reaua întrebuinţare a lucrului sau în abuzul fără intenţie. Astfel, uzufructuarul ar fi în culpă atunci când n'ar fi îngrijit de lucrul supus uzufructului ca de însuş lucrul său, şi nu ar fi făcut reparaţiile de întreţinere ce ar fi trebuit să facă un bun părinte de familie (art. 541, 545), sau un bun iconom şi gospodar, după cum se exprimă art. 664 din codul Calimach (513 C. austriac).

(²) Vezi t. II a Coment. noastre, p. 518, 519 (ed. a 2-a), unde se arată controversa. Vezi asupra acestei controverse Pand. fr., v⁰ *Minorité-Tutelle*, 552 urm.

(³) Cpr. Laurent, XII, 447; T. Huc, VI, 227; Planiol, III, 2614 (ed. a 2-a); Demolombe, XX, 491, 492; Marcadé, III, 689.

tamazlâc de vite, unui cârd de porci, unei turme de oi, unei herghelii de cai, etc., adecă: asupra unei agregaţii de animale considerate ca o universalitate sau colectivitate *(ut universitas)*, sau ca *o întrigime* ori *totime*, după cum se exprimă art. 398 din codul Calimach (302 C. austriac) (¹). Prima ipoteză e prevăzută de art. 555, iar acea din urmă, de art. 556.

Art. 555.

De câteori uzufructul are de obiect unul sau mai multe animale determinate *(ut singuli)*, fără ca să existe turmă sau cârd, art. 528 devine aplicabil, căci animalele cari pot fi de un folos oarecare pentru om nu sunt decât nişte lucruri mişcătoare însufleţite, *moventia* (²), cari se deteriorează cu vremea prin întrebuinţarea lor (³).

Intrebuinţarea animalelor.

Uzufructuarul unor asemenea animale va aveà deci dreptul de a le întrebuinţà după destinaţia lor respectivă, folosindu-se de toate fructele lor, precum: lâna, laptele, prăsila (art. 522), etc. (⁴).

Produsele extraordinare ale animalului.

Uzufructuarul va aveà drept şi la produsele extraordinare ale animalului. Astfel, acel care are uzufructul unui cal de curse, va aveà dreptul la premiile câştigate de acest cal, aceste premii fiind un beneficiu produs de animal (⁵).

(¹) Cpr. L. 70 § 3, Dig., *De usufructu*, 7. 1.

(²) Cpr. L. 93, Dig., *De verborum significatione*, 50. 16. Vezi *suprà* p. 187.

Animalele destinate la consumaţie.

(³) Este vorba bine înţăles, în specie, de animalele cari nu sunt menite a fi tăete, vândute şi consumate, căci în privinţa acestor din urmă, se va aplicà art. 526, după cum dispune anume art. 514 din codul italian. Cpr. Baudry et Chauveau, 722, nota 1, p 465; Demolombe, X, 310; Pand. fr., v⁰ *Usufruit*, 532.

(⁴) Dacă dreptul uzufructuarului este mărginit prin testament la unul sau mai multe animale determinate, el nu se poate folosì de puii născuţi în urma confecţionărei testamentului, pentrucă aceste animale nu sunt cuprinse în legat; ele vor aparţineà deci, ca fructe, proprietarului animalului care a fătat (art. 522). Dacă uzufructul are, din contrà, de obiect o colectivitate de animale considerată ca turmă ori cârd, uzufructuarul va aveà drept la animalele născute în urma facerei testamentului şi înaintea deschiderei dreptului său, luând turma în starea în care se găseşte în momentul morţei testatorului. Cât pentru animalele născute dela moartea testatorului şi până în ziua cererei predărei legatului, ele vor aparţineà moştenitorilor. Baudry et Chauveau, p. 465, nota 2; Laurent, VI, 411; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 533.

(⁵) Pand. fr., v⁰ *Usufruit*, 534.

Inchirierea animalelor supuse uzufructului.

El va puteà, de asemenea, să le închirieze, chiar atunci când ele n'ar fi destinate la acest uz, pentrucă el se folosește de toate drepturile de care se folosește însuș proprietarul (art. 536). Numai animalele destinate la uzul personal al uzufructuarului nu vor puteà fi închiriate. (Laurent, VI, 471, 473).

Instrăinarea acestor animale.

Animalele supuse uzufructului nu vor puteà însă fi vândute de către uzufructuar, nici urmărite de creditorii săi, pentrucă el n'a devenit proprietarul lor(¹). Uzufructuarul va puteà numai să cedeze altuia dreptul său (art. 534).

Responsabilitatea uzufructuarului.

Uzufructuarul trebue să hrănească animalele supuse uzufructului și să îngrijească de ele ca un bun gospodar (art. 541). El nu răspunde însă nici de deteriorarea care ar rezultà din întrebuințarea făcută după destinația lor, nici de perderea întâmplată fără dolul și culpa lui, căci el n'ar puteà fi supus la daune decât atunci când perderea animalului i-ar puteà fi imputată (²).

Cazul când animalele au fost considerate ut singuli.

De câteori animalele supuse uzufructului n'au fost considerate ca o colectivitate *(ut universi)*, ci fiecare în mod individual *(ut singuli)*, uzufructuarul care a fost un bun gospodar și econom, nu este deci obligat a înlocuì animalele cari ar fi perit fără culpa lui, nici a plătì valoarea lor, căci fiecare din aceste animale făcând obiectul unui uzufruct special și deosebit, dreptul proprietarului se stânge odată cu moartea animalului.

Restituirea peilor animalelor.

Rămâne însă bine înțăles că uzufructuarul va trebui să restitue proprietarului pielea animalului sau valoarea ei, dacă a întrebuințat-o (art. 556), pentrucă pielea nu se consideră ca fruct, ci face parte din însuș animalul, care aparține proprietarului (³).

(¹) Laurent, VI, 412, 418; Demolombe, X, 310. — Vezi însă Proudhon, *op. cit.*, II, 1098 urm., Baudry et Chauveau, 525; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 536, după cari uzufructuarul ar puteà vinde animalele cari îmbătrânesc, eeeace, în principiu, este inadmisibil, pentrucă uzufructuarul nu are facultatea de a înstrăinà.

(²) Cpr. Baudry et Chauveau, 722; Laurent, VI, 411 urm.; Demolombe, X, 311; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 539; Mourlon, I, 1614.

(³) Demolombe, X, 312; Marcadé, II, 542; Laurent, VII, 69; De la Bigne, I, 1088, p. 966; Demante, II, 458 *bis* I; Pand. fr., v⁰ *Usufruit*, 540; Baudry et Chauveau, 722. „*Corium mortui pecoris in fructu non est*". (L. 30, Dig., *Quibus modis ususfructus amittitur*, 7. 4). Vezi *suprà* p. 286, nota 2.

Art. 556.

Regulele art. 555 nu mai sunt aplicabile de câteori este vorba de uzufructul unei colectivităţi de animale considerată ca turmă(¹), căci, în asemenea caz, uzufructuarul trebue să întreţie să se păstreze turma, care constitue substanţa lucrului, înlocuind animalele cari pier şi cari nu mai sunt bune pentru prăsilă(²). Această înlocuire se va face cu vitele ce dă sporul turmei, *ex fœtu, ex adgnatis*(³).

(¹) Turma constitue un singur şi unic obiect, cu toate că se compune din mai multe animale. *„Est emin gregis unum corpus ex distantibus capitibus, sicuti ædium unum corpus est ex cohærentibus lapidibus“*. (Instit., *De legatis*, II, 20, § 18 *in fine)*. Cpr. Aubry et Rau. II, § 236, p. 743; Baudry et Chauveau, 723; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 541; Demolombe, X, 313, etc.

(²) *„Planè, si gregis vel armenti sit ususfructus legatus, debebit ex adgnatis gregem supplere, id est in locum capitum defunctorum“*. (L. 68, § 2, Dig., *De usufructu*, 7. 1). Vezi şi L. 69, Dig., *loco. cit.*

(³) Instit., *De rerum divisione*, II, 1, § 38 şi L. 68 § 2, Dig. *loco suprà cit.*

Cazurile când uzufructuarul nu este obligat a înlocuì animalele cari pier.

Uzufructuarul nu este obligat la această înlocuire: 1⁰ când reproducerea este cu neputinţă, de exemplu: când uzufructul ar aveà de obiect nu cârd numai de boi sau numai de vaci, pentrucă, în asemenea caz, uzufructul este vremelnic, şi cazul fortuit priveşte pe proprietar (Ricci, *op. cit.*, II, 232, p. 290); şi 2⁰ când nu este vorba de uzufructul unei turme, ci numai a unor animale anume determinate. *„Cæterum si singulorum capitum, nihil supplebit“*. (L. 70 § 3, Dig., *De usufructu*, 7. 1).

Sporul de care a înţăles să vorbească legea. Controversă.

Inlocuirea animalelor perite sau prea bătrâne spre a puteà servi la prăsilă, nu va aveà loc decât atunci când va fi vorba de uzufructul unei turme sau unui cârd; şi încă şi în asemenea caz, uzufructuarul nu este obligat a cumpărà alte vite, ci numai a înlocuì pe acele netrebnice, prin animalele provenite din spor. De care spor a înţăles însă a vorbì legea? De sporul actual şi viitor, şi chiar şi de acel trecut, pe când numărul animalelor din turmă sau cârd era încă întreg? După textul nostru, cum se vede redactat, credem că nu poate să fie vorba decât de sporul actual şi viitor, nu însă şi de acel trecut, care a devenit proprietatea uzufructuarului, căci art. 556 § 2 nu prevede, ca textul corespunzător francez şi acel italian (art. 513), că uzufructuarul este dator a înlocuì animalele perite *până la concurenţa sporului (jusqu'à concurrence du croît)*, ci că el le va înlocuì prin animalele ce dă sporul, se înţălege în viitor. Dacă această părere poate fi susţinută în Franţa, unde textul este altfel redactat (vezi Marcadé, II. 541; Demante, II, 458 *bis* II; Demolombe, X, 315; Duranton, IV. 630; Massé-Vergé, II, § 308, Restituirea peilor.

In asemenea caz, uzufructuarul nu restitue peile animalelor perite, el nerestituind aceste pei proprietarului decât la caz de desfiinţarea totală a turmei (art. 556 § 1). Animalele cari se scot din cârd, pentrucă nu mai sunt bune de nimic, aparţin uzufructuarului, care poate dispune de ele, de vremece le înlocueşte prin altele provenite din spor (1).

Stângerea uzufructului.

Uzufructul unei colectivităţi de animale nu se stânge prin perderea lucrului decât atunci când turma a perit *in totul* (art. 557, 563) din întâmplare sau din cauza unei epidemii (2), adecă: fără culpa uzufructuarului, şi în asemenea caz, el trebue să restitue proprietarului ceeace a mai rămas din lucru, *quod inde extabit* (3), adecă: peile animalelor perite sau valoarea lor, dacă aceste pei au fost întrebuinţate (art. 556 § 1) (4).

---

p. 137, nota 17; Taulier, *Théorie raisonnée du C. civil*, II, p. 634), apoi, cu atât mai mult ca poate să fie admisă la noi.— Vezi însă Laurent, VI, 536; Ducaurroy, II, 218; Proudhon, *op. cit.*, II, 1093 urm.; Aubry et Rau, II, § 236, p. 744, text şi nota 16, etc., după cari uzufructuarul ar trebui să înlocuiască numărul animalelor bătrâne sau perite, nu numai cu sporul actual şi viitor, ci şi cu preţul acelora vândute de dânsul pe când turma era încă întreagă, soluţie admisă în genere şi la Romani, cu toate că textele nu erau însă tocmai precize în această privinţă. Vezi L. 69 şi L. 70 § 2 şi 4, Dig., *De usufructu*, 7. 1, unde se zice: „*Posteriorem gregis casum nocere debere fructuario*“.

(1) Demolombe, X, 314; Pand. fr., v° *cit.*, 554; Laurent, VI, 412; Cpr. C. Bourges, D. P. 73. 5. 479, coloana 3. Vezi şi L. 69, Dig., *De usufructu*, 7. 1.

Deoseb. între dr. roman şi dr. actual.

(2) Turma există deci chiar atunci când n'ar fi rămas decât un singur animal. Demolombe, X, 316; Marcadé, II, 543; Aubry et Rau, II, § 236, p. 745, nota 19; Laurent, VII, 69; Baudry et Chauveau, 723; Pand. fr., v° *cit.*, 544; Ducaurroy, II, 233.— La Romani, din contra, uzufructul unei turme se considerà ca stâns când turma devenise atât de mică încât nu i se mai puteà da acest nume. Cpr. L. 31, Dig., *Quibus modis usus-fructus amittitur*, 7. 4 şi L. 3, Pr., Dig., *De abigeis* (despre acei cari conduc turme), 47. 14, etc.

(3) L. 1, Pr., *in fine*; Dig., *Usufructuarius quemadmodum caveat*, 7. 9.

Cazul când uzufructuarul nu restitue peile.

(4) Uzufructuarul va puteà chiar să fie scutit de restituirea peilor, atunci când el va dovedì că animalele au fost îngropate cu pielea lor, din cauza unei epizotii contagioase (art. 92 L. poliţiei rurale din 1868, art. 34 lit. f şi 119 L. de poliţie sanitară

Culpa uzufructuarului.

In caz când uzufructuarul ar fi fost în culpă, se înţălege că el va fi responsabil, după principiile generale. (Laurent, VII, 69).

Incetarea uzufructului printr'o altă cauză decât desfiinţarea turmei.

In caz de încetarea uzufructului printr'o altă cauză decât prin perderea şi desfiinţarea totală a turmei, uzufructuarul este obligat a restituì proprietarului un număr de animale egal cu acel care compuneà turma la deschiderea uzufructului. La caz de neîndeplinirea acestei obligaţii, dela care el nu se poate sustrage decât stabilind că animalele ce lipsesc au perit prin caz fortuit sau forţă majoră, şi că sporul n'a fost suficient pentru a îndeplinì lipsurile, el trebue să plătească proprietarului valoarea animalelor ce n'ar puteà da pe faţă (1).

Despre uzufructul constituit asupra stupilor cu roii.

Dreptul uzufructuarului la miere.

Uzufructuarul unor stupi cu roii se va folosì de mierea albinelor aflătoare în momentul deschiderei uzufructului sau venite mai târziu, căci mierea intră în categoria fructelor naturale (art. 522) (2).

Intreţinerea prisăcei.

El trebue însă să întreţie prisaca în starea în care a primit-o, înlocuind roii cari pier sau cari se prăpădesc, conform art. 556, care se aplică şi la albine. Dacă, la încetarea uzufructului, numărul stupilor cu roii este mai mare decât la

---

veterinară din 28 Mai 1882). Marcadé, II, 542; Demolombe, X, 317. — Uzufructuarul nu va restituì, de asemenea, peile animalelor perdute sau furate fără culpa lui.

Uzufructuarul se va puteà folosì de peile animalelor, chiar la caz de perdere totală a turmei, de câteori uzufructul ar fi fost constituit *asupra unor universalităţi* de bunuri din cari turma făceà parte; pentrucă, în specie, este vorba de un uzufruct constituit asupra unei universalităţi de bunuri, iar nu asupra unei turme speciale şi determinate, ca în cazul art. 556. Cpr. Demolombe, X, 704 *in fine*.

In fine, el va puteà să-şi însuşească şi peile animalelor moarte pe cari el le înlocueşte cu altele. Baudry et Chauveau, 725; Aubry et Rau, II, § 236, p. 745; Pand. fr., v° *cit.*, 554.

(1) Aubry et Rau, II, 236 *in fine*, p. 745.

(2) „*Et si apes in eo fundo sunt, earum quoque usufructus ad fructuarium pertinet*". L. 9 § 1, Dig., *De usufructu*, 7. 1. Vezi şi *suprà* p. 162, nota 1.

deschiderea lui, excedentul va aparțineà uzufructuarului sau moștenitorilor săi (1).

Despre uzufructul constituit asupra unei creanțe.

Uzufructul poate să aibă de obiect una sau mai multe creanțe, deși legea n'o spune anume. Aceasta rezultă din art. 523, care clasifică dobânzile sau veniturile produse de un capital între fructele civile. Art. 1275 din codul civil prevede chiar un asemenea uzufruct.

Drepturile uzufructuarului unei creanțe.

Uzufructuarul unei creanțe va aveà drept la venitul sau procentele ei, pe cari el le va dobândi zi cu zi (art. 525)(2). Nudul proprietar va trebui, deci, să remită uzufructuarului titlurile constitutive ale creanței (art. 1391)(3), uzufructul aducându-se la cunoștința debitorului, pentru ca el se știe cui să plătească (art. 1393)(4).

Vânzarea creanței, novație, etc.

Dreptul ce are uzufructuarul de a percepe, la termenele stipulate, dobânzile creanței nu-l autoriză însă a o vinde, nici a face o novație fără învoirea nudului proprietar (5),

---

(1) Cpr. Pand. fr., v° *cit.*, 558; Répert. Sirey, *eod.* v°, 916; Baudry et Chauveau, 726; Demolombe, X, 317 *bis;* Salviat, *op. cit.*, No. 77, p. 241.

(2) Cpr. Baudry et Chauveau, 585; Pand. fr., v° *Usufruit*, 560 și autorii citați acolo. — Aceleași principii sunt aplicabile și uzufructului constituit asupra unei rente perpetue. Cpr. Mourlon, I, 1536; Demolombe, X, 319, 323; Baudry et Chauveau, 602.

(3) Demolombe, X, 218 *bis*. — Dacă uzufructul a fost constituit asupra unui imobil, titlurile de proprietate vor rămâneà la proprietar, cu îndatorire însă pentru el de a le înfățișà de câteori uzufructuarul ar aveà nevoe de aceste titluri pentru susținerea dreptului său (cpr. art. 750 § 2). Cpr. Demolombe, *loco cit.*

(4) Demolombe, X, 319; Proudhon, *Usufruit*, II, 1035, 1036. — Vezi însă Laurent, VI, 415, după care art. 1393 n'ar fi aplicabil decât cesionarului sau cumpărătorului creanței. Așà este după rigoarea principiilor; însă o lacună existând în lege, trebue, în lipsă de text, să aplicăm și în specie art. 1393, pentrucă altfel debitorul n'ar ști cui să plătească. Cpr. Baudry et Chauveau, 586.

(5) Tribun. Loudun, *Dreptul* din 1881, No. 24, p. 190; C. Bordeaux, Sirey, 48. 2. 183; Baudry et Chauveau, 587; Demolombe, X, 321; Laurent, VI, 414; T. Huc, IV, 185, p. 235; Aubry et Rau, II, § 230, p. 696; Pand. fr., v° *cit.*, 595 urm.; Répert. Sirey, v° *Usufruit*, 296 și v° *Novation*, 177.

C. german. Art. 1074.

nici a remite datoria debitorului, nici a-i prelungì termenul de plată, etc. pentrucă el n'a devenit proprietarul ei(¹). El nefiind decât administratorul creanței, dreptul de a administrà nu cuprinde și pe acela de a înstrăinà (art. 1536)(²). „Uzufructuarul unei creanțe, zice art. 1074 din codul german, este în drept a o încasà și a o denunțà, când scadența ei atârnă de denunțarea creditorului. El trebue să vegheze la încasarea ei regulată, fără a fi în drept a dispune altfel de creanță“ (³).

Primirea capitalului. Controversă.

Dar acì se prezintă o chestie delicată. Uzufructuarul are dreptul de a primì, la scadență, capitalul creanței și de a-l procentà aiurea? Afirmativa este în genere admisă (⁴). Credem, după matură reflexie, că o distincțiune se impune: 1⁰ sau uzufructul are de obiect o universalitate de bunuri în care se găsește o creanță; 2⁰ sau el este constituit cu titlul particular asupra unei creanțe determinate. In cazul întâi, uzufructuarul are, fără îndoială, dreptul de a primì capitalul creanței, generalitatea titlului său dându-i dreptul de a se folosi nu numai de însăș creanța, cât timp subzistă, dar și de banii cari o compun. Mai mult încă, el este obligat,

---

Cazurile în cari uzufructuarul creanței este responsabil.

(¹) Din împrejurarea că creanța dată în uzufruct n'a încetat de a aparțineà nudului proprietar, rezultă că riscul și pericolul rămâne tot pe sama lui (cpr. art. 1275). Uzufructuarul numai atunci ar fi responsabil când ar fi în culpă, adecă: când ar fi neglijat de a urmărì la termen pe debitor, când n'ar fi luat sau n'ar fi reînoit inscripțiile menite a garantà creanța, etc. Cpr. Laurent, VI, 414 urm.; Demolombe, X, 322; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 603 urm.; Baudry et Chauveau, 587.

Neurmărirea creanței de către creditorii uzufructuarului.

Din împrejurarea că uzufructuarul nu este proprietarul creanței mai rezultă încă că creditorii lui personali nu pot s'o urmărească, fiind în drept de a urmărì numai procentele ei sau însuș dreptul de uzufruct. Vezi autorii *suprà* citați și Répert. Sirey, v⁰ *Usufruit*, 296.

(²) Laurent, VI, 414; Demolombe, X, 321; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 593; Baudry et Chauveau, 587.

(³) „*Er hat für die ordnungsmässige Einziehung zu sorgen. Zu anderen Verfügungen über die Forderung ist er nicht berechtigt*“.

(⁴) Vezi autorii și deciziile citate în Pand. fr., v⁰ *Usufruit*, 561 și în Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 288 urm. Cpr. art. 1074 C. german. — Se decide, în genere, că și uzufructuarul scutit de a da cauțiune poate cere restituirea capitalului creanței. Vezi Pand. fr., v⁰ *cit.*, 569 urm. — Vezi însă C. Bordeaux, D. P. 46. 2. 193; Trib. Pontarlier, *Pand. Périod.* 1905. 2. 340.

în calitatea sa de administrator al bunurilor supuse uzufructului, să ceară capitalul la scadența termenului, căci el ar fi responsabil către proprietar dacă, în lipsa unei asemenea acțiuni exercitată la timp din partea lui, creanța n'ar mai puteà fi realizată din cauza insolvabilității debitorului(¹). In cazul de al doilea însă, uzufructuarul nu este în drept nici a cere, nici a primì capitalul creanței, care nu poate fi plătit decât în mânile titularului ei. Astfel, dacă am zis: las-lui A uzufructul creanței de 100000 lei ce am contrà lui B, sensul acestei dispoziții este că am înțăles să mărginesc uzufructul lui A la timpul cât creanța va existà contra lui B. A se recunoaște, în acest caz, uzufructuarului dreptul de a primi capitalul creanței și a se folosì de el înainte, ar însemnà a-i recunoaște un drept mai mare decât acela ce am înțăles a-i da, un drept de uzufruct având de obiect nu numai creanța, ci chiar suma datorită prin acea creanță, adecă un quasi-uzufruct(²).

Uzufructul unei creanțe privilegiate sau ipotecare.

Dacă creanța grevată de uzufruct este privilegiată sau ipotecară, uzufructuarul are dreptul și chiar datoria de a luà și de a reînoì la timp inscripțiile menite a o garantà, pentrucă el este un adevărat creditor în privința folosinței, și pentrucă el ar fi responsabil dacă creanța ar fi compromisă din cauza negligenței sale(³).

Luarea unei inscripții în numele nudului proprietar.

Uzufructuarul având îndatorirea de a păstrà creanța (art. 517), va puteà luà inscripții și în numele nudului proprietar, însă aceste inscripții nu vor folosi nudului proprietar, decât dacă au fost luate pentru dânsul și în numele lui.

Luarea inscripției de către nudul proprietar.

Dreptul de a luà inscripții și alte măsuri conservatorii aparține, fără nicio îndoială și nudului proprietar, pentrucă și el fiind creditor, are necontestat dreptul de a păstrà creanța(⁴).

C. Calimach, Art. 661.

(¹) Codul Calimach dispune din contrà, prin art. 661 *in fine* (510 *in fine* C. austriac), că dacă s'a dat cuiva întrebuințarea rodurilor unui capital, ce s'a pus la altul cu dobândă, întrebuințătorul rodurilor poate cere numai dobânda.

(²) Vezi în acest sens, pe care astăzi îl credem singur juridic. De la Bigne. I, 1049; T. Huc, IV, 185; Planiol, I, 1654 (ed. a 2-a), 2804 (ed. a 3-a). Cpr. C. Toulouse, D. P. 88. 2. 77.

(³) Pand. fr., vº *cit.*, 588 urm.; Laurent, VI, 416; Baudry et Chauveau, 554; Aubry et Rau, II, § 230, p. 699 (ed. a 5-a).

(⁴) Pand. fr., vº *cit.*, 574 urm.; Demolombe. X, 324; Ponsot, *Du cautionnement*, 409 urm.; Aubry et Rau, II, § 230, p. 696.

Inscripţia luată de proprietar foloseşte uzufructuarului.

Inscripţia luată de către proprietar va folosi şi uzufructuarului, cu toate că ea n'ar fi fost luată decât în numele proprietăţei, pentrucă proprietarul având un drept eventual la folosinţă, întreaga creanţă se găseşte conservată prin inscripţia luată de dânsul. Cu toate acestea, cată să mărturisim că uzufructuarul va face foarte bine să intervie personal la luarea inscripţiei în numele lui, fiindcă nudul proprietar nu are nicio calitate, spre a-l reprezentà. (Laurent, VI, 416).

Restituirea creanţei.

La încetarea uzufructului, uzufructuarul va restitui nudului proprietar creanţa, adecă titlu ei, în starea în care se găseşte (1).

Despre uzufructul constituit asupra unei rente pe viaţă.

Art. 527. — Uzufructul unei rente pe viaţă dă uzufructuarului, pe durata uzufructului său, dreptul de a percepe veniturile, fără de a fi obligat la niciun fel de restituţiune. (Art. 521, 523, 550, 1276, 1639, 1649 urm. C. civ. Art. 588 C. fr.).

Uzufructul poate fi constituit asupra unei rente pe viaţă, ca şi asupra oricărei creanţe, şi legiuitorul modern curmând vechia controversă care existà asupra acestui punct în Franţa(2), consideră dreptul rentei ca substanţa lucrului, iar veniturile ei ca fructele civile a acestui drept.

De câteori se va constitui deci un uzufruct asupra unei rente viagere, uzufructuarul va percepe în tot timpul uzufructului veniturile acestei rente, dobândind proprietatea lor zi cu zi, conform art. 523, fără a fi ţinut la niciun fel de restituire(3). „Uzufructuarul unei rente, unei pensii viagere sau

---

Responsabilitatea uzufructuarului.

(1) Mourlon, I, 1535, 1614. — Uzufructuarul nu va avea deci nicio răspundere, dacă debitorul creanţei a devenit insolvabil în cursul uzufructului (cpr. art. 1275). — Uzufructuarul care ar fi prelungit termenul de plată, fără învoirea proprietarului, va răspunde însă de această insolvabilitate, dacă debitorul a devenit insolvabil în urma încuviinţărei noului termen de către uzufructuar. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 696, nota 57; Pand. fr., vo *cit.*, 598; C. Paris, D. P. 82. 2. 137.

(2) Vezi Pothier, *Contrat de constitution de rente*, III, 242. Vezi de acelaş autor, *Tr. du douaire*, VI, 25; *Donations entre mari et femme*, VII, 219, etc.

(3) Nu trebue însă să confundăm uzufructul unei rente cu acela stabilit asupra unor anuităţi sau redevenţe periodice succesive,

altuia asemenea drept, zice art. 1073 din codul german, are drept la prestațiile juridice cari pot fi cerute în virtutea acestui drept".

Prin urmare, de câteori renta se va stânge în cursul uzufructului, uzufructuarul nu va aveà nimic de restituit, iar de câteori ea va aveà ființă și în urma încetărei uzufructului, uzufructuarul sau moștenitorii săi o vor restituì în starea în care se va găsi atunci.

Critica legei.

Mai toți autorii critică însă această dispoziție, și nu fără oarecare temeiu, căci odată cu perceperea veniturilor rentei, uzufructuarul consumă și o parte din capital, la care el nu are niciun drept. În adevăr, dacă presupunem că, în loc de a da cu dobândă un capital de 10000 lei, care cu 5 % mi-ar fi adus 500 lei pe an, am dat acest capital unei persoane cu obligația ca ea să-mi servească în tot timpul vieței mele o rentă anuală de 800 lei, suma de 300 lei pe care o primesc peste dobânda ce mi-ar fi produs capitalul meu, este o parte din acel capital. Deci, dacă am constituit un uzufruct asupra acestei rente, uzufructuarul fiind în drept, după art. 527, a percepe toate veniturile rentei, va primi treptat pe fiecare zi și o parte din capitalul care ar fi trebuit să fie al meu. După rigoarea principiilor, uzufructuarul ar fi trebuit deci să aibă drept numai la dobânda capitalului constituit în rentă, și să restitue nudului proprietar tot ce ar fi primit peste această dobândă (1), soluție admisă în termeni expreși prin art. 626 din Ante-proectul de revizuire al lui Laurent.

---

plătitoare pentru un timp determinat, căci aceste annuități constituind un adevărat capital, uzufructuarul are dreptul de a percepe dobânzile, cu îndatorire însă de a restituì annuitățile la finele uzufructului. Laurent, VI, 425; Demolombe, X, 330 *bis;* Aubry et Rau, II, § 230, p. 686; Baudry et Chauveau, 600; Pand. fr., v° *cit.*, 628 urm.

(1) Cpr. Thiry, I, 735 *in fine;* Pand. fr., v° *cit.*, 626; Demolombe, X, 328; Baudry et Chauveau, 597; Laurent, VI, 425; Marcadé, *Revue critique de jurisprudence*, anul 1851, p. 444 urm. — Vezi însă T. Huc, IV, 188, după care art. 588 (al nostru 527) ar fi la adăpost de această critică. De aceea, atât art. 482 din codul italian cât și art. 811 din codul olandez admit principiul consacrat de codul francez și de al nostru. Vezi asupra art. 482 din codul italian, Ricci, *op. cit.*, II, 148, p. 203, 204.

Perceperea veniturilor rentei prin anticipație. Art. 1649 § 2.

Am văzut că, după principiile admise de legiuitorul nostru, uzufructuarul percepe toate veniturile rentei viagere, fără a datorì nicio restituire nudului proprietar al rentei. Ce trebue să decidem când uzufructuarul ar fi perceput veniturile rentei prin anticipație? De exemplu: uzufructuarul a primit la Sf. Dimitrie 1907, jumătate din o rentă viageră de 1200 lei, adecă 600 lei, și el moare o lună după încasarea banilor, în cât el a primit 500 lei la care nu aveà nici un drept. După rigoarea principiilor, moștenitorii uzufructuarului ar trebuì să restituească această sumă nudului proprietar (¹), însă chestiunea este cu toate acestea îndoelnică, cel puțin în cazul când contractul rentei ar fi permis plata prin anticipație, din cauza art. 1649 § 2, care dispune că dacă s'a stipulat ca renta să se plătească cu anticipație, termenul care a trebuit să se plătească se consideră ca câștigat din ziua în care a trebuit să se facă plata.

Despre uzufructul constituit asupra unui alt uzufruct sau asupra unui contract de arendă.

Se poate întâmplà ca un uzufruct să fie constituit asupra unui alt uzufruct, și în asemenea caz, obiectul dreptului uzufructuarului uzufructului, este însuș dreptul de uzufruct, iar nu fructele, *jus ipsum . . ., non etiam fructus qui percipiuntur* (L. 7 § 2, Dig., *De jure dotium*, 23. 3).

Uzufructuarul unui drept de uzufruct va percepe deci toate fructele, fără a restituì nimic primului uzufructuar, care ține locul nudului proprietar, căci există o mare analogie între un asemenea uzufruct și renta viageră. La încetarea uzufructului, uzufructuarul va restituì numai dreptul de uzufruct, nu însă și fructele percepute (²). Această soluție este

---

(¹) Această soluție este formal admisă în codul italian (art. 482 § 2) și în Ante-proectul de revizuire al lui Laurent (art. 626).— Art. 811 § 2 din codul olandez expropriază, din contra, pe proprietar în folosul uzufructuarului, atribuind acestui din urmă veniturile rentei percepute prin anticipație, ceeace este contrar adevăratelor principii.

(²) Baudry et Chauveau, 598; Demolombe, X, 329; Mourlon I, 1539; Laurent, VI, 425; Aubry et Rau, II, § 230, p. 685; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 633; T. Huc, IV, 187.

formal admisă de lege în privinţa bărbatului, care găseşte un uzufruct în averea dotală a femeei sale (art. 1276).

Uzufructul constituit asupra unui contract de arendă sau de chirie. Controversă.

Aceleaşi principii sunt aplicabile prin analogie uzufructului constituit asupra unui contract de chirie sau de arendă, căci nu fructele constituesc substanţa lucrului, ci dreptul de a le percepe: de unde rezultă că uzufructuarul chiriei sau arendei, având îndatorirea de a păstrà substanţa lucrului (art. 517), nu va restitui la finele uzufructului fructele percepute de dânsul, ci dreptul de a le percepe, dacă acest drept nu s'a stâns în cursul uzufructului său(¹).

Despre uzufructul constituit asupra unui fond de comerţ.

Uzufructul poate fi constituit şi asupra unui fond de comerţ. Există însă îndoială atât în doctrină cât şi în jurisprudenţă asupra obiectului şi naturei acestui uzufruct. Unii cred, în adevăr, că este vorba în specie, de uzufructul unor lucruri consumptibile sau fungibile, adecă: de un quasi-uzufruct, admiţând că uzufructuarul unui fond de comerţ devine proprietarul mărfurilor ce s'ar găsì în magazie, la deschiderea uzufructului, aplicând în totul art. 526 (²).

(¹) Baudry et Chauveau, 580, 599; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 685, text şi nota 20; Massé-Vergé, II, § 308, p. 134, nota 12; Laurent, VI, 329, 426; C. Montpellier şi Cas. fr. D. P. 57. 2. 160; Sirey. 57. 2. 695; D. P. 59. 1. 279; Sirey. 59. 1. 421; D. P. 1904. 1. 465.—*Contrà:* Demolombe, X, 330; C. Caen, Sirey, 69. 2. 18. După acest din urmă sistem, respins cu drept cuvânt de majoritatea doctrinei, uzufructuarul unui contract de arendă ar trebuì să restitue recoltele percepute, deducându-se plata câştiurilor şi a cheltuelilor făcute de dânsul.

(²) Vezi în acest sens, Proudhon, *Usufruit*, II, 1010 urm.: Mourlon, I, 1533; Demante, II, 426 *bis* V; Ducaurroy, II, 170; Arntz, I, 1030; Cas. fr. Répert. Dalloz, v° *Usufruit*, 206, nota 1. Din această teorie ar rezultà două consecinţi importante, şi anume: 1° uzufructuarul ar puteà vinde fondul de comerţ supus uzufructului; 2° în caz de faliment al uzufructuarului, nudul-proprietar, având numai o acţiune personală contra titularului quasi-uzufructului, ar venì ca un simplu creditor la masa falimentului, ceeace nu este adevărat, pentrucă, în specie, existând un adevărat uzufruct, dreptul nudului proprietar va trebuì să fie respectat de creditorii uzufructuarului, cari vor aveà numai dreptul de a urmărì vânzarea uzufructului fondului. Cpr. Baudry et Chauveau, 583, p. 376.

Această părere confundă însă fondul de comerț cu mărfurile ce-l compun. Fondul de comerț nu este, în adevăr, o universalitate juridică, ci un fel de universalitate *(universum corpus nu însă universum jus)* (¹), care continuă a subzistă atât prin păstrarea obiectelor ce nu sunt destinate a fi vândute, cât și prin reînoirea mărfurilor ce fac parte din fond. Fondul de comerț neconsistând deci nici în lucruri consumptibile, nici în lucruri cari se deteriorează cu vremea prin întrebuințare, art. 526 și 528 nu pot fi aplicate în specie (²).

Continuarea exploatărei fondului.

Uzufructuarul unui fond de comerț are nu numai dreptul, dar chiar datoria de a continuà exploatarea fondului, pentrucă el trebue să păstreze substanța lucrului spre a o restitui la finele uzufructului (art. 517). El poate deci și chiar este dator să vândă marfa care compune fondul, cu toate că nu este proprietarul ei, înlocuind-o prin alta, și aceasta în puterea dreptului său de administrație (³). El nu va puteà nici într'un caz să înceteze comerțul, căci aceasta ar însemnà a nimici substanța lucrului, pe care el trebue s'o păstreze. Atât în caz de încetare cât și chiar de continuarea comerțului, uzufructuarul va fi răspunzător de daune, dacă prin reaua sa administrație el a perdut sau micșorat clientela primitivă a fondului (⁴).

(¹) Cpr. Baudry et Chauveau, 583; Baudry et Wahl, *Privil. et hypothèques*, 1, 67-1 și 81.—Cu toate acestea, fondul de comerț nu cuprinde de drept, fără manifestarea unei intenții contrare a părților sau a dispunătorului, nici creanțele, nici datoriile, ceeace dovedește că nu este vorba în specie de un *nomen juris sicut hereditas*. Creanțele și datoriile n'ar face parte din fondul de comerț decât atunci când ar fi vorba de un fond special, precum: o casă de bancă (cpr. L. 77 § 16, Dig., *De legatis*, 31. 2). Baudry et Chauveau, p. 396, nota 1; Aubry et Rau, II, § 236, p. 740, 741, nota 5; Laurent, VI, 419. — Vezi însă Proudhon, *Usufruit*, II. 1025 urm.

(²) Laurent, VI, 417 urm.; Baudry et Chauveau, 583. Cpr. Thiry, 1, 735, p. 751, No. VI. — Curtea de casație din Franța a făcut deci o greșită aplicare a legei (Répert. Dalloz, vº *Usufruit*, 208, p. 1666, nota 2 și Sirey, 43. 1. 22), când a decis că uzufructuarul unui fond de comerț trebue să restitue, la finele uzufructului, lucrurile ce-l constituesc, în starea în care aceste lucruri se găsesc, nestricate prin dolul sau culpa sa, conform art. 528.

(³) Laurent, VI, 422; Marcadé, II, 468; Baudry et Chauveau, 583, p. 377.

(⁴) Laurent, VI, 420; Baudry et Chauveau, *loco cit.*; Thiry, *loco cit.*

Ce trebue să restituească uzufructuarul la finele uzufructului.

Din faptul că uzufructul unui fond de comerț nu este un quasi-uzufruct rezultă că uzufructuarul nu are obligația de a restitui, la finele uzufructului, nicio sumă de bani, când fondul a fost prețeluit, nici marfa în aceeaș cantitate și calitate, la caz de neprețeluirea lui. El va trebuì să restituească un fond de valoarea acelui primit. In acest scop se va face o îndoită prețeluire, una la începutul, și alta la încetarea uzufructului, și deosebirea între ambele prețeluiri va constituì pe uzufructuar creditor sau debitor, după cum comerțul va fi dobândit în cursul uzufructului o valoare mai mare, sau ar fi perdut din valoarea sa primitivă. Acestea sunt principiile cari, în lipsă de texte, ne par aplicabile în această materie (¹).

Despre uzufructul constituit asupra pădurilor.

Art. 529. — Dacă uzufructul cuprinde păduri *destinate de proprietarul lor la tăeri periodice* (²), uzufructuarul este dator a păstrà

(¹) Cpr. Laurent, VI, 423; Thiry, I, *loco cit.;* Baudry et Chauveau, 583. 584; Aubry et Rau. II, § 236. p. 742. — Vezi însă Demolombe, X, 307 care, ca de obiceiu, se lasă a fi predominat și de astădată de faptele și împrejurările cauzei. — Art. 625 din Ante-proectul de revizuire al lui Laurent are, în această privință următoarea dispoziție: „Uzufructuarul unui fond de comerț are dreptul și obligația de a continuà exploatarea comerțului. Fondul va fi prețeluit la începutul și la finele uzufructului, iar uzufructuarul va fi ținut a restituì o valoare egală cu acea primită de dânsul“.

Inexactitate de text.

(²) Prin aceste cuvinte textul nostru a voit să traducă expresia *bois taillis, boschi cedui,* după art. 485 din codul italian, care se vede în textul corespunzător francez. Traducerea nu este însă fericită, fiindcă, în genere, orice păduri sunt supuse unei tăeri periodice. Prin *bois taillis (silva cædua)*, se înțălege, în adevăr, o pădure tânără, care se tae la perioade mai scurte, de mai multe ori în timpul vieței unui om, și care odrăslește din rădăcină, după cum se exprimă L. 30, Pr., Dig., *De verb. obligationibus,* 50. 16. **„Silva cœdua** *est, ut quidam putant, quæ in hoc habetur, ut cæderetur. Servius eam esse.* **quæ succisa, rursus ex stirpibus, aut radicibus renascitur“.** Asupra acestui sens ce se dă în Franța expresei *bois taillis,* vezi Demolombe, X, 389; Aubry et Rau, II, § 230, p. 686; Thiry, I, 735, p. 747; Baudry et Chauveau, 603; Pand fr., v^0 *Usufruit,* 644, 646; Planiol, I, 2792; De la Bigne, I, 1050, etc.

ordinea și cătățimea tăerei în conformitate cu regulele stabilite *de proprietar* (1), sau *cu uzul locului* (2), fără a puteà pretinde vre-o despăgubire nici uzufructuarul, nici moștenitorii săi, pentru părțile lăsate netăete în timpul uzufructului său.

Arborii cari se pot scoate dintr'un seminar *de pomi* (3), fără degradațiunea acestuia (4), nu vor face parte din uzufruct, decât cu îndatorirea pentru uzufructuar de a se conformà obiceiului local în privința înlocuirei lor. (Art. 466, 524, 530 urm., 533, 534, 541, 556, 575 C. Civ. Codul silvic din 24 Iunie 1881. Art. 590 C. fr.).

Art. 530. — Uzufructuarul se mai bucură, conformându-se cu epocele și uzul vechiu al proprietarului, de părțile de păduri înalte cari au fost puse în tăere regulată, sau că aceste tăeri se fac periodice pe o întindere de pământ determinată, sau că se fac numai de o câtime oarecare de arbori aleși pe toată suprafața domeniului. (Art. 529, 531—533 C. civ. Art. 591 C. fr.).

Art. 531. — In toate celelalte cazuri, uzufructuarul nu se poate atinge de arborii înalți; el va puteà însă întrebuințà, spre a face reperațiile la cari este obligat, arborii desrădăcinați sau sfărâmați

---

Așà dar, art. 529 se ocupă de pădurile tinere *(bois taillis)*, cari se nasc și renasc de mai multe ori în mod periodic, în timpul vieței unui om, iar art. 530 și 531 se ocupă de pădurile mai bătrâne *(bois de haute futaie* sau *di alto fusto*, după cum se exprimă art. 486 și 487 din codul italian), destinate la tăeri periodice mai lungi.

Deoseb. de redacție de C. francez.

(1) Conform cu regulele stabilite *de proprietar*, adecă: de proprietarul care a constituit uzufructul, *iar nu de proprietarii anteriori*, după cum se poate decide în codul francez, unde textul vorbește *de proprietari* la înmulțit. Cpr. Demolombe, X, 394; Baudry et Chauveau, 606, p. 390; Aubry et Rau, II, § 230, p. 686. Aceeaș modificare de text s'a făcut de legiuitorul nostru și în art. 530, 532.

Altă deoseb. de textul francez.

(2) *Cu uzul locului*, iar nu cu uzul constant al proprietarilor, după cum se exprimă textul francez, încât la noi este vorba *de proprietarii vecini*, după cum admit Marcadé (II, 474). Mourlon (I, 1540), Demolombe (X, 392), etc., iar nu *de proprietarii anteriori*, după cum se susține de unii în Franța (Ducaurroy, II, 173; Planiol, I, 2819; Acollas, I, p. 620), etc.

Inexactitate de text.

(3) Cuvintele: *de pomi*, cari sunt adaose de legiuitorul nostru, coprind o inexactitate, căci nu este vorba, în specie, numai de un loc unde se sădesc și se răsădesc pomi roditori *(seminarium)*, ci orice soiu de arbori. Legiuitorul vorbește de pomi roditori și în art. 532 iarăși din eroare, căci despre *pomi* se ocupă numai art. 533.

Altă inexactitate.

(4) Cuvintele: *fără degradațiunea acestuia* sunt inutile, și cuprind chiar o inexactitate, după cum observă cu drept cuvânt autorii (cpr. Laurent, VI. 446; Duranton, IV, 565, etc.), căci nu se poate scoate arborii dintr'un seminar fără a-l degradà.

din accidente; el poate chiar a tăià pentru acest sfârşit arborii trebuincioşi, cu îndatorire însă de a constatà în fiinţa proprietarului această trebuinţă. (Art. 533, 545. 546 C. civ. Art. 592 C. fr.).

Art. 532. — Uzufructuarul poate luà din păduri haragi pentru vii; el poate asemenea luà *de pe pomi* (¹) productele anuale sau periodice, însă toate acestea după obiceiul locului *şi* (²) al proprietarului. (Art. 524, 529, 531 C. civ. Art. 9 L. p. regularea proprietăţei rurale din 15 August 1864, explicat la art. 575. Art. 593 C. fr.).

Art. 533. — Pomii roditori cari se usucă, şi chiar acei ce sunt desrădăcinaţi sau dărâmaţi din accidente, se cuvin uzufructuarului, cu îndatorire de a-i înlocuì prin alţii. (Art. 529 § 2, 531, 556 C. civ. Art. 594 C. fr.).

Pădurile se consideră ca fructe de câteori sunt destinate la tăeri periodice de către proprietarul lor.

Cazurile când pădurea nu se consideră ca fruct.

Când pădurile nu sunt supuse unei tăeri periodice, legea le consideră ca un capital de care uzufructuarul nu se poate atinge, şi care profită nudului proprietar (art. 530, 531)(³).

Arborii cari nu se tae de obiceiu decât la o vârstă înaintată, şi cari au fost plantaţi numai pentru plăcerea şi împodobirea fondului, precum sunt: arborii unei grădini sau unui parc, nu se consideră de asemenea ca fructe, şi prin urmare, nu pot fi tăeţi de către uzufructuar(⁴).

Inexactitate de text.

(¹) Sau mai bine zis: *de pe arbori*, după cum se exprimă textul francez, căci nu este vorba aci de pomi roditori, ca în art. următor (533). Legiuitorul din eroare întrebuinţează deci cuvântul *pomi* în art. 532, ca şi în art. 529. Legiuitorul nostru, luându-se după acel francez, a mai făcut încă şi o altă greşală, vorbind într'un singur text de dreptul uzufructuarului de a luà haragi din pădure pentru vii şi de dreptul de a percepe fructe, căci dreptul la haragi este o excepţie, pe când dreptul la fructe este aplicarea principiilor generale (art. 524). Aceeaş greşală o comite şi art. 480 din codul italian. Art. 532 trebuea deci să facă obiectul a două dispoziţii deosebite. Cpr. Demolombe. X, 416; Laurent, VI, 444; Ducaurroy, II. 178; Baudry et Chauveau, 621 *in fine*, etc.

(²) Textul fr. este mai corect, întrebuinţând disjunctiva *sau*, în loc de conjunctiva *şi*.

(³) Cpr. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1886, No. 52; C. Focşani, *Dreptul* din 1885, No. 13 (motive), p. 101, coloana 2.

(⁴) Laurent, VI, 430; Demolombe, X, 415; Planiol, I, 2791; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 731; Thiry, I, 735, p. 747. Cpr. L. 13 § 4, Dig., *De usufructu*, 7. 1. — Uzufructuarul nu va puteà să tae aceşti arbori decât atunci când şi proprietarul i-ar fi exploatat, considerându-i ca fructe. Laurent, *loco cit.*

Modul de exploatare al uzufructuarului.

Uzufructuarul este deci în drept a exploatà pădurile supuse unei tăeri periodice. uzând de dreptul său ca un bun părinte de familie (art. 541). El va trebuì însă să observe ordinea şi cătăţimea tăerilor[1], în conformitate cu regulile stabilite de proprietarul care a constituit uzufructul[2], eeeace înseamnează că el n'ar puteà să facă tăeri mai mari şi mai multe decât însuş proprietarul (art. 517).

Cazul când proprietarul n'a exploatat pădurea în mod sistematic.

Dacă proprietarul n'a exploatat însă pădurea în mod sistematic, ci în mod neregulat şi abuziv, uzufructuarul n'ar puteà să urmeze acest mod de exploatare, pentrucă el trebue să se folosească ca un bun gospodar (art. 541). In asemenea caz, el se va conformà deci uzului locului în care se găseşte situată pădurea, adecă: modului de exploatare întrebuinţat de proprietarii pădurilor vecine de aceeaş natură. (Vezi *suprà* p. 452 nota 2).

Cazul când uzufructuarul a lăsat o parte din pădure netăiată.

Dacă uzufructuarul a lăsat vreo parte din pădure netăeată, în cursul uzufructului său, nici el, nici moştenitorii lui nu vor fi în drept a cere despăgubiri dela nudul proprietar, şi aceasta prin aplicarea principiului cunoscut că fructele naturale se dobândesc numai prin perceperea lor (art. 524). Arborii nu devin deci proprietatea uzufructuarului decât prin tăcerea şi deslipirea lor de pământ, şi tăerile nu se pot face decât la timpul hotărît.

Cazul când uzufructuarul a făcut o tăere anticipată.

Proprietarul poate, deci, să împedice pe uzufructuar de a tăeà pădurea înaintea termenului hotărît; şi dacă uzufructuarul a făcut o tăere anticipată, proprietarul va aveà necontestat drept la daune, de câteori va dovedi că asemenea

---

Pădurile supuse regimului silvic.

[1] Vezi legea pentru curăţirea pădurilor în Colecţia Pastia. p. 1179 urm. Vezi şi codul silvic din 24 Iunie 1881, care supune regimului silvic numai pădurile Statului şi a persoanelor morale (art. 3). Cultura şi tăerea pădurilor particularilor nu sunt, în principiu, supuse nici unei restricţii (art. 17), eeeace necontestat constitue o lacună din partea legiuitorului. Prin excepţie. sunt însă supuse regimului silvic, încât priveşte amenajamentul. pădurile situate pe vârfurile şi coastele munţilor, pe dealurile regiunilor muntoase, precum şi pe acelea care ar puteà servì, în acele regiuni muntoase, ca apărare a căilor ferate şi a şoselelor (art. 11). Vezi şi Regul. din 16 April 1885. relativ la pădurile supuse regimului silvic.

[2] Vezi *suprà* p. 452, nota 1. Cpr. C. Bucureşti, *Dreptul* din 1885, No. 9 (motive), p. 68, coloana 2.

tăere i-a adus o pagubă(¹), adecă: de câteori uzufructul va încetà înaintea timpului când tăerea trebuià să se facă(²).

Compensaţia între uzufructuar şi proprietar.

Dacă uzufructuarul a făcut o tăere anticipată, omiţând pe de altă parte de a face o tăere la care el aveà drept, compensaţia între el şi între proprietar nu este cu putinţă, pentrucă ea neputând să aibă loc decât atunci când două persoane sunt datoare una către alta (art. 1143), uzufructuarul datoreşte în specie o despăgubire proprietarului, fără a fi creditorul proprietarului pentru tăerea nefăcută de dânsul (art. 529)(³).

Drepturile şi oblig. uzufructuarului unei pepiniere (seminar).

Uzufructuarul unei *pepiniere* sau unui *seminar (seminarium)*, adecă: a unui loc în care se sădesc şi se resădesc arbori tineri (seminceri), spre a fi transplantaţi aiurea, iar nu numai *pomi roditori*, după cum din eroare se exprimă textul nostru, ci orice soiu de arbori(⁴), nu poate să-l strice şi să-l deterioreze: el trebue deci să înlocuiască, după obiceiul locului, arborii pe care-i scoate(⁵), căci altfel el nu s'ar folosì ca un bun proprietar şi n'ar păstrà substanţa lucrului.

Art. 529 vorbeşte, după cum am văzut, de pădurile tinere cari se nasc şi renasc de mai multe ori în timpul vieţei omului, iar art. 530 şi 531 vorbesc de pădurile *înalte*, adecă *bătrâne*, destinate la tăeri periodice mai lungi.

Arborii înalţi nesupuşi unei tăeri periodice.

In principiu, uzufructuarul nu se poate folosì de arborii înalţi *(arbores grandes* sau *de haute futaie*, după cum se exprimă textul francez), adecă: de acei arbori cari au 60 ani cel puţin(⁶), dacă părţile n'au hotărît contrariul prin comuna lor înţălegere, ceeace ele sunt libere de a face, aceasta nefiind

---

(¹) Uzufructuarul nu va datorì deci nicio despăgubire proprietarului, dacă tăerea anticipată nu i-a cauzat nicio daună. Laurent, VI, 439; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 677.

(²) Demolombe, X, 396; Laurent, VI, 438; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 677; Baudry et Chauveau, 609; Proudhon, *Usufruit*, III, 1171. Asupra modului cum se va aprecià această despăgubire, vezi Pand. fr., v⁰ *cit.*, 679; Baudry et Chauveau, 610; Laurent, Demolombe, *loco cit.*, etc.

(³) Laurent, VI, 439; Baudry et Chauveau, 610. — Vezi însă Cas. fr., Sirey, 69. 1. 32; D. P. 69. 1. 36. Cpr. Demolombe, X, 402.

(⁴) Vezi *suprà* p. 453, nota 1.

(⁵) Această soluţie erà admisă şi în dreptul roman. Vezi L. 9 § 6, Dig., *De usufructu*, 7. 1.

(⁶) „*Sed si grandes arbores essent, non posse eas caedere*". (L. 11, Dig., *De usufructu*, 7, 1).

o convenție contrară ordinei publice (1), sau dacă arborii n'au fost puși în tăere regulată, fie că acești arbori ar alcătui o pădure sau ar fi izolați pe un fond (2): căci ei aparțin nudului proprietar, care are dreptul de a-i revendică, dacă au fost tăeți înadins fie de către uzufructuar, fie de alții prin ascuns (3), sau desrădăcinați de furtună; și aceasta de îndată, fără a se așteptă sfârșitul uzufructului (4). Proprietarul va aveà drept și la daune, putând chiar să provoace încetarea uzufructului, conform art. 558, din cauza abuzului uzufructuarului.

Intrebuințarea arborilor desrădăcinați la facerea reparațiilor de întreținere. Excepție dela dreptul comun.

Prin excepție însă, uzufructuarul poate să întrebuințeze arborii desrădăcinați sau dărâmați de furtună *(vi ventorum)*, spre a face reparațiile de întreținere (art. 545). El poate chiar să tae pentru acest sfârșit arborii trebuincioși, dacă acei desrădăcinați sau dărâmați din întâmplare nu ajung, sub îndatorire însă de a constată această trebuință înaintea tăerei și în ființa proprietarului (art. 531) (5).

---

(1) Laurent, VI, 445; Baudry et Chauveau, 626; Pand fr., v° *Usufruit*, 738 și autoritățile citate acolo.

(2) Laurent, VI, 437; Baudry et Chauveau, 615; Pand fr., v° *cit.*, 709; T. Huc, IV, 193; C. Angers, D. P. 80. 2. 80; Sirey, 80. 2. 263.

(3) Proprietarul are drept nu numai la arborii desrădăcinați din întâmplare sau tăeți înadins de către uzufructuar, dar chiar și la acei uscați sau tăeți de către alții pentru a fi sustrași, căci altfel uzufructuarul n'ar aveà decât să pue pe cineva să tae arborii prin ascuns pentru a și-i însuși.

Dr. roman.

La Romani, din contra, arborii uscați aparțineau uzufructuarului, sub îndatorire de a-i înlocui. (L. 18, Dig., *De usufructu*, 7. 1 și Instit., *De rerum divisione*, II, 1, § 38).

(4) Laurent, VI, 440; Demolombe, X, 410 *bis;* Duvergier asupra lui Toullier, II, partea 1, 408, nota *a;* Aubry et Rau, II, § 230, p. 688, nota 28 (ed. a 5-a); Pand. fr., v° *Usufruit*, 733; Salviat, *op. cit.*, I, p. 244; Baudry et Chauveau, 619; C. Bourges și Cas. fr., Sirey, 75. 1. 265; D. P. 76. 1. 431. — *Contrà:* C. Paris, Répert. Dalloz, *Usufruit*, 293; Boileux, II, p. 724, etc., după cari proprietarul n'ar aveà de îndată dreptul la despăgubire, ci tocmai la stângerea uzufructului, ceeace este inadmisibil.

Art. 1909.

Dacă arborii au fost vânduți de către uzufructuar, proprietarul nu-i mai poate revendică dela acela care i-a dobândit de bună credință (art. 1909), ci poate numai să ceară daune dela uzufructuar. Baudry et Chauveau, 619 *in fine*.

(5) Cpr. C. București, *Dreptul* din 1885, No. 9 (motive), p. 68, coloana 2. — Uzufructuarul nu va puteà însă să tae arborii înalți nesupuși unei tăeri regulate, decât atunci când n'ar există altă pădure pusă în tăere regulată.

După Proudhon (*Usufruit*, III, 1195), această constatare ar fi necesară chiar în privința arborilor sfărâmați sau desrădăcinați din întâmplare, însă această soluție este inadmisibilă, pentrucă legiuitorul n'o prescrie decât la caz de tăerea arborilor.

Proprietarul nu poate tăeà arborii inalți nepuşi în tăere regulată

Din cele mai sus expuse rezultă că arborii înalți nepuşi în tăere regulată, departe de a fi considerați ca fructe, fac parte din fond, şi ca atare, aparțin nudului proprietar, însă el nu va puteà, in principiu, să-i tae în timpul uzufructului, chiar dacă ei n'ar alcătuì o pădure, ci ar fi izolați pe fond, pentrucă exercițiul acestui drept ar jigni dreptul de folosință al uzufructuarului (art. 539), lipsindu-l de umbră şi chiar de fructele la care el are drept (art. 532)(¹).

Uzufructuarul nu poate tăeà arborii înalți pentru reparațiile cele mari.

Din cele mai sus expuse rezultă că uzufructuarul nu va puteà să tae arborii inalți, nepuşi în tăere regulată, pentru a face reparațiile ce nu sunt puse în sarcina lui, de exemplu: reparațiile cele mari (art. 545) (cpr. Pand. fr., v° *cit.*, 724; Baudry et Chauveau. 616; Aubry et Rau, II, § 230, p. 688, nota 27 *bis*), căci, în asemenea caz, el ar datori o despăgubire proprietarului (C. Toulouse, Sirey, 81. 2. 141; D. P. 82. 2.178).

Neîntrebuințarea arborilor sfărâmați din întâmplare la uzul personal al uzufructuarului.

El nu va puteà, de asemenea, să întrebuințeze la uzul său personal arborii sfărâmați din întâmplare, precum, de exemplu: la încălzit, după cum dispune anume art. 816 § 2 din codul olandez, nici la reparațiile acaretelor situate pe altă moşie decât acea supusă uzufructului. Cpr. Baudry et Chauveau, 617; Pand. fr., v° *cit.*, 729 urm.; Laurent, VI. 443; Demolombe. X, 413.

Dr. roman şi dreptul vechiu francez.

La Romani, din contra, uzufructuarul puteà să întrebuințeze arborii desrădăcinați de furtună la uzul său personal. Lemnul de lucru nu puteà însă fi întrebuințat ca lemn de foc, mai ales când uzufructuarul nu duceà lipsă de asemenea lemne. (L. 12, Pr., Dig , *De usufructu*, 7. 1). Aceeaş soluție erà admisă şi în vechiul drept francez. Vezi Pothier. *Tr. du douaire*, VI, 197.

Arborii pe cari proprietarul poate să-i tae în cursul uzufructului.

(¹) Cpr. Pothier, *Tr. du douaire*, VI, 240; Demolombe, X. 418; Baudry et Chauveau, 620. — Proprietarul ar puteà însă să tae arborii înalți, cari ar fi ameninţaţi de a peri (*le arbres qui se couronnent*). Toullier D. II. partea I. 441; Baudry et Chauveau. 620; Laurent. VII. 38; Proudhon, *Usufruit*, II, 880; C. Toulouse şi Angers, Sirey, 59. 2. 689; D. P. 61. 5. 518; Sirey, 67. 2. 21. — Proprietarul va mai puteà încă să tae arborii înalți, cu toată opunerea uzufructuarului, pentru a face reparațiile mari (art. 545. 546), pentrucă uzufructuarul nu se poate opune la conservarea dreptului proprietarului. Baudry et Chauveau, Proudhon, *loco cit.*; Demolombe, X. 418, 657. — De câteori proprietarul este în drept de a tăeà aceşti

Arborii pe cari uzufructuarul poate să-i tae.

Uzufructuarul se va puteà însă folosì ca un bun gospodar de părţile de pădure înalte, cari au fost puse în tăere regulată[1]. El va puteà deci să le tae, conformându-se cu epocele şi uzul vechiu al proprietarului care a constituit uzufructul, iar nu cu uzul *vechilor proprietari*, după cum se exprimă textul francez (art. 590, 591). (Vezi *suprà* p. 452, nota 1).

Luarea haragilor din partea uzufructuarului.

Uzufructuarul poate, după obiceiul locului şi a proprietarului care a constituit uzufructul[2], să ià în deplină proprietate din pădurile pe care el nu le poate tăea, nu numai haragii necesari pentru viile cari fac obiectul uzufructului[3], dar şi pentru pomii roditori şi alte plante de grădină, precum: fasole, mazere, bob, etc.[4], cu toate că legea noastră nu este expresă în această din urmă privinţă, după cum este art. 816 § 1 din codul olandez.

Culegerea fructelor.

Uzufructuarul mai are încă dreptul de a culege, tot după obiceiul locului sau a proprietarului, fructele anuale sau

---

arbori, uzufructuarul nu are dreptul de a fi despăgubit de plăcerea sau foloasele de care el ar fi lipsit prin tăerea lor, afară de cazul când prin această tăere i s'ar aduce o pagubă, de exemplu: stricarea unui zaplaz, etc., căci ştiut este că: *qui suo jure utitur, neminem lædit.* Baudry et Chauveau, *loco cit.;* Demolombe, X, 420. — *Contrà:* Duranton, IV, 560, p. 498, nota 1.

Când există tăere regulată.

(1) Tăerea regulată există atunci când proprietarul tae pădurea în mod periodic şi sistematic, la timpuri anume hotărîte, spre a-şi face un venit regulat. Tăerea n'ar mai fi însă regulată, şi uzufructuarul n'ar aveà drept la arborii înalţi, când proprietarul ar face din timp în timp câte o tăere excepţională şi fără nicio metodă. Totul atârnând deci de voinţa proprietarului, chestiunea se va aprecià în fapt şi în mod suveran de instanţele de fond. Laurent, VI, 434. Vezi şi Demolombe, X, 409.

(2) Codul francez şi de astădată vorbeşte tot de obiceiul proprietarilor la înmulţit, expresie pe care textul nostru a modificat-o nu numai în art. 552, dar şi în art. 529 şi 530. Vezi *suprà* p. 452, nota 1.

(3) Uzufructuarul n'ar puteà deci luà din pădure haragi pentru viile sale proprii, sau spre a-i vinde. Pand. fr., v⁰ *cit.*, 744; Baudry et Chauveau, 621; Laurent, VI, 444; Demolombe, X, 416; Thiry, I, 735, p. 749; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 688; Mourlon, I, 1543. — Şi la Romani, uzufructuarul puteà să ia haragi pentru vii, însă fără a deteriorà fondul. (L. 9 § 7 şi L. 10, Dig., *De usufructu*, 7. 1).

(4) Pand. fr., v⁰ *cit.*, 745 urm.; Baudry et Chauveau, Laurent, Aubry et Rau, *loco cit.;* Demolombe, X, 411 *in fine*.

periodice a arborilor pe cari el nu poate să-i tae, precum: ghinda, frunzile de duzi sau de tei, jirul (fructul ce produce fagul), etc., şi aceasta prin aplicarea principiului că uzufructuarul se bucură de fructe (art. 524)(1).

Vânarea în pădure.

El va puteà să vâneze şi să se plimble în pădure, etc. Asupra acestui punct nu mai încape nicio îndoială.

Abandonarea uzufructului pădurei.

Toate aceste foloase fiind însă foarte minime faţă cu sarcinile uzufructului, el va aveà de multe ori interes să abandoneze uzufructul pădurei, ceeace nu va puteà însă să facă decât renunţând la toate bunurile supuse uzufructului (art. 561). (Demolombe, X, 417).

Folosinţa pomilor roditori. Art. 533.

Uzufructul pomilor roditori (2) consistă în perceperea fructelor lor. Uzufructuarul nu poate deci să-i tae (3), pentrucă ei nu au această menire.

Dreptul uzufructuarului de a se folosi de arborii cari pier, etc.

El se va folosi încă de pomii cari se usucă şi pier, ca şi de acei pe cari i-ar sfărâmà sau desrădăcinà o furtună, sub îndatorire însă de a-i înlocuì prin alţi pomi de aceiaş specie (4).

Această obligaţie se consideră ca îndeplinită numai după ce pomul a prins rădăcini (5).

---

(1) Pand. fr., v° *cit.*, 748; Demolombe, X, 416; Ducaurroy, II, 178; Laurent, Aubry et Rau, Baudry et Chauveau, *loco cit.*

Ce se înţălege prin pomi roditori.

(2) Prin pomi roditori, trebue să înţălegem acei cari se cultivă prin livezi sau grădini, precum: cireşii, perjii, merii, perii, nucii, etc. Copacii sălbatici cari cresc prin păduri, precum: merii pădureţi, cireşii sălbatici, etc. nu intră în această categorie. Demolombe, X, 424, 425; Pand. fr., v° *cit.*, 755 urm., Aubry et Rau, II, § 230, p. 689. — Arborii cari produc numai ghindă, frunze, flori, etc. precum stejarii, plopii, teii, răchitile, etc. nu se consideră în genere ca pomi roditori. Demolombe, *loco cit.* Cpr. C. Angers, Sirey, 67. 2. 21; D. P. 80. 2. 86. — *Contrà:* Baudry et Chauveau, 623; Pand. fr., v° *cit.*, 755.

Via nu se consideră ca arbor.

Via nu se consideră, de asemenea, ca arbor; de unde rezultă că dacă ea a perit în totul fie de bătrâneţe, fie din cauza filoxerei, etc. uzufructuarul nu este obligat a o înlocuì. Baudry et Chauveau, 624; Pand. fr., v° *Usufruit*, 760.

(3) *„Non debet (fructuarius) arbores frugiferas excidere"*. (L. 13 § 4, Dig., *De usufructu*, 7. 1).

(4) *„Et in vinearum demortuarum vel arborum locum alias fructuarius substituere debet"*. (Instit., *De rerum divisione*, II, 1 § 38). Vezi şi L. 18, Dig., *De usufructu*, 7. 1, unde se zice: *„in locum demortuarum arborum aliæ substituendæ* sunt".

(5) Demolombe, X, 423; Pand. fr., v° *cit.*, 762; Baudry et Chauveau, 625.

Derogarea părţilor dela art. 533.

Art. 533, dela care părţile sunt libere de a derogà [1], nu este decât o consecinţă a principiului care obligă pe uzufructuar a se folosì de lucrul supus uzufructului ca un bun părinte de familie (art. 541) şi a păstrà substanţa lucrului (art. 517), combinată cu această idee că folosul se cuvine aceluia care sufere sarcinile. (Cpr. art. 556).

Despre uzufructul constituit asupra unei mine, petrării si nisipării.

Art. 537. — Uzufructuarul se foloseşte asemenea întocmai ca proprietarul de minele, petrăriile şi nisipurile [2] ce sunt în exploatațiune la deschiderea dreptului de uzufruct.

Dacă însă se atinge de o exploataţiune care nu s'ar puteà face fără o concesiune, uzufructuarul nu se va puteà bucurà de ea, fără a dobândì mai întâi învoirea guvernului [3]. (Art. 517, 538, 539 C. civ. Art. 598 § 1 C. fr.).

Art. 538. — Uzufructuarul nu are niciun drept asupra minelor şi petrăriilor nedeschise încă, nici asupra nisipurilor a căror exploatațiune nu este încă începută, nici asupra comoarei care s'ar puteà găsì în cursul uzufructului său. (Art. 537, 539, 649 C. civ Art. 598 § 2 C. fr.).

In realitate, produsul minelor, carierelor, petrăriilor, etc. nu sunt fructe, pentrucă ele nu se reproduc în mod periodic, ci sunt părţi din însuş fondul. Ca atare, uzufructuarul n'ar fi trebuit deci să se folosească de aceste produse, şi în adevăr, astfel erà conceput, din capul locului, proectul codului francez, şi astfel este redactat şi art. 620 din Anteproectul de reviziuire al lui Laurent, care nu conferă uzufructuarului niciun drept asupra minelor şi carierelor, ci numai asupra dobânzilor ce proprietarul trage din capitalul său (1).

---

[1] Pand. fr., v° *cit.*, 764; Baudry et Chauveau, 626. — Jurisprudenţa interpretă însă într'un mod riguros clauzele cari măresc drepturile uzufructuarului.

Ce se înţălege prin petrărie, nisipărie, etc.

[2] Prin *petrărie (lapicidinia)* se înţălege un loc din care se extrage peatră, iar prin *nisipărie (arenifodinia)*, un loc din care se extrage nu numai nisip, dar încă: lut, humă, prunt, etc. — Textul francez (în care art. 537 şi 538 sunt unite într'un singur text, ca şi în codul italian) vorbeşte de *carrières*, care este un loc din care se poate extrage, peatră, marmoră, nisip, argil, etc. (vezi art. 71 urm. L. minelor din 21 Aprilie 1895). Art. 598 § 2 din codul fr. mai vorbeşte încă de *tourbières*, din cari se extrage o materie combustibilă *(la tourbe)*, ce în unele locuri se întrebuinţează la încălzit, în locul lemnelor de foc.

L. minelor, Art. 7.

[3] Paragraful 2 al art. 537 era lipsit de orice sens înainte de promulgarea legei minelor. Astăzi, în urma promulgărei acestei legi, el iarăş nu poate în genere fi aplicat, fiindcă uzufructuarul nu mai are nevoe de o nouă concesie, de oarece art. 7 din legea minelor (art. 7 L. fr. din 21 Aprilie 1810), declară proprietatea minei transmisibilă ca orice alt bun. Vezi *infrà* p. 463.

Dr. uzufructuarului la exploatarea minelor, deschise în momentul începerei uzufructului.

Cu toată logica ce militează în favoarea acestui sistem, codul francez şi, după dânsul al nostru, au dat uzufructuarului dreptul la mine, în urma propunerei Curţei din Lyon. Aşà dar, după codul actual (2), uzufructuarul este în drept de a exploatà minele şi carierele a căror exploatare erà deschisă în momentul constituirei uzufructului (3), fără a aveà niciun drept la minele şi carierele a căror exploatare nu

---

Dr. străin.

(1) Cpr. art. 476 C. spaniol din 24 Iulie 1889. — Art. 511 din codul austriac dispune, din contra, că uzufructuarul se foloseşte de produsul net al minelor exploatate, conform regulamentelor asupra minelor. Textul corespunzător din codul Calimach (662) nu vorbeşte de mine.

Dr. roman.

(2) La Romani, uzufructuarul puteà să se folosească nu numai de minele şi carierele deschise la începutul uzufructului, dar şi de acele cari nu erau încă în exploatare la deschiderea acestui drept (L. 9 § 1, Dig., *De usufructu*, 7. 1). Mai vezi L. 9 § 3; L. 13 § 5, Dig., *loco cit.*; L. 7 § 14 şi L. 8, Dig., *Soluto matrimonio*, 24. 3. — Marmora nu erà însă considerată ca fruct decât atunci când exploatarea ei erà începută de proprietar. (L. 18, Dig., *De fundo datali*, 23. 5 şi L. 7 § 13, Dig., *Soluto matrimonio*, 24. 3). — In vechiul drept francez, uzufructuarul nu puteà, din contra, nici măcar să continue exploatarea unei mine începută înaintea deschiderei uzufructului, decât atunci când mina erà atât de îmbelşugată încât păreà a fi inepuizabilă. Vezi Pothier, *Tr. du douaire*, VI, 196 *şi Tr. de la communauté*, VII, 97; Demolombe, X, 430, etc.

Vechiul dr. francez.

Chestie de fapt.

(3) Chestiunea de a se şti dacă exploatarea trebue, sau nu, să se considere ca începută de către proprietar, este o chestie de fapt şi de intenţie, care se apreciază în mod suveran de instanţele de fond. Demolombe, X, 432; Laurent, VI, 449; Aubry et Rau, II, § 230, p. 689, nota 32; Baudry et Chauveau, 629. — Din cele mai sus expuse rezultă că uzufructuarul nu va aveà niciun drept la minele şi carierele a căror exploatare a fost începută de proprietar, dacă această exploatare erà părăsită în mod definitiv şi irevocabil în momentul deschiderei uzufructului. Demolombe, X, 432 *bis*; Baudry et Chauveau, 629 *in fine*. Cpr. C. Bordeaux, Sirey, 66. 2. 7.

eră încă începută în acel moment(¹). Cu alte cuvinte, uzufructuarul poate să continue exploatarea începută de proprietar, fără însă a o puteà începe el însuş. Uzufructuarul nu are niciun drept asupra minelor şi carierelor neexploatate de proprietar în momentul deschiderei uzufructului, pentrucă el trebuind să se folosească ca şi însuş proprietarul (art. 517 şi 537), acest din urmă n'a considerat asemenea producte ca fructe (²).

Scoaterea materialului necesar pentru facerea reparaţiilor de întreţinere. Controversă.

El nu va puteà de asemenea, cel puţin după unii, să ia nici piatra sau varul, ori nisipul, etc., de care ar aveà nevoe pentru facerea reparaţiilor de întreţinere (art. 545), fiindcă art. 531 care-i permite de a tăeà în acest scop arborii înalţi nepuşi în tăere regulată, este o dispoziţie excepţională, care nu poate fi întinsă la alte cazuri prin analogie (³).

Comoară.

Uzufructuarul nu are, de asemenea, niciun drept asupra comoarei ce s'ar găsi în fond în cursul uzufructului, fiindcă comoara nu este un fruct (⁴). Acest drept nu se cuvine nici uzuarului (⁵).

Art. 649.

Comoara descoperită de uzufructuar i se va cuveni însă pe jumătate, conform art. 649, nu ca uzufructuar, ci ca găsitor (⁶), după cum dispun anume art. 494 din codul italian.

(¹) Cpr. C. Bucureşti, *Cr. judiciar* din 1894, No. 16, p. 127.

(²) Nici proprietarul n'ar puteà începe asemenea exploatare în cursul uzufructului, fără voea uzufructuarului, pentrucă el nu poate nici într'un chip să vatăme drepturile acestui din urmă (art. 539).

(³) Laurent, VI, 454; Hennequin, *Tr. de législ. et de jurisprudence suivant l'ordre du code,* II, p. 318. *Contrà:* Baudry et Chauveau, 628; Aubry et Rau, II, § 230, p. 691; Demolombe, X, 433; Demante, II, 438 *bis* II; T. Huc, IV, 200; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 780. Cpr. art. 2213 C. portughez, art. 476 § 2 C. spaniol, etc.

(⁴) „*Thesaurus in fructum enim non computabitur*". (L. 7 § 12 *in fine*, Dig., *Soluto matrimonio*, 24. 3).

(⁵) Pand. fr., v⁰ *Usage et habitation*, 70.

(⁶) Mourlon, I, 1551; Marcadé, II, 505; Demolombe, X, 271 *bis;* Laurent, VI, 382; Ducaurroy, II, 188; Baudry et Chauveau, 634; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 235 urm.; Répert. Sirey, v⁰ *Usufruit,* 174; Aubry et Rau, II, § 230, p. 692; Planiol, I, 2798; De la Bigne, I, 1051 *in fine.* Vezi şi *suprà* p. 142, nota 1.

C. Calimach. Art. 1528, 1532.

Art. 1528 din codul Calimach (1143 C. austriac) dispune, din contra, că şi proprietarului folosirei se cuvine o parte din comoara găsită în fondul supus uzufructului. Vezi şi art. 1532 din acelaş cod (1147 C. austriac).

art. 2216 din codul civil portughez dela 1 Iulie 1867, art. 824 din codul olandez, etc. (¹).

Am zis că uzufructuarul are dreptul de a exploatà minele şi carierile a căror exploatare erà deschisă de proprietar în momentul începerei uzufructului.

Art. 7 L. minelor.

Astfel, dacă mina a fost concedată proprietarului solului, şi în caz când acest proprietar ar fi stabilit asupra ei un uzufruct, uzufructuarul se va folosì de această mină ca şi însuş proprietarul, fără a aveà nevoe de o nouă încuviinţare a guvernului, după cum cere § 2 al art. 537, fiindcă acest text a fost modificat prin art. 7 din legea minelor, care declară transmisibilă proprietatea minei, şi deci şi uzufructul ei, fără o nouă intervenţie a guvernului (²).

Cazul când este nevoe de autorizarea guvernului.

Autorizarea guvernului, adecă necesitatea unui decret regal ar puteà fi neapărată astăzi cel mult atunci când uzufructul ar fi constituit numai *asupra unei părţi a minei*, pentrucă legea nu a voit ca mina să fie exploatată în mod parţial, spre a nu se compromite soarta ei (art. 10 din L. minelor dela 21 April 1895) (³).

Cazul când uzufructuarul se foloseşte de redevenţa datorită de concesionarul minei.

Dacă, în momentul deschiderei uzufructului, mina erà exploatată de altul decât de proprietarul ei, uzufructuarul va fi în drept a percepe redevenţa ce concesionarul minei plăteşte proprietarului ei, întrucât această redevenţă reprezintă folosinţa minei (art. 6 şi 55 L. minelor din 1895) (⁴).

Soluţia contrară n'ar puteà fi admisă decât atunci când din împrejurările cauzei ar rezultà că titlul constitutiv al uzufructului n'a înţăles să cuprindă, după voinţa părţilor, redevenţa datorită de concesionarul minei (⁵).

(¹) *Sed pars ejus thesauri dimidia restituetur, quasi in alieno inventi*". (L. 7 § 12 *in fine*, Dig., *loco cit.*).

(²) Cpr. Thiry, I. 735. p. 750; Planiol. I, 2796; Baudry et Chauveau, 630; Aubry et Rau, II, § 230, p. 689, 690, nota 33; Demolombe, X, 435; Pand. fr., v° *Usufruit*, 771; T. Huc, IV, 197, 198. — Vezi însă Salviat, *Traité de l'usufruit, de l'usage et de l'habitation*, I. p. 289 (ed. din 1817).

(³) Cpr. T. Huc, IV, 198, p. 249; Planiol, I. p. 904, nota 2 (ed. a 3-a).

(⁴) Cpr. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 689, 690; Demolombe, X, 436; Laurent, VI. 449; Pand. fr., v° *cit.*, 772; Baudry et Chauveau 631; Acollas, I, p. 622.

(⁵) Demolombe, X, 436 *in fine*; Baudry et Chauveau, 632; Pand. fr., v° *cit.*, 773.

Drepturile uzufructuarului asupra calităţilor active ale fondului şi asupra creşterilor de pământ cu care fondul se măreşte în timpul uzufructului (aluviune, avulsiune, etc.).

Art. 535. — Uzufructuarul se foloseşte de adăogirile făcute prin aluviune la obiectul asupra căruià are uzufructul. (Art. 495 urm., 502 C. civ. Art. 596 C. fr.).

Art. 536. — El se foloseşte de dreptul de servitute (1), şi în genere de toate drepturile de care se poate folosì proprietarul, şi se foloseşte întocmai ca însuş proprietarul. (Art. 517, 537, 554, 576 urm. C. civ. Art. 597 C. fr.).

Servitute. Art. 536

Dreptul de servitute, fie activă, fie pasivă, fiind un accesoriu al fondului, se înţălege că el se va exercità sau se va suferì de către uzufructuar, pentrucă el ia lucrul în starea în care se găseşte la deschiderea uzufructului (art. 540) (2).

Uzufructuarul are nu numai dreptul, dar chiar datoria de a se folosi de servituţile active, spre a nu se stânge prin neuz (art. 639), şi de a nu îngădui stabilirea prin prescripţie a unei servituţi pasive, căci el fiind obligat a veghea la consevarea lucrului şi la menţinerea dreptului proprietarului (art. 517 şi 554), orice negligenţă din partea lui l-ar face responsabil către acest din urmă (3).

Drepturile dobândite de proprietar în cursul uzufructului.

Deşi legea a avut în vedere numai servituţile şi drepturile existente în momentul constituirei uzufructului, totuşi nu mai încape îndoială că uzufructuarul se va folosi, în puterea principiului acesiunei, şi de drepturile dobândite de către proprietar în cursul uzufructului, conform doctrinei lui Domat, consacrată de astă dată și de legiuitorul actual (1).

---

(1) Textul fr. mai vorbeşte încă şi de dreptul *de trecere*, ceeace este de prisos, fiindcă dreptul de trecere este o servitute (art. 616 urm.). Cpr. Berriat St. Prix, *Notes élément. sur le C. civil*, I, 2102.

(2) *„Sed si fundo debeatur (servitus), et ipse fructuarius ea utetur“*. (L. 2 § 2 *in fine*, Dig., *Si servitus vindicetur*, 8. 5).

(3) Marcadé, II, 504; Mourlon, I, 1552; Demolombe, X, 334; Ducaurroy, II, 184; Baudry et Chauveau, 522; De la Bigne, I, 1043; Pand. fr., v⁰ *cit*. 318, 321. — *„Et si forte fuerit, non utente fructuario, amissa (servitus), hoc quoque nomine tenebitur (fructuarius)*. (L. 15 § 7 *in fine*, Dig., *De usufructu*, 7. 1). — Uzufructuarul va trebuì, de asemenea, să sufere servituţile pasive la cari erà supus fondul în momentul deschiderei uzufructului, după cum dispune anume art. 782 din codul civil chilian dela 14 Decembrie 1855. Cpr. Mourlon, *loco suprà cit.*

Dreptul de a vână, pescui etc.

Uzufructuarul se va folosì de asemenea, ca și însuș proprietarul, de toate celelalte drepturi cari sunt accesorii ale dreptului de proprietate, precum este: dreptul de a vânà și de a pescuì pe fondul supus uzufructului (2); dreptul de a percepe bezmanul, otcupurile, etc. (3).

Aluviune.

Cu toate că uzufructuarul primește lucrul în starea în care se găsește în momentul deschiderei uzufructului, totuși el se folosește de adăogirile produse fondului prin aluviune, fie în cursul uzufructului, fie înaintea deschiderei dreptului său (art. 535). (Vezi *suprà* p. 359, nota 1). „*Et placuit, alluvionis quoque usumfructum ad fructuarium pertinere*". (L. 9 § 4, Dig., *De usufructu*, 7. 1).

Avulsiune, insulă, etc.

El se folosește de asemenea, după cum am văzut, de adăogirile formate prin avulsiune sau printr'o insulă (4). De aceea art. 662 din codul Calimach dispune, în termeni generali, că uzufructuarul se folosește *de toate sporirile lucrului*(5).

Imobile prin destinație.

Cât pentru accesoriile mobiliare, chestiunea nu poate avea loc, pentrucă după cum știm (vezi *suprà* p. 169 și 171), uzufructuarul nu are dreptul de a imobilizà nici prin destinație, nici prin perpetue așezare.

---

(1) Laurent, VI, 374; Baudry et Chauveau, 522; Pand. fr., v° *cit.*, 320.

(2) Cpr. Planiol, I, 2776; Demolombe, X, 335; De la Bigne, I, 1043 *in fine;* Pand fr., v° *cit.*, 330 urm.; Baudry et Chauveau, 522; Aubry et Rau, II, § 230, p. 684; Salviat, *op. cit.*, I, p. 265. No. 79; Acollas, I, p. 623. Cpr. L. 9 § 5 și L. 62, Dig., *De usufructu*, 7. 1. — Vezi însă L. 26. Pr., Dig., *De usuris et fructibus*, 22. 1, unde se zice că Iulian nu cosiderà vânatul ca un fruct, decât atunci când fructele acestui fond consistau tocmai în vânat: „*Venationem fructus fundi negavit esse, nisi fructus fundi ex venatione constet*". Art. 821 din codul olandez prevede în mod expres dreptul uzufructuarului la vânat și la pescuit. In dreptul vechiu fr., Pothier (*Tr. du douaire*, VI, 207) nu conferea dreptul de a vânà uzufructuarului, pentrucă acest drept consistà *magis in honore quam in quæstu*, și ca atare, se cuvineà *au propriétaire du fief.*

(3) „*Quidquid in fundo nascitur, vel quidquid indè percipitur, ad fructuarium pertinet*". (L. 59 § 1, Dig., *De usufructu*, 7. 1).

(4) Vezi *suprà* p. 371, nota 3, unde se arată controversa.

Dr. străin.

(5) „Uzufructul unui fond atrage pe acel al accesoriilor acestui fond", zice art. 1031 din codul german. Cpr. art. 2206 C. portughez, art. 479 C. spaniol, art. 785 C. chilian, etc.

Albia părăsită.

Uzufructuarul malurilor unui râu sau unui fluviu se va folosi de asemenea, în locul proprietarului (art. 536), de albia părăsită, de câte ori apa își va formà un nou curs, părăsind vechea sa matcă, iar uzufructuarul fondului pe care s'a retras apa, va fi din contra lipsit de folosul pământului pe care s'a mutat apa, fără a avea drept la nicio despăgubire. (Vezi *suprà* p. 377).

Despre facultatea ce are uzufructuarul de a da cu chirie sau în arendă bunurile supuse uzufructului, de a vinde sau de a cedà exercițiul dreptului său.

Art. 534. — Uzufructuarul se poate bucurà el însuș, sau închirià [1] altuia, sau ceda exercițiul dreptului său [2]. — De va închirià, urmează a se conformà pentru epocele când se preînoesc contractele și pentru durata lor, regulelor întocmite pentru bărbat în privința averei femeei sale, la titlul: despre contractul de căsătorie. (Art. 390, 427, 454, 523, 542, 571—573, 1268, 1269, 1413, 1419, 1824 § 2, 1750 § 2 C. civ. Art. 595 C. fr.).

Inchirierea mobilelor.

(1) Cuvântul *a închirià* este o expresie generală, care se aplică atât la fondurile rurale cât și la lucrurile mișcătoare (art. 1413). Vezi art. 390 și 542, unde cuvântul *arendă* este luat iarăș în sensul general de închiriere sau locațiune. Textul francez vorbește numai de arendare *(donner à ferme)*, referindu-se astfel numai la bunurile imobiliare, de unde unii trag concluzia că uzufructuarul nu ar aveà, în principiu, dreptul de a închirià lucrurile mișcătoare, discuție care, la noi, nu mai poate să aibă loc, pentrucă expresia generală *închiriere*, întrebuințată de textul nostru, se referă atât la lucrurile mișcătoare cât și la cele nemișcătoare (art. 1413). Vezi *suprà* p. 435, text și nota 4 și *infrà*, p. 471, nota 3. Art. 819 din codul olandez este, în această privință, mai bine redactat, căci el vorbește atât de închiriere cât și de arendare. Tot în acest sens este redactat și art. 2207 din codul portughez *(arrendál-a ou alugál-a)*. Art. 493 din codul italian vorbește de *locațiune*.

(2) Atât cu titlu oneros cât și cu titlu gratuit, după cum dispune anume art. 492 din codul italian *(titolo oneroso o gratuito)*. Deși textul nostru nu vorbește de cedarea dreptului său, după cum se exprimă textul corespunzător francez, ci numai de cedarea *exercițiului dreptului său*, totuș vom vedeà *infrà* p. 475 urm. că, și după codul nostru, însuș dreptul de uzufruct poate fi cedat, ca și în codul francez.

I. Dreptul de administrație al uzufructuarului.

Uzufructuarul, având dreptul de a se folosi de lucrul supus uzufructului ca și însuș proprietarul, poate în genere, deși legea n'o spune în termeni expreși, să facă toate actele de administrație, pe care le-ar puteà face însuș proprietarul, fără a înceta însă de a se folosi ca un bun părinte de familie (art. 541) (1).

Astfel, știm că părintele uzufructuar are administrația averei supuse uzufructului, după cum bărbatul, care este uzufructuarul dotei femeei sale (art. 1243), are administrația acestei averi (art. 1242) (2).

Închirierea sau arendarea bunurilor supuse uzufructului.

Din împrejurarea că uzufructuarul are administrația bunurilor supuse uzufructului, rezultă că el poate să arendeze sau să închirieze aceste bunuri într'o limită oarecare (3), pentrucă a arendà sau a închirià însemnează a se folosi (4).

---

(1) Cpr. Laurent, VI, 455; Baudry et Chauveau, 523, 524; T. Huc, IV, 205; Aubry et Rau, II, § 230, p. 692, 3°; Pand. fr., v° *Usufruit*, 371; Répert. Sirey, *eod. v°*, 181 urm.; De la Bigne, I, 1044, și toți autorii. — Deși, în principiu, administrația poate fi deosebită de uzufruct, totuși se decide că, în lipsa unui text expres de lege, testatorul sau dăruitorul n'ar puteà să constitue un uzufruct în favoarea unei persoane, dând administrația acestor bunuri altuia. Aceasta este adevărat mai ales în privința uzufructului constituit prin testament, fiindcă legea nu permite testatorului de a da un mandat pentru timpul când el nu va mai fi în viață. (Vezi însă art. 911). Cpr. Laurent, VI, 456; T. Huc, IV, 205; C. Lyon și Cas. fr., Sirey, 65. 2. 254; D. P. 67. 1. 200; Sirey, 67. 1. 292. — *Contrà:* Baudry et Chauveau, 524; Répert. Sirey, v° *cit.*, 181. De aceea am văzut, cu toată controversa ce există asupra acestui punct (t. II, p. 490 urm., ed. a 2-a), că clauza prin care cineva ar face o liberalitate unui copil minor, sub condiție ca bunurile dăruite sau legate să se administreze de un altul decât tatăl, n'ar fi validă.

(2) Vezi în privința tatălui administrator al averei copiilor săi, t. II a Coment. noastre, p. 489 urm. (ed. a 2-a), iar în privința bărbatului, vezi t. VIII a Coment. noastre, p. 207 urm.

Aplic. art. 525.

(3) La caz de arendare sau de închiriere, fructele naturale se preschimbă în fructe civile, încât se va aplicà, în privința lor, art. 525. Cpr. Marcadé, II, 478, p. 468 (ed. a 6-a, 1869); Mourlon, I, 1562; Boileux, II, p. 726.

(4) „*Usufructuarius vel ipse frui ea re, vel alii fruendam locare potest; nam et qui locat utitur*". (L. 12 § 2, Dig., *De usufructu*, 7. 1).

Art. 571 şi 572 § 2.

Dreptul de uz nu poate, din contra, fi nici cedat, nici închiriat (art. 571). Numai acel ce are un drept de abitaţie asupra unei case poate, prin excepţie, să închirieze partea casei nelocuită de dânsul (art. 572 § 2).

1° *Arendarea sau închirierea imobilelor.*

Dr. vechiu fr. şi dr. roman.

In vechia jurisprudenţă franceză[1] şi în dreptul roman[2], contractele de arendare sau de închiriere, consimţite de către uzufructuar, încetau de drept la finele uzufructului, aşà că proprietarul, care-şi redobândeà dreptul său de folosinţă, puteà să expulzeze pe arendaş sau chiriaş, prin aplicarea regulei cunoscute: *resoluto jure dantis, solvitur jus accipientis.* Uzufructuarul, având în adevăr un drept vremelnic, nu puteà să confere un drept pentru timpul când uzufructul n'ar mai fi avut fiinţă, iarăş în virtutea unei regule cunoscute: *Nemo plus juris ad alium transferre potest quam ipse habet*[3].

Aceste principii au fost păstrate de legiuitorul actual numai în privinţa închirierei mobilelor (vezi *infrà* p. 473) şi în privinţa actelor de dispoziţie ce poate face uzufructuarul.

Art. 1750 § 2.

Astfel, după art. 1750 § 2, uzufructul bunurilor imobiliare poate fi ipotecat, însă numai pe timpul cât ţine acest uzufruct, după cum vom vedeà *infrà* p. 477, 478.

Respectarea contractelor de închiriere sau arendare imobiliare.

Cât pentru contractele de arendare sau de închiriere privitoare la un imobil, fie el rural sau urban, proprietarul va trebui să le respecte în urma încetărei uzufructului, dacă au fost consimţite sau reînoite în limitele unui act de administraţie, adecă: pe *cinci* ani cel mult (art. 390, 427, 534, 1268, 1269, 1419), iar nu pe *nouă* ani, ca în codul francez[4].

---

[1] Vezi Pothier, *Tr. du contrat de louage*, IV, 312, 315; Proudhon, *Usufruit*, III, 1215, p. 71 urm.

[2] Vezi L. 9 § 1, Dig., *Locati conducti*, 19. 2.

[3] L. 54 Dig., *De diversis regulis juris antiqui*, 50. 17. Această maximă celebră este literalmente tradusă de art. 580 *in fine* din codul Calimach (442 C. austriac). Vezi şi art. 1521 din acelaş cod (1138 C. austriac). Cpr. art. 1770, 1803 din codul civil actual. Vezi şi *infrà* p. 569, text şi nota 5.

[4] Cpr. Trib. Tecuci, *Cr. judiciar* din 1903, No. 63. Vezi şi art. 493 din codul italian, unde termenul este de *cinci* ani ca şi în dreptul nostru. — Uzufructuarul va puteà să stipuleze

şi dacă au fost consimţite de bună credinţă, fără dol sau fraudă, cu un preţ serios, chiar puţin timp înainte de moartea uzufructuarului (¹).

Cazurile când contractul poate fi anulat.

Numai atunci proprietarul ar puteà cere anularea contractului, când s'ar stabilì că, deşi făcut în limitele legei, totuşi acest contract a fost consimţit cu rea credinţă în scop de a-l fraudà în drepturile sale (²).

Reducerea contractului.

Dacă contractul a fost încheiat pe un timp mai lung de *cinci* ani, proprietarul va puteà cere reducerea lui la termenul legal, iar dacă contractul n'a fost reînoit în conformitate cu legea, el nu va obligà pe proprietar (³).

---

plata câştiului în bani sau în producte, însă moştenitorii lui vor fi obligaţi a restituì sumele primite de dânsul prin anticipaţie, pe tot timpul cât uzufructul n'ar fi avut loc. Cpr. Demolombe, X, 353; Laurent, VI, 468; Pand. fr., vº *cit.*, 445; Proudhon, *Usufruit*, II, 999, p. 465.

(¹) Vezi Trib. Vire şi C. Caen (sub. Cas.), D. P. 97. 1. 45.

Chestie de fapt.

(²) Demolombe, X, 354; Baudry et Chauveau, 528 *in fine;* Laurent, VI, 460; Aubry et Rau, II, § 230, p. 693. — Dacă există sau nu fraudă, aceasta este o chestie de fapt care se apreciază în mod suveran de instanţele de fond. Astfel, contractul ar puteà fi considerat ca fraudulos, când ar fi fost consimţit în ajunul încetărei dreptului de uzufruct, cu un preţ prea mic faţă de valoarea lucrului închiriat. Simpla împrejurare că contractul ar fi fost încheiat într'un timp apropiat de încetarea uzufructului, sau chiar vilitatea preţului singură, fără alte împrejurări, n'ar fi suficiente pentru a se declarà contractul fraudulos, dacă frauda n'ar rezultà şi din alte împrejurări. Cpr. C. Douai şi Caen, Sirey, 55. 2. 74; D. P. 55. 2. 253; D. P. 97. 1. 45 (sub Cas.); Laurent, Demolombe, *loco cit.;* Troplong, *Louage*, I, 155; Pand. fr., vº *Usufruit*, 402 urm.

(³) Proprietarul nu va fi obligat la respectarea contractului consimţit peste limitele legei, chiar atunci când el ar fi moştenitorul uzufructuarului, pentrucă acest din urmă nu poate să transmită un drept şi o obligaţie pe cari nu le aveà el însuş. Laurent, VI, 465; Pand. fr., vº *cit.*, 429 urm.; Cas. fr. *Pand. Périod.* 97. 7 (tab. mat.), p. 172; D. P. 98. 1. 76; Sirey, 1900. 1. 173. Proprietarul, moştenitor al uzufructuarului, numai atunci ar fi obligat la respectarea unui asemenea contract, când uzufructuarul ar fi contractat fără a-şi face cunoscut calitatea sa, inducând astfel pe arendaş sau chiriaş în eroare prin faptul sau prin dolul său, căci obligaţia sa trece în asemenea caz la moştenitorii săi. Laurent, VI, 465 *in medio;* Pand. fr., vº *cit.*, 433.

Reziliarea contractului în timpul uzufructului.

In timpul uzufructului, uzufructuarul poate să rezilieze fie de bună voe, fie prin justiţie, contractul de arendare sau de închiriere consimţit de dânsul, şi să facă altul în limitele legei (¹).

El nu va puteà însă niciodată să ceară anularea sau reducerea contractului consimţit peste termenul legal, căci acest contract este valid în timpul uzufructului, iar în urma încetărei lui, uzufructuarul nu mai are niciun drept (²).

Dreptul de anulare sau reducere aparţine numai proprietarului.

Nulitatea n'ar puteà fi propusă nici de arendaş sau chiriaş, fiind vorba în specie de o nulitate relativă înfiinţată numai în folosul nudului proprietar, care ar fi în drept, dacă ar aveà interes, a cere, la încetarea uzufructului, executarea complectă a contractului consimţit de uzufructuar (³).

Lipsa de acţiune din partea arendaşului contra uzufructuarului.

Arendaşul sau chiriaşul a cărui contract ar fi anulat după cererea nudului proprietar, nu are, în principiu, regres contra uzufructuarului sau moştenitorilor săi, pentrucă evicţiunea sa rezultă din lege, şi el trebuià s'o prevadă (⁴); *quia hoc evenire posse prospicere debuit* (⁵).

Cazul când arendaşul poate aveà o acţiune contra uzufructuarului.

Singurul caz în care s'ar puteà acordà arendaşului sau chiriaşului o acţiune în garanţie contra uzufructuarului ar fi acela în care acest din urmă i-ar fi ascuns calitatea sa de uzufructuar sau, *a fortiori*, ar fi întrebuinţat manopere frauduloase spre a face pe arendaş sau chiriaş să creadă că el este proprietar (⁶).

Cazul când uzufructuarul a vândut dreptul său altuia.

Dacă uzufructuarul a vândut dreptul său de uzufruct fie de bună voe, fie prin licitaţie publică, în urma încheierei unui contract de arendare sau de închiriere consimţit printr'un

---

(¹) Laurent, VI, 469; Baudry et Chauveau, 535; C. Paris şi Aix, D. P. 51. 2. 180; Sirey, 64. 2. 15; D. P. 64. 2. 47.

(²) Laurent, VI, 461; Baudry et Chauveau, 530; Thiry, I, 737; Aubry et Rau, II, § 230, p. 693; C. Douai, Sirey, 52. 2. 337; D. P. 53. 2. 20.

(³) Aubry et Rau, *loco cit.*, text şi nota 49; Ducaurroy, II, 180; Thiry, I, 737; Demante, II, 429 *bis* III; Baudry et Chauveau, 530; Demolombe, X, 356; Duvergier, *Louage*, I, 41; Pand. fr., v⁰ *Usufruit*, 416 urm. — *Contrà:* Laurent, VI, 462; Duranton, IV, 587.

(⁴) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 693, 694, text şi nota 50; Demolombe, X, 357; Laurent, VI, 463.

(⁵) L. 9 § 1 *in medio*, Dig., *Locati conducti*, 19. 2.

(⁶) Baudry et Chauveau, 531; C. Paris, Répert. Dalloz. *Louage*, 61.

act autentic sau având măcar dată certă (art. 1441), cumpărătorul va trebuì să respecte acest contract, chiar dacă el ar fi afară din limitele legei, căci cesionarul a intrat în locul uzufructuarului care, dacă nu treceà altuia exercițiul dreptului său, erà obligat și în privința contractelor încheiate pe un period mai lung de cinci ani[1].

Soarta contractelor încheiate de proprietar.

Regulele mai sus expuse se aplică numai contractelor de arendare sau de închiriere încheiate de uzufructuar. Incât privește însă pe proprietar, el fiind liber de a face cu lucrul său ce voește (art. 480), poate să-l arendeze sau să-l închirieze înaintea deschiderei uzufructului, pe un timp oricât de îndelungat, și uzufructuarul va trebuì să respecte acest contract, dacă are dată certă și dacă este transcris, în caz când ar fi încheiat pe un timp mai lung de trei ani (art. 722, 10⁰ Pr. civ.)[2].

C. Calimach. Art. 1471.

Proprietarul poate să ià în arendă sau cu chirie însuș lucrul său, dacă uzufructul acestui lucru aparține unei alte persoane. Aceasta se spune anume în art. 1471 din codul Calimach (1903 C. austriac).

2⁰ *Inchirierea mobilelor.*

Uzufructuarul are, în principiu, dreptul de a închirià mobilele supuse uzufructului, pentrucă, pe de o parte, legea nu distinge între mobile și imobile, iar pe de alta, pentrucă art. 534 vorbește de *închiriere*, expresie care, după art. 1413, se referă atât la mobile cât și la imobile[3].

---

[1] Laurent, VI, 466; C. Douai, D. P. 53. 2. 20. — In caz de vânzarea bunurilor supuse uzufructului din partea nudului proprietar, cumpărătorul intrând în dreptul acestui din urmă, nu este obligat, la stângerea uzufructului, să respecte contractele pe care uzufructuarul le-ar fi încheiat fără a se conformà legei. Cu alte cuvinte, cumpărătorul va aveà aceleași drepturi pe care le ar fi avut însuș proprietarul vânzător, Laurent, VI, 467.

[2] Cpr. Pand. fr., v⁰ *cit.*, 442; Demolombe, X, 351; Baudry et Chauveau, 538; Laurent, VI, 375.

[3] Această soluție este admisă de unii și în Franța, cu toate că textul francez vorbește numai de *arendare*, după cum am observat *suprà* p. 466, nota 1. Cpr. Laurent, VI, 470; Planiol, I, 2801; Baudry et Wahl, *Louage*, I, 75; Taulier, *Th. raisonnée du Code civil*, II, p. 17. — Vezi însă Mourlon, I,

Uzufructuarul poate să închirieze mobilele supuse uzufructului, pentrucă prea puţin importă cine se va folosì de ele, uzufructuarul sau un altul; destul este numai să nu se abuzeze de ele.

Inchirierea animalelor.

Aceste principii sunt aplicabile şi la animale, care nu sunt decât nişte mobile însufleţite *(moventia)*(¹).

Lucrurile destinate la uzul personal al uzufructuarului.

Uzufructuarul nu va puteà însă să închirieze animalele sau alte lucruri destinate la uzul său personal, precum ar fi, de exemplu: rufele sau hainele menite a fi purtate de însuş uzufructuarul, cărţile unei biblioteci, etc. El nu va puteà să închirieze aceste lucruri, pentrucă un bun gospodar n'ar face acest uz de ele(²). „*Nec tamen locaturum, quia vir bonus ita non uteretur*". (L. 15 § 4, Dig., *De usufructu*, 7. 1).

1557; Thiry, I, 735, p. 746; Arntz, I, 983; Demolombe, X, 298, 299; Demante, II, 428 *bis* I; Aubry et Rau, II, § 230, p. 694; Baudry et Chauveau, 537, etc. Aceşti din urmă autori contestă, în principiu, dreptul uzufructuarului de a închirià mobilele, admiţând acest drept numai în privinţa unor lucruri nesupuse stricăciunei, precum oglinzile, ceasornicile, corăbiile sau vasele (art. 490 C. com.), şi mai ales în privinţa lucrurilor cari au destinaţia de a fi închiriate, precum ar fi costumele de teatru *(scænicæ vestes)* sau de bal mascat, cărţile unui cabinet de lectură, materialul unui stabiliment de pompe funebre, caii şi trăsurile de poştă sau de birjă, etc. — Incât priveşte această din urmă categorie de lucruri, nu mai încape îndoială că ele pot fi închiriate de uzufructuar, chiar dacă proprietarul lor nu aveà obiceiu de a le închirià, *licet testator commodare, non locare fuerit solitus* (L. 15 § 5, Dig., *De usufructu*, 7. 1). Cpr. Pand. fr., v⁰ *cit.*, 453, şi autorii citaţi acolo.

(¹) Vezi *suprà* p. 438. Cpr. Laurent, VI, 473. — Dacă animalele au fost închiriate odată cu arendarea fondului, la a cărui exploatare ele erau destinate, arendaşul se va folosì de ele chiar în urma încetărei uzufructului, pentru tot timpul cât contractul de arendă va mai fi încă valid, căci închirierea animalelor nu este decât o clauză accesorie a contractului principal, care consistă în arendarea fondului. Cpr. Laurent, *loco cit.*; Marcadé, II, 498; Proudhon, *Usufruit*, III, 1806; Baudry et Chauveau, 537 *in fine*. — Numai animalele destinate la uzul personal al uzufructuarului nu vor puteà fi închiriate.

(²) Asupra acestui punct toţi autorii sunt de acord. Vezi Laurent, VI, 471; Marcadé, II, 488; Ducaurroy, II, 182; Demolombe, X, 298, 299; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 459; Baudry et Chauveau, 537; C. Paris şi Bourges, D. P. 57. 2. 171; Sirey, 57. 2. 561; Répert. Dalloz, v⁰ *Usufruit*, 200, nota 1. Vezi şi

Incetarea uzufructului aduce încetarea contractului de închiriere al mobilelor.

Contractul de închiriere al mobilelor consimţit de către uzufructuar va înceta odată cu uzufructul, şi închirierea de astă dată nu va mai puteà fi opusă nudului proprietar, în urma încetărei uzufructului, pentrucă art. 534 deroagă dela principiile generale numai în privinţa arendărei sau închirierei imobilelor. In privinţa mobilelor se va aplicà deci dreptul comun, adecă: maxima: *resoluto jure dantis, solvitur jus accipientis* (¹).

II. **Dreptul de dispoziţie al uzufructuarului.**

1⁰ *Cesionarea uzufructului.*

Uzufructuarul este liber de a se folosì el însuş de lucrurile supuse uzufructului, sau de a vinde dreptul său altuia, fie chiar nudului proprietar (vezi *suprà*, p. 471), sau de a-l cedà cu titlu gratuit, dacă această facultate nu i-a fost interzisă prin textul constitutiv al uzufructului, însă se înţălege numai prin donaţiune. El n'ar puteà deci să dispue de uzufruct prin testament, pentrucă testamentul n'ar produce efectele sale decât la moarte (art. 802), adecă tocmai atunci când uzufructul n'ar mai aveà fiinţă (art. 557)(²).

Cedarea dreptului de uzufruct.

Dar aci se pune o chestie foarte delicată: Uzufructuarul poate cedà *însuş dreptul de uzufruct*, după cum se exprimă art. 595 din codul francez, *sau numai exerciţiul acestui drept*, după cum se exprimă art. 534 din codul nostru? Iată care este interesul acestei chestiuni:

Interesul chestiei.

Dacă uzufructuarul nu poate cedà decât exerciţiul dreptului său, adecă: emolumentul uzufructului sau dreptul de a percepe fructele, aşà cum pare să rezulte din textul nostru,

---

suprà p. 561, nota 1. Dacă destinaţia lucrului exclude sau nu dreptul de închiriere, aceasta este o chestie de fapt, care se apreciază în mod suveran de instanţele de fond. Pand. fr., vº *cit.*, 456, şi autorii *suprà* citaţi.

(¹) Aubry et Rau, II, § 230, p. 694, nota 52; Pand. fr., vº *cit.*, 462; Baudry et Chauveau, 537; Demolombe, X, 300; Marcadé, II, 499; Laurent, VI, 472.—Vezi însă cele spuse *suprà* p. 472, nota 1, în privinţa animalelor.

(²) Cpr. Marcadé, II, 559, pag. 538, nota 1; Pacifici-Mazzoni, *op. cit.*, III, partea II, 202, p. 64.

atunci cesionarul nu poate ipotecà sau cesionà, la rândul său, uzufructul cedat; el nu poate înfiinţà asupra lui un alt uzufruct sau un drept de uz, şi creditorii săi personali nu pot să urmărească dreptul cedat; pe când, din contra, dacă însuş dreptul de uzufruct este cedat, aceste consecinţe nu mai sunt admisibile. Cu alte cuvinte, în caz de cedarea exerciţiului dreptului, există între cedent şi cesionar numai un raport de drepturi personale, care obligă pe cel dintâiu a face ca cel de al doilea să se folosească de bunurile supuse uzufructului, dreptul real rămânând în asemenea caz asupra cedentului, care continuă a fi uzufructuar faţă de proprietar şi de terţii. In caz de cedare a însuş dreptului de uzufruct, cesionarul dobândeşte, din contra, un adevărat drept real faţă de proprietar şi de terţii (1).

Inainte de a examinà această importantă chestiune, asupra căreia ne vedem astăzi silit a ne schimbà părerea, să examinăm chestiunea în dreptul roman şi în dreptul străin.

Dr. roman. In privinţa dreptului roman, chestiunea este controversată. După unii, în adevăr, numai exerciţiul dreptului de uzufruct ar puteà fi cedat, iar nu însuş dreptul de uzufruct. In acest sens se trage argument din legea 12 § 2, Dig., *De usufructu*, 7. 1, unde se zice: „*Usufructuarius vel ipse frui ea re, vel alii fruendam concedere potest; nam et qui vendit, utitur*“. Apoi, în Institutele lui Justinian mai găsim încă un text, unde se zice că cesiunea făcută altuia decât nudului proprietar este lipsită de efecte. „*Nam extraneo cedendo, nihil agit*“ (2). Cu alte cuvinte, cesiunea uzufructului nu conferă cesionarului decât facultatea de a se bucurà de fructe, pentrucă el nu are decât exerciţiul dreptului uzufructuarului. Cât pentru dreptul în sine, el aparţine personal uzufructuarului (3).

---

(1) Pacifici-Mazzoni, *op.* şi *loco suprà cit.*, pag. 155; Fr. Ricci, *Corso teorico-pratico di diritto civile*, II, 157, pag. 214; Laurent, VI, 474.

(2) Instit., *De usufructu*, 2, 4, § 3.

(3) Vezi în acest sens, Ducaurroy, Bonnier et Roustain, II, 183; Ortolan, *Explic. hist. des Instituts de Justinien*, II, 492, p. 348 (ed. 7-a, 1863); Mourlon, I, 1563; Thiry, I, 737; Arntz, I, 989; Maynz, *Cours de droit romain*, I, § 126, p. 812 (ed. 5-a, 1891); Windscheid, *Lehrbuch des Pandektenrechts*, I, § 205 *ab initio*, p. 926 (ed. Kipp din 1900): „Uzufructul, zice acest

C. Calimach. Art. 633 din codul Calimach tot astfel pare a înțălege lucrurile, când dispune că: „nu poate cineva din însăș a sa putere să dobândească niciun fel de șerbire dela lucrul șerbitor, nici s'o mute la alt lucru sau la altă persoană“ (1).

C. german. Această soluție este admisă în termeni expreși și prin art. 1059 din codul german. „Uzufructul este intransmibil, zice acest text, *exercițiul acestui drept* poate însă fi abandonat altuia“ (2).

C. francez, spaniol, portughez, etc. Art. 595 din codul francez dispune, din contra, că uzufructuarul poate să cedeze altuia *însuș dreptul său*. Tot în acest sens sunt și dispozițiile codului spaniol, portughez, olandez. etc. (3).

C. italian. Art. 492 din codul italian vorbește însă, ca și codul german, de exercițiul dreptului de uzufruct: „*L'usufruttuario può cedere per qualsivoglia titolo, oneroso o gratuito,* **l'esercizio del suo diritto**“.

Dr. nostru. Aceste din urmă cuvinte au fost reproduse de legiuitorul nostru în art. 534. Rezultă oare de aci că uzufructuarul n'ar puteà să cedeze la noi decât exercițiul dreptului, iar nu însuș dreptul de uzufruct? Am susținut afirmativa în

---

autor este, ca toate servituțile personale, netransmisibil prin moștenire și *inalienabil*. Din contra, *exercițiul său* nu este inalienabil. „*Dagegen ist die Ausübung desselben nicht unveräusserlich*“. Cpr. Girard, *Manuel élément. de droit romain*, p. 364, nota 1 (ed. a 4-a, 1906). — Vezi însă Demolombe, X, 362, după care uzufructuarul puteà *aut vendere aut gratis concedere* însuș dreptul de uzufruct (argument din § 1 *in fine*, Instit., *De usu et habitatione*, 2, 5, după care uzufructuarul puteà să vândă sau să deà altuia *însuș dreptul* său. *jus quod habet).*

(1) Textul corespunzător austriac este identic. Iată, în adevăr, cum se exprimă art. 485 din acest cod: „*Keine Servitut lässt sich eigenmächtig von der dienstbaren Sache absondern, noch auf eine andere Sache oder Person übertragen*“. — C. austriac.

(2) „*Der Niessbrauch ist nicht übertragbar. Die Ausübung des Niessbrauchs kann einem Anderen überlassen werden*“. — C. german.

(3) „*Podrá el usufructuario enajenar su derecho de usufructo*“ (art. 480 C. spaniol). — „*O usufructuario póde alienar o seu usufructo*“, (art. 2207 C. portugez). — „*De vruchtgebruiker kan in persoon het regt van zijn vruchtgebruik uitoefenen, of het goed verhuren of verpachten, of zelfs het vruchtgenot verkoopen bezwaren, of om niet ofstaan*“ (art. 819 C. olandez). Vezi și art. 793 din codul civil chilian dela 14 Decembrie 1855. — C. spaniol, portughez, olandez, etc.

prima ediţie a lucrărei noastre. Acum însă, după matură reflexie, credem această părere inadmisibilă. In adevăr, dacă legiuitorul nostru a modificat redacţia textului corespunzător francez, aceasta a făcut-o de frică ca nu cumva să se creadă că momentul stângerei uzufructului se va determinà prin moartea cesionarului, iar nu prin acea a uzufructarului. Temerea legiuitorului este însă neîntemeiată, căci uzufructul fiind prin esenţa sa un drept viager (art. 557), nu se stânge decât prin moartea uzufructuarului, şi cesionarul n'a putut să dobândescă acest drept decât în starea în care se găseşte, adecă: mărginit la viaţa cedentului.

Cazul când uzufructuarul a înţăles a cedà numai exerciţiul dreptului său.

Este adevărat că se poate foarte bine întâmplà, în fapt, ca uzufructuarul să nu fi înţăles a cedà decât exerciţiul dreptului său (¹), însă această interpretare a voinţei sale nu ne autoriză a tăgădui putinţa de a înstrăinà însuş dreptul de uzufruct. In adevăr, uzufructul este, în principiu, alienabil; el poate fi urmărit de creditorii uzufructuarului (art. 1824 § 2); el poate fi ipotecat de acest din urmă, bine înţăles dacă se compune din imobile (art. 1750 § 2). Or, dacă uzufructuarul poate să ipoteceze uzufructul său, nu vedem pentruce el nu l'ar puteà dărui sau vinde, atunci când ştim că ipoteca nu este decât o înstrăinare condiţională.

Textul italian este, după cum am văzut, identic cu al nostru, şi cu toate acestea, atât doctrina cât şi jurisprudenţa italiană sunt aproape unanime în sensul mai sus expus (²).

Sunt autori cari chiar în Franţa susţin că, cu tot textul pozitiv al art. 595, care vorbeşte *de cedarea dreptului de uzufruct*, uzufructuarul nu cedează în realitate decât exerciţiul dreptului său (³); şi cu toate acestea n'a trecut prin mintea nimănui de a crede că cesiunea unui uzufruct n'ar transmite decât emolumentul uzufructului sau dreptul numai la fructe. Aceşti autori cred că, în caz de vânzarea sau dăruirea uzufructului, cumpărătorul sau donatarul dobândeşte

---

(¹) Cpr. Ricci, *op cit.*, II, 171, p. 217.

(²) Vezi Pacifici-Mazzoni, *op. cit.*, III, partea II, p. 154 urm.; Ricci, *op. cit.*, II, 160, p. 217.

(³) Vezi Demante, *Programme du cours de droit civil,* I, 604, p. 332 (ed. a 3-a, 1840); Proudhon, *Usufruit,* II, No. 894, p. 363; Taulier, *Théorie raisonnée du C. civil*, II, p. 312; Foignet, *Manuel élément. de droit civil*, I, p. 381, etc.

numai exerciţiul dreptului, pentrucă dreptul însuş rămâne fixat tot asupra capului uzufructuarului, a cărui viaţă serveşte şi în viitor a determinà durata uzufructului, şi care continuă a fi responsabil către nudul proprietar (¹). Tot din cauza aceasta a fost modificat şi textul nostru după acel italian. Totul se reduce deci la o chestie de cuvinte *(une querelle de mots)*, după cum observă cu drept cuvânt unii autori (²). Iată pentruce ne vedem silit a reveni astăzi asupra părerei pe care o susţinusem în prima ediţie a Comentariilor noastre. Ne-am înşelat, sunt acum 25 de ani, când pentru prima oară am examinat această chestiune, şi autorii italieni pe cari i-am consultat cu această ocazie, ne-au deschis ochii. Iată ce poate să facă timpul şi experienţa. Tot în acest sens se pronunţă şi amicul nostru, d-l N. Titulescu (³).

Ipotecarea uzufructului. Art. 1750 § 2.

Din împrejurarea că uzufructul poate fi vândut, rezultă că el poate fi şi ipotecat, de câteori va aveà de obiect un imobil (art. 1750 § 2), însă ipoteca ca şi cesiunea nu va mai aveà fiinţă după încetarea uzufructului. Art. 534 făcând, în adevăr, o derogare dela principiile generale numai în privinţa contractelor de arendă sau de închiriere, în privinţa

---

(¹) Uzufructuarul care ar fi cedat dreptul său, rămâne deci obligat către nudul proprietar la toate îndatoririle la cari erà ţinut în această calitate, şi el va răspunde de reaua gestiune a cesionarului, rămânându-i bine înţăles recurs în contra acestui din urmă. Cpr. Aubry et Rau, II, § 230, p. 697 (ed. a 5-a); Demolombe, X, 363; Baudry et Chauveau, 541. — *Contrà:* Laurent, VI, 476.

Liberarea cauţiunei. Controversă.

Dar dacă uzufructuarul cedent rămâne obligat către proprietar şi în urma cedărei uzufructului, cauţiunea dată de dânsul conform art. 541 va fi liberată, pentrucă ea a garantat numai folosinţa personală a uzufructuarului, nu însă şi aceea a unui cesionar necunoscut, şi obligaţia cauţiunei nu poate să întreacă marginile în cari ea a contractat (art. 1656). Nudul proprietar va puteà însă cere o altă cauţiune dela vechiul uzufructuar sau dela cesionar. Baudry et Chauveau, 542; Laurent, VI, 509; T. Huc, IV. 214, p. 269; Demolombe, X, 363 *bis.;* Troplong, *Cautionnement*, 153 urm.—*Contrà:* Aubry et Rau, II, § 230, p. 697, text şi nota 61. Vezi asupra acestei controverse, Pand. fr., vº *Usufruit*, 471 urm. Cpr. *infrà* p. 497.

(²) Cpr. Marcadé, II, 500 *in fine;* Planiol, I, 2810 (ed. a 3-a); Baudry et Chauveau, p. 350, nota 1 (ed. a 2-a); Laurent, VI, 474; Massé-Vergé, II, § 308, p. 138, nota 22 *in fine.*

(³) *Cr. judiciar* din 1905, No. 38.

ipotecei și cesiunei se va aplicà principiul: *resoluto jure dantis, salvitur jus concessum* (art. 1770 C. civ.) (¹). Este adevărat că art. 1750 § 2 din codul nostru nu zice că ipoteca nu există decât în timpul cât ține uzufructul, după cum o spune anume textul corespunzător francez (art. 2118), însă aceasta se înțălege dela sine, căci ne mai existând uzufruct, nu poate să existe o ipotecă asupra lui (²).

L. rurală din 1864. Art. 13.

In baza acelorași principii s'a decis că uzufructuarul, neavând un drept perpetuu asupra fondului, n'a putut consimți cu sătenii învoelile privitoare la pometurile de cari vorbește art. 13 din legea rurală dela 1864 (³).

Neîncetarea ipotecei în caz de consolidare. Controversă.

Ipoteca constituită asupra uzufructului nu va încetà însă, când uzufructul va trece prin consolidare la nudul proprietar sau nuda proprietate va trece la uzufructuar. In asemenea caz, creditorii cari au un drept de ipotecă asupra uzufructului vor puteà să urmărească și să vândă uzufructul, ca și cum întrunirea cu nuda proprietate n'ar fi avut loc (⁴).

Antiereză.

Uzufructuarul poate, de asemenea, când dreptul său

(¹) Arntz, I, 989; Laurent, VI, 475 și VII, 100; Aubry et Rau, II, § 230, p. 697; Baudry et Chauveau, 543, 771; Baudry et Loynes, *Privil. et hypothèques*, 924; Pand. fr., v⁰ *Usufruit*, 473 și 1978, precum și *Privil. et hypothèques*, 4583; Guillouard, *Privil. et hypothèques*, II, 668; T. Huc, IV, 248; Pacifici-Mazzoni, *op. cit.*, III, partea II, 346, p. 461.— Cesiunea uzufructului va folosì însă moștenitorilor cesionarului, care s'ar fi săvârșit din viață înaintea stângerei uzufructului. Aubry et Rau, *loco cit.*; Pand. fr., v⁰ *Usufruit*, 476.

(²) Cpr. Martou, *Privil. et hypothèques*, II, 734 *ab initio*, p. 340.

(³) Cas. rom. Bult. 1898, p. 683.

(⁴) Aubry et Rau, II, § 234, p. 726, 727; Baudry et Loynes, *op. cit.*, II, 924; Laurent, VII, 58 și 100; Baudry et Chauveau, 740; Ricci, *op. cit.*, II, 237; P. Pont, *Privil. et hypothèques*, I, 383; Guillouard, *Idem*, II, 671; Pand. fr., v⁰ *Privil. et hypothèques*, 4584. — *Contrà:* Martou, *Privil. et hypothèques*, II, 734, p. 340. Vezi *infrà* p. 551.

Soarta ipotecilor în caz de stângerea uzufructului prin renunțare sau abuzul folosinței.

Tot controversate sunt și chestiunile de a se ștì dacă renunțarea uzufructuarului la uzufruct sau stângerea uzufructului pentru abuzul folosinței, aduc sau nu desființarea ipotecilor consimțite de uzufructuar în timpul folosinței sale. Vezi *infrà*, la stângerea uzufructului, rubricile: *Abuzul folosinței și Renunțarea uzufructuarului*, p. 567 și 569.

are de obiect un imobil, să-l greveze de o anticreză (¹), şi chiar de un alt uzufruct (²).

In acest din urmă caz, uzufructuarul unui uzufruct poate şi el să ipoteceze dreptul său, ca şi primul uzufructuar, însă această ipotecă se va stânge prin moartea acestui din urmă.

Uz.

S'a decis însă că uzufructuarul nu poate să greveze de un drept de uz imobilul supus uzufructului său (³).

Urmărirea dreptului de uzufruct de către creditorii uzufructuarului.

Din împrejurarea că uzufructul poate fi cedat, mai rezultă încă că dreptul de uzufruct poate fi urmărit şi vândut de către creditorii uzufructuarului (art. 1824 § 2 şi art. 477 Pr. civ.). Ceeace creditori pot însă să urmărească şi să vândă nu sunt însişi lucrurile supuse uzufructului, cari nu aparţin uzufructuarului decât la caz de quasi-uzufruct (art. 526), ci numai dreptul ce uzufructuarul are asupra acestor lucruri, drept care poate fi apreciat în bani (⁴).

Neurm. uzufructului alimentar.

Se poate însă constituì un uzufruct cu titlu de alimente, sub condiţie ca el să nu poată fi înstrăinat, nici urmărit (⁵).

2⁰ *Vânzarea fructelor prinse de rădăcini.*

Uzufructuarul poată să vândă fructele prinse de rădăcini,

(¹) Pand. fr., v⁰ *Antichrèse*, 55 urm. şi v⁰ *Usufruit*, 474.

Deoseb. între constit. unui uzufruct asupra altui uzufruct şi cesiunea dreptului de uzufruct.

(²) Vezi *suprà* p. 448, 449. — Constituirea unui uzufruct asupra unui alt uzufruct se deosebeşte de cesiunea a însuş dreptului de uzufruct, căci în caz de cesiunea uzufructului, moartea cesionarului este indiferentă, şi uzufructul trece la moştenitorii lui până la moartea cedentului; pe când în caz când un uzufruct este constituit asupra unui alt uzufruct, al doilea uzufruct se stânge nu numai pentru cauzele cari pot să aducă stângerea lui în mânile cedentului, dar încă şi prin celelalte cauze de stângere cari pot să provie din partea cesionarului, de exemplu: prin moartea acestui din urmă. Cpr. Pand., fr. v⁰ *Usufruit*, 476; Baudry et Chauveau, 539; Demolombe, X, 364; Proudhon, *Usufruit*, II, 895; Planiol, I, 2812.

(³) Trib. Marennes, 6 Martie 1900. Pand. fr., v⁰ *Usufruit*, 478.

(⁴) Pand. fr., v⁰ *cit.*, 479; Baudry et Chauveau, 544; Laurent, VI, 475.

(⁵) Cpr. Planiol, I, 2811; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 484; C. Paris, D. P. 1902. 2. 89; Sirey, 1904. 2. 202. Vezi şi Sirey, 84. 2. 171. In asemenea caz, clauza de înstrăinare încetează de a-şi produce efectele sale atunci când uzufructul se stânge prin consolidare, adecă: prin întrunirea asupra aceleiaş persoane a îndoitei calităţi de uzufructuar şi de proprietar (art. 557). C. Paris. decizia *suprà* citată.

Cazul când fructele au fost percepute de cumpărător în cursul uzufructului.

de oarece lucrurile viitoare pot face obiectul unei obligaţii (art. 965). Dacă fructele au fost percepute de cumpărător în cursul uzufructului, nu mai încape îndoială că vânzarea este validă, pentrucă uzufructuarul, în loc de a percepe el însuş fructele, a putut foarte bine să cedeze dreptul său altuia.

Moartea uzufructuarului înaintea perceperei fructelor de către cumpărător. Controversă.

Chestiunea este însă controversată în caz când uzufructuarul s'a săvârşit din viaţă înaintea perceperei fructelor de către cumpărător. După părerea generalmente admisă atât în doctrină cât şi în jurisprudenţă, vânzarea ar fi validă, pentrucă uzufructuarul având, după art. 534, dreptul de a închirià lucrul supus uzufructului, vânzarea fructelor prinse de rădăcini trebue să fie considerată ca o locaţiune, întrucât locaţiunea nu este decât o vânzare de fructe. Acest sistem nu consideră însă preţul vânzărei ca fruct civil de natură a fi dobândit zi cu zi, căci dacă uzufructul se stânge înainte de începerea perceperei fructelor, proprietarul va aveà drept la preţul vânzărei, după cum ar fi avut drept la întreaga recoltă. Dacă numai o parte din recolta vândută a fost culeasă, preţul vânzărei se va împărţi între uzufructuar şi nudul proprietar, în proporţie cu partea culeasă şi cu acea care se găseşte încă prinsă de rădăcini în momentul încetărei uzufructului (¹).

Această soluţie este, după părerea noastră, inadmisibilă. In adevăr, uzufructuarul nedobândind fructele decât prin perceperea lor, de câteori vinde o recoltă neculeasă încă, el vinde lucruri ce nu-i aparţin. Ca orice vânzare a unui lucru viitor, vânzarea recoltei prinsă de rădăcini este o vânzare condiţională; ea este subordonată condiţiei că fructele vândute să devie proprietatea vânzătorului prin perceperea lor, care va aveà loc înaintea stângerei uzufructului. Or, în specie, această condiţie neîndeplinindu-se, vânzarea trebue să fie considerată ca neavenită. Este adevărat că, după art. 534, contractele de arendare sau închiriere consimţite în limitele unui act de administraţie, adecă pe cinci ani cel mult, sunt opozabile nudului proprietar chiar în urma încetărei uzufruc-

---

(¹) Vezi în acest sens Arntz, I, 979; Demolombe, X, 359; Baudry et Chauveau, 525; Ducaurroy, II, 181; Demante, II, 434 *bis* IV; Aubry et Rau, II, § 230, p. 695; Duranton, IV, 554; Cas. fr. D. P. 82. 1. 365; Sirey, 82. 1. 369 (cu nota lui Labbé) şi *Dreptul* din 1881, No. 77.

tului, însă aceasta este o derogare dela principiul care nu permite de a transmite mai multe drepturi decât are cineva, şi această derogare, întemeiată pe motive particulare, nu poate, fără un anume text, să fie întinsă la vânzarea unei recolte prinsă de rădăcini (1).

Cel mult, o singură excepţie ar puteà fi admisă dela acest principiu, şi anume: pentru cazul când uzufructuarul ar fi vândut o recoltă coaptă, în ajunul de a fi culeasă, căci vânzarea fructelor, pe care el poate să le perceapă îndată, poate fi considerată ca echivalentul perceperei lor. Această soluţie, care erà şi acea a lui Domat, se întemeiază pe echitate (2).

Aceleaşi principii se aplică şi la vânzarea pădurilor.

Vânz. de păduri.

3° *Vânzarea lucrurilor supuse uzufructului.*

Uzufructuarul nu poate să vândă lucrurile supuse uzufructului, şi creditorii lui nu le pot urmărì (vezi *suprà* p. 479), căci uzufructuarul departe de a puteà dispune de aceste lucruri, trebue din contra să le păstreze spre a le restituì la încetarea uzufructului (art. 517).

---

(1) Vezi în acest din urmă sens, singurul juridic după părerea noastră: Thiry, I, 734; De la Bigne, I, 1040; Marcadé, II, 478; Laurent, VI, 478; T. Huc, IV, 180; Massé-Vergé, II, § 308, p. 133, nota 8; Proudhon, *Usufruit*, II, 991, 995; Pascaud, *Revue critique*, anul 1875, t. IV, p. 409 urm., care citează în acest sens o sentinţă a tribun. Sancerre din 18 August 1874, pe care n'am găsit-o publicată nicăiri; Demolombe, X, 358 (la No. 359, acest autor admite însă părerea contrară). Vezi asupra acestei controverse un articol a lui Er. Passez, advocat la Curtea de casaţie, publicat în *Revue pratique*, t. 50, anul 1881, p. 368-373. Mai vezi Pand. fr., v° *Usufruit*, 490 urm., precum şi Répert. Sirey, *eod* v°, 141 urm.

Se poate întâmplà ca nudul proprietar să fi vândut recolta prinsă de rădăcini înaintea constituirei uzufructului. Acest contract va fi, de bună samă, opozabil uzufructuarului, dacă el are dată certă, şi în asemenea caz, preţul vânzărei va aparţineà proprietarului sau moştenitorilor săi. In adevăr, uzufructuarul, care nu poate să aibă drept la fructele vândute, căci prin vânzare, ele au devenit lucrul altuia, nu poate pentru aceleaşi motive să aibă drept asupra preţului, care reprezintă valoarea acestor fructe. Baudry et Chauveau, 510; Laurent, VI, 389; Répert. Sirey, v° *cit.*, 139; Proudhon, *Usufruit*, II, 994. — *Contrà:* Demolombe, X, 360; Duranton, IV, 540, după cari preţul vânzărei ar aparţineà uzufructuarului, chiar dacă ar fi fost primit de proprietarul vânzător, pentrucă acest preţ reprezintă fructele la care uzufructuarul are drept din ziua deschiderei uzufructului.

Cazul când nudul proprietar a vândut recolta înaintea constituirei uzufructului. Controversă.

(2) Cpr. Laurent, VI, 477; Pand. fr., v° *Usufruit*, 492.

Art. 1909. De câteori, deci, uzufructuarul a înstrăinat aceste lucruri, proprietarul va fi în drept a le revendicà. Cumpărătorul lor, dacă este de bună credință, va puteà să-i opue art. 1909, și în asemenea caz, propietarul nu va aveà contra uzufructuarului decât o acțiune în daune. Rămâne însă bine înțăles că proprietarul va puteà cere desființarea uzufructului pentru abuzul folosinței, conform art. 558, după cum dispune anume art. 516 din codul italian.

Lucrurile cari se strică prin întrebuințare. Uzufructuarul nu va puteà deci vinde nici lucrurile cari se strică cu vremea prin întrebuințarea lor, precum: rufele, mobilele, animalele, etc. (art. 528) (¹).

Quasi-uzufruct. Numai quasi-uzufructuarul lucrurilor consumptibile sau fungibile, poate să le înstrăineze, pentrucă el devine proprietarul lor (art. 526). (Vezi *suprà* p. 431, 432).

Cazul când lucrurile predate uzufructuarului au fost prețeluite. Uzufructuarul va mai puteà încă, prin excepție, să vândă lucrurile supuse uzufructului, când această facultate ar rezultà din voința părților, adecă: când lucrurile supuse uzufructului au fost predate uzufructuarului după o prealabilă prețeluire, făcută cu intenție ca această prețeluire să echivaleze unei vânzări, conform regulei cunoscute: *æstimatio facit venditionem* (cpr. art. 1245) (²).

SECȚIUNEA II

Despre obligațiunile uzufructuarului.

Uzufructuarul are trei obligații principale: 1⁰ acea de a conservà substanța lucrului (art. 517); 2⁰ acea de a se bucurà ca un bun părinte de familie (art. 541); 3⁰ și in fine, acea de a restituì lucrul la finele uzufructului. Aceste îndatoriri principale dau loc și la alte obligații.

(¹) Cpr. Laurent, VI, 412, 480; Demolombe, X, 310. Vezi și *suprà* p. 439. — *Contrà:* Proudhon, *Traité des droits d'usufruit, d'usage personnel et d'habitation*, II, No. 1078 urm., p. 516 urm., No. 1098, 1106.

(²) Cpr. Laurent, VI, 480. Vezi și cele spuse *suprà* p. 450, în privința uzufructului constituit asupra unui fond de comerț.

I. Obligațiile uzufructuarului înainte de începerea folosinței sale.

Inainte de a începe a se folosi de lucrul supus uzufructului, uzufructuarul este obligat: 1^0 să facă inventarul (catagrafia) averei mișcătoare și să constate starea în care se găsește acea nemișcătoare (art. 540); 2^0 să deà cauțiune că se va folosi ca un bun părinte de familie (art. 541—544).

1^0 *Inventarul lucrurilor mișcătoare și constatarea stărei lucrurilor nemișcătoare.*

Art. 540. — Uzufructuarul ia lucrurile în starea în care se află; el nu poate însă intrà în folosința lor, decât după ce va face, în prezența proprietarului, sau după ce-l va chemà formal, inventarul lucrurilor mișcătoare și constatarea stărei în care se vor aflà cele nemișcătoare supuse uzufructului. (Art. 462 urm., 472 urm., 536, 545, 566, 620, 705, 1243, 1324, 1421, 1432 C. civ. Art. 675 Pr. civ. Art. 600 C. fr.).

Deoseb. între uzufruct și locațiune.

Art. 540 începe prin a declarà că uzufructuarul ia lucrul supus uzufructului în starea în care se găsește în momentul deschiderei dreptului său, după cum și vânzătorul îl ia tot în stare în care el se găsește în momentul vânzărei (art. 1324); de unde rezultă că uzufructuarul nu poate, în lipsa unei convenții contrare(¹), pretinde dela nudul proprietar ca lucrul, ce ar fi deteriorat în momentul deschiderei uzufructului, să fie pus în stare bună(²). Și întru aceasta uzufructul se deosebește de locațiune, căci locatorul este, din contra, obligat să predeà lucrul închiriat în așà stare încât să poată fi întrebuințat (art. 1421). Această deosebire provine de acolo că locatorul este obligat a face ca locatarul *să se poată folosì de lucrul închiriat* (art. 1420 § 4); pe când nudul proprietar trebue numai *să lese* pe uzufructuar

---

(¹) Cpr. Laurent, VI, 371; Baudry et Chauveau, 638.

(²) Cpr. Aubry et Rau, II, § 230, p. 680; De la Bigne, I, 1053; Mourlon, I, 1499; Laurent, VI, 371; Demolombe, X, 458; T. Huc, IV, 211; Baudry et Chauveau, 638. — Încât privește reparațiile cele mari, vom vedeà, cu toată controversa ce există asupra acestui punct, că aceste reparații sunt facultative pentru proprietar și că el nu poate fi constrâns a le face.

să se folosească: *tenetur in abstinendo, sed non in faciendo* (¹). Nudul proprietar poate însă fi obligat prin titlul constitutiv al uzufructului să predeà lucrul în stare bună. (Laurent, VI, 371).

Accesoriile uzufructului.

Din împrejurarea că uzufructuarul ia lucrul în starea în care se găsește la deschiderea uzufructului, mai rezultă încă că el îl primește cu toate accesoriile sale *(adminicula usus-fructus)* (²); prin urmare, cu toate mobilele imobilizate de către proprietar, cu toate adăogirile ce existau în momentul deschiderei uzufructului: aluviune, avulsiune, insule, etc. (³).

Oblig. uzufruct. Dr. roman.

Venim acum la obligațiile uzufructuarului.

La Romani, facerea inventarului din partea uzufructuarului nu era obligatorie, ci se recomandà numai ca o măsură prudentă, spre a se puteà constatà până la ce punct lucrul supus uzufructului a fost deteriorat (⁴).

Dr. actual.

Astăzi, din contra, uzufructuarul este obligat, ca și sub codul Calimach, de a face, în prezența proprietarului, sau chiar în absența lui, dacă el a fost formal chemat (⁵), inven-

---

(¹) Cpr. Marcadé, II, 507; Laurent, VI, 371. — Rămâne însă bine înțăles că uzufructuarul n'ar fi obligat să sufere degradările ce proprietarul ar fi comis în urma constituirei dreptului de uzufruct, pentrucă, în asemenea caz, proprietarul și-ar fi angajat responsabilitatea sa prin călcarea § 1 al art. 539. Cpr. T. Huc, IV, 211, p. 265.

(²) L. 1 § 1, Dig., *Si usufructus petetur*, 7. 6.

(³) Laurent, VI, 372. Vezi și *suprà* p. 465. Cpr. art. 1031 C. germ.

C. Calimach și C. german.

(⁴) L. 1 § 4, Dig., *Usufructuarius quemadmodum caveat*, 7. 9. — După art. 669 din codul Calimach (518 C. austriac), *iventarul sau izvodul vrednic de credință corespunzător de toate lucrurile șerbitoare*, era din contra obligator. In lipsa unui asemenea inventar, uzufructuarul erà presupus că a primit lucrul *în stare de mijloc*. In codul german, inventarul este obligator când uzufructul are de obiect o universalitate de bunuri (art. 1035). In celelalte cazuri, uzufructuarul sau proprietarul *are facultatea* de a constatà starea lucrurilor prin experți (art. 1034). Cpr. Er. Barre, *Bürgerliches Gesetzbuch und Code civil*, § 51, p. 74.

Chemarea proprietarului și a celorlalte părți interesate.

(⁵) Prezența proprietarului este menită a garantà sinceritatea acestei operații. Inventarul care s'ar face fără chemarea proprietarului, n'ar fi opozabil acestui din urmă. Laurent, VI, 492; Demolombe, X, 466; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 859; C. Limoges, Sirey, 41. 2. 161. — Nu numai proprietarul va fi chemat, ci se vor chemà și celelalte părți interesate, precum: comoștenitorii, colegatarii uzufructului, dacă sunt mai mulți, etc. Demolombe, tarul tuturor lucrurilor mişcătoare, arătând descrierea fidelă a tuturor obiectelor supuse uzufructului (art. 675 Pr. civ.), şi constatarea stărei în care se află imobilele.

Cheltuiala inventarului.

Atât inventarul cât şi constatarea stărei în care se găsesc imobilele supuse uzufructului, se vor face cu cheltuiala uzufructuarului, după cum dispun anume atât art. 496 din codul italian cât şi art. 830 din codul olandez, pentrucă cheltuelile unui act trebue să fie în sarcina aceluia căruia

---

loco cit.; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 860; Baudry et Chauveau, 640; Proudhon, *op. cit.*, II, 788; T. Huc, IV, 212 *in fine.*

Nevenirea proprietarului, în caz când el a fost chemat.

In caz când proprietarul n'ar venì la facerea inventarului, deşì el a fost legiuit chemat prin portărei, inventarul se va puteà face şi în absenţa lui, însă dacă el a fost împedicat de a venì din cauză de boală sau din alte împrejurări, el va puteà cere un nou inventar, care se va face cu cheltuiala lui. Toullier D., II, partea I, 419, p. 169; Demolombe, *loco cit.*

Formele inventarului.

Legea nearătând formele în care trebue să se facă inventarul şi constatarea stărei imobilelor, nu mai încape îndoială că părţile majore şi capabile pot să-l facă printrun act sub semnătură privată. Laurent, VI, 493; Demolombe, X, 465; Baudry et Chauveau, 641; Aubry et Rau, II, § 229, p. 670; T. Huc, IV, 212; Pand. fr., v⁰ *Usufruit*, 851.

Cazul când una din părţi este incapabilă. Controversă.

Unii admit această formă chiar când una din părţi este incapabilă. Laurent, Baudry et Chauveau, *loco cit.;* De la Bigne, I, 1054. — *Contrà:* Demolombe, Aubry et Rau, *loco suprà cit.;* Marcadé, II, 508; Thiry, I, 742; Arntz, I, 995; Pacifici-Mazzoni, *op. cit.*, III, partea II, p. 71, 72.

Inlocuirea inventarului prin acte echivalente.

Inventarul poate fi înlocuit prin acte echivalente, precum ar fi, de exemplu: o declaraţie făcută de comun acord de către părţile interesate. Cpr. fr., Pand. fr., v⁰ *cit.*, 861; Laurent, VI, 493; Baudry et Chauveau, 639; C. Bordeaux, Sirey, 77. 2. 217. — Vezi însă Aubry et Rau, II, § 229, p. 672, nota 9 (ed. a 5-a).

Preţeluirea mobilelor.

Legea prescrie numai inventarul lucrurilor mobile, de unde rezultă că preţeluirea lor nu este neapărată. Cpr. Baudry et Chauveau, 643; T. Huc, IV, 212; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 870 şi autorii citaţi acolo. — Vezi însă Proudhon, *op. cit.*, II, 789. In caz însă când s'ar face asemene preţeluire prin experţi, părţile vor face foarte bine de a arătà dacă preţeluirea a fost făcută *venditionis* sau numai *taxationis gratia*. Preţeluirea se face mai ales când este vorba de quasi-uzufruct (art. 526), sau de constituirea unui uzufruct asupra unui fond de comerţ. Cpr. Demolombe, X, 467. Vezi *suprà* p. 451. — In caz de a se constituì un uzufruct asupra lucrurilor mobile, prin donaţiune, preţeluirea este obligatorie (art. 827). Cpr. Pand. fr., v⁰ *cit.*, 874; T. Huc, IV, 212; Demolombe, X, 467.

Art. 827.

legea impune obligaţia de a-l face(¹). Legiuitorul s'a rostit, în mod expres când a voit ca cheltuiala inventarului să se scadă din valoarea bunurilor (art. 111, 723, 919, etc.).

Accept. moştenirei sub beneficiu de inventar.

In caz însă când nudul proprietar moştenitor va primi moştenirea sub beneficiu de inventar, cheltuelile inventarului vor fi în sarcina moştenirei(²).

Sancţiunea nefacerei inventarului.

Inventarul are de scop, după cum se exprimă art. 669 din codul Calimach (518 C. austriac), înlesnirea dovezilor pentru pretenţiile ce se pot ivi între proprietarul lucrului şi uzufructuar, la finele uzufructului, iar scopul constatărei stărei imobilelor este de a se puteà aprecià gradul lor de deteriorare sau de prefacere. Care este sancţiunea obligaţiei de a face inventar? Mai întâi nu încape îndoială că proprietarul este în drept a constrânge prin toate căile legale pe uzufructuar a-şi îndeplini obligaţia ce-i impune legea, dacă el nu renunţă la aceasta(³).

Dreptul uzufructuarului la fructe. Controversă.

Se decide chiar de unii că uzufructuarul nu are dreptul la fructe cât timp n'a îndeplinit obligaţiile ce-i impune art. 540(⁴). Această din urmă soluţie este însă inadmisibilă. In adevăr, legiuitorul a voit numai să zică că uzufructuarul nu se poate pune în posesiunea lucrului înainte de a-şi fi îndeplinit obligaţiile sale; de unde rezultă că până la îndeplinirea lor, proprietarul este în drept a refuzà predarea lucrurilor supuse uzufructului(⁵). Incât priveşte însă fructele, ele aparţin uzufructuarului îndată ce dreptul său a luat naştere (art. 517, 524, 544), şi el este în drept a le percepe înainte de înde-

---

(¹) Planiol, I, 2765; Aubry et Rau, II, § 229, p. 470, 471, nota 1 *bis;* Baudry et Chauveau, 642; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 855; Laurent, VI, 496; Mourlon, 1, 1573 *in fine;* Demolombe, X, 461 *bis.*

(²) Cpr. Laurent, VI, 496; Demolombe, X, 463; Baudry et Chauveau, 642; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 671, nota 2; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 866.

(³) Cpr. Pand. fr., v⁰ *Usufruit*, 882 şi autorii citaţi acolo; Trib. Tecuci, *Cr. judiciar* din 1903, No. 63.

(⁴) Proudhon, II, 793 urm., p. 278 urm. Cpr. Laurent, VI, 501, care admite acelaş sistem, însă cu oarecare rezerve.

(⁵) Laurent, VI, 502; Baudry et Chauveau, 644; Marcadé, II, 508; Aubry et Rau, II, § 229, p. 671, text şi nota 4; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 882; Demolombe, X, 469, 470; De la Bigne, I, 1054; Thiry, I, 742; Planiol, I, 2766; Cas. fr. D. P. 58. 1. 194; Sirey, 58. 1. 458.

plinirea obligaţiilor sale, rămânând proprietarului dreptul de a-l constrânge pe calea legală la îndeplinirea acestor obligaţii, putând cere chiar daune.

Uzufructuarul nu va restitui deci fructele pe cari el le-ar fi perceput înainte de a face inventarul şi de a constată starea imobilelor supuse uzufructului (1).

Uzufructuarul care nu şi-a îndeplinit obligaţiile sale, nu va suferi de asemenea, din această cauză, nicio decădere, pentrucă orice decădere este o pedeapsă, şi o pedeapsă nu poate să aibă loc decât în baza unui text de lege. *Nulla pœna sine lege* (2).

Doved. câtimei averei mişcătoare prin martori şi prezumpţii. Controversă.

Dar aci se prezintă o altă chestie controversată. Se susţine, în adevăr, de unii că, în caz când nu s'ar fi făcut inventarul prescris de lege, câtimea averei mişcătoare ar puteà fi dovedită prin martori şi presumpţii, independent de orice început de probă scrisă (art. 1198, 1203) (3). Această soluţie este însă foarte contestabilă, pentrucă proba testimonială nefiind admisă decât atunci când părţile au fost în imposibilitate de a-şi procură o dovadă scrisă, nudul proprietar nu se găseà în această imposibilitate, de vremece el puteà să silească pe uzufructuar a face inventar, şi la nevoe, a-l face chiar el însuş (4).

Aplic art. 1432 în privinţa imobilelor. Controversă.

Cât pentru cazul când nu s'ar fi constatat starea imobilelor supuse uzufructului, majoritatea autorilor aplică prin analogie art. 1432, după care uzufructuarul ar fi presupus că a primit imobilele în stare bună (5), ceeace iarăşi este inadmisibil, pentrucă presumpția care rezultă din art. 1432 fiind o prezumpție legală, ca atare, este de strictă interpretare, și nu poate fi întinsă la alte cazuri prin analogie. In lipsă de text, se va aplicà deci dreptul comun, adecă art. 1169, după care nudul proprietar va trebuì să dovedească starea în care a predat imobilele supuse uzufructului (¹).

---

(1) Vezi autorii citaţi în nota precedentă.

(2) Planiol, I, 2766; T. Huc, IV, 212; Laurent, VI, 500; Demolombe, X, 471; Baudry et Chauveau, 644; Thiry, I, 742; Pand. fr., v° *cit.*, 892 urm.; C. Pau, D. P. 87. 2. 166; Sirey, 88. 2. 117.

(3) Thiry, I, 742 *in fine*; Arntz, I, 996; Demolombe, X, 472; Demante, II, 441 *bis* III; Marcadé, II, 508; Mourlon, I, 1574; Aubry et Rau, II, § 229, p. 671; De la Bigne, I, 1054, p. 932; C. Pau, decizie citată în nota precedentă; C. Douai, D. P. 1901. 2. 21.

(4) Laurent, VI, 503. Cpr. Baudry et Chauveau, 645; Planiol, I, 2863.

(5) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 671; Demolombe, X, 479; Thiry, I, 742 *in fine*; Arntz, I, 996; Proudhon, *op. cit.*, II, 795. În acest sistem se înţălege că uzufructuarul va puteà combate

Scutirea de inventar. Controversă.

Uzufructuarul poate fi scutit de obligația de a face inventar? Negativa este în genere admisă și singură admisibilă, pentrucă inventarul interesează ordinea publică, ca unul ce are de scop împedicarea sustracțiunilor pe care le-ar puteà comite uzufructuarul (²). Clauza care ar scutì pe uzufructuar de obligația inventarului ar aveà deci de scop înlesnirea relei sale credințe, și ca atare, n'ar aveà nicio putere obligatorie, pentrucă părțile nu pot, prin convențiile lor, să deroage dela dispozițiile cari interesează ordinea publică și bunele moravuri (art. 5) (³). De aceea am văzut (t. II, p. 691), că nici tutorul nu poate fi scutit de obligația inventarului.

---

prezumpția legală, dovedind că a primit imobilele în stare rea (art. 1432). Cpr. Pacifici-Mazzoni, *op. cit.*, III, partea II, 204 *in fine*, p. 73; Laurent, VI, 504 *in fine;* De la Bigne, I, 1054, p. 932; Baudy et Chauveau, 645. — După art. 669 din codul Calimach (518 C. austriac), în lipsă de inventar, uzufructuarul erà presupus că a primit lucrul cu toate cele trebuincioase spre obișnuita întrebuințare, *în stare de mijloc* (vezi *suprà* p. 484, nota 4), prezumție care nu mai există astăzi.

(¹) Cpr. Laurent, VI, 504; T. Huc, IV, 212, p. 266; De la Bigne, I, 1054, p. 932; Baudry et Chauveau, 645, etc.

Scutirea de cauțiune.

(²) Uzufructuarul poate, din contra, fi scutit de obligația de a da cauțiune (541); de unde rezultă că această cauțiune nu interesează ordinea publică, ci are numai menirea de a garantà interesele nudului proprietar.

(³) Codul olandez este expres în această privință (art. 830 § 2). Cpr. Proudhon, *Usufruit,* II, 800 urm., p. 285 urm.; Laurent, VI, 497; Demolombe, X, 473 urm.; Marcadé, II, 509; Ducaurroy, II, 194; Duranton, IV, 598 urm.; Thiry, I, 743; Aubry et Rau, II, § 229, p. 672; Baudry et Chauveau, 646; Pand. fr., v⁰ *Usufruit,* 918 urm.; Répert Sirey, *eod.* v⁰, 421 urm.; Planiol, I, 2765; T. Huc, IV, 213; Mourlon, I, 1585; De la Bigne, I, 1055. — *Contrà:* Toullier D., II, partea I, 420, p. 169; Arntz, I, 997. După acest din urmă sistem, scutirea uzufructuarului de a face inventar n'ar împedicà însă pe proprietar de a-l face cu cheltuiala lui, după cum dispune anume art. 496 § 3 din codul italian. Cpr. art. 493 C. spaniol, art.

Stipularea unei pedepse. Nulitate. Controversă.

Clauza prin care s'ar scutì în mod absolut pe uzufructuar de a face inventar, ar fi considerată ca neavenită, chiar atunci când această scutire ar fi sancţionată prin stipularea unei pedepse, când testamentul ar dispune, de exemplu, că nuda proprietate întreagă va fi legată în caz când moştenitorii ar supune pe legatar la facerea inventarului([1]).

Constatarea stărei imobilelor.

Art. 540 punând pe aceeaş linie atât inventarul cât şi starea imobilelor supuse usufructului, ambele acte sunt cârmuite de aceleaşi regule([2]).

2° *Cauţiunea ce trebue să dea uzufructuarul.*

Art. 541. — Uzufructuarul este dator a da cauţiune că se va folosì ca un bun părinte de familie, de nu va fi scutit prin actul constitutiv al uzufructului. Cu toate acestea taţii, mamele ce vor aveà uzufructul legal al copiilor lor, vânzătorul sau donatorul cari şi-au rezervat uzufructul, nu sunt obligaţi a da cauţiune([3]). (Art. 338—341, 390, 541, 542, 566, 567, 1080, 1244, 1429, 1564, 1633, 1652 urm., 1657, 1659, 1660, 1675 urm., 1767 C. civ. Art. 392—396 Pr. civ. Art. 50 § 2 L. de expropriere pentru cauză de utilitate publică din 20 Octombrie 1864. Art. 601 C. fr.).

Art. 542. — Dacă uzufructuarul nu găseşte cauţiune, nemiş-

2221 *in fine* C. portughez, etc. Vezi autorii *suprà* citaţi şi Demante, II, 441 *bis* V; Pand. fr., v° *cit.*, 919 urm. — In orice caz, chiar dacă s'ar admite în termeni generali şi absoluţi posibilitatea scutirei inventarului, această scutire n'ar cuprinde şi pe aceea de a da cauţiune, asemenea clauză trebuind să rezulte în mod neîndoelnic din însuş titlul constitutiv al uzufructului. Cpr. Laurent, VI, 514 *in fine*. Vezi şi *infrà* explic. art. 541, p. 498.

([1]) Laurent, VI, 498; Baudry et Chauveau, 647; Demolombe, X, 476; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 672, 673, text şi nota 11; Pand. fr., v° *Usufruit,* 927; Répert. Sirey, *eod.* v°, 424. — *Contrà:* Ducaurroy, II, 194; Mourlon, I, 1586, nota 1; Arntz, I, 998. (Argument din desbaterile urmate înaintea Consiliului de Stat, unde Treilhard, Cambacérès şi Maleville au declarat că asemenea clauză ar fi validă). Trebue însă să observăm că discuţia urmată înaintea Consiliului de Stat nu poate să permită particularilor de a derogà, prin convenţiile lor, dela dispoziţiile cari interesează ordinea publică şi bunele moravuri (art. 5).

([2]) Cpr. Baudry et Chauveau, 648; Laurent, VI, 499; Cas. fr. D. P. 59. 1. 71; Sirey, 59. 1. 225.

([3]) Şi trebue adaos: dacă nu s'a stipulat contrariul.

cătoarele se dau cu arendă (1), sumele de bani cuprinse în uzufruct se pun la dobândă, productele se vând şi preţul lor se pune asemenea la dobândă. Dobânzile acestor sume şi preţul arenzilor se cuvin uzufructuarului. (Art. 524—526, 543, 1411, 1413, 1587 urm. L. din 10 Decembrie 1882 pentru reducerea dobânzei legale. Art. 602 C. fr.).

Art. 543. — In lipsă de cauţiune din partea uzufructuarului, proprietarul poate cere ca mobilele supuse periciunei prin întrebuinţare să se vândă spre a se pune preţul la dobândă, şi uzufructuarul se foloseşte de dobânzi în cursul uzufructului. Cu toate acestea uzufructuarul va puteà cere, şi judecătorii vor puteà ordonà, după împrejurări, ca o parte din lucrurile mişcătoare necesare pentru propriile sale trebuinţe, să i se lase sub simpla sa depunere de jurământ, şi cu îndatorire de a le predà la curmarea uzufructului. (Art. 528, 542 C. civ. Art. 603 C. fr.).

Art. 544. — Intârzierea de a da cauţiune nu ridică uzufructuarului dreptul de a se folosì de fructele la cari el aveà drept (2); ele i se cuvin din momentul de când s'a deschis uzufructul (3). (Art. 517, 524, 542, 543, 899 C. civ. Art. 604 C. fr.).

Uzufructuarul este obligat, *înainte de a intrà în posesiunea lucrului supus uzufructului* (4), să dea cauţiune că

Deoseb. de C. francez. (1) Şi trebue adaos: *sau cu chirie.* — Codul francez şi acel italian (art. 498) mai dispun încă că imobilele pot fi puse sub sechestru spre a fi administrate de un gerant salariat, care percepe fructele şi le remite uzufructuarului, dispoziţie pe care codul nostru n'a mai reprodus-o, cu toate că uneori poate fi foarte folositoare. — C. olandez. Art. 833. După art. 833 din codul olandez, dacă uzufructuarul nu dă cauţiune, bunurile supuse uzufructului pot fi administrate de însuş proprietarul care, în asemenea caz, trebue să dea el cauţiune. Cpr. art. 673 C. Calimach (520 *in fine* C. austriac), art. 777 C. chilian din 1855. etc.

(2) Sau mai bine zis: de *fructele asupra cărora el a dobândit proprietatea.* O asemenea inexactitate de text se mai vede şi în art. 521. Vezi *suprà* p. 416, nota 1 *in fine.*

(3) Şi trebue adaos: *sau din ziua de când el ar fi trebuit să fie pus în posesiune conform art. 899*, pentru cazul când uzufructul ar fi fost constituit prin testament. Vezi *suprà* p. 413 şi *infrà* p. 501.

(4) Cpr. Demolombe, X, 483; Aubry et Rau, II, § 229, p. 673; Laurent, VI, 520. — Uzufructuarul nu poate deci să ceară predarea lucrului supus usufructului decât după ce va da cauţiunea prescrisă de lege. Cas. rom. Bult. S-a 1, 1878, p. 72. Cpr. L. 13, Pr., Dig., *De usufructu.* 7. 1. — Dacă proprietarul a predat lucrul uzufructuarului, fără a-i cere cauţiune, aceasta nu l-ar împedicà de a o cere şi mai în urmă,

se va folosì de acest lucru ca un bun părinte de familie (1),

---

întrucât renunţările la un drept nu se presupun niciodată. Demolombe, X, 484; Aubry et Rau, Laurent, *loco suprà cit.*

Uzufructuarul nu poate să degradeze fondul supus uzufructului.

(1) Din împrejurarea că uzufructuarul trebue să se folosească ca un bun gospodar, rezultă că el nu poate să degradeze fondul supus uzufructului, fiind din contra obligat a face tot ce un bun proprietar *(diligens et studiosus paterfamilias)* ar face pentru lucrul său. Astfel, uzufructuarul unei livezi va trebuì să înlocuiască arborii cari pier de bătrâneţe sau cari devin neroditori (cpr. art. 533). El nu este însă obligat a înlocuì arborii desrădăcinaţi sau sfărâmaţi de furtună, căci el nu răspunde de cazul fortuit. — Uzufructuarul unei vii va trebuì s'o lucreze la timp, s'o ridice pe haragi, să înlocuiască viţa care nu mai produce roadă, etc. (Cpr. art. 2226 C. portughez). Vezi Pothier, *Tr. du douaire,* VI, 211; Laurent, VI, 525; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1221. — Uzufructuarul ar fi deci responsabil de degradările comise, şi el ar trebuì să le repare îndată, fără a aşteptà sfârşitul uzufructului. Trib. Bordeaux, D. P. 1901. 2. 302.

Abţinerea dela procedeurile cari ar micşora valoarea productivă a fondului.

El va trebuì să se abţină dela procedeurile de exploatare şi de cultură cari ar tinde a mărì pentru moment producţia lucrului supus usufructului, micşorànd însă pentru viitor puterea sa productivă. Aubry et Rau, II. § 231, p. 701; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1211 urm.; Demolombe, X, 631; Laurent, VI, 532; Baudry et Chauveau, 670; Planiol, I, 2816. „Uzufructuarul, zice art. 1036 din codul german, trebue să lase să subziste destinaţia economică anterioară a lucrului, şi să procedă după regulele unei bune exploatări *(und nach den Regeln einer ordnungsmässigen Wirtschaft zu verfahren)*“.

C. german. Art. 1036.

Responsabilitatea uzufructuarului. Controversă.

Din împrejurarea că uzufructuarul este obligat a se folosì ca un bun gospodar, mai rezultă încă că el va fi responsabil de câteori nu-şi va îndeplinì această obligaţie. El va răspunde deci de *culpa lata* şi de *culpa levis in abstracto*, adecă: de greşala pe care n'o comite un bun gospodar, aceasta fiind responsabilitatea oricărui debitor în genere (art. 1080). Cpr. Demolombe, X, 626, 627; Thiry, I, 745; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1204; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 590 urm.; Baudry et Chauveau, 670; Laurent, VI, 526; Aubry et Rau, II, § 231, p. 701; Trib. St. Omer, D. P. 93. 2. 433. Vezi t. VI a Coment. noastre, p. 313. — Vezi însă Proudhon, *Usufruit*, III, 1542, p. 377 urm., după care uzufructuarul ar răspunde şi de culpa *levissima*, ceeace este inadmisibil, pentrucă legiuitorul modern nu mai cunoaşte asemenea culpă. Vezi în privinţa teoriei culpelor, t. VI a Coment. noastre, p. 307 urm. Tot ce se poate zice numai este că culpa uzufructuarului va fi mai sever apreciată în caz când uzufructul ar fi constituit cu titlu gratuit, decât în acela în care ar fi constituit cu titlu oneros. Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1207; Demolombe, X, 627. — In orice caz, aprecierea adecă: ca un bun gospodar şi *iconom*, după cum se exprimă

---

culpei comisă de uzufructuar este o chestie de fapt, pe care tribunalele o rezolv în suverana lor apreciare. Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1208; Demolombe, *loco cit.*; Ducaurroy, II, 195.

Uzufructuarul trebue să vestească pe proprietar de necesitatea reparaţiilor celor mari.

Uzufructuarul ar fi de asemenea responsabil, cu toate că legea n'o spune anume, dacă el ar neglijà de a vestì pe proprietar de reparaţiile cele mari cari ar devenì necesare, şi aceasta ca o consecinţă a principiului că el este păzitorul lucrului supus uzufructului (art. 554). Vezi *infrà* explic. acestui text. Cpr. Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1218; Demolombe, X, 338. — S'a decis însă, cu drept cuvânt, că uzufructuarul nu este obligat a reparà dauna cauzată prin dărâmarea unei clădiri, dacă el n'a putut să prevadă această dărâmare, sau să obţie dela proprietar ca clădirea să fie pusă în bună stare. Trib. Nivelles (Belgia), Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1220. Este, în adevăr, de principiu că dacă uzufructuarul răspunde de culpa sa în limitele mai sus arătate, el nu răspunde de cazul fortuit. Art. 555 cuprinde o aplicare a acestui principiu. Cpr. Laurent, VI, 507; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1229.

Dovedirea cazului fortuit.

Uzufructuarul, având însă obligaţia de a conservà lucrul spre a-l restituì proprietarului (art. 517), şi ca atare, fiind debitorul unui corp cert şi determinat, s'a decis cu drept cuvânt, prin aplicarea regulelor dreptului comun (art. 1082, 1083, 1156, 1169), că el trebue să dovedească că faptul prin care se pretinde liberat provine dintr'o cauză ce nu-i poate fi imputată. Deci, dacă presupunem că imobilul supus uzufructului a perit prin incendiu, el va fi declarat responsabil către proprietar, dacă nu dovedeşte că acest incendiu este rezultatul unui caz fortuit. Cas. fr. *Pand. Périod.*, 87. 1. 229; D. P. 87. 1. 321.

Dovada ce trebue să facă uzufructuarul în caz de perirea lucrului prin incendiu. Controversă.

Dar acì se prezintă o dificultate. Cum va puteà uzufructuarul să scăpe de răspundere în caz de perirea imobilului prin caz fortuit? Părerea cea mai juridică este, de bună samă, acea care pune în principiu că el trebue să dovedească, prin orice soiu de mijloace, că incendiul nu se datoreşte culpei sale, nefiind suficient ca el să stabilească numai perirea lucrului prin incendiu, pentrucă legea nu consideră incendiul ca un caz fortuit. Vezi în acest sens, Cas. fr., decizia *suprà cit.;* Laurent, VI, 529 şi XXV, 305; Aubry et Rau, II, § 231, p. 702, text şi nota 7; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1233 urm.; Troplong, *Louage,* II, 363; Larombière, *Oblig.*, I, art. 1148, No. 10. — *Contrà:* Demolombe, X, 628; Rodière et Pont, *Contrat de mariage*, III, 1754; Proudhon, *Usufruit,* III, 1540, 1551 urm.; C. Lyon, Sirey, 52. 2. 685; D. P. 53. 2. 83, după care incendiul ar fi considerat in sine ca un caz fortuit, şi uzufructuarul ar fi responsabil numai atunci când proprietarul ar dovedì că focul a provenit din culpa uzufructuarului sau a oamenilor de cari el răspunde (art. 1000).

Uzufructuarul nu va răspunde însă de incendiul cauzat prin

art. 664 din codul Calimach, *als ein guter Haushälter*, zice

---

Perirea lucrului prin culpa chiriașului.

culpa chiriașului său, chiar dacă acesta ar fi insolvabil, dacă nicio culpă personală nu-i este imputabilă. Aubry et Rau, *loco cit.;* Demolombe, X, 629; Proudhon, *op. cit.*, III, 1569, p. 398, 399; Laurent, VI, 529 *in fine;* Pand. fr., v° *cit.*, 1238.

Neaplic. art. 1566.

Cât pentru art. 1566, nu mai rămâne îndoială că el nu poate fi aplicat uzufructuarului, fiindcă acest text vorbește numai de comodatar. Demolombe, X, 630.

Asigurarea imobilului supus uzufructului.

Deși uzufructuarul este obligat a veghià la conservarea lucrului, totuși el nu este obligat de a asigurà imobilul contra incendiului, nici de a întreține asigurarea începută de proprietar, pentrucă legea nu-i impune asemenea obligație, și pentrucă orice obligație este de strictă interpretare. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 702; Répert. Sirey, v° *Usufruit*, 598; Pand. fr., *eod.* v°, 1242, 1751; Laurent, VI, 530; Baudry et Chauveau, 759; Planiol, I, 2817; Trib. Iași, *Dreptul* din 1892, No. 74. — *Contrà:* Art. 1045 C. german.

Cazul când uzufructuarul sau proprietarul a asigurat imobilul.

Dacă uzufructuarul a asigurat un imobil, care mai în urmă ar fi fost distrus prin foc, despăgubirea ce va plătì societatea de asigurare va aparțineà uzufructuarului numai în privința folosinței, și va fi, la încetarea uzufructului, restituită proprietarului, deducându-se primile plătite de uzufructuar (cpr. Trib. Iași, *Dreptul* din 1892, No. 74; Pand. fr., v° *cit.*, 1246 și autorii citați acolo; Aubry et Rau, II, § 321, p. 702, text și nota 9; Baudry et Chauveau, 750; Laurent, VI, 530); pe când, din contra, asigurarea din partea proprietarului nu va folosì uzufructuarului, pentrucă proprietarul nu lucrează întrun interes comun cu uzufructuarul, ci numai în interesul său propriu. Cpr. Laurent, VI, 530 și VII, 47; Pand. fr., v° *cit.*, 1250; C. Besançon, D. P. 56. 2. 96; Sirey, 56. 2. 308. — *Contrà:* Trib. Mont-de-Marsan (*Dreptul* din 1884, No. 15), după care proprietarul asigurător s'ar considerà ca gerantul de afaceri al uzufructuarului. Cpr. și C. Colmar, Répert. Dalloz, v° *Assurances terrestres*, 69, nota 1 și Pand. fr., *Usufruit*, 1249 și 1755; Répert. Sirey, *eod.* v°, 816. După această din urmă decizie, în caz de asigurarea imobilului supus uzufructului de către nudul proprietar, uzufructuarul nu poate, la caz de sinistru, să ceară ca despăgubirea plătită nudului proprietar să fie întrebuințată la reclădirea imobilului, el având numai drept la dobânda despăgubirei plătită de societatea de asigurare. Cpr. Aubry et Rau, II, § 234, p. 724, nota 21. Vezi și *infrà*, la stângerea uzufructului, rubrica: *Desființarea lucrului supus uzufructului*, p. 560, nota 3.

Dacă, în urma asigurărei din partea uzufructuarului, imobilul a perit prin foc, uzufructuarul care n'ar fi plătit la timp primele de asigurare n'ar aveà nicio răspundere față de nudul proprietar, pentrucă uzufructuarul nu este mandatarul legal al art. 513 din codul austriac, corespunzător cu textul suscitat din codul Calimach (¹).

Dreptul de a cere cauţiune este imprescriptibil.

Facultatea ce are proprietarul de a cere această cauţiune dela uzufructuar, de câteori el n'a fost scutit de obligaţia sa, izvorând din lege, iar nu dintr'o convenţie, este imprescriptibilă. (C. Rennes, D. P. 1903. 2. 151).

Aplic. art. 558.

Dacă uzufructuarul nu-şi îndeplineşte obligaţia sa de a se folosì ca un bun părinte de familie, proprietarul poate de îndată, fără a aşteptà sfârşitul uzufructului, să ceară daune şi garanţii pentru viitor, precum şi să provoace încetarea uzufructului, prin aplicarea art. 558 (²).

Oblig. de a da cauţiune este impusă oricărui uzufructuar in genere.

Această cauţiune se datoreşte de orice uzufructuar, dacă nu se găseşte în unul din cazurile excepţionale prevăzute de lege, şi ea se dă nudului proprietar, spre a-i garantà daunele la cari el ar puteà să aibă drept pentru deteriorarea mobilelor sau a imobilelor supuse uzufructului (³).

Dr. roman.

Şi la Romani, uzufructuarul trebuià să dea cauţiune spre a garantà că se va folosì ca un administrator diligent

---

proprietarului, şi pentrucă nimic n'a împedicat pe acest din urmă de a luà el însuş toate măsurile necesare la conservarea lucrului său. Cpr. Laurent, VI, 530 *in fine;* Planiol, I, 2817. — *Contrà:* Proudhon, *op. cit.*, III, 1596, 1609; C. Besançon, D. P. 63. 2. 93. Cpr. art. 1045 C. german.

Responsab. tutorului pentru neasigurarea imobilului.

Tutorul va fi, din contra, responsabil în asemenea împrejurări, către minor sau interzis, pentrucă aceştia fiind incapabili, n'au putut veghià înşişi la conservarea drepturilor lor. Laurent, *loco cit.* şi V, 170. Vezi t. II a Coment. noastre, p. 719 urm. (ed. a 2-a) şi t. VI, p. 312, 321.

(¹) Expresia „bun părinte de familie“, care se vede şi în art. 390 şi care, în art. 1080 este înlocuită prin „bun proprietar“, este o reminiscenţă a dreptului roman, unde părintele de familie *(paterfamilias)* puteà singur, din capul locului, să fie proprietar, persoanele cari erau sub puterea lui neputând să dobândească avere decât pentru dânsul.

(²) Cpr. Pothier, *Tr. du douaire*, VI, 210, 213; Baudry et Chauveau, 670 *in fine;* Laurent, VI, 533; Demolombe, X, 632; Aubry et Rau, II, § 233, p. 718; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1251; Cas. fr. D. P. 59. 1. 71; Sirey, 59. 1. 225.

Cazul când există mai mulţi coproprietari.

(³) Dacă sunt mai mulţi coproprietari, cauţiunea se va da fiecăruia din ei, în proporţie cu partea sa. Demolombe, X, 482; Proudhon, *Usufruit*, II, 818, p. 303; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 953. Cpr. L. 13 *in fine*, Dig., *De usufructu*, 7. 1; L. 8 *ab initio* şi L. 9 § 4, Dig., *Usufructuarius quemadmodum caveat*, 7. 9, etc.

şi înţelept *(quasi vir bonus)*, şi că va restituì lucrul la finele uzufructului. *„Si cujus rei ususfructus legatus sit, æquissimum prætori visum est, de utroque legatarium cavere: et usurum se boni viri arbitratu, et cùm ususfructus ad eum pertinere desinet, restituturum quod indè extabit“* [1].

In ce consistă cauţiunea.

Prin *cauţiune (statisdatio)*, se înţălege o persoană care se obligă pentru alta. Această persoană trebue să fie capabilă de a contractà, să aibă bunuri suficiente spre a puteà garantà interesele nudului proprietar, şi tot odată să aibă domiciliul în resortul Curţei apelative unde cauţiunea trebue să fie dată (art. 1659, 1660, 1675). Solvabilitatea cauţiunei se măsoară după nemişcătoarele ce pot fi ipotecate, afară de cazul când datoria ce urmează a fi garantată ar fi de mică însemnătate. Nu se ia în consideraţie nemişcătoarele cari ar fi în proces şi acele a căror discuţie ar fi prea grea din cauza depărtărei lor (art. 1660).

Legea nu cere însă ca imobilele garantului să reprezinte valoarea imobilelor cuprinse în uzufruct, fiind suficient ca ele să aibă o însemnătate destul de mare spre a garantà daunele ce ar puteà suferi nudul proprietar.

Astfel, dacă uzufructul are de obiect lucruri mişcătoare, cauţiunea răspunde de valoarea întreagă a acestor lucruri, pentrucă ele pot fi cu uşurinţă sustrase. De câteori va fi vorba, din contra, de uzufructul unui imobil, se va aveà în vedere numai degradările la cari el este supus [2].

Constit. unei ipoteci, etc. Controversă.

Dacă uzufructuarul nu găseşte o persoană solvabilă care să-l garanteze, el poate să depue o sumă de bani în numerar sau în efecte publice la casa de consemnaţii, sau să constitue o ipotecă. Spiritul legei este, în adevăr, ca să nu se recurgă la măsurile extreme edictate de art. 542 și 543 decât în lipsa unei garanții reale (¹).

---

[1] L. 1, Pr., Dig., *Usufructuarius quemadmodum caveat*, 7. 9. „Proprietarul numai atunci după regulă, zice art. 672 din codul Calimach (520 C. austriac), poate să ceară dela întrebuinţătorul lucrului sau a rodurilor cauţia pentru fiinţa lucrului său, când urmează prepus că poate să se primejduiască acel lucru din pricina lor, sau să pătimească vreo altă pagubă“. Art. 664 din acelaş cod (513 C. austriac) obligă pe uzufructuar să păstreze lucrul ca un bun iconom, întocmindu-l şi îndeplinindu-l din venituri. In fine, art. 673 tot din acelaş cod (art. 520 C. austriac) permite nudului proprietar luarea de măsuri asigurătoare, de câteori uzufructuarul nu va da cauţiune.

C. Calimach. Art. 664, 672, 673.

[2] Demolombe, X, 502; Laurent, VI, 506; Marcadé, II, 510; Aubry et Rau, II, § 229, p. 675; Pand. fr., v° *cit.*, 1103; Baudry et Chauveau, 650.

Cu toate acestea chestiunea este controversată în Franța, și unii admit, din partea uzufructuarului, imposibilitatea unui amanet, niciodată însă a unei ipoteci, pentrucă legea cere o garanție personală, iar nu reală (²); iar alții nu admit nici posibilitatea unui amanet, nici a unei ipoteci, ci numai acea a unei garanții personale (³).

Deoseb. de C. fr. Art. 1676. Primul sistem, după care uzufructuarul poate, în lipsa unei persoane solvabile care să-l garanteze, să dea sau un amanet, sau o ipotecă, este singurul juridic în legislația noastră, fiindcă după art. 1676 din codul nostru, acel ce e dator să deà o garanție, este liber să dea *sau un amanet, sau orice altă siguranță, care să se găsească suficientă pentru asigurarea creanței*, alternativă care nu există în textul corespunzător francez (2041), și care este adaosă de legiuitorul nostru, după art. 1922 din codul italian (⁴).

Quasi-uzufruct. Cauțiunea este impusă nu numai la caz de uzufruct, dar chiar și la caz de quasi-uzufruct, însă în asemenea caz, quasi-uzufructuarul devenind proprietarul lucrurilor supuse quasi-uzufructului (art. 526), cauțiunea nu va aveà de scop privigherea modului de folosință, ci asigurarea restituirei lucrului supus quasi-uzufructului (⁵).

(¹) Planiol, I, 2769; De la Bigne, I, 1056; Thiry, I, 744; Baudry et Chauveau, 651; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1110 urm.; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 469. 470; Troplong, *Cautionnement*, 592; Demolombe, X, 505; Arntz, I, 999; Marcadé, II, 512; C. Limoges și Cas. fr., D. P. 51. 2. 207; Sirey, 51. 2. 330; Sirey, 82. 1. 457; D. P. 83. 1. 220; Sirey, 97. 1. 137; D. P. 97. 1. 601. Acest sistem este formal admis prin art. 636 din Ante-proectul de reviznire al lui Laurent. Cpr. Art. 831 din codul olandez, după care uzufructuarul trebue să dea o cauțiune personală sau reală.

(²) Laurent, VI, 508; Ducaurroy, II, 196; Salviat, *op. cit.*, I, p. 146; Ponsot, *Cautionnement*, 386; Aubry et Rau, II, § 229, p. 674, text și nota 16. Cpr. Zachariæ, *Handbuch des französischen civilrechts*, II, § 226, p. 10 (ed. *Anschütz* din 1853).

(³) Proudhon, *Usufruit*, II, 846 urm., p. 325 urm. (ed. din 1836).

(⁴) Vezi Pacifici-Mazzoni, *op. cit.*, III, partea II, 205, p. 78 text și nota 2.

(⁵) Baudry et Chauveau 652; Demolombe, X, 481; Laurent, VI, 505; Pand fr., v⁰ *cit.*, 951; Demante, II, 442 *bis* 1. Cpr. L. 5 § 1;

Cazurile în cari oblig. cauțiunei încetează.

Obligația cauțiunei fiind determinată prin considerația persoanei uzufructuarului, va înceta în viitor, dacă persoana uzufructuarului s'a schimbat. Astfel, am văzut *suprà* p. 477, nota 1, că, la caz de cedarea uzufructului unei alte persoane, cauțiunea dată de uzufructuar este liberată, rămânând ca proprietarul să ceară o nouă cauțiune dela vechiul uzufructuar sau dela cesionar.

Scutirea de cauțiune.

Legea obligă pe orice uzufructuar în genere a dà cauțiune. Prin excepție însă, uzufructuarul este scutit de această obligație în trei cazuri, și anume:

1⁰ Când asemenea scutire rezultă din însuș titlul constitutiv al uzufructului.

Scutirea de cauțiune în caz când bunurile formează obiectul rezervei. Controversă.

Oricine ar constitui un uzufruct, fie cu titlu oneros, fie cu titlu gratuit, poate în adevăr, după părerea generalmente admisă, să scutească pe uzufructuar de asemenea îndatorire, și aceasta, după unii, chiar în cazul când bunurile supuse uzufructului ar formà obiectul unei rezerve creditare (¹). Această soluție este însă inadmisibilă, pentrucă dacă legiuitorul a declarat o parte din bunurile dispunătorului nedisponibilă, el a înțăles, de bună samă, să asigure rezervatarilor, adecă descendenților și ascendenților privilegiați (art. 841—843), un drept care să fie la adăpost de orice atingere (²).

L. 6 și 7, Dig., *De usufructu earum rerum quae usu consumuntur*, etc. 7. 5, precum și Instit., *De usufructu*, II, 4, § 2. Cauțiunea se datorește și de debitorul căruia creditorul ar fi legat uzufructul datoriei sale. Demolombe, Baudry et Chauveau, *loco cit.*; Pand. fr., v° *cit.*, 952; Répert. Sirey, *eod.* v°, 471. Cpr. L. 3 și 4, Dig., *loco cit.* — *Contrà:* Salviat, *Tr. de l'usufruit*, I, p. 109, art. 47, No. 1 *in fine*.

(¹) Aubry et Rau, t. II, § 229, p. 677 (ed. a 5-a) și t. VII, § 679, p. 166, text și nota 6 (ed. a 4-a); Demante, II, 422 *bis* III; Arntz, I, 1002; Troplong, *Donations et test.*, IV, 2576; Saintespès-Lescot, *Don. et testaments*, V, 1974; Ponsot, *Cautionnement*, 408; Beautemps-Beaupré, *De la portion des biens disponible et de la réduction*, I, 395, p. 360 urm. (ed. din 1855). Tot în acest sens se pronunță și o parte din jurisprudență. C. Paris, Sirey, 90. 1. 53 (sub Cas.) și multe alte decizii anterioare citate în Répert. Sirey, v° *Usufruit*, 483 și în Pand. fr., v° *Donations et testaments*, No. 12354.

(²) Vezi în acest din urmă sens, singurul juridic după părerea noastră, Proudhon, *Usufruit*, II, 824, p. 308 urm.; Thiry, I, 744, p. 761; Laurent, VI, 515; Demolombe, X, 493; Mar-

Această scutire nu are nevoe de a fi expresă; ea poate fi și tacită și să rezulte în mod neîndoelnic din clauzele actului constitutiv al uzufructului (1).

Art. 50 § 3 L. de expropriere din 1864. In fine, în baza art. 50 § 3 din legea de expropriere pentru cauză de utilitate publică dela 20 Octombrie 1864, uzufructuarul chiar solvabil este, în caz de expropriere, obligat a dà cauțiune pentru asigurarea restituirei sumei care reprezintă valoarea imobilului expropriat (2).

Uzufruct legal. 2⁰ A doua excepție este relativă la uzufructul legal ce părintele are asupra averei copiilor săi până la vârsta de 20 de ani (art. 338—341) (3). Părintele uzufructuar este scutit de obligația de a dà cauțiune din cauza afecțiunei ce se presupune că are pentru copiii săi (4).

Strictă interpretare a legei. Această excepție fiind, ca toate excepțiile, de strictă interpretare, nu poate fi întinsă la uzufructul ce mama ar aveà asupra averei copiilor săi, în virtutea unei donațiuni sau unui testament, sau în virtutea art. 684 (5).

---

cadé, IV, 341; Planiol, I, 1610 (ed. a 2-a); Baudry et Chauveau, 654; T. Huc, IV, 215; De la Bigne, I, 1057, p. 935, 936; Boutry, *Don. entre époux*, 430; Ballot, *Revue pratique*, t. III (anul 1857), p. 567 urm.: Pand. fr., v⁰ *Usufruit*, 970 urm.: C. Orléans, D. P. 60. 2. 101; Sirey, 60. 2. 366, etc.

(1) Planiol, I, 2771 (ed. a 3-a); De la Bigne, I, 1057, p. 935; Thiry, I, 744, p. 761: Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 678; Laurent, VI, 514; Demolombe, X, 494; Arntz, I, 1002; Cas. fr. D. P. 90. 1. 67; Sirey, 90. 1. 153; C. Chambéry, D. P. 96. 2. 285.

(2) Cpr. Aubry et Rau, II, § 229 *in fine*, p. 679 (ed. a 5-a).

Administr. legală. (3) Nici tatăl administrator legal nu poate fi supus dărei unei cauțiuni. C. Gand, *Flandre judiciaire* din 1901, No. 40, p. 630 și autoritățile citate în t. II a Coment. noastre, p. 496, nota 2 (ed. a 2-a).

Dr. roman. (4) Vezi t. II a Coment. noastre, p. 520 (ed. a 2-a). Tatăl este scutit de a da cauțiune chiar în privința bunurilor legate lui în uzufruct și copiilor săi în nudă proprietate. Cas. belg. Sirey, 1907. 4. 27. — Și la Romani, tatăl care aveà uzufructul legal al bunurilor adventice ale copiilor săi *(bona adventitia)*, erà scutit de obligația de a da cauțiune. (L. 8, § 4, Cod, *De bonis quæ liberis*, etc., 6. 61). Cpr. Namur, *Cours d'Institutes*, I, § 171 *in fine*, p. 240. — Numai mama care se căsătoreà a doua oară trebuià să asigure printr'o cauțiune restituirea mobilelor a căror uzufruct ea păstrà. (L. 6, § 1, Cod, *De secundis nuptiis*, 5. 9). — Astăzi, mama care se căsătorește a doua oară pierde uzufructul legal (art. 340).

(5) C. Gand, *Flandre judiciaire* din 1901, No. 40, p. 630; Lau-

Vânzătorul sau dăruitorul nudei proprietăţei, care şi-a rezervat uzufructul.

3⁰ A treia excepţie este relativă la vânzătorul sau dăruitorul nudei proprietăţi, care şi-ar fi rezervat dreptul de uzufruct (art. 541). Această excepţie se întemeiază pe intenţia presupusă a părţilor. Incât priveşte mai ales pe donatar, el fiind obiectul unei binefaceri din partea dăruitorului, este greu de admis, în lipsa unei anume convenţii, că el ar fi înţăles să ceară dela acest din urmă o garanţie care să arăte neîncrederea lui şi la care, după toate probabilităţile, donatorul n'a înţăles să se supună (¹).

Ipoteza inversă celei de mai sus. Controversă.

Excepţia de mai sus fiind, ca toate excepţiile, de strictă interpretare, trebue restrânsă în marginele ei, şi ca atare, nu poate fi aplicată în sens invers cumpărătorului sau donatarului uzufructului unor bunuri a căror proprietate ar fi fost rezervată pentru vânzător sau dăruitor (²).

---

rent, VI, 510; Marcadé, II, 510; Pand. fr., v⁰ *Usufruit*, 1089; Arntz, I, 1003; Mourlon, I, 1582; Demolombe, X, 488; Proudhon, *op. cit.*, II, 828; T. Huc, IV, 214; Baudry et Chauveau, 661; Massé-Vergé, II, § 307, p. 131, nota 17; Maleville, *Analyse raisonnée du C. civ.*, II, p. 67, 68 (ed. a 3-a, 1822). — *Contrà:* Delvincourt, I, p. 365, nota 1 (ed. din 1834), a cărui părere a rămas izolată.

Art. 285.

Părinţii vor fi scutiţi de a da cauţiune şi în cazul art. 285, căci acest text prevede un adevărat uzufruct legal, cu un an însă mai lung decât uzufructul prevăzut de art. 338. Vezi t. II a Coment. noastre, p. 201 (ed. a 2-a).

(¹) Cpr. Baudry et Chauveau, 662; Demolombe, X, 489; Laurent, VI, 511, 512; Pand. fr., v⁰ *Usufruit*, 1092; Ducaurroy, II, 196; Proudhon, *op. cit.*, II, 830, p. 312.

Dr. roman. Controversă.

La Romani, această chestiune erà controversată. In adevăr, după unii, dăruitorul nudei-proprietăţi sub rezerva uzufructului, nu erà obligat a da cauţiune (Windscheid, *Lehrbuch des Pandektenrechts*, I, § 204, p. 923, nota 8 *in fine*, ed. Kipp din 1900), iar după alţii, orice usufructuar fiind obligat a da cauţiune, nici o excepţie nu poate fi admisă fără un anume text de lege (argument din L. 13, Dig., *De usufructu*, 7. 1). Vezi în acest din urmă sens, Leclercq, *Le droit romain dans ses rapports avec le droit fr.*, II, p. 442 (ed. din 1810).

(²) Demolombe, X, 490, 491; Aubry et Rau, II, § 229, p. 676; Mourlon, I, 1583; Marcadé, II, 510; Répert. Sirey, v⁰ *Usufruit*, 544; Pand. fr., *eod.* v⁰, 1094, şi autorii *suprà* citaţi. — *Contrà:* Proudhon, *Usufruit*, II, 830, p. 312 urm., după care cumpărătorul sau donatarul unor bunuri a căror proprietate ar fi fost rezervată vânzătorului sau dăruitorului, ar trebuì să fie scutit de cauţiune, dacă actul de vânzare sau de donaţiune nu-l supune expres la această obligaţie.

Art. 1244.

4° In fine, la excepţiile de mai sus, trebue să adăogăm că bărbatul căsătorit sub regimul dotal nu este, în principiu, supus obligaţiei de a da cauţiune, pentru asigurarea dotei mişcătoare a femeei sale (art. 1244).

Insolvabilitatea sau falimentul uzufructuarului. Controversă.

Dacă, în cursul uzufructului, se întâmplă în poziţia uzufructuarului scutit de a da cauţiune oarecare schimbări de natură a periclità drepturile nudului proprietar, precum ar fi, de exemplu: cazul când uzufructuarul ar deveni insolvabil sau ar fi declarat în stare de faliment, nudul proprietar poate să ceară o cauţiune, cu toate că uzufructuarul ar fi fost scutit din capul locului de această îndatorire (argument din art. 1025)(1).

Abuzul folosinţei din partea uzufructuarului.

A fortiori, deci, uzufructuarul scutit de cauţiune (2), va puteà fi supus acestei obligaţii, când ar comite abuzuri de folosinţă, sau ar da loc la bănueli legitime de malversaţiune(3).

Transformarea lucrului supus uzufructului. Controversă.

Simpla transformare a lucrurilor supuse uzufructului, care ar rezultà fie din răscumpărarea unei rente, fie din vânzarea prin licitaţie, fie prin exproprierea silită a unui imobil, n'ar fi însă suficientă pentru a autorizà pe nudul proprietar a cere o cauţiune, ci numai luarea unor măsuri conservatorii menite a garantà restituirea lucrului la încetarea uzufructului (4). Intr'un cuvânt, uzufructuarul scutit de a da cauţiune nu poate, sub pretextul unor obiceiuri de risipire, să fie decăzut din dispensa cauțiunei, dacă actele sale personale nu pun în pericol drepturile nudului proprietar (¹); de unde rezultă că atât timp cât lucrul supus uzufructului n'a fost pus la dispoziția uzufructuarului, nudul proprietar nu poate să ceară darea unei cauțiuni, chiar dacă uzufructuarul și-ar fi micșorat solvabilitatea prin actele sale. (C. Nancy, D. P. 1905. 2. 190).

---

(1) Thiry, I, 744; Pand. fr., v° *cit.*, 1032 urm., 1036 urm.; Aubry et Rau, II. § 229, p. 678; Demolombe, X, 498; Proudhon, *op. cit.*. II, 863 urm. Cpr. Cas. fr., Sirey, 90. 1. 53; D. P. 90. 1. 82. — *Contrà:* Laurent, VI, 518; Baudry et Chauveau, p. 418, nota 4. — Se decide însă, în genere, că nu este loc a se cere cauţiune când insolvabilitatea există încă din momentul deschiderei uzufructului. Demolombe, X, 497; Pand. fr., v° *cit.*, 993 urm., 1034.

Chestie de fapt.

(2) Judecătorii fondului apreciază în mod suveran dacă uzufructuarul a fost sau nu scutit de această obligaţie. Cas. fr. D. P. 81. 1. 381; Sirey, 83. 1. 65.

(3) Baudry et Chauveau, 655; Laurent, VI, 517; T. Huc, IV, 216; Pand. fr., v° *cit.*, 1026 urm.; Aubry et Rau, Thiry, *loco suprà cit.* Cpr. C. Riom şi Douai, *Pand. Périod.* 88. 2. 81; D. P. 1902. 2. 383; Cas. fr., *Pand. Périod.* 89. 1. 242. Vezi *infrà* p. 565.

(4) Aubry et Rau *loco cit.*, p. 679; Demolombe, X, 500; T. Huc, IV, 216; Répert. Sirey, v° *Usufruit*, 504; C. Orléans, D. P. 89. 2. 247. — *Contrà:* Laurent, VI, 519. Cpr. Baudry et Chauveau, 657.

Art. 544.

Întârzierea de a da cauțiune nu lipsește pe uzufructuar de dreptul la proprietatea fructelor, ci numai de cârmuirea lucrurilor supuse uzufructului până la darea cauțiunei. (art. 542, 543). Uzufructuarul poate, deci, cere fructele înainte de a da cauțiune, neputând însă să le perceapă singur (²).

Combinarea art. 544 cu art. 899. Controversă.

Art. 544 dispune că fructele se cuvin uzufructuarului *din momentul deschiderei uzufructului*. Aceste cuvinte cuprind însă o inexactitate, căci uzufructuarul are dreptul la fructe din momentul deschiderei uzufructului numai când acest drept a fost constituit printr'un act între vii (vânzare, donațiune, etc.). Cât pentru cazul când uzufructul a fost constituit prin testament, uzufructuarul nu va avea drept la fructe decât din ziua când a făcut cererea în judecată pentru predarea legatului, sau din ziua de când predarea i s'a încuviințat de bună voe (art. 899), și aceasta fără a se distinge dacă este vorba de legatul universalității sau numai a unei părți din moștenire (³).

(¹) Cas. fr. *Revue du Notariat*, anul 1907, p. 423 și *Cr. judiciar* din 1907, No. 79, p. 632. Cpr. Cas. fr. Sirey, 1906. 1. 188; D. P. 1906. 1. 254; D. P. 1900. 1. 381.

(²) Demante, II, 445. — La Romani, din contra, fructele nedobândindu-se decât prin perceperea lor, uzufructuarul erà lipsit de dânsele până la darea cauțiunei, căci lucrul nu i se predà decât în urma dărei cauțiunei. (L. 13, § 1, Dig., *De usufructu*, 7. 1).

Deoseb. între dr. roman și dr. actual.

(³) Duvergier asupra lui Toullier, II, partea I, 423, nota *a*: Laurent, VI, 356 și 521; Demolombe, X, 517, 518; Mourlon, I, 1577; Marcadé, II, 515, 516; Demante, II, 445 *bis* II; Aubry et Rau, II, § 230, pag. 681; Baudry et Chauveau, 468 și 668; De la Bigne, I, 1059; Thiry, I, 730; Arntz, I, 976; Troplong, *Don. et test.*, IV, 1912; T. Huc, IV, 220; Pand. fr., v° *Usufruit*, 180. Vezi și *suprà*. p. 413 și 490, nota 2. — *Contrà:* Toullier, *loco cit.*, 423; Grenier, *Don. et testaments*, II, 303 *bis*, p. 693. (ed. Bayle-Mouillard, din 1846); C. Bastia, Répert. Dalloz, v° *Donations*, 377, 3°. După acest din urmă sistem, art. 544

Art. 542, 543. Ce se va întâmplà când uzufructuarul obligat a da cauțiune, nu poate să-și îndeplinească obligația sa?

Dr. roman. La Romani, măsurile ce trebuiau să fie luate în lipsa unei cauțiuni din partea uzufructuarului erau lăsate la aprecierea judecătorului, și acest din urmă puteà, după împrejurări, să ordoane ca bunurile supuse uzufructului să fie vândute, închiriate sau sechestrate, iar banii să fie dați cu dobândă sau predați uzufructuarului pe o simplă cauțiune juratorie (1).

Dr. actual. Astăzi, dacă uzufructuarul nu găsește cauțiune, sau nu oferă în loc nici amanet, nici ipotecă (vezi pag. 495, 496), imobilele supuse uzufructului se vor da în arendă sau cu chirie, dacă proprietarul o pretinde (2); sumele nedate cu dobândă se vor procentà (3); lucrurile consumptibile se vor vinde, prețul prins din vânzare punându-se iarăș la dobândă, și dobânzile acestor sume precum și prețul arenzilor sau chi-

---

ar cuprinde o derogare dela art. 899, ceeace este inadmisibil, căci n'ar fi nicio rațiune ca legatarul uzufructului să aibă o poziție mai avantagioasă decât legatarul nudei proprietăți.

(1) L. 13, Pr., Dig., *De usufructu*, 7. 1; L. 6, Dig., *Si cui plus quam per legem*, etc. 35. 3; L. 6, § 1, Cod, *De secundis nuptiis*, 5. 9. Vezi și art. 673 din codul Calimach (520 C. austriac), care are următoarea cuprindere: „De nu se va da siguranța prevăzută de art. 672, trebue ori să se lase lucrul la proprietar ce se îndatorește să dea în locul întrebuințărei, sau în locul rodurilor cuvenita plată la simplul întrebuințător, sau la întrebuințătorul rodurilor, ori să se dea lucrul sub purtarea de grijă a judecătoriei, care este datoare a se îngriji, după împrejurări, pentru siguranța și despăgubirea ambelor părți“.

C. Calimach.

(2) Proprietarul poate să renunțe la acest drept și să lase pe uzufructuar să se folosească de lucrul supus uzufructului fără nicio cauțiune, pentrucă cauțiunea nu este de ordine publică, după cum este inventarul. Laurent, VI, 522; Baudry et Chauveau, 653 *in fine*. — Dacă părțile nu sunt de acord asupra închirierei sau arendărei, sau dacă ele sunt incapabile, închirierea sau arendarea se va face prin justiție. Laurent, VI, 523.

(3) Cu toate că textul nostru nu este atât de categoric pe cât este acel francez, totuși credem că banii vor puteà fi întrebuințați și la cumpărare de efecte publice, a căror venituri vor aparține uzufructuarului. Intrebuințarea banilor se va face de către uzufructuar împreună cu proprietarul, sau prin justiție, la caz de neînțelegere între ei. Cpr. Laurent, VI, 524; Demolombe, X, 508.

riilor se vor luà de uzufructuar ca fructe civile, în proporţie cu durata uzufructului, din momentul deschiderei acestui drept.

Cazul când uzufructul cuprinde o creanţă.

Legea păstrează tăcerea în privinţa creanţelor ce ar fi cuprinse în uzufruct, însă se înţălege că ele nu vor puteà fi vândute, uzufructuarul neputând percepe singur decât dobânzile creanţei, pentru care scop titlul va fi în păstrarea lui. (Vezi *suprà* pag. 443). Cât pentru capital, uzufructuarul nu va puteà să-l primească fără concursul nudului proprietar, şi acest din urmă va face foarte bine de a încunoştinţà pe debitor că el n'a dat încă cauţiune, şi că, prin urmare, capitalul nu poate să fie plătit în mânile lui (1).

Vânzarea mobilelor supuse stricăciunei.

Mobilele cari se strică prin întrebuinţarea lor (art. 528), vor fi şi ele vândute ca şi lucrurile consumptibile, dacă proprietarul găseşte de cuviinţă (2), şi preţul lor se va procentà, iar uzufructuarul se va folosì de dobânzi în tot cursul uzufructului. Judecătorii, suverani apreciatori ai împrejurărilor (3), vor puteà, în orice caz, să hotărască, după cererea uzufructuarului, ca o parte din lucrurile mobiliare necesare pentru propriile sale trebuinţi să-i fie lăsate în natură, sub simpla sa depunere de jurământ că se va folosì de ele ca un bun gospodar (4), şi cu îndatorire de a le predà la încetarea uzufructului.

---

(1) Laurent, VI, 524; Baudry et Chauveau. 666; Demolombe, X. 509; T. Huc. IV, 218; Dalloz, *Nouv. C. civil annoté*, I, art. 602, 603, No. 24.

(2) Dacă proprietarul nu cere vânzarea acestor lucruri. sau dacă este vorba de lucruri nesupuse stricăciunei, precum: tablouri, statui. arme, bijuterii, etc. ele nu vor fi încredinţate uzufructuarului, ci vor rămâneà în păstrarea nudului proprietar. care va plătì o despăgubire uzufructuarului, de càteori acele lucruri vor aduce un folos oarecare. Cpr. Laurent. VI, 523; Demolombe, X, 512, 513. — Vezi însă Aubry et Rau, II, § 229, p. 676, text şi nota 21. după care uzufructuarul nu ar aveà drept la nicio despăgubire. Vezi în acest din urmă sens şi Baudry et Chauveau. p. 426, nota 1. Cpr. Ricci, *op. cit.*, II, 213. p. 268.

(3) Judecătorii vor luà în consideraţie valoarea şi natura lucrurilor supuse uzufructului. poziţia socială a părţilor şi legăturile dintre ele, etc. Marcadé, II. 514; Demolombe. X. 514.

(4) Această cauţiune se numeşte *juratoria* (Instit., *De statisdationibus*, II, 4. § 2). — Acest *jusjurandum promissorium* nu trebue confundat cu *jusjurandum assertorium*, de care vorbeşte art. 1207. Cpr. Bonnier. *Tr. des preuves*, 407, p. 360 (ed.

Aceste mobile nu sunt însă în riscul și pericolul uzufructuarului, după cum susținuse mai întâi Duranton, și el nu va fi responsabil de cazul fortuit, ci numai de dolul și culpa sa (¹). *Nemo præstat casum fortuitum.*

Fond de comerț.

Dacă uzufructul are de obiect un fond de comerț (vezi *suprà* p. 449 urm.), se va procede nu numai la vânzarea mărfurilor ce-l comun, în caz când uzufructuarul n'ar da cauțiune, ci chiar la cesiunea acestui fond (²).

II. **Obligațiile uzufructuarului în cursul folosinței sale.**

In cursul folosinței, uzufructuarul are mai multe obligații: 1⁰ el trebue să vegheze la paza și conservarea lucrului supus uzufructului: 2⁰ el trebue să sufere singur toate sarcinile anuale ale fondului supus uzufructului și să contribue la cele extraordinare impuse pe proprietate (art. 548, 549); 3⁰ el trebue să întreţină lucrul supus uzufructului în starea în care l-a primit (art. 545—547); 4⁰ el trebue să plătească cheltuelile privitoare la folosință (art. 553); 5⁰ in fine, el trebue, în unele cazuri, să contribue la plata datoriilor defunctului, de câteori a dobândit uzufructul cu titlu gratuit, adecă: prin donațiune, testament sau moștenire ab intestat (art. 550—552).

1⁰ *Paza și conservarea lucrului supus uzufructului.*

Art. 554. — Dacă, în cursul uzufructului, o a treia persoană face vre-o uzurpațiune asupra fondului, sau vre-o altă încercare spre a călcà drepturile proprietarului, uzufructuarul este ținut a-l denunțà proprietarului, căci la din contra, el rămâne respunzător de toate daunele ce ar puteà rezultà pentru proprietar, precum ar fi răspunzător pentru orice stricăciune s'ar face de el însuș. (Art. 517, 998, 999, 1082, 1427, 1428, 1433 C. civ. Art. 614 C. fr.).

Larnaude, 1888). Această cauțiune, menținută prin art. 838 din codul olandez, este desființată prin art. 499 din codul italian.

(¹) Baudry et Chauveau, 667 *in fine;* Demolombe, X, 515; Laurent, VI, 523; Duranton, IV, 605, care revine asupra primei sale opiniuni.

(²) Baudry et Chauveau, 666, p. 425; Aubry et Rau, II, § 229, p. 676, nota 20; Dalloz, *Nouv. C. civil annoté*, I, art. 602, 603, No. 34; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1159.

Paza şi conservarea lucrului.

Uzufructuarul fiind obligat a se folosì de lucrul supus uzufructului ca un bun gospodar (art. 517), este, prin aceasta însuş ţinut a vegheà la paza şi conservarea lucrului, spre a-l restituì proprietarului, *nam fructuarius custodiam præstare debet* (L. 2, Dig., *Usufructuarius quemadmodum caveat*, 7. 9). Ştim însă că uzufructuarul nu are obligaţia de a asigurà imobilul supus uzufructului. (Vezi *suprà* p. 493, *ad notam)*.

Denunţarea terţiilor uzurpatori.

Uzufructuarul, ca proprietar al dreptului său, poate, în privinţa acestui drept, să exercite, după cum ştim (vezi *suprà* p. 417), în numele lui, atât acţiunile posesorii cât şi acele petitorii (¹); iar ca mandatar tacit al proprietarului pentru conservarea lucrului (²), el este ţinut a înştiinţà fără întârziere pe nudul proprietar dacă lucrul are nevoe de reparaţii mari (art. 545, 546), sau dacă un terţiu comite vre-o uzurpare asupra fondului supus uzufructului, încălcând o parte din acest fond ori impunându-i o servitute, pentru ca nu cumva uzurpatorul să câştige proprietatea sau vreun drept real asupra acestui fond (³).

Formele denunţărei.

Denunţarea uzufructuarului poate fi făcută sub orice formă, chiar în mod verbal (⁴); însă, spre a nu se dà loc la discuţii, el va face foarte bine de a aduce cazurile de uzurpare la cunoştinţa proprietarului în mod expres, prin portărei sau, în orice caz, a luà o dovadă despre comunicarea denunţărei ce ar fi făcut proprietarului (⁵).

(¹) Uzurpările privitoare numai la uzufruct, iar nu la nuda proprietate, nu privesc pe nudul proprietar, ci numai pe uzufructuar, care trebue să se apere singur. Demolombe, X. 337. Cpr. L. 60, Pr., Dig., *De usufructu*, 7. 1.

(²) Vezi *infrà* rubrica: *Raporturile dintre nudul proprietar şi uzufructuar*, p. 543.

Dr. roman.

(³) Uzufructuarul nu mai are, deci, astăzi mandat de a se judecà în numele nudului proprietar. — La Romani, din contra, uzufructuarul aveà însuş dreptul de acţiune contra terţiilor uzurpatori. Cpr. L. 60, § 1, Dig., *De usufructu*, 7. 1. Vezi şi L. 5 § 1, Dig., *Si ususfructus petetur*, 7. 6, unde se zice: „*Julianus scribit hanc actionem adversus quemvis possesorem ei competere*". Cpr. art. 1520, 1522 C. Calimach (1137, 1139 C. austriac).

(⁴) Cpr. Demolombe, X, 340; Répert. Sirey, v° *Usufruit*, 601.

Neaplic. în specie a art. 1433. Controversă.

(⁵) Demolombe, X, 340; Marcadé, II, 538. — Legea nearătând termenul în care trebue să se facă această denunţare, judecătorii vor aprecià, după împrejurări, dacă el a făcut-o prea târziu. In orice caz, art. 1433 dela titlul locaţiunei nu este

Responsab. uzufructuarului pentru tăcerea sau întârzierea sa.

Uzufructuarul care n'ar fi adus cazurile de turburare la cunoştinţa proprietarului, sau care le-ar fi adus prea târziu, va fi responsabil de toate daunele cauzate prin tăcerea sau întârzierea sa, după cum el va fi responsabil de stricăciunile comise prin fapta sa sau acea a oamenilor săi (art. 998 urm.) (¹).

Proprietarul va aveà drept la despăgubiri, chiar dacă ar câştigà cauza în contra uzurpatorului, de câteori lipsa de denunţare din partea uzufructuarului i-ar fi adus o daună oarecare (²).

2⁰ *Plata sarcinilor anuale ale fondului şi acelor extraordinare impuse pe proprietate.*

Art. 548. — Uzufructuarul este obligat, în cursul folosinţei sale, la toate sarcinile anuale ale fondului, precum: contribuţiunile şi altele ce, după obiceiu, sunt considerate ca sarcini ale fructelor. (Art. 574 C. civ. Art. 4 § 2 L. de urmăriri din 24 Martie 1877. Art. 608 C. fr.).

Art. 549. — In privinţa sarcinilor ce pot fi impuse pe proprietate, în cursul uzufructului, proprietarul şi uzufructuarul contribuesc după modul următor: proprietarul este obligat a le plăti şi uzufructuarul a-i răspunde dobânzile, iar dacă uzufructuarul le-a plătit, el are dreptul de a cere capetele plătite dela proprietar, la expirarea uzufructului. (Art. 550—552, 1589 C. civ. modificat prin legea din 10 Decembrie 1882. Art. 609 C. fr.).

Uzufructuarul este personal (³) obligat a plăti, fără nicio

---

aplicabil în specie. T. Huc, IV, 239; Laurent, VI, 528; Demolombe, 339; Ducaurroy, II, 216; Baudry et Chauveau, p. 463, nota 1. — *Contrà:* Marcadé, II, 538.

(¹) Uzufructuarul va fi responsabil şi în caz când n'ar vestì la timp pe proprietar de reparaţiile mari ce necesitează lucrul supus uzufructului. Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1218; Demolombe, X, 338. Vezi *suprà* p. 492, *ad notam.*

Intreruperea prescripţiei.

(²) Laurent, VI, 528. — Uzufructuarul nu va puteà să întrerupă prescripţia prin el însuş, pentrucă nu are dreptul de a pledà în numele proprietarului, însă de câteori el va lucrà pentru păstrarea drepturilor sale, fie pe cale de acţiune posesorie, fie pe cale de acţiune petitorie, o întrerupere naturală a prescripţiei va aveà loc în favoarea nudului proprietar (art. 1864). Boileux, *Comment. sur le C. Napoléon*, II, p. 769 (ed. a 6-a).

(³) Uzufructuarul fiind singur şi personal obligat la plata sarcinilor anuale, precum: contribuţii către Stat sau comună, repetiție contra nudului proprietar, sarcinile cari, după obiceiu, se consideră ca sarcini ale fructelor [1], fără a se distinge ca la art. 550, 551 între uzufructul universal și acel particular, pentrucă este just ca acel care are foloasele unui lucru să aibă și sarcinile acestui lucru. „*Secundum naturam est, commoda cujusque rei eum sequi, quem sequuntur incommoda*“ [2].

Scutirea uzufructuarului de impozite.

Uzufructuarul poate fi scutit de impozite prin titlul constitutiv al uzufructului, de exemplu: prin testament, soluție care erà admisă și la Romani [3]; însă cu toate acestea, legile fiscale îl consideră tot ca debitor, rămânându-i facultatea de a cere dela cei în drept, în specie dela moștenitori, plata făcută de dânsul [4].

Sarcinile particulare.

Legiuitorul vorbește mai cu samă de sarcinile publice, precum sunt impozitele, cu zecimile lor comunale și județene, cheltuelile pentru paza și întreținerea drumurilor (L. 27 § 3,

---

bezman, etc. numele lui, iar nu acel al nudului proprietar va fi trecut în rolul de contribuții. Demolombe, X, 606; T. Huc, IV, 231; Laurent, VII, 1; Ducaurroy, II, 206; Baudry et Chauveau, 688.— Arendașii și chiriașii sunt și ei obligați a plătì impozitele, chiar când n'ar fi îndatoriți la aceasta prin contract, însă plata nu se face în numele arendașului și chiriașului, ci în numele proprietarului sau uzufructuarului (art. 4 § 2 L. de urmăriri din 1877). Cpr. Baudry et Chauveau, *loco cit.*

Anuitățile plătibile creditului fonciar.

[1] Un împrumut cu amortizare contractat la creditul fonciar sau la altă instituție, de către constituitorul uzufructului, nu poate fi considerat ca o sarcină a fructelor, și ca atare, nu privește pe uzufructuar, ci pe proprietarul împrumutat, pentrucă anuitățile datorite în specie creditului nu sunt dobânzi, ci fracțiuni din capitalul datorit. Uzufructuarul nu va plăti deci în fiecare anuitate decât dobânzile sumelor datorite, în urma amortizărei capitalului. C. Aix și Cas. fr. *Pand. Périod.* 98. 1. 167; D. P. 99. 1. 17; Sirey, 99. 1. 79; Pand. fr., v° *Usufruit*, 1432 urm.

Dr. roman.

[2] L. 10, Dig., *De diversis regulis juris antiqui*, 50. 17.— Și la Romani, uzufructuarul suferea, fără nicio deosebire, în cursul uzufructului, toate sarcinile bunurilor supuse uzufructului. Vezi L. 7 § 2; L. 27 § 3; L. 52, Dig., *De usufructu*, 7. 1; L. 28, Dig., *De usu et usufructu*, 33, 2, etc. Cpr. Art. 663 și 1529 C. Calimach (art. 512 și 1141 C. austriac).

[3] L. 52, Dig., *De usufructu*, 7. 1.

[4] Cpr. Laurent, VII, 5; Proudhon, *Usufruit*, IV, 1782, p. 1, 2; Pand. fr., v° *cit.*, 1407.

Dig., *De usufructu*, 7. 1), pentru curățitul șanțurilor, repararea gardurilor, etc., însă se înțălege că uzufructuarul va fi ţinut și de sarcinile particulare cari ar rezultà din convenţie şi cari ar constituì un drept real, precum sunt: servituţile și ipotecile ce ar grevà fondul supus uzufructului (1).

Cheltuelile pentru perceperea fructelor.

In fine, uzufructuarul va trebuì încă să mai plătească cheltuelile trebuitoare pentru perceperea fructelor, după cum dispune anume art. 663 din codul Calimach (512 C. austriac).

Sarcinile cari apasă asupra fructelor, și pe care legea le numește anuale (2), nu sunt datorite de uzufructuar decât în proporţie cu timpul cât ţine uzufructul, și obligaţia uzufructuarului se determină, din punctul de vedere pasiv, după cum se determină dreptul său la fructele civile din punctul de vedere activ (art. 525) (3).

Plata sarcinilor ultra vires emolumenti. Sarcini publice.

Se naște însă întrebarea: uzufructuarul este el obligat la plata sarcinilor menţionate *ultra vires emolumenti*, sau numai până la concurența venitului bunurilor supuse uzufructului? Incât privește sarcinile așà zise publice, nu mai încape îndoială că el este obligat a le plăti chiar dacă n'ar fi perceput absolut nimic (4).

Sarcinile particulare. Controversă.

Cât pentru sarcinele particulare impuse prin titlul constitutiv al uzufructului, chestiunea este controversată. După unii, uzufructuarul n'ar fi ţinut, în privința acestor sarcini, decât până la concurența emolumentului său (5), soluţie care erà admisă și la Romani (6); iar după alţii, uzufructuarul va trebuì să sufere aceste sarcini oricât de mari ar fi, rămânându-i dreptul de a nu primì uzufructul, sau de a renunţà la el, în caz când l-ar fi primit, dacă sarcinile ar fi mai mari decât beneficiile (7).

---

(1) Cpr. Laurent, VII, 2; T. Huc, IV, 231.

(2) Uzufructuarul va suferì aceste sarcini, chiar dacă n'ar fi anuale, legea vorbind *de eo quod plerumque fit*. Baudry et Chauveau, 689.

(3) Laurent, VII, 3; Demolombe, X. 607; Baudry et Chauveau, 691; Pand. fr., v° *cit.*, 1408; T. Huc, IV, 231; Proudhon, *Usufruit*, IV, 1793; Aubry et Rau, II, § 231, p. 708, și toţi autorii.

(4) Laurent, VII, 4; Demolombe, X, 605; Baudry et Chauveau, 691; Pand. fr., v° *cit.*, 1411.

(5) Demolombe, X, 605; Proudhon, *op. cit.*, IV, 1824, 1825.

(6) L. 20, § 2, Dig., *De alimentis legatis*, 34. 1.

(7) Laurent, VII, 4; Pand. fr., v° *Usufruit*, 1414.

Sarcinile extraordinare.

Sarcinile extraordinare, precum ar fi, de exemplu: un împrumut silit, o contribuţie extraordinară în timp de răsboiu, impusă de o armată străină, etc. (1), afectând atât nuda proprietate cât şi folosinţa, se vor plăti de către proprietar, în privinţa capitalului, iar de către uzufructuar în privinţa dobânzilor (2). Astfel, dacă sarcina a fost plătită de proprietar, uzufructuarul va plăti, în tot timpul uzufructului, dobânda legală a capitalului, iar dacă această sarcină a fost plătită de bună voe de către uzufructuar (3), proprietarul îi va restitui, la finele uzufructului, capitalul plătit, fără nicio dobândă.

Urmărirea nudei proprietăţei pentru plata sarcinilor extraordinare.

In caz când proprietarul n'ar plăti de bună voe sarcinile extraordinare, cari sunt o datorie proprie a lui, nuda-proprietate va putea fi urmărită şi vândută până la concurenţa sumei datorite, iar banii prinşi din vânzare vor servi la achitarea sarcinei (4).

---

(1) Aceste sunt sarcini publice. Sarcinile de care vorbeşte art. 549 pot însă fi şi private. De exemplu: proprietarul şi uzufructuarul au câştigat împreună un proces de revendicare, fiind însă obligaţi a restitui posesorului îmbunătăţirile făcute de dânsul. Această sarcină afectând atât nuda proprietate cât şi folosinţa, va privi atât pe proprietar cât şi pe uzufructuar. Cpr. Laurent, VII, 9; Demolombe, X, 613. Cpr. Proudhon, *Usufruit*, IV, 1877 urm. — Art. 549 se aplică şi sarcinilor reale ce ar greva fondul supus uzufructului, precum: un privilegiu, o ipotecă, etc., fără ca nudul proprietar să fie personal dator. Cpr. Laurent, VII, 11; Demante, II, 454 *bis* II; Demolombe, X, 526. Vezi *infrà* explic. art. 551, p. 530 urm.

(2) Iată, de exemplu, un fond de 100000 lei, care aduce un venit de 5000 lei pe an, şi care a fost impus cu o sarcină extraordinară de 20000 lei: venitul uzufructuarului va fi cu 1000 lei mai mic pe fiecare an, iar fondul proprietarului va fi micşorat, la finele uzufructului, cu 20000 lei.

(3) Uzufructuarul nu poate fi constrâns la plata sarcinei extraordinare, pentrucă ea se datoreşte de proprietar. Laurent, VII, 11; Baudry et Chauveau, 693.

(4) Baudry et Chauveau, 693; Laurent, VII, 10; Répert. Sirey, v° *Usufruit*, 675. — Unii autori admit însă că tribunalele ar putea autoriza urmărirea şi vânzarea unei părţi *a plinei proprietăţi*, dacă uzufructuarul ar refuza fără motive serioase avansarea banilor necesari la plata sarcinilor. Marcadé, II, 523; Demolombe, X, 615; Ducaurroy, II, 207; Demante, II, 451 *bis* III; Aubry et Rau, II, § 231, p. 708, nota 28.

Sarcinile impuse înainte de deschiderea uzufructului privesc numai pe proprietar.

Art. 549 vorbeşte numai de sarcinile impuse pe proprietate, *în cursul uzufructului;* de unde rezultă că sarcinile impuse înainte de deschiderea uzufructului se vor plăti numai de nudul proprietar, pentrucă este de principiu că orice impozite sunt în sarcina aceluia care este proprietar în momentul stabilirei lor (¹).

3⁰ *Reparaţiile de întreţinere.*

Art. 545. — Uzufructuarul nu este obligat decât la reparaţiunile de întreţinere. Reparaţiunile cele mari rămân în sarcina proprietarului, afară numai dacă acestea s'ar fi cauzat din lipsa reparaţiunilor de întreţinere, dela deschiderea uzufructului (²), în care caz uzufructuarul este obligat a le face şi pe acestea. (Art. 531, 540, 547, 558, 571, 574, 998, 999, 1447 urm., 1077 C. civ. Art. 605 C. fr.).

Art. 546. — Reparaţiunile cele mari sunt acelea ale zidurilor celor mari şi ale boltelor, restabilirea grinzilor şi acoperişului întreg (³); acelea ale zăgazurilor şi ale zidurilor de sprijinire şi de împrejmuire în total; toate celelalte reparaţiuni sunt de întreţinere. (Art. 531, 545, 547, 1253, 4⁰, Art. 606 C. fr.).

Art. 547. — Nici proprietarul, nici uzufructuarul nu sunt obligaţi a reclădi ceeace a căzut din vechime sau s'a distruit (distrus) din caz fortuit (⁴). (Art. 539, 540, 557, 563, 564, 760, 1083, 1156, 1431, 1448 C. civ. Art. 607 C. fr.).

(¹) Baudry et Chauveau. 693, p. 447; Proudhon, *Usufruit*, IV, 1860 urm.; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1437; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 677; Demolombe, X, 611; Marcadé, II, 523.

(²) Dela deschiderea de fapt a dreptului de uzufruct, adecă: dela punerea în posesie a uzufructuarului, iar nu dela constituirea uzufructului (deschiderea de drept), pentrucă numai dela deschiderea de fapt a dreptului său uzufructuarul este obligat a întreţine lucrul, de vreme ce el nu poate să aibă obligaţii pentru timpul când nu se foloseă de lucrul supus uzufructului. Vezi *infrà* p. 514, nota 4.

(³) In textul nostru, după cum este redactat, cuvântul *întreg* se referă numai la acoperiş, pe când în textul francez, acest cuvânt pare a se referì atât la acoperiş cât şi la grinzi. Cpr. Laurent, VI, 538; Demolombe, X, 561.

(⁴) Art. 547 reproduce, după Pothier *(Tr. des don. entre mari et femme,* VII. 239, p. 540), legea 7, § 2, Dig., *De usufructu*, 7. 1, unde se zice: „*Si qua tamen corruissent. neutrum cogi reficere*". Vom vedeà însă *infrà* p. 521, că acest text nu are nicio aplicare practică, cel puţin în privinţa proprietarului. El n'a

Reparații. Definiție.

Prin *reparații* sau *meremet* (cuvânt turcesc), se înțălege orice lucrare făcută la un lucru stricat, spre a-l împedicà de a perì și a-l aduce în stare de a servì la uzul destinat.

Reparații mari și de întreținere.

Legea distinge două feluri de reparații: reparațiile mari și reparațiile de întreținere *(modicæ refectiones)* (¹).

Reparațiile cele mari.

Legea, reproducând art. 262 din cutuma Parisului (²), ne arată în mod limitativ reparațiile cele mari în privința clădirilor, definind astfel pe cale de excludere reparațiile de întreținere, pe cari art. 1409, § 4 din codul francez, eliminat de legiuitorul nostru, le numește reparații *uzufructuare.*

Enumerarea reparațiilor mari.

Reparațiile cele mari sunt următoarele: 1⁰ reparațiile zidurilor celor mari (³) și ale boltelor; 2⁰ restabilirea tuturor

---

putut să prevadă nici ipoteza perderei totale a lucrului supus uzufructului, pentrucă atunci uzufructul nu mai are ființă (art. 564). Cpr. Ducaurroy, II, 203; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1397; Demolombe, X, 587.

Reparațiile locative. Art. 1447.

(¹) Nu trebue să confundăm reparațiile *de întreținere* cu reparațiile mici numite *locative*, precum: reparația vetrei sobelor, a gurei și capacelor lor, a ușelor, ferestrelor, broaștelor, etc. (art. 1447), căci aceste din urmă sunt relative la niște stricăciuni presupuse a fi cauzate de chiriaș, dacă el nu dovedește cazul fortuit sau forța majoră. Cpr. Ducaurroy, II, 205, p. 135. Obligațiile uzufructuarului sunt deci, din acest punct de vedere, mai întinse decât acele ale chiriașului, căci reparațiile de întreținere cuprind și pe acele locative.

(²) Vezi acest text reprodus în Pand. fr., v⁰ *Usufruit*, 1300 și în Merlin, Répert., v⁰ *Usufruit*, § 2, No. 8.

Zidurile mari.

(³) Prin *ziduri mari* se înțăleg aci toate zidurile unei clădiri, fie înlăuntru, fie în afară, menite a susține lemnăria cu întregul acoperământ, grinzile, bagdadia, etc. Zidurile, fie chiar de cărămidă, cari servesc numai la despărțirea camerelor *(les cloisons)*, nu intră însă în categoria zidurilor mari. Art. 262 din cutuma Parisului, dela care art. 546 este împrumutat, vorbeà numai *des quatre gros murs*, adecă: de păreții exteriori ai casei. Cpr. Pothier, *Tr. de la communauté*, VII, 272.

Reparațiile zidurilor mari și a boltelor fac parte din reparațiile mari, chiar dacă nu este nevoe de repararea *intreagă* a zidului sau a boltei, ci numai de o reparație parțială. Toate reparațiile ce se fac la un zid mare sau la o boltă nu sunt însă reparații mari, pentrucă, după cum observă Pothier *(op. și loco suprà cit.)*, reparațiile mari consistă mai mult într'o reconstruire din nou decât într'un meremet propriu zis. „*Les grosses réparations sont plutôt reconstructions que réparations*“.

grinzilor sau a uneia măcar din ele; 3⁰ restabilirea acoperișului întreg, care ar fi putred sau stricat, puțin importă materia din care el ar fi compus: șindilă, oale, tablă, tinichea, stuh, pae, etc(1); 4⁰ repararea *totală* a zăgazurilor unei iezături, a zidurilor de sprijinire sau de împrejmuire, adecă: cari servesc a sprijini și a îngrădi o proprietate (2).

Reparațiile de întreținere.

Aceste sunt reparațiile cele mari. Textul fiind conceput *în mod limitativ*, toate celelalte reparații neprevăzute de acest text intră în categoria reparațiilor de întreținere, și cad în sarcina uzufructuarului. Astfel sunt: tencuirea sau zugrăvirea păreților, reînoirea ulucilor, curățirea puțurilor, fântânilor și a latrinelor (cpr. art. 1449), facerea sobelor, ușelor, ferestrelor, a dușamelelor, a bagdadiei, etc., repararea parțială a zăgazelor, a zidurilor de sprijinire sau de împrejmuire, etc. (3).

Tencuirea, văruirea zidurilor, etc. Reparații de întreținere. Controversă.

Astfel dar, numai atunci reparația se consideră ca mare când e vorba de reconstruirea totală sau parțială a zidurilor mari sau a boltelor. Tencuirea sau văruirea unui zid mare sau a unei bolte este deci o reparație de întreținere. Laurent, VI, 538; Baudry et Chauveau, 674; T. Huc, IV, 221; Demolombe, X, 562; Ducaurroy, II, 202; Aubry et Rau, II, § 231, p. 704; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1312, 1315; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 619. — *Contrà:* Taulier, *Th. raisonnée du C. civil*, II, p. 326 (ed. din 1841).

Zidurile mici. Reparații de întreținere.

Încât privește păreții cei mici, cari servesc numai la despărțirea camerelor și pe cari nu apasă nicio greutate *(les cloisons)*, reconstruirea lor chiar totală constitue o reparație de întreținere. Répert. Sirey, v⁰ *cit.*, 621; Demolombe, X, 562; Laurent, VI, 538. — *Contrà:* Toullier-Duvergier, II, partea 1-a, p. 173, nota 2.

(1) Cpr. Demolombe, X, 567; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1332; Baudry et Chauveau, 675. — Cuvântul *întreg* care, în textul nostru, se referă numai la acoperiș, n'ar trebui luat într'un sens absolut, căci îndată ce acoperișul ar fi în cea mai mare parte stricat, repararea lui se va considera ca mare, și ca atare, va fi în sarcina proprietarului. Demolombe, Baudry et Chauveau, *loco cit.;* Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1325. — Numai reparațiile de detail pe cari le ocazionează în genere o furtună, precum ar fi: căderea unui ogeag, a unor oale, a unor tinichele, etc. vor constitui o reparație de întreținere. Vezi autorii *suprà* citați.

(2) Refacerea *parțială* a zăgazurilor sau zidurilor de sprijinire ori de împrejmuire ar fi deci o reparație de întreținere. Laurent, VI, 538; Demolombe, X, 566; Pand. *fr.*, v⁰ *cit.*, 1334.

(3) Cpr. Demolombe, X, 568; Baudry et Chauveau, 677; Répert.

Legea nu puteà să se ocupe de fiecare bun în parte; de aceea art. 546 vorbeşte numai de repararea clădirilor şi a zăgazurilor.

Cazul când uzufructul ar fi constituit asupra unei fabrici, unei uzini, unei mori, etc.

Se înţălege însă că de câteori uzufructul va fi constituit asupra unui alt lucru, de exemplu: o fabrică, o uzină, o moară, o corabie (1), etc., caracterul reparaţiilor se va determinà prin analogie, după regulele prescrise de art. 546 şi după natura lucrului supus uzufructului, privindu-se ca reparaţii mari acele cari se ating de substanţa lucrului, iar ca reparaţii de întreţinere, acele cari nu sunt substanţiale şi cari se reînoesc din timp în timp (2).

Schimbarea roţilor unei mori.

Astfel, schimbarea petrelor, roţilor sau a grindeiului unei mori etc., este o reparaţie mare care cade în sarcina proprietarului (3).

Repar. de întreţinere sunt, în principiu, în sarcina uzufructuarului.

Reparaţiile de întreţinere, fiind considerate ca o sarcină a fructelor (4), privesc numai pe uzufructuar, oricare ar fi cauza care le-a produs, fie chiar vechimea sau cazul fortuit (cpr. art. 547), dacă titlul constitutiv al uzufructului n'a dispus altfel, căci nu este vorba în specie de un interes de

---

Sirey, v^0 *Usufruit*, 623; Pand. fr., *cod.* v^0, 1261 urm.; Laurent. VI, 539; Proudhon, *Usufruit*, III, 1626 urm., p. 450 urm.; C. Paris, D. P. 1905. 2. 24.

Lucruri mobile.

(1) Distincţia între reparaţiile cele mari şi acele de întreţinere se aplică deci şi la lucrurile mobile. Cp. Laurent, VI, 541; Baudry et Chauveau, p. 433, nota 2; T. Huc, IV, 221; Pand. fr., v^0 *cit.*, 1347.

(2) Cpr. Demolombe, X, 558, 569; Marcadé, II, 521; Laurent, VI, 540; Mourlon, I, 1591; Baudry et Chauveau, 678; Pand. fr., v^0 *cit.*, 1339 urm.; T. Huc, IV, 221 *in fine;* Aubry et Rau, II, § 231, p. 705; Ducaurroy, Bonnier et Roustain, II, 202; Cas. fr. Sirey, 66. 1. 41; D. P. 66. 1. 263.

(3) Demolombe, X, 569 *bis;* Ducaurroy, II, 202; Merlin, Répert. v^0 *Usufruit*, § 2, No. 8, p. 335 (ed. din 1827). — Vezi însă Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 705, text şi nota 17; Laurent, VI, 540. Vezi asupra acestei chestiuni, Pand. fr., v^0 *Usufruit*, 1342—1345.

Dr. roman.

(4) Legile romane nu ne arată cari sunt reparaţiile cele mari şi acele de întreţinere, însă ele pun în principiu, ca şi legea actuală, că reparaţiile de întreţinere cad toate în sarcina uzufructuarului. (L. 7 § 2, Dig., *De usufructu*, 7. 1 şi L. 7, Cod, *De usufructu*, etc. 3. 33). Cpr. art. 663 urm. C. Calimach (512 urm. C. austriac).

ordine publică, dela care părţile să nu poată derogà prin convenţia lor (art. 969) (¹).

Scutirea proprietarului prin abandonarea nudei proprietăţi Controversă.

Nudul proprietar, care ar fi obligat a face reparaţiile de întreţinere, în baza titlului constitutiv al uzufructului, ar puteà însă, după unii, cu toată părerea contrară a lui Zachariæ, să se libereze de această obligaţie, abandonând uzufructuarului nuda proprietate (argument din art. 632) (²).

Cheltuelile la cari contribue uzufructuarul p. reparaţiile de întreţinere.

Uzufructuarul nu are drept la nicio despăgubire pentru facerea acestor reparaţii, şi el va contribuì nu numai la plata lucrătorilor, ci şi la plata materialului, rămânându-i însă dreptul de a-şi însuşi materialul cel vechiu pe care l-ar fi înlocuit prin altul nou (argument din art. 533) (³).

Constr. uzufructuarului la facerea reparaţiilor.

Uzufructuarul poate fi constrâns, în cursul uzufructului, a face toate reparaţiile de întreţinere a căror cauză ar fi posterioară deschiderei uzufructului (⁴), pentrucă orice obli-

---

(¹) Testatorul va puteà, deci, să pue în sarcina moştenitorului său reparaţiile cari, după dreptul comun, cad în sarcina uzufructuarului, destul este numai ca el să-şi manifeste intenţia sa, în această privinţă, în mod neîndoelnic. Cpr. Laurent, VI, 542; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1285.

(²) Demolombe, X, 597; Duranton, IV, 617; Marcadé, II, 520 *in fine*. Cpr. Répert. Sirey, v⁰ *Usufruit*, 629.— *Contrà:* Massé-Vergé, II, § 300, p. 142, nota 17 *in fine*. Vezi *infrà* p. 517, nota 2.

(³) Demolombe, X, 553; Proudhon, *Usufruit*, III, 1674; Pand. fr., v⁰ *Usufruit*, 1290.

(⁴) Adecă: nu dela constituirea uzufructului, ci dela punerea lui în posesie a lucrului supus uzufructului, căci numai din acest moment el are dreptul la fructe. Demolombe, X, 554; Baudry et Chauveau, 679; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1273 urm.; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 628. — Vezi însă Proudhon, *op. cit.*, III, 1655. Vezi şi *suprà* p. 510, nota 2. — Dacă, la începerea uzufructului, lucrul are nevoe de reparaţii, uzufructuarul nu este deci obligat a le face, nici poate silì pe proprietar a le face, ci trebue să primească lucrul în starea în care se găseşte (art. 540). Cpr. Pothier, *Tr. du douaire*, VI, 238; Demolombe, X, 572; Laurent, VI, 544; Aubry et Rau, II, § 231, p. 705.— Vezi însă Mourlon, I, 1593; Demante, II, 449 *bis* I; Proudhon, *op. cit.*, III, 1658, cari admit că uzufructuarul trebue să facă reparaţiile urgente şi neapărate la conservarea lucrului.— Dacă aceste reparaţii au fost însă făcute fie de către uzufructuar, fie de către nudul proprietar, acel care le-a făcut nu va aveà nicio acţiune în repetiţie contra celuilalt. Demolombe, X, 572 *bis*; Baudry et Chauveau, 679; Répert. Sirey, v⁰ *Usufruit*, 630.— *Contrà:* Pothier, *Donations entre mari et femme*, VII, 241.

gaţie conferă o acţiune aceluia în folosul căruia ea este înfiinţată. Asupra acestui punct toţi autorii par a fi de acord.

Drepturile proprietarului în caz când uzufructuarul nu face reparaţiile de întreţinere.

Dacă uzufructuarul nu-şi îndeplineşte obligaţia sa, proprietarul poate cere dela justiţie autorizarea de a face el însuş reparaţiile de întreţinere pe socoteala uzufructuarului (art. 1077)(¹), putând chiar cere o despăgubire pentru daunele cauzate prin întârzierea uzufructuarului, dacă el nu preferă să ceară stângerea uzufructului pentru abuz de folosinţă (art. 558).

Renunţarea din partea uzufructuarului la uzufruct.

Cu toate acestea, obligaţiile uzufructuarului fiind mai mult reale decât personale, el se poate scuti de sarcina reparaţiilor prin renunţarea sa la uzufruct (art. 561)(²), şi se înţălege că asemenea renunţare îl va scuti de a face *în viitor* reparaţiile pricinuite prin stricăciunile întâmplate în urma renunţărei sale (argument din art. 632)(³).

Liberarea de reparaţii pentru trecut. Inadmisibilitate.

Uzufructuarul n'ar puteà însă, prin renunţarea la uzufructul său, să se libereze *pentru trecut* de reparaţiile de întreţinere pricinuite prin culpa sa sau prin acea a oamenilor de cari el răspunde(⁴), soluţie care erà cu drept cuvânt admisă şi la Romani(⁵).

Cazul când reparaţiile au fost necesitate prin faptul folosinţei. Controversă.

Chestiunea de a se şti dacă uzufructuarul poate, prin părăsirea şi renunţarea la dreptul său, să se libereze pentru trecut de reparaţiile de întreţinere cauzate prin faptul folosinţei sale sau printr'un caz fortuit, este foarte controversată.

(¹) Proprietarul, care ar fi făcut aceste reparaţii cu spesele sale proprii, va puteà să le ceară înapoi dela uzufructuar (art. 991). Demolombe, X, 580; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1283; Baudry et Chauveau, 679 *in fine*. Cpr. L. 48, Dig., *De usufructu*, 7. 1.

C. portughez.

(²) Art. 2228, § 2 din codul portughez este expres în această privinţă. „*O usufructuario póde eximir-se de taes reparacoes, renunciando o usufructo*“.

(³) Demolombe, X, 576; Aubry et Rau, II, § 231, p. 706; Baudry et Chauveau, 680; Laurent, VI, 547; T. Huc, IV, 222; Pand. fr., v⁰ *Usufruit*, 1292; Répert. Sirey, *cod.* v⁰, 636.

(⁴) Pothier, *Tr. du douaire*, VI, 237; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1293; T. Huc, IV, 222; Baudry et Chauveau, 680; Demolombe, X, 577; Laurent, VI, 547; Demante, II, 449 *bis* II; Aubry et Rau, II, § 231, p. 707, şi toţi autorii.

Dr. roman.

(⁵) „*Sed cùm fructuarius debeat quod suo suorumque facto deterius factum sit reficere, non est absolvendus, licet usumfructum derelinquere paratus sit: debet enim omne quod diligens paterfamilias in sua domo facit, et ipse facere*“. (L. 65, Dig., *De usufructu*, 7. 1).

Părerea cea mai juridică este, de bună samă, acea care pune în principiu că uzufructuarul nu poate, nici chiar restituind toate fructele percepute de dânsul, să se libereze pentru trecut de reparaţiile de întreţinere a căror cauză este contemporană cu exerciţiul dreptului său, pentrucă obligaţia sa fiind, în specie, contractată prin faptul folosinţei sale, restituirea fructelor percepute de dânsul nu face să dispară acest fapt. *Nemo potest proprio facto se ab obligatione liberare* (¹).

Moştenitorii uzufructuarului nu se pot sustrage dela facerea reparaţiilor necesare în momentul morţei acestui din urmă.

Trebue să decidem, de asemenea, că moştenitorii uzufructuarului n'ar puteà să se sustragă dela obligaţia reparaţiilor de întreţinere, cari ar urmà a fi făcute la moartea uzufructuarului, oferind restituirea valorei fructelor percepute de autorul lor. Nudul proprietar n'ar găsì, în adevăr, în asemenea caz, nicio despăgubire în părăsirea anticipată a uzufructului, acesta fiind stâns prin moartea uzufructuarului (art. 557) (²).

Oblig. cele mari sunt, în principiu, în sarcina proprietarului.

Venim acum la reparaţiile cele mari, cari fiind nişte sarcini extraordinare a proprietăţei, privesc, în principiu, pe nudul proprietar (³), dacă titlul constitutiv al uzufructului n'a dispus contrarul (art. 969), şi uzufructuarul este, prin excepţie, dator a le face numai atunci când ele ar fi fost pricinuite prin culpa sau negligenţa sa (art. 998, 999), adecă: sau prin nefacerea lor în momentul deschiderei uzufructului *(culpa in non faciendo)*, sau printr'o culpă pozitivă din partea sa *(culpa in faciendo)*, când, de exemplu, grinzile sau boltele s'ar fi

---

(¹) Vezi în acest sens, singurul juridic după părerea noastră, Bugnet asupra lui Pothier, *Tr. du douaire*, VI, p. 414, nota 2; Thiry, I, 745, p. 764; Arntz, I, 1010; Ducaurroy, Bonnier et Roustain, II, 200; Demolombe, X, 578; T. Huc, IV, 222; Baudry et Chauveau, 680; Marcadé, II, 519; Massé-Vergé, II, § 309, p. 141, nota 15. — Vezi însă celelalte trei sisteme expuse pe larg în Pand. fr., v⁰ *Usufruit*, 1294 urm.

Usufructul legal. Controversă.

În privinţa uzufructului legal există iarăş controversă asupra chestiunei de a se şti dacă renunţarea părintelui uzufructuar îşi produce efectele sale pentru trecut. Vezi t. II a Coment. noastre, p. 524, nota 1 (ed. a 2-a).

(²) Demolombe, X, 579; Pand. fr., v⁰ *Usufruit*, 1298, şi autorii citaţi acolo.

(³) Dacă sunt mai mulţi proprietari în indiviziune, toţi sunt ţinuţi în mod indivizibil şi solidar la facerea reparaţiilor celor mari Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1351.

surpat din cauză că podul casei ar fi fost încărcat printr'o greutate prea mare (¹).

Facerea reparațiilor mari este facultativă pentru proprietar. Controversă.

Art. 545 dispune că reparațiile cele mari rămân, în principiu, în sarcina proprietarului. Aceasta nu înseamnează însă că proprietarul poate fi constrâns de uzufructuar la facerea acestor reparații, după cum uzufructuarul poate fi constrâns la facerea reparațiilor de întreținere (vezi *suprà* p. 614, 615), dacă, bine înțăles, proprietarul nu s'a obligat fie prin titlul constitutiv al uzufructului, fie altfel la facerea acestor reparații (²), ci numai că uzufructuarul nu poate fi constrâns la facerea reparațiilor celor mari, ele rămânând facultative pentru proprietar, ca și înaintea constituirei uzufructului. In adevăr, uzufructul fiind o adevărată servitute stabilită asupra lucrului altuia (vezi *suprà* p. 397), această servitute consistă pentru proprietar în a suferì ca o altă persoană (uzufructuarul) să se servească de lucrul său (³). Obligația nudului proprietar față cu uzufructuarul este deci negativă, căci ea nu consistă în a face ca uzufructuarul să se folosească, ci în a-l lăsà sau a răbdà să se folosească, după cum se exprimă art. 616 din codul Calimach; de unde rezultă că uzufructuarul nu poate cere ceva dela proprietar. Apoi, mai este de observat că legiuitorul *nu obligă* pe proprietar la facerea reparațiilor celor mari, după cum obligă pe uzufructuar la facerea reparațiilor de întreținere, ci dispune numai că reparațiile cele mari *rămân în sarcina* proprieta-

---

(¹) Cpr. Laurent, VI, 546; Demolombe, X, 555; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1353. — După cum uzufructuarul este obligat la facerea reparațiilor celor mari cari ar fi pricinuite prin faptul său, tot astfel și proprietarul va fi obligat, cu toată tăcerea legei, a face reparațiile de întreținere cauzate prin lipsa reparațiilor celor mari. Cpr. Proudhon, *op. cit.*, III. 1672, p. 496, 497.

(²) Proprietarul care s'ar fi obligat anume la facerea reparațiilor celor mari, nu s'ar puteà, după unii, liberà prin părăsirea proprietăței. Arntz, I, 1012; Massé-Vergé, II, § 309, p. 142, nota 17 *in fine*. — *Contrà:* Duranton, IV, 617. Vezi *suprà* p. 514.

Dr. roman și C. Calimach.

(³) „*Servitutum non ea est natura*, **ut aliquid faciat quis . . ., sed ud aliquid patiatur**". (L. 15 § 1, Dig., *De servitutibus*, 8. 1). Cpr. Namur, *Cours d'Institutes*, I, p. 233, No. 2. „Prin dritul șerbirei, zice art. 616 din codul Calimach (472 C. austriac), se îndatorește proprietarul unui lucru ca, spre folosul altuia, *să răbde sau să nu facă ceva* din cele ce privesc către acel lucru". Mai vezi art. 630 din acelaș cod (482 C. austriac).

rului, ceeace însemnează că aceste reparaţii sunt pentru dânsul facultative în timpul uzufructului, după cum erau şi înaintea constituirei acestui drept (1).

Acest principiu ar fi, după unii, aplicabil atât în cazul când uzufructul ar fi fost stabilit cu titlu oneros, de exemplu, printr'o vânzare, cât şi cu titlu gratuit (2).

Neaplic. în specie a art. 1425.

După părea noastră, proprietarul nu poate deci fi silit la facerea reparaţiilor celor mari, însă este liber de a le face, dacă crede de cuviinţă, şi în asemenea caz, uzufructuarul nu poate cere nicio despăgubire pentru lipsa de folosinţă în timpul acestor reparaţii, de vremece proprietarul, prin facerea lor, îşi exercită un drept conferit de lege. Uzufructuarul nu va aveà drept la despăgubiri, chiar dacă reparaţiile ar ţineà mai mult de 40 zile, fiindcă art. 1425 dela locaţiune nu este aplicabil în specie (3).

Plata dobânzilor sumelor cheltuite. Controversă.

Mai mult încă, în caz de facerea reparaţiilor celor mari de către proprietar, uzufructuarul ar trebui, după unii, să

---

(1) Vezi Thiry, I, 745, p. 764; Arntz, I, 1012; Planiol, 1, 2833; Vigié, I, 1014; Acollas, I, p. 635; Répert. Dalloz, *Supplément*, v⁰ *Usufruit*, 256; Mourlon, I, 1595; Ducaurroy, II, 201; Demolombe, X, 584; Baudry et Chauveau, 681; Aubry et Rau, II, § 233, p. 715, text şi nota 2; Demante, II, 449 *bis* IV; T. Huc, IV, 225; Marcadé, II, 517; Massé-Vergé, II, § 309, p. 142, nota 17; Proudhon, *op. cit.*, III, 1652, 1675 urm.; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1358 urm.; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 640 urm.; Cas. fr., C. Rennes, etc. Sirey, 89. 1. 217; D. P. 91. 1. 413; *Pand. Period.* 92. 2. 117; D. P. 1901. 1. 209; *Pand. Period.* 1902. 1. 196; D. P. 1902. 2. 400; Sirey, 1904. 1. 36, etc. — *Contrà:* Laurent, VI, 548; Salviat, *op. cit.*, I, p. 169 urm., art. 162, No. 1 (ed. din 1817); Benoit, *Traité de la dot*, I, 179, p. 220 urm. (ed. din 1829); Taulier, *Théorie raisonnée du C. civil*, II, p. 127; C. Caen, Sirey, 40. 2. 109. După aceşti din urmă autori, uzufructuarul ar puteà să constrângă printr'o acţiune pe proprietar la facerea reparaţiilor celor mari, dacă acesta nu preferă să se lepede de nuda proprietate. Motivele acestui sistem, care ni se pare inadmisibil, sunt foarte bine expuse de Mourlon (I, 1595, p. 761, nota 1). Vezi şi art. 666 din codul Calimach, (515 C. austriac), care pare favorabil acestui din urmă sistem.

(2) Demolombe, X, 586; Proudhon, *op. cit.*, III, 1670, p. 493 urm.— Vezi însă Baudry et Chauveau, 683; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1364.

(3) Cpr. Proudhon, *Usufruit*, III, 1723, p. 542; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 718; Demolombe, X, 655, 656; Laurent, VI, 549 şi VII, 39; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1371.

plătească dobânzile sumelor cheltuite cu facerea lor, după cum dispune anume art. 503 din codul italian, pentrucă aceste reparaţii îi folosesc şi lui (analogie din art. 549) (¹). Această soluţie este însă inadmisibilă, căci reparaţiile cele mari fiind în sarcina proprietarului, uzufructuarul nu poate fi silit a contribui cu ceva la facerea lor, nici în privinţa capitalului, nici în privinţa procentelor (²). Tot ce se poate impune uzufructuarului este numai obligaţia de a plăti dobânda nu a sumei întrebuinţată de proprietar la facerea reparaţiilor mari, ci a plus-valutei dobândită de fond prin facerea acelor reparaţii (³).

Facerea reparaţiilor mari de către uzufructuar.

Dacă nudul proprietar nu face reparaţiile cele mari, uzufructuarul este în drept de a le face el însuş, chiar în contra voinţei proprietarului, pentrucă el poate în totdeauna să facă cauza acestui din urmă mai bună (⁴).

Dreptul uzufructuarului la despăgubire. Controversă.

Uzufructuarul va avea, în asemenea caz, *la încetarea uzufructului*, după părerea generală (⁵), dreptul de a fi despăgubit de nudul proprietar, după cum dispune anume art. 502 din codul italian, în limitele foloaselor ce reparaţiile au adus acestui din urmă. Art. 539 nu ne poate conduce la o soluţie contrară, întrucât acest text nu este aplicabil decât îmbunătăţirilor făcute de uzufructuar, cari constituesc

---

(¹) Marcadé, II, 518; Mourlon, I, 1598 *in fine;* Laurent, VI, 549.

(²) Cpr. în acest din urmă sens. Pothier, *Tr. des donations entre mari et femme,* VII, 240; Demolombe, X, 596; Baudry et Chauveau, 685; Proudhon, *op. cit.*, III, 1697; Pand. fr., v⁰ *Usufruit,* 1374 urm.

C. Calimach. Art. 665.

(³) Cpr. Demolombe, *loco suprà cit.* „Dacă, după arătarea întrebuinţătorului rodurilor, zice art. 665 din codul Calimach (514 C. austriac), proprietarul va face din nou zidirea în locul celei stricate sau învechite, sau din întâmplare, *se îndatoreşte întrebuinţătorul a plăti dobânda pe banii cheltuiţi la înoire întru atâta întrucât s'au sporit întrebuinţarea cheltuelilor*".

(⁴) Proudhon, *op. cit.*, III, 1684; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1377. Cpr. L. 7 § 3, Dig., *De usufructu,* 7. 1, unde se zice: „*Neratius autem ait non posse fructuarium prohiberi quominus reficiat: quia nec arare prohiberi potest, aut colere, nec solum necessarias refectiones facturum, sed etiam voluptatis causa*".

(⁵) Vezi Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1384 şi autorii citaţi acolo. — *Contrà:* Uzufructuarul ar putea să exercite acest recurs imediat, fără a aştepta sfârşitul uzufructului. Laurent, VI, 550; Taulier, *Théorie raisonnée du C. civil,* II, p. 328 (Grenoble, 1841).

o impensă utilă, nu însă și reparațiilor celor mari, cari constituesc o impensă necesară (¹). Tribunalul Ilfov a admis această soluție în privința bărbatului uzufructuar al fondului dotal. (*Dreptul* din 1886, No. 52).

In ce consistă despăgubirea. Controversă.

Chestiunea este însă de a se ști în ce va consistà această despăgubire? După unii, ea ar consistà în întreaga sumă cheltuită de uzufructuar (²), precum dispune anume art. 502 din codul italian; iar după alții, numai în suma cu care fondul ar fi dobândit o valoare mai mare (plus-valuta) (³), soluție cu mult preferabilă, pentrucă altfel uzufructuarul ar puteà să constrângă în mod indirect pe proprietar la facerea unor reparații la care el nu poate să-l constrângă în mod direct.

După acest sistem, pe care îl credem singur juridic, uzufructuarul nu va aveà drept la nicio despăgubire în privința reparațiilor mari făcute de el la o casă, care ar fi perit prin caz fortuit, înaintea stângerei uzufructului (⁴).

Dr. de retenție. Controversă.

Uzufructuarul, în cazurile în cari ar aveà drept la o despăgubire din partea nudului proprietar, nu va puteà să reție posesiunea lucrului până la plata despăgubirei ce i s'ar datorì de către acest din urmă, pentrucă dreptul de retenție nu există decât în cazurile anume statornicite de lege (⁵).

(¹) Demolombe, X, 591; Ducaurroy, II, 201; Marcadé, II, 518; Aubry et Rau, II, § 235, p. 736, text și nota 8; Baudry et Chauveau, 685; T. Huc, IV, 226; Proudhon, *op. cit.*, III, 1685; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1382; Cas. fr. și C. Rennes, Sirey, 89. 1. 217; D. P. 91. 1. 413; *Pand. Périod.*, 92. 2. 117. — *Contrà:* C. Bourges, Sirey, 43. 2. 513 și Répert. Dalloz, v⁰ *Usufruit*, p. 1734, nota 1.

(²) Proudhon, III, 1694, p. 514 urm.; Laurent, VI, 550; C. Rennes, *Pand. Périod.* 92. 2. 117.

(³) Bugnet asupra lui Pothier, *Tr. du douaire,* VI, p. 438, nota 2; Baudry et Chauveau, 685; T. Huc, IV, 226; Demolombe, X, 593; Aubry et Rau, II, § 235, p. 736, text și nota 9; Ducaurroy, II, 201 *in fine;* Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1388; C. Toulouse și Alger, Sirey, 65. 2. 160; D. P. 66. 2. 19; D. P. 82, 2. 178; Sirey, 89. 1. 217; D. P. 91. 1. 413. Cpr. și C. București, *Dreptul* din 1883, No. 44.

(⁴) Demolombe, X, 594; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1389. — Vezi însă Proudhon, *op. cit.*, III, 1696, p. 516.

(⁵) Vezi *suprà* p. 280 urm., 351, etc. — *Contrà*: Demolombe, X, 595; Baudry et Chauveau, 686; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1393 urm. Cpr. L. 50, Dig., *De usufructu*, 7. 1; — L. 56, § 3, Dig., *De jure dotium*, 23. 3.

Art. 547.

Venim in fine la art. 547, care ar fi putut foarte bine să fie eliminat din codul nostru, după cum a și fost eliminat din codul italian. Acest text, prevăzând că nici proprietarul, nici uzufructuarul nu sunt obligați a reclădì ceeace a căzut din vechime sau s'a dărâmat prin caz fortuit, poate să însemneze, cu privire la uzufructuar, că acesta nu este ținut de a reparà stricăciunile neimputabile negligenței sale, responsabilitatea sa nefiind în joc decât atunci când ruina clădirei supusă uzufructului ar fi datorită lipsei de întreținere (¹).

Cu privire la proprietar, art. 547 este însă greu de înțăles și chiar fără nicio utilitate practică, căci proprietarul neputând fi constrâns, după cum știm, la facerea reparațiilor celor mari, se înțălege dela sine că el nu este obligat a reclădì ceeace a căzut din vechime sau s'a dărâmat prin caz fortuit (²).

Așa dar, unii autori (³) se trudesc în zadar de a da un sens acestui text.

4⁰ *Plata cheltuelilor privitoare la folosință.*

Art. 553. — Uzufructuarul e dator a plătì numai cheltuelile proceselor ce privesc folosința și ale acelorlalte condamnațiuni la cari procesele arătate pot da naștere. (Art. 549, 550, 1341 § 3. Art. 140 urm. Pr. civ. Art. 613 C. fr.).

De câteori uzufructul este constituit cu titlu gratuit, adecă: prin donațiune, testament sau moștenire *ab intestat* (art. 550) (⁴), uzufructuarul, fie el reclamant sau pârât, va suferì toate cheltuelile proceselor privitoare la folosință și

---

(¹) Planiol, I, 2834. — Vezi însă Demolombe (X, 588), care zice că art. 547 este o enigmă juridică. Cpr. Acollas, I, p. 636.

(²) Cpr. Mourlon, I, 1596, 1597; Demolombe, X, 587 urm.; Ducaurroy, II, 203 urm.; Baudry et Chauveau, 681.

(³) Vezi, de exemplu, T. Huc, IV, 225 urm.; Aubry et Rau, II, § 231, p. 706, text și nota 19, etc.

Cazul când uzufructul a fost stabilit printr'un act cu titlu oneros.

(⁴) Încât privește însă uzufructul constituit *titulo oneroso*, de exemplu: printr'o vânzare, constituitorul lui fiind respunzător de evicțiune (art. 1341, 1409), se înțălege că el trebue să apere pe uzufructuar, și deci, să sufere cheltuelile la cari procesul ar da loc. Laurent, VII, 14; Demolombe, X, 618; Marcadé, II, 535; T. Huc, IV, 238; Aubry et Rau, II, § 231, p. 711; Ducaurroy, II, 214 *in fine;* Baudry et Chauveau, 717; Mourlon, I, 1603 *in fine;* Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1479.

celelalte condamnări la cari aceste procese pot da naştere, precum: daune interese, plată de advocat etc., (art. 140 urm. Pr. civ.), fiindcă tot ce este privitor la folosinţă priveşte numai pe uzufructuar; şi *vice-versà*, nudul proprietar va suferì singur toate cheltuelile şi condamnările privitoare la nuda proprietate(¹).

Cazul unui proces relativ la plina proprietate.

Se poate întâmplà ca procesul să fie relativ la plina proprietate, adecă: atât la folosinţă cât şi la nuda proprietate, precum ar fi, de exemplu: în cazul când s'ar revendicà o servitute asupra imobilului supus uzufructului, sau însuş fondul supus uzufructului. In asemenea caz, cheltuelile se vor plătì, în privinţa capitalului, de către proprietar, iar în privinţa dobânzilor de către uzufructuar, conform art. 549 (²).

Această soluţie presupune că acţiunea s'a exercitat atât în contra nudului proprietar cât şi în contra uzufructuarului. Ce se va întâmplà însă când acţiunea va fi introdusă numai în contra proprietarului, sau numai în contra uzufructuarului? (³).

5⁰ *Plata datoriilor lăsate de către defunct, în caz de constituirea uzufructului cu titlu gratuit.*

Art. 550. — Acel ce câştigă cu titlu gratuit (⁴) un uzufruct

(¹) Planiol, I, 2826; T. Huc, IV, 238; Demolombe, X, 620; Laurent, VII, 15; Baudry et Chauveau, 715; Mourlon, I, 1603.

(²) Mourlon, I, 1603; Demolombe, X, 622; T. Huc, IV, 238; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1486, şi autorii citaţi acolo. — Vezi însă Duvergier asupra lui Toullier, II, partea 1, p. 177, nota *b*.

(³) Vezi Laurent, VII, 16; Ducaurroy, II, 215; Demolombe, X, 624; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1489; Baudry et Chauveau, 716.

Deoseb. de C. fr. după observaţiile lui Marcadé.

(⁴) Textul corespunzător francez (610), vorbind numai de uzufructul stabilit prin testament, Marcadé (II, 526) critică această redacţie, zicând că textul s'ar aplicà nu numai la legatarul unui uzufruct universal sau cu titlu universal, ci şi la orice dobânditor a unui uzufruct *cu titlu gratuit*, adecă: prin testament, donaţiune sau moştenire, şi legiuitorul nostru, ţinând socoteală de această critică, a modificat art. 550, adoptând în totul părerea lui Marcadé, pe care autorii francezi n'o admit însă în genere. Cpr. Laurent, VII, 17; Ducaurroy, II, 212; Thiry, I, 745, p. 765; Baudry et Chauveau, 710; Aubry et Rau, II, § 232, p. 712, text şi nota 1; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1536. — Vezi însă Demolombe, X, 548; Arntz, I, 1018; T. Huc, IV, 237.

universal (1), sau cu titlu universal (2), este dator a achità, în proporţiune cu folosinţa sa (3), şi fără nici un drept de repetiţiune: *legaturile* (4), pensiunile alimentare şi veniturile rentelor perpetue (5) sau pe viaţă cari privesc asupra patrimoniului. (Art. 339, 474, 548, 553, 774 urm., 888, 893, 894, 896, 900, 1639 urm. C. civ. Art. 610 C. fr. *modificat)*.

Art. 551. — Uzufructuarul cu titlu particular (6) nu se obligă la plata datoriilor pentru cari fondul este ipotecat, şi de va fi silit să le plătească, are acţiune în contra proprietarului (7). (Art. 775,

---

Uzufruct universal.

(1) Uzufructul *universal* este acela care dă drept uzufructuarului a se bucurà de universalitatea unei averi (art. 888).— Legatul uzufructului universal, fiind un legat singular sau particular (art. 894 § 2), ar fi trebuit, după rigoarea principiilor, ca uzufructuarul să fie, în asemenea caz, scutit de plata datoriilor, ca orice legatar singular (art. 909). Cpr. Laurent, VII, 17, 19; Demolombe, X, 521, 522; Pand. fr., v⁰ *Usufruit*, 1502; T. Huc, IV, 233.

Uzufruct cu titlu universal.

(2) Uzufructul *cu titlu universal* este acela care dă drept uzufructuarului la o parte oarecare din universalitatea unei averi, precum ar fi: jumătatea, a treia, a patra parte, etc., sau uzufructul numai al mobilelor, ori al imobilelor (art. 894), etc.

Altă deoseb. de C. fr.

(3) *In proporţie cu folosinţa*, iar nu *în întregimea sa (dans son intégrité)*, după cum se exprimă art. 610 din codul francez în privinţa legatarului uzufructului universal. Şi această modificare este făcută tot după Marcadé (II, 525).

Greşală de redacţie.

(4) Cuvântul *„legaturi“*, care nu figurează în textul francez, este nepotrivit şi adaos aici din eroare. In adevăr, art. 550 se ocupă numai de plata pensiilor alimentare şi a rentelor, iar nu şi de plata datoriilor moştenirei, despre care se ocupă art. 552. Textul fr. vorbeşte de *legatul* unei pensiuni alimentare sau unei rente, şi se vede că redactorii codului nostru n'au înţăles textul fr. şi l'au tradus în mod greşit.

Rente perpetue.

(5) Textul fr. nu vorbeşte de rente *perpetue*, ci numai de acele viagere. Textul nostru a adaos acest cuvânt tot după propunerea lui Marcadé (II, 527 *bis)*. Cpr. art. 509 C. italian. Vezi în privinţa rentelor perpetue, *suprà* p. 195, nota 2.

Uzufruct cu titlu particular.

(6) Uzufructul *cu titlu particular* sau *singular (certarum rerum)* este acela care dă drept uzufructuarului de a se folosì de un lucru anume determinat, precum ar fi: o casă, cutare moşie, etc. (art. 894 § ultim şi 899). — In art. 551, legea vorbeşte, ca şi în art. 550 şi 552, numai de uzufructul dobândit *cu titlu gratuit*.

Deoseb. de redacţie de C. francez.

(7) Textul fr. mai adaogă încă: *afară de ceeace se zice la art. 1020* (al nostru 905), care frază a fost cu drept cuvânt eliminată din textul nostru: 1⁰ pentrucă este de prisos, şi 2⁰ pentrucă cuprinde o inexactitate, după cum foarte bine observă Marcadé (II, 532). Mai vezi Demolombe, X, 527; Laurent, VII, 18; Baudry et Chauveau, 714; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1521.

899 urm., 905, 909, 991, 1108, 1253, 1746 urm., 1790, 1799 C. civ. Art. 611 C. fr. *modificat).*

Art. 552. — Uzufructuarul (1) fie universal, fie cu titlu universal, trebue să contribuească, împreună cu proprietarul, *la plata datoriilor* (2), după cum urmează: se preţueşte valoarea fondului (3)

Art. 522 presupune, ca şi textele precedente, cazul unui uzufruct dobândit cu titlu gratuit.

(1) Este vorba, bine înţăles în specie, de un uzufruct dobândit *cu titlu gratuit*, căci art. 552 este urmarea art. 550 şi 551, cari se ocupă numai de acest uzufruct. Marcadé (II, 529 *bis)* observă, cu drept cuvânt, că textul corespunzător francez este rău redactat, şi dă următoarea formulă, care este mult mai corectă: „Dobânditorul *cu titlu gratuit* a unui uzufruct universal sau cu titlu universal, este supus la plata *dobânzei datoriilor*. Pentru a se defige contribuţia sa, bunurile supuse uzufructului *şi cealaltă avere* se vor preţeluì, *la caz de nevoe*, şi uzufructuarul va datorì dobânda în proporţie cu valoarea asupra căreia dreptul său îşi are fiinţă“. Dacă textul nostru nu se vede de astă dată astfel redactat, cauza este că legiuitorul român, care la art. 550 a avut în vedere critica lui Marcadé, nu a mai urmat pe acest autor în art. 552, ceeace este inexplicabil, şi în orice caz, regretabil.

Inexactitate de text.

(2) Art. 552 cuprinde o inexactitate, căci uzufructuarul nu plăteşte capitalul datoriei, ci numai dobânda acestui capital, după cum vom vedeà *infrà* p. 526, şi după cum aceasta rezultă din § ultim al textului nostru. Capitalul se plăteşte de către proprietar.

Altă inexactitate.

(3) Legiuitorul prescrie preţeluirea *valorei fondului* supus uzufructului, presupunând că uzufructul a fost constituit asupra unui *imobil*. In loc de *fond* trebuia zis *„avere“*, pentrucă uzufructul poate fi constituit nu numai asupra unui imobil, dar şi asupra unor lucruri mişcătoare. Cpr. Marcadé, II, 329, nota 1; Laurent, VII, 29; Demolombe, X, 533 *in fine;* Ducaurroy, II, 210; Demante, II, 455 *bis*, nota 1, etc. — Legea prevede numai preţeluirea *fondului* sau mai bine zis a *averei supusă uzufructului*, însă este evident că toate bunurile cari compun patrimoniul vor fi preţeluite, pentrucă numai astfel se poate afla partea contributivă a uzufructuarului. Cpr. Marcadé, II, 529 *in fine;* Ducaurroy, II, 210; Laurent, VII, 29; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1581; Baudry et Chauveau, 704; Demolombe, X, 533 *in fine.* Vezi şi *infrà*, p. 529.

Altă inexactitate de text.

In fine, art. 552 pare a prescrie preţeluirea în toate cazurile, pe când vom vedeà *infrà*, p. 529, că ea nu este necesară decât în caz de constituirea unui uzufruct cu titlu universal asupra tuturor imobilelor sau tuturor mobilelor, sau asupra unei părţi din imobile ori din mobile; căci, în toate celelalte cazuri, preţeluirea nu are nici un interes. De aceea art. 552 trebuià să prevadă, după cum foarte bine observă Marcadé (II, 529 şi 529 *bis)* că preţeluirea se va face *numai la caz de trebuinţă.* Vezi *suprà* nota 1.

supus uzufructului; se defige în urmă câtimea cu care urmează a contribuì la plata datoriilor, în proporţiune cu valoarea zisului fond. — Dacă uzufructuarul voeşte să avanseze suma pentru care trebue fondul să contribue, capitalul i se înapoiază la sfârşitul uzufructului, fără nicio dobândă. Iar de nu va voì uzufructuarul a face acest avans, proprietarul poate, după a sa voinţă, sau să plătească dânsul acea sumă, şi atunci uzufructuarul îi plăteşte dobânzile în tot cursul uzufructului; sau să pună în vânzare o parte din averea supusă uzufructului până se va dobândì un preţ analog sumei datorite. (Art. 549 urm., 775, 893, 896, 902 C. civ. Art. 211 urm. Pr. civ. Art. 612 C. fr.).

Dobânditorul unui uzufruct cu titlu oneros.

Dobânditorul unui uzufruct *cu titlu oneros* nu este obligat la plata datoriilor nudului proprietar, pentrucă uzufructuarul, în asemenea caz, nu se înavuţeşte cu nimic, de vremece el a plătit echivalentul dreptului său[1].

Dobânditorul uzufructului unei universalităţi de bunuri, cu titlu gratuit.

Încât priveşte însă uzufructuarul universal sau cu titlu universal, adecă: a unei universalităţi de bunuri (art. 888), sau a unei câtimi oarecare dintr'o universalitate de bunuri (art. 894), care ar fi dobândit acest uzufruct *cu titlul gratuit*, adecă: prin testament, donaţiune[2] sau moştenire ab intestat, el este obligat a plătì, în proporţie cu folosinţa sa şi cu timpul cât ţine uzufructul (vezi *suprà* p. 523, nota 3) şi fără niciun drept de repetiţie, pensiile alimentare şi veniturile rentelor perpetue sau pe viaţă, cari s'ar datorì de către moştenirea constituitorului uzufructului, puţin importă titlul sub care aceste pensii sau rente ar fi fost constituite[3].

---

[1] Marcadé, II, 526; Laurent, VII, 17; Demolombe, X, 549; Pand. fr., v° *cit.*, 1535; T. Huc, IV, 237.

Uzufruct universal constituit prin donaţiune.

[2] De câteori uzufructul este constituit prin donaţiune, uzufructuarul n'ar fi trebuit, după rigoarea principiilor, să plătească datoriile dăruitorului, pentrucă donaţiunea este un contract unilateral care, din momentul acceptării, obligă numai pe dăruitor (art. 814). Am văzut însă *suprà* p. 522, nota 4, că legiuitorul nostru a modificat textul francez, curmând controversa din Franţa în sensul părerei lui Marcadé.

[3] Marcadé, II, 527; Laurent, VII, 22; Demolombe, X, 531; Demante, II, 453 *bis* II; Baudry et Chauveau, 698; Répert. Sirey, v° *Usufruit,* 687; Pand. fr., *eod.* v°, 1557. — Textul francez vorbeşte numai de pensiunile lăsate prin testament de către constituitorul uzufructului, însă acest text este inexact, după cum observă autorii de mai sus. Textul nostru este deci mai bine redactat când vorbeşte de orice pensiuni alimentare sau rente în genere, însă am observat p. 523, nota 4, că acest text

Introducerea acțiunei contra uzufructuarului.

Uzufructuarul fiind obligat la plata pensiunilor și a veniturilor rentelor, acțiunea privitoare la aceste plăți va fi introdusă de-a dreptul în contra lui de către acei interesați(¹).

Motivele p. cari uzufructuarul universal sau cu titlu universal plătește datoriile.

Moștenitorul universal fiind singur, în principiu, obligat la plata datoriilor autorului său (art. 774 urm.), rigoarea principiilor cerea după cum am văzut *suprà* p. 523, nota 1, *in fine*, ca uzufructuarul să nu plătească niciodată datoriile, pentrucă el nu este un moștenitor universal. Art. 552 deroagă însă dela principiile generale, pentrucă uzufructuarul universal se folosește de tot venitul averei și nudul proprietar nu are, în timpul uzufructului, decât capitalul fără niciun venit. Iată pentru ce echitatea a fost pusă de astă dată mai presus decât dreptul.

Dobânditorul *cu titlu gratuit* (nu însă cu titlu oneros) a unui uzufruct universal sau cu titlu universal, contribue deci, împreună cu nudul proprietar, fie la plata datoriilor a însuș proprietarului, dacă uzufructul a fost constituit de dânsul și dacă datoriile sunt anterioare acestei constituiri, fie la plata datoriilor autorului comun. Proprietarul plătește capitalul, iar uzufructuarul numai dobânda datoriilor(²).

---

cuprinde o altă inexactitate când vorbește despre *legaturi*, ceace nu se poate explicà decât printr'o greșală de traducere.

Dr. roman.

(¹) Vezi *infrà* p. 528. — Și la Romani, uzufructuarul erà obligat la plata sarcinilor și a alimentelor cari zăceau asupra averei supusă uzufructului, *ut puta stipendium*, *vel tributum*, *salarium*, *vel alimenta ab ea re relicta* (L. 7 § 2 *in fine*, Dig., *De usufructu*, 7. 1). Vezi și L. 8 § 4 *in medio*, Cod, *De bonis quæ liberis in potestate*, etc. 6. 61). Cpr. art. 663, 1529 C. Calimach (512, 1144 C. austriac).

Dacă uzufructuarul plătește datoriile ultra vires emolumenti. Controversă.

(²) Cpr. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1896, No. 37; Marcadé, II, 529; Laurent, VII, 19. Vezi *suprà* p. 524, nota 2.

Uzufructuarul nu va plătì datoriile *ultra vires emolumenti*, ci numai până la concurența emolumentului său, pentrucă el nu reprezintă pe autorul său. Laurent, VII, 25; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1549. — *Contrà:* Baudry et Chauveau, 711.

Plata veniturilor unei rente.

Incât privește plata veniturilor unei rente (art. 550), chestiunea este îndoelnică. Doctrina face următoarea distincție: uzufructuarul nu este ținut la plata lor *ultra vires*, de câteori renta se datorește personal de către constituitorul uzufructului, plata rentei fiind o datorie a moștenirei, și uzufructuarul nefiind obligat, în asemenea caz, decât până la concurența emolumentului său, emolument care se constată prin facerea inventarului (art. 540). De câteori, din contra, defunctul a legat uzufructul

Uzufructuarii cărora art. 550, 552 sunt aplicabile.

Regulele statornicite de art. 550 și 552 se aplică ori cărui uzufructuar universal sau cu titlu universal, fără a se aveà în vedere cauza uzufructului. Astfel, ele se aplică: 1⁰ legatarului ori donatarului universal sau cu titlu universal a unui uzufruct; 2⁰ moștenitorului care nu păstrează decât uzufructul bunurilor succesiunei, atunci când defunctul a lăsat altuia nuda proprietate a acestor bunuri; 3⁰ uzufructului pe care îl are văduva săracă în cazul art. 684 (¹); 4⁰ uzufructului legal, care aparține părintelui până la vârsta de 20 ani sau până la emanciparea copilului său (art. 380 urm.); 5⁰ și in fine, uzufructului legal consacrat de art. 285 C. civ. (²).

Derogarea dela art. 550 urm.

Regulele statornicite de art. 550 urm. nefiind însă de ordine publică, dăruitorul sau testatorul poate, prin titlul constitutiv al uzufructului, să modifice modul de contribuție stabilit de lege, impunând plata datoriilor sale numai moștenitorilor săi, sau impunând uzufructuarului o sarcină mai mare decât acea pe care o impune legea. Părțile majoare și capabile pot, de asemenea, să deroage prin convenția lor dela regulele statornicite de art. 550 urm., convențiile lor fiind, în această privință, interpretate în mod suveran de către instanțele de fond, și această interpretare scăpând de sub controlul Curței de casație (³).

---

tuturor bunurilor sale (art. 888), sub condiția ca uzufructuarul legatar să plătească o rentă unei a treia persoane, uzufructuarul va fi obligat la plata ei integrală, chiar *ultra vires emolumenti*, pentrucă această rentă este o sarcină impusă prin titlul constitutiv al uzufructului, și pentrucă uzufructuarul este obligat la plata unor asemenea sarcini. Cpr. Laurent, VII, 26.

Art. 684 C. civ.

(¹) Femeea săracă, care ia din moștenirea defunctului ei bărbat o parte virilă în uzufruct, în concurență cu descendenții acestui din urmă, va contribuì deci la plata dobânzilor datoriilor bărbatului, în proporție cu partea ei virilă, iar nu la plata capitalului datoriilor, care rămâne în sarcina nuzilor proprietari. C. Iași, *Cr. judiciar* din 1903, No. 22, p. 181.

(²) Cpr. Pand. fr., v⁰ *Usufruit*, 1527 urm.; Répert. Sirey, *eod.* v⁰ 717; Demolombe, X, 546; Laurent, VII, 17; Baudry et Chauveau, 709; T. Huc, IV, 237; Cas fr. (în privința uzufructului legal al părintelui), *Pand. Périod.* 1900. 1. 300; D. P. 1900. 1. 320; Sirey, 1901, 1. 361.

(³) Cas. fr., și C. Nîmes, D. P. 91. 1. 271; D. P. 57. 2. 129; Sirey, 57. 2. 225; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1508 urm.; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 681; Baudry et Chauveau, 695; Demolombe, X, 547; Laurent, VII, 33; T. Huc, IV, 236 *in fine*.

Contribuirea la plata sarcinilor moştenirei. Controversă.

Legea vorbeşte numai de plata datoriilor, adecă: a obligaţiilor cari au luat naştere în persoana defunctului. Se admite însă, în genere, că uzufructuarul contribue, în privinţa procentelor, şi la sarcinile cari ar micşorà activul moştenirei, precum ar fi: sumele legate de defunct, cheltuelile de înmormântare, etc. (Cpr. art. 774, 777, 893, 896) (1).

Acţionarea directă a uzufructuarului.

Uzufructuarul, fiind direct şi personal obligat atât la plata pensiilor alimentare şi a veniturilor rentelor constituite de nudul proprietar (art. 550), cât şi la plata datoriilor lui în privinţa dobânzilor, nu mai rămâne îndoială că el va puteà fi acţionat direct de către părţile interesate (2), creditorii moştenirei fiind în drept să urmărească atât plina proprietate a bunurilor moştenirei cât şi acele cari fac obiectul legatului uzufructului (3).

Creditorii nu vor puteà însă să ceară dela uzufructuarul, fie chiar universal sau cu titlu universal, capitalul creanţei lor, pentrucă el nu datoreşte decât dobânzile (4).

Preţeluirea averei supusă uzufructului.

Art. 552 determină modul de contribuţie al uzufructuarului şi al nudului proprietar. Acest text voeşte ca să se preţeluiască prin experţi *fondul* sau mai bine zis *averea* supusă uzufructului, şi să se hotărască apoi câtimea contributorie a fiecăruia, în proporţie cu valoarea zisei averi. Preţeluirea de care vorbeşte legea nu se va face însă în totdeauna, ci numai când va fi necesară. Astfel, preţeluirea nu va aveà nicio utilitate în cazul uzufructului universalităţei unei averi (art. 888), căci uzufructuarul având, în asemenea caz, folo-

---

(1) Laurent, VII, 20; Demolombe, X, 544; Ducaurroy, II, 211.— Vezi însă Salviat. *op. cit.*, I, p. 221. art. 73, No. 1 (ed. din 1817).

Răscumpărarea bunurilor supuse uzufructului.

Uzufructuarul universal a unei moşteniri poate el, fără concursul nudului proprietar, să silească pe vânzătorul bunurilor supuse uzufructului a rescumpărà aceste bunuri, când clauza de rescumpărare a fost stipulată prin contractul de vânzare? Tribunalul din Nancy a decis chestiunea în sens negativ. Vezi D. P. 87. 2. 177.

(2) Demolombe, X, 523, 543; Laurent, VII, 28; Baudry et Chauveau, 711; T. Huc, IV, 234; Demante, II, 453 *bis*, 455 *bis* II; Aubry et Rau, II, § 232, p. 714, text şi nota 10; Pand. fr., v° *Usufruit*, 1546. Vezi şi *suprà* p. 526.

(3) Aubry et Rau, *loco cit.;* Baudry et Chauveau, 711; Pand. fr., v° *cit.*, 1547.

(4) Baudry et Chauveau, Laurent, *loco cit.;* Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 715; Demolombe, X, 522; Pand. fr., v° *cit.*, 1543 urm.

sința întregei averi, se înțălege că el va plăti dobânda întregei datorii. Asupra acestui punct nu mai încape nicio îndoială.

Cazul când uzufructul ar fi fost constituit cu titlu universal asupra unei părți determinate din avere.

Prețeluirea va fi inutilă chiar în cazul constituirei unui uzufruct cu titlu universal (art. 894), de câteori uzufructul a fost constituit asupra unei părți determinate din avere, de exemplu: asupra unei treimi sau a unei pătrimi din acea avere, căci, în asemenea caz, uzufructuarul va plăti o fracțiune egală a dobânzilor. Prețeluirea prevăzută de art. 552 nu va fi deci neapărată, decât atunci când uzufructul va avea de obiect toate imobilele sau toate mobilele, sau numai o parte nedeterminată din ele (1). Și în asemenea cazuri, se va prețelui nu numai averea supusă uzufructului, după cum prescrie textul, dar și celelalte bunuri cari compun patrimoniul, căci numai astfel se poate stabili o proporție între valoarea totală a patrimoniului și aceea a bunurilor afectate uzufructului (2).

---

(1) Baudry et Chauveau, 706; Pand. fr., v° *cit.*, 1582, și autorii citați acolo. Vezi *suprà* p. 524, nota 3 *in fine*.

Cazul când uzufructuarul a plătit capitalul.

(2) Vezi *suprà* p. 524, nota 3. — Uzufructuarul nu este niciodată obligat la plata capitalului; însă cu toate acestea el poate, dacă voește, să plătească acest capital în locul proprietarului, rămânând ca banii să i să restitue, fără nicio dobândă, la finele uzufructului. Dobânda nu i se va mai restitui, pentrucă tot el trebuia s'o plătească.

Neaplic. în specie a art. 1088. Controversă.

Dacă proprietarul întârzie cu restituirea capitalului, el va datori uzufructuarului dobânda legală de drept, din ziua încetărei uzufructului, art. 1088 nefiind aplicabil în specie. Demolombe, X, 536 *bis*; Laurent, VII, 30 și 99; Aubry et Rau, II, § 235, p. 735, text și nota 9; Pand. fr., v° *cit.*, 1593; Cas. fr. D. P. 60. 1. 288; Sirey, 61. 1. 544. — Vezi însă Baudry et Chauveau, 700, care aplică în specie art. 1088.

Din împrejurarea că restituirea capitalului trebue să se facă la finele uzufructului, rezultă că prescripția nu curge în contra uzufructuarului în tot timpul uzufructului. Pand. fr., v° *cit.*, 1591; Baudry-Lacantinerie et Chauveau, 700, p. 451 urm.; Demolombe, X, 536.

Dacă uzufructuarul nu voește a plăti astfel capitalul, plata se va putea face de către proprietar, în care caz uzufructuarul îi va plăti, în tot timpul uzufructului, dobânda legală de 5%, fără ca să fie nevoe de vreo punere în întârziere, pentrucă această dobândă privește pe uzufructuar; și el o va plăti proprietarului, chiar dacă datoria astfel stânsă nu producea nicio dobândă. Pand. fr., v° *cit.*, 1600 urm.; Demolombe, X, 539; Laurent, VII, 32; Baudry et Chauveau, 701.

Art. 551.

Până acum am vorbit numai de dobânditorul unui uzufruct universal sau cu titlu universal. Venim acum la dobânditorul unui uzufruct cu titlu particular (1).

Dobânditorul unui asemenea uzufruct cu titlu gratuit nu este niciodată obligat la plata dobânzilor datoriilor, fie ele chirografare sau ipotecare (art. 551) (2). Aceasta se în-

---

Alegerea pe care o are proprietarul.

Proprietarul are alegerea sau de a plătì capitalul, după cum am văzut mai sus, sau de a urmărì şi de a pune în vânzare o parte din averea supusă uzufructului, până la concurenţa sumei datorite. Dreptul de a urmărì vânzarea unei părţi din bunuri. nu aparţine decât proprietarului; el nu se cuvine nici într'un caz uzufructuarului. care nu are alegerea şi care nu poate să plătească decât capitalul. Laurent, VII. 32; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1596 urm.; Baudry et Chauveau, 702; Cas. fr. D. P. 55. 1. 385. — S'ar păreà, la prima vedere, că proprietarul are singur dreptul de a alege partea ce urmează a fi vândută. Se admite însă, în genere, că dreptul de alegere se cuvine atât proprietarului cât şi uzufructuarului, întrucât se vinde deplina proprietate care cuprinde şi dreptul de uzufruct. In caz de neînţălegere între proprietar şi uzufructuar, tribunalele vor decide, deci, care parte din avere urmează a fi vândută. Cpr. Laurent. VII, 32; Demolombe, X, 540; Baudry et Chauveau. 702; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1641 urm.; Répert. Sirey, *cod.* v⁰, 709; C. Caen, D. P. 59. 2. 25.

Alegerea părţei ce urmează a fi vândută.

Greşită redacţie a art. 551.

(1) S'a decis că legatarul uzufructului întregei averi mobile sau imobile nu este decât un legatar cu titlu particular. C. Galaţi şi Trib. Romanaţi, *Dreptul* din 1895, No. 47 şi din 1903, No. 19, p. 164. Vezi *infrà* explic. art. 894 § 2.

(2) Art. 551 are aerul de a zice că dobânditorul unui uzufruct particular sau singular n'ar fi ţinut a plătì *capitalul*, care ar fi garantat prin ipotecarea imobilului supus uzufructului, însă aceasta nu aveà nevoe de a fi zis, căci acest uzufructuar nefolosindu-se de nuda proprietate, ci numai de venitul averei, în orice caz el n'ar fi putut să datorească decât dobânzile, nu însă şi capitalul obligaţiilor ipotecare. El nu datoreşte însă nici dobânzile, pentrucă legiuitorul n'a derogat, în această privinţă, dela principiile generale. Cpr. Marcadé, II, 531. Acest text lasă deci mult de dorit în privinţa redacţiunei sale. Pentru a fi corect, el ar trebuì să fie astfel redactat: „Uzufructuarul unui bun particular nu este nici odată obligat la plata dobânzilor datoriilor, chiar şi acelor ipotecare. In caz însă când el ar fi silit a plătì aceste datorii spre a-şi puteà păstrà folosinţa sa, el va aveà recurs. fie în contra debitorului, încât priveşte capitalul şi dobânzile, fie în contra proprietarului nedebitor, numai în privinţa capitalului". Cpr. Marcadé, II, 532 *in fine*. Dacă redactorii codului nostru ar fi urmat

ţălege dela sine, căci, legatarul particular sau singular chiar a deplinei proprietăţi nefiind dator a plătì ipotecile (art. 775 şi 909), urmează că dobânditorul unui uzufruct particular nu datoreşte nici el procentele creanţelor ipotecare. Şi devremece el nu datoreşte procentele acestor datorii, cu atât mai mult el trebue să fie scutit de procentele datoriilor chirografare.

Cazurile când uzufructuarul plăteşte dobânzile.

Uzufructuarul cu titlu particular sau singular nu va plătì deci dobânda unei datorii decât atunci când asemenea sarcină i-ar fi fost impusă prin titlul constitutiv al uzufructului (¹).

Cazurile când uzufructuarul cu titlu particular poate fi silit a plătì atât dobânzile cât şi capitalul ipotecar.

Cu toate că uzufructuarul cu titlu particular sau singular nu este ţinut a contribuì la plata datoriilor, totuşi se poate întâmplà ca el să fie obligat a plătì nu numai dobânzile, dar şi capitalul ipotecar, care ar grevà fondul supus uzufructului, şi aceasta spre a-şi puteà păstrà folosinţa sa, pentrucă creditorul ipotecar poate să urmărească şi să vândă imobilul ipotecat, în orice mână s'ar aflà (art. 1790). Această plată îi va da însă recurs nu numai contra *proprietarului* imobilului ipotecat, după cum se exprimă textul, dar mai cu samă contra debitorului, care poate să fie altul decât proprietarul (²).

---

pe Marcadé până la capăt, după cum l'au urmat în redacţia art. 550, textul art. 551 ar fi fost mult mai bine redactat.

(¹) Demolombe, X, 530; Baudry et Chauveau, 712; Laurent, VII, 18; T. Huc, IV, 233; Pand. fr., vº *cit.*, 1515.

(²) Legea presupune cazul când debitorul este totodată şi proprietarul imobilului. Se poate însă întâmplà ca debitorul să fie altul decât nudul proprietar. De exemplu: A având în averea sa un imobil ipotecat, îl constitue uzufruct lui B, dând nuda proprietate lui C. In urma morţei lui A, ipoteca trebue să se plătească de moştenitorul său D atât în privinţa dobânzilor cât şi a capitalului; nici B, uzufructuarul imobilului, nici C, proprietarul lui, nu datoreşte nimic. Dacă însă uzufructuarul B a plătit creanţa spre a-şi puteà păstrà folosinţa sa, el va aveà fără nicio îndoială recurs contra proprietarului C, căruia i-a conservat proprietatea; dar el va aveà în acelaş timp recurs, atât în privinţa capitalului cât şi a procentelor, contra moştenitorului debitor D, a cărui datorie s'a plătit (art. 991, 1108, § 3. 1799). Astfel, uzufructuarul B care, din cauza acţiunei ipotecare (art. 1790), a plătit datoria, are alegerea de a cere *imediat* dela debitorul D atât capitalul cât şi procentele, sau

Art. 549. Dacă ipoteca s'a plătit de către nudul proprietar, fără ca el să fi fost debitorul acestei obligații, uzufructuarul îi va plăti, pe tot timpul uzufructului, dobânzile capitalului, prin aplicarea art. 549 (¹).

III. Obligațiile uzufructuarului la încetarea uzufructului.

Uzufructuarul, fiind detentorul unui lucru străin (art. 517), trebue să-l restitue la încetarea dreptului său (²).

Dacă uzufructuarul sau moștenitorii lui au rămas în posesiunea lucrului, în urma încetărei uzufructului, ei vor da socoteală de fructele naturale sau civile percepute fără drept, și la nevoe, vor plăti chiar daune-interese.

Acordarea unui termen moștenitorilor uzufructuarului.

Dacă uzufructul se compune dintr'o casă în care locuià uzufructuarul cu familia lui, tribunalele vor puteà acordà, după împrejurări, moștenitorilor uzufructuarului un termen spre a-și puteà găsi o altă locuință, proprietarul având drept la o despăgubire pentru tot timpul cât imobilul a fost ocupat de familia uzufructuarului, în urma încetărei uzufructului (³).

Perirea lucrului prin caz fortuit.

Dacă lucrul supus uzufructului a perit în totul prin caz fortuit sau forță majoră, *fără culpa uzufructuarului*, el este liberat din cauza lipsei de obiect (art. 555, 1083, 1156)(⁴).

---

numai procentele, cerând capitalul dela proprietarul C, însă numai la încetarea uzufructului (art. 549), pe care capital îl va cere și el, la rândul lui, dela moștenitorul debitor D. Cpr. Marcadé, II, 531; Laurent, VII, 11 și 18; Demolombe, X, 526; Ducaurroy, II, 213; Demante, II, 454 *bis* I; T. Huc, IV, 233; Baudry et Chauveau, 713; Pand. fr., v° *cit.*, 1519, 1520.

(¹) Cpr. Demolombe, X, 526 *in fine*; Laurent, VII, 11; Demante et Colmet de Santerre, II, 454 *bis* II.

(²) Vezi în privința obligației restituirei, *infrà* rubrica: *Consecințile încetărei uzufructului.*

(³) Vezi *infrà*, p. 581. Cpr. De la Bigne, I, 1075; Laurent, VII, 97; Aubry et Rau, II, § 235, p. 735; Demolombe, X, 638, 639; Proudhon, *op. cit.*, V, 2570, 2583; Baudry et Chauveau, 773. Această soluție, foarte echitabilă, erà admisă de Pothier *(Tr. du douaire*, VI, 268) și în vechiul drept francez.

Dovedirea cazului fortuit.

(⁴) Uzufructuarul care s'ar pretinde liberat de obligația sa, prin desființarea fortuită a lucrului, va trebuì să dovedească că această desființare se datorește cazului fortuit sau forței majore (art. 517, 541, 1083, 1156, 1169). De la Bigne, I, 1075; Répert. Sirey, v° *cit.*, 909; Baudry et Chauveau, 721, 722; Cas. fr. D. P. 87. 1. 321; Sirey, 87. 1. 465.

Perirea lucrului numai în parte.

Dacă lucrul a perit numai în parte, însă tot fără culpa uzufructuarului, el îl va restitui în starea în care s'ar află la încetarea uzufructului (art. 528, 556, 1102, 1274).

Culpa uzufructuarului.

Dacă lucrul supus uzufructului a perit sau a fost deteriorat din culpa sau negligența sa, el va plăti valoarea estimativă a lucrului, din ziua deschiderei uzufructului, și la nevoe, chiar daune-interese (¹).

Imbunătățirile aduse lucrului.

Cu privire la îmbunătățirile ce uzufructuarul ar fi adus lucrului supus uzufructului, art. 539 § 2 are următoarea cuprindere:

Art. 539 § 2. — Uzufructuarul nu poate, la încetarea uzufructului, cere vreo despăgubire pentru îmbunătățirile (²) ce ar pretinde că a făcut, chiar când printr'însele ar fi sporit valoarea lucrului. El sau moștenitorii săi pot însă ridică oglinzi, tablouri și alte orna-

---

Quasi-uzufruct.

(¹) De la Bigne, I, 1075 *in fine*. — In ipoteza unui quasi-uzufruct, uzufructuarul fiind debitorul unui corp cert și determinat, este scutit de obligația de restituire, de câteori stabilește că lucrul a perit în totul fără culpa lui. *Debitor corporis certi, interitu corporis liberatur* (art. 1156). Cpr. De la Bigne *loco cit.*; Baudry et Chauveau, 721.

Sensul cuvântului îmbunătățiri. Controversă.

(²) *Imbunătățirile* de cari vorbește acest text nu cuprind construcțiile făcute de către uzufructuar (vezi p. 404, 405, *nota* 3 unde se arată controversa), nici reparațiile de întreținere, căci dacă pentru aceste reparații uzufructuarul nu poate cere nicio despăgubire, aceasta nu este din cauza art. 539, ci pentrucă reparațiile de întreținere sunt în sarcina lui (art. 545). Prin *îmbunătățiri* nu trebue, de asemenea, să înțălegem nici reparațiile cele mari pe care le-ar fi făcut uzufructuarul în locul proprietarului, pentrucă, în asemenea caz, el are drept la o despăgubire. (Vezi *suprà* p. 519). Cpr. De la Bigne, I, 1076 *in fine*, p. 958. In fine, prin *îmbunătățiri*, nu trebue să înțălegem nici plantațiile făcute de uzufructuar, căci el este în drept a le ridică, la finele uzufructului, întocmai ca și construcțiile. Laurent, VI, 491. — Vezi însă Baudry et Chauveau, 563; De la Bigne, I, 1076, p. 957; Aubry et Rau, II, § 204, p. 402, text și nota 24 și § 235, p. 737. Cpr. Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1927 urm. — Cari sunt deci *îmbunătățirile* pentru cari uzufructuarul nu are drept la nicio despăgubire, când le lasă pe fond? Legiuitorul s'a gândit, de bună samă, la îmbunătățirile ce nu pot fi ridicate, precum ar fi: gunoerea pământului spre a-l face mai roditor, zugrăvirea păreților unui imobil, schimbarea distribuției unui apartament, etc. Cpr. Laurent, VI, 486 și VII, 119; Marcadé, II, 431; Baudry et Chauveau, 563; Demolombe, X, 646; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1913.

mente pe care le ar fi așezat (pe fond), cu îndatorire de a restabilì localul în starea ce a fost mai înainte. (Art. 469, 494, 540, 547, 581 C. civ. Art. 599 § 2 C. fr.).

Art. 539 § 2 a fost în mare parte explicat odată cu art. 517, *suprà* p. 402 urm. Puţine cuvinte ne-au mai rămas deci de adaos. Știm că uzufructuarul poate să facă, în interesul folosinţei sale, orice construcţii sau plantaţii, având dreptul de a dărâmà și ridicà aceste lucrări, atât în timpul uzufructului cât și la încetarea acestui drept, proprietarul neputând nici într'un mod să jignească drepturile uzufructuarului, întrucât el nu abuzează de aceste drepturi (art. 539 § 1, 558). La încetarea uzufructului, proprietarul poate să silească pe uzufructuar a-i restitui lucrul în starea în care l-a primit: de aceea se și face inventarul mobilelor și se constată starea în care se găsesc imobilele supuse uzufructului (art. 540). Această obligaţie este în acelaș timp un drept pentru uzufructuar, căci tot ce el datorește proprietarului este să-i restituească o folosinţă identică cu acea pe care a primit-o. El poate, deci, să dărâme lucrările și plantanţiile făcute de dânsul, să ridice materialul și plantele cari sunt proprietatea lui, fără a avè drept la nicio despăgubire. El nu poate însă să oblige pe proprietar a păstrà construcţiile și plantaţiile făcute de dânsul, căci aceasta ar fi a impune acestui din urmă o sarcină pe care legea n'a admis-o. Aceeaș soluţie este aplicabilă amelioraţiilor sau îmbunătăţirilor, cari n'ar consistà în construcţii sau plantaţii, precum ar fi niște simple înfrumuseţări. După cum el poate să ridice construcţiile și plantaţiile făcute de dânsul, cu îndatorirea de a restabilì locul în starea în care erà mai înainte, tot astfel el sau moștenitorii lui pot să ridice tablourile, oglinzile, statuile și alte lucruri mișcătoare ce ar fi așezat pe fond pentru serviciul și exploatarea lui, precum ar fi: instrumentele aratorii, animalele destinate la cultură, mașinile așezate pentru exploatarea unei uzini sau fabrici, căci uzufructuarul neputând imobilizà (vezi *suprà*, p. 169, 171), asemenea lucruri n'ar devenì imobile prin destinaţie, ci și-ar păstrà calitatea lor de lucruri mobiliare (¹).

(¹) Laurent, VI, 486; Demolombe, X, 642; Baudry et Chauveau, 564; Pand. fr., vº *cit.*, 1953 urm.; Aubry et Rau, II, § 235, p. 737, text și nota 13.

Cât pentru îmbunătăţirile cari nu pot fi deslipite de fond, precum ar fi: gunoerea pământului, zugrăvirea păreţilor, etc. (vezi *suprà* p. 533, nota 1 *in fine*), uzufructuarul nu va aveà drept la nicio despăgubire. Asemenea înbunătăţiri vor folosi proprietarului, pentrucă uzufructuarul n'a făcut decât ceeace orice bun gospodar ar fi făcut în locul lui (1).

Uzufructuarul n'ar puteà, de asemenea, să ridice lucrurile mişcătoare puse de el pe fond, cari ar fi devenit imobile prin natură (2).

Lipsa de despăgubire pentru uzufructuar.

Uzufructuarul nu are, deci, nicio acţiune în despăgubire contra proprietarului pentru îmbunătăţirile pe care el nu le poate ridica de pe fond, *chiar dacă printr'însele s'ar fi sporit valoarea fondului* (3). La prima vedere s'ar păreà că această dispoziţie este contrară echităţei, după cum a observat tribunul Gary (cpr. Demolombe, X, 644), căci nu este just ca proprietarul să se înavuţească în dauna uzufructuarului. Legiuitorul a voit însă să curme, pe de o parte, procesele şi contestaţiile la care ridicarea acestor îmbunătăţiri ar fi dat loc, iar pe de alta, să scutească pe proprietar de nişte restituiri cari adeseaori ar fi putut fi oneroase (4).

Compensaţia între uzufructuar şi proprietar. Inadmisibilitate. Controversă.

Uzufructuarul poate însă să ceară ca îmbunătăţirile făcute de dânsul să i se ţină în samă până la concurenţa sumelor ce el ar datorì din cauza degradaţiilor sale? Afirmativa este formal admisă în codul olandez (art. 826), în codul italian (art. 495, § 2), etc. Aceste dispoziţii sunt echitabile, însă contrare principiilor, căci nu poate să fie vorba, în specie, de o adevărată compensaţie, de oarece, pe de o parte, uzufructuarul care ar fi debitor din cauza degradaţiilor sale, nu este creditor pentru îmbunătăţirile aduse imobilului, iar pe de alta, pentrucă chiar dacă ambele creanţe ar există în specie, ele nu pot fi supuse compensaţiei (¹).

---

(1) Cpr. Laurent, VI, 486 *in fine*. — Astfel, uzufructuarul, care ar fi zugrăvit păreţii imobilului supus uzufructului, n'ar puteà să radă sau să şteargă zugrăveala, aceasta fiind mai mult o degradare decât exerciţiul dreptului conferit de art. 539 § 2. Baudry et Chauveau, 564; Proudhon, *op. cit.*, III, 1448, p. 292; Pand. fr., v° *cit.*, 1958. Cpr. L. 9, Dig., *De impensis in res dotales factis*, 25. 1. — *Contrà:* Hennequin, *Tr. de législ. et de jurisprudence suivant l'ordre du C. civil*, II, p. 480 (ed. din 1841).

(2) Demolombe, X, 642; De la Bigne, I, 1076, p. 956; Laurent, VI, 486; Baudry et Chauveau, 564; Aubry et Rau, II, § 235 *in fine*, p. 737; Pand. fr., v° *cit.*, 1959 urm. — Vezi însă Pothier, *Tr. du douaire*, VI, 270.

(3) Cpr. Marcadé, II, 431; Demolombe, X, 644.

(4) Demolombe, *loco cit.*; Laurent, VI, 486

Neaplic. art. 539 § 2 chiriaşului sau arendaşului.

In fine, trebue să observăm că § 2 al art. 539 nu este aplicabil chiriaşului sau arendaşului, care ar fi luat dela uzufructuar fondul cu chirie sau în arendă, aşa că chiriaşul sau arendaşul care ar fi adus oarecare îmbunătăţiri fondului, ar puteà să invoace dreptul comun după care proprietarul, pe a cărui fond s'au făcut cheltueli utile, nu se poate înavuţì in detrimentul aceluia care le-a făcut. (Cpr. art. 494 şi 997). Art. 539 este deci excepţional şi nu se aplică decât uzufructuarului (²).

Alte cazuri în cari art. 539 § 2 este inaplicabil.

Acest text nu se aplică, de asemenea, părintelui uzufructuar legal al averei copilului său (³), nici raporturilor dintre uzufructuar cu cei de al treilea. Astfel, bărbatul unei femei uzufructuare, care a făcut construcţii pe fondul a cărui uzufruct aparţineà soţiei sale, fiind un terţiu faţă de nudul proprietar, va puteà să invoace dispoziţia art. 494 (⁴).

Aplic. art. 539 § 2 cesionarului uzufructului.

Art. 539 est însă aplicabil cesionarului, pentrucă ce-

(¹) Vezi Bugnet asupra lui Pothier, *Tr. du douaire*, VI, p. 441, nota 1; Répert. Sirey, v⁰ *cit.*, 932; Baudry et Chauveau, 566; Massé-Vergé, II, § 312, p. 150, nota 3. — *Contrà:* Pothier, *Tr. du douaire*, VI, 277; Toullier-Duvergier, I, partea I, 428; Duranton, IV, 622; Proudhon, *op. cit.*, V, 2625, p. 76 urm. — Demolombe (X, 647) şi Laurent (*Avant-projet de révision*, III, p. 100), fără a admite o adevărată compensaţie, recunosc totuş judecătorilor dreptul de a lua în consideraţie îmbunătăţirile din cari ar rezultà o sporire a valorei fondului, de câteori proprietarul ar cere daune din cauza degradărilor comise de uzufructuar. Vezi asupra acestei controverse, Pand. fr., v⁰ *Usufruit*, 1930 urm.

(²) Proudhon, *op. cit.*, III, 1456; Demolombe, X, 649; Baudry et Chauveau, 567; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1937; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 933.

(³) Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1946 urm.; Cas. fr. Sirey, 1904. 1. 5 (cu nota lui Lyon-Caen); C. Rennes, *Cr. judiciar* din 1902, No. 47 şi Sirey, 1903. 2. 66.

(⁴) C. Dijon, D. P. 91. 2. 332; T. Huc, IV, 204 *in fine:* Baudry et Chauveau, 567; Demolombe, X, 644 *bis;* Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1935 urm.; Répert. Sirey, *eod.*, v⁰, 295.

sionarul înlocuește pe uzufructuar și se folosește în această calitate de lucrul supus uzufructului (1).

Aplicarea acestui text la uzufructul mobilelor.

Deși termenii art. 539 se referă numai la uzufructul unui imobil, totuși el se aplică, pentru identitate de motive, și uzufructului mobilelor. Astfel, uzufructuarul care ar fi îmbrăcat mobilele supuse uzufructului cu o stofă mai scumpă decât acea cu care ele erau îmbrăcate din capul locului, nu poate cere nicio despăgubire (2).

Drepturile şi obligaţiile nudului proprietar.

Art. 539 § 1. — Proprietarul nu poate prin faptul său, nici cu orice chip, vătămà drepturile uzufructuarului (3). (Art. 634, 998, 999 C. civ. Art. 599 § 1 C. fr.).

1° *Drepturile nudului proprietar.*

Nudul proprietar, păstrând proprietatea lucrului supus uzufructului, fără dreptul de folosință, are un drept real asupra acestui lucru, mărginit prin drepturile uzufructuarului. Proprietatea fiind desmembrată, există, în specie, două drepturi asupra aceluiaș lucru, mărginite unul prin altul; căci după cum uzufructuarul nu poate să aducă nicio jignire dreptului de proprietate, tot astfel nici proprietarul nu poate, prin faptul său ori prin alt mod, să vatăme drepturile uzufructuarului.

C. Calimach. Art. 477.

„Nici unul, nici altul, zice art. 477 din codul Calimach (363 C. austriac), nu poate să facă, sau să uneltească ceva spre vătămarea drepturilor celuilalt“ (¹).

---

(1) Baudry et Chauveau, 567; Demolombe, X, 649; Pand. fr., v° *cit.*, 1934; Répert. Sirey, *eod.* v°, 933. — *Contrà:* Proudhon, *op. cit.*, III, 1457, 1459, p. 303, 305.

(2) De la Bigne, I, 1076, p. 958.

(3) Paragraful întâi al art. 539 există singur în proectul codului, § 2 fiind adaus de Consiliul de stat „spre a se curmà dificultățile ce s'ar puteà ivi la încetarea uzufructului, în privința îmbunătățirilor aduse lucrului de către uzufructuar". (Cpr. Ducaurroy, II, 190). Trebue însă să mărturisim că legiuitorul nu și-a atins scopul, pentrucă, după cum am văzut, § 2 al acestui text a dat loc la mai multe dificultăți. De aceea art. 495 din codul italian a modificat textul francez. Cpr. și art. 826, 827 din codul olandez.

Acte de administrație și de dispoziție.

Nudul proprietar poate să facă toate actele de administrație și chiar de dispoziție, cari nu ating drepturile uzufructuarului. El poate deci să înstrăineze lucrul supus uzufructului, să-l vândă, să-l dăruească, etc. căci această înstrăinare nu aduce nicio schimbare dreptului de uzufruct (art. 561).

Exproprierea nudei proprietăți.

Creditorii proprietarului vor puteà, de asemenea, să expropieze nuda proprietate. Dacă atât proprietarul cât și uzufructuarul au consimțit la înstrăinarea totală a lucrului supus uzufructului, uzufructul nu va urmà asupra prețului, ci acest preț se va împărțì între ei, în proporție cu valoarea dreptului fiecăruia, afară de cazul unei convenții contrare (²).

Constituirea de drepturi reale din partea nudului proprietar.

Nudul proprietar, având dreptul de înstrăinare, va puteà să consimtă asupra lucrului supus uzufructului, toate drepturile reale, cari n'ar jignì întru nimic pe uzufructuar. Astfel, el va puteà să ipoteceze nuda proprietate, însă ipoteca nu se va întinde asupra deplinei proprietăți decât în urma stângerei uzufructului. El va puteà, de asemenea, să constitue o servitute pasivă asupra fondului, însă servitutea care ar jignì drepturile uzufructuarului nu se va puteà exercità de acei în drept decât tot în urma încetărei uzufructului. (Laurent, VII, 36).

Dobândirea unei servituți active.

Proprietarul poate să dobândească o servitute activă în folosul fondului supus uzufructului, chiar fără știrea și voia uzufructuarului, pentrucă asemenea servitute departe de a vătămà drepturile acestui din urmă, îi aduce din contra un folos (³). Uzufructuarul care s'a opus la dobândirea ei, n'ar aveà însă nici o răspundere, dacă ea s'a stâns prin neuz (art. 639) (⁴).

Exercit. acțiunilor privitoare la nuda proprietate.

Proprietarul poate să exercite toate acțiunile privitoare la nuda proprietate, fără concursul uzufructuarului, precum,

---

(¹) Cpr. L. 15 § 6, *ab initio* și § 7, Dig., *De usufructu*, 7. 1.

(²) Laurent, VII, 35; Cas. fr. și C. Lyon, D. P. 58. 1. 438; D. P. 64. 2. 54.

(³) *„Adquirere planè servitutem proprietarium posse, etiam invito fructuario, Julianus ait“*. (L. 15 § 7, Dig., *De usufructu*, etc. 7. 1).

(⁴) Cpr. Pothier, *Tr. du douaire*, VI, 243; Laurent, VII, 36; Demolombe, X, 659.

de exemplu: acțiunea în revendicare, acțiunea în grănițuire (art. 584), pe care o are și uzufructuarul (vezi *suprà* p. 419), acțiunea în împărțeală, etc.

Neîntrebuințarea lucrului supus uzufructului.

In principiu, proprietarul nu poate nici să întrebuințeze lucrul supus uzufructului, nici să se folosească de el, fiindcă aceste drepturi aparțin numai uzufructuarului. El se poate însă folosi de emolumentele cari nu s'ar cuveni uzufructuarului, dar tot sub condiția de a nu vătămà întru nimic drepturile acestui din urmă (art. 539).

Comoară și arborii înalți.

Astfel, proprietarul are dreptul la întregimea sau la o parte numai din comoara ce s'ar găsì în fondul supus uzufructului (art. 538, 649) (¹), și la arborii înalți nepuși în tăere regulată, desrădăcinați sau sfărâmați din întâmplare. El ar puteà chiar să tae arborii bătrâni, cari ar fi aproape de a peri și cari nu se consideră ca fructe (art. 531), însă sub condiție că acești arbori să nu fie de niciun folos pentru uzufructuar, fiindcă tăerea lor se consideră, în asemenea împrejurări, ca un act de conservare. Proprietarul ar puteà, de asemenea, să tae acești arbori pentru a face reparațiile cele mari (art. 545), căci dacă acest drept se cuvine uzufructuarului (art. 531), *a fortiorì* el trebue să aparție și proprietarului (²).

Scoaterea varului, nisipului, etc. din fond.

Tot în scopul reparațiilor celor mari, cari sunt în sarcina lui (art. 545), proprietarul poate să scoată var, peatră, nisip și altele din fondul supus uzufructului (³).

Facerea reparațiilor celor mari. Neaplic. art. 1425.

El având necontestat dreptul de a face acte conservatorii, poate, după cum am văzut *suprà* p. 518, să facă reparațiile cele mari, și chiar să reclădească ceeace a căzut din vechime sau a fost distrus prin caz fortuit, fără ca uzufructuarul să aibă drept la vreo despăgubire, chiar dacă aceste reparații sau construcții ar necesità un timp mai lung de 40 de zile, căci art. 1425 dela titlul locațiunei nu-și primește aplicație în specie.

(¹) Uzufructuarul nu are drept la o parte din comoară decât atunci când ea va fi fost găsită de dânsul. Vezi *suprà* p. 462.

(²) Pothier, *Tr. du douaire*, VI, 240, p. 417 (ed. Bugnet); Laurent, VII, 38; Demolombe, X, 418 și 657; Aubry et Rau, II, § 233, p. 716; C. Angers, Sirey, 67. 2. 21. Vezi și *suprà* p. 457, *ad notam*.

(³) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 717 (ed. a 5-a).

Proprietarul nu poate priveghià folosința uzufructuarului. Controversă.

Proprietarul nu va puteà însă să stabilească un păzitor pentru a vegheà la conservarea pădurilor sau imobilelor supuse uzufructului, pentrucă aceasta ar însemnà a supravegheà folosința uzufructuarului, ceeace el nu este în drept a face (art. 539) (¹).

Facerea de construcții noui, prefacerea acelor vechi, etc.

Proprietarul nu va puteà, de asemenea, să facă, în contra voinței uzufructuarului, construcții noui pe un loc stârp, nici să dărâme, să prefacă sau să înalțe clădirile existente, aflătoare pe locul supus uzufructului, nici să lese a se perde o servitute activă, pentrucă aceasta ar aduce o jignire drepturilor uzufructuarului (²).

Deschiderea unei cariere, exploatarea unei păduri, etc. Controversă.

In fine, proprietarul nu va puteà, nici chiar oferind o despăgubire uzufructuarului, să deschidă o carieră, sau să exploateze o pădure înaltă nepusă în tăere regulată, fie pentru a vinde aceste producte, fie pentru a le întrebuințà la facere de construcții pe un fond nesupus uzufructului (³).

Drepturile proprietarului.

Din cele mai sus expuse rezultă că proprietarul nu se poate în genere folosì, în cursul uzufructului, de lucrul supus uzufructului, acest drept aparținând numai uzufructuarului. Tot ce proprietarul va puteà să facă este numai să vegheze ca uzufructuarul să-și îndeplinească obligațiile sale. El va puteà deci, în acest scop, să acționeze pe uzufructuar pentru a-l obligà la îndeplinirea acestor îndatoriri, sau pentru a cere daune la caz de abuz al folosinței, putând chiar să provoace, în asemenea caz, stângerea uzufructului (art. 558).

Lucrurile pe cari proprietarul le posedă în deplină proprietate.

Restricția adusă la exercițiul dreptului proprietarului prin § 1 al art. 539 nu-și primește însă aplicare la lucrurile pe cari nudul proprietar le posedă în deplină proprietate,

---

(¹) Laurent, VII, 39. — *Contrà:* Demolombe, X, 658; Proudhon, *op. cit.*, II, 874, p. 349. Cpr. L. 16 § 1, Dig., *De usu et habitatione*, 7. 8.

(²) Laurent, VII, 40; Demolombe, X, 653. Cpr. L. 15 § 2, Dig., *De usufructu*, 7. 1, unde se zice: *„Sed nec servitutes imponere fundo potest proprietarius, nec amittere servitutem“*. — Curtea din Lyon a decis, prin aplicarea principiilor generale, că uzufructuarul ar puteà cere dărâmarea lucrărilor făcute de către nudul proprietar. Vezi Répert. Dalloz, v⁰ *Usufruit*, 590, nota 1. Cpr. Laurent, *loco suprà cit.*

(³) Demolombe, X, 660; Aubry et Rau, II, § 233, p. 717. — *Contrà:* Proudhon, *op. cit.*, II, 881 urm., p. 355 urm.

căci în privinţa acestor lucruri, el se bucură de o deplină libertate (art. 480) (1).

Înălţarea clădirilor proprietarului. Controversă.

Astfel, proprietarul ar puteà să înalţe clădirea care s'ar aflà pe un fond al său vecin cu acel supus uzufructului, fără ca uzufructuarul să poată pretinde că prin această înălţare i s'ar micşorà lumina, căci dreptul proprietarului nu mai este de astă dată supus decât la limitele cari decurg din drepturile ordinare ale vecinătăţei (2).

2⁰ *Obligaţiile nudului proprietar.*

Nudul proprietar nu are faţă de uzufructuar nicio obligaţie pozitivă *(in faciendo)*, precum el are faţă de arendaş sau chiriaş (art. 1420). După cum am văzut *suprà* p. 517, el nu are nici obligaţia de a face reparaţiile cele mari. Obligaţia proprietarului este deci negativă şi consistă *in non faciendo*, ca la toate servituţile (art. 539, 634). (Vezi *suprà* p. 517, text şi nota 3).

Cazurile când proprietarul trebue să predà lucrul supus uzufructului.

Nudul proprietar nu are obligaţia de a predà lucrul supus uzufructului cu toate accesoriile lui (art. 600, 903, 1325), *adminicula ususfructus* (L. 1, § 1, Dig., *Si ususfructus petetur*, 7. 6), decât la caz de constituirea acestui drept prin vânzare sau donaţiune, şi încă şi atunci vânzătorul şi dăruitorul nu au această obligaţie în calitatea lor de proprietari, ci în virtutea contractului. Uzufructuarul este deci un creditor, iar nudul proprietar dăruitor sau vânzător este un debitor (3).

Neaplic. în specie a art. 1421.

Proprietarul, în asemenea cazuri, va predà lucrul în starea în care se găseşte (art. 540), fără ca uzufructuarul să poată pretinde ca lucrul să fie pus în starea de a puteà fi întrebuinţat, art. 1421 dela titlul locaţiunei nefiind aplicabil în specie. (Vezi *suprà* p. 483).

---

(1) Cpr. Laurent, VII, 41; Demolombe, X, 661; Aubry et Rau, II, § 233, p. 717; Proudhon, *op. cit.*, II, 879.

(2) Vezi autorii *suprà* citaţi. — Vezi însă Proudhon, *op. cit.*, II, 879, p. 554, care luându-se după Pothier *(Tr. du douaire*, VI, 244), admite aceeaş soluţie, făcând însă o distincţie arbitrară între dauna mai mică sau mai mare pe care exerciţiul dreptului proprietarului ar aduce-o uzufructuarului, distincţie care nu rezultă astăzi de nicăiri, deşi erà admisă la Romani. (L. 30 *in fine*, Dig., *De usufructu*, 7. 1).

(3) Cpr. Laurent, VII, 33; Ducaurroy, Bonnier et Roustain, II, 193.

Garanţia de evicţiune.

In caz de constituirea uzufructului prin vânzare, vânzătorul trebue să garanteze pe uzufructuar de orice evicţiune, dacă contractul nu-l descarcă de această răspundere (art. 1337 urm.), iar la caz de constituirea uzufructului prin donaţiune, dăruitorul nu va răspunde decât de faptele sale personale, dacă nu s'a obligat a garantà (art. 828) (¹).

Raporturile dintre uzufructuar şi nudul proprietar.

Nu există comunitate sau societate între proprietar şi uzufructuar. Controversă.

Unii autori admit că, între uzufructuar şi nudul proprietar, ar existà o societate sau o comunitate, o specie de comunitate, zice Proudhon (*Usufruit*, I, 7, p. 8). Această teorie este însă greşită, pentrucă drepturile fiecăruia sunt deosebite, deşi ele se exercită asupra aceluiaş lucru. Ideea de societate sau de comunitate trebue deci respinsă, pentrucă raporturile dintre uzufructuar şi proprietar decurg în mod firesc din principiile cari cârmuesc servituţile (²).

Mandat. Controversă.

Dar dacă nicio asociaţie nu există între uzufructuar şi proprietar, nu s'ar puteà oare zice că uzufructuarul este mandatarul proprietarului, cel puţin încât priveşte paza, administrarea şi conservarea lucrului supus uzufructului? Proudhon (*op. cit.*, I, 37, 38, p. 30 urm.) admite şi această teorie, însă ideea de mandat general trebue iarăş respinsă ca prea absolută, căci dacă uzufructuarul ar fi mandatarul general al proprietarului, toate hotărîrile pronunţate faţă de uzufructuar ar fi opozabile nudului proprietar, aşà cum hotărîrile pronunţate faţă de tutor sunt opozabile minorului, pe când ştim că numai sentinţele câştigate de uzufructuar sunt opozabile proprietarului. (Vezi *suprà* p. 417, text şi nota 1). Tot ce se poate zice este numai că proprietarul consimte ca uzufructuarul să lucreze în numele lui, pentrucă, pe de o parte, uzufructuarul

---

Art. 828.

(¹) Cpr. Demolombe, X, 651; Laurent, VII, 47. Art. 828 din codul nostru nu există în codul fr.; el este reprodus după art. 1077 din codul italian. Cpr. art. 638 C. spaniol, 521, 523 C. german. Vezi Planiol, II, 1630 (ed. a 2-a).

(²) Cpr. Laurent, VI, 324 şi VII, 45; Pacifici-Mazzoni, *Istituzioni di diritto civile italiano*. III, partea II, 212 (ed. a 4-a, 1907).

are obligația de a conservà lucrul spre a-l restituì nestricat și nemicșorat prin culpa sa, iar pe de alta, pentrucă nudul proprietar, străin de administrație și de folosință, are interes ca uzufructuarul să păstreze atât proprietatea cât și folosința. Din acest îndoit interes se poate deci conclude la un consimțământ tacit din partea proprietarului, care echivalează cu mandatul (vezi *suprà* p. 505). Prin urmare, uzufructuarul este mandatarul tacit al proprietarului numai pentru actele pe care acest din urmă nu le poate face el însuș, și acest mandat nu este conferit în interesul mandatarului [1].

Proprietarul nu este mandatarul tacit al uzufructuarului.

Dar dacă uzufructuarul este în acest sens mandatarul tacit al proprietarului, proprietarul nu este mandatarul uzufructuarului, pentrucă nimic nu împedică pe uzufructuar, care are administrația și folosința lucrului supus uzufructului de a vegheà el însuș la interesele sale; de unde rezultă că nudul proprietar nu are nicio calitate spre a reprezintà pe uzufructuar în justiție. (Laurent, VII, 47, 48).

Asigurarea imobilului supus uzufructului de către proprietar.

Prin aplicarea acestor principii, am văzut *suprà* p. 493, *ad notam*, că asigurarea imobilului supus uzufructului, făcută de către proprietar, nu folosește întru nimic uzufructuarului, la caz de sinistru; pe când asigurarea făcută de către uzufructuar folosește, din contra, proprietarului, pentrucă uzufructuarul n'a asigurat lucrul în interesul său exclusiv, ci într'un interes comun.

SECȚIUNEA III

Despre stângerea uzufructului.

Uzufructul, conferind uzufructuarului dreptul de a se folosì de toate fructele produse de lucru, legiuitorul a trebuit să limiteze timpul cât poate să ție acest drept, pentru ca nuda proprietate să nu devie în mânile proprietarului un ce cu totul nefolositor, după cum ziceau jurisconsulții romani: *ne tamen in universum inutiles essent proprietates* [2].

---

[1] Cpr. Laurent, VI, 530, 531 și VII, 46; Pacifici-Mazzoni, *op. cit.*, III, partea II, 212, p. 104.

[2] Instit., § 1, *De usufructu*, 2. 4. Vezi și L. 16, Cod, *De usufructu et habitatione*, etc., 3. 33. Cpr. art. 683, 685, 686 C. Calimach (527, 529 C. austriae).

Modurile de stângere a uzufructului anume prevăzute de lege.

Codul civil, în art. 557, 558 și 561 prevede *șapte* moduri deosebite de stângere a uzufructului: 1^0 moartea uzufructuarului (art. 557); 2^0 expirarea termenului pentru care uzufructul a fost constituit (art. 557); 3^0 consolidarea, adecă: întrunirea asupra aceleiaș persoane a calităței de proprietar și de uzufructuar (art. 557, 638); 4^0 neuzul în timp de treizeci de ani (art. 557); 5^0 perderea totală a lucrului supus uzufructului (art. 557); 6^0 abuzul folosinței (art. 568); 7^0 și renunțarea uzufructuarului (art. 561, 562).

Modurile de stângere după dreptul comun.

Pe lângă aceste cauze de încetare a uzufructului anume prevăzute de lege, mai sunt și altele cari decurg din principiile generale ale dreptului.

I. Modurile de stângere a uzufructului prevăzute de codul civil.

Art. 557. — Uzufructul se stânge: prin moartea uzufructuarului; prin expirarea termenului pentru care uzufructul a fost acordat; prin consolidare sau întrunirea asupra aceleiaș persoane a ambelor calități de proprietar și de uzufructuar; prin neuzul dreptului de uzufruct în curs de treizeci de ani; prin totala desființare a lucrului asupra căruia uzufructul erà constituit. (Art. 338, 519, 555, 558 urm., 563, 564, 636 urm., 1048, 1083, 1154 urm., 1798, 1853, 1858, 1890 C. civ. Art. 617 C. fr.).

Art. 558. — Uzufructul poate încetà asemenea prin abuzul ce face uzufructuarul de folosința sa, sau aducând stricăciuni fondului, sau lăsându-l să se degrade din lipsă de întreținere. Creditorii uzufructuarului pot intervenì în contestațiunile pornite în contra-i pentru conservarea drepturilor lor; ei pot propune repararea degradațiunilor făcute și a da garanții pentru viitor. — Judecătorii pot, după gravitatea împrejurărilor, sau a hotărì stângerea uzufructului, sau a lăsà pe proprietar să se bucure de fructele obiectului supus la uzufruct, cu îndatorire de a plătì pe fiecare an uzufructuarului, sau celor ce reprezintă drepturile sale, o sumă hotărîtă până în ziua când uzufructul urma să înceteze. (Art. 541 urm., 554, 557, 562, 975, 1632 urm., 1639 urm., 1652 urm., 1675, 1676 C. civ. Art. 247 urm., 392 urm. Pr. civ. Art. 618 C. fr.).

Art. 560. — Uzufructul constituit până ce o altă persoană va ajunge în o vârstă hotărîtă ține până la acea epocă, chiar de ar murì zisa persoană înaintea vârstei hotărîte (¹). (Art. 519, 557, 1019 C. civ. Art. 620 C. fr.).

(¹) Și trebue adaos: afară de cazul când uzufructul ar fi fost constituit în considerația existenței acelei persoane. Cpr. Boileux, *Comment. sur le C. Napoléon*, II, p. 781, nota 3.

Art. 561. — Vânzarea(¹) lucrului supus la uzufruct nu aduce nicio schimbare dreptului uzufructuarului; el continuă a se folosì de uzufructul său, de nu a renunţat la dânsul în mod formal. (Art. 539, 562, 1294 urm., 1710, 1800 § 2 C. civ. Art. 621 C. fr.).

Art. 562. — Creditorii uzufructuarului pot să ceară a se anulà renunţarea făcută în paguba lor. (Art. 558, 561, 699, 974, 975, 1843 C. civ. Art. 725 urm. C. com. Art. 622 C. fr.).

Art. 563. — Dacă o parte numai a lucrului supus la uzufruct s'a distruit, uzufructul se păstrează asupra părţei rămase. (Art. 555 urm., 564 C. civ. Art. 623 C. fr.).

Art. 564. — De va fi uzufructul constituit numai asupra unei clădiri, şi această clădire va arde sau se va distruì din altă întâmplare, sau se va dărâmà de vechime, uzufructuarul nu va aveà drept a se folosì de pământul pe care a fost clădirea, nici de materialurile rămase.

Dacă uzufructul s'ar aflà constituit asupra unui domeniu (²) din care făcea parte clădirea, uzufructuarul se va folosì de pământ (³). (Art. 547, 555, 556, 557, 563, 637 C. civ. Art. 624 C. fr.).

1° *Moartea uzufructuarului (art. 557).*

Uzufructul, fiind un drept viager, se stânge prin moartea uzufructuarului (art. 557) (⁴), oricare ar fi cauza acestei morţi, fie chiar rezultatul unui asasinat comis de către nudul

---

(¹) Şi trebue adaos: şi orice înstrăinare cu titlu oneros sau cu titlu gratuit a nudei proprietăţi. Cpr. Marcadé, II, 559; Demolombe, X, 730.

(²) Adecă: asupra unui fond considerat ca o universalitate de fapt, care ar cuprinde atât pământul cât şi clădirile aflate pe el. Cpr. Laurent, VI, 68. Vezi *infrà*, p. 559.

(³) Textul francez adaogă: *şi de material*, ceeace textul nostru nu prevede. Vezi *infrà* p. 560.

(⁴) Instit., *De usufructu*, 2, 4, § 3 *ab initio* şi L. 12, *in medio*, Cod, *De usufructu*, 3, 33. Vezi şi art. 685 C. Calimach (529 C. austriac). Şi quasi-uzufructul se stânge prin moartea quasi-uzufructuarului. Marcadé, II, 566 *in fine:* Planiol, I, 2837.

Moartea proprietarului.

Moartea nudului proprietar nu are, din contra, nicio înrâurire asupra uzufructului, numai uzufructul legal stângându-se prin moartea proprietarului, adecă: a copilului. Cpr. Demolombe, VI, 556 şi X, 681; Laurent, IV, 343; Mourlon, I, 1622; Baudry et Chéneaux, *Personnes*, IV, 173; Demante, II, 129 *bis* VII şi 469 *bis in fine;* Thiry, I, 749; Pacifici-Mazzoni, *op. cit.*, III, partea II, 213, p. 107; Ducaurroy, II, 224. Vezi şi t. II a Comment. noastre, p. 530, 531 (ed. a 2-a).

proprietar (1), şi chiar dacă această moarte s'ar fi întâmplat imediat după constituirea dreptului însuş de uzufruct.

Neaplic. în specie a art. 1645 C. civ.

Art. 1645, care declară fără efecte contractul prin care o rentă viageră a fost înfiinţată pe capul unei persoane, atinsă de o boală de care acea persoană a murit în timp de 20 zile dela data contractului, nu este aplicabil în materie de uzufruct (2), pentru două motive: 1° pentrucă dispoziţia acestui text este excepţională, şi 2° pentrucă motivele pe care se întemeiază acest text (3) nu sunt aplicabile uzufructului.

Derogarea dela art. 557. Controversă.

Uzufructul stângându-se prin moartea uzufructuarului (4), părţile nu pot să contravie art. 557, declarând uzufructul transmisibil moştenitorilor, pentrucă, după cum am spus mai sus, p. 543, societatea are interes ca proprietatea să nu devie iluzorie în mânile proprietarului (5). „Considerând, zice foarte bine Curtea din Rennes (Sirey, 37. 2. 178), că după legea romană, admisă de vechia jurisprudenţă franceză, uzufructul nu puteà să fie prelungit peste una sută ani; că, astăzi, interesul public nu permite separarea perpetuă a uzufructului de proprietate, căci prin aceasta proprietatea ar deveni iluzorie şi ar fi pentru totdeauna afară din comerţ, etc.“.

Neaplic. în specie a art. 665.

(1) Art. 655, care lipseşte pe ucigaş de drepturile de moştenire asupra bunurilor victimei sale, fiind o dispoziţie excepţională, nu poate deci fi întins la alte cazuri prin analogie, deci nici la cazul de faţă. T. Huc, IV, 241; Pand. fr., v° *cit.*, 1630.

(2) Cpr. Pand. fr., v° *cit.*, 1629; Baudry et Chauveau, 728; T. Huc, IV, 241; Demolombe, X, 217 şi 667; Laurent, VII, 52; Mourlon, I, 1617.

Motivele art. 1645.

(3) Vezi asupra motivelor cari au determinat dispoziţia excepţională a art. 1645, Pothier, *Contrat de constitution de rente*, 225; Guillouard, *Contrats aléatoires*, 149; Laurent, XXVII, 280; Baudry et Wahl, *Contrats aléatoires*, 215; T. Huc, XI, 345; Arntz, IV, 1448, etc.

(4) Am văzut *suprà* p. 477, 478, că şi ipoteca constituită de uzufructuar se stânge prin moartea lui.

(5) Proudhon, *op. cit.*, I, 309; Laurent, VI, 352 şi VII, 51; Mourlon, I, 1618; Demolombe, X, 245 şi 668; Baudry et Chauveau, 444; Ricci, *op. cit.*, II, 125; Planiol, I, 2838; Aubry et Rau, II, § 234, p. 720; Thiry, I, 749; Pand. fr., v° *cit.*, 1632; Répert. Sirey, *eod.* v°, 94 şi 781; De la Bigne, I, 1078. — *Contrà:* Ducaurroy, II, 223; Duranton, IV, 654. Vezi şi Demante, II, 461 *bis* I şi 469 *bis*. Cpr. Art. 685 *in fine* din codul Calimach (529 C. austriac).

Contract aleator.

Durata uzufructului atârnând de viaţa uzufructuarului, de aci rezultă că constituirea unui uzufruct făcută printr'un act cu titlu oneros, este un contract aleator. In adevăr, dacă presupunem că cineva a vândut cu 50000 lei uzufructul unui imobil, care aduce 5000 lei pe an, vânzătorul a făcut o afacere bună, dacă uzufructuarul va murì puţin timp după vânzare; pe când el a făcut, din contra, o afacere foarte rea, dacă uzufructuarul va trăì 40 sau 50 de ani[1].

Art. 1169.

Dacă există contestaţie asupra morţei uzufructuarului, moartea se va stabili de proprietar. pentrucă el este acela care pretinde că lucrul său este liber de sarcina reală a uzufructului (art. 1169)[2].

Constit. uzufructului în favoarea mai multor persoane.

Regula statornicită de art. 557, după care uzufructul se stânge prin moartea uzufructuarului, nu împedică ca uzufructul să fie constituit în favoarea mai multor persoane chemate a se folosì de acest drept împreună, sau una după moartea celeilalte[3], dacă fiecare din couzufructuari sau din uzufructuarii succesivi este născut sau cel puţin conceput în momentul constituirei uzufructului. In asemenea caz, uzufructul nu este, în adevăr, stabilit decât pentru o viaţă de om, şi timpul său este mărginit la viaţa aceluia din uzufructuari care va trăì mai mult[4]. (Cpr. Art. 855 § 1 C. olandez).

---

[1] Cpr. De la Bigne de Villeneuve et Jac, *Eléments de droit civil*, I, 1058, p. 959.

[2] Laurent, VII, 50; Demolombe, X, 676; Duranton, IV, 618; Pand. fr., v° *cit.*, 1640; Répert. Sirey, *cod.* v°, 775.

Inaplic. în specie a art. 1651.

Art. 1651, inaplicabil în specie, dispune din contra că creditorul unei rente viagere trebue să dovedească existenţa sa sau a persoanei în favoarea căreia renta a fost înfiinţată, aşa că debitorul nu are nimic de probat. Vezi autorii *suprà* citaţi. Asupra modului cum se face dovada impusă de art. 1651, precum şi asupra chestiunei de a se şti dacă părţile pot să deroage dela acest text, vezi Trib. din Versailles, precum şi observaţia noastră, care însoţeşte această sentinţă. *Cr. judiciar* din 1908. No. 19, p. 152.

[3] Rămâne însă bine înţăles că uzufructul unui lucru nu poate fi stabilit *în perpetuu*, în folosul mai multor persoane succesive. (C. Rennes, Sirey, 37. 2. 177).

[4] Vezi De la Bigne, I, 1078 *in fine*; Planiol, I, 2839; Aubry et Rau, II, § 234, p. 719, 720; Baudry et Chauveau, 729; Pand. fr., v° *cit.*, 1635 urm.; Répert. Sirey, *cod.* v°, 92 urm. şi 775; Laurent, VII, 51.

2° *Expirarea termenului pentru care uzufructul a fost constituit (art. 557).*

Uzufructul, putând fi stabilit pentru un timp determinat, *ad diem*, se înțălege că se va stânge prin expirarea acestui termen (1), sau prin expirarea termenului fixat de lege (art. 285, 338), dacă el nu s'a stâns înainte de îndeplinirea termenului prin alte cauze, de exemplu: prin renunțarea uzufructuarului sau decăderea din dreptul său (2), și chiar prin moartea lui întâmplată înainte de termen (3).

Constit. uzufructului prin testament, în folosul mai multor legatari. Controversă.

Dacă uzufructul a fost constituit prin testament în folosul mai multor legatari, spre a fi exercitat de toți deodată şi în acelaş timp, se controversează chestiunea de a se şti dacă uzufructul se stânge în mod parțial la moartea fiecăruia din ei, sau dacă partea uzufructuarului săvârşit din viață măreşte partea celorlalți uzufructuari, aşa că uzufructul să nu se întoarcă la nudul proprietar decât odată, la moartea ultimului uzufructuar. Vezi asupra acestei controverse, Baudry et Colin: *Don. et testaments*, II, 2922, 9223; T. Huc, VI, 398; Dalloz, *Nouv. C. civil annoté*, II, art. 1044, 1045, No. 114 urm.; Répert. Sirey, v° *Accroissement*, 69 urm.; Planiol, III, 2866 (ed. a 2-a); Pand. fr., v° *Don. et testaments*, 9823 urm. Această controversă, pe care o semnalăm numa aci, va fi examinată *infrà*, sub art. 929.

---

(1) „*Finitur ususfructus aut morte, aut tempore: morte, quum usufructuarius moritur: tempore, quoties ad certum tempus ususfructus legatur, velut biennio, aut triennio*". *Pauli Sent.*, *De legatis*, 3, 7, § 33. Vezi şi L. 5, Cod, *De usufructu*, 3. 33. „Şerbirea aceea până într'o vreme îngrădită, zice art. 683 din codul Calimach (527 C. austriac), încetează după trecerea acestei vremi". Vezi și art. 1533 lit. *b* din acelaş cod, după care proprietatea folosirei se stânge prin trecerea termenului tocmelei.

(2) Baudry et Chauveau, 733; Demolombe, X, 680; Pand. fr., v° *Usufruit*, 1652, şi alți autori citaţi acolo.

(3) Pand. fr., v° *cit.*, 1654; Répert. Sirey, *eod.* v°, 790; Aubry et Rau, II, § 234, p. 721; Demolombe, X, 680; Laurent, VII, 56; Baudry et Chauveau, 733; Mourlon, I, 1621; Marcadé, II, 547 *bis;* Proudhon, *op. cit.*, IV, 1965; Thiry, I, 749, p. 773. Cpr. L. 12, Cod, *De usufructu*, 3, 33. — Vezi însă Demante, II, 461 *bis* I şi Ducaurroy, II, 223, după cari chestiunea de a se şti dacă uzufructul trebuià să ție până la expirarea termenului, chiar dacă uzufructuarul s'ar fi săvârşit din viață înaintea expirărei acestui termen, ar fi o chestie de intenție.

Determinarea punctului de plecare al termenului.

De câteori va fi vorba de a se determinà punctul de plecare al timpului pentru care uzufructul a fost constituit, chestiunea se va rezolvi, în genere, după termenii actului constitutiv și după împrejurările cari ar fi de natură a face cunoscută voința părților (¹).

Cazul când uzufructul a fost stabilit prin testament.

De câteori uzufructul a fost constituit prin testament, se admite în genere că termenul va curge din ziua morței testatorului, deși legatarul nu are drept la fructe decât din ziua cererei posesiunei legatului, sau din ziua predărei de bună voe a legatului (art. 899), pentrucă din acest moment el este uzufructuar, dacă nu de fapt, cel puțin de drept (²).

Art. 560.

Art. 560 prevede un caz special de uzufruct constituit cu termen, care, în lipsa acestui text, ar fi putut da loc la dificultăți. Cazul prevăzut de textul menționat este următorul: Testatorul a legat, de exemplu, uzufructul bunurilor sale lui A, până ce B, actualmente în vârsta de 10 ani, va deveni major. Chestiunea este de a se ști dacă uzufructul se va stânge, în caz când terțiul va muri înaintea majorităței sale? Art. 560 răspunde că uzufructul va ținea până la epoca când terțiul a cărui vârstă a fost avută în vedere ar fi devenit major, chiar dacă el ar fi murit înainte de a ajunge vârsta de 21 ani, pentrucă părțile sunt presupuse a fi avut în vedere un număr determinat de ani, iar nu vàrsta terțiului. „*Neque enim ad vitam hominis respexit (testator), sed ad certa curricula*“ (³). Cu alte cuvinte, testatorul este presupus a fi zis în specie: las uzufructul bunurilor mele lui A pe timp de 11 ani.

Această soluție, întemeindu-se însă pe intenția presupusă a testatorului, nu va mai fi aplicată de càte ori va rezultà din împrejurări sau din termenii actului constitutiv al uzufructului, că testatorul a înțăles a mărgini uzufructul la viața terțiului arătat, în care caz uzufructul se va stànge prin moartea acestui terțiu (⁴).

(¹) Demolombe, X, 681 *bis*; Pand. fr., v° *cit.*, 1655.

(²) Demolombe, *loco cit.*; Proudhon, *op. cit.*, IV, 2035, p. 192; Pand. fr., 1656; Laurent, VII, 54; Baudry et Chauveau, 733.

(³) L. 12, Cod., *De usufructu*, 3. 33. Aceeaș soluție erà admisă și prin art. 684 din codul Calimach (528 C. austriac).

(⁴) De la Bigne, I, 1080 *in fine*; Demolombe, X, 679; Laurent, VII, 55; Marcadé, II, 557 *bis*; Ducaurroy, II, 224; Baudry

Imprejurările cari pot aduce stângerea uzufructului înaintea împlinirei anilor p. care el a fost constituit.

Chiar în caz când testatorul n'ar fi avut în vedere vârsta celui de al treilea, ci un număr de ani determinat *(certa curricula)*, uzufructul totuş se va stânge înaintea împlinirei acestor ani, prin moartea uzufructuarului, consolidare, desfiinţarea lucrului, etc., şi aceasta fie că uzufructul erà constituit cu titlu oneros sau cu titlu gratuit, căci însăş legea romană, dela care art. 560 a fost împrumutat, prevede această restricţie ... *„nisi ipse, cui ususfructus legatus sit, ab hac luce fuerit subtractus“*. (L. 12, Cod, *De usufructu*, 3.33) (¹).

Neaplic. art. 560 uzufructului legal.

In fine, trebue să observăm că art. 560 nu se aplică uzufructului legal, pe care părintele îl are asupra averei copiilor săi (art. 338 urm.), căci dacă copilul moare înaintea vârstei de 20 de ani, uzufructul se stânge, de oarece puterea părintească a încetat, în specie, de a mai existà (²).

3⁰ *Consolidarea sau confuzia (art. 557, 638, 1154 urm.).*

Uzufructul se stânge prin consolidare, adecă prin întrunirea asupra aceleiaş persoane a calităţei de proprietar şi de uzufructuar (art. 557) (³). Aceasta nu este decât aplicarea regulei cunoscute: *Res sua nemini servit*. (Vezi *suprà* 400, nota 2). Aceasta se va întâmplà în cazul când uzufructuarul va dobândì nuda proprietate. In asemenea caz, uzufructul se consolidează în adevăr: eeeace înseamnează că folosinţa, care nu aparţineà până atunci uzufructuarului decât în virtutea unui titlu nesigur, îi va aparţine de acum înainte în virtutea dreptului de proprietate, adecă în baza unui titlu sigur şi perpetuu. Consolidarea se poate îndeplinì şi în

---

et Chauveau, 734; Aubry et Rau, II, § 234, p. 720, text şi nota 7; Planiol, I, 2840; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1659, 1660.

(¹) Cpr. Demolombe, X, 680; Laurent, VI, 56; Marcadé, II, 557; Répert. Sirey, v⁰ *cit.*, 790. — *Contrà:* Demante, II, 461 *bis* I (în privinţa uzufructului constituit cu titlu oneros).

(²) Mourlon, I, 1622; Ducaurroy, II, 224 *in fine;* Baudry et Chauveau, 736; Pand. fr., v⁰ *Usufruit*, 1661.

(³) Cpr. Instit., *De usufructu*, 2, 4, § 3 *in medio;* L. 4, Dig., *Usufructuarius quemadmodum caveat*, 7. 9; L. 27, Dig., *Quibus modis ususfructus amittitur*, 7. 4; L. 6, Dig., *De manumissis testamento*, 40. 4. Vezi şi art. 682 C. Calimach (526 C. austriac), etc.

persoana nudului proprietar, când el dobândeşte, de exemplu, uzufructul prin vânzare sau donaţiune: căci, şi în asemenea cazuri, uzufructul este întrunit cu nuda proprietate. In fine, consolidarea se poate îndeplini în persoana unui terţiu, care ar cumpără de odată atât uzufructul cât şi nuda proprietate.

Soarta drepturilor dobândite de către terţii dela uzufructuar.

De câteori consolidarea are loc prin voinţa părţilor, vânzare sau donaţiune, asemenea convenţie nu poate să atingă drepturile ce terţii ar fi dobândit dela uzufructuar, şi aceste drepturi, precum ar fi, de exemplu: o ipotecă constituită înainte de consolidare, de către uzufructuar asupra uzufructului său (art. 1750, 2°), va subzistà tot timpul cât ar fi durat uzufructul, dacă consolidarea n'ar fi avut loc, adecă: până la moartea uzufructuarului, căci consolidarea nu poate să răpească nişte drepturi câştigate de terţii (¹).

Luarea lucrului supus uzufructului în arendă sau cu chirie.

Uzufructul va continuà, de asemenea, a existà în privinţa aceluia care ar fi luat lucrul supus uzufructului cu chirie sau în arendă, cu toate că ştim că chiriaşul sau arendaşul nu are un drept real asupra lucrului (²).

Cazul când uzufructul, deşi stâns prin consolidare, subzistă în privinţa relaţiilor dintre uzufructuar şi nudul proprietar.

Mai mult încă, s'a decis, cu drept cuvânt, că atunci când în urma unor vânzări succesive, un terţiu a devenit achizitor al uzufructului şi al nudei proprietăţi, uzufructul continuă încă de a existà în relaţiile de drept între uzufructuar şi nudul proprietar primitiv, aşa că uzufructuarul nu poate să pretindă plata datoriilor avansate pentru achitarea datoriilor moştenirei constituitorului uzufructului, care, conform art. 552, urmează a-i fi restituită numai la încetarea uzufructului (³).

Caracterul particular al consolidărei.

Consolidarea are acest caracter particular că ea constitue mai mult o piedică la exerciţiul uzufructului, decât un adevărat mod de stângere a acestui drept. Astfel, când uzufructuarul devine moştenitorul proprietarului, el se găseşte în

---

(¹) Thiry, I, 749, p. 773, 774; Ducaurroy, II, 255; Laurent, VII, 58; Demolombe, X, 747, 748; Baudry et Chauveau, 740; De la Bigne, I, 1081, p. 961; Demante et Colmet de Santerre, II, 462 *bis* II. Vezi şi *suprà* p. 477, 478.

(²) Baudry et Chauveau, 740; Demolombe, X, 749. — Incât priveşte personalitatea dreptului chiriaşului sau arendaşului, vezi *suprà* p. 221 urm., nota 1. — Vezi însă art. 571 C. german.

(³) Cas. fr. *Pand. Périod.* 87. 1. 403; *Dreptul* din 1887, No. 81, p. 648; D. P. 88. 5. 522, No. 5; Sirey, 90. 1. 442. Cpr. Pand. fr., v° *cit.*, 1680; T. Huc, IV, 244.

imposibilitate de a exercità uzufructul, căci proprietatea cu care el este învestit cuprinde de astă dată toate drepturile ce pot fi exercitate asupra unui lucru. De aici rezulă următoarele consecințe:

Consolidarea parțială.

1^0 Consolidarea, neproducându-și efectele sale decât în măsura în care ea face cu neputință exercițiul dreptului de uzufruct, uzufructul nu va fi stâns decât *pro parte*, dacă ea este numai parțială (1).

Incet. consolidărei.

2^0 Dacă consolidarea încetează printr'o cauză oarecare, vor încetà și efectele ei, iar uzufructuarul își va relua exercițiul dreptului său (2).

Liberarea cauțiunei. Controversă.

In asemenea caz, cauțiunea nu va fi liberată, pentrucă uzufructul este presupus a nu fi încetat niciodată (3).

In orice caz, dacă s'ar admite că cauțiunea uzufructuarului este liberată în mod definitiv, nudul proprietar va fi în drept a cere o altă cauțiune (4).

Quasi-uzufruct.

In fine, vom observà că consolidarea nu poate fi o cauză de încetare a quasi-uzufructului (art. 526), fiindcă, în specie, folosința nu se poate unì cu nuda proprietate, de vremece ele n'au fost niciodată deosebite, întrucât știm că uzufructuarul are deplina proprietate a lucrului (5).

4^0 *Neîntrebuințarea sau neuzul în timp de 30 de ani (557, 639, 1890).*

Aplic. art. 1909.

Uzufructul se stânge prin neîntrebuințarea sau neuzul dreptului de uzufruct în timp de treizeci de ani, fie vorba de mobile sau imobile *(lex non distinguit)*, rămânând însă, în materie de mobile, ca terții să se folosească de dispoziția art. 1909 (6). De câteori, deci, un mobil corporal grevat de uzufruct va fi posedat de un terțiu, uzufructuarul nu va puteà să-l ceară înapoi decât în cazurile excepționale în care proprietarul ar puteà să-l revendice (art. 1909).

---

(1) De la Bigne, I, 1081, p. 961; Baudry et Chauveau, 739; Laurent, VII, 58; Demolombe, X, 684; Pand. fr., v^0 *cit.*, 1668.

(2) Baudry et Chauveau, 741, și autorii *suprà* citați.

(3) Laurent, VII, 59; Baudry et Chauveau, 742; Pand. fr., v^0 *cit.*, 1682. — *Contrà:* Proudhon, *op. cit.*, IV, 2083, p. 235 urm.

(4) Baudry et Chauveau, *loco cit.;* Pand. fr., v^0 *cit.*, 1683.

(5) Marcadé, II, 566; Demolombe, X, 743. Vezi *suprà* p. 431 urm.

(6) Cpr. Planiol, I, 2849; Demolombe, X, 691; Laurent, VII, 61; T. Huc, IV, 245; Baudry et Chauveau, 745; Aubry et Rau, II, § 234, p. 722, text și nota 15; Pand. fr., v^0 *cit.*, 1685.

Art. 1907.

In privința dobânzilor unei creanțe grevate de uzufruct, se decide de asemenea, în genere, că terții le vor prescrie față cu uzufructuarul prin cinci ani, conform art. 1907, iar nu prin treizeci de ani conform art. 557 (¹).

Incetarea uzufructului prin neuz are loc în toate cazurile.

Incetarea uzufructului prin neuz își are loc, fără a se distinge dacă uzufructuarul a avut sau nu cunoștință de dreptul pe care l-a lăsat să se stângă, sau dacă a fost sau nu împedicat de a uzà de dreptul său prin împrejurări neatârnate de voința sa. Legea n'a voit, în adevăr, ca un drept precum este uzufructul, care depreciază în mod simțitor valoarea proprietății, să mai subziste atunci când acest drept nu mai prezintă niciun interes pentru titularul său.

Cazul când uzufructul a fost exercitat de un mandatar, chiriaș, etc.

Uzufructul *nu* se va stânge însă, cu toate că uzufructuarul nu s'ar fi folosit personal de dreptul său, dacă alt cineva s'ar fi folosit de acest drept în locul lui (art. 1846), de exemplu: mandatarul, chiriașul sau arendașul, cesionarul (art. 534), sau gerantul său de afaceri, etc. (Cpr. L. 12 § 2 și L. 38, Dig., *De usufructu*, 7. 1) (²).

Dr. roman și dr. vechiu fr.

In vechiul drept roman, uzufructul unui imobil încetà prin neuz timp de doi ani, iar pentru mobile, prin neuz timp de un an. (L. 13, Cod, *De servitutibus et aqua*, 3. 34). Justinian a modificat însă această lege, căci în ultima stare a legislației, uzufructul încetà, în privința mobilelor, prin neuz timp de trei ani, iar în privința imobilelor, prin neuz în timp de 10 ani între prezenți, și în timp de 20 ani între absenți. (Instit., *De usufructu*, 2, 4, § 3; L. 16 § 1, Cod, *De usufructu*, 3. 33; L. 13, Cod, *De servitutibus et aqua*, 3. 34). Cpr. Ducaurroy, *Institutes expliquées*, I, 438, p. 345 (ed. a 5-a. 1836). Vechiul drept francez fixase termenul la 30 ani (art. 186 din cutuma Parisului), ca și în dreptul actual. Cpr. Pothier, *Tr. du domaine de propriété*, IX, 249.

(¹) T. Huc, IV, 245; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1686; Répert. Dalloz, *Supplément*, v⁰ *Usufruit*, 284; C. Nimes, Sirey, 90. 2. 80. — *Contrà:* Cas. fr. Sirey, 67. 1. 59.

(²) Cpr. Planiol, I, 2850; Laurent, VII, 62; Demolombe, X, 694; De la Bigne, I, 1082, p. 962; Répert. Dalloz, *Suppl.*, v⁰ *Usufruit*, 285; Marcadé, II, 550; Baudry et Chauveau, 744; T. Huc, IV, 245; Demante, II, 463 *bis* III și IV; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1696; Aubry et Rau, II, § 234, p. 721, text și nota 11;

Chestie de fapt.

Chestiunea de a se şti dacă uzufructuarul a uzat sau nu de dreptul său, este o chestie de fapt, care se apreciază în mod suveran de instanţele de fond.

Se admite însă că uzufructuarul îşi păstrează dreptul său chiar dacă nu percepe toate fructele, sau nu se foloseşte decât de o parte din bunurile supuse uzufructului (cpr. L. 3 § 1 *in fine*, Dig., *De adquirenda vel amittenda possessione*, 41. 2), sau in fine, când nu întrebuinţează lucrul la destinaţia sa firească, ori nu uzează de el după modul constitutiv al uzufructului, proprietarul având, în ultimul caz, dreptul de a cere daune şi chiar desfiinţarea uzufructului pentru abuzul folosinţei (art. 558) (1).

Analogie cu prescripţia liberatorie.

Neuzul de care vorbeşte art. 557 are multă analogie cu prescripţia liberatorie (art. 1890), pentrucă el trebue să ţie 30 de ani şi nu cere decât omisiunea de a se folosì din partea uzufructuarului, fără ca să fie nevoe ca altul să fi dobândit uzufructul prin uzucapiune (2).

Neuzul de care vorbeşte art. 557 nu se îndeplineşte de drept, ci trebue să fie propus contra uzufructuarului.

Neopunerea neuzului minorilor, etc.

Acest neuz, echivalând cu o prescripţie liberatorie, nu este opozabil minorilor şi interzişilor (art. 1876), nici uzufructuarului fondului dotal (3).

Cas. fr. Sirey, 64. 1. 20. — In caz de vânzare sau de arendare a lucrului supus uzufructului, uzufructul nu se conservă numai prin folosinţa preţului vânzărei sau arendărei, ci trebue o folosinţă reală din partea cumpărătorului sau arendaşului, care singură este opozabilă uzufructuarului. Aubry et Rau, *loco cit.*; Répert. Dalloz, *Supplém.*, v° *cit.*, 285; Pand. fr., v° *cit.*, 1698; Demolombe, X, 695; Baudry et Chauveau, p. 477, nota 1.— *Contrà:* Proudhon, IV, 2110, p. 258; Laurent, VII, 62. Această din urmă soluţie erà admisă atât la Romani (L. 38, 39, Dig., *De usufructu*, 7. 1) cât şi în vechiul drept francez. Cpr. Pothier, *Tr. du douaire*, VI, 251.

(1) Cpr. Planiol, I, 2850; Demolombe, X, 696; Laurent, VII, 63; Répert. Dalloz, *Supplém.*, v° *Usufruit*, 287; Pand. fr., *eod.* v°, 1702 urm.; Répert. Sirey, *eod.* v°, 709 urm.; Baudry et Chauveau, 744.

Perderea proprietăţei.

(2) Ştim, din contra, că proprietatea nu se perde niciodată prin neuz, oricât de lung ar fi, ci numai prin dobândirea ei din partea altuia. Vezi *suprà* p. 273, nota 1 şi 380. Vezi şi Cas. fr. *Pand. Périod.* 1907. 1. 203.— Art. 1148 din codul austriac dispune că regulele statornicite pentru stângerea proprietăţei se aplică, în genere, şi la desmembrările ei.

(3) Laurent, VII, 61; T. Huc, IV, 245; Demolombe, X, 699;

Momentul de când curge termenul de 30 de ani.

Termenul de 30 de ani se va socotì după regulele generale ale prescripţiei (art. 1887 urm.) şi va curge dela cel din urmă act de folosinţă, chiar atunci când uzufructul n'ar fi susceptibil decât de acte intermitente de folosinţă. Astfel, uzufructul unei păduri se va stânge prin 30 de ani dela ultima tăere sau dela ultimul act de folosinţă al uzufructuarului, iar nu dela epoca când trebuià să se facă ultima tăere(1).

Intreruperea prescripţiei.

Termenul de 30 ani va puteà însă fi întrerupt, înaintea expirărei lui, printr'o cerere în judecată făcută de către uzufructuar contra nudului proprietar, sau contra terţiului care ar fi uzurpat folosinţa sa (art. 1865).

Quasi-uzufruct.

Liberarea lucrului grevat de uzufruct prin neîntrebuinţarea din partea uzufructuarului nu poate să aibă loc în privinţa quasi-uzufructului, natura lucrurilor opunându-se, în specie, la acest mod de desfiinţare (2).

5° *Desfiinţarea lucrului supus uzufructului (art. 555, 556, 557, 563, 564).*

Uzufructul se stânge prin perderea sau desfiinţarea lucrului supus uzufructului (3), fie acest lucru trupesc sau netrupesc (incorporal) (4). Uzufructul se mai stânge încă prin

---

Répert. **Dalloz**, *Supplément*, v° *Usufruit*, 288; Pand. fr. *cod.* v°. 1690, 1691; Répert. Sirey, *cod.* v°, 806; Baudry et Chauveau, 746; Aubry et Rau, II, § 234, p. 721. Cpr. L. 3 § 5, Dig., *De rebus eorum qui sub tutela vel cura sunt*, 27. 9.

(1) Répert. Sirey, v° *cit.*, 804; Pand. fr., *cod.* v°, 1694, 1695; Laurent, VII, 64; Demolombe, X, 697; Baudry et Chaveau, 744.

(2) Cpr. Marcadé. II, 566; Demolombe. X, 743; De la Bigne, I, 1082 *in fine*, p. 962.

Perderea lucrului prin caz fortuit sau forţă majoră.

(3) Legiuitorul s'a gândit la desfiinţarea lucrului prin caz fortuit sau forţă majoră (argum. din art. 556 şi 564), căci perderea care ar rezultà din faptul sau culpa unei a treia persoane, sau a proprietarului, nu poate folosì acestui din urmă, nici să lipsească pe uzufructuar de dreptul său. Cpr. Aubry et Rau, II, § 234, p. 723; Demolombe, X, 713 *bis*; Proudhon, *op. cit.*, IV, 2527, p. 620; Répert. Sirey, v° *cit.*, 813; Baudry et Chauveau, 751.

(4) Astfel, uzufructul constituit asupra unei creanţe se stânge prin perderea creanţei prin efectul prescripţiei. Pand. fr., v° *cit.*, 1731; Demolombe, X, 715. — Proprietarul ar aveà însă, bine înţăles, drept la despăgubire, dacă perderea creanţei ar fi da-

scoaterea lucrului din comerț (1), sau exproprierea lui pentru cauză de utilitate publică (2), cu această deosebire însă că, în acest din urmă caz, după legea de expropriere din 20 Octombrie 1864 (art. 50 § ultim), uzuarul sau uzufructuarul își exercită dreptul său asupra indemnității ce el primește, în loc de a-l exercità asupra lucrului primitiv. Dreptul uzufructuarului se exercită deci, în asemenea caz, asupra unui alt obiect (3).

Perirea parțială a lucrului. Dacă lucrul a perit în întregimea lui, uzufructul se stânge din lipsă de obiect. Dacă lucrul a perit numai în parte, uzufructul va urmà asupra părței rămasă și asupra accesoriilor lucrului (art. 563).

Așa, de exemplu, dacă aripa unei case a fost distrusă, dacă dintr'o turmă de oi sau un cârd de boi a rămas încă câteva capete, sau dacă o parte numai din pământul supus uzufructului a fost răpită prin puterea și răpegiunea apelor *(vi fluminis)*, nu este o rațiune ca uzufructul să se stângă, pentrucă substanța lucrului își are încă ființă, deși ea a fost micșorată printr'un caz fortuit (4).

---

torită culpei uzufructuarului. Duranton, IV, 676, p. 631. Vezi și *suprà* p. 444, nota 1.

C. Calimach. (1) Aubry et Rau, *loco cit.;* Répert. Dalloz, *Supplément*, v° *Usufruit*, 290. — „Proprietatea folosirei se stânge prin de istov pierzarea lucrului“, zice art. 1533 lit. d. din codul Calimach. „*Est enim ususfructus jus in corpore, quo sublato, et ipsum tolli necesse est*“. (L. 2, Dig., *De usufructu*, 7. 1). Vezi și art. 681 din codul Calimach (525 C. austriac), care dispune că: „stricarea și de istov pierzare a lucrului şerbitor, sau acelui stăpânitor, curmă şerbirea“.

(2) Aubry et Rau, *loco suprà cit.;* Ricci, *op. cit.*, II, 240 *bis*. Vezi și *suprà* p. 498. — S'a decis, cu drept cuvânt, că uzufructuarul are drept la despăgubiri pentru lipsa de folosință a uzufructului său, când terenul asupra căruia se exercită uzufructul a fost expropriat. Cas. rom. Bult. 1901, p. 145 și *Cr. judiciar*, din 1901, No. 18, p. 140.

(3) Cpr. Planiol, I, 2844; Aubry et Rau, *loco cit.;* Baudry et Chauveau, 749. — Vânzarea lucrului grevat de uzufruct, consimțită de proprietar, neputând fi asimilată unei exproprieri, nu aduce niciun prejudiciu drepturilor uzufructuarului (art. 561), căci asemenea vânzare nu scoate lucrul din comerț, nici nu-l face să peară juridiceşte vorbind. Cpr. Baudry et Chauveau, *loco suprà cit.*

(4) Cpr. Marcadé, II, 551; Mourlon, I, 1627; Demolombe, X, 703,

Prefacerea substanței lucrului. Controversă.

Uzufructul se stânge nu numai prin desființarea desăvârșită a lucrului supus uzufructului, dar încă și prin prefacerea substanței sale juridice *(rei mutatione, mutata forma rei)*, când lucrul se va preface astfel încât nu mai poate servì la destinația sa primitivă, de exemplu: când un iaz ar secà cu totul și s'ar preface în câmp, sau vice-versà (¹). *„Rei mutatione interire usufructum placet“* (²).

Nerenașterea dreptului de uzufruct.

Uzufructul care este stâns fie prin distrugerea lucrului, fie prin schimbarea formei sale constitutive, nu renaște atunci când lucrul supus uzufructului redobândește destinația sa primitivă, fie prin faptul omului, fie printr'un eveniment al naturei, afară de cazul, bine înțăles, în care părțile ar fi stipulat contrariul.

Reclădirea casei incendiate.

Astfel, reclădirea casei incendiate, care fusese supusă uzufructului, fie de către proprietar, fie de uzufructuar, nu

---

703 *bis;* Baudry et Chauveau, 747. Vezi și L. 52, Dig., *De usufructu*, 7. 1.

(¹) Cpr. Répert. Sirey, v° *Usufruit*, 809; Pand. fr., *eod.* v°, 1718; Laurent, VII. 66; Demolombe, X, 710; Ducaurroy, II, 233; T. Huc, IV, 247; Baudry et Chauveau, 248; Aubry et Rau, II, § 234, p. 723; Proudhon, *op. cit.*, IV, 2552 urm., p. 638 urm.; Demante, II, 464 și 472 *bis* II. — *Contrà:* Marcadé, II, 552, care luându-se după Pothier *(Tr. du douaire*, VI, 255), crede că uzufructul, în loc de a se stânge în asemenea caz, subzistă asupra lucrului în noua sa formă, de câteori lucrul a fost transformat în alt lucru. Sistemul lui Pothier, admis de Laurent în Ante-proectul de revizuire (art. 649), trebue însă să fie respins, pentrucă legiuitorul modern a urmat în această privință sistemul lui Domat, care reproduce dreptul roman, după cum aceasta rezultă din art. 564. — Chestiunea este mai delicată când este vorba de o vie transformată într'un pământ arabil, în caz când toată vița ar fi perit. (Cpr. Demolombe, X, 712 *bis;* Duranton, IV, 686, p. 635). In orice caz soluția va atârnà de intenția părților, fiind mai mult o chestie de fapt decât de drept. Cpr. Répert. Sirey, *loco cit.;* Laurent, VII, 66; Baudry et Chauveau, 748, p. 482.

Dr. roman.

(²) L. 5 § 2 *ab initio*, Dig., *Quibus modis ususfructus vel usus amittitur*, 7. 4. Mai vezi L. 10 § 3, Dig., *loco cit.*, unde se zice: *„Sed et si stagni ususfructus legetur, et exaruerit sic ut ager sit factus, mutata re, ususfructus extinguitur“*. In fine, L. 10 § 2, Dig., *loco cit.*, zice: *„Agri, vel loci ususfructus legatus, si fuerit inundatus, ut stagnum jam sit aut palus, procul dubio extinguetur“*.

va aduce renaşterea acestui drept, şi dacă vechiul uzufructuar ar reclădi-o, el va fi supus dispoziţiei art. 494 (1).

Nestângerea uzufructului prin inundaţie. Art. 858 C. olandez.

Art. 858 din codul olandez dispune că inundaţia fondului supus uzufructului nu face să înceteze uzufructul, şi că uzufructuarul îşi păstrează dreptul său după ce apa s'a retras. Această dispoziţie este însă inutilă, pentrucă inundaţia neaducând nicio schimbare, ci punând numai o pedică vremelnică exerciţiului dreptului de proprietate (vezi *suprà* p. 379, 380), nu poate stânge uzufructul, care este şi el o proprietate, ci numai paralizează exerciţiul acestui drept pentru un timp oarecare. Indată deci ce apa s'a retras, uzufructul, care n'a încetat niciodată, ci a fost numai pus în suspensie, va urmà înainte (2).

Quasi-uzufruct.

Numai uzufructul se stânge prin desfiinţarea lucrului, nu însă şi quasi-uzufructul. Perderea lucrului este, în adevăr, în sarcina quasi-uzufructuarului, devenit proprietar al lucrului şi debitor a unui lucru de aceeaş calitate, sau a valorei lui (art. 526) (3).

Cazul când uzufructul a fost stabilit asupra unei universalităţi de lucruri.

Când legiuitorul zice că uzufructul se stânge prin desfiinţarea totală a lucrului, el înţelege a vorbi numai de uzufructul unui lucru cert şi determinat *(singularum rerum)*, de exemplu: de uzufructul unui sau mai multor animale determinate (art. 555), ori a unei sau mai multor clădiri determinate (art. 564, § 1), iar nu de uzufructul constituit asupra unei universalităţi de lucruri *(universarum rerum)*, precum este în cazul art. 564, § 2; căci, în aceste din urmă

---

(1) Baudry et Chauveau, 752; De la Bigne, I, 1085; Aubry et Rau, II, § 234, p. 724, 725, text şi nota 23. Cpr. C. Colmar. Sirey, 31. 2. 180.

Cazul când inundaţia ar ţineà 30 de ani. Controversă.

(2) Cpr. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 725; Laurent, VII, 71. — Uzufructul ar fi însă stâns când inundaţia ar ţinea 30 de ani, fără ca uzufructuarul să se poată folosì de dreptul său (argument din art. 637 parte finală). Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 725, text şi nota 24; Demolombe, X, 714; De la Bigne, I, 1085 *in fine*, p. 965; T. Huc, IV, 247; Répert. Dalloz, *Supplém.*, v⁰ *Usufruit*, 292; Laurent, VII, 71; Baudry et Chauveau, 752; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1729. — Vezi însă Taulier, *Th. raisonnée du C. civil,* II, p. 340 (ed. din 1841), după care uzufructul ar renaşte oricând ar încetà obstacolul care formà o pedică la exerciţiul lui, *chiar şi după treizeci de ani.*

(3) De la Bigne, I, 1087; Demolombe, X, 743; Marcadé, II, 566.

cazuri, uzufructul se stânge numai în privința lucrurilor desființate, el subzistând asupra lucrurilor cari continuă a face parte din această universalitate. Pentru ca uzufructul să fie stâns, întreaga universalitate trebue să fi perit (¹).

Uzufructul unei universalități din care face parte o turmă.

Astfel, uzufructuarul unei universalități de bunuri din care ar face parte o turmă, ar puteà să se folosească de peile animalelor perite, chiar la caz de perderea totală a turmei, căci atât art. 556 cât și art. 557 și 563 presupun un uzufruct constituit asupra unei turme determinate, iar nu asupra unei universalități de bunuri din care ar face parte o turmă supusă uzufructului (²).

Art. 564 § 2.

Prin aplicarea acestor principii, art. 564 § 2 dispune că dacă uzufructul a fost constituit asupra unui domeniu, adecă: asupra unui fond considerat ca o universalitate de fapt, așa că, în intenția părților, uzufructul să fi fost constituit asupra pământului și asupra clădirilor aflătoare pe el, uzufructuarul se va folosi de pământul pe care se aflau clădirile, pentrucă lucrul supus uzufructului n'a perit cu totul, de vremece a rămas pământul (³).

(¹) Demolombe, X, 704; Laurent, VII, 68; Aubry et Rau, II, § 234, p. 724. Cpr. L. 34 § 2. Dig., *De usufructu*, 7. 1.

(²) Cpr. Proudhon, *op. cit.*, IV. 2534, p. 623; Demolombe, X, 704. Vezi și *suprà* p. 442, *ad notam*.

Dr. roman.

(³) Această soluție este împrumutată dela dreptul roman. Vezi L. 8, Dig., *Quibus modis usufructus amittitur*, 7. 4, unde se zice: „*Fundi usufructo legato, si villa diruta sit, ususfructus non extinguetur, quia villa fundi accessio est*“. Vezi și L. 9, Dig., *loco cit.*, unde se zice: „*Sed et eo quoque solo in quo fuit villa, uti frui potero*“, ceeace însemnează că uzufructuarul va puteà, în asemenea caz, să se folosească de pământul pe care era clădită casa.

Art. 520 C. italian. Critica acestui text.

Art. 520 din codul italian modifică codul francez, admițând că uzufructuarul se folosește atât de pământ cât și de materialele rămase, chiar în caz când uzufructul ar fi fost constituit numai asupra unei clădiri. Acest text caută însă să împace drepturile uzufructuarului cu acele ale proprietarului, permițând acestui din urmă de a reclădi edificiul distrus cu materialele cele vechi, sub îndatorire însă de a plăti uzufructuarului, în tot timpul folosinței sale, dobânda valorei pământului și a materialelor. Această dispoziție, care deroagă dela drepturile uzufructuarului, este echitabilă, însă totuș nu ni se pare tocmai nemerită, pentrucă legiuitorul nu este în drept a jertfi interesele uneia din părți în folosul celeilalte.

Deoseb. de C. fr. in privința materialului clădirei distruse.

Uzufructuarul nu se va folosì însă de materialele clădirei, pentrucă legiuitorul nostru, modificând textul francez, nu vorbește de materialul de care vorbesc atât art. 624 din codul francez cât și art. 520 din codul italian. Această modificare a părței finale a textului francez a fost anume făcută de legiuitorul nostru, pentrucă materialul clădirei distruse nu este accesoriul fondului, spre a fi atribuit uzufructuarului (¹).

Art. 564 § 1.

Dar dacă, din contra, uzufructul n'a fost constituit asupra unei universalități de bunuri, în specie asupra clădirei și asupra fondului (domeniu), uzufructuarul, la caz de distrugerea clădirei prin caz fortuit, nu va fi în drept a se folosì nici de pământul pe care era clădirea distrusă, nici de materialul ei, fiindcă uzufructul s'a stâns prin desființarea lucrului supus acestui drept (²).

Cazul când uzufructuarul ar fi asigurat clădirea distrusă.

In caz însă când uzufructuarul ar fi asigurat clădirea distrusă, el va aveà numai folosința sumei plătită ca despăgubire de către societatea de asigurare (³).

Cpr. Laurent, *Avant-projet de révision du Code civil*, III, p. 115, No. 3. Vezi asupra acestui text, Ricci, *op. cit.*, II, 244, 245; Pacifici-Mazzoni, *op. cit.*, III, partea II, 217.

(¹) Cpr. Demante, II, 272 *bis* I. Iată cum se exprimă acest autor: „Jurisconsulții romani nu vorbesc de materialul clădirei, și trebue să convenim că principiile nu permit de a se atribuì folosința acestui material uzufructuarului, mai ales într'un mod absolut, fiindcă acest material nu este un accesoriu al fondului".

(²) Cpr. L. 3 § 2, Dig., *Quibus modis ususfructus, vel usus amittitur*, 7, 4.

(³) Aubry et Rau, II, § 231, p. 702, text și nota 9 și § 234, p. 724; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1246 și 1752. Vezi și autorii citați *suprà* p. 493, *ad notam*.— In caz când asigurarea a fost contractată de proprietar și primile au fost plătite de dânsul, uzufructul se va exercità asupra despăgubirei plătită de compania de asigurare, deducânduse dobânzile primelor plătite de proprietar. Aubry et Rau, II, § 234, p. 724, text și nota 21; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1753. Soluția contrară n'ar puteà fi admisă decât atunci când nudul proprietar ar fi ințăles a face asigurarea numai în interesul său propriu, nu însă și în acel al uzufructuarului. Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1754; Planiol, I, 2845; Baudry et Chauveau, 750, p. 484; Laurent, VII, 47. Vezi în privința asigurărei lucrului supus uzufructului, *suprà* p. 493, *ad notam* și autoritățile citate acolo.

6⁰ *Abuzul folosinței (art. 517, 545, 554, 558).*

Dr. roman.

La Romani, abuzul folosinței din partea uzufructuarului nu aduceà încetarea uzufructului, ci împuternicea numai pe proprietar a cere trimeterea sa în posesie și sechestrarea averei supusă uzufructului, până ce uzufructuarul repara degradările comise de dânsul și dădeà garanție pentru viitor (¹). Proudhon este deci greșit când afirmă *(op. cit.*, IV, 2416, p. 518), că această cauză de stângere a uzufructului își aveà ființă și în dreptul roman. (Vezi *infrà* p. 563, 564, nota 5).

Dr. actual.

Astăzi, din contra, nudul proprietar poate să ceară dela justiție (²) desființarea uzufructului convențional și chiar acelui

---

(¹) Cpr. L. 13 § 2, Dig., *De usufructu*, 7. 1; L. 1 § 5 și 6, Dig., *Usufructuarius quemadmodu caveat*, 7. 9; L. 9 § 5, Dig., *De damno infecto*, 39. 2. — Vezi însă art. 1512 din codul Calimach (1130 C. austriac), după care proprietarul puteà, din contra, să scoată pe uzufructuar prin judecată din stăpânirea folosirei, de câteori el nu aveà îngrijire pentru păstrarea, căutarea și îmbunătățirea lucrului, sau dacă nu erà vrednic să poarte însărcinările cele unite cu lucrul. Mai vezi art. 1511 din acelaș cod (art. 1129 C. austriac).

C. Calimach.

(²) In asemenea caz, uzufructul nu încetează deci de drept, ca în celelalte cazuri, ci încetarea trebue să fie cerută și pronunțată de justiție, ca și în codul Calimach (art. 1512), fiindcă este vorba de o culpă a uzufructuarului și de o pedeapsă civilă ce i se aplică, care, prin urmare, trebue să fie apreciată de judecători. Cpr. Laurent, VII, 83; Demolombe, X, 721; Marcadé, II, 524; Mourlon, I, 1633; Répert. Sirey, v⁰ *Usufruit*, 844 urm.; Pand. fr., *eod.* v⁰, 1799 urm.; Baudry et Chauveau, 754 urm.; Aubry et Rau, II, § 234, p. 727; De la Bigne, I, 1089; Planiol, I, 2854; Thiry, I, 749, p. 775; Pacifici-Mazzoni, *op. cit.*, III, partea II, 218; Ricci, *op. cit.*, II, 248, și toți autorii.

Necesitatea intervenției justiției.

Proprietarul are alegerea sau de a cere desființarea uzufructului, sau de a constrânge pe uzufructuar a repară imediat lucrul și a plăti daunele cauzate prin fapta sa (art. 998, 999). Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1807 urm.; Répert. Sirey, *cod.* v⁰, 858 urm.; Proudhon, *op. cit.*, IV, 2428; Demolombe, X, 632; Cas. fr. D. P. 59. 1. 71; Sirey, 59. 1. 225. — *Contrà:* C. Poitiers (decizie casată), D. P. 58. 2. 128; Sirey, 58. 2. 237. — Judecătorii sunt în totdeauna suverani în aprecierea lor, însă ei nu vor puteà desființà uzufructul pentru abuz decât atunci când vor constatà o culpă de o gravitate oarecare, sau măcar o negligență *personală* din partea uzufructuarului, chiar dacă n'ar

Alegerea pe care o are proprietarul. Controversă.

legal(1), dacă uzufructuarul nu se foloseşte de lucru ca un bun gospodar (art. 541), aducând stricăciuni fondului, sau lăsându-l să se deterioreze din lipsă de întreţinere (art. 545), ori neînştiinţând pe proprietar despre uzurparea unui al treilea (art. 554), etc. (2).

Cererea de a se stânge uzufructul se poate face atât printr'o acţiune principală, cât şi în mod incidental (3).

In ce consistă abuzul.

Pentru ca să fie abuz în sensul art. 558 nu e nevoe să existe dol, fraudă sau rea credinţă din partea uzufructuarului. Şi o simplă nepăsare sau negligenţă din partea lui poate îndrituì pe judecători a pronunţà încetarea uzufructului.

Instrăinarea lucrului supus uzufructului.

Instrăinarea lucrului supus uzufructului, pe care art. 516 din codul italian o prevede anume, poate da loc la desfiin-

---

există din partea lui dol, pentrucă încetarea uzufructului este, după cum am văzut, o adevărată pedeapsă. Répert. Sirey, v° *cit.*, 845 urm.; Pand. fr., *eod.* v°, 1768 urm., 1791 urm.; Répert. Dalloz, *Supplém.*, *eod.* v°. 296; T. Huc. IV, 248; Demolombe, X, 720; Laurent, VII, 81; Planiol, I, 2855. — Rămâne însă bine înţăles că uzufructul va puteà fi desfiinţat şi atunci când culpa sau negligenţa s'ar datorì chiriaşului, arendaşului, mandatarului său, etc., dacă uzufructuarul a neglijat de a împedicà aceste abuzuri. Baudry et Chauveau, 753; Pand. fr., v° *cit.*, 1792 urm.; Demolombe, *loco cit.*; Cas. fr., Sirey, 72. 1. 317; D. P. 73. 1. 258. — In orice caz, judecătorii fondului apreciază în mod suveran gravitatea culpei. T. Huc, *loco cit.*

(1) Pand. fr., v° *cit.*, 1759; Répert. Sirey, *eod.* v°, 840; Demolombe, X, 717; Baudry et Chauveau, 755; Planiol, I, 1702. Vezi t. II a Coment. noastre, p. 534, text şi nota 1 (ed. a 2-a). — Vezi însă C. Limoges, D. P. 1901. 2. 381. — Uzufructul convenţional este supus acestui mod de desfiinţare, fie el constituit cu titlu oneros sau cu titlu gratuit, atât în cazul când s'ar fi dat cât şi în cazul când nu s'ar fi dat cauţiune, pentrucă cauţiunea împedică reaua credinţă a uzufructuarului, după cum dispune L. 6, Dig., *De suspectis tutoribus*, 26. 10. Vezi autorii *suprà* citaţi.

Quasi-uzufruct.

(2) Quasi-uzufructul lucrurilor consumptibile nu se desfiinţează prin abuzul folosinţei, pentrucă quasi-uzufructuarul poate dispune de lucru după cum îi place, fiind obligat a restituì, la finele uzufructului, un alt lucru de aceeaş calitate, sau valoarea lui (art. 526). Proudhon, *op. cit.*, IV, 2417; Marcadé, II, 566; Demolombe, X, 743; Laurent, VII, 80; De la Bigne, I, 1090; Pacifici-Mazzoni, *op. cit.*, III, partea II, 218, p. 114. Vezi *suprà* p. 431 şi 482.

(3) Vezi Répert. Sirey, v° *cit.*, 863; Cas. fr., Sirey, 85. 1. 109.

țarea uzufructului, considerându-se ca un abuz, pentrucă uzufructuarul trebue să păstreze substanța lucrului spre a o restituì proprietarului (art. 517) (1).

Stângerea uzufructului unei creanțe.

S'a decis, în privința uzufructului unei creanțe, că uzufructuarul poate fi decăzut din dreptul său de câteori el a compromis drepturile proprietarului, primind capitalul creanței grevate de uzufruct, fără a justificà întrebuințarea banilor primiți de dânsul, și aceasta cu toate că n'ar fi fost culpabil de dol sau intenție frauduloasă (2).

Desființarea de clădiri.

Uzufructuarul ar puteà, de asemenea, fi decăzut din dreptul său atunci când el ar desființà niște clădiri cari ar aveà o utilitatea oarecare, sau le-ar lăsà să cadă în ruină prin lipsă de întreținere (3).

Insolvabilitatea uzufructuarului.

Decăderea uzufructuarului n'ar puteà însă fi pronunțată pnetru simplul fapt că el ar fi devenit insolvabil (4), sau pentru niște simple fapte de negligență comise în cultivarea unei părți de pământ, etc. (Pand. fr., v° *cit.*, 1778, 1779).

Critica legei.

Perderea uzufructului prin abuzul folosinței, care se întemeiază pe o interpretare greșită a unui text din Institutele lui Justinian (5), nu-și are rațiune de a fi, deși ea a fost reprodusă atât în codul italian (art. 516) cât și în acel

---

(1) Proudhon, *op. cit.*, IV, 4222; Demolombe, X, 719; Laurent. t. VI, 479 și t. VII, 82; Aubry et Rau, II, § 234, p. 727, nota 30; Pand. fr., v° *cit.*, 1789. Vezi și *suprà* p. 481, 482.

(2) Trib. Pontarlier. *Pand. Périod,* 1905. 2. 340. Cpr. Cas. fr. D. P. 45. 1. 104; Sirey, 45. 1. 129; Laurent, VII, 80; Demolombe, X, 744.

(3) Proudhon, *op. cit.*, IV, 2420, p. 523; Pand. fr., v° *cit.*, 1784; Duranton, IV, 696.

(4) Trib. Arras, Pand. fr., v° *cit.*, 1781.

Dr. roman.

(5) Vezi Instit., 2, 4, *De usufructu*, § 3, unde se zice: *„Finitur ususfructus et non utendo per modum et tempus"*, ceeace înseamnează că uzufructul se stânge prin neuz în timpul cerut pentru prescripție, iar nu că ar existà două moduri deosebite de stângere a uzufructului, unul: neuzul *per modum*, adecă abuzul, și altul neuzul *per tempus*, adecă neuzul în timpul cerut pentru a prescrie, după cum acest text s'a interpretat greșit de unii jurisconsulți. (Vezi, de exemplu, Proudhon, *op. cit.*, IV, 2416). Abuzul folosinței ca mod de stângere al uzufructului nu poate să rezulte nici din legea 9, § 5, Dig., *De damno infecto*, 39, 2, căci, după această lege, proprietarul nu poate să facă a încetà însuș dreptul de uzufruct, ci numai

olandez (art. 862) (¹). Reaua administrație a uzufructuarului nu trebue, în adevăr, să devie, după cum a spus-o Portalis în Consiliul de stat, un mijloc de câștig pentru nudul proprietar. Cu toate acestea unii autorii (²) să încearcă a justifică desființarea uzufructului în specie, prin efectul condiției rezolutorii, zicând că uzufructuarul care abuzează de folosința sa nu-și îndeplinește obligațiile sale, și că, prin urmare, este loc de a se aplică în specie principiul condiției rezolutorii tacite (art. 1020). Argumentarea este însă lipsită de temeiu, pentrucă condiția rezolutorie nu este subînțăleasă decât în convențiile sinalagmatice, și știut este că, în materie de drepturi reale, nu există nici debitor, nici creditor. (Laurent, VII, 79).

Legiuitorul trebuià, în adevăr, să ia măsuri pentru a împedică abuzurile uzufructuarului, de exemplu: să autorize pe tribunale a încredință administrația uzufructului, proprietarului, sau chiar unei a treia persoane, după cum dispune anume art. 863 din codul olandez; sau să oblige pe uzufructuar a da cauțiune în caz când ar fi fost scutit de această sarcină (v. p. 500), după cum dispune anume art. 516 din codul italian; sau in fine, să încuviințeze luarea tuturor măsurilor asigurătoare ce justiția ar fi găsit de cuviință, iar nu să deposedeze pe uzufructuar. In acest sens este redactat art. 651 din Ante-proectul de revizuire a lui Laurent.

Oricât de juste și de întemeiate ar fi însă aceste observații, sistemul legei este altul, și tribunalele, suverane în

---

să retragă *exercițiul acestui drept* uzufructuarului care n'ar face reparațiile de întreținere: „*Celsus ait, cum quoque fructuarium qui non reficit, a domino uti frui prohibendum*". Abuzul folosinței, neexistând deci la Romani ca mijloc de stângere a uzufructului, nu se poate întemeià pe niciun text, și ca atare, el nu este decât rezultatul unei rele tălmăciri a textului sus citat din Institute. Cpr. Baudry et Chauveau. 760; Ducaurroy, II, 228; Demolombe, X, 716; Laurent, VII, 79; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1758. — Acest mod de desființare a uzufructului era însă admis în vechiul drept francez, de unele cutume. Vezi Pothier, *Tr. du douaire*, VI, 262.

Dr. străin. (¹) Codul portughez (art. 2241), acel spaniol (art. 513), codul cantonului Zurich din 1887, și acel german, etc., nu vorbesc, din contra, de acest mod de stângere a uzufructului.

(²) Proudhon, *op. cit.*, IV, 2442, p. 540 urm.; Demolombe, X, 716 *in fine;* Verdier, *Transcription*, II, 430, p. 211. — Vezi însă Mourlon, *Transcription*, II, 536, p. 186 (ed. din 1862).

aprecierea lor, sunt libere de a declarà uzufructul stâns, fără nicio despăgubire din partea proprietarului (¹). Se înțălege însă că judecătorii nu vor uzà de această măsură excepțională decât în cazuri grave și mai ales atunci când uzufructuarul ar fi culpabil de rea credință (²).

Stângerea parțială a uzufructului.

Judecătorii vor puteà chiar să admită stângerea uzufructului în mod parțial, numai încât privește lucrul de care uzufructuarul ar fi abuzat, căci orice pedeapsă trebue să fie proporționată cu culpa delicventului (³).

Uzufr. legal.

Aceeaș soluție este aplicabilă și uzufructului legal (⁴).

Luarea de măsuri asigurătoare.

Dacă culpa uzufructuarului nu este destul de gravă pentru a atrage desființarea uzufructului, judecătorii, suverani apreciatori ai faptelor, pot luà în interesul nudului proprietar toate măsurile asigurătoare pe cari ei le-ar socotì de cuviință, putând, de exemplu, să oblige pe uzufructuar a da cauțiunea de care fusese scutit din capul locului (⁵): să pue sub sechestru judiciar averea supusă uzufructului (art. 1632 urm.) (⁶); să aplice art. 542, 543 prin analogie; să dea exercițiul uzufructului creditorilor intervenienți, etc.

(¹) Aceasta fiind, după cum am văzut *suprà* p. 561, nota 2, o pedeapsă care se aplică uzufructuarului de rea credință sau culpabil de o negligență gravă, de aici rezultă că nu se poate declarà decăzut din drepturile sale un uzufructuar minor sau interzis pentru culpa tutorului său, tribunalele putând numai, în asemenea cazuri, să ia măsurile necesare pentru asigurarea drepturilor nudului proprietar. Cpr. Ricci, *op. cit.*, II, 249, p. 310; T. Huc, IV, 248, p. 307.

(²) Marcadé, II, 556; Ducaurroy, II, 229; Demolombe, X, 718.

(³) Laurent, VII, 84; De la Bigne, I, 1089, p. 968; Demolombe, X, 723; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1826 urm.; Baudry et Chauveau, 759; Aubry et Rau, II, § 234, p. 728; C. Pau, Sirey, 93. 2. 119; D. P. 93. 2. 430; *Pand. Périod.* 94. 2. 77. — Vezi însă Proudhon, *op. cit.*, IV, 2460, p. 557; Ricci, *op. cit.*, II, 248. — La caz de desființarea uzufructului, judecătorii ar puteà chiar să condamne pe uzufructuar la daune către nudul proprietar (art. 998). Pothier, *Tr. du douaire*, VI, 262; Demolombe, X, 724; Proudhon, IV, 2429; Planiol, I, 2855; Baudry et Chauveau, 753; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1811. — Vezi însă T. Huc, IV, p. 307.

(⁴) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 728, nota 36.

(⁵) Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1821; Répert. Sirey, *cod.* v⁰, 533 și 861; T. Huc, IV, 216 și 248; Demolombe, X, 722. Vezi și *suprà* p. 500.

(⁶) Répert. Sirey, v⁰ *cit.*, 861; Demolombe, *loco suprà cit.*; De la Bigne, I, 1089, p. 868; Aubry et Rau, II, § 234, p. 728.

(Laurent, VII, 85). Este adevărat că legiuitorul nu vorbește de toate aceste măsuri, însă fiindcă judecătorii pot să pronunțe stângerea uzufructului, *a fortiori* ei pot să ia măsurile neapărate pentru ocrotirea drepturilor nudului proprietar, pentrucă cine poate mai mult poate și mai puțin (1).

Perceperea fructelor de către proprietar.

In fine, judecătorii pot să dispue ca fructele să se perceapă de proprietar, sub îndatorire de a plăti pe fiecare an, uzufructuarului sau reprezentanților săi, o sumă de bani aproximativă cu valoarea fructelor percepute, până în ziua când uzufructul va trebui să înceteze din altă cauză. In acest din urmă caz, uzufructul este stâns și transformat într'o rentă vremelnică (art. 1639 urm.) (2).

Intervenția creditorilor.

Stângerea uzufructului pentru abuzul folosinței, micșorând patrimoniul uzufructuarului, este de natură a dăunà drepturile creditorilor lui; de aceea atât art. 558 § 1 partea finală cât și dreptul comun permit acestor din urmă de a interveni în instanță spre a discutà cererea proprietarului, a se opune la ea și a propune, la nevoe, repararea degradărilor comise, precum și darea de garanție pentru viitor (3). Judecătorii sunt însă liberi de a nu ține nicio socoteală de aceste intervenții și de a desființà uzufructul dacă, în aprecierea lor suverană, ei ar crede că aceasta este măsura cea mai nemerită (4). Tribunalele sunt în drept a desființà uzufructul, chiar dacă creditorii intervenienți ar fi anteriori faptelor abuzive imputate uzufructuarului (5).

---

(1) Mourlon, I, 1633; Demante, II, 465; Marcadé, II, 555; Planiol, I, 2855; Pacifici-Mazzoni, III, partea II, 218, p. 115.

(2) Marcadé, II, 555; Mourlon, I, 1633; Demolombe, X, 722; Répert. Sirey, v⁰ *cit.*, 1862; Cas. fr. D. P. 45. 1. 113.

(3) Dreptul de a oferì repararea degradărilor comise și darea de garanție pentru viitor aparține nu numai creditorilor, ci și însuș uzufructuarului. Mourlon, I, 1634; Demolombe, X, 726; Baudry et Chauveau, 757; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1816; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 865.

(4) Baudry et Chauveau, 757; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1814; De la Bigne, I, 1089; Aubry et Rau, II, § 234, p. 728, text și nota 37; Demolombe, X, 726; Laurent, VII, 85. — Vezi însă Duranton, IV, 697; Marcadé, II, 556.

(5) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 729; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1815; Pacifici-Mazzoni, *op. cit.*, III, partea II, 218, p. 116; Demolombe, Laurent, *loco cit.* — Vezi însă Proudhon, *op. cit.*, IV, 2432 urm., p. 535 urm.

Soarta ipotecilor constituite de uzufructuar. În caz de desființarea uzufructului. Controversă.

Se naște însă întrebarea: care este soarta ipotecilor constituite de uzufructuar asupra uzufructului său (art. 1750, 2°), atunci când judecătorii vor pronunță desființarea uzufructului pentru abuzul folosinței? Chestiunea este foarte controversată. După unii, ipotecile constituite de uzufructuar în timpul folosinței sale vor rămânea în picioare, pentrucă decăderea uzufructuarului fiind o pedeapsă, nu există decât din momentul pronunțărei hotărîrei care a admis-o, această hotărîre neputând, în lipsa unui text expres de lege, să aibă efect retroactiv (1).

După alții însă, decăderea admisă de justiție ar fi *absolută* și opozabilă tuturor creditorilor intervenienți chiar și acelor ipotecari. In acest sens se trage argument din cuvintele *extinction absolue*, cari figurează în textul francez (2), și din lucrările pregătitoare, cari sunt însă departe de a fi concludente în cauză (3).

Această soluție lasă însă a se presupune că creditorii ipotecari au intervenit ei înșiși sau au fost puși în cauză de către nudul proprietar, căci altfel hotărîrea n'ar puteà să le fie opozabilă (4).

7° *Renunțarea din partea uzufructuarului (art. 561, 562).*

Uzufructul, ca și quasi-uzufructul (Marcadé, II. 566, *in fine*), se stânge, în fine, prin renunțarea la uzufruct sau quasi-uzufruct, consimțită de bună voe de către uzufructuar, după cum aceasta rezultă în mod implicit din art. 561. Legiuitorul nu s'a exprimat formal în această privință, după cum se exprimă unele legislaţii străine(¹), pentrucă este de principiu că toţi acei capabili de a contractà pot renunţà la drepturile lor; de unde rezultă că renunţarea uzufructuarului nu va aduce stângerea uzufructului decât atunci când uzufructuarul va aveà capacitatea de a dispune de drepturile sale(²).

---

(1) De la Bigne. I, 1089 *in fine;* Laurent, VII, 86; T. Huc, IV, 248; Proudhon, *op. cit.*, IV, 2476. 2492.

(2) In textul nostru cuvântul *absolut* este eliminat.

(3) Vezi în acest din urmă sens, Ducaurroy, II. 228; Demolombe, X, 750; Baudry et Chauveau, 758; Baudry et Loynes, *Privil. et hypothèques*, II. 926; Répert. Sirey, v° *Usufruit*, 866; Verdier, *Transcription*, II, 430, p. 211; Pacifici-Mazzoni, *op. cit.*, III, partea II, p. 116, nota 1.

(4) Cpr. Baudry et Loynes, *op.* și *loco suprà cit.*, p. 35, 36; Guillouard, *Privil. et hypothèques*, II, 670. Vezi asupra acestei controverse, Mourlon, I, 1634 *in fine*, nota 1; Pand. fr., *Privil. et hypothèques*, 4587.

Act unilateral.

Renunţarea consistă în faptul unilateral din partea uzufructuarului de a se lepădà de dreptul său, spre a se descărcà de un uzufruct care i-ar aduce mai multe sarcini de cât foloase; de unde rezultă că asemenea renunţare va produce încetarea uzufructului, fără concursul nudului proprietar, şi chiar în contra voinţei lui, numai prin voinţa uzufructuarului(³), pentrucă drepturile reale exercitându-se direct asupra lucrului, nu presupun existenţa unui creditor şi a unui debitor, după cum se întâmplă la drepturile de creanţă în cari obligaţiile se formează prin consimţământul părţilor(⁴).

Irevocabilitatea renunţărei.

Din momentul, deci, ce o renunţare a fost făcută în mod valid de către un uzufructuar capabil, această renunţare este irevocabilă, independent dacă a fost sau nu ac-

---

Dr. străin.

(¹) Vezi, de exemplu, art. 2241 din codul portughez, art. 513 din codul spaniol, art. 854 din codul olandez, etc.

Minor, interzis, femee măritată, etc.

(²) Laurent, VII, 72; Répert. Sirey, v⁰ *Usufruit*, 867; Demolombe, X, 727; Duranton, IV, 698; Proudhon, *op. cit.*, IV, 2165, p. 316, 317. — Din cele mai sus expuse rezultă că un minor sau un interzis n'ar puteà renunţà la uzufructul său. De asemenea, o femee măritată va aveà nevoe, pentru a puteà renunţà în mod valid la uzufruct, de autorizarea bărbatului sau a justiţiei. Cpr. Répert. Sirey, *loco cit.*; Proudhon, *loco cit.* — Încât priveşte renunţarea făcută de un tutor în numele minorului, vezi Proudhon, *loco cit.*

(³) Renunţarea din partea uzufructuarului foloseşte deci imediat nudului proprietar, pentrucă uzufructul impunând, ca orice servitute, o sarcină lucrului, remiterea acestei sarcini trebue numai decât să folosească lucrului şerbitor, pe când renunţarea la alte bunuri nu va folosì nimănui, dacă nu se arată persoana care urmează a se folosì de această renunţare. Marcadé, II, 559, nota 1.

(⁴) Laurent, VII, 72; Demolombe, X, 729, 733. — Consimţământul proprietarului n'ar fi necesar decât atunci când uzufructuarul i-ar cesionà dreptul său (art. 534). Laurent, *loco cit.*; Demolombe, X, 732; Baudry et Chauveau, 761; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1831; Aubry et Rau, II, § 234, p. 729.

ceptată de nudul proprietar (1): și din acest moment uzufructuarul nu mai este supus sarcinilor uzufructului (2).

Soarta ipotecilor constituite de uzufructuar înainte de renunțare. Controversă.

Se naște însă întrebarea: renunțarea la uzufruct aduce ea desființarea ipotecilor constituite de uzufructuar în timpul folosinței sale? Deși chestiunea este controversată, negativa este, după părerea noastră, singură juridică, pentrucă prin constituirea ipotecei, uzufructuarul a renunțat către terții de a mai dispune de dreptul său de uzufruct. A desființa ipotecile anterioare ar însemnà, în adevăr, a dispune de dreptul altuia (3).

Cazul când uzufructuarul a înstrăinat dreptul său.

Se poate întâmplà ca nudul proprietar să fi înstrăinat dreptul său, ceeace știm că el poate să facă (vezi *suprà* p. 475 urm.). Art. 561, prevăzând această ipoteză, dispune că înstrăinarea nu aduce nicio jignire drepturilor uzufructuarului (4), pentrucă proprietarul neavând decât nuda proprietate, nu poate s'o înstrăineze decât pe ea. *Nemo plus juris ad alium transferre potest quam ipse habet* (5).

Cazul când uzufructuarul a consimțit la înstrăinarea făcută de nudul proprietar.

Așa dar, cu toate că nuda proprietate ar fi fost înstrăinată, uzufructuarul se va folosì înainte de drepturile sale, dacă n'a renunțat la uzufruct *in mod expres*, prin actul de înstrăinare al nudului proprietar. Simplul consimțimânt din partea uzufructuarului la înstrăinarea făcută de către nudul proprietar nu mai este deci astăzi suficient, după cum erà

---

(1) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 730. 731, text și nota 45; Baudry et Chauveau, 761; Laurent, VII, 73; Demolombe, X, 733 *bis*; De la Bigne, I, 1091, p. 969; T. Huc, IV, 246; Pand. fr., v° *cit.*, 1833 urm.; Cas. fr., D. P, 77. 1. 496; Sirey, 78. 1. 126.— Vezi însă Proudhon, *op. cit.*, IV, 2211 urm., p. 353 urm.

(2) Laurent, VII, 77. — Cât pentru chestiunea de a se ștì dacă renunțarea la uzufruct își produce efectele sale pentru trecut, *in præteritum*, ea este controversată. Vezi *suprà* p. 515, 516. Incât privește uzufructul legal, vezi t. II a Coment. noastre, p. 524, nota 1 (ed. a 2-a).

(3) Vezi în acest sens, Mourlon, I, 1634 *in fine*, nota 1, *ab initio*; Pand. fr., v° *Privil. et hypothèques*, 4586 și v° *Usufruit*, 1873; Demolombe, X, 747; Troplong, *Idem*, II, 891; Guillouard, *Idem*, II, 669; Baudry et Loynes, *Idem*, II, 925. —Vezi însă Laurent, XXX, 212; Martou, *Privil. et hypothèques*, II, 734.

(4) Cpr. L. 19, Dig., *Quibus modis usus fructus amittitur*, 7. 4 și L. 2, Cod, *De usufructu*, 3. 33.

(5) L. 54. Dig., *De diversis regulis juris antiqui*, 50. 17 și art. 580 din codul Calimach (442 C. austriac), care traduce această celebră maximă. Vezi și *suprà* p. 468, text și nota 3.

la Romani (1), pentru a face a se presupune o renunţare din partea lui, căci această renunţare trebue să fie *formală* în asemenea caz (2); de unde rezultă că în toate celelalte cazuri renunţarea poate fi şi tacită, destul este ca voinţa uzufructuarului să fi fost manifestată în mod clar şi neîndoelnic (3), pentrucă este de principiu că renunţările nu se presupun. „*Nemo ita resupinus est ut res suas jactet*“ (4).

Renunţarea cu titlu gratuit.

Renunţarea unilaterală, fără concursul proprietarului, nu este deci supusă la nicio formalitate; pe când, din contra, renunţarea la dreptul de uzufruct care s'ar face cu titlu gratuit, prin concursul voinţei ambelor părţi, va trebuì neapărat să întrunească formele prescrise pentru donaţiuni (art. 813 urm.) (5).

Renunţarea la uzufruct prin testament. Inadmisibilitate.

Este însă de observat că uzufructuarul nu va puteà să renunţe la uzufructul său prin testament, după cum ar puteà să renunţe la alte bunuri ale sale, pentrucă testamentul nu-şi produce efectele sale decât la moarte, adecă tocmai atunci când uzufructul, care ar constituì obiectul legatului, n'ar mai aveà fiinţă (art. 557) (6).

Transcrierea renunţărei. Art. 722, 723 Pr. civ.

Renunţarea la uzufructul imobiliar nu va fi opozabilă celor de al treilea decât în urma transcrierei în registrele tribunalului situaţiei imobilului (art. 722, 723 Pr. civ.) (7);

---

(1) L. 4 § 12. Dig., *De doli mali et metus exceptione*, 44. 4.

(2) De la Bigne, I, 1091, p. 969; Baudry et Chauveau, 763; Demolombe, X, 730; Laurent, VII, 74; Pand. fr. v° *cit.*, 1855 urm. Cpr. Pacifici-Mazzoni, *op. cit.*, III, partea II, p. 117, nota 3.

(3) Laurent, VII, 74; Demolombe, X, 731; Baudry et Chauveau, 763; Aubry et Rau, II, § 234, p. 729; T. Huc, IV, 246; Thiry, I, 749, p. 775; Planiol, I, 2846; Pand. fr., v° *cit.*, 1844 urm.; Arntz, I, 1040; De la Bigne, I, *loco cit.* In privinţa uzufructului legal, vezi t. II a Coment. noastre, p. 532 (ed. a 2-a).

(4) L. 25, Pr., *in medio*. Dig., *De probationibus*. 22. 3.

(5) Demolombe, X, 732, 733; Laurent, X, 75; Demante, II, 467 *bis*; Pand. fr., v° *cit.*, 1840 urm.; Baudry et Chauveau, 761; Aubry et Rau, II, § 234, p. 729. — Vezi însă Proudhon, *op. cit.*, IV, 2206. Cpr. C. Rouen, Sirey, 63. 2. 29. Vezi şi *suprà*, p. 568, nota 4.

(6) Marcadé, II, 559, nota 1; Pacifici-Mazzoni, *op. cit.*, III, partea II, 202, p. 64. Vezi şi *suprà* p. 473.

(7) Cpr. Pand. fr., v° *cit.*, 1843; Troplong, *Transcription*, 94; Flandin, *Transcription*, I. 447 urm., p. 319 urm. (ed. din 1861); Aubry et Rau, II, § 234, p. 731; Baudry et Chauveau, 765.

de unde rezultă că renunțarea tacită n'ar fi opozabilă celor de al treilea, cari ar fi dobândit dela uzufructuar un drept real asupra imobilului supus uzufructului.

Acțiunea pauliană. Art. 562 și 975. Controversă.

Dar dacă uzufructuarul este liber de a renunță la uzufructul său, creditorii lui sunt în drept să ceară, prin acțiunea pauliană, anularea renunțărei de câteori ea ar fi făcută *în dauna și frauda lor* (¹). Art. 562, ca și art. 699, nu vorbește decât de *pagubă*, însă frauda nu este decât consecința pagubei, și aceste cuvinte sunt sinonime. Art. 562 și 699 cuprind deci o aplicare a art. 975. Prin urmare, creditorii uzufructuarului, pentru a puteà anulà renunțarea făcută de debitorul lor, vor trebui deci să dovedească: 1° o daună sau o pagubă oarecare *(eventus damni)*: 2° frauda sau viclenia, adecă: cunoștința debitorului de paguba ce are să rezulte pentru creditorii săi din actul pe care îl face *(consilium fraudis)* (²).

(¹) Cpr. L. 3 § 1 și 2, precum și L. 6 § 11, Dig., *Quae in fraudem creditorum*, 42. 9.

(²) Vezi în acest sens, Marcadé, II. 560 și IV, 497; Demolombe. t. X, 735 și t. XXV, 195; Laurent, t. IX, 475 și t. XVI, 445; T. Huc, VII, 221; Planiol. II, 313 (ed. a 2-a); Larombière, *Oblig.*, I, art. 1167, No. 14; Baudry et Barde, *Oblig.*, I, 659. p. 593 (ed. a 2-a); Arntz, III. 91; Beudant. *Contrats et oblig.*, p. 306, nota 1 și No. 530. p. 312 urm. (ed. din 1906); Répert. Sirey, v° *Action paulienne*, 160 și v° *Usufruit*, 886; Proudhon, *Usufruit*, IV, 2348 urm., p. 452 urm.; Guillouard, *Act. paulienne*. p. 192 urm.; Garraud, *De la déconfiture*, p. 200; De la Bigne, I, 1091 *in fine*; Păucescu, *Oblig.*, I, 384, și alte autorități citate în t. V a Coment. noastre, p. 225. 226, nota 5. Mai vezi t. II al Coment. noastre, p. 533, nota 2 (ed. a 2-a), și t. III. partea II. explic. art 699; C. Montpellier, *Pand. Périod.* 86. 2. 342. — *Contrà:* Demante et Colmet de Santerre, t. II, 471 *bis* I; t. V, 82 *bis* IX și X și t. VIII, 332 *bis* V; Thiry, t. I. 749 *in fine* și t. II, 126 și 647; Duranton, X, 578; Vigié, I, 1199 (ed. 1-a); Aubry et Rau, t. II, § 234, p. 731 (ed. a 5-a); t. IV, § 313, p. 135 (ed. a 4-a) și t. VIII, § 775, p. 449, 450 (ed. a 4-a); Baudry et Tissier, *Prescription*. 117; Rataud, *Revue pratique*. t. I, (anul 1856), p. 481 urm.; Bédarride, *Tr. du dol et de la fraude*, III, 1562. Cpr. art. 1035 din codul portughez. „De câteori actul sau contractul este cu titlu gratuit *(se o acto ou contracto for gratuito)*, zice acest text, el poate să fie anulat, chiar dacă părțile n'ar fi fost de rea credință *(ainda*

Renunţarea cu titlu oneros. Complicitatea terţiilor.

Dacă renunţarea uzufructuarului a fost făcută cu titlu oneros (vânzare, schimb, etc.), creditorii vor trebuì încă să mai dovedească, conform principiilor generale în materie de acţiune pauliană, complicitatea celor de al treilea la frauda comisă de dânsul (¹).

Presumpţie de fraudă. Inadmisibilitate.

Unii autori cred că, în privinţa renunţărilor cu titlu gratuit, frauda este în totdeauna presupusă, rămânând ca autorul renunţărei sau acei în folosul cărora renunţarea a fost făcută să dovedească lipsa fraudei şi buna lor credinţă (²). Această părere este însă inadmisibilă, pentrucă asemenea prezumpţie nu numai că nu rezultă de nicăiri, ci din contra, buna credinţă este presupusă până la dovada contrară (art. 1899 § 2). Tot ce se poate zice este numai că frauda va puteà mai lesne fi dovedită când se va atacà un act cu titlu gratuit, precum este, în specie, renunţarea la uzufruct. Legiuitorul n'a admis, în adevăr, o prezumpţie de fraudă decât în privinţa unor acte făcute de falit, în urma încetărei plăţilor sale (art. 726 C. com.). Afară de cauzele excepţionale statornicite de acest text, creditorii vor trebui deci în totdeauna să dovedească frauda debitorului lor, această probă putându-se face prin orice dovezi, chiar prin martori şi prezumpţii (art. 1198, 1203), independent de orice început de probă scrisă (³).

II. **Modurile de stângere a uzufructului cari rezultă din dreptul comun.**

Afară de cazurile de încetare a uzufructului de care am vorbit mai sus, el se mai stânge încă, conform dreptului comun: 1⁰ prin rezolvirea, revocarea sau anularea dreptului constituitorului; 2⁰ prin rezolvirea, revocarea sau anularea

---

que os estipulantes nao procedessem de má fé). Vezi asupra acestei controverse, Mourlon, II, 1179 şi III, 1795 urm.; Pand. fr., v⁰ *Action paulienne*, 69 urm., etc.

(¹) Vezi t. V al Coment. noastre, p. 226 urm.; Pand. fr., v⁰ *Act. paulienne*, 83 urm.; Baudry et Barde, *op. cit.*, I, 660.

(²) Marcadé, II, 560; Campas, *Révocation des actes faits par le débiteur en fraude des droits des créanciers*. No. 33 şi 52.

(³) Cpr. Mourlon, II, 1175; Proudhon, *op. cit.*, IV, 2354, p. 457. Vezi t. V a Coment. noastre, p. 235 urm. şi autorităţile citate acolo, p. 237, nota 1.

titlului constitutiv al uzufructului; 3⁰ prin prescripţia achizitivă sau uzucapie: 4⁰ şi in fine, prin reîntoarcerea uzufructului la dăruitor, în momentul morţei donatarului, atunci când această reîntoarcere a fost stipulată prin convenţia părţilor (art. 825); de unde rezultă că, în asemenea caz, dăruitorul la care uzufructul se reîntoarce nu mai plăteşte nicio taxă de mutaţiune (art. 45, 2⁰ L. timbrului), nemai fiind vorba în specie de vânzare, ci de stângerea uzufructului(¹).

1⁰ *Rezolvirea, revocarea sau anularea dreptului constituitorului uzufructului.*

Ca orice înstrăinare, uzufructul se stânge prin rezolvirea, revocarea sau anularea *cu efect retroactiv* a dreptului de proprietate a aceluia care l-a constituit, adecă: când dreptul de proprietate al constituitorului este desfiinţat pentru trecut ca şi pentru viitor, şi se consideră ca n'a existat niciodată.

In asemenea cazuri, uzufructul fiind constituit *a non domino*, se va aplică regula cunoscută: *resoluto jure dantis, solvitur jus accipientis.* (Analogie din art. 1770)(²).

Astfel, dacă presupunem că cineva a cumpărat un imobil şi constituind un uzufruct asupra acestui imobil, vânzarea a fost mai târziu desfiinţată din cauza neplăţei preţului (art. 1365), pentru viciuri de consimţământ, sau prin exercitarea pactului de rescumpărare din partea vânzătorului (art. 1371 urm.), etc. uzufructul se consideră ca neavenit, pentrucă cumpărătorul este presupus că n'a fost niciodată proprietar(³).

(¹) Cas. rom. Bult. 1893, p. 559.

(²) Cpr. Pothier, *Tr. du douaire*, VI. 253; Laurent, VII, 87; Demolombe, X, 736 urm.; Proudhon, *op. cit.*, IV, 1933 urm.; Baudry et Chauveau, 767; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1874 urm.; De la Bigne, I. 1093.

Raport la moştenire. Art. 769.

(³) Uzufructul se mai poate încă stânge prin efectul unui raport la moştenire, pentrucă, după art. 769, de câteori raportul se face în natură, bunurile reintră în masa succesiunei libere de sarcinile reale, precum: uzufruct, servitute, etc. create de donatar. Cpr. Proudhon, *op. cit.*, IV, 1941. Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1877. — Este însă de observat că, în asemenea caz, art. 765 din codul nostru respectă nu numai înstrăinările, ci şi *ipotecile* constituite de donatar. Cpr. C. Galaţi, *Dreptul* din 1904, No. 68.

Cazul când uzufructul a fost constituit prin donaţiune.

De asemenea, uzufructul constituit printr'o donaţiune va fi desfiinţat dacă donaţiunea a fost revocată pentru neexecutare de sarcini (art. 830) sau survenire de copii (art. 836). El va subzistà însă dacă donaţiunea a fost revocată pentru cauză de ingratitudine, pentrucă revocarea nu are, în asemenea caz, efect retroactiv (art. 834).

Cazul când uzufructul a fost constituit de unul din trimişii în posesiunea averei absentului.

Uzufructul va fi, de asemenea, menţinut de câteori el a fost constituit de unul din acei trimeşi în posesiunea averei unui absent, în ipoteza art. 117, căci, după acest text, absentul care se iveşte îşi reià averea sa în starea în care se găseşte în momentul întoarcerei sale(¹).

2º *Rezolvirea, revocarea sau anularea titlului constitutiv al uzufructului.*

Se poate întâmplà ca însuş titlul constitutiv al uzufructului să fie desfiinţat, revocat sau anulat(²).

Cond. rezolutorie.

Dacă uzufructul a fost constituit sub o condiţie rezolutorie (art. 1019 urm.), el va fi desfiinţat de câteori condiţia se va îndeplini, şi în asemenea caz, uzufructul va fi presupus că n'a existat niciodată, pentrucă îndeplinirea condiţiei are efect retroactiv (art. 1015) (³). Astfel, dacă presupunem că ţi-am constituit uzufructul moşiei mele sub condiţie ca acest uzufruct să înceteze la reîntoarcerea fiului meu, care este dispărut, uzufructul se va stânge prin reîntoarcerea absentului.

Uzufr. constituit prin donaţiune.

Uzufructul constituit printr'o donaţiune între vii este supus cauzelor de revocare stabilite pentru donaţiuni de art. 829 urm.

Viciuri de formă sau de fond.

In fine, uzufructul se va stânge de câteori titlul lui constitutiv va fi anulat pentru un viciu de formă sau de fond (⁴).

(¹) Cpr. Pand. fr., vº *cit.*, 1879, şi autorităţile citate acolo.

(²) Nu trebue să confundăm cazurile când titlul constitutiv al uzufructului este rezolvit, revocat sau anulat cu cazurile de rezolvire revocare sau anulare a titlului constituitorului uzufructului, căci între aceste două cazuri există mai multe deosebiri practice. Cpr. Laurent, VII, 88; Baudry et Chauveau, 767; Pand. fr., vº *cit.*, 1883 urm.

Quasi-uzufruct.

(³) Nu numai uzufructul, ci şi quasi-uzufructul se va stânge prin îndeplinirea condiţiei rezolutorii. Marcadé, II, 566 *in fine*.

(⁴) Cpr. Laurent, VII, 88; Demolombe, X, 738; De la Bigne, I, 1093.

Deosebire între stângerea uzufructului prin îndeplinirea condiţiei şi îndeplinirea termenului.

Stângerea uzufructului prin îndeplinirea condiţiei rezolutorii se apropie de stângerea prin îndeplinirea termenului, condiţia nefiind decât un termen incert. Intre aceste două moduri de stângere ale uzufructului există însă următoarea deosebire: când uzufructul a fost stabilit cu un termen fix, îndeplinirea termenului aduce de drept stângerea uzufructului; pe când, din contra, de câteori uzufructul a fost supus unei condiţii rezolutorii, el nu se stânge de drept prin îndeplinirea condiţiei decât în cazurile când există, în această privinţă, o dispoziţie specială a legei: în celelalte cazuri, stângerea uzufructului trebue să se pronunţe de justiţie (¹).

Dacă presupunem că ţi-am constituit uzufructul moşiei mele pe tot timpul cât fiul meu va fi nebun, sau până când el va redobândi uzul raţiunei sale, uzufructul se va stânge prin redobândirea facultăţilor sale intelectuale, şi chiar prin moartea sa întâmplată înaintea însănătoşirei sale, căci condiţia se socoteşte îndeplinită când este sigur că evenimentul nu se va mai întâmplà (art. 1013) (²). Uzufructul n'ar renaşte însă dacă, în urma redobândirei uzului raţiunei, copilul ar fi devenit din nou nebun (³).

3° *Prescripţia achizitivă sau uzucapiunea.*

Prescripţia achizitivă sau uzucapiunea nu trebue confundată cu neuzul sau neîntrebuinţarea de care am vorbit *suprà* p. 552 urm., căci stângerea prin neuz are loc atunci când uzufructuarul a neglijat de a-şi exercità dreptul său timp de treizeci de ani, chiar dacă nimeni n'a posedat în locul lui, în acest timp, lucrul supus uzufructului (vezi *suprà* p. 554); pe când stângerea uzufructului prin prescripţia achizitivă are loc numai atunci când un terţiu a posedat lucrul supus uzufructului în tot timpul prescris de lege (⁴), fie ca

---

(¹) Proudhon, *op. cit.*, IV, 2057, p. 242; Pand. fr., v° *cit.*, 1886.

(²) Toullier D., II, partea I. 454, p. 192. — *Contrà:* L. 32 § 6, Dig., *De usu et usufructu, et reditu et habitatione*, 33. 2. Unii admit soluţia dreptului roman şi în dreptul actual. Cpr. Proudhon, *op. cit.*, IV, 2659, p. 214; Pand. fr., v° *cit.*, 2887.

(³) Cpr. Toullier D., *loco cit.;* Proudhon, *op. cit.*, IV, 2060; Pand. fr., v° *cit.*, 1888.

(⁴) Timpul prescris de lege este treizeci de ani când nu există titlu uzufructuar, fie ca deplin proprietar (¹). Dacă el a posedat ca uzufructuar, dreptul de uzufruct dobândit prin prescripție (²) stânge și înlocuește uzufructul care există mai înainte. Dacă el a posedat ca proprietar, el a dobândit deplina proprietate, adecă: proprietatea liberă de uzufructul ce o grevà.

Aplic. dreptului comun.

Prescripția necesară pentru ca uzufructuarul căruia ea este opusă să fie lipsit de dreptul său, trebue să întrunească toate condițiile cerute de dreptul comun, în privința bunei credințe, în privința timpului necesar și a lipsei de suspendare sau întrerupere, etc.

Termenul cerut pentru a prescrie va curge dela ultimul act de percepere al uzufructuarului (³).

Art. 1909.

Incât privește uzufructul constituit asupra unor mobile corporale, uzufructul se va stânge, conform art. 1909 prin prescripția instantanee (⁴), ceeace însemnează că uzufructuarul acestor lucruri va perde dreptul său îndată ce proprietatea mobilelor supuse uzufructului vor trece în posesiunea unui terțiu de bună credință (⁵). Dacă însă lucrul supus uzufructului a fost perdut sau furat, dreptul uzufructuarului nu se va stânge decât prin trei ani, el putând în acest timp să-l revendice (art. 1909).

Mobile incorporale.

Rămâne însă bine înțăles că art. 1909 nu va fi aplicabil uzufructului mobilelor incorporale, pentrucă acest text nu se aplică decât mobilelor corporale și numai acelor incorporale constatate prin titluri la purtător (⁶).

(art. 1890), și 10 sau 20 de ani când există titlu just *(justa causa)* și bună credință (art. 1895 urm.).

(¹) Cpr. Planiol, I, 2851; De la Bigne, I, 1094; Marcadé, II, 563 *in fine*; Baudry et Chauveau, 768; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1889, și autorii citați acolo.

(²) Știm, în adevăr, cu toată controversa ce s'a ridicat asupra acestui punct, că uzufructul poate fi stabilit și prin prescripție. Vezi *suprà* p. 410, 411.

(³) Proudhon, *op. cit.*, IV. 2121, p. 268; Boileux, II, p. 774.

(⁴) Incât privește dobândirea uzufructului mobilelor corporale prin prescripția instantanee, vezi *suprà* p. 411.

(⁵) Cpr. Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1899; Laurent, VII, 61; Boileux, II, p. 774.

(⁶) Vezi Guillouard, *Prescription*, II, 824; T. Huc, XIV, 506; Laurent, XXXII; 562 urm.; Marcadé, II, 563 *in fine* și *Prescription*, asupra art. 2279, p. 253; Baudry et Tissier, *Prescription*, 840; Aubry et Rau, II, § 183, p. 152, text și

Quasi-uzufruct.

Încât priveşte quasi-uzufructul, el nu se stânge prin uzucapiune, pentrucă deşi un terţiu ar puteà să prescrie lucrurile supuse quasi-uzufructului, dacă aceste lucruri ar veni în posesiunea lui înainte de a fi consumate, totuş aceasta n'ar stânge obligaţiile quasi-uzufructuarului. (Marcadé, II, 566).

Stângerea uzufructului stabilit în favoarea unei persoane morale.

Art. 559. — Uzufructul care nu e acordat particularilor, nu poate trece peste treizeci ani. (Art. 557, 560 C. civ. Art. 619 C. fr.).

Uzufructul, putând fi constituit în favoarea persoanelor morale sau juridice, de cele mai multe ori ar fi fost veşnic, dacă legea n'ar fi hotărît un termen oarecare, pentrucă aceste persoane fiind o ficţiune a legei ([1]), nu se săvârşesc din viaţă ca persoanele fizice. Şi în adevăr, art. 686 din codul Calimach (529 C. austriac) dispune că „personalnicul drit asupra şerbirei, care s'a câştigat de către o persoană moralicească rămâne nestrămutat *în câtă vreme se află persoana aceea*".

C. Calimach. Art. 686.

Dr. roman.

La Romani, jurisconsulţii nu erau de acord asupra acestui punct, căci, pe când Gaius voia ca uzufructul constituit în favoarea unei municipalităţi să ţie 100 de ani, termenul cel mai lung al vieţei omului, *quia is finis vitæ longævi hominis est* ([2]), Ulpian voia, din contră, ca uzufructul să ţie numai 30 de ani ([3]).

---

nota 20 (ed. a 5-a): Planiol, I, 2489, 2490; Demolombe, XXIV, 486; Colmet de Santerre, VIII, 388 *bis* III şi 388 *bis* IV; Dalloz, *Nouv. C. civ. annoté*, IV, partea II, art. 2279, No. 207 urm., 242 urm.

([1]) Teoria clasică a ficţiunei persoanelor morale, admisă de mult de jurisprudenţa noastră (vezi t. I a Coment. noastre, p. 257, text şi nota 1, ed. a 2-a), a fost de curând consacrată printr'o decizie remarcabilă a Curţei din Iaşi, dată cu ocazia anulărei testamentului Anast. Başota. Vezi *Dreptul* din 1908, No. 29 (cu observ. noastră). Cpr. şi Judec. ocol III Iaşi, *Dreptul* din 1907, No. 84 (tot cu observ. noastră).

Teoria ficţiunei în privinţa persoanelor morale.

([2]) L. 56 *in fine*, Dig., *De usufructu*, 7. 1 şi L. 8, Dig., *De usu et usufructu*, 33. 2. Termenul de 100 ani este admis şi astăzi prin art. 300 al codului cantonului Zurich din 1887.

([3]) L. 68, Pr. *in fine*, Dig., *Ad legem Falcidiam*, 35. 2. Cpr. art. 518 C. italian, 515 C. spaniol, art. 2244 C. portughez, etc. Art. 855 § 2 din codul olandez dispune, în această privinţă,

Dr. străin.

Dreptul actual.

Această din urmă soluție a fost admisă de codul francez și de al nostru. Uzufructul nu poate, deci, să fie astăzi constituit în favoarea unei persoane morale pe un timp mai lung de 30 de ani, termenul de mijloc al vieței omului (¹).

Legiuitorul, în dorința de a scurtà pe cât se poate uzufructul, pentru ca nuda proprietate să nu devie un ce de prisos (L. 8, Dig., *De usu et usufructu*, 33. 2), a ales termenul de treizeci de ani, admis de Ulpian. De câteori se va constituì un uzufruct în favoarea unei persoane morale, se va hotărî deci și termenul uzufructului, fără ce acest termen să poată întrece 30 de ani. Uzufructul se va puteà însă stânge și înaintea expirărei acestui termen, prin desființarea sau încetarea persoanei morale (²), ceeace erà admis și la Romani (³).

Reducerea termenului.

Dacă testatorul a hotărît un termen mai lung de treizeci de ani, legatul nu va fi nul, ci termenul va fi redus la maximul hotărît de lege.

Anomalia la care poate da loc art. 559.

Trebue să observăm că limitarea la termenul de treizeci de ani a uzufructului constituit în favoarea unei persoane morale, va da loc la o anomalie atunci când această persoană va pretinde că a dobândit un uzufruct prin prescripția de 30 ani, căci în momentul stabilirei acestui drept prin prescripție, el va fi considerat ca stâns prin aplicarea art. 559 (⁴).

Deoseb. între uzufruct și legatul unei sume de bani.

Nu trebue să confundăm uzufructul cu legatul unei sume de bani sau unei cantități de producte ce o persoană ar lăsà pentru ca să se plătească, pe fie care an, unui spital

---

că uzufructul constituit în folosul unui corp moral se stânge prin disolvarea acestui corp.

(¹) Demolombe, X, 244; Laurent, VII, 53; Marcadé, II, 547; Aubry et Rau, II, § 228, p. 666, text și nota 4; Baudry et Chauveau, 732; Demante, II, 466 *bis*; Ricci, *op. cit.*, II, 235 *in fine*; Pacifici-Mazzoni, III, partea II, 214, p. 108; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1646; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 783. — Vezi însă Ducaurroy, II, 223; Duranton, IV, 663; Taulier, *op. cit.*, II, p. 337, etc., după cari părțile ar puteà derogà dela art. 559, constituind uzufructul cel mult pe 99 de ani, ceeace, la noi, este în orice caz inadmisibil.

(²) Toullier D. II, partea I, 460, p. 195; T. Huc, IV, 242; Laurent, VII, 53; Aubry et Rau, II, § 234, p. 720.

(³) Cpr. L. 21, Dig., *Quibus modis ususfructus amittitur*, 7. 4.

(⁴) T. Huc, *loco cit.*; Baudry et Chauveau, 731; Répert. Sirey, v⁰ *Usufruit*, 787; Pand. fr., *eod.* v⁰, 1650.

sau unui alt stabiliment public. căci un asemenea legat nefiind un uzufruct, poate fi constituit pentru totdeauna(¹). *Quot annis nascitur actio.*

Uzufructul constituit sub legile anterioare.

Mai mult încă, chiar uzufructul constituit sub codul Calimach, în favoarea unei persoane morale, își va avea ființă cât timp acea persoană va există, conform art. 686 din codul Calimach (529 C. austriac), pentrucă legea nouă, care hotărăște termenul de treizeci de ani (art. 559), nu poate să aibă efect retroactiv(²).

Modurile de stângere a quasi-uzufructului.

Din modurile de încetare a uzufructului despre cari am vorbit până acum, numai cinci sunt aplicabile quasi-uzufructului prevăzut de art. 526, și anume: 1° moartea quasi-uzufructuarului (art. 557); 2° expirarea termenului convenit de părți (art. 557) sau statornicit de lege (în privința uzufructului legal al părintelui și acelui constituit în favoarea unei persoane morale); 3° consolidarea (art. 557); 4° renunțarea quasi-uzufructuarului (art. 561), 5° și in fine, îndeplinirea condiției rezolutorii la care acest drept ar fi fost supus (art. 1019 urm.). Toate celelalte moduri de stângere nu-i sunt aplicabile, după cum am observat la fiecare mod de stângere în parte(³).

Consecințile încetărei uzufructului.

1° *Drepturile proprietarului.*

Proprietarul nu are niciun drept de câteori uzufructul se stânge prin desființarea lucrului datorită unui caz fortuit

---

(¹) Duvergier asupra lui Toullier, II, partea I, p. 195. nota a; Laurent. VII, 53; Baudry et Chauveau. 731; T. Huc. IV, 242; Aubry et Rau, II. § 234. p. 720, nota 5; Pand. fr., v° *cit.*, 1647; Répert. Sirey. *cod.* v°, 786. Cpr. Cas. fr. D. P. 93. 1. 414; Sirey. 94. 1. 30.

(²) Toullier D. II, partea I. 459, p. 195; Répert. Sirey, v° *cit.*, 784, 785; Cas. fr. Sirey. 38. 1. 147.

(³) Cpr. Marcadé, II, 566; Demolombe. X. 743 urm.; T. Huc, IV, 249; Pand. fr., v° *cit.*, 1900 urm.; Baudry et Chauveau. 770.

şi prin consolidare în persoana uzufructuarului. In celelalte cazuri însă, folosinţa unindu-se cu nuda proprietate (1), proprietarul are imediat exerciţiul acţiunilor posesorii (2), pentrucă el n'a încetat niciodată de a posedà. El va aveà, de asemenea, dreptul la fructele ce s'ar găsi prinse de rădăcini în momentul încetărei uzufructului, fără a datorì nicio despăgubire, precum şi la fructele civile ale lucrului, de vremece uzufructuarul nu dobândeşte aceste fructe decât în proporţie cu timpul cât ţine uzufructul său (art. 525) (3).

Restituirea lucrului supus uzufructului.

Din cele mai sus expuse rezultă că uzufructuarul sau reprezentanţii săi trebue să restitue imediat lucrul supus uzufructului, în starea în care acest lucru a fost primit (4), uzufructuarul nefiind responsabil decât de deteriorările datorite faptului sau culpei sale, iar nu de acele cari ar fi rezultatul unui caz fortuit sau unei forţe majore, proba cazului fortuit fiind, după cum am văzut *suprà* p. 532, nota 4, în sarcina lui.

Neaplic. în specie a art. 1088.

Dacă este vorba de o sumă de bani, proprietarul are dreptul la dobânzile ei din momentul încetărei uzufructului, fără nicio cerere din partea lui, art. 1088 nefiind aplicabil în specie. Incât priveşte dobânzile percepute de către uzufructuar sau de către reprezentanţii lui, aceştia le datoresc cu titlu de restituire; iar în privinţa dobânzilor nepercepute, ei le datoresc cu titlu de daune, pentrucă proprietarul a fost împedicat de a le percepe prin faptul lor (art. 998) (1).

---

(1) Intoarcerea folosinţei la nudul proprietar, afară de cazul când uzufructul s'a stâns prin abuzul folosinţei (vezi *suprà* p. 561, nota 1), are loc de drept, *ipso facto*, din momentul încetărei uzufructului, fără nicio acţiune din partea proprietarului; căci, în adevăr, proprietarul n'a încetat niciodată de a posedà lucrul, de vremece el îl posedă prin intermediarul uzufructuarului (art. 1846, 1853). Cât pentru folosinţă, ea n'a fost deslipită de proprietate decât pentru un timp determinat (art. 557). Indată ce folosinţa uzufructuarului a încetat, este just ca ea să reînceapă din partea proprietarului. Cpr. Pothier, *Tr. du douaire*, VI, 268; Laurent. VII, 92; Demolombe, X, 635; Aubry et Rau, II, § 235, p. 734; Répert. Sirey, v° *cit.*, 899 urm.; Baudry et Chauveau, 771; Proudhon, *op. cit.*, V, 2570.

(2) Laurent, VII, 93; Demolombe, *loco cit.*; Ricci, *op. cit.*, 252 *in fine*, p. 313.

(3) Aubry et Rau, *loco cit.;* Demolombe, X, 636; Laurent, VII, 94; Baudry et Chauveau, 772. „*Ex quo perdiderit fructuarius usumfructum, æstimabuntur in restitutione fructus*“. L. 19, *in medio*, Dig., *De usuris et fructibus*, 22. 1.

(4) „*Cum autem finitus fuerit ususfructus, revertitur scilicet ad proprietatem, et ex eo tempore nudæ proprietatis dominus incipit plenam in re habere potestatem*“. (Instit., *De usufructu*, 2, 4, § 4).

Restit. dobânzilor capitalului. Controversă.

Moştenitorii uzufructuarului vor trebui să restitue, din momentul încetărei uzufructului, dobânzile capitalului de cari ei s'ar fi folosit de bună credinţă, crezând că acest capital era al autorului lor, căci ei neavând niciun titlu, le lipseşte buna credinţă care dă drept la fructe (art. 485. 486) (2).

Excepţie dela principiile de mai sus.

Regula mai sus expusă, după care uzufructuarul sau moştenitorii lui trebue să restitue imediat lucrul supus uzufructului, sufere o excepţie întemeiată pe echitate, de câteori va fi vorba de un imobil în care uzufructuarul locuià cu familia lui. In adevăr, văduva şi moştenitorii uzufructuarului, neputând să părăsească imobilul chiar în ziua încetărei uzufructului, vor puteà dobândì un termen pentru a-şi găsì o altă locuinţă, sub îndatorirea, bine înţăles, de a plătì proprietarului o despăgubire pentru timpul cât el ar fi fost lipsit de folosinţa lucrului său. (Vezi *suprà* p. 532).

Cazul când uzufructuarul plăteşte valoarea lucrurilor.

Uzufructuarul care ar fi în imposibilitate de a restitui lucrurile supuse uzufructului ce n'ar fi devenit proprietatea lui (art. 526) şi care n'ar puteà dovedì că aceste lucruri au perit fără culpa lui, va trebuì să plătească valoarea lor după inventarul ce a trebuit să se facă la deschiderea uzufructului (art. 540), şi după împrejurări, chiar daune interese. (Cpr. Aubry et Rau, II, § 235, p. 735).

Restit. accesoriilor lucrului.

Obligaţia de restituire impusă uzufructuarului sau moştenitorilor săi, nu cuprinde numai lucrurile supuse din capul locului uzufructului, ci şi toate accesoriile lucrului, precum: aluviunile şi altele cari s'au unit la aceste lucruri prin întâmplările fireşti, şi chiar îmbunătăţirile emanate dela uzufructuar, rămânând-i numai dreptul de a ridicà construcţiile şi plantaţiile făcute de dânsul, de cari am vorbit *suprà* p. 534 (3).

Neaplic. art. 1088.

Uzufructuarul, care ar fi plătit în socoteala nudului proprietar sarcinile ce afectau atât nuda proprietate cât şi folosința, este în drept, la încetarea uzufructului, să ceară restituirea plăților făcute de dânsul (art. 549, 552) cu dobânda lor legală *din ziua încetărei uzufructului*, art. 1088 nefiind aplicabil în specie (¹).

---

(1) Cpr. Aubry et Rau, II, § 235, p. 734, text şi nota 2; Laurent, VII, 95; Demolombe, X 737; Baudry et Chauveau, 772.

(2) Laurent, VII, 96. — *Contrà:* Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 734, nota 2 *in fine.*

(3) Cpr. Aubry et Rau, II, § 235, p. 735 (ed. a 5-a).

Cazul când uzufructuarul a făcut reparațiile cele mari.

Când uzufructuarul a făcut el însuș reparațiile cele mari, cari cad în sarcina proprietarului (art. 545) și pe cari acest din urmă nu le-ar fi făcut, el va fi în drept, la încetarea uzufructului, să ceară dela proprietar banii cheltuiți cu facerea acestor reparații, pentrucă altfel proprietarul s'ar înavuți în detrimentul uzufructuarului (²).

Reparațiile de întreținere.

Uzufructuarul nu va aveà însă niciun drept de repetiție pentru cheltuelile făcute cu reparațiile de întreținere, pentrucă asemenea reparații sunt în sarcina lui (art. 545), nici pentru simplele îmbunătățiri aduse lucrului supus uzufructului (art. 539 § 2) (³).

Ridicarea oglinzilor și altor lucruri puse pe fond.

Uzufructuarul sau moștenitorii lui sunt însă în drept a ridicà oglinzile, tablourile și alte obiecte așezate de el pe fond, cu îndatorire de a restabilì fondul în starea în care erà mai 'nainte (art. 539 *in fine*). Vezi *suprà* p. 534.

2⁰ *Efectele stângerei uzufructului în privința terților.*

Uzufructuarul poate, după cum știm, să vândă sau să cedeze dreptul său de uzufruct (art. 534); el poate, de asemenea, să-l ipotececze (art. 1750, 2⁰); însă atât vânzarea cât și ipoteca încetează la finele uzufructului (⁴).

(¹) Cpr. Laurent, VII, 99; Aubry et Rau, II, § 235, p. 735, text și nota 7; Cas. fr. D. P. 60. 1. 228; Sirey, 61. 1. 544. Vezi și *suprà* p. 529, nota 2.

(²) Cpr. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 736, text și nota 8. Vezi și *suprà* p. 519.

(³) Vezi Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 737; Laurent, VII, 98; C. Colmar, D. P. 53. 2. 131. Cari sunt aceste îmbunătățiri? Vezi *suprà* p. 514.

Soarta ipotecilor constituite de uzufructuar.

(⁴) Vezi *suprà* p. 477, 478. — Ipoteca nu va încetà însă, după părerea generală, atunci când uzufructul va trece prin consolidare la nudul proprietar, sau nuda proprietate va trece la uzufructuar. Vezi *suprà*, p. 478. Ce trebue să decidem în caz de stângerea uzufructului prin renunțarea uzufructuarului sau pentru abuzul folosinței? Chestiunea este tot controversată. Vezi *suprà* p. 567, 569.

In caz când uzufructul va fi rezolvit, revocat sau anulat cu efect retroactiv, se înţălege că ipoteca constituită de uzufructuar, ca şi celelalte sarcini reale, vor cădeà prin aplicarea maximei cunoscute: *resoluto jure dantis*, etc. (Cpr. art. 1770). (Laurent. VII, 100 *in fine*).

Ce trebue să decidem în privinţa contractelor de închiriere sau arendare consimţite de uzufructuar? Vezi *suprà* p. 468 urm.

CAPITOLUL II

Despre uz şi abitaţiune [1].

Noţiunea acestor drepturi şi principii generale.

Dr. roman.

La Romani, în dreptul primitiv, uzul *(nudus usus* sau *usus sine fructibus)*, consistà în dreptul de a întrebuinţà un lucru după destinaţia sa, fără a se puteà atinge de fructe. „*Cui usus relictum est, uti potest, frui non potest*" [2]. Astfel, uzuarul unei turme de animale nu aveà alt drept decât acela de a-şi gunoià ogoarele sale *(ad stercorandum agrum suum)*, fără însă a se puteà atinge de fructele animalelor, precum: lâna, laptele, meii şi celelalte, *quia ea in fructu sunt* [3]. Tot astfel, uzuarul unui fond nu aveà decât dreptul de a se primblà pe acel fond *(jus deambulandi et gestandi)* [4].

Mai târziu, văzându-se însă că acest drept nu procurà aproape niciun folos, s'a permis, ca o favoare, uzuarului de a aveà, pe lângă dreptul de întrebuinţare, şi o mică parte din fructe pentru trebuinţile sale zilnice, *ad usum cottidianum* [5]. Astfel, s'a permis uzuarului unei turme de oi sau unui cârd de vaci de a luà puţin lapte. „*Hoc amplius, etiam modico lacte usurum puto*", zice Ulpian [6].

C. german.

[1] Codul german se ocupă de uz şi abitaţie tot în urma uzufructului, însă într'un titlu special (art. 1090—1093), sub rubrica generală: despre servituţile personale restrânse *(Beschränkte persönliche Dienstbarkeiten)*.

[2] L. 2, Dig., *De usu et habitatione*, 7, 8.

[3] Instit., *De usu et habitatione*, 2, 5, § 4 şi L. 12 § 2, Dig., *loco cit.*

[4] L. 12 § 1, Dig., *loco cit.*, *De usu et habitatione*, 7, 8.

[5] Instit., *loco cit.*, *De usu et habitatione*, 2, 5, § 1.

[6] L. 12 § 2, Dig., *De usu et habitatione*, 7, 8.

Dr. actual. Deoseb. între dr. roman și dr. actual.

Redactorii codului francez, părăsind ideile romane, și urmând în această privință pe Domat, au făcut din uz un mic uzufruct, adecă: restrâns și limitat la trebuințile uzuarului și a familiei sale (art. 570). Astfel dar, pe când, la Romani, uzuarul aveà numai întrebuințarea lucrului *(plenum usum)* și o parte din fructe, și aceasta încă printr'o favoare excepțională, astăzi, din contra, uzuarul are dreptul la o parte din fructe nu prin favoare, ci prin aplicarea directă a principiilor ce cârmuesc această materie. El nu are, de asemenea, decât o parte din întrebuințare *(usus)* de care poate chiar fi lipsit în totul, așà că Marcadé (II, 567) a observat cu drept cuvânt, că putem să avem un *usuarius sine usu.* Cu drept cuvânt s'a zis deci că, astăzi, numele de uz nu mai corespunde cu dreptul în sine. O altă deosebire între dreptul roman și dreptul actual este că, la Romani, uzul erà indivizibil, findcă nu se poate cineva servi de un lucru pentru o parte numai, o treime, un sfert, etc.; de unde rezultă că nu se puteà legà o parte numai a uzului unui lucru: *Usus pars legari non potest.* Astăzi, uzul fiind un uzufruct restrâns, nimic nu s'ar opune ca cineva să poată legà uzul părței unui lucru, de exemplu: a jumătăței unei case. Rămâne însă bine ințăles că constituitorul ar puteà să considere și astăzi uzul ca indivizibil. (T. Huc, IV, 257, p. 316).

Uzul este o desmembrare a proprietăței.

Uzul este o desmembrare a proprietăței, un drept real(1), o *șerbire personală*(2) ca și uzufructul, după cum se exprimă art. 624 din codul Calimach (art. 478 C. austriac). El poate însă fi și o servitute reală (art. 575)(3).

Definiția uzului.

Uzul este, deci, dreptul de a se servì de un lucru aparținând altuia și de a percepe fructele, până la concurența trebuinților uzuarului și a familiei sale.

Transcrierea uzului imobiliar.

Ca și uzufructul, el poate fi mobiliar sau imobiliar. De câteori uzul va fi constituit asupra unui imobil, fie chiar prin testament, el nu va fi opozabil terţiilor decât după ce va fi transcris în registrele respective ale tribunalului situaţiei imobilului (art. 722, 723 Pr. civ.). Nu numai actele de constituire, dar şi renunţările la acest drept sunt supuse transcrierei.

---

(1) Nu trebue să confundăm uzul cu un alt drept cu care el are multă analogie, și anume: cu donațiunea sau legatul de alimente, care este totdeauna un drept mobiliar, pentrucă are de obiect un lucru mobil. Regulele privitoare la alimente nu sunt deci aplicabile la uz. Cpr. Laurent, VII, 103; Pand. fr., v⁰ *cit.,* 14; Ricci, *op. cit.*, II, 253, p. 315.

(2) Cpr. L. 1, Dig., *De servitutibus,* 8. 1.

(3) Cpr. Laurent, VII, 103; Pacifici-Mazzoni, *op. cit.*, III, partea II, 224, p. 123 (ed. a 4-a din 1907).

Acţiunea pe care o are uzuarul.

Uzul fiind un drept real, uzuarul are o acţiune *in rem* pentru a constrânge pe proprietarul sau posesorul fondului a suferì exerciţiul dreptului său ([1]).

Abitaţia. Dr. roman.

Incât priveşte abitaţia, jurisconsulţii vechi nu se înţălegeau asupra naturei acestui drept. Unii vedeau, în adevăr, în el uzufructul unei case *(ususfructus ædium)*, iar alţii numai un uz *(ususus ædium)*. Justinian curmă dificultatea, zicând că abitaţia nu este niciun uzufruct, niciun uz, ci un drept a parte, *quasi proprium aliquod jus* ([2]).

C. Calimach.

In codul Calimach, ca şi în acel austriac, şerbirea locuinţei era considerată şi ca uz şi ca uzufruct ([3]).

Dr. actual.

Astăzi, uzul şi abitaţia sunt tot una, însă abitaţia nu se aplică decât la case; de unde rezultă că abitaţia este un drept real imobiliar, pe când uzul poate fi şi mobiliar. Abitaţia este deci o servitute personală, un drept real imobiliar, sau mai bine zis un uzufruct restrâns, aplicabil numai la case. Legiuitorul puteà deci foarte bine să se scutească de a distinge aceste două drepturi.

Transcrierea abitaţiei.

Abitaţia, fiind un drept real şi relativ numai la imobile, atât actele constitutive cât şi renunţările la acest drept vor trebuì să fie transcrise spre a fi opozabile celor de al treilea (art. 722, 723 Pr. civ.).

Stabilirea dreptului de uz şi de abitaţie.

Art. 565. — Dreptul de uz şi de abitaţie se stabilesc şi se perd în acelaş chip ca şi uzufructul ([4]). (Art. 518 urm., 557 urm., 568 urm., 1279, 1740 C. civ. Art. 722, 723 Pr. civ. Art. 624 C. fr.).

Acţ. posesorii.

([1]) Proudhon, *op. cit.*, V, 2744. — Ca şi uzufructuarul, uzuarul are exerciţiul acţiunilor posesorii. Proudhon, *op. cit.*, V, 2748; Boileux, II, p. 784.

([2]) Instit., *De usu et habitatione*, 2. 5, § 5 şi L. 13, Cod. *De usufructu et habitatione*, 3, 13.

([3]) Cpr. art. 674 şi 675 C. Calimach (art. 521 C. austriac).

Originea art. 565.

([4]) Acest text este luat din Institutele lui Justinian. Iată, în

Inexactitate de text.

Dreptul de uz şi de abitaţie se stabileşte, ca şi uzufructul, prin voinţa omului, adecă: prin donaţiune sau testament, vânzare, tranzacţie, etc., pur şi simplu, cu termen sau sub condiţie, etc. Nu este însă exact de a se zice, aşa cum dispune art. 565, că acest drept se stabileşte întocmai ca şi uzufructul, pentrucă uzufructul se stabileşte şi prin lege (art. 285, 338 urm., 684), pe când uzul şi abitaţia nu se stabilesc niciodată prin lege (1).

Prescripţia achizitivă.

Uzul şi abitaţia unui imobil se pot dobândi, ca şi uzufructul, prin prescripţia de 10, 20 sau 30 de ani, de câteori uzuarul sau abitatorul are însuş posesiunea şi folosinţa fondului supus dreptului de uz (2).

Prescripţia achizitivă ar mai fi încă posibilă în cazul când uzuarul n'a posedat fondul pretins grevat, însă a primit o parte din fructele acestui fond dela constituitorul dreptului de uz (3).

---

adevăr, cum se exprimă Pr., *De usu et habitatione*, 2. 5: „*Iisdem istis modis quibus ususfructus constituitur, etiam nudus usus constitui solet; iisdemque illis modis finitur, quibus et ususfructus desinit*“.

Art. 1279. Controversă.

(1) Unii autori ar fi dispuşi a vedeà un drept legal de uzu şi de abitaţie în art. 1279, după care femeea măritată sub regimul dotal, poate, în urma morţei bărbatului, să-şi procure din succesiunea lui *abitaţiunea* şi veşmintele necesare pentru tot anul de doliu (cpr. Proudhon, *op. cit.,* V, 2799, p. 255; Pand. fr., v⁰ *Usage et habitation*, 27), ceeace este inadmisibil, pentrucă abitaţiunea la care văduva are drept după acest text, nu prezintă caracterul unui drept real, ci a unei creanţe alimentare, de oarece legea pune abitaţia şi dreptul la haine pe aceeaş treaptă, şi nu se poate zice că dreptul femeei la hainele de doliu ar constituì un drept real. Vezi în acest din urmă sens, singurul juridic, Pand. fr., v⁰ *cit.*, 28 urm.; Marcadé, II, 568; Demolombe, X, 759; Laurent, VII, 105; De la Bigne, I, 1096; Ducauroy, II, 234; Demante, II, 474 *bis* 1; Arntz, I, 1046; Mourlon, I, 1650, nota 3; T. Huc, IV, 253; Baudry et Chauveau, 777. Vezi explic. art. 1279 C. civil în t. VIII a Coment. noastre, p. 457 urm.

(2) Demolombe, X, 760; Laurent, VII, 106; Baudry et Chauveau, 779, p. 501; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 33, şi autorii citaţi acolo. Cpr. Duranton, V, 7, p. 8 urm.

(3) Vezi autorii citaţi în nota precedentă şi Pand. fr., v⁰ *Usage et habitation*, 35. — *Contră:* Aubry et Rau, II, § 237, p. 746, text şi nota 2 (ed. a 5-a).

Stângerea uzului şi a abitaţiei (art. 565).

Inexactitate de text. Deoseb. între uz şi uzufruct.

Art. 565 cuprinde o altă inexactitate când zice că uzul se stânge întocmai ca şi uzufructul, căci mai multe deosebiri există în această privinţă între uz şi uzufruct: 1^0 In adevăr, uzufructul constituit în favoarea unei persoane morale nu poate întrece 30 de ani (art. 559), pe când uzul ar puteà, în asemenea caz, să fie veşnic, căci uzuarul neabsorbând toate foloasele nudei proprietăţi (art. 570), nu se poate zice că proprietatea fără uz ar deveni de prisos, aşa că lipseşte motivul care a făcut pe legiuitor să determine un termen fix pentru uzufruct (1). Astfel, dreptul de uz ce unele comune exercită asupra pădurilor, sunt veşnice; 2^0 uzufructul se stânge neapărat prin moartea uzufructuarului (art. 557), pe când dreptul de uz şi de abitaţie pot fi stipulate printr'o clauză expresă în favoarea moştenitorilor uzuarului sau abitatorului, pentru motivul că proprietatea fără uz n'ar fi un ce de prisos (2); 3^0 în fine, după unii, creditorii uzuarului n'ar puteà, la caz de încetarea uzului prin abuzul folosinţei (art. 558) şi prin renunţarea uzuarului la dreptul său (art. 562) (3), să intervie şi să exercite drepturile pe cari le-ar fi putut exercità creditorii uzufructuarului, pentrucă uzul neputând fi nici urmărit, nici cesionat (art. 571), bunurile supuse acestui drept nu servesc la asigurarea comună a creditorilor uzuarului (4).

---

(1) Laurent, VII, 107 şi 124; Demolombe, X, 762; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 165. — Vezi însă Baudry et Chauveau, 780.

(2) Proudhon, V, 2795, p. 249; Laurent, VII, 107, 124; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 163, 164.

Stângerea uzului şi abitaţiei prin abuzul folosinţei sau renunţare

(3) Cum că uzul şi abitaţia se stâng prin abuzul folosinţei şi prin renunţarea uzuarului sau abitatorului la dreptul lor, nu mai încape nicio îndoială. Cpr. Pand. fr., v⁰ *cit.*, 171, 173. Ele se stâng, de asemenea, prin consolidare (cpr. C. Bucureşti, *Dreptul* din 1888, No. 53, p. 431; Cas. rom. Bult. 1889, p. 748), prin neuz în timp de treizeci de ani, prin perderea totală a lucrului, etc. Vezi Pand. fr., v⁰ *Usage et habitation*, No. 167 urm.

(4) Proudhon, V, 2795, 2829; Demolombe, X, 764. — *Contrà:* Laurent, VII, 124; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 174.

Drepturile uzuarului şi a abitatorului.

Art. 568. — Drepturile de uz şi de abitaţiune se regulează prin titlul care le-a înfiinţat, şi primesc după cuprinderea lor mai multă sau mai puţină întindere. (Art. 518, 569 urm., 620, 969 C. civ. Art. 628 C. fr.).

Art. 569. — Dacă titlul nu se explică asupra întinderei acestor drepturi, ele se regulează precum urmează. (Art. 568, 570 urm., 620 C. civ. Art. 629 C. fr.).

Art. 570. — Cel ce are uzul unui loc (1) nu poate pretinde mai multe fructe din acest loc, decât se cuvine pentru trebuinţile sale şi ale familiei sale. — Poate pretinde şi pentru trebuinţile copiilor ce va avea în urma constituirei dreptului de uz. (Art. 484, 552 urm., 568, 569 C. civ. Art. 630 C. fr.).

Art. 571. — Uzuarul nu poate cedà, nici închirià dreptul său altuia. (Art. 534, 572 § 2, 573, 974, 1416 urm. C. civ. Art. 632 C. fr.).

Art. 572 § 1. — Cel ce are un drept de abitaţiune pe o casă, poate şedeà într'însa cu familia sa, chiar de n'ar fi fost însurat la epoca când i s'a dat acest drept. (Art. 567, 570 C. civ. Art. 632 C. fr.).

Art. 573. — Dreptul de abitaţiune nu poate fi nici cesionat nici închiriat, afară de excepţia admisă la art. 572. (Art. 534, 571, 572 § 2, 1416 urm. C. civ. Art. 634 C. fr. *modificat in partea finală).*

Art. 572 § 2. — Cel ce are dreptul de abitaţiune nu poate închirià partea casei ce nu locueşte (2). (Art. 534, 571, 573, 1416 urm. C. civ.).

Drepturile de uz şi de abitaţie se regulează, ca şi uzufructul, după titlul care le-a constituit şi primesc, după cuprinderea acestui titlu, mai multă sau mai puţină întindere (art. 568) (3). Titlul constitutiv poate deci să mărească

Deoseb. de redacţie de C. fr.

(1) Iar nu a *fructelor unui fond*, după cum se exprimă textul francez, căci dreptul de uz se exercită *asupra însuş fondului*, iar nu asupra fructelor ce aparţin uzuarului în deplină proprietate. Redactorii codului nostru au îndreptat deci greşala de redacţie strecurată în textul francez, ţinând samă de observaţiile lui Marcadé (II, 572). Cpr. art. 521 din codul italian, care se exprimă ca şi textul nostru: *chi ha l'uso di un fondo.* Prin *loc* trebue să înţălegem aici *un fond*, adecă: orice bun nemişcător, afară de case, despre care se vorbeşte in art. 572.

Origina art. 572 § 2.

(2) Paragraful 2 al art. 572 nu există în codul francez, ci este împrumutat dela dreptul roman (Instit., *De usu et habitatione*, 2, 5, § 5), după cum vom vedeà mai la vale, p. 593.

(3) Pentru a determinà efectele titlului, trebue să ne referim mai mult la intenţia părţilor decât la termenii ce ele au întrebuinţat, după regula cunoscută: *non quod scriptum est, sed*

sau să micșoreze drepturile uzuarului, părțile putând chiar să înființeze un *nudus usus*, după cum erà la Romani, în care caz, uzuarul va fi în drept de a se servì de lucru, fără a se puteà atinge de fructe *(usus sine fructu)* (¹).

Și în sens invers, titlul constitutiv ar puteà să împuternicească pe uzuar a consimțì un contract de închiriere, adecă: a trage din lucru niște fructe civile, atunci când, după lege, el nu are drept decât la fructele naturale (²).

Instrăinarea dr. de uz. Controversă.

Mai mult încă, sunt autori cari cred, cu drept cuvânt, că uzuarul ar puteà fi împuternicit prin titlul său a vinde, a cedà, a ipotecà dreptul de uz (³).

C. Calimach. Art. 653.

Dispozițiile prevăzute de lege nu se vor aplicà deci decât în caz de lipsă de stipulații particulare asupra dreptului de uz sau de abitație (art. 569), ceeace se vede admis și prin art. 653 din codul Calimach (art. 504 C. austriac).

Cazul când titlul ar fi mut asupra dreptului la fructe.

Dacă titlul care ar constituì dreptul de uz asupra unui fond, ar fi mut în privința dreptului uzuarului la fructe, el nu va fi în drept a percepe toate fructele, ca uzufructuarul, ci numai acele trebuitoare pentru persoana și familia sa (art. 570, 572 § 1), conform poziției sale sociale, potrivit cu starea, cu meșteșugul și cu iconomia casei sale, după cum se exprimă art. 655 din codul Calimach (art. 505 C. austriac); căci, după cum foarte bine a zis oratorul Tribunatului, Gary, trebuințile uzuarului nu sunt altele decât acele ale stărei și obiceiurilor sale.

In lipsa unei stipulații exprese, dreptul uzuarului la fructe este deci limitat de lege la trebuințile sale personale (⁴)

---

quod gestum inspicitur. Astfel, cu toate că părțile ar fi întrebuințat expresia uzufruct, se va puteà decide că ele au ințăles a stabilì un drept de uz. Pand. fr., vº *Usage et habitation*, 52.

(¹) Demolombe, X, 767; Laurent, VII, 168; Baudry et Chauveau, 782; Pand. fr., vº *cit.*, 48.

(²) Demolombe, X, 768; Baudry et Chauveau, 782; Pand. fr., vº *Usage et habitation*, 49.

(³) Baudry et Chauveau, 782; Duranton, V, 24; Ricci, *op. cit.*, II, 256, p. 317; Laurent, VII, 115 și *Dr. civil international*, VII, 354. Cpr. art. 1092 C. german. — *Contrà:* Taulier, *Th. raisonnée du C. civil*, II, p. 346. Cpr. Demolombe, X, 768.

(⁴) Astfel, uzuarul unei vii nu poate luà decât vinul trebuitor pentru casa lui. El n'ar puteà, deci, vinde recolta spre a-și şi a familiei sale (¹), fără a se distinge dacă căsătoria uzuarului a avut loc înainte sau în urma constituirei dreptului de uz (art. 572 § 1). Ceeace legea zice despre abitaţie este deci aplicabil şi uzului, fiindcă ambele drepturi sunt identice (²).

Dreptul abitatorului de a ocupà casa care face obiectul abitaţiei.

După cum uzuarul are drept la fructele trebuitoare pentru dânsul şi familia lui, tot astfel acel care are un drept de abitaţie asupra unei case, poate s'o ocupe cu întreaga sa familie, puţin importă dacă căsătoria abitatorului a avut loc înainte sau în urma constituirei dreptului de abitaţie (³).

îndestulà alte nevoi cu banii prinşi din vânzare. Aubry et Rau, II, § 237, p. 747, nota 4; Demolombe, X, 772; Laurent, VII, 109; Demante et Colmet de Santerre, II, 476 *bis* II; Proudhon, *op. cit.*, V, 2770, 2771, p. 226 urm.

Ce se înţălege prin familie.

(¹) Prin familie, trebue să înţălegem: soţia uzuarului, copiii săi legitimi, legitimaţi, naturali recunoscuţi şi adoptaţi, chiar dacă aceşti copii ar fi născuţi în urma constituirei dreptului de uz; învăţătorii acestor copii şi, în genere, slugile casei (cpr. Instit. *De usu et habitatione*, 2, 5, § 2); ascendenţii şi afinii cărora uzuarul datoreşte alimente, şi chiar colateralii; într'un cuvânt: toţi acei cari ar locuì cu uzuarul şi ar şedeà la masa lui. Laurent, VII, 110; Arntz, I, 1048; Baudry et Chauveau, 882; Demolombe, X, 778; Aubry et Rau, II, § 237, p. 747; Thiry, I, 753; Mourlon, I, 1638; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 74 urm.; Ricci, *op. cit.*, II, 260. Toate aceste chestii sunt însă controversate, căci unii exclud pe ascendenţii uzuarului, pe copii săi căsătoriţi, pe nepoţii săi, pe colaterali şi pe afini, etc. Cpr. Marcadé, II, 578; Demolombe, X, 778 urm.; Pacifici-Mazzoni, *op. cit.*, III, partea II, 225, p. 125. — In fine, Proudhon (V, 2779) nu cuprinde în familia uzuarului pe copiii săi adoptaţi şi naturali recunoscuţi.

Copiii naturali recunoscuţi.

In privinţa copiilor naturali recunoscuţi de mamă, chestiunea nici nu poate fi discutată la noi, pentrucă recunoaşterea le conferă aceleaşi drepturi ca şi cum ar fi legitimi (art. 337, 652, 677, 678). Indoeală nu poate să existe decât în privinţa tatălui natural, despre care legea noastră nu vorbeşte.

Dr. roman.

In privinţa chestiunei de a se şti ce se înţălegeà prin familie la Romani, vezi L. 25 § 2, Dig., *De ædilitio edicto*, 21. 1; L. 195 § 1, Dig., *De verborum significatione*, 50. 16; L. 5, Cod, *De verborum et rerum significatione*, 6. 38, etc.

(²) Laurent, VII, 110; Demolombe, X, 776; Demante, II, 476. Cpr. L. 4 § 1, Dig., *De usu et habitatione*, 7. 8.

Dr. roman.

(³) Şi la Romani, legatarul dreptului de abitaţie a unei case puteà să locuiască în acea casă cu familia lui, iar văduva care aveà uzul unei case, puteà să se căsătorească şi să lo-

Uzuarul nu poate cedà dreptul său altuia

Deoseb. între uz şi uzufruct.

Uzufructuarul poate, după cum ştim, să cedeze sau să închirieze altuia dreptul său de uzufruct (art. 534), pe când această facultate nu aparţine uzuarului (1). Acest din urmă trebue deci să se folosească el însuş de dreptul său, fără a-l puteà cedà unei a treia persoane (2). Instrăinarea uzului este inadmisibilă chiar în cazul când uzuarul ar aveà folosinţa tuturor fructelor (3). Uzul este un fel de pomană făcută în consideraţia persoanei, zice Planiol (I, 2873). Această proibiţie ne vine dela Romani, însă ea nu se poate justificà astăzi, pentrucă uzul şi-a perdut caracterul lui primitiv (4). Ea ar fi trebuit să dispară mai ales la noi, unde legiuitorul a părăsit-o în privinţa abitaţiunei (art. 572 § 2). Laurent (VII, 113) critică cu drept cuvânt această dispoziţie prin care se scoate uzul din comerţ, însă în Anteproectul de revizuire (art. 654), eminentul jurisconsult reproduce tradiţia romană.

Colon parţiar.

Dar dacă uzuarul nu poate nici cedà nici închirià dreptul său altuia, el ar puteà însă să deà fondul spre cultivare unui colon parţiar, căci aceasta n'ar însemnà a arendà fondul, ci a-l cultivà în tovărăşie cu alţii (5).

---

cuiască în ea împreună cu bărbatul şi cu copiii săi. (L. 4 § 1 şi L. 6, Dig., *De usu et habitatione*, 7. 8).

Dr. roman şi dr. vechiu.

(1) Aceeaş soluţie erà admisă la Romani şi în dreptul nostru anterior. (L. 11 *in fine*, Dig., *De usu et habitatione*, 7. 8 şi Instit., *De usu et habitatione*, 2. 5. § 1). „Indrituitorul întrebuinţărei vreunui lucru, zice art. 657 din codul Calimach (507 C. austriac), nu are voe să prefacă fiinţa lui, *nici să mute la altul dritul acesta*".

(2) Dreptul de uz şi de abitaţie pot însă, ca şi uzufructul, fi cedate nudului proprietar. C. Bucureşti şi Cas. rom. *Dreptul* din 1888, No. 53 şi Bult. 1889, p. 748. Vezi *suprà* p. 587, nota 3.

(3) Demolombe, X, 787; Laurent, VII, 115; Baudry et Chauveau, 774; Pand. fr., v° *cit.*, 96. — *Contrà:* Delvincourt, I, p. 373, nota 3 asupra p. 160 (ed. din 1834).

Dr. străin.

(4) Cu toate aceste, asemenea proibiţie este reprodusă în codul italian (art. 528), în codul olandez (art. 870), în codul spaniol (art. 525), în codul portughez (art. 2258), în codul cant. Zurich din 1887 (art. 302), etc.

(5) Demolombe, X, 787; Duranton, V, 21; Pand. fr., v° *cit.*, 98. — S'ar puteà chiar, după unii, admite arendarea fondului, prin interpretarea presupusă a voinţei dispunătorului, atunci când uzuarul ar fi în imposibilitate de a-l exploatà singur, fie din cauza profesiunei sale, fie din cauza vârstei sau infiirmităţilor

Neipotecarea şi neurmărirea dreptului de uz.

Din împrejurarea că legiuitorul opreşte înstrăinarea de bună voe rezultă că dreptul de uz nu poate fi nici ipotecat, nici expropriat de către creditorii uzuarului, şi aceasta fără a se distinge dacă uzul a fost constituit cu titlu oneros sau cu titlu gratuit (¹).

Neaplicarea în specie a art. 974 şi 975.

Creditorii uzuarului nu pot, de asemenea, să exercite acest drept în locul debitorului lor, dacă el ar neglijà de a-l exercità (art. 974), nici să atace renunţarea lui la acest drept, chiar dacă această renunţare ar fi frauduloasă (art. 975) (²).

Cazul când uzul poate fi urmărit şi ipotecat.

Uzul ar puteà însă fi expropriat de către creditori şi ipotecat de către uzuar, dacă întrăinarea ar fi fost permisă prin actul constitutiv, căci proprietarul având facultatea de a constitui un uzufruct, el ar puteà de sigur conferi uzuarului drepturile ce ar crede de cuviinţă (art. 568, 569). Cu alte cuvinte, părţile pot derogà prin convenţia lor dela art. 571, ordinea publică nefiind în cauză. (Vezi *suprà* p. 589).

Vânzarea fructelor percepute de uzuar.

Uzuarul ar puteà, de asemenea, să vândă fructele percepute de dânsul, chiar când părţile n'ar fi permis înstrăinarea, căci numai uzul, adecă dreptul în sine nu poate, în principiu, fi cedat. Cât pentru fructe, uzuarul trebue să poată dispune de ele, pentrucă el a dobândit proprietatea lor prin percepere. In asemenea caz, şi creditorii săi vor

---

sale, fie din alte împrejurări, căci altfel legatul unui uz făcut în favoarea sa ar fi cu totul lipsit de interes. Cpr. Demolombe, X, 787; Proudhon, *op. cit.*, V, 2767, p. 223, 224; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 99. — Vezi însă Laurent, VII, 117.

(¹) Baudry et Chauveau. 774; Demolombe, X, 786; Thiry, I, 755; Aubry et Rau, II, § 237, p. 748; Laurent, VII, 113 urm.; Demante, II, 477 *bis;* Marcadé. II, 574; Mourlon, I, 1644; De la Bigne, I, 1096; Arntz, I, 1051; Troplong, *Hypothèques*, III, 778 *bis;* Pand. fr., v⁰ *cit.*, 100, 101. — Înstrăinarea făcută în contra acestei proibiţii ar fi deci nulă în sens de inexistentă, şi toate părţile interesate vor puteà invocà această nulitate absolută. Laurent, VII, 114; Demolombe, X, 788; Baudry et Chauveau, 774.

Cazul în care exerciţiul acţiunei pauliane este admisibil.

(²) Mourlon, I, 1644.— Dacă un debitor ar fi făcut să i se constitue un drept de uz, abandonând constituitorului oarecare bunuri, mobiliare sau imobiliare, pe cari el le-ar fi sustras dela urmărirea creditorilor săi, aceşti din urmă ar puteà să ceară revocarea acestei convenţii prin exerciţiul acţiunei pauliane. Aubry et Rau, II, § 237, p. 748, 749, nota 10; Répert. Sirey, v⁰ *Usage*, 126.

puteà să urmărească această parte de fructe, afară de cazul când ar fi vorba de un uz constituit cu titlu gratuit, care ar fi considerat ca având un caracter alimentar, în care caz urmărirea se va puteà face în limitele art. 408, 1° Pr. civ. (¹).

Inchirierea lucrurilor supuse uzului.

In fine, trebue să observăm că legiuitorul opreşte numai închirierea a însuş dreptului de uz, ceeace însemnează ca dreptul în sine nu este transmisibil altora. Cât pentru lucrurile cari fac obiectul uzului, nu mai încape îndoială că ele pot fi închiriate, căci, în asemenea caz, nu se transmite însuş dreptul de uz, ci numai fructele naturale se transformă în fructe civile, ceeace poate fi mult mai folositor pentru uzuarul care n'ar voì sau care n'ar puteà să cultive el însuş fondul supus uzului (²).

Netransmiterea dreptului de abitaţie. Art. 573.

Dreptul de abitaţie nu poate, în principiu, fi transmis altora (art. 573). Legea noastră, modificând textul francez şi reproducând soluţia dreptului roman (³), face o excepţie dela acest principiu prin art. 572 § 2, după care acel ce are un drept de abitaţie asupra unei case, poate să dea cu chirie partea casei pe care n'o locueste. El n'ar puteà însă să deà toată casa cu chirie şi să locuiască aiurea. Asupra acestui punct nu mai încape nicio îndoială.

(¹) Aubry et Rau, II, § 237, p. 749 (ed. a 5-a); De la Bigne, I, 1096; Laurent, VII, 116; Demolombe, X, 790; Pand. fr., v° *Usage et habitation*, 108; Demante et Colmet de Santerre, II, 477 *bis*.

(²) Laurent, VII, 117. — Vezi însă Demolombe, X, 787.

Dr. roman.

(³) La Romani, în adevăr, acel care aveà dreptul de abitaţie a unei case, aveà facultatea de a o închirià. *„Quam habitionem habentibus, propter rerum utilitatem, secundum Marcelli sententiam nostra decisione promulgata, permittimus non solum in ea degere*, **sed etiam aliis locare“.** (Instit., *De usu et habitatione*. 2. 5. § 5). — Uzuarul unei case erà din contra oprit, în principiu, de a o închirià. *„Item is qui ædium usum habet, hactenus jus habere intelligitur, ut ipse tantum habitet;* **nec hoc jus ad alium transferre potest“.** (Instit., *loco cit.*, § 2 *ab initio*). Prin excepţie însă, uzuarul unei case care locueà într'ânsa, puteà să închirieze altora o parte din acea casă. *„Et ait Labeo, eum qui ipse habitat,* **inquilinum posse recipere“.** (L. 2 § 1 *in fine*, Dig., *De usu et habitatione*, 7. 8). Vezi şi L. 4, Pr., Dig., *loco cit.*, unde se zice: *„Secundum hæc, et si pensionem percipiat (usuarius ædium)* **dum ipse quoque inhabitat,** *non erit ei invidendum“.*

Obligaţiile uzuarului şi abitatorului.

Art. 566. — Ca şi în cazul de uzufruct, nu se poate folosì cinevà de aceste drepturi (¹), fără a da mai întâi cauţiune şi fără a face inventar. (Art. 540 urm., 1652, 1659 urm., 1675 C. civ. Art. 392—396, 675 Pr. civ. Art. 626 C. fr.).

Art. 567. — Uzuarul şi acel ce are dreptul de abitaţiune, trebue să se folosească de ele ca un bun părinte de familie. (Art. 541, 1431 C. civ. Art. 627 C. fr.).

Art. 574. — Dacă uzuarul absoarbe toate fructele fondului sau dacă ocupă toată casa, e dator să facă cheltuelile de cultură, reparaţiunile de întreţinere, şi să plătească contribuţiunile ca şi uzufructuarul.

Dacă nu ià decât o parte din fructe, sau dacă nu ocupă decât o parte din casă, el contribueşte în proporţiune cu lucrul de care se foloseşte. (Art. 545, 546, 548 urm., 553, 1420 C. civ. Art. 635 C. fr.).

Cauţiunea ce trebue să dea uzuarul şi abitatorul.

Uzuarul şi abitatorul sunt supuşi, în timpul uzului şi abitaţiei, la aceleaşi îndatoriri ca şi uzufructuarul. Ei vor da deci cauţiune că se vor folosì ca nişte buni părinţi de familie (²), dacă n'au fost scutiţi de această îndatorire prin titlul constitutiv, această scutire neavând nevoe de a fi exprimată în termeni formali, ea putând să rezulte din expresiile întrebuinţate şi din complexul dispoziţiilor actului (³).

Inventarul mobilelor şi constatarea stărei imobilelor.

Ei trebue să facă inventarul mobilelor şi să constate starea imobilelor supuse uzului şi abitaţiei, deşi art. 566, din scăpare din vedere nu vorbeşte de această din urmă în-

---

Inexactitate de text.

(¹) Textul cuprinde o inexactitate, căci uzuarul şi abitatorul nu se folosesc de drepturile, ci de însuş lucrul asupra căruia este constituit uzul sau abitaţia. Incât priveşte dreptul în sine, el se exercită prin folosinţa lucrului (art. 1846). Cpr. Demolombe, X. 792, nota 1; Ducaurroy, II, p. 157, nota asupra art. 626, 627.

(²) Cpr. L. 5 § 1 şi L. 11, Dig., *Usufructuarius quemadmodum caveat*, 7. 9; art. 672, 676 C. Calimach (520, 521 C. austriac).

(³) C. Poitiers, decizie citată în Pand. fr., v^o^ *cit.*, 123 urm. — Se decide, cu drept cuvânt, că dăruitorul şi vânzătorul cari şi-ar rezervà dreptul de uz sau de abitaţie asupra lucrului dăruit sau vândut, nu sunt supuşi a da cauţiune, aceeaş scutire existând, după art. 541, şi în privinţa aceluia care şi-ar rezervà dreptul de uzufruct. Cpr. Proudhon, V, 2784, p. 236.

datorire (art. 540 urm.). Tot ce s'a zis în privinţa uzufructuarului este, deci, aplicabil în materie de uz şi de abitaţie.

Cazul când oblig. de a da cauţiune şi de a face inventar nu-şi are fiinţă.

Dacă uzuarul nu posedă lucrul, ci primeşte fructele de la proprietar, părţile fiind libere de a statornicì asemenea clauze prin convenţia lor, obligaţia de a da cauţiune, de a face inventar şi de a constatà starea imobilelor nu-şi mai are raţiunea de a fi. (Laurent, VII, 118 *in fine*).

Uzuarul având însă dreptul de a se folosì de lucru prin sine însuş, poate, în lipsa unei convenţii contrare, să ceară predarea fondului supus acestei sarcini dela proprietar, sau dela uzufructuar dacă există unul, spre a percepe el însuş fructele, chiar în cazul când el ar aveà drept numai la o parte din aceste fructe (art. 574, partea finală).

Perceperea fructelor din mânile proprietarului. Controversă.

Se decide de unii că uzuarul nu este în drept a se folosì prin el însuş, de câteori ar fi vorba de un fond, şi că el trebue să perceapă fructele din mânile proprietarului [1], însă această soluţie este, după părerea noastră, inadmisibilă, căci uzul fiind identic cu abitaţia şi abitatorul având fără îndoială dreptul de a se folosì el însuş, adecă: de a ocupà casa ce face obiectul abitaţiei, acelaş drept trebue să aparţie şi uzuarului, cu atât mai mult cu cât uzul este un drept real *(jus in re)*, şi art. 566 îl supune la obligaţiile uzufructuarului, iar art. 567 dispune că uzuarul şi abitatorul trebue *să se folosească ca un* bun părinte de familie [2].

Deoseb. de redacţie de C. francez

Şi acì este de observat o mică deosebire de codul fracez, care militează în favoarea acestui sistem, căci după textul nostru (art. 574), uzuarul este obligat *a face el însuş* cheltuelile de cultură, reparaţiile de întreţinere şi celelalte, pe când textul corespunzător francez (art. 635) lasă a se presupune că cheltuelile se fac de proprietar şi uzuarul le întoarce. Uzuarul trebue, deci, să aibă dreptul de a cere exploatarea fondului spre a-l exploatà el însuş. Dacă această părere se admite de unii în Franţa (vezi nota 2 dela această pagină), cu atât mai mult ea este admisibilă la noi, unde textele nu sunt identice.

---

[1] Duccaurroy, Bonnier et Roustain, II, 235, 237, 241.

[2] Vezi în acest sens, Aubry et Rau, II, § 237, p. 749, text şi nota 13; Laurent, VII, 111; De la Bigne, I, 1096, p. 972; T. Huc, IV, 256; Baudry et Chauveau, 784 urm.; Demolombe, X, 771 (de acord numai asupra principiului).

Cazul când și uzuarul și proprietarul au dreptul la fructe.

In caz când și uzuarul și proprietarul ar aveà dreptul la fructe, fiecare va percepe partea cuvenită lui după convenția urmată. Dacă ei nu se înțăleg, justiția va interveni spre a împărți folosința între dânșii, însă fără a puteà jertfi drepturile unuia sau ale altuia, căci amândoi au un drept real asupra lucrului (¹).

Art. 574.

In privința sarcinilor propriu zise, art. 574 dispune următoarele: dacă uzuarul are drept la toate fructele, sau dacă abitatorul ocupă toată casa, atunci ei sunt datori să facă toate cheltuelile de cultură, în cari, după unii, ar intrà și prețul semințelor (²); să facă toate reparațiile de întreținere (art. 545 urm.) (³) și să plătească toate contribuțiile (art. 548),

---

(¹) Cpr. L. 13 § 3, Dig., *De usufructu*, 7. 1. — Cu toate acestea chestiunea este controversată în Franța, și unii autori conferă judecătorilor dreptul de a decide că fructele se vor percepe de către proprietar, sub îndatorirea de a da ceeace se cuvine uzufructuarului, mai ales în cazurile când acest din urmă ar aveà dreptul numai la o mică parte din fructe. Cpr. Thiry, I, 754; Arntz, I, 1050; Marcadé, II, 573; Demolombe, X, 771, etc. Această putere discreționară de a dà folosința excluzivă nudului proprietar, pe care Demolombe, după obiceiul său, o conferă în totdeauna judecătorilor, jertfește însă drepturile uzuarului, lipsindu-l de un drept pe care el îl ține atât dela lege cât și dela titlul constitutiv al uzului.

(²) Laurent, VII, 120. — *Contrà:* Demolombe, X, 802; Demante, II, 479 *bis* II; Duranton, V, 38; Aubry et Rau, II, § 338, p. 750, nota 15 *in fine;* Baudry et Chauveau, 787; Pand. fr., v⁰ *Usage et habitation*, 145.

(³) Acel care ar aveà un drept de abitație numai asupra părței unei case este dator să facă reparațiile de întreținere a întregei case, în proporție cu partea ce ocupă, iar nu numai a apartamentului ocupat de dânsul. Acel ce va locuì a treia parte din casă, va plătì deci a treia parte din reparații și din contribuții pentru casa întreagă. Laurent, VII, 121; Demolombe, X, 797; Baudry et Chauveau, 788; Aubry et Rau, II, § 238 *in fine* p. 751; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 151. — Rămâne însă bine înțăles că, în privința apartamentului ocupat de titularul dreptului de abitație, reparațiile numite locative sunt în sarcina sa excluzivă, conform art. 1447, 1448. Cpr. Aubry et Rau, *loco cit.*, nota 20; Baudry et Chauveau, 768; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 152.— Abitatorul va fi ținut chiar la facerea reparațiilor celor mari, de câteori ele vor fi rezultatul lipsei reparațiilor de întreținere, pe care legea le pune în sarcina lui, pentrucă degradarea casei ar fi, în asemenea caz, datorită faptului său întocmai ca și uzufructuarul. Dacă uzuarul are drept numai la o parte din fructe, ceeace se va întâmplă de cele mai deseori (¹), sau dacă abitatorul ocupă numai o parte din casă, atunci ei nu contribuesc la sarcinile folosinței, decât în proporție cu ceeace primesc, în care caz cheltuelile pentru cultură, reparații și celelalte se vor scădeà din valoarea întreagă a fructelor ce i se cuvin; de unde rezultă că partea conferită uzuarului pentru trebuințile sale nu se calculează asupra produsului *net*, ci asupra produsului *brut* a fondului supus uzufructului (²).

Sarcinile prevăzute de art. 549, 550 și plata datoriilor. Necontribuirea uzuarului.

Art. 574 tace în privința sarcinilor prevăzute de art. 549, 550 și în privința plăței datoriilor (art. 552); de unde rezultă că, prin derogare dela regulile uzufructului, uzuarul nu va contribuì la sarcinile prevăzute de art. 549, 550, nici la plata datoriilor, sarcinile la care el contribue fiind arătate în mod limitativ de art. 574. Apoi, titlul uzuarului fiind un titlu particular, nici nu puteà să fie vorba în specie de plata datoriilor (³).

Aplic. art. 553.

Art. 553, privitor la cheltuelile procesului, poate din

---

propriu (art. 998, 999). Cpr. Proudhon, *Usufruit*, V, 2823 *in fine*, p. 277; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 153.

(¹) Uzuarul nu ia toate fructele decât prin excepție (art. 570), pe când uzufructuarul are în genere drept la toate fructele (art. 521).

(²) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 750, text și nota 15; Laurent, VII, 120; Baudry et Chauveau, 787; Demolombe, X, 801; De la Bigne, I, 1097; Demante, II, 479 *bis* I; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 144.— *Contrà:* Ducaurroy, II, 241; Proudhon, *op. cit.*, V, 2792, p. 242 urm., după cari partea de fructe necesară uzuarului ar trebuì să fie luată din produsul *net* al fondului, în urma deducerei prealabile a tuturor cheltuelilor, pentrucă altfel, el n'ar aveà partea de fructe trebuitoare, de oarece această parte ar fi micșorată cu suma cu care ar urmà să se plătească cheltuelile. Acest sistem este însă inadmisibil, pentrucă deși, în adevăr, uzuarul n'ar aveà *in valoare* o porțiune de fructe egală cu întinderea trebuințelor sale, totuși el are acea porțiune *in natură, in fructe*, așà că cerințile legei sunt îndeplinite. Aceasta este singurul mijloc de a împăcà art. 570 cu art. 574. Cpr. Mourlon, I, 1649.

(³) Cpr. De la Bigne, I, 1097 *in fine;* Pand. fr., v⁰ *Usage et habitation*, 155 urm.; Répert. Sirey, v⁰ *Usage*, 116, 117; Baudry et Chauveau, 788; Laurent, VII, 122, 123.—*Contrà:* Demolombe, X, 795, 798.

contra fi aplicat uzuarului, fiind vorba în specie de o datorie ce-i este personală [1].

Oblig. uzuarului și abitatorului.

Obligațiile uzuarului și a abitatorului, în momentul stângerei dreptului lor, sunt acele ale uzufructuarului [2].

Despre uzul constituit asupra pădurilor (servitute reală).

Art. 575. — Uzul pădurilor se va regulà prin legi particulare. (Art. 131, 7° Constit. Art. 9 L. rurală din 15 August 1864. Codul Silvic din 24 Iunie 1881. Art. 636 C. fr.).

In ce consistă uzul pădurilor.

Uzul pădurilor consistă în dreptul de a luà din ele lemnele necesare pentru foc, pentru construirea și repararea caselor și pentru uneltele de agricultură, precum și în dreptul de pășune în locurile deschise.

Origina acestui drept.

Aceste drepturi de uz își trag origina lor din răsboaele cari au precedat stabilirea regimului feodal, sau mai bine zis de devastările ce au produs aceste răsboae. (Ducaurroy, Bonnier et Roustain, II, 244).

Servitute reală.

Uzul despre care am vorbit până acum este o servitute personală (vezi p. 584), pe când uzul stabilit asupra pădurilor se apropie mai mult de servituțile reale de care se ocupă titlul următor. Legiuitorul ne promite atât prin art. 475 C. civil cât și prin art. 131, 7° din Constituție de a regulà uzul pădurilor prin legi speciale.

Cu toată făgăduința dată, nicio lege specială n'a reglementat până acum această materie, căci codul silvic din 24 Iunie 1881 nu se ocupă de această chestiune.

Dr. roman.

La Romani, uzuarul unei păduri aveà dreptul de a se folosì întocmai ca și uzufructuarul, putând să tae arborii spre a-i întrebuințà sau a-i vinde [3].

Dr. nostru anterior.

Uzul pădurilor erà reglementat prin legile noastre anterioare atât în Moldova cât și în Muntenia.

---

(1) Pand. fr. v° *cit.*, 159; Répert. Sirey, v° *Usage*, 118; Demolombe, X, 799; Baudry et Chauveau, 788.

(2) Pand. fr., v° *Usage et habitation*, 160.

(3) *„Divus Hadrianus, cùm quibusdam usus silvæ legatus esset, statuit fructum quoque eis legatum videri; quia nisi liceret legatariis cædere silvam et vendere, quemadmodum usufructuariis licet, nihil habituri essent ex eo legato“.* (L. 22, Pr. Dig., *De usufructu*, 7. 8).

Dreptul Munteniei.

In Muntenia există, în adevăr, legea din 23 April 1851 pentru reciprocile drepturi și îndatoriri ale proprietarului și lucrătorilor pământului (1), iar în Moldova, legea din 1848 pentru desființarea embaticurilor de feresce, păduri, hlizi sau părți de loc ce ar fi pe moșiile monăstirilor pământești (2), precum și legea din 1851 atingătoare de regularea dreptăților și a îndatoririlor proprietarilor de moșii și a locuitorilor lucrători de pământ pe acele moșii (3).

In Muntenia, deși numai proprietarul aveà folosința pădurilor (art. 146 Regul. organic) (4), totuș el erà obligat a da voe sătenilor *să ia din păduri uscături și să tae din crânguri lemnele trebuincioase de foc* (Regul. organic, art. 140, 4°).

Dreptul Moldovei.

In Moldova, legiuirea menționată din 1851 pune, de asemenea, în principiu că numai proprietarii se pot folosì de păduri (art. 32) și că locuitorii nu vor puteà luà lemne din ele decât după o prealabilă învoială, făcând însă excepție pentru locuitorii dela munte (adecă din județul Putna, Bacău, Neamț și Suceava), „*cari se învoesc a luà din căzături lemne de foc, pentru clădiri de case, de heiuri și uneltele gospodăriei, având dreptul de a luà și lemn verde din picioare, rânduindu-se de proprietar locurile unde ar fi mai de îndămânare pentru locuitori, cari vor plătì de gospodar câte șase lei vechi*“ (art. 44) (5).

L. rurală din 1864. Art. 9.

Art. 9 din legea rurală dela 1864 păstrează neatins și pentru viitor atât dreptul la pădure, conferit sătenilor de pe moșiile din Moldova, prin art. 44 al legei muntelui, cât și celor de pe moșiile din Muntenia prin legea menționată din 1851, conferind însă proprietarilor dreptul de a cere liberarea pădurilor de sub această servitute reală, după 15 ani, adecă la 1879, fie prin bună înţălegere, fie prin hotărîre judecătorească.

---

(1) Vezi Codul Caragea (ed. Brăiloiu), p. 272 urm.

(2) Vezi Codul judiciar pentru tribunalele din Moldova (Colecția Pastia), p. 812.

(3) Vezi această lege în Manualul administrativ al Moldovei, t. I, p. 423 urm.

Regul. organic al Munteniei. Art. 146.

(4) Iată cum se exprimă acest text: „Numai proprietarul are drept de a vinde pe a sa moșie vin, rachiu și alte băuturi, și să ție scaun de carne și prăvălii, fiindcă aceste drepturi sunt alăturate firește la proprietate, precum și folosința dela mori, heleștae, *păduri*, și alte asemenea“. In Moldova, aceste drepturi patrimoniale erau regulate prin hrisoave domnești sau convenții dintre proprietari și locuitori. Vezi *suprà* p. 233, n. 2.

(5) Vezi Manualul administrativ al Moldovei, t. I, p. 431.

Din cele mai sus expuse rezultă că dreptul conferit sătenilor prin dispoziţiile menţionate există şi astăzi, acolo unde el n'a fost desfiinţat printr'o hotărîre sau prin convenţia părţilor.

Regulele de drept internaţional privat aplicabile distincţiunei bunurilor, proprietăţei, drepturilor reale, uzufructului, etc.

Clasificarea bunurilor face necontestat parte din organizaţia proprietăţei, şi ca atare, interesează ordinea publică, căci după cum un bun va fi considerat ca mobil sau ca imobil, cutare drept real, cutare mod de înstrăinare, cutare impozit îi va fi sau nu-i va fi aplicabil. Prin urmare, legea situaţiunei bunurilor *(lex rei sitæ)* va decide dacă un bun este mobil sau imobil (1), şi această soluţie este adevărată atât în materie civilă cât şi în materie fiscală. (Cas. fr. D. P. 88. 1. 65; Sirey. 89. 1. 387).

Exemplul pe care îl dau autorii francezi, şi care nu se prea potriveşte la noi, unde străinii nu pot *dobândì* fonduri rurale (art. 7 Constit.), este următorul: după art. 563 din codul olandez, stupii cu roì sunt mobili, pe când după art. 468 din codul nostru ei sunt imobile prin destinaţie. Ei bine, nu mai încape îndoială ca stupul aşezat pe un fond în România, ar fi imobilizat, dacă Olandezul ar puteà dobândi un asemenea fond, pentrucă dispoziţia art. 468 din codul nostru este creată în interesul agriculturei şi a proprietăţei rurale, care priveşte interesul general (2).

---

(1) Vincent et Pénaud, *Dictionn. de dr. international*, v° *Meubles*, No. 1, 2; Aubry et Rau, I, § 31, p. 135 (ed. a 5-a); T. Huc, I, 117, 132 şi IV, 7; Rolin, *Pr. de dr. internat. privé*, II, 686; Planiol, I. 189, p. 80 (ed. a 3-a); A. Weiss, *Tr. th. et prat. de dr. internat. privé*, IV, 188; Surville et Arthuys, *Cours élément. de dr. internat. privé*, 178, p. 204 (ed. a 3-a, 1900). Cpr. Laurent, *Dr. civil international*, VII, 141 urm.

(2) Cpr. Weiss, *op. cit.*, IV, p. 189, 190; Surville et Arthuys, *op. cit.*, No. 178, p. 204.

Proprietatea.

Proprietatea este de asemenea totdeauna cârmuită, încât privește natura, întinderea și elementele sale, de legea țărei în care se găsește obiectul său, pentrucă este în legătură cu interesele esențiale ale Statului, cu regimul său economic și cu dreptul său public (1).

Proprietatea, interesând în gradul cel mai 'nalt ordinea publică, toți autorii sunt de acord pentru a aplicà legea teritorială în privința întinderei acestui drept, în privința condițiilor legale de folosință, în privința dreptului de a dispune și a restricțiilor aduse de lege, precum: servituți, impozite, etc. în privința acțiunilor cari apără acest drept: acțiunea în revendicare, publiciană, etc.: în privința lucrurilor cari sunt *in commercio* sau *extra commercio*, etc. (2).

Posesiunea.

Posesiunea este, de asemenea, cârmuită tot de *lex rei sitæ*, fie că ar fi privită ca manifestarea și exercițiul dreptului de proprietate, fie că ar fi considerată ca un fapt din care ar rezultà oarecare drepturi. In orice caz, legea situațiunei bunurilor posedate va determinà condiția juridică a posesorului, drepturile ce îi aparțin, acțiunile ce se cuvin atât lui cât și proprietarului deposedat, etc. (3), efectul posesiunei în privința dobândirei fructelor (art. 485, 486), precum și drepturile posesorului în privința construcțiilor făcute de dânsul pe un teren străin (art. 494), etc. (4).

Drepturile reale.

Tot legea situațiunei bunurilor va determinà și drepturile reale ce pot să existe asupra lor *(jura in re)*, precum: servituțile, privilegiile, ipotecile, etc., așà că un străin n'ar puteà să pretindă în România beneficiul unui drept real, existent în țara lui, însă neexistând în țara noastră (5).

---

(1) Weiss, *op. cit.*, IV, p. 188; T. Huc, I, 116; Surville et Arthuys, *op. cit.*, 166; Planiol, I, 189 (ed. a 3-a); Pillet, *Principes de dr. international privé*, No. 195, p. 385 urm.; Rolin, *op. cit.*, II, 696 urm., p. 254 urm.; Vincent et Pénaud, *op. cit.*, v⁰ *Propriété*, No. 1 urm.; Despagnet, *Pr. de dr. international privé*, 394, p. 720 (ed. a 3-a); Neagu, II, p. 597, No. 1, etc.

(2) Vincent et Pénaud, *op.* și *loco cit.*, precum și autorii *suprà* citați.

(3) Vincent et Pénaud, *op.* și v⁰ *cit.*, No. 6; Despagnet, *op. cit.*, 404, p. 733, 734; Surville et Arthuys, *op. cit.*, 166, p. 194; Neagu, II, p. 527, No. 3, etc.

(4) Despagnet, *op. cit.*, 404; Neagu, II, p. 528, No. 4, etc.

(5) Cpr. Planiol, I, 189; T. Huc, I, 119 și 132; Aubry et Rau, I, § 31, p. 155, 156 (ed. a 5-a); Despagnet, *op. cit.*, 403,

Accesiunea imobiliară.

Accesiunea imobiliară încă este cârmuită de legea situațiunei bunurilor, chestiunea fiind controversată numai în privința accesiunei mobiliare (¹).

Moștenirea ab intestat. Controversă.

In fine, vom reamintì că devoluția prin moștenire și împărțeala imobilelor lăsate de un străin în România, fie că el a murit în țară sau în străinătate, sunt cârmuite numai de legea română, și aceasta fie că moștenitorii ar fi români sau străini. Această chestie, foarte controversată, a fost examinată și discutată în t. I a Coment. noastre, cu ocazia explic. art. 2 din codul civil. Cu toate că Curtea din Iași s'a pronunțat de curând în sens contrar, admițând aplicarea statutului personal nu numai în privința averei mobiliare, dar și în privința acelei imobiliare (²), totuși rămânem nestrămutat în convingerea noastră și credem și acum, după matură reflexie, că succesiunea imobiliară a străinului este și nu poate fi cârmuită decât de legea română: 1⁰ pentrucă aceasta rezultă în mod expres din teoria veche a statutelor așà cum a consacrat-o legea noastră prin art. 2 din codul civil, și 2⁰ pentrucă legile asupra succesiunilor având adeseori un scop politic, aplicarea unei legi străine în privința imobilelor ar puteà uneori fi contrară scopului urmărit de legiuitorul teritorial (³).

Uzufruct, uz, abitație.

Ne-a mai rămas, spre a completà materia dreptului internațional, să zicem câteva cuvinte cu privire la servituțile personale (uzufruct, uz și abitație), căci despre natura statutului servituților reale sau prediale, ne vom ocupà la finele titlului următor.

---

p. 732; Neagu, II, p. 528, No. 5. — Astfel, contractul de locațiune neconferind în legea noastră, chiriașului, decât un drept personal (vezi *suprà* p. 221 urm., nota 1), dreptul chiriașului unui imobil ce un german ar aveà în România, tot astfel va fi considerat, cu toate că art. 571 din codul civil german, pare a considerà ca real dreptul ce rezultă pentru chiriaș din contractul de locațiune. Cpr. Despagnet, *op. cit.*, 403, p. 733.

(¹) Cpr. Rolin, *op. cit.*, II, 699, p. 256, 257; Vincent et Pénaud, *op. cit.*, vº *Propriété*, No. 8.

(²) Vezi *Dreptul* din 1908, No. 23 (cu observ. noastră). Vezi în acelaș sens, Pillet, *op. cit.*, p. 386. precum și autoritățile citate în t. I a Coment. noastre, p. 130, nota 2 (ed. a 2-a).

(³) Vezi în acest sens numeroasele autorități citate în t. I a Coment. noastre, p. 129, nota 1 (ed. a 2-a). In acelaș sens, Aubry et Rau, I, § 31, p. 156, 157 (ed. a 5-a).

Servituțile personale.

Un punct cert și afară din orice discuție este că numai legea teritorială poate să determine servituțile personale susceptibile de a afectà bunurile cari se găsesc pe teritoriul cârmuit de acea lege. Astfel, în țara noastră neexistând, ca servituți personale, decât uzufructul, uzul și abitația, un străin n'ar puteà să facă să i să recunoască pe teritoriul nostru o servitute personală inexistentă, precum ar fi, de exemplu: înstrăinarea mai mică sau mai mare a libertăței unei din părți în folosul celeilalte. (Cpr. art. 620) (¹).

Aplicarea convenției părților.

Dar dacă legea teritorială este, precum am văzut, singură competentă de a fixà esența și natura modificărei ce părțile aduc dreptului de proprietate în sine, prin înființarea unei servituți personale, părțile sunt libere, în principiu, de câteori înființează un uzufruct, un uz sau un drept de abitație în privința unor bunuri situate în România, să se refere la o altă lege decât acea română. Dispozițiile legei teritoriale își vor primì aplicare numai în lipsa convenției părților.

Servituțile personale nefiind de ordine publică, nu atârnă de statutul real și părțile se pot supune prin convenția lor la legile ce ele ar crede de cuviință și, deci, și statutului lor personal, fără a le puteà impune legea teritorială, afară de cazurile, bine înțăles, cari ar interesà ordinea publică. Voința părților poate, în această privință, să fie expresă sau tacită. Uzufructul constituit de un Român în străinătate cu privire la bunurile situate în țară, va atârnà deci, în lipsa unor stipulații contrare, de statutul său personal, pentrucă prin tăcerea sa el a înțăles a se referì la legea română. Încât privește uzufructul constituit de un străin în România, el va atârnà de legea pe care părțile au avut-o în vedere care, de cele mai multe ori, va fi legea lor personală, chiar dacă imobilele supuse acestui drept ar fi situate în România, pentrucă voința părților nu se determină după situația bunurilor cari fac obiectul drepturilor lor. Străinii rămân, bine înțăles, liberi de a se supune legilor române, însă ei trebue să manifeste în această privință voința lor în mod clar și neîndoelnic.

Legile de ordine publică.

Părțile n'ar puteà însă să calce legile române cari ar interesà ordinea publică și interesul general (art. 5, 620).

(¹) Weiss, *op. cit.*, IV, p. 225, *și autorii citați acolo*

Astfel, un elvețian n'ar puteà, contrar art. 559 din codul nostru, să constitue în România un uzufruct în favoarea unei persoane morale pe timp de 100 ani, conform art. 300 din codul cant. Zurich dela 1887; uzufructuarul străin n'ar puteà să închirieze sau să arendeze uzufructul său pe un timp mai lung de cinci ani (art. 534); el n'ar puteà fi scutit de a face inventar, pentrucă, după cât știm, a scutì pe uzufructuar de această obligație, ar însemnà a înlesnì frauda și reaua credință. Uzufructul n'ar puteà, de asemenea, să deroage dela drepturile cuvenite Statului, pentrucă impozitele sunt statornicite într'un interes public.

Derogarea dela dispozițiile cari nu interesează ordinea publică.

Uzufructul constituit de un străin în România va puteà însă să deroage dela dispozițiile cari nu interesează organizația socială. Astfel, el ar puteà să deroage dela art. 525, care regulează modul de dobândire a fructelor civile; dela art. 529 urm., cari determină drepturile uzufructuarului în privința pădurilor; dela art. 545, care obligă pe uzufructuar la facerea reparațiilor de întreținere; dela art. 541 privitor la darea cauțiunei; dela art. 548 urm., cari impun uzufructuarului oarecare sarcini, etc.

Uz și abitație.

Aceleași principii sunt aplicabile atât uzului cât și abitațiunei, pentrucă uzul nu este decât un uzufruct mai restrâns, iar abitația este identică cu uzul, cu această deosebire că ea este privitoare numai la case.

Din cele mai sus expuse rezultă că dreptul de uz ar puteà fi cedat sau închiriat altuia, conform legei străine, pentrucă după cum știm, oprirea edictată de art. 571 nu interesează ordinea publică (¹). (Vezi *suprà* p. 589).

Uzufruct legal.

Incât privește uzufructul legal, știm că el atârnă tot de statutul personal al părintelui uzufructuar, pentrucă el este un atribut și un accesoriu al puterei părintești, chiar în cazul când se exercită asupra imobilelor (²).

(¹) Vezi asupra tuturor acestor chestiuni, Weiss, *op. cit.*, IV, p. 226 urm.; Laurent, *Dr. civ. international*, VII, 333 urm.; Vincent et Pénaud, *op. cit.*, v° *Propriété*, 27 urm.; Despagnet, *op. cit.*, 400, p. 726 urm., și toți autorii.

(²) Vezi t. II a Coment. noastre, p. 537 urm. (ed. a 2-a).

TITLUL IV

Despre servitudini (1) (servituţi), sau mai bine zis: despre servituţile reale sau prediale.

Titlul precedent este consacrat servituţilor personale (uzufructul, uzul şi abitaţia), iar în titlul de faţă legiuitorul se ocupă despre servituţile *reale sau prediale*, după cum ziceau Romanii, adecă: de servituţile stabilite pentru uzul şi utilitatea unui fond. Nu mai este deci vorba în specie, ca în materie de uzufruct, de folosul cutărei sau cutărei persoane, ci de utilitatea şi comoditatea unui fond (2).

Servituţile urmăresc fondul.

In orice mână ar trece acest fond, proprietarul lui va puteà în totdeauna să exercite dreptul asupra fondului grevat sau şerbitor. De aceea aceste servituţi se şi numesc reale sau prediale (dela *prædium*, fond). (Vezi *infrà* p. 609).

---

(1) Cuvântul *servitudine* este traducerea literală a cuvântului *servitudo* (din care Francezii au făcut *servitude)*, care la Romani, erà însă a rareori întrebuinţat. Cuvântul *servitute*, pe care însuş legiuitorul îl întrebuinţează câte odată (art. 620, 635, etc.) este mult mai nemerit. Codul Caragea întrebuinţează cuvintele *robirea lucrurilor*, iar codul Calimach, *şerbire,* expresie care se găseşte şi în art. 79 al legei p. expropriere din 1864. Codul francez întrebuinţează cuvintele *services fonciers*, pentrucă cuvântul *servitute* părea odios la începutul secolului trecut, în urma unei revoluţii provocată de abuzurile feodalităţei. Noi nu avem însă nicio raţiune de a ne ferì de această expresie.

Dr. străin.

(2) Cu toate acestea, prin derogare dela aceste principii, admise şi la Romani, art. 239 din codul cant. Zurich dela 1887 dispune că, prin excepţie, servituţile *(Grunddienstbarkeiten)* pot fi stabilite în folosul unei asociaţii sau chiar a unui individ. Vezi şi art. 479 din codul austriac, care are următoarea cuprindere: „Servituţile fonciare *(Grunddiensbarkeiten)* pot fi stabilite şi *în favoarea persoanei*. Cpr. art. 625 din codul Calimach modificat. Vezi Weiss, *Tr. théorique et pratique de dr. international privé*, IV, p. 215, nota 1. Vezi asupra textului suscitat din codul austriac, Mattei, *I paragrafi del codice civile austriaco avvicinati dalle leggi romane, francesi e sarde*, II, p. 598 urm. (Venezia, 1853). Cpr. art. 1090 C. german, art. 531 C. spaniol, etc.

Definiţia şi caracterul servituţilor reale.

Art. 576. — Servitudinea (servitutea) este o sarcină impusă asupra unui imobil (¹) pentru uzul şi utilitatea unui imobil (²) având un alt stăpân (³). (Art. 471, 577 urm., 586 urm., 620 urm., 623 urm., 1798 C. civ. Art. 637 C. fr.).

Servitutea este un drept real (⁴) nemişcător, imobil prin obiectul la care se aplică, după art. 471, stabilit asupra unui fond (⁵), pentru uzul şi utilitatea sau măcar plăcerea

---

(¹) Textul fr. întrebuinţează cuvântul *héritage (prædium)*, care cuprinde atât pământurile cât şi clădirile. Servituţile nu pot, în adevăr, fi stabilite decât asupra pământului sau clădirilor (art. 621). „*Ideo autem hæ servitutes prædiorum appellantur, quoniam sine prædiis constitui non possunt*". (Instit., *De servitutibus*, 2. 3. § 3 *ab initio* şi L. 1 § 1, Dig., *Communia prædiorum*, 8. 4). Legiuitorul nostru puteà însă să întrebuinţeze cuvântul *fond*, în loc de imobil, cum a şi făcut în art. 582 şi 616, pentrucă prin fond se înţăleg atât clădirile cât şi pământul. „**Fundi** *appellatione omne ædificium et omnis ager continetur*". (L. 211 *ab initio*, Dig., *De verborum significatione*, 50. 16).

(²) In art. 612, 613, 627 şi 642, cuvântul *imobil (fond)* este înlocuit prin cuvântul *proprietate*, ceeace este mult mai nemerit, pentrucă sarcina este impusă dreptului de proprietate, pe care servitutea îl mărgineşte şi-l restrânge.

(³) Cuvântul *stăpân*, este luat aici în sens de *proprietar*. Cuvântul proprietar, pe care îl întrebuinţează atât textul francez cât şi acel italian (art. 531) şi chiar art. 577 din codul nostru, ar fi însă mult mai nemerit, pentrucă, prin *stăpân*, se înţălege C. Calimach. Art. 618. uneori şi posesorul fondului. De aceea codul Calimach întrebuinţează, în genere, cuvântul *proprietar*. „La şerbirea pământului, zice art. 618 din acest cod (474 C. austriac), se socotesc două locuri a deosebiţi *proprietari*, din care unuia se cuvine locul şerbitor iar celuilalt locul stăpânitor".

(⁴) C. Calimach. Art. 616. „Dreptul şerbirei este *realnic*, zice art. 616 din codul Calimach (472 C. austriac), şi lucrător împrotiva fiecărui proprietar a lucrului şerbitor". — Servitatea este totdeauna un drept imobiliar, fiindcă se exercită asupra unui fond în folosul altui fond, pe când ştim că uzufructul şi uzul sunt mobiliare, de câteori au de obiect un lucru mobil. Vezi *suprà* p. 399, 400.

(⁵) Şi minele pot fi grevate de servituţi. Cas. fr. Sirey, 1901. 1. 169.

Stabilirea servituţilor asupra fondurilor afară din comerţ. Particularii pot aveà o servitute asupra unui fond care ar fi afară din comerţ, de exemplu: asupra unui fond care ar face parte din domeniul public al Statului, al comunei sau al judeţului, sub condiţia însă că această servitute să nu înpe-

(vezi *infrà* p. 611, nota 1) unui alt fond aparţinând altui proprietar (1).

---

dice destinaţia fondului. Cpr. Toullier, D., II, partea I, 474 urm.; Laurent, VII, 130 urm. şi VIII, 92; Demolombe, XII, 698 urm.; Baudry et Chauveau, 795 urm.

Art. 578. 615, etc.

Astfel, locurile inferioare cari ar fi afară din comerţ, precum sunt de exemplu: uliţile şi pieţele publice, sunt supuse a primì apele ce curg fireşte din proprietăţile private ale particularilor (art. 578). Tot astfel, proprietarul este în drept a face ca apele de ploae să se scurgă de pe casă pe uliţă (art. 615). De asemenea, proprietarii cari zidesc pe calea publică, sau pe marginea unui fluviu ori a unui râu navigabil sau plutitor, dobândesc o adevărată servitute asupra fondului care se găseşte afară din comerţ, căci prin faptul zidirei ei uzează de dreptul lor. Comuna este în drept să desfiinţeze uliţa şi să vândă locul ei, însă sub îndatorire de a despăgubì pe proprietarii cari ar fi dobândit o servitute asupra ei. Cpr. Laurent, VII, 131 urm.

Comuna ar fi însă scutită de despăgubiri atunci când particularii ar fi zidit fără nici un drept, ci numai prin toleranţă sau îngăduire, şi chiar în virtutea unei concesii sau autorizări formale, asemenea autorizări neconferind niciun drept aceluia care le dobândeşte. Laurent, VII, 135.

Particularii ar puteà dobândì o servitute asupra unui parc, unei grădini publice, etc., întrucât această servitute n'ar împedicà destinaţia fondului. Laurent, VII, 138. — *Contrà:* Demolombe, XII, 698; C. Poitiers, Répert. Dalloz, v° *Servitudes*, 67 şi Sirey, 38. 2. 78. — Nimic n'ar împedicà, de asemenea, pe particulari de a dobândì un drept de trecere printr'un cimitir, bine înţăles în partea nedestinată la înmormântări. Laurent, VII, 140. — In privinţa dobândirei comunităţei zidului unei închisori, unei biserici sau altui edificiu public, vezi *infrà* explic. art. 598.

Domeniul Coroanei. Art. 5 L. din 10 Iunie 1884.

In privinţa bunurilor ce compun domeniul Coroanei, art. 5 din legea dela 10 Iunie 1884 dispune că aceste bunuri nu pot fi nici vândute, nici dăruite, nici ipotecate, *nici supuse la vreo altă sarcină de orice natură ar fi;* de unde rezultă că ele nu pot fi grevate de servituţi, soluţie care este admisă şi în Franţa prin legea din 30 Ianuarie 1810 (art. 74) şi prin acea din 8 Noembrie 1818 (art. 10). Aceste bunuri puteau însă fi grevate în Franţa de servitutea legală de trecere prevăzută de art. 616 urm. Aubry et Rau, III, § 243, p. 47 (ed. a 5-a).

Dom. privat al Statului.

In cât priveşte fondurile cari fac parte din domeniul privat al Statului, comunei sau judeţului, nu mai încape îndoială că ele pot fi grevate de servituţi, pentrucă sunt alienabile şi prescriptibile (art. 499 şi 1845). Cpr. Laurent, VII, 141 şi VIII, 92.

(1) Servituţile reale nu pot deci fi stabilite pentru uzul şi utili-

Servitute asupra unui arbor.

Nu se poate deci constitui o servitute asupra unui arbor, deşi arborul este imobil cât timp este incorporat pământului [1].

Denumirea fondurilor.

Fondul căruia servitutea este datorită se numeşte fondul *dominant (prædium dominans)* sau *stăpânitor* după art. 618 din codul Calimach, iar fondul care datoreşte servitutea se numeşte fondul *servient* (art. 620), *servit* (art. 628) sau *supus* (art. 631, 632), *şerbitor* după codul Calimach *(prædium serviens)*. Nu există deci servitute de câteori nu există două fonduri. (Cas. rom. Bult. S-a 1, anul 1878, p. 196).

Necesitatea a două fonduri vecine.

Orice servitute reală presupune deci două fonduri în genere vecine [2], aparţinând la doi proprietari deosebiţi (art. 517, 576, 638), pentrucă, după cum ştim: *nemini res sua servit* [3].

---

tatea unei persoane, nici asupra unei persoane, după cum dispune anume art. 721 § 2 din codul olandez.

[1] Baudry et Chauveau, 792; Répert. Sirey, v⁰ *Servitudes*, 211; Pand. fr., *eod.* v⁰, 173.—Vezi însă Cas. fr., Sirey, 41. 1. 414.

[2] Vecinătatea sau contiguitatea fondurilor nu este însă o condiţie neapărată la existenţa servituţei, căci se poate foarte bine întâmplà ca un fond să aducă servicii unui alt fond, cu toată depărtarea ce ar există între aceste două fonduri. Cpr. C. Pau, D. P. 86. 2. 173; C. Bucureşti, *Dreptul* din 1894, No. 26, p. 206; Thiry, I, 756, p. 779; De la Bigne, I, 1099, p. 976; Pand. fr., v⁰ *Servitudes*, 76 şi 1347; Baudry et Chauveau, 801; Planiol, I, 2885 (ed. a 3-a); T. Huc, IV, 260; Aubry et Rau, III, § 247, p. 113; Demolombe, XII, 692; Laurent, VII, 143. — Vezi însă Duranton, V, 454 urm. (Vezi p. 615).

Servitutea de prospect.

Astfel, servitutea *ne prospectui officiatur* adecă: care obligă pe proprietarul fondului şerbitor a nu face nimic pentru împedicarea unei vederi, poate fi stabilită asupra unui fond care se găseşte la o depărtare oarecare de fondul dominant, dacă nu există nimic pe fondurile intermediare care să împedice vederea. Cpr. L. 38 şi 39, Dig., *De servitut. prædiorum urbanorum*, 8. 2; L. 4 § 8 şi L. 5, 6, Dig., *Si servitus vindicetur*, 8. 5. Tot astfel, o servitute de trecere poate fi stabilită pe un fond care se găseşte deosebit prin alte fonduri de fondul dominant, dacă se poate trece sub un titlu oarecare pe fondurile intermediare. (L. 14 § 2, Dig., *De servitutibus*, 8. 1). Vezi Namur, *Cours d'Institutes*, I, p. 245, No. 2 (ed. din 1888).

[3] L. 26 *in medio*, Dig., *De servitutibus prædiorum urbanorum*, 8. 2. Vezi şi L. 10, Dig., *Communia prædiorum*, 8, 4, unde se zice: „*Nemo ipse sibi servitutem debet*“. Vezi *suprà* p. 400, nota 2 şi pag. 550. Proprietarul nu are, în adevăr, nevoe de o servitute spre a se servì de lucrul său, pentrucă el are acest drept în virtutea dreptului său de proprietate. Cpr. Cas. rom.

Astfel, s'a decis, cu drept cuvânt, că proprietarul, când îşi ipotecează imobilul său, nu poate constitui o servitute pe un alt imobil al său (1).

Servitutea este un drept numai din punctul de vedere activ, adecă: în privinţa fondului dominant sau stăpânitor: cu privire la fondul şerbitor, ea este o sarcină care mărgineşte şi restrânge proprietatea acestui fond în folosul fondului dominant, care astfel dobândeşte o întindere mai mare.

Servituţile urmăresc fondul la care sunt alipite.

C. Calimach. Art. 633.

Aceste restricţii şi întinderi, fiind nişte însuşiri şi calităţi ale fondului, după cum se exprimă jurisconsultul Celsus (2), nu pot fi vândute, închiriate sau ipotecate osebit de acest fond, pentrucă o calitate nu poate fi deslipită de lucru. Servituţile urmăresc deci fondul la care sunt alipite, fie ca sarcini, fie ca drepturi (3). „Nu poate cineva din însuş a sa putere, zice art. 633 din codul Calimach (485 C. austriac), să deosebească nici un fel de şerbire dela lucrul şerbitor, nici s'o mute la alt lucru sau la altă persoană“. (Cpr. act. 96 C. german).

Nu se poate constitui o servitute asupra unei alte servituţi.

Nu se poate, de asemenea, constitui un uzufruct sau o servitute asupra unei alte servituţi *(Servitus servitutis esse non potest)* (4), pe când ştim că se poate foarte bine constitui un uzufruct asupra unui alt uzufruct. (Vezi *suprà* p. 448, 449).

Bult. S-a 1, 1878, p. 196; Planiol, I, 2883. Vezi şi art. 618 C. Calimach (art. 474 C. austriac).

(1) Tribun. Ilfov, *Dreptul* din 1903, No. 77 şi *Cr. judiciar* din 1904, No. 46, p. 384.

(2) *„Quid aliud sunt jura prædiorum, quam prædia qualiter se habentia, ut bonitas, salubritas, amplitudo?“* (L. 86, Dig., *De verborum significatione*, 50. 16).

(3) Cpr. Arntz, I, 1190; Laurent, VII, 152; Demolombe, XII, 670, 847; Baudry et Chauveau, 803; Aubry et Rau, III, § 247, p. 114; Ricci, *op. cit.*, II, 272, p. 331; Planiol, I, 2887 (ed. a 3-a); Thiry, I, 756, p. 779; Répert. Sirey, v⁰ *Servitudes*, 14; C. Bourges, Sirey, 66. 2. 11 şi Répert. Dalloz, *Supplément*, v⁰ *Servitude*, 15. Vezi şi *suprà* p. 605.

(4) L. 1, Dig., *De usu et usufructu*, 33. 2. Cpr. Pand. fr., v⁰ *Servitudes*, 67; Demolombe, XII, 670; Molitor, *Possession*, p. 307; Aubry et Rau, III, § 249, p. 121; Zachariæ, *Handbuch des französischen civilrechts*, II, § 249, p. 58, text şi nota 1 (ed. *Anschütz* din 1853); Pardessus, *Servitudes*, 33, p. 53 (ed. din 1822); Namur, *Cours d'Institutes*, I, p. 233 (ed. din 1888). — *Contrà:* Bauby, *Revue pratique de droit français*, t. 16 (anul 1863), p. 185 urm.

Servitutea este inseparabilă de fond.

In fine, o altă consecinţă a realităţei servituţilor este că servitutea activă sau pasivă se transmite cu fondul la care este alipită, *ambulat cum dominio*, chiar dacă actul translativ de proprietate n'ar face nicio menţiune despre dânsa, *etiamsi nihil dictum sit* (L. 47, Dig., *De contrahenda emptione*, 18. 1), căci calităţile fondului rămân alipite de acest fond, în orice mână ar trece ([1]). „Servituţile sunt inseparabile, în mod activ şi pasiv, de fondurile cărora ele aparţin“, zice art. 2268 din codul portughez ([2]).

Consecinţele cari rezultă din împrejurarea că servitutea se datoreşte de lucru.

Din împrejurarea că servitutea se datoreşte de lucru, iar nu de persoană, rezultă următoarele consecinţe: 1^0 ea se stânge prin desfiinţarea lucrului, însă este contra naturei sale de a încetà prin moartea proprietarului: 2^0 servitutea nu consistă din partea proprietarului fondului şerbitor decât în obligaţia de a suferi exerciţiul dreptului de servitute şi a nu face ceva, iar nu în obligaţia de a face sau de a da un lucru determinat, căci un fond nu poate fi obligat a da sau a face ([3]).

Astfel, eu n'aş puteà impune proprietarului fondului vecin, cu titlu de servitute, sarcina de a face plantaţii sau

---

([1]) Demolombe, XII, 670; Laurent, VII, 153; Aubry et Rau, III, § 247, p. 114; Planiol, I, 2887 (ed. a 3-a); Pand. fr., v⁰ *cit.*, 60; C. Metz, D. P. 66. 2. 150; Sirey, 67. 2. 147.

Art. 722, 723 Pr. civ.

Actul de înstrăinare nu va fi însă opozabil celor de al treilea decât numai în urma transcrierei lui în registrele tribunalului situaţiei imobilului (art. 722, 723 Pr. civ.).

Deoseb. intre servitute şi dr. de creanţă sau de proprietate.

Servituţile nu trebuesc deci confundate cu drepturile de creanţă, nici cu dreptul de proprietate suterană, superficiară ori indiviză, căci servitutea este un lucru incorporal, o desmembrare a proprietăţei, pe când proprietatea suterană sau superficiară este o parte din fond, *portio aliqua fundi* (L. 60, Pr., Dig., *De significatione verborum*, 50. 16), *sive loci corpus* (L. 4, Pr., Dig., *Si servitus vindicetur*, 8. 5). Cpr. Arntz, I, 1057; Demolombe, XII, 671 urm.; Laurent, VII, 153 urm., 155; Thiry, I, 756, p. 780.

C. portughez şi spaniol, etc.

([2]) „*As servidoes sao inseparaveis dos predios, a que, activa ou passivamente, pertencem*“. Cpr. art. 534 C. spaniol, care are următoarea cuprindere: „*Las servidumbres son inseparables de la finca á que activa ó pasivamente pertenecen*“. Vezi şi art. 281 C. civ. japonez, promulgat la 28 April 1896, art. 96 C. german, etc.

([3]) „*Servitutum non ea natura est, ut aliquid faciat quis . . .* **sed ut aliquid patiatur, aut non faciat**“ (L. 15 § 1, Dig., *De servitutibus*, 8. 1). Vezi *suprà* p. 517, nota 3.

de a scoate din pământ pe acele existente, spre a-mi face vederea mai plăcută, *ut viridia tollat, aut amœniorem prospectum prœstet, aut in hoc ut in suo pingat.* (L. 15, § 1, Dig., *De servitutibus*, 8. 1). O asemenea convenţie ar constituì o obligaţie, iar nu o servitute. Şi nu trebue să confundăm obligaţia cu servitutea, căci, pe când acea dintâi creează raporturi numai între debitor şi creditor, orice proprietar al fondului şerbitor trebue să sufere servitutea, iar orice proprietar al fondului dominant poate s'o exercite.

Uzul şi utilitatea fondului.

Servituţile reale nu sunt, după cum am văzut *suprà* p. 605, impuse în folosul persoanei, ca uzufructul, uzul şi abitaţia, ci pentru uzul şi utilitatea fondului[1].

Interes de plăcere.

[1] Un interes de plăcere ar fi suficient spre a se constituì o servitute reală, pentrucă, în asemenea caz, fondul dominant dobândeşte o valoare mai mare; simpla utilitate sau plăcere a *proprietarului actual* n'ar fi însă suficientă. (Cpr. L. 8., Pr., Dig., *De servitutibus*, 8. 1). Thiry, I, 756, p. 779; Arntz, I, 1162; Demolombe, XII, 685; Laurent, VII, 144; Baudry et Chauveau, 800; Planiol, I, 2884; Solon, *Servitudes réelles*, No. 5, p. 43 (ed. din 1837); Pand. fr., v⁰ *Servitudes*, 1338.

Dreptul de a vânà sau de a pescuì. Controversă.

Dreptul de a vânà sau de a pescuì în pădurea sau în apele unui vecin n'ar puteà însă fi constituit cu titlu de servitute şi de drept real, în folosul fondului vecin, pentrucă asemenea drepturi nu aduc nicio îmbunătăţire fondului dominant, ci satisfac numai gustul şi plăcerea persoanei. Asemenea concesii ar puteà să producă, după împrejurări, cel mult efectele unui drept de uz sau de locaţiune. Cpr. Marcadé, II, 645, 646; Ducaurroy, II, 341; Arntz, I, 1161; Aubry et Rau, III, § 247, p. 110, text şi nota 5; Demante, II, 541 *bis* III; Demolombe, XII, 686; Foignet, *Manuel élément. de dr. civil*, I, p. 399; T. Huc, IV, 404; Baudry et Chauveau, 1074; Cas. fr. şi C. Paris, D. P. 91. 1. 89; Sirey, 91. 1. 489; *Dreptul* din 1891, No. 5; Sirey, 91. 2. 230; D. P. 91. 2. 233. — *Contrà:* Laurent, VII, 146; Planiol, I, 2934; Cas. fr. D. P. 60. 1. 14; Sirey, 60. 1. 743; Sirey, 70. 1. 129; D. P. 71. 1. 49. Vezi asupra acestei controverse, Pand. fr., v⁰ *Chasse*, 853 urm. Art. 623 lit. *d* din codul Calimach (477 C. austriac) cuprinde între servituţile *moşieneşti* (rurale) dreptul de a vânà, de a pescui şi de a prinde păsări.

Dreptul de a se primblà, de a şedeà la masă, etc.

Soluţia mai sus expusă este admisibilă nu numai în privinţa dreptului de a vânà şi de a pescuì, ci şi în privinţa concesiunei care ar conferi proprietarului vecin dreptul de a se primblà, de a şedeà la masă într'o grădină, de a culege fructe, flori, etc. (cpr. Demolombe, XII, 687; Aubry et Rau, Nimeni nu poate deci stabilì o servitute reală care n'ar fi de nici un folos pentru fondul său, fiindcă proprietatea nu poate fi restrânsă fără o cauză binecuvântată (¹).

Utilitatea fondului nu are nevoe de a fi actuală.

Nu este însă nevoe ca utilitatea să fie actuală, căci se poate foarte bine stipula o servitute pentru o clădire care urmează a fi zidită în viitor, sau care are să aparție de acum înainte stipulatorului (²).

Perpetuitatea servituților.

Servituțile sunt perpetue, după cum ziceà Domat, ca și proprietatea, însă nimic n'ar împedicà o servitute reală de a fi mărginită la viața proprietarului fondului dominant, căci, ca și proprietatea, servituțile nu sunt prin esență, ci numai prin natura lor veșnice și perpetue (³).

---

loco cit.; Proudhon, *Usufruit*, I, 369, p. 443 urm.; Ducaurroy, II, 340; Duranton, V, 447; Baudry et Chauveau, *loco cit.*, cu atât mai mult cu cât această soluție era admisă și la Romani: „*Ut pomum decerpere liceat, et ut spatiari, et ut cœnare in alieno possimus, servitus imponi non potest*“ (L. 8, Pr., Dig., *De servitutibus*, 8. 1). — Vezi însă Laurent, VII, 144. Vezi și *infrà* explic. art 620.

Dreptul de a măcinà grâu, etc. într'o moară.

S'a decis, de asemenea, că nici dreptul de a măcinà într'o moară grâul sau porumbul necesar la consumația unei gospodării, drept transmisibil moștenitorilor în perpetuu, n'ar puteà fi constituit cu titlu de servitute, căci, în specie, sarcina n'ar fi impusă unui fond pentru utilitatea unui alt fond, ci unei persoane (morarul) pentru utilitatea unei alte persoane (stipulatorul dreptului). C. Pau, D. P. 91. 2. 185; Sirey, 92. 2. 313. Cpr. T. Huc, IV, 404, p. 497. Vezi explic. art. 620, nota ultimă.

(¹) Servitutea reală trebue să aducă un folos nu numai proprietarului, dar însuș fondului dominant (Laurent, VII, 145), și acest folos nu trebue să fie întâmplător sau trecător, ci statornic și veșnic. Demolombe, XII, 678. — Dacă servitutea nu aduce niciun folos fondului, ea este nulă și nu produce nici un efect. „*Quotiens nec hominum, nec prædiorum servitutes sunt, quia nihil vicinorum interest, non valent*“. (L. 15, Pr., Dig., De *servitutibus*, 8. 1). Cpr. Solon, *op. cit.*, No. 8, p. 16. Pentru ca servitutea să nu producă niciun efect, lipsa de interes trebue să fie manifestă, căci ea ar puteà fi validă de câteori utilitatea ei ar fi cu putință, fie chiar într'un timp depărtat. (Cpr. L. 19, Dig., *loco cit.*). Vezi Demolombe, XII, 691.

(²) Arntz, I, 1170; Demolombe, XII, 694; Laurent, VIII, 171; Toullier D., II, partea I, 578, p, 260. „*Futuro quoque ædificio, quod nondum est, vel imponi vel adquiri servitus potest*“. (L. 23 § 1, Dig., *De servitut. prædiorum urbanorum*, 8. 2).

(³) Cpr. Laurent, VII, 154 și VIII, 333; Demolombe, XII, 703,

Dr. roman.

La Romani, din contra, perpetuitatea era un caracter esențial al servituței. „*Omnes servitutes prædiorum perpetuas causas habere debent*“. (L. 28. Dig., *De servitutibus prædiorum urbanorum*, 8. 2).

Răscumpărarea servituților.

Din împrejurarea că servituțile au, în principiu, un caracter de veșnicie, rezultă că ele nu sunt supuse rescumpărărei, dacă rescumpărarea n'a fost permisă printr'o anume clauză (¹).

Se poate deci stipulà răscumpărarea unei servituți, și în asemenea caz, răscumpărarea va puteà fi exercitată chiar contra unui succesor particular, cu toată clauza contrară care ar existà în titlul său (²).

Neaplic. in specie a art. 1373.

Răscumpărarea servituței nefiind decât o reîntoarcere la libertatea naturală a fondurilor, nu poate fi mărginită, afară de cazul unei stipulații contrare, la termenul de 5 ani prevăzut de art. 1373. (Vezi autorii citați în nota 2).

Art. 1890.

Acel care n'ar exercità însă dreptul de răscumpărare timp de 30 de ani, nu l-ar mai puteà exercita în urma trecerei acestui timp, acțiunea sa fiind prescrisă, conform art. 1890 C. civil (³).

Consecințele cari rezultă din faptul că servitutea se datorește fondului.

Din caracterul mai sus expus al servituților reale, după care ele nu sunt datorite persoanei, ci fondului, rezultă următoarele consecințe însemnate: 1° noul proprietar al fondului dominant ar puteà să uzeze de dreptul de servitute, chiar dacă în actul de înstrăinare al fondului nu s'ar zice nimic despre ea, căci servitutea reală este, după cum am

---

1053 urm.; Planiol, I, 2888; Solon, *op. cit.*, 13, p. 48; Aubry et Rau, III, § 247, p. 115; Pand fr., v° *Servitudes*, 168; Ricci, *op. cit.*, II, 277 *in fine*, p. 337. Știm că servituțile personale sunt din contra, prin esența lor, vremelnice și viagere (art. 557, 565).

(¹) Planiol, I, 2889; Ricci, *op.* și *loco cit.*; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 115; Demolombe, XII, 1055; Laurent, VIII, 333; Pand fr., v° *cit.*, 171. — Vezi cu toate acestea art. 9 din legea rurală dela 1864, citat *suprà* p 599, 600, care admite rescumpărarea dreptului la pădure ce au sătenii de pe moșiile din Moldova după art. 44 al legei muntelui din 1851 și cei de pe moșiile din Muntenia, în virtutea art. 140 § 4 din legea dela 23 Aprilie 1851.

(²) Demolombe, XII, 1055; Pardessus, *op. cit.*, 317, p. 406; Répert. Sirey, v° *cit.*, 1406; Pand. fr., *eod.* v°, 68, 171.

(³) Répert. Sirey, v° *cit.*, 1408; Demolombe, XII, 1055; Duranton, XVI, 394; Troplong, *Prescription*, I, 123, p. 165 urm. (ed. a 4-a, 1157). — *Contrà*: Pardessus, *Servitudes*, 317, p. 406 (ed. din 1822).

Indivizibilitatea servituţilor.

văzut *suprà* p. 610, o calitate a proprietăţei; 2^0 servitutea reală nu se stânge prin moartea constituitorului ei; 3^0 ea se datoreşte, pe deoparte, întregului fond dominat şi fiecărei părţi din acest fond, *omnibus ejus partibus* (L. 23 § 3, Dig., *De servitut. prœdiorum rusticorum*, 8. 3), iar pe de altă parte, ea este datorită de întregul fond şerbitor şi de fiecare parte din acest fond... *ita diffusa est, ut omnes glebæ serviant*, după cum se exprimă legea romană (1). Servitutea este deci prin esenţa sa indivizibilă, după cum dispun anume art. 535 din codul spaniol (2), art. 2269 din codul portughez, etc., ceeace n'o împedică de a fi mărginită în exerciţiul ei, din punctul de vedere al timpului, al locului şi al modului (3) (cpr. art. 633, 642, 643); 4^0 fondul şerbitor trebue să fie destul de apropiat de fondul dominant pentru ca acest din urmă să poată trage folosul sau plăcerea care face obiectul servituţei.

---

(1) L. 13 § 1, Dig., 8. 3. Vezi *infrà* explic. art. 642, 643.

(2) *„Las servidumbres son indivisibles“* (C. spaniol). — *As servidoes sao indivisiveis“* (C. portughez), etc.

(3) Cpr. Pothier, *Oblig.*, II, 291 urm.; Demolombe, XII, 701; Laurent, VII, 156, 157; Arntz, I, 1163; Répert. Sirey, v^0 *Servitudes*, 153 urm.; Pand. fr., *eod.* v^0, 25 urm., 153 urm., 161 urm.; Aubry et Rau, II, § 247, p. 115; Planiol, I, 2890; Baudry et Chauveau, 804; Ricci, *op. cit.*, 277; Cas. fr. D. P. 62. 1. 214; Sirey, 62. 1. 701. Cpr. L. 8 § 1, Dig., *De servitutibus*, 8. 1; L. 30 § 1, Dig., *De servit. prædiorum urbanorum*, 8. 2; L. 34, Dig., *De servitut. prœdiorum rusticorum*, 8. 3; art. 634 şi 1127 C. Calimach (485, 844 C. austriac), etc. — Vezi cu toate acestea Toullier D., III, partea II, 784 urm. şi Pardessus, *Servitudes*, 22 urm. şi 63 urm., după cari servituţile ar fi, ca toate drepturile, divizibile, de câteori faptul care le constitue ar fi şi el susceptibil de diviziune. Această părere se întemeiază pe autoritatea lui Dumoulin, călăuzul obişnuit al lui Pothier.

Consecinţele cari rezultă din principiul indivizibilităţei.

Din principiul indivizibilităţei servituţilor rezultă următoarele două consecinţe: 1^0 când un fond aparţine la mai mulţi coproprietari, unul din ei nu poate să stabilească o servitute asupra părţei sale de coproprietate. Pentru ca fondul să poată fi grevat de servitute, trebue consimţimântul tuturor coproprietarilor; 2^0 de câteori fondul dominant aparţine la mai mulţi coproprietari, este suficient ca prescripţia să nu poată curge numai în contra unuia din ei, pentru ca ea să nu poată fi îndeplinită contra coproprietarilor cari nu s'ar fi folosit de servitute timp de 30 de ani (art. 642, 643). Foignet, *op. cit.*, I, p. 403. Cpr. Cas. rom. Bult. 1905, p. 351.

Nu este nevoe ca ambele fonduri să fie unul lângă altul.

Nu este însă numai decât nevoe, după cum ştim, ca ambele fonduri să fie unul lângă altul *(contiguus)*, căci servitutea ar puteà să aibă loc chiar dacă ele ar fi deosebite printr'un fond intermediar. Spre a ridicà orice îndoială în această privinţă, Consiliul de Stat a şters din redacţia primitivă, după propunerea Tribunatului, cuvântul *vecin*, care figura în redacţia primitivă (¹).

Art. 638 C. fr., eliminat de legiuitorul nostru.

Inainte de a trece mai departe, trebue să observăm că art. 638 din codul francez dispune că: *„la servitude n'établit aucune prééminence d'un héritage sur l'autre"*. Acest text, reprodus în codul olandez (art. 723), s'a eliminat cu drept cuvânt atât de legiuitorul nostru cât şi de acel italian, pentrucă nimeni nu se gândeşte a restabilì servituţile feodale desfiinţate prin revoluţia nemuritoare dela finele secolului al 18-lea.

Clasificarea servituţilor.

Servituţile pot fi clasificate din mai multe puncte de vedere.

Din punctul de vedere al caracterului fondului dominat, servituţile sunt urbane şi rurale.

Art. 621. — Servituţile sunt stabilite sau în folosul clădirilor, sau în folosul pământului. — Cele de felul dintâi se numesc *urbane*, chiar când clădirile pentru cari servituţile sunt instituite se vor aflà nu numai în oraş, dar şi la ţară. Cele de al doilea fel se numesc *rurale*. (Art. 687 C. fr.).

Servit. urbane şi rurale.

1° Legiuitorul împarte mai întâi servituţile în urbane *(urbs*, oraş) şi rurale *(rus*, ţară), după cum fondul stăpânitor sau dominant (²) este sau nu o clădire.

Servit. urbane.

Servituţile *urbane* (orăşeneşti, după cum le numeşte codul Calimach), sunt acele stabilite în folosul clădirilor, fie aceste clădiri situate nu numai în oraşe, dar chiar şi la ţară (³).

(¹) Vezi *suprà* p. 608, nota 2. Cpr. C. Bucureşti, *Dreptul* din 1894, No. 26. *„Non est vera opinio eorum,* ziceà Molineus, *qui putant prædium medium impedire constitutionem servitutis"*. — Şi la Romani, nu se cereà ca fondurile să fie alipite unul de altul, ci numai să fie vecine. Cpr. L. 5 § 1, Dig., *De servitutibus prædiorum rusticorum*, 8. 3.

(²) Nu se are, deci, niciodată în vedere natura fondului şerbitor.

(³) Cuvântul *urban* nu exclude deci clădirile dela ţară. *„Aedificia*

Servit. rurale. Servituţile *rurale* (moşieneşti, după cum le numeşte codul Calimach), sunt stabilite în folosul pământului (¹).

2⁰ Din punctul de vedere al modului de a fi al servituţei, ea poate fi *continuă* sau *necontinuă*, *aparentă* sau *neaparentă*.

Art. 622. — Servituţile sunt sau *continue* sau *necontinue*. Servituţile *continue* sunt acelea al căror exerciţiu este sau poate fi continuu, fără să aibă trebuinţă de faptul actual al omului. Astfel sunt: apeducele, scursurile apelor, ferestrele şi altele asemenea. Ser-

---

urbana quidem prædia appellamus: cæterum, et si in villa ædificia sunt, æquè servitutes urbanorum prædiorum constitui possunt". (L. 1, Pr., Dig., *Communia prædiorum*, etc., 8. 4). Vezi şi L. 198, Dig., *De verborum significatione*, 50. 16.

(¹) Conform art. 619—622 din codul Calimach (474—477 C. austriac), servituţile erau *moşieneşti* sau *orăşeneşti*, după cum fondul dominant erà destinat la o exploatare rurală sau urbană.

Dr. roman. La Romani, servituţile erau rurale *(servitutes prædiorum rusticorum)* sau urbane *(servitutes prædiorum urbanorum)*, după cum erau alipite de pământ sau de superficia lui *(superficies)*, adecă: de orice clădiri. „*Servitutes prædiorum aliæ in solo, aliæ in superficie consistunt*". (L. 3, Dig., *De servitutibus*, 8. 1). Astfel, servitutea de vedere, ca şi acea *non ædificandi* sau *non altius tollendi*, era totdeauna urbană, pe când servitutea de trecere şi acea de a scoate apă erau din contra rurale, fie că ele erau stabilite în folosul unei case sau unui câmp. Servitutea îşi trăgeà, în adevăr, numele şi caracterul său urban sau rural din natura fondului necesar exerciţiului ei. Servitutea de vedere erà totdeauna urbană, pentrucă nu poate să existe fără o clădire. Servitutea de trecere şi de apăducere erà, din contra, totdeauna rurală, pentrucă atât trecerea persoanelor cât şi a apei cere neapărat un pământ. Cpr. Boissonade, *Projet du C. civil pour l'Empire du Japon*, I, 452, p. 536; Marcadé, II, 648; Ducaurroy, II, 342; Demolombe, XII, 705; Toullier D., II, partea I, 596, nota *a*, etc. — Vezi însă Van Wetter, *Cours élément. de droit romain*, I, § 223, p. 317 urm., după care servituţile urbane ar fi fost, ca şi astăzi, acele stabilite în folosul unei clădiri, iar servituţile rurale, acele stabilite în folosul pământului. Oricum ar fi, această distincţie aveà o mare însemnătate, din cauza modului de dobândire şi de stângere a servituţilor, care nu erà acelaş; pe când astăzi această distincţiune este lipsită de orice interes. De aceea ea nu se mai vede reprodusă nici în codul olandez, nici în acel italian, nici în alte legiuiri străine. Cpr. Pacifici-Mazzoni, *Istituzioni di diritto civile italiano*, III, partea II, p. 233, nota 1; Répert. Sirey, v⁰ *Servitudes*, 263; Pand. fr., *eod.* v⁰, 1279.

vituţile *necontinue* sunt acelea cari au trebuinţă de faptul actual al omului spre a fi exercitate. Astfel este: dreptul de trecere, de a luà apă din fântână, de a paşte vite, şi alte asemenea.

Servituţile sunt *aparente* sau *neaparente*. Servituţile *aparente* sunt acelea cari se cunosc prin lucrări exterioare, precum: o uşă, o fereastră, o apăducere. Servituţile *neaparente* sunt acelea ce n'au semn exterior de existenţa lor, precum, spre exemplu: proibiţiunea de a zidì pe un fond, sau de a nu zidì decât până la o înălţime determinată. (Art. 611, 623 urm., 627, 636 urm., 640, 1349 C. civ. Art. 688, 689 C. fr.).

Servit. continue.

Servituţile sunt *continue* când procură fondului dominant un folos permanent, sau grevează fără nicio întrerupere fondul şerbitor prin singura dispoziţie a locurilor, independent de cooperarea sau de faptul actual a omului (¹).

Servit. necontinue.

Servituţile sunt, din contra, *necontinue* sau *discontinue*, când nu au nevoe de conlucrarea sau faptul actual al omului spre a fi folositoare fondului dominant.

Exemple de servituţi continue.

Servituţile continue cele mai de căpitenie sunt: apăducerile, adecă: dreptul de a conduce apa pe fondul său, făcând-o să treacă pe proprietatea altuia (²); scursoarea apelor

---

(¹) Servitutea este continuă, deşi nu funcţionează necontenit, precum este, de exemplu: scurgerea apei de pe acoperemântul caselor, care nu are loc decât atunci când plouă, destul este ca posibilitatea de a funcţionà să fie continuă. Cpr. Aubry et Rau, II, § 248, p. 117 (ed. a 5-a); Demolombe, XII, 709; Laurent, VIII, 126; Mourlon, I, 1815; Thiry, I, 798. Mai mult încă, servitutea nu încetează de a fi continuă, deşi exerciţiul ei ar fi de fapt întrerupt un timp mai lung sau mai scurt, prin nişte piedici ce n'ar puteà fi ridicate decât prin mâna omului. Astfel, servitutea de vedere este continuă, cu toate că exerciţiul ei ar fi pentru un timp întrerupt prin închiderea unui oblon. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 118; Demolombe, XII, 709, 710; Mourlon, I, 1816; Laurent, VIII, 127; Cas. fr. *Pand. Périod.* 87. 1. 345; D. P. 88. 1. 106; Sirey, 88. 1. 309; Sirey, 93. 1. 29; D. P. 94. 1. 45. — Nu trebue să confundăm faptul constitutiv al exerciţiului servituţei cu împrejurările necesare pentru punerea ei în lucrare, căci servitutea ar fi continuă cu toate că aceste împrejurări ar cere intervenţia omului. Astfel, servitutea de apăducere este continuă, cu toate că omul a contribuit la săparea gârlei şi la aşezarea ulucilor, pentrucă odată aceste lucrări stabilite, apa curge dela sine, fără faptul omului. Cpr. Demolombe, XII, 708; Aubry et Rau, *loco cit.*; Cas. fr., deciziile *suprà cit.*

(²) *„Aquaductus est jus aquam ducendæ per fundum alienum“.*

de ploae peste hotarul proprietăţei sale (art. 615)(1), care consistă, după cum se exprimă art. 620 lit. *e* din codul Calimach (475 C. austriac), în dreptul de a scurge picăturile streşinei sale pe un loc străin (2); vederele drepte sau pieZişe pe proprietatea altuia, la o distanţă mai mică decât acea legală (art. 612—614), pentrucă deşi servitutea de vedere nu se poate exercità decât prin faptul omului, adecă: prin faptul de a privì pe proprietatea străină, totuşi lumina şi aerul intră neîntrerupt fără faptul omului (3).

In fine, mai sunt şi alte servituţi continue, precum: dreptul de a aşezà o grindă în păretele străin *(servitus tigni imittendi in parietem vicini)*(4): dreptul ca straşina casei să

(L. 1, Pr. *in fine*, Dig., *De servitut. prædiorum rusticorum*, 8. 3 şi Instit., Pr. *in fine*, *De servitutibus*, II, 3). Cpr. Art. 649 C. Calimach (art. 497 C. austriac).

(1) Cpr. C. Bucureşti, *Dreptul* din 1901, No. 26 şi *Cr. judiciar* din acelaş an, No. 39. Vezi *infrà* explic. art. 624.

Scurgerea zoilor. Servitute necontinuă. Controversă.

(2) Cpr. şi art. 640 C. Calimach (489 C. austriac). — Scursoarea apelor casnice, precum: zoile sau altele *(servitude d'évier, jus cloacæ mittendæ)* este din contra necontinuă, pentrucă scursoarea acestor ape nu poate să aibă loc decât prin faptul actual şi neîncetat al omului. Aubry et Rau, cari revin asupra primei lor opiniuni, III, § 248, p. 119, text şi nota 9; Laurent, VIII, 132; Pand. fr., v° *Actions possessoires*, 351 şi *Servitudes*, 1319; Répert. Sirey, *eod.* v°, 187 şi v° *Evier*, 4 urm.; T. Huc, IV, 409; Cas. fr. D. P. 76. 1. 504; Sirey, 77. 1. 74; C. Pau şi Limoges, D. P. 91. 2. 122; Sirey, 96. 2. 295; D. P. 96. 2. 362.—*Contrà:* Demolombe, XII, 712; Baudry et Chauveau, 1089.

(3) Laurent, VIII, 127; Demante, II, 544 *bis*. — Vederea este o servitute continuă chiar când se exercită prin balcoane, terase, şi alte lucrări. Laurent, VIII, 130; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 117. — O asemenea servitute este deci supusă, ca orice drept de vedere ce derivă din faptul omului, prescripţiei şi acţiunilor posesorii. Cas. fr. Sirey, 64. 1. 123; D. P. 64. 1. 163; Cas. rom. Bult. 1893, p. 991. Cpr. şi Trib. Romanaţi, *Cr. judiciar* din 1908, No. 41.

Servitutea de prospect. Controversă.

Şi servitutea de prospect este continuă, pentrucă ea nu diferă de servitutea de vedere decât prin întinderea ei. Laurent, VIII, 130 *in fine*; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 117, nota 4. — *Contrà:* C. Orléans, Répert. Dalloz, v° *Servitudes*, 1109. Cpr. C. Douai, D. P. 91. 2. 69. Vezi şi Laurent, *Avant-projet de révision du C. civil*, III, p. 179, No. 2; Pand. fr., v° *Servitudes*, 1295.

(4) L. 2, Dig., *De servitutibus prædiorum urbanorum*, 8. 2. Cpr. art. 620 lit. *b* C. Calimach (475 C. austriac).

intre pe proprietatea străină *(servitus projiciendi vel protegendi)* (Dig., *loco cit.)*; proibiţia de a clădi sau de a face plantaţii în contra libertăţei de care se bucură proprietarii, şi în genere toate servituţile negative.

Exemple de servituţi necontinue.

Servituţile sunt, din contra, *necontinue* de câteori situaţia locurilor nu mai e suficientă la exerciţiul lor, fără un anume fapt al proprietarului fondului dominant. Astfel, sunt necontinue: servitutea de scurgere a zoilor pe o proprietate străină (vezi *suprà* p. 618, nota 2); dreptul de uz asupra unei păduri (art. 575) sau asupra unui imaş ori izlaz; dreptul de a spălà lâna sau alte lucruri într'o apă curgătoare sau într'un canal (¹), chiar când s'ar exercità în permanenţă şi în acelaş loc, pentrucă acest drept nu se exercită decât prin faptul actual al omului (art. 622 § 1); dreptul de trecere pe o proprietate străină, pe jos, călare, cu trăsura sau cu cotiuga, fie în interesul persoanelor, fie în interesul vitelor, spre a le duce, de exemplu, la păşune sau la adăpătoare(²); dreptul de a luà sau de a scoate apă dintr'un loc străin, din fântână, izvor sau iaz *(servitus aquæ haustus)*(³); dreptul

---

(¹) Répert. Sirey, v° *Servitudes*, 183; Cas. fr. Sirey, 64. 1. 312; D. P. 64. 1. 339.

(²) Cpr. Pand. fr., v° *Servitudes*, 1301, 1608; Répert. Sirey, *eod.* v°. 920, 921; T. Huc, IV, 447.

Servitutea de trecere. Dr. roman şi C. Calimach.

Dreptul roman distingeà între *iter (jus eundi, ambulandi hominis)*, *actus (jus agendi jumentum vel vehiculum)* şi *via (jus eundi et agendi et ambulandi)*. Vezi Instit., Pr., *De servitutibus*, 2. 3 şi L. 1, Pr., Dig., *De servitutibus prædiorum rusticorum*, 8. 3. Art. 623 lit. *a* din codul Calimach (477 C. austriac) distinge de asemenea, ca şi art. 733 din codul olandez, dritul *potecei* de acel al *cărărei* şi al *drumului*. „Cel ce are dritul potecei, zice art. 643 din codul Calimach (492 C. austric), poate să umble pe ea, să treacă pe dânsa nu numai pe jos, ci şi purtat în pataşcă *(en litière)*, şi pe lângă aceasta să lase şi pe alţii ca să vie la dânsul cu chipul acesta"; iar art. 644 din acelaş cod (492 C. austriac) adaogă: „Cel ce are dritul cărărei poate întrebuinţà şi cotiugă, iar cel cu dritul drumului poate întrebuinţà şi trăsuri cu două sau mai multe giuguri". In fine, art. 645 din acelaş cod (493 C. austriac) dispune că: „fără osebită îngăduire nu poate îndrituitul potecei să treacă şi călare, nici îndrituitul cărărei să treacă cu trăsura, dar nici îndrituitul drumului nu poate trece pe acolo mânând vite slobode".

(³) L. 1 § 1. Dig., *De servitutibus prædiorum rusticorum*, 8. 3.

de a păşunà sau adăpà vitele sale pe o proprietate străină (1); dreptul de a scoate peatră sau nisip *(arenæ fodiendæ)*, de a arde var *(calcis coquendæ)* (2), etc., căci omul nu poate, prin natura sa, să îndeplinească în mod permanent şi continuu niciun act voluntar.

Servit. aparente şi neaparente.

3⁰ Legea împarte, în al treilea loc, servituţile în *aparente* şi *neaparente*, adecă: văzute şi ascunse *(patentes et latentes)*, distincţie care nu se găseşte în legile romane (3).

Servituţi aparente.

Servituţile sunt *aparente* când se cunosc sau se anunţă prin lucrări sau semne exterioare, spre a puteà fi văzute de către proprietarul fondului şerbitor (4). Ele sunt *neaparente*

L. rurală din 1864. Art. 19.

(1) Cpr. Cas. fr. şi C. Amiens, *Pand. Périod.* 1901. 1. 500; Sirey, 1902. 1. 502; *Pand. Périod.* 87. 2. 429. Cpr. L. 1, Pr., Dig., *loco cit.* şi art. 623 lit. *b*, 650 şi 651 C. Calimach. Vezi şi art. 19 din legea rurală dela 1864, care păstrează şi în viitor sătenilor dreptul de a-şi adăpà vitele în iazurile din vetrele satelor, sub îndatorirea de a contribuì împreună cu proprietarul lor la întreţinerea iezăturilor. Vezi şi art. 16 din legea poliţiei rurale dela 25 Decembrie 1868 care, după cum vom vedeà *infrà* sub art. 624, cuprinde o inexactitate.

(2) Cpr. L. 1 § 1, Dig., *loco cit.* şi art. 623 lit. *e* C. Calimach (477 C. austriac).

(3) Cpr. Demolombe, XII, 706; Ducaurroy, II, 343.

Deoseb. între lucrare şi semn. Controversă.

(4) Demolombe, XII, 715. — Este de observat că art. 622 prescrie, în privinţa servituţilor *aparente*, existenţa de *lucrări exterioare*, mulţumindu-se cu expresia *semne exterioare*, când defineşte servituţile *neaparente*. Se naşte însă întrebarea: la ce a înţăles a se referì legea: la *semne* sau la *lucrări* exterioare, căci aceste cuvinte nu sunt sinonime, de oarece o *lucrare* consistă în totdeauna într'un lucru al omului menit a înlesnì exerciţiul servituţei, pe când un *semn* poate să nu consiste într'o lucrare. Astfel, o uşă, o fereastră, ţăviile unei apăduceri, etc. sunt necontestat lucrări cu un caracter de permanenţă şi de veşnicie, pe când lăsarea pentru trecerea persoanelor lângă fondul stăpânitor a unui spaţiu neplantat şi necultivat, nu constitue o lucrare a omului, ci un semn vizibil al dreptului de trecere. Se admite, în genere, că legea se mulţumeşte cu un semn exterior, după cum dispune anume art. 618 din codul italian, şi în favoarea acestui sistem se trage argument din art. 627, care mai vorbeşte de un *semn văzut* al servituţei. Vezi în acest sens, Demolombe, XII, 714; Baudry et Chauveau, 1090; Aubry et Rau, III, § 248, p. 119, text şi nota 10; Ducaurroy, II, 345; C. Bourges, Répert. Dalloz, v° *Servitudes*, 1028, nota 2; Cas. fr. Sirey, 54. 1. 765. — *Contrà:* Laurent, VIII, 135.

în cazul contrar. Judecătorii fondului apreciază în mod suveran dacă o servitute este sau nu aparentă (1).

Exemple de servituți aparente și neaparente.

Ca exemple de servituți *aparente* putem cità: o fereastră spre vedere, sau plantații făcute la o distanță mai mică decât acea prescrisă de lege (art. 607); o streșină care trece peste linia de hotar: o ușă, poartă sau portiță, etc.; o apăducere a cărei lucrări sau uluci nu sunt ascunse în pământ (2), etc.: iar ca servituți *neaparente* putem cità: servitutea de prospect (3); o apăducere a cărei lucrări sunt îngropate în pământ (4); dreptul de pășune; proibiția de a zidì pe un fond *(non ædificandi)*, sau de a nu zidì decàt până la o înălțime determinată *(non altius tollendi)* (5), de a nu înălțà zidirea sa, după cum se exprimă art. 622 din codul Calimach (476 C. austriac), și în genere, toate servituțile negative.

Interesul distincției.

Impărțirea servituților în *continue* și *necontinue*, *aparente* și *neaparente* este de un mare interes practic, din cauza modului lor de dobândire (6).

Servituți afirmative și negative.

4° In fine, art. 631 din codul italian mai împarte încă servituțile în *pozitive* sau *afirmative*, și în *negative* sau *proibitive*. Această diviziune a servituților există și în dreptul nostru, cu toate că legea n'o prevede anume.

Servit. afirmative.

Servituțile sunt *pozitive* sau *afirmative*: 1° când autoriză pe proprietarul unui fond a trage un folos oarecare din fondul altuia; 2° când ele îl autoriză a face pe fondul său lucrări din acele cari sunt oprite în interesul vecinătăţei (1).

---

(1) Cpr. Pand. fr., v° *Servitudes*, 1333.

(2) Cpr. Cas. fr. *Pand. Périod.* 87. 1. 345. — Pentru ca o servitute să fie *aparentă* nu este numai decât nevoe ca lucrările cari o anunță să fie stabilite pe fondul șerbitor, ea putând fi stabilită și pe fondul dominant, destul este că lucrările sau semnele cari anunță servitutea să poată fi văzute de către proprietarul fondului șerbitor. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 120; Demolombe, XII, 715, 718; Laurent, VIII, 136, 204; Baudry et Chauveau, 1090, p. 811; Répert. Sirey, v° *Servitudes*, 193; Zachariæ, *Handbuch des französischen civilrechts*, II, § 248, p. 57, 58 (Heidelberg, 1853).

(3) Pand. fr., v° *Servitudes*, 992. Vezi *suprà* p. 618, nota 3 *in fine*.

(4) Cpr. Cas. fr. *Pand. Périod.* 89. 1. 34; Sirey, 90. 1. 412.

Servit. non ædificandi.

(5) Servitutea *non ædificandi* sau *non altius tollendi*, fiind neaparentă, nu poate fi stabilită decât prin titlu. Cas. fr. Sirey, 91. 1. 55 și *Dreptul* din 1891, No. 60, p. 483; Trib. Paris, *Pand. Périod.* 87. 2. 275; Laurent, VIII, 254; Demolombe, XII, 923; Pand. fr., v° *Servitudes*, 1696; Répert. Sirey, *eod.* v°, 934.

(6) Vezi *infrà* explic. art. 623 urm. Cpr. și art. 1349 C. civ.

Servit. negative.

Servituţile sunt *negative:* 1° când proprietarul unui fond poate să oprească pe vecini de a face, pe fondurile lor, unul din actele permise în genere proprietarilor; 2° când un proprietar poate să se abţie de a face sau de a suferi pe fondul său unul din actele ce dreptul comun ordonă de a face sau de a permite în interesul vecinilor (2).

Servituţile negative sunt toate, prin firea lor, *continue* şi *neaparente* (3).

Exemple de servit. afirmative.

(1) Cpr. art. 630 C. Calimach (482 C. austriac), art. 1018 C. german, etc. Ca exemple de servituţi pozitive putem cità (asupra fondului vecin): apăducerea, trecerea, dreptul de păşune sau de adăpare a vitelor, dreptul de a scoate apă, var, peatră, nisip, etc.; (asupra însuş fondului dominant): dreptul de a aveà vedere dreaptă sau piezişă, ori de a face plantaţii la o distanţă mai mică decât acea reglementară, etc.

Exemple de servit. negative.

(2) Cpr. art. 294 din proectul codului civil japonez, elaborat de profesorul Boissonade, precum şi art. 630 C. Calimach (482 C. austriac). — Ca exemple de servituţi negative putem cità: oprirea de a zidì *(non ædificandi)* sau de a nu zidì decât până la o înălţime oarecare *(non altius tollendi);* oprirea de a face plantaţii sau de a deschide vederi drepte ori piezişe, fie în mod absolut, fie sub condiţii mai oneroase decât acele prescrise de dreptul comun, etc.

(3) Aubry et Rau, III, § 248 *in fine*, p. 121; Baudry et Chauveau, 1092; Ducaurroy, II, 345; Laurent, VIII, 143; Répert. Sirey, v° *Servitudes*, 210; Pand. fr., *eod.* v°, 1336.

Combinarea caracterului servituţilor între ele.

Caracterele servituţilor mai sus expuse pot să se combine între ele în diferite moduri. Astfel, o servitute poate fi continuă şi aparentă, de exemplu: servitutea picăturei streşinilor (art. 615), acea de apăducere cu un canal extern, servitutea de vedere, etc. (cpr. Cas. rom. Bult. 1888, p. 1035 şi *Dreptul* din 1889, No. 7). Ea poate fi continuă şi neaparentă, de exemplu: o apăducere cu un canal sub pământ, şi toate servituţile negative sau proibitive. Servitutea poate să fie necontinuă şi aparentă, de exemplu: dreptul de trecere cu o portiţă şi un drum deschis pe fondul şerbitor. Servitutea mai poate încă fi necontinuă şi neaparentă, de exemplu: dreptul de păşune sau de adăpătoare pe fondul altuia, dreptul de a scoate din fondul atuia apă, var, peatră, nisip, etc. Cpr. Ducaurroy, II, 345; Baudry et Chauveau, 1091; Demolombe, XII, 723. — In fine, servituţile pozitive sunt unele aparente, iar altele neaparente, după cum pot fi şi continue sau necontinue; pe când am văzut, din contra, că servituţile negative sunt prin firea lor şi în totdeauna neaparente şi continue.

Distincțiunea între servituțile pozitive și negative nu este deci pur teoretică, după cum pe nedrept afirmă unii autorii (¹), căci ea prezintă o utilitate oarecare în privința dobândirei quasi-posesiuni servituților (²).

Din punctul de vedere al sorgintei lor, servituțile sunt de trei feluri: 1⁰ acele cari derivă din situația naturală a locurilor: 2⁰ acele cari sunt stabilite de lege; 3⁰ și acele cari sunt stabilite prin faptul omului (art. 577).

Iată cum se exprimă, în această privință, art. 577, a cărui redacție lasă mult de dorit.

Art. 577. — Servitudinile izvorăsc sau din situațiunea naturală a locurilor, sau din obligațiunea impusă de lege (³), sau din convențiunea dintre proprietari (⁴). (Art. 518, 578 urm., 586 urm., 620 urm., 969 C. civ. Art. 16 L. poliției rurale din 25 Decembrie 1868. Art. 639 C. fr.).

Servituțile se stabilesc prin lege sau prin faptul ori voința omului, după cum foarte bine dispune art. 518 în privința uzufructului. In loc de a exprimă această idee, pe care o exprimă art. 532 din codul italian (⁵), textul nostru împarte servituțile reale sau prediale în trei categorii: 1⁰ servituțile cari izvorăsc din situația naturală a locurilor, adecă: servituțile *naturale sau firești*: 2⁰ servituțile *legale*: 3⁰ și servituțile *stabilite prin faptul omului*.

Critica legei.

Această împărțire este inexactă, pentrucă natura singură nu poate să înființeze o servitute, fără intervenția legei. Servituțile pe care legea le numește *naturale* sunt deci *legale* (⁶).

(¹) Vezi Planiol, I, 2892; Demolombe, XII, 722; Marcadé, II, 649.

(²) Cpr. Aubry et Rau, *loco cit.*; Baudry et Chauveau, 1092; Laurent, VIII, 143; Répert. Sirey, v⁰ *cit.*, 209.

(³) Sau mai bine zis: *din lege*, după cum se exprimă rubrica capit. II.

Inexactitate de text.

(⁴) Sau mai bine zis: *prin faptul ori voința omului* (cpr. art. 518), după cum se exprimă rubrica capit. III, căci servitutea nu se stabilește numai prin convenții (art. 969 urm.), ci încă prin testament, donațiune, sau prescripție (art. 623), și prin destinația proprietarului (art. 625).

Dr. străin.

(⁵) „*La servitù prediale è stabilita dalla legge o dal fatto dell' uomo*“. Cpr. art. 2271 C. portughez, art. 536 C. spaniol, care are următoarea cuprindere: „*Las servidumbres se establecen por la ley ó por la voluntad de los propietarios. Aquéllas se llaman legales y éstas voluntarias*“.

(⁶) Cpr. Aubry et Rau, III, § 238, p. 2, nota 3; De la Bigne, I, Prin urmare, nu există decât două feluri de servituţi reale sau prediale: servituţile legale în care intră şi acele naturale, şi servituţile stabilite prin voinţa omului sau a proprietarului. Servituţile cari izvoresc din situaţia locurilor numai întru atât pot fi naturale, întrucât sunt de o absolută necesitate.

Altă critică a legei.

Iată însă o altă critică adresată legiuitorului, care are o importanţă mult mai mare. Servituţile aşà zise *naturale* şi *legale* nu sunt, cu toată părerea contrară a unor autori (1), nişte adevărate servituţi în puterea cuvântului, pentrucă ele nu constituesc o modificare a proprietăţei şi o derogare dela dreptul comun, ci mai mult nişte sarcini impuse tuturor proprietăţilor, sau nişte restricţii la dreptul de proprietate în genere. Unele din aceste dispoziţii nici nu impun chiar o sarcină, ci consfinţesc dreptul de proprietate (2). Altele din aceste dispoziţii impun oarecari sarcini, precum este, de exemplu, art. 578, însă aceste sarcini nu constituesc o servitute propriu zisă, pentrucă ele fiind impuse tuturor proprietăţilor în genere, cari sunt în aceeaş situaţie, nu formează o excepţie dela dreptul comun. Servitutea fiind o modificare a proprietăţei, după cum se află organizată de lege, numai faptul sau voinţa omului poate în realitate s'o stabilească (3). Adevăratele servituţi sunt deci numai acele stabilite prin voinţa proprietarului, căci numai printr'însele se modifică regimul proprietăţei şi se deroagă dela dreptul comun (4). Drepturile

---

1100; Laurent, VII, 170; Répert. Sirey, v° *Servitudes*, 587. — Vezi însă Baudry et Chauveau, 817.

(1) Cpr. Al. Degré, *Dreptul* din 1889, No. 2; Planiol, I, 2891.

(2) Vezi, de exemplu, art. 579, 584, 585, etc.

C. olandez şi portughez.

(3) Cpr. Thiry, I, 757; Vigié, I, 1070; Baudry et Chauveau, 818; Foignet, *op. cit.*, I, p. 404, 405; Mourlon, I, 1665; Demolombe, XI, 8; Aubry et Rau, II, § 194, p. 303; Acollas, I, p. 662; Laurent, VII, 171; T. Huc, IV, 261; De la Bigne, I, 1100; Arntz, I, 1059. — Codul olandez, ţinând socoteală de această critică, face să figureze servituţile naturale şi legale într'un titlu aparte, sub rubrica: *despre drepturile şi obligaţiile între proprietarii fondurilor vecine* (art. 672—720). — Vezi însă art. 2282 urm. C. portughez.

Art. 722, 723 Pr. civ.

(4) Din împrejurarea că numai servituţile stabilite prin faptul omului (art. 620 urm.) sunt adevărate servituţi, rezultă că numai ele urmează a fi transcrise, spre a fi opozabile terţiilor (art. 722, 723 Pr. civ.).

pe care legea le numeşte servituţi *naturale şi legale* nu sunt însă nişte sarcini personale, ci nişte drepturi reale de o natură specială, nişte *quasi-servituţi*, după cum le numeau jurisconsulţii romani, cărora, prin urmare, se vor aplicà toate regulele dela drepturile reale.

Art. 59 Pr. civ.

Astfel, acţiunile cari isvorăsc din aceste sarcini sunt reale imobiliare, şi ca atare, sunt de competinţa judecătorului situaţiunei imobilului (art. 59 Pr. civ.) (¹).

Liberarea prin delăsarea fondului, care impune sarcina.

Tot din împrejurarea că aceste sarcini au un caracter real, mai rezultă încă că proprietarii cari n'ar fi ţinuţi la îndeplinirea lor decât din cauza fondului, *propter rem*, se pot liberà prin delăsarea fondului care le impune sarcina (²). Părăsirea fondului numai atunci n'ar puteà liberà pe proprietar, când sarcina nu s'ar datorì *propter rem*, ci în puterea unei obligaţii sau a unei culpe care l-ar face responsabil. (Demolombe, XI, 11).

Principiu fundamental de interpretare în materie de servituţi.

Art. 635 dispune că acel ce are un drept de servitute nu-l poate întrebuinţà decât după cuprinderea titlului său, fără a puteà să împovăreze fondul şerbitor, ceeace dovedeşte că totul este strict în materie de servituţi, după cum se exprimă Curtea de casaţie din Franţa (³). De câteori judecătorii vor fi, deci, chemaţi a judecà contestaţiile dintre doi sau mai mulţi proprietari relative la o servitute, de atâtea ori ei vor trebuì, la caz de îndoială, să mărginească şi să restrângă sarcina, în loc de a o lărgi şi de a o întinde (argument din art. 983), pentrucă o obligaţie este o restricţie la libertate, pe care legea caută totdeauna s'o apere şi s'o înlesnească: şi în specie, servituţile restrâng libertatea fondului şerbitor (⁴).

(¹) Mourlon, I, 667; Laurent, VII, 173, 174; Demolombe, XI, 10; Baudry et Chauveau, 818, p. 531.

(²) Analogie din art. 593 şi 632. Cpr. Laurent, Baudry et Chauveau, *loco cit.*

(³) Vezi Répert. Dalloz, v⁰ *Servitudes*, 1161, p. 304, *ad notam.*

(⁴) Cpr. Demante, II, 552; Arntz, I, 1186; Mourlon, I, 1848; Laurent, VII, 175 şi VIII, 227; Répert. Sirey v⁰ *Servitudes*,

C. Calimach şi C. canton. Zurich.

„Şerbirile nu trebue să se întindă, zice art. 632 din codul Calimach (484 C. austriac), ci mai ales să se înmărginească încât iartă firea lor şi scopul pentru care s'au rânduit“. Tot această idee o exprimă şi art. 251 din codul cantonului Zurich dela 1887, când zice că „la caz de îndoială, un imobil trebue mai de grabă să fie considerat ca liber decât ca supus unei servituţi“.

Aplic. principiului de mai sus sarcinilor reale.

Acest principiu se aplică nu numai servituţilor propriu zise, ci şi sarcinilor reale cari rezultă din situaţia firească a locurilor, pentrucă legea pune aceste sarcini pe aceeaş treaptă cu servituţile stabilite prin faptul omului(1).

Legile relative la servituţile stabilite prin faptul omului, pot de asemenea fi aplicate, prin analogie, la servituţile legale(2).

Acţiunile posesorii relative la servituţi.

Reclamaţiile pentru exerciţiul servituţilor, atât după legea judecătoriilor de ocoale din 1896 (art. 61, 3⁰) cât şi după acea din 1907 (art. 32, 3⁰), sunt, în prima instanţă, de competinţa judecătoriilor de ocoale, însă este de observat că atât judecătoriile de ocoale, ca prime instanţe, cât şi tribunalele de judeţ, ca instanţe de apel, nu sunt competente de a judecà decât acţiunile posesorii, iar nu şi existenţa dreptului de servitute, nici modalităţile cu care servituţile se exercită (3), aceasta neputând fi judecat decât pe calea petitorie.

Ziduri şi şanţuri comune, etc.

Judecătoriile de ocoale judecă în aceleaşi condiţii reclamaţiile privitoare la zidurile şi şanţurile comune, la distanţele de observat între vecini, la construcţii sau plantaţii, etc.

---

264 urm.; Demolombe, XII, 866; Baudry et Chauveau, 1127. Vezi şi *infrà* explic. art. 620 § 2.

(1) Cpr. Laurent, VII, 176.— Vezi însă Demolombe (XI, 7), după care judecătorii ar trebuì să aibă o putere de interpretare mai largă în privinţa servituţilor aşa zise naturale, pentrucă ele nu sunt opera omului, ci a naturei.

(2) Vezi Laurent, VII, 177. Cpr. Demolombe, XI, 636, 891; Aubry et Rau, III, § 238, p. 3.

L. judec. de ocoale din 1907. Art. 31 § ultim.

(3) Cas. rom. Bult. 1905, p. 1231 şi *Dreptul* din 1905, No. 77. Vezi şi *infrà* rubrica: *Acţiunile la cari servituţile pot da naştere*. Vezi art. 31 § ultim din legea judec. de ocoale dela 1907, care are următoarea cuprindere: „Când valoarea lucrului care face obiectul posesiunei în litigiu nu trece de 300 lei, sau când e vorba de posesiunea a cel mult un hectar de pământ, fără clădiri sau alte îmbunătăţiri, judecata are loc în prima şi ultima instanţă; în orice alt caz, ea se face cu drept de apel“.

CAPITOLUL I

Despre servituţile ce se nasc din situaţia locurilor (servituţi naturale sau legale).

Acest capitol cuprinde o parte din regimul legal al proprietăţei.

Servituţile pe cari legiuitorul le numeşte *naturale* sau *necesare*, şi cari, după cum am văzut, sunt *legale*, pentrucă emană dela lege, sunt relative: 1° la ape (art. 579—583); 2° la grăniţuirea proprietăţei vecine (art. 584); 3° şi în fine, la împrejmuirea proprietăţei (art. 585, 600).

Legiuitorul pune mai întâi principiul că fondurile inferioare sunt supuse a primì apele ce curg *fireşte* din fondurile superioare, fără ca mâna omului să fi contribuit la aceasta. Iată cum se exprimă, în această privinţă, art. 578.

Art. 578. — Locurile inferioare sunt supuse a primì apele ce curg fireşte din locurile superioare, fără ca mâna omului să fi contribuit la aceasta.

Proprietarul inferior nu poate ridicà stavili ca să oprească această scurgere.

Proprietarul superior nu poate face nici o lucrare spre agravarea servitudinei fondului inferior. (Art. 579 urm., 583, 615, 622 § 1, 623, 634—636, 639 C. civ. Art. 640 C. fr.).

Fondurile inferioare, chiar acele cari ar face parte din domeniul public al Statului, al comunei ori al judeţului (1), sunt supuse a primì apele ce curg fireşte din cauza înclinărei locului, fără ca mâna omului să fi contribuit la aceasta, chiar atunci când scurgerea apelor ar pricinuì vreo pagubă fondurilor inferioare, pentrucă nimeni nu răspunde de efectele naturei (1). Asupra acestui punct nu mai încape nicio îndoială.

---

(1) Pand. fr., v° *Eaux*, 576, 577 şi v° *Servitudes*, 206; Demolombe, XI, 21; T. Huc, IV, 262; Laurent, VII, 359; Aubry et Rau, III, § 240, p. 13; Baudry et Chauveau, 822; Planiol, I, 2901. Această servitute ar avea loc chiar atunci când fondul superior ar fi deosebit de acel inferior printr'un drum public. Aubry et Rau, Laurent, *loco cit.*; Demolombe, XI, 20; Arntz, I, 1061; Marcadé, II, 583; Pand. fr., v° *Servitudes*, 207; Cas. fr. Sirey. 67. 1. 325; D. P. 67. 1. 503; *Pand. Period.* 1887. 1. 89.

Aplic. regulei de mai sus la mâl, petre, nisip, etc.

Această dispoziţie nu se aplică numai la ape, ci şi la mâlul, petrele, nisipul, etc. ce aduce şivoiul sau zăpada când se topeşte (2). Proprietarul fondului inferior este, de asemenea, supus la surpările de tot felul cari ar proveni fireşte din fondurile superioare. Astfel, el n'ar aveà dreptul la despăgubiri pentru stricăciunile cauzate prin surparea şi căderea unei părţi de pământ din fondul superior, sau a unor petre cari s'ar fi rupt şi risipit fireşte dintr'o stâncă (3).

Revendicarea lucrului din partea proprietarului fondului superior.

Proprietarul fondului superior va fi însă în drept a-şi revendicà lucrul său cât timp el nu s'a încorporat fondului inferior, *si non coaluerit, nec unitatem cum terra mea fecerit* (L. 9 § 2, Dig., *De damno infecto*, 39. 2), în care caz el va fi obligat a reparà dauna cauzată atât prin ridicarea lucrului cât şi prin cazul fortuit, de vremece el însuş nu primeşte consecinţile acestei întâmplări (4).

Proprietarul fondului superior n'ar puteà însă fi obligat la ridicarea lucrului său de pe fondul inferior, pentrucă nimeni nu răspunde de faptele naturei. (Demolombe, XI, 57).

Tot din situaţia naturală a locurilor mai rezultă încă că proprietarul fondului superior are dreptul de vedere asupra fondului inferior, fără a puteà însă face vreo lucrare spre înpovărarea acestei servituţi (art. 635) (5).

Proprietarul inferior poate, deci, să facă orice zidire pe fondul său, observând bine înţăles distanţele legale, chiar când prin astfel de zidire s'ar micşorà vederea ce rezultă pentru fondul superior din situaţia firească a locurilor. (Demolombe, XI, 60 *ter*).

---

(1) *„Quod si natura aqua noceret, ea actione non continentur"*. (L. 1 § 1 *in fine*, Dig., *De aqua, et aquæ pluviæ arcendæ*, 39. 3).

(2) Marcadé, II, 582; Laurent, VII, 358; Demolombe, XI, 32; Aubry et Rau, II, § 240, p. 15; Baudry et Chauveau, 822; Pand. fr., v⁰ *Servitudes*, 211.

(3) Répert. Sirey, v⁰ *Servitudes*, 592 urm.; Demolombe, XI, 54 urm.; Arntz. I, 1065; Baudry et Chauveau, *loco cit.*; C. Poitiers, D. P. 56. 2. 182; Sirey, 56. 2. 470.

(4) Demolombe, XI, 57. Cpr. L. 9 § 1 şi 3, Dig., *De damno infecto*, 39. 2.

(5) Demolombe, XI, 60, 60 *bis;* C. Orléans, Sirey, 49. 2. 596; D. P. 50. 2. 7.

Aplic. art. 578 la apele de izvor cari curg firește.

Textul art. 578 fiind general, această servitute se aplică nu numai la apele cari provin din scurgerea ploilor sau din topirea zăpezei *(aqua cœlestis)*, dar și la apele de izvor cari curg firește după cursul lor natural, *fără nicio lucrare din partea omului* (¹).

Primirea apei de pe streșina proprietarului superior.

Proprietarul fondului inferior nu este însă obligat a primì apa care s'ar scurge din streșina casei ce s'ar aflà pe fondul superior (cpr. art. 615) (²), nici apa unui izvor destupat de către proprietarul fondului superior (³).

Primirea zoilor, etc.

Proprietarul fondului inferior nu va fi, de asemenea, obligat a primì zoile cari s'ar scurge de pe fondul superior (⁴), nici apele care ar provenì dintr'o fabrică sau dintr'o industrie oarecare (⁵).

Neaplic. art. 578 la apele curgătoare.

Art. 578 nu se aplică la apele curgătoare, adecă: la fluviile sau râurile navigabile ori nenavigabile, plutitoare ori neplutitoare, pentrucă deși proprietarul fondului inferior nu poate ridicà nicio stavilă spre a oprì scurgerea lor firească, *fluminis naturalem cursum non avertere* (L. 1, Cod, *De alluvionibus et paludibus*, etc. 7. 41), totuși el poate

---

(¹) Pand. fr., v⁰ *Eaux*, 590 urm. și *Servitudes*, 209; Laurent, VII, 358; Arntz, I, 1062; Baudry et Chauveau, 822; Thiry, I, 758; Aubry et Rau, III, § 240, p. 14; Mourlon, I, 1668; Ducaurroy, Bonnier et Roustain, II, 264, etc.

(²) Demolombe, XI, 24; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 14; Arntz, I, 1062; Marcadé, II, 583; Thiry, I, 758; T. Huc, IV, 264; Pand. fr., v⁰ *Servitudes*, 214 și v⁰ *Eaux*, 669 urm.; Cas. fr. Sirey, 65. 1. 337; D. P. 65. 1. 468.

(³) Mourlon, I, 1668; Demolombe, XI, 26; Arntz, *loco cit.;* Aubry et Rau, III, § 240, p. 9, text și nota 8 (ed. a 4-a). - *Contrà:* Laurent, VII, 363, după care servitutea naturală prevăzută de art. 578 și-ar primì în specie aplicare, pentrucă, în orice caz, apa își urmează cursul său firesc, și proprietarul nu face decât a deschide pământul care o ascunde. Vezi asupra acestei controverse, Aubry et Rau, *loco cit.*, nota 8; Demolombe, *loco suprà cit.*

(⁴) Marcadé, II, 583; Pand. fr., v⁰ *Servitudes*, 214; Demolombe, XI, 23; Ducaurroy, II, 264; Baudry et Chauveau, 826 *ab initio;* Thiry, I, 758; Aubry et Rau, II, § 240, p. 15 (ed. a 5-a); Laurent, VII, 361; Cas. rom. Bult. 1902, p. 743.

(⁵) Aubry et Rau, *loco cit.;* Pand. fr., v⁰ *Eaux*, 607 urm. și v⁰ *Servitudes*, 218; Ducaurroy, II, 264; Baudry et Chauveau, 826; Duranton, V, 154; Arntz, I, 1062; Demolombe, XI, 23; Cas. fr. D. P. 92. 1. 264; *Pand. Périod.* 92. 1. 326.

să facă lucrări pentru a se apărà contra inundațiilor sau vărsăturilor extraordinare, chiar când aceste lucrări ar fi de natură a aduce o daună proprietarilor megieși, pentrucă apărarea contra acțiunei apelor este de drept natural (¹).

Proprietarul inferior nu poate împedicà scurgerea apei.

Proprietarul fondului inferior nu poate face nicio lucrare spre a împedicà scurgerea firească a apelor de pe fondul superior, *ne aquam quæ natura fluat, opere facto inhibeat per suum agrum decurrere* (²). El poate, în adevăr, să-și îngrădească proprietatea, însă sub îndatorire de a lăsà un loc pentru trecerea apei (³).

(¹) Cpr. Laurent, VII, 293, 358; Demolombe, XI, 30; Arntz, I, 1063; Pand. fr., v° *Eaux*, 649; Solon, *op. cit.*, 25, p. 59 (ed. din 1837); Thiry, I, 758, p. 781; Baudry et Chauveau, 825; Duranton, V, 162; Cas. fr. D. P. 61. 1. 110; Sirey, 61. 1. 510; C. Chambéry, D. P. 68. 2. 235; Sirey, 69. 2. 72. Vezi și Cas. rom., S-a I, Bult. 1882, consid. dela p. 26. Cpr. C. București, *Dreptul* din 1881, No. 46. Această soluție erà admisă și la Romani. *„Ripam suam adversus rapidis amnis impetum munire prohibitum non est"*. L. 1, Cod, *De alluvionibus et paludibus*, 7. 41. Cpr. L. 9 § 2, Dig., *De aqua*, etc., 39. 3; — L. 1, Pr., Dig., *De ripa munienda*, 43. 15, etc. Vezi și art. 553 C. Calimach (413 C. austriac), asupra căruia cpr. Trib. Argeș, *Dreptul* din 1906, No. 68.

(²) L. 1 § 13, Dig., *De aqua, et aquæ pluviæ arcendæ*, 39. 3. Cpr. L. 6, Dig., *loco cit.*

(³) Cpr. Demolombe, XI, 32; Laurent, VII, 364; Pand. fr., v° *Eaux*, 622 urm., Cas. fr. Sirey, 67. 1. 325; D. P. 67. 1. 503; Trib. Muscel, *Cr. judiciar* din 1897, No. 29, p. 230. — Nimic nu s'ar opune însă la facerea unor lucrări de natură a micșorà dauna ce i-ar aduce scurgerea apei, precum ar fi, de exemplu: astuparea mâncăturilor produse de șiroae, dacă asemenea lucrări n'ar aduce nicio daună fondului superior sau fondurilor vecine. Demolombe, *loco cit.*; Aubry et Rau, III, § 240, p. 16 (ed. a 5-a).

Curățirea șanțurilor destinate la scurgerea apei. Controversă.

Proprietarul fondului inferior nu este obligat, în virtutea art. 578, și în lipsa unei convenții exprese în această privință, a curăți șanțurile destinate la scurgerea apelor de pe fondul superior, dacă curățirea acestor șanțuri n'a devenit necesară prin faptul sau culpa sa. Laurent, VII, 365; Pand. fr., v° *Eaux*, 637 urm.; Aubry et Rau, *loco cit.*; Demolombe, XI, 33. — *Contrà:* Pardessus, *Servitudes*, 92, p. 110. Proprietarul inferior va trebuì însă să permită proprietarului superior intrarea pe fondul inferior pentru ca acest din urmă să curățe șanțurile pe socoteala lui. (Argument din art. 630). Vezi autorii

Proprietarul fondului superior nu poate să îngreue servitutea fondului inferior. Art. 635.

Proprietarul fondului superior nu poate, la rândul lui, să facă vreo lucrare care să îngreue servitutea fondului inferior, chiar când ambele fonduri ar fi deosebite printr'un drum public, și aceasta prin aplicarea art. 635, după care acel ce are un drept de servitute nu poate face nici pe fondul său, nici pe acel supus servituței, vreo schimbare împovorătoare pentru fondul șerbitor [1].

Astfel, proprietarul superior n'ar puteà să infecteze apa cu materii puturoase sau vătămătoare sănătăței [2], nici să schimbe cursul ei firesc, adunând-o într'un singur loc sau dându-i o scurgere mai mare [3], *si forte immittendo aquam, aut majorem fecerit, aut citatiorem, aut vehementiorem, aut si comprimendo redundare effecerit* [4].

---

suprà citați, precum și Pand. fr., v⁰ *Eaux*, 644; De la Bigne, I, 1103; Cas. fr. Sirey. 84. 1. 231; D. P. 84. 1. 277. Cpr. L. 2 § 1, Dig., *De aqua, et aquæ pluviæ arcendæ*. 39. 3. Art. 537 și 539 din codul italian sunt exprese în această privință. — Rămâne însă bine înțăles că proprietarul superior care, prin aceasta, ar fi adus o pagubă proprietarului inferior, va trebuì să-l despăgubească. Pand. fr., v⁰ *cit.*, 645.

Determinarea stărei primitive a locurilor. Controversă.

[1] Cum se va determinà starea primitivă a locurilor? După unii, starea care va fi existat peste 30 de ani va fi privită ca constituind starea primitivă a locurilor. Demolombe, XI, 35. *Vetustas semper pro lege habetur*, zice jurisconsultul Paul (L. 2, Pr., Dig., *De aqua, et aquæ pluviæ arcendæ*, 39. 3). Vezi și L. 26, Dig., *loco cit.* După alții, totul se va reduce la o chestie de fapt, care se va aprecià în mod suveran de judecătorii fondului, ceeace este mult mai juridic, pentrucă prezumpția la care recurge Demolombe, n'a fost admisă de lege. Cpr. în acest din urmă sens, Laurent, VII, 367; Pand. fr., v⁰ *Servitudes*, 241.

[2] Pand. fr., v⁰ *Eaux*, 688 urm.; Demolombe, XI, 36; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 17; Ducaurroy, II, 265; Laurent, VII, 368; T. Huc, IV, 264; C. Besançon, D. P. 89. 2. 223. Cpr. L. 3, Pr., Dig., *De aqua, et aquæ pluviæ arcendæ*, 39. 3. — Astfel, s'a decis, cu drept cuvânt, că proprietarul superior nu poate obligà pe acel inferior a primì apele viciate prin trecerea printr'un depozit vătămător (C. Pau, D. P. 89. 2. 230), sau după ce ele au primit conținutul unei private. (Cas. fr. D. P. 88. 1. 205), etc. Vezi și *infrà* p. 635, nota 3.

[3] Laurent, VII, 369; Demolombe, XI, 36; Aubry et Rau, III, § 240, p. 17; Baudry et Chauveau, 827, etc.; Trib. Auxerre, *Pand. Périod.* 95. 2. 326. Cpr. C. Paris, D. P. 1901. 2. 59.

[4] L. 1 § 1. Dig., *De aqua, et aquæ pluviæ arcendæ*, 39. 3.

Această soluţie este adevărată, fie că apa ar proveni dintrun stabiliment autorizat de autoritatea competentă, fie că ambele fonduri ar fi deosebite printr'un drum public (1).

Facerea lucrărilor folositoare la exploatarea fondului.

Proprietarul superior ar puteà însă să întrebuinţeze apa, după uzul locului, la lucrările necesare sau măcar folositoare culturei fondului său, făcând, de exemplu, şanţuri sau jghiaburi *(fossas agri colendi causa)*, spre a produce o recoltă mai mănoasă. Legiuitorul n'a înţăles deci a opri decât lucrările nefolositoare la exploatarea fondului (2).

Facerea de construcţii noui. Controversă.

Proprietarul superior ar puteà, după unii, să facă chiar construcţii în interesul cultivărei fondului său, să-şi petruească curtea, etc., chiar dacă asemenea lucrări ar aduce vreo jignire fondului inferior (3).

Schimbarea modului de exploatare a fondului.

Tot astfel, proprietarul superior ar puteà să schimbe modul de exploatare a fondului, prefăcând, de exemplu, un iaz în pământ de arătură, dacă această prefacere n'ar aduce nicio daună fondului inferior. (Cas. fr. D. P. 87. 1. 203.)

Dreptul acelui care s'ar crede lezat a cere restabilirea lucrurilor în starea de mai 'nainte.

In orice caz, de câteori proprietatul inferior ar fi făcut oarecare lucrări de natură a oprì scurgerea apelor, sau proprietarul superior ar fi îngreueat servitutea fondului inferior (4), acel care s'ar crede lezat ar fi în drept a cere, fie pe cale de acţiune posesorie, fie pe cale de acţiune petitorie, ca lucrurile să fie restabilite în starea lor de mai înainte (5), proprietarul în culpă putând chiar fi condamnat la

---

(1) Aubry et Rau, III, § 240, p. 17, text şi notele 19 *bis* şi 20 şi autorităţile citate acolo.

(2) Laurent, VII, 370; Baudry et Chauveau, 828; Demolombe, XI, 39; Arntz, I, 1064; Aubry et Rau, III, § 240, p. 11 (ed a 4-a); Pand fr., v° *Eaux*, 708 urm. Cpr. L. 1 § 3 urm., § 15 şi L. 24, § 1 şi 2, Dig., *De aqua, et aquæ pluviæ arcendæ*, 39. 3.

(3) Laurent, Demolombe, *loco cit.* — *Contrà:* Baudry et Chauveau, 828; Aubry et Rau, III, § 240. p. 11, nota 21 (ed a 4-a); Cas, fr., Sirey, 66. 1. 68; D. P. 66. 1. 271. Vezi şi Pand. fr., v° *Eaux*, 723.

(4) Dacă există sau nu îngreuere sau agravare a servituţei, aceasta este o chestie de fapt care se apreciază în mod suveran de judecătorii fondului. Cas. fr. D. P. 68. 1. 339; Sirey, 68. 1. 395. Vezi şi *infrà* explic. art. 635.

(5) Demolombe, XI, 45; Boileux, II, p. 816; Duranton, V, 169. — Această acţiune ar puteà fi exercitată chiar dacă lucrările proprietarului n'ar fi produs nicio daună, singura te-

daune-interese (1). Atât doctrina cât și jurisprudența sunt de acord asupra acestui punct.

Cazul când autorul lucrărilor impovorătoare nu este cunoscut.

Dacă acel care a făcut lucrările împovorătoare nu este cunoscut, dărâmarea lor se va face cu cheltuiala aceluia căruia ele trebuiau să folosească, după regula: *is fecit cui prodest*. (Cpr. L. 6 § 7, Dig., *De aqua, et aquæ pluviæ arcendæ*, 39. 3).

Derogare dela art. 578.

Servitutea statornicită de art. 578, fiind de interes privat, poate fi modificată, adecă: împovorată, restrânsă sau chiar cu totul desființată prin convenția părților, sau prin destinația proprietarului, fiindcă această destinație înlocuește titlul (art. 625), și chiar prin prescripția de treizeci de ani, (art. 623, 639), dacă posesia întrunește condițiile prescrise la art 1847, căci prescripția presupune existența unei convenții tacite (2).

I. **Despre proprietatea și uzul apelor.**

Sub această rubrică ne vom ocupà: 1^0 despre apele de izvor: 2^0 despre apele de ploae; şi în fine 3^0 despre apele curgătoare.

1^0 *Despre apele de izvor.*

Art. 579. — Cel ce are un izvor pe proprietatea sa poate face orice întrebuințare cu dânsul, fără însă a vătămà dreptul ce proprietarul fondului inferior are dobândit sau prin vreun titlu,

---

mere a unei daune posibile fiind suficientă. Demolombe, XI, 46. *„Hæc autem actio locum habet in damno nondum facto: opere tamen jam facto, hoc est, de eo opere, ex quo damnum timetur“*. (L. 1 § 1 *ab initio*, Dig., *De aqua*, etc. 39. 3. Vezi și L. 14 § 2, Dig., *loco cit.*, unde se zice: *„In hoc judicium, sicut in damni infecti,* **futurum damnum venit“.**

(1) Aceste daune vor fi datorite din ziua pricinuirei lor, art. 1081 nefiind aplicabil obligațiilor cari isvoresc din delicte sau quasi-delicte. Demolombe, XI, 50; Duvergier asupra lui Toullier, II, partea I, 510 nota *a*, p. 229. — *Contrà:* Toullier, *loco cit.*

Neaplic. în specie a art. 1081. Controversă.

(2) Pand. fr., v⁰ *Eaux*, 725 urm. și v⁰ *Servitudes*, 270 urm; Baudry et Chauveau, 829; Aubry et Rau, III, § 240, p. 18 (ed. a 5-a); Demolombe, XI, 48 urm; Laurent, VII, 371 urm. — Cu toate acestea chestiunea este controversată în privința prescripției.

sau prin prescripţiune (¹) asupra acestui izvor. (Art. 480, 489, 491, 580, 583, 622, 623, 625 urm., 636 urm., 639 urm., 1890, 1894, 1911 C. civ. Art. 641 C. fr.).

Art. 580. — In acest caz, prescripţiunea nu se poate dobândì decât printr'o *folosinţă* neîntreruptă în timp de 30 ani, socotiţi din ziua când proprietarul fondului inferior a făcut şi a săvârşit lucrări aparente destinate a înlesnì trecerea şi scurgerea apei în proprietatea sa. (Art. 579, 622, 623, 1846, 1849, 1890, 1894, 1911 C. civ. Art. 642 C. fr.).

Art. 581. — Proprietarul izvorului nu-i poate schimbà cursul când izvorul dă apa trebuincioasă locuitorilor unei comuni, unui sat, sau unui cătun. (Art 480, 491, 579, 586, 587, 1890 C. civ. Art. 356 C. pen. Art. 19 L. rurală din 1864. Art. 643 C. fr., din care s'a eliminat partea finală privitoare la despăgubire) (²).

Locul firesc al art. 579.

Art. 579, departe de a aveà de scop înfiinţarea unei servituţi, nu este decât o consecinţă a dreptului de proprietate; ca atare, locul firesc al acestui text nu erà aci, ci în titlul II a prezentei cărţi. Proprietatea pământului cuprinzând, în adevăr, atât proprietatea suprafeţei cât şi a subfeţei (art. 489), urmează ca consecinţă că proprietarul unui pământ este proprietarul izvorului ascuns înlăuntru (³). In acest sens Romanii ziceau că izvorul este o parte din fond. *Portio enim agri videtur aqua viva.* (L. 11, Pr., Dig., *Quod vi, aut clam.* 43. 24).

Lucrările ce poate face proprietarul izvorului pe fondul său.

Proprietarul unui fond poate deci să facă săpături, sondaje (⁴), precum şi orice alte lucrări spre a reţine apa pe fondu său şi pentru a o împedicà de a se scurge pe fondurile vecine (⁵), putând chiar să astupe izvorul sau să abată

(¹) Şi trebue adaos: sau prin destinaţia proprietarului.

(²) Vezi *infrà* p. 644, nota 2.

(³) Cpr. Pand. fr., vº *Servitudes,* 291; De la Bigne, I, 1106; Aubry et Rau, III, § 244 *ab initio*, p. 56; Demolombe, XI, 63; Laurent, VII, 178; Baudry et Chauveau, 839; Thiry, I, 759. — Izvorul sau *obârşia* este locul de unde apa îşi trage origina sa şi esă în faţa pământului. „*Caput aquæ illud est unde aqa nascitur. . ., ubi primum emergit*“. (L. 1 § 8, Dig., *De aqua cottidiana et æstiva*, 43. 20). — Art. 579 se aplică nu numai la izvoare, ci şi la apele suterane, sau la vinele izvoarelor ce se găsesc sub pământ. Demolombe, XI. 65.

(⁴) Pand. fr. vº *Eaux*, 65 urm.; Demolombe, XI, 65. Aubry et Rau, III, § 244, p. 57; Cas. fr. *Pand. Périod.* 90. 1. 33.

(⁵) El poate să uzeze de dreptul său de proprietate în mod absolut, chiar dacă apa de care megieşii lui ar aveà neapărată cursul firesc al apei (¹), fără ca proprietarul megieş să poată ridică vreo pretenţie, dacă el n'a dobândit vreo servitute asupra acestui izvor (²). Mai mult încă, proprietarul izvorului va puteà, în lipsa unei servituţi dobândite de către fondul megieş, să tae pe fondul său vinele izvoarelor cari ar alimentà alte proprietăţi, pentrucă prin aceasta el nu face decât a uzà de dreptul său (³), şi ştiut este că: *Qui suo jure utitur neminem lædit* (⁴). „*In domo mea puteum aperio: quo aperto venæ putei tui præcisæ sunt: an tenear? Ait Trebatius, non teneri me damni infecti: neque enim existimari, operis mei vitio damnum tibi dari in ea re, in qua jure meo usus sum*“. (L. 24 § 12, Dig., *De damno infecto*, 39. 2).

Neaplic. în specie a art. 583.

Proprietatea unui izor este deci absolută ca orice proprietate în genere (art. 480), proprietarul având facultatea de a uzà şi de a abuzà chiar de dreptul său, fără ca justiţia sau administraţia să se poată amesteca spre a reglementà contestaţiile dintre particulari, această putere reglementară a tribunalelor nefiind admisă decât pentru apele curgătoare (art. 583) (⁵).

Proprietarul nu poate dispune de apă afară din fondul său.

Apa ce trece peste hotarul proprietarului locului pe care se află izvorul încetează de a-i mai aparţine, şi se cuvine, în puterea dreptului de accesiune, acelora pe a căror pro-

---

nevoe nu-i ar aduce niciun folos real. Demolombe, XI, 66; Laurent, VII, 188; Pand. fr., v⁰ *Servitudes*, 294. — Vezi însă C. Montpellier, Sirey, 67. 2. 115. Vezi şi L. 1 § 12, Dig., *De aqua et aquæ pluviæ arcendæ*, 39. 3, unde se zice: „*Si non animo vicino nocendi, sed suum agrum meliorem faciendi id fecit*“.

Cazul când apa s'ar întruni cu un râu sau fluviu. Controversă.

(¹) Proprietarul izvorului va puteà să abată cursul apei, chiar când ea s'ar întâlnì şi s'ar confundà cu un râu sau fluviu navigabil, pentrucă legea nu face nicio deosebire în această privinţă. Laurent, VII, 138; Ducaurroy, II, 267. — *Contrà*: Cas. fr. şi C. Rouen, D. P. 54. 1. 301; D. P. 57. 2. 181.

(²) Cpr. Solon, *Tr. des servitudes réelles*, 34, p. 63 (ed. din 1837).

(³) Demolombe, XI, 65; Laurent, VII, 186. — Proprietarul n'ar puteà însă să corupă vâna de apă care ar trece prin fondurile vecine. C. Besançon, D. P. 89. 2. 223; Pand. fr., v⁰ *Eaux*, 76; Laurent, VII, 181; Planiol, I, 2413. Vezi p. 631, n. 2.

(⁴) Vezi asupra acestui principiu, Cas. rom. *Dreptul* din 1908, No. 42.

(⁵) Cpr. Laurent, VII, 179, 180, 343; Baudry et Chauveau, 873; Aubry et Rau, III, § 244, p. 60, 61; Pand. fr., v⁰ *Eaux*, 144 urm.; Demolombe, XI, 66; C. Pau, D. P. 57. 2. 139. Vezi *infrà* explic. art. 583.

prietate ca a intrat; de unde rezultă că proprietarul izvorului nu mai are dreptul absolut de a dispune de apă în afară de fondul unde izvorul a luat naştere, apa devenind în asemenea caz o apă curgătoare, asupra căreia proprietarii mărginaşi nu mai au un drept absolut (art. 582). Deci, dacă proprietarul izvorului are un fond mărginaş deosebit prin fonduri intermediare de acel în care izvoreşte apa, el nu are asupra acestei ape un drept mai mare decât ceilalţi mărginaşi, căci apa nu mai este, în asemenea caz, un accesoriu al fondului său, după cum erà izvorul (1).

Excepţii dela regulele de mai sus.

Regulele mai sus expuse sufăr două excepţii: una întemeiată pe interesul privat, iar alta pe interesul public; ceeace însemnează că proprietarul izvorului nu mai poate dispune de el: 1° atunci când proprietarul fondului inferior sau chiar a unui fond megieş care n'ar fi inferior, ar fi dobândit un drept asupra acestui izvor (art. 579, 580); 2° când apa izvorului ar fi trebuitoare locuitorilor unei comune, unui sat sau unui cătun (art. 581). In ambele cazuri, fondul dominant devine serbitor, iar servitutea, din naturală ce erà, se preschimbă în servitute stabilită prin faptul omului (2).

A) *Dobândirea din partea proprietarului megieş a unui drept asupra izvorului (art. 579, 580).*

Proprietarul fondului megieş, fie inferior sau nu, poate să dobândească un drept asupra izvorului: 1° prin titlu sau convenţie: 2° prin prescripţie (3); 3° şi în fine, prin destinaţia proprietarului, deși legea este mută în această din urmă privință. (Vezi *infrà* p. 642, 643).

---

(1) Laurent, VII, 184, 195, 191; Demolombe, XI, 64; Cas fr. D. P. 49. 1. 120; Sirey, 49. 1. 503. — Vezi însă Cas. fr. D. P. 63. 1 127.

(2) Cpr. Pand. fr., v° *Eaux*, 164.

(3) Trib. Bacău, *Dreptul* din 1902, No. 82. — In privinţa servituţei dobândită prin prescripţie, drepturile proprietarilor inferiori se vor determinà după maxima: *Tantum præscriptum, quantum possessum*. Intinderea uzurpărei sale va determinà întinderea drepturilor sale. Trib. Prades, D. P. 92. 3. 31; Trib. Ialomiţa, *Dreptul* din 1885, No. 45, consid. dela pag. 359, col. 2 *in fine;* C. Bucureşti, *Dreptul* din 1891, No. 45, consid. dela p. 357; Pand. fr., v° *Eaux*, 352; Demolombe, XI, 84.

Titlu.

Titlul este o concesie voluntară din partea proprietarului izvorului, prin care se deroagă dela dreptul său absolut de a întrebuinţà apa în folosul său exclusiv (1). Astfel, proprietarul unui izvor poate să se oblige către proprietarii megieși a nu tăeà vinele izvorului, a nu întrebuinţà toată apa în folosul său excluziv, a nu face săpături sau sondaje, a lăsà să se scurgă apa pe un fond determinat, etc., putând întru'un cuvânt, cedà dreptul său altora, însă bine înţăles în condiţiile în care îl posedă el însuş, căci nu putem cedà altora mai multe drepturi decât avem noi înșine.

Prescripţie.

Proprietarul fondului megieș poate să dobândească un drept asupra izvorului nu numai prin titlu, ci și prin prescripţie; însă pentru ca prescripţia să fie îndeplinită nu este suficient ca apa să se fi scurs pe acest fond 30 de ani, și proprietarul fondului s'o fi întrebuinţat în tot acest timp, căci asemenea scurgere constituind din partea proprietarului izvorului o abţinere facultativă și o îngăduire, actele facultative ca și acele de pură toleranţă nu pot servi de temeiu prescripţiei (art. 1853 § 2) (2).

Condiţiile cerute pentru ca prescripţia să fie în specie îndeplinită.

Pentru ca prescripţia să fie, în specie, îndeplinită, se cer următoarele condiţii: 1° proprietarul fondului megieș trebue să fi manifestat prin anume lucrări intenţia de a-și însuși, *jure accessionis*, cursul apei de care el s'a folosit (3).

---

(1) Titlul poate să rezulte dintr'o vânzare, donaţiune și chiar dintr'un testament. — Judecătorii fondului determină în mod suveran sensul și întinderea titlului. Cas. fr. *Pand. Périod.* 1907. 1. 203; *Dreptul* din 1891, No. 60; Sirey, 92. 1. 55 și 120; D. P. 92. 1. 128 și 244. Vezi și *infrà rubrica: Despre modul de exercitare al servituţilor*, *ab initio*, nota 2.

(2) Cpr. Cas. rom. Bult. 1888, p. 1041; Laurent, VII, 199; Mourlon, I, 1673; Demolombe, XI, 73; De la Bigne, I, 1109; Baudry et Chauveau, 842; Pand. fr., v° *Eaux*, 245; T. Huc, IV, 268.

Notificarea făcută proprietarului izvorului. Controversă.

(3) Unii autori cred că lucrările prescrise de art. 580 ar puteà fi înlocuite printr'o notificare ce proprietarul megieș ar face proprietarului izvorului, spre a-i pune în vedere de a se abţine dela orice lucrare în direcţia apelor. Cpr. Proudhon, *Tr. du domaine public*, IV, 1371; Solon, *op. cit.*, 38, p. 65. Această soluţie ar păreà juridică în principiu, pentrucă punerea în întârziere din partea proprietarului megieș este o manifestare

2⁰ Lucrările săvârşite de dânsul trebue să servească la trecerea şi scurgerea apei pe proprietatea sa, adecă: să-i aducă un folos oarecare.

3⁰ Aceste lucrări trebue să fie *aparente*, adecă: să fi putut fi cunoscute de către proprietarul izvorului, căci orice posesie trebue să fie publică ca să poată conduce la prescripţie (art. 1847)(¹).

4⁰ Folosinţa apei trebue să fi ţinut treizeci de ani, fără nicio întrerupere, conform dreptului comun, căci numai atunci se poate presupune că proprietarul izvorului a renunţat la dreptul său (²).

---

evidentă a voinţei sale de a prescrie; însă ea este, cu toate acestea, inadmisibilă faţă cu termenii expreşi ai art. 580, după care săvârşirea unor lucrări aparente este necesară pentru ca prescripţia să înceapă a curge. Cpr. în acest din urmă sens, Laurent, VII, 206; Demolombe, XI, 82; Baudry et Chauveau, 842, p. 564; Aubry et Rau, III, § 244, p. 63; Pand. fr., v⁰ *Eaux*, 259; Cas. fr. D. P. 74. 1. 86.

(¹) Trib. Bacău, *Dreptul* din 1902, No. 82, p. 670. — Astfel, un canal suteran sau nişte ţăvii ascunse în pământ ar fi suficiente pentru dobândirea prescripţiei, dacă asemenea lucrări ar fi vizibile, adecă: s'ar manifestà prin semne externe. Cpr. Mourlon, I, 1673; De la Bigne, I, 1109, p. 984; Baudry et Chauveau, 842, p. 565; Pand. fr., v⁰ *Eaux*, 275 urm. şi autorităţile citate acolo. Aceeaş soluţie ar puteà fi admisă în privinţa unui şanţ menit a aduce apa dela fondul superior pe acel inferior (Laurent, VII, 199; Demolombe, XI, 75; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 264; Cas. fr. Sirey, 59. 1. 733), nu însă în privinţa astupărei albiei unui râuleţ, făcută la o depărtare prea mare dela locul izvorului, căci asemenea lucrare n'ar puteà, în genere, fi considerată ca o contradicţie suficientă la dreptul proprietarului superior de a întrebuinţà apa izvorului. Cas. fr. D. P. 92. 1. 488; *Pand. Périod.* 93. 1. 411. — S'a decis, de asemenea, că facerea unei mori nu este o lucrare suficientă spre a conduce la prescripţie, mai cu samă că, în specie, moara fusese construită pe un fond inferior nelimitrof cu acel al izvorului. Trib. Bacău, *Dreptul* din 1902, No. 82.

(²) Pand. fr., v⁰ *Eaux*, 255 urm.; Baudry et Chauveau, 842, p. 564.—Prescripţia va puteà fi întreruptă conform art. 1863 urm. Pand. fr., *loco cit.;* Demolombe, XI 81 *bis;* Laurent, VII, 197, etc. Chestiunea de a se şti dacă posesiunea întruneşte sau nu condiţiile prescrise de lege pentru a conduce la prescripţie este o chestie de fapt de suverană apreciere a instanţelor de fond. Cas. fr. D. P. 92. 1. 488; *Pand. Périod.* 93. 1. 411. Cpr. şi *Pand. Périod.* 88. 1. 496.

Acest termen nu va curge din ziua începerei lucrărilor aparente, ci din ziua *terminărei lor*, pentrucă numai din acest moment se poate cunoaşte scopul lor pozitiv (1).

5⁰ Lucrările aparente nu trebue să fi fost făcute de către proprietarul izvorului, *ci de către proprietarul fondului megieş* (2), sau de autorii lui ori de alţii, însă după ordinul şi în interesul lui (3), căci altfel folosinţa acestui din urmă n'ar fi decât efectul unei îngăduiri din partea proprietarului izvorului.

---

(1) Laurent, VII, 178: Demante, II, 493 *bis* I; Demolombe, XI, 74: Pand. fr., v° *cit.*, 279, 280: Baudry et Chauveau, 842, p. 565; T. Huc, IV, 268, p. 333; Cas. fr. D. P. 96. 1. 561.

(2) Demolombe, XI, 77; Laurent, VII, 200; Baudry et Chauveau, 842, p. 565; Demante, II, 493 *bis* II; Aubry et Rau, III, § 244, p. 62, nota 15; Pand. fr., v° *Eaux*, 290; Cas fr. D. P. 96. 1. 561.—Acel care pretinde dobândirea servituţei trebue să dovedească că lucrările aparente sunt făcute de dânsul (art. 1169). Dacă aceste lucrări sunt făcute pe proprietatea sa, atunci ele sunt presupuse a fi făcute de dânsul, până la dovada contrară (art. 492, 1202). Dacă însă lucrările sunt făcute pe proprietatea pe care se găseşte izvorul, prezumpţia este că ele au fost făcute de către proprietarul acelui izvor, şi părţei adverse incumbă sarcina de a dovedi contrariul prin orice soiu de mijloace: martori, prezumpţii, etc. Aubry et Rau, III, § 244, p. 63, text şi nota 21; Laurent, VII, 205.

Jurisprudenţa franceză admite că lucrările aparente existente pe fondul superior, destinate a face să se scurgă apa pe fondul inferior, sunt, până la dovada contrară, presupuse a fi fost făcute în interesul exclusiv al acestui din urmă fond, de către proprietarul fondului inferior sau de către autorii lui, conform adagiului: *is fecit cui prodest* (cpr. Cas. fr. D. P. 86. 1. 34; Sirey, 89. 1. 101; *Pand. Périod.* 89. 1. 359 şi alte autorităţi citate în Pand. fr., v° *Eaux*, 297), şi unii autorii aprobă această jurisprudenţă Această soluţie este însă inadmisibilă, pentrucă departe de a stabili, în specie, o prezumpţie în favoarea fondului inferior, legiuitorul admite, din contra, o prezumpţie în favoarea fondului superior (art. 492, 1202). Lucrările aflătoare pe fondul superior sunt deci, conform art. 492, presupuse a fi fost făcute de către proprietarul acestui din urmă fond, cu cheltuiala lui, şi sunt ale lui până ce proprietarul inferior va dovedi contrariul prin orice soiu de mijloace, fiind vorba, în specie, de o chestie de fapt. Numai lucrările aflătoare pe fondul inferior sunt presupuse a fi fost făcute de către proprietarul acestui fond. Acestea sunt adevăratele principii în materie de probă.

(3) Pand. fr., v° *cit.*, 291; Cas. fr. D. P. 45. 1. 253; Sirey, 45. 1. 583.

6⁰ Lucrările trebue, după cum am văzut, să fie *terminate*, căci până atunci proprietarul fondului megieș n'a putut să formeze decât un simplu proiect.

7⁰ In fine, lucrările menite a face să se îndeplinească prescripția trebue să fie *permanente* și *statornice*, după cum dispune anume art. 541 din codul italian, fiindcă posesiunea trebue să fie continuă; de unde rezultă că o stavilă provizorie, făcută numai cu brazdă, crengi sau alte obiecte, sau curățirea ori restabilirea șanțurilor destinate la scurgerea apelor, n'ar fi, în genere, suficiente pentru a face să curgă prescripția (¹).

Dreptul proprietarului izvorului de a întrebuință apa.

Proprietarul superior, care ar fi concedat prin titlu sau care ar fi lăsat să se dobândească prin prescripție un drept oarecare asupra apei provenită din izvorul său, nu este lipsit de facultatea de a întrebuință apa, fiindcă tot el a rămas proprietarul ei; însă el va trebui s'o întrebuințeze cu moderație. (Cpr. art. 634) (²).

Tot astfel, proprietarul fondului inferior n'ar puteà să cedeze altuia, fără învoirea proprietarului izvorului, dreptul asupra apei care ar curge pe proprietatea sa, nici să întrebuințeze această apă la un alt fond decât la acela în folosul căruia servitutea a fost constituită, fiindcă servitutea nu se datorește decât fondului pentru care a fost stabilită, și pentrucă ea se mărginește la trebuințile acestui fond (³).

Proprietarul izvorului nu poate să ceară dărâmarea lucrărilor cari s'ar aflà pe fondul inferior, pentrucă fiecare

---

(¹) De la Bigne, I. 1109, p. 984; Demolombe, XI, 74; Pardessus, *Servitudes*, 100, p. 123 (ed. din 1822); Pand. fr., v⁰ *Eaux*, 281 urm.; C. Pau și Cas. fr. D. P. 89. 2. 291; Sirey, 93. 1. 376; D. P. 93. 1. 595; *Pand. Périod.* 94. 1. 49, etc.

(²) Demolombe, XI, 85. — Proprietarul izvorului va puteà să facă o nouă concesie asupra apei unui alt vecin, dacă, bine înțăles, apa ar ajunge la trebuințile ambelor fonduri, căci drepturile primului concesionar nu pot fi micșorate prin concesii ulterioare. Demolombe, XI, 86. — Neînțălegerile dintre proprietar și concesionar se vor regulà pe cale judecătorească. „*Sed si inter eos quibus aqua cessa est, non convenit quemadmodum utantur, non erit iniquum utile judicium reddi*". (L. 4 *in fine*, Dig., *De aqua cottidiana*, etc., 43. 20).

(³) Demolombe, XI, 88. Cpr. L. 24, Dig., *De servitutibus prædiorum rusticorum*, 8. 3.

proprietar este liber de a clădì pe fondul său (art. 480); însă el ar puteà să întrerupă prescripția, reținând mai bine de un an toată apa pentru dânsul. sau schimbându-i cursul (art. 1864), sau să facă cunoscut printr'o somație proprietarului inferior că posesiunea sa nu va puteà să-l conducă la prescripție (art. 1865 § 3), având chiar dreptul, la caz când proprietarul inferior ar refuzà de a recunoaște dreptatea acestei interpelări, de a cere ca justiția să declare cum că asemenea lucrări nu vor produce niciun efect în privința uzucapiunei (¹).

Art. 1876 urm.

Cursul acestei prescripții se poate suspendà pentru aceleași motive cari suspendă prescripția în genere (art. 1876 urm.). (Vezi *suprà* p. 638, nota 2).

Lucrările trebue să fie făcute pe fondul superior, pe care se află izvorul. Controversă.

Iată însă o chestie care a dat loc la discuții: Lucrările de cari vorbește art. 580, trebuesc ele făcute pe fondul pe care se află izvorul, după cum dispune anume art. 541 din codul italian, sau pot fi făcute pe fondul proprietarului inferior. sau chiar aiurea? Majoritatea autorilor, întemeindu-se pe economia legei și mai ales pe lucrările pregătitoare ale codului francez, susțin că este de ajuns ca lucrările aparente să fie făcute *pe fondul inferior*, recunoscând că această soluție nu este conformă principiilor, însă pretextând o excepție și o inovație a legei (²).

Această soluție este, după părerea noastră, inadmisibilă: 1⁰ pentrucă noi nu putem invocà cu atâta tărie lu-

---

(¹) Laurent, VII, 197; Arntz, I, 1071; Marcadé, II, 589 *in fine*. — O simplă protestare ce ar face proprietarul izvorului la fiecare 29 ani contra lucrărilor proprietarului inferior n'ar fi însă suficientă spre a întrerupe prescripția, pentrucă întreruperea civilă nu poate să existe decât în cazurile și sub condițiile determinate de lege (art. 1865). Laurent, VII, 197 *in fine;* Aubry et Rau, III, § 244, p. 38, nota 18 (ed. a 4-a). — *Contrà:* Boileux, II, p. 819 (asupra art. 642); Demante, II, 493 *bis* I *in fine*.

(²) Demante, II, 493 *bis* I; Solon, *op. cit.*, 35, p. 64; Laurent, VII, 203 și VIII, 204; Ducaurroy, II, 268; Marcadé, II, 586; Arntz, I, 1069; Thiry, I, 760, p. 784 urm.; Aubry et Rau, III, § 244, p. 37, text și nota 17 (ed. a 4-a); Boileux, II, p. 819 urm.; Baudry et Chauveau, 834, p. 542 (ed. 1-a); C. Rouen, D. P. 57. 2. 181; Sirey, 57. 2. 621. Vezi argumentele acestui sistem expuse pe larg în Pand. fr., v⁰ *Eaux*, 319 urm.

crările pregătitoare ale codului francez, cu atât mai mult cu cât art. 580 dovedeşte că legiuitorul n'a îmbrăţişat modul de a vedeà al membrilor Consiliului de stat şi al Tribunatului: şi 2° pentrucă orice prescripţie, având de temeiu posesiunea un timp determinat a lucrului sau a dreptului altuia, nu se poate zice că proprietarul inferior, care s'ar mărginì a stabili oarecare lucrări pe fondul său, a posedat fondul proprietarului superior sau izvorul aflător pe acel fond. In adevăr, fiind vorba, în specie, de dobândirea unei servituţi active în folosul fondului inferior, proprietarul acestui fond n'a dobândit nicio servitute asupra fondului superior, fiindcă el n'a posedat nici fondul, nici izvorul aflător pe fond. Proprietarul fondului superior, neputând să facă să înceteze o uzurpare care n'a avut niciodată fiinţă, nu poate fi presupus că a consimţit a renunţa la dreptul său prin îngăduirea unei posesiuni a proprietarului vecin, timp de treizeci de ani. Această soluţie, fiind singură conformă cu adevăratele principii ale proprietăţei, posesiunei şi prescripţiei, conchidem că lucrările prevăzute de art. 580, spre a puteà conduce la prescripţie, trebue să fi fost făcute pe fondul superior, unde se află izvorul, sau măcar pe hotarele acestui fond (1).

Cazul când lucrările pot fi făcute pe fondul inferior.

Motivele cari au făcut ca autorii şi jurisprudenţa să admită ca lucrările aparente să fie neapărat făcute pe fondul superior, ne mai având raţiune de a fi atunci când proprietarul fondului inferior voeşte a se liberà prin prescripţie de servitutea scurgerei apelor, este suficient în asemenea caz ca lucrările aparente să fi fost făcute pe fondul inferior. (Cas. fr. *Pand. Périod.* 1887. 1. 140).

Destinaţia proprietarului.

In fine, o servitute asupra izvorului poate fi dobândită contra proprietarului acelui izvor, de către proprietarul unui fond megieş, prin destinaţia proprietarului, cu toate că legea este mută în această privinţă, căci este de principiu că servituţile continue şi aparente, cari se stabilesc prin prescripţie

---

(1) Vezi în acest din urmă sens. Toullier D., II, partea I, 635, care susţinuse mai întâi părerea contrară; Taulier, *Th. raisonnée du C. civil*, II, p. 364; Duranton, V, 181; Troplong, *Prescription*, I, 114; T. Huc, IV, 269; Demolombe, XI, 80; Cas. fr., Sirey, 90. 1. 292; Sirey, 93. 1. 376; D. P. 93. 1. 595; *Pand. Périod.* 94. 1. 49, precum şi multe alte decizii citate în Pand. fr., v° *Eaux*, 329.

(art. 623), pot fi stabilite și prin destinația proprietarului (art. 625) (¹). Asupra acestui punct nu mai încape îndoială.

Astfel dar, de câteori proprietarul a două fonduri din cari unul ar fi avut un izvor, ar fi făcut lucrări aparente pentru transmiterea apei de pe un fond pe celalat fond, de atâtea ori o servitute va existà în folosul acestui din urmă fond, în virtutea destinației proprietarului, dacă acest fond a devenit în urmă proprietatea altuia printr'o înstrăinare sau printr'o împărțeală.

Apele unui canal privat.

Deși art. 580 vorbește numai de apele de izvor, totuși se admite că dispozițiile acestui text se aplică și la apele unui canal privat (²).

B) *Dobândirea unui drept asupra izvorului din partea locuitorilor unei comune, unui sat sau unui cătun.—Servitute stabilită într'un interes public (art. 581).*

A doua modificare a dreptului de proprietate, când are de obiect un izvor, este prevăzută de art. 581. Prin excepție, proprietarul izvorului nu-i poate schimbà cursul (³), nici să corupă apă cu materii vătămătoare (⁴), când această apă este trebuitoare locuitorilor unei comune (⁵), unui sat sau unui cătun.

(¹) Laurent, VII, 195; Demolombe, XI, 83; Baudry et Chauveau, 845; Pand. fr., v° *Eaux*, 372 urm.; T. Huc, IV, 271; Aubry et Rau, III, § 244, p. 36, text și nota 12 (ed. a 4-a); Cas. fr. și C. Montpellier, *Pand. Périod.* 87. 1. 345; D. P. 88. 1. 106; *Pand. Périod.* 95. 2. 9.

(²) Baudry et Chauveau, 844; Demolombe, XI, 78 *bis*; Cas. fr. D. P. 80. 1. 152; Sirey, 80. 1. 261; D. P. 96. 1. 554.

(³) El neîncetând însă de a fi proprietar, poate să întrebuințeze toată apa, și să facă pe fondul său săpături cari ar putea să tae vinele de apă suterane, micșorând astfel apele necesare unei comune, unui sat sau unui cătun. Cpr. T. Huc, IV, 273, p. 343; Laurent, VII, 220; Demolombe, XI, 92; Aubry et Rau, III, § 244, p. 42 (ed. a 4-a); Solon, *op. cit.*, 43, p. 68; Pand. fr., v° *Eaux*, 416 urm. — *Contrà:* Proudhon, *Tr. du domaine public*, IV, 1547.

(⁴) Demolombe, XI, 100; Pand. fr., v° *Eaux*, 456.

Împărțirea teritorului țărei.

(⁵) Teritoriul României este împărțit în județe, județele în plăși, iar plășile în comune. Aceste divizii și subdivizii nu pot fi schimbate sau rectificate decât printr'o lege (art. 4 Constit.). Un oraș sau mai multe sate formează o comună, mai multe fie pentru trebuinţile lor personale, fie pentru adăparea vitelor lor. Art. 581 este expres în această privinţă[1].

Interes public.

Proprietarul izvorului trebue să sufere această servitute fără nicio despăgubire[2], pentrucă interesul privat trebue să cedeze interesului public.

Art. 581 nu se aplică la locuitorii cari nu alcătuesc cel puţin un cătun.

Excluziv statornicită în folosul unei comunităţi sau colectivităţi de locuitori privită ca obşte, *ut universi*, iar nu *ut singuli*, această servitute n'ar puteà fi revendicată de către un singur particular sau de către locuitorii unor case izolate,

---

comune formează o plasă. iar mai multe plăşi, un judeţ. Comunele formate de târguri sau oraşe se numesc comune *urbane*, iar acele formate din sate se numesc *rurale*. Clasificarea comunelor în urbane şi rurale se face prin lege. Comuna rurală nu poate aveà mai puţin de 200 contribuabili. Satul nu poate aveà mai puţin de 100 locuitori. Cătunele sunt centrele de populaţie cari au mai puţin de 100 locuitori (art. 2 L. p. org. comunelor rurale din 1908. *Monit. oficial* din 29 Aprilie 1908, No. 22). Nicio comună, niciun sat şi niciun cătun nu pot fi constituite decât prin lege, în urma avizului consiliului judeţean (art. 4 din citata lege).

Art. 19 L. rurală din 1864.

[1] Cpr. Pand. fr., v° *cit.*, 439 şi autorităţile citate acolo. Vezi şi art. 19 din legea rurală dela 1864, după care sătenii păstrează şi în viitor facultatea de a-şi adăpà vitele la iazurile proprietarilor de moşii din vatra satului, cu îndatorire însă de a contribuì la întreţinerea iezăturilor, întru cât ar cere trebuinţa adăpătoarei.

Deoseb. de C. fr.

[2] In codul francez, ca şi în acel italian (art. 542), proprietarul izvorului asupra căruia o obşte de locuitori ar pretinde a exercità servitutea prevăzută de art. 581, are drept la o despăgubire hotărîtă de experţi, nu după foloasele ce obştea trage din întrebuinţarea apei, ci după dauna suferită de proprietar prin faptul că este lipsit de dreptul de a dispune de proprietatea sa, ceeace este just şi echitabil, fiind că există, în specie, un fel de expropriere pentru cauză de utilitate publică, şi este de principiu că nimeni nu poate fi expropriat de proprietatea sa, fără o dreaptă prealabilă despăgubire (art. 19 Constit. şi 481 C. civil). Legiuitorul nostru, cu toate acestea, a modificat textul francez, aşa că, la noi, această servitute are loc fără nici o despăgubire pentru proprietar, ca şi pentru servitutea de adăpare statornicită de art. 19 din legea rurală.

Dr. roman.

La Romani, proprietarul izvorului era în drept a-i schimbà cursul cât timp locuitorii nu dobândiseră vreun drept prin prescripţie sau titlu. (Argument din L. 6, Cod, *De servitutibus et aqua*, 3. 34). Astăzi, obştea locuitorilor are drept la această servitute, fără a o dobândì prin titlu sau prescripţie.

dacă aceste case întrunite la un loc nu alcătuesc cel puțin un cătun, pentrucă asemenea mărginire a dreptului de proprietate nu s'a făcut decât în vederea unui interes public, după cum aceasta rezultă din declarația expresă a oratorului Tribunatului, Gillet (¹).

Neaplicarea art. 581 la fântâni, puțuri, iazuri, etc. Controversă.

Servitutea statornicită de art. 581, fiind o excepție dela libera dispoziție a proprietăței, ca atare este de strictă interpretare, și prin urmare, nu poate fi întinsă la alte cazuri neprevăzute de lege, căci, la din contra, s'ar înființà o servitute legală fără un anume text de lege. Astfel, această servitute nu este impusă de lege decât izvoarelor propriu zise, ea neputând fi întinsă la fântâni, puțuri, bălți, iazuri și alte ape stătătoare (²).

Ape minerale. Aplic. dr. comun.

De asemenea, izvoarele de apă minerală rămân supuse dreptului comun, și nu le se poate aplicà servitutea statornicită de art. 581 (³). „Izvoarele de apă sărată, precum și toate izvoarele de apă minerală, pot fi exploatate de proprietarii suprafeței, în scopul de a înființà stațiuni balneare", zice art. 79 din legea minelor dela 1895.

Ape de ploae.

Aceeaș soluție este ablicabilă și apelor de ploae, după cum vom vedeà *infrà* p. 649, întru cât ele n'ar formà o apă curgătoare.

Condițiile cerute pentru ca această servitute să poată aveà loc.

Două condiții sunt necesare pentru ca această servitute să poată aveà loc: 1° apa izvorului trebue să servească la consumația personală a locuitorilor comunei, satului sau cătu-

---

(¹) Laurent, VII, 212; Demolombe, XI, 93; Aubry et Rau, III, § 244, p. 41 (ed. a 4-a); Solon, *op. cit.*, 44; T. Huc, IV; 273; Pand. fr., v° *Eaux*, 398; Baudry et Chauveau, 848. — La caz de îndoială, tribunalele ordinare vor decide dacă aglomerația interesată constitue sau nu un cătun. T. Huc, *loco cit.*; Pand. fr., v° *cit.* 401; Baudry et Chauveau, p. 572, nota 1, care revin asupra primei lor opiniuni. Cas. fr. D. P. 96. 1. 342; *Pand. Périod.* 97. 1. 417. — Vezi însă Demolombe, XI, 93; Cas. fr., Sirey, 35. 1. 957, după cari această dificultate ar urmà să fie deslegată de autoritatea administrativă.

(²) Marcadé, II, 592; Demolombe, XI, 90, 91; Laurent, VII, 215; T. Huc, IV, 273; Aubry et Rau, III, § 244, p. 41; Baudry et Chauveau, 848, p. 573; Massé-Vergé, II, § 318, p. 162, nota 10; Pand. fr., v° *Eaux*, 409 urm. — *Contrà*: Solon, *op. cit.*, 42, p. 67; Duranton, V, 191; Toullier D., II, partea I, 134, p. 54; Taulier, *op. cit.*, II, p. 366.

(³) Laurent, VII, 216. Cas. fr. D. P. 49. 1. 305.

nului, sau la acea a vitelor lor; 2° apa trebue să fie absolut *necesară* la satisfacerea acestor trebuințe (1). Necesitatea ar există atunci când locuitorii unei comune, unui sat sau unui cătun n'ar aveà la dispoziție altă apă, chiar dacă ei ar puteà să-și procure apa trebuitoare prin săparea unei fântâni (2). Tribunalele civile vor apreciă caracterul acestei necesități, fără intervenția autorităților administrative (3).

Dreptul comunei de a reclamă apa izvorului.

De câteori asemenea necesitate ar aveà ființă, comuna din care locuitorii fac parte, iar nu fiecare locuitor în deosebi, va invocà dreptul care rezultă din art. 581 și va cere ca el să fie recunoscut prin justiție (4).

Locuitorii cari vor aveà drept la această servitute, nu vor puteà, spre a luà apa trebuitoare, trece pe proprietatea pe care se află izvorul, nici să așeze uluci spre a o aduce

---

Art. 581 nu poate fi invocat numai pentru comoditatea sau plăcerea locuitorilor.

(1) Astfel, locuitorii n'ar puteà să invoace art. 581 numai pentru comoditatea sau plăcerea lor. Laurent, VII, 214; Demolombe, XI, 94; Aubry et Rau, III, § 244, p. 42 (ed. a 4-a); Pand. fr., v° *cit.*, 429; T. Huc, IV, 273; Baudry et Chauveau, 848, p. 572; Marcadé, II, 592 *bis*; Cas. fr. D. P. 62. 1. 283; Sirey, 62. 1. 366. — Vezi însă C. Orléans, D. P. 58. 2. 108; Sirey, 66. 1. 366, *ad notam;* Duranton, V, 187.

Art. 581 nu poate fi invocat în interesul agriculturei sau industriei. Controversă.

De asemenea, această servitute n'ar puteà fi invocată în interesul agriculturei sau a industriei, de exemplu: pentru irigația unui fond sau punerea în mișcare a unei mori, uzini, etc. chiar dacă acea moară sau uzină ar servì la aprovizionarea unei comune, pentrucă nu este vorba în specie de o trebuință directă și imediată. Aubry et Rau, *loco cit.;* Laurent, VII, 213; Demolombe, XI, 95; De la Bigne, I, 1110; Pand. fr., v° *cit.*, 443; Thiry, I, 761, p. 786; Arntz, I, 1074, 1075. — *Contrà:* Toullier D., II, partea I, 134, p. 54; Pardessus, *Servitudes*, 138, p. 175 (ed. din 1822).

(2) Baudry et Chauveau, 848, p. 573; Laurent, VII, 214 *in fine;* Aubry et Rau, III, *loco cit.;* Cas. fr. D. P. 62. 1. 283; Sirey, 62. 1. 366. — Necesitatea ar mai puteà încă să rezulte din insalubritatea apelor disponibile. Pand. fr., v° *cit.*, 435.

(3) Pand. fr., v° *Eaux*, 448; Baudry et Chauveau, *loco cit.* Cpr. C. Aix, D. P. 46. 2. 223.

(4) Cpr. T. Huc, IV, 273, p. 342; Pand. fr., v° *cit.*, 405 urm.; Solon, *op. cit.*, 44, p. 70; C. Limoges, Répert. Dalloz, v° *Servitude*, 174, p. 100, nota 2. — După ce dreptul obștei va fi recunoscut în principiu, fiecare locuitor va puteà să reclame dreptul său. Vezi T. Huc, *loco cit.*, p. 343; Pand. fr., v° *cit.*, 407; Solon, *loco suprà cit.*

în comuna sau satul lor, căci atunci proprietarul izvorului n'ar mai aveà posibilitatea de a-şi îngrădì fondul său (art. 585) (1).

2° *Despre apele de ploae.*

Până acum am vorbit de apele vii, *perenne quod semper fluat*. Ce trebue să decidem în privinţa apelor de ploae, adecă: cari cad din nouri *(aqua cœlistis, aqua pluvia)*, sau cari provin din topirea zăpezei ori a gheţei ? (2).

Spre a răspunde la această chestie, trebue să distingem două ipoteze: 1° acea când apa de ploae cade sau se scurge pe un fond privat, şi 2° acea când apa curge pe calea publică.

A) *Despre apele de ploae cari cad sau se scurg pe un fond privat.*

Apa de ploae care cade asupra unui fond privat sau particular aparţine, *jure accessionis*, independent de orice ocupaţie (3), proprietarului pe a cărui fond cade sau se scurge; de unde rezultă că acest proprietar poate să dispue de ea după bunul său plac, reţinând-o pe fondul său (art. 579) sau lăsând-o să se scurgă pe fondurile inferioare (art. 578).

---

(1) Demolombe, XI, 96; Ducaurroy, II, 269; Laurent, VII, 218; Aubry et Rau, III, § 244, p. 42 (ed. a 4-a), p. 70 (ed. a 5-a); Baudry et Chauveau, 848, p. 574; Pand. fr., v° *Eaux*, 421 urm.; T. Huc, IV, 273, p. 341, 342; Cas. fr. şi Trib. Chambéry, D. P. 90. 1. 355; Sirey, 91. 1. 245; *Pand. Périod.* 91. 1. 357; Sirey, 92. 1. 15; D. P. 94. 1. 335. *Pand. Périod.* 93. 2. 237. — *Contrà:* Proudhon, *Tr. du domaine public*, IV, 1381 urm.

(2) „*Aquam pluviam dicimus, quæ de cœlo cadit, atque imbre excrescit*". (L. 1. Pr., Dig., *De aqua, et aquæ pluviæ arcendæ*, 39.3).

(3) Pand. fr., v° *cit.*, 479; Aubry et Rau, III, § 245 *ab initio*, p. 72 (ed. a 5-a); Baudry et Chauveau, 830; Laurent, VII, 223, 234; Judec. ocol. III Bucureşti, *Dreptul*, din 1896, No. 70 şi *Cr. judiciar* din acelaş an, No. 42, p. 340. — Vezi însă Demolombe, XI, 105; Proudhon, *op. cit.*, IV, 1299; Solon, *op. cit.*, 45, p. 71; Planiol, I, 2411; Trib. Châteaubriant, D. P. 85. 3. 104, şi alte autorităţi citate în Pand. fr., v° *Eaux*, 478, după care apele de ploae ar aparţine proprietarului fondului pe care cad, în virtutea dreptului de ocupaţie. Vezi şi *infrà* p. 650, text şi nota 2.

Ocupaţia nu joacă niciun rol în privinţa apei de ploae. Controversă.

fără ca proprietarii inferiori să se poată plânge (¹), soluţie care erà admisă şi la Romani (²).

Modificarea dreptului proprietarului pe a cărui fond cade apa.

Acest drept de dispoziţie al proprietarului poate fi modificat, ca şi dreptul său asupra apelor de izvor, prin titlu, prin destinaţia proprietarului, şi chiar prin prescripţia de 30 de ani, cu toate că, în această din urmă privinţă, chestiunea este controversată. (Vezi *infrà* p. 649).

Proprietarul inferior poate, deci, să dobândească o servitute asupra apelor de ploae în contra proprietarului superior prin trei moduri:

Titlu.

1⁰ Prin titlu, de exemplu: o vânzare, un act de împărţeală, o donaţiune sau un testament, pentrucă orice titlu are putere de lege între părţi (art. 969) şi pentrucă nimic nu împedică pe proprietarul superior de a renunţà, în folosul proprietarilor inferiori, la dreptul ce el are asupra apelor de ploae (³).

Destinaţia proprietarului.

2⁰ Proprietarul inferior poate să dobândească o servitute, în privinţa apelor de ploae cari cad pe un fond superior, prin destinaţia proprietarului, pentrucă fiind vorba, în specie, de o servitute continuă şi aparentă, destinaţia proprietarului înlocueşte titlul (art. 625). Servitutea va trebuì însă să se manifeste prin lucrări aparente (⁴).

(¹) Cpr. Pand. fr., v⁰ *cit.*, 480; Thiry, I. 759; Laurent, VII, 299 şi VIII, 71; Demolombe, XI, 51, 105; Aubry et Rau, *loco cit.*; Baudry et Chauveau, 831.

(²) „*Sabinus et Cassius aiunt aquam pluviam in suo retinere, vel superfluentem ex vicini in suum derivare, dum opus in alienum non fiat, omnibus jus esse*". (L. 1 § 11, Dig., *De aqua et aquæ pluviæ arcendæ*, 39. 3). Vezi şi L. 1 § 22, Dig., *loco cit.*

(³) Pand. fr., v⁰ *Eaux*. 495 urm.; Laurent, VII, 230; Demolombe, XI, 108; Baudry et Chauveau, 832; Cas. fr. Sirey, 76. 1. 359; D. P. 78. 1. 121. — Proprietarul superior care, în contra unei convenţii contrare, n'ar lăsà să treacă apa pe fondul inferior, sub cuvânt de a-şi exercità asupra acestei ape dreptul său de prim ocupant, va fi respins prin excepţia de garanţie, în baza maximei cunoscute: *Quem de evictione tenet actio, eumdem agentem repellit exceptio*. C. Colmar, Pand. fr., v⁰ *cit.*, 498.

(⁴) Baudry et Chauveau, *loco cit.*; Demolombe, XI, 111; Duranton, V, 160; Aubry et Rau, III, § 245, p. 72 (ed a 5-a); Laurent, VII, 230, 231; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 512 urm.; Cas. fr. D. P. 45. 1. 385; Sirey, 46. 1. 33; D. P. 56. 1. 303; Sirey, 56. 1. 399; C. Bordeaux, Sirey, 90. 2. 205; Trib. Nevers, *Gaz. palais*, 97. 1. *Suppl.* 12. — *Contrà:* Troplong, *Prescription*, I. 147.

Prescripție. Controversă.

3° In fine, proprietarul inferior poate să dobândească dreptul exclusiv la apa de ploae prin prescripția de 30 de ani, însă această prescripție nu va puteà să rezulte numai din curgerea apei pe fondul inferior, fie chiar un timp cât de indelungat, *etiam per mille annos*, ci numai prin stabilirea unor lucrări aparente, în condițiile determinate de art. 580, adecă: cari să fi putut ajunge la cunoștința proprietarului superior (¹).

Inaplic. in specie a art. 581.

Art. 581 nu este însă aplicabil apelor de ploae, așà că locuitorii unei comune, unui sat sau unui cătun nu s'ar puteà opune la dreptul de dispoziție al proprietarului în privința apelor de ploae cari ar cădeà direct sau cari s'ar scurge pe fondul lui, sub cuvânt că acea apă ar fi neapărată la trebuințile lor (²).

Apă curgătoare.

Art. 581 ar deveni aplicabil numai atunci când apa de ploae ar formà o apă curgătoare (³).

(¹) Pand. fr., v° *Eaux*, 500; Baudry et Chauveau, 832; Demolombe, XI, 109, 110; Laurent, VII, 237, 238; Demante, II, 495 *bis* I; Marcadé, II, 590, 590 *bis*; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 72; Troplong, *Prescription*, I, 148; Massé-Vergé, II, § 318, p. 160, nota 2; Mourlon, nota în D. P. 65. 2. p. 97 urm.; Cas. fr. D. P. 67. 1. 384; Sirey, 68. 1. 29; D. P. 78. 1. 381; *Pand. Périod.* 87. 1. 140; D. P. 87. 1. 209; Sirey, 90. 1. 447; C. Bordeaux, Sirey, 90. 2. 205. — *Contrà:* Duranton, V, 158; C. Caen și Dijon, D. P. 57. 2. 80; D. P. 65. 2. 97; Sirey, 66. 2. 17, etc. După acest din urmă sistem, apa de ploae, fiind *res nullius*, ar aparține, în virtutea dreptului de ocupație, exclusiv proprietarului fondului pe care ea cade, fără a puteà fi dobândită prin prescripție, din cauza naturei sale speciale, și aceasta nici chiar prin stabilirea de lucrări aparente făcute pe fondul superior de către proprietarul inferior, soluție care era admisă și la Romani. Este adevărat că, la Romani, posesiunea nu puteà să conducă la prescripție, pentrucă apa de ploae, căzând din întâmplare, nu aveà o existență permanentă, și ca atare, servitutea nu puteà să aibă o cauză perpetuă. „*Omnes servitutes prædiorum perpetuas causas habere debent*“,ziceà jurisconsultul Paul (L. 28, Dig., *De servitut. prædiorum urbanorum*. 8, 2). Această soluție nu mai poate însă fi admisă în dreptul actual, pentrucă perpetuitatea cauzei nu mai este astăzi un caracter esențial al servituților. Cpr. Demolombe, XII, 702; Pand. fr., v° *Eaux*, 554.

(²) Demolombe, XI, 113; Laurent, VII, 232; Demante, II, 495 *bis* 1. Vezi însă Pardessus, *Servitudes*, 138, p. 175 (ed. din 1822). Vezi și *suprà* p. 645.

(³) Laurent, VII, 232; Baudry et Chauveau, 833 *in fine*, p. 551.

Neaplic. art. 582, 583

Art. 582 și 583 nu se aplică, de asemenea, apelor de ploae, chiar atunci când ele ar fi fost întrunite întrun canal, dacă nu formează o apă curgătoare (¹).

B) *Despre apele de ploae cari cad sau se scurg pe o cale publică.*

Apa de ploae care cade sau se scurge pe calea publică, intrând în categoria lucrurilor ce nu aparțin nimănui *(res nullius)*, se cuvine primului ocupant (art. 645), sub condiție însă de a nu se face vreo lucrare de natură a vătămă calea publică. (Cpr. art. 393 § 10 C. pen.), (²).

Fiecare proprietar megieș cu calea publică poate, deci, să reție apa de ploae care se scurge pe acea cale, fără ca proprietarii inferiori cari ar fi făcut mai înainte, chiar prin lucrări aparente, ca apa să se scurgă pe fondul lor, să poată opune proprietarului superior care ar voi a-și însuși această apă, fie o ocupație anterioară, fie o folosință de 30 de ani, fie în fine art. 582, a cărui dispoziție, după cum am văzut, se aplică numai la apele curgătoare (³).

(¹) Pand. fr., v⁰ *Eaux*, 483 urm., 916; Baudry et Chauveau, 833; Demolombe, XI, 106, 118, 121; Laurent, VII, 228; Mourlon, I, 1689; Arntz, I, 1079; Demante, II, 495 *bis* 1; Aubry et Rau, III, § 246, p. 47 (ed a 4-a), p. 80 (ed a 5-a). Cpr. Cas. fr. D. P. 85. 1. 365. Vezi și *infrà* p. 653. Pentru ca art. 582, 583 să fie aplicabile în specie, trebue să presupunem că apele provenite din ploi sau din topirea zăpezei au luat proporția unui pârâu. Cpr. Laurent, *loco suprà cit.*

(²) Pand. fr., v⁰ *Eaux*, 520 urm.; Marcadé, II, 590, 590 *bis*; Demolombe, XI, 115, 116; Aubry et Rau, III, § 245, p. 44 (ed. a 4-a), p. 73 (ed. a 5-a); Baudry et Chauveau, 834; Troplong, *Prescription*, I, 147; Trib. Chateaubriant și Cas. fr. D. P. 85. 3. 104; *Pand. Périod.* 91. 1. 280; Sirey, 1907. 1. 395. — După Laurent (VII, 234), apa s'ar cuvinì proprietarului, pe a cărui fond ea se scurge de pe calea publică, nu însă în virtutea dreptului de ocupație, ci în virtutea dreptului *de accesiune*. Vezi *suprà* p. 647, nota 3.

(³) Aubry et Rau, III, § 245, p. 45, ed. a 4-a; p. 74, ed. a 5-a; Demolombe, XI, 115. — După unii autori (vezi Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 44, nota 5, ed. a 4-a, p. 73, nota 5, ed. a 5-a; Baudry et Chauveau, 834, etc.), administrația județeană sau comunală ar puteà, în virtutea drepturilor sale de poliție, Conv. părţilor asupra apei de ploae.

Apa de ploae care se scurge pe calea publică, poate cu toate acestea să facă obiectul unei convenţii între proprietarii mărginaşi (1). Astfel, este necontestat că proprietarul superior ar puteà să renunţe în folosul proprietarului inferior la dreptul de a întrebuinţà apa în folosul fondului său.

Destinaţia proprietarului şi prescripţia. Controversă.

Această servitute mai poate încă fi stabilită prin destinaţia proprietarului (2), şi chiar prin prescripţia de 30 de ani, sub condiţia însă ca acel care o invoacă să fi făcut pe fondul superior lucrări aparente pentru dobândirea apei (3).

Momentul când apa de ploae încetează de a fi res nullius.

Apele de ploae încetează de a fi *res nullius* îndată ce au fost aduse pe o proprietate privată, şi în asemenea caz. ele sunt asimilate apelor de isvor. încât chestiunea de a se şti dacă proprietarii inferiori pot să dobândească vreun drept asupra acestor ape prin titlu. prin destinaţia proprietarului sau prin prescripţie. nu mai suferă atunci nicio îndoială (4).

---

să oprească pe proprietarul superior de a reţine apa de ploae ce s'ar scurge pe calea publică, concedând întrebuinţarea acestei ape unor alte persoane. însă această soluţie este respinsă de alţi autori, sub cuvânt că puterea reglementară a administraţiei nu poate să doboare, în dauna intereselor private, regula fundamentală după care lucrurile fără stăpân aparţin primului ocupant. Vezi în acest din urmă sens, Demolombe. XI, 51, 116; Duranton, V, 159.

(1) Laurent. VII, 235; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 547 urm.; Aubry et Rau, III, § 245. p. 45 (ed. a 4-a). p. 74 (ed. a 5-a): Baudry et Chauveau, 834: C. Caen. D. P. 56. 2. 134; Sirey, 57. 2. 204; Cas. fr. Sirey, 76. 1. 359: D P. 78. 1. 121.

(2) Pand. fr., v⁰ *cit.*, 560; Laurent. VII, 236; Demolombe, XI, 117; Baudry et Chauveau, 836: Aubry et Rau. *loco cit.*, p. 74, 75 (ed. a 5-a); Duranton, V, 160; Cas. fr.. D. P. 45. 1. 399: Sirey, 46. 1. 33; Sirey. 56. 1. 399. — *Contrà* C. Colmar, Sirey, 46. 1. 33, *ad notam* şi Repert. Dalloz, v⁰ *Servitude*, 358, nota 2; Troplong. *Prescription*, I, 147.

(3) Aubry et Rau, *loco cit.*, 75, text şi nota 9 (ed. a 5-a); Baudry et Chauveau, 837: Pand. fr., v⁰ *Eaux*, 554 urm.: Laurent, VII. 237 urm.: Demolombe. XI. 117; Cas. fr. şi C. Nancy, Sirey, 53. 1. 621: Sirey. 70. 2. 80; D. P. 71. 2. 144. Vezi şi *suprà* p 649, text şi nota 1. — Vezi însă Troplong, *Prescription*. I, 147, urm., care nu admite prescripţia decât pentru apele de ploae ce cad sau se scurg pe o proprietate privată. Cpr. C. Dijon, Sirey, 66. 2. 17.

(4) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 75. 76 (ed. a 5-a): Demolombe, XI, 117; Pand. fr.. v⁰ *Eaux*, 563 urm.

Dreptul proprietarilor mărginaşi ai căei publice de a aduce apa pe fondul lor.

Rămâne însă bine înţăles că drepturile câştigate asupra apelor de ploae în stare de *res nullius* sau de proprietate privată, contra proprietarului unui fond, nu sunt opozabile celorlalţi proprietari mărginaşi ai căei publice, cari păstrează în totdeauna facultatea de a aduce apa pe fondul lor (1).

3⁰ *Despre apele curgătoare.*

Art. 582. — Acela a cărui proprietate este pe marginea unei ape curgătoare, afară de apele cari sunt declarate dependinte de domeniul public prin art. 476 la titlul despre distincţiunea bunurilor, poate luà apa pentru irigaţiunea proprietăţilor sale, fără însă a o abate de tot (2).

Acela prin al cărui fond trece apa, o poate chiar (3) întrebuinţà în toată întinderea prin care ar aveà curgere, cu îndatorire numai a-i lăsà cursul firesc (4), la eşirea din proprietatea sa. (Art. 476, 501, 502, 583 C. civ. Art. 19 § ultim Constit. Art. 644 C. fr.).

Art. 582 § 1 se ocupă de apele curgătoare cari se întind pe lângă o proprietate şi o mărginesc, iar § 2 al textului se ocupă de apele cari trec printr'o proprietate.

Neaplic. art. 582, 583 la apele navigabile sau plutitoare.

Este de observat că atàt art. 582 cât şi art. 583 se aplică numai la apele curgătoare cari nu sunt dependinte de domeniul public, adecă: cari nu sunt nici navigabile, nici plutitoare (art. 476 C. civ. şi 19 § ultim. Constit.) (5).

---

(1) Aubry et Rau, III, § 245 *in fine*, p. 76 (ed. a 5-a); Demolombe, *loco cit.;* Laurent, VII, 240. — Vezi însă C. Limoges, Sirey, 41. 2. 170.

(2) Textul fr. zice că proprietarul riveran poate luà apa *à son passage*, ceeace înseamnează tocmai că el nu poate să-i schimbe cursul. Cpr. Marcadé, II, 593; Ducaurroy, II, 271, p. 182.

(3) Cuvântul *chiar* este din eroare trecut aci, fiind o rămăşiţă a vechiului proiect al textului, care a fost modificat în Consiliul de Stat. Cpr. Baudry et Chauveau, 858.

Deoseb. de redacţie de C. francez

(4) Textul fr., ca şi acel italian, vorbesc de cursul *ordinar* al apei, şi Laurent (VII, 287) observă că cursul ordinar poate să nu fie acel *firesc*, dat din capul locului apei. Cuvântul *firesc*, întrebuinţat de legiuitorul nostru, este deci mai nemerit. Cpr. Baudry et Chauveau, 858.

(5) Aceeaş soluţie erà admisă şi la Romani, în privinţa apelor navigabile destinate uzului public. L. 10 § 2, Dig., *De aqua et aquæ pluviæ arcendæ*, 39. 3. Vezi şi L. 2, Dig., *De fluminibus*, etc., 43. 12. — Statul poate însă să concedeze particularilor

Neaplic. acestor texte apelor de ploae, nici apelor stătătoare.

Aceste texte vorbind numai de apele curgătoare nenavigabile și neplutitoare, nu se aplică, după cum știm, la apele de ploae cari nu formează un pârâu (¹), nici la apele stătătoare, precum: lacuri, bălți, iazuri sau eleștae (cpr. art. 497) (²): nici la canalurile artificiale, după cum dispune anume art. 543 din codul italian, fie aceste canaluri proprietatea Statului, a unei comune sau a particularilor (³).

Cazul când se discută proprietatea albiei râului.

Ele se aplică însă, în privința apelor nenavigabile și neplutitoare, nu numai când este vorba de a se luà apa din ele, în interesul agriculturei sau a industriei, dar chiar atunci când este în discuție dreptul de proprietate asupra însăș albiei râului (⁴).

Numai proprietarii mărginași se pot servì de apele curgătoare.

In fine, trebue să mai observăm că dreptul de a se servì de apele curgătoare nu aparține decât proprietarilor riverani sau mărginași. Acest drept nu li se mai cuvine, deci, de câteori fondul lor este deosebit de apă printr'un drum public sau printr'un drum particular, care ar aparține unei a treia persoane (⁵).

---

un drept asupra apelor navigabile și plutitoare, în interesul agriculturei și a industriei, însă aceste concesii sunt în totdeauna revocabile, fără nicio despăgubire. Cpr. Baudry et Chauveau, 854; De la Bigne, I, 1113; Laurent, VII, 255; Thiry, 1, 762; Ducaurroy, II, 270; Mourlon, I, 1689; Pand. fr., v° *Eaux*, 741.

(¹) Vezi *suprà* p. 650, text și nota 1.

(²) Demolombe, XI, 122; Laurent, VII, 248, 249; T. Huc, IV, 276; Marcadé, II, 593; Aubry et Rau, III, § 246, p. 80 (ed. a 5-a); Arntz, I, 1079.

(³) Arntz, *loco cit.*; Thiry, I, 762; T. Huc, IV, 276; Marcadé, II, 593; Mourlon, I, 1689; Laurent, VII, 260, 271; Demolombe, XI, 127; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 80, 81; Demante, II, 495 *bis* II. — Jurisprudența consideră ca un canal artificial lucrarea prin care o parte din apa unui râu a fost adusă în albia veche a unui pârâu (cpr. Cas. fr. D. P. 87. 1. 253; Sirey, 90. 1. 343), nu însă și aceea prin care s'a rectificat sau transformat cursul unei ape. Apa, cu toate că curge, în asemenea caz, într'o albie artificială, se consideră totuș ca apă curgătoare, căreia prin urmare, art. 582, și 583 sunt aplicabile. Vezi Aubry et Rau, III, § 246, p. 81, nota 7 și numeroasele decizii citate de acești autori.

(⁴) C. Focșani, *Dreptul* din 1884, No. 79, consid. dela p. 638, 639.

(⁵) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 81; Demolombe, XI, 139; Laurent, VII, 272; Duranton, V, 209; Arntz, I, 1079; Baudry et Chauveau, 856; Pand. fr., v° *cit.*, 752 urm.; C. Angers, Dijon și Pau, D. P. 46. 4. 445, No. 2; Sirey, 47. 2. 256; Sirey, 67. 2. 259; D. P. 87. 2. 65.

Aşa dar, rămâne bine stabilit că art. 582 se aplică numai proprietarilor riverani ai apelor curgătoare nenavigabile şi neplutitoare. Dreptul proprietarilor riverani are mai multă sau mai puţină întindere, după cum este vorba de un fond pe care trece apa curgătoare, sau pe care acea apă îl hotărăşte numai.

A) *Despre apele curgătoare cari hotărăsc sau mărginesc o proprietate (art. 582 § 1).*

Proprietarul riveran sau mărginaş al cărui fond se află pe marginea unei ape curgătoare, care nu face parte din domeniul public, adecă: care nu este nici navigabilă, nici plutitoare (art. 476), poate, oricare ar fi situaţia fondului său, să întrebuinţeze apa la irigarea proprietăţilor sale(¹), *ad*

(¹) Proprietarul este, fără îndoială, admis la beneficiul irigaţiunei în privinţa tuturor trupurilor de moşii, oricât de întinse ar fi, când toate aceste trupuri sunt întrunite la un loc fără nicio soluţie de continuitate (cpr. Mourlon, I, 1684; Demolombe, XI, 148; Cas. fr. şi C. Pau, D. P. 65. 1. 178; D. P. 87. 2. 256), însă el n'ar mai puteà întrebuinţà apa la irigarea proprietăţilor cari n'ar fi situate pe malul apei, şi cari ar fi deosebite de proprietatea riverană prin moşia altuia, deşi proprietarul intermediar i-ar fi permis de a conduce apa prin fondul său, pentrucă numai fondurile riverane, adecă situate pe malul apei, se pot folosì de beneficiul irigaţiei. Cpr. Laurent, VII, 280; Duranton, V, 209, 231; Ducaurroy, II, 271. Este adevărat că unii susţin contrariul în Franţa (cpr. Demolombe, XI, 150; Demante, II, 495 *bis* III; Cas. fr. D. P. 88. 1. 75), însă această soluţie se întemeiează pe o lege specială din 1845, care la noi lipseşte.

In caz când proprietatea riverană s'ar mărì printr'o dobândire de pământ, dreptul la ape se va mărì după trebuinţele noului fond, cu rezerva aplicărei art. 583, la caz de conflict între proprietarii riverani. Laurent, VII, 274; Demolombe, XI, 152. — Vezi însă Ducaurroy, II, 271; Duranton, V, 235.

In fine, în caz când fondul riveran ar fi desmembrat prin efectul unei înstrăinări parţiale, sau prin efectul unei împărţeli, partea înstrăinată încetează de a fi proprietate riverană, şi perde odată cu această însuşire dreptul la apă, chiar în caz când convenţia părţilor ar fi rezervat dreptul la apă fondului care ar fi încetat de a fi riveran, pentrucă dreptul la apă este conferit numai riveranilor, şi aceasta prin lege, iar nu prin *irrigandos agros*, sau *la udarea ţărinilor* sale, după cum se exprimă art. 56 § 3 din legea judec. de ocoale dela 1879 (¹), la adăparea vitelor sau la alte trebuinţe zilnice, şi chiar la exploatarea unei industrii, de exemplu: pentru punerea în mişcare a unei uzini, fabrici sau mori (²). Art. 582 § 2 nu numai că nu mărgineşte la irigaţie dreptul proprietarului prin al cărui fond trece apa, dar încă toate legile judecătoriilor de ocoale cari s'au succedat dela 1879, dau în competinţa acestor judecătorii: *pretenţiile asupra lucrărilor făcute pe ape curgătoare pentru mişcare de fabrici, mori*, etc. Această soluţie, pe care art. 543 din codul italian o admite în termeni expreşi, este singură juridică, pentrucă apa nu este numai un mijloc de irigaţie, ci are în industrie o putere mişcătoare mult mai însemnată (³). Aceasta lasă însă a se

---

convenţie; de unde rezultă că proprietarii riverani se pot opune la întrebuinţarea apei din partea acelora cari au încetat de a fi riverani. Cpr. Laurent, VII, 275; Baudry et Chauveau, 861, p. 587, 588. — Vezi însă Mourlon, I. 1688; Demolombe, XI, 153 urm.; Aubry et Rau, III, § 246, p. 48, text şi nota 11 (ed. a 4-a), etc., după cari fondurile cari ar fi încetat de a fi riverane ar păstrà dreptul la apă în două cazuri: 1° când acest drept ar fi fost rezervat printro anume clauză din contract; şi 2° când, în lipsa unei asemenea clauze, ar existà un şanţ sau o altă lucrare menită a aduce apa pe părţile fondului desmembrat, pentrucă atunci ar existà un fel de destinaţie a proprietarului (art. 627), care ar înlocuì convenţia dintre părţi. Această soluţie este însă inadmisibilă, pentrucă dreptul de a întrebuinţà apa fiind conferit de lege numai riveranilor, nu poate nici întrun caz fi concedat acelora cari ar fi perdut această calitate, de vremece părţile ar dispune, în asemenea caz, de un drept comun tuturor riveranilor, drept ce nu este al lor.

(¹) L. p. jud. de ocoale din 1896 (art. 61 § 2) vorbeşte de pretenţiile privitoare la lucrări făcute pe ape curgătoare pentru irigaţiune sau punere în mişcare de mori, fabrici, etc. In art. 32 § 2 din legea jud. de ocoale dela 1907, s'a suprimat cuvântul *irigaţiune*.

(²) Cpr. art. 15, partea II, capit. 3 C. Caragea, pentru vecinătatea lucrurilor.

(³) Vezi în acest sens, Laurent, VII, 283 urm.; Demolombe, XI, 156 urm.; Ducaurroy, II, 271; Duranton, V, 226; Aubry et Rau, III, § 246, p. 50 (ed. a 4-a), p. 86 (ed. a 5-a); Pand. fr., v⁰ *Eaux*, 775 urm.; Massé-Vergé, II, § 319, p. 164, nota 5; T. Huc, IV, 278; De la Bigne, I, 1114; Baudry et Chauveau.

Aplic. art. 580 la exploatarea unei industrii. Controversă.

presupune că drepturile conferite de lege asupra apei, riveranilor, n'au fost modificate printr'o convenţie specială sau prin prescripţie (1).

859, p. 585; Cas. fr. Sirey, 87. 1. 321; D. P. 88. 1. 75; *Pand. Périod.* 88. 1. 124: Sirey, 88. 1. 149; Cas. rom. Bult. S-a 1, 1884, consid. dela p. 1005; Trib. Ialomiţa, *Dreptul* din 1885, No. 45. — *Contrà:* Mourlon, I, 1683; Arntz, I, 1080; Marcadé, II, 593. După aceşti din urmă autori, proprietarul riveran ar puteà, în cazul § 1 al art. 582, să întrebuinţeze apa numai în interesul agriculturei, nu însă şi în interesul industriei, ceeace este inadmisibil, pentrucă deşi legiuitorul vorbeşte numai *de irigaţiune*, totuşi textul legei nu este limitativ şi restrictiv, ci enunţiativ.

(1) Cpr. Ducaurroy, II, 271 *in fine;* Laurent, VII, 300 urm., 306 urm.; Demolombe, XI, 174 urm.; Demante et Colmet de santerre, II, 495 *bis* VI; De la Bigne, I, 1114, p. 989.

Proprietarul riveran nu perde dreptul la uzul apei prin faptul că nu s'a servit de dânsa 30 de ani.

Proprietarul riveran nu perde însă dreptul la uzul apei prin faptul că nu s'a servit de dânsa 30 de ani, căci el are facultatea de a o întrebuinţà sau nu. Inacţiunea proprietarului un timp oricât de îndelungat nu implică deci o renunţare din partea lui, fiindcă această inacţiune constitue un drept al său. Indată ce nevoea se va simţì, el va puteà să întrebuinţeze apa, chiar dacă un alt riveran s'ar fi servit exclusiv de dânsa încă de un timp imemorial, căci încă odată posesiunea acestui riveran nu implică nicio renunţare din partea riveranilor cari n'ar fi întrebuinţat apa. In acest sens se poate zice că uzul apelor este imprescriptibil, ca toate drepturile facultative. Cpr. Demolombe, XI, 177; Laurent, VII, 306; De la Bigne, I, 1114. p. 989; Aubry et Rau, III, § 246, p. 90, 91 (ed. a 5-a); Pand. fr., v° *Eaux*, 864 şi numeroasele autorităţi citate acolo. Cpr. C. Bordeaux, D. P. 94. 2. 55.

Intinderea sau restrângerea prin prescripţie a drepturilor ce riveranii au asupra apei.

Din faptul că drepturile facultative nu sunt prescriptibile, n'ar trebuì însă să conchidem că drepturile riveranilor asupra apelor nu pot fi întinse sau restrânse prin prescripţie, căci soluţia contrară este singura adevărată, însă pentru aceasta trebue să existe o contradicţie la dreptul ce proprietarul riveran are dela lege, şi de care el poate să nu se folosească, şi această contradicţie trebue să fie de aşa natură încât dreptul facultativ al celorlalţi riverani să fie preschimbat în servitute; de unde rezultă că riveranul care ar voì să dobândească dreptul exclusiv de a se servì de o apă curgătoare, trebue să manifeste această voinţă printrun act care să pue pe ceilalţi riverani în întârziere de a păstrà dreptul lor, dacă ei nu voesc să renunţe la dânsul; şi fiindcă este vorba în specie de stabilirea unei servituţi prin restrângerea unui drept, voinţa de a dobândì dreptul exclusiv la apă va trebuì neapărat să se mani-

Dreptul egal al riveranilor la întrebuinţarea apei.

Toţi riveranii au un drept egal la întrebuinţarea apei care mărgineşte proprietăţile lor, atât acei superiori cât şi acei inferiori, se înţălege fiecare în proporţie cu întinderea fondului său, *pro modo possessionum* (L. 17, Dig., *De servitut. prædiorum rusticorum*, 8. 3): de unde rezultă că proprietarul superior n'ar puteà să întrebuinţeze apa întreagă în dauna proprietarilor inferiori, cari au aceleaşi drepturi. „*Item rescripserunt Antoninus et Verus, aquam idem demum permitti duci, si sine injuria alterius id fiat*“ (1). De aceea art. 582 opreşte pe proprietar de a abate apa de tot, dându-i, de exemplu, altă albie, sau întrebuinţând-o toată în folosul său (2). El poate însă să abată o parte din apă

---

feste prin lucrări aparente, cari să împedice pe ceilalţi riverani de a se folosì de dreptul lor, iar posesiunea va trebuì să aibă caracterul cerut de lege şi să ţie 30 de ani (art. 580). Fără lucrări aparente, prescripţia este deci cu neputinţă, pentrucă este vorba în specie de dobândirea unei servituţi continue şi aparente. Cpr. Laurent, VII, 308 urm.; Arntz, I, 1084; Demolombe, XI, 178 urm.; De la Bigne, *loco cit.*; Aubry et Rau, III, § 246, p. 91, 92 (ed. a 5-a); Cas. fr. *Dreptul* din 1885, No. 45, consid. dela p. 359, col. 2.

Prescripţia ar puteà fi invocată şi de un proprietar care n'ar fi riveran, însă în asemenea caz, ea va trebuì să fie îndeplinită contra tuturor riveranilor. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 93.

Efectele prescripţiei se vor determinà după caracterul posesiunei: *Tantum præscriptum, quantum possessum*. Vezi *suprà* p. 636, nota 3 şi *infrà* p. 743. Cpr. Laurent, VII, 313.

(1) L. 17 *in fine*, Dig., *De servitut. prædiorum rusticorum*, 8. 3. — Dacă un proprietar a luat mai multă apă decât îi trebuià în realitate, el nu va puteà să întrebuinţeze ceeace prisoseşte la alte nevoi, nici s'o cedeze altuia, ci va trebuì să-i lese cursul firesc spre a se scurge din nou în râu (cpr. art. 582 § 2), fără a fi însă obligat a face cu cheltuiala lui lucrările necesare pentru scurgerea apei în râul din care a fost scoasă. Tribunalele vor prescrie deci, în asemenea caz, conform art. 583, măsurile necesare pentru dobândirea acestui rezultat. Cpr. Laurent, VII, 285; Demolombe, XI, 155; Demante, II, 495 *bis* IV; Duranton, V, 240 *bis*.

(2) Proprietarii riverani ar puteà însă, prin comună înţălegere, să schimbe cursul apei dealungul proprietăţilor lor, ca şi cum ambele maluri ar aparţineà aceleiaş persoane, sub îndatorire însă de a lăsà cursul firesc al apei la eşirea din proprietatea lor, căci ei pot să se servească de proprietatea lor după cum îi povăţueşte interesul, destul este să nu jignească drepturile riveranilor inferiori. Cpr. Laurent, VII, 284; Demolombe, XI, 162.

prin șanțuri, gârle, iezături și alte lucrări[1], căci proprietarul poate să facă orice lucrări pe fondul său și chiar pe un fond străin, bine înțăles cu consimțământul proprietarului acestui fond, spre a puteà exercità drepturile ce-i conferă legea.

Dreptul de a cedà apa altor riverani.

Proprietarul al cărui fond se hotărăște cu o apă curgătoare nenavigabilă și neplutitoare, fiind proprietarul apei până la linia de demarcație ce se presupune trasă la jumătatea râului, poate să ia toată apa trebuitoare pentru irigațiunea fondului său, sau să cedeze acest drept în totul ori numai în parte, însă cesionarii trebue neapărat să fie riverani[2], căci știm că numai fondurile situate pe malurile apei se pot folosì de beneficiul irigațiunei. Este adevărat că, în Franța, se admite că concesionarii pot să nu fie riverani[3], însă această soluție se întemeiază pe o lege specială din 1845, care la noi nu există.

Dreptul riveranilor de a pescuì, etc.

Pe lângă dreptul ce are proprietarul riveran de a întrebuințà apa în interesul agriculturei, industriei sau profesiunei sale, trebue să mai adăogăm că el are dreptul de a pescuì până la jumătatea râului (art. 6 L. asupra pescuitului din 10 Oct. 1896)[4]; de a aveà o luntre pe

---

[1] Laurent, VII, 283 *bis;* Demolombe, XI, 145; Aubry et Rau, III, § 246, p. 87 (ed. a 5-a). — Proprietarul ar puteà chiar să ridice cumpăna apei printr'o iezătură *(barrage)*, spre a aduce scurgerea pe fondul său, cu îndatorire însă de a nu produce nicio daună proprietăților vecine, *ita tamen ut vicinis non noceat* (L. 3 § 1, Dig., *De aqua cottidiana*, 43. 20). Cpr. Cas. rom. și Trib. Ialomița, Bult. S-a I, 1884, p. 1004 și *Dreptul* din 1885, No. 45. Iezătura nu va puteà însă fi sprijinită pe malul opus străin, fără consimțământul proprietarului acestui mal, căci niciun text de lege nu creează o asemenea servitute de sprijinire. Cpr. Laurent, *loco suprà cit.;* Demolombe. XI, 146. — Vezi însă Pardessus, *op. cit.*, 105, p. 131.

[2] Cpr. Laurent, VII, 299; Marcadé, II, 593 *in fine;* C. Pau, D. P. 87. 2. 65.

[3] Demolombe, XI, 151 și 211 Aubry et Rau, III, § 241, p. 26 și § 246, p. 88 (ed. a 5-a); Baudry et Chauveau, 862.

[4] Cpr. Aubry et Rau, III,; § 246, p. 96 (ed. a 5-a); Demolombe, XI, 161. — Dreptul de a pescuì cu undița sau de a luà apa trebuitoare pentru uzul lor îl au și proprietarii mărginași ai râurilor navigabile sau plutitoare. Vezi Ciru Oeconomu, Discurs asupra regimului apelor, pronunțat înaintea Curței de Casație. *Dreptul* din 1893, No. 50, p. 402.

apă pentru a se primblà sau pentru a trece dela un mal la altul; de a scoate din râu peatră, nisip, etc.; de a tăià papura și trestiile cari cresc în apă, etc. (1).

Proprietatea râurilor nenavigabile și neplutitoare.

Toate aceste drepturi sunt necontestate, pentrucă râurile nenavigabile și neplutitoare aparțin pe jumătate proprietarilor riverani. (Vezi *suprà* p. 376 urm., și *infrà* p. 661, nota 3 și p. 678, nota 1).

B) *Despre apele curgătoare cari trec printr'o proprietate* **(qui traversent un héritage)** *(art. 582 § 2).*

Proprietarul prin al cărui fond trece o apă curgătoare nenavigabilă și neplutitoare, este în toată lungimea proprietarul ei. El are drepturi de folosință mai întinse decât acele ale proprietarului al cărui fond se hotărăște numai cu cursul unei ape. El având proprietatea ambelor maluri, poate să întrebuințeze apa râului, schimbându-i chiar cursul ei (2), și aceasta nu numai pentru irigațiunea fondului său, dar încă pentru orice alt uz de utilitate sau de plăcere, cu îndatorire numai de a lăsà cursul firesc al apei, la eșirea din proprietatea sa, adecă: la punctul unde el încetează de a fi proprietar, fie al ambelor maluri, fie a unuia din ele.

Proprietarul fiind obligat a lăsà apei cursul său firesc la punctul unde el încetează de a fi proprietar, nu poate să întrebuințeze toată apa în folosul său și în dauna proprietarilor inferiori, chiar când el ar aveà nevoe de totalitatea ei pentru exploatarea fondului său. El nu poate, de asemenea, s'o oprească întrun havuz sau iaz, nici s'o facă să se scurgă sub pământ (Demolombe, XI, 168); nici să facă lucrări cari ar aveà de efect inundarea fondurilor riverane(1).

---

(1) Aubry et Rau, Demolombe, *loco suprà cit.* Vezi și *suprà* p. 208, nota 4.

(2) Rămâne însă bine înțăles că proprietarul nu va puteà să schimbe cursul apei decât pe proprietatea sa. Cpr. Laurent, VII, 287; Arntz, I, 1083; Demolombe, XI, 167; Baudry et Chauveau, 858.—Proprietarul poate, în asemenea caz, să schimbe cursul apei, pentrucă nimeni n'are interes la păstrarea vechiului curs, de vremece ambele maluri aparțin aceleiaș persoane. Dreptul proprietarului inferior este destul de garantat prin faptul că apa își păstrează cursul ei firesc la eșirea de pe proprietatea superioară.

Dacă apa nu ajunge la îndestularea trebuinţelor tuturor riveranilor, întrebuinţarea ei se va regulà între dânşii conform art. 583. (Demolombe, XI, 166 *in fine*).

Dreptul tribunalelor de judeţ de a hotărî contestaţiile dintre riverani relative la repartiţia apelor.

Art. 583. — De se ridică vreo contestaţie între proprietarii cărora aceste ape pot fi trebuincioase, tribunalele, la darea hotărîrei, sunt datoare a împăcà interesul agriculturei (2) cu respectul cuvenit proprietăţei, observând în totdeauna regulamentele particulare (3) şi locale asupra curgerei şi uzului apelor. (Art. 4, 582, 969 C. civ. Art. 645 C. fr.).

La caz de a se ridicà vreo contestaţie între proprietarii riverani (4), cărora apele nenavigabile şi neplutitoare pot fi folositoare, tribunalele de județ (¹) vor hotărî, după cererea părților, adecă a riveranilor cari nu se înțăleg (²), volumul de apă și modul de întrebuințare ce se cuvine fiecăruia, fiind, după cum am văzut, datoare a împăcà interesul agriculturei și al industriei, precum și respectul cuvenit proprietăței aupra acelor ape (³). Judecătorii, suverani apreciatori ai faptelor (⁴), vor judecà după echitate, *ex æquo et bono*,

---

(1) Arntz, I, 1083; Thiry, I, 762, p. 790.

Interesul industriei.

(2) Tribunalele sunt datoare a împăcà nu numai interesul agriculturei, ci şi acel al industriei, după cum dispune anume art. 544 din codul italian (*l'interesse dell' agricultura e dell' industria*). Cpr. Dalloz, *Nouv. C. civ. annoté*, I, art. 645, No. 35; Aubry et Rau, III, § 246, p. 98, nota 48 *ter* (ed. a 5-a); Demante, II, 496 *bis* 1; Pand. fr., v° *Eaux*, 939; Marcadé, II, 594 *in fine*.

Ce se înţălege prin regulamente particulare. Controversă.

(3) Prin *regulamente particulare*, trebue să înţălegem învoelile dintre părţi (art. 969). Cpr. De la Bigne, I, 1116; Baudry et Chauveau, 870; Demolombe, XI, 191. — Vezi însă Laurent (XI, 348), după care regulamentele *particulare* sau *locale* ar fi tot una, adecă regulamentele emanate dela autorităţile administrative. Cpr. Cas. fr. D. P. 77. 1. 78.

(4) Tribunalele nu pot refuzà regularea întrebuinţărei apei sub cuvânt că toţi riveranii n'ar fi fost puşi în cauză, pentrucă ele nu sunt chemate a face un regulament general, ci a pronunţà o hotărîre care-şi produce efectele sale numai între părţile litigante. Cpr. Aubry et Rau, III, § 246, p. 57, text şi nota 47 (ed. a 4-a), p. 98 (ed. a 5-a); Laurent, VII, 342; Baudry et Chauveau, 868; Cas. fr. Sirey, 66. 1. 55; D. P. 66. 1. 255; Sirey, 83. 1. 463. Este adevărat că atât Curtea din Montpellier cât şi Curtea de casaţie din Franţa au decis că tribunalele pot să refuze regularea apei, dacă toţi acei cari au drept la întrebuinţarea ei n'au fost puşi în cauză (vezi D. P. 58. 1. 86; Sirey, 58. 1. 455), însă aceste decizii sunt contrare adevăratelor principii cari cârmuesc acţiunea tribunalelor.

Acț. posesorii.

(¹) Neînțălegerile dintre riverani relative la întrebuințarea apelor pot da loc și la acțiuni posesorii cari, în prima instanță, sunt de competința judecătoriilor de ocoale (art. 31 L. judec. de ocoale din 1907). „Considerând, zice Curtea de casație, că nu e îndoială că proprietarii mărginași pot exercità unul contra altuia o acțiune posesorie, fiindcă apa curgătoare e susceptibilă de posesiune, și proprietarul mărginaș este în drept a cere a i se respectà posesiunea, exercitând o acțiune posesorie, dacă a posedat în condițiile determinate de lege, etc“. Bult. S-a I, 1884, p. 1006. Mai vezi Bult. Cas. S-a 1, 1883, consid. dela p. 635; Bult. 1891, p. 1210; Trib. Bacău, *Dreptul* din 1896, No. 7; Cas. fr. D. P. 76. 1. 126; D. P. 81. 1. 152; Sirey, 82. 1. 375; Planiol, I, 2417. — Rămâne însă bine înțăles că judecătoriile de ocoale nu au căderea de a reglementà întrebuințarea apelor între riverani, asemenea contestații fiind de competința tribunalelor de județ. Cpr. Demolombe, XI, 184.

Art. 327 Pr. civilă.

(²) Tribunalele nu se pot rostì din oficiu, ci numai după cererea acelor interesați. Demolombe, XI, 187; Laurent, VII, 337; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 901; Baudry et Chauveau, 865, p. 592. — Cererea pentru reglementarea uzului apelor poate fi făcută pentru prima oară și în apel, ea nefiind considerată ca o cerere nouă în sensul art. 327 Pr. civ. Laurent, *loco cit.*; Baudry et Chauveau, 865 *in fine*, p. 593; Cas. fr. D. P. 66. 1. 40 și 255; Sirey, 66. 1. 55 și 163.

Proprietatea râurilor nenavigabile și neplutitoare.

(³) Va să zică însuș legiuitorul recunoaște că râurile nenavigabile și neplutitoare aparțin proprietarilor riverani. Aceasta mai rezultă încă și din art. 476, 500, 502 și 582. Vezi *suprà* p. 376 urm., 659 și *infrà* p. 678, nota 1.

Aceeaș soluție este *a fortiori* admisibilă în privința părăelor sau râulețelor. Cpr. Demolombe, X, 142; C. Agen și Bordeaux, D. P. 56. 2. 63; Sirey, 56. 2. 136; D. P. 62. 2. 191.

(⁴) Sentințele tribunalelor scapă deci, în această privință, de sub controlul Curței de casație. Cas. rom. Bult. 1902, p. 1027; Cas. fr. D. P. 77. 1. 78; *Pand. Périod.* 1907. 1. 331, 332; *Cr. judiciar* din 1908, No. 16; Aubry et Rau, III, § 246, p. 100 (ed. a 5-a); Pand. fr., v⁰ *Eaux*, 924; Baudry et Chauveau, 866. Aceasta, bine înțăles, numai încât privește apreciarea și împăcarea intereselor ce sunt în joc, căci dacă judecumpănind toate împrejurările, precum: întinderea proprietăților și trebuințile fiecărui riveran, scopul întrebuințărei apei, etc.(¹), fără a se puteà însă pronunțà pe cale de dispoziții generale și reglementare (art. 4). Judecătorii pronunță deci, în specie, o adevărată sentință care, prin urmare, nu este opozabilă decât părților ce au figurat în instanță (art. 1201)(²).

Schimbarea hotărîrilor date cu privire la reglementarea apelor.

Aceste hotărîri, ca și acele privitoare la alimente, pot însă fi schimbate și revocate, de câteori schimbarea sau revocarea lor a devenit necesară prin alte trebuințe născute dintro situație cu totul nouă.

Astfel, judecătorii vor puteà să schimbe hotărîrea lor, de câteori un riveran și-a mărit sau micșorat proprietatea, și a schimbat modul de cultură, sau când apa a scăzut în așa mod în cât nu mai poate fi întrebuințată în limitele de mai înainte, etc. (³).

Cazurile când trib. nu mai sunt în drept a reglementà întrebuințarea apei.

Tribunalele nu mai sunt însă în drept a reglementà întrebuințarea apei între riverani atunci când părțile s'au învoit între ele (art. 969)(⁴), sau când ele au dobândit un drept asupra apei prin prescripție ori prin destinația proprietarului(⁵), sau in fine, când o sentință rămasă definitivă ar fi intervenit între toți acei interesați.

Tribunalele vor trebuì, de asemenea, să respecte drepturile dobândite asupra unei ape sub legile anterioare(⁶).

---

cătorii n'ar fi respectat principiile cari cârmuesc dreptul la ape, decizia lor ar fi casabilă. Baudry et Chauveau, *loco cit.*

(¹) *„In omnibus quidem, maxime tamen in jure, æquitas spectanda est"*. (L. 90, Dig., *De diversis regulis juris antiqui*, 50. 17).

(²) Laurent, VII, 336, 353; Demolombe, XI, 186; Baudry et Chauveau, 865.

(³) Baudry et Chauveau, 869; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 100; Thiry, I. 762; T. Huc, IV, 295; De la Bigne, I, 1115; Laurent, VII, 353; Demolombe, XI, 198; Arntz, I, 1085; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 909 urm.; Cas. fr. Sirey, 67. 1. 300; D. P. 67. 1. 352; Sirey, 76. 1. 304; D. P. 77. 1. 78; Sirey, 84. 1. 341; D. P. 85. 1. 151.

(⁴) Acestea sunt regulamentele *particulare* de care vorbește art. 583. Vezi *suprà* p. 660, nota 3.

(⁵) Laurent, VII, 344; De la Bigne, I, 1116; Demolombe, XI, 191; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 100; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 964 urm.; Cas. fr. *Pand. Périod.* 88. 1. 26; Sirey, 88. 1. 149; D. P. 88. 1. 471; D. P. 92. 2. 165, etc.

(⁶) Cas. fr. *Pand. Périod.* 91. 1. 413; Sirey, 95. 1. 502.

Respectarea regulamentelor locale.

Pe lângă convenţiile dintre părţi sau regulamentele *particulare*, tribunalele vor mai respectà încă şi regulamentele *locale*, adecă emanate dela autorităţile administrative(¹), întrucât bine înţăles aceste regulamente n'ar fi contrare legilor în fiinţă (art. 93 § 9 Constit.).

Rolul autorităţilor administrative în privinţa reglementărei apelor.

Din cele mai sus expuse rezultă că autorităţile administrative ar fi în drept a reglementà cursul apelor nenavigabile şi neplutitoare, întrun scop de poliţie şi de utilitate publică. Cari sunt însă aceste autorităţi, şi care este marginea acestei puteri reglementare? Ar fi greu de răspuns la asemenea chestii, căci noi nu avem nicio lege specială în această privinţă. Chiar în Franţa, unde dreptul de reglementare al administraţiei este netăgăduit, se admite în genere că autorităţile administrative nu pot, fără a comite un exces de putere, să se pronunţe asupra reclamaţiilor de interes pur privat, aceasta fiind atribuţia tribunalelor ordinare(²).

II. Despre grăniţuirea proprietăţilor vecine.

Art. 584. — Orice proprietar poate îndatora pe vecinul său la grăniţuirea proprietăţei lipite cu a sa. Cheltuelile grăniţuirei se vor face pe jumătate(³). (Art. 600, 728 urm. C. civ. Art. 745 Pr. civ. Art. 321, 355, 356 C. pen. Art. 32 § 1 L. jud. de ocoale din 1907. Art. 15 şi 17 L. rurală din 1864. Regul. p. facerea şi executarea

---

(¹) Cpr. Cas. fr. D. P. 77. 1. 483; *Pand. Périod.* 87. 1. 353; *Pand. Périod.* 88. 1. 26, 27, etc.

(²) Cpr. C. Nancy, *Pand. Périod.* 88. 2. 41 şi nota 3. Vezi în privinţa drepturilor conferite în Franţa prin legi speciale, autorităţilor administrative, De la Bigne, I, 1116, p. 991. Vezi acelaş autor, I, No. 1117—1124 în privinţa modificărilor aduse codului civil în Franţa, prin legile din 29 Aprilie 1845, din 11 Iulie 1847, din 10 Iunie 1854 şi din 8 Aprilie 1898.

Origina art. 584 şi dr. vechiu.

(³) Art. 584 îşi are origina sa în titlul din Dig., *Finium regundorum*, 10. 1. — In cât priveşte dreptul vechiu, vezi în privinţa Munteniei, codul Ipsilant, capit. despre hotărnicii şi Regul. org. al Munteniei (art. 343—348); codul Caragea, partea II, capit. 3 (art. 1 urm.) şi circulările publicate în C. Caragea (ediţia Brăiloiu), p. 443 urm. — In cât priveşte legislaţia Moldovei, vezi art. 1128—1143 din codul Calimach, precum şi Regul. organic al Moldovei, art. 391—397; legiuirea din 21 Martie 1839 pentru stângerea proceselor de împresurări, precum şi dispoziţiile ministeriale publicate în codul judiciar p. tribunalele din Moldova (Colecţia), p. 159, 178, 473, 500, 620, 709, etc.

hotărniciilor din 28 Februarie 1868, modificat în unele privințe la 1897. Art. 646 C. fr.).

Definiție. Grănițuirea este o operație care consistă în fixarea prin semne externe și văzute a limitei ce deosebește două fonduri rurale(¹) limitrofe, pentru a se împedicà încălcările sau împresurările reciproci dintre vecini. Grănițuirea, fiind legată de conservarea proprietăței, a existat în toate timpurile.

Dr. actual. Legea actuală nu prescrie nicio regulă în privința modului cum trebue să se așeze hotarele și în privința materiei din care ele trebue să fie compuse. Aceasta se determină mai în totdeauna de uzurile locale. Când un șanț, o cărare sau un gard ține loc de hotar, uzul determină de asemenea lărgimea și adâncimea lor. In regulă generală aceste hotare sunt comune (art. 590, 602, 606, 609), iar mijlocul șanțului, cărărei sau gardului trebue să fie considerat ca adevăratul punct de hotar(²). Și arborii pot servì de hotar între vecini (art. 609)(³).

C. Calimach. Art. 1128—1130. Codul Calimach are mai multe dispoziții în această privință. „La împărțeala moșiilor, zice art. 1128 din acest cod (845 C. austriac), trebue să se însemneze hotarele megieșite prin vederate și nestrămutate semne“, iar art. 1129 din acelaș cod (845 C. austriac) adaogă: „râurile părăele, pădurile, munții, movilele, poenile, drumurile, obșteștele tracturi și alte asemenea, sunt hotare firești“. In fine, art. 1130

(¹) Grănițuirea nu este deci utilă decât la țară, în privința fondurilor de pământ, căci clădirile sunt în genere delimitate prin zidurile lor. „*Hæc actio pertinet ad prædia rustica*“. (L. 2, Dig., *Finium regundorum*, 10. 1). Cpr. Pand. fr., vº *Bornage*, 88; Demolombe, XI, 264; Aubry et Rau, II, § 199, p. 337; Laurent, VII, 418; Millet, *Tr. du bornage*, p. 75; Jay, *Du bornage*, 109; Baudry et Chauveau, 910; Curasson, *Act. possessoires et bornage*, p. 433 (ed. din 1842). Vezi *infrà* p. 670.

C. Calimach. Art. 1143. (²) Cpr. Pardessus, *Servitudes*, 120, p. 152 (ed. din 1822). „Brazda de pământ, gardurile, zidurile, particularnicele părăe, canalurile și alte asemenea despărțituri aflătoare între moșii megieșite, zice art. 1143 din codul Calimach (854 C. austriac), se socotesc lucruri de părtășie, afară numai dacă semnele, inscripțiile sau săpături în peatră, sau alte semne și înscrisuri vor dovedì cele din împrotivă“.

(³) „*Neque enim multum interest, arbores quis in confinio, an ædificium ponat*“. (L. 2, Dig., *Finium regundorum*, 10. 1).

din acest cod (845 C. austriac) mai dispune că „spre depărtarea și întâmpinarea vicleșugului și a înșălăciunei, trebue să se sape dedesupt sau să se tae în pietrii sau în stâlpii ce se obișnuesc a se pune spre arătarea hotarelor, cruci, numere sau alte oarecșcari semne, precum: hârburi, cărbuni sau cenușă“ (¹).

Orice proprietar, fie un particular sau o persoană morală, poate să oblige pe vecinul său, oricare ar fi, fie un particular, fie Statul, o comună, un județ sau un stabiliment public (²), la grănițuirea proprietățci lipite de a sa *(contigue)*.

Cazul când proprietățile limitrofe sunt despărțite prin hotare anterioare. Controversă.

Grănițuirea proprietăților limitrofe poate fi cerută chiar când aceste proprietăți ar fi despărțite prin hotare anterioare, de câteori aceste hotare n'au fost așezate prin înțălegerea comună a părților, sau în virtutea unei hotărîri judecătorești. S'a decis că art. 584, după care orice proprietar poate obligà pe vecinul său la grănițuirea proprietăței alipite de a sa, nu se aplică de câteori există între ambele fonduri un gard viu și vechiu a cărui comunitate este recunoscută de părți (³); însă această soluție este în genere respinsă, pentrucă existența unui gard, a unei bariere sau a unei construcții de împrejmuire nu împedică acțiunea în grănițuire, dacă aceste lucrări n'au fost stabilite față de părțile contractante și nu prezintă caracterele unei grănițuiri obișnuite (⁴).

(¹) Astăzi, hotarele consistă în genere în niște petre sau alte semne așezate în pământ, la picioarele cărora se pune câte odată cărbuni, bucăți de sticlă, de metal sau alte substanțe. Cpr. De la Bigne, I, 1125, p. 999.

(²) Baudry et Chauveau, 907; Aubry et Rau, II, § 199, p. 335 (ed. a 5-a); C. Douai, Sirey, 45. 2. 294.

(³) Judec. de pace din Froissy, D. P. 1907. 5. 26 și *Cr. judiciar* din 1908, No. 14, p. 112. Vezi și Cas. fr. Répert. Dalloz, vᵒ *Bornage*, 18.

(⁴) Laurent, VII, 419, 420; T. Huc, IV, 298; Baudry et Chauveau, 910; Demolombe, XI, 268; Solon, *op. cit.*, 60, p. 79; Dalloz, *Nouv. C. civil annoté*, I, art. 646, No. 31; Planiol, I, 2372; Cas. fr. D. P. 79. 1. 183. — Acțiunea în grănițuire ar aveà de asemenea loc, cu toate că ambele fonduri ar fi separate printr'un râu particular (L. 6, Dig., *Finium regundorum*, 10. 1), pentrucă mobilitatea și schimbările la care acest râu este supus îl împedică de a fi considerat ca o limită suficientă. Cpr. Solon, *loco suprà cit.* Vezi și cele spuse *infrà* pag. 670, nota 1.

Curtea din Aix a decis că hotarele cari ar existà din vechime sunt presupuse a fi aşezate de părţi prin comuna lor înţălegere [1], însă asemenea prezumpţie nu este nicăiri inscrisă în lege. Prin urmare, acţiunea în grănițuire va fi primită, chiar dacă hotarele ar aveà fiinţă, de câteori pârîtul nu va puteà dovedì că aceste hotare au fost aşezate în virtutea unei convenţii sau a unei sentinţe judecătoreşti.

Cazul când există încălcare sau impresurare de pământ.

Acţiunea în grănițuire ar fi admisibilă chiar atunci când existenţa hotarelor n'ar fi pusă în contestaţie, de câteori unul din proprietari ar conchide la existenţa unei încălcări sau împresurări de pământ, însă în asemenea caz, acţiunea în grănițuire ar implicà o revendicare (art. 19 Regul. p. hotărniciei din 1868)[2]. (Cpr. C. Bucureşti, *Dreptul* 1908, No. 42).

Proprietarii limitrofi ar puteà, de asemenea, să ceară restabilirea hotarelor cari ar fi fost distruse din întâmplare [3], de exemplu: printr'un delict (art. 321, 355 C. pen.) sau printro inundaţie, *si irruptione fluminis fines agri confudit inundatio* (L. 8, Pr., Dig., *Finium regundorum*, 10. 1). Dacă însă vechile hotare ar mai aveà încă fiinţă, o nouă

---

[1] Vezi Répert. Dalloz, v⁰ *Bornage*, 20; Pand. fr., *eod.* v⁰, 144.

Deoseb. între acţiunea în revendicare şi acţiunea în grănițuire.

[2] Cpr. Laurent, VII, 421; Cas. fr. D. P. 51. 1. 206. Ceeace deosebeşte însă acţiunea în revendicare de acţiunea în regulare de hotare este că cea dintâi are de obiect o parte certă şi determinată a fondului limitrof, reclamantul având sarcina de a dovedì dreptul său, adecă: că este proprietarul pământului revendicat, pe când acţiunea în grănițuire nu are de obiect o parte determinată a fondului limitrof, şi vecinul care cere regularea hotarelor proprietăţilor limitrofe nu poate fi obligat a dovedì dreptul său de proprietate. Cpr. Pand. fr., v⁰ *Bornage*, 54; Répert. Sirey, *eod.* v⁰; 33 urm.; Laurent, VII, 433; Baudry et Chauveau, 902 urm.; Curasson, *op. cit.*, p. 436 urm.

C. Calimach, Art. 1136.

[3] Laurent, VII, 438; Demolombe, XI, 281.— „Dacă din orice fel de întâmplare, zice art. 1136 din codul Calimach (850 C. austriac), s'ar fi întunecat semnele de hotare până întru atât încât să nu se mai poată cunoaşte, are drit fieştecare împreună părtaş să ceară o deobşte învoire de hotare". Cpr. art. 919 C. german. Dacă părţile au rămas în inacţiune 30 de ani dela desfiinţarea hotarelor, ele nu vor mai puteà să ceară îndreptarea acestor hotare în puterea vechei convenţii, ci vor aveà numai facultatea de a cere din nou grănițuirea proprietăţilor lor conform art. 584, fiindcă orice acţiune care izvorăşte dintro convenţie se prescrie prin 30 de ani (art. 1890). Cpr. Laurent, VII, 438.

cerere în grăniţuire n'ar mai fi cu putinţă, chiar când ar fi trecut 30 de ani dela aşezarea lor, căci nu poate să fie vorba de o nouă grăniţuire de câteori vechile hotare aşezate de părţi se găsesc încă în picioare (¹).

Cheltuelile grăniţuirei.

Cheltuelile grăniţuirei se vor plătì de fiecare parte *pe jumătate*, cu toate că proprietăţile delimitate n'ar fi de o valoare sau de o întindere egală, pentrucă delimitarea lor aduce foloase ambelor părţi, adecă: înpedică împresurările cari sunt de temut atât de o parte cât şi de alta (²).

C. german. Art. 919.

„Cheltuelile grăniţuirei *(die Kosten der Abmarkung)*, zice art. 919 din codul german, sunt în sarcina acelor interesaţi, pentru părţi egale *(zu gleichen Teilen)*, dacă contrariul nu rezultă dintrun raport juridic existent între ei“.

Facultatea de a cere grăniţuirea nu este o servitute.

Facultatea ce are fiecare proprietar de a cere dela vecinul său grăniţuirea proprietăţei sale nu este o servitute, pentrucă, în specie, nu există o sarcină impusă unui fond în folosul altui fond, şi nici nu există un fond dominant şi altul şerbitor. In specie, este deci vorba de o obligaţie de a face, reciprocă între proprietarii vecini. In acest sens juris-

---

(¹) Laurent, VII, 439; Demolombe, XI, 281. — Acţiunea relativă la strămutare de hotare (art. 32 şi L. jud. de ocoale din 1907) ar fi însă totdeauna admisibilă. Demolombe, *loco cit.*, şi 246.

(²) Cpr. Laurent, VII, 435; Ducaurroy, II, 277; De la Bigne, I, 1125, p. 1000; Baudry et Chauveau, 918. Controversa care există asupra acestui punct în Franţa (vezi Demolombe, XI, 276) nu-şi mai are fiinţă la noi, fiindcă textul nostru prescrie plata cheltuelilor grăniţuirei, adecă a stabilirei hotarelor *pe jumătate*, iar nu *à frais communs*, după cum se exprimă textul francez. Art. 437 din codul Calimach (850 C. austriac) dispune în această privinţă că cheltuelile pentru înoirea hotarelor trebue să se plătească de către toţi părtaşii, *după analogia întinderei hotarelor*, *nach Mass ihrer Gränzlinien*, zice textul austriac.

Aplic. art. 140 Pr. civ.

Cât pentru cheltuelile pricinuite cu ocazia acţiunei în grăniţuire, precum ar fi: cheltuelile de timbru, acele necesare la măsurarea pământului, etc., legea nefăcând nicio derogare dela dreptul comun, ele se vor plătì de către partea care va cădeà în pretenţiile sale (art. 140 Pr. civ.). Ducaurroy, *loco cit.*; Marcadé, II, 598; Mourlon, I, 1706; Laurent, VII, 435; Planiol, I, 2382; Baudry et Chauveau, 918; Demolombe, XI, 277. După acest din urmă autor însă (XI, 276), cheltuelile de măsurătoare se vor plătì de fiecare parte, în proporţie cu întinderea moşiei sale. Cpr. în acelaş sens. Baudry et Chauveau, *loco cit.*; Aubry set Rau, II, § 199, p. 346, text şi nota 23.

Imprescriptibilitatea dreptului de a cere grănițuirea.

consultul Paul zicea: „*Finium regundorum actio in personam est, licet pro vindicatione rei est*". (L. 1, Dig., *Finium regundorum*, 10. 1). Dovadă de aceasta este că dreptul de a cere grănițuirea nu se stânge ca servituțile prin neuz în curgere de treizeci de ani (art. 639), ci este imprescriptibil, tăcerea păstrată de vecini considerându-se ca un act de sinplă toleranță (art. 1853 § ultim). Acțiunea în grănițuire fiind un atribut esențial al dreptului de proprietate, există cât timp există și proprietatea, după cum și acțiunea în împărțeală subzistă cât timp există indiviziunea proprietăței comune (¹).

Grănițuirea a fost clasificată între servituți din cauză că rezultă din situația locurilor și formează un atribut esențial al dreptului de proprietate: însă aceasta nu este o rațiune suficientă, căci tocmai prin faptul că grănițuirea este un atribut al proprietăței, ea nu constitue o servitute.

Mult mai logic este deci codul italian, care se ocupă de grănițuire la dispozițiile generale ale proprietăței (art. 441). Este deci de mirat cum unii autori (²) caută să justifice locul ce această dispoziție ocupă atât în codul francez cât și în al nostru.

Cum se face grănițuirea.

Grănițuirea se poate face de bună voe și prin comună înțălegere, atunci când toate părțile sunt majoare și capabile. Dacă între ele figurează incapabili, sau dacă toate părțile,

---

(¹) Planiol, I, 2372; Aubry et Rau, II, § 199, p. 342 urm.; Demolombe, XI, 241; Troplong, *Prescription*, I, 119, p. 160 urm.; Laurent, VII, 429; Solon, *op. cit.*, 57, p. 78; Duranton, V, 245; Thiry, I, 763; Répert. Sirey, v⁰ *Bornage*, 64 urm.; Pand. fr., *eod.* v⁰, 74 urm.; Mourlon, I, 1706; Arntz, 1, 1091; T. Huc, VI, 299; Baudry et Chauveau, 917.

Nu se poate renunță la dreptul de a cere grănițuirea.

Din cele mai sus expuse rezultă că proprietarii nu pot să renunțe la acțiunea în grănițuire, fiindcă ea interesează pacea și armonia dintre vecini (art. 5). Demolombe, *loco cit.;* Répert. Sirey, v⁰ *cit.*, 70; Solon, *op. cit.*, 64, p. 81.

Dar dacă dreptul de a cere grănițuirea proprietăților alipite una de alta este imprescriptibil și poate fi exercitat oricând, după cum dispune anume art. 2345 din codul portughez, nimic n'ar împedică pe vecini de a prescrie unul în contra altuia întregul fond limitrof sau numai o parte din el, pentrucă prescripția fiind de drept comun, fiecare vecin poate să prescrie peste titlul său. Cpr. Laurent, VII, 429, 439; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 345, text și nota 20; Arntz, I, 1091.

(²) Cpr. Demolombe, XI, 242; De la Bigne, I, 1125, p. 998, etc.

fiind capabile, nu se înţăleg între ele, ea se va face numai prin justiţie.

Numirea unor experţi aleşi de părţi sau rânduiţi din oficiu şi mergerea judecătorului la faţa locului sunt în regulă generală bazele principale ale acestei operaţii (¹).

Judecătorii şi experţii vor avea mai cu samă în vedere titlurile vechi *(vetera monumenta)* şi cele noui, precum şi posesiunea părţilor, care este cel mai bun mijloc de interpretare al titlurilor (²).

C. Calimach. Art. 1140.

„Cele mai mari şi mai puternice mijloace de ajutor spre îndreptarea hotarelor, zice art. 1140 din codul Calimach (852 C. austriac), sunt aflarea celor vechi semne de hotare, măsurarea şi prescrirea, sau şi harta locului de pricină; după aceea documenturile cele mai vechi, sau judecătoreasca cercetare, faţă fiind părţile împricinate şi cei de cercetat, cum şi acei cunoscători şi ispitiţi în asemenea lucruri şi martori bătrâni, şi în sfârşit, prescrierea tuturor acestora cu cuviincioasă rânduială, cu adăogire şi a socotinţei celor ispitiţi întru acestea, şi iscăliturile tuturor celor ce au fost de faţă în hotarnică“.

Dr. vechiu şi dr. actual.

Atât după vechiul cod al Moldovei (art. 1138, 1139), cât şi după codul austriac (art. 851) (³), la caz de îndoială asupra hotarelor, sau de gâlcevire în privinţa îndreptărei lor, posesorul este menţinut în posesiunea sa până la darea hotărîrei definitive, partea jignită în dreptul său prin această apărare a judecătoriei fiind în drept a dovedi prin mijloacele legale posesiunea sau proprietatea sa. Astăzi, aceste regule nu mai sunt aplicabile, şi tribunalele sunt suverane apreciatoare spre a decide, după împrejurări, dacă ele trebue să deà precădere posesiunei sau titlurilor invocate de părţi (⁴).

C. Calimach. Art. 1141, 1142.

In fine, art. 1141, 1142 din codul Calimach (853 C. austriac, adaogă următoarele: „Dacă nici una, nici alta din părţile

---

(¹) Cpr. L. 8 § 1, Dig., *Finium regundorum*, 10. 1.

(²) Cpr. Demolombe, XI, 272 urm.; C. Metz, Sirey, 58. 2. 537; D. P. 60. 2. 42.

(³) Vezi asupra acestui text din codul austriac. Mattei, *I paragrafi del codice civile austriaco avvicinati dalle leggi romane, francesi e sarde*, III, p. 661 urm. (Venezia, 1853).

(⁴) C. Metz, Sirey, 58. 2. 537; D. P. 60. 2. 42. Vezi şi Laurent, VII, 432.

impricinate nu va puteà dovedì îndepărtătorul (exclusivul) drit al vremelniciei sau al veşniciei stăpânirei (adecă a posesiunei sau a proprietăţei), atunci trebue judecătoria să împartă întinderea locului de pricină, după analogia pământului, pe care fieştecine din părţi au stăpânit-o fără supărare, mai înainte de a se iscà gâlceava întru aceasta. Dacă şi această măsură a stăpânirei ambelor părţi va fi cu îndoială, atunci trebue să se împartă întinderea locului gâlcevit între aceştia, în părţi deopotrivă, şi pe urmă să se facă stâlpirea“.

Grăniţuirea fondurilor rurale limitrofe.

Pentru ca grăniţuirea, fie de bună voe, fie judecătorească, să poată aveà loc, trebue ca proprietăţile să aparţie la două persoane deosebite, şi să fie de aşa natură încât să existe îndoială asupra hotarelor; de unde rezultă că numai *fondurile rurale limitrofe (contigus)* pot fi hotărnicite (1).

L. rurală. Art. 15 şi 17.

Art. 15 şi 17 din legea rurală dela 1864 prevede hotărnicia islazurilor (imaşurilor), locurilor de fâneţe şi arătură rămase în proprietatea sătenilor, precum şi a vetrelor satelor.

Clădiri.

Grăniţuirea nu poate să aibă loc în privinţa clădirilor cari sunt mai mult vecine decât limitrofe, şi a căror întindere se determină prin păretele despărţitor (2).

Proprietăţile indivize nu pot fi hotărnicite.

O altă condiţie cerută pentru ca grăniţuirea să poată aveà loc este următoarea: proprietăţile limitrofe trebue să fie divize. Deci, dacă ambele fonduri formează o singură proprietate indiviză, nu poate să fie vorba de hotărnicie,

---

(1) Vezi *suprà* p. 664, nota 1. — Grăniţuirea n'ar puteà deci să aibă loc, dacă fondurile n'ar fi limitrofe, ci ar fi deosebite printrun drum, prin proprietatea unui terţiu, sau printro apă curgătoare, fie acea apă navigabilă, plutitoare, sau nu. Cpr. Laurent, VII, 418; Demolombe, XI, 266; Arntz, I, 1089; Pand. fr., v^o *Bornage*, 95 urm.; Répert. Sirey, *cod.* v^o, 52 urm.; Aubry et Rau, II, § 199, p. 337; Baudry et Chauveau, 908; Solon, *op. cit.*, 63, pag. 81; Cas. fr. Sirey, 66. 1. 427. — Grăniţuirea ar fi însă cu putinţă când fondurile ar fi deosebite numai printro cărare privată, printro râpă sau printr'un părău. Vezi autorii *suprà* citaţi şi *suprà* p. 665, nota 4. Aceste soluţii sunt conforme dreptului roman (L. 4 § 11; L. 5 şi 6, Dig., *Finium regundorum*, 10. 1).

(2) Cpr. L. 4 § 10, Dig., *loco cit.* — Clădirile sau edificiile numai atunci ar puteà fi supuse grăniţuirei, când ar fi deosebite printr'un loc stârp. Laurent, VII, 418; Baudry et Chauveau, 910; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 337.

„quia ego et socius meus in hac actione adversarii esse non possumus, sed unius loco habemur“ (¹).

Persoanele cari pot cere grănițuirea. Proprietarul în indiviziune, posesorul, etc.

Acțiunea în grănițuire poate fi exercitată de proprietar, fie chiar în indiviziune (Laurent, VII, 422), și chiar de orice posesor cu titlu de proprietate, fără ca vecinul să poată cere dobândirea dreptului său de proprietate altfel decât prin prescripția alipită de posesiunea sa (²).

Dr. uzuarului, uzufructuarului de a cere grănițuirea. Controversă.

Acest drept aparține de asemenea uzuarului, uzufructuarului și bezmanarului, pentrucă toți aceștia au, după cum știm, un drept real asupra lucrului (³). In asemenea caz, efectele grănițuirei încetează prin încetarea uzului și a uzufructului (⁴).

(¹) L. 4 § 7 *in medio*, Dig., *Finium regundorum*, 10. 1. Vezi și L. 4 § 6, Dig., *loco cit.*, unde se zice: *„Qui communem fundum habent, inter se non condemnantur: neque enim inter ipsos accipi videtur judicium“*. Cpr. Demolombe, XI, 265; Laurent, VII, 418; Répert. Sirey, v⁰ *Bornage*, 62. 63.

(²) Pothier, *Tr. du contrat de société, Second appendice au voisinage*, IV, 232; Arntz, I, 1090; Mourlon, I, 1707; Marcadé, II, 598; Demolombe, XI, 259; Aubry et Rau, II, § 199, p. 338; Baudry et Chauveau, 905. — Vezi însă Laurent, VII, 423, după care reclamantul ar trebuì să dovedească mai întâi calitatea sa de proprietar, pârîtul având interes a se judecà numai cu proprietarul, fiindcă hotărîrea ce el ar dobândì față de o altă persoană n'ar fi opozabilă proprietarului. Această părere a rămas însă izolată.

(³) Pothier, *op.* și *loco suprà cit.*: Marcadé, II, 598; Laurent, VII, 424; Arntz, I, 1090; Baudry et Chauveau, 905; Demolombe, XI, 256, 257; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 338; Répert. Sirey, v⁰ *cit.*, 79 urm.; Pand. fr., *eod.* v⁰, 154 urm.; Mattei, *op. cit.*, III, p. 659; Curasson, *Act. possessoires et bornage*, p. 435 (ed. din 1842); Thiry, I, 763; Trib. Neamț (în privința bezmanarului), *Cr. judiciar* din 1901, No. 59. Cpr. L. 4 § 9, Dig., *Finium regundorum*, 10. 1. — *Contrà* (în privința uzufructuarului), Millet, *Tr. du bornage*, 127, iar în privința uzuarului, Curasson, *op. cit.*, p. 435.

(⁴) Arntz, I, 1090; Curasson, *op.* și *loco cit.* — Grănițuirea făcută cu uzufructuarul va fi deci provizorie, adecă: numai pentru timpul folosinței sale. Proprietarul care n'ar fi fost pus în cauză, va puteà deci cere o altă grănițuire, fără a așteptà chiar sfârșitul uzufructului, el având interes a oprì cursul prescripției. De aceea, pentru a înlăturà orice dificultate în această privință, este prudent de a pune în cauză atât pe uzufructuar cât și pe proprietar. Curasson, *loco cit.*: Marcadé, II, 598.

Creditorul antierezist. Controversă.

Dreptul de a cere grănițuirea s'ar cuvenì, după unii, și creditorului antierezist, pentrucă acesta ar aveà un drept real asupra imobilului constituit în antiereză (1).

Dreptul chiriașului și arendașului.

In orice caz, dreptul de a cere grănițuirea nu-l are chiriașul sau arendașul, pentrucă dreptul acestor precariști este eminamente personal, cu toate că, după cum știm, chestiunea este controversată în această privință (2).

Contra cui se exercită acțiunea.

Acțiunea în grănițuire trebue să fie exercitată contrà proprietarului limitrof. Pârîtul trebue să fie și el proprietar, căci el are acelaș rol ca și reclamantul. Când, deci, acțiunea va fi exercitată contrà chiriașului sau arendașului, proprietarul va trebuì neapărat să fie pus în cauză de către chiriaș. (Laurent, VII, 425).

Punerea în cauză a vecinilor.

Vecinii cari n'ar fi limitrofi pot și ei fi puși în cauză, de câteori prezența lor ar fi necesară, însă ei vor fi chemați de către pârît, iar nu de către reclamant, acțiunea acestui din urmă neputând fi exercitată decât în contra proprietarului limitrof (3).

Dreptul bărbatului administrator al bunurilor soției sale.

Ceeace s'a zis în privința uzufructului s'ar aplicà, după unii, și bărbatului în calitate de administrator al bunurilor dotale a femeei sale, pentrucă deși bărbatul, în calitate de administrator al bunurilor soției sale, are acțiunile posesorii (vezi t. VIII-a Coment. noastre, p. 211), totuși acțiunea în grănițuire nu este un simplu act de administrație. Ar fi deci prudent de a se pune atât pe bărbat cât și pe femee în cauză. Vezi Curasson, *loco suprà cit.* Vezi și *infrà* p. 673.

Antiereza este un drept real.

(1) Vezi Demolombe, XI, 257; Demante, II, 500 *bis* IV. — *Contrà:* Aubry et Rau, *loco cit.*, p 338, text și nota 13. Asupra chestiunei de a se ștì dacă dreptul creditorului antierezist este real sau personal, vezi *suprà* p. 220, nota 3, și în sensul autorităților cari consideră antiereza ca un drept real, *adde:* C. Focșani, *Dreptul* din 1885, No. 13, p. 101, col. 2 (motive).

(2) Vezi *suprà* p. 221, nota 1. Cpr. Pothier, *op. cit.*, 232, p. 328, 329; Baudry et Chauveau, 905; Laurent, VII, 424; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 338; Demolombe, XI, 258; Arntz, I, 1090; Thiry, I, 763; Demante, II, 506 *bis* IV; Planiol, I, 1373; Répert. Sirey, v⁰ *Bornage*, 97; Pand. fr., *cod.* v⁰, 174 urm. — In caz de contestație asupra hotarelor, chiriașul sau arendașul va trebuì deci să previe pe proprietar, care va face să înceteze tulburarea prin provocarea grănițuirei. Laurent, Arntz, Curasson, *loco suprà cit.*

(3) Laurent, VII, 425; Curasson, *op. cit.*, p. 498. — Vezi însă Demolombe, XI, 267 *in fine*, după care vecinii nelimitrofi ar

Capacitatea cerută pentru a puteà cere grănițuirea. Controversă.

Care este capacitatea cerută pentru a puteà exercità acțiunea în grănițuire și pentru a se puteà cineva apărà contra unei asemenea cereri? Spre a răspunde la această chestie, unii fac următoarea distincție: 1° sau punctele de hotare sunt cunoscute și necontestate, și în asemenea caz, acțiunea în grănițuire fiind un act de administrație și de conservare, ar aparține bărbatului administrator al averei femeei sale (art. 1242) și tutorului sau minorului emancipat: 2° sau punctele de hotare sunt necunoscute și contestate, și în asemenea caz fiind în joc o parte din averea imobiliară, tutorul n'ar mai puteà reprezentà pe minor sau interzis, cel puțin ca reclamant, fără încuviințarea consiliului de familie (art. 408) (¹); minorul emancipat n'ar puteà figurà nici ca pârît, nici ca reclamant fără asistența curatorului (art. 428), iar bărbatul fără împuternicirea femeei sale, afară de cazul când ar figurà ca uzufructuar al averei dotale (art. 1243), sau chiar a unei alte averi, sub un alt regim decât acel dotal (²).

Caracterul acțiunei în grănițuire. Controversă.

Care este caracterul acțiunei în grănițuire? Romanii considerau această acțiune ca mixtă (³). La noi însă unde, după

---

puteà fi chemați direct de către proprietar. Cpr. în acelaș sens, Cas. fr. D. P. 56. 1. 312. — S'a decis chiar că judecătorii sezisați de grănițuirea a două proprietăți limitrofe, pot să ordone din oficiu chemarea celorlalți vecini, dacă operația trebue să se întindă și la proprietățile lor. — După art. 1137 din codul Calimach (850 *in medio* C. austriac), la înoirea de hotare trebuià să se cheme și megieșii dimprejur, ca să se prescrie semnele de hotare cu deamănuntul, pre cât erà prin putință. Vezi asupra acestui text, Mattei, *op. cit.*, III, p. 660.

C. Calimach. Art. 1137.

(¹) Vezi în privința tutorului t. II a Coment. noastre, p. 727, nota 2.

(²) Cpr. Aubry et Rau, II, § 199, p. 339, text și nota 13 *bis*, p. 340, text și note; Laurent, VII, 426. — *Contrà:* Baudry et Chauveau, 906, cari, de câteori nu există o acțiune în revendicare, consideră acțiunea în grănițuire ca un act conservator și cari susțin că capacitatea sau puterile unui administrator sunt, în toate cazurile, suficiente spre a exercità o atare acțiune și a se apărà în contra ei. Cpr. Demolombe, XI, 260.

(³) *„Quædam actiones mixtam causam obtinere videntur, tam in rem quam in personam:... Qualis est... finium regundorum, quæ inter eos agitur qui confines agros habent"*. (Instit., *De actionibus,* IV, 6, § 20). Știm însă că jurisconsultul Paul consideră această acțiune ca personală. *„Finium regundorum actio in personam est, licet pro vindicatione rei est"*. (L. 1, Dig., *Finium regundorum*, 10. 1). Unii autori francezi consideră și cum știm, acțiunile mixte nu-și au ființă (vezi *suprà* p. 183), acțiunea în grănițuire nu poate fi decât o acțiune petitorie[1] reală imobiliară, pentrucă facultatea de a cere grănițuirea este un atribut al proprietăței, și orice acțiune care izvorește direct din proprietate nu poate fi decât o acțiune reală[2]. Ca atare, ea se va introduce, conform art. 59 Pr. civ., la tribunalul de județ al situației imobilelor cari urmează a fi delimitate. (Cpr. art. 5 Regul. p. hotărnicii din 1868). Acțiunea în grănițuire n'ar puteà, deci, fi exercitată pentru prima oară în apel, într'o instanță care ar aveà de obiect revendicarea unui pământ, căci aceasta ar fi o cerere nouă în sensul art. 327 Pr. civ. (Cas. fr. D. P. 68. 1. 292).

Deoseb. de C. fr. în privința competinței.

In Franța și în Belgia, acțiunea pentru regulare de hotare a fost dată în competința judecătoriilor de pace prin legi posterioare codului civil[3]. Această competință încetează, după aceste legi, când se contestă proprietatea sau titlurile cari o stabilesc. La noi, numai acțiunea *pentru strămutare de hotare* este de competința judecătoriilor de ocoale, când nu se contestă proprietatea sau titlurile ei constitutive[4].

Acț. p. strămutare de hotare. Acț. posesorie.

Nu trebue deci să confundăm acțiunea *pentru regularea de hotare*, care este petitorie, cu acea *pentru strămutare de hotare*, care este posesorie[5].

---

astăzi această acțiune ca mixtă. Vezi Pothier, *Tr. du contrat de société*, IV, 231, p. 328; Arntz, I, 1090; Boitard et Glasson, *Leçons de procéd. civile*, I, 134, p. 132 urm. (ed. a 15-a); Bioche, *Dictionn. des juges de paix*. I, v⁰ *Bornage*, 4, p. 333, și alte autorități citate în Pand. fr., v⁰ *Bornage*, 40.

(1) Unii autori francezi consideră pe nedrept acțiunea în grănițuire ca posesorie, ceeace nu este adevărat, pentrucă ea nu are de obiect posesiunea, ci proprietatea, întrucât ea are de scop delimitarea fondurilor limitrofe. Cpr. Pand. fr., v⁰ *Bornage*, 44.

(2) Laurent, VII, 428; Demolombe, XI, 243, 244; Troplong, *Vente*, II, 625; Demante, II, 500 *bis* III; Baudry et Chauveau, 902; Pand. fr., v⁰ *Bornage*, 36 urm.; Répert. Sirey, *cod.* v⁰, 19 și v⁰ *Action personnelle, réelle*, etc., 44 urm. Vezi și F. Herman, *C. civ. annoté, Supplément*, art. 646, No. 1.

(3) Vezi L. fr. din 25 Mai 1838 și L. belgiană din 25 Martie 1876.

(4) Cpr. art. 56 L. p. jud. de ocoale din 1879; art. 61, 1⁰ L. p. jud. de ocoale din 1896 și art. 32, 1⁰ L. p. jud. de ocoale din 1907.

Art. 321, 355 C. penal.

(5) Demolombe, XI, 246; Arntz, I, 1092. — Strămutarea și desființarea de hotare sunt două delicte deosebite, cari se pedepsesc cu închisoarea și cu amendă (art. 321, 355 C. pen.). Pentru

Efectele grănițuirei.

Grănițuirea își produce efectele sale numai în privința delimitărei fondurilor; ea nu are niciun efect în privința proprietăței, chiar dacă judecătorii ar fi ordonat restituirea unei părți de pământ; de unde rezultă că acel care a cerut grănițuirea este liber de a întroduce mai târziu o acțiune în revendicare (art. 19 Regul. hotărniciilor din 1868)(1), fără a i se puteà închide calea prin excepția trasă din autoritatea lucrului judecat, căci revendicarea constitue o acțiune nouă, de vremece judecătorii nu s'au pronunțat asupra proprietăței(2).

---

ca strămutarea sau desființarea de hotare să fie un delict, trebue ca grănițuirea să fi fost făcută de bună voe sau prin justiție între acei interesați. Cpr. Demolombe. XI, 246.

Dr. vechiu și dr. penal.

Dr. roman.

După codul penal vechiu al Moldovei din 1826, strămutarea și desființarea de hotare erau pedepsite *cu bătaea pentru acei proști*, iar pentru *acei mai de ispravă*, cu oglobirea la cutia milelor (art. 253 § 9). — La Romani, strămutarea de hotare se pedepseà cu pedeapsa sacrilegiilor, care erà moartea. „*Sacriligi capite puniuntur*“ (L. 9. Pr., Dig., *Ad legem Iuliam peculatus*, 48. 13). Mai târziu, pedeapsa acelora cari desființau un hotar erà determinată după condiția vinovatului. Vezi Dig., *De termino moto*, 47. 21. — Vechile cutume germane admisese pentru acest fapt o pedeapsă cumplită. Michelet (*Origines du droit fraçais*, p. 104) ne spune, în adevăr, că acel care arând, desființase un hotar, erà îngropat până la brâu în groapa în care fusese peatră, și deasupra lui treceà un plug tras cu patru cai. Vezi Pand. fr., v° *Bornage*, 11.

(1) S'a decis că regulamentul pentru hotărnicii din 1868 are putere de lege, fiindcă a fost elaborat în baza art. 745 Pr. civ. Cas. rom. S-a 1, 1880, p. 173. Formele înmânărei citațiilor prevăzute de acest regulament sunt însă abrogate (art. 740 Pr. civ.) C. București. *Dreptul* din 1908, No. 42.

(2) Laurent, VII, 436; De la Bigne, I. 1125, p. 1000. — Hotărîrea care se pronunță asupra cererei de grănițuire este, ca toate hotărîrile, declarativă, iar nu translativă sau atributivă de proprietate; de unde rezultă că dacă măsurătoarea a avut de rezultat de a da unui vecin mai mult pământ decât i se cuvineà după titlul său, titlul va aveà precădere. Cpr. Laurent, *loco cit.*; Demolombe, XI, 278; T. Huc, IV, 308; Baudry et Chauveau, 920; F. Herman, *C. civ. annoté. Supplément*, art. 646, No. 59; Boileux, II, p. 830 (asupra art. 646). Grănițuirea fiind declarativă, iar nu translasivă de drepturi, de aici rezultă că convenția sau hotărîrea cari stabilesc că grănițuirea a avut loc, nu sunt supuse transcrierei. T. Huc, F. Herman, *op.* și *loco suprà cit.* — Rămâne bine înțăles că hotărîrile pronunțate în materie de hotărnicii nu sunt, ca toate hotărîrile, opozabile decât

Atacarea hotărniciei.

Hotărnicirea proprietăţilor limitrofe, odată statornicită, mai poate fi atacată? Dacă ea a avut loc prin convenţia părţilor, această convenţie nu poate fi anulată decât conform dreptului comun, dovedindu-se că consimţământul uneia din părţi a fost dat din eroare, smuls prin violenţă sau surprins prin dol (art. 953 urm.) (1). In caz când ar fi intervenit o hotărîre judecătorească, această hotărîre va puteà fi atacată, conform dreptului comun, pe calea opoziţiei, apelului, revizuirei şi recursului în casaţie (2).

III. **Despre îngrădirea proprietăţei.**

Definiţia.

Prin îngrădire, îngrăditură sau împrejmuire, trebue să înţălegem orice stavilă care are de scop de a împedicà intrarea întrun loc. Imprejmuirea are deci de scop împedicarea violărei dreptului de proprietate. „Se socoteşte împrejmuit sau îngrădit, zice art. 312 § ultim din codul penal, orice loc închis unde nu poate cineva pătrunde decât prin mijlocul cheilor, sau întrebuinţând o efracţiune ori escaladare".

Imprescriptibilitate.

Dreptul de îngrădire sau împrejmuire, fiind o facultate care derivă din dreptul natural, este, ca toate drepturile facultative, imprescriptibil (3).

Renunţarea la dreptul de împrejmuire.

Acest drept fiind însă alienabil, prin derogare dela regula: *alienabile, ergo prescriptibile*, proprietarul pote să renunţe la el în folosul fondului vecin, asemenea renunţare nefiind contrară ordinei publice (4).

Lucru judecat.

părţilor cari au figurat în instanţă. Cas. rom. Bult. S-a 1, 1880, p. 131. — S'a decis, tot cu ocazia lucrului judecat, că fiecare proprietar având dreptul de a-şi hotărnicì moşia sa, independent de hotărniciile făcute de către vecinii săi, nu i se poate opune autoritatea lucrului judecat de către un proprietar vecin, decât dacă prin hotărnicia ce se cereà a se confirmà, se tindeà a se schimbà linia despărţitoare precizată în hotărîri anterioare rămase definitive. Cas. rom. Bult. 1904, p. 741 şi *Dreptul* din 1905, No. 26.

(1) Laurent, VII 437; Demolombe, XI, 280; C. Douai, D. P. 49. 2. 48.

(2) Laurent, Demolombe, *loco cit.*; Aubry et Rau, II, § 199, p. 347; Baudry et Chauveau, 926, p. 641.

(3) Pand. fr., v° *Cloture*, 31 urm.; Répert. Sirey, *eod.* v°, 6; Troplong, *Prescription*, I, 118.

(4) Répert. Sirey, v° *cit.*, 41; Pand. fr., *eod.* v°, 34; Demolombe,

Deoseb. între art. 585 și 600.

Dreptul ce are fiecare proprietar de a-și îngrădì proprietatea sa prin șanțuri, pari, ziduri, garduri și prin orice alte mijloace, nu trebue să fie confundat cu dreptul ce art. 600 conferă fiecărui proprietar de a obligà pe vecinul său în orașe și suburbii (mahalale) a contribuì la clădirea și repararea îngrăditurei ce desparte fondurile lor respective, căci art. 585 conferă proprietarului un drept, pe când art. 600 îi impune o obligație[1].

1⁰ *Despre îngrădirea de bună voe.*

Art. 585. — Tot proprietarul își poate îngrădì proprietatea, afară de excepțiunea ce se face la art. 616[2]. (Art. 475, 480, 600, 602 urm., 616 urm. C. civ. Art. 312 § 4, 355, 389 § 9 C. pen. Art. 11 urm. 103 § 5 și 7 L. poliției rurale din 25 Decembrie 1868. Art. 647 C. fr.).

După art. 585 din codul civil, orice proprietar[3]

XI, 284; Demante, II, 501 *bis;* Solon, *op. cit.*, 86 *in fine*, p. 93; Acollas, I, p. 682; Dalloz, *Nouv. C. civil annoté*, I, art. 647, No. 17 urm. — Această renunțare nu poate însă să rezulte decât dintro stipulație expresă sau din existența unei servituți care se opune la facultatea de a se împrejmuì. Cas. fr. D. P. 53. 1. 308; Sirey, 54. 1. 57; C. Besançon, Pand. fr., v⁰ *Servitudes*, 525. Astfel, ea n'ar puteà să rezulte din existența unei servituți *non ædificandi*. Cas. fr. D. P. 54. 1. 82.

[1] Cpr. Pardessus, *op. cit.*, 131, p. 164; Boileux, II, p. 830.

Inexactitate de text.

[2] Textul oficial trimite din eroare la art. 615, în loc de art. 616. Cpr. Cas. rom. Bult. 1897, p. 1341. — Este însă de observat că servitutea legală de trecere, statornicită de art. 616 pentru proprietarul al cărui loc este înfundat, nu constitue o adevărată excepție dela regula care statornicește dreptul la îngrădirea proprietăței, căci acest din urmă text nu împedică pe proprietar de a se îngrădì sau împrejmuì, ci-l obligă numai a lăsà prin îngrăditura sa un loc de trecere pentru proprietarul înfundat. Cpr. Demolombe, XI, 283 și XII, 638; Laurent, VII, 441 și VIII, 109 și 273; Aubry et Rau, II, § 191, p. 177 (ed. a 4-a), p. 273 (ed. a 5-a); Pand. fr., v⁰ *Cloture*, 55; De la Bigne, I, 1126; Demante, II, 501 *bis;* C. Caen, Sirey, 91. 2. 202; D. P. 92. 2. 176. — Vezi însă Duranton, V, 434.

Dreptul proprietarului în indiviziune.

[3] Proprietarul în indiviziune nu se poate însă împrejmuì fără învoirea celorlalți coproprietari, căci fiecare coproprietar având dreptul de a se folosì de lucru după destinația sa, folosința unuia nu poate să împedice dreptul celuilalt. La caz de con-

îşi poate îngrădì proprietatea sa, de orice natură ar fi această proprietate(1).

C. Calimach. Art. 1149.

„Fieştecare proprietar, zice art. 1149 din codul Calimach (858 C. austriac), este dator a se îngrijì pentru neapărata îngrădire a locului său şi pentru deosebirea lui de locul străin“ (2).

L. poliţiei rurale. Art. 11.

Această facultate nu are însă niciun raport cu servituţile şi este, după cum se exprimă art. 11 din legea poliţiei rurale dela 1868, „un atribut al dreptului de proprietate“ (3), care permite proprietarului de a face, în limitele legilor şi regulamentelor, ceeace el voeşte cu lucrul său (art. 475 şi 480). Locul adevărat al acestui text nu este deci în titlul de faţă, ci între dispoziţiile generale ale proprietăţei, unde el se vede aşezat în codul italian (art. 442) (4). Dacă legiuitorul francez a pus această dispoziţie între servituţi, cauza este că, înaintea revoluţiei celei mari, în unele părţi ale Franţei, acest drept erà cu desăvârşire restrâns în folosul boerilor *(les seigneurs)*, când prin dreptul feodal (5), când prin

---

testaţie, judecătorii vor decide deci, după împrejurări, dacă drepturile proprietarului care cere împrejmuirea se pot împăcà cu drepturile celorlalţi devălmaşi. Cpr. Laurent, VII, 442; C. Metz, D. P. 57. 2. 196. Vezi *suprà* p. 231, nota 2.

Ingrădirea silită.

In cât priveşte îngrădirea silită (art. 600), se decide însă că proprietarul în indiviziune este în drept a cere îngrădirea fără consimţământul celorlalţi coproprietari. Répert. Sirey, v⁰ *Clotuve*, 78; Cas. belg., Sirey, 82. 4. 11.

(1) Acest drept ar aparţine, după un sistem, chiar proprietarului a cărui fond este traversat printrun râu nenavigabil şi neplutitor, căci ştim că aceste râuri aparţin proprietarilor riverani. Vezi *suprà* p. 376 urm., 659 şi 661, nota 3. Cpr. C. Paris, D. P. 63. 2. 122; Sirey, 62. 2. 355. — Vezi însă Demolombe, X, 147. Vezi şi *suprà* p. 207, nota 5.

L. pol. rurale din 1868. Art. 12.

„Fiecare proprietar, zice art. 12 din legea poliţiei rurale dela 1868, este liber să-şi îngrădească locurile sale de cultură, livezile, viile, eleşteurile şi sădirile de orice fel“.

(2) Dreptul de împrejmuire erà recunoscut şi la Romani ca o consecinţă a dreptului de proprietate.

(3) Acest text reproduce pe scurt art. 1 (tit. I, S-a IV) din legea fr. dela 7 Octombrie 1791, cunoscută sub numele de *cod rural*.

(4) Vezi asupra textului italian, Ricci, *op. cit.*, II, 70, p. 117.

Dr. vechiu francez.

(5) Vezi, de exemplu, *la coutume d'Amiens*. Cpr. Ducaurroy, II, 278 *ab initio:* Arntz, I, 1094. — După unele cutume, de exemplu: acea din Paris (art. 209), din Orléans (art. 236), etc.

despotizmul Regilor, cari nu se sfieau de a jertfi proprietatea cetăţenilor pentru a asigurà unei clase trândave şi privilegiate dreptul şi plăcerea de a vânà pe pământul *mojicilor* (1). Această servitute a fost desfiinţată, împreună cu multe alte privilegii, în noaptea memorabilă dela 4 August 1789, şi legiuitorul modern a proclamat dreptul la îngrădirea proprietăţei pentru a şterge toate servituţile odioase ale regimului feodal, şi a deosebì proprietăţile cetăţenilor odată pentru totdeauna.

Limitele dreptului de împrejmuire.

Dreptul de a-şi împrejmuì sau îngrădì proprietatea sa, oricât de absolut ar fi, îşi are şi el limitele lui, ca şi dreptul de proprietate din care decurge. Astfel, el n'ar puteà să jignească dreptul celor de al treilea, împedicând prin mijlocul unei împrejmuiri, exerciţiul servituţilor convenţionale, naturale sau legale (art. 616) (2). Proprietarul trebue să lese întotdeauna un loc deschis pentru exerciţiul servituţilor cari ar grevà fondul său (3).

Art. 648 din C. fr. eliminat de legiuitorul nostru.

Art. 648 din codul francez dispune că proprietarul care se împrejmueşte perde dreptul de a-şi păşunà vitele sale pe locurile deschise, unde nu există nici semănături, nici fructe, eeeace în Franţa se numeşte *le droit au parcours et vaine pâture*. Legiuitorul nostru a eliminat însă această dispoziţie, şi cu drept cuvânt, pentrucă, la noi, lo-

---

locuitorii puteau să oblige pe vecinii lor a ridicà cu cheltuială comună un zid de împrejmuire. Cutuma din Lille zicea, din contrà, că „*le propriétaire d'une maison ou héritage ne s'enclot s'il ne veut*". Vezi Pothier, *op. cit.*, IV, 234, p. 329 (ed. Bugnet).

Dr. de a vânà în dreptul vechiu fr.

(1) După vechile ordonanţe, numai Regele aveà, din capul locului, dreptul de a vânà. „*Tous les autres*, zice Merlin, *tiennent ce droit de Sa Majesté, soit par inféodation ou par concession, et Elle peut le restreindre comme bon lui semble*". (Merlin, Répert., v° *Chasse*, § 3 *ab initio*, p. 571, ed. din 1827).—La noi, după hrisovul lui Mavrocordat din 1740, ţăranul nu puteà pescuì pe moşie fără voia stăpânului, însă puteà vânà unde voià. Vezi acest hrisov reprodus în mare parte de noi în *Cr. judiciar* din 1901, No. 6, p. 41, nota 1.

Dr. nostru anterior.

(2) Vecinătatea obligă, în adevăr, pe vecini a se folosì de fondul lor în aşa mod încât să nu aducă nicio jignire celorlalţi vecini. (Cpr. L. 61, Dig., *De diversis regulis juris antiqui*, 50. 17). Pothier, IV. 235, p. 330. Vezi şi *suprà* p. 240, text şi nota 4.

(3) Cpr. art. 639 § ultim din codul italian. - Astfel, proprietarul care-şi îngrădeşte proprietatea sa trebue să lese un loc

cuitorii nu au asemenea drepturi, nimeni neputând să păşuneze nici întrun timp vitele sale pe pământul altuia, fără voia şi consimţământul proprietarului (art. 14 L. poliţiei rurale din 1868) (1).

2⁰ *Despre îngrădirea silită.*

Art. 600. — Fiecare poate în oraşe şi suburbii a îndatorà pe vecinul său a contribuì la clădirea şi repararea îngrăditurei ce desparte casele, curţile şi grădinile lor; înălţimea îngrădirei se va hotărî după regulamentele particulare, sau după obiceiul obştesc, şi în lipsă de regulamente şi de obiceiuri, înălţimea zidului va fi *cel mult* (2) de doi metri, socotinduse şi coama. (Art. 584, 590, 592, 593, 597, 598 C. civ. Art. 12 L. poliţiei rurale din 1868. Art. 663 C. fr.).

In deobşte, şi mai ales la ţară, nimeni nu poate fi silit a se împrejmuì (art. 12 L. pol. rurale din 1868). Cu toate acestea, legea face excepţie dela acest principiu în privinţa comunelor urbane (3), din cauza apropierei locuinţelor şi contestaţiilor ce s'ar puteà ivi între vecini, şi mai ales din cauza însemnătăţei averei mişcătoare care, în lipsa unei asemenea dispoziţii, ar fi putut fi nimicită cu mare uşurinţă.

---

deschis pentru scurgerea apelor ce provin fireşte din locurile superioare. Cas. fr. Sirey, 67. 31. 325; D. P. 67. 1. 503.

L. p. învoeli agricole din 1907. Art. 23, 24.

(1) Locuitorii nu pot păşuna vitele lor fără plată nici pe imaşurile sau islazurile comunale, înfiinţate prin legea pentru învoelile agricole, promulgată prin *Monitorul oficial* No. 213 din 18 Decembrie 1907 (art. 29 din citata lege). — După art. 23 din această lege, prin derogare dela dreptul comun, minorii şi ceilalţi incapabili precum şi aşezămintele publice pot vinde comunelor locuri de imaş sau islaz prin bună înţelegere, prin reprezentanţii lor legali, fără îndeplinirea vreunei formalităţi. Soţii pot, de asemenea, face vânzări în numele soţiilor lor dotale, în aceleaşi condiţii. Vânzările de terenuri pentru constituire de islazuri comunale sunt scutite de taxele de înregistrare (art. 24 din citata lege).

Inexactitate de text.

(2) Credem, cu toată părerea contrară a tribun. Dolj *(Dreptul* din 1902, No. 39), că legiuitorul a voit să zică: *cel puţin* în loc de *cel mult*, după cum se exprimă şi textul francez. Această dispoziţie, necunoscută la Romani, este reproducerea aproape literală a art. 209 din cutuma Parisului. Vezi şi art. 236 al cutumei din Orléans. Cpr. Répert. Sirey, v⁰ *Cloture*, 50.

(3) In privinţa modului cum se determină comunele urbane şi acele rurale, vezi *suprà* p. 643, 644, nota 5.

In puterea acestei excepţii (1), fiecare locuitor, în oraşe (adecă în comunele urbane) şi suburbiile lor (2), poate să silească într'un interes comun pe vecinul săŭ a contribuì, pentru partea sa (3), la clădirea şi repararea îngrăditurei, adecă: a zidului ce desparte casele, curţile şi grădinile lor (art. 600) (4).

Imprescriptibilitatea dreptului de a invocà art. 600.

După cum facultatea de a se îngrădì este imprescriptibilă, tot astfel şi dreptul de a invocà art. 600 poate fi propus oricând, şi un vecin n'ar puteà să refuze de a contribuì la cheltuiala zidului comun, sub cuvânt că de mai bine de 30 de ani casa, curtea sau grădina lui şi acele ale vecinului săŭ n'ar fi fost îngrădite (5).

Stricta interpretare a legei.

(1) Imprejmuirea silită, fiind o excepţie, este deci de strictă interpretare. Cpr. Laurent, VII, 498, 585. De aceea vom vedeà *infrà*, p. 729 şi 733, că art. 600 nu este aplicabil la şanţuri şi la garduri.

Ce se înţălege prin suburbii.

(2) Nu însă şi la ţară. Cas. fr. Sirey, 87. 1. 168; Judec. ocol. Dorohoi (Scriban), *Cr. judiciar* din 1904, No. 61. — Prin *suburbii* (mahalalele, *les faubourgs*), trebue să înţălegem partea oraşului care se întinde dincolo de împrejmuirea şi barierele lui, *continentia urbis ædificia* (L. 2 şi 147, Dig., *De verb. significatione*, 50. 16). Pothier, IV, 284, p. 330. Judecătorii apreciază, în caz de contestaţie, unde se sfârşesc suburbiile şi unde începe comuna rurală. Laurent, VII, 497; Demolombe, XI, 380 *bis;* Aubry et Rau, II, § 200, p. 354 (ed. a 5-a); Baudry et Chauveau, 985; T. Huc, IV, 349; F. Herman, *C. civil annoté, Suppl.*, art. 663, No. 1; De la Bigne, I, 1133 *in fine*, p. 1011; Ducaurroy, II, 296; Pand. fr., vº *Cloture*, 98; Répert. Sirey, *eod.* vº, 62 urm.; Planiol, I. 2390; C. Nancy, Sirey, 93. 2. 119; *Pand. Périod.* 93. 2. 232; D. P. 93. 2. 519; Trib. Paris, D. P. 94. 2. 328.

(3) Fiecare vecin contribue pe jumătate, dànd şi jumătate din locul trebuitor pentru ridicarea zidului. Demolombe, XI, 385.

Enumerarea legei este pur enunţiativă.

(4) Această enumerare nefiind limitativă, ci enunţiativă, orice proprietate, de orice natură ar fi, este supusă acestei dispoziţii, dacă se află înlăuntrul unui oraş sau unei suburbii. Aubry et Rau, II, § 200, p. 354, nota 1; Demolombe, XI, 382; Demante, II, 517 *bis* III; Laurent, VII, 499; De la Bigne, I, 1133, p. 1011; Pand. fr., vº *cit.*, 112 urm.; Thiry, I, 777; Baudry et Chauveau, 980. — Art. 600 nu se aplică însă unui câmp sau unei vii cari ar fi situate întrun oraş. Baudry et Chauveau, *loco cit.;* Demolombe, Aubry et Rau, *loco cit.*; Répert. Sirey, vº *cit.*, 73. Cpr. Trib. Eperney, D. P. 70. 3. 40; Trib. *Ilfov*, *Dreptul* din 1902, No. 61, p. 501, care, în motivele sale, se referă la părerea noastră.

(5) Solon, *op. cit.*, 210, p. 170; Répert. Sirey, vº *Cloture*, 91.

Vecinătatea proprietăţilor.

Pentru ca această dispoziţie să fie aplicabilă, se cere însă ca proprietăţile să fie limitrofe *(contigues)* (1), adecă: alipite una de alta, şi să fie amândouă situate întrun oraş sau în suburbiile lor (2). Deci, dacă unul din imobile este întro comună urbană, iar celalt întro comună rurală, art. 600 nu va fi aplicabil (3).

Ingrădirea consistă în-tr'un zid. Controversă.

Ingrădirea de care vorbeşte art. 600 consistă într'un zid, după cum însuş textul o spune la finele lui. Acest zid trebue să fie de peatră sau de cărămidă şi legat în tencuială, aşà că un gard, un şanţ sau un zaplaz de scânduri n'ar fi nici într'un caz suficient (4).

---

(1) Laurent, VII, 500; Pand. fr., v^0 *cit.*, 116; Répert. Sirey, *eod.* v^0, 52; Cas. fr. D. P. 57. I. 400; Sirey, 58. I. 110. — S'a decis, cu drept cuvânt, că obligaţia de a contribuì la clădirea şi repararea zidului comun de împrejmuire, impusă de lege pentru fondurile situate în oraşe şi suburbiile lor, există nu numai atunci când toată uliţa e compusă de locuinţi aglomerate una lângă alta, dar chiar şi în cazul când şirul caselor ar fi întrerupt. C. Dijon, D. P. 80. 2. 95.

(2) Cpr. Répert. Sirey, v^0 *cit.*, 55; Demolombe, XI, 380 *bis in fine;* C. Dijon, D. P. 71. 2. 47.

(3) Solon, *Servitudes réelles*, 215, p. 174 (ed. din 1837).

Manualul administrativ al Moldovei.

(4) Planiol, I, 2389; Demolombe, XI, 381; Laurent, VII, 501 şi 585; Demante, II, 517 *bis* IV; Aubry et Rau, II, § 200, p. 357; Répert. Sirey, v^0 *Cloture*, 97 urm.; Pand. fr., *eod.* v^0, 124 urm.; Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1902, No. 61; Judec. ocol. Dorohoi, *Cr. judiciar* din 1904, No. 61, p. 519; Cas. fr. D. P. 58. 1. 56; Sirey, 58. 1. 271; D. P. 60. 1. 125; Sirey, 60. 1. 972. — Vezi însă Toullier D. II, partea I, 167 şi Arntz, 1127, cari admit posibilitatea unui părete de scânduri, în locurile unde asemenea păreţi se obişnuesc. — Vezi în Manualul administrativ al Moldovei, t. I, p. 208 urm. publicaţia departamentului lucrărilor publice din 25 Aprilie 1850, în privinţa înfrumuseţerei oraşelor. „*Zaplazii şi îngrădirile de scânduri*, zice punctul al IV-lea, 3^0 din această dispoziţie, *sunt deocamdată învoite numai la mahalale: gardurile, asemenea, se învoesc numai în mahalalele din afară, cu aceasta însă ca aceste să fie fără streşine de spini pe părţile din fund lăturaşe, iar în faţă se vor ridicà ori zaplazi, ori ostreţe de haragi în picioare; pe uliţile de căpitenie se vor păstrà şi întrebuinţà numai zidurile de peatră, grilele de fer şi staheicle de lemn boite*". Această dispoziţie ministerială, prelucrată în temeiul Regul. organic, care prevede şi el un nămol de dispoziţii în privinţa salubrităţei şi înfrumuseţerei

Adâncimea temeliei şi grosimea zidului vor fi proporţionate cu înălţimea lui (¹).

Inălţimea zidului.

Inălţimea zidului se va hotărî după regulamentele particulare, adecă: învoelile dintre părţi (art. 969) (vezi *suprà* p. 660, n. 3), iar în lipsă de asemenea învoeli şi de obiceiuri locale, înălţimea zidului va fi *cel puţin*, iar nu *cel mult*, după cum din greşală se exprimă textul (vezi *suprà* p. 680, nota 2), de doi metri (²), socotindu-se şi coama (³).

Art. 600 nu interesează ordinea publică.

Nimic n'ar împedicà însă pe părţi ca zidul să fie mai mic sau chiar mai mare decât prescrie lege (⁴), după cum

---

oraşului Iaşi (capit. III, art. 45—94), opreşte în viitor ridicarea de binale de paianturi, vălătuci, nuele, scânduri şi alte materialuri arzătoare, permiţând pe deoparte acoperemintele de scânduri sau de şindrilă numai la mahalale, sau în vatra oraşelor unde nu sunt încă fabrici de oale de acoperit, iar pe de altă parte, ordonând desfiinţarea şandramalelor, şoproanelor, cerdacurilor, tărăbilor şi prispelor, gârliciilor de pivniţă, etc. întrucât aceasta s'ar cere de lărgimea şi putincioasa îndreptare a uliţelor. Dacă toate aceste dispoziţii sau măcar unele din ele ar fi fost aplicate, n'am vedeà astăzi cea mai mare parte din oraşele noastre întro stare atât de mizerabilă. In adevăr, bărătcele şi gaştele de lemn, a căror desfiinţare s'a prescris încă de Regulamentul organic, şi pe care Domnitorul Gr. Ghica a fost silit, la 1852, a le dărâmà cu pompieri, se văd şi astăzi în picioare în uliţele cele mai de căpitenie ale unelor din oraşele noastre, din cauza nechibzuinţei autorităţilor comunale cari, în contra legilor şi a regulamentelor, au permis sau tolerat reclădirea lor. Am crezut deci de a noastră imperioasă datorie, de a pune, în calitate de consilier comunal, toate stăruinţile pentru desfiinţarea acestor cuiburi de infecţie şi de incendiu, şi în adevăr, consiliul comunal al oraşului Iaşi, în şedinţa sa din 21 Iunie 1888, a hotărît desfiinţarea tuturor gaştelor de lemn aflătoare în oraşul Iaşi. (Vezi *Monitorul comunal* al oraşului Iaşi din 1888, No. 61). Acest vot al consiliului comunal n'a fost însă nici până astăzi adus la îndeplinire. Trist lucru, trist de tot!

(¹) Demolombe, XI, 381 *in fine*; Taulier, *op. cit.*, II, p. 393.

C. italian şi C. francez.

(²) In codul italian, înălţimea este de *trei* metri, iar în codul fr. de 32 decimetri (3 metri 2 centimetri) sau 26 decimetri (2 metri 6 decimetri), după cum oraşul are mai mult sau mai puţin de 50000 locuitori.

Ce este coama zidului.

(³) Coama *(le chaperon)* este acoperemântul sau streşina, care formează deasupra zidului, de o parte sau din amândouă, un plan înclinat pentru scurgerea apei. Cpr. art. 591 (*infrà* p. 702, nota 1).

(⁴) Vezi Aubry et Rau, II, § 200, p. 355, nota 4 şi p. 358, text aceasta rezultă din discuțiile urmate în sânul Consiliului de Stat fr.; de unde rezultă că dispoziția art. 600 nu este de ordine publică, ci se întemeiază numai pe interesul privat al vecinilor.

Renunțarea părților la dreptul conferit prin art. 600. Controversă.

Părțile ar puteà deci foarte bine, după părerea noastră, să renunțe una în folosul alteia la facultatea ce le conferă legea, căci dacă împrejmuirea silită ar fi de ordine publică, nu se poate pricepe, pe de o parte, cum Consiliul de Stat ar fi recunoscut în mod expres dreptul vecinilor de a derogà prin convenția lor dela înălțimea ce trebue să aibă zidul comun, iar pe de altă parte, ar trebuì să se decidă că în orașe și în suburbiile lor, vecinii n'ar puteà să constitue unul în folosul altuia o servitute care i-ar obligà să lese fondurile lor desgrădite(¹).

Aplic. în specie a art. 593. Controversă.

Vecinul care s'ar vedeà acționat pentru a contribuì fie la clădirea, fie la repararea zidului de împrejmuire, ar puteà deci foarte bine să se libereze de această obligație, conform art. 593, cedând partea lui contributorie pentru clădirea zidului, sau renunțând la dreptul de comunitate; căci, pe de o parte, art. 593 nu distinge între zidurile dela țară și acele

---

și nota 12; Toullier D., II, partea I, 163; Répert. Sirey, v⁰ *Cloture*, 115; Laurent, VII, 498. Cpr. Demolombe, XI, 383 *bis*.

Cazul când unul din fondurile limitrofe ar fi mai înalt decât celalalt

Ce se va întâmplà atunci când unul din fondurile limitrofe ar fi mai 'nalt decât celalalt, încât ar fi cu neputință ca zidul comun să aibă aceeaș înălțime din ambele părți? In asemenea caz, zidul va trebuì să aibă înălțimea legală în partea unde pământul va fi mai ridicat, iar cheltuiala întregului zid va fi comună. Dacă pământul este mai 'nalt întro parte din culpa unuia din proprietari, acel care n'a făcut nicio schimbare la fața locului va contribuì numai pentru jumătatea unui zid ordinar. Cpr. Arntz, I, 1128; Laurent, VII, 501; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 358; C. Bordeaux, D. P. 73. 5. 423. No. 28. Vezi în sensuri diverse, Pothier, IV, 234, p. 330; Demolombe, XI, 384, 384 *bis*; Demante, II, 517 *bis* V; Thiry, I, 777; Solon, *op. cit.*, 218, 219, p. 177 urm., etc.

(¹) Vezi în acest sens, Aubry et Rau, II, § 200, p. 355, text și nota 5; Toullier D., II, partea I, 162; Pand. fr., v⁰ *Cloture*, 151; C. Caen și Pau, Répert. Dalloz, v⁰ *Servitude*, 561 și Sirey, 69. 2. 328. — *Contrà:* Laurent, VII, 498; Demolombe, XI, 378; De la Bigne, I, 1133, p. 1011; T. Huc, IV, 348; Solon, *op. cit.*, 210, p. 170; Baudry et Chauveau, 981. Vezi asupra acestei controverse, Pand. fr., v⁰ *cit.*, 145 urm.

din oraşe sau suburbiile lor, iar pe de altă parte, această facultate a fost în mod expres recunoscută în Consiliul de Stat, cu ocazia discuţiei art. 600. Imprejmuirea este deci numai întruatâta *silită* în oraşe şi în suburbiile lor, întrucât proprietarul al cărui fond este alipit cu acel al altuia *(contigu)*, este obligat să contribuească la clădirea sau repararea zidului comun, sau să renunţe la dreptul de comunitate, ori să cedeze vecinului său partea de loc necesară pentru ridicarea zidului. Proectul primitiv al art. 593 opreà chiar în termeni expreşi pe proprietarul unui zid comun din oraşe şi comunele cari aveau peste 300 de suflete de a se liberà de obligaţia ce-i impune legea, prin renunţarea la dreptul comunităţei; această redacţie n'a fost însă păstrată, ceeace dovedeşte în deajuns spiritul şi intenţia legiuitorului. Această renunţare nu este decât aplicarea principiilor generale cari cârmuesc materia servituţilor (art. 593 şi 632)(¹). Art. 561 din codul italian este expres în această privinţă.

Vecinul nu poate fi obligat la dobândirea coproprietăţei zidului. Controversă.

Din dreptul reciproc, pe care îl are oricare vecin limitrof din oraşe şi suburbiile lor de a obligà pe celalalt vecin la clădirea şi repararea unui zid comun de împrejmuire (art. 600), dacă nu preferă să renunţe la dreptul de comunitate, sau să cedeze partea lui de loc necesară pentru clădirea acestui zid (art. 593), n'ar trebui să conchidem că acel care a ridicat pe locul lui şi cu cheltuiala sa un zid de împrejmuire, ar puteà să silească pe vecinul său la dobândirea proprietăţei acestui zid, căci, după cum observă cu drept cuvânt Pothier, dacă legiuitorul autorizà în mod reciproc pe vecinii limitrofi a cere unul dela altul clădirea şi repararea unui zid de împrejmuire cu cheltuiala comună, el

---

(¹) Vezi în acest sens, Aubry et Rau, II, § 200, p. 355, 356, text şi nota 6 (ed. a 5-a); Pand. fr., v° *cit.*, 150; Carou, *Act. possessoires*, 309, p. 226 (ed. a 2-a din 1841); Toullier D., II, partea I, 163 şi 218; Marcadé, II, 613; Massé-Vergé, II, § 325, p. 178; Cas. fr. D. P. 83. 1. 342; Sirey, 84. 1. 79; Cas. belg. Sirey, 86. 4. 19. — *Contrà:* Thiry, I, 778, p. 804; Arntz, I, 1129; Laurent, VII, 502; Demolombe, XI, 379; Demante, II, 517 *bis* I; Duranton, V, 319; Ducaurroy, II, 297; Mourlon, I, 1741; Taulier, *op. cit.*, II, p. 394; Baudry et Chauveau, 982; C. Amiens, Sirey, 39. 2. 157; Sirey, 62. 2. 231; Trib. imp. german. Sirey, 88. 4. 15.

nu conferă prin aceasta aceluia din vecini care ar fi ridicat cu cheltuiala lui asemenea zid, dreptul de a silì pe celalalt la dobândirea coproprietăţei întregului zid (art. 598)(¹).

CAPITOLUL II

Despre servituţile stabilite de lege, sau mai bine zis: despre obligaţiile sau sarcinile impuse de lege din cauza vecinătăţei(²).

Art. 586. — Servitudinele stabilite de lege au de obiect utilitatea publică, sau a comunelor ori aceea a particularilor. (Art. 577, 581, 587, 588 C. civ. Art. 70 L. p. expropriere din 1864. Art. 12 L. p. drumuri din 11 Februarie 1906. Art. 649 C. fr.).

Sarcinile impuse de lege vecinilor din cauza vecinătăţei au de scop: 1⁰ utilitatea publică sau a Statului (art. 587); 2⁰ utilitatea comunală (art. 587); 3⁰ şi utilitatea particularilor (art. 588 urm.).

Sarcinile stabilite în interesul Statului sau al comunelor.

Art. 587. — Servituţile stabilite pentru utilitatea publică sau comunală, au de obiect cărarea sau poteca pe lângă marginea râu-

---

(¹) Pothier, *op. cit.*, IV, 334 *in fine*, p. 330; Toullier D., II, partea I, 198, p. 83; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 357, text şi nota 6; Laurent, VII, 503; T. Huc, IV, 348; Baudry et Chauveau, 984; F. Herman, *C. civil annoté, Suppl.*, art. 663, No. 10; Planiol, I, 2390; Cas. belg. şi C. Grenoble, Sirey, 86. 4. 19 şi Sirey. 64. 2. 221. — *Contrà:* Demolombe, XI, 386; Duranton, V, 323; Taulier, *op. cit.*, II, p. 394; Trib. Paris, Sirey, 64. 2. 221, *ad notam.* Vezi şi *infrà* p. 718, nota 2.

Critica rubricei. (²) Servitutea, fiind o modificare a proprietăţei, numai faptul sau voinţa omului poate s'o stabilească, după cum am văzut *suprà* p. 624. Singurele şi adevăratele servituţi sunt, deci, numai acele statornicite prin faptul sau voinţa omului (art. 620 urm.), căci numai printr'ânsele se modifică regimul proprietăţei şi se derogă dela dreptul comun. Cât pentru regulele cuprinse în art. 586—619, pe care legiuitorul le califică „servituţi legale", ele departe de a desmembrà proprietatea, formează din contra dreptul ei comun. Drepturile pe care legea impropriu le numeşte servituţi legale sunt deci nişte obligaţii sau sarcini impuse din cauza vecinătăţei, după cum însăş legea le califică uneori. Cpr. Art. 577, 588, 589 § 1, etc.

rilor navigabile sau flotabile; construcţiunea sau reparaţiunea drumurilor sau altor lucrări publice sau comunale.

Tot ce priveşte astfel de servitudini se determină de către legile sau regulamentele particulare. (Art. 476, 495, 581, 586 C. civ. Art. 19 şi 131 § 8 Constit. Art. 79 L. p. expropriere din 1864. Art. 12 L. p. drumuri din 1906. Art. 650 C. fr.).

Sarcini edictate într'un interes public.

Interesul public cere ca proprietăţile private să fie supuse la oarecari sarcini în folosul Statului şi a comunelor. Aceste sarcini, din care art. 587 citează cele mai de căpitenie[1], nu aparţin dreptului civil, ci legilor şi regulamentelor administrative. De aceea codul civil le aminteşte numai, fără a se ocupà de ele[2].

Interesul navigaţiei.

1° Prima sarcină impusă particularilor, de care vorbeşte art. 587, este relativă la interesul navigaţiei.

Malurile apelor navigabile şi plutitoare aparţin după cum ştim, proprietarilor riverani (vezi p. 207, 361 şi 377), sub îndatorirea însă de a lăsà, în interesul navigaţiei, poteca sau drumul necesar pentru conducerea vaselor (art. 495 şi 587)[3].

Sarcinile publice de cari nu vorbeşte art. 587.

(1) Legea nu este complectă în enumerarea sa, căci afară de sarcinile de care vorbeşte art. 587, mai sunt şi altele, cari sunt impuse tot întrun interes public. Vezi, de exemplu, art. 581 C. civ., după care proprietarul unui izvor nu-i poate schimbà cursul, când izvorul dă apa trebuitoare unei comune, unui sat, sau unui cătun; art. 7 din legea dela 26 Martie 1870 asupra poliţiei şi exploatărei căilor ferate în România, după care nicio construcţie nu se poate înfiinţà la o distanţă mai mică de doi metri dela calea ferată. Cpr. şi art. 3, 4, 8—10 şi 15 din această lege. Mai vezi art. 11—13, 23, 25, 26 din codul silvic dela 1881; art. 50 urm. L. vămilor din 1 Iulie 1905; art. 24 L. monopolului tutunurilor din 28 Februarie 1887; legea din 24 Martie 1873 în privinţa servituţilor impuse proprietăţilor dimprejurul magaziilor de iarbă sau praf de puşcă.

Servituţile militare

In alte ţări există legi speciale în privinţa servituţilor militare. La noi, s'a votat o asemenea lege numai de Senat, la 14 Ianuarie 1885, însă ea n'a trecut nici până astăzi în Cameră.

(2) Toate imobilele sunt supuse acestor sarcini de interes public, nu numai acele ale particularilor, ci şi acele ale Statului, judeţelor, comunelor şi stabilimentelor publice. Pand. fr., v° *Servitudes*, 580 urm.

(3) Constituţia pusese îndatorirea de a se face în cel mai scurt timp o lege specială în privinţa fluviilor şi râurilor navigabile şi plutitoare (art. 131 § 8 Constit.), însă asemenea lege nu s'a votat nici până astăzi. Art. 6 din legea dela 18 Martie 1865 pentru desfiinţarea morilor de pe râul Dâmboviţa (vezi *suprà*

Intinderea potecei. Aprecierea tribunalelor.

Această sarcină de interes eminamente public, a fost admisă în toate țările și în toate timpurile. Legea noastră nearătând dimensiunea potecei sau cărărei ce proprietarii sunt datori să sufere pe pământurile lor străbătute de o apă navigabilă sau plutitoare, tribunalele, la caz de contestație, vor aprecià întinderea acestei dimensiuni(1).

Neîmpedicarea navigației.

Proprietarii riverani nu pot face pe drumul destinat navigației nicio clădire, săpătură, plantații sau alte lucrări de

---

p. 206, nota 2) dispune că trebue să se lese pe fiecare margină a râului un spațiu liber de $3^{1}/_{2}$ stânjeni, iar art. 15 din convenția pentru navigația Prutului, încheiată la 1866 între România, Austria și Rusia (vezi Colecția de tratate a lui Mitilineu, p. 124 urm. și Colecția de tratate a lui T. G. Djuvara, p. LXIII) prevede că pentru halagiul bastimentelor se vor stabilì căi pe ambele mărgini ale fluviului. Art. 26 din regulamentul de navigație și poliție a Prutului din 1871 (vezi Colecția Djuvara, p. LXXVI) prevede că drumul despre cele două țărmuri ale Prutului este special afectat pentru tragere la edec a bastimentelor, plutelor simple sau încărcate cu lemne, oameni ori animale. Lărgimea acestui drum afară de porturi trebue să fie în minimum de 20 picioare engleze (6 metri, 5 centimetri), socotite dela țărmul normal. Acest drum trebue să fie liber de orice obiect, adecă: tufișe, arbori, ogradă, case și alte construcții, pentru a nu împedicà uzul. Vezi și art. 41 din actul pentru navigațiunea Dunărei, încheiat la Viena în anul 1857, între reprezentanții Austriei, Bavariei, Turciei, Wurtembergului, Serbiei și României, care n'a fost aprobat de Conferința dela Paris din cauza restricțiilor prevăzute la art. 5, și 8, după cari navigația fluvială propriu zisă erà rezervată bastimentelor țărilor riverane, ceeace nu erà în acord nici cu stipulațiile Tratatului dela Paris din 1856, nici cu principiile actului dela Viena din 1815, care regulează navigația fluviilor. (Vezi Colecția citată a lui Mitilineu, p. 97 urm.). Acest act dispune că drumurile de halagiu *(le marche-pied ou chemin de halage)*, cari există pe țărmurile Dunărei, vor fi întreținute în bună stare, pe cât trebuința navigației va cere aceasta, fără a se arătà însă lărgimea acestui drum. Vezi în Manualul administrativ al Moldovei (t. II, p. 112 urm.) regulele proiectate pentru plutire pe râurile înlăuntrul țărei (Siretul, Prutul și Bistrița). Vezi și *suprà* p. 206, nota 1 și 376, nota 5.

(1) In Franța, faimoasa ordonanță asupra apelor din 1669 (art. 7, tit. 28) determină lărgimea acestei poteci sau cărări. Vezi Ciru Oeconomu (discurs pronunțat asupra regimului apelor înaintea Curței de casație), *Dreptul* din 1893, No. 50, p. 403, coloana 1-a și Bult. Cas. anul 1893, p. 722, 723.

natură a împedicà acostarea plutelor ([1]), trecerea oamenilor şi a animalelor pentru tragerea vaselor sau a plutelor ([2]).

Dreptul de a pescui, etc.

Proprietarii păstrează însă asupra acestui drum drepturile compatibile cu exerciţiul acestei sarcini, precum ar fi: dreptul

---

([1]) S'a decis, în adevăr, că servitutea de drum pe marginea râurilor navigabile sau plutitoare, cum este Dunărea, dă dreptul la acostarea plutelor pe malurile lor. Cas. rom. Bult. 1901, p. 967. — Nicio taxă nu poate însă fi percepută de către proprietarul malului, fie el Statul, sau un particular, pentru faptul baterei unor pari sau ţăruşi, în scopul de a se acostà plutele. Trib. Covurlui, *Dreptul* din 9 Noembrie 1900, No. 71, p. 578 urm. Vezi şi *suprà* p. 361.

S'a decis, în aceeaş ordine de idei, că Statul nu poate cere nicio plată dela proprietarii riverani pentru morile instalate pe un râu plutitor (era vorba în specie de râul Ialomiţa), întrucât nicio lege nu-i dă acest drept. C. Bucureşti, *Cr. judiciar* din 1908, No. 33 şi *Dreptul* din acelaş an, No. 41 (cu observaţia noastră). Vezi şi Trib. Dâmboviţa (în privinţa râului Dâmboviţa), *Cr. judiciar* din 1907, No. 13. p. 102.

([2]) Cpr. art. 40 din actul menţionat încheiat la Viena pentru navigaţia Dunărei, unde se zice: „Nu se va permite a se face nicio construcţie pe Dunăre, nici pe marginele sale, care să poată compromite navigabilitatea acestui fluviu. Guvernele riverane vor luà pe lângă aceasta măsurile necesare pentru ca mori sau alte stabilimente de orice fel, cari există sau ar puteà fi construite pe acest fluviu, să nu poată niciodată împedicà navigaţia. Asemenea şi podurile trebue să lese cât se poate mai curând libera trecere a corăbiilor şi plutelor". Vezi, de asemenea, art. 16 din convenţia dela 1866 pentru navigaţia Prutului, art. 26 şi 27 din regul. dela 1871 pentru navigaţia şi poliţia Prutului mai sus citate, cari opresc pe proprietarii mărginaşi de a face orice lucrări de natură a împedicà navigaţia şi comunicaţia pe drumul de tragere la edec. Mai vezi şi art. 6 § 2 din legea dela 18 Martie 1865 pentru desfiinţarea morilor de pe râul Dâmboviţa. Lucrările ce s'ar face pe drumul destinat navigaţiei, chiar cu învoirea administraţiei, pot fi desfiinţate, fără nicio despăgubire, asemenea învoiri fiind în totdeauna revocabile. Cpr. Laurent, VII, 461 şi 473 urm. Legiuitorul n'a admis dreptul la despăgubiri decât pentru lucrările făcute pe malul Dâmboviţei înaintea legei din 18 Martie 1865 (art. 6 § 2 din această lege). Principiul despăgubirei se vede admis şi prin anaforaua Sfatului din 1836 pentru desfiinţarea morilor şi a podurilor stătătoare pe Prut. (Manualul administrativ al Moldovei, t. II, p. 113). Acest principiu nu este însă admis, prin legea din 23 Iulie 1906, relativă la declararea râului Lotru de domeniu public. Vezi *suprà* p. 206, nota 1.

de a pescui, dreptul de a se folosì de aluviunea formată la malul râului sau fluviului (art. 495)(1), etc.

Această sarcină fiind înființată numai în interesul navigației, se înțălege că proprietarii riverani n'ar fi ținuți a lăsà să se descarce mărfuri pe mal, sau să circuleze cai ori trăsuri(2).

Construirea sau repararea drumurilor.

2⁰ A doua sarcină impusă particularilor, de care vorbește art. 587, este relativă la construirea sau repararea drumurilor, sau la alte lucrări publice ori comunale. Autorii francezi nu pot să precizeze servituțile și legile speciale la cari s'a gândit legiuitorul când a edictat această dispoziție.

L. p. expropriere din 1879. Art. 79.

Noi nu avem decât o singură lege la care acest text se poate referì. și anume: legea pentru expropriere din 20 Octombrie 1864, art. 79, care dispune că: „drumurile mari astăzi existente afară de raza orașului, trebue să aibă o lărgime de 26 metri. Ele constituesc o șerbire asupra fondurilor unde se află“.

L. p. drumuri din 1868 și 1906.

Art. 13 din legea pentru drumuri din 1868 (12 din legea actuală dela 11 Februarie 1906) prevede, ce e drept, o altă sarcină impusă particularilor, când zice că materialele de peatră, pietriș, nisip sau pământ trebuitoare la construcția sau întreținerea tuturor drumurilor. se vor extrage din prundurile gârlelor și din carierele și camerile de împrumut cari se vor deschide, fără altă plată decât despăgubirea pentru suprafața degradată cu extragerea și drumurile de trecere; însă art. 587 n'a putut să se refere la această lege, care este posterioară codului civil (30 Martie 1868)(3).

---

(1) In asemenea caz, drumul trebuitor pentru conducerea vaselor se va schimbà pe noul pământ dobândit prin efectul aluviunei. Vezi *suprà* p. 361, nota 2.

(2) Laurent, VII, 462; Demolombe, XI, 301; Duranton, V, 275.— S'ar puteà însă întâmplà ca vasul care servește la navigație să aibă nevoe de o reparație grabnică, și în asemenea caz, nu mai încape, după noi, îndoială că marfa va puteà fi descărcată în mod provizor pe mal. Vezi Ciru Oeconomu, *op. cit.*, *Dreptul* din 1893, No. 50, p. 403, col. 1-a și Bult. Cas., anul 1893, p. 722.

(3) Guvernul fiind împuternicit a face toate lucrările cari sunt de interes public, este în drept a face toate actele preliminare fără cari executarea acestor lucrări ar fi cu neputință. Astfel, se decide în Belgia și în Franța că inginerii și chiar antreprenorii însărcinați cu construirea și întreținerea drumurilor, pot să intre pe fondurile particulare, să le ocupe un timp oarecare, și chiar să tae arborii cari ar împedicà lucrările lor,

Dreptul proprietarului la despăgubire.

Sarcinile impuse de lege într'un interes public nu dau loc, în principiu, la nicio despăgubire, afară de cazul când dreptul de despăgubire ar fi în mod expres admis printr'un anume text de lege, căci proprietarul trebue să se folosească de dreptul său în limitele determinate de lege (art. 480), și restricțiile la dreptul de proprietate de care vorbește art. 480 sunt tocmai sarcinile pe care legea le impune într'un interes public (1).

Nu se poate deroga dela sarcinile publice.

Aceste sarcini, pe care am văzut că legiuitorul impropriu le numește servituți legale, fiind înființate într'un interes public, părțile nu pot derogă de la ele prin convenții sau dispoziții particulare (art. 5). (Laurent, VII, 479).

---

rămânând însă proprietarilor acestor fonduri dreptul de despăgubire. Laurent, VII, 463 *in fine:* Aubry et Rau, III, § 243 *in fine*, p. 55 (ed. a 5-a); Zachariæ, *Handbuch des französischen civilrechts*, II, § 246, p. 53 (ed. *Anschütz*, Heidelberg, 1853); Toullier D., II, partea I. 557.

Dr. roman

La Romani, proprietarii mărginași a unui drum erau, de asemenea, obligați a suferi trecerea pe fondul lor, când drumul nu mai era de întrebuințat *(servitus viæ necesariæ)*. *„Cum via publica vel fluminis impetu, vel ruina amissa est, vicinus proximus viam præstare debet"*. (L. 14 § 1, Dig., *Quemadmodum servitutes amittuntur*, 8. 6). Mai vezi această lege citată *infrà* p. 776. *ad notam.*

Această sarcină a proprietății private, consfințită implicit și în Franța prin codul rural, este fără îndoială de utilitate publică și impusă prin forța lucrurilor. Ea ar puteà deci fi admisă și la noi, cu toate că nicio lege n'o consacră în termeni expreși. Vezi însă art. 616 C. civ.

Legiuitorul n'a permis însă proprietarului a cărui lucruri ar fi fost răpite prin puterea apelor *(vi fluminis)*, să treacă pe fondul vecin pentru a-și le luà înapoi. Cpr. Laurent, VII. 465. — Unii autori admit însă acest drept, intemeinduse pe L. 8. Dig., *De incendio, ruina, naufragio, rate, nave expugnata*, etc., 47. 9. Cpr. Aubry et Rau, *loco suprà cit.*

Proprietarul unui roiu de albine poate în Franța, în temeiul unor legi speciale, să-l prindă pe fondul pe care el ar fi emigrat (cpr. art. 505 C. Calimach, 384 C. austriac, 713 C. italian, 961—964 C. german, etc.) (vezi Aubry et Rau, Laurent, *loco cit.*), însă noi nu mai avem astăzi nicio lege în această privință, art. 505 din codul Calimach fiind abrogat. Vezi *suprà* p. 261, nota 2. Vezi în privința uzufructului unor stupi cu roii, *suprà* p. 442.

(1) Cpr. Demolombe, XI, 304; Laurent, VII, 474 urm.

Sarcinile impuse de lege în interesul particularilor.

Art. 588. — Legea supune pe proprietari la osebite obligaţiuni unul către altul, fără chiar să existe vreo convenţiune între dânşii. (Art. 577, 589 C. civ. Art. 651 C. fr.).

Art. 589. — Parte din aceste obligaţiuni e regulată de către legile asupra poliţiei rurale. — Celelalte sunt relative la zidul sau la şanţul comun între vecini, la cazul când se poate înălţà un contra-zid, la privirea asupra proprietăţei vecinului, la scurgerea streşinelor, la drumul de trecere. (Art. 590-619 C. civ. Art. 652 C. fr.).

Legea, voind a curmà pe cât se poate contestaţiile dintre vecini, îi supune la diferite obligaţii reciproce unul către altul, fără ca să existe vreo convenţie între ei.

Art. 589, reproducând textul francez, care se referă la codul rural din 6 Octombrie 1791, dispune că parte din aceste obligaţii sunt cuprinse în legea poliţiei rurale. însă trebue să observăm că, la noi, această lege este posterioară codului civil (25 Decembrie 1868).

Celelalte obligaţii sunt relative: 1^0 la zidul, gardul sau şanţul comun între vecini (art. 590 urm.); 2^0 la privirea asupra proprietăţei vecinului (art. 611 urm.); 3^0 la scurgerea streşenilor (art. 615); 4^0 la dreptul de trecere (art. 616), etc.

SECŢIUNEA I

Despre zidul, şanţul şi gardul comun, şi despre distanţele ce vecinii sunt obligaţi a observà în plantaţiile ce fac (1).

Impărţirea materiei.

Sub această rubrică ne vom ocupà: 1^0 de zidurile comune (art. 590—601); 2^0 de şanţurile comune (art. 602—605); 3^0 de gardurile comune (art. 606—609); 4^0 şi in fine, de distanţele ce vecinii trebue să păzească în plantaţiile lor (art. 607, 608).

Indreptarea rubricei.

(1) Rubrica de faţă este întitulată în codul nostru: *despre zidul şi şanţul comun.* Ea fiind însă incompletă, am redactat-o astfel cum ar fi trebuit să fie. Cpr. Demolombe, XI, 307; Thiry, I, 767. Această secţie se ocupă, după cum observă Marcadé (II, 600), *„de la mitoyenneté et des différents droits qui s'y rapportent"*.

1° *Despre zidul comun. — (Principii generale).*

Zidul comun. Definiție.

Zidul comun *(mitoyen)* (1) este acela care se găsește pe linia ce desparte două fonduri, și care aparține în comun (*pro indiviso*) la doi proprietari megieși. Este deci vorba în specie de o coproprietate indiviză, stabilită pe linia separativă a două fonduri limitrofe. Această indiviziune se explică prin identitatea dreptului a doi sau mai mulți vecini asupra aceluiaș lucru și prin interesul egal ce ei au de a posedà acelaș lucru în comun (2).

Divizibilitatea coproprietății în privința folosinței zidului.

Dar dacă proprietatea zidului este comună și indiviză, această coproprietate este divizibilă însă în ceeace privește folosința zidului. Astfel s'a decis, cu drept cuvânt, că unul din coproprietari nu poate stabilì pe toată lărgimea zidului comun ornamente destinate la decorarea casei sale și că celalt coproprietar poate cere desființarea acestor ornamente până la jumătatea zidului (3).

Deoseb. între coproprietatea unui zid și coproprietatea ordinară.

Această comunitate sau proprietate *sui generis* se deosebește însă, sub mai multe puncte de vedere, de coproprietatea ordinară. In adevăr, 1° pe când coproprietatea ordinară poate totdeauna să înceteze prin împărțeală, nimeni

---

Etimologia cuvântului mitoyen.

(1) Asupra etimologiei cuvântului *mitoyen (mitoyenneté, moi et toi* sau *milieu, moitié, mitan)*, vezi De la Bigne, I, 1131 *in fine;* Demolombe, XI, 308; Pardessus, *Servitudes*, 144, și 183; Pand. fr., v⁰ *Mitoyenneté*, 6; Baudry et Chauveau, 932; Planiol, I, 2505.

Proprietate indiviză. Controversă.

(2) Unii autori, precum: Pothier, IV, 199, p. 313, 314, Toullier, II, partea I, 183; Taulier, II, p. 378, etc., cred că, în specie, fiecare din vecini ar fi proprietar exclusiv, *pro regione, pro diviso*, pe jumătate din grosimea zidului, așa că n'ar existà în specie o singură proprietate comună și indiviză, ci două proprietăți deosebite și alăturate una de alta. Această soluție este însă inadmisibilă chiar în codul francez, unde se întrebuințează cuvintele *mitoyen, mitoyenneté*. *A fortiori*, ea trebue deci să fie respinsă la noi, unde se întrebuințează cuvântul *comunitate*. Cpr. Pand. fr., v⁰ *Mitoyenneté*, No. 1; Répert. Sirey, *cod.* v⁰, 10; Marcadé, II, 601; Demolombe, XI, 309; Aubry et Rau, II, § 222, p. 596, nota 2; Mourlon, I, 1714; Baudry et Chauveau, 931, p. 655, text și nota 2; Laurent, VII, 494; Planiol, I, 2504; Cas. rom. Bult. 1901, p. 790; Trib. Dolj, *Pagini juridice* din 15 Mai 1908, No. 28.

(3) Trib. din Meaux. *Pand. Périod.* 93. 2. 91. 92.

neputând fi silit a rămâneà în indiviziune (art. 728), coproprietarul unui zid comun nu poate, din contra, să facă să înceteze această comunitate fără voia celuilalt coproprietar, el neputând să scape de indiviziune decât renunţând la dreptul său (art. 593) (1); 2⁰ legiuitorul, din cauza fovoarei cu care vede această comunitate, admite, în privinţa comunităţei zidurilor, gardurilor şi a şanţurilor, nişte moduri de achiziţie, un fel de expropriere (art. 598, 600) şi dovada prin prescripţie (art. 590, 602, 606), cari nu sunt admise pentru coproprietatea ordinară; 3⁰ coproprietarii unui zid comun au drepturi mult mai întinse decât coproprietarii ordinari (art. 594, 595), ceeace nu se poate explicà iarăşi decât tot prin favoarea ce legiuitorul arată pentru această comunitate specială (2).

Art. 598.

Comunitatea poate să fie totală sau parţială (art. 598). Se poate deci dobândì comunitatea unei părţi numai a înălţimei, a lungimei, şi după unii, chiar a grosimei zidului (3).

Modurile prin care un zid poate deveni comun.

Un zid poate fi comun numai în două moduri: sau prin zidirea lui de către ambii vecini cu cheltuială comună, pe linia de demarcaţie a fondurilor lor respective (4), sau prin dobândirea comunităţei de către unul din vecini, când zidul a fost clădit numai de celalt cu cheltuiala lui proprie (art. 598, 600). Comunitatea este deci prin esenţa sa convenţională.

Origina acestei comunităţi.

Dispoziţiile relative la zidurile comune sunt împrumutate dela dreptul cutumier francez, şi mai ales dela cutuma Parisului (art. 195—214) (5), căci la Romani, nu se puteà ridicà un zid de împrejmuire *(maceria)* decât numai

---

(1) De aceea, marea majoritate a autorilor zice că, în specie, indiviziunea este *silită*. — Vezi însă T. Huc, IV, 322, p. 400.

(2) Cpr. Laurent, VII, 494, 495; Demolombe, XI, 310; Mourlon, I, 1715; Baudry et Chauveau, 931; Thiry, I, 768; Pand. fr., v⁰ *Mitoyenneté*, 2 urm; De la Bigne, I, 1131.

(3) Cpr. Répert. Sirey, v⁰ *Mitoyenneté*, 11 urm.; C. Paris, D. P. 54. 2. 178. Vezi *infrà* explic. art. 597, 598.

(4) Zidul este comun când unul din proprietari a silit pe vecinul său a se împrejmuì cu cheltuiala comună (art. 600). Arntz, I, 1111.

(5) Cpr. Planiol, I, 2506. — Pothier se ocupă de această spinoasă materie în primul apendice la contractul de societate, IV, 199 urm., p. 313 urm. (ed. Bugnet).

la o distanţă de un picior dela marginea proprietăţei vecine, iar o casă numai la depărtarea de două picioare ([1]).

Despre prezumpţia de comunitate şi semnele necomunităţei.

Art. 590. — In oraşe şi la ţară, orice zid care serveşte de despărţire între clădiri sau între curte şi grădină, şi între ogrăzi la ţară, se socoteşte comun, dacă nu există titlu sau semn care ar probà contrariul. (Art. 492, 591, 601 urm., 606, 611 urm., 1200, 1202 C. civil. Art. 653 C. fr.).

Art. 591. — Este semn de necomunitate când culmea zidului este dreaptă şi perpendiculară despre păretele deoparte, iar despre cealaltă parte înfăţişează un plan inclinat; în acest caz zidul se presupune că aparţine exclusiv proprietarului despre care există planul înclinat. (Art. 590, 603, 615, 1200. 1202 C. civil. Art. 654 C. fr.)

Prezumpţie de comunitate.

Zidul care desparte două proprietăţi limitrofe, fiind folositor ambilor vecini şi scutindu-i de a cheltui un capital îndoit atât pentru despărţirea cât şi pentru împrejmuirea lor, legea presupune, până la dovada contrară, că acest zid este comun, adecă: că a fost făcută cu cheltuiala comună a ambilor vecini, pe locul amândurora sau cel puţin pe marginea hotarului a unuia din ei, ori că unul din ei a dobândit comunitatea lui conform art. 598.

Cazurile în cari există această prezumpţie.

Această prezumpţie de comunitate, admisă în toate legislaţiile străine ([2]), există în două cazuri, şi anume: 1° când zidul serveşte de despărţitură între clădiri sau între curţi ([3]) şi grădini ([4]), situate în oraşe sau la ţară: 2° când zidul

---

Dr. roman.

([1]) Vezi L. 13, Dig., *Finium regundorum*, 10, 1. care reproduce o lege a lui Solon: „*Si maceriam, pedem relinquito: si vero domum, pedes duos.* — Romanii aveau obiceiul de a zidì casele lor mai mult în mijlocul unei grădini sau unui loc deşert, încât rămâneà mai totdeauna un spaţiu de loc liber *(insula)* până la proprietatea vecină. Cpr. L. 12 § 2, Cod, *De ædificiis privatis (lex non authentica)*. De aceea găsim prea puţine texte cari se ocupă de zidul comun *(paries communis)*. Vezi de exemplu, L. 8 şi 19, Dig., *De servitutibus prædiorum urbanorum*, 8, 2; L. 4 § 10, Dig., *Finium regundorum*, 10, 1; L. 35—37, 39, Dig., *De damno infecto*, 39, 2; *Pauli Sententiæ De contrahenda auctoritate*, 5, 10. etc.

Dr. străin.

([2]) Cpr. art. 921 C. german, art. 2336 C. portughez, art. 572 C. spaniol, art. 546 C. italian, art. 681 C. olandez, etc.

([3]) Prin curte *(cour)* se înţălege un loc petruit sau bătut pe lângă casă. Demolombe, XI, 327.

([4]) Deşi textul nostru vorbeşte de *curte* şi *grădină* la singular, servește de despărțire între ogrăzi, însă numai la țară (¹). Art. 590 este expres în această privință.

C. Caragea și C. Calimach.

„Cel dintre vecini zid, când se va întemeià pe locul și al unuia și al altui vecin, se socotește *dea-valma*“, zice codul Caragea (art. 24 partea II, cap. 3) (²), iar art. 1143 din codul Calimach (854 C. austriac) are următoarea dispoziție: Brazdă de pământ, garduri, *ziduri*, particularnice părâe, canaluri și alte asemenea despărțituri, aflătoare între moșii megieșite, se socotesc lucruri de părtășie, afară numai dacă semnele, inscripțiile sau săpături în peatră, sau alte semne și înscrisuri vor dovedì cele din împrotivă“.

Deoseb. între codul Calimach și codul actual.

Dispoziția codului Calimach este deci aproape indentică cu acea din codul actual, cu această deosebire însă că, pe când astăzi zidul constitue o singură proprietate comună *în indivizie* (vezi *suprà* p. 693, text și nota 2), atât în codul Calimach

---

în loc de *curți* și *grădini* la înmulțit, după cum se exprimă textul francez, totuși este necontestat că prezumpția de comunitate există atât când zidul ar despărțì două curți de două grădini, cât și o curte de o grădină. Cpr. Demolombe, XI, 325; Mourlon, I, 1727, 1728; Pand. fr., v⁰ *Mitoyenneté*, 27; Baudry et Chauveau, 936, p. 660. Zidul care desparte o grădină de o curte, sau două grădini ori două curți între ele, va fi presupus comun, chiar dacă ele n'ar fi îngrădite, cu atât mai mult cu cât textul nostru, depărtându-se dela acel francez, nu prescrie împrejmuirea nici pentru ogrăzile dela țară. Cpr. Demolombe, XI, 327; Aubry et Rau, II, § 222, p. 598; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 32; Baudry et Chauveau, 936; Laurent, VII, 528. — *Contrà:* Mourlon, I, 1729; Marcadé, II, 601; Planiol, I, 2510. Această din urmă părere nu poate însă fi admisă în legislația noastră. Vezi nota următoare.

Deoseb. de redacție de C. francez.

(¹) Textul francez vorbește de *enclos*, prin care se înțălege orice loc împrejmuit, precum: o livadă, un câmp, o grădină, etc., pe când textul nostru vorbește de *ogradă*, adecă: de locul care se află lângă casă, și care poate fi și neîngrădit. Așa dar, pe când textul francez cere ca fondurile dela țară să fie neapărat *împrejmuite,* pentru ca zidul care le desparte să fie presupus comun, la noi, din contra, zidul care desparte două ogrăzi *chiar neîmprejmuite*, ar fi presupus comun. Aceasta provine din împrejurarea că, în codul nostru, s'a tradus cuvântul *enclos* prin cuvântul *ogradă*.

(²) Cpr. L. 4 § 10, Dig., *Finium regundorum*, 10, 1, unde se zice: *„Prædia urbana communibus parietibus plerumque disterminantur“*.

cât şi în acel austriac, fiecare vecin este, din contrà, proprietar *pro diviso* pe jumătate din zid [1], ceeace se susţine de unii şi în codul actual. (Vezi *suprà* p. 696, nota 2).

Cazurile când prezumpţia de comunitate nu are loc.

Orice zid care serveşte de despărţire, fie la ţară, fie în oraşe, între curţi şi grădini, sau între două clădiri, oricare ar fi natura acestor clădiri, de exemplu: o casă pe deoparte, un hambar sau un grajdiu pe de alta [2], este deci presupus comun până la dovada contrară, dacă curţile, grădinile sau clădirile aparţin la două persoane deosebite, şi dacă zidul se află pe locul ambilor vecini, sau cel puţin pe marginea imediată a hotarului unuia din ei [3]. Prezumpţia de comunitate nu va mai aveà deci fiinţă de câteori între zid şi hotar s'ar aflà o limbă de pământ sau o cărare cât de mică, căci zidul, în asemenea caz, ar aparţine exclusiv proprietarului pământului pe care el ar fi clădit [4].

De asemenea, zidul n'ar fi presupus comun, dacă ar existà o clădire numai deoparte, iar de cealaltă parte un loc stârp, o curte sau o grădină, căci, în asemenea caz, ar fi natural de a se presupune că proprietarul clădirei este proprietarul exclusiv al zidului [5].

---

[1] Vezi Unger, *System des österreichischen allgemeinen Privatrechts*, I, p. 414, nota 18 (Leipzig, 1868).

[2] Baudry et Chauveau, 936, p. 660; Demolombe, XI, 324; Pand. fr., v° *Mitoyennetė*, 22.

Cazul în care s'ar găsì în luptă două prezumpţii, acea a art. 492 şi acea a art. 590.

[3] Zidul comun va fi de cele mai multe ori clădit pe ambele proprietăţi limitrofe, încât linia de demarcaţie va trece prin mijlocul zidului. Se poate însă întâmplà ca zidul să fie clădit pe marginea hotarului proprietăţei unuia din vecini, încât linia de demarcaţie să nu treacă prin mijlocul zidului, ci să atingă numai zidul. In asemenea caz, putând să existe două prezumpţii în luptă, acea prevăzută de art. 492, după care orice construcţie făcută pe un pământ este presupusă a fi fost făcută de proprietarul acelui pământ, cu cheltuiala lui, şi acea prevăzută de art. 590, după care zidul este presupus comun, judecătorii faţă cu acest conflict vor aplicà, după împrejurări, prezumpţia care li se va păreà acea mai întemeiată. Laurent, VII, 531; Aubry et Rau, II, § 222, p. 600, nota 15; Pand. fr., v° *cit.*, 55; Cas. fr. D. P. 65. 1. 114; Sirey, 65. 1. 202.

[4] Demolombe, XI, 331; Pand. fr., v° *Mitoyennetė*, 53.

[5] Laurent, VII, 526; Mourlon, I, 1730; Arntz, I, 1102; Ducaurroy, II, 286; Duranton, V, 303; Marcadé, II, 601; Aubry et Rau, II, § 222, p. 598, nota 9; Arntz, I, 1102; Caron, *Actions possessoires*, 302, p. 222 (ed. a 2-a, 1841); Demolombe,

Zid de sprijinire.

Aceeaş soluţie este admisibilă în privinţa zidurilor de sprijinire, menite a reţine pământul unei grădini şi a-l împedică de a se surpă asupra locului inferior al vecinului. Acest zid va fi presupus a aparţine exclusiv proprietarului pământului sprijinit(1).

Deoseb. de redacţie de C. fr. numai în aparenţă.

Textul francez prevede că, la caz de inegalitate a înălţimei clădirilor limitrofe, comunitatea zidului nu este presupusă decât *jusqu'à l'héberge* (cuvânt vechiu de origină germană, care însemnează acoperământ)(2), adecă: până la punctul unde două clădiri de înălţime inegală se pot folosi de zidul comun; aşa că partea zidului care întrece vârful clădirei celei mai joase aparţine exclusiv proprietarului clădirei celei mai 'nalte, după cum a spus-o anume Berlier în Consiliul de Stat, căci acest proprietar este presupus a fi ridicat înălţimea zidului spre a-şi apără acoperământul în contra furtunilor, sau în scopul de a-şi înălţă mai târziu clădirea sa (Cpr. art, 595). Cu toate că aceste cuvinte au fost eliminate din textul nostru, totuşi credem că soluţia trebue să fie la noi aceeaş ca şi în Franţa, căci, după cum foarte bine observă Marcadé (II, 601), numai până la înălţimea clădirei celei mai joase zidul serveşte de despărţire între ambele clădiri. Dela acest punct în sus zidul ne mai servind de despărţire, şi folosind numai proprietarului clădirei celei mai 'nalte, nu poate fi comun, ci aparţine exclusiv proprietarului acestei clădiri. Aşà dar, textul francez nu este câtuş de puţin schimbat în partea întâi, ci numai în partea a doua, unde, după cum am văzut, s'a tradus cuvântul *enclos*

XI, 323; Pand. fr., v° *cit.*, 38; Répert. Sirey, *eod.* v°, 275 urm.; Baudry et Chauveau, 936; T. Huc, IV, 324, p. 403; Massé-Vergé, II, § 322, p. 169, nota 2; Demante, II, 507 *bis* II; Thiry, I, 769, p. 796; Cas. fr., *Pand. Périod.* 86. 1. 164, 165; Sirey, 86. 1. 248; Sirey, 88. 1. 206. Cpr. şi C. Besançon, D. P. 1900. 2. 317. Cu toate acestea chestiunea este controversată. Vezi diversele sisteme arătate în Demolombe, *loco cit.* şi în Pand. fr., v° *cit.*, 34 urm.

(1) Pand. fr. v° *Mitoyenneté*, 44 urm.; Répert. Sirey, *eod.* v°, 302; Baudry et Chauveau, 938; Laurent, VII, 529; Aubry et Rau II, § 222, p. 599, text şi nota 10; Cas. fr. Sirey, 88. 1. 380; *Pand. Périod.* 89. 1. 12; D. P. 89. 1. 262.

(2) Vezi Planiol, I, p. 802, nota 1 (ed. a 3-a); De la Bigne, I, 1134, p. 1012.

(împrejmuire) prin expresia *ogradă*, care poate să fie un loc desgrădit. (Vezi *suprà* p. 696, nota 1).

Resturnarea prezumpției de comunitate.

Prezumpția de comunitate statornicită de art. 590, nefiind absolută, *ci juris tantum*, poate fi combătută prin dovada contrară (art. 1202).

Titlu.

Astfel, prezumpția de comunitate va cădeà înaintea titlului, care ar conferi unuia din vecini proprietatea exclusivă a zidului (¹).

Acte scrise. Dacă trebue să emane dela ambele părți. Controversă.

Prezumpția de comunitate va puteà fi combătută și prin acte scrise, fie autentice, fie private (²); însă, în asemenea caz, actul ar trebui, după unii, să emane dela ambele părți, deși legea nu prescrie această condiție, pentrucă este de principiu că actul trebue să emane dela acela căruia se opune (³).

Ce se întălege aci prin titlu Controversă.

(¹) Prin titlu nu trebue să înțălegem aci un act sau un înscris (*instrumentum probationis*), ci faptul juridic care face să se nască dreptul sau obligația, precum: donațiunea, testamentul, vânzarea, schimbul, împărțeala, etc. (vezi *suprà* p. 266, nota 4, 209, nota 2 și *infrà* p. 800); de unde rezultă că vecinul care ar pretinde a fi devenit proprietarul exclusiv al zidului, prin vânzare, ar puteà administrà proba testimonială, conform dreptului comun, adecă: dacă valoarea litigiului n'ar întrece suma de 150 lei vechi, sau dacă ar existà un început de dovadă scrisă (art. 1191, 1197): căci, pe deoparte, înstrăinările oneroase sunt valide fără niciun înscris, iar pe de alta, nu era nicio cauză binecuvântată pentru ca art. 590 să deroage dela principiile generale. Laurent, VII, 532; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 63; De la Bigne, I, 1135, p. 1013; Baudry et Chauveau, 943; Taulier, *op. cit.*, II, p. 380. *Contrà:* Aubry et Rau, II, § 222, p. 600 și 601, text și nota 17; Répert. Sirey, v⁰ *Mitoyenneté*, 351 urm.; Demolombe, XI, 333; Marcadé, II, 602 *in fine:* Duranton, V, 308; C. Angers, D. P. 50. 2. 18; Sirey, 50. 2. 460. După aceste din urmă autorități, proba testimonială ar fi inadmisibilă și prezumpția de comunitate n'ar puteà fi combătută decât prin acte scrise, fie autentice, fie private.

(²) Dacă clauza este îndoelnică și prezintă o dificultate de interpretare, judecătorii se vor pronunțà în favoarea comunității. Baudry et Chauveau, 943 *in fine:* C. Caen, D. P. 49. 2. 10.

(³) Vezi în acest sens, Laurent, VII, 533; Taulier, *op cit.*, II, p. 380; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 601, text și nota 16; Duranton, V, 308. — *Contrà:* Marcadé, II, 602, nota 2; Baudry et Chauveau, 942; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 65 urm.; Demolombe, XI, 334, 335; Cas. fr. D. P. 59. 1. 85; Sirey, 59. 1. 466; D. P. 85. 1. 254; Sirey, 86. 1. 196; C. Orléans, D. P. 93. 2. 126. Inclinăm către această din urmă părere. Vezi și *infrà* p. 727.

Combaterea prezumpţiei de comunitate prin prescripţie.

Prezumpţia de comunitate va mai încetà încă când unul din vecini va fi dobândit prin prescripţie proprietatea exclusivă a zidului, căci şi prescripţia este un titlu (art. 645), sub condiţia însă de a se dovedì că acest vecin a stăpânit exclusiv zidul, ca proprietar, în condiţiile determinate de lege, iar nu numai ca coproprietar (¹). Nu este deci tocmai exact de a se zice, aşà cum a decis Curtea noastră de casaţie, că prezumpţia de comunitate a unui zid nu poate fi combătută decât prin titlu sau semnele de necomunitate prevăzute de art. 591 (²).

Acţ. posesorii.

Posesiunea anuală permite de asemenea, de câteori întruneşte condiţiile statornicite de lege, exerciţiul acţiunilor posesorii, pentru a asigurà menţinerea stărei de fapt, din care rezultă comunitatea sau necomunitatea zidului, rămânând ca adversarul să justifice dreptul său pe calea petitorie (³).

Posesia anuală nu poate dărâmà prezumpţia de comunitate.

Posesiunea anuală, îndestulătoare pentru exerciţiul acţiunilor posesorii, nu este deci suficientă spre a dărâmà prezumpţia de comunitate statornicită de art. 590 ca şi aceea statornicită de art. 606, în privinţa gardurilor comune (⁴).

Art. 591.

In fine, prezumpţia de comunitate mai încetează încă de câteori există un semn de necomunitate, şi după art. 591, semn de necomunitate este atunci când culmea zidului *(la sommité du mur)* este dreaptă şi perpendiculară *(droite et à plomb)* despre părete deoparte, iar despre cealaltă parte,

---

(¹) Planiol, I, 2510; Laurent, VII, 538; Demolombe, XI, 346; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 117 urm.; Baudry et Chauveau, 948; Demante, II, 507 *bis* V; Aubry et Rau, II, § 222, p. 603, text şi nota 24; F. Herman, *C. civil annoté*, *Supplément*, art. 654, No. 2; T. Huc, IV, 326; Cas. fr. *Revue trimestrielle de droit civil*, anul V (1906), p. 416; *Pand. Périod.* 1906. 1. 32 şi *Cr. judiciar* din 1906, No. 57 (cu observ. noastră).— Şi comunitatea zidului poate fi dobândită prin prescripţia de 30 de ani. Trib. Dolj, *Pagini juridice* din 1908, No. 28. Vezi *infrà* p. 702.

(²) Bult. 1897, p. 696 şi *Dreptul* din 1897, No. 54.

(³) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 602; F. Herman, *Supplément*, *loco cit.*, p. 748, No. 3; T. Huc, IV, 326 *in fine;* Demante, II, 507 *bis* VI; Laurent, VII, 540; Demolombe, XI, 349 urm.; Baudry et Chauveau, *loco cit.*, 948.

(⁴) Cu toate acestea chestiunea este controversată. Vezi *infrà* p. 732, text şi nota 2, unde se arată controversa. Vezi în această privinţă observaţia ce am publicat în *Cr. judiciar* din 1906, No. 57, p. 460, nota 12.

înfăţişează un plan inclinat care, dacă s'ar prelungì în deajuns, ar merge până în pământ. In acest caz, *şi numai în acest caz*(1), după unii, zidul se presupune că aparţine exclusiv proprietarului despre care există planul inclinat, căci acest povârniş având de scop înlesnirea scurgerei apelor de ploae, proprietarul în partea căruia se află scursoarea n'ar fi suferit, de bună samă, ca apa să se scurgă pe fondul său, dacă ar fi avut drept numai la o jumătate din zid, şi *a fortiori*, dacă n'ar fi avut drept la nicio parte din el(2).

Acesta este, în privinţa zidurilor(3), singurul semn de

Semnele de necomunitate sunt limitativ determinate de lege. Controversă.

(1) Alte semne de necomunitate n'ar puteà deci fi invocate, pentrucă art. 591 este conceput în termeni limitativi, după cum aceasta rezultă din însăş redacţia acestui text, şi chiar din declaraţia tribunului *Albisson*. Vezi în acest sens, Laurent, VII, 536; Marcadé, II, 604; Arntz, I, 1104; Aubry et Rau, II, § 222, pe 601, text şi nota 18; Duranton, V, 310; Taulier, *op. cit.*, II, p. 387; Baudry et Chauveau, 946; Thiry, I, 771, p. 798; De la Bigne, I, 1135, p. 1015; Solon, *op. cit.*, 140, p. 123, 124; F. Herman, *C. civil annoté, Supplément*, art. 654, No. 1; T. Huc, IV, 326. Cpr. C. Orléans, D. P. 93. 2. 126.— *Contrà:* Demante, II, 508 *bis;* Demolombe, XI, 341; C. Pau şi Rouen, Sirey, 63. 2. 162; Sirey, 68. 2. 215; Cas. rom. Bult. 1900, p. 773 (decizie la care am luat şi noi parte, rămânând însă în minoritate). Vezi şi distincţia făcută de Mourlon, I, 1735, 1736. Vezi asupra acestei controverse, Pand. fr., v° *Mitoyenneté*, 93 urm.; Répert. Sirey, *eod.* v°, 330 urm.

Semnele de necomunitate admise de legea veche.

In orice caz, semnele de necomunitate admise de legea veche, ar fi admisibile şi astăzi pentru zidurile construite înainte de punerea în lucrare a codului actual (art. 1). Cpr. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 602, text şi nota 19; Solon, *op. cit.*, 140, p. 124; Arntz, I, 1104; Demolombe, XI, 340; Répert. Sirey, v° *cit.*, 305; Pand. fr., *eod.* v°, 85 urm.

C. Calimach. Art. 1146, 1147.

(2) „Dacă cărămizile sau lespezile unei zidiri despărţitoare, zice art. 1146 din codul Calimach (857 C. austriac), cari vor stà afară numai despre o parte a zidului despărţitor, dacă stâlpurile, coloanele, şi grinzile s'au săpat ori s'au pus numai despre o parte, atunci proprietatea zidului la partea aceasta se socoteşte nedespărţită, afară dacă din semne cunoscătoare sau din dovezi se va arătà din împrotivă“; şi art. 1147 din acelaş cod (857 *in fine* C. austriac) adaogă: „se socoteşte de proprietar exclusiv şi acela ce fără îndoială stăpâneşte zidul ridicat în linie dreaptă, deopotrivă, la înălţime şi grosime în toate părţile“.

Art. 603.

(3) In privinţa şanţurilor, vezi semnul de necomunitate arătat de art. 603, *infrà* p. 727, 728.

necomunitate admis de legea noastră, care n'a reprodus celelalte semne admise de codul francez, de sigur din cauza greutăței în care se găseà de a traduce termenele tecnice, precum sunt cuvintele: *chaperon*(¹), *filets et corbeaux de pierre*, cari se găsesc în textul corespunzător francez.

Răsturnarea prezumpţiei de necomunitate.

Prezumpţia de necomunitate, în baza căreia unul din vecini este presupus proprietarul exclusiv al zidului, nefiind absolută, ci *juris tantum*, ca şi prezumpţia de comunitate admisă de art. 590, poate fi combătută prin titluri, martori şi prezumpţii, bine înţăles în limitele dreptului comun (art. 1191, 1197), şi chiar prin prescripţie, căci, după cum proprietatea unui zid comun poate fi dobândită prin prescripţie (vezi *suprà* p. 700), tot astfel poate fi dobândită şi coproprietatea sau comunitatea unui zid care, din capul locului, era proprietatea excluzivă a unuia din vecini(²).

Cazul când semnul de necomunitate ar existà din ambele părţi a zidului.

Am văzut mai sus care este singurul semn de necomunitate admis de legiuitorul nostru. Ce se va întâmplà când acest semn va existà din ambele părţi a zidului, adecă: când culmea zidului ar înfăţişà un plan înclinat din ambele părţi? Acest zid fi-va presupus comun? Cu alte cuvinte, semnele cari fac a se presupune necomunitatea, când există numai de o parte, fac ele a se presupune comunitatea, când există din ambele părţi? Răspunsul nu poate fi decât negativ, căci din două lucruri unul: sau este vorba de un zid presupus comun după art. 590, şi atunci semnele de necomunitate, cari se găsesc din ambele părţi, sunt inutile şi se distrug unele prin altele: sau este vorba de un zid care, după art. 590, nu se presupune a fi comun, şi atunci zidul n'ar puteà nici întrun caz fi presupus comun, de oarece afară de art. 590 niciun text nu mai admite o atare prezumpţie, şi nicio prezumpţie legală nu poate să existe fără un anume text de lege(³).

(¹) In art. 600, cuvântul *chaperon* a fost tradus prin expresia *coamă*. Vezi *suprà* p. 683, nota 3.

(²) De la Bigne, I, 1135, p. 1015; Baudry et Chauveau, 948, p. 670; Demolombe, XI, 345 urm., 457; Laurent, VII, 536 *bis*, 539, 572; Demante, II, 508 *bis* III; Trib. Dolj, *Pagini juridice* din 15 Mai 1908, No. 28 (revistă de drept care apare la Craiova, sub direcţia d-lui D. Stoenescu). Vezi şi *suprà* p. 700, nota 1 *in fine* şi *infrà*, p. 728.

(³) Laurent, VII, 535; Demolombe, XI, 339; Baudry et Chauveau, 945.

Sarcinile comunităţei.

Art. 592. — Reparaţiunea şi reclădirea zidului comun sunt în sarcina tuturor devălmaşilor, şi in proporţiune cu dreptul fiecăruia. (Art. 593 urm., 596, 600, 601, 605 C. civ. Art. 655 C. fr.).

Art. 593. — Cu toate acestea fiecare coproprietar al unui zid comun poate fi apărat(1) de a contribuì la reparaţiuni şi reclădiri, renunţând la dreptul său, dacă însă zidul comun nu ar sprijinì vreo clădire a sa. (Art. 592, 632, 1792 C. civ. Art. 722, 723 Pr. civ. Art. 656 C. fr.).

Fiecare proprietar trebue să îngrijească ca un bun gospodar de buna stare a zidului comun. Coproprietarii sunt deci responsabili de stricăciunile cauzate prin fapta, negligenţa sau imprudenţa lor (art. 998, 999)(2), precum şi a acelora pentru cari ei sunt civilmente responsabili (art. 1000, 1001), putând chiar, la nevoe, fi condamnaţi şi la daune, conform dreptului comun.

Degradările cauzate prin cazuri fortuite sau forţă majoră.

In cât priveşte însă degradările cauzate prin vechime sau cazuri fortuite ori forţă majoră, fiecare coproprietar contribue pentru partea sa, şi în proporţie cu dreptul său asupra zidului comun, la repararea şi reclădirea acestui zid (art. 592), fiind obligat a suferi fără nicio despăgubire toate inconvenientele ce ar puteà să rezulte din repararea şi reclădirea acestui zid, precum ar fi: trecerea lucrătorilor, aşezarea materialului pe locul său, etc. Toate aceste incomodităţi el nu le va suferì ca o servitute, ci ca o consecinţă a comunităţei.

C. Caragea şi C. Calimach.

„Zidul deavalma să-l zidească vecinii, şi să-l înlocuiască cu cheltuiala pe din două (adecă pe jumătate)“, zice codul Caragea (art. 25, partea II, capit. 3). In cât priveşte codul

---

Inexactitatea de text.

(1) Sau mai bine zis: *se poate apărà ori scutì de obligaţia de a contribuì la reparaţii şi reclădiri*, căci, după modul cum este redactat textul nostru, s'ar păreà că tribunalele sunt în drept a aprecià dacă renunţarea la comunitate trebue, sau nu, să scutească pe coproprietar de sarcina reclădirei şi reparărei zidului. Or, aceasta nu este adevărat, de oarece sarcina reparaţiei şi reclădirei fiind o consecinţă a dreptului de proprietate, se înţălege că lepădarea dreptului atrage scutirea sarcinilor legate de acest drept (art. 632, 1792). Cpr. Laurent, VII, 546; Baudry et Chauveau, 977; Planiol, I, 2513.

(2) Cpr. Pothier, *op. cit.*, IV, 219, p. 323; Baudry et Chauveau, 973; Cas. fr. Sirey, 76. 1. 393; D. P. 77. 1. 230.

Calimach, el are următoarea dispoziţie. „Toţi împreună proprietarii se îndatoresc, zice art. 1145 din acest cod (856 C. austriac), a ajutà după analogie la păstrarea zidului de comun sau alte despărţituri; iar unde vor fi aceste îndoite, sau proprietatea lor va fi împărţită, fiştecarele împreună proprietar trebue să cheltuiască din ale sale, pentru ţinerea în bună stare a părţei cuvenită lui“ (¹).

Unul din coproprietari nu poate să proceadă la repararea zidului fără învoirea celuilalt.

Unul din coproprietari n'ar puteà însă, afară de cazurile urgente, să proceadă la facerea reparaţiilor fără învoirea celuilalt, sau fără o hotărîre judecătorească care, în urma unei expertize, să constate necesitatea lucrărilor; căci, la din contra, el s'ar expune a nu puteà dovedì cu martori necesitatea reparaţiilor (²).

Obligaţia de a contribuì la repararea şi reclădirea zidului comun, fiind considerată ca o servitute, şi deci, ca o sarcină reală, acel care ar fi făcut singur cheltuelile necesare la această reparaţie ar puteà să le ceară dela cel de al treilea dobânditor (³).

Art. 593.

Cu toate că fiecare coproprietar este, în principiu, obligat a contribui, în proporţie cu dreptul său, la repararea sau reclădirea zidului comun, totuşi, prin excepţie, el se poate sustrage dela această obligaţie, renunţând la dreptul său de comunitate (⁴), pentrucă este de principiu că acel obligat din

---

Dr. roman.

(¹) Şi la Romani, cheltuelile privitoare la un lucru comun trebuiau să se plătească de toţi coproprietarii. Vezi *Pauli Sententiæ*, *De contrahenda auctoritate*, 5. 10 şi L. 4 *in fine*, Cod, *Communi dividundo*, 3. 37.

(²) Laurent, VII, 545; Demolombe, XI, 394; Baudry et Chauveau, 976. Cpr. L. 8. Dig., *De servitutibus prædiorum urbanorum*, 8. 2.

(³) Ducaurroy, II, 288, nota 1; Demante et Colmet de Santerre, II, 509 *bis*; Massé-Vergé, II, § 322, p. 174, nota 24.

(⁴) A renunţà la dreptul de comunitate însemnează a renunţà nu numai la coproprietatea materialului zidului, ci şi la partea de pământ pe care acest zid este clădit, după cum dispuneà anume art. 210 din cutuma Parisului. Cpr. Pothier, IV, 221, p. 323; Laurent, VII, 546; Demolombe, XI, 388. — Renunţarea poate fi totală sau parţială, după cum şi comunitatea poate fi dobândită în totul sau numai în parte. Cpr. Laurent, VII, 547; Baudry et Chauveau, 977; Aubry et Rau, II, § 222, p. 605; De la Bigne, I, 1138; Demolombe, XI, 388 *bis*; Cas. fr. Sirey, 65. 1. 159; D. P. 65. 1. 176.

cauza lucrului, *propter rem*, se poate în totdeauna liberà de sarcini, părăsind acest lucru (art. 632, 1792).

Art. 722, 723 Pr. civ.

Această renunțare nefiind o simplă abdicare a unui drept, ci implicând o transmitere de proprietate către celalalt coproprietar, nu este opozabilă celor de al treilea decât în urma transcrierei ei în registrele tribunalului situației imobilului (art. 722, 723 Pr. civ.)(¹).

Dreptul de a renunțà la comunitate aparține fiecărui coproprietar, atât pentru zidurile dela țară cât și pentru acele din orașe și suburbiile lor(²).

Acceptarea renunțărei.

Renunțarea la comunitatea unui zid din partea unuia din vecini conferă celuilalt proprietatea exclusivă a zidului, însă după cum am văzut, sub condiția de a fi acceptată în mod expres sau tacit, și de a se face reparațiile necesare, căci dacă vecinul în folosul căruia s'ar fi făcut renunțarea ar lăsà zidul să cadă în ruină sau l-ar dărâmà, autorul renunțărei ar puteà să revie asupra ei, *propter causam non secutam*, în baza principiului condiției rezolutorii tacite (art. 1020. 1021), și să ceară împărțirea materialului și a pământului(³).

Redobândirea comunităței zidului.

In orice caz, coproprietarul care a renunțat la comunitatea unui zid, poate s'o redobândească din nou, îndeplinind condițiile prescrise de art. 598. după cum dispuneà anume art. 222 din cutuma Parisului(⁴).

Excepții dela principiile de mai sus.

Deși coproprietarul unui zid comun poate, în principiu, să se descarce de obligația reparațiilor acelui zid, totuș sunt

---

Când are loc transcrierea.

(¹) Cpr. Laurent, XXIX, 94. — Transcrierea nu va aveà însă loc decât atunci când coproprietarul, în folosul căruia se va face renunțarea, o va acceptà fie în mod expres, fie în mod tacit, fiindcă numai atunci există o transmitere de proprietate, de oarece nimeni nu poate deveni proprietar fără voia lui. Cpr. Laurent, VII, 550 și VIII, 246. Vezi și *infrà* explic. art. 632. Este deci greșită părerea lui Demolombe (XII, 884, 885), după care, în specie, transmiterea proprietății ar aveà loc fără nicio acceptare.

(²) Vezi *suprà* p. 684, 685, unde se arată controversa.

(³) Pothier, IV, 221, p. 324; Ducaurroy, II, 288; Marcadé, II, 605; Laurent, VII, 550; Demolombe, XI, 390, 391; Demante, II, 510 *bis* II; Arntz, I, 1112; Duranton, V, 320; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 605; Baudry et Chauveau, 997.

(⁴) Cpr. Toullier D., II, partea I, 221; Demolombe, XI, 357; Laurent, VII, 506; Baudry et Chauveau, 977. Vezi și *infrà* p. 721.

două cazuri excepţionale în cari această facultate nu-i mai aparţine, şi anume: 1⁰ când zidul comun ar sprijinì vreo clădire a sa, sau când coproprietarul ar trage un alt folos din acel zid (¹), căci renunţarea trebuind să fie fără nicio rezervă, este cu neputinţă de a se renunţà la un lucru, rezervându-şi în acelaş timp folosinţa acestui lucru (²); 2⁰ coproprietarul unui zid nu poate renunţà la comunitatea acestui zid, deşi textul nostru nu este expres în această privinţă, de câteori degradarea zidului a fost pricinuită prin însuş faptul său, sau prin acel al persoanelor de cari el răspunde civilmente, (art. 1000, 1001), după cum dispune art. 549 § 2 din codul italian; căci, în asemenea caz, el nu mai este obligat în calitate de coproprietar, ci *quasi ex delicto* (art. 998, 999); şi ştiut este că renunţarea nu poate folosì coproprietarului decât atunci când repararea sau reclădirea zidului a devenit necesară din vechime sau din cauză de forţă majoră (³).

Efectele comunităţei.

Art. 594. — Fiecare coproprietar poate să zidească în contra unui zid comun şi să bage grinzi sau legături în toată grosimea zidului, lăsând 54 milimetri despre vecin, fără prejudiciul dreptului

---

(¹) Cpr. Baudry et Chauveau, 978; F. Herman, *C. civil annoté, Supplément*, art. 656, No. 6; C. Paris, D. P. 70. 2. 217. — S'a decis însă că zidurile unei proprietăţi de cari au fost legate marginile unui zid clădit de un vecin pe pământul său propriu, nu pot fi considerate ca sprijinind o clădire, în sensul art. 593, spre a da loc la dobândirea silită a comunităţei din partea vecinului. Cas. fr. D. P. 95. 1. 66; Sirey, 98. 1. 503. In acest caz, obligaţia de a dobândì comunitatea nu există pentru vecinul care s'ar folosì de aceste ziduri numai în mod indirect, prin faptul că ele i-ar procurà o împrejmuire parţială. Cas. fr., decizie *suprà* citată şi Sirey, 1907. 1. 141.

(²) Pentru ca renunţarea la comunitate să fie în asemenea caz cu putinţă, trebue ca proprietarul clădirei răzămată pe zid s'o dărâme sau să părăsască clădirea sa odată cu zidul. Cpr. De la Bigne, I, 1138; Baudry et Chauveau, 978; Demante, II, 510 *bis* I; Laurent, VII, 548; Demolombe, XI, 389. Vezi şi Cas. fr. Sirey, 64. 1. 33; D. P. 64. 1. 109.

(³) Vezi *suprà* p. 703. Cpr. Demolombe, XI, 393; Laurent, VII, 549; Mourlon, I, 1738; Thiry, I, 772; Demante, II, 510 *bis* I; Baudry et Chauveau, 978; C. Paris, D. P. 79. 2. 21.

ce are vecinul ca să scurteze acele grinzi până în jumătatea zidului, în caz când şi el ar voì a pune grinzi tot în acele locuri, sau a lipì un coş. (Art. 595, 598, 599, 610, 611, 1517 § 2. L. din 21 Septembrie 1864 şi din 5 Martie 1906 asupra sistemului metric. Art. 657 C. fr.).

Art. 595. — Orice coproprietar poate să înalţe zidul comun, dar e dator a face *(a plătì)* singur cheltuiala înălţărei, reparaţiunile de întreţinere pentru partea înălţată, şi totodată păgubirile pentru sarcina cauzată zidului comun în proporţiune cu înălţimea. (Art. 597, 599, 998, 1447 C. civ. Art. 658 C. fr.).

Art. 596. — Dacă zidul comun nu e în stare a purtà greutatea înălţărei, cel ce vrea să-l înalţe e dator a-l face din întreg din temelie, cu cheltuiala sa, şi orice adaos în grosime să-l facă pe locul său. (Art. 595, 597, 599 C. civ. Art. 659 C. fr.).

Art. 599. — Unul din vecini nu poate găurì zidul comun, nici să alăture sau să sprijine de dânsul vreo lucrare, fără consimţământul celuilalt.

In caz de împotrivire, el nu poate face aceasta fără a regulà mai întâi prin experţi mijloacele necesare, pentru ca acea lucrare să nu vatăme drepturile celuilalt. (Art. 594—596, 611, 1517 § 4 C. civ. Art. 211 urm. Pr. civ. Art. 662 C. fr.).

Efectele comunităţei.

Legea prevede trei efecte principale ale comunităţei: 1° dreptul pentru fiecare coproprietar de a zidi în contra unui zid comun (art. 594); 2° dreptul de a vârì într'însul grinzi sau legături (art. 594); 3° şi dreptul de a înălţà zidul (art. 595, 596). Apoi, vine art. 599, care completează art. 594—596 şi care, ca atare, ar trebuì să vie imediat după aceste texte, unde l-am şi aşezat.

Art. 594.

Comunitatea unui lucru conferă fiecărui coproprietar dreptul de a întrebuinţà acel lucru la destinaţia sa firească, fără a cauza vreo pagubă celorlalţi copărtaşi şi a-i împedicà de a-l întrebuinţà şi ei (art. 1517, 2°). In puterea acestui principiu, orice coproprietar al unui zid comun poate, respectând servituţile existente în folosul fondurilor vecine(1) şi dispoziţiile art. 610, să zidească în contra acestui zid orice clădire, se înţălege cu consimţământul celuilalt proprietar (art. 599), de exemplu: o casă, o şură, un hambar, etc.(2)

---

(1) Cpr. Pand. fr., v° *Mitoyenneté*, 403; Baudry et Chauveau, 960; Aubry et Rau, II, § 222, p. 610.

Dr. roman.

(2) Cpr. Demolombe, XI, 397. — Şi la Romani, coproprietarul unui zid puteà să ridice lângă acest zid construcţiile cari nu aduceau nicio daună zidului comun: *„Proculus ait: sed non posse prohiberi vicinum quominùs balineum habeat secundum parietem communem, quamvis humorem capiat“*. (L. 19, Pr.,

şi să bage grinzi sau legături de lemn ori de fier *în toată grosimea zidului*, spre a sprijinì clădirea ce voeşte să ridice pe locul său, şi aceasta cu drept cuvânt, pentrucă zidul comun nu are numai de scop înprejmuirea şi despărţirea fondurilor, ci şi sprijinirea lucrărilor vecinilor.

C. Calimach. Art. 1144.

„Fiştecarele împreună părtaş, zice art. 1144 din codul Calimach (855 C. austriac), poate întrebuinţà zidul de comun despre partea sa, *până la jumătatea grosimei lui*(1) **(iar nu în toată grosimea, ca astăzi),** şi să facă într'însul uşi amăgitoare, şi să bage dulapuri(2), însă acolo unde nu vor fi asemenea lucruri de cealaltă parte a zidului; iar hornurile şi vetrele de foc nu este iertat a se face, nici alte asemenea prin cari s'ar slăbì şi s'ar primejduì zidul"(3).

Aşezarea de grinzi sau legături în grosimea zidului.

Coproprietarul unui zid poate, în interesul clădirei sale, să aşeze grinzi sau legături în toată grosimea zidului, însă sub îndatorire de a lăsà 54 milimetri libere despre celalt coproprietar; de unde rezultă că nu se poate găurì zidul pe de o parte şi pe de alta. (Cpr. art. 599 şi 611).

Scurtarea grinzilor de către celalt coproprietar.

Celalalt coproprietar, având şi el un drept egal, poate însă, dacă are interes, să scurteze acele grinzi (4) până la jumătatea zidului, dacă voeşte a pune şi el legături sau grinzi în zid, sau a alipì de pârete un coş ori un horn (5).

Dig., *De servitutibus prædiorum urbanorum*, 8. 2).— Vezi însă L. 13, Pr., Dig., *loco cit.*, care pare a admite soluţia contrară.

(1) Şi după art. 208 din cutuma Parisului, grinzile nu puteau fi băgate *decât tot până la jumătatea grosimei zidului.*

(2) Dulapuri sau placarde ar puteà fi aşezate şi astăzi în zidul comun, de către un vecin, fără consimţământul celuilalt, dacă ele nu aduc nicio jignire vecinilor şi nu compromit soliditatea zidului. Pand. fr., v° *cit.*, 390 urm.; Demolombe, XI, 411; Aubry et Rau, II, § 222, p. 606.

Dr. roman.

(3) La Romani, coproprietarul unui zid comun nu puteà să bage în acest zid grinzi sau legături, decât în puterea unei convenţii exprese. L. 52 § 13, Dig., *Pro socio*, 17. 2. Mai vezi L. 13 Pr. şi 19, Dig., *De servitut. prædiorum urbanorum*, 8. 2; L. 28, Dig., *Communi dividundo*, 10, 3, etc.

(4) Textul francez dispune că scurtarea grinzilor să se facă cu o daltă *(à l'ébauchoir)*, pentru a nu se slăbì clădirea prin mişcarea grinzilor.

(5) Vecinul care voeşte a aşezà un coş sau un horn lângă păretele comun, ceeace după codul Calimach nu erà permis (art. 1144 *in fine*), trebue să poată scurtà grinzile, spre a ferì clădirea

Aşezarea contră zidului de bănci, scări, rafturi, etc.

Coproprietarul putând să întrebuinţeze zidul după destinaţia sa firească, sub condiţia însă de a nu-l deteriorà şi a nu împedicà exerciţiul dreptului celorlalţi coproprietari, poate, fără nicio expertiză şi fără consimţământul celorlalţi coproprietari, să aşeze contra zidului comun picturi, sculpturi, plantaţii, scări(1), bănci, rafturi, mai ales dacă toate aceste obiecte nu se incorporează cu zidul(2), *si ita retineatur, ut etiam sublato pariete maneat.* (L. 19 § 1, Dig., *De servitutibus prædiorum urbanorum*, 8. 2).

Lucrările pe cari vecinul nu le poate face fără consimţământul celuilalt.

Oricât de întinse ar fi drepturile ce rezultă din comunitate, totuş unul din vecini nu poate, fără consimţământul celuilalt, să facă fereastră sau deschidere în zidul comun (art. 611)(3), nici să aşeze pe vârful zidului uluci sau streşine cari ar trece din partea celuilalt vecin, chiar dacă aceste lucrări ar fi menite a aduce apa pe fondul aceluia care le-a aşezat, căci aceasta ar însemnà a impresurà locul vecinului şi a nesocotì dreptul său(4).

Inălţarea zidului comun. Art. 595.

Fiecare coproprietar are facultatea nu numai de a se servì de zidul comun pentru sprijinirea clădirilor sale, ci încă de a înălţà acest zid, să înţălege cu consimţământul celorlalţi coproprietari (art. 599)(5), fie în interesul clădirilor sale, fie pentru a oprì pe megieşi de a vedeà ceeace se petrece pe fondul său(6).

---

de foc. Dispoziţia art. 599 este deci generală şi se aplică şi la coşuri sau hornuri. Cpr. C. Dijon, D. P. 48. 2. 103; Sirey, 48. 2. 137; Cas. fr. (soluţie implicită), D. P. 78. 1. 416.

(1) *„Scalas posse me ad parietem communem habere, Sabinus recte scribit, quia removeri hæ possunt"*. (L. 19 § 2, Dig., *De servitutibus prædiorum urbanorum*, 8. 2).

(2) Cpr. Demolombe, XI, 410; Baudry et Chauveau, 970, p. 696; Laurent, VII, 554; C. Metz, Sirey, 64. 2. 57; D. P. 64. 2. 111. Vezi şi *infrà* p. 715, nota 1. — Nu se poate însă pune contra zidului comun lucruri sau materii vătămătoare (art. 610).

(3) Cpr. Pand. fr., v° *cit.*, 404; Cas. fr. D. P. 91. 1. 273.

(4) Toullier D. II, partea I, 212, p. 88; Pand. fr., v° *Mitoyenneté*, 397, 549; Demolombe, XI, 411; Pardessus, *op. cit.*, 171, p. 217. — Nu se poate, de asemenea, pune lângă un zid comun lemne, gunoae, pământ sau alte materii, fără a lăsà o distanţă oarecare, spre a prezervà zidul de umiditate sau alte stricăciuni. (Cpr. art. 610). Toullier, *loco cit.*; Pardessus, *op.* şi *loco cit.*

(5) Chestiunea este însă controversată. Vezi *infrà* explic. art. 599, p. 714, text şi nota 3.

(6) Demolombe, XI, 398; Baudry et Chauveau, 961; Pand. fr., v°

Vecinul n'ar puteà să se opue la această înălțare, chiar dacă ea i-ar aduce o jignire oarecare, întunecându-i, de exemplu, locuința sau producându-i egrasie (¹).

Dreptul judecătorilor de a reduce înălțarea zidului.

Judecătorii ar puteà însă, cu toate acestea, să reducă partea înălțată, dacă inconvenientele ce ar rezultà din înălțare ar fi prea mari și ar face ca casa vecină să nu mai poată fi locuită, mai ales atunci când înălțarea ar fi fost făcută fără niciun interes, numai din spirit de șicană și cu scopul vădit de a aduce o jignire vecinilor (²), pentrucă codul actual n'a reprodus dispoziția art. 195 din cutuma Parisului, care dădeà drept proprietarului de a ridicà zidul la orice înălțime ar fi voit (³).

Cheltuiala înălțărei.

Zidul, încetând de a fi comun dela punctul înălțărei (⁴), de aci rezultă că atât cheltuelile înălțărei cât și ale reparărei părței înălțate sunt în sarcina excluzivă a aceluia care

---

cit., 437. — Deși legea nu vorbește decât de înălțarea zidului, totuș nu mai încape îndoială că fiecare coproprietar poate să-i deà și o adâncime sub pământ mai mare, fără a compromite însă soliditatea părței comune. Demolombe, XI, 409; Pardessus, *Servitudes*, 175, p. 224 (ed. din 1822).

(¹) Toullier D., II, partea I, 202, p. 84; T. Huc, IV, 332.

(²) Aceasta nu este decât aplicarea maximei cunoscute: *Malitiis hominum non est indulgendum* (L. 30 *in medio*, Dig., *De rei vindicatione*, 6. 1). Cpr. Pothier, *op. cit.*, IV, 212, p. 320; Toullier D., II, partea I, 203; Demolombe, XI, 398; Laurent, VII, 555; Pardessus, *op. cit.*, 173, p. 221; Aubry et Rau, II, § 222, p. 606; Duranton, V, 330; Massé-Vergé, II, § 322, p. 172, nota 12; Baudry et Chauveau, 961; Pand. fr., v° *cit.*, 446; Trib. și C. Paris, Sirey, 62. 2. 500 (decizie casată). — Vezi însă Cas. fr., Sirey, 64. 1. 105; D. P. 64. 1. 219; T. Huc, IV, 332.

Cutuma Parisului. Art. 195.

(³) Iată cum se exprimă acest text: *„Il est loisible à un voisin de hausser le mur mitoyen,* **si haut que bon lui semble“**. Vezi Pothier, *1-er Appendice du quasi-contrat de communauté (du mur mitoyen)*, IV, 212, p. 320.

(⁴) Partea înălțată, fiind proprietatea excluzivă a aceluia care a făcut înălțarea, el poate să exercite în privința acestei părți toate drepturile ce decurg din proprietate. Laurent, VII, 563; Demolombe, XI, 408. Aceasta este însă o anamolie, căci partea superioară a zidului aparține unuia, iar partea inferioară împreună cu pământul aparține altuia, ceeace este contrar art. 489. Această stare anormală va încetà numai prin dobândirea comunităței părței înălțate de către coproprietarul care n'a contribuit la înălțare (art. 597).

a făcut înălţarea (art. 597). Dacă şi partea înălţată a devenit comună (art. 597), atunci cheltuelile de reparaţie se plătesc de ambii proprietari (art. 592).

Despăgubirea ce trebue să plătească autorul înălţărei.

Legea mai obligă încă pe autorul înălţărei a plăti celuilalt proprietar o despăgubire în proporţie cu înălţimea adaosă [1], pentrucă sarcina sau mai bine zis greutatea înălţărei ce apasă asupra părţei inferioare a zidului rămasă comună poate să compromită soliditatea întregului zid.

Acţiunea în plata acestei despăgubiri este reală; ea se prescrie prin treizeci de ani. (Pand. fr., v° *cit.*, 478).

Art. 596.

Dacă zidul comun nu este în stare a purtà greutatea înălţărei, proprietarul care voeşte a-l înălţà trebue să-l dărâme şi să-l zidească din nou, din temelie, cu cheltuiala lui, iar adaosul în grosime să-l facă numai pe locul său, în caz când zidul ar aveà nevoe de o temelie mai largă. Numai atunci zidul se reclădeşte întreg din temelie, când nu este niciun chip de a-l întări. De câteori el va puteà ţine greutatea înălţărei prin întărirea temeliei şi îngroşarea lui, proprietarul nu va mai fi nevoit a-l preface din nou [2].

Comunitatea noului zid.

Noul zid astfel prefăcut devine comun până la înălţimea lui primitivă [3], însă coproprietarul care l-a zidit întreg

---

Ficsarea despăgubirei.

(1) Această despăgubire se va hotărì prin experţi (art. 211 Pr. civ.), cheltuelile expertizei fiind în sarcina proprietarului care a făcut înălţarea. Demolombe, XI, 404; Aubry et Rau, II, § 222, p. 608; De la Bigne, I, 1136, p. 1017; Pand. fr., v° *cit.*, 470 urm., 495. — După art. 197 din cutuma Parisului, autorul înălţărei trebuià să plătească o despăgubire fixă, şi anume: *a şasea parte* din valoarea înălţărei (Pothier, IV, p. 320, No. 213). Astăzi, despăgubirea nu mai este fixă şi poate fi, după împrejurări, când mai mare, când mai mică, după greutatea înălţărei, soluţie mult mai echitabilă.

Cutuma Parisului. Art. 197.

(2) Marcadé, II, 607. Cpr. L. 35 şi 36, Dig., *De damno infecto*, 39. 2.

Comunitatea adaosului grosimei. Controversă.

(3) Numai vechia grosime a zidului ar deveni, după unii, comună; cât pentru adaosul grosimei el ar fi proprietatea excluzivă a aceluia care l-a făcut; de unde rezultă că, după acest sistem, vecinul n'ar puteà să bage grinzi sau legături (art. 594) în partea de zid adaosă, mai înainte de a face această parte comună, conform art. 597. Vezi în acest sens, Marcadé, II, 607. — *Contrà:* Demolombe, XI, 407; Laurent, VII, 565; Demante, II, 514 *bis* III; Aubry et Rau, II, § 222, p. 609; Taulier, *op. cit.*, II, p. 391; Pand. fr., v° *cit.*, 514. Această din urmă părere este, de bună samă, acea mai juridică.

din temelie nu mai datoreşte de astădată nicio despăgubire *pentru sarcina adaosă prin înălţare*, ca în cazul art. 595, fiindcă întregul zid este reclădit şi întărit cu cheltuiala aceluia care l-a înălţat (¹).

Despăgubirea p. înălţarea sau reclădirea zidului.

Art. 554 § 2 din codul italian dispune că coproprietarul care voeşte a înălţà zidul comun este obligat a despăgubì pe vecinul său de toate daunele pricinuite prin faptul înălţărei şi a reclădirei zidului. Ce trebue să decidem la noi unde legea tace cu desăvârşire în această privinţă? O distincţie se impune:

1⁰ Sau amândoi coproprietarii au luat parte la înălţarea ori reclădirea zidului, şi atunci nici unul nu are recurs în contra celuilalt; 2⁰ sau reclădirea a devenit necesară numai din culpa unuia din coproprietari, şi în asemenea caz, el trebue să repare, conform dreptului comun, daunele cauzate prin delictul său (art. 998)(²).

Cazul când coproprietarul, uzând de dreptul său, reclădeşte sau înalţă zidul în interesul său. Controversă.

Cât pentru cazul când coproprietarul ar uzà, fără a fi în culpă, de dreptul ce-i conferă legea, reclădind sau înălţând zidul în interesul său propriu, chestiunea este controversată. Unii cred, în adevăr, că fiecare coproprietar trebue să despăgubească, în toate cazurile, pe celalalt de câteori i-ar cauza vreo daună, pentrucă coproprietarul nu se poate folosì în mod albsolut de lucru ca un proprietar exclusiv, de vremece ambii au un drept egal asupra aceluiaş lucru (³). Se admite însă, cu toate acestea, că coproprietarul care a înălţat zidul comun nu este obligat a despăgubì pe celalalt coproprietar de dauna ce el a putut suferì sau de foloasele ce el a fost împedicat de a trage în interesul comerţului ori industriei sale, atât prin dărâmarea cât şi reclădirea zidului, pentrucă coproprietarul care înălţà zidul comun nu face decât a uzà de dreptul ce-i conferă legea, şi ştiut este că: *Qui suo jure utitur, neminem lædit*(⁴).

(¹) Cpr. Mourlon, I, 1744; Demolombe, XI, 404 *in fine:* Laurent, VII, 558 *ab initio;* Marcadé, II, 607; Ducaurroy, II, 291; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 607; Baudry et Chauveau, 964, p. 688.

(²) Laurent, VII, 561; Demolombe, XI, 393, 405. Vezi şi *suprà* p. 703.

(³) Cpr. Laurent, VII, 561, 562; Taulier, *op. cit.*, II, p. 391; Delvincourt, I, 304, nota 5 asupra pag. 169 (ed. din 1834).

(⁴) Vezi asupra acestui principiu, *suprà* p. 635.

Neaplic. în specie a art. 1425. Controversă.

Astfel, coproprietarul zidului înălţat nu are niciun drept la despăgubire pentru strâmtorirea ce i s'ar fi cauzat prin înălţarea (art. 595) sau reclădirea zidului comun (art. 596)(1), chiar dacă el sau chiriaşii lui ar fi fost lipsiţi de folosinţa lucrului mai mult de 40 zile (art. 1425)(2).

Despăgubirile cari se cuvin proprietarului zidului înălţat. Controversă.

Coproprietarul zidului înălţat are însă dreptul de a fi despăgubit de toate daunele cari trebuesc a fi considerate ca făcând parte din cheltuelile reclădirei (art. 596), precum ar fi: cheltuelile de expertiză, acele necesare pentru restabilirea plantaţiilor sau construcţiilor, picturilor, sculpturilor şi altor lucruri cari, în puterea dreptului comunităţei, ar fi fost alăturate către zidul comun, şi cari ar fi fost deteriorate ori distruse cu desăvârşire prin reclădirea sau înălţarea acestui zid (3).

---

(1) Pothier, *op. cit.*, IV, 215, p. 321; Demolombe, XI, 406; Aubry et Rau, II, § 222, p. 608; Duranton, V, 331; Baudry et Chauveau, 964, p. 689; De la Bigne, I, 1136, p. 1017; Mourlon, I, 1744; C. Paris, Sirey, 79. 2. 13. — Autorul înălţărei sau reclădirei zidului ar fi responsabil numai când ar fi în culpă, adecă: când lucrările ar fi ţinut prea mult din cauza neglijenţei sale. Demolombe, Baudry et Chauveau, *loco cit.*; C. Paris, D. P. 48. 2. 168; D. P. 62. 2. 67. 68; Sirey, 68. 2. 337.

(2) Duvergier asupra lui Toullier, II, partea I, p. 88, nota *a*; Demolombe, Aubry et Rau, Baudry et Chauveau, *loco cit.* — *Contrà:* Toullier, II, partea I, 214; Laurent, VII, 562, după cari n'ar fi just ca coproprietarul să nu fie desdăunat atunci când el ar fi fost obligat a despăgubì pe chiriaşul său potrivit art. 1425, ceeace ni se pare inadmisibil, pentrucă chiriaşul care, prin faptul reparaţiilor, este lipsit de folosinţa unei părţi a lucrului închiriat, are drept la o despăgubire, adecă: la o micşorare a preţului chiriei (art. 1425), din cauză că proprietarul nu-şi îndeplineşte faţă cu dânsul obligaţia de a-l face să se folosească, *quia non præstat frui licere* (art. 1420 § 3), obligaţie care nu există între coproprietarii unui zid comun.

(3) Pothier, *op. cit.*, IV, 213, p. 321; Toullier D., II, partea I, 208, p. 87; Mourlon, I, 1745; Demolombe, XI, 405; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 608; Solon, *op. cit.*, 155, p. 137. — In privinţa picturilor, sculpturilor şi altor ornamente, Toullier (*loco cit.*, 209) nu admite însă nici plata unei despăgubiri, nici restabilirea lor în starea în care erau înainte de înălţarea zidului, iar alţii (vezi Duranton, V, p. 361, nota 2; Taulier, II, p. 391) susţin, din contra, că autorul înălţărei sau reclădirei zidului trebue în totdeauna să plătească întreaga valoare a picturilor sau sculpturilor distruse, oricât de mare ar fi acea valoare.

Art 599.

Venim, în fine, la art. 599, care complectează art. 594-596, şi care, ca atare, ar trebuì să vie imediat după aceste texte.

Aplic. acestui text la toate lucrările ce pot fi făcute în zidul comun. Controversă.

Legea permite mai întâi coproprietarului unui zid comun de a ridicà o clădire în contra acestui zid şi de a băgà grinzi sau legături în toată grosimea lui (art. 594), precum şi de a-l înălţà (art. 595, 596), oprind apoi pe unul din coproprietari de a găurì zidul comun sau de a alăturà ori de a sprijinì de dânsul vreo lucrare fără consimţământul celuilalt (1), sau fără o expertiză prealabilă; de unde rezultă că art. 599 se aplică nu numai la lucrările prevăzute de art. 610, ci şi la acele prevăzute de art. 594—596, aşa că proprietarul care va voì să zidească în contra zidului comun, să bage grinzi sau legături în grosimea lui, sau să înalţe acest zid, are nevoe de consimţământul celuilalt coproprietar, sau, în lipsa unei înţelegeri între ei, de expertiza prealabilă prevăzută de § 2 al art. 599, căci altfel acest din urmă text ar fi în contrazicere cu art. 594—596, şi nu s'ar puteà pricepe cum art. 599 ar fi prescris înţelegerea coproprietarilor numai pentru lucrările cele mai puţin însemnate. Regula art. 599, fiind generală, se aplică deci la toate lucrările ce pot fi făcute în zidul comun (2).

---

ceeace earăş este inadmisibil, pentrucă unul din coproprietari n'ar aveà decât să facă contra zidului lucrări de o valoare mare, spre a ridicà celuilalt dreptul de înălţare pe care i-l conferă legea. Părerea cea mai juridică este acea care admite că proprietarul zidului înălţat va aveà drept la o despăgubire socotită potrivit împrejurărilor şi principiilor de echitate firească, după valoarea ornamentelor ordinare, *non pretiosissimas sed vulgares* (L. 13 § 1, Dig., *De servitut. prædiorum urbanorum*, 8. 2). Cpr. Duvergier asupra lui Toullier, II, partea I, p. 87, nota *a;* Demolombe, XI, 405; Mourlon, I, 1745, nota 1; Baudry et Chauveau, p. 689, nota 2.

(1) In caz când proprietarul îşi dă consimţământul său, este prudent ca acest consimţământ să fie constatat printr'un act scris, căci proba testimonială ar fi, în specie, inadmisibilă, fiind vorba de o valoare nedeterminată (art. 1191). Cpr. Demolombe, XI, 417; Baudry et Chauveau, 971.

(2) Marcadé, II, 611; Arntz, I, 1115; Ducaurroy, II, 295; Demolombe, XI, 416; Demante, II, 516 *bis;* Baudry et Chauveau, 970; Aubry et Rau, II, § 222, p. 605, nota 32; Thiry, I, 773, p. 800; Taulier, II, p. 389; Massé-Vergé, II, § 322, p. 173, nota 17; Solon, *op. cit.*, 152, p. 136. Cpr. L. 28, Dig., *Communi dividundo*, 10. 3. — *Contrà:* Laurent, VII, 551;

Aşa dar, în toate cazurile şi oricare ar fi natura lucrărilor cari urmează a se face în zidul comun, comunitatea obligă pe coproprietarul care ar voi să le facă, a cere consimţământul celuilalt propietar, şi la nevoe, a-i face o somaţie extra-judiciară, iar la caz de împotrivire şi neînţelegere între părţi, a cere dela justiţie rânduirea unor experţi, cari să aibă a determinà mijloacele necesare pentru ca acea lucrare să nu vatăme drepturile celorlalţi coproprietari (1).

Refuzul coproprietarului n'ar împedicà, deci, lucrarea decât atunci când experţii ar constatà că grosimea zidului nu este destul de mare spre a suferì lucrarea proiectată.

Dacă, cu toată observarea condiţiilor prescrise de art. 599, lucrarea este vătămătoare zidului sau vecinului, el va aveà drept la daune, putând chiar cere o schimbare în această lucrare (2).

A fortiori, deci, coproprietarul care n'a consimţit la facerea unor lucrări în zidul comun, poate cere desfiinţarea lor, şi judecătorii apreciază, după împrejurări, dacă lucrările sunt destul de vătămătoare spre a fi desfiinţate (3).

Dobândirea comunităţei unui zid.

Art. 597. — Vecinul care n'a contribuit la înălţare, poate câştigà dreptul de comunitate, plătind cheltuiala pe jumătate, precum şi preţul pe jumătate al locului ce s'ar fi întrebuinţat pentru îngroşarea zidului. (Art. 596, 598 C. civ. Art. 722, 723 Pr. civ. Art. 660 C. fr.).

Duranton, V, 335; Mourlon, I. 1750; T. Huc, IV, 347; Cas. fr. D. P. 66. 1. 336; Sirey, 66. 1. 430; Trib. Vaslui, *Dreptul* din 1892. No. 3. Vezi asupra acestei controverse, Pand. fr., v° *cit.*, 454 urm.

(1) Este vorba, bine înţăles în specie, de lucrări de zidărie, cari ar fi de natură a deteriorà zidul comun. Cât pentru lucrurile mobile cari ar puteà fi alăturate de acest zid, precum: bănci, rafturi, scări, statui, etc., nu mai încape îndoială că ele vor puteà fi alăturate fără consimţământul proprietarului, şi fără o expertiză prealabilă. Vezi *suprà* p. 709, text şi nota 2.

(2) Demolombe, XI, 419; Duranton, V, 337.

(3) Pand. fr., v° *cit.*, 393; Baudry et Chauveau, 972; Cas. fr. Sirey, 77. 1. 149; D. P. 78. 1. 416; D. P. 97. 1. 71; Sirey, 99. 1. 268; *Pand. Périod.* 99. 1. 254; D. P. 99. 1. 279.

Art. 598. — Orice vecin al unui zid (1) poate să-l facă comun în parte sau tot, plătind stăpânului zidului jumătate din valoarea sa, sau jumătate din valoarea părței ce vrea să facă comună, precum și jumătate din valoarea locului pe care este clădit zidul. (Art. 481, 597, 1294 urm. C. civ. Art. 722, 723 Pr. civ. Art. 661 C. fr.).

Partea zidului adaosă prin înălțare, conform art. 595 și 596, nu este comună, ci rămâne, după cum știm, proprietatea excluzivă a vecinului care a făcut înălțarea; de aceea se și cere ca înălțarea și reparațiile părței înălțate să se facă numai cu cheltuiala lui (art. 595).

Aceasta fiind însă o anomalie, de oarece, în contra art. 489, partea superioară a zidului este a unuia, iar partea inferioară împreună cu pământul a altuia, legea permite coproprietarului zidului înălțat, care n'a contribuit la înălțare, să silească oricând pe autorul înălțărei a-i cedà comunitatea părței înălțate (2).

Inexactitate de text.

(1) Sau mai bine zis: orice proprietar a unui fond alăturat de un zid care aparține altuia, după cum se exprimă atât art. 556 din codul italian cât și art. 661 din codul francez: *Tout propriétaire joignant un mur....*, etc. Vezi *infrà* p. 718.

Dobând. comunităței parțiale.

(2) Coproprietarul zidului înălțat este liber de a dobândì comunitatea părței înălțate, fie în totul, fie în parte (art. 598), fără a puteà însă fi obligat la aceasta de către autorul înălțărei.

Nu se poate dobândì numai o parte din grosimea zidului. Controversă.

Se poate deci dobândì, ca și la art. 598, numai o parte din zidul înălțat, în lungime sau în înălțime, nu însă în grosime, pentrucă grosimea zidului constituind însăș substanța lui, ea n'ar puteà fi împărțită fără a se dărâmà zidul întreg. Cpr. Demolombe, XI, 362; Ducaurroy, II, 292; Demante, II, 515 *bis* III; De la Bigne, I, 1132, p. 1010; Baudry et Chauveau, 956; Zachariæ, *Handbuch des französischen civilrechts*, II, § 239, p. 41; Aubry et Rau, II, § 222, p. 612. — *Contrà:* Marcadé, II, 610; T. Huc, IV, 338; Laurent, VII, 511, după cari s'ar puteà, în unele cazuri, dobândì și o parte din grosimea zidului (argument din art. 596). Această controversă existà și în dreptul vechiu francez. Vezi Pothier, IV, 251, p. 335.

Nu se poate dobândì comunitatea zidului cu începere de sus în jos.

Trebue să mai observăm încă că dacă comunitatea zidului poate fi dobândită până la o înălțime oarecare, aceasta va aveà loc în totdeauna de jos în sus, cu începere dela locul unde zidul încetează a fi comun. Nu se poate deci face zidul comun cu începere de sus în jos până la o înălțime oarecare, pentrucă nu se poate silì pe vecin a suferì pe partea sa de zid proprie și exclusivă partea superioară care ar fi devenit comună. Aubry et Rau, *loco cit.;* Demolombe, XI, 363; Duranton, V, 327; Demante, II, 515 *bis* III.

Dreptul coproprietarului vânzător la despăgubire.

Fiind însă just ca autorul înălţărei, care astfel a devenit vânzător silit, să fie despăgubit, legea obligă pe coproprietarul cumpărător a plăti celuilalt coproprietar, nu ca în cazul art. 598, jumătate din valoarea actuală a părţei înălţate, ci jumătate din cheltuiala făcută cu ocazia înălţărei şi jumătate din preţul locului ce s'ar fi întrebuinţat pentru îngroşarea zidului.

Deoseb. de redacţie între art. 597 şi 598.

O deosebire însemnată de redacţie există, deci, între art. 597 şi art. 598, căci, în cazul art. 598, dobânditorul comunităţei trebue să plătească *jumătate din valoarea actuală a zidului*, pe când în cazul art. 597, el trebue să plătească *jumătate din ceeace a costat înălţarea.*

Art. 598 aplică deci dreptul comun, pe când art. 597 deroagă, din contră, dela acest drept, pentrucă, în regulă generală, un lucru se plăteşte *cât face*, iar *nu cât a costat.* Care să fie oare cauza acestei deosebiri? Legiuitorul s'a temut ca nu cumva proprietarul vecin să refuze de a contribuì la cheltuelile înălţărei, în speranţa de a puteà dobândi mai târziu comunitatea cu un preţ inferior cheltuelilor făcute în realitate; şi pentru a împedicà această speculă, care ar fi fost cu putinţă, art. 597 obligă pe dobânditorul comunităţei a plătì jumătate din cheltuiala înălţărei, iar nu jumătate din valoarea părţei înălţate, ca la art. 598. (Pand. fr., v⁰ *Mitoyenneté*, 559).

Dobândirea comunităţei zidului mult timp după înălţarea lui. Controversă.

Se decide însă, în genere, că vecinul care nu va dobândì comunitatea zidului imediat sau în scurt timp după înălţarea lui, ci mult mai târziu, nu va plătì cheltuiala întreagă a înălţărei, ci i se va ţine în samă starea de vechime sau de degradare în care s'ar aflà zidul în momentul dobândirei comunităţei (¹).

Dr. roman.

La Romani, vecinul proprietar excluziv a unui zid, nu puteà niciodată fi obligat a cedà comunitatea lui, legile lor neadmiţând această expropriere silită, soluţie care trecuse şi în codul Calimach, unde niciun text nu admite asemenea derogare dela dreptul comun (²).

(¹) Arntz, I, 1110; Mourlon, I, 1748; Demolombe, XI, 376; Ducaurroy, Bonnier et Roustain, II, 293; Marcadé, II, 608; Demante et Colmet de Santerre, II, 515 *bis* I; Pardessus, *op. cit.*, I, 176, p. 225. — *Contrà:* Laurent, VII, 564.

Origina art. 597, 598.

(²) Art. 598 C. civ. este, în adevăr, ca şi art. 597, împrumutat dela

Dr. actual. Art. 598.

Astăzi, din contră, *orice proprietar* al unui fond alăturat de un zid ce aparţine altuia (vezi p. 716, n. 1), nu însă şi acel care ar aveà numai un drept real asupra fondului, precum: uzuarul, uzufructuarul, bezmanarul etc. (1) poate să dobândească comunitatea acestui zid în totul sau în parte (2), atât în lungimea cât şi în înălţimea, nu însă şi în grosimea lui, şi numai începând dela temelie în sus, pentrucă, după cum ştim, nu se poate silì pe vecin a suferì pe partea sa de zid proprie şi excluzivă partea superioară, care ar fi devenit comună.

Această comunitate se poate dobândì de către proprietarul vecin, oricare ar fi natura zidului, fie el menit a sprijinì o clădire sau a servì numai de împrejmuire, fie el situat la ţară sau în oraşe, şi chiar dacă ar fi fost clădit înainte de punere în lucrare a codului actual (3), destul este numai ca zidul să fie situat pe linia despărţitoare a ambelor fonduri, şi să fie alăturat de fondul aceluia care voeşte să dobândească comunitatea lui (4).

---

dreptul cutumier francez. Cpr. Pothier, *Appendice du quasi-contrat de communauté (du mur mitoyen)*, IV, 217, p. 322.

Acei cari au un drept real asupra fondului pot dobândì comunitatea zidului? Controversă.

(1) Laurent, VII, 514; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 160. — *Contrà:* Demolombe, XI, 353; Planiol, I, 2517; Baudry et Chauveau, p. 672, nota 3. — Acest drept nu aparţine nici posesorului fondului, pentrucă posesiunea nu dovedeşte proprietatea, ci o presupune numai. Pand. fr., v⁰ *cit.*, 161. Cpr. Cas. fr. D. P. 79. 1. 35; Sirey, 79. 1. 213. — *A fortiorì*, acest drept nu aparţine chiriaşului, chiar dacă contractul de locaţiune i-ar concedà dreptul de a clădì. Pand. fr., v⁰ *cit.*, 162; Laurent, VII, 514; Baudry et Chauveau, 950; Planiol, I, 2517; Cas. fr. D. P. 92. 1. 379; Sirey, 92. 1. 447. — *Contrà:* C. Bruxelles, Répert. Dalloz, v⁰ *Servitude*, 455, nota 1.

(2) Proprietarul excluziv al zidului nu poate însă să constrângă pe vecin la dobândirea comunităţei, chiar în privinţa zidurilor situate în comunele urbane, unde împrejmuirea este silită. Cpr. Demolombe, XI, 368 şi 386. Vezi şi *suprà* p. 685, 686.

(3) Cpr. Demolombe, XI, 355; Planiol, I, 2515; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 176 urm.; Baudry et Chauveau, 951.

Cazurile când art. 598 nu mai este aplicabil.

(4) Art. 598 n'ar mai fi, deci, aplicabil de câteori între zid şi linia de hotar s'ar aflà un părău, o cărare publică sau privată, sau o bucată de loc oarecare, căci dacă s'ar aplicà în specie art. 598, această bucată de loc s'ar exproprià, trecând din proprietatea excluzivă a unuia în acea a altuia, ceeace nu se poate (art. 481). Demolombe, XI, 354; Ducaurroy, II, 292;

Zidurile sau edificiile publice afară din comerţ.

Facultatea de a dobândi comunitatea unui zid nu poate fi exercitată în privinţa zidurilor, edificiilor sau locurilor publice, cari sunt afară din comerţ, precum ar fi, de exemplu: o biserică, un penitenciar, un cimitir (1), o cazarmă, un arsenal, etc., se înţălege cât timp aceste edificii sau locuri îşi păstrează destinaţia lor (2); pentrucă un zid nu poate să aparţie în acelaş timp domeniului public şi domeniului privat (3).

Laurent, VII, 507; Aubry et Rau, II, § 222, p. 610, text şi nota 50; Demante, II, 515 *bis* V; De la Bigne, I, 1132, p. 1009; Planiol, I, 2515; Thiry, I, 774; Pand. fr., v° *Mitoyenneté*, 167 urm.; Baudry et Chauveau, 950; Trib. Mortain, *Pand. Period.* 92. 2. 205; Cas. fr. şi C. Bordeaux, D. P. 92. 1. 25; Sirey, 92. 1. 545; *Pand. Period.* 1900. 2. 181.

Această soluţie ar fi aplicabilă chiar când spaţiul de pământ aflător între zid şi linia de despărţire a ambelor fonduri ar fi atât de neînsemnat încât n'ar fi de nici un folos proprietarului zidului, pentrucă dispoziţia art. 598 constituind o derogare dela principiul protector al proprietăţei, înscris în art. 481, este de strică interpretare. Aubry et Rau, *loco cit.*; Ducaurroy, II, 292; Pand. fr., v° *cit.*, 168 urm., 172; Baudry et Chauveau, 950; Duranton, V, 324; C. Bordeaux, *Pand. Period.* 88. 2. 196; D. P. 88. 2. 320; Sirey, 89. 2. 70. —*Contrà:* Demolombe, XI, 353; Laurent, VII, 507; Mourlon, I, 1716; Marcadé, II, 609; Solon, *op. cit.*, 141, p. 124 urm.; Massé-Vergé, II, § 322, p. 173, nota 18; C. Caen, D. P. 60. 2 204; Sirey, 61. 2. 63.

Caracterul concesiei terenului într'un cimitir. Controversă.

(1) Care este caracterul concesiei unui teren într'un cimitir pentru înmormântare? Unii consideră asemenea concesie ca o locaţiune, cel puţin atunci când este vorba de o concesie pe timp determinat. Baudry et Wahl, *Louage*, I, 23 (ed. a 2-a). — *Contrà:* Guillouard, *Louage*, I, 16, care vede în această concesie un contract special de natură a procura un drept real concesionarului. Cpr. în acest din urmă sens şi T. Huc, t. IV, 70 şi t. X, 273.

Concesii perpetue.

In privinţa concesiilor perpetue, se decide însă, în genere, că ele conferă concesionarului un drept real *sui generis*, care are multă asemănare cu dreptul de proprietate. Baudry et Wahl, *op. cit.*, I, 24 urm. şi nota în Sirey, 95. 1. 246. — *Contrà:* Hauriou, nota în Sirey, 92. 3. 42 urm., după care concesia chiar perpetuă n'ar conferi concesionarului decât un drept personal. Vezi de acelaş autor, *Droit administratif*, p. 671 (ed. a 4-a, 1901).

(2) Astfel s'a decis, cu drept cuvânt, că art. 598 devine aplicabil îndată ce edificiul public a devenit o proprietate privată. C. Paris, *Pand. Période.* 98. 2. 326; Sirey, 1900. 2. 105.

(3) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 611; Laurent, VII, 509; De la

Art. 556 § 2 din codul italian este expres în această privinţă. *„Questa disposizione non si applica agli edifizi destinati all'uso pubblico“*.

Despărţituri de scânduri, şanţuri, garduri, etc.

Ea nu se aplică, de asemenea, la despărţiturile de scânduri, la şanţuri, garduri, zaplazuri, etc. (¹). Astfel, proprietarul unei despărţituri de scânduri poate să refuze de a cedà comunitatea ei, vecinului său, acest vecin rămânând liber de a cere în oraşe şi suburbiile lor ca despărţitura de scânduri să fie înlocuită printr'un zid făcut cu cheltuiala comună, conform art. 600 (²).

Dar dacă facultatea de a dobândì comunitatea unui zid nu se aplică la despărţiturile de scânduri, ea se aplică la orice ziduri în genere, chiar şi la acele cari, din cauza micei lor grosimi şi a materialului cu care au fost făcute, n'ar puteà să suporte lucrările arătate în art. 594 şi 599 (³).

Imprescriptibilitatea dreptului.

Facultatea de a dobândì comunitatea unui zid este imprescriptibilă ca toate actele de pură facultate (⁴).

Bigne, I, 1132, p. 1010; Demolombe, t. XI, 356 şi t. XII, 698; Massé-Vergé, II. p. 173, nota 20; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 185 urm.; Dalloz, *Nouv. C. civ. annoté*, I, art. 661, No. 42 urm.; Ducrocq, *Tr. des édifices publics*, No. 11; Zachariæ, *Handbuch des französischen civilrechts*, II, § 239, p. 41, nota 17 (ed. *Anschütz)*; Baudry et Chauveau, 953; Cas. fr. D. P. 56. 1. 423; Sirey, 59. 1. 122; C. Douai. Sirey, 66. 2. 229; D. P. 66. 5. 434; D. P. 1900. 1. 593 (cu nota lui P. de Loynes); Trib. Boulogne-sur-Seine, *Cr. judiciar* din 1906, No. 19 (cu observ. noastră). — Dar dacă particularii nu pot dobândì comunitatea unui zid care atârnă de un imobil făcând parte din domeniul public, ei pot să refuze de a cedà domeniului public comunitatea unui zid, care fiind o proprietate privată, este alienabilă. Cas. fr. Sirey. 1900. 1. 221; D. P. 1900. 1. 593; *Pand. Périod.* 1900. 1. 217; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 195 urm.

(¹) Demolombe, XI, 356 *bis*, 450, 468; Laurent, VII, 508, 585; Baudry et Chauveau, 954; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 611; Planiol, I, 2515; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 180 urm.; T. Huc, IV, 335; Cas. fr. D. P. 58. 1. 56; Sirey, 58. 1. 271; C. Caen, D. P. 77. 2. 91. Cpr. Judec. ocol. Dorohoi (S. Scriban), *Cr. judiciar* din 1904, No. 61.

(²) Cas. fr., decizie citată în nota precedentă; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 181.

(³) C. Rennes, D. P. 1904. 2. 326; C. Caen, D. P. 77. 2. 91; Sirey, 77. 2. 165; Baudry et Chauveau, 954.

(⁴) Demolombe, XI, 357; Laurent, VII, 505; Arntz, I, 1108; Baudry et Chauveau, 251; T. Huc, IV, 337; Thiry, I, 774

Facultatea de a dobândi comunitatea este absolută.

Ea este absolută în acest sens că vecinul ar puteà dobândì comunitatea zidului, fără a justificà vreun interes de necesitate sau de utilitate, după cum tot astfel proprietarul zidului nu s'ar puteà opune la cesiune, sub cuvânt că asemenea cesiune ar jignì sau ar face cu neputință uzul anterior al zidului (¹).

Redobândirea comunității în urma renunțării la ea.

Mai mult încă, comunitatea poate fi redobândită de către vecinul care ar fi renunțat la dânsa, conform art. 593, pentru a se sustrage dela obligația reparațiilor sau reclădirei zidului (²), după cum dispuneà anume art. 212 din cutuma Parisului. (Vezi *suprà* p. 705).

Renunțarea la facultatea de a dobândi comunitatea unui zid. Controversă.

Facultatea de a dobândì comunitatea unui zid, nefiind însă întemeiată pe considerații de ordine publică, se poate în mod valid renunțà la dânsa, și vecinul care ar fi constituit pe fondul său o servitute incompatibilă cu exercițiul acestui drept, se consideră că a renunțat la facultatea ce-i dă legea (³).

Efectele dobândirei comunității.

Presupunând acum că un vecin a dobândit, conform celor mai sus expuse, sau prin uzucapiunea de treizeci de ani (vezi *suprà* p. 700 și 702), comunitatea unui zid, chestiunea este de a se ști: care sunt efectele dobândirei acestei comunități? Din momentul în care vecinul a dobândit comunitatea zidului, el devenind coproprietar asuprà lui, vânzătorul încetează de a fi proprietar exclusiv, și prin urmare, nu mai poate face în viitor nici un act incompatibil cu dreptul de coproprietate.

---

in fine; Aubry et Rau, II, § 222, p. 613; Cas. fr. D. P. 50. 1. 185; Sirey, 50. 1. 585.

(¹) Demolombe, XI, 359, 360; Laurent, VII, 505; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 613, text și nota 57; Baudry et Chauveau, 951, p. 674.

(²) Aubry et Rau, *loco cit.*; Baudry et Chauveau, *loco cit.*; Demolombe, XI, 357; Laurent, VII, 506; Arntz, I, 1108.

(³) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 613, 614; Demolombe, XI, 361; Boissonade, *Projet de C. civil pour l'Empire du Japon*, I, 435, p. 520 (Tokio, 1882); Baudry et Chauveau, 955; T. Huc, IV, 337; Pand. fr., vº *cit.*, 156 urm; C. Orléans și Caen, D. P. 49. 2. 22; Sirey, 49. 2. 593; Sirey, 77. 2. 165. Cpr. Cas. fr. Sirey, 48. 1. 440; D. P. 50. 1. 264; Trib. din Blois, *Revue du Notariat*, anul 1907, p. 183, No. 12788 și *Cr. judiciar* din 1908, No. 5, p. 38. Se poate, deci, ca cineva să-și stipuleze proprietatea exclusivă a unui zid, sub condiția ca nimeni să nu poată dobândì comunitatea lui. Cpr. Arntz, I, 1108, și autoritățile *suprà* citate. — *Contrà:* Laurent, VII, 506.

Dobândirea comunităţei nu are efect retroactiv. Controversă

Ce trebue însă să decidem în privinţa trecutului? Dobândirea comunităţei, cu alte cuvinte, are efect retroactiv? Răspunsul este foarte simplu: dobânditorul comunităţei fiind, în lipsa unei convenţii contrare, obligat a primì zidul în starea în care se găseşte, cesiunea comunităţei nu-şi poate produce efectele sale decât pentru viitor, nu însă şi pentru trecut, căci retroactivitatea nu poate să aibă loc decât în baza unei legi sau a unei convenţii, şi în specie, nu există nici una, nici alta (¹).

Respectarea servituţilor dobândite.

Cât pentru servituţile de vedere sau de prospect, cari ar grevà fondul vecinului dobânditor al comunităţei, nu mai încape îndoială că el va trebuì să le respecte, neputând dobândì decât o comunitate mărginită prin servitutea care grevează fondul său. Dacă ar fi altfel, vecinul ar puteà să desfiinţeze servituţile la cari s'ar fi supus el însuş (²).

Oblig. dobânditorului comunităţei.

Vecinul nu va puteà să dobândească comunitatea unui zid, în baza art. 598, decât sub îndatorirea de a plăti proprietarului acelui zid: 1⁰ jumătate din valoarea lui actuală sau din valoarea părţei ce voeşte să facă comună, iar nu jumătate din ceeace a costat zidul, ca la art. 597; 2⁰ jumătate din valoarea locului pe care e clădit zidul, şi aceasta chiar când numai o parte din acel zid ar devenì comună (³).

(¹) Laurent, VII. 515 urm.: Pardessus, *Servitudes*, 172, p. 219; Cas. fr. D. P. 45. 1. 81; Sirey, 45. 1. 269; C. Poitiers şi Bourges, Sirey, 42. 2. 464 şi Répert. Dalloz, v⁰ *Servitude*, 471, nota 1; Sirey, 72. 2. 222. — *Contrà:* Aubry et Rau, II, § 222, p. 614; Demolombe, XI, 369 urm.; Demante, II, 515 *bis*, IV; Baudry et Chauveau, 958, p. 682; Marcadé, II, 609, 630; Cas. fr. Sirey, 62. 1. 81; D. P. 62. 1. 139; Cas. belg. Sirey, 86. 4. 13. După aceste din urmă autorităţi, ambii coproprietari au, în urma dobândirei comunităţei zidului, un drept egal asupra lui, şi orice act excluziv de proprietate, fie chiar anterior dobândirei comunităţei, trebue desfiinţat, ceeace este inadmisibil, căci egalitatea pentru trecut nu poate să aibă loc, deoarece aceasta ar însemnà a despoià pe proprietarul zidului de drepturile sale şi a le conferì vecinului care, în momentul săvârşirei lucrărilor, nu aveà niciun drept asupra acestui zid. Poziţia părţilor fiind deci inegală, nici drepturile lor nu pot fi egale.

(²) Laurent, VII. 519; Demolombe, XI, 374; Demante, II, 515 *bis* IV; Baudry et Chauveau, 958; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 615; T. Huc, IV, 339, şi toţi autorii.

(³) Laurent, VII, 512; Baudry et Chauveau, 957.

Art. 1305.

Dacă părţile nu se înţăleg între ele asupra valorei zidului şi a locului pe care el e clădit, valoarea se va hotărî printr'o expertiză, cheltuelile expertizei privind pe cumpărător, în lipsa unei stipulaţii contrare (art. 1305).

Procedura de urmat pentru dobândirea comunităţei.

Procedura care se va urmà este următoarea: Vecinul care voeşte să dobândească comunitatea unui zid, va face proprietarului acestui zid o notificare extra-judiciară spre a-i aduce la cunoştinţă intenţia sa şi a-i face cunoscut ziua şi ora când urmează a se aflà ambii la faţa locului, împreună cu experţii aleşi de fiecare, spre a se puteà înţălege. Dacă părţile nu merg la faţa locului, sau dacă ele nu se înţăleg asupra valorei zidului şi a locului, comunitatea nu se va puteà dobândì decât pe calea judecătorească, printr'un proces principal, cheltuelile de judecată privind, în asemenea caz, pe partea care va căde̕à în pretenţiile sale (art. 140 Pr. civ.) (¹).

Aplic. în specie a dispoziţiilor dela vânzare. Controversă.

Cesiunea comunităţei unui zid având caracterul unei vânzări, de oarece cuprinde toate elementele vânzărei, adecă: un lucru, un preţ şi consimţământul părţilor (²), trebue să aplicăm în specie toate dispoziţiile relative la vânzări (art. 1294 urm.).

Art. 1295. 1387 urm., etc.

Astfel, vânzarea va fi perfectă şi coproprietatea zidului de drept strămutată dela vânzător la cumpărător, cu toate că

(¹) Cpr. Laurent, VII, 513; Demolombe, XI, 366; Aubry et Rau, II, § 222, p. 612, 613, text şi nota 56; Baudry et Chauveau, 957, p. 678; Duranton, V, 328. Vezi şi C. din Riom, Sirey, 39. 2. 417.

(²) Cpr. Laurent, VII, 521 urm.; Massé-Vergé, II, § 322, p. 174, nota 24; Pand. fr., v° *Privil. et hypothèques*, 2256; Vigié, I. 1099, p. 626, nota 2 (ed. 1-a), p. 693, nota 4 (ed. a 2-a).— Vezi însă C. Paris şi Cas. fr. (Sirey, 61. 2. 478; D. P. 64. 1. 87), după care cesiunea comunităţei unui zid n'ar aveà caracterul unei vânzări, pentrucă consimţământul acelui care trebue să cedeze comunitatea nu este liber, ci silit. In acelaş sens, Guillouard, *Vente*, I, 439, p. 456. Vezi şi Demolombe, XI, 374 *bis*, după care această operaţie *sui generis* ar aveà în acelaş timp şi caracterul unei vânzări şi a unei exproprieri silite, încât plata ar trebuì să fie prealabilă. Adevărul e însă că cesiunea comunităţei unui zid este o vânzare, însă consimţământul vânzătorului este silit ca la orice expropriere. Tribunalul din Paris a decis, cu toate acestea, că cesiunea comunităţei unui zid nu are caracterul unei vânzări, ci este executarea unei obligaţii legale. *Pand. Périod.* 93. 2. 81.

prețul n'a fost încă plătit (art. 971, 1295); vânzătorul va răspunde de evicțiune (art. 1313 și 1337 urm.) (¹), etc.

Aplic. art. 722, 723 Pr. civ. Controversă.

Actul prin care se dobândește cesiunea comunității unui zid fiind translativ de proprietate, atât în cazul art. 597 cât și a art. 598, nu va fi opozabil celor de al treilea până la transcrierea lui, conform art. 722, 723 Pr. civ. (²).

Răspunderea vânzătorului de viciile ascunse.

Proprietarul care a fost silit a cedà vecinului comunitatea zidului său, va răspunde către cumpărător pentru viciile ascunse, cari ar face ca zidul să nu poată servi la destinația sa (art. 1352) (³).

Privil. vânzătorului. Controversă.

El va puteà, de asemenea, să exercite, la caz de neplata prețului, privilegiul vânzătorului prevăzut de art. 1737 § 1 (⁴), neplata prețului putând chiar să aducă reziliarea vânzărei (art. 1365) (⁵).

(¹) Baudry et Chauveau, *Des biens*, 957, p. 679.

(²) Laurent, XXIX, 80; Flandin, *Transcription*, I, 417, p. 298, 299 (ed. din 1861); Mourlon, *Idem*, I, No. 88, p. 247 (ed. din 1862); Pand. fr., v⁰ *Mitoyenneté*, 282, și autoritățile citate acolo; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 199 urm.—*Contrà*: Tribun. Paris, D. P. 85. 3. 54, și alte decizii citate în Pand. fr., v⁰ *cit.*, 284.

(³) Laurent, VII, 523 *in fine;* Baudry et Chauveau, 957, p. 679. Vezi t. VIII a Coment. noastre, p. 720, 721, nota 6. — *Contrà:* C. Paris, Sirey, 61. 2. 478; D. P. 64. 1. 87; Sirey, 64. 1. 117; Demolombe, XI, 374 *ter;* Guillouard, *Vente*, I, 439; Baudry et Saignat, *Vente*, 425; T. Huc, X, 147.—S'a decis însă că, de câteori un zid are vicii de construcții, vecinul care a dobândit comunitatea acestui zid nu poate să ceară refacerea lui, decât atunci când aceste vicii prezintă un pericol iminent. Trib. Paris, *Pand. Périod.* 90. 2. 237.

(⁴) Laurent, VII, 523; Pand. fr., v⁰ *Mitoyenneté*, 275 și *Privil. et hypothèques*, 2257 urm.; Répert. Sirey, v⁰ *Mitoyenneté*, 189; T. Huc, IV, 342; Baudry et Chauveau, 957, p. 679; Massé-Vergé, II, § 322, p. 174, nota 24; Baudry et Loynes, *Privil. et hypothèques*, I, 570; Vigié, I, p. 626, nota 2 (ed. 1-a), p. 693 (ed. a 2-a); Aubry et Rau, II, § 222, p. 610, nota 49 *bis;* Demolombe, XI, 374 *quater;* Trib. Paris și Lyon, D. P. 80. 3. 119; Sirey, 81. 2. 23; Sirey, 86. 2. 25 (cu nota lui Labbé); *Pand. Périod.* 1902. 2. 35. — *Contrà:* C. Paris, Répert. Dalloz, *Privil. et hypothèques*, 427; Sirey, 34. 2. 95. Cpr. Cas. fr. Sirey, 64. 1. 717 (motive).

(⁵) Trib. Lyon, sentință citată în nota precedentă; Baudry et Chauveau, 957, p. 679, 680; Massé-Vergé, *loco cit.;* Pand. fr., v⁰ *Privil. et hypothèques*, 2265.

In fine, creditorii ipotecari ai proprietarului zidului vor fi în drept a urmări imobilul în mânile dobânditorului comunităţei, conform art. 1746 şi 1790. Cumpărătorul comunităţei va puteà deci să refuze plata preţului stipulat până ce vânzătorul va doveדì radiarea inscripţiilor ipotecare sau consimţirea la vânzarea creditorilor înscrişi (art. 1364). El va fi, de asemenea, în drept a recurge la formalităţile purgărei, dacă voeşte să fie liberat fără a plătì de două ori (art. 1804 urm.) (¹). Art. 1746, 1790.

2⁰ *Despre şanţurile comune.*

Art. 602. — Toate şanţurile între două proprietăţi se socotesc comune, de nu va fi titlu sau semn contrar. (Art. 480, 590, 603—605, 1200, 1202 C. civ. Art. 32, 3⁰ L. Jud. ocoale din 1907. Art. 355 C. pen. Art. 666 C. fr.) (²).

Art. 603. — Este semn de necomunitate când pământul e înălţat sau aruncat numai deoparte a şanţului. (Art. 591, 602, 604, 1200, 1202 C. civ. Art. 667 C. fr.).

Art. 604. — Şanţul se socoteşte a fi excluziv al aceluia în partea căruia pământul e aruncat. (Art. 591, 603, 1200, 1202 C. civ. Art. 668 C. fr.).

Art. 605. — Şanţul comun trebue întreţinut cu cheltuiala comună. (Art. 592 C. civ. Art. 669 C. fr.).

Şanţurile pot aveà de scop înlesnirea scurgerei apelor, sau îngrădirea ori despărţirea a două proprietăţi limitrofe. In toate aceste cazuri, şanţurile săpate între două proprietăţi (³), sau mai bine zis, pe linia de hotar care desparte

---

(¹) Cpr. Demolombe, XI, 374 *quinter;* Pand. fr., v⁰ *Mitoyenneté*, 292.—Proprietarul vânzător va puteà, de asemenea, să nu predeà zidul cât timp cumpărătorul nu plăteşte preţul, exercitând astfel dreptul de retenţie ce-i conferă legea (art. 1322). Vigié, I, p. 626, nota 2 (ed. 1-a); Répert. Sirey, v⁰ *Mitoyenneté*, 184. — Vezi însă Trib. Paris, *Pand. Périod.* 93. 2. 81. Art. 1322.

(²) Art. 666 urm. din codul fr., corespunzătoare cu textele noastre, au fost modificate în Franţa prin legea din 20 August 1881. Vezi Baudry et Chauveau, 989 urm. In Belgia, aceste texte sunt abrogate şi înlocuite prin art. 30 urm. al codului rural din 7 Octombrie 1886. Vezi Thiry, I, 779. Dr. străin.

(³) In vechiul drept francez, proprietarul care voià să se împrejmuiască cu un şanţ, nu puteà să sape şanţul pe linia extremă a fondului său, ci trebuià să lese o distanţă destul de mare Dr. vechiu francez.

ambele proprietăți (¹), sunt presupuse a fi comune *(pro indivisio)*, adecă: săpate cu cheltuiala și pe locul ambilor vecini, fără a se distinge, ca la art. 606, dacă fondurile sunt sau nu îngrădite (²). Această deosebire provine din împrejurarea că șanțul folosește în totdeauna ambilor vecini, fie măcar la scurgerea apelor.

---

numită *réparc*, care era presupusă a fi proprietatea lui excluzivă. Unele hotărîri, pronunțate înaintea legei din 1881, decid că uzurile locale ale dreptului vechiu n'au fost desființate (vezi Baudry et Chauveau, 998 și autoritățile citate în Pand. fr., v⁰ *cit.*, 672), ceeace era foarte îndoelnic, din cauza art. 7 al legei din 30 ventôse anul XII, care abroagă obiceiurile generale și locale *fără nicio rezervă*. Cpr. Laurent, VIII, 32 urm.; Demolombe, XI, 464; Aubry et Rau, II, § 198, p. 334. —

Dr. nostru. La noi, neputând să fie vorba de asemenea obiceiuri, trebue să recunoaștem, în principiu, proprietarului dreptul de a săpa șanțul pe limita proprietăței sale, căci a decide chestiunea altfel ar fi a restrânge dreptul de proprietate și a-i impune o servitute legală fără niciun text de lege. Cu toate acestea, de fapt, proprietarul care va voi să se împrejmuiască printr'un șanț, va trebui să lese o distanță potrivită pentru ca să nu să surpe locul vecinului, căci oricât de întins ar fi dreptul de proprietate, știm că el are totdeauna ca limită obligația de a nu aduce vreo jignire altuia. (Cpr. Art. 607, 610). Vezi Aubry et Rau, *loco suprà cit.;* Toullier D. II, partea I, 227, p. 94.

C. italian și dr. roman. Art. 575 din codul italian dispune că distanța ce trebue să se lese între fondul vecin și între șanț, trebue să fie egală cu adâncimea acestui șanț *(eguale alla loro profondità)*, dacă uzurile locale n'ar determina o distanță mai mare. Această dispoziție este împrumutată dela legea 13, Dig., *Finium regundorum*, 10, 1, care reproduce o lege a lui Solon. „*Si quis sepulchrum aut scrobem foderit, quantum profunditatis habuerint, tantum spatii relinquito*“.

(¹) Deci, dacă între șanț și linia de hotar s'ar afla o bucată de loc, șanțul n'ar mai fi între două proprietăți, ci numai pe una singură, și în asemenea caz, prezumpția de comunitate n'ar mai exista. Aubry et Rau, II, § 222, p. 617, nota 68; Demolombe, XI, 453; Duranton, V, 349; Laurent, VII, 570; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 651; T. Huc, IV, 357 *in fine*.

(²) Prezumpția de comunitate nu se aplică însă șanțurilor săpate pe marginea drumurilor, aceste șanțuri fiind presupuse ale Statului sau județului. Cpr. Massé-Vergé, II, § 323, p. 175, nota 1 *in medio;* Pand. fr., v⁰ *Mitoyenneté*, 667. — In privința șanțurilor săpate pe marginea drumurilor vicinale, chestiunea atârnă de împrejurări și de destinația șanțului. Massé-Vergé, *loco cit.;* Pand. fr., v⁰ *cit.*, 668, 669.

Incetarea prezumpţiei de comunitate.

Această prezumpţie, întemeiată pe aceleaşi motive pe care se întemeiază şi prezumpţia de comunitate a zidurilor, fiind *juris tantum*, şi ca atare, putând fi combătută prin proba contrară, va încetà de câteori va existà un titlu (1), sau un semn de necomunitate.

Titlu comun ambelor părţi. Controversă.

Pentru a puteà dărâmà prezumpţia de comunitate, titlul ar trebui, după unii, să fie comun ambelor părţi sau autorilor lor (2).

Semnele necomunităţei.

Semn de necomunitate ar existà atunci când tot pământul sau toată ţărna care provine din săparea sau curăţirea şanţului a fost aruncată numai pe o parte a şanţului (3),

---

Titlu.

(1) Titlul va consistà într'o vânzare, un schimb, o împărţeală, etc., care ar conferì proprietatea exclusivă a şanţului numai unuia din vecini. Vezi *suprà* p. 699, nota 1 şi *infrà* p. 800.

In caz de conflict între titlu şi prezumpţia legală, titlul va aveà precădere. Laurent, VII, 537, 573.

Prescripţie.

Prezumpţia de comunitate va mai încetà de câteori unul din vecini ar fi dobândit prin prescripţie proprietatea exclusivă a şanţului, căci ştim că şi prescripţia este un titlu (art. 645). Vezi *suprà* p. 700. Rămâne însă bine înţăles ca posesia pentru a conduce la prescripţia şanţului va trebuì să întrunească toate condiţiile cerute de lege (art. 1847 urm.). Cpr. Demolombe, XI, 457; Laurent, VII, 572; Aubry et Rau, II, § 222, p. 618, text şi nota 71; Baudry et Chauveau, 995; Pand. fr., v° *cit.*, 647 urm.; Répert. Sirey, v° *Fossé*, 70 urm.

Efectele posesiunei annale. Controversă.

Posesiunea exclusivă a şanţului exercitată mai bine de un an, recunoscută chiar pe cale posesorie, nu face să dispară prezumpţia legală de comunitate. Demolombe, XI, 456; Aubry et Rau, II, § 222, p. 618, nota 71; Demante, II, 521 *bis*; Baudry et Chauveau, 995; Laurent, VII, 572; Massé-Vergé, II, § 323, p. 175, nota 1, *in medio*; Pand. fr., v° *Mitoyenneté*, 647. — *Contrà*: Duranton, V, 356; Ducaurroy, II, 301; Garnier, *Actions possessoires*, p. 279. Vezi *suprà* p. 700, text şi nota 4 şi *infrà*, p. 732, text şi nota 2.

(2) Vezi Aubry et Rau, II, § 222, p. 618, nota 69 *bis*; Pand. fr., v° *Mitoyenneté*, 645, şi deciziile citate acolo. — *Contrà*: C. Bordeaux, D. P. 88. 2. 89; Sirey, 88. 2. 159. Vezi şi *suprà* p. 699, text şi nota 3.

(3) Aceeaş soluţie erà admisă şi în vechiul drept francez. Cpr. Pothier, *op. cit.*, IV, 224, p. 325.

Dacă poate să existe alt semn de necomunitate. Controversă.

Art. 603 stabilind o prezumpţie legală, ca şi art. 591, n'ar puteà, după unii, să existe alt semn de necomunitate decât acel prevăzut de acest text, căci nu poate să existe o prezumpţie legală fără o anume lege. Laurent, VII, 571; Pand.

în care caz șanțul se presupune a fi excluziv al aceluia în partea căruia pământul este aruncat (art. 604), căci una din două: sau țărna scoasă din șanț ar puteà fi de un folos oarecare, și atunci vecinul n'ar suferi ca celalalt megieș să se folosească singur de ea, dacă șanțul ar fi comun; sau această țărnă nu numai că nu ar aveà nicio utilitate, dar încă ar produce inconveniente, și atunci vecinul interesat ar fi, de bună samă, pretins ca pământul să fie aruncat pe ambele maluri, dacă șanțul ar fi fost comun. Faptul că țărna a fost aruncată numai într'o parte, stabilește deci o probabilitate de proprietate exceluzivă în favoarea vecinului în partea căruia ea a fost aruncată.

Dacă pământul a fost aruncat pe ambele maluri, sau n'a fost aruncat nici pe unul, șanțul va fi presupus comun, în lipsa unui titlu care să stabilească necomunitatea (¹).

Răsturnarea prezumpției de necomunitate.

Prezumpția de necomunitate, ca și aceea de comunitate, poate deci fi combătută prin titlu și chiar prin prescripție. Astfel, un șanț presupus necomun poate să devie comun prin prescripție, căci se poate dobândi prin prescripție atât coproprietatea cât și proprietatea exceluzivă a unui lucru (²).

Intreținerea șanțului comun.

Șanțul comun trebue să fie întreținut cu cheltuiala comună, ca și zidul comun (art. 592, 605) (³).

Aplic. art. 593. Controversă.

Coproprietarul unui șanț comun ar puteà însă să se

---

fr., vº cit., 657: Massé-Vergé, II, § 323, p. 175, nota 1; Baudry et Chauveau, 997; Arntz, I, 1116; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 618, nota 70; Duranton, V, 354, 355; C. Grenoble, D. P. 93. 2. 90.— *Contrà:* Demolombe, XI, 458. — Simplul fapt de a curăți șanțul din partea unuia din vecini, chiar repetat de mai multe ori în timp de 30 de ani, n'ar fi deci suficient spre a stabilì o prezumpție de necomunitate, pentrucă acest fapt poate fi rezultatul indiferenței sau îngăduirei celuilalt vecin. Demolombe, XI, 457; Laurent, VII, 571; Boileux, II, p. 859; Massé-Vergé, *loco cit.*

(¹) Pothier, *op. cit.*, IV, 224, p. 325 (ed. Bugnet); Toullier D., II, partea I, 226, p. 93; Demolombe, XI, 454; Arntz, I, 1116; Laurent, VII, 570 *in fine*.

(²) Cpr. Laurent, VII, 572; Demolombe, XI, 457. Vezi și *suprà* p. 700, nota 1 *in fine* și p. 702.

(³) Deci, dacă șanțul este proprietatea exclusivă a unuia numai din vecini, el va puteà să-l astupe sau să-l desființeze, după cum îl va povățui interesul, fiindcă el ar fi putut să nu-l sape de loc. Demolombe, XI, 467.

apere de această îndatorire, renunţând la comunitate, conform art. 593, fiindcă acest text departe de a fi o dispoziţie specială aplicabilă numai la ziduri, constitue, din contra, aplicarea unui principiu general, care cârmueşte toate lucrurile comune în genere[1]. Noul art. 667 din codul francez este expres în această privinţă.

Neaplic. Art. 598, 600 la şanţuri.

Art. 598 şi 600, constituind însă nişte dispoziţii cu totul excepţionale, nu se aplică nici la şanţuri, nici la garduri: de unde rezultă, pe de o parte, că proprietarul excluziv al unui şanţ sau unui gard n'ar puteà fi silit a cedà comunitatea lor, iar pe de alta, că unul din vecini n'ar puteà să silească pe celalalt a se împrejmuì cu garduri sau cu şanţuri, în comunele urbane[2].

Drepturile ce rezultă din comunitatea şanţului.

Legea fiind cu desăvârşire mută în privinţa drepturilor ce rezultă din comunitatea unui şanţ, vom aplicà în specie tot ce s'a zis în privinţa comunităţei unui zid, pentrucă există o analogie compleetă între şanţul şi zidul comun. Astfel, coproprietarii îşi vor împărţì ţărna şi tot ce se va extrage din şanţ, precum iarba, etc. Arborii cari s'ar aflà în şanţ vor fi de asemenea comuni, pentrucă ei sunt un accesoriu al pământului. (Argument din art. 609)[3].

Art. 609.

Aceeaş soluţie este admisă de art. 609 în privinţa arborilor aflători într'un gard comun[4].

Neaplic. Art. 728. Controversă.

Unul din coproprietari n'ar puteà însă, fără voia celuilalt, să ceară, conform art. 728, împărţirea şanţului sau gardului comun, întocmai ca şi la zidul comun (vezi *suprà* p. 694).

---

[1] Pothier, *op. cit.*, IV, 226, 229, p. 326, 327; Marcadé, II, 616; Pardessus, *op. cit.*, 184, p. 233; Pand. fr., vº *Abandon de mitoyenneté*, 51 şi *Mitoyenneté*, 680; Laurent, VII, 575; Demolombe, XI, 461; Demante, II, 523 *bis*; Mourlon, I, 1757; Duranton, V, 360; Solon, *op. cit.*, 192, p. 160; Aubry et Rau, II, § 222, p. 618.— *Contrà:* Ducaurroy, Bonnier et Roustain, II, 303.

[2] Laurent, VII, 585; Demolombe, XI, 450, 468; Baudry et Chauveau, 1003; Duranton, V, 363, 385; Mourlon, I, 1759, Cpr. şi Judec. ocol. Dorohoi (Scriban), *Cr. judiciar* din 1904, No. 61. Vezi *suprà* p. 681, nota 1; p. 720 şi *infrà*, p. 733.

[3] Laurent, VII, 574; Demolombe, XI, 460; Répert. Sirey, vº *Fossé*, 86.

[4] Cpr. Pand. fr., vº *Arbres, arbustes*, 111 şi *Mitoyenneté*, 733; Répert. Sirey, vº *Arbres*, 161 şi vº *Haie*, 69. Vezi *infrà* explic. art. 609 p. 734, 735.

pentrucă indiviziunea silită fiind de esența comunității, această indiviziune există de drept pentru toate lucrurile comune([1]).

Compet. judecăt. de ocoale.

Reclamațiile privitoare la șanțurile și gardurile comune, precum și la distanțele de observat între vecini, cu privire la construcții sau plantații, sunt, în prima instanță, de competința judecătoriilor de ocoale, cu drept de apel la tribunal([2]).

3⁰ *Despre gardurile comune.*

Art. 606. — Orice gard ce desparte două proprietăți se socotește comun, afară numai dacă una singură din două proprietăți va fi îngrădită, sau de nu va fi titlu sau posesiune([3]) îndestulătoare, care să constate din contra. (Art. 590 urm., 602 urm., 609, 1200 urm., 1846, 1890, 1895 C. civ. Art. 355 C. pen. Art. 670 C. fr.).

Art. 609. — Arborii ce se află în gardul comun sunt comuni ca și gardul, și fiecare din ambii proprietari e în drept a cere să-i tae. (Art. 489, 606, 728, 1200, 1202 C. civ. Art. 673 C. fr.).

Orice gard, viu sau uscat([4]), care desparte atât la țară

([1]) Toullier D., II, partea I, p. 94, nota 1; Demolombe, XI, 463, 479; Mourlon, I, 1769; Demante, II, 523 *bis;* Aubry et Rau, II, § 222, p. 619, text și nota 76; C. Angers, Sirey, 36. 2. 386.— *Contrà:* Laurent, VII, 586, care admite atât împărțeala șanțurilor cât și a gardurilor. Vezi și Duranton, V, 361 și 381, care admite numai împărțeala șanțurilor, nu însă a gardurilor.

L. judec. de ocoale din 1907. Art. 32 § ultim.

([2]) Art. 32, 3⁰ L. jud. de ocoale din 1907. — Paragraful ultim al acestui text adaogă, ca și acel al legilor anterioare: „In toate cazurile prevăzute de acest articol și, în genere, ori de câteori, cu ocazia unei judecăți de competința judecătorului, se contestă vreuneia din părți însuș dreptul de proprietate sau titlul constitutiv al servituței, dacă acea contestație trece peste competința sa, judecătorul va statuà numai asupra posesiunei, rămânând ca fondul dreptului să se judece după regulele generale de competință“.

([3]) In textul actual al codului fr., astfel cum a fost modificat prin legea din 20 August 1881 (art. 666), cuvântul *posesiune* a fost înlocuit prin cuvântul *prescripție.*

Garduri vii sau verzi și uscate sau moarte.

([4]) Este știut că există două feluri de garduri: gardurile *vii* sau *verzi,* de care vorbește art. 607, și cari consistă în arbori plantați unii lângă alții, și gardurile *uscate* sau *moarte,* compuse din pari împletiți cu nuele, spini, lemne, scânduri, etc. Textul nostru fiind general, se aplică la orice garduri în genere, fie *uscate,* fie *vii.* Cpr. Laurent, VII, 576; Demolombe, XI, 469; Arntz, I, 1118; Marcadé, II, 617; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 690;

cât şi în oraşe, două proprietăţi vecine, sau mai bine zis, care se află pe linia despărţitoare a ambelor proprietăţi [1], este presupus a fi comun, adecă: a fi făcut pe ambele proprietăţi şi cu cheltuiala comună, atunci când ambele fonduri sunt îngrădite, sau nici unul nu este îngrădit [2].

Aubry et Rau, II, § 222, p. 619, text şi nota 77. — Vezi însă Ducaurroy, II, 304, după care prezumpţia de comunitate nu s'ar aplicà la gardurile uscate, ceeace este inadmisibil, pentrucă, pe de oparte, textul nu distinge, iar pe de alta, pentrucă prezumpţia de comunitate nu se întemeiază pe art. 607, excluziv aplicabil la garduri vii. — In fine, este afară de îndoială că, în privinţa gardurilor stabilite înainte de punerea în lucrare a codului actual, semnele de necomunitate existente sub legile vechi vor continuà a fi aplicate şi astăzi. Laurent, VII, 578, 581; Demolombe, XI, 473; Ducaurroy, II, 304; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 693; Cas. fr. şi C. Bourges, Sirey, 46. 1. 37; Sirey, 33. 2. 37,

[1] Această prezumpţie nu mai există, deci, dacă între gard şi hotar se află un spaţiu de pământ, pentrucă atunci gardul nu mai desparte două proprietăţi. Laurent, VII, 577; Mourlon, I, 1763; Aubry et Rau, II, § 222, p. 619, nota 78 (ed. a 5-a).

[2] Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 619, text şi nota 80; Demolombe, XI, 471; Laurent, VII, 578; Mourlon, I, 1761; Duranton, V, 368. — Pentru a verificà existenţa acestei condiţii, nu trebue să ne referim la starea actuală a lucrurilor, ci la dispoziţia lor primitivă; de unde rezultă că gardul va fi comun, chiar când unul din fondurile despărţite prin acest gard n'ar fi împrejmuit în momentul litigiului, dacă se stabileşte că, din capul locului, ambele fonduri erau împrejmuite; şi *vice-versa*, gardul nu va fi comun, deşi ambele fonduri ar fi actualmente îngrădite, dacă în momentul facerei acestui gard, numai o proprietate erà împrejmuită, în care caz gardul este presupus a fi numai al acelei proprietăţi. Demolombe, XI, 471; Laurent, VII, 580; Aubry et Rau, *loco cit.*; C. Caen, D. P. 58. 2. 13; Sirey, 59. 2. 496. Cpr. Cas. fr. Sirey, 72. 1. 63; D. P. 72. 1. 320.

Aşà dar, pentru ca un gard, care desparte două fonduri, să fie presupus comun, se cere ca ambele fonduri să fie desgrădite sau îngrădite, căci dacă numai unul ar fi îngrădit, gardul nefolosind decât acestui fond ar fi presupus proprietatea lui exclusivă. Vezi autorii *suprà* citaţi.

Ce se înţelege prin îngrădire. Controversă.

Se naşte însă întrebarea: ce trebue să înţălegem prin *îngrădire?* Unii susţin că fiind vorba, în specie, de *garduri*, ambele fonduri trebue să fie înconjurate cu garduri, aşà că dacă un fond ar fi înconjurat cu gard, iar celalalt cu un şanţ sau zid, acest fond s'ar considerà ca desgrădit, şi prezumpţia de comunitate n'ar mai aveà loc. Cpr. Taulier, II, p. 399; Duranton, V, 368. — Se admite însă, în genere, că orice îm-

Incetarea prezumpţiei de comunitate.

Această prezumpţie de comunitate încetează în trei cazuri: 1° când există un titlu care conferă proprietatea exclusivă a gardului, numai unuia din vecini; 2° când numai unul din fonduri este îngrădit, în care caz gardul aparţine exclusiv proprietarului acestui fond, fiindcă numai lui îi foloseşte (vezi p. 731, nota 2); 3° şi în fine, *când o posesie îndestulătoare pentru a prescrie* constată că gardul a devenit proprietatea exclusivă numai a unuia din vecini (¹).

Combat. prezumpţiei de comunitate.

Prezumpţia de comunitate a unui gard poate deci fi combătută, ca şi acea a unui zid sau a unui şanţ, atât prin titlu cât şi prin prescripţie.

Posesiunea annală.

Posesiunea îndestulătoare spre a da drept numai la acţiunile posesorii, nu produce deci niciun efect în această privinţă (²).

Intreţinerea gardului comun.

Intreţinerea gardului comun este în sarcina tuturor coproprietarilor (argument din art. 592 şi 605), cari, pe de altă parte, sunt în drept a împărţi produsele lui (³).

---

prejmuire ajunge pentru ca fondul să fie îngrădit, fie ea de zid, şanţuri, garduri vii sau uscate. Vezi în acest din urmă sens, Demolombe, XI, 472; Laurent, VII, 579; Mourlon, I, 1763; Marcadé, II, 617; Pand. fr., v° *cit.*, 696.

(¹) In toate cazurile în care proprietatea gardului a devenit proprietatea exclusivă a unuia din vecini, acest proprietar este liber de a-l păstrà sau de a-l desfiinţà. Demolombe, XI, 481. „Proprietarul exclusiv nu este dator, după regulă, zice art. 1148 din codul Calimach (858 C. austriac), să întocmească sau să zidească zidire năruită, zaplazi sau garduri căzute, dacă din această întâmplare nu se va pricinuì păgubire megieşului".

C. Calimach. Art. 1148.

(²) Laurent, VII, 540, 581; Aubry et Rau, II, § 222, p. 602, text şi nota 21, precum şi p. 620, text şi nota 81; Demolombe, XI, 349, 350, 475; Marcadé, II, 618, 619; Demante, II, 524 *bis* şi 507 *bis* VI; Arntz, I, 1121; Solon, *op. cit.*, 200, p. 163 urm.; Baudry et Chauveau, 948 *in fine*, p. 671. Vezi şi *suprà* p. 700, t. şi nota 4 şi p. 727, nota *in fine*.—*Contrà:* Ducaurroy, II, 305; Duranton, V, 314, 370; Mourlon, I, 1765 urm.; Toullier, II, partea I, 229, p. 94 (părere cu drept cuvânt respinsă de adnotatorul său Duvergier, *loco cit.*, nota *a)*. Această controversă nu mai există astăzi în Franţa, în urma legei din 20 August 1881, cel puţin în privinţa şanţurilor şi gardurilor comune, căci în art. 660, cuvântul *posesiune* a fost înlocuit prin cuvântul *prescripţie*. Vezi *suprà* p. 730, nota 3. Cpr. Pand. fr., v° *Mitoyenneté*, 703.

(³) Arntz, I, 1122; Demolombe, XI, 477; Pand. fr., v° *Arbres*, 109; Répert. Sirey, v° *Haie*, 58; Solon, *op. cit.*, 202, p. 166;

Aplic. art. 593.

Fiecare proprietar poate să se descarce de cheltuelile întreținerei, renunțând la dreptul său de coproprietate, conform art. 593 (¹). Această renunțare trebue să se notifice vecinului (²).

Neaplic. art. 598 și 600.

Art. 598 și 600, fiind însă niște dispoziții excepționale, nu se aplică la garduri (³), după cum știm că nu se aplică nici la șanțuri. (Vezi *suprà* p. 729). Noul art. 668 § 1 din codul francez este expres în această privință.

Art. 609.

Arborii ce se află în gardul comun sunt presupuși comuni *pro indiviso*, ca și însuș gardul (⁴), și prin urmare, aparțin în indivizie și în părți egale ambilor proprietari ai gardului, afară de cazul când s'ar stabili contrariul prin titlu sau prescripție, după cum se exprimă art. 569 § 2 din codul italian.

Arborul, aparținând ca un accesoriu, aceluia pe al cărui fond esă trunchiul din pământ, iar nu aceluia în pământul căruia se află rădăcinile lui (⁵), este just ca arborul plantat în gardul comun să fie comun, pentrucă trunchiul său se află pe un pământ comun.

Laurent, VII, 582; Aubry et Rau, II, § 222, p. 620; C. Nancy, Sirey, 75. 2. 175; D. P. 75. 224.

(¹) Pothier, *op. cit.*, IV, 226, p. 326; Demolombe, XI, 478; Laurent, VII, 582; Fournel et Tardif, *Tr. du voisinage*, II, p. 177; Solon, *op. cit.*, 205, p. 167 urm.; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 621; Pand. fr., vº *Mitoyenneté*, 708; Répert. Sirey, vº *Haie*, 59; C. Nancy, Sirey, 75. 2. 175; D. P. 75. 2. 224.

(²) Répert. Sirey, vº *Haie*, 61, și autorii citați acolo.

(³) Demolombe, XI, 450, 468; Laurent, VII, 585; Aubry et Rau, II, § 222 *in fine*, p. 621; Solon, *op. cit.*, 206, p. 168; Duranton, V, 363, 385. — In cât privește împărțirea gardului comun, vezi *suprà* p. 729, 730.

(⁴) Laurent, VII, 583; Demolombe, XI, 483; Mourlon, I, 1768. — Vezi însă Duranton (V, 376, 379), care, întemeindu-se pe dreptul roman (L. 7 § 13 și L. 8 § 1, Dig., *De adquirendo rerum dominio*, 41. 1; L. 19, Pr., Dig., *Communi dividundo*, 10. 3), susține că arborul este comun, *pro diviso, pro regione*, cât timp se află în picioare, și că comunitatea nu devine *pro diviso* de cât în urma tăerei lui.

(⁵) *„Si radicibus vicini arbor aletur, tamen ejus est in cujus fundo origo ejus fuerit"*. (L. 6 § 2 *in fine*, Dig., *Arborum furtim caesarum*, 47. 7). — Vezi însă L. 7 § 13, *De adquirendo rerum dominio*, 41. 1 și Instit., *De divisione rerum*, II, 1. § 31 (*suprà* p. 338, nota 2), din care ar păreà să rezulte că arborul este al aceluia în pământul căruia se găsesc rădăcinile lui.

Impărţirea fructelor arborului.

Fructele şi toate foloasele ce dă arborul, cât timp se află în picioare, precum şi curăţiturile sau uscăturile lui, şi chiar însuş lemnul, după tăerea lui, se vor împărţi deci în părţi egale între ambii proprietari ai gardului, puţin importă dacă trunchiul arborului ar fi mai mult într'o parte decât într'alta, sau dacă ar fi drept la mijlocul hotarului, căci legea nu distinge (¹).

Proprietatea arborilor situaţi pe linia de despărţire a două fonduri, între cari n'ar există un gard comun.

Cât pentru arborii situaţi pe linia de despărţire a două fonduri, între cari n'ar există un gard comun şi cari, prin urmare, n'ar fi comuni, ei nu vor mai aparţine de astădată proprietarilor acelor fonduri, în părţi egale, ci în proporţie cu partea trunchiului care s'ar găsì pe fondul fiecăruia. Deci, dacă numai a treia parte din trunchiu s'ar află pe fondul meu, eu nu voiu fi proprietar decât pe a treia parte din arbor, şi nu voiu aveà drept decât la o treime din fructele lui, sau din lemn după tăerea lui; pe când celalalt coproprietar, vecinul meu, va aveà drept la două treimi. Arborul fiind, în adevăr, după căm am văzut, un accesoriu al fondului pe care se găseşte trunchiul lui, nu poate să aparţie proprietarului acestui fond decât în limitele pământului ocupat de acest trunchiu (²).

Dreptul proprietarilor de a cere tăerea şi împărţirea arborilor.

Cu toate că arborii plantaţi într'un gard comun sunt comuni ca şi însuş gardul, şi cu toate că, în principiu, gardul nu poate fi distrus decât prin consimţământul ambilor proprietari, totuşi prin excepţie dela regulele comunităţei a cărui caracter este tocmai, după cum ştim, indiviziunea silită (vezi *suprà* p. 694 şi 729), fiecare coproprietar este în drept a provocà prin justiţie încetarea indiviziunei (art. 728) şi a cere tăerea arborilor (³), spre a-şi împărţì

(¹) Pothier, *op. cit.*, IV, 226, p. 326; Répert. Sirey, v⁰ *Haie*, 67, şi autorităţile citate acolo.— Altă dată, după un vechiu obiceiu, de care vorbeşte Loysel, fructele sălbatice cari creşteau pe arborii unui gard, se cuvineau primului ocupant. *Tout ce qui vient de la haie est proie*, diceà acest autor.

(²) Marcadé, II, 626; Mourlon, I, 1768; Demolombe, XI, 483; Laurent, VII, 583; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 621.

(³) Arborii cari servesc de limită şi de hotar nu pot fi tăeţi decât cu consimţământul ambilor proprietari, după cum dispune anume art. 569 § ultim din codul italian. Cpr. Toullier, D., II, partea I, 235; Laurent, VII, 584; Demolombe, XI, 482; Pand. fr., v⁰ *Mitoyenneté*, 716. Vezi şi art. 321, 355 din codul penal, lemnul în două[1]. Această deosebire între gard și arborii plantați în gard provine din împrejurarea că arborii pot, în unele cazuri, să fie vătămători agriculturei, pe când gardul îi aduce din contra foloase necontestate, servind pe de altă parte la deosebirea și delimitarea fondurilor vecine[2].

Imprescriptibilitatea dreptului.

Dreptul de a cere tăerea și împărțirea arborilor comuni, fiind exercițiul unei facultăți, este imprescriptibil. El poate deci fi exercitat chiar în privința arborilor cari ar fi stat în gard mai bine de treizeci de ani[3].

Neînlocuirea arborilor periți.

Din această facultate ce are fiecare coproprietar de a cere prin justiție, dacă nu se înțăleg de bună voe, tăerea și împărțirea arborilor cari compun gardul comun, rezultă *a fortiori* pentru fiecare din ei dreptul de a se opune la înlocuirea arborilor periți din întâmplare sau de bătrânețe.

---

cari pedepsesc ca delict faptul de a strămută sau de a desființă semnul de hotare. Vezi în privința pedepselor cu cari se pedepseau altă dată acest delict, *suprà* p. 675, *ad notam.*

Tot cu ocazia acțiunei în grănițuire, am văzut *suprà* p. 674, că nu trebue să confundăm acțiunea pentru regulare de hotare, care este *petitorie*, cu acea pentru strămutare de hotare, care este *posesorie*. Cea dintâi este de competința tribunalelor, iar cea de a doua, de competința, în prima instanță, a judecătoriilor de ocoale. Vezi *suprà* p. 626, text și nota 3.

Arendaș. Controversă.

[1] Legea nevorbind decât de proprietar, acest drept nu aparține arendașului. Just. de pace din Livarot, D. P. 99. 2. 372. — *Contrà:* Trib. Louviers, D. P. 99. 2. 424.

Dr. roman.

La Romani, nici unul din coproprietari nu puteà să ceară tăerea arborilor, cât timp ei erau încă în picioare, căci împărțirea lor nu puteà fi cerută decât în urma desrădăcinărei lor *(cum arbor eruta vel succisa est).* (L. 19, Pr., Dig., 10. 3).

[2] Cpr. Laurent, VII, 584; Mourlon, I, 1769.

[3] Toullier D., II, partea I, 223, nota *a;* Marcadé, II, 626; Arntz, I, 1119; Demolombe, XI, 482. — Cererea pentru tăerea arborilor din partea unuia din vecini numai atunci ar fi respinsă când celalat vecin ar fi avut folosința exclusivă a arborului și a gardului timpul necesar pentru a prescrie, căci, în asemenea caz, arborul împreună cu pământul ar fi devenit, prin prescripție, proprietatea exclusivă a acestui vecin. Demolombe, Marcadé, *loco suprà cit.* — Trebue însă să observăm că posesiunea pământului nu atrage pe acea a arborilor, după cum nici posesiunea arborilor nu atrage pe acea a pământului. Această observație este importantă în materie de prescripție, unde se aplică principiul: *Tantum præscriptum, quantum possessum.* Cpr. Pand. fr., v° *Arbres*, 126; Wodon, *op. cit.*, I, 210 *in fine.*

4° *Distanțele ce vecinii trebue să observe în plantațiile lor.*

Art. 607. — Nu este iertat a sădì arbori cari cresc înalți, decât în depărtarea hotărîtă de regulamentele particulare, sau de obiceiurile constante și recunoscute, și în lipsă de regulamente și de obiceiuri, în depărtare de doi metri dela linia despărțitoare a celor două proprietăți pentru arborii înalți, și de o jumătate metru pentru celelalte plantațiuni și garduri vii. (Art. 480, 484, 490, 529, 586, 608, 627, 639, 1890 C. civ. L. din 21 Sept. 1864 și din 5 Martie 1906 p. sistemul metric. Art. 671 C. fr.).

Art. 608. — Vecinul poate cere ca arborii și gardurile vii puși la o distanță mai mică să se scoată.

Acela pe a cărui proprietate se întind crăcile arborilor vecinului poate să-l îndatoreze a le tăià.

Dacă rădăcinile se întind pe pământul său, are drept a le tăià singur. (Art. 489, 491, 607, 623, 625 C. civ. Art. 672 C. fr.).

Atât la țară cât și în orașe(1), nu este permis a avеà (2) lângă hotarul proprietarului vecin arbori cari cresc înalți *(de haute tige*, zice textul francez)(3), sau cari nu cresc înalți,

---

(1) Art. 607, fiind conceput în termeni generali, nu este nicio rațiune de a se distinge între fondurile rurale și acele urbane. Nu se distinge, de asemenea, dacă fondul vecin lângă care arborii sunt plantați este o casă, o grădină sau o curte, o pădure, un fond îngrădit sau desgrădit, un drum sau un pământ arabil, etc. Aubry et Rau, II, § 197, p. 324, 325; Demolombe, XI, 485 urm.; Laurent, VIII, 4 urm.; Cas. fr. D. P. 60. 1. 320; D. P. 62. 1. 174; Sirey, 62. 1. 470. — Vezi însă Demolombe (XI, 489) și Ducaurroy (II, 306), după cari art. 607 n'ar fi aplicabil, când ar fi vorba de două păduri vecine, pentrucă nicio cauză binecuvântată n'ar există care să împedice arborii de a se întinde pe deoparte și pe de alta până la linia de hotar a ambelor păduri.—*Contrà:* Pand. fr., v° *Arbres*, 149 urm.

Arborii cari cresc dela sine.

(2) Legea, vorbind *de eo quod plerumque fit*, oprește numai *sădirea* arborilor, însă se înțălege că chiar arborii cari cresc dela sine vor trebui să fie scoși, dacă au răsărit la o distanță mai mică decât acea prescrisă de lege. Marcadé, II, 621; Aubry et Rau, II, § 197, p. 324, nota 1; Pand. fr., v° *Arbres*, 135; Baudry et Chauveau, 1011; Laurent, VIII, 3; Duranton, V, 386; Cas. fr. Sirey, 54. 1. 37; D. P. 54. 1. 233; Sirey, 71. 1. 302; D. P. 78. 1. 214. Noul art. 671 fr. și art. 581 din codul italian sunt exprese în această privință.

(3) In lipsă de orice definiție din partea legiuitorului, judecătorii fondului vor decide în mod suveran cari arbori cresc înalți și cari nu cresc înalți, având în vedere natura și esența arborilor,

precum şi garduri vii (¹), decât la depărtarea hotărîtă de regulamentele particulare sau de obiceiurile constante şi recunoscute ale locului (²); căci dacă proprietarul ar fi putut să

---

iar nu numai modul amenajărei lor. Cpr. Aubry et Rau, II, § 197, p. 213 (ed. a 4-a); Demolombe, XI, 494; Laurent, VIII, 7; Pand. fr., v⁰ *Arbres*, 137, şi numeroasele autorităţi citate acolo; C. Botez, *Noul Codice de şedinţă al judec. de ocol*, p. 339 (Bucureşti, 1908); Cas. fr.; Sirey, 80. 1. 273; D. P. 80. 1. 417. Dacă acest sistem este, după cum credem, acel legal, arborii cari cresc înalţi sunt: bradul, stejarul, salcâmul, oţetarul, nucul, fagul, teiul, plopul, etc., iar acei cari nu cresc înalţi sunt: măcieşul, dracila, scumpia, trandafirul, etc.—*Contrà:* După un alt sistem se susţine că distanţa prescrisă de art. 607 trebue să se determine după înălţimea sau amenajarea arborului, fără a se avea în vedere esenţa lemnului, aşa că un arbor care, prin esenţa sa, ar creşte înalt ar puteà fi păstrat la o distanţă mai mică decât acea prescrisă de lege, dacă ar fi tăeat şi menţinut la înălţimea arborilor ce nu sunt înalţi. Vezi în acest din urmă sens, C. Caen, D. P. 80. 1. 417, nota *a*. Cpr. şi Massé-Vergé, II. § 326, p. 179, nota 6 *in fine*. Acest din urmă sistem este formal admis astăzi în Franţa prin legea din 20 August 1881. Crp. T. Huc, IV, 364, p. 455.

C. italian. Art. 579.

Art. 579 din codul italian prevede anume arborii cari cresc sau nu cresc înalţi. Acei dintăi sunt: nucii, castanii, brazii, stejarii, plopii, ulmii, platanii, etc., iar acei cari nu cresc înalţi sunt: merii, perii, cireşii şi alţi pomi roditori. La noi, ca şi în Franţa, pomii roditori pot să intre mai toţi în categoria arborilor cari cresc înalţi. Cpr. Cas. fr. Sirey, 80. 1. 273; D. P. 80. 1. 417.

Dr. roman.

Şi la Romani, distanţa se hotărà tot după esenţa arborilor. Astfel, smochinii şi măslinii nu puteau fi plantaţi decât la o distanţă de 9 picioare dela fondul vecin (piciorul aveà 293 milimetri), iar ceilalţi arbori, la o distanţă de cinci picioare. „*At vero oleam, aut ficum, ab alieno ad novem pedes plantato: cæteras arbores, ad pedes quinque*“. (L. 13 *in fine*, Dig., *Finium regundorum*, 10. 1).

(¹) Deşi prima parte a art. 607, din cauza unui viciu de redacţie, nu vorbeşte decât de arborii înalţi, totuşi se admite, în genere, că autoritatea ce legea atribue regulamentelor şi uzurilor locale, cu privire la distanţa ce trebue să existe între arbori şi linia de hotar, se aplică nu numai la arborii înalţi, dar şi la acei mici, precum şi la gardurile vii. Laurent, VIII, 7; Demolombe, XI, 492; Aubry et Rau, II, § 197, p. 212, nota 9. — *Contrà:* Solon, *op. cit.*, 234, p. 191.

(²) Depărtarea hotărîtă prin regulamentele şi obiceiurile locale poate fi mai mare sau mai mică decât acea prescrisă de art. 607, facă plantații la o distanță prea apropiată de fondul vecin, proprietarul acestui fond ar fi avut a suferì atât din cauza lipsei de aer și de lumină produsă prin dezvoltarea crăcilor, *ne umbra arboris vicino prædio noceret* (L. 1 § 8, Dig., *De arboribus cædendis*, 43. 27), cât și din cauza rădăcinilor cari s'ar fi putut întinde pe pământul său. (Cpr. art. 608).

Nu există nicio prezumpție legală în această privință. Controversă.

Din obligația ce incumbă proprietarului de a lăsà între plantații și linia de hotar a fondului vecin distanța reglementară sau acea legală, n'ar trebuì să deducem, după cum pe nedrept decid unii [1], prezumpția că această distanță s'a ob-

---

însă aceste regulamente sau obiceiuri trebue să determine o depărtare oarecare, căci dacă n'ar determinà nici una, atât la țară cât și în orașe, se va păstrà distanța prevăzută de lege. Laurent, VIII, 4; Demolombe, XI, 493; Aubry et Rau, II, § 197, p. 213, text și nota 11 (ed. a 4-a), p. 326 (ed. a 5-a); C. Caen, Sirey, 59. 2. 587. — *Contrà:* Baudry et Chauveau, 1010, p. 735; Carou, *Actions possessoires*, 158, p. 127 (ed. a 2-a, 1841); Garnier, *Actions possessoires*, p. 227; C. Bordeaux și Cas. fr. D. P. 61. 5. 448. No. 1; Sirey, 73. 1. 449; D. P. 74. 1. 22.

Deoseb. de C. fr.

Trebue să mai observăm că, după textul nostru, ca și după acel italian (art. 579 § 1), regulamentele pot fi posterioare codului civil, pe când textul fr. se referă la regulamente anterioare codului *(actuellement existants)* (cpr. Baudry et Chauveau, 1010, p. 734); de unde rezultă că, la noi, regulamentele pot să deroage dela lege, ceeace nu este tocmai logic. Obiceiurile se vor dovedì, la caz de contestație, de către proprietarul care le invoacă, proba putându-se totdeauna face prin martori, fără niciun început de dovadă scrisă, de oarece obiceiurile locale nu se constată niciodată prin acte scrise. Demolombe, XI, 491; Laurent, VIII, 6.

Obiceiurile trebue să fie constante și recunoscute.

Aceste obiceiuri, fiind expresia voinței generale, trebue să fie *constante sau statornice*, adecă: să se repete de mai multe ori (cpr. L. 3, Cod, *Quæ sit longa consuetudo*, 8. 53). Ele trebue să mai fie recunoscute, adecă: să fi fost observate ca o regulă de drept *(opinione juris vel necessitatis)*, pentru ca nu cumva o simplă îngăduire să treacă drept obiceiu. Cpr. Laurent, VIII, 6; Aubry et Rau, II, § 197, p. 325, nota 8 (ed. a 5-a).— Judecătorii cari declară că un uz își are sau nu-și are ființă, se pronunță în fapt, și decizia lor scapă de sub controlul Curței de casație. Cas. fr. D. P. 64. 1. 229; Sirey, 64. 1. 411; Pand. fr., v⁰ *Arbres*, 163.

(1) C. Colmar, Répert. Dalloz, v⁰ *Servitudes*, 651, nota 1 și D. P. 46. 2. 224. — Vezi Demolombe (XI, 502 *bis*) și Duranton (V, 384), după cari art. 607 ar da naștere la o prezumpție simplă

servat în realitate, și că ea aparține aceluia care a făcut plantația; căci deși aceasta este foarte probabil, totuși legea n'a făcut din această probabilitate o prezumpție legală (1).

Distanța reglementară.

In cât privește distanța ce trebue să existe între plantații și linia de hotar a ambelor fonduri, am văzut că ea este acea prescrisă de regulamentele particulare sau de obiceiurile locale statornice și recunoscute. (Cpr. și art. 529).

Distanța legală.

In lipsă de regulamente sau de obiceiuri, această distanță trebue să fie de doi metri pentru arborii înalți, și de o jumătate de metru pentru arborii mici și pentru orice plantații (2), precum și pentru gardurile vii (3).

Măsurarea distanței. Controversă.

Distanța legală se va măsurà cu începere dela mijlocul sau inima arborului (4), până la linia de hotar a ambelor fonduri, sau până la mijlocul zidului, gardului ori șanțului,

---

de natură a fi dărâmată prin alte dovezi. Cpr. și Cas. fr. Sirey, 63. 1. 438; D. P. 64. 1. 123. Mai vezi Pand. fr., v° *Arbres*, 166; Baudry et Chauveau, 1011 *in fine*, p. 737.

(1) Laurent, VIII, 2. Cpr. Pand. fr., v° *cit.*, 165. — In lipsă de o prezumpție legală, chestiunea proprietății distanței se va decide după principiile generale, prin titluri sau prin prescripție. Cpr. C. Bordeaux, D. P. 59. 5. 348. No. 2.

(2) Cpr. Trib. Roman, *Dreptul* din 1901, No. 48.— Textul francez nevorbind de *plantații*, ci numai de arbori mici, de aici rezultă că, în Franța, arborii sau plantele propriu zise pot fi plantate lângă linia de hotar a ambelor fonduri, rămânând însă vecinului dreptul de a tăià rădăcinile cari s'ar întinde pe pământul său (art. 608 § 3).

Gardurile vii.

(3) Aceasta lasă a se presupune că gardul se compune din arbori mici, căci dacă el s'ar compune din arbori înalți, distanța ar trebuì să fie de doi metri, de oarece distanța legală nu se determină prin locul în care se găsește arborul, ci prin esența lui. Cpr. Laurent, VIII, 7 *in fine*; Cas. fr. D. P. 62. 1. 175.

Gardurile uscate.

Legea neprevăzând nicio distanță pentru gardurile uscate, proprietarul este liber de a stabilì un asemenea gard sau un zid pe limitele fondului său. Mourlon, I, 1770.

(4) Aubry et Rau, II. § 197. p. 327 (ed. a 5-a); T. Huc, IV, 364 *in fine*; F. Herman, *C. civil annoté*, *Supplément*, art. 671, No. 6; Laurent, VIII, 8; Baudry et Chauveau, 1011, p. 736, 737; Solon. *op. cit.*, 243, p. 198; C. Colmar, D. P. 45. 2. 224.— Vezi însă Demolombe, XI, 496, după care distanța ar trebuì să se măsoare dela suprafața externă sau circumferența arborului, ceeace este inadmisibil, pentrucă atunci distanța în loc de a fi neschimbătoare, ar varià după cum arborul ar fi mai gros sau mai subțire

când fondurile ar fi despărțite printr'un zid, un gard sau un șanț comun.

Cazul când zidul, gardul sau șanțul nu este comun.

Dacă zidul, gardul sau șanțul n'ar fi comune, ci ar fi proprietatea exclusivă a unuia din vecini, distanța legală se va socoti dela marginea zidului, gardului sau șanțului (¹).

Scoaterea arborilor puși sau crescuți la o distanță mai mică decât acea legală sau reglementară.

In caz când dispozițiile art. 607 n'ar fi fost observate, vecinul (²) poate să ceară dela judecătorul de ocol, dacă nu se contestă însuș dreptul de proprietate (art. 32, 3⁰ L. jud. de ocoale din 1907), ca arborii și gardurile vii puși sau crescuți la o distanță mai mică decât acea reglementară sau legală să se scoată (³), oricât de mică ar fi deosebirea între ambele distanțe (⁴), și chiar când n'ar rezultà pentru dânsul

---

Cazul când fondurile sunt deosebite, printr'un drum public sau un râu nenavigabil ori neplutitor.

(¹) Demolombe, XI, 495; Laurent, VIII, 8; Aubry et Rau, *loco cit.*, p, 327; Baudry et Chauveau, *loco cit.*, p. 737. — In caz când ambele fonduri ar fi deosebite printr'un drum public, distanța va cuprinde lărgimea acestui drum. In caz când ambele fonduri ar fi deosebite printr'un râu nenavigabil sau neplutitor, distanța de doi metri sau de ½ metru se va socotì dela mijlocul râului, pentrucă după cum știm, aceste râuri aparțin pe jumătate proprietarilor riverani (Argument din art. 476, 502, 583, etc.). Vezi *suprà* p. 376 urm., p. 659, 661 nota 3 și 678, nota 1. Cpr. Laurent, VIII, 8. — In opinia acelora cari susțin că aceste râuri ar fi *res nullius* (părere inadmisibilă la noi), lărgimea râului va fi cuprinsă în distanță. Vezi Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 327, nota 15; Demolombe, XI, 495.

Bezmanar, uzufructuar, etc.

(²) Prin *vecin*, legea înțălege proprietarul sau cel puțin acel care are un drept real asupra lucrului; de unde rezultă că bezmanarul, uzufructuarul, etc. sunt în drept a cere desființarea arborilor sădiți sau crescuți dela sine la o distanță mai mică decât acea legală, pentrucă ei au exercițiul acțiunilor reale în genere, *quia et ipsius interest arborem istam non impendere* (L 1 § 4, Dig., *De arboribus cædendis*, 43, 27). Laurent, VIII, 10; Pand. fr., v⁰ *Arbres*, 217; Cas. fr. D. P. 50. 1. 78; Sirey, 50. 1. 373. — Chiriașul nu are însă acest drept, pentrucă el nu are exercițiul acțiunilor ce isvorăsc din proprietate. Chiriașul care ar fi supărat prin arborii vecinului, puși sau crescuți la o distanță mai mică decât acea legală, se va adresà deci la proprietarul său, care va exercità acțiunea. Laurent, *loco cit.*

Chiriașul.

(³) Vecinul ar puteà fi autorizat de justiție să scoată el însuș arborii, cu cheltuiala proprietarului lor (art. 1077). Cpr. L. 4 § 3, Dig., *Finium regundorum*, 10. 1.

(⁴) Scoaterea arborului nu va puteà fi provocată decât atunci când distanța legală n'ar fi fost observată în momentul facerei plantației, căci dacă distanța lăsată din capul locului ar fi fost nici o pagubă din această stare de lucruri (art. 608 § 1) (1). Această cerere poate fi făcută îndată ce arborul a fost sădit sau răsărit, chiar dacă ar fi mai mic. căci vecinul poate să prevadă de mai'nainte creșterea sa progresivă, *motum naturalem arboris* (L. 7, Dig., *De servitutit. prædiorum urbanorum*, 8. 2).

Arborii plantați sub legea veche.

Arborii plantați sub legea veche, care nu prescria nicio distanță, n'ar puteà însă să fie scoși astăzi (art. 1 C. civ.) (2).

Renunțarea la distanța legală.

Proprietarul sau uzufructuarul vecin poate să renunțe la dreptul său și să consimtă a suferi o plantație la o distanță mai apropiată decât acea legală.

Înființarea acestei servituți prin destinația proprietarului. Controversă.

O asemenea servitute activă ar puteà fi înființată, în folosul proprietarului care a făcut plantația, printr'un act cu titlu oneros sau cu titlu gratuit. și chiar prin destinația proprietarului, pentrucă această destinație înlocuește titlul în privința servituților continue și aparente (art. 625) (3).

---

acea legală sau reglementară, însă ar fi fost micșorată în urmă prin creșterea și desvoltarea arborului, aceasta ar fi un caz fortuit de care autorul plantației nu poate răspunde. Laurent, VIII, 15; Duraton, V, 388.

(1) Laurent, VIII, 9; Demolombe, XI, 498; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 328; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 207; Cas. fr. D. P. 50. 1. 78; Sirey, 50. 1. 577: D. P. 67. 1. 280; Sirey, 67. 1. 388. — Reclamantului incumbă sarcina de a dovedi că distanța legală n'a fost observată. Pand. fr., v⁰ *Arbres*, 221: Laurent, *loco cit.*: Cas. fr. D. P. 53. 1. 342; Sirey, 56. 1. 59.

Sa decis că, dacă prin udarea plantațiilor sădite *chiar la distanțele prevăzute de art. 607*, și prin umiditatea ce ele ar produce, se aduce o vătămare construcțiunei vecinului, acesta este în drept a pretinde ca proprietarul lor să-l îngădue a face cuvenitele lucrări pe proprietatea sa pentru apărarea zidirei sale, precum ar fi: facerea unui trotuar de bazalt sau de asfalt, fără ca prin aceasta să se poată susține că se atinge în ceva dreptul de proprietate: și acțiunea care are de obiect o asemenea pretenție constitue o adevărată acțiune posesorie, de competința judecătorului de ocol, în prima instanță. Cas. rom. Bult. 1892, p. 761.

(2) Toullier-Duvergier, II, partea I, 515. p. 231.

(3) Laurent, VIII, 14 și *Avant-projet de révision du C. civil*, III, p. 160; Aubry et Rau, II, § 197, p. 329, text și nota 21; Demolombe, XI, 502; Duranton. V. 389; Baudry et Chauveau, 1014; C. Rennes, Bastia și Paris, Répert. Dalloz, v⁰ *Servitudes*, 659, nota 1; D. P. 56. 2. 85; Sirey, 56. 2. 202; Sirey, 65. 2. 199.—*Contrà:* Solon, *op. cit.*, 246, p. 204; Trib. Beaune (sub Cas.), D. P. 54. 1. 233.

Inlocuirea arborilor. Necesitatea unui titlu.

Dreptul de a înlocuì arborii cari s'ar aflà la o distanţă mai mică decât acea legală, nu poate însă fi dobândit, după părerea generală, decât prin titlu, iar nu prin destinaţia proprietarului (¹).

Prescripţie.

Dreptul de a aveà arbori sau garduri vii la o distanţă mai mică decât acea hotărîtă de lege, se va dobândi şi prin prescripţie, decâteori arborii plantaţi sau crescuţi dela sine la o distanţă mai mică ar fi existat timp de treizeci de ani, fără ca vecinul să fi cerut scoaterea lor. Asupra acestui punct toţi autorii sunt de acord (²).

Prescripţia este în specie achizitivă. Controversă.

Unde însă chestiunea devine controversată este asupra punctului de a se şti, dacă este vorba în specie de prescripţia achizitivă în folosul aceluia care a făcut plantaţia la o distanţă mai mică decât acea prescrisă de lege, sau de prescripţia liberatorie contra aceluia care a tăcut timp de treizeci de ani. Unii, întemeindu-se pe terminologia şi clasificarea codului, consideră proibiţia de a aveà plantaţii la o distanţă mai mică decât acea prescrisă de lege ca o adevărată servitute legală (³), aşà că faptul de aveà timp de treizeci de

---

(¹) Aubry et Rau, *loco cit.*,; Demolombe, XI, 502; Duranton, V, 391; Cas. fr. Sirey, 54. 1. 37; D. P. 54. 1. 233. — *Contrà:* Laurent, VIII, 14.

(²) Toullier D., II, partea I, 514, p. 231; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 328; Duranton, V, 390; Demolombe, XI, 499; Mourlon, I, 1771; Laurent, VIII, 11; Thiry, I, 782; Carou, *Actions possessoires*, 153, p. 123 (ed. a 2-a, 1845); Pand. fr., v⁰ *Arbres*. 257; Solon, *op. cit.*, 244; Troplong, *Prescription*, I, 346; Vazeille, *Idem*, I, 118, p. 127 urm. (ed. din 1832); Baudry et Chauveau, 1014; Cas. fr. D. P. 74. 1. 22; Sirey, 77. 1. 302. — Prescripţia va începe a curge din momentul facerei plantaţiei, iar pentru arborii ce cresc dela sine, din momentul ce existenţa lor a devenit vizibilă şi publică. Aubry et Rau, *loco cit.;* Laurent, VIII, 12; Thiry, I, 782; Demolombe, XI, 499; Arntz, I, 1133; Cas. fr. D. P. 50. 1. 89; Sirey, 50. 1. 385; Sirey, 77. 1. 302. — Dacă plantaţia a fost ascunsă printr'un gard, zid sau alt obstacol, prescripţia nu va curge decât din momentul când vecinul a putut luà cunoştinţă de dânsa, căci numai din acest moment posesiunea a devenit publică (art. 1844). Marcadé, II, 623; Vazeille, *op.* şi *loco cit.*, p. 129, 130; Laurent, VIII, 11 *in fine;* Toullier D., II, partea I, 515, p. 231; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 264 urm.

(³) Cpr. Arntz, I, 1130; Taulier, *Th. raisonnée du C. civil*, II, p. 402 (Grenoble, 1841).

ani plantaţii la o distanţă mai mică decât acea legală ar aduce stângerea prin prescripţie a acestei servituţi (art. 639), şi ar face ca vecinul să fie liber de a plantà după 30 de ani ori unde ar voi, fără a observà vreo distanţă. După acest sistem, prescripţia ar fi, în specie, extinctivă sau liberatorie. Alţii consideră însă, şi cu drept cuvânt, regula distanţelor ca o mărginire şi o modificare a dreptului de proprietate, stabilită în interesul vieţei comune, iar nu ca o servitute propriu zisă, aşà că acel ce face plantaţii la o distanţă mai mică decât acea legală, departe de a se liberà de o servitute care ar zăceà asupra fondului său, impune din contra o sarcină vecinului, şi anume: acea de a suferì nişte plantaţii cari depreciază şi desmembrează fondul său. Autorul plantaţiilor dobândeşte, deci, o servitute activă asupra fondului vecinului său; de unde rezultă că prescripţia este achizitivă, iar nu liberatorie (¹).

Art. 1847 urm.

Prescripţia fiind în specie achizitivă, are de temeiu posesiunea; de unde rezultă că această posesiune va trebui să întrunească toate condiţiile cerute de art. 1847 urm., adecă: să fie continuă, neîntreruptă, neturburată, publică şi sub nume de proprietar.

Neînlocuirea arborilor tăeţi sau periţi. Controversă.

Proprietarul, care a avut neîntrerupt timp de treizeci de ani plantaţii la o distanţă mai mică decât acea legală, a dobândit prin prescripţie dreptul de a păstrà la această distanţă arborii cât timp vor trăi, fără ca vecinul să poată cere scoaterea lor, însă el nu va puteà, la caz de perirea sau tăerea lor, să-i înlocuească prin alţii de aceeaş natură, pentrucă el n'a posedat dreptul de a aveà în totdeauna arborii la aceeaş distanţă, ci numai dreptul de a păstrà arborii pe care-i aveà din capul locului. Nu se poate, în adevăr, prescrie mai mult decât s'a posedat: *Tantum præscriptum, quantum possessum* (²). Acest sistem este astăzi expres admis prin noul text francez (art. 682 *in fine*).

(¹) Laurent, VIII, 11 şi *Avant-projet de révision du C. civil*, III, p. 160; Marcadé, II, 622; Mourlon, I, 1772; Ducaurroy, II, 308; Demolombe, XI, 501. Vezi şi *infrà* explic. art. 611—614, unde se discută aceeaş controversă în privinţa ferestrelor.

(²) Vezi în acest sens, Marcadé, II, 622; Mourlon, I, 1771, 1772; Ducaurroy, II, 308; Duranton, V, 391; Demante, II, 527 *bis* I; Aubry et Rau, II, § 197, p. 215, text şi nota 20 (ed. a 4-a), Tăerea crăcilor arborului. Art. 608 § 2. Osebit de dreptul ce are vecinul de a cere scoaterea arborilor plantaţi sau răsăriţi la o distanţă mai mică decât acea legală, legea mai adaogă încă că acel pe a cărui proprietate se întind crăcile arborilor vecinului, poate să-l oblige a le tăià (1), se înţălege prin justiţie (judecătorul de ocol) (2), şi aceasta până la orice înălţime, iar nu numai până la acea de 15 picioare, ca în dreptul roman (3).

Tăerea rădăcinilor. Cât pentru rădăcinile cari s'ar întinde pe fondul său, vecinul este în drept a le tăià el însuş (4), pentrucă tăerea

---

p. 329 (ed. a 5-a); Solon, *op. cit.*, 245, p. 200; Cas. fr. Sirey, 54. 1. 37; D. P. 54. 1. 233. — *Contrà:* Toullier, D., *loco cit.*, 515, p. 232; Arntz, I, 1133; Thiry, I, 782; Laurent, VIII, 13 urm.; Taulier, II, p. 402. — După aceşti din urmă autori, vecinul ar fi dobândit, prin prescripţie, dreptul de a înlocuì arborii periţi sau tăeţi. In fine, după o părere intermediară, se distinge între arborii rezleţi sau izolaţi şi acei cari formează o alee sau o primblare. Acei dintâi n'ar puteà fi înlocuiţi, pe când înlocuirea ar fi cu putinţă pentru cei de al doilea. Vezi în acest din urmă sens, Demolombe, XI, 501; Demante, II, 527 *bis* I.

(1) Proprietarul arborului nu poate fi obligat a tăià crengile cari nu se întind pe fondul vecin, oricare ar fi consecinţele cari ar rezultà din netăerea lor. C. Bordeaux, D. P. 84. 5. 445. No. 2.

(2) Vecinul ar puteà fi împuternicit a tăià el însuş crengile cu cheltuiala proprietarului arborului (art. 1077). — Vecinul care n'ar cere tăerea crengilor n'ar aveà însă drept la daune, căci tăcerea sa face a se presupune că crengile cari s'au întins pe proprietatea sa nu-i au adus niciun neajuns. Demolombe, XI, 512; Duranton, V, 394 *in fine*, p. 426, 427.

(3) L. 1 § 7 urm., Dig., *De arboribus cædendis*, 43. 27. — Arborii cari-şi întindeau crăcile lor asupra unui fond vecin trebuiau să fie curăţiţi de crengi până la o înălţime de 15 picioare, pe acei cari se întindeau deasupra unei case, trebuiau să fie tăeţi cu desăvârşire. „*Si quidem arbor ædibus impendeat, succidi eam præcipitur; si vero agro impendeat, tantum usque ad quindecim pedes a terra coërceri*". (L. 1 § 9, Dig. *loco cit.*). — Vecinul supărat prin crăcile unui arbor străin nu puteà să le tae decât atunci când proprietarul arborului nu se opuneà la aceasta sau când nu le tăià el însuş după cererea sa. (*Pauli Sententiæ, De interdictis,* 5, 6, § 13).

(4) Vecinul ar puteà chiar cere daune pentru stricăciunile aduse fondului prin acele rădăcini. Demolombe, XI, 512; Duranton, V, 394. — Rădăcinile, fiind o parte integrantă din fond aparţin aceluia pe a cărui fond de s'au întins. Marcadé, II, 624 *in fine;* Troplong, *Prescription,* I, 355. — Vezi însă L. 6 § 2 *in fine*, Dig., *Arborum furtim cæsarum,* 47. 7, unde se zice:

se face pe proprietatea sa, pe când el nu poate singur să tae crăcile, pentrucă această tăere trebue să se facă pe proprietatea străină (1). Drept vorbind, și după rigoarea principiilor, ar fi trebuit ca vecinul să poată tăià el însuș atât crengile cât și rădăcinile. Legiuitorul s'a temut însă ca nu cumva el să tae aceste crengi peste măsură, și astfel să strice arborul fie din răutate, fie din nebăgare de samă (2).

Regulele de mai sus sunt o aplicare a art. 489.

Regulele mai sus expuse, privitoare la tăerea crengilor și rădăcinilor arborilor cari se întind pe proprietatea vecină, nu aparțin servituților, ci sunt o consecință a principiului înscris în art. 489, după care proprietatea pământului cuprinde în sine proprietatea suprafeței și a subfeței.

Arborii la cari se aplică regulele de mai sus.

Facultatea de a cere tăerea crăcilor și de a tăià însuș rădăcinile arborilor vecini se aplică: 1⁰ arborilor plantați la distanța legală; 2⁰ acelor plantați la o distanță mai mică și cari nu au încă o existență de 30 ani, căci dacă vecinul este în drept a cere scoaterea în totul a acestor arbori, cu atât mai mult el trebue să fie în drept a face să să tae crengile și rădăcinile lor (3).

Arborii la cari aceste regule nu se mai aplică.

Ea nu se aplică însă arborilor plantați în virtutea unei convenții exprese sau tacite (destinația proprietarului), la o distanță mai mică decât acea legală, căci prin concesia dreptului de a plantà la o asemenea distanță, vecinul a consimțit de mai înainte și în mod implicit a suferi inconvenientele ce ar puteà să rezulte din aceste plantații.

Cazul când există prescripție. Controversă.

Facultatea de care s'a vorbit mai sus nu se aplică, de asemenea, arborilor cari ar fi existat la o distanță mai mică decât acea legală timp de treizeci de ani, căci, în asemenea

---

„*Si radicibus vicini arbor aletur, tamen ejus est in cujus fundo origo ejus fuerit*". — Incât privește crengile, ele se cuvin, în urma tăerei lor, împreună cu toate fructele, proprietarului arborului din care fac parte. Laurent, VIII, 22.

(1) Cpr. Arntz, I. 1131; Baudry et Chauveau, 1015.

(2) Cpr. Mourlon, I. 1773; De la Bigne, I, 1144, p. 1030; Laurent, VIII, 15; Baudry et Chauveau, 1015 *in fine*, p. 743. — La Romani, vecinul nu puteà să tae el însuș rădăcinile, ci trebuià să se adreseze megieșului său, ca și pentru crăci. „*Si arbor in vicini fundum radices porrexit, recidere eas vicino non licebit*". (L. 6 § 2, *ab initio*, Dig., *loco cit.).*

(3) Mourlon, I, 1774; Demolombe, XI, 506; Laurent, VIII, 17; Baudry et Chauveau, 1016.

caz, există prescripţie, şi am avut ocazia de a spune de mai multe ori că prescripţia echivalează cu titlul (¹).

Dobândirea servitutei prin titlu.

Dreptul de a păstrà crengile cari s'ar întinde pe fondul vecin se poate, fără nicio îndoială, dobândi prin titlu, căci vecinul care ar fi supărat printr'un arbor străin, ar puteà foarte bine să renunţe la dreptul ce-i dă legea de a tăià crengile, impunându-şi astfel o servitute.

Destinaţia proprietarului şi prescripţia. Controversă.

O asemenea servitute s'ar puteà dobândi, după unii, şi prin destinaţia proprietarului (²), şi chiar prin prescripţie, fiindcă dreptul de a aveà crengile arborului său pe fondul vecin este o servitute continuă şi aparentă care, ca atare, poate fi dobândită prin posesiunea de treizeci de ani (art. 623) (³).

Punctul de plecare al prescripţiei.

Ceeace va fi însă greu de stabilit este punctul de plecare al prescripţiei, adecă: momentul când crengile au început să treacă peste proprietatea vecină.

Imprescriptibilitatea dreptului de a tăià rădăcinile. Controversă.

Cât pentru rădăcini, mai toţi autorii recunosc că dreptul de a le tăià este imprescriptibil, căci posesiunea pentru a conduce la prescripţie trebue să fie publică (art. 1847), şi în genere, posesiunea rădăcinilor nu este publică, fiindcă ele se întind sub pământ (⁴).

C. fr. Art. 673 § ultim.

Noul art. 673 § ultim din codul francez, modificat prin legea din 20 August 1881, dispune în termeni expreşi că dreptul de a tăià rădăcinele şi de a face să se tae crengile este imprescriptibil.

Proprietatea crengilor şi a fructelor.

Crengile, fiind un accesoriu al arborului din care fac parte, aparţin proprietarului acestui arbor, împreună cu toate fructele, în virtutea dreptului de accesiune (art. 483), chiar

---

(¹) Mourlon, I, 1774; Laurent, VIII, 18. — *Contrà:* Demolombe, XI, 507; Ducaurroy, II, 309; C. Lyon, D. P. 67. 5. 398. No. 2.

(²) Laurent, VIII, 19; Demolombe, XI, 508; Trib. Auxerre, D. P. 58. 3. 80. — *Contrà:* Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 331, nota 29; C. Bastia şi Paris, D. P. 56. 2. 85; Sirey, 56. 2. 202; Sirey, 65. 2. 199; Cas. fr. Sirey, 67. 1. 323.

(³) Laurent, VIII, 20; Mourlon, I, 1775; Troplong, *Prescription*, I, 347. — *Contrà:* Demolombe, XI, 509; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 330, text şi nota 27; Ducaurroy, II, 309; Demante, II, 527 *bis* II; Marcadé, II, 624; Arntz, I, 1133. Tot în acest din urmă sens se pronunţă şi jurisprudenţa. Vezi deciziile citate de Aubry et Rau, *loco suprà cit.*, nota 27.

(⁴) Mourlon, I, 1776; Demolombe, XI, 511; Troplong, *Prescription*, I, 355; Demante, II, 527 *bis* II.—Vezi însă Laurent, VIII, 21.

când aceste crengi s'ar întinde pe proprietatea vecină, și acest vecin nu-și poate însuși fructele cari ar cădeà dela sine pe proprietatea sa(¹).

Revendicarea fructelor de pe fondul vecin.

Proprietarul arborului va puteà, deci, în totdeauna să revendice fructele căzute pe fondul vecinului său, care va fi silit a le culege și a le restitui, sau a lăsà pe proprietarul lor să le culeagă el însuș(²).

Fructele cari atârnă de crengi. Controversă.

Aceeaș soluție este admisibilă în cazul când fructele n'ar fi fost deslipite de arbor, ci ar atârnà încă de crengile cari s'ar fi întins pe proprietatea vecină(³).

L. jud. de ocoale din 1907. Art. 32, 3⁰.

Toate acțiunile relative la distanțele de observat pentru plantațiile și construcțiile dintre vecini, sunt de competința judecătoriilor de ocoale, când nu se ridică între părți nicio chestie de proprietate (art. 32, 3⁰ L. judec. de ocoale din 1907).

Despre cazul când diferitele caturi ale unei case aparțin mai multor persoane (art. 664 din codul francez eleminat de legiuitorul nostru).

O casă poate să fie comună *pro indiviso* sau *pro diviso*. In această din urmă privință, codul francez prevede un

---

(¹) Laurent, VIII, 22; Mourlon, I, 1777. — *Contrà:* Duranton, V, 400, p. 432. — Noul text francez (art. 673), modificat prin legea din 1881, dispune anume că fructele cari cad firește de pe crengi, când ele se întind pe fondul vecin, aparțin proprietarului acestui fond, și raportul făcut la Cameră adaogă: ca o justă compensare a îngăduirei sale. Cpr. Baudry et Chauveau, 1017.

(²) Cpr. Mourlon, I, 1777. — Și la Romani, interdictul *de glande legenda* dădeà drept proprietarului arborului de a cere, în termen de trei zile, fructele căzute pe fondul vecin (L. unică, Pr. Dig., *De glande legenda,* 43. 28). Iată cum se exprimă acest text: *„Ait prætor: glandem quæ ex illius agro in tuum cadat, quominus illi tertio quoque die legere, auferre liceat, vim fieri veto"*.

Dr. roman

(³) Laurent, VIII, 24. Cpr. Demolombe, XI, 513; Ducauroy, II, 310; Marcadé, II, 625; Toullier D., II, partea I, 517, p. 232; Trib. Auxerre, D. P., 80. 3. 80. — *Contrà:* Mourlon, I, 1777; Duranton, V, 400, p. 431; C. Bastia, D. P. 56. 2. 85; Sirey, 56. 2. 202.

mod de împărţeală *în linie orizontală*(¹), pe care legea noastră nu l-a reprodus(²). In adevăr, după art. 664 din acel cod, o persoană poate să aibă în deplină proprietate rândul întâi a unei case, o alta rândul al doilea, și așa mai departe. Această dispoziție, împrumutată dela dreptul cutumier francez, care nu are niciun raport cu servituțile, a fost cu drept cuvânt eliminată de legiuitorul nostru(³): 1⁰ pentrucă un asemenea mod de împărţeală nu se obișnuește la noi, și 2⁰ pentrucă el dă naștere la drepturi de deosebită natură, cari rezultă din proprietatea exclusivă, din coproprietate și din servituți reciproce. In adevăr, în asemenea ipoteză, fiecare este proprietarul excluziv al catului ce-i aparține, pe când unele din părțile casei, după cum este acoperământul, sunt comune, iar fiecare parte din aceeaș casă este afectată la deosebite servituți în folosul celorlalte părți. (Cpr. Demolombe, XI, 425 *bis).*

(¹) Impărţeala ar puteà să aibă loc și *în linie verticală*, de sus în jos. Cpr. C. Rennes, D. P. 94. 2. 145.

C. italian.

(²) Codul italian reproduce, din contră, textul fr. cu oarecari modificări și adaose (art. 562—564). Cpr. Ricci, *Corso teorico-pratico di diritto civile*, II, 405 urm., p. 522 urm.

C. german.

O asemenea împărţeală nu mai este astăzi admisă în codul german, însă ea erà posibilă altădată în Germania, de oarece art. 182 din legea de introducere *(Einführungsgesetz)* dispune că proprietatea unui cat *(das stockwerkseigentum)* existentă în momentul punerei în aplicare a codului civil (1 Ianuarie 1900), continuă a subzistà și în viitor, raportul juridic între acei interesați regulându-se după legile anterioare.

C. austriac și dr. roman.

Un asemenea mod de împărţeală, inexistent și în codul austriac, după cum ne atestă comentatorii acestui cod (cpr. Unger, *System des österreichischen allgemeinen Privatrehts*, I, p. 415, nota 23), erà necunoscut și în dreptul roman. In adevăr, la Romani, nu găsim nicio lege în această privință, afară de legea 6 § 1 *in fine*, Dig., *Communia prœdiorum, tam urbanorum, quam rusticorum*, 8, 4, după care o casă puteà fi împărțită numai în linie verticală, printr'un zid de separare. „*Si dominus, pariete medio œdificato, unam domum in duas diviserit (ut plerique faciunt)*". Vezi și L. 3 § 7, Dig., *Uti possidetis*, 43, 17, după care diferitele caturi ale unei case nu puteau să aparție decât proprietarului pământului, cel de al treilea neputând să aibă decât un drept de superficie asupra unui cat al acelei case.

(³) Cu toate că acest text este eliminat din codul nostru, totuși art. 601, din nebăgare de samă, se referă la el.

Cu toată eliminarea art. 664 fr. din codul nostru, un asemenea mod de împărţeală este astăzi cu putinţă şi la noi, pentrucă, după cum ştim, o parte din înălţimea unui zid poate fi a unuia, iar cealaltă parte a altuia. Admiterea acestui mod de împărţeală şi la noi.

Cari sunt însă reparaţiile ce cad în sarcina fiecărui proprietar? Dacă titlurile de proprietate nu reguleazâ această chestiune, toate părţile necesare la existenţa şi la soliditatea clădirei, precum: acoperământul, zidurile cele groase, boltele cari sprijinesc edificiul, etc., precum şi lucrurile cari servesc la uzul comun al tuturor proprietarilor, după cum sunt: fântânele, curtea sau ograda casei, poarta şi celelalte, vor fi în sarcina tuturor proprietarilor, în proporţie cu valoarea părţei de imobil ce aparţine fiecăruia. Reparaţiile pe cari trebue să le facă coproprietarii.

Impozitul fonciar fiind, de asemenea, o sarcină comună, va privi tot pe fiecare proprietar, în proporţie cu valoarea părţei sale (¹). Plata impozitelor.

In privinţa sarcinilor particulare, ele privesc pe fiecare proprietar în parte. Astfel, fiecare proprietar va face duşamelele şi bagdadia catului său. Sarcinile particulare.

In privinţa scărilor, codul francez dispune că fiecare proprietar trebue să facă partea care conduce la catul său. O asemenea dispoziţie neexistând în codul nostru, vom decide că proprietarul catului celui mai înalt va contribuì la facerea scărilor casei întregi, de sus în jos, iar coproprietarul care vine imediat după dânsul va contribuì la facerea scărilor cari se scoboară dela catul său până jos, şi aşà mai departe, pentrucă scările casei cari conduc la catul întâi şi la al doilea conduc şi la caturile superioare, şi fără scările cari conduc la catul întâi şi la al doilea, nu s'ar puteà sui cinevà la al treilea, şi aşà mai departe (²). Scările casei.

Acestea sunt chestiunile principale la cari ar puteà să dea loc modul de împărţeală admis de art. 664 din codul francez, dacă această împărţeală ar fi admisă şi la noi, ceeace este necontestat, după cum am văzut mai sus.

(¹) Laurent, VII, 490; Demolombe, XI, 430; Duranton, V, 346; Baudry et Chauveau, 986, p. 711.

(²) Cpr. Berriat St. Prix, *Notes élément. sur la C. civil*, I, 2297, p. 445. — In privinţa drepturilor ce se cuvin proprietarului fiecărui cat, precum şi în privinţa cazului când casa ar fi distrusă prin foc sau altă întâmplare, vezi Demolombe, XI, 436 urm.; Laurent, VII, 487 urm.

SECȚIUNEA II

Despre distanța și lucrările intermediare cerute pentru oarecare construcții.

Art. 610. — Cel ce face un puț sau o privată lângă un zid fie comun sau nu; cel ce vreà să clădească un cămin sau vatră, o ferărie, un cuptor sau sobă, să-i alăture un ocol de vite, sau cel ce vreà să pue lângă zid un magazin de sare, sau grămezi de materii corozive, e îndatorat să lase depărtarea prescrisă de regulamentele și obiceiurile particulare asupra unor asemenea obiecte, sau să facă lucrările prescrise de aceleași legi și regulamente, spre a nu aduce vătămare vecinului. (Art. 489, 599, 608, 611, 612, 998, 999 C. civ. Art. 674 C. fr.)

Sarcină reciprocă între vecini.

In art. 610, ca și în art. 607, 608, este vorba de una din acele sarcini reciproce dintre vecini care, cu toate că restrânge întrucâtva libertatea lor ca proprietari, totuș îi apără de dauna mutuală ce ar micșorà valoarea fondurilor lor și ar tulburà raporturile dintre ei (1).

Art. 610 impune aceluia care ar voì să sape pe fondul său un puț sau o fântână (2), ori o privată, o latrină sau reteradă (art. 1449 zice *plimbătoare)* (3), aceluia care ar voì să clădească un cămin, o vatră, o ferărie, un cuptor sau o sobă (¹), să stabilească un ocol de vite sau un depozit de sare ori de materii corozive, obligaţia de a lăsà între acele gropi, construcţii sau depozite şi zidul, şanţul ori gardul care desparte fondul său de acel vecin, depărtarea prescrisă de regulamentele şi obiceiurile particulare asupra unor asemenea obiecte, sau de a face cel puţin lucrările prescrise de acele regulamente sau obiceiuri, spre a nu aduce vreo vătămare vecinului (²).

---

(1) Art. 610 nu deroagă dela art. 599, așà că proprietarul care ar voì să găurească zidul comun, sau să sprijine de el o lucrare oarecare, trebue să îndeplinească condițiile cerute de art. 599, chiar când lucrările ce el își propune de a face ar fi din acele despre cari se ocupă art. 610. Demolombe, XI, 518. Cpr. Laurent, VIII, 30. Vezi și *suprà* p. 714.

Dr. roman.

(2) Și la Romani, acel care făcèà să se sape o fântână, o privată sau un mormânt lângă linia ce despărțeà fondul său de acel al vecinului, trebuià să observe depărtarea determinată de uzuri. (L. 13, Dig., *Finium regundorum*, 10. 1 și L. 17 § 2, Dig., *Si servitus vindicetur*, 8. 5).

Interesul salubrităței publice.

(3) Distanța de observat în privința latrinelor este prescrisă nu numai în interesul particular al vecinului, dar și în interesul salubrităței publice; de unde rezultă că părțile nu vor puteà să deroage prin convenția lor dela această dispoziție. (Vezi *infrà* p. 754). Vezi în Manualul administrativ al Moldovei, t. I, p. 349, No. 218, publicația făcută pentru ferirea în ridicarea zidirilor obștești a obiectelor cari, prin evaporația puturoasă, aduc jignire sănătăței publice. — Regulamentul pentru construcții și alinieri al orașului București din 1890 dispune

---

prin art. 67, că, în ceeace priveşte distanţa haznalelor privatelor, trebue să fie o distanţă de un metru între vecin şi partea exterioară a haznalei, şi 4 m. depărtare dela orice stradă.

„Cine va zidì improtiva ferestrelor vecinului, zice codul Caragea (art. 28, partea II, capit. 3), să fie departe 12 palme domneşti de ferestre, şi să zidească verice şi cum va vreà. Insă zidind eşitoare sau grajdiu, să deschiză uşa către dânsul, iar nu către vecin“. S'a decis, cu drept cuvânt, că acel care clădeşte o privată lângă zidul vecin trebue să observe distanţa prevăzută de regulamentele de salubritate publică. Cas. rom. Bult. S-a I, anul 1885, p. 280. C. Caragea.

(¹) Depărtarea ce trebue să se observe pentru clădirea unui cămin, unei vetre, unei ferării, unui cuptor sau unei sobe, are de scop un interes public, adecă ferirea primejdiei de foc. Cpr. art. 1144 din codul Calimach (855 C. austriac), după care coproprietarul unui zid comun nu puteà să răzeme de dânsul hornuri, vetre de foc şi alte construcţii prin cari s'ar fi putut slăbì sau primejduì zidul. Vezi *suprà* p. 708. Interes public.

Şi la Romani, acela care voia să clădească lângă un zid comun sau necomun un cămin ori o vatră, o ferărie, un cuptor sau o sobă, să stabilească un grajdiu sau un ocol de vite, ori un depozit de sare sau de materii corozive, trebuea să facă aceste lucrări în aşà mod încât să nu aducă nicio daună vecinului. (L. 13, Pr. şi L. 19, Pr., Dig., *De servitutibus prædiorum urbanorum,* 8. 2; L. 27 § 10, Dig., *Ad legem Aquiliam,* 9. 2; L. 8 § 5, Dig., *Si servitus vindicetur*, 8, 5, etc.). Dr. roman.

(²) Cu toate că legea pare a lăsà alternativa aceluia care ar voì să facă o lucrare din acele prevăzute de art. 610 şi anume: acea de a observà depărtarea prescrisă de regulamente şi obiceiuri, fără a luà vreo altă măsură, sau de a luà măsurile necesare spre a nu aduce vreo daună vecinului, totuş această alegere nu este totdeauna cu putinţă. Astfel, încât priveşte latrinele, vecinul va trebuì să observe totdeauna depărtarea prescrisă, iar încât priveşte alăturarea lângă un zid a unui ocol de vite, a unui depozit de sare sau a altei materii, nu poate să fie vorba de păzireà vreunei distanţe, ci de facerea unei

Dispoziţia art. 610 este aplicabilă, fie că zidul, gardul sau şanţul expuse la stricăciuni ar fi proprietatea exclusivă a vecinului, fie că ar fi comune.

Cazul când zidul, gardul sau şanţul aparţine exclusiv constructorului.

Cât pentru chestiunea de a se şti dacă măsurile prescrise de art. 610 sunt sau nu obligatorii în privinţa zidului, gardului sau şanţului care ar aparţineà exclusiv constructorului sau aceluia care ar voi să facă depozitele despre cari vorbeşte acest text, trebue să distingem: sau acele măsuri sunt prescrise într'un interes public şi obştesc (precum sunt de exemplu: acele relative la latrine, căminuri, vetre, ferării, sobe, etc.), şi în asemenea caz, ele sunt aplicabile chiar când constructorul ar fi proprietarul excluziv al zidului în dosul căruia el ar voì să ridice lucrările ori să stabilească depozitele sale, pentrucă nimeni nu poate să uzeze astfel de lucrul său încât să compromită salubritatea publică; sau aceste măsuri sunt prescrise numai într'un interes privat, spre a împedicà degradarea zidului, precum ar fi, de exemplu: stabilirea unui ocol de vite, şi atunci ele nu sunt obligatorii decât în cazul când ar fi vorba de un zid comun sau de zidul altuia; căci proprietarul excluziv a unui zid poate să ridice contra acestui zid orice lucrări cari n'ar compromite siguranţa publică (¹).

Art. 610 este enunţiativ, iar nu limitativ.

Art. 610 nefiind limitativ, ci pur enunţiativ şi prevăzând numai oarecare exemple de lucrări şi de depozite, nu mai încape îndoială că judecătorii vor puteà întinde dispoziţiile lui la toate lucrările cari ar fi de natură a jignì proprietatea vecinilor, precum ar fi: o săpătură în pământ, facerea unei gheţării, a unui canal destinat la scurgerea apelor, etc. (²).

---

lucrări intermediare, adecă a unui contra-zid. Cpr. Ducaurroy, II, 312, p. 211, 212; Cas. rom. *Dreptul* din 1885, No. 46; Bult. 1885, p. 280.

(¹) Thiry, I, 783; Arntz, I, 1136; Mourlon, I, 1778; Laurent, VIII, 26; Ducaurroy, II, 314; Demolombe, XI, 515 urm.; Aubry et Rau, II, § 198, p. 335; De la Bigne, I, 1145, p. 1031; Baudry et Chauveau. 1022; T. Huc, IV, 372. — Vezi însă Demante, II, 529 *bis* I.

(²) Planiol, I, 2912; Pand. fr., v⁰ *Servitudes*, 694 urm.; T. Huc, IV, 370; Laurent, VIII, 29; Demolombe, XI, 520; Thiry, I, 783 Arntz, I, 1134; Demante, II, 592 *bis* II; Mourlon, I, 1779; Aubry et Rau, II, § 198, p. 333; De la Bigne, I, 1145, p. 1031; Cas. rom. Bult. 1885, consid. dela p. 660; Cas.

Cazul când nu există nici regulamente, nici obiceiuri locale.

Legea referindu-se, atât pentru depărtarea ce urmează a se păzì cât și pentru precauțiunile ce urmează a se luà, la regulamentele și obiceiurile locale, a uitat de a prevedeà cazul când n'ar existà în această privință nici regulamente, nici obiceiuri. După dreptul strict ar trebuì deci ca proprietarul să poată face, în asemenea caz, ceeace ar voì (art. 480). Se admite însă cu toate acestea că, în lipsă de regulamente și de obiceiuri, judecătorii sunt în drept a determinà prin experți mijloacele necesare pentru ca lucrările ce urmează a se face să nu aducă vreo jignire nici societății, nici proprietăților vecine. (Analogie din art. 599) (¹).

Despăgubirea vecinului, care ar fi suferit vreo daună.

Rămâne însă bine înțăles că dacă, cu toată observarea măsurilor determinate de regulamente sau de obiceiuri, ori ordonate de judecători, vecinul ar fi suferit o daună oarecare, el va fi în drept a cere despăgubirea, sa conform dreptului comun (art. 998, 999) (²).

Cazul când nu s'au observat măsurile legale.

Dacă nu s'au observat măsurile de precauțiune prescrise de regulamente sau de obiceiuri, sau ordonate de judecători, vecinul jignit în dreptul său poate cere îndeplinirea lor, sau dărâmarea lucrărilor (³) și, după cum am văzut, chiar daune-interese.

---

fr. D. P. 72. 1. 257; Sirey, 72. 1. 392; C. Bordeaux, D. P. 90. 2. 142. — Vezi însă Cas. rom. Bult. 1893, p. 967, 968.

(¹) Cpr. Laurent, VIII, 27; Demolombe, XI, 521; Demante, II, 529 *bis* II; Mourlon, I, 1780; Baudry et Chauveau, 1023; De la Bigne, I, 1145, p. 1031. Cpr. art. 573 și 574 din codul italian, asupra cărora vezi Ricci, *Corso teorico-pratico di diritto civile*, II, 426, 429, p. 552 și 555.

(²) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 335; Demolombe, XI. 524; Laurent, VIII, 31 *in fine;* Arntz, I, 1134; Marcadé, II, 628; Mourlon, I, 1780; Baudry et Chauveau, 1023, p. 749.

(³) Baudry et Chauveau, 1023, p. 749; Demolombe, XI, 523; Laurent, VIII, 31; Demante, II, 529 *bis* III; Cas. fr. Répert. Dalloz, v⁰ *Responsabilité*, 118 și Sirey, *Recueil général*, anii 1791—1830 t. 9 (anii 1828—1830), partea I, p. 222, col. 2; D. P. 85. 1. 29; Cas. rom. Bult. S-a I, 1879, p. 384; Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1889, No. 17. — S'a decis că, în acțiunea posesorie, care are de obiect obligarea vecinului de a-și desființà privata ce construise fără observarea distanței reglementare, pârîtul este în drept a invocà și dovedì, pe cale de excepție, mijlocul de apărare întemeiat pe faptul că acea privată fusese construită la distanța legală, și că numai prin uzur-

Prescripția de 30 de ani.

Proprietarul, care ar fi făcut lucrări vătămătoare, fără a observà depărtarea legală sau precauțiunile prescrise de lege ori de judecători, dobândește însă, după 30 de ani de posesiune, dreptul de a păstrà acele lucrări în starea în care se găsesc, dacă ele nu jignesc decât interesul privat al vecinului, soluție care nu mai este admisibilă de câteori acele lucrări ar vătămà salubritatea publică, pentrucă nu se poate prescrie contra interesului obștesc (¹).

Vecinii nu pot renunță la măsurile prescrise într'un interes public.

Tot în puterea acestui principiu, autorii recunosc că vecinii n'ar puteà să renunțe la măsurile de precauțiune prescrise pentru oarecari construcții într'un interes public (art. 5); de unde rezultă că unul din vecini n'ar puteà să permită vecinului său de a clădi un cămin sau o vatră, un cuptor sau o sobă ori o privată, fără a observà regulamentele și obiceiurile locale (²).

Industrii insalubre.

Măsurile prescrise în interesul vecinătăței, pentru exercițiul industriilor periculoase sau insalubre sunt determinate de legile și regulamentele administrative (³).

Aplic. art. 610 la clădirile cari nu se face lângă un zid.

Art. 610 nu vorbește decât de lucrările ce proprietarul ar voì să ridice contra unui zid de despărțire. Ce trebue să decidem în privința clădirilor cari nu se fac lângă un zid și cari, cu toate acestea, sunt de natură a jigni drepturile vecinului? In lipsă de regulamente și de obiceiuri locale, proprietarul poate să clădească pe linia de hotar a fondului său, însă sub îndatorirea de a răspunde, conform dreptului comun, toate daunele cauzate vecinilor prin ridicarea construcțiilor sale. Cel mai bun mijloc ar fi deci ca el să ia mă-

---

parea unei părți de teren ce-i a făcut însuș reclamantul ca a rămas la o distanță mai mică, fără să aibă nevoe pentru aceasta de a intentà o acțiune petitorie. Cas. rom. Bult. 1894, p. 1253.

(¹) Marcadé, II, 628 *in fine;* Demante, II, 529 *bis* III; Laurent, VIII, 26; Demolombe, XI, 515; Aubry et Rau, II, § 198, p. 335; Mourlon, I, 1781; Troplong, *Prescription*, I, 139; T. Huc, IV, 372; Baudry et Chauveau, 1022 *in fine*, p. 748; Dalloz, *Nouveau C. civ. annoté*, I, art. 674, No. 4 urm.; Pand. fr., v⁰ *Servitudes*, 691; C. Bordeaux, Sirey, 59. 2. 177.

(²) Cpr. Thiry, I, 783; T. Huc, IV, 372; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 335, și toți autorii; Dalloz, *Nouveau C. civil annoté, loco suprà cit.* Vezi și *suprà* p. 750, nota 3.

(³) Vezi regul. pentru industriile insalubre din 24 Septembrie 1894 (cu modificările ulterioare). Cpr. T. Huc, IV, 376.

suri de precauţiune în comună înţălegere cu vecinul său, căci în lipsa unor asemenea măsuri, vecinul ar puteà să recurgă la justiţie, îndată ce drepturile sale ar fi ameninţate, şi judecătorii vor prescrie, în asemenea caz, lucrările cari vor trebui să fie executate pentru a înlăturà orice daună (¹).

Competinţa judecăt. de ocoale.

Acţiunile întemeiate pe art. 610, ca şi acele privitoare la plantaţii, sunt de competinţa judecătoriilor de ocoale, dacă proprietatea sau titlurile nu sunt contestate (art. 32, 3⁰ L. jud. de ocoale din 1907).

SECŢIUNEA III

Despre vederea în proprietatea vecinului (²).

Art. 611. — Unul din vecini nu poate face, fără consimţământul

---

(¹) Laurent, VIII, 28 şi *Avant-projet de révision du C. civil*, III, p. 166, No. 9; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 333.

Exactitatea rubricei in codul nostru.

(²) Autorii francezi (cpr. Marcadé, II, 629; Baudry et Chauveau, 1024; Laurent, VIII, 35 *in fine*; Ducaurroy, II, p. 214, etc.). critică această rubrică, pentrucă codul fr. nu vorbeşte numai de *vedere*, ca textul nostru, ci şi de *lumini (des jours)*.

Deoseb. între vedere şi lumină.

Prin *vedere* se înţălege o gaură sau o fereastră prin care primim aerul şi care are în acelaş timp menirea de a ne da o priveală pe fondul vecin, *un regard pénétratif sur l'héritage d'autrui*, după cum se exprimă art. 229 din cutuma Orleanului; pe când *lumina (lumen, le jour)*, are de scop, după cum se exprimă art. 727 din codul olandez *(infrà* p. 769), numai luminarea şi aerisirea apartamentelor, fără a ne procurà nicio vedere pe fondul vecin. *Lumen, id est, ut cœlum videretur.* (L. 16, *ab initio*, Dig., *De servitut. prædiorum urbanorum*, 8. 2). Cpr. T. Huc, IV, 378; Thiry, I, 784; De la Bigne, I, 1146; Aubry et Rau, II, § 196 *ab initio*, p. 312; Solon, *op. cit.*, 277, p. 222 urm.; Demolombe, XII, 578, 916 urm.; Baudry et Chauveau, 1024. Codul nostru nevorbind decât despre *vederi*, rubrica la noi este exactă şi nu poate fi criticată.

C. Calimach. Art. 620, 622. 637.

Deosebirea între *vedere* şi *lumină* erà admisă nu numai la Romani, dar şi în codul Calimach (art. 620, 622 corespunzători cu art. 475, 476 C. austriac). Vezi şi art. 637 din acelaş cod (488 C. austriac), unde se zice: „Cel ce are dritul ferestrelor câştigă numai întrebuinţarea luminei şi a aerului, iar *priveala* trebue să fie îngăduită prin osebită alcătuire". Nu trebue deci să confundăm servituţile de lumină *(jus luminum)* cu servituţile de vedere propriu zise, *servitus ne luminibus officiatur* (L. 15, Dig., *loco suprà cit*).

celuilalt, nici într'un chip, fereastră sau deschidere (1) într'un zid comun.» (Art. 588 urm., 594, 599, 612 urm., 622 urm. C. civ. Art. 675 C. fr.).

Art. 612. — Nimeni nu poate aveà vedere (2) sau ferestre spre vedere, nici balcoane sau alte asemenea asupra proprietăţei îngrădite sau neîngrădite a vecinului său, de nu va fi o distanţă de 19 decimetri între zidul pe care se deschid aceste vederi şi proprietatea vecină. (Art. 489, 608, 614, 622 urm. C. civ. L. din 21 Septembrie 1864 şi din 5 Martie 1906 asupra sistemului metric. Art. 678 C. fr.).

Art. 613. — Nimeni nu poate aveà vederi piezişe pe proprietatea vecinului, de nu va fi o distanţă de şase decimetri. (Art. 489 urm., 601, 614, 622, 623, 634, 637, 639 urm. C. civ. Art. 679 C. fr.).

Art. 614. — Distanţa de care este vorba în cele două articole precedente se socoteşte dela faţa zidului pe care s'a deschis vederea, şi de vor fi balcoane sau alte asemenea, dela linia lor cea din afară, până la linia lor de despărţire a celor două proprietăţi. (Art. 612, 613 C. civ. Art. 680 C. fr.).

Am văzut *suprà* p. 755, nota 2, deosebirea care există între *vedere* şi *lumină*. Vederea sau *priveala*, după cum o numeşte codul Calimach (art. 622, 637, 639) consistă în a aveà o deschidere sau o fereastră prin care primim aerul şi avem în acelaş timp putinţa de a vedeà pe o proprietate străină (3). Vederea este dreaptă (art. 612) sau piezişă (art. 613).

Servitutea de prospect.

In fine, trebue să distingem servitutea de prospect, *jus prospectus, ne prospectus offendatur* (Dig., *loco cit.*), care este cea mai întinsă din toate, şi care consistă în a împedicà pe proprietarul fondului şerbitor de a face clădiri sau plantaţii de natură a micşorà libertatea şi plăcerea vederei, în detrimentul fondului dominant. *„Quod in prospectu plus quis habet, ne quid ei officiatur ad gratiorem prospectum et liberum"*. (L. 15, Dig., 8. 2). Mai vezi L. 3 şi 12, Dig., *loco cit.* Această servitute, încă odată cea mai oneroasă din toate, cuprinde deci servituţile *non ædificandi et non altius tollendi.* Cpr. Demolombe, XII, 578 şi 918; Laurent, VIII, 254; Duranton, II, 522; Solon, *op. cit.*, 278, p. 224 urm.; Pand. fr., v° *Servitudes*, 966 urm.; Baudry et Chauveau, 1033, p. 760. Vezi şi *infrà* p. 767, *ad notam.*

Deoseb. de redacţie de textul fr.

(1) Textul fr. adaogă: *même à verre dormant.* Prin această expresie se înţălege un geam lipit şi legat în aşa mod încât să nu se poată deschide (art. 201 din cutuma Parisului). Cpr. Berriat St. Prix, *Notes élément. sur le C. civil*, I, 2328, p. 452. Pand. fr., v° *Servitudes*, 783; Demolombe, XII, 533.

(2) Şi trebue adaos: *dreaptă*, după cum se exprimă textul corespunzător francez, prin opoziţie la vederile piezişe, de care se ocupă art. 613.

Dr. muzulman.

(3) Servitutea de vedere nu există în dreptul muzulman. Cas. fr. D. P. 91. 1. 273.

Când vederea este dreaptă și piezișă. Controversă.

Vederea este, după majoritatea autorilor, *dreaptă* atunci când fereastra e deschisă într'un zid paralel cu linia despărțitoare a ambelor fonduri; ea este *piezișă* sau *oblică* când fereastra se găsește într'un zid perpendicular cu această linie și formează cu dânsa un unghiu drept sau aproape drept (¹).

Art. 611 urm. sunt aplicabile atât la țară cât și în orașe.

Atât la țară cât și în orașe(²), unul din vecini nu poate nici într'un chip să facă, fără consimțământul celuilalt(³), fereastră sau orice deschidere, precum ar fi de exemplu: o ușă de sticlă (⁴), într'un zid comun (art. 611). Aceasta nu este decât aplicarea maximei: *in re communi, potior est causa prohibentis*, maximă cu atât mai aplicabilă în specie cu cât asemenea deschidere nu s'ar puteà face fără a se atinge cealaltă jumătate a zidului, care este proprietatea excluzivă a unuia din vecini.

Caracterul acestei opriri.

Această oprire, admisă și la Romani(⁵), e mai mult o conseccință a dreptului de proprietate decât o servitute.

(¹) Demolombe, XII, 528; Laurent, VIII, 35; Marcadé, II, 631; Mourlon, I, 1782. — Vezi însă Aubry et Rau, II, § 196, p. 312, 313, după cari vederea dreaptă ar fi acea care se poate exercità asupra unei părți determinate a fondului vecin, fără a fi cineva obligat de a întoarce capul la dreapta sau la stânga, iar vederea piezișă sau oblică ar fi aceea pe care cineva nu și-o poate procurà asupra fondului străin, decât întorcându-se spre dreapta sau spre stânga. Cpr. Baudry et Chauveau, 1031 *in fine:* T. Huc, IV, 378; Pand fr., v⁰ *Servitudes*, 839 urm. — Și dela un balcon se poate aveà o vedere dreaptă sau piezișa, după cum se poate cineva, sau nu, întoarce cu fața spre proprietatea vecină. Demolombe, XII, 547; Marcadé, II, 631: Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 313.

(²) Aubry et Rau, II, § 196, p. 314; Demolombe, XII, 530, 560; Baudry et Chauveau, 1032, p. 759; Toullier D., II, partea I, 520; Pand. fr., v⁰ *Servitudes*, 851; Laurent, VIII, 41. Vezi și *infrà* p. 759, nota 3.

(³) Vecinul care consimte la deschiderea unei asemenea vederi constitue o servitute pe fondul său. In cât privește modurile de constituire a acestei servituți, vezi *infrà* p. 765 urm.

(⁴) C. Bordeaux, D. P. 95. 2. 216. Vezi *infrà* p. 759, nota 4.— Gardul comun fiind asimilat zidului comun, nu se poate face fereastră sau deschidere într'un asemenea gard, de către unul din vecini, fără consimțământul celuilalt. Trib. Dolj, *Dreptul* din 1895, No. 18.

Dr. roman.

(⁵) „*Eos qui jus luminis immittendi non habuerunt, aperto pariete communi, nullo jure fenestras immisisse respondi*". (L. 40, Dig., *De servitutibus prædiorum urbanorum*, 8. 2).

Zid necomun.

Dacă zidul nu este comun, proprietarul poate să facă ferestre în el, conformându-se art. 612 (1).

Desfiinţarea ferestrelor în urma dobândirei comunităţei zidului.

Se naşte însă întrebarea: proprietarul, care a dobândit comunitatea unui zid (art. 598), poate să desfiinţeze ferestrele stabilite în acest zid, înaintea dobândirei comunităţei? Vezi *suprà* p. 722, unde se arată controversa.

Art. 612.

Art. 612 şi urm. prevăd o nouă restricţie la libertatea proprietarilor (2), tot în interesul vecinătăţei, adecă: pentru a se împedicà pe cât se poate vexaţiunile şi tulburările dintre vecini. Proprietarul poate să zidească pe linia de hotar a fondului său în aşa mod încât clădirea sa să fie imediat în contact cu fondul vecin, însă el nu poate, fără a fi dobândit acest drept prin mijloacele permise de lege, să aibă vederi ori ferestre drepte sau piezişe pe fondul vecin, pentrucă orice cetăţean trebue să fie liber în domiciliul său şi expus pe cât se poate mai puţin la curiozitatea vecinilor săi. O fereastră este, în adevăr, mai în totdeauna un loc de observaţie şi, pe lângă că ea ar înlesni mai în totdeauna o cu-

---

(1) Coproprietarul care a înălţat zidul comun (art. 595, 596), poate deci să deschidă o fereastră în partea înălţată, care este proprietatea lui excluzivă (vezi *suprà* p. 710, nota 4), însă bine înţăles, conformându-se dispoziţiilor art. 612. Cpr. Arntz, I, 1137. — Art. 586 din codul italian dispune, din contră, că acel care a înălţat zidul comun nu poate să deschidă lumini sau ferestri în partea înălţată, la care vecinul n'a voit să contribue.

C. italian. art. 586.

Dobândirea unei servituţi active. Controversă.

(2) Regula distanţelor, atât în privinţa ferestrelor cât şi în privinţa plantaţiilor (art. 607, 608), nu este deci o servitute propriu zisă, ci o mărginire legală a dreptului de proprietate; de unde rezultă că fondul, care a avut 30 de ani ferestre la o distanţă mai mică decât acea legală, nu s'a liberat de o servitute pasivă, ci a dobândit, din contrà, o servitute activă de vedere. Cpr. Marcadé, II, 635; Laurent, VIII, 36 urm.; Baudry et Chauveau, 1033 şi 1035; Demolombe, XII, 580; Duranton, V, 407. — *Contrà:* Toullier D., II, partea I, 534, p. 240 urm.; Arntz, I, 1138; C. Orléans, D. P. 65. 2. 60. După acest din urmă sistem, obligaţia proprietarilor de a nu aveà ferestre decât la o distanţă oarecare dela fondul vecin ar fi o adevărată servitute negativă, care ar consistà *in non faciendo*, ceeace este inadmisibil, căci ştim că singurele şi adevăratele servituţi sunt numai acele statornicite prin voinţa proprietarului (art. 620 urm.), pentrucă numai printr'ânsele se modifică regimul proprietăţei şi se face o derogare dela dreptul comun. Vezi *suprà* p. 624.

riozitate indiscretă și vexatorie din partea vecinilor, apoi, ar face cu puțință și aruncarea în fondul vecin a unor lucruri vătămătoare (¹).

Motivele acestei dispoziții.

Pentru a ferì pe vecini de asemenea vexațiuni reciproce (²), art. 612 pune în principiu că atât la țară cât și în orașe (³), niciun vecin nu poate să aibă vedere dreaptă sau fereastră spre vedere (⁴), balcoane sau alte lucrări prin cari s'ar puteà vedeà în permanență pe fondul vecin, precum:

Dr. roman și C. Caragea.

(¹) La Romani, se puteà, din contrà, avea vederi drepte sau piezise în fondul vecin, fără a se observà vreo distanță, însă balcoanele sau alte lucrări nu puteau să treacă peste linia de hotar și să fie așezate pe fondul vecin. Vezi L. 9 și 27, Pr., Dig., *De servitutibus prædiorum urbanorum*, 8. 2; L. 242 § 1, Dig., *De verborum significatione*, 50. 16. Mai vezi L. 8 § 5 *in medio*, Dig., *Si servitus vindicetur*, 8. 5, unde se zice: *„In suo enim alii hactenus facere licet, quatenus nihil in alienum immittat"*. Vezi și *suprà* p. 240, nota 4 p. 679, nota 2 și *infrà*, p. 772. „Slobod e vecinul să vază în curtea vecinului", zice codul Caragea (art. 22, partea II, capit. 3), și art. 23 din acelaș cod, *loco cit.*, adaogă: „volnic e vecinul să înalțe zid pe locul său ca să nu vază vecinul în curtea sa, afară numai când va aveà robire să nu înalțe *(servitus non ædificandi* sau *non altius tollendi")*.

(²) Pentru a înlăturà *„des animosités et des fâcheries entre voisins"*, ziceà Gui Coquille. Vezi Planiol, I, 2913 (ed. a 3-a).

(³) Textul nu este expres în această privință, însă generalitatea termenilor art. 612 nu permite de a distinge între locuințile dela țară și acele din orașe, după cum a spus-o în termeni expreși, în expunerea de motive, oratorul Berlier. Vezi *suprà* p. 757, text și nota 2.

Uşe de sticlă.

(⁴) Ușile de sticlă se consideră ca ferestre, și nu pot fi deschise decât la depărtarea prescrisă de art. 612, 613, pentrucă ele nu servesc numai la trecere, ci și la vedere. Demolombe, XII, 551 *bis*; Laurent, VIII, 43 *in fine*. Cpr. C. Bordeaux, D. P. 95. 2. 216; Cas. rom. Bult. S-a I, 1885, p. 280.

Uşe de lemn. Controversă.

Cât pentru ușile de lemn, prin cari nu se poate vedeà decât atunci când sunt deschise, deși chestiunea pare a fi îndoelnică, totuși se admite, în genere, că ele nu sunt privite ca ferestre, pentrucă legea n'a ințăles a oprì vederile accidentale, ci numai acele permanente, cari singure supără pe vecin. Laurent, Demolombe, *loco cit.*; Pand. fr., vº *Servitudes*, 880 urm.; Baudry et Chauveau, 1032, p. 758; Aubry et Rau, II, § 196, p. 319 și deciziile citate de acești autori în nota 28; Trib. Dolj, *Dreptul* din 1895, No. 18, p. 151 (motive); Cas. fr. Sirey, 1902. 1. 232. — *Contrà:* C. Caen și Bordeaux, Sirey, 58. 2. 177; Sirey, 70. 2. 46; D. P. 74. 5. 454.

prispe, cerdacuri, balustrade, belvedere, terase (1), etc. asupra proprietăței (2) îngrădite sau neîngrădite a vecinului, de nu va

---

Terase.

(1) Demolombe, XII, 553, 572, 573; Laurent, VIII, 55; Pand. fr., vº *Servitudes*, 856 urm.; Aubry et Rau, II, § 196, p. 317; C. Bordeaux, Sirey, 59. 2. 177; Cas. fr. D. P. 98. 1. 567; Sirey, 98. 1. 485; *Pand. Périod.* 99. 1. 107. — Curtea din Metz hotărîse că art. 612 nu se aplică la terase (D. P. 49. 1. 295; Sirey, 50. 1. 18), însă această soluție nu poate fi admisă mai ales la noi, unde textul nu vorbește de *saillies*, ca acel francez, ci *de orice lucrări* cari ar face cu putință vederea pe fondul vecin. — Și locul unde se termină scările catului *(le palier de l'escalier)* poate fi asemănat unei terase. Cpr. Cas. fr. D. P. 73. 1. 132; Pand. fr., vº *cit.*, 869, 870.

Ce se înțălege prin proprietate. Controversă.

(2) Prin proprietate nu trebue să înțălegem numai interiorul cuiva, după cum se susține de unii, ci orice proprietate în genere, așà că vecinul ar puteà cere desființarea ferestrelor cari ar da asupra zidului sau acoperământului său, cu toate că prin aceste ferestre nu s'ar puteà vedeà nimic din ceeace se petrece în casa lui. Art. 587 din codul italian este expres în această privință. Vezi în acest sens, Laurent, VIII, 44 și 236; Massé-Vergé, II, § 329, p. 185, nota 10; C. Lyon, Sirey, 65. 2. 134; D. P. 66. 2. 17; C. super. din Luxemburg, Sirey, 99. 4. 14. Cpr. și C. București (decizie care aplică codul Caragea), *Dreptul* din 1882, No. 30. — *Contrà:* Marcadé, II, 633; Mourlon, I, 1788; Demolombe, XII, 569, 570; Duranton, V, 409, 410; Aubry et Rau, II, § 196, p. 321, text și nota 33; Pand. fr., vº *cit.*, 935; Solon, *op. cit.*, 295, p. 242; Toullier, D., II, partea I, 528; C. Rennes și Bordeaux, *Pand. chron.*, anii 1878—1886, t. VI. partea II. p. 64 și 207; D. P. 86. 2. 120; Sirey, 87. 2. 168. Cpr. Baudry et Chauveau, p. 766, text și nota 1.

Ferestrele deschise în acoperământ.

Sunt însă ferestre, cari nu sunt supuse restricțiilor prevăzute de art. 612, 613. Astfel sunt ferestrele deschise în acoperământ *(les lucarnes, faitières, fenêtres tabatières,* etc.), cari servesc numai la aerisire și luminarisire, fără a procurà nicio vedere pe fondul vecin. Cpr. Baudry et Chauveau, 1032, p. 758 și p. 766, nota 1 *in fine:* Demolombe, XII, 571; Laurent, VIII, 56; Arntz, I, 1140; Marcadé, II, 633; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 321; Pand. fr., vº *Servitudes*, 937; Trib. Montluçon, *Pand. Périod.* 92. 2. 319, 320; Tribun. Tutova și Covurlui, *Cr. judiciar* din 1906, No. 31 și *Legea* din 1907, No. 5, p. 40 (cu nota d-lui R. C. Benișache). Vezi și C. Botez, *Noul Cod de ședință al judecăt. de ocol*, p. 349 (București, 1908).

Cazul când ferestrele procură o vedere pe acoperemântul vecinului.

Chestiunea este mai delicată în caz când aceste ferestre procură o vedere pe acoperemântul vecinului sau pe un zid al lui. Vezi Baudry et Chauveau, p. 766, nota 1; Pand. fr., vº *Servitudes*, 937 urm.

fi o distanță de 19 decimetri între zidul în care se deschid aceste vederi și proprietatea vecină (1).

Aplic. art. 612, 613 la ferestrele deschise într'un zid de împrejmuire. Controversă.

Se naște acum întrebarea dacă legea, când a prescris pentru ferestre o distanță oarecare, s'a gândit numai la ferestrele unei locuințe, sau chiar și la acele făcute într'un zid de împrejmuire? Cu toată controversa ce există asupra acestui punct, se decide, în genere, că art. 612 și 613 se aplică nu numai la locuințe, ci și la zidurile unei grădini sau unui parc, cari ar fi situate pe linia de hotar a fondului vecin, sau cari nu s'ar aflà la depărtarea prescrisă de lege, pentrucă, pe de o parte, legea nu distinge, iar pe de alta, pentrucă ferestrele deschise într'un zid de împrejmuire ar fi tot atât de jignitoare vecinului ca și acele deschise într'o clădire. Vezi în acest sens, Mourlon, I, 1791; Demolombe, XII, 562; Demante, II, 533 *bis* I; Aubry et Rau, II, § 196, p. 318. — *Contră:* Ducaurroy, II, 319; Laurent, VIII, 42, după cari restricțiile prevăzute de art. 612 și 613 nu s'ar aplicà decât la ferestrele menite a luminà o locuință și deschise într'o clădire.

(1) Cpr. Trib. Dolj, *Dreptul* din 1902, No. 39, p. 314. — Vederea este, în adevăr, tot atât de desplăcută pentru vecin, fie că fondul său este îngrădit, sau desgrădit, căci o fereastră sau un balcon este totdeauna un ochiu neadormit prin care se poate cineva uita necontenit la vecin, fără a fi văzut, tocmai ceeace legea a voit să împedice.

Cazul când vederea există la distanța legală.

Dacă distanța legală își are ființă, proprietarul va puteà să aibă asupra fondului vecin, *jure dominii*, orice vedere, fără a dobândì însă vreo servitute în această privință, pentrucă acel care își exercită dreptul său de proprietate nu dobândește prin aceasta nicio servitute asupra fondului vecin; de unde rezultă că vecinul expus în mod legal la o vedere străină este totdeauna liber de a uzà după cum înțălege de dreptul său de proprietate, închizând acea vedere prin ridicarea unui zid pe marginea proprietății sale. Cpr. Laurent, VIII, 40 *in fine*; Arntz, I, 1142; Aubry et Rau, II, § 196, p. 321; Baudry et Chauveau, 1030. Cpr. L. 9, Dig., *De servitutibus prædiorum urbanorum*, 8, 2.

C. Caragea.

Codul Caragea oprește, din contră, de a zidì împotriva ferestrelor vecinului fără a observà o distanță de 12 palme domnești (art. 28, partea II, capit. 3). Această servitute de vedere se dobândește, după acest cod, ca și celelalte servituți, prin exercitarea ei timp *de zece ani*, fără împotrivirea proprietarului fondului aservit (art. 4, partea II, capit. 2, *pentru robirea lucrurilor*). Se înțălege că aceste dispoziții ale codului Caragea sunt aplicabile și astăzi în privința servituților astfel dobândite sub acest cod. Cas. rom. și C. București, *Dreptul* din 1874, No. 72, p. 579; *Dreptul* din 1882, No. 30 și din 1886, No. 16; Bult. Cas. S-a I, anul 1886, p. 9.

Vederi piezişe.

In privinţa vederilor piezişe sau oblice, depărtarea este redusă numai la şase decimetri (1), pentrucă aceste vederi aduc mai puţină jignire vecinilor, din cauză că observatorul este obligat a se întoarce când într'o parte, când într'alta, spre a puteà vedeà ceeace se petrece pe fondul vecin.

Ferestre dobândite sub legea veche.

Aceste dispoziţii nu se aplică ferestrelor deschise sub legea veche, ci numai acelora cari au fost deschise după punerea în lucrare a codului actual. (Vezi *suprà* p. 761, n. 1 *in fine).*

Măsurarea distanţelor legale. Art. 614.

Cum se va măsurà distanţa legală? In privinţa vederilor drepte (art. 612), distanţa de 19 decimetri se va măsurà dela faţa exterioară a zidului în care se găseşte fereastra, fie chiar zidul unei latrine sau private (2), iar dacă există balcoane sau alte lucrări cari esă afară din zid, dela linia lor cea din afară şi până la linia de despărţire a ambelor proprietăţi. Punctul de plecare este faţa externă a zidului sau linia exterioară a balconului, pentrucă dela acest punct vederea se exercită asupra fondului vecin (3).

Vederi piezişe sau oblice.

In privinţa vederilor piezişe sau oblice (art. 613), distanţa de şase decimetri se va măsurà dela marginea cea mai apropiată de vecin a ferestrei sau a balconului şi până la linia de hotar a ambelor fonduri (4).

C. italian.

(1) In codul italian (art. 587, 588), distanţa pentru vederile piezişe este de $1/2$ metru, iar pentru acele drepte, de un metru şi jumătate.

(2) Cpr. Cas. rom. Bult. S-a I, anul 1888, p. 1038.

(3) Intreaga distanţă de 19 decimetri trebue deci să existe pe fondul aceluia care se foloseşte de vedere, aşà că vederea sa să nu atingă niciodată o parte a fondului vecin decât peste distanţa legală. Laurent, VIII, 57; Demolombe, XII, 552; Pand. fr., v^0 *Servitudes*, 894; Cas. fr. D. P. 52. 1. 30.

(4) Cpr. Mourlon, I, 1784 *in fine;* Berriat St. Prix, *Notes élément. sur le C. civil*, I, 2337; Thiry, I, 784 *in fine:* Demolombe, XII, 552; Laurent, VIII, 57; Marcadé, II, 637; Aubry et Rau, II, § 196, p. 318, text şi nota 25; Solon, *op. cit.*, 290, p. 238; Pand. fr., v^0 *cit.*, 891; Baudry et Chauveau, 1032, p. 758, 759; Duranton, V, 413. — Deşi art. 614 prevede acelaş mod de măsurătoare atât pentru vederile drepte cât şi pentru acele piezişe, totuşi autorii sunt de acord spre a decide că textul cuprinde o inexactitate, şi că el nu se poate aplicà decât vederilor drepte, căci altfel am ajunge la rezultatul absurd că mai toate vederile piezişe ar fi cu neputinţă din cauză că zidul ar trebuì totdeauna să fie despărţit de fondul vecin printr'o

Art. 614 nevorbind decât de balcoane și alte deschizături din cari s'ar exercità vederea, trebue să decidem că, în toate cazurile, depărtarea legală se va măsurà până la temelia zidului opus, făcându-se abstracție de balcoanele sau celelalte lucrări cari ar existà în acest zid și cari ar eșì din linia de hotar afară. (Demolombe, XII, 554).

Cazul când ambele proprietăți sunt deosebite printr'un zid.

In caz când ambele proprietăți ar fi deosebite printr'un zid (art. 590 urm.), un șanț (art. 602 urm.) sau un gard comun (art. 606), linia despărțitoare până la care urmează a se măsurà distanța legală va trece prin mijlocul acestei despărțituri (¹).

Cazul când linia de hotar a zidului este mutată la mijlocul grosimei lui.

Iată însă o dificultate la care poate da loc măsurarea distanțelor legale. Să presupunem că, după ce am îngrădit proprietatea mea printr'un zid de împrejmuire, am deschis o fereastră pe fondul vecin, observând depărtarea legală. Vecinul meu, uzând de facultatea ce-i dă art. 598, dobândește comunitatea acelui zid, ceeace produce mutarea liniei de hotar a zidului la mijlocul grosimei lui, așa că ferestrele mele nu se mai găsesc acum la depărtarea îngăduită de lege. Chestiunea este de a se ști dacă, în asemenea caz, cumpărătorul comunității zidului poate, sau nu, să ceară desființarea acestor ferestre? Negativa este singură juridică, pentru tot timpul cât va subzistà clădirea și zidul în care ferestrele

---

depărtare de 6 decimetri, pe când, de cele mai multe ori, zidul în care se găsesc deschise ferestrele este alăturat de fondul vecin. Distanța legală va trebuì deci să se măsoare dela punctul de unde vederea se exercită, puțin importă dacă zidul este sau nu alăturea cu fondul vecin. In acest sens este redactat art. 589 din codul italian, care astfel îndreptează viciul de redacție al textului francez. „*Trattandosi di vedute laterali ed oblique, si misura dal più vicino fianco della finestra, o dal più vicino sporto sino alla detta linea di separazione*".

Cazul când zidul, gardul sau șanțul aparține numai unuia din vecini.

(¹) Aubry et Rau, II, § 196, p. 317, text și nota 24; Laurent, VIII, 58; Demolombe, XII, 557; Duranton, V, 408; Thiry, I, 784, p. 812; Demante, II, 534; Mourlon, I, 1786. — In caz când zidul, gardul sau șanțul, în loc de a fi comune, ar fi proprietatea excluzivă a unuia din vecini, linia despărțitoare a distanței legale va fi extremitatea externă sau internă a zidului, gardului sau șanțului, după cum împrejmuirea va aparțineà vecinului care deschide ferestrele, sau celuilalt. Cpr. Demolombe, XII, 556.

Dărâmarea și reclădirea zidului.

au fost deschise, căci ceeace a fost legal din capul locului nu poate deveni nelegal prin îndeplinirea unui fapt posterior (1).

In urma dărâmărei și reclădirei zidului, ferestrele vor fi însă așezate la depărtarea legală, socotită de astădată dela mijlocul zidului devenit comun, chiar dacă aceste ferestre ar fi stat la o distanță mai mică timp de treizeci de ani, dela dobândirea comunităței zidului (2).

Cazul când fondurile vecine ar fi despărțite prin fondul unui terțiu, neavând distanța legală.

Distanțele prescrise de art. 612 și 613 vor fi observate chiar în privința fondurilor cari n'ar fi imediat alăturate cu acel de unde provine vederea, și cari ar fi despărțite prin fondul unui al treilea mai îngust decât distanța legală, chiar atunci când acest terțiu n'ar aveà niciun interes a se plânge, pentrucă ar fi consimțit la exercițiul acestei vederi (3).

Cazul când vederea ar da pe calea publică.

Art. 612, 613 nu mai sunt însă aplicabile, după cum dispune anume codul italian (art. 587 § 2 și 588), dacă vederea ar da pe calea publică sau pe orice teren destinat la uzul public (4), pentrucă cetățenii sunt liberi de a întrebuințà calea publică la toate serviciile la cari ea este destinată, cu obligația de a observà regulele statornicite de autoritatea administrativă sau comunală (5).

---

(1) Cpr. Toullier D., II, partea I. 522, p. 235; Mourlon, I, 1786 *in fine*; Demolombe, XII, 528; Duranton, V, 411; Demante, II, 534 *bis*; Pardessus, *Servitudes*, 206, p. 266 (ed. din 1822).

(2) Demolombe, XII, 559, și autorii *suprà* citați.

(3) Aubry et Rau, II, § 196, p. 314; Demolombe, XII, 564; Demante, II, 533 *bis* II; Mourlon, I, 1787; Laurent, VIII, 45; Baudry et Chauveau, 1040. — In privința cazului când ambele fonduri ar fi separate printr'un teren comun ambilor proprietari, vezi Demolombe, XII 565; Baudry et Chauveau, 1041; T. Huc, IV, 387; Pand. fr., v° *Servitudes*, 900 urm. Cpr. C. Bordeaux; Sirey, 86. 2. 190. *Pand. Périod.* 87. 2. 198.

(4) Cas. fr. *Pand. Périod.* 1907. 1. 12. — Indată ce ar fi vorba de o stradelă privată, distanța legală va trebuì să existe conform dreptului comun. Aubry et Rau, II, § 196, p. 319, nota 30; T. Huc, IV, 386.

(5) Depărtarea prescrisă de art. 612 și 613 nu va trebuì deci observată de câteori ambele fonduri vor fi despărțite printr'o stradelă mai îngustă de 19 sau 6 decimetri. Demolombe, XII, 566; Arntz, I, 1141; Ducaurroy, II, 320; T. Huc, IV, 386; Marcadé, II, 632; Aubry et Rau, II, § 196, p. 319, text și nota 30; Massé-Vergé, II, § 329, p. 185, text și nota 12; Thiry, I, 785; Solon, *op. cit.*, 294, p. 242; Laurent, VIII, 47 urm.; Mourlon.

Balcoane sau alte lucrări.

Aceeaş soluţie este cu drept cuvânt admisibilă, după unii, în privinţa balcoanelor sau altor lucrări făcute cu învoirea autorităţilor competente, cu toate că balcoanele nu sunt de prima necesitate ca ferestrele(1).

Dreptul vecinului pe a cărui fond s'ar exercită vederea fără observarea distanţelor legale.

De câteori ferestrele au fost stabilite la o distanţă mai mică decât acea legală, vecinul pe a cărui proprietate se exercită vederea poate cere desfiinţarea lor, dacă el nu preferă să le închidă, ridicând pe pământul său orice clădire ar crede de cuviinţă, însă bine înţăles numai în caz când n'ar există o servitute de vedere stabilită prin unul din mijloacele permise de lege (2).

Constituirea unei servituţi la o distanţă mai mică.

Vecinul poate însă să renunţe la dreptul său şi să îngădue deschiderea unor ferestri la o depărtare mai mică decât acea legală, constituind astfel o servitute asupra fondului său.

Titlu.

Această servitute se poate stabili prin titlu (art. 623) (3).

I. 1788; Pand. fr., v° *Domaine*, 638 urm. şi *Servitudes*. 909; C. Bordeaux, Sirey, 86. 2. 190 şi *Pand. Period*. 87. 2. 198. — *Contrà:* C. Nancy, Répert. Dalloz, v° *Servitude*. 760, nota 1.

Manualul administrativ al Moldovei.

Vezi în Manualul administrativ al Moldovei, t. I, p. 202. încheierea sfatului din 1842, precum şi adresa logofeţiei dreptăţei din acelaş an, atingătoare de înlăturarea împotrivirilor din partea megieşilor la ridicarea de binale pe uliţi alăturea cu ferestrele binalelor de mai înainte clădite.

Deoseb. fondurilor printr'un părău.

Distanţa legală va trebuì însă observată de câteori ambele fonduri vor fi despărţite printr'un părău, care ar servì de scurgere la ape. Demolombe, XII, 566 *in fine*: Pand. fr., v° *Servitudes*, 926; Cas. fr. *Pand. Period*. 89. 1. 258; D. P. 90. 1. 248; Sirey. 91. 1. 161.

Construirea la uliţă a unui balcon, care ar procurà o vedere fără existenţa depărtărei legale. Controversă.

(1) Proprietarul este deci liber de a construì la uliţă, cu învoirea autorităţei comunale, un balcon sau alte lucrări, cu toate că ele ar procurà asupra fondurilor mărginite printr'un drum public, o vedere dreaptă sau oblică care n'ar fi la depărtarea legală. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 320, text şi nota 32; Demolombe, XII, 527; Pand. fr., v° *Servitudes*, 921 urm.: Marcadé. II. 632; Cas. fr. Sirey. 39. 1. 399 şi Sirey. 92. 1. 23; *Pand. Period*. 92. 1. 105; D. P. 92. 1. 285; C. Bruxelles, D. P. 48. 2. 146. — *Contrà:* Laurent. VIII, 49; Solon, *op. cit.*, 291, p. 240, 241; C. Dijon, Sirey, 47. 2. 609. Vezi şi observaţia în Sirey, 49. 1. 609.

(2) Cpr. Aubry et Rau, II, § 196, p. 322; Thiry, I, 786; Planiol, I, 2913 *in fine*.

(3) Titlul, de câteori există, face legea părţilor şi determină caracterul şi întinderea servituţei după regulele generale de interpretare (art. 977—985). Cpr. Laurent, VIII, 225 urm.; Demolombe.

Destin. proprietarului.

și chiar prin destinația proprietarului, fiindcă, după cum

XII, 578 și 866; Baudry et Chauveau. 1127; Cas. fr. *Pand. chron.* t. VI (anii 1878—1886), 1, 69; D. P. 56. 1. 391. Cpr. C. București, *Dreptul* din 1885, No. 82, p. 654. Vezi și *infrà* explic. art. 620 § 2, p. 822 urm.

Astfel, titlul dacă există unul, va determinà natura și specia servituței, adecă: dacă este vorba de o servitute de lumină, de vedere propriu zisă, sau de prospect.

Cât pentru întinderea drepturilor și a obligațiilor cari rezultă din aceste servituți, ea va atârnà de natura servituței.

Servitutea de lumină. Facerea de plantații sau clădiri din partea propriet. fondului șerbitor.

Astfel, în privința servituților de lumină *(jus luminum)*, proprietarul fondului șerbitor va puteà să facă orice plantații sau clădiri, fiind obligat numai a lăsà fondului dominant o lumină suficientă pentru ca servitutea să-și poată îndeplinì destinația sa. Demolombe, XII, 578, 916; Pand. fr., v° *Servitudes*, 968 urm.; Baudry et Chauveau, 1035; Solon, *op. cit.*, 277, p. 222. Cpr. L. 4 *ab initio*, Dig., *De servitut. prædiorum urbanorum*, 8. 2.

Servitutea de vedere. Controversă.

In privința servituților de vedere propriu zise *(ne luminibus officiatur)*, titlul va determinà de cele mai multe ori depărtarea la care proprietarul fondului șerbitor va puteà să zidească sau să facă plantații. Cpr. L. 4, Dig., *loco cit.*, 8. 2. Dacă titlul este mut în această privință, depărtarea la care proprietarul fondului șerbitor va puteà să zidească se va determinà după împrejurări. In lipsă de orice împrejurări speciale de fapt, proprietarul acestui fond nu va puteà zidì mai sus de înălțimea ferestrelor, decât observând distanța prescrisă de art. 612, 613, după cum vederea va fi dreaptă sau piezișă pentrucă acel care a concedat unui vecin dreptul de a aveà o vedere pe fondul său s'a obligat, cel puțin tacitamente, a nu face această concesie iluzorie, astupând vederea sa prin construcții (argument din art. 629 și 970). Servitutea de vedere nu atrage deci, ca consecință firească, servitutea *non ædificandi*, de vremece proprietarul fondului șerbitor poate zidì, observând distanțele legale. Cpr. Demolombe, XII, 578, 580 și 917; Demante, II, 535 *bis* I; Ducaurroy, II, 321; Baudry et Chauveau, 1035; Aubry et Rau, II, § 196, p. 322 și III, § 253, p. 160 (ed. a 5-a); Marcadé, II, 634; T. Huc, IV, 388; Duranton, V, 326; Toullier D., II, partea I, 533; Pand fr., v° *Servitudes*, 972 urm., 1835; Cas. fr. D. P. 52. 1. 30; D. P. 53. 1. 247; Sirey, 53. 1. 594; D. P. 55. 1. 212, 390 și 409; Sirey, 55. 1. 369; Sirey, 56. 1. 394; *Pand. Chron.*, VI (anii 1878—1886), 1. p. 68; Sirey, 81. 1. 199; D. P. 81. 1. 14; Sirey, 89. 1. 156; Sirey, 92. 1. 244; Cas. Luxemburg, Sirey, 95. 4. 6; C. Montpellier, *Pand. Period.* 1907. 2. 124; Cas. rom. Bult. S-a I, 1879, consid. dela p. 709; Bult. S-a I, 1888, consid. dela p. 1037 și *Dreptul* din 1889. No. 7; Trib. Dolj, *Dreptul* ştim, ea este continuă şi aparentă (art. 625)[1]. (Vezi *suprà* pag. 618, text şi nota 3, precum şi autorităţile citate acolo).

Servitutea de prospect.

Servitutea de prospect fiind o servitute continuă, însă neaparentă (art. 622), nu poate, din contră, fi stabilită decât prin titlu sau prin faptul omului, niciodată însă prin prescripţie sau prin destinaţia proprietarului [2].

---

din 1895, No. 47. Vezi şi *suprà* p. 761, nota 1. — Vezi însă Laurent, VIII, 66 şi 251 urm., după care proprietarul fondului şerbitor ar puteà zidì şi la o distanţă mai mică decât acea legală, sub condiţia însă de a nu împedicà nici vederea, nici lumina vecinului (art. 634). Curtea din Paris horărîse că proprietarul supus unei servituţi de vedere n'ar puteà zidì nici la distanţele prescrise de art. 612 şi 613 (D. P. 55. 1. 212), însă această decizie a fost cu drept cuvânt casată, pentrucă servitutea de vedere nu atrage, după sine servitutea *non ædificandi* sau *non altius tollendi*. — In fine, după un alt sistem, admis mai cu samă în Belgia, proprietarul fondului şerbitor poate să ridice pe fondul său, fără observarea vreunei distanţe, orice clădiri sau plantaţii cari ar astupà vederea vecinului, pentrucă acel care a deschis ferestre fără a observà distanţele legale, a dobândit independenţa fondului său, fără a câştigà o servitute activă asupra fondului vecinului său. Vezi în acest din urmă sens, Thiry, I, 787, p. 814 urm.; Arntz, I, 1144; Degré. *Dreptul* din 1889, No. 2. Vezi şi Zachariæ, *Handbuch des französischen civilrechts*, II, § 244, p. 50, 51, nota 14 (ed. *Anschütz*, 1853); Cas. belg., Sirey, 89. 4. 29 şi alte decizii mai vechi citate de Arntz, *loco suprà cit.* Cpr. Répert. Sirey, v° *Vues et jours*, 185.

Servitutea de prospect.

In fine, de câteori titlul va stabilì o servitute de prospect (*jus prospectus*), proprietarul fondului dominant va puteà în genere să se opue la facerea oricărei construcţii sau plantaţii care ar fi de natură a restrânge întinderea vederei sau a micşora plăcerea ei (L. 12 şi 15, Dig., *De servitutibus prædiorum urbanorum*, 8. 2). Cpr. Demolombe, XII, 578 şi 918; Duranton, V. 522. Vezi şi *suprà* p. 756, *ad notam*. Această servitute, cea mai oneroasă din toate, cuprinde deci şi servituţile *non ædificandi* sau *non altius tollendi*. Laurent, VIII, 254; Pand. fr., v° *Servitudes*, 1837. Vezi şi *suprà* p. 756, *ad notam in fine*.

(1) Soluţia mai sus admisă, în privinţa servituţilor de lumină şi de vedere constituite prin titlu, este admisibilă în cazurile când servitutea rezultă din destinaţia proprietarului, pentrucă această destinaţie ţine loc de titlu (art. 625). Demolombe, XII, 579; Arntz, I, 1146; Aubry et Rau, III, § 252, p. 150, 151, nota 11 (ed. a 5-a); Laurent, VIII, 253; Cas. fr. şi C. Aix. D. P. 58. 1. 353; Sirey, 59. 1. 71; Sirey, 55. 2. 33; D. P. 57. 2. 40.

(2) Pand. fr., v° *Servitudes*, 992; Laurent, VIII, 254.

Stabilirea servituţei de vedere prin prescripţie.

In fine, această servitute poate fi stabilită şi prin prescripţie (art. 623), căci proprietarul care a posedat treizeci de ani nişte ferestre la o distanţă mai mică decât acea legală(¹), dobândeşte prin prescripţie o servitute activă de vedere, care face, pe de oparte, ca vecinul sa nu mai poată cere desfiinţarea acelor ferestre, chiar în urma dobândirei comunităţei zidului în care ele au fost deschise(²), iar pe de altă parte, ca el să nu mai poată astupa acele ferestri prin ridicarea de clădiri, decât observând depărtările prescrise de art. 612, 613, pentrucă proprietarul fondului supus servituţei nu poate face nimic spre a-i scădeà întrebuinţarea sau a-i o îngreuea (art. 634)(³).

Dobândirea unei servituţi active de vedere.

Proprietarul, care a posedat timp de treizeci de ani o vedere asupra unui fond, la o distanţă mai mică decât acea legală, a dobândit deci o servitute activă asupra acestui fond. Efectele dobândirei acestei servituţi se vor determina după regula *tantum præscriptum, quantum possessum*(⁴). Astfel, proprietarul care ar fi posedat câteva ferestre de o mărime oarecare, nu poate să deschidă altele, nici să mărească pe acele existente, pentrucă el n'a posedat dreptul nelimitat de a avea asupra fondului vecin orice ferestre ar crede de cuviinţă(⁵).

(¹) Existenţa ferestrelor, fiind un fapt material, poate fi dovedită prin orice soiu de probe, şi chiar prin martori. Cpr. Laurent, VIII, 65; C. Caen şi Cas. fr. D. P. 50. 2. 168; Sirey, 90. 1. 251.

(²) Mourlon, I, 1796; Demante, II, 535 *bis* IV; Aubry et Rau, II, § 196, p. 322. Vezi şi *suprà* p. 721.

(³) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 322, text şi nota 36; Pand. fr., v⁰ *Servitudes*, 986 urm.: Baudry et Chauveau, 1034 urm.; De la Bigne, I, 1151; T. Huc, IV, 388; Marcadé, II, 634, 635; Ducaurroy, II, 321; Mourlon, I, 1795; Demolombe, XII, 580, 581; Demante, II, 535 *bis* II; Cas. fr. Sirey, 90. 1. 251; Cas. rom. Bult. S-a 1, 1888, p. 1035 şi *Dreptul* din 1889, No. 7.

In cât priveşte chestiunea foarte controversată de a se şti dacă proprietarul fondului asupra căruia s'a dobândit servitutea de vedere, poate să ridice clădiri în faţa ferestrelor vecinului, fără a observà nicio distanţă, sau dacă el trebue să observe depărtările prescrise de art. 612, 613, vezi p. 766, 767, *ad notam*.

(⁴) Vezi în privinţa acestei regule *suprà* p. 636, nota 3, 657 nota *in fine*, 735, nota 3, p. 743, şi *infrà* p. 823, 841, nota 5, etc.

(⁵) Laurent, VIII, 63 şi 236; Demolombe, XII, 867; Aubry et Rau, III, § 253, p. 160 (ed. a 5-a); Cas. fr. D. P. 73. 1. 356; Sirey. 73. 1. 449; Trib. Ilfov, *Cr. judiciar* din 1895, No. 45.

Subzistarea servituței în urma dărâmărei casei sau zidului în care ferestrele fuseseră deschise.

Rămâne însă bine înțăles că servitutea de vedere, odată dobândită prin titlu, prin destinația proprietarului sau prin prescripție, își va aveà ființa și în urma dărâmărei casei sau zidului în care ferestrele fusese deschise, aplicându-se la noua casă sau la noul zid cari ar fi fost ridicate în timp util (¹).

Știm, de asemenea, că servitutea stabilită în favoarea unui zid necomun subzistă și în urma dobândirei comunităței acestui zid. (Vezi *suprà* p. 768).

In fine, trebue să observăm că dacă s'a dobândit prin prescripție un drept de vedere asupra unui zid de împrejmuire, ceeace știm că se poate (vezi *suprà* p. 760, nota 2), proprietarul acestui zid va puteà să-l înalțe, întrucât, bine înțăles, această înălțare n'ar jigni servitutea care aparține proprietarului fondului dominant (art. 634), căci el nu poate, după treizeci de ani, să reclame un drept mai întins decât acel posedat de dânsul, și tot ceeace el a posedat în specie este un drept restrâns de vedere asupra zidului, iar nu asupra fondului vecin (²).

Despre servituțile de lumină (jours sau jours de souffrance).

Ferestrele pentru lumină *(fenestræ luciferæ)* sunt, după cum am văzut *suprà* p. 755, nota 2, acele cari au de scop numai luminarea și aerisirea apartamentelor, fără a ne procurà vreo vedere pe fondul vecin. „Prin lumină *(jour, licht)* zice art. 727 § 2 din codul olandez, se înțălege numai lumina necesară fără vedere" (³).

— *Contrà:* Trib. Romanați, *Dreptul* din 1898, No. 16. Vezi și *infrà* explic. art. 635.

(¹) Argument din art. 601, 636 și 637. Cpr. Laurent, VIII, 64; Demolombe, XII, 582; Demante, II, 535 *bis* III.

(²) Laurent, VIII, 236; Cas. fr. Sirey, 67. 1. 109; D. P. 67. 1. 257.

C. olandez și C. Calimach.

(³) „*Door* **licht** *wordt alleen het noodige licht, zonder* **uitzigt,** *verstaan*". „Cel ce are dritul ferestrelor, zice art. 637 din codul Calimach (488 C. austriac), *câștigă numai întrebuințarea luminei și aerului*"; iar art. 638 din acelaș cod (488 C. austriac) adaogă: „Cu dritul ferestrelor este unită îndatorirea păzirei lor cu gratii. Oricarele va lenevì paza aceasta, se îndatorește a plătì toată paguba pricinuită megieșilor prin acele nepăzite ferestre". — Numai acel care aveà o servitute de vedere nu puteà fi silit a-și închide fereastra cu gratii. „Megieșul nu poate

Deoseb. între codul nostru și acel francez. Atât codul francez (art. 676, 677), cât și acel italian (art. 584, 585) determină modul facerei și înălțimei acestor ferestre. Ce trebue să decidem la noi unde textele respective din codul francez au fost eliminate? Judecătoria ocol. Bârlad a decis că, în lipsă de text, art. 612, 613 se aplică prin analogie și la ferestrele făcute numai pentru primirea luminei (1). Legiuitorul nostru neprevăzând o mărginire a dreptului de proprietate decât în privința ferestrelor de vedere, cari dau o priveală asupra fondului vecin *(fenestræ prospectivæ)*, și libertatea proprietăței fiind regula comună, credem, din contră că, în lipsa unui text special, proprietarul va puteà să aibă ferestre de lumină la orice distanță și la orice înălțime a zidului, chiar pe linia de despărțire a proprietăței sale. Judecătorii vor apreciă, în suveranitatea lor, cari ferestre au menirea de a procurà numai lumina sau o vedere asupra fondului vecin (2).

SECȚIUNEA IV

Despre picătura streșinilor.

Art. 615. — Tot proprietarul este dator a-și face streșina casei sale astfel încât apele de ploi să se scurgă pe terenul său, sau pe uliță, iar nu pe locul vecinului său (3). (Art. 480, 489. 578. 589, 622 urm., 998, 999 C. civ. Art. 681 C. fr.).

---

silì pe *îndrituitorul cu priveală* ca să închidă cu gratii fereastra sa, zice art. 639 din acest cod (488 C. austriac); poate însă să-l îndatorească a o păzì, ca să nu se pricinuească pe acolo vreo pagubă". Vezi asupra acestui text, Mattei, *I paragrafi del codice civile austriaco avvicinati dalle leggi romani, francesi e sarde,* II. p. 644 urm. (Venezia, 1853). In cât privește deosebirea ce există între *vedere, lumină și prospect*, vezi *suprà* p. 755, 756, nota 2.

(1) Vezi *Dreptul* din 1900, No. 65, p. 532 (judecător Turburi),

(2) Cas. rom. *Dreptul* din 1885, No. 46 și Bult. S-a I, 1885, p. 280. Cpr. Cas. fr. *Pand. chron.*, V (anii 1870—1877), I, partea I, p. 71; *Pand. Périod.* 86. 1. 164; Trib. Annecy. *Pand. Périod.* 88. 2. 292.

Dr roman și C. Caragea. (3) Soluția dreptului roman este conformă acelui actual. „*Cassius quoque scribit, si aqua ex ædificio urbano noceat vel agro, vel ædificio rustico: agendum de fluminibus et stillicidiis*". (L. 1 § 19, Dig., *De aqua, et aqua pluviæ arcendæ*, 39. 3).

Orice proprietar al unei clădiri, atât la țară cât și în orașe (1), trebue să stabilească astfel streșina sau acoperământul casei sale (2), încât apele provenite din ploi, sau din topirea zăpezei, și orice alte ape cari se varsă dela o casă la alta, precum: zoile și altele (3), să se scurgă pe pământul său, sau pe calea publică (4), iar nu pe fondul vecinului, chiar dacă acest fond ar fi situat mai jos (5), pentrucă proprietarul fondului inferior nu este ținut a primi decât apele ce curg

---

C. Caragea.

Mai vezi L. 1 § 15, 17 și 21. Dig., *loco cit.* Vezi și art. 28, § 3, partea II, capit. 3 din codul Caragea, unde se zice: „Cine va zidi împrotiva unui zid orb, atunci, de va aveà robire, să se depărteze pentru picătură cât este afară din zid învălitoarea; iar de nu are robire, să tae și streșina cât trece afară, și să zidească“.

(1) Legea, în adevăr, nu distinge între imobilele rurale și urbane, și nici nu aveà vreun motiv spre a face această distincție.

Streșina, țăviile sau ulucile nu pot trece pe proprietatea vecinului.

(2) Rămâne însă bine înțeles că atât streșina cât și țăviile sau ulucile nu vor puteà trece pe fondul vecin, căci proprietatea pământului cuprinzând în sine atât proprietatea suprafeței cât și acea a subfeței (art. 489), aceasta ar însemnà a uzurpà dreptul vecinului. Acest din urmă ar puteà, deci, în totdeauna să ceară desființarea țăviilor cari ar trece pe fondul său, afară de cazul când proprietarul lor ar fi dobândit servitutea *protegendi vel projiciendi.* (L. 2, Dig., *De servitut. prædiorum urbanorum*, 8. 2). Cpr. Toullier D., II, partea I, 537, p. 243; Demolombe, XII, 585; Mourlon, I, 1799; Laurent, VIII, 72; Marcadé, II, 638; Demante et Colmet de Santerre, II, 536.

(3) Demolombe, XII, 584; Cas. fr. D. P. 76. 1. 206; Sirey, 76. 1. 445.

Scurgerea apei pe calea publică.

(4) Apa se poate scurge pe calea publică, prin aplicarea regulei care asigură tuturor cetățenilor uzul ulițelor și al drumurilor mari sau mici (art. 476). Proprietarii trebue să se supue, în această privință, regulamentelor polițienești, după cum dispune anume art. 591 din codul italian. Demolombe, XII, 597. Cas. fr. decizie citată în nota precedentă. „Sub streșinile caselor situate la fața străzilor, zice art. 57 din regul. de construcții și alinieri din 1890 pentru orașul București, proprietarii sunt datori să pună jgiaburi de metal întărite cu cârligi de fer. Urloaele de scurgere vor fi de metal colorate, întărite cu brățări de fier bătute în zid“, etc. Vezi în Manualul administrativ al Moldovei, t. I, p. 205, porunca departamentului lucrărilor publice din 29 Noembrie 1849 către eforia capitalei și poliției pentru ca toate zidirile de pe uliță să aibă uluci pentru scurgerea apei de ploae, spre nesupărarea trecătorilor și ferirea zidirilor de stricăciuni.

Regul. de construcții din 1890. Art. 57 și Manualul administrativ al Moldovei.

(5) Laurent, VIII, 70; Aubry et Rau, II, § 195, p. 311, t. și n. 5.

firește din locurile superioare, fără ca mâna omului să fi contribuit la aceasta (art. 578) (1). (Vezi *suprà* p. 627 urm.).

Art. 615 nu cuprinde o servitute.

Art. 615 nu cuprinde însă o servitute legală, după cum din greșală a spus-o Berlier în expunerea de motive, nicio restricție la dreptul de proprietate, ci o aplicare a principiilor generale de drept în materie de proprietate, după care proprietarul unui fond poate să oprească pe oricine de a face sau de a aruncà ceva pe fondul său (2). Știm, în adevăr, că proprietarul este liber de a face orice voește pe locul său, sub condiție însă de a nu face să treacă nimic pe fondul altuia. „*In suo enim alii hactenus facere licet, quatenus nihil in alienum immittat*“ (3).

Proprietarul nu este obligat a reține apa pe fondul său.

Cerințile art. 615 sunt îndeplinite dacă apa cade pe fondul proprietarului clădirei, căci el nu este ținut a o reţineà pe fondul său, când pământul are o scurgere firească (argument din art. 578). Tot ce se cere este ca proprietarul clădirei să nu facă nicio lucrare care să îngreue sarcina impusă de art. 578 (4).

Lăsarea unei distanțe între streșina casei și fondul vecin.

In spiritul legei, apa care se scurge din streșina unei case nu trebue deci să aducă nicio daună vecinului, și daună ar existà decâteori apa ar picà prea aproape de un zid străin. De aceea este de obiceiu de a se lăsà o distanță oarecare între streșina casei și fondul vecin, și de a face un pavaj pentru a apărà temelia zidului vecin în contra umidităței (5).

Pavarea locului pe care se scurge apa.

De asemenea, locul pe care se scurge apa din streșina casei va trebuì să fie pavat de câteori vecinul va aveà de-

---

(1) Proprietarul locuinței riverane a unei ulițe poate să împrăștie pe acea uliță apele de ploi sau zoile provenite din trebuințile sale casnice, fără a aveà a răspunde de direcția ce le va da mai în urmă comuna, care este obligată a le primì. Cas. fr. Sirey, 87. 1. 157; D. P. 87. 1. 448.

(2) Laurent, VIII, 69; Arntz, I, 1149; Thiry, I, 789; Ducaurroy, II, 322; Mourlon, I, 1800; Demolombe, XII, 584; Baudry et Chauveau, 1042, p. 770. Pand. fr., v° *Servitudes*, 1062.

(3) L. 8 § 5 *in medio*, Dig., *Si servitus vindicetur*, 8. 5. Vezi și *suprà* p. 240, text și nota 4, p. 679, n. 2 și p. 759, nota I.

(4) Toullier D. II, partea I, 538; Mourlon, I, 1799; Demolombe, XII, 586, 589; Laurent, VIII, 70; Demante, II, 536 *bis* I; Marcadé, II, 638; Aubry et Rau, II, § 195, p. 311; Baudry et Chauveau, 1042; C. Bordeaux, Sirey, 90. 2. 205.

(5) Cpr. Laurent, VIII, 70 *in fine;* Demante, II, 536 *bis* II.

desupt o pivniță a cărei boltă ar puteà cu cea mai mare înlesnire fi surpată prin infiltrarea apei (¹).

Reținerea apei de ploae pe fond.

Proprietarul poate deci, după cum am văzut *suprà* p. 647, să reție, în baza dreptului de accesiune, apa de ploae care se scurge pe fondul său, fiind însă obligat a luà măsurile necesare pentru ca infiltrarea apei să nu pricinuiască daune proprietății străine ce s'ar aflà sub acest fond. (Laurent, VIII, 71).

Inexistența în specie a unei prezumpții legale. Controversă.

Locul ce proprietarul clădirei obișnuește a lăsà pentru scurgerea apei între streșina casei sale și fondul străin va fi de cele mai multe ori proprietatea sa excluzivă; nicio prezumpție legală de proprietate nu există însă în această privință, pentrucă o prezumpție legală nu poate să existe decât în baza unui anume text de lege, care în specie lipsește. Nu poate să fie, deci, vorba în specie decât de o prezumpție simplă (art. 1203) care, prin urmare, poate fi dărâmată prin orice dovezi sau prezumpții contrare. (²).

Dobândirea servituței de a lăsà ca apa să se scurgă de pe streșină pe un fond străin.

Oprirea de a vărsa apa pe fondul vecin încetează, după cum dispune anume art. 701 din codul olandez, când proprietarul clădirei a dobândit prin titlu, prescripție și chiar prin destinația proprietarului (³), servitutea de a lăsà apa să se scurgă firește de pe streșina sa pe un fond străin sau comun *(servitus stillicidii recipiendi)*, sau de a o vărsà pe acel fond prin mijlocul unui uluc *(servitus fluminis recipiendi)* (⁴).

(¹) Demante, *loco cit.;* Cas. fr. Répert. Dalloz, vo *Propriété*, 165.

(²) Aubry et Rau, II § 192, p. 286, text și nota 17; Laurent, VIII, 72; Demolombe, XII, 592, 593; Pand. fr., vº *Servitudes*, 1090 urm.; T. Huc, IV, 390; Massé-Vergé, II, § 330, p. 187, nota 1; Cas. fr. D. P. 51. 1. 184; Sirey, 51, 1. 600; C. Orléans, Sirey, 87. 2. 31. — *Contrà:* C. Bordeaux și Amiens, Répert. Dalloz, vº *Servitudes*, 792; Sirey, 34. 2. 429; Sirey, 51. 1. 601, *ad notam*.

Admiterea în specie a prescripției și a destinației proprietarului.

(³) Prescripția și destinația proprietarului sunt admisibile în specie, fiind vorba de o servitute continuă și aparentă. Laurent, VIII, 69; Demolombe, XII, 595; Marcadé, II, 638 *in fine;* Baudry et Chauveau; 1043. — Servitutea de scurgere a apei de ploae ar puteà însă fi neaparentă, atunci când direcția apei asupra fondului pe care ea se scurge ar fi cu totul sub pământ. In asemenea caz, servitutea nu se va puteà stabilì nici prin prescripție nici prin destinația proprietarului, pentrucă ea nu se anunță prin lucrări exterioare. Cas. fr. Sirey, 65. 1. 338; D. P. 65. 1. 478.

(⁴) Cpr. Thiry, I, 789; Arntz, I, 1150; Laurent, VIII, 69; Demolombe, XII, 595; Aubry et Rau, II, § 195, p. 312.

C. Calimach. Art. 640.

„Cel ce are dritul scurgerei apelor, zice art. 640 din codul Calimach (489 C. austriac), poate să lese apa de ploae să se scurgă pe acoperământ străin, fără oprire sau prin jgiaburi; are voe de a-și înălțà acoperământul său, îngrijindu-se însă ca șerbirea să nu se facă mai însărcinată. Asemenea, este dator ca să curețe la cuviincioasă vreme omătul clădit ([1]), și să păzească în bună stare jgiaburile sale".

Cazul când scurgerea apei există în interesul fondului inferior.

Se poate chiar întâmplà ca servitutea de scurgere a apei să existe în interesul fondului vecin, în care caz acest fond devine fondul dominant al servituței ([2]). Proprietarul acestui din urmă fond va puteà deci să oprească pe proprietarul fondului superior de a abate apa de pe fondul său *(servitus stillicidii non avertendi)* ([3]).

De câteori însă servitutea n'a fost stabilită în interesul vecinului, acesta nu se poate plânge de faptul că proprietarul fondului superior ar abate apa și n'ar lăsa-o să se scurgă pe fondul inferior ([4]).

SECȚIUNEA I.

Despre dreptul de trecere (stabilit de lege) ([5]).

Art. 616. — Proprietarul al cărui loc este înfundat, care nu are nicio eșire la calea publică, poate reclamà o trecere pe locul

---

Curățirea zăpezei de pe acoperământ.

([1]) In privința curățirei omătului sau zăpezei, se susține, că art. 615 din codul actual nu impune această obligație proprietarului, textul neprevăzând decât căderea verticală a ploaei. Cpr. T. Huc, IV, 391 *in fine.* Ori cum ar fi, s'a decis, cu drept cuvânt, că faptul din partea proprietarului de a nu construì pe acoperământul casei sale un grătar sau grilaj în scopul de a împedicà căderea zăpezei, precum și faptul de a nu curățì la timp zăpada de pe acoperământ, constitue din partea lui o culpă care-l face responsabil, în caz de a se întâmplà un accident unui trecător, prin căderea zăpezei de pe acoperământ. Tribun. Ilfov (sentință confirmată de Curte), *Dreptul* din 1907, No. 4 (cu observația noastră).

([2]) Cpr. art. 641 din codul Calimach (490 C. austriac).

([3]) Toullier D., II, partea I, 540, p. 244; Pand. fr., v^o^ *Servitudes*, 1147; Demolombe, XII, 596.

([4]) Jud. de pace din Boulogne-sur-Mer, Pand. fr., v^o^ *cit.*, 1148.

([5]) Vezi asupra acestei materii o disertație a lui C. Le Gentil, publicată în *Revue pratique*, t. 11, anul 1861, p. 113 urm.—

vecinului său, pentru exploatarea fondului, cu îndatorire de a-l despăgubì în proporţiune cu pagubele ce s'ar puteà ocazionà. (Art. 481, 585, 588, 589, 617, 619, 622, 624, 627, 633 urm., 636, 638, 639, 999, 1084 C. civ. Art. 682 C. fr.).

Art. 617. — Trecerea trebue regulat făcută pe partea ce ar scurtà calea proprietarului fondului închis, ca să iasă la drum. (Art. 618, 634, 635 C. civ. Art. 683 C. fr.).

Art. 618. — Cu toate acestea, trebue a se alege trecerea prin locul ce ar pricinuì o mai puţină pagubă aceluia pe al cărui loc trecerea urmează a fi deschisă (Art. 617 C. civ. Art. 684 C. fr.).

Art. 619. — Acţiunea de despăgubire, în cazul prevăzut prin art. 616, este prescriptibilă; iar trecerea trebue să urmeze după prescripţiune, deşi acţiunea de indemnitate nu s'ar mai puteà admite[1]. (Art. 581, 623 urm., 1890 C. civ. Art. 685 C. fr.).

Servitute convenţională.

Fiecare este liber de a lăsà pe vecinii săi să treacă pe fondul său, constituind astfel o servitute de trecere printr'o convenţie particulară[2].

Servitute legală. Interes public.

Fiind însă că asemenea convenţii presupun o înţălegere care nu există totdeauna între vecini, legiuitorul a trebuit să stabilească oarecare regule, pentru a face ca fondurile să nu rămâe în părăsire, din cauza lipsei de trecere. Interesul public cere, în adevăr, ca toate bunurile să fie exploatate, pentrucă bogăţia publică se compune din toate bogăţiile particulare. „Este de drept firesc, zicea Domat, ca un fond să nu rămâe de prisos“.

Origina art. 616 urm. Dr. roman.

Veneraţia ce Romanii aveau pentru mormintele strămoşilor lor găsise consfinţirea sa şi în legea pozitivă, căci acel care aveà un mormânt într'un loc înfundat puteà să dobândească un drept de trecere dela proprietarul în al cărui fond mormântul era înfundat, plătind o justă despăgubire[3].

Este vorba în specie de o servitute convenţională. (Cpr. art. 643 C. Calimach). — Art. 16 din legea poliţiei rurale dela 1868 vorbeşte atât de servitutea legală de trecere, cât şi de acea convenţională.

C. francez.

[1] Art. 616—619 au fost modificate şi complectate în Franţa prin legea din 26 August 1881. Această lege a mai modificat încă şi art. 602—609 din codul francez.

[2] Proprietarul fondului supus unui drept de trecere, care s'ar exercità printr'un gang *(couloir)* este în drept a acoperì acest gang, dacă lucrările astfel îndeplinite nu împedică liberul exerciţiu al servituţei. Trib. Bordeaux, *Pand. Périod.* 88. 2. 119.

[3] „*Si quis sepulchrum habeat, viam autem ad sepulchrum non habeat, et a vicino ire prohibeatur, imperator Antoninus cum*

Generalizarea dispoziției de mai sus.

Această dispoziție specială a fost generalizată de către interpreții dreptului roman, și mai în urmă de redactorii codului francez, în temeiul interesului obștesc, care încă odată nu permite ca un fond să rămâe necultivat și neroditor, din cauza lipsei de trecere (1).

Imprescriptibilitatea dreptului proprietarului înfundat.

De aceea dreptul proprietarului unui loc înfundat de a cere o trecere pe locul vecinului său este imprescriptibil (2).

Proprietarul (3) al cărui loc este înfundat sau închis, zice art. 616, și care nu are nicio eșire (4) la calea publică (vom

---

patre rescripsit, **iter ad sepulchrum peti precario, et concedi solere: ut quotiens non debetur, impetretur ab eo qui fundum adjunctum habeat“.** (L. 12, Pr., *ab initio*, Dig., *De religiosis et sumptibus funerum*, 11. 7). Mai vezi L. 14 § 1, Dig., *Quemadmodum servitutes amittuntur*, 8, 6, unde se zice: *„Cùm via publica vel fluminis impetu, vel ruina amissa est, vicinus proximus viam præstare debet“*.

(1) Cpr. Demolombe, XII, 598; Arntz, I, 1151; Pand. fr., v° *Enclave*, 3, 4; Baudry et Chauveau, 1044, p. 772; Marcadé, II, 639.

(2) Demolombe, XII, 614 *bis*; Laurent, VIII, 100 și *Avant-projet de révision du C. civil*, III, p. 175; Arntz, I. 1156; Thiry, I, 793; Marcadé, II, 640; Pand. fr., v° *cit.*, 5; Répert. Sirey, *eod.* v°, 186; Demante, II, 539 *bis* II; Aubry et Rau, II, § 243, p. 51; Baudry et Chauveau, 1051, nota 2 și 1061; Judec. ocol. Cloșani (Mehedinți), *Cr. judiciar* din 1901, No. 83 (cu observ. noastră. Vezi și *infrà* p. 784.

Persoanele cari pot cere dreptul de trecere. Uzufructuar, uzuar, bezmanar, etc.

(3) Dreptul de trecere poate să fie cerut nu numai de proprietar, ci și de uzufructuar, uzuar, bezmanar, etc. și de toți acei cari au un drept real asupra fondului. Curtea din Amiens hotărîse că acest drept se cuvine și arendașului (Répert. Dalloz, v° *Servitude*, 847), însă această soluție este inadmisibilă, pentrucă după cum știm (vezi suprà p. 221 urm., nota 1), dreptul său este personal, iar nu real. Arendașul sau chiriașul va aveà deci recurs contra locatorului, conform art. 1420. Cpr. Laurent, VIII, 74, 75; Demolombe, XII, 600; Arntz, I, 1153; Aubry et Rau, III, § 243, p. 43 (ed. a 5-a); T. Huc, IV, 392; Thiry, I, 790; Baudry et Chauveau, 1049; Répert. Sirey, v° *Enclave*, 21 urm.; Pand. fr., *eod.* v°, 211 urm.; Solon, *op. cit.*, 316, p. 262; Cas. fr., D. P. 80. 1. 429; Sirey, 80. 1. 456.

Când se socoate locul înfundat.

(4) N'ar trebuì să credem, după cum pe nedrept susțin unii, că locul s'ar socotì înfundat numai atunci când ar existà o *imposibilitate absolută* de a eșì la calea publică, căci se admite, în genere, că art. 616 urm. devin aplicabile și atunci când nu se poate eșì dintr'un loc *fără inconveniente grave*, după cum dispun anume atât noul text francez, cât și art. 593 din codul italian. Tribunalele vor apreciа, deci, în mod suveran

vedeà mai la vale. p. 778. n. 1 ce se înțălege prin cale publică),

---

gravitatea incomodităței sau a inconvenientelor. Cpr. Cas. fr. D. P. 52. 1. 164; Sirey, 82. 1. 206; D. P. 82. 1. 416: *Pand. Périod.* 94. 1. 344; *Pand. Périod,* 1907. 1. 329. Judec. ocol. T. Severin, *Cr. judiciar* din 1905. No. 58. p. 462; Demolombe. XII, 609, 610; Aubry et Rau. III, § 243, p. 43, text și nota 4; Laurent. VIII, 76. 79. 80 și *Avant-projet de révision du C. civil,* III, p. 173. No. 2; Solon, *op. cit.*. 319, p. 264; Pand. fr., v° *cit.*. 78 urm.; Répert. Sirey, *eod.* v°, 25; Marcadé, II, 639. — Astfel. fondul despărțit de calea publică printr'un fluviu peste care nu s'ar puteà trece nici cu luntrea, nici prin mijlocul unui pod, ar puteà fi considerat ca înfundat, afară de cazul când s'ar puteà trece vadul în orice timp. Marcadé. *loco cit.*; Aubry et Rau. III, § 243, p. 44; Baudry et Chauveau. 1045. p. 774; Thiry, I, 790; Arntz. I, 1154; Cas. fr. D. P. 55. 1. 158; Sirey, 55. 1. 736; C. Bordeaux. *Pand. Périod.* 88. 2. 291.

Cazul când fondul ar fi despărțit de calea publică printr'un fluviu.

Aceeaș soluție este admisibilă în privința fondurilor cari, n'ar aveà o eșire decât la drumul rezervat pentru conducerea vaselor (art. 495, 587), căci acest drum este exclusiv destinat la interesul navigației. Thiry, I, 790; Aubry et Rau. *loco cit.*; Demolombe XII, 607; Laurent, VIII, 77; Baudry et Chauveau, 1045. p. 774; Pand. fr., v° *Enclave,* 64 urm.; C. Bordeaux și Cas. belg. Répert. Dalloz, v° *Servitude.* 822. nota 1 și Sirey. 36. 2. 64; D. P. 83. 2. 103.

Cazul cand fondul are o eșire la drumul rezervat p. conducerea vaselor.

Fondul mărginit printr'un râu navigabil sau plutitor n'ar fi însă considerat ca înfundat. de câteori exploatarea lui s'ar puteà face cu luntrea fără dificultate și fără multă cheltuială. C. Paris și Poitiers. D. P. 73. 2. 197; Sirey. 74. 2. 119; *Dreptul* din 1883, No. 75. p. 618; D. P. 85. 1. 187; Sirey, 85. 1. 445; D. P. 90. 2. 109; Arntz. I. 1154; Répert. Sirey, v° *Enclave,* 60. — Inconvenientele și greutățile ce ar înfățișà trecerea pentru eșirea existentă n'ar puteà însă, după unii, să facă ca locul să se considere ca înfundat, căci art. 616 și urm. constituind o atingere la dreptul de proprietate, au de scop înlesnirea exploatărei fondurilor, iar nu comoditatea persoanelor. Aubry et Rau. *loco cit.*, p. 44. text și nota 8; Demolombe, XII, 608; Mourlon, I, 1801; Arntz, I. 1154; Baudry et Chauveau. *loco cit.*. p. 774; C. din Alger, D. P. 96. 2. 382.

Cazurile când exploatarea fondului s'ar puteà face fără inconveniente sau dificultăți.

Mai mult încă, fondurile actualmente lipsite de eșire la calea publică nu vor fi considerate ca înfundate. de câteori ar fi cu putință de a li se înlesni o eșire la calea publică prin mijlocul unor lucrări puțin costisitoare și ușor de executat. Demolombe, XII. 608; Baudry et Chauveau. *loco cit.*; Pand. fr., v° *Enclave,* 121; Laurent. VIII. 80; Aubry et Rau. *loco cit.*, sau *la drum*, după cum se exprimă art. 617 (1), poate reclama o trecere (2) pe locul, sau mai bine zis, *pe locurile*

---

p. 45. Cpr. Trib. Mayenne și C. Bordeaux, D. P. 88. 1. 485 și *Pand. Périod.* 88. 2. 291. Vezi și Cas. fr. D. P. 96. 1. 550.— Fondul va fi însă considerat ca înfundat, de câteori eșirea la calea publică va fi periculoasă și nu va puteà fi stabilită decât prin mijlocul unor lucrări prea cositisitoare față cu valoarea lui. Cas. belg. D. P. 83. 2. 103.

Cazul când proprietarul fondului este îngăduit a trece pe locul altuia.

Fondul nu va fi însă considerat ca înfundat cât timp proprietarul lui va fi îngăduit a trece pe locul altuia. Fondul va fi socotit înfundat numai atunci când trecerea va fi contestată sau va fi periculoasă. Aubry et Rau, III, § 243, p. 45; Demolombe, XII, 606; Répert. Sirey, v° *Enclave*, 67 urm.; Pand. fr., *cod.* v°, 92 urm ; T. Huc, IV, 393; Laurent, VIII, 77 *in fine;* C. Pau, D. P. 86. 2. 48.

Strămutarea sau lărgirea dreptului de trecere.

In fine, trebue să observăm că proprietarul, uzufructuarul bezmanarul, sau oricine are un drept real asupra unui fond înfundat va puteà, după împrejurări, să ceară ca trecerea primitivă să fie lărgită sau strămutată aiurea, dacă ea a devenit insuficientă din cauza desvoltărei sau schimbărei modului de exploatare a fondului; căci, după cum am văzut, fondul se socotește înfundat de câteori eșirea la calea publică este neîndestulătoare pentru trebuințile exploatărei sale. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 46; Demolombe, XII, 611; Laurent, VIII, 81; Baudry et Chauveau. 1046, p. 775; Pand. fr., v° *Enclave*, 99 urm.; Arntz. I, 1154; Demante, II, 537 *bis* II; C. Caen, D. P. 59. 2, 199; Sirey, 59. 2. 652; Cas. Florența. Sirey, 1901. 4. 26 și *Cr. judiciar* din 1901, No. 83, p. 695 (cu observația noastră).

Ce se înțelege prin cale publică.

(1) Prin *cale publică* nu trebue să înțelegem numai decât un drum național, județean sau vicinal (L. drumurilor din 11 Februarie 1906), ci orice loc în genere pe care se îngădue trecerea; de unde rezultă că fondul care are eșirea la o cărare nu este înfundat. Cpr. Laurent, VIII, 76 *bis;* Demolombe, XII, 606.

Proprietarul înfundat nu poate cere decât dreptul de trecere, nu însă și alte drepturi.

(2) Proprietarul locului înfundat poate să ceară numai un drept de trecere pe proprietatea vecină, nu însă și dreptul de apăducere, adecă: de a aduce apa la dânsul prin proprietatea vecinului, oricât de mare ar fi nevoia ce el ar aveà de această apă. Duranton, V, 418. — El nu poate, de asemenea, să ceară ca vecinul să-i vândă proprietatea locului prin care urmează a se exercità trecerea. Proprietarul fondului înfundat nu poate, deci, să zidească pe fondul șerbitor, nici să aibă ferestre pe acest fond. decât în condițiile determinate de lege (art. 612—614). Tot astfel, el nu poate să cedeze trecerea sa unui al treilea, pentrucă el nu are drept la această trecere decât din cauza înfundăturei. Laurent, VIII, 108: Demolombe, XII, 636 urm

vecinilor, după cum se exprimă textul francez (1), în interesul exploatărei fondurilor sale.

Orice loc este supus acestei servituți.

Legea nefăcând nicio deosebire, orice loc, îngrădit sau desgrădit, fie el chiar al Statului (2), al comunei sau al unei alte persoane morale, al unui particular, a unei persoane capabile sau incapabile, fie el în comerț sau afară din comerț, este supus acestei servituți, pentrucă este vorba în specie de un interes public mai presus decât acel privat. (Vezi *suprà* p. 775).

Bunurile domeniului Coroanei.

Astfel, bunurile dotale și acele ale domeniului Coroanei sunt supuse acestei servituți, cu toate că sunt inalienabile și imprescriptibile (art. 5 L. din 10 Iunie 1884) (3).

Fondurile dotale.

Am zis că fondurile dotale sunt și ele supuse acestei servituți, cu toate că, în principiu, sunt inalienabile (art. 1248). Trebue însă să observăm că bărbatul n'ar avea singur calitatea de a constitui asupra lor o servitute de trecere, fără concursul femeei și al justiției (analogie din art. 1253), pentrucă constituirea unei asemenea servituți este o înstrăinare parțială (4).

Proprietarul fondului șerbitor poate să exercite toate drepturile cari rezultă din proprietate.

Proprietarul fondului șerbitor poate, deci, să exercite toate drepturile ce rezultă din proprietate, de exemplu: să facă plantații, să zidească pe locul său, să deschidă ferestre, să se împrejmuiască, etc., însă bine înțăles sub condiția de a nu îngreuea exercițiul dreptului de trecere al proprietarului înfundat (art. 616 și 634). Cpr. Laurent, VII, 441 și VIII, 109 și 273. Demolombe, XII, 638; Aubry et Rau, III, § 254, p. 166; Baudry et Chauveau, 1060. Vezi *suprà* p. 677, nota 2 și *infrà* explic. art. 634, p. 838 urm.

(1) Se poate, în adevăr, întâmplà ca trecerea să se exercite pe mai multe proprietăți. Vezi *infrà* p. 786, nota 3.

(2) Cpr. Cas. fr. D. P. 48. 1. 5.

Bunurile domeniului public. Controversă.

(3) Demolombe, XII, 615 și 615 *bis;* Aubry et Rau, II, § 243, p. 47; Laurent, VIII, 92. — După acest din urmă autor, n'ar trebuì, cu drept cuvânt, să se excepteze nici bunurilor cari fac parte din domeniul public (art. 476, 478), întrucât nicio incompatibilitate nu există între aceste bunuri și drepturile reale cari pot fi exercitate asupra lor de către cei de al treilea. Cpr. C. Monpellier și Cas. rom. Sirey, 68. 1. 30; Bult. 1901, p. 424 și Bult. 1903, p. 682. Vezi în acelaş sens, Pand. fr., v⁰ *Enclave*, 275 urm. și autoritățile citate acolo. — *Contrà:* Aubry et Rau, *loco suprà cit.* — Cât pentru bunurile cari fac parte din domeniul privat al Statului, al comunelor, etc., nu mai încape nicio îndoială că ele pot fi grevate de această servitute legală. Pand. fr., v⁰ *cit.*, 273.

Bunurile domeniului privat al Statului, etc.

(4) Cpr. Laurent, VIII, 92; T. Huc, IV, 394; Demolombe, XII.

Aplic. art. 616 la fondurile comerciale, industriale, etc. Controversă.

Art. 616 acordând această servitute în interesul *exploatărei* fondului proprietarului înfundat, și acest cuvânt fiind general, se aplică atât la fondurile rurale și urbane. cât și la proprietățile comerciale și industriale. după cum dispune anume textul nou francez, modificat prin legea din 1881 (¹).

Art. 616 urm. se aplică deci la orice fonduri în genere, precum: moșii, grădini, cariere, clădiri, fântâni. etc. (²).

Primblare pe fond.

Proprietarul locului înfundat ar puteà să se folosească de beneficiul legei. independent de orice exploatare, și numai pentru a puteà umblà pe proprietatea sa (³).

Trecerea pe fondul străin p. facerea de reparații. Controversă.

Ce trebue să decidem în privința reparațiilor pe cari proprietarul nu le-ar puteà face fără a trece pe fondul străin? Proprietarul locului înfundat poate el, în baza art. 616 urm., să treacă pe fondul vecin pentru a face la imobilul său reparațiile de întreținere, când se constată în fapt necesitatea acestor reparații și imposibilitatea de a fi făcute fără a trece pe fondul vecinului? Afirmativa este, în genere. admisă de jurisprudența noastră (⁴). și această soluție, consacrată în termeni expreși prin art. 592 din codul italian. este admisă de unii și în Franța. mai ales pentru orașele și suburbiile lor, unde împrejmuirea este silită (art. 600). și unde zidul folosește tuturor vecinilor (⁵). *Quod tibi non nocet, et alteri prodest. facile concedendum est.*

---

615 *bis*. 625; Baudry et Chauveau. 1052; Aubry et Rau, III, § 248, p. 47, text și nota 17; Pand. fr.. v⁰ *Enclave*, 268 urm.; Cas. fr. D. P. 47. 1. 110; D. P. 64. 1. 140.

(¹) Planiol. I. 2190; Demolombe. XII. 612; Laurent. VIII. 89, 90; Solon, *op. cit.*, 322. p. 266: Pand. fr., v⁰ *Enclave*, 106 urm.; Baudry et Chauveau, 1048: C. Paris, Chambéry. Amiens, etc. D. P. 54. 5. 701. No. 33: D. P. 63. 2. 175: Sirey. 63. 2. 237: D. P. 79. 1. 460; Sirey, 80. 1. 73. — *Contrà:* Mourlon. I, 1801 *in fine:* Legentil, *Revue pratique*, anul 1861. t. 11, p. 113 urm., cari, fără cuvânt. mărginesc expresia exploatare la folosința agricolă.

(²) Vezi autoritățile citate în nota precedentă. Cpr. Aubry et Rau, III. § 243. p. 46. text și notele 12 și 13.

(³) Cpr. Laurent. *Avant-projet de révision du C. civil*. III. p. 174; Berriat St. Prix, *Notes élément. sur le C. civil*, I, 2342, p. 456.

(⁴) Trib. Ilfov și Cas. rom. *Dreptul* din 1882, No. 24 și Bult. 1882. p. 163; C. București, *Dreptul* din 1903, No. 70.

(⁵) Duranton, V, 316, p. 316 urm.: Pardessus. *Servitudes*. 228, p. 295 urm. Mai vezi Répert. Dalloz. v⁰ *Servitudes*. 810, 811;

Servitutea art. 616 urm. este legală. Controversă.

Servitutea statornicită de art. 616 urm. există în virtutea legei, sau mai bine zis a necesităței, iar nu în virtutea judecăței sau a convenției părților. Ceeace se determină, în adevăr, prin judecată sau convenție nu este însuș dreptul de trecere, ci câtimea despăgubirei și exercițiul servituței(1).

Nimeni nu se poate înfundà prin faptul său.

Pentru ca art. 616 urm. să fie aplicabile, se cere ca origina înfundăturei să fie necunoscută(2), sau ca locul să fi fost înfundat prin caz fortuit ori forță majoră, de exemplu: prin surparea pământului, năvălirea apelor, schimbarea de albie a unui râu (art. 502), strămutarea sau îndreptarea unui drum, etc. căci nimeni nu se poate înfundà prin însuș faptul său, impunând astfel o servitute proprietarilor vecini(3).

De câteori, deci, un loc a fost închis sau înfundat prin faptul proprietarului, de exemplu: prin ridicarea unei clădiri de a curmezișul drumului(4), printr'o vânzare sau împărțeală, printr'un schimb(5), etc. de atâtea ori servitutea legală

Merlin, Répert., t. 17. p. 737, v° *Tour d'échelle*, § 2, No. 1; Marcadé, II, 638 *bis*; C. Agen. D. P. 62. 2. 150. Vezi și *suprà* p. 243 și p. 705. — *Contrà:* Toullier D., II, partea I, 559, p. 251 urm.; Laurent, VIII, 121 urm.; T. Huc, IV, 400; Baudry et Chauveau, 929; Aubry et Rau, III, § 238, p. 4, text și nota 10; Répert. Sirey, v° *Echelle*, 11; Demolombe, XI, 424, etc. După acest din urmă sistem, dreptul de trecere pe fondul vecin pentru repararea imobilului înfundat *(servitude du tour d'échelle)*, n'ar puteà fi stabilit decât prin titlu.

(1) Laurent, VIII, 73. 97, 99; Demolombe, XII, 635. — *Contrà:* Valette, citat de Mourlon (I. 1805), după care servitutea de trecere n'ar aveà loc decât dela conferirea ei, fie prin convenție, fie prin hotărîre judecătorească, ceeace este inadmisibil, fiindcă atunci servitutea n'ar mai fi legală, după cum este în realitate. Cpr. Cas. rom. Bult. 1902, p. 776.

(2) Cpr. Pand. fr., v° *Enclave*, 175; Demolombe, XII, 601; Baudry et Chauveau, 1056, p. 786; Judec. ocol. T. Severin, *Cr. judiciar* din 1905, No. 58.

C. german. Art. 918.

(3) „Obligația de a suferi trecerea de necesitate *(die Verpflichtung zur Duldung des Notwegs)*, zice art. 918 § 1 din codul german, nu are loc de câteori comunicarea imobilului cu calea publică a fost desființată printr'un act voluntar al proprietarului *(durch eine willkürliche Handlung des Eigentümers)*.

(4) Cpr. Cas. fr. D. P. 70. 1. 421; Laurent, VIII, 82; Demolombe, XII, 605.

(5) Aubry et Rau, III, § 243, p. 47, 48, text și nota 18; Baudry et Chauveau, 1056; Thiry, I, 790; Répert. Sirey, v° *Enclave*,

nu va aveà loc, ci trecerea va trebui să se procure, după cum dispune anume art. 595 din codul italian, de către părţile contractante pe locurile lor neînfundate, şi aceasta fără nicio despăgubire. (Cpr. art. 918 § 2 C. german) (1).

Despăgubirea ce trebue să plătească proprietarul pe a cărui fond se exercită trecerea.

In toate celelalte cazuri, adecă: când locul n'a devenit înfundat prin faptul proprietarului, sau când cel puţin origina înfundăturei este necunoscută, dreptul de trecere pe proprietatea altuia nu se va puteà dobândi decât sub îndatorirea de a despăgubi pe proprietar pe a cărui fond el se exercită. Această despăgubire se va hotărî pe calea judecătorească, prin experţi, dacă părţile nu se pot înţălege asupra ei (2).

125, şi autorităţile citate acolo. — *Contrà:* Cas. rom. Bult. 1901, p. 424 (în privinţa schimbului).

(1) Baudry et Chauveau, 1056; Pand. fr., v⁰ *Enclave*, 169 urm., 177; Mourlon, I. 1806; Arntz. I. 1154; Laurent, VIII. 82 urm.; Demolombe, XII, 602; Marcadé, II. 643; Ducaurroy, II, 325; Demante, II, 537 *bis* I; Toullier, D. II, partea I, 550, p. 247; Duranton, V, 420; C. Botez, *Noul Cod de şedinţă al judecăt. de ocol*, p. 341. Tot în acest sens este şi jurisprudenţa. Vezi Cas. fr. D. P. 68. 1. 337; Sirey, 68. 1. 433; Cas. Florenţa, Sirey, 1901. 4. 26 şi *Cr. judiciar* din 1901. No. 83 (cu observ. noastră). Cpr. Trib. Mehedinţi. *Cr. judiciar* din 1905, No. 84; Trib. Vâlcea. *Dreptul* din 1900, No. 2. — Vezi însă Pardessus, *Servitudes*, 219, p. 286 urm. (ed. din 1822).

Cheltuelile expertizei.

(2) Cheltuelile expertizei vor privi pe proprietarul înfundat. Demolombe, XII. 630; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 383; Répert. Sirey, *cod.* v⁰, 181; Solon, *op. cit.*, 321, p. 265. Tot ce s'a zis în privinţa zidului comun este aplicabil şi în specie.

Prealabilitatea despăgubirei. Controversă.

Această despăgubire n'ar aveà nevoe, după unii, să fie prealabilă. Cpr. Laurent, VIII. 96, 97, 106; Thiry, I, 792; Cas. fr. D. P. 79. 1. 460; Sirey. 80. 1. 73. — *Contrà:* Demolombe, XII. 631; T. Huc, IV, 397, p. 488; Baudry et Chauveau, 1059; Duranton, V, 429, nota 2; Solon, *op. cit.*, 320, p. 265; Pand. fr., v⁰ *Enclave*, 389; Répert. Sirey. *cod.* v⁰, 179.

In ce consistă despăgubirea. Controversă.

Despăgubirea, ce proprietarul locului înfundat trebue să plătească aceluia pe a cărui fond dreptul de trecere urmează a fi exercitat, va consistà, în regulă generală, într'o sumă invariabilă, care se va plăti odată pentru totdeauna; însă nimic n'ar împedicà ca ea să consiste în plata unei sume anuale. Laurent, VIII. 98; Pand. fr., v⁰ *Enclave*, 393; Répert. Sirey, *cod.* v⁰. 183; Baudry et Chauveau, 1059; Cas. fr. şi C. Nancy, D. P. 46. 1. 325; D. P. 96. 2. 87; Sirey, 97. 2. 190. — *Contrà:* Demolombe, XII, 632; Cas. fr. şi C. Caen, Sirey. 43. 1. 578; Sirey, 44. 1. 153; Sirey, 46. 2. 128.

Determinarea despăgubirei.

Ea se va regulà în proporție cu paguba ce trecerea trebue să pricinuiască aceluia care trebue s'o sufere, iar nu în proporție cu folosul ce aduce drumul proprietarului înfundat (1).

Cazul când fondul încetează de a fi înfundat. Incetarea servituței. Controversă.

Legea conferind proprietarului fondului înfundat dreptul de a trece pe fondurile vecine numai din cauza unei necesități, acest drept nu mai poate fi cerut când fondul încetează de a fi înfundat, fie prin deschiderea unui drum, fie prin alăturarea la fondul înfundat a unui alt fond care are trecătoare pe calea publică, căci îndată ce societatea nu mai este interesată ca să existe o trecere silită, servitutea nu mai are rațiunea de a fi (2).

Această servitute încetează chiar dacă ar fi fost exercitată mai bine de 30 de ani, și dacă despăgubirea ar fi fost plătită, rămânând ca o parte din această despăgubire să fie restituită proprietarului, care ar fi plătit-o, căci re-

---

Oblig. de a plăti despăgubirea nu este indivizibilă, nici solidară.

Obligația impusă mai multor proprietari de a plătì o despăgubire drept preț al trecerei ce li se conferă pe fondul altuia, nu este nici indivizibilă, nici solidară. Répert. Sirey, v° *cit.*, 184; Pand. fr., *eod.* v°. 395; Laurent, Baudry et Chauveau, *loco cit.;* Cas. fr. D. P. 46. 1. 325.

Dacă trecerea nu se cere de proprietar, ci de uzufructuarul fondului înfundat, ceeace știm că se poate (vezi *suprà* p. 776, nota 3), nudul proprietar va trebui să ia și el parte la plata acestei despăgubiri, pentrucă ea este o sarcină a plinei proprietăți. Laurent, VIII, 75 *in fine:* Répert. Sirey, v° *cit.*, 185.

(1) Baudry et Chauveau, 1059; Demolombe, XII, 626; Répert. Sirey, v° *cit.*, 171. — Vezi însă Duranton, V, 428, p. 458. Se poate deci întâmplà ca vecinul care sufere trecerea să nu dobândească nicio despăgubire, când, de exemplu, nu probează că această trecere îi aduce vre-o pagubă. Demolombe, XII, 627; Demante, II, 537 *bis* III; Répert. Sirey, v° *cit.*, 172.

(2) Toullier D. II, partea I, 554; Solon, *op. cit.*, 331, p. 271; Arntz, I, 1154; Marcadé, II, 642; Demante, II, 539 *bis* II; Laurent, VIII, 110 urm.; Aubry et Rau, III, § 243, p. 53. Codul italian (art. 596) și acel olandez (art. 718) sunt exprese în această privință. — *Contrà:* Demolombe, XII, 642; Duranton, V, 435, p. 464; C. Grenoble și Aix, D. P. 45. 2, 160 și 4. 479; D. P. 50. 2, 88. După aceste din urmă autorități, trecerea odată fixată va urmà a aveà ființă înainte, deși n'ar mai fi nevoe de dânsa, pentrucă toate servituțile ar fi stabilite într'un interes de perpetuitate, ceeace ni se pare inadmisibil, fiindcă servitutea legală de trecere are tocmai o cauză vremelnică.

ținerea despăgubiri întregi ar fi fără cauză, în urma încetărei servituței (1).

Modul de restituire al despăgubirei. Controversă.

S'a ivit divergință asupra modului de restituire al despăgubirei (2), însă modul cel mai simplu va fi de a se împărți despăgubirea în anuități și de a se lăsà proprietarului fondului șerbitor atâtea annități câți ani servitutea a fost exercitată pe fondul său. (Laurent, VIII, 113).

Imprescriptibilitatea dreptului de a cere trecerea.

Dreptul proprietarului înfundat de a cere o trecere pe fondul vecinului său este imprescriptibil, după cum am văzut *suprà* p. 776, și după cum dispun anume art. 718 din codul olandez, art. 924 din codul german, etc. Acest drept poate, deci, fi exercitat oricând, chiar după un neuz de 30 de ani, pentrucă nu se poate prescrie contra interesului public, și știm că dreptul de trecere sancționat de art. 616 urm. este de interes general. (Vezi *suprà* p. 775, 776).

Uzucapiune. Inadmisibilitate.

Acest drept aparținând proprietarului înfundat, în virtutea legei, nu poate fi dobândit prin uzucapiune, căci nu se poate dobândì ceeace cinevà are de mai înainte (3).

Modul de exercitare al trecerei Admiterea uzucapiunei. Controversă.

Modul de a exercità acest drept și determinarea locului pe unde trecerea trebue să se exercite pot însă, după părerea generală, fi dobândite prin prescripția de treizeci de ani. Această prescripție ținând fond de convenție, ar ridicà deci, după unii, proprietarului pe a cărui fond trecerea este stabilită, dreptul de a cere ca ea să se exercite pe fondul altuia sau pe o altă parte a propriului său fond (4).

---

(1) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 53, 54, text și notele 34, 35; Arntz, I, 1159; Thiry, I, 794; Laurent, VIII, *loco suprà cit.*; Marcadé, II, 642; C. Rouen și Limoges, D. P. 64. 2. 33; D. P. 69. 2. 49; D. P. 70. 5. 326. No. 9. — *Contrà:* C. Bordeaux, D. P. 64. 2. 33; Cas. fr. Sirey, 72. 1. 205; D. P. 72. 1. 259; Sirey, 74. 1. 460; Sirey, 75. 1. 304; D. P. 75. 1. 124 și 480. Vezi și autorii citați în nota precedentă.

(2) Vezi diversele sisteme arătate în Demolombe, XII, 643.

(3) Cpr. Laurent, *Avant-projet*, III, p. 175; Arntz, I, 1156; Marcadé, II, 640; Demolombe, XII, 624; Aubry et Rau, III, § 243, p. 52.

(4) Vezi în acest sens, Toullier D., II, partea I, 553; Marcadé, II, 642; Demolombe, XII, 624; Demante, II, 538 *bis* III; Aubry et Rau, III, § 243, p. 52, și numeroasele decizii citate de acești autori în nota 31 (ed. a 5-a) și în Répert. Sirey, v° *Enclave*, 189. In acelaș sens, Judec. ocol. Cloșani, *Cr. judiciar* din 1901, No. 83 (cu observ. noastră); C. Botez, *Noul Cod de*

Aplic. art. 634.

Rămâne însă bine înţăles că proprietarul pe a cărui fond trecerea ar fi exercitată, chiar mai bine de 30 de ani, este liber de a cere, în condiţiile determinate de art. 634, strămutarea trecerei pe o altă parte a fondului său([1]).

Prescrierea acţiunei în despăgubire.

Dar dacă dreptul proprietarului înfundat de a cere o trecere pe fondul vecinului său, este, după cum am văzut, imprescriptibil, acţiunea pentru determinarea despăgubirei, care aparţine vecinului din cauza daunei produsă prin trecerea pe fondul său, este, din contrà, susceptibilă de a se stânge prin inacţiunea sa timp de treizeci de ani (art. 619 şi 1890)([2]), soluţie care erà admisă şi la Romani([3]).

Momentul de când începe a curge prescripţia. Controversă.

Prescripţia va începe a curge din ziua în care s'a născut acţiunea în regularea despăgubirei, adecă: din ziua în care proprietarul înfundat a început a exercità trecerea *jure servitutis*, iar nu din ziua determinărei despăgubirei prin convenţie sau judecată, căci altfel art. 619 ar fi de prisos, de vremece prescripţia dreptului de a cere plata unei creanţe lichide rezultă îndeajuns din art. 1890([4]).

Cazul când trecerea a fost îngăduită.

Dacă trecerea a fost exercitată cu titlu de simplă îngăduire, înainte de a fi locul înfundat, prescripţia acţiunei

---

şedinţă al judec. de ocol, p. 340. Noul art. 685 din codul francez, modificat prin legea din 1881, este astăzi expres în această privinţă. — *Contrà:* Laurent, VIII, 101 urm. Cpr. Vazeille, *Prescription*, I, 409, p. 505 urm. (ed. din 1832). Vezi Cas. fr. D. P. 47. 1. 110; Sirey, 47. 1. 129, precum şi C. Paris, Sirey, 59. 2. 557; D. P. 61. 5. 454. No. 18. Art 705 § 2 din Ante-proectul de revizuire al lui Laurent admite în termeni expreşi acest din urmă sistem.

([1]) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 52, nota 31 *in fine;* Demolombe, XII, 891 şi 905; Laurent, VIII, 94, 102; C. Riom, D. P. 80. 2. 61.

([2]) Cpr. Cas. rom. Bult. 1902, p. 776.

Dr. roman şi C. german.

([3]) L. 3, Cod, *De præscriptionibus 30 vel 40 annorum*, 7. 39. Această soluţie este admisibilă şi în codul german, după principiile dreptului comun (art. 195 C. german). Vezi Er. Barre, *Bürgerliches Gesetzbuch und Code civil*, § 37, p. 56.

([4]) Arntz, I, 1157; Ducaurroy, II, 326; Demante, II, 539 *bis* II; Demolombe, XII, 634, 635; Répert. Sirey, v° *cit.*, 199 urm.; Marcadé, II, 641; Laurent, VIII, 106; Aubry et Rau, III, § 243, p. 51, text şi nota 26; Baudry et Chauveau, 1067, *in fine*, p. 794; T. Huc, IV, 397, p. 488; C. Bastia, Sirey, 54. 2. 573; D. P. 56. 2. 281. — *Contrà:* Vazeille, *Prescription*, I, 409; Mourlon, I, 1804, 1805, care citează în acest din urmă sens pe Valette.

în despăgubire nu va începe a curge decât din ziua când, producându-se înfundătura, trecerea a fost exercitată *jure servitutis* (¹).

Trecerea subzistă cu toate că ațiunea în despăgubire nu mai e admisibilă.

Trecerea va urmà înainte, cu toate că acțiunea în despăgubire din partea vecinului n'ar fi admisibilă, din cauză că ar fi prescrisă, pentrucă prescripția lasă a se presupune plata despăgubirei sau remiterea ei. Art. 619 o spune anume, pentrucă despăgubirea pare a fi o sarcină corelativă a servituței.

Determinarea trecerei de către justiție.

Dacă părțile nu se înțăleg între ele, trecerea statornicită de art. 616 urm. se determină de justiție (²), pe fondul sau pe fondurile (³) cari ar fi mai aproape de calea publică, căci astfel se va pricinuì mai puțină pagubă atât proprietarului fondului șerbitor cât și acelui înfundat.

Aprecierea suverană a judecătorilor.

Această regulă nu este însă absolută, căci judecătorii sunt, în suverana lor apreciare liberi de a se depărtà dela dânsa, stabilind trecerea printr'un alt loc care ar lungì calea, însă care ar pricinuì o pagubă mai mică aceluia pe a cărui

---

(¹) Arntz, I, 1157; Demolombe, XII, 635 *bis;* Laurent, VIII, 107 *bis;* Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 51, nota 27.

Determinarea celorlalte condiții ale trecerei.

(²) Pe lângă determinarea locului pe care trecerea urmează a fi exercitată, judecătorii vor mai determinà încă, după împrejurări, și celelalte condiții ale trecerei, adecă: lărgimea și direcția drumului, modul cum are să se facă trecerea: pe jos, călare, cu trăsura sau cu cotiuga, precum și dacă trecerea este destinată pentru persoane, sau numai pentru vite; „*veluti quo genere vehiculi agatur*, *veluti ut equo duntaxat*, *vel ut certum pondus vehatur*, *vel grex ille transducatur*, *aut carbo portetur*". (L. 4 § 1, Dig., *De servitutibus*, 8. 1). Vezi Demolombe, XII, 623. Cpr. art. 643—645 C. Calimach (492, 493 C. austriac).

(³) Se poate întâmplà ca trecerea să se exercite pe mai multe fonduri cari ar aparține la mai mulți proprietari (vezi *suprà* p. 779, nota 1). In asemenea caz, vor existà atâtea prescripții deosebite a acțiunei în despăgubire câte fonduri deosebite vor fi, căci dreptul unuia din proprietari este independent de dreptul celuilalt. Cpr. Laurent, VIII, 107. — In caz când trecerea ar urmà a se exercità numai pe un singur fond, judecătorii au dreptul de a apreciá și de a hotărî care este vecinul ce trebue să sufere servitutea de trecere. Cas. rom. Bult. 1903, p. 682. — Dreptul de trecere pe o suprafață, recunoscut printr'un act în regulă, nu poate fi restrâns de instanțele de fond prin faptul că s'a construit mai în urmă o șosea de o suprafață mai mică, pe care s'ar puteà exercità acest drept. Cas. rom. Bult. 1906, p. 1593.

loc trecerea urmează a fi deschisă. Cuvântul *regulat*, care înseamnă în genere, ce se găsește în art. 617, dovedește îndeajuns că sunt și excepții dela regula de mai sus(¹).

Servitutea se exercită cu moderație.

Această dispoziție este o aplicare a principiului care voește ca servituțile să fie exercitate cu moderație *(civiliter uti)*, și fără a întrece trebuințile acelora în folosul cărora ele sunt stabilite. (Arntz, I, 1155).

Acț. posesorii.

Ne-a mai rămas, pentru a terminà comentariile art. 616—619, de a examinà chestiunea de a se ști dacă servitutea legală prevăzută de aceste texte poate face obiectul unei acțiuni posesorii.

Inadmisibilitatea acestor acțiuni.

Servitutea de trecere, fiind o servitute necontinuă (art. 622), și neputând, ca atare, fi dobândită prin prescripție (art. 624), nici chiar printr'un uz imemorial(²), nu poate, în genere, să facă obiectul unei acțiuni posesorii(³).

Cazul când trecerea provine din înfundarea locului. Controversă.

Această soluție nu mai este însă aplicabilă de câteori servitutea de trecere provine din înfundarea unui loc. In adevăr, cu toată părerea contrară susținută de unii(⁴), se ad-

---

(¹) Cpr. Toullier D., II, partea I, 548, p. 247; Planiol, I, 1819 (ed. a 2-a), 2921 (ed. a 3-a); Demolombe, XII, 621, 622; Laurent, VIII, 93; Arntz, I, 1155; Duranton, V, 423 urm., p. 455 urm.; Demante, II, 538 *bis* I; Solon, *op. cit.*, 326, p. 267; C. Bourges și Cas. fr. D. P. 59. 2. 38; D. P. 79. 1. 460; *Pand. Périod.*, 1907. 1. 12; D. P. 1907. 1. 63. — Vecinul pe a cărui loc trecerea ar fi mai scurtă (art. 617), ar puteà deci să susție ca trecerea pe locul altuia, deși mai lungă, ar fi însă mai puțin păgubitoare (art. 618). Cpr. Laurent, *loco cit.*; Demolombe, XII, 618; Ducaurroy, II, 324; Duranton, *loco cit.* Vezi și L. 12, Pr. *in fine*, Dig., *De religiosis et sumptibus funerum*, 11, 7, unde se zice: „*Præses etiam compellere debet, justo pretio iter ei præstari: ita tamen, ut judex etiam de opportunitate loci prospiciat,* **ne vicinus magnum patiatur detrimentum**“.

(²) Cpr. Cas. fr. Sirey, 1908. 1. 116; Sirey, 1905. 1. 319; Sirey, 89. 1. 219.

(³) Vezi *infrà* rubrica: *Acțiunile la cari servituțile pot da naștere*, p. 848 urm. Cpr. Judec. ocol. Ploești, *Cr. judiciar* din 1902, No. 46 (cu observ. noastră). — Se poate însă dobândi prin prescripție proprietatea sau coproprietatea terenului pe care se exercită trecerea. Aubry et Rau, III, § 251, p. 140 (ed. a 5-a); F. Herman, *C. civil annoté, Supplément*, art. 691, No. 25.

(⁴) Vezi Toullier, II, partea I, p. 248, nota *a* (soluție neadmisă de Duvergier, adnotatorul lui Toullier). Vezi în acelaș sens, mite, în genere, și cu drept cuvânt, că proprietarul locului înfundat este în drept a exercità o acțiune în complângere pentru tulburarea adusă dreptului său de trecere(¹), fiindcă art. 624 nu se aplică decât servituților convenționale. nu însă și acelor legale. Infundarea echivalează deci, în specie, cu un titlu(²). (Vezi *infrà* p. 850).

Condițiile exercitărei acțiunilor posesorii. Controversă.

Chestiunea este însă de a se ști sub ce condiții proprietarul locului înfundat poate să exercite acțiunea posesorie. Cu alte cuvinte, este nevoe pentru exercițiul acestei acțiuni ca el să fi exercitat trecerea timp de un an, sau din

---

Cas. rom. Bult. 1893, p. 979; Trib. Neamț (în majoritate, d-l Ș. Scriban fiind în minoritate), *Cr. judiciar* din 1902, No. 79, p. 656 urm.; Judec. ocol. T. Severin, *Cr. judiciar* din 1905, No. 37, p. 293 (cu observ. noastră).

(¹) Nu numai proprietarul fondului dominant poate exercità acțiunea posesorie, dar și acel al fondului șerbitor poate s'o exercite, pentru a se liberà de sarcina trecerei, de câteori printr'o împrejurare oarecare, înfundarea din care derivà servitutea de trecere a încetat de a aveà ființă. Miroy, *Act. possessoires*, p. 197 (ed. din 1853).

(²) Vezi în acest sens, singurul juridic după părerea noastră, Trib. Ilfov și Judec. ocol. Cloșani (Mehedinți), *Cr. judiciar* din 1900, No. 47, p. 377 și din 1901, No. 83 (cu observ. noastră); Cas. fr. D. P. 75. 1. 480; Sirey, 75. 1. 304; D. P. 81. 1. 204; Sirey, 81. 1. 472; D. P. 1907. 1. 288. Cpr. Cas. rom. Bult. 1902, p. 776; Pand. fr., v° *Act. possessoires*, 316 urm., Répert. Sirey, *eod.* v°, 639 urm.; Aubry et Rau, II, § 185, p. 127, text și nota 27 (ed. a 4-a), p. 191 (ed. a 5-a); Demante, II, 538 *bis* III; Planiol, I, 2974, p. 967 (ed. a 3-a); Demolombe, XII, 635; Carou, *Actions possessoires*, 184, p. 147 (ed. a 2-a, 1841); Miroy, *Idem*, p. 197 (ed. din 1853); Beauvois, *Tr. de la possession* (teză p. doctorat), 228, p. 440; Bélime, *Tr. du dr. de possession et des actions possessoires*, 262, p. 289 (ed. din 1842); Curasson, *Tr. des actions possessoires et du bornage*, p. 323, No. 77 (ed. din 1842); Garsonnet, *Pr. civile*, I, § 132, p. 563 (ed. 1-a); Tissier et Darras, *Code de pr. civile annoté*, I. art. 23, No. 211 urm., p. 123; Bioche, *Dictionn. des juges de paix*, I, v° *Action possessoire*, 544, p. 135 (ed. din 1866); Wodon, *Tr. de la possession et des actions possessoires*, III, 564, p. 25 urm. (ed. a 2-a, 1877); C. Botez, *Noul Cod de ședință al judec. de ocol*, p. 340. — Noul art. 685 din codul fr., modificat prin legea din 20 August 1881, este expres în această privință, de vremece acest text dispune că servitutea legală de trecere poate fi dobândită prin prescripție, în privința modului său de exercitare.

contrà, titlul care rezultă din lege este el pentru aceasta suficient, independent de orice posesiune? Chestiunea este și de astă dată controversată, însă credem că dreptul de trecere trebue să fi fost exercitat cel puțin un an (¹).

Rămâne însă bine înțăles că posesiunea anuală nu este suficientă spre a conferì în specie exercițiul acțiunei posesorii. Pe lângă această condiție, posesiunea trebue să mai fie încă continuă, pașnică, publică și cu titlu de proprietar (²).

Pentru ca posesiunea proprietarului înfundat să fie considerată ca continuă este suficient ca faptele trecerei să corespundă cu necesitățile exploatărei fondului. Aceste fapte ar constituì o posesiune efectivă a servituței de trecere, cu toate că ele ar fi fost reînoite numai la oarecare intervale de timp, și fără o periodicitate fixă, dacă această posesiune a fost exercitată în mod pașnic, public și cu titlu de proprietar (³).

Condițiile cerute p. ca posesiunea să fie considerată ca continuă.

CAPITOLUL III

Despre servituțile stabilite prin faptul omului

SECȚIUNEA I

Despre osebitele feluri de servituți ce se pot stabili asupra bunurilor.

1° *Diversele specii de servituți.*

Art. 621 și 622. —Vezi explic. acestor texte *suprà* p. 615 urm

---

(¹) Trib. Ilfov, *Cr. judiciar* din 1900, No. 47; Cas. fr. D. P. 81. 1. 204; Sirey, 81. 1. 342; Sirey, 86. 1. 463; Aubry et Rau, *loco cit.*, nota 27 *in fine*, p. 191, 192 (ed. a 5-a); Répert. Sirey, v° *Action possessoire*, 643, și numeroasele autorități citate acolo; Bélime, *op.* și *loco suprà cit.* — *Contrà:* Wodon, *op. cit.*, III, 563, 564, după care dovedirea înfundărei și posesiunea anuală a fondului său ar fi suficiente pentru a conferì proprietarului înfundat exercițiul acțiunei în complângere. In fine, după Appleton (*De la possession et des actes possessoires*, § 427 și 433), acțiunea posesorie ar fi cu putință, chiar dacă proprietarul fondului înfundat n'ar fi exercitat servitutea de trecere timp de un an, fiind suficient ca el să fi trecut odată sau de mai multe ori pe fondul vecinului.

(²) Répert. Sirey, v° *Action possessoire*, 644; Cas. fr., decizii citate în nota precedentă.

(³) Répert. Sirey, v° *Act. possessoire*, 209; Cas. fr. Sirey, 81. 1. 267; D. P. 82. 1. 86; Sirey, 86. 1. 463.

2⁰ *Servituţile cari pot fi stabilite prin faptul omului.*

Art. 620. — Este ertat proprietarilor a stabilì pe proprietăţile lor, sau în folosul proprietăţilor lor, verice servitute vor găsì de cuviinţă, pe cât timp aceste servituţi nu vor impune persoanei proprietarului fondului servient obligaţiunea unui fapt personal, şi pe cât timp aceste servituţi nu vor fi contrare ordinei publice.

Uzul şi întinderea servituţilor stabilite astfel se regulează prin titlul ce le constitue, şi în lipsă de titlu, după regulele următoare. (Art. 5, 480, 568 urm., 576, 623 urm., 635, 800, 968, 1008, 1471, 1798 C. civ. Art. 10 L. rurală din 1864. Art. 686 C. fr.) (¹).

Servituţile propriu zise sau adevăratele servituţi.

Am ajuns, în fine, la servituţile propriu zise, la adevăratele servituţi, cari nu mai constituesc dreptul comun al proprietăţei, după cum sunt sarcinile impropriu numite de lege *servituţi legale*, dar cari sunt stabilite în mod excepţional prin voinţa expresă sau tacită a proprietarilor, în interesul îmbunătăţirei economice a fondurilor lor. Singurele şi adevăratele servituţi sunt numai acele stabilite prin voinţa proprietarilor, după cum am observat de mai multe ori până acum, căci numai printr'ânsele se modifică regimul proprietăţei şi se face o derogare dela dreptul comun.

Desmembrarea proprietăţei. Servitute reală sau personală.

Proprietarul, fiind liber de a dispune de lucrul său, în modul cel mai absolut (art. 475, 480), poate să desmembreze proprietatea sa şi s'o greveze de drepturi reale. Când desmembrarea foloseşte unei alte persoane sau unui alt fond, ea ia numele de servitute personală sau reală.

Servituţile stabilite de părţi nu pot fi contrare ordinei publice.

In principiu, este permis proprietarilor de a stabilì pe proprietăţile lor (servitute pasivă), sau în folosul acestor proprietăţi (servitute activă), verice servitute ar găsi de cuviinţă, pe cât timp aceste servituţi n'ar fi contrare ordinei publice (²).

Art. 620 § 2. Trimitere.

(¹) Paragraful 2 al art. 620 fiind relativ la modul de exercitare al servituţilor, locul său adevărat este la finele secţiei a II-a. De aceea îl vom explicà acolo, p. 822 urm.

(²) Această restricţie este o consecinţă a principiului în baza căruia particularii nu pot, prin nici un act al lor, să deroage dela legile şi regulamentele cari interesează ordinea publică şi bunele moravuri (art. 5 şi 968), ceeace erà admis şi la Romani. „*Pacta quæ contra leges, constitutionesque, vel contra bonos mores fiunt, nullam vim habere indubitati juris est*“.

Derogarea dela sarcinile necontrare ordinei publice.

In această limită se poate chiar derogà dela sarcinile statornicite de lege, cari nu interesează ordinea publică, părţile fiind libere de a stabili prin voinţa lor că aceste sarcini sunt fără folos, sau chiar vătămătoare interesului lor particular.

Astfel, s'ar puteà scutì pe vecini de obligaţia de a observà distanţele legale pentru plantaţiuni (art. 607), pentru vederi (art. 611 urm.), pentru săparea unei fântâni (art. 610), etc. căci numai distanţa stabilită pentru facerea unei private, unei sobe, unui cămin sau unui cuptor este prescrisă într'un interes de salubritate publică. (Vezi *suprà* p. 750, nota 3, pag. 751, nota 1 şi p. 754).

Aruncarea de murdării pe fondul altuia.

De asemenea, aş puteà să confer vecinului meu, fie cu titlu oneros, fie cu titlu gratuit, dreptul de a aruncà murdăriile sale pe fondul meu, deşi acest fapt este pedepsit ca contravenţie poliţienească (art. 389 § 9 C. penal) (¹).

Stab. unui drept de trecere p. înlesnirea contrabandei.

N'ar fi însă validă servitutea prin care s'ar scutì pe un vecin de măsurile ce art. 610 prescrie într'un interes de siguranţă publică, sau care ar înfiinţà un drept de trecere spre a înlesnì contrabanda (²).

Desfiinţarea dreptului de trecere stabilit în baza art. 616 urm.

Tot astfel, n'ar fi validă convenţia prin care s'ar desfiinţà dreptul de trecere stabilit în folosul fondului înfundat (art. 616 urm.), pentrucă după cum ştim, acest drept este înfiinţat într'un interes public şi obştesc. Vezi *suprà* p. 775, 776.

Art. 598.

Părţile pot însă să renunţe la facultatea ce le dă art. 598 de a dobândì comunitatea unui zid (³).

Nu se poate stabilì o servitute prin care s'ar impune oblig. unui fapt personal.

Libertatea convenţiilor mai sufere încă o restricţie, căci nu se mai poate astăzi stabilì o servitute prin care s'ar impune persoanei fondului şerbitor obligaţia unui fapt personal. Aceasta nu este decât consecinţa principiului înscris în art. 576, care defineşte servitutea o sarcină impusă *asupra unui imobil pentru uzul şi utilitatea unui alt imobil.* Vezi *suprà* p. 606, 607. Legiuitorul francez, pe care l-am copiat, n'a înţăles a opri prin această dispoziţie pe proprietarul unui fond de a se

---

(L. 6, Cod, *De pactis,* 2. 3. Mai vezi L. 7 § 16 şi L. 38, Dig., *De pactis,* 2 14; — L. 15, Dig., *De conditionibus institutionum,* 28. 7; — L. 26, Dig., *De verb. obligationibus,* 45. 1, etc.).

(¹) C. Montpellier, D. P. 80. 2. 24; Sirey, 80. 2. 48.

(²) Cpr. Baudry et Chauveau, 1072; Demolombe, XII, 666; Ducaurroy, II, 338; Mourlon, I. 1808; Laurent, VIII. 219.

(³) Vezi *suprà* p. 721, text şi nota 3, unde se arată controversa.

obligà personal a face cevà și a prestà un serviciu vecinului său (1), ci a voit numai să desființeze orice urmă a regimului feodal, care permiteà proprietarilor *(aux seigneurs)* de a cere dela vasalii lor, prestații de lucrări și de servicii personale, pentru moșiile și câteodată chiar pentru persoana lor (2).

Servitutea nu poate fi constituită în folosul unei persoane.

Servitutea trebue să fie constituită în folosul unui fond, iar nu în folosul personal al proprietarului fondului, căci deși art. 620 din codul nostru nu este expres în această privință, după cum este textul corespunzător francez, totuși aceasta rezultă în deajuns din art. 576 (3).

Dreptul de a se primbla, de a culege flori, fructe, etc. Controversă.

Astfel, dreptul de a se primblà într'o grădină, sau de a culege fructe, flori, etc. nu constitue o servitute reală, chiar dacă ar fi fost stipulat în folosul proprietarului unei case vecine, pentrucă acest drept nu are de obiect utilitatea directă a fondului, ci un avantaj personal al proprietarului lui (4).

---

(1) Vezi Baudry et Chauveau, 1073; Demolombe, XII, 674; Mourlon, I, 1809.

L. rurală din 1864. Art. 10.

(2) Cpr. art. 10 din legea rurală dela 1864, care desființează odată pentru totdeauna claca (boerescul), dijma, podvezile, zilele de meremet, carele de lemne și alte asemenea sarcini datorite stăpânilor de moșii, sau în natură sau în bani, unele și altele stabilite prin legi, hrisoave, sau învoeli perpetue ori vremelnice. Vezi t. I a Coment. noastre, p. 96, *ad notam*. — S'a decis însă, cu drept cuvânt, că dijma, claca și celelalte sarcini datorite stăpânilor de moșii n'au fost desființate, prin art. 10 din legea rurală, decât în privința clăcașilor săteni, în raporturile lor cu proprietarii de moșii. Trib. Iași, *Cr. judiciar* din 1906, No. 32. Mai vezi asupra dijmei, Judec. ocol. I Iași (I. Combati) și C. București, *Dreptul* din 1906, No. 75 și *Cr. judiciar* din 1908, No. 36.— Sentința suscitată a tribun. Iași arată foarte bine deosebirile ce există între dijmă și bezman.

(3) Vezi *suprà* p. 605 urm. — Uzul, uzufructul și abitația, pe cari doctrina le califică servituți personale (vezi *suprà* p. 397 și 584), nu intră în categoria servituților personale oprite de art. 576 și 620. Cpr. Baudry et Chauveau, 1074.

(4) Cpr. Planiol, I, 2932; Aubry et Rau, III, § 247, p. 110, Baudry et Chauveau, 1074; Demolombe, XII, 687; Ducaurroy, II 340; Surville, *Eléments d'un cours de droit civil*, I, 755, pag. 404. Cpr. L. 8, Pr., Dig., *De servitutibus*, 8, 1, unde se zice: „*Ut pomum decerpere liceat, et ut spatiari, et ut canare in alieno possimus, servitus imponi non potest*". — *Contrà:* Toullier D., II, partea I, 588, p. 265; Taulier, *Théorie raisonnée du C. civil*, II, p. 356 urm. Vezi și *suprà* p. 611, 612, nota 1.

Dreptul de a vânà sau de a pescui. Controversă.

Aceeaş soluţie este, după cum am văzut *suprà* p. 611, nota 1, admisibilă în privinţa dreptului de a vânà sau pescui, cari nu pot fi stipulate ca servituţi, ci numai ca drepturi de uz sau de locaţiune, deşi chestiunea este controversată.

Dreptul de a luà dintr'o pădure lemnul necesar la încălzit, etc. Servitute reală.

Servitutea stabilită în folosul unui fond ar fi însă reală, cu toate că proprietarul acestui fond ar trage dintr'ânsa un folos oarecare pentru industria sau uzul său personal. Astfel, dreptul de a luà dintr'o pădure lemnul necesar pentru încălzitul unei case, sau dreptul de a extrage dintr'un fond ingredientele necesare la exploatarea unei fabrici de oale, constituesc nişte adevărate servituţi reale (¹).

Persoanele cari pot constitui o servitute (servitute pasivă).

Cine poate constitui o servitute? Deşi legea nu se ocupă de această chestie, totuşi rezultă implicitamente din art. 628 că titlul constitutiv al servituţei trebue să emane dela proprietarul actual sau cel puţin viitor (²) al fondului serbitor; ceeace este neîndoelnic, pentrucă stabilirea unei servituţi constitue o înstrăinare, şi înstrăinarea este un atribut esenţial al dreptului de proprietate (³).

(¹) Cpr. Aubry et Rau, III, § 247, p. 111, text şi nota 7; Baudry et Chauveau, 1076; Demolombe, XII, 684; Laurent, VIII, 145.

Dreptul de a măcinà la o moară.

Jurisprudenţa franceză a făcut mai multe aplicaţii a acestui principiu, în privinţa rezervei vânzătorului unei mori a dreptului de a măcinà la acea moară în totdeauna tot grâul sau porumbul trebuitor pentru casa sa (cpr. C. Grenoble şi Cas. fr. D. P. 67. 2. 246; Sirey, 75. 1. 108; D. P. 75. 1. 372. — Vezi însă C. Pau, D. P. 91. 2. 185; Sirey, 92. 2. 313; cpr. şi Planiol, I, 2934 *in fine*), precum şi în privinţa dreptului pe care vânzătorul unui fond şi-ar fi rezervat, pentru dânsul şi familia sa, de a trece pe fondul vândut, sau de a scoate apă de pe acel fond, etc. Cpr. Laurent, VIII, 230. Vezi în privinţa rezervei dreptului de a măcina tot grâul sau porumbul trebuitor, la moara vândută, *suprà* p. 612, *ad notam*.

(²) Vezi *suprà* p. 612, text şi nota 2 şi L. 23 § 1, Dig., *De servitutibus prædiorum urbanorum*, 8, 2, citată textual acolo.

(³) Cpr. Laurent, VIII, 156; Demolombe, XII, 734; Aubry et Rau, III, § 250, p. 125; Baudry et Chauveau, 1096; T. Huc, IV, 414.

Posesorul, chiriaşul, etc.

Astfel, posesorul, fie chiar de bună credinţă, cât timp n'a prescris încă (Demolombe, XII, 735; Laurent, VIII, 157;

Existența unei ipoteci nu împedică pe proprietar de a constitui o servitute.

Existența unei ipoteci n'ar împedicà pe proprietarul

Baudry et Chauveau, *loco cit.)*, chiriașul și uzufructuarul (cpr. L. 15 § 7, Dig., *De usufructu*, 7. 1), nu pot constitui o servitute, pentrucă nu sunt proprietari. Cpr. Toullier D., II, partea I, 567, p. 257; Baudry et Chauveau, *loco cit.*, p. 818; Duranton, V, 541; Laurent, VIII, 159.

Uzufructuarul. Controversă.

Se admite însă de unii că uzufructuarul poate să confere, pe tot timpul folosinței sale, niște drepturi analoage cu servituțile, sub condiție de a nu jignì drepturile proprietarului (cpr. Demolombe, XII, 736; Arntz, I, 1168; Demante, II, 541 *bis* V; Aubry et Rau, III, § 250, p. 125; T. Huc, IV, 414), soluție care ni se pare inadmisibilă, pentrucă *Gillet*, oratorul Tribunatului, a declarat că servituțile cunoscute în dreptul vechiu sub numele de *superficiale* nu mai au astăzi ființă. Cpr. Baudry et Chauveau, Laurent, *loco cit.*

Nudul proprietar.

Nudul proprietar poate, din contrà, să stabilească o servitute fără concursul uzufructuarului, însă numai întru atât întrucât n'ar jignì drepturile acestui din urmă (art. 539), după cum dispune anume art. 635 din codul italian, *nisi qua deterior fructuarii conditio non fiat* (L. 16, Dig., *De usufructu*, 7, 1), căci altfel, servitutea pasivă care ar jignì drepturile uzufructuarului ar rămâneà în suspensie până la încetarea uzufructului. Cpr. Laurent, VII, 36. Vezi și *suprà* p. 538.

Dreptul proprietarului fondului.

Proprietarul va puteà însă să constitue, cu consimțământul uzufructuarului, orice servitute, chiar când ar micșorà drepturile acestui din urmă, după cum dispune anume art. 635 din codul italian. Cpr. Demante, II, 541 *bis* V.

Coproprietarul indiviz.

Servitutea constituită de către coproprietarul unui fond indiviz nu poate să devie validă, în timpul indiviziunei, decât cu consimțământul celorlalți coproprietari, după cum dispune anume art. 636 din codul italian. In urma împărțelei însă, servitutea va fi validă, cu toate că toți coproprietarii n'ar fi consimțit la stabilirea ei, dacă fondul șerbitor a picat în lotul acelui care a constituit-o. Până la împărțeală, servitutea constituită numai de unul din coproprietari va rămâneà deci în suspensie. Cpr. Toullier D., II, partea I, 573, p. 258; Aubry et Rau, III, § 250, p. 125; Laurent, VIII, 158 și *Avant-projet de révision du C. civil*, III, p. 183; Demolombe, XII, 742. Cpr. L. 18, Dig., *Communia prædiorum*, etc., 8. 4. — Coproprietarul, care a consimțit la stabilirea servituței asupra fondului comun, nu poate să împedice exercițiul ei, opunând lipsa de consimțământ a celorlalți coproprietari (L. 11, Dig., *De servitutibus prædiorum rusticorum*, 8. 3). — Dacă proprietatea este împărțită, fiecare proprietar poate să constitue o servitute pe partea sa. (L. 6 § 1 *in medio*, Dig., *Communia prædiorum*, etc. 8. 4).

fondului ipotecat de a constituì o servitute asupra acestui fond, pentrucă ipoteca nu ridică proprietarului dreptul de dispoziţie (L. 205, Dig., *De regulis juris antiqui*, 50. 17). Rămâne însă bine înţăles că creditorii ipotecari pot, chiar înainte de termen, să ceară plata creanţei lor, dacă constituirea servituţei ar deprecià valoarea fondului ipotecat (art. 1025), având chiar facultatea de a cere anularea servituţilor constituite în frauda lor (art. 975) (¹).

Dreptul creditorilor ipotecari.

Constit. servituţei din partea aceluia care are o proprietate condiţională.

Acel care nu are decât o proprietate condiţională (²) sau supusă unei rezoluţii ori desfiinţări, poate să constitue o servitute, însă, în acest din urmă caz, sarcina va fi desfiinţată prin rezolvirea dreptului constituitorului. *Resoluto jure dantis, solvitur jus accipientis.* (Analogie din art. 1770, care face aplicarea acestui principiu în materie de ipoteci) (³).

Constit. servituţei din partea unui mandatar.

Servitutea poate fi constituită nu numai de către proprietar, dar şi de un mandatar al său, învestit cu o procură specială, nu însă de un administrator al bunurilor altuia, fie convenţional sau legal, nici de un mandatar legal, de exemplu:

(¹) Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1903, No. 77 şi *Cr. judiciar* din 1904, No. 46 (cu observ. noastră): Laurent, VIII, 163; Demolombe, XII, 748; Baudry et Chauveau, 1097. — Creditorii păstrează însă, în asemenea caz, dreptul de a vinde imobilul liber de servituţile constituite în urma înscrierei ipotecei lor, căci altfel o parte din imobil ar fi sustrasă de sub ipotecă, ceeace este inadmisibil. Trib. Ilfov, sentinţa *suprà cit.*; Aubry et Rau, III, § 250, p. 126; Arntz, I, 1169; Thiry, I, 797; Duranton, V, 546; Demolombe, XII, 749; Toullier D., II, partea I, 571, p. 258. — Vezi însă Troplong, *Privil. et hypothèques*, III, 843 *bis*.

Constituirea mai multor servituţi asupra aceluiaş fond.

Proprietarul care a constituit o servitute asupra unui fond poate în urmă să mai constitue şi altele, întrucât acestea ar fi compatibile cu sarcina veche, căci proprietarul fondului şerbitor nu poate face nimic spre a scădeà întrebuinţarea servituţei, sau a o îngreuià (art. 634). Chestiunea de compatibilitate între mai multe servituţi stabilite asupra aceluiaş fond, este o chestie de fapt, care se apreciază în mod suveran de către instanţele de fond. Cpr. Toullier D., II, partea I, 572; Laurent, VIII, 162; Demolombe, XII, 747; Baudry et Chauveau, 1097.

(²) Demolombe, XII, 745. Cpr. L. 11 § 1, Dig., *Quemadmodum servitutes amittuntur*, 8. 6.

(³) Cpr. Toullier D., II, partea I, 571, p. 258; Thiry, I, 797; Demolombe, XII, 1048; Duranton, V, 545; Baudry et Chauveau, 1097, p. 819.

tutorul, bărbatul în privinţa bunurilor dotale ale femeei sale, nici de acel care se foloseşte de bunurile unui absent în virtutea punerei în posesiune provizorie (art. 113) (¹).

Pentru a constitui o servitute trebue a fi capabil de a înstrăinà.

Pentru a constituì o servitute nu este de ajuns de a fi proprietar, ci mai trebue încă a aveà şi capacitatea de a înstrăinà cu titlu oneros, sau cu titlu gratuit, după caracterul dispoziţiei, căci stabilirea unei servituţi constitue o înstrăinare parţială a proprietăţei. (Analogie din art. 1769, care face aplicarea acestui principiu la ipoteci) (²).

Constit. servituţei din partea unui incapabil.

Astfel, minorii, fie chiar emancipaţi, interzişii, acei puşi sub un consiliu judiciar şi femeile măritate nu pot constituì o servitute asupra fondurilor lor, decât cu îndeplinirea regulelor prescrise pentru înstrăinarea acestor bunuri (³).

Anul. servit. constituită de incapabili, independent de orice leziune.

Servituţile constituite de către incapabili, fără îndeplinirea formelor prescrise de lege pentru înstrăinarea bunurilor lor, vor puteà fi anulate pentru lipsă de forme, independent de orice leziune, ei fiind lezaţi prin simpla împrejurare că nu s'au folosit de garanţiile prescrise de lege (⁴).

Persoanele cari pot dobândì o servitute (servitute activă).

După cum pentru a constituì o servitute trebue a fi cineva proprietarul fondului şerbitor, tot astfel pentru a o

---

Servitutea constituită de bărbat asupra fondului dotal.

(¹) Cpr. Demolombe, XII, 746. — Bărbatul nu poate constituì o servitute asupra fondului dotal al femeei, nici chiar cu consimţământul ei. Vezi t. VIII a Coment. noastre, p. 243, 245. Cpr. Toullier D., II, partea I, 569, p. 257; Demolombe, *loco cit.*

Servitutea constituită de femee.

Femeea nu poate constituì o servitute asupra imobilelor sale dotale, nici chiar în urma separaţiei de bunuri, pentrucă fondul dotal tot inalienabil rămâne şi în urma acestei separaţii, cu toate că chestiunea este controversată. Vezi t. VIII a Coment. noastre, p. 248 urm., 325, text şi nota 4, p. 383, p. 421. 422, etc. Numai bunurile parafernale ale femeei pot fi lovite de asemenea sarcini, se înţălege cu autorizarea bărbatului (art. 1285).

(²) Cpr. Toullier D., *loco cit.*, 568; Demolombe, XII, 734; Aubry et Rau, III, § 250, p. 126; Laurent, VIII, 156, 160; Baudry et Chauveau, 1097.

Testament.

(³) Atât femeea măritată cât şi minorul, care a împlinit vârsta de 16 ani, pot însă constituì o servitute prin testament (art. 208 şi 807). Laurent, VIII, 160.

(⁴) Laurent, VIII, 161. Vezi t. II a Coment. noastre, p. 759, 760, 767, 777, 778 (ed. a 2-a) şi t. VII, p. 20, text şi nota 2.

puteà dobândì, trebue a fi proprietarul actual sau cel puţin viitor al fondului dominant ori stăpânitor.

Numai proprietarul poate dobândì o servitute.

Numai proprietarul poate, deci, dobândì o servitute activă în folosul fondului său, ceeace era admis şi la Romani, pentrucă numai el are asupra fondului un drept permanent şi veşnic.

Creditorul ipotecar nu poate stipulà o servitute.

Creditorul ipotecar, având numai un drept real, nu poate stipulà o servitute în folosul fondului ce-i este ipotecat, de oarece drepturile reale sunt timporare şi nu pot procurà acelora cari le au nici interesul, nici calitatea de a puteà obţine un drept de servitute menit să folosească numai fondului (¹).

Uzufructuarul, chiriaşul, posesorul, etc.

Aceeaş soluţie este admisibilă în privinţa uzufructuarului, chiriaşului, posesorului *pro suo*, fie chiar de bună credinţă, etc. (²).

Coproprietarul. Controversă.

Tot astfel trebue să decidem că coproprietarul nu poate, după rigoarea principiilor, să dobândească o servitute pentru fondul întreg, căci acel care are numai o parte din fond nu reprezintă fondul (³), soluţie care erà admisă şi la Romani (⁴).

Bezmanarul poate dobândì o servitute.

Bezmanarul are însă facultatea de a dobândì o servitute, după cum el o şi poate constitui, pentrucă el este în drept de a înstrăinà şi de a ipotecà proprietatea sa (⁵). Art. 6 din legea belgiană dela 1824 şi art. 9 din legea fr. dela 25 Iunie 1902 sunt exprese în această privinţă.

(¹) Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1903, No. 77 şi *Cr. judiciar* din 1904, No. 46; C. Botez, *Noul Cod de şedinţă al judecăt. de ocol*, p. 347.

(²) Cpr. Laurent, VIII, 166, 167; Duranton, V, 549, 550; Baudry et Chauveau, 1098. — *Contrà:* Toullier D., II, partea I, 580, p. 260, 261; Aubry et Rau, III, § 250, p. 127, 128; Demolombe, XII, 759; Demante, II, 541 *bis* V; Répert. Sirey, v⁰ *cit.*, 782.—Proprietarul poate însă să dobândească o servitute activă în folosul fondului supus uzufructului, chiar fără voia uzufructuarului, pentrucă asemenea servitute departe de a vătămà drepturile acestui din urmă, îi aduce din contra un folos. Vezi *suprà* p. 538.

(³) Laurent, VIII, 165; Baudry et Chauveau, 1098. — *Contrà:* Toullier D., *loco cit.*, 579; Duranton, V, 467, 551; Demolombe, XII, 761; Demante, II, 541 *bis* V. Cpr. art. 749 C. olandez.

(⁴) Cpr. L. 19, Dig., *De servitutibus prædiorum rusticorum*, 8. 3; L. 18, Dig., *Communia prædiorum*, 8. 4; L. 11, Dig., *De obligationibus et actionibus*, 44. 7.

(⁵) Cpr. art. 1509, 1510 C. Calimach (1127, 1128 C. austriac).

Mandatarii legali, mandatarii convenţionali, etc.

Mandatarii legali, precum: bărbatul şi tutorul; mandatarii convenţionali şi geranţii de afaceri pot, de asemenea, să dobândească o servitute, fiindcă ei putând să dobândească proprietatea unui imobil pentru mandante sau stăpân, trebue *a fortiorì* să poată dobândì o desmembrare a proprietăţei (1).

Capacitatea părţei.

Pentru a stipulà o servitute activă, nu este suficient de a fi proprietar, ci mai trebue încă a fi cineva capabil de a contractà, dacă este vorba de dobândirea unei servituţi cu titlu oneros, sau de a primi cu titlu gratuit, dacă este vorba de dobândirea ei *titulo gratuito.* (Laurent, VIII, 164).

Cazul când dreptul proprietarului erà supus desfiinţărei.

Dacă servitutea a fost constituită de către un proprietar al cărui drept era supus desfiinţărei, ea nu va mai subzistà în urma desfiinţărei dreptului său, pentrucă acela a cărui proprietate se desfiinţează e presupus că n'a fost niciodată proprietar (2).

Modalităţile servituţilor.

Dr. actual.

Servituţile pot fi stabilite: 1° pur şi simplu, în care caz ele sunt, după cum ştim, perpetue (vezi *suprà* p. 612); 2° cu termen, adecă: pentru a începe sau a se sfârşì la un timp anume determinat (3), după cum dispune anume art. 683 din codul Calimach (527 C. austriac): 3° sub condiţie; 4° şi în fine, chiar pentru un fond care are să devie în viitor proprietatea stipulatorului (4).

Dr. roman.

La Romani, servituţile nu puteau, din contrà, fi stabilite: *neque ex tempore, neque ad tempus, neque sub conditione (verbi gratia, quamdiù volam).* Aceste modalităţi, cari erau cu neputinţă *ipso jure*, puteau însă fi menţinute prin excepţia *doli* sau *pacti*, pe care o acordă pretorul. (L. 4. Pr., Dig., *De servitutibus*, 8. 1).

---

(1) Cpr. Laurent, VIII, 168; Thiry, I, 797; Arntz, I, 1170; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 128; Baudry et Chauveau, 1098. Répert. Sirey, v° *Servitudes*, 779. — Vezi însă Duranton, V, 549.

(2) Laurent, VIII, 170; Duranton, V, 554, 555; Baudry et Chauveau, 1098. — Vezi însă Demolombe, XII 759; Demante, II, 560 *bis:* Répert. Sirey, v° *cit.*, 781.

(3) Vezi *suprà* p. 783, aplicarea acestui principiu la servitutea de trecere pentru proprietarul fondului înfundat (art. 616 urm.). Vezi şi *infrà* p. 850.

(4) Cpr. Marcadé, II, 732; Demolombe, XII, 703, 1053, 1054; Thiry, I, 797; Arntz, I, 1163; Laurent, VIII, 171, 333; Aubry et Rau, III, § 247 p. 115. Vezi şi *suprà* p. 612.

SECŢIUNEA II

Despre modul în care se stabilesc servituţile.

Servituţile se stabilesc astăzi: 1° prin titlu; 2° prin prescripţie, 3° şi prin destinaţia proprietarului.

C. Calimach. Art. 628. Art. 628 din codul Chalimach (480 C. austriac) dispune că titlul şerbirei se întemeiază asupra tocmelei, voinţei celei de pe urmă, *judecătoreştei hotărîri* care s'a dat în vremea unei moşii răzăşeşti şi, in fine, asupra prescripţiei vremei". Destinaţia proprietarului este deci înlocuită în acest cod prin hotărîrea judecătorească.

Dr. actual. Controversă. Astăzi, servituţile nu mai pot fi stabilite prin asemenea hotărîri *(adjudicatione)*, după cum eră altă dată la Romani şi în vechia legislaţie a Moldovei, pentrucă servitutea neputând fi constituită decât de proprietarul capabil de a înstrăină, tribunalele nu pot să aibă dreptul de a înstrăină bunurile proprietarilor [1].

Stabilirea servituţilor continue şi aparente.

Art. 623. — Servituţile continue şi aparente se dobândesc prin titlu, sau prin posesiune de treizeci de ani. (Art. 578 urm., 622, 628, 639 urm., 1846 urm., 1890, 1894 C. civ. Art. 690 C. fr.).

Art. 625. — Destinaţiunea proprietarului [2] ţine loc de titlu, în privinţa servituţilor continue şi aparente. (Art. 462, 468, 469, 622, 623, 626 urm. C. civil. Art. 692 C. fr.).

Art. 626. — Nu poate fi destinaţiune a proprietarului decât numai când se va dovedì că cele două fonduri acum despărţite au fost averea aceluiaş proprietar, şi că printr'ânsul s'au pus lucrurile, în starea din care a rezultat servitutea. (Art. 625, 627 urm., 638, 1169 C. civ. Art. 693 C. fr.).

---

[1] Laurent, VIII, 144; Demolombe, XII, 732; Aubry et Rau, III, § 249 *in fine*, p. 124; Répert. Sirey, v° *Servitudes*, 856 urm.; Pand. fr., *eod.* v°, 1378 urm.; Baudry et Chauveau, 1093. — *Contrà:* Pardessus, *Servitudes*, 273, 274; Ducaurroy, II, 346; Solon, *op. cit.*, 366, p. 300; Cas. fr. Sirey, 32. 1. 775.

[2] Se înţălege a proprietarului *anterior*.

Servituţile continue şi aparente, despre care am vorbit *suprà* p. 617 urm., sub art. 622, precum: acea de vedere, de apăducere când lucrările nu sunt ascunse sub pământ, etc. se dobândesc prin titlu, prescripţie şi destinaţia proprietarului.

1° *Titlu (art. 623, 628).*

Toate servituţile pot fi dobândite prin titlu.

Toate servituţile, oricare ar fi natura lor (art. 624), iar nu numai acele continue şi aparente, pot fi dobândite prin *titluri*, adecă: printr'o convenţie (vânzare, schimb, împărţeală, donaţiune, etc.), sau prin testament. Titlul nu este deci altceva decât manifestarea cea mai directă a voinţei omului ([1]).

Ce se înţălege prin titlu. Controversă.

Prin *titlu (modus adquirendi)* trebue să înţălegem deci aci, ca şi în art. 590 (vezi *suprà* p. 699, nota 1), cauza eficientă a servituţei, precum: vânzarea, donaţiunea, testamentul şi celelalte ([2]). Codul Calimach tot astfel înţălege lucrurile, când prin art. 628 (480 C. austriac) vorbeşte *de titlul* şerbirei.

Deseob. între titlu şi act.

Nu trebue deci să confundăm expresiunile *titlu* şi *act*, căci pe când *titlul* este fapt juridic care transmite proprie-

---

([1]) Cpr. Boissonade, *Projet de C. civil pour l'Empire du Japon*, I, p. 544 (Tokio, 1882).

([2]) Planiol, I, 2937; T. Huc, IV, 413, şi 427; Mourlon, I, 1821; Baudry et Chauveau, 1094; Demolombe, XII, 729 urm.; Laurent, VIII, 145 urm.; Demante, II, 545 *bis*; De la Bigne, I, 1162; Aubry et Rau, III, § 250 *ab initio*, p. 124, text şi nota 1; Pand fr., v° *Servitudes*, 1374 urm.; Répert Sirey, *eod.* v°, 732; Thiry, I, 800; Vigié, I, 1043.—Vezi însă Bonnier, *Tr. des preuves*, 453, p. 397 (ed. Larnaude din 1888), după care cuvântul titlu ar însemnà în art. 623 şi 624, ca şi în art. 628, *actul scris (instrumentum)* care ar constatà stabilirea servituţei, ceeace este inadmisibil şi ceeace ar face ca textul să fie rău redactat, după cum o recunoaşte însuş autorul, de vremece actul scris nu este singurul mijloc de a dovedì servitutea, care mai poate încă fi constatată prin mărturisire, jurământ şi chiar prin martori, în cazurile când această probă este admisibilă după dreptul comun. Vezi *infrà* p. 801, 802. — Cu toate acestea un autor, Vanier (*Questions notables sur les servitudes*, Paris, 1871, p. 27 urm.), se trudeşte spre a dovedì în peste 20 de pagine, că cuvântul *titlu* însemnează în specie *actul scris* care constată servitutea.

tatea (art. 644), *actul* este inscrisul autentic sau privat care constată existenţa titlului *(instrumentum probationis)* (¹).

Convenţie sau testament.

Servituţile continue şi aparente pot deci să fie dovedite fie printr'o convenţie (cu titlu oneros sau cu titlu gratuit), încheiată între proprietarul fondului dominant şi acelui şerbitor, fie printr'un testament.

Titlu. Mod general de dobândire.

Acest mod de achiziţie (titlul) este, după cum am mai spus-o, general, şi se aplică, fără nicio deosebire, la toate servituţile în genere (²). (Vezi *suprà* p. 800).

Cazurile când servitutea trebue să fie constatată printr'un act scris.

Servituţile constituite printr'un act cu titlu gratuit vor trebui neapărat să fie constatate prin acte scrise (art. 800 urm.). Astfel, în privinţa servituţilor constituite prin donaţiune, se vor observà formele dela donaţiuni (art. 813 urm.), iar în privinţa acelor constituite prin testament, se vor observà formele prescrise pentru testamente (art. 858 urm.), căci altfel servituţile ar fi inexistente (³).

Dovedirea servituţei între părţi.

Servituţile constituite prin acte cu titlu oneros (vânzare, schimb, etc.), fie chiar necotinue şi neaparente nu au, din contra, nevoe de nicio solemnitate, şi pot fi stabilite *inter partes* fără niciun înscris, numai prin viu graiu. In acest din urmă caz servitutea se va dovedi între părţi conform dreptului comun, adecă: prin mărturisire (⁴), jurământ (⁵),

---

(¹) Vezi *suprà* p. 266, nota 1; p. 309, n. 2; p. 699, n. 1 şi t. VII a Coment. noastre, p. 123, text şi nota 5. — Câte odată prin titlu se înţălege *actul scris (instrumentum)* menit a constatà titlul, de exemplu: în art. 628, 631, 1198 § 4, etc. Cpr. Demolombe, IX, 597, XII, 729 şi XXIX, 223; Mourlon, *Transcription*, I, 115, p. 312; Baudry et Chauveau, 1094. — In art. 689 C. civ., cuvântul *titlu* însemnează calitatea de moştenitor.

(²) Toullier D., 1, partea II, 601, p. 273; Planiol, I, 2938; T. Huc, IV, 413; Mourlon, I, 1821; Baudry et Chauveau, 1094; Pand. fr., v⁰ *Servitudes*, 1368; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 731, şi toţi autorii. — Nu este nevoe ca servitutea să fie descrisă într'un mod complect în actul ei constitutiv, ci este suficient ca ea să fie arătată prin denumirea ei specială, căci lacunele ce ar cuprinde, în această privinţă, titlul se vor îndeplinì prin interpretarea lui, conform regulelor generale dela titlul obligaţiilor (art. 977 urm.). Cpr. Mourlon, *loco cit.;* Demolombe, XII, 731; Solon, *op. cit.*, 374, p. 305, 306.

(³) Laurent, VIII, 146; Planiol, I, 2939. V. şi *suprà* p. 266, nota 4.

(⁴) Cpr. Cas. fr. D. P. 93. 1. 82; *Pand. Périod.* 93. 1. 207; Sirey, 93. 1. 244; *Pand. Périod.* 86. 1. 246.

(⁵) Cpr. Cas. rom. Bult. S-a I, anul 1877, p. 213.

martori și prezumpții, în caz când valoarea nu va întrece suma de 150 lei, când va există un început de dovadă scrisă, sau când titlul constitutiv a fost perdut printr'un caz de forță majoră (art. 1191, 1197, 1198) (¹).

Art. 722, 723 Pr. civ. Spre a fi opozabilă celor de al treilea, cari ar fi dobândit un drept asupra imobilului, servitutea va trebuì însă să fie transcrisă în registrul de transcripții al situației imobilului (art. 722, 723 Pr. civ.) (²).

(¹) Cpr. Cas. fr. Sirey, 64. 1. 125; D. P. 64. 1. 215; Sirey, 77. 1. 296; Sirey, 79. 1. 400; D. P. 80. 1. 119; *Pand. Périod.* 86. 1. 246; C. Agen și Paris, Sirey, 69. 2. 267; D. P. 70. 2. 115; *Pand. Périod.* 88. 2. 87; Demolombe, XII, 730 și 755; Aubry et Rau, III, § 250, p. 131, 132; Baudry et Chauveau, 1094, p. 814 și 1095, p. 816; Mourlon, I, 1822; Ducaurroy, II, 355; Demante, II, 550 *bis* I; Laurent, VIII, 147 urm.; T. Huc, IV, 427; Planiol, I, 2939; Pand. fr., v⁰ *Servitudes*, 1504 urm.; Répert. Sirey, *cod.* v⁰, 840; Dalloz, *Nouv. C. civ. annoté*, I, art. 690, No. 2 urm.

C. Calimach. Art. 629. Art. 629 din codul Calimach dispune că realnicul drit al șerbirei asupra unui loc străin *poate* să se câștige prin voe dată înscris de către proprietarul locului, fără a exclude proba testimonială care, în toate cazurile, era admisă, conform vechei regule remasă în vigoare până la ordonanța din Moulins dela 1566: *témoins passent lettres.* Vezi t. VII a Coment. noastre, p. 241. Art. corespunzător din codul austriac (481) vorbește de inscripția în registrele publice *(öffentliche Bücher)*, care la noi a fost necunoscută până la Regulamentul organic.

Transcrierea tuturor servituților. (²) Toate servituțile sunt supuse transcrierei, fie ele constituite prin acte cu titlu oneros sau cu titlu gratuit. Art. 722, 3⁰ Pr. civ. nu face, în adevăr, nicio deosebire, în această privință. Cpr. Aubry et Rau, t. III, § 250, p. 129, text și nota 15 (ed. a 5-a) și t. VII, § 704, p. 396. 397 (ed. a 4-a); Répert. Sirey, v⁰ *Servitudes*, 862; Flandin, *Transcription*, I, 681, p. 498 urm. (ed. din 1861); Troplong, *Transcription*, 111 urm., p. 273 urm. — Vezi însă Mourlon, *Transcription*, I, 110 urm., p. 300 urm.; Baudry et Chauveau, 1094, p. 814.

Legea nu distinge, de asemenea, între servituțile aparente și neaparente, continue și necontinue, încât toate sunt supuse transcrierei. Répert. Sirey, v⁰ *cit.*, 865; Aubry et Rau, III, *loco cit.*, p. 130; Mourlon, *op. cit.*, I, 109 *ab initio*, p. 299; Demolombe, XII, 733 *in fine*. — Chiar servituțile cari rezultă dintr'un act de împărțeală sunt supuse transcrierei, deși actul de împărțeală nu este supus acestei formalități. Verdier, *Transcription*, I, 228, p. 392 (ed. din 1865); C. Pau, D. P. 76. 2. 109.

Testament. Încât privește transcrierea servituților constituite prin testa-

Necesitatea unui act scris în privinţa terţiilor.

Din cele mai sus expuse rezultă că servitutea care, între părţi, poate să existe fără niciun înscris, nu va aveà fiinţă faţă de cei de al treilea decât sub condiţia de a fi constatate printr'un act scris, fie autentic, fie sub semnătură privată, pentrucă în legislaţia noastră, se pot transcrie şi aceste din urmă acte (art. 724 *bis Pr. civ.*).

Cine cere transcrierea.

Transcrierea se va cere de către partea interesată, adecă: de dobânditorul servituţei, căci numai înscrierea şi radiarea ipotecilor se face după cererea părţilor (art. 1781, 1788).

Hotăr. judecătoreşti.

Se vor transcrie, de asemenea, şi hotărîrile cari ar constatà constituirea unei servituţi printr'o convenţie verbală (1).

Act recognitiv. Art. 1189.

Actul care constată constituirea servituţei va puteà fi înlocuit, în caz de perderea sau distrugerea lui, printr'un act recognitiv (art. 1189), adecă: prin care se recunoaşte existenţa servituţei, emanat dela proprietarul fondului şerbitor. In lipsă şi de act primitiv şi de act de recunoaştere al servituţei, ea va puteà, după cum am văzut, fi stabilită între părţi conform dreptului comun, adecă: prin mărturisire, jurământ, martori, şi chiar prin posesiunea de treizeci de ani, dacă servitutea este *continuă* şi *aparentă*, căci, în privinţa acestor servituţi, prescripţia înlocueşte titlul (2). Art. 628 este deci aplicabil şi în specie, cu toate viciile sale de redacţie. (Vezi *infrà* explic. acestui text, p. 820 urm.).

2° *Posesiunea de treizeci de ani (art. 623).*

Dr. roman.

După dreptul lui Justinian, *orice servitute* puteà fi dobândită fără titlu şi numai printr'o posesiune publică, începută cu bună credinţă şi urmată fără întrerupere, *zece* ani între prezenţi şi *douăzeci* de ani între absenţi (3), soluţie care

---

ment, vezi *suprà* p. 408, 409 *ad notam*, unde se arată controversa. După părerea noastră, şi servituţile constituite prin testament sunt supuse transcrierei.

(1) Cpr. Aubry et Rau, III, § 250, p. 130; Mourlon, *Transcription*, I, 117, p. 315 (ed. din 1862). Vezi şi *infrà* p. 808.

(2) Cpr. Mourlon, I. 1822; Marcadé, II, 662.

Dr. roman şi C. Calimach. Art. 1297.

(3) L. 10, Pr., Dig., *Si servitus vindicetur*, 8. 5. Vezi şi L. 12, Cod, *De præscriptione longi temporis 10 vel 20 annorum*, 7. 33. Mai vezi L. 1, Cod, *De servitutibus et aqua*, 3, 34, unde se zice: „*Is, qui judex erit, longi temporis consuetudinem vicem ser-*

era admisă și în vechiul drept francez în provinciile de drept scris [1].

Dr. actual.

Astăzi, prescripția de *treizeci* de ani este singură admisă în materie de servituți [2], și numai în privința servituților continue și aparente (art. 623), soluție admisă și prin art. 283 din codul civil japonez, promulgat la 28 Aprilie 1896.

Art. 1847 urm.

Pentru a dobândi prin uzucapiune o servitute continuă și aparentă, trebue deci o posesie de treizeci de ani, continuă neîntreruptă, netulburată, publică și sub nume de proprietar. Cu alte cuvinte, posesiunea trebue să întrunească toate condițiile cerute de art. 1847 urm., fără ca faptele cari constituesc posesiunea să fie și ele continue și aparente [3].

---

vitutis obtinere sciet: modo si is, qui pulsatur, nec vi, nec clam, nec precario possidet". — „Șerbirile și alte deosebite drituri, cari le-au întrebuințat cineva pe fața unui loc străin, zice art. 1927 din codul Calimach, se dobândesc prin stăpânirea de 10 sau 20 ani, afară de șerbirea de a scoate apă cu știrea proprietarului locului, care se dobândește prin întrebuințare în curgere de *trei* ani".

C. austriac. Art. 1469.

Art. 1469 corespunzător din codul austriac dispune că șerbirile și celelalte drepturi particulare, cari se exercită asupra unui fond străin, se prescriu prin *trei* ani, ca și dreptul de proprietate, de către acela sub al cărui nume ele sunt inscrise în registrele publice. Vezi asupra acestui text, Mattei, *I paragrafi del codice civile austriaco avvicinati dalle leggi romane, francesi*, etc., IV, p. 1086 urm.

C. Caragea.

După codul Caragea (art. 4, partea II, capit. 2), robirile *de orice natură* se dobândeau prin exercitarea lor în timp de *zece* ani, fără împotrivirea proprietarului fondului aservit. C. București, *Dreptul* din 1874, No. 72 și din 1882, No. 30; *Dreptul* din 1891, No. 3 (în privința servituței de vedere). — S'a decis că și servitutea de moară se dobândeà, după acest cod, prin prescripție (art. 16 partea II, capit. 3) și dădeà drept proprietarului fondului dominant de a nu fi expus la nicio răspundere pentru înecarea morei de sus, pe cât timp acest drept se exercita în condițiile în care s'a dobândit aservirea prin prescripție. C. București, *Dreptul* din 1891, No. 45.

(1) Aubry et Rau, II, § 215 *bis*, p. 530 (ed. a 5-a).

Dr. englez.

(2) Legea engleză fixează, în această privință, termenul prescripției la 20 de ani. Vezi Weiss, *Tr. th. et pratique de droit international privé*, IV, p. 221.

(3) Cas. fr. *Pand. Period.* 87. 1. 345. Cpr. Demolombe, XII, 774; Laurent, VIII, 202 urm.; Thiry, I, 801; Arntz, I, 1177; Pand. fr., v° *Servitudes*, 1637 urm.; Répert. Sirey, *eod.* v°,

Această uzucapiune nu cere nici bună credință, nici titlu, pentrucă ea înlocuește titlul.

Neadmiterea în specie a posesiunei de 10 sau 20 de ani. Controversă.

Posesiunea de 10 sau 20 de ani nu mai poate deci servì astăzi nici la dobândirea servituților, nici la stângerea lor (art. 639). Motivul pentru care legea actuală a exclus cu desăvârșire posesiunea de 10 sau 20 de ani este următorul: servitutea ocupând numai o parte a fondului șerbitor, și aceasta de multe ori fără ca proprietarul acestui fond să sufere o daună reală, s'ar puteà adesea ori exercità fără ca proprietarul acestui fond să bage de samă, pe când uzucapiunea proprietăței sau a uzufructului presupunând, din contră, o detenție și o folosință plină și întreagă din partea aceluia care o dobândește, este mai greu de presupus că au putut trece 10 sau 20 de ani, fără ca proprietarul în contra căruia se prescrie să fi prins în acest timp de veste, sau să fi tolerat această uzurpare. Acestea sunt motivele cari, în genere, se dau pentru a se exclude uzucapiunea de 10 sau 20 de ani (¹).

Menținerea servituților dobândite sub legea veche.

Rămâne însă bine înțăles că servituțile dobândite sub legea veche prin prescripția de 10 sau 20 de ani sunt și rămân valide sub legea nouă, care nu poate să aibă efect retroactiv (art. 1) (²).

---

953 urm.; Baudry et Chauveau, 1100; Planiol, I, 2954, și toți autorii.

(¹) Cpr. Arntz, I, 1178; Thiry, I, 801; Marcadé, II, 653; Demolombe, XII, 781; Laurent, VIII, 194; Aubry et Rau, III, § 251 *ab inito*, p. 133, text și nota 1; Massé-Vergé, II, § 336, p. 200, nota 7; Zachariæ, *Handbuch des französischen civilrechts*, II, § 251, p. 62, text și nota 6 (ed. *Anschütz);* Surville, *Eléments d'un cours de droit civil*, I, 923; Leroux de Bretagne, *Nouv. traité de la prescription*, II, 1017, 1018, p. 161, 162; Baudry et Tissier, *Prescription*, 653; Toullier D., II, partea I, 630, p. 292; Maleville, *Analyse raisonnée du C. civil*, II, asupra art. 691, p. 123, 124 (ed. din 1822); Demante, II, 546 *bis* I; Baudry et Chauveau, 1113; Solon, *op. cit.*, 396, p. 329; Vigié, I, 1156; Pand. fr., v⁰ *Servitudes*, 1575; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 899; T. Huc, IV, 419; Cas. fr. Sirey, 76. 1. 103; D. P. 76. 1. 424. Vezi și Cas. rom. Bult. S-a I, 1877, p. 214 (motive). — *Contrà:* Planiol, I, 2952; Ducaurroy, II, 348; Duranton, V, 593; Troplong, *Prescription*, II, 856; Vazeille, *Idem*, I, 419 și II, 523; Mourlon, III, 1947 urm.; Cas. fr. D. P. 49. 1. 193; Sirey, 49. 1. 545 (motive).

(²) Cpr. Planiol, I, 1859 (ed. a 2-a), 2947 (ed. a 3-a); Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1562; Aubry et Rau, III, § 251, p. 135.

Art. 1847, 1853.

Posesiunea cerută pentru dobândirea servituților continue și aparente trebuind să întrunească condițiile cerute de art. 1847, adecă, între altele, să fie exercitată sub nume de proprietar; de aici rezultă că o posesiune exercitată sub nume precar, precum este acea a unui arendaș, chiriaș, depozitar, uzufructuar, etc. (art. 1853), sau prin simpla îngăduință a proprietarului, nu poate conduce la dobândirea servituței prin prescripție (1).

Servituțile continue și aparente.

Numai servituțile *continue* și *aparente* pot fi dobândite prin prescripția de treizeci de ani (art. 623), pentrucă numai ele sunt susceptibile de o posesiune publică, fără care prescripția nu poate să aibă loc (2).

Astfel, servitutea de vedere fiind continuă și aparentă, poate fi dobândită prin prescripție (3). Servituțile de adăpătoare fiind, din contră, necontinue ca și servitutea de trecere (4), nu pot fi dobândite prin prescripție, nici chiar printr'o posesie imemorială (¹).

---

(1) Cpr. Cas. rom. Bult. 1888, p. 1041; Laurent, VIII, 205; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 137. — Dacă există sau nu îngăduire din partea proprietarului, aceasta este o chestie de fapt. Dacă acel care posedă servitutea recunoaște el însuș că posesiunea sa nu este decât rezultatul unei îngăduiri, această recunoaștere va fi o piedică veșnică la prescrierea servituței, pentrucă o posesiune viciată nu poate niciodată să conducă la prescripție. Cpr. Laurent, VIII, 206; Demolombe, XII, 779 *ter;* Aubry et Rau, III, *loco cit.*, p. 138, text și nota 16. — Asemenea recunoaștere făcută de către posesor ar fi opozabilă numai moștenitorilor săi universali, nu însă și acelor particulari, cari ar puteà începe o posesiune nouă, utilă pentru prescripție, întrucât ei nu reprezintă pe autorul lor, după cum îl reprezintă succesorii săi universali. Laurent, Aubry et Rau, *loco cit.*

(2) Vezi cu toate acestea critica acestei dispoziții în Baudry et Chauveau, 1109, p. 827 urm.

(3) Cas. rom. Bult. 1888, p. 1035 și *Dreptul* din 1889, No. 7; Trib. Romanați, *Cr. judiciar* din 1908, No. 41; Cas. fr. Sirey, 64. 1. 123; D. P. 64. 1. 163; Répert. Sirey, v⁰ *Servitudes*, 900 și *Vues et jours*, 142 urm. Vezi *suprà* p. 618, și *infrà*, p. 885. Prin vedere trebue însă înțăles o fereastră deschisă într'un zid care deșteaptă atențiunea și provoacă o contrazicere din partea vecinului, iar nu o simplă gaură, care poate să provie din vechime sau dintr'o întâmplare, fără mâna omului. Cpr. Cas. fr. Pand. chron. t. IV (anii 1878—1886), 1. 93; Sirey, 83. 1. 401.

(4) Vezi în privința servituței de trecere, *infrà* explic. art. 624 și deciziile citate de Em. Dan, *Codul general al judecăt. de ocol*, p. 55, No. 7 (București, 1908).

Intinderea și mărirea servituților prin prescripție.

Aceste servituți (continue și aparente), odată dobândite, pot *a fortiorì* fi întinse și mărite prin prescripție (art. 641). Astfel, dacă în loc de a deschide două ferestre pe fondul șerbitor, după cum prevedeà titlul servituței, am avut timp de treizeci de ani trei ferestre pe acel fond, am dobândit prin prescripție dreptul la o fereastră mai mult, și prin urmare, am mărit întinderea servituței primitive. (Vezi *infrà* explic. art. 641 p. 885).

Aprecierea suverană a judecătorilor.

De câteori o servitute este susceptibilă de a fi dobândită prin prescripție, judecătorii fondului apreciază în mod suveran pertinența și admisibilitatea faptelor pretinse spre a se stabilì posesiunea de treizeci de ani (²).

Momentul de când curge prescripția.

Fiindcă servitutea, spre a puteà fi dobândită prin prescripție, trebue să fie *aparentă*, prescripția nu va începe a curge decât din momentul săvârșirei și terminărei lucrărilor necesare la exercițiul ei (³).

Servituțile continue, însă *neaparente*, ca și acele *necon-*

(¹) Cas. fr. Sirey, 1902. 1. 502 (în privința servituței de adăpătoare).

Servit. non ædificandi.

Aceeaș soluție este admisibilă în privința servituței *non ædificandi* sau *non altius tollendi*, care este o servitute neaparentă. Vezi *suprà* p. 621, nota 5.

(²) Cas. fr. *Pand. Périod.* 89. 1. 133; D. P. 89. 1. 157.

(³) Cpr. Toullier D., II, partea I, 634, p. 294; Laurent, VIII, 203; Arntz, I, 1179; Baudry et Chauveau, I, 1101; Demolombe, XII, 776. — Aceste lucrări pot fi făcute nu numai pe fondul șerbitor, dar chiar și pe fondul dominant, destul este ca ele să arăte în deajuns dreptul proprietarului acestui din urmă fond de a face ceva pe fondul șerbitor, sau necesitatea pentru acest fond de a suferì ceva (art. 622). Arntz, I, *loco cit.*; Toullier D., II, partea I, 635, p. 294; Laurent, VIII, 204; Demolombe, XII, 777; Aubry et Rau, III, § 251, p. 136.

Se admite, de asemenea, de unii, că aceste lucrări pot fi făcute de proprietarul fondului dominant, și chiar de un al treilea, precum: un posesor, un uzufructuar și chiar un chiriaș, căci fiind vorba, în specie, de un fapt material de posesiune, ea se exercită în mod util pentru proprietar prin toți acei cari dețin fondul (art. 1846). Duranton, V, 591; Demolombe, XII, 778, 779; Aubry et Rau, III, § 251, p. 136, 137; Zachariæ, *Handbuch des französischen Civilrechts*, II, § 251, p. 63; Pardessus, *Servitudes*, 277, p. 352; Pand. fr., v⁰ *Servitudes,* 1656. — *Contrà:* Laurent, VIII, 204.

tinue, fie ele aparente sau neaparente, prin urmare, toate acele cărora le lipsește *continuitatea* sau *aparența*, nu pot deci fi dobândite prin prescripție.

Netranscr. servituților dobândite prin prescripție sau destin. proprietarului.

Servituțile stabilite prin prescripție, ca și acele stabilite prin destinația proprietarului (vezi *infrà* p. 810), sunt opozabile celor de al treilea fără a fi transcrise. Art. 722 Pr. civ. nu este deci aplicabil în specie, pentrucă deși uzucapiunea sau prescripția achizitivă este totdeauna un fapt al omului, totuși ea nu constitue un titlu (1).

Hotăr. judecătorești.

In caz însă când servitutea ar fi constatată printr'o hotărîre judecătorească, nimic nu s'ar opune la transcrierea acestei hotărîri (2).

3⁰ *Destinația proprietarului (art. 625, 626).*

Definiția destin. proprietarului.

Iată cum Planiol (I, 2960, ed. a 3-a) definește destinația proprietarului: „Destinația proprietarului *(du père de famille*, după cum se exprimă textul francez, sau *del padre di famiglia*, după cum se exprimă art. 629 din codul italian), este actul prin care o persoană stabilește între două fonduri ce-i aparțin (sau între două părți ale aceluiaș fond) (3), *o stare*

---

(1) Baudry et Chauveau, 1125; Planiol, II, 1495 (ed. a 2-a); Répert. Sirey, v⁰ *Servitudes*, 1161.

(2) Vezi *suprà* p. 803. — Vezi însă Judec. ocol. II Iași (V. Erbiceanu), *Cr. judiciar* din 1904, No. 39, p. 330 (ultimul considerent).

Nu este nevoe ca să existe două fonduri deosebite. Controversă.

(3) Nu este numai decât nevoe ca să existe două fonduri deosebite, căci servitutea ar aveà ființă chiar atunci când proprietarul unui singur fond ar fi făcut ca o parte din acest fond să servească celelalte părți, dacă în urmă fondul a fost împărțit în două prin efectul unei împărțeli sau unei înstrăinări. Legea vorbește de două fonduri, pentrucă s'a gândit la timpul când servitutea se naște. Cpr. Laurent, VIII, 176; Demolombe, XII, 826; Aubry et Rau, III, § 252, p. 144, nota 1 *ter;* Zachariæ, *Handbuch des französischen Civilrechts*, II, § 252, p. 63, nota 1; Baudry et Chauveau, 1116; Duranton, V, 566; Pand. fr., v⁰ *Servitudes*, 1715; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 1022, 1159; Cas. fr. D. P. 47. 1. 376; Sirey, 48. 1. 30; Sirey, 63. 1. 369; D. P. 63. 1. 413; *Pand. Périod.* 88. 1. 26; D. P. 88. 1. consid. dela p. 472; Trib. Roman, *Dreptul* din 1901, No. 48, p. 390. — *Contrà:* Massé-Vergé, II, § 337, p. 204, nota 10 *in fine;* Solon, *Servitudes*, 382, p. 310 (ed. din 1837). — In caz când există două fonduri, faptul că aceste fonduri, cari au aparținut aceluiaș

de fapt care ar constituì o servitute, dacă ar fi vorba de două fonduri aparținând la doi proprietari deosebiți. Cât timp ambele fonduri aparțin aceluiaș proprietar, *servitutea nu-și are ființă*, din cauza regulei „*Nemini res sua servit*“ (¹). Indată însă ce ele sunt deosebite și aparțin la doi proprietari, servitutea se naște fără titlu sau prescripție. Cauza din care izvorăște servitutea primește un nume particular: destinația părintelui de familie, adecă a proprietarului“.

Exemplu de destin. proprietarului.

Astfel, dacă presupunem că Primus, proprietarul unei moșii și a unei case vecine, a vândut moșia sa lui Secundus, iar casa lui Terțius, după ce a făcut mai întâi ca apa care izvorà pe moșie să fie condusă până la casă prin lucrări aparente, de exemplu: prin niște țăvii așezate pe suprafața pământului, Terțius va puteà, dacă lucrările au rămas în starea în care le-a așezat Primus, să pretindă că casa sa are o servitute de apăducere asupra moșiei lui Secundus.

Origina destinației proprietarului.

Acest mod de stabilire al servituților (destinația proprietarului), necunoscut atât în dreptul nostru anterior cât și în dreptul roman (²), își are origina sa în dreptul cutumier francez. „*Destination du père de famille vaut titre*“, zicea Loysel (³).

Cât timp ambele fonduri aparțin aceluiaș proprietar, serviciul astfel stabilit nu constitue o servitute, pentrucă,

---

proprietar, nu sunt alăturate unul de altul, nu se opune ca unul din ele să fie grevat în folosul celuilalt de o servitute stabilită prin destinația proprietarului. C. Pau, D. P. 86. 2. 173.

(¹) Vezi în privința acestei regule *suprà* p. 400, nota 2; 550, și 608, text și nota 4 și *infrà* p. 810, 862, etc.

Dr. roman.

(²) Vezi L. 7, Pr. și L. 10, Dig., *Communia prœdiorum*, 8. 4. — L. 30, Pr., Dig., *De servitutibus prœdiorum urbanorum*, 8. 2.— Vezi însă L. 3, Dig., *Communia prœdiorum*, 8. 4, unde se zice: „*Duorum prœdiorum dominus, si alterum ea lege tibi dederit,* **ut id prœdium quod datur, serviat ei quod ipse retinet,** *vel contra, jure imposita servitus intelligitur*“. Mai Vezi L. 31 și 36, Dig., *De servitut. prœdiorum rusticorum*, 8. 3; L. 1, Dig., *De servitute legata*, 33, 3, etc.

(³) Cpr. Répert. Sirey, v⁰ *Servitudes*, 1017. In povinciile de drept scris se aplica, din contrà, principiul „*pas de servitude sans titre*“. Vezi Pand. fr., *eod.* v⁰, 1684 urm.; Répert. Sirey, v⁰ *cit.*, 1016; Curasson asupra lui Proudhon, *Tr. des droits d'usage*, etc., I, observ. 96, p. 123 (ed. din 1836).

după cum știm, „*Nemini res sua servit*“ (1). Dacă, printr'o cauză oarecare, ambele fonduri sau unul măcar din ele încetează însă de a aparţineà aceluiaş proprietar, şi trec la alţii, serviciul mai înainte statornicit, care în timpul pe când ambele fonduri erau în aceeaş mână nu erà decât exerciţiul dreptului de proprietate, se preschimbă într'o adevărată servitute, după împărţirea sau înstrăinarea lor, ca şi cum această servitute ar fi fost constituită prin titlu, legea presupunând că părţile au consimţit tacitamente ca lucrurile să rămâe în starea în care erau în momentul când fondurile au încetat de a aparţineà aceleiaş persoane. In acest sens, destinaţia proprietarului ţine loc de titlu *(vaut titre)*, adecă: presupune existenţa unui titlu.

Incet. servituţei.

Dacă ambele proprietăţi au trecut, după aceasta, iarăş în aceeaş mână, servitutea va încetà.

Cazul când părţile s'au rostit expres asupra constit. servituţei.

Dacă părţile s'au rostit în mod expres asupra constituirei servituţei, în momentul împărţirei sau înstrăinărei fondurilor, atunci ea nu mai este stabilită prin destinaţia proprietarului, adecă: prin voinţa tacită şi presupusă a părţilor contractante, ci prin voinţa lor expresă, adecă: prin titlu.

Netranscr. servituţilor constituite prin destin. proprietarului.

Servituţile stabilite prin destinaţia proprietarului fiind, după cum am văzut, întemeiate pe consimţământul tacit al părţilor contractante, iar nu pe voinţa lor expresă, sunt opozabile terţiilor, ca şi acele dobândite prin prescripţie (vezi *suprà* p. 808), fără nicio transcriere. Art. 722 Pr. civ. nu este deci aplicabil în specie (2).

---

(1) L. 26, *in medio*. Dig., *De servitutibus prædiorum urbanorum*, 8. 2. — L. 10, Dig., *Communia prædiorum* 8. 4 exprimă aceeaş idee, zicând: *Nemo ipse sibi servitutem debet*“. Vezi *suprà* p. 809, text şi nota 1.

(2) Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1903, No. 77 şi *Cr. judiciar* din 1904, No. 46 (cu observ. noastră); Cas. fr. D. P. 98. 1. 178; *Pand. Périod.* 98. 1. 489; Sirey, 1900. 1. 310; C. Botez, Noul *Cod de şedinţă al judecăt. de ocol*, p. 347; Baudry et Chauveau, 1125; Planiol. II, 1495 (ed. a 2-a); Laurent, VIII, 190; Pand. fr., v° *Servitudes*, 1744 şi *Transcription*, 430 urm.; Répert. Sirey, v° *Servitudes*, 1161; Aubry et Rau, III, § 252 *in fine*, p. 151, text şi nota 12; Flandin, *Transcription*, I, 212 urm., p. 295 urm. Vezi şi t. VIII a Coment. noastre, p. 699, nota 3.— *Contrà:* Verdier, *Transcription*, 221, p. 386 (ed. din 1865); Rivière et Huguet, *Transcription*, I, 232; Mourlon, *Transcription*,

Servituțile cari pot fi dobândite prin destinația proprietarului.

Numai servituțile *continue* și *aparante*, precum sunt: acele de vedere, de apăducere, etc. pot fi stabilite prin destinația proprietarului, pentrucă consimțământul tacit, pe care îl presupune destinația acestui proprietar, nu se poate manifesta decât prin lucrări exterioare (art. 625), ceeace exclude servituțile neaparente, chiar continue și acele necontinue chiar aparente (1).

Acel care invoacă destinația proprietarului drept cauză

I, 115, urm., p. 309 urm., după care acel care invoacă destinația proprietarului trebue să-și procure un act care s'o constate și care să fie transcris. Această soluție confundă însă convențiile verbale cu acele tacite sau presupuse.

Servit. non ædificandi sau non altius tollendi.

Servit. de scoaterea apei.

(1) Cpr. Demolombe, XII, 815; Pand. fr., v^0 *Servitudes*, 2693 urm.; Répert. Sirey, *eod.* v^0, 1068, 1069 și v^0 *Vues et jours*, 140.— Astfel, s'a decis cu drept cuvânt că servitutea *non ædificandi* și *non altius tollendi* nu pot fi dobândite prin destinația proprietarului. C. Paris și Nancy, D. P. 97. 2. 88; Sirey, 97. 2. 172; D. P. 90. 2. 175; Cas. fr. D. P. 92. 1. 244; Aubry et Rau, III, § 252, p. 150; Baudry et Chauveau, 1121, p. 840; Pand. fr., v^0 *cit.*, 1696 urm.; Répert. Sirey, *eod.* v^0. 934, 1073 urm. Vezi și *suprà* p. 621, nota 5. Acceaș soluție este admisă în privința servituței scoaterei apei *(servitus aquæ haustus)*, scurgerei zoilor, *servitude d'évier*, *jus cloacæ mittendæ* (vezi *suprà* p. 618, nota 2); în privința servituței de schele *(tour d'échelle)*: în privința servituței de prospect (Pand. fr., v^0 *Servitudes*, 992), etc. Cpr. Répert. Sirey, v^0 *Servitudes*, 1065 urm.: Cas. fr. și C. Bordeaux, Sirey, 86. 1. 208; Sirey, 90. 2. 205. — S'a decis, cu drept cuvânt, că servitutea scurgerei apelor de ploi, care este continuă, nu se poate întemeià pe destinația proprietarului, decât sub condiția de a se exercità prin mijlocul unor lucrări aparente. C. Bordeaux, Sirey, 90. 2. 205.

Servitutea de trecere. Controversă.

Jurisprudența decide că și servituțile *necontinue*, precum este acea de trecere, pot fi stabilite prin destinația proprietarului, dacă se manifestă prin lucrări aparente, precum ar fi: o ușă, o portiță, etc. (argument din art. 627). Vezi Trib. civil din Darmstadt și Cas. fr. Sirey, 98. 4. 32; Sirey, 1900. 1. 491; Sirey, 1902. 1. 282; Sirey, 1907. 1. 284; D. P. 99. 1. 87. Tot în acelaș sens s'a pronunțat și judec. ocol. II Iași (V. Erbiceanu), *Cr. judiciar* din 1904, No. 39 (cu observ. noastră în sens contrar). Cpr. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1903, No. 77 și *Cr. judiciar* din 1904, No. 46 (cu observ. noastră). Vezi și alte decizii mai vechi, precum și autorii citați în Répert. Sirey, v^0 *Servitudes*, 1081.— Vom vedeà însă *infrà*, p. 866, n. 1, că acest text nu poate să aibă sensul ce-i atribue jurisprudența, și că el a dat loc la mai multe sisteme.

Ce trebue să dovedească acel care invoacă destinația proprietarului? Controversă

a constituirei unei servituți, trebue să dovedească prin orice soiu de probe, *per qualunque genere di prova*, după cum se exprimă art. 632 din codul italian, prin urmare chiar prin martori, independent de orice probă scrisă(¹), următoarele fapte: 1⁰ că cele două fonduri, acum despărțite între doi proprietari(²), au fost averea irevocabilă(³) a aceluiaș pro-

---

(¹) Arntz, I, 1185; Mourlon, I, 1830; Ducaurroy, II, 353; Marcadé, II, 655; Aubry et Rau, III, § 252, p. 147, text și nota 6; Thiry, I, 802; Baudry et Chauveau, 1120; Duranton, V, 574; Demante, II, 548 *bis* II; Demolombe, XII, 812; Laurent, VIII, 181 și *Avant-projet de révision du C. civil*, III, p. 185; Solon, *op. cit.*, 383, p. 310 urm.; Pand. fr., v⁰ *Servitudes*, 1705; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 1049. — *Contrà:* Merlin, Répert., v⁰ *Servitude*, § 19, No. 4; Pardessus, *Servitudes*, 291, p. 369 urm.; Zachariæ, *Handbuch des französischen Civilrechts*, II, § 252, p. 64, text și nota 7. Cpr. Vanier, *Questions notables sur les servitudes*, p. 49 urm. Acești din urmă autori nu admit dovada testimonială decât atunci când există un început de probă scrisă, ceeace este inadmisibil, pentrucă nu este vorba în specie de un fapt juridic, ci de un fapt material, și apoi acel care face această dovadă este un terțiu care n'a putut să-și procure o dovadă scrisă despre faptul ce voește a dovedì (art. 1198 § 1). Unele cutume franceze (Paris, Orléans, etc.) nu admiteau, în această privință, decât o dovadă scrisă, ceeace n'a fost admis de legiuitorul actual. Cpr. Planiol, I, 2961, p. 962, nota 1 (ed. a 3-a), p. 616 (ed. a 2-a).

(²) Servitutea ia naștere în momentul despărțirei fondurilor, oricare ar fi cauza acestei despărțiri, căci până atunci serviciul ce unul din fonduri a adus celuilalt nu erà decât exercițiul dreptului de proprietate. Cauzele odișnuite de despărțire sunt împărțeala și înstrăinarea, fie de bună voe, fie silită a ambelor fonduri, sau a unuia măcar din ele. Servitutea prin destinația proprietarului ar aveà deci ființă chiar atunci când vânzarea ar fi silită, fără a se distinge dacă există numai un singur proprietar sau mai mulți coproprietari cari instrăinează ori dobândesc imobilele. Cpr. Laurent, VIII, 178; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 146; Demolombe, XII, 827; Solon, *op. cit.*, 390, p. 324; Baudry et Chauveau, 117; Pand. fr., v⁰ *Servitudes*, 1730; Cas. fr. D. P. 62. 1. 461; Sirey, 63. 1. 133.

Unii ar voì să deducă din cuvintele *fonduri despărțite*, ce se văd în art. 626, că acest text s'ar aplicà numai la *împărțeala* unui fond între coproprietarii lui, iar art. 627 la *instrăinarea* lui, ceeace vom vedeà, sub acest din urmă text, că este inadmisibil. Cpr. Demolombe, XII, 819; Aubry et Rau, III, *loco cit.*, p. 148, nota 9.

(³) Deci, dacă proprietarul a făcut să servească unul din fonduri prietar; şi 2° că proprietarul (1) este acela care a pus sau a *lăsat* lucrurile (2), după cum se exprimă art. 632 din codul italian şi art. 297 din proectul elaborat de profesorul Boissonade, în starea (3) din care a rezultat servitutea, din momentul ce fondurile au încetat de a aveà acelaş proprietar.

---

celuilalt, pe când el nu aveà asupra unuia din aceste fonduri decât o proprietate supusă revocărei, desființărei sau anulărei, destinația nu va aveà loc la caz de revocarea, desființarea sau anularea proprietăței. Cpr. Laurent, VIII, 179; Répert. Sirey, v° *Servitudes*, 1025 şi autoritățile citate acolo. — Tot astfel, destinația proprietarului nu va aveà loc când faptul juridic care desăvârşeşte împărțeala n'ar constituì decât o devoluție vremelnică a folosinței, precum ar fi: o donațiune, care în urmă ar fi desființată prin raport (art. 751 urm.). etc. Laurent, *loco cit.;* Répert. Sirey, v° *cit.*, 1029; Pand. fr., *eod.* v°, 1729; C. Bastia, Sirey, 57. 2. 82; D. P. 58. 2. 211.

(1) Deci, dacă unul din fonduri a fost destinat la serviciul celuilalt, fără ştirea proprietarului, de către un arendaş sau chiriaş, de către un creditor anticrezist sau chiar de către un uzufructuar, destinația proprietarului nu va aveà loc, pentrucă drepturile acestora fiind parțiale şi vremelnice, numai proprietarul care reprezintă totalitatea fondului, poate să aibă idea de veşnicie pe care o presupune această destinație. Cpr. Laurent, VIII, 174; Mourlon, I, 1829; Demolombe, XII, 811; Baudry et Chauveau, 1118; Répert. Sirey, v° *Servitudes*, 1031; C. Dijon, Sirey, 69. 2. 240; D. P. 71. 5. 355. Vezi şi *suprà* p. 169 urm., unde am văzut că precariştii nu pot imobiliza prin destinație.

(2) Nu există deci nicio deosebire între cazul când proprietarul a două fonduri ar fi destinat el însuş pe unul din aceste fonduri la serviciul celuilalt, şi între cazul când el ar fi păstrat o destinație anterioară, proprietarul actual fiind presupus că a destinat el însuş unul din fonduri la serviciul celuilalt, de câteori n'a schimbat o stare de lucruri pe care puteà s'o schimbe. Tot ce se cere, deci, este ca starea de lucruri, din care rezultă destinația proprietarului, să existe în momentul când cele două fonduri încetează de a aveà acelaş proprietar, fără a ne interesà cine a înființat-o. Cpr. în acest sens, Toullier D., II, partea I, 609, p. 276; Laurent, VIII, 177; Aubry et Rau, III, § 252, p. 145, nota 2; Ducaurroy, II, 352; Demolombe, XII, 814; T. Huc, IV, 426; Demante, II 548 *bis* I; Baudry et Chauveau, 1118 *in fine*, p. 838; Pand. fr., v° *Servitudes*, 1712; Répert. Sirey, *eod.* v°, 1018, 1034. — *Contrà:* Duvergier asupra lui Toullier, *loco. cit.*, p. 276, nota *a;* Marcadé, II, 659; Duranton, V, 570, 574; Trib. Bergerac (sub Bordeaux), Sirey, 68. 2. 115.

(3) Această stare de lucruri trebue să aibă caracterul veşniciei şi

Cazul când vânzarea fondului, făcându-se către mai mulţi proprietari, împărţeala între ei s'a făcut în urma vânzărei. Controversă.

Iată însă o dificultate care se poate ivì în practică. Proprietarul vinde un fond în întregimea lui la mai mulţi cumpărători, fără a-ĭ împărţì, şi împărţeala între dânşii nu se face decât în urma vânzărei. Chestiunea este de a se şti dacă, în asemenea caz, servitutea prin destinaţia proprietarului va aveà fiinţă, când o parte din fondul vândut ar aduce un serviciu oare-care celeilalte părţi. Răspunsul nu poate fi decât afirmativ pentru cazul când serviciul ar aveà fiinţă în momentul împărţirei fondului, dacă în acel moment părţile ar fi consimţit tacitamente a-l menţine, căci legiuitorul nu cere ca împărţeala să emane dela însuş proprietarul care a statornicit starea de lucruri menită a da naştere servituţei, ci numai ca acei cari proced la împărţeală să menţie serviciul ce părţile de imobil, acum despărţite, îşi aduceau între ele înainte de împărţeală (1).

Stabilirea servituţilor continue şi neaparente şi acelor necontinue, aparente sau neaparente.

Art. 624. — Servituţile continue neaparente şi servituţile necontinue şi neaparente (2), nu se pot stabilì decât prin titluri. (Art. 622, 623 C. civ. Art. 691 C. fr. din care s'a eliminat, ca de prisos, § 2 relativ la posesiunea imemorială).

---

a statornicieĭ, şi să existe pe un fond *pentru folosul celuilalt fond*, iar nu numai într'un mod trecător pentru comoditatea sau plăcerea personală a proprietarului. Arntz, I, 1185; Laurent, VIII, 175 *in fine*; Demolombe, XII, 811; Duranton, V, 567, p. 561; Pand. fr., v° *Servitudes*, 1723; Thiry, I, 802, p. 826.

(1) Cpr. Laurent, VIII, 180; Baudry et Chauveau, 1117; Répert. Sirey, v° *cit.*, 1024; Pand. fr. *eod.* v°, 1731. — *Contrà*: C. Liege, *Pasicrisie belge*, 70. 2. 283 (decizie cu drept cuvânt criticată de Laurent, *loco cit.*).

Complectarea art. 624.

(2) Şi trebue adaos: sau *aparente*, după cum se exprimă textul corespunzător francez. In adevăr, deşi textul nostru nu vorbeşte de servituţile necontinue *aparente*, aceasta nu poate fi decât o scăpare din vedere, iar nu din cauza art. 627. Cpr. Trib. Gorj, *Dreptul* din 1889, No. 19. Vezi şi t. I a Coment. noastre, p. 122, nota 3. — Vezi însă Bonachi, *Codicele civil român comentat*, I, p. 326. Cpr. şi Ducaurroy, I, 349, p. 235, care zic că soluţia textului francez n'ar fi tocmai exactă în ceeace priveşte servituţile necontinue, însă *aparente*.

Cazurile când se cere existența unui titlu.

Servituțile continue neaparente și acele necontinue, *aparente sau neaparente* (vezi p. 814, nota 2), nu pot fi stabilite decât: prin titluri, adecă: printr'o convenție (vânzare, schimb, împărțeală, etc.), sau prin testament.

Deoseb. de textul fr. numai în aparență.

Textul francez (691) și acel italian (631) exclud în termeni expreși posesiunea chiar imemorială *(cujus memoria non exstat)*, și *a fortiorì*, deci, acea de treizeci de ani, pentru a desființà dreptul anterior, care admitea în unele provincii, posesia imemorială (¹), iar în altele, prescripția ordinară. Textul nostru n'a mai reprodus această dispoziție, pentrucă ea rezultă implicitamente din § 1 al art. 624 (²).

Așà dar, pe când la noi, altădată, toate servituțile puteau, ca și la Romani, fi stabilite prin prescripție (vezi *suprà* p. 803, text și nota 3), astăzi, din contrà, numai servituțile *continue și aparente* pot fi stabilite prin posesiunea de treizeci de ani (³), căci servituților *neaparente* le lipsește elementul publicității (art. 1847, 1852), iar acelor *necontinue*, le lipsește posesiunea exercitată sub nume de proprietar, de vremece ele sunt mai totdeauna rezultatul unei îngăduințe.

Posesiunea lor, fiind presupusă cu titlul precar (art. 1853), nu poate deci să dea loc la prescripție (⁴), și prin urmare.

(¹) Cpr. Pothier, *Prescription*, IX, 278, p. 416; Planiol, I, 2946.

L. poliției rurale din 1868. Art. 16.

(²) Art. 16 din legea poliției rurale cuprinde deci o inexactitate, când dispune că servitutea de trecere, de conducere, de adăpare sau de pășunare a vitelor, cari sunt toate servituți necontinue (vezi *suprà* p. 619, 620), *se vor puteà întemeià pe o îndelungată posesiune, conform celor cuprinse în codul civil.* Cpr. C. Botez, *Noul Cod de ședință al judecăt. de ocol*, p. 346; Trib. Dolj. *Dreptul* din 1903, No. 49, p. 404. — Paragraful ultim al acestui text cuprinde o altă inexactitate, când dispune că trecerea, adăparea sau pășunarea vitelor *în temeiul de învoeli sau prin simplă îngăduire a proprietarului*, nu va puteà nici odată stabilì dreptul de servitute, căci toate aceste servituți pot fi stabilite prin *învoeli*, învoiala fiind un titlu. (Vezi *suprà* p. 800).

Servituțile dobândite sub legea veche.

(³) Servituțile necontinue sau neaparente, dobândite sub legea veche prin prescripția de 10 sau 20 ani, rămân însă valide, pentrucă legea nouă nu are efect retroactiv (art. 1). — De asemenea, servituțile a căror prescripție a început sub legea veche, se vor dobândi prin prescripția atunci în vigoare, iar nu prin acea statornicită de codul actual (art. 1911). Aubry et Rau, II, § 215 *bis*, p. 530 (ed. a 5-a); Laurent, XXXII, 610.

(⁴) Cpr. Cas. rom. S-a I, Bult. 1873, p. 80 (motive); Laurent, VIII, 195; Mourlon, I, 1827; Demolombe, XII, 786; Ducaurroy, nici la acţiunile posesorii[1], deşì, în această din urmă privinţă, chestia este controversată. (Vezi *infrà* p. 849 urm.).

Prescripţia stabilită pe un titlu emanat a non domino.

Aceste servituţi nu pot fi stabilite nici printr'o prescripţie sprijinită pe un titlu emanat *a non domino*, chiar atunci când viciurile acestui titlu ar fi fost necunoscute; căci, pe de oparte, regulele speciale ale prescripţiei nu sunt aplicabile în specie (art. 1894), iar pe de alta, art. 624 prescrie existenţa unui titlu, adecă: *a unei cauze legitime de achiziţie*, iar nu a unui titlu viţiat, care nu poate stabilì existenţa unui drept. Titlul viţiat nu poate, în adevăr, să conducă la dobândirea proprietăţei prin sine însuş, ci numai prin prescripţia a cărui bază el este, şi prescripţia este inadmisibilă în ipoteza de faţă[2].

Servituţile necontinue sau neaparente nu pot fi stabilite prin prescripţie.

Tot pentru aceleaşi motive, vom decide că servituţile cărora le lipseşte fie continuitatea, fie aparenţa nu pot fi stabilite prin prescripţie, nici atunci când ea ar fi fost exercitată timp de treizeci de ani, după o contradicţie opusă drepturilor proprietarului pretins grevat[3].

II, 349; Marcadé, *Prescription*, art. 2229 urm., No. 1, p. 83, şi toţi autorii. — Astfel, s'a decis, cu drept cuvânt, că dreptul de a aveà o hazna în care să se strângă într'un mod artificial apele de ploae de pe fondul superior, spre a le vărsà apoi prin debordare, pe fondul inferior, deşì este o servitute continuă, nu poate fi dobândită prin prescripţie, dacă se constată că nu este aparentă. C. Bucureşti, *Dreptul* din 1901, No. 26 şi *Cr. judiciar* din acelaş an, No. 39.

(1) Vezi *infrà* rubrica: *Acţiunile la cari servituţile pot da naştere*, p. 849 urm. — Numai servituţile cari sunt în acelaş timp continue şi aparente sunt, în principiu, susceptibile de a face obiectul unei acţiuni posesorii. Pand. fr., v° *Servitudes*, 2103, şi numeroasele autorităţi citate acolo.

(2) Aubry et Rau, III, § 251, p. 134, text şi nota 2; Arntz, I, 1181; Demolombe, XII, 788; Laurent, VIII, 196; Demante, II, 546 *bis* II; Baudry et Chauveau, 1104; Troplong, *Prescription*, II, 857; Vazeille, *Idem*, I, 416; Zachariæ, *Handbuch des französischen Civilrechts*, II, § 251, p. 62, text şi nota 5 (ed. *Anschütz)*; Duvergier asupra lui Toullier, II, partea I, p. 291, nota 2. — *Contrà:* Toullier, *loco cit.*, 629; Solon, 553, p. 429; Bélime, *Possession et actions possessoires*, 258, p. 282 (ed. din 1842).

(3) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 134, 135; Ducaurroy, II, p. 235, nota 1; Demolombe, XII, 789; Laurent, VIII, 196 *bis;* Bélime, *op. cit.*, 257, p. 279 urm. — *Contrà:* Solon, *op. cit.*, 398, p. 332.

Exemplu în sprijinirea soluției de mai sus.

Un exemplu ne va face mai bine să demonstrăm exactitatea acestei propoziții. Să presupunem că Primus exercită dreptul de trecere pe fondul lui Secundus, care se opune la aceasta. Primus tăgăduind acest drept de opunere, îi face cunoscut de a încetà această opunere, și Secundus abținându-se în viitor dela orice opunere, Primus continuă a trece pe fondul lui Secundus timp de 30 de ani. Ei bine, după teoria noastră, care este acea a majorității autorilor, Primus n'a dobândit în specie servitutea de trecere, prescripția fiind cu neputință, de oarece servitutea de trecere este *necontinuă*.

Dreptul de trecere nu poate fi dovedit decât prin titlu.

In baza celor mai sus expuse s'a decis, cu drept cuvânt, că dreptul de trecere, fiind o servitute *necontinuă*, ca una ce are nevoe de faptul actual al omului spre a fi exercitată (art. 622 § 1), nu poate fi dovedit prin prescripție, ci numai prin titlu (¹); nici prin proba testimonială (²), chiar când servitutea s'ar anunțà prin lucrări aparente, căci servituțile necontinue nu-și perd niciodată caracterul lor de necontinuitate, și nu pot deveni continue nici chiar atunci când s'ar manifestà prin semne externe vizibile (³).

Dreptul de trecere ce s'ar revendicà ca servitute p. locuitorii unei comuni.

Regulele mai sus expuse în privința imposibilității de a se dovedì prin prescripție servituțile continue *neaparente* și acele necontinue, *aparente* sau neaparente, sunt aplicabile și

---

(¹) Cas. rom. Bult. 1891, p. 697 și *Dreptul* din 1891, No. 46 și 62; Bult. 1894, p. 101 și *Dreptul* din 1894, No. 23; *Cr. judiciar* din 1898, No. 28 și Bult. 1898, p. 689 și 890; Bult. 1899, p. 642; Bult. 1902, p. 3; Judec. ocol. Slatina și ocol. VI București, *Cr. judiciar* din 1903, No. 61 și 81; Cas. fr. *Pand. Périod.* 1902. 1. 307; D. P. 1904. 1. 125; T. Huc, IV, 410, și toți autorii.

(²) Trib. Dolj, *Dreptul* din 1903, No. 49, p. 404; Cas. rom. Bult. 1891, p. 697 și *Dreptul* din 1891, No. 62; Bult. 1894, p. 101 și *Dreptul* din 1894, No. 23; Bult. 1895, p. 271; Bult. 1899, p. 642. — De câteori, însă, există un început de probă scrisă, sau când titlul primitiv a fost perdut printr'un caz de forță majoră, sau în fine, când valoarea nu întrece suma de 150 lei, proba testimonială este admisibilă, chiar în privința servituților necontinue și neaparente, pentrucă am văzut *suprà* p. 802, text și nota 1, că dovada prin titlu, prescrisă de art. 624, cuprinde orice probațiune admisă de dreptul comun. Vezi și t. VII a Coment. noastre, p. 250, nota 4.

(³) Judec. ocol. I Ploești (N. M. Pârvulescu), *Cr. judiciar* din 1902, No. 46 (cu observ. noastră).

dreptului de trecere ce s'ar revendicà *ca servitute* pentru locuitorii unei comune asupra fondului unui particular, căci, precum am văzut mai sus, servitutea de trecere este *necontinuă*, chiar când s'ar manifestà prin semne aparente (¹).

O comună poate să dobândească proprietatea unui drum prin prescripţie.

Comunele pot însă să dobândească proprietatea unui drum prin prescripţie, căci prescripţia fiind un mod de a dobândi proprietatea, iar comunele fiind persoane juridice (²), pot deveni proprietare fie prin prescripţie, fie prin alte moduri. Comuna nu va puteà însă să dobândească dreptul de proprietate numai prin faptul trecerei locuitorilor pe acel drum, căci acest fapt fiind rezultatul unei simple îngăduinţi, nu poate se servească a dobândi nici proprietatea, nicio desmembrare a ei (art. 1853 § 2) (³). Pe lângă faptul trecerei locuitorilor pe acel drum comuna va trebuì să mai dovedească încă şi alte fapte car: se vor aprecià în mod suveran de judecătorii fondului (⁴)ⁱ

Despre prescripţia drepturilor de proprietate cari au analogie cu servituţile.

Numai servituţile *continue* şi *aparente* pot fi dobândite prin prescripţie (art. 623). Drepturile exercitate cu titlu de servitute pot fi exercitate şi cu titlu de proprietate sau co-

---

(¹) Arntz, I, 1183; Laurent, VIII, 207; Demolombe, XII, 797; Aubry et Rau, III, § 251, p. 141, text şi nota 23; Baudry et Chauveau, 1112. — Nimic n'ar împedicà însă ca comuna, reprezentată prin primarul său, să stipuleze printr'un titlu servitutea de trecere, în numele locuitorilor comunei, locuitorii fiind, în asemenea caz. consideraţi ca părţi contractante prin mijlocul reprezentantului lor legal. Cpr. Laurent, VIII, 208.

(²) Art. 1 L. p. organ. comunelor urbane din 31 Iulie 1894 şi art. 1 L. p. modific. legei de organizare a comunelor rurale, promulgată prin Monitorul oficial din 29 Aprilie 1908, No. 22.

(³) Cpr. Cas. rom. Bult. 1888, p. 1041 şi *suprà* p. 806.

(⁴) Laurent, VIII, 215; Massé-Vergé, II, § 336, p. 199, nota 2; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 141, 142; Baudry et Chauveau, 1112; Cas. fr. D. P. 55. 1. 394; Sirey, 56. 1. 444; D. P. 58. 1. 450; Sirey, 59. 1. 624, etc. — Vezi însă C. Bordeaux, D. P. 56. 2. 26. — S'a decis că este suverană şi scapă de sub controlul Curţei de casaţie declaraţia prin care judecătorii fondului constată că un drum nu prezintă, din cauza originei, construcţiei şi destinaţiei sale, caracterul unui drum public. Cas. fr. D. P. 79. 1. 256; Sirey, 79. 1. 471.

proprietate, în care caz nu mai este nevoe de condiţiile continuităţei şi a aparenţei.

Dr. de trecere exercitat ca coproprietar.

Astfel, deşì servitutea de trecere este necontinuă (art. 622 § 1), şi ca atare, imprescriptibilă (art. 624), totuşi voiu puteà să exercit acest drept ca coproprietar al drumului, şi în asemenea caz, voiu puteà, fără nicio îndoeală, să invoc prescripţia achizitivă (¹).

Dreptul de a paşte vitele pe fondul altuia.

Tot astfel, dreptul de a paşte vitele pe fondul altuia este o servitute *necontinuă*, şi ca atare, imprescriptibilă (²), şi cu toate acestea justiţia poate să menţie un drept de păşune întemeiat pe posesiune, când acest drept nu este exerciţiul unei servituţi, ci a unui drept de coproprietate, căci nimic nu se opune la dobândirea prin prescripţie a unui drept de coproprietate asupra unui imaş (³).

Perderea sau distrugerea actului care constată servitutea.

Art. 628. — Titlul (⁴) constitutiv al servituţei, în privinţa servituţilor ce nu se pot dobândì prin prescripţiune (⁵), nu poate fi înlocuit decât printr'un titlu de recunoaştere a servituţei (⁶) şi dat

---

(¹) Arntz, I, 1183; Laurent, VIII, 191; Aubry et Rau, III, § 251, p. 138. Cpr. Cas. fr. D. P. 71. 1. 254.

(²) Vezi Aubry et Rau, III, § 251, p. 138; Répert. Sirey, v⁰ *Servitudes*, 920; Pand. fr., *eod.* v⁰, 1608, şi autorităţile citate acolo. — Tot necontinuă este şi servitutea de a adăpà vitele pe fondul altuia. Vezi Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 921; T. Huc, IV, 447. Vezi şi *suprà* p. 620.

(³) Cpr. Laurent, VIII, 201; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 138, 139; Cas. fr. D. P. 52. 1. 18; Sirey, 52. 1. 317.

(⁴) Prin *titlu*, art. 628 înţălege aici *actul scris* care constată existenţa servituţei. Vezi *suprà* p. 350. nota 1.

Inexactitate de text.

(⁵) Aceste cuvinte cuprind o inexactitate, căci vom vedeà *infrà* p. 821, că actul de recunoaştere este admisibil în privinţa tuturor servituţilor în genere. Art. 628 mai cuprinde încă şi o altă inexactitate când zice că *titlul*, adecă *actul* primitiv, nu poate fi înlocuit decât printr'un act de recunoaştere, căci, după cum ştim, servitutea mai poate încă fi dovedită, între părţi, prin martori, mărturisire, jurământ, şi în privinţa servituţilor continue şi aparente chiar prin posesia de treizeci de ani, care se va dovedì tot cu martori. Vezi *suprà* p. 803 şi *infrà* p. 821; Cpr. Aubry et Rau, III, § 250, p. 131, nota 18; Marcadé, II, 662; Demolombe, XII, 754.

(⁶) Adecă: printr'un *act* de recunoaştere. Actul recognitiv sau de din partea proprietarului locului servit. (Art. 623, 624, 1189, 1190, 1206 C. civ. Art. 695 C. fr.).

Inutilitatea art. 628.

Art. 628 a voit să zică că actul constitutiv al servituţei poate, la caz de perderea sau distrugerea lui, să fie înlocuit printr'un act de recunoaştere (art. 1189) (1), ceeace

---

recunoaştere al servituţei este un act scris prin care părţile recunosc existenţa unui drept constatat printr'un act anterior numit constitutiv sau primordial (art. 1189), care se presupune a fi perdut sau distrus. Cpr. Art. 634 C. italian.

Actul recognitiv nu poate să emane decât dela proprietarul fondului şerbitor.

(1) Actul de recunoaştere nu poate să emane decât dela proprietarul fondului şerbitor, pentrucă proprietarul fondului dominant nu poate să-şi constitue el însuş un titlu. Astfel, dacă presupunem ca vânzătorul unui imobil declară în contractul de vânzare că imobilul vândut are o servitute asupra fondului vecin, această clauză nu va avea niciun efect, fiindcă nu emană dela proprietarul acestui din urmă fond. Cpr. Demolombe, XII, 752; Laurent, VIII, 150, 152; Aubry et Rau, III, § 250, p. 131; Marcadé, II, 662; Baudry et Chauveau, 1095. „*Alienis œdibus, nec imponi, nec adquiri servitus potest*". (L. 8 *in medio*, Dig., *Communia prœdiorum*, 8. 4). Vezi şi L. 6, Pr., *in fine*, Dig., *loco cit.*

Şi actul constitutiv al şerbirei trebue să emane tot dela proprietarul fondului şerbitor.

Şi actul constitutiv al şerbirei trebue să emane tot dela proprietarul actual al fondului şerbitor sau dela autorii lui, însă constituirea servituţei fiind un contract, trebue să intervie şi consimţământul proprietarului fondului dominant, pe când actul de recunoaştere fiind o simplă mărturisire, adecă: un act unilateral, este valid fără consimţământul acestui proprietar. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 131; Demolombe, XII, 757 *bis;* Marcadé, V, art. 1356, No. 2; Laurent, VIII, 152; Baudry et Chauveau, 1095; C. Dijon, D. P. 95. 2. 331. Vezi însă Cas. fr. Sirey, 64. 1. 125; D. P. 64. 1. 215, care pare a cere acceptarea din partea proprietarului fondului dominant.

Neaplic. în specie a art. 1189. Controversă.

Puterea probatorie a actului de recunoaştere nu este supusă la întrunirea condiţiilor şi formalităţilor cerute de art. 1189, pentrucă această dispoziţie este de strictă interpretare, ca una ce deroagă dela principiile generale. Cpr. Cas. fr. Sirey, 57. 1. 123; Sirey. 82. 1. 83; D. P. 82. 1. 478; Laurent, VIII, 152 *bis;* T. Huc, IV, 428 şi VIII, 270; Aubry et Rau, *loco cit.*, text şi nota 20; Demante, II, 550 *bis* II; Marcadé, t. II, 662 şi t. V, art. 1337, No. VI; Leroux de Bretagne, *Prescription*, II, 840, p. 58; Thiry, t. I, 800 şi t. III, 145; Arntz, I, 1175; Demolombe, XII, 757; Baudry et Chauveau, 1095 *in fine*. Vezi şi t. VII a Coment. noastre p. 240, nota 1. — *Contrà*: Solon, *op. cit.*, 369 şi 301 urm.; Mourlon, I, 1822, nota 2; Héan, *Revue pratique*, t. 38 (anul 1874), p. 446 urm.; Bonnier, *Tr. des preuves*, 791, p. 645 (ed. Larnaude din 1888).

eră de prisos, pentrucă recunoașterea fiind o mărturisire, mărturisirea scrisă constitue fără îndoială o deplină dovadă contra acelui care a făcut-o (art. 1206). Soluția ar fi deci aceeaș chiar în lipsa art. 628 (¹).

Doved. servituților, în lipsa unui act primordial sau recognitiv.

In lipsă și de act primordial și de act de recunoaștere, sau a unei hotărîri rămasă definitivă, care să înlocuiască, la caz de nevoe, aceste două acte (²), servituțile mai pot încă fi dovedite între părți, prin martori și presumpții, în cazurile când această dovadă este admisibilă după dreptul comun, și în orice caz, prin mărturisire și jurământ. (Vezi *suprà* p. 801, 802).

Doved. servituților continue și aparente prin prescripția de 30 de ani.

Cât pentru servituțile continue și aparente, ele mai pot încă, în lipsa unui act primitiv sau recognitiv, să fie dovedite prin posesia de treizeci de ani (art. 623), fiindcă prescripția, în specie, înlocuește titlul (³). Nu este deci exact de a se zice, după cum se exprimă textul, că actul primitiv nu poate fi înlocuit decât printr'un act de recunoaștere. (Vezi *suprà* p. 819, nota 5).

Inexactitate de text.

Textul cuprinde o inexactitate și mai mare când zice că actul constitutiv al servituței poate fi înlocuit printr'un act de recunoaștere, *numai în privința servituților cari nu pot fi dobîndite prin prescripție*, adecă: necontinue și neaparente (art. 624), căci actul de recunoaștere este admisibil în privința tuturor servituților, chiar acelor continue și aparente, cari pot fi dovedite prin prescripție (art. 623). Legiuitorul a voit, în adevăr, să zică că, în privința servitu-

---

Neaplic. art. 1893.

Nici art. 1893 nu este aplicabil în specie, pentrucă acest text cuprinde o dispoziție specială, aplicabilă, numai la rente. Laurent, VIII, 153; Demolombe, XII, 756; Aubry et Rau, III, § 250 *in fine*, p. 132; Baudry et Chauveau, 1095, p. 816. Cpr. Baudry et Tissier, *Prescription*, 625.

(¹) Cpr. Laurent, VIII, 151 și *Avant-projet de révision du C. civil*, III, p. 183; Baudry et Chauveau 1095; Cas. fr. Sirey, 82. 1. 123; D. P. 82. 1. 478.

(²) In lipsa unui act primordial sau a unui act recognitiv, proprietarul fondului dominant poate deci să exercite o acțiune în declarare de servitute; însă, în asemenea caz, servitutea nu se stabilește prin hotărîre, ci prin voința părților, pe care hotărîrea o constată numai. Cpr. Boileux, *Comment. sur le C. Napoléon*, II, p. 910; Baudry et Chauveau, 1095, p. 816.

(³) Marcadé, II, 662; Mourlon, I, 1822. Vezi și *suprà* p. 804.

ţilor continue şi aparente, titlul primitiv mai poate încă fi înlocuit prin posesia de treizeci de ani (art. 623), sau prin destinaţia proprietarului (art. 625, 626), pe când pentru celelalte servituţi, el nu poate fi înlocuit decât prin actul de recunoaştere. Dacă nu există titlul primitiv, nu mai încape îndoială că nu poate să fie vorba de înlocuirea lui printr'un act de recunoaştere. Art. 634 din codul italian, voind să îndrepte textul francez, care este rău redactat, cere pentru înlocuirea titlului primitiv un *document*, adecă, un act scris; însă şi aceasta este inexact, pentrucă ştim că, în lipsa actului primitiv şi a actului de recunoaştere, servituţile pot fi dovedite conform dreptului comun. (V. *suprà* p. 821).

Despre modul de exercitare al servituţilor (art. 620 § 2).

Paragraful 2 al art. 620, al cărui text a fost reprodus *suprà* p. 790, dispune că uzul, adecă: exerciţiul servituţilor şi întinderea lor se regulează prin titlul care le constitue, iar în lipsă de titlu, după regulele ce vom expune mai la vale. Interpretarea titlului, care constitue legea părţilor (art. 969), se face după regulele generale ale convenţiilor (art. 977—985 (vezi *suprà* p. 765, nota 3), interpretarea judecătorilor de fond fiind în această privinţă suverană (¹).

Interpret. servituţei în favoarea aceluia care se obligă.

La caz de indoială, servitutea se va interpretà deci în favoarea acelui care se obligă (art. 983), adecă: în favoarea fondului şerbitor; prin urmare, în favoarea libertăţei, mărginindu-se sarcina în loc de a se întinde. In acest sens, servitutea, care deroagă dela dreptul comun, este de drept strict. (Vezi *suprà* p. 625).

(¹) Cas. fr. *Pand. Périod.* 1907. 1. 203 şi deciziile citate *suprà* p. 637, nota 1. Judecătorii nu trebue însă să denatureze titlul, substituind o servitute în locul alteia, căci decizia lor ar fi casabilă. Vezi deciziile *suprà* citate.

Denaturarea de contract. Motiv de casare.

Incât priveşte denaturarea de contract, care este, de asemenea un motiv de casare, Curtea noastră de casaţie, printr'o decizie recentă, decide foarte bine că, pentru ca să existe această denaturare, trebue ca din actele şi faptele constatate de către judecătorii fondului să rezulte, în raport cu legea, un contract de natură deosebită de acea pe care ei l'au determinat. Cas. rom. *Cr. judiciar* din 1908, No. 43.

Cazul când există îndoială dacă servitutea își are ființă.

In caz de îndoială asupra punctului dacă există sau nu servitute, ea va fi declarată inexistentă, pentrucă servitutea fiind o înstrăinare parțială, înstrăinările nu se presupun (¹). *In dubio pro libertate respondendum.*

Neexist. de termeni sacramentali.

Pentru existența servituților nu se cer însă termeni sacramentali, fiindcă în dreptul modern, aceste cerințe sunt necunoscute (²).

Interpret. servit. constituită prin donațiune.

In cât privește însă servituțile constituite printr'o donațiune, ele vor fi interpretate în favoarea primitorului darului, cu toate că el este proprietarul fondului dominant. Sarcina va fi deci, în asemenea caz, lărgită în loc de a fi restrânsă, pentrucă aceasta a fost intenția constituitorului servituței. (Laurent, VIII, 226).

Interpret. servit. constituită prin destinația proprietarului.

Dacă este vorba de o servitute stabilită prin destinația proprietarului (art. 625), întinderea și modul ei de exercitare se vor determinà prin starea de lucruri din care s'a născut servitutea. Destinația proprietarului întemeindu-se, în adevăr, pe intenția tacită a părților, această voință va fi limitată la starea de lucruri care a existat în momentul separației fondurilor (³).

Servit. stabilită prin prescripție.

Dacă servitutea a fost stabilită prin prescripție, posesiunea va determinà întinderea ei, conform regulei cunoscute: *tantum præscriptum, quantum possessum* (⁴).

Interpretarea este deci, în asemenea caz, prin esența sa restrictivă (⁵).

(¹) Laurent, VIII, 228; Thiry, I, 805 *in fine.*—Această soluție era admisă și la Romani (argument din L. 47, Dig., *De oblig. et actionibus*, 44. 7). Cpr. Namur, *Cours d'Institutes*, I, p. 234, No. 3. Vezi și *suprà* p. 570.

(²) Baudry et Chauveau, 1127, p. 849. Vezi și *suprà* p. 407, nota 1, *in fine.*

(³) Baudry et Chauveau, 1127, p. 849; Aubry et Rau, III, § 253, p. 161, 162; Laurent, VIII, 235; Demolombe, XII, 868; Mourlon, I. 1847; Demante, II, 553; De la Bigne, I, 1171; Pand. fr., v⁰ *Servitudes*, 2013, 2014. Vezi și *infrà* p. 842, *ad notam.*

(⁴) Vezi asupra acestei regule, *suprà* p. 636, nota 3; p. 657, nota *in fine;* p. 735, nota 3; p. 743, p. 768, și *infrà* p. 841, nota 5.

(⁵) Cpr. Baudry et Chauveau, 1127, p. 849; Laurent, VIII, 260; Demolombe, XII, 867; Aubry et Rau, III, § 253, p. 160; Marcadé, II, 663; De la Bigne, I, 1171; Demante, II, 553; C. București. *Dreptul* din 1891, No. 45, consid. dela pag. 357, col. 1 și 2. — Astfel, dacă am posedat numai două fe-

Cazul când posesiunea serveşte mijloc de interpretare a titlului.

Posesiunea serveşte câteodată a determinà întinderea şi modul de exercitare a unei servituţi stabilite prin titlu, chiar când ea este necontinuă şi nu poate fi dobândită prin prescripţie (art. 624), căci posesiunea nu se invoacă în asemenea caz pentru stabilirea servituţei, de vremece există un titlu care o constată, ci numai ca un mijloc de interpretare a acestui titlu (¹).

Cazul când posesiunea poate să mărească întinderea titlului.

Posesiunea poate pe de altă parte, chiar în faţa unui titlu expres, care determină limitele servituţei, să întreacă aceste limite şi să mărească întinderea ei, de câteori această servitute poate fi dobândită prin prescripţie, adecă: când este continuă şi aparentă (art. 623), căci se poate în totdeauna prescrie peste titlu sau în afară de acest titlu (²).

Astfel, acel care a posedat trei ferestre în contra titlului servituţei, care nu-i dădeà drept decât la două, a dobândit prin prescripţie dreptul de a aveà trei ferestre.

In fine, vom vedeà că, contrar celor ce se întâmplau în dreptul roman, întrebuinţarea necomplectă a unei servituţi în tot timpul pentru prescripţie poate astăzi, după împrejurări, să aibă de efect restrângerea întinderei primitive a servituţei. (Vezi *infrà* explic. art. 641, p. 881 urm.).

---

restre pe fondul vecin, la o distanţă mai mică decât acea reglementară, nu voi puteà să deschid o a treia fereastră. Demolombe, *loco cit.;* Laurent, VIII, 236; Mourlon, I, 1846; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 160. Vezi *suprà* p. 768, text şi nota 5, precum şi autorităţile citate acolo.

Se naşte însă întrebarea: dacă dreptul dobândit de mine se mărgineşte numai la păstrarea acestor două fereste, sau dacă am dobândit şi o servitute activă de vedere, care să atragă pentru proprietarul fondului şerbitor sarcina de a nu ridicà construcţii de natură a vătămà dreptul meu? Vezi *suprà* p. 766, 767, *ad notam*, unde se arată controversa ce s'a ivit în această privinţă, precum şi numeroasele autorităţi citate acolo.

(¹) Cpr. Demolombe, XII, 866; Laurent, VIII, 237; Aubry et Rau, III, § 253, p. 161; Solon, *op. cit.*, 402, p. 335; Cas. fr. D. P. 82. 1. 415; Sirey, 83. 1. 310.

(²) Toullier D. II, partea I. 700, p. 327, 328; Demolombe, XII, 783 urm.; Laurent, VIII, 237; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 161, text şi nota 25; Duranton, V, 606; Proudhon, *Tr. des droits d'usage, servitudes réelles,* etc., I, 103, 105, p. 135, 138 (ed. Curasson din 1836); Pardessus, *Servitudes*, 286, p. 363 urm.

SECȚIUNEA III

Despre drepturile proprietarului fondului căruia se cuvine servitutea (1).

Drepturile proprietarului fondului dominant.

1⁰ *Servituțile accesorii.*

Art. 629. — Când se stabilește o servitute, se înțălege că se acordă totdeodată și toate mijloacele spre întrebuințarea ei. Astfel, servitutea de a luà apă din fântâna altuia trage cu sine și dreptul de trecere. (Art. 630 urm., 970, 978, 1325 C. civ. Art. 696 C. fr.) (2).

C. Caragea.

Dreptul de servitute cuprinde tot ce este necesar pentru întrebuințarea lui *(adminicula servitutis)*. „Verice lucru este robit de altul pentru vreun sfârșit, zice codul Caragea (art. 3, partea II. capit. 2), negreșit acest lucru este supus la mijlocul ce privește spre acest sfârșit“.

Servituți accesorii.

O servitute poate, deci. fi stabilită ca accesorul unei alte servituți. Servituțile accesorii rezultă implicitamente din ser-

---

Critica rubricei.

(1) Această rubrică nu este tocmai exactă, pentrucă nu este vorba acì numai de drepturile proprietarului fondului dominant, ci încă și despre ceeace proprietarul acestui fond nu poate să facă (art. 634). Obiectul secției de față este deci: *modul de a exercità servituțile*. Astfel rubrica este intitulată în codul italian: *In qual modo si esercitano le servitu.*

Locul unde trebue să figureze art. 629.

(2) Locul adevărat al art. 629 este, după cum observă Marcadé (II, 663), în secția a III-a, unde el figurează în codul italian, iar nu în secția a II-a, unde el se găsește atât în codul francez cât și în al nostru. De aceea l'am așezat la locul său firesc.

Greșită redacție a art. 629.

Mai trebue încă să observăm că textul nostru, după cum este redactat, pare a se referì numai la servituțile convenționale, ceeace nu este adevărat, pentrucă această dispoziție se aplică la orice servituți în genere, fie ele stabilite prin titlu, prescripție sau destinația proprietarului. Cpr. Laurent, VIII, 248, și *Avant-projet de révision*, III, p. 188; Demolombe, XII, 830; Baudry et Chauveau, 1126. Textul, pentru a fi corect ar trebuì să fie astfel redactat: „*Dreptul de servitute cuprinde tot ce este neapărat pentru întrebuințarea lui*“. Cpr. art. 639 C. italian și 300 § 1 din Ante-proectul codului japonez, elaborat de prof. Boissonade.

vitutea principală, fără nicio stipulaţie a părţilor, pentrucă acel care voeşte scopul trebue să voească şi mijloacele.

Exemple de servituţi accesorii.

Astfel, servitutea principală de a scoate apă din fântâna altuia *(servitus aquæ haustus)* care, după cum ştim, este o servitute necontinuă (vezi *suprà* p. 619), implică şi dreptul de trecere spre a merge la acea fântână (¹), căci dreptul la apă ar fi iluzoriu pentru acela care n'ar puteà să se apropie de fântână. (Cpr. art. 978 şi 1325).

Tot astfel, dreptul de a face să treacă apa pe fondul altuia cuprinde în sine dreptul de a trece pe lângă canal, pentru a priveghià trecerea apei şi a procede la curăţirea şi reparaţiile necesare. (Cpr. art. 639 § 2 C. italian) (²).

Aprecierea suverană a judecătorilor fondului.

Necesitatea trecerei fiind o chestie de fapt, va fi decisă, după împrejurări, în mod suveran, de către instanţele de fond (³), şi proprietarul fondului dominant nu va aveà drept la servitutea accesorie, în toată întinderea ei, ci numai în limitele necesare la exerciţiul servituţei principale.

Astfel, dacă am dreptul de a trece pe locul vecinului numai pentru a scoate apă din fântâna lui, nu voiu puteà să exercit acest drept de trecere pentru altă cauză, şi îndată ce nu voiu mai scoate apă, nu voiu mai puteà trece pe acel fond. (Demolombe, XII, 831 şi 1025).

Constituirea unei servituţi nu atrage însă numai decât.

Dr. vechiu şi dr. roman.

(¹) „Cel ce are dritul să scoată sau să ia apă din străină fântână sau lac, zice art. 648 din codul Calimach (496 C. austriac), aceluia împreună se cuvine şi slobodă trecere". Codul Caragea dispune de asemenea, prin textul *suprà* citat, că „dacă o ţarină este îndatorată a da apă alteia, ea este datoare a-i da şi trecere la apă". *„Qui habet haustum, iter quoque habere videtur ad hauriendum"*. (L. 3 § 3, Dig., *De servitut. prædiorum rusticorum*, 8. 3). Mai vezi L. 10, Dig., *De servitutibus*, 8. 1 şi L. 40 § 1, Dig., *De contrahenda emptione*, 18. 1.

(²) Laurent, VIII, 250; C. Colmar, D. P. 53. 2. 174; Cas. fr. D. P. 60. 1. 226. Cpr. L. 11 § 1, Dig., *Communia prædiorum*, 8. 4. — Vezi însă Cas. fr. Répert. Dalloz, v⁰ *Servitude*, 978 şi Sirey, 43. 1. 833; Trib. Limoux, D. P. 70. 1. 134. — In caz când fondul şerbitor ar fi îngrădit, proprietarul lui va trebuì să lese intrarea lui liberă proprietarului fondului dominant pentru exercitarea servituţei. (Cpr. art. 639 § 3 C. italian). Vezi *suprà* p. 677, nota 2 şi 679.

(³) Marcadé, II, 663; Laurent, VIII, 249 urm. şi *Avant-projet de révision du C. civil*, III, p. 188.

în toate cazurile, concesiunea servituţilor accesorii, cari, cu toate că ar înlesnì exerciţiul servituţei principale, totuşi nu ar fi absolut neapărate la întrebuinţarea ei.

Astfel, servitutea de apăducere nu implică numai decât dreptul de trecere (1).

Tot astfel, dreptul de a aveà balcoane, uluci sau alte asemenea pe fondul străin n'ar implicà numai decât, după unii, dreptul de a trece pe acel fond spre a face reparaţiile necesare (2).

De asemenea, dreptul de trecere nu atrage pe acel de vedere, aşa că proprietarul fondului şerbitor este liber de a construì pe fondul său orice clădiri cari n'ar împedicà exerciţiul dreptului de trecere (3).

Servitutea de vedere atrage însă, după cum am văzut *suprà* p. 766, *ad notam*, cel puţin în oarecare limite, pentru proprietarul fondului şerbitor, obligaţia de a nu clădì *(non ædificandi* şi *non altius tollendi)*, pe când ea nu atrage pe acea de prospect, pentrucă servitutea de vedere este limitată, iar acea de prospect nelimitată (4).

Tot astfel, am văzut *suprà* p. 756, *ad notam* şi p. 766, *ad notam, in fine*, că servitutea de prospect cuprinde nu numai servitutea *non ædificandi* şi *non altius tollendi*, ci impune încă proprietarului fondului şerbitor sarcina de a nu face plantaţii, pe când servitutea de vedere nu impune această sarcină, cel puţin în regulă generală (5).

Servitutea accesorie, neavând o existenţă proprie şi deosebită de acea a servituţei principale, stângerea acestei din urmă printr'o cauză oarecare atrage stângerea celei dintăi, iar singurul exercițiu a unei servituţi accesorii nu este suficient pentru a păstrà servitutea principală (1).

---

(1) Aubry et Rau, III, § 253, p. 152, text şi nota 2; Laurent, VIII, 250; Demolombe, XII, 832; Pand. fr., v⁰ *Servitudes*, 1830. — Vezi însă art. 649 C. Calimach (497 C. austriac). Cpr. şi art. 642 din acelaş cod (491 C. austriac).

(2) Cpr. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 152, 153; Demolombe, XII, 832; Laurent, VIII, 122. 249; Répert. Sirey, v⁰ *Servitudes*, 400. — Vezi însă Duranton, V, 316; Pardessus, *Servitudes*, 228, p. 296. Vezi şi *suprà* p. 780.

(3) Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1823; C. Paris, D. P. 54. 5. 702.

(4) Cpr. Laurent, VIII, 254; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1837; C. Aix, D. P. 57, 2. 40.

(5) Cpr. Laurent, VIII, 254. — Vezi însă C. Caen, D. P. 45. 4. 480. No. 21.

2° *Lucrările necesare servituței.*

Art. 630. — Acela căruia se cuvine o servitute are dreptul a face toate lucrările trebuincioase spre a se slujì cu dânsa şi spre a o păstrà. (Art. 629, 631 C. civ. Art. 697 C. fr.).

Art. 631. — Aceste lucrări se fac cu cheltuiala sa, iar nu cu cheltuiala fondului supus, afară numai când se va stabilì altfel în *titlul* (2) de stabilire al servituţei. (Art. 630, 632, 969 C. civ. Art. 698 C. fr.).

Art. 632. — In cazul chiar unde proprietarul fondului supus este însărcinat prin titlu a face cu cheltuiala sa lucrările trebuincioase, pentru a se servì de servitute sau a o păstrà, el poate totdeauna a se scutì de această sarcină, lăsând fondul supus în dispoziţiunea proprietarului fondului căruia se cuvine servitutea. (Art. 593, 631, 1792 C. civ. Art. 699 C. fr.).

Proprietarul fondului dominant are facultatea, nu însă în genere şi obligaţia (3), de a face cu cheltuiala lui, pe fondul şerbitor, toate lucrările trebuitoare, după aprecierea judecătorilor, sprea a puteà păstrà servitutea (4), adecă: pentru a

---

(1) Demolombe, XII, 831; Laurent, VIII, 255; Ducaurroy, II, 357; Demante, II, 551 *bis;* Baudry et Chauveau, 1126; Aubry et Rau, III, § 253, p. 153; Répert. Sirey, v⁰ *Servitudes*, 408.

(2) Adecă în *actul* constitutiv al servituţei, sau chiar printr'un act posterior. Vezi *infrà* p. 830.

(3) Cu toate acesta, proprietarul fondului dominant ar puteà fi obligat a face reparaţiile necesare la exerciţiul servituţei, de câteori lipsa de întreţinere ar aduce o daună fondului aservit. Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1859; Demolombe, XII, 839; Baudry et Chauveau, 1129; Planiol, I, 2968. Art. 1020 din codul german este expres în această privinţă.

(4) Astfel, acel care are o servitute de apăducere printr'un şanţ săpat pe fondul şerbitor, poate nu numai să curăţe şanţul, dar încă să arunce pe malurile lui mâlul, nisipul sau petrele cari provin din curăţire (L. 11 § 1, Dig., *Communia prædiorum*, 8. 4). El ar puteà deci, după cum se exprimă art. 649 din codul Calimach (496 C. austriac), să aşeze uluci, să facă şanţuri şi alte lucrări necesare la exerciţiul dreptului său. (Cpr. L. 15, Dig., *De servitit. prædiorum rusticorum*, 8. 3).—Acel care are un drept de trecere poate să repare şi să paveze drumul, ceeace la Romani nu se putea face decât în baza

o împedică de a se stânge prin neuz (art. 639) și a se servì de dânsa. Aceste lucrări, urmând de cele mai multe ori a fi făcute pe fondul șerbitor, vor fi astfel executate încât să se vatăme cât se poate mai puțin pe proprietarul fondului șerbitor, după cum se exprimă art. 640 din codul italian, acest proprietar putând să fixeze epoca și termenul executărei lor (1).

Derogarea dela dispoziția de mai sus. Această dispoziție se întemeiază pe acelaș principiu pe care se întemeiază și art. 629, și este consecința firească a adagiului: *cine voește scopul voește și mijloacele*. Părțile sunt libere de a derogà dela această dispoziție prin convenția lor, nefiind vorba în specie de o chestie de ordine publică. (L. 3 § 14, Dig., *De itinere actuque privato*, 43. 19).

Art. 631. Lucrările trebuitoare pentru exercițiul și păstrarea servituței se fac cu cheltuiala fondului dominant, fiindcă nu este în natura servituței ca acel care o datorește să fie obligat a face ceva, ci numai *să rabde sau să nu facă*, *non ut aliquid faciat*, *sed* **ut aliquid patiatur, aut non faciat.** (L. 15 § 1, Dig., *De servitutibus*, 8. 1) (2). (Vezi *suprà* p. 517, nota 3 și 610, nota 3).

---

unei convenții speciale, *nisi nominatim convenit* (L. 4 § 5, Dig., *Si servitus vindicetur*, 8. 5); el poate să facă scările necesare la exercițiul dreptului său (L. 20 § 1 *in fine*, Dig., *De servitut. prædiorum urbanorum*, 8. 2); să tae crengile cari împedică trecerea (L. 4 § 5, Dig., *Si servitus vindicetur*, 8. 5); să scoată, la nevoe, chiar copacii din pământ; să facă un pod, etc. Cpr. Demolombe, XII, 833; Ducaurroy, II, 358; Baudry et Chauveau, 1129.—El nu poate însă să lărgească sau să lungească drumul (L. 3 § 15, Dig., *De itinere actuque privato*, 43. 19).

Lucrările făcute pentru exercițiul servituței pe fondul șerbitor, și chiar pe fondul dominant, nu trebue însă nici într'un caz să îngreue servitutea (art. 601, 635). Cpr. Demolombe, XII, 841. Astfel, ferestrele prin cari se exercită dreptul de vedere în folosul unei case care se reclădește din nou, vor trebuì să aibă aceeaș mărime, să fie stabilite la acelaș loc și în acelaș număr, *secondum veteram formam* (L. 1, Cod, *De servitutibus et aqua*, 3. 34; L. 12 § 1, Cod, *De ædificiis privatis*, 8. 10), etc.

(1) Cpr. Baudry et Chauveau, 1129, p. 851; Demolombe, XII, 835; de la Bigne, I, 1172; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1845.

(2) „*Nam in omnibus refectio ad eum pertinet, qui sibi servitutem adserit, non ad eum cujus res servit*". (L. 6 § 2, Dig., *Si servitus vindicetur*, 8. 5).—Cu toate acestea jurisconsulții romani făceau o excepție, admisă și astăzi în codul german (art. 1022) și în alte legislații străine, în privința servituței

Cazul când lucrările au devenit necesare prin culpa propr. fondului şerbitor.

Această regulă presupune însă că nimeni nu este în culpă, căci dacă lucrările ar fi devenit necesare prin culpa proprietarului fondului şerbitor, nu mai încape îndoială că el va fi dator a le face cu cheltuiala lui, conform dreptului comun (art. 998, 999) (¹).

Cazul în care contribue şi proprietarul fondului grevat.

Dacă şi proprietarul fondului grevat se foloseşte de partea supusă servituţei, el va contribuì în proporţie cu foloasele trase de dânsul la cheltuiala acelor lucrări, după cum dispun anume art. 641 § 2 din codul italian şi art. 631 din codul Chalimach (483 C. austriac) (²).

Insărcinarea propriet. fondului şerbitor cu facerea cheltuelilor.

Deşì proprietarul fondului şerbitor nu este, în principiu, obligat a suferì cheltuelile necesare la exerciţiul şi păstrarea servituţei, totuşi el poate, prin excepţie, să fie însărcinat în mod expres cu aceste cheltueli, fie prin actul constitutiv al servituţei, fie printr'un act posterior (³), pentrucă voinţa părţilor trebue să fie executată de câteori ordinea publică nu este la mijloc (art. 969) (⁴).

---

oneris ferendi, pentru care proprietarul fondului grevat erà de drept obligat, în lipsa unei stipulaţii contrare, să întreţie păretele în stare de-a puteà suferì greutatea ce trebueà să sprijinească (L. 6 § 2 şi 3, Dig., *Si servitus vindicetur*, 8. 5 şi L. 33, Dig., *De servitutibus prædiorum urbanorum*, 8. 2), soluţie care trecuse şi în codul Calimach (art. 636 corespunzător cu art. 487 C. austriac). Unii, precum Duranton (V, 503) aplică legea romană suscitată şi în dreptul actual, însă majoritatea autorilor respinge cu drept cuvânt această soluţie, pentrucă art. 631 nu distinge între diferitele specii de servituţi. Vezi în acest sens, Aubry et Rau, III, § 253, p. 153, text şi nota 6; Ducaurroy, II, 359; Demante, II, 551 *bis* 1; T. Huc, IV, 432 *bis*; Demolombe, XII, 874; Laurent, VIII, 242; Arntz, I, 1188; Solon, *op. cit.*, 572, p. 448; Baudry et Chauveau, 1130; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1871; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 428.

(¹) Demolombe, XII, 879; Laurent, VIII, 243; Aubry et Rau, III, § 253, p. 156.

(²) Cpr. Laurent, VIII, 274; Demolombe, XII, 935; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1866. Vezi art. 19 din legea rurală dela 1864, citat textual *suprà* p. 620, nota 1.

(³) Aubry et Rau, III, § 253, p. 156; Demolombe, XII, 876; Duranton, V, p. 612, nota 2; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1872; De la Bigne, I, 1172; Planiol, I, 2966; Baudry et Chauveau, 1130. Vezi şi *suprà* p. 828, nota 2. Rămâne bine înţăles că acest act, pentru a fi opozabil terţiilor, va trebuì să fie transcris. Aubry et Rau, *loco cit.*, nota 7; Baudry et Chauveau, *loco suprà cit.*

(⁴) Dacă reparaţiile au devenit necesare din cauza proprietarului

Sarcina cheltuelilor trece la toţi proprietarii succesivi ai fondului.

Sarcina impusă proprietarului fondului dominant de a face cu cheltuiala lui lucrările necesare la exerciţiul şi păstrarea servituţei, fiind o sarcină reală *(jus in re)* şi o modalitate a servituţei, trece la toţi proprietarii succesivi ai fondului [1], soluţie care erà admisă şi la Romani [2].

Sarcina poate fi şi personală.

Cu toate că această sarcină este reală, totuşi nimic n'ar împedicà pe părţi de a-i da caracterul personalităţei, însă o asemenea stipulaţie va trebuì să fie expresă, căci la caz de îndoială, ea va fi presupusă a fi reală [3].

Art. 632.

Sarcina cheltuelilor reparaţiilor care, după art. 631, poate fi impusă printr'o anume convenţie şi proprietarului fondului şerbitor, poate uneori să fie prea oneroasă, de aceea art. 632 îi conferă facultatea de a se liberà de dânsa. Proprietarul fondului supus sau şerbitor poate deci întotdeauna [4]

---

fondului dominant, se înţălege că el va fi dator a le face, cu toate că ar existà în specie o stipulaţie contrară, care ar pune cheltuelile în sarcina proprietarului fondului grevat. Laurent, VIII, 243; Demolombe, XII, 879; Aubry et Rau, *loco cit.*

(1) Marcadé, II, 664; Arntz, I, 1188; Laurent, VIII, 243 urm.; Demolombe, XII, 880; Aubry et Rau, III, § 253, p. 155, text şi nota 15; T. Huc, IV, 432 *bis;* Demante, II, 555 *bis* I; De la Bigne, I, 1172; Pand. fr., v° *cit.*, 1873 urm.; Baudry et Chauveau, 1131, p. 854; Thiry, I, 804, p. 831; Ducaurroy, II, 359; Massé-Vergé, II, § 338, p. 205, nota 7; Cas. fr. D. P. 59. 1. 157; Sirey, 59. 1. 904. Curtea din Nîmes hotărîse contrariul, însă decizia sa a fost cu drept cuvânt casată. Vezi Sirey. 65. 1. 216; D. P. 65. 1. 391. Cpr. Cas. fr. D. P. 81. 1. 407; Sirey 82. 1. 111.

(2) *„Labeo scribit, hanc servitutem non hominem debere sed rem.* (L. 6 § 2, Dig., *Si servitus vindicetur*, 8. 5. — Paragraful 3 din aceeaş lege, Dig., *loco cit.*, zice de asemenea: *„Hæc autem actio magis in rem est quam in personam.“*

(3) Laurent, VIII. 243; Demante, II, 555 *bis* I, *ab initio.*

Renunţarea la beneficiul art. 632. Controversă.

(4) Proprietarul fondului şerbitor se poate deci lepădà de această sarcină, chiar când servitutea ar fi fost exercitată mai bine de treizeci de ani, şi după unii, chiar atunci când s'ar fi stipulat contrariul, adecă: când el ar fi renunţat la beneficiul art. 632; de unde rezultă că asemenea renunţare n'ar fi validă. Aubry et Rau, III, § 253, p. 154, text şi nota 8; Demolombe, XII, 881; Demante, II. 551 *bis* 1; Duranton, V, 615. — *Contrà:* Laurent, VIII, 247; T. Huc, IV, 432 *bis;* Baudry et Chauveau, 1131, etc. după cari renunţarea la beneficiul art. 632 ar fi validă, ordinea publică fiind afară din cauză. Această din urmă părere ni se pare acea mai juridică.

să se libereze de sarcina cheltuelilor, lăsând fondul supus (1) la dispoziţia proprietarului fondului dominant (2), facultate pe care el o aveà atât la Romani cât şi sub codul Calimach (3), şi din care rezultă realitatea sarcinei (Vezi *suprà* p. 831).

Liberarea de servitute prin părăsirea fondului.

Din împrejurarea că proprietarul fondului supus se poate liberà de lucrările necesare exerciţiului şi păstrărei servituţei, *chiar* în caz când cheltuiala acestor lucrări ar fi fost pusă în sarcina lui printr'o convenţie expresă, rezultă *a fortiori* că el se va puteà liberà de însăşi servitutea, prin părăsirea fondului, atunci când el n'a fost însărcinat cu această cheltuială, care ar fi rămas în sarcina proprietarului fondului dominant (¹).

---

(1) Prin *fondul supus* se înţălege în unele cazuri fondul *întreg*, iar în altele, numai *partea fondului* trebuitoare exerciţiului servituţei. *„Ad certam partem fundi servitus tam remitti quam constitui potest“*. (L. 6 Dig., *De servitutibus,* 8. 1). Astfel, la o servitute de trecere, a cărui loc a fost hotărît într'un mod nestrămutat pe o parte oarecare a fondului *(ad certam partem fundi)*, numai locul pe care se exercită trecerea va trebuì să fie lăsat la dispoziţia proprietarului fondului dominant, cealaltă parte a fondului nefiind supusă servituţei. *Cæteræ partes agri liberæ sunt,* după cum se exprimă L. 13 § 1, Dig., *De servitutibus prædiorum rusticorum,* 8. 3. Dacă servitutea de trecere a fost însă stabilită pe fond, fără nicio mărginire *(sine ulla determinatione)*, fondul şerbitor întreg va trebuì să fie părăsit, pentrucă el este supus servituţei în toată întregimea lui, de vremece se poate totdeauna schimbà locul trecerei. Vezi în acest sens, Arntz, I, 1189; Laurent, VIII, 245 şi *Avant-projet de révision du C. civil*, III, p. 109; Demolombe, XII, 882. — *Contrà:* Aubry et Rau, III, § 253, p. 154, 155, nota 10; Demante, II, 555 *bis* II; De la Bigne, I, 1172; Thiry, I, 804; Planiol, I, 1889 (ed. a 2-a) 2967 (ed a 3-a); Ducaurroy, II, 368; Marcadé, II, 665; T. Huc, IV, 432 *bis;* Baudry et Chauveau, 1131, p. 853. Cpr. în acest din urmă sens, L. 13 § 1, Dig., *loco suprà cit.* Vezi asupra acestei controverse, Pand. fr., v° *Abandon de fonds grevé de servitude*, 31 urm.

(2) Părăsirea fondului şerbitor, în baza art. 632 C. civ., având de efect transmiterea acestui fond la proprietarul fondului dominant, este, în privinţa terţiilor, supusă transcrierei (art. 722 Pr.civ.); Demolombe, XII, 885; Laurent, VIII, 246 şi, XXIX, 94; Mourlon, *Transcription,* I, 126, p. 334 (ed. din 1862). Transcrierea nu va fi însă necesară decât atunci când proprietarul fondului dominant va acceptà părăsirea făcută de către proprietarul fondului supus, pentrucă numai atunci există transmitere de proprietate. Cpr. Laurent, VIII, 246. — Vezi însă Demolombe, XII, 884, 885. — In câtpriveşte transcrierea părăsirei comunităţei unui zid, vezi *suprà* p. 705, nota 1.

(3) Vezi art. 631 C. Calimach (483 C. austriac). *„Labeo scribit licere domino rem derelinquere“*. (L. 6 § 2 *in fine,* Dig., *Si servitus vindicetur,* 8. 5).

Efectele împărţirei fondului dominant şi acelui şerbitor.

1⁰ *Impărţirea fondului dominant.*

Art. 633. — Dacă proprietatea pentru care s'a stabilit *(servitutea)* (²) s'ar împărţì (³), servitutea rămâne tot aceeaş pentru fiecare parte, fără ca fondul supus să se îngreueze. Astfel, de va fi un drept de trecere, toţi *devălmaşii* (⁴) vor fi îndatoraţi a-l exercità prin acelaş loc. (Art. 616 urm., 627, 635, 1062 C. civ. Art. 700 C. fr.).

Art. 633 prevede cazul când numărul primitiv al proprietarilor fondului dominant s'ar înmulţì, fără a distinge dacă există indiviziune sau împărţeală între ei (⁵).

Inmulţirea proprietarilor unui fond se poate face sau prin moştenire, sau prin înstrăinarea parţială a fondului, iar textul art. 633 este aplicabil la ambele cazuri (⁶).

Prin urmare, oricare ar fi cauza înmulţirei proprieta-

(¹) Berriat St. Prix, *Notes élément. sur le C. civil*, I, 2387, p. 468.

(²) Cuvântul *servitute* din greşală nu figurează în textul oficial.

(³) Şi trebue adaos: *sau s'ar înstrăinà în parte prin orice mod.*

Inexactitate de text.

(⁴) Sau mai bine zis: *toţi proprietarii unei porţiuni a fondului dominant*, după cum se exprimă art. 644 din codul italian. Sfârşitul textului nu este în armonie cu începutul, căci pe când partea întâi a textului presupune împărţeala fondului dominant, partea a doua vorbeşte de devălmaşi (în textul fr. se zice iarăşi în mod greşit *copropriétaires)*, ceeace ar lăsà a se presupune că împărţeala n'a avut încă loc. Cpr. T. Huc, IV, 436; Demolombe, XII, 856.

(⁵) Cpr. Baudry et Chauveau, 1138, p. 862; Laurent, VIII, 279; De la Bigne, I, 1173. — Singura deosebire ce există între cazul când împărţeala a avut loc şi acela când ea n'a avut loc este că, în cazul întâi, nu există decât o singură servitute, pe când în urma împăţelei, există atâtea servituţi câţi şi proprietari noui. Cpr. Baudry et Chauveau, *loco cit.*

(⁶) Laurent, VIII, 278; Demolombe, XII, 859; Pand. fr., vᵒ *Servitudes*, 1887; Baudry et Chauveau, 1138; Aubry et Rau, III, § 253, p. 162.

rilor fondului dominant, fiecare din ei este în drept a exercită servitutea (1), fără a îngreuea însă fondul şerbitor (2).

Astfel, servitutea de trecere constituită în folosul unui fond care, din capul locului, aparţineà unei singure persoane, poate fi exercitată de toţi coproprietarii actuali ai fondului, sau de coproprietarii exclusivi ai diferitelor loturi a acestui fond, cu îndatorire însă pentru toţi de a trece prin acelaş loc (3).

Servituţi divizibile.

Legea vorbeşte numai de servituţile a căror exerciţiu consistă într'un fapt indivizibil, precum este dreptul de trecere. Ce trebue să decidem în privinţa servituţilor a căror exerciţiu consistă într'un fapt susceptibil de diviziune, precum este: dreptul de a scoate apă, nisip, var sau altele de pe fondul şerbitor, sau de a păşună un număr de vite pe acel fond? (4) Una din două: sau cantitatea de apă ori a substanţelor ce urmează a fi extrase din pământ, ori numărul vitelor ce urmează a fi păşunate sunt determinate la o cifră oarecare, şi în asemenea caz, proprietarii sau coproprietarii, ori câţi ar fi, nu vor puteà să extragă decât acea cantitate, după cum nu vor puteà trimete la păşune mai multe vite decât acel determinat prin actul constitutiv al servituţei; sau cantitatea de apă, etc., şi numărul vitelor sunt nedeterminate, urmând a se măsurà după trebuinţele exploatărei fondului dominant, şi în asemenea caz, fiecare proprietar va exercità servitutea în proporţie cu dreptul său, întinderea ei neputând să fie mărită în dauna fondului şerbitor (5).

C. Calimach. Art. 1127.

(1) Cpr. L. 23 § 3, Dig., *De servitutibus prædiorum rusticorum*, 8. 3. — „Şerbirile moşiilor, zice art. 1127 din codul Calimach (844 C. austriac), folosesc pe toţi părtaşii".

(2) Inmulţirea persoanelor cari exercită servitutea nu se consideră deci ca o împovorare a servituţei. Mourlon, I, 1841; Laurent, VIII, 264, 280, 283; Ducaurroy, II, 361; Demolombe, XII, 857, 858; De la Bigne, I, 1173, p. 1060.

(3) Dacă trecerea n'a fost acordată, din capul locului, decât la un timp oarecare a anului, sau pentru un scop anume determinat, de exemplu: spre a scoate apă dintr'o fântână sau havuz, nimeni nu va puteà să treacă în alt timp sau pentru un alt scop.

(4) Aceste servituţi sunt divizibile, pentrucă se poate împărţi câtimea apei, nisipului, varului, etc. precum şi numărul vitelor. Vezi *infrà* explic. art. 642, p. 877 urm.

(5) De la Bigne, I, 1173, p. 1060; Mourlon, I, 1142; Laurent,

2⁰ *Impărţirea fondului şerbitor.*

Se poate întâmplà ca fondul şerbitor să fie împărţit, fie prin moştenire, fie prin efectul unei înstrăinări, ipoteză despre care legea nu vorbeşte (¹). Această împărţire nu modifică în nimic dreptul fondului dominant, care va continuà a exercità servitutea asupra fiecărei părţi a fondului şerbitor.

Dacă servitutea consistă într'un fapt susceptibil de diviziune, precum ar fi, de exemplu: dreptul de a scoate apă var, nisip, etc. din fondul şerbitor, se vor aplicà în privinţa repartiţiei acestei sarcine, între diferitele loturi şerbitoare, principiile mai sus expuse, pe care le-am aplicat la repartiţia folosului în privinţa loturilor dominante (²).

Obligaţiile şi drepturile proprietarului fondului şerbitor.

Art. 634. — Proprietarul fondului supus servituţei nu poate face nimic spre a-i scădeà întrebuinţarea sau a-i o îngreunà. Astfel, el nu poate schimba starea locurilor, nici strămuta exercitarea (servituţei) dintr'un loc într'altul, decât acela unde ea a fost din început stabilită. Cu toate acestea, dacă acea stabilire primitivă a devenit mai împovărătoare proprietarului fondului supus, sau dacă îl opreşte a-şi face pe dânsul reparaţiuni folositoare, el va puteà oferi proprie-

---

VIII, 283; Demolombe, XII, 860; Demante, II, 556 bis II şi III; Baudry et Chauveau, 1138; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1896; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 443 urm.

(¹) Art. 1026 din codul german prevede însă acest caz. Pentru cazul când fondul dominant este împărţit, art. 1025 din acest din urmă cod are următoarea dispoziţie. „Când fondul dominant este împărţit, zice acest text, servitutea fonciară continuă a subzistà în folosul fiecărei părţi. La caz de îndoială, se decide însă că exerciţiul servituţei nu este admisibil decât în aşà mod ca ea să nu devie mai oneroasă pentru proprietarul fondului grevat. Dacă servitutea nu prezintă foloase decât pentru unul din loturi, ea se stânge în privinţa celorlalte loturi *(so erlischt sie für die übrigen Teile)*". Această din urmă soluţie este admisibilă şi în dreptul nostru. Cpr. Planiol, I, 2970. C. german.

(²) Cpr. Thiry, I, 804, p. 832; Laurent, VIII, 284; Demolombe, XII, 907 urm.; Marcadé, II, 667; Mourlon, I, 1843; Demante, II, 556 *bis* IV; Planiol, I, 2969 (ed. a 3-a); Baudry et Chauveau, 1139; Pand. fr., v⁰ *Servitudes*, 1906 urm.; De la Bigne, I, 1173 *in fine*, p. 1060.

tarului celuilalt fond un loc ce ar aveà aceeaş înlesnire pentru exercitarea drepturilor sale, şi acesta nu va puteà refuzà. (Art. 539 § 1, 578, 617, 618, 1128 C. civ. Art. 701 C. fr.).

1° *Obligaţiile proprietarului fondului şerbitor.*

Proprietarul fondului şerbitor păstrează proprietatea acestui fond, cu îndatorire numai de a suferì sau de a răbdà, după cum se exprimă art. 616 din codul Calimach (art. 472 C. austriac) (¹), tot ce proprietarul fondului dominant este în drept a face în virtutea servituţei, sau de a se abţine dela tot ce acest proprietar este în drept de a-i interzice. In orice caz, el trebue să se abţină dela orice fapt care ar fi de natură a micşorà foloasele servituţei, sau a îngreuea întrebuinţarea ei.

Astfel, proprietarul a cărui fond ar fi grevat de o servitute de trecere n'ar puteà, de exemplu, să oprească trecerea într'un timp al anului, să facă drumul mai îngust, etc. (²). El nu poate să are locul pe unde se exercită trecerea (³); proprietarul fondului care datoreşte o servitute de păşunare a unor vite nu poate, în principiu, să defrişeze imaşul în aşa mod încât să facă cu neputinţă exerciţiul servituţei (⁴); proprietarul fondului care datoreşte o servitute de adăpare a vitelor altuia nu poate prin fapta sa să producă secarea iazului asupra căruia se exercită servitutea (⁵). Acel care datoreşte o servitute de vedere asupra curţei sale, nu poate să acopere această curte cu sticlă în aşa mod încât să împedice vederea aceluia care o are (⁶). Proprietarul fondului şerbitor nu poate, deci, să facă pe acel fond decât construcţiile sau

---

(¹) Vezi *suprà* p. 517, nota 3; p. 610, t. şi nota 3; p. 829, etc.

(²) Dacă se micşorează sau nu foloasele servituţei, sau dacă se îngreuează întrebuinţarea ei, aceasta este o chestie de fapt de suverana apreciere a instanţelor de fond. Demolombe, XII, 891; Laurent, VIII, 273.

(³) Laurent, VIII, 268; Aubry et Rau, III, § 254, p. 164; Baudry et Chauveau, 1140; C. Metz, D. P. 58. 2. 200; Sirey 58. 2. 460.

(⁴) Cas. fr. Sirey, 67. 1. 248; D. P. 67. 1. 293; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1955; Aubry et Rau, *loco cit.*; Demolombe, XII, 892.

(⁵) Pand. fr., v⁰ *Servitudes*, 1956. Cpr. C. Lyon, Sirey, 42. 2. 641; D. P. 45. 2. 15.

(⁶) Cas. fr. Sirey, 40. 1. 251 şi 513; Baudry et Chauveau, 1140; Aubry et Rau, *loco cit.*

lucrările cari nu aduc nicio vătămare ori micşorare drepturilor fondului dominant (¹).

Art. 634.

Făcând aplicarea principiilor de mai sus, art. 634 dispune că proprietarul fondului şerbitor nu poate să schimbe starea locurilor, în dauna fondului dominant, nici să strămute, în principiu, exerciţiul servituţei din locul primitiv în alt loc.

Aceasta lasă însă a se presupune că locul asupra căruia urmează a se exercità servitutea a fost determinat prin titlul constitutiv al servituţei sau printr'o convenţie posterioară. Dacă acest loc n'a fost însă determinat, alegerea lui se va face prin comuna înţălegere a părţilor, iar dacă ele nu se învoesc, printr'o hotărîre judecătorească. Tribunalele vor decide chestiunea după împrejurările fiecărei specii, *ex æquo et bono* (art. 617, 618, 634) (²).

Proprietarul fondului şerbitor, care ar fi executat lucrări contrare exerciţiului servituţei, este obligat a restabili locurile, cu cheltuiala sa, în starea de mai înainte, putând chiar, după împrejurări, să fie condamnat şi la daune.

Desfiinţarea lucrărilor va puteà fi urmărită contra oricărui detentor al fondului şerbitor, însă acţiunea în daune nu va puteà fi exercitată decât în contra proprietarului care a făcut lucrările dăunătoare. Asupra acestui punct nu mai încape nicio îndoială.

Cazul când fondul şerbitor a trecut în mânile unui succesor cu titlu particular.

In caz când fondul şerbitor ar fi trecut în mânile unui succesor cu titlu particular, de exemplu: un cumpărător, acesta va trebuì deci să sufere ca lucrările să fie restabilite în starea de mai 'nainte, însă cu spesele proprietarului fondului dominant, rămânând acestui din urmă recurs contra vechiului proprietar pe cale de acţiune personală, atât pentru

---

(¹) Laurent, VIII, 269; Cas. fr. D. P. 57. 1. 395; Sirey, 1907. 1. 124, şi alte decizii citate acolo.

(²) Cpr. Demolombe, XII, 843; Laurent, VIII, 265; Mourlon, I, 1848. — Vezi însă Toullier D., II, partea I, 655, p. 303, după care alegerea ar aparţineà numai proprietarului fondului şerbitor. — La Romani, alegerea pare, din contrà, a fi fost lăsată la facultatea proprietarului fondului dominant. L. 26, Dig., *De servitutibus prædiorum rusticorum,* 8. 3. Cpr. şi L. 9, Dig., *De servitutibus,* 8. 1.

cheltuelile făcute cât şi pentru daunele suferite (¹), soluţie care erà admisă şi la Romani (²).

2° *Drepturile proprietarului fondului şerbitor.*

Proprietarul fondului şerbitor păstrându-şi proprietatea sa (³), poate să întrebuinţeze dreptul său de proprietate, fără a puteà însă face nimic care să fie contrar drepturilor proprietarului fondului dominant (⁴).

(¹) Cpr. Laurent, VIII, 271; Aubry et Rau, III, § 254, p. 164, 165, text şi nota 4; Baudry et Chauveau, 1141; C. Limoges, D. P. 91. 2. 111; Sirey, 91. 2. 169. — Vezi însă Demolombe, (XII, 895), după care acţiunea în daune ar puteà fi urmărită contra oricărui detentor al fondului, sub cuvânt că acţiunea proprietarului fondului dominant ar fi reală, şi ca atare, alipită de dreptul de proprietate. Această părere a ilustrului profesor este însă inadmisibilă, pentrucă obligaţia daunelor izvorăşte dintr'o culpă, şi ştiut este că atât culpa cât şi consecinţile ce izvorăsc din ea sunt eminamente personale. „*Hanc actionem sciendum est, non in rem sed personalem esse*". (L. 6 § 5, Dig., *De aqua, et aquæ pluviæ arcendæ*, 39. 3. Pentrucă părerea lui Demolombe să poată fi admisă, ar trebuì ca fondul să fie debitor, iar nu proprietarul care a făcut lucrările din care rezultă micşorarea servituţei, ceeace nu este în specie.

(²) L. 4 § 2 şi 3; — L. 6 § 5 şi 7; — L. 12 şi 13, Dig., *loco suprà cit.* — L. 15, Dig., *Quod vi, aut clam*, 43. 24.

(³) „*Loci corpus non est dominii ipsius cui servitus debetur, sed jus eundi habet*". (L. 4, Pr., Dig., *Si servitus vindicetur*, 8. 5).

(⁴) Proprietarul fondului şerbitor poate însă să facă schimbările cari nu sunt în opunere directă cu servitutea considerată în esenţa sa. Astfel, proprietarul unei curţi grevată în folosul unui fond vecin de o servitute de trecere, poate să acopere această curte, sub condiţia ca acoperământul să nu aducă servituţei nicio jignire. Cas. fr. Sirey, 91. 1. 28; D. P. 91. 5. 482. El poate să zidească pe fondul său, chiar dacă zidirea ar astupà vederea vecinului, destul este numai ca zidirea să nu jignească dreptul de trecere, singura servitute de care fondul şerbitor este grevat. Laurent, VIII, 272; Baudry et Chauveau, 1142; C. Paris şi Rouen, D. P. 54. 5. 702; Sirey, 56. 2. 666 *ad notam;* C. Aix, Sirey, 56. 2. 666; D. P. 57. 2. 32, etc.

Tot astfel, el poate să se împrejmuească, dacă împrejmuirea nu este de natură a scădeà întrebuinţarea servituţei sau a o îngreuеà. Laurent, VIII, 273; Baudry et Chauveau, *loco cit.;* F. Herman, *C. civil annoté*, *Supplément*, art. 701, No. 6;

Astfel, el nu poate, în principiu, să schimbe starea locurilor în dauna fondului dominant sau stăpânitor, nici să strămute exercitarea servituţei din locul primitiv în alt loc.

Cazurile excepţionale în cari exerciţiul servituţei poate fi strămutat.

Deşi proprietarul fondului şerbitor nu poate, în principiu, să strămute exerciţiul servituţei dintr'un loc într'altul, totuşi legea prin excepţie, ţinând samă şi de echitate, îi conferă această facultate: 1⁰ când stabilirea primitivă a servituţei a devenit împovorătoare pentru dânsul (1), sau când ea îl opreşte de a face reparaţii sau, în genere, orice îmbunătăţiri folositoare, după cum se exprimă art. 645 din codul

---

Pand. fr., v° *Servitudes*, 1925 urm.; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 166; C. Rouen şi Caen, D. P. 57. 2. 67; Sirey, 91. 2. 202; D. P. 92. 2. 176. Dreptul de împrejmuire ar existà chiar atunci când trecerea ar aveà loc din cauza unei înfundături (art. 616), cu toate că art. 585 face o excepţie pentru acest caz. Vezi *suprà* p. 779, *ad notam*.

S'a decis, de asemenea, că proprietarul unui fond grevat de servitutea picăturei ştreşinei unei case vecine, poate să modifice starea locului în vederea înlesnirei scurgerei apei, dacă această modificare nu restrânge servitutea şi nu aduce niciun prejudiciu proprietarului fondului dominant. Cas. fr. D. P. 84. 1. 392; Sirey, 40. 1. 641 şi Répert. Dalloz, v° *Servitude*, 417, nota 1.

In fine, proprietarul fondului şerbitor poate să întrebuinţeze acest fond la toate serviciile pentru care servitutea a fost stabilită. Astfel, el poate să treacă pe locul supus servituţei de trecere (cpr. L. 15, Dig., *Communia prædiorum*, 8. 4); el poate să scoată apă din fântâna afectată la o servitute de scoaterea apei (cpr. L. 2 § 1 şi 2, Dig., *De servitutibus prædiorum rusticorum*, 8. 3); el poate să trimeată vitele sale la imaşul care ar fi grevat de o servitute de păşune, etc. Cpr. Aubry et Rau, III, § 254, p. 166; Laurent, VIII, 272, 274; Demolombe, XII, 887; Baudry et Chauveau, 1142, p. 866; F. Herman, *C. civil annoté, Supplément*, art. 701, No. 8; Cas. fr. D. P. 98. 1. 299; Sirey, 98. 1. 335. — Rămâne bine înţăles că, în asemenea cazuri, proprietarul fondului şerbitor va contribuì împreună cu proprietarul fondului dominant la cheltuelile de întreţinere şi de reparare necesare la exerciţiul servituţei. Demolombe, XII, 888; Aubry et Rau, Baudry et Chauveau, Laurent, *loco suprà cit.*; Solon, *op. cit.*, 576, p. 453. Cpr. C. Caen, Sirey, 49. 2. 718.

(1) Proprietarul fondului şerbitor n'ar puteà însă cere strămutarea locului pe unde se exercită servitutea, atunci când, în vederea interesului său, el a înstrăinat o parte din fondul şerbitor. Trib. Paris, *Pand. Périod.* 92. 2. 344.

italian; și 2⁰ când această strămutare nu aduce nicio jignire proprietarului fondului dominant.

Proprietarul fondului șerbitor va puteà deci, sub această îndoită condiție, să ofere (¹) proprietarului fondului dominant un alt loc (²), care ar prezentà aceeaș înlesnire pentru exercițiul drepturilor sale, și acesta nu va puteà refuzà, de vremece nu perde nimic.

Cheltueala privește fondul șerbitor. Cheltuiala făcută cu ocazia strămutărei de bună voe a locului pe unde se exercită servitutea va fi în sarcina fondului șerbitor, pentrucă strămutarea se face în interesul lui (³).

Imprescriptibilitatea acestui drept. Această facultate este imprescriptibilă și poate fi exercitată oricând, chiar după ce au trecut 30 de ani dela stabilirea servituței, căci ea este inerentă proprietăței însuș fondului șerbitor (⁴).

Renunțarea la acest drept. Ea ar puteà fi invocată chiar de acela care ar fi renunțat la dânsa, pentrucă ea nu este conferită numai într'un interes particular, ci în interesul general al proprietăței (⁵).

Proprietarul fondului dominant. Facultatea de a cere strămutarea locului pe unde se exercită servitutea sau modificarea exercițiului ei nu aparține. după părerea generală, proprietarului fondului dominant, chiar

---

(¹) O asemenea strămutare nu se poate săvârși numai prin voința proprietarului fondului șerbitor; el nu poate decât *s'o ofere*, și dacă oferta nu este primită, ea se va admite sau respinge de justiție. Laurent, VIII, 276; Demolombe, XII, 902; Ducaurroy, II, 362 *in fine:* Répert. Sirey, v⁰ *Servitudes*, 539; Baudry et Chauveau, 1144. — *Contrà:* Curasson, *Compétence des juges de paix*, II, 82.

Compet. tribun. civile. Tribunalul civil este singur competent în această privință, iar nu judecătorul de ocol. Répert. Sirey, v⁰ *Servitudes*, 543.

(²) Se poate oferì nu numai strămutarea locului pe unde se exercită servitutea, dar și modificarea exercițiului ei, dacă această modificare nu aduce nicio jignire fondului dominant. Laurent, VIII, 277; Demolombe, XII, 901; Aubry et Rau, III, § 254, p. 167; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 2002; Cas. fr. D. P. 83. 1. 288; Sirey, 84. 1. 120; C. Montpellier, D. P. 47. 2. 70; Sirey, 47. 2. 405.

(³) Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1997. Cpr. Demolombe, XII, 903.

(⁴) Aubry et Rau, III, § 254, p. 168; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1998; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 544; Baudry et Chauveau, 1145.

(⁵) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 168, text și nota 13; Demolombe, XII, 905; Laurent, VIII, 275; Baudry et Chauveau, 1145; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 1999; C. Pau, Sirey, 35. 2. 461.

dacă strămutarea n'ar aduce nicio jignire servituţei, pentrucă legea n'o conferă decât proprietarului fondului şerbitor (1).

Servituţile legale.

Art. 634 se aplică la orice servituţi în genere, chiar şi la acele legale, oricare ar fi origina şi cauza stabilirei lor (2).

Drepturile cari se exercită cu titlu de proprietate.

Acest text, fiind special la materia servituţilor, nu se aplică însă drepturilor care se exercită cu titlul de proprietate sau de coproprietate (3).

Imposibilitatea fondului dominant de a împovorà condiţia fondului şerbitor. (Neagravarea servituţei).

Art. 635. — Insă şi acela ce are un drept de servitute (4) nu-l poate întrebuinţà decât după cuprinderea titlului său, fără a puteà face nici în fondul supus servituţei, nici în fondul pentru care servitutea este înfiinţată, vreo schimbare împovărătoare celui d'intâi fond. (Art. 490, 598, 620 urm., 634, 969 C. civ. Art. 702 C. fr.).

După cum proprietarul fondului şerbitor nu poate jignì pe proprietarul fondului dominant, tot astfel şi proprietarul fondului dominant nu poate jignì pe acel al fondului şerbitor. Proprietarul fondului dominant nu poate, deci, să întrebuinţeze servitutea decât după cuprinderea titlului său (5),

---

(1) Cas rom. Bult. S-a 1, anul 1871, p. 347; Demolombe, XII, 845; Ducaurroy, II, 362, p. 247, nota 1; Duranton, V, 623 *ter;* Cas. fr. D. P. 64. 1. 124; D. P. 74. 1. 14; Sirey, 74. 1. 155. — *Contrà:* Laurent, VIII, 265; Mourlon, I, 1845, care citează în acest sens şi pe Valette. Cpr. în acest din urmă sens, art. 645 § 4 din codul italian.

(2) Cpr. Demolombe, XII, 891 şi 905; Laurent, VIII, 94, 102 şi 268; C. Metz, D. P. 58. 2. 200.

Servituţi convenţionale.

Art. 634 fiind general se aplică şi la servituţile convenţionale de exemplu: la servitutea de trecere a cărui loc de trecătoare a fost determinat prin titlul constitutiv. Cas. fr. Pand. Chron. t. VI (ani 1878—1886), I, p. 123; D. P. 83. 1. 288; Sirey, 84. 1. 120.

(3) Répert. Sirey, v° *cit.*, 558; Demolombe, XII, 898 *in fine;* Cas. fr. şi C. Paris, D. P. 58. 1. 125; Sirey, 58. 1. 347; D. P. 57. 2. 11; Sirey, 57. 2. 61.

(4) Adecă proprietarul fondului dominant.

(5) Cas. rom. Bult. 1891, p. 627.— Dacă servitutea a fost stabilită prin prescripţie, întinderea ei se va determinà, precum ştim, după regula *tantum præscriptum quantum possessum*. Vezi *suprà* p. 823, text şi nota 4.— Astfel, acel care a dobândit sub

fără a puteà face nici pe fondul şerbitor, nici pe acel dominant vreo schimbare care să împovoreze condiţia fondului şerbitor [1]. El trebue deci să întrebuinţeze dreptul său în

---

codul Caragea un drept de moară nu-l poate exercità decât în limitele dreptului prescris. Cas. rom. şi C. Bucureşti, Bult. 1891, p. 627 şi *Dreptul* din 1891, No 45. Acel care a dobândit dreptul de a aveà ferestre în dimensiuni şi locuri determinate, nu poate deschide alte ferestre, nici să schimbe dimensiunile lor. Trib. Ilfov, *Cr. judiciar* din 1895, No. 45, p. 354. Vezi şi *suprà* p. 824, *ad notam.*

Dacă servitutea a fost stabilită prin destinaţia proprietarului, întinderea şi modul ei de exercitare se vor determinà avânduse în vedere vechia stare de lucruri din care s'a născut servitutea. Vezi *suprà* p. 823.

Dacă servitutea a fost stabilită prin titlu, regulele de interpretare sunt acele ale dreptului comun (art. 977 urm.), avânduse în mod principal în vedere intenţia părţilor. C. Bucureşti, *Dreptul* din 1885, No. 82. Vezi *suprà* p. 765, nota 3 şi p. 822.

(1) Orice schimbare care nu împovorează servitutea este deci permisă. Cpr. Laurent, VIII, 263. Judecătorii fondului au, în această privinţă, o putere discreţionară spre a aprecià cari sunt actele ce constituesc o agravare a servituţei, şi această apreciare de fapt scapă de sub controlul casaţiei. Laurent, *loco cit.*: Demolombe, XII, 854; Baudry et Chauveau, 1135; Pand. fr., v° *cit.*, 2078 urm.; T. Huc, IV, 442; F. Herman, *C. civ. annoté. Suppl.*, art. 702, No. 8; Cas. fr. Sirey, 55. 1. 52; D. P. 55. 1. 338; D. P. 68. 1. 340; Sirey, 68. 1. 395; D. P. 71. 1. 329; D. P. 84. 1. 392.; *Pand. Périod.* 98. 1. 300. Vezi şi *suprà* p. 632, nota 4.

Pentru ca să existe agravare, trebue să se constate în fapt că schimbările aduse exerciţiului servituţei sunt dăunătoare fondului şerbitor. Astfel, faptul de-a trece călare într'un loc constitue o agravare a servituţei, dacă titlul ei nu conferă decât dreptul de a trece pe jos. Cas. fr. D. P. 61. 1. 162.

Tot astfel, servitutea de trecere, constituită în favoarea unei case de locuinţă, ar fi împovorată dacă această casă ar fi fost prefăcută în han, cafene, sală de teatru sau casă de toleranţă. Laurent, VIII, 264; Demolombe, XII, 854 *bis*. Cpr. Cas. fr. D. P. 68. 1. 339; Sirey, 68. 1. 395. — *Contrà:* (în privinţa unei case de toleranţă), C. Agen, Sirey, 57. 2. 65; D. P. 57. 2. 95.— Servitutea poate, deci, fi agravată fără nicio schimbare a stărei locurilor, ci numai prin modificarea ce s'ar face în modul exercitărei ei. Singura înmulţire a persoanelor care exercită servitutea nu se consideră deci, în genere, ca o împovorare (argument din art. 633). Cpr. Laurent, VIII, 264; C. Rouen şi Nancy, D. P. 49. 2. 93; *Pand. Période.* 98. 2. 257.—Lucrările făcute modul cel mai puțin oneros pentru servitute, *civiliter uti*, după cum se exprimă legea romană (1).

Dacă proprietarul fondului dominant a făcut schimbări de natură a impovorà condiția fondului șerbitor, proprietarul acestui fond poate să ceară desființarea lucrărilor făcute, și la nevoe, chiar daune-interese. (Laurent, VIII, 266).

Acț. posesorii.

Faptul împovărărei servituței din partea proprietarului fondului dominant, constituind o turburare a posesiunei, poate da loc la o acțiune posesorie (2).

Dar dacă schimbarea adusă în modul exercitărei servituței n'a produs nici o daună proprietarului fondului șerbitor, acțiunea posesorie nu va aveà loc (3).

Restricțiile cari rezultă din obiectul servituților.

Nu trebue să confundăm cazul de agravare prevăzut de art. 635 cu restricțiile cari rezultă din obiectul servituței, căci, în această din urmă ipoteză, tribunalele nu mai pot luà în considerație, ca în ipoteza art. 635, daunele suferite de către proprietarul fondului șerbitor, ci numai drepturile proprietarului fondului dominant. (Laurent, VIII, 263).

Servitutea fiind o calitate activă a fondului în folosul căruia a fost stabilită (4), ea nu poate fi deslipită de acest fond (vezi *suprà* p. 609, 610), nici întinsă la alte fonduri cari ar aparțineà chiar însuș proprietarului fondului dominant (5).

---

pentru a asigurà servitutea dobândită nu constituesc, deasemenea' o agravare a servituței. C. București. *Dreptul* din 1894, No. 26.

(1) L. 9, Dig., *De servitutibus*, 8. 1. Cpr. L. 20 § 5, Dig., *De servitutibus prædiorum urbanorum*, 8. 2. Vezi și art. 632 C. Calimach (484 austriac), citat textual *suprà* p. 626.

(2) Laurent, VIII, 266; Cas. fr. D. P. 58. 1. 358; Sirey, 59. 1. 36.

(3) Cas. fr. D. P. 59. 1. 111; Sirey, 59. 1. 799.

(4) Cpr. L. 86. Dig., *De verborum significatione*, 50. 16. Vezi și *suprà* p. 609.

(5) Cpr. Laurent, VIII, 256; Demolombe, XII, 847; Aubry et Rau, III, § 253, p. 156; Cas. fr. Sirey. 68. 1. 247; D. P. 68. 1. 336. — Astfel, dacă servitutea consistă în dreptul de a scoate de pe un fond apă, nisip, var, etc. în folosul unui alt fond, apa, nisipul, varul și celelalte materii ce s'ar extrage din fondul șerbitor nu vor puteà fi întrebuințate decât la trebuințele fondului dominant: „*Non ultra posse, quam quatenus*

Exercițiul servituței nu poate să întreacă trebuințile fondului dominant.

Exercițiul servituței nu poate să întreacă trebuințile fondului dominant. Aceste trebuințe fiind însă variabile, limita lor se va determină după starea în care se găseà fondul în momentul stabilirei servituței; de unde rezultă că beneficiul unei servituți nu poate fi întins la imobilele ce proprietarul fondului dominant ar fi adaos în urmă la acest fond (¹).

Cu toate acestea, simpla comunicare a beneficiului servituței la aceste fonduri nu va puteà fi considerată ca o întindere abuzivă, de câteori această comunicare nu va fi decât urmarea sau rezultatul exercițiului legitim al dreptului

---

ad eum ipsum fundum opus sit". (L. 5 § 1 *in fine*, Dig., *De servitutibus prædiorum rusticorum*, 8. 3).

După cum servitutea nu poate fi exercitată decât în folosul fondului dominant, tot astfel ea nu poate să fie exercitată decât pentru trebuințele în vederea cărora a fost stabilită. De câteori. deci, servitutea a fost constituită în mod limitativ pentru un uz anume determinat, nu este permis de a o exercità pentru alte uzuri. Astfel, dreptul de a abate apa dintr'un fond vecin în interesul agriculturei, nu autoriză pe proprietarul fondului dominant de a o întrebuință la punerea în mişcare a unei uzini. Cpr. Laurent, VIII, 260, 261; Demolombe. XII, 849; Aubry et Rau, III, § 253, p. 157; Baudry et Chauveau, 1134, p. 858; Cas. fr. D. P. 57. 1. 297; Sirey, 57. 1. 335; D. P. 73. 1. 356; Sirey, 73. 1. 449. — Vezi însă Cas. fr. D. P. 49. 1. 75; Sirey, 49. 1. 499.

In caz însă când servitutea ar fi fost stabilită în mod general, fără a fi mărginită la un uz anume determinat, ea ar puteà fi exercitată pentru toate trebuințele fondului dominant, chiar când aceste trebuințe ar fi primit o întindere mai mare prin schimbările aduse mai în urmă fondului. Astfel, dobânditorul unui drept de trecere a cărui exercițiu n'a fost restrâns la uzurile cerute de natura şi destinația fondului şerbitor, în momentul stabilirei servituței, este autorizat a întrebuință acest drept pentru uzul unui nou mod de exploatare a fondului său, şi chiar pentru uzul clădirilor ce el ar fi ridicat mai în urmă pe acest fond. Laurent, VIII, 261; Aubry et Rau, III, § 253, p. 158; Baudry et Chauveau, 1134; C. Caen, Répert. Dalloz, v⁰ *Servitude*. 1162, nota 2.

(¹) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 156; Laurent, VIII, 262; Demolombe, XII. 846. 850. Acest principiu implică însă o servitute restrânsă la trebuințile actuale ale fondului dominant. De câteori, deci, o servitute a fost stabilită în vederea trebuințelor actuale şi *viitoare*, nu mai este nevoe de a se cercetà care a fost măsura acestor trebuințe în momentul constituirei servituței. Laurent, *loco cit.*

care aparține proprietarului fondului dominant. Astfel, acel care ar aveà dreptul de a abate apa de pe un fond străin pentru irigația fondului său n'ar fi obligat a păstrà numai decât toată apa trebuitoare, ci ar puteà să-i deà, la eșirea de pe fondul său, o direcție care să devie folositoare la alte fonduri, fie că aceste fonduri ar fi proprietatea lui sau a altora (¹).

Acțiunile la cari servituțile pot da naștere.

După cum codul actual tace cu desăvârșire în privința acțiunilor cari izvoresc din dreptul de proprietate (vezi *suprà* p. 262 urm.), tot astfel el nu zice nimic în privința acțiunilor la cari pot da naștere servituțile. Doctrina împarte însă acțiunile cari isvoresc din servituți în *confesorii* și *negatorii* (²).

Acțiunea confesorie și negatorie.

Acțiunea confesorie *(actio confessoria, vindicatio servitutis)* este acea prin care se reclamă un drept de servitute (³); iar acțiunea negatorie *(actio negatoria* sau *negativa, vindicatio libertatis)* este acea prin care proprietarul tăgăduește *(negat)* că fondul său este supus unei servituți. „*Confessoria competit ei qui servitutes sibi competere contendit; negatoria domino qui negat*“ (⁴).

Ce trebue să dovedească proprietarul care exercită acț. negatorie.

Proprietarul care exercită acțiunea negatorie n'are nevoe să dovedească că imobilul său este liber de servitute, fiind suficient să stabilească proprietatea sa. Odată această probă

(¹) Aubry et Rau. *loco cit.*, p. 156; Demolombe, XII, 848; Baudry et Chauveau, 1134; Pardessus, *Servitudes*, 59, p. 65; Cas. fr. D. P. 56. 1. 294; Sirey, 56. 1. 575; Sirey, 58. 1. 288.

(²) Cpr. art. 678, 679 C. Calimach (523 C. austriac). Vezi L. 2, Pr., Dig., *Si servitus vindicetur*, 8, 5, unde se zice: „*De servitutibus in rem actionem competunt nobis, tam confessoria quam negatoria*“. Vezi Lariche et Bonjean, *Explic. méthodique des Institutes de Justinien*, II p. 766 urm., p. 769 urm.

(³) Această acțiune se numește *confesorie*, pentrucă pârîtul, care este proprietarul fondului supus, e chemat ca să mărturisească *(confiteri)* existența servituței (Instit., *De actionibus*, IV, 6, § 2). Cpr. Duranton, V, p. 623, nota 1.

(⁴) L. 2, Pr., *in fine*, Dig., *Si servitus vindicetur*, 8. 5. Vezi și Instit., *De actionibus*, 4. 6, § 2. Vezi asupra acțiunei negatorii, Namur, *Cours d'Institutes*, I, § 163, p. 228, 229.

făcută, pârîtului incumbă sarcina de a dovedì existența servituței, chiar când el ar fi fost menținut în posesiunea ei pe calea unei acțiuni posesorii. Această soluție nu se întemeiază numai pe presumpția că orice fond ar fi presupus liber de servitute *(quilibet fundus liber a servitutibus esse præsumitur)*, întrucât această prezumpție nici nu este inserisă în lege, ci mai cu samă pe principiile generale în materie de probă. Proprietarul dovedind, în adevăr, proprietatea sa a stabilit prin aceasta însuș că are un drept absolut și exccluziv (art. 480), și pârîtul devine la rândul său reclamant de câteori pretinde existența unui drept de servitute. Prin urmare, el trebue să dovedească acest drept, conform principiului: *Reus in excipiendo fit actor* (1).

Dacă proprietarul, care a exercitat acțiunea negatorie, a dobândit câștig de cauză, judecătorii vor recunoaște liberul exercițiu al dreptului său de proprietate, împedicând pe viitor exercițiul servituței, și putând condamnà pe pârît chiar la daune (2).

Acț. reale imobiliare. Aceste acțiuni sunt, pe de o parte, reale, pentrucă izvorăsc din niște drepturi reale, iar pe de alta, imobiliare, pen-

---

(1) Cpr. C. Agen și Trib. Annecy, Sirey, 54. 2. 8; Sirey, 57. 2, 769; D. P. 58. 2. 27; *Pand. Périod.* 88. 2. 292; Pand. fr., v° *Servitudes*, 2151; Baudry et Chauveau, 265 și 1147; Laurent, VIII, 288; Aubry et Rau, II, § 219, p. 572, text și nota 43; Bélime, *Possession et actions possessoires*, 492, p. 525 urm. (ed. din 1842); Demolombe, XII, 957; Marcadé, V. art. 1315, No. 2; Garsonnet, *Pr. civ.*, II, p. 494 (ed a 2-a); Bonnier, *Tr. des preuves*, 47, p. 30 urm. (ed. Larnaude din 1888); Neagu, II, p. 448, No. 172; F. Băişoiu, *Dreptul* din 1882, No. 29. Vezi și t. VII a Coment. noastre p. 108, 109. — *Contra:* Duranton, V, 641; Taulier, *Théorie raisonnée du C. civil*, II, p. 442; C. Limoges, Sirey, 44. 2. 158. Această chestiune era controversată și în dreptul roman. Vezi Demolombe, *loco cit.*; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 572, nota 43 (ed a 5-a); Maynz, *Cours de droit romain*, I, § 137, p. 833 urm. (ed. a 5-a, 1891); Windscheid, *Lehrbuch des Pandektenrechts*, I, § 198 *in fine*, p. 899, text și notele 15, 16 (ed. Kipp din 1900).

Dr. roman. (2) La Romani, judecătorii mai puteau încă să oblige pe pârît a da o cauțiune *(cautio de non amplius turbando)*, că nu va turburà pe reclamant în viitor în exercițiul dreptului său (L. 12, Dig., *Si servitus vindicetur*. 8. 5), (cpr. Namur, *Cours d'Institutes*, I, p. 229, No. 3), ceeace nu s'a admis de legiuitorul modern.

trucă servituțile nu există decât asupra imobilelor (art. **471**); de unde rezultă că ele sunt de competința judecătorului situațiunei imobilului pretins grevat de servitute sau liber de această sarcină (¹).

Acț. privitoare la servituți se exercită de proprietar.

Acțiunile privitoare la servituți nu pot, ca orice acțiuni reale imobiliare, fi exercitate decât de către proprietarul fondului pretins dominant, contra proprietarului fondului pretins supus (²).

Uzufructuarul, uzuarul, bezmanarul, etc.

Sub denumirea de proprietar nu trebue să înțălegem numai pe acela care are *plenum dominium*, ci pe toți acei cari au un drept real, adecă: o parte a dreptului de proprietate, precum: uzufructuarul, uzuarul, bezmanarul, etc. (³).

Instanțele competente de a judecà acțiunile privitoare la servituți.

(¹) Vezi *suprà* p. 625. — Acțiunile cari au de obiect exercițiul unei servituți sunt, în prima instanță, de competința judecătoriilor de ocoale, cu drept de apel la tribunal, oricare ar fi valoarea lucrului (art. 32, 3⁰ L. jud. de ocoale din 1907). Cpr. Cas. rom. Bult. S-a I, 1886, p. 181; Bult. S-a I, 1887, p. 108; Bult. 1897, p. 688. Indată însă ce dreptul de proprietate sau titlul constitutiv al servituței este contestat, judecătorul de ocol nu poate statua decât asupra posesiunei, fără a puteà prejudecà fondul dreptului, care rămâne a se judecà pe cale principală, după regulele generale ale competinței, putându-se deci judecà și de judecătoriile de ocoale, dacă valoarea este de competința lor (art. 32 § ultim L. judec. de ocoale din 1907). Cpr. Cas. rom. Bult. 1898, p. 891 și 1151; Bult. 1899, p. 780; Bult. 1900, p. 14 (în privința zidului comun). Cpr. și Bult. Cas. 1905, p. 1231. Vezi și *suprà* p. 626.

(²) *„Actiones de servitutibus rusticis sive urbanis, eorum sunt, quorum prædia sunt“*. (L. 1 Pr., Dig., *Si servitus vindicetur*, 8. 5).

(³) Demolombe, XII, 958; Laurent, VIII, 287. Cpr. L. 5 § 1, Dig., *Si usufructus petetur*, 7. 6. Vezi în privința uzufructuarului *suprà* p. 417. Chiriașul sau arendașul nu au însă drepturi atât de întinse. (Cpr. art. 1426). Vezi Pardessus, *Servitudes*, 334, p. 429. Vezi și *suprà* p. 418, nota 1.

Servituțile fiind indivizibile atât ca drepturi cât și ca sarcini, acțiunile la cari ele dau naștere pot fi exercitate fie de către unul din proprietarii fondului pretins dominant, *singulos dominos insolidum agere, ait Papinianus* (L. 6, § 4, Dig., *Si servitus vindicetur*, 8. 5), fie în contra unuia din proprietarii fondului pretins șerbitor: *„Sed et si duorum fondus sit qui servit, adversus unumquemque poterit ita agi“*. (L. 4 § 4, Dig. *loco cit.*). Unul singur din coproprietarii fondului pretins șerbitor ar aveà, de asemenea, calitatea de a pornì acțiunea negatorie. Demolombe, XII, 959; Duranton, V, 627, 628; Pardessus, *op. cit.*, 331, 337, p. 425, 431.

Acțiunile petitorii cari interesează un incapabil.

Acțiunile petitorii privitoare la servituți, cari ar interesà un minor sau un interzis, n'ar puteà fi exercitate de către tutor, fără învoirea consiliului de familie (art. 408), servituțile fiind niște drepturi imobiliare pe cari tutorul nu le poate exercità fără o autorizare prealabilă. Această formalitate nu mai este însă necesară de câteori tutorul va apărà pe minor sau interzis contra unei asemenea acțiuni. (Argument *a contrario* din art. 408) (1).

Aceste două acțiuni petitorii (confesorie și negatorie) au o mare analogie cu acțiunea în revendicare de care am vorbit *suprà* p. 264 urm. și le se aplică aceleași regule, afară de punctul privitor la probă (2).

Acț. posesorii.

Servituțile putând face obiectul unei posesiuni (art. 623) sau mai bine zis a unei quasi-posesiuni, după cum se exprimă jurisconsulții romani, pot da loc și la acțiunile po-

---

Efectele lucrului judecat.

Chestiunea este însă de a se ști dacă lucrul judecat pentru sau contra unuia din coproprietari, fie a fondului pretins dominant, fie a celui pretins șerbitor, va fi opozabil celorlalți coproprietari. Afirmativa pare a fi generalmente admisă pentru cazul când proprietarul, care ar fi susținut singur procesul, ar fi dobândit câștig de cauză. *„Itaque de jure quidem ipso singuli experientur, et victoria et aliis proderit“*. (L. 4 § 3, Dig., *Si servitus vindicetur*, 8, 5).

Cât pentru cazul când coproprietarul, care singur ar fi susținut procesul, l-ar fi perdut, chestiunea pare a fi mai delicată. Cpr. Demolombe, XII, 960. Vezi și t. VI a Coment. noastre, p. 251 urm.

(1) Pardessus, *op. cit.*, 335, p. 430. — Tutorul poate însă să intente fără nici o autorizare o acțiune posesorie, și chiar o acțiune în grănițuire, deși, în această din urmă privință, chestiunea este controversată. Vezi t. II a Coment. noastre, p. 727, text și nota 2. Vezi și *suprà* p. 673.

Art. 1242.

Cât pentru bărbatul administrator al averei dotale a femeei sale, dreptul lui de a exercità acțiunile posesorii și chiar petitorii relative la dota femeei, rezultă îndeajuns din art. 1242, care-i dă dreptul de a urmărì *pe deținătorii averei dotale*. Vezi t. VIII a Coment. noastre p. 211 urm. — Sub regimul separației de bunuri, servituțile relative la bunurile femeei n'ar puteà, din contrà, fi urmărite decât de însăș femeea, autorizată de bărbat sau de justiție. Cpr. Pardessus, *op. cit.*, 335, p. 430.

(2) Cpr. Baudry et Chauveau, 1146; Aubry et Rau, III, § 253, p. 163, Zachariæ, *Handbuch des französischen Civilrechts,* II, § 254, p. 69 (ed. *Anschütz)*; Laurent, VIII, 286.

sesorii. Astfel, acel care este tulburat în dreptul său de servitute poate exercità o acţiune in contra vecinului care l-ar tulburà în exerciţiul acestei servituţi (¹).

Servituţile cari pot da loc la acţiunile posesorii.

Acţiunile posesorii nu sunt însă admisibile decât pentru servituţile cari pot fi dobândite prin posesia de 30 de ani, adecă: pentru acele continue şi aparente (art. 623). Ele nu sunt deci admisibile pentru servituţile continue neaparente şi pentru acele necontinue, fie aparente sau neaparente, când servitutea se întemeiază pe simplul fapt al posesiunei, fără existenţa unui titlu, pentrucă posesiunea lor fiind rezultatul unei îngăduinţe şi precară, iar nu sub nume de proprietar (art. 1853), nu poate fi apărată printr'o acţiune posesorie (²).

Acţiunea posesorie nu poate fi admisă în privinţa unei

(¹) S'a decis că judecătorul de ocol, chemat a se pronunţà asupra turburărei unei servituţi, nu este în drept a cercetà fundamentul acestei servituţi. Cas. rom. Bult. 1888, p. 1035 şi *Dreptul* din 1889, No. 7; Bult. 1898, p. 890, 891. Cpr. Cas. rom. Bult. 1880, S-a 1, p. 345; Bult. 1905, p. 1231 şi *Dreptul* din 1905, No. 77, p. 630. Vezi *suprà* p. 626 şi p. 847, nota 1.

S'a mai decis că tribunalul chemat a judecà o acţiune posesorie nu poate cercetà titlul constitutiv al servituţei, ci trebue să cerceteze şi să constate dacă partea s'a bucurat în fapt de servitute, şi în caz afirmativ, să-l menţină în acest drept, rămânând ca adversarul, dacă se crede în drept, să reclame pe calea petitorie. Cas. rom. Bult. S-a 1, anul 1878, p. 216.

(²) Cas. rom. Bult. S-a 1, 1873, consid. dela p. 80; Bult. 1891, p. 697; Bult. 1892, p. 5 şi 471; Bult. 1893, p. 979 şi 991; Bult. 1894, p. 101; Bult. 1898, p. 689; Trib Gorj şi Neamţ, *Dreptul* din 1889, No. 19 şi *Cr. judiciar* din 1902, No. 79; Judec. ocol. Ploeşti, *Cr. judiciar* din 1902, No. 46; Cas. fr. D. P. 71. 1. 275; Demolombe, XII, 943; Solon, *op. cit.*, 551, p. 428; Planiol, I, 2974; Baudry et Chauveau, 1146, p. 870; Laurent, VIII, 286; Arntz, I, 1195; Pand. fr., v⁰ *Servitudes*, 2103 urm. şi v⁰ *Act. possessoires*, 353 urm; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 529 urm., 538 urm.; T. Huc, IV, 421; Tissier et Darras, *C. de pr. civ. annoté*, I, art. 123, No. 117 urm.; Aubry et Rau, II, § 185, p. 192; Massé-Vergé, II, § 340, p. 208, nota 1; Garsonnet, *Pr. civ.*, I, § 132, p. 564 urm. (ed. 1-a); Glasson, *Idem*, I, p. 154 urm.; Dalloz, *Nouv. C. civil annoté*, art. 691, No. 11 urm.; F. Herman, *C. civil annoté*, *Supplément*, I, art. 691, No. 56; Tocilescu, *Pr. civ.*, I, partea II, p. 103, nota 1; Kebapci, *Idem*, I, p. 240 urm., etc. Vezi şi *suprà* p. 787 şi 816.— *Contrà:* Wodon, *Tr. de la possession et des actions possessoires*, II, 479, p. 239, 240.

servituți necontinue, aparentă sau neaparentă, decât atunci când posesiunea se sprijinește pe un titlu, pentrucă titlul face să dispară presumpția de precaritate și de toleranță care există în privința servituților necontinue (1). Și în asemenea caz, nu este nevoe ca titlul să facă o dovadă complectă despre existența servituței, fiind suficient ca el s'o facă verosimilă (2).

Cazul când proprietarul unui loc înfundat poate reclamă un drept de trecere.

Am văzut, de asemenea, *suprà* p. 788, text și nota 2, că proprietarul locului înfundat este în drept a exercită o acțiune în complângere pentru tulburarea adusă dreptului său de trecere, fiindcă art. 624 nu se aplică decât servituților convenționale, nu însă și acelor legale. Infundarea echivalează deci în specie cu un titlu.

SECȚIUNEA IV

Despre modul stângerei servituților.

Servituțile se stâng prin mai multe moduri. Unele din aceste moduri sunt prevăzute în secția de față, iar celelalte decurg din principiile generale ale dreptului. „Șerbirile încetează de obște, zice art. 680 din codul Calimach (524 C. austriac), prin acele chipuri prin cari se curmă cu totul driturile și îndatoririle“.

I. Cauzele de stângere a servituților cari decurg din dreptul comun.

Indeplinirea termenului sau condiției.

Servituțile se stâng, după principiile dreptului comun:

1⁰ prin îndeplinirea termenului (3) sau condiției, când ele au fost constituite pentru un timp determinat sau sub o condiție rezolutorie (4).

---

(1) Cpr. Jud. ocol. III București, *Dreptul* din 1897, No. 9; Cas. fr. *Pand. Périod.* 88. 1. 138; Sirey, 89. 1. 257; Sirey, 1902. 1. 12; Trib. Bar-sur-Aube, Sirey, 97. 1. 188 (sub Cas.); Pand fr., v⁰ *Servitudes*, 2107; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 1428 și *Act. possessoires*, 550; Planiol, I. 2974.

(2) Cas. fr. D. P. 48. 1. 58; Sirey, 93. 1. 132; D. P. 93. 1. 208.

(3) „Șerbirea aceea până într'o vreme îngrădită, zice art. 683 din codul Calimach (art. 527 C. austriac), încetează după trecerea acestei vremi“.

(4) Vezi *suprà* p. 798. Cpr. Répert. Sirey, v⁰ *Servitudes*, 1405 și autoritățile citate acolo.

Renunţarea proprietarului fondului dominant.

2° prin renunţarea sau lepădarea expresă ori tacită (¹) a proprietarului fondului dominant (art. 475, 480), ca şi în privinţa uzufructului. (Vezi *suprà* p. 567 urm.) (²).

Renunţare tacită.

(¹) Renunţarea este tacită când proprietarul fondului dominant permite fondului supus de a face lucrări incompatibile cu servitutea, autorizându-l, de exemplu, a zidì când el ar aveà servitutea *non ædificandi*. Cpr. Marcadé, II, 677; Laurent, VIII, 338; Arntz, I, 1212; Demolombe, XII, 1041; Baudry et Chauveau, 1173. — Consimţământul proprietarului fondului dominant va puteà, în asemenea caz, să fie dovedit fie printr'un act scris, fie prin mărturisirea sau jurământul lui, fie în fine prin martori, dacă există un început de probă scrisă. Demolombe, XII, 1042. — Dar dacă, în loc de a consimţì la stabilirea acestor lucrări, proprietarul fondului dominant a lăsat ca ele să fie făcute fără a protestà, renunţarea tacită nu va aveà fiinţă, pentrucă tăcerea nu echivalează cu consimţământul, deşi există o maximă formulată de d'Argentré, care zice: *ex scientia præsumitur consensus* (argument din art. 640). Cpr. Laurent, VIII, 338; Demolombe, XII, 1043; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 182, text şi nota 30; Pand. fr., v° *Servitudes*, 2350 urm.; Duvergier asupra lui Toullier, II, partea I, p. 311, *ad notam*: Pardessus, *op. cit.*, 313, p. 402. — *Contrà*: Toullier, *loco cit.*, 674, p. 310, 311. Renunţarea tacită rezultă deci din faptul care implică în mod neîndoelnic o intenţie de renunţare. Pentru ca o asemenea renunţare să aibă fiinţă se cere ca faptul să nu poată primì o altă interpretare, căci la caz de îndoială, renunţarea n'ar aveà loc, de vremece ea este de strictă interpretare şi nu se presupune niciodată. Cpr. Demolombe, XII, 1041; Marcadé, II, 677. Vezi *suprà* p. 570. — Neuzul sau neîntrebuinţarea servituţei timp de 30 de ani se consideră însă ca o renunţare tacită. Vezi *infrà explic.* art. 639, p. 867 urm.

Stâng. ipotec.

(²) Şi ipoteca se stânge prin renunţarea expresă sau tacită a creditorului ipotecar (art. 1800, 3°).

Lipsa de publicitate. Lacuna legei.

S'a decis în această privinţă, cu drept cuvânt, că renunţarea la o ipotecă, constatată într'un mod autentic, îşi produce efectele sale independent de ştergerea inscripţiei în registre, şi că ea este opozabilă cesionarului ipotecei, chiar dacă el n'a avut cunoştinţă de acea renunţare în momentul cesiunei. Această soluţie este juridică, din cauza unei lacune regretabile ce cuprinde legea, căci art. 722 Pr. civ., care cere transcrierea actelor prin cari se renunţă la o antichreză, la o servitute, la un drept de uzufruct sau de locuinţă, nu prescrie nicio publicitate în privinţa renunţărei la privilegii şi ipotecì. Cas. rom. Revista *Legea* din 1907, No. 7 şi *Dreptul* din 1908, No. 5 (cu observaţia noastră). Cpr. în acelaş sens: C. Orléans, D. P. 90. 2. 153; Sirey, 91. 2. 35; Martou, *Privil. et hypo-*

Renunţarea expresă.

Renunţarea expresă nu e supusă la nicio formă sacramentală (1), şi nu are nevoe de a fi acceptată pentru a-şi produce efectele sale între părţi (2).

Art. 722, 723 Pr. civ.

Ea nu va fi opozabilă terţiilor cari ar fi dobândit drepturi asupra fondului dominant, decât în urma transcrierei ei (art. 722, 723 Pr. civ.) (3).

Capacitatea ce trebue să aibă proprietarul pentru a puteà renunţà la servitute.

Renunţarea fie expresă, fie tacită, nu poate să emane decât dela proprietarul fondului dominant, şi care are capacitatea de a dispune de imobilele sale (4), pentrucă servitutea este un drept real imobiliar.

---

thèques, III, 1215; Aubry et Rau, III, § 281, p. 645, nota 37 (ed. a 5-a); Baudry et Loynes, *Privil. et hypothèques*, III, 1890; Guillouard, *Idem*, III, 1460. — Vezi însă Arntz, IV, 1915 şi deciziile belgiane citate de acest din urmă autor.

(1) Renunţarea care s'ar face prin donaţiune sau testament, nu va fi validă decât dacă s'au îndeplinit formele prescrise de lege pentru existenţa donaţiunilor şi a testamentelor (art. 813, 858 urm.). Demolombe, XII, 1039.

(2) Demolombe, t. X, 733 *bis* şi t. XII, 1040; Aubry et Rau, III, § 255, p. 182; Baudry et Chauveau, 1173; Laurent, VII, 72 şi VIII, 336. Vezi în privinţa uzufructului *suprà* p. 568. Acceptarea va fi necesară numai atunci când renunţarea va fi făcută în forma unei donaţiuni (art. 814).

(3) Aubry et Rau, Baudry et Chauveau, *loco cit.*; Répert. Sirey, v° *Servitudes*, 1380.

Renunţarea la servitutea din parte tutorului, bărbatului, etc.

(4) Demolombe, XII, 1037. — Nici tutorul, nici bărbatul n'ar puteà, deci, să renunţe la servituţile active, ce s'ar datorì imobilelor minorului, interzisului sau femeei măritate (cpr. L. 5, Dig., *De rebus eorum qui sub tutela vel cura sunt*, 27. 9; L. 6, Dig., *De fundo dotali*, 23. 5.). Demolombe XII, 1037; Duranton, V, 648; Pardessus, *op. cit.*, 314, p. 403.

Renunţarea din partea uzufructuarului şi nudului proprietar.

Nici uzufructuarul nu poate renunţà la o servitute activă în detrimentul nudului proprietar. Vezi *suprà* p. 464. Cpr. Cas. fr. D. P. 63. 1. 361; Sirey 63. 1. 466. — Nici proprietarul nu poate să renunţe la servitute fără consimţământul uzufructuarului şi, în orice caz, sub condiţia de a nu vătămà drepturile acestui din urmă (L. 15 § 7, Dig., *De usufructu*, 7. 1). Répert. Sirey, v° *cit.*, 1384; Pardessus, *loco cit.*

Coproprietarii în indiviziune.

Tot din aceste principii mai rezultă încă că, decâteori fondul dominant sau acel şerbitor aparţine la mai mulţi coproprietari în indivizie, servitutea nu se poate stânge decât cu condiţie ca renunţarea să fie consimţită de toţi proprietarii fondului dominant în folosul tuturor coproprietarilor fondului şerbitor, căci servitutea nu se datoreşte de către o persoană unei alte

Art. 1091.

3° Servituțile se mai stâng încă prin revocarea, rezolvirea sau anularea titlului constitutiv (art. 1091) (¹).

Revocarea sau rezolvirea dreptului de proprietate.

4° Ele se mai stâng prin revocarea, rezolvirea sau anularea retroactivă *(ex tunc)* a dreptului de proprietate a aceluia care a constituit servitutea. Aceasta nu este decât aplicarea principiului cunoscut: *Resoluto jure dantis, solvitur jus accipientis*, sau *Nemo plus juris ad alium transferre potest quam ipse habet* (art. 1770): (²). Rămâne însă bine înțăles că acest mod de stângere nu se aplică la servituțile continue și aparente dobândite prin prescripție (art. 623) (³).

---

persoane, ci de către un fond unui altui fond (L. 34, Pr., Dig., *De servititutibus prædiorum rusticorum*, 8. 3). Unul din coproprietarii fondului comun nu poate să renunțe singur la servitute, pentrucă ea este datorită întreagă fondului întreg. *Tota in toto, et tota in qualibet parte fundi dominantis active et servientis pasive*, după cum zicea Molineus. Vezi și *suprà* p. 614. Cpr. Demolombe, XII, 1038: Marcadé, II, 677; Arntz, I, 1212; Répert. Sirey, v° *cit.*, 1387; Pardessus, 315, p. 403; Toullier D., II, partea I, 675, p. 311.

Unul din coproprietarii fondului nu poate să renunțe numai pentru partea sa, din cauza indivizibilității servituților. O asemenea renunțare parțială ar avea însă de efect ca coproprietarul renunțător să nu poată reclamà, în cursul indiviziunei, exercițiul servituței (cpr. L. 11, Dig., *De servitut. prædiorum rusticorum*, 8. 3), renunțarea putând chiar să-i fie opusă în urma împărțirei fondului. (Cpr. L. 6 § 1, Dig., *Quemadmodùm servitutes amittuntur*, 8. 6). Demolombe, XII, 1038: Toullier D. II, partea I, 675, p. 311.

(¹) Cpr. Laurent, VIII, 334; Aubry et Rau, III, § 255, p. 181; Baudry et Chauveau, 1073. In privința uzufructului, vezi *suprà* p. 574 urm. Rezolvirea dreptului de proprietate a aceluia căruia servitutea fusese concedată nu atrage însă stângerea ei. C. Besançon, D. P. 90. 2. 77; Sirey, 90. 2. 191. Cpr. Demolombe, XII, 759; Marcadé, II, 678 *bis*; Répert. Sirey, v° *Servitudes*, 1400.—Vezi însă Laurent, VIII, 170; Duranton, V, 554, 679.

(²) Cpr. Laurent, VIII, 335; Marcadé, II, 678; Aubry et Rau, *loco cit.*; Thiry, I, 806, p. 840; Demolombe, XII, 1048 urm.; De la Bigne, I, 1182; Répert. Sirey, v° *cit.*, 1393 urm.; Planiol, I, 2985 și toți autorii. In privința uzufructului, vezi *suprà* p. 573 urm.

(³) Astfel, dacă am exercitat o servitute continuă și aparentă timp de 30 de ani asupra unui fond, care a aparținut unui proprietar ale cărui drepturi au fost în urmă desființate, această

Exproprierea fondului șerbitor pentru cauză de utilitate publică.

5⁰ In fine, servituțile se stâng prin exproprierea fondului șerbitor pentru cauză de utilitate publică, dacă servitutea la care este supus acest fond este incompatibilă cu noua destinație ce primește imobilul expropriat, rămânând însă proprietarului fondului dominant dreptul la despăgubire (1).

Neaplic art. 558 la servituți. Controversă.

Cât pentru art. 558, care admite încetarea uzufructului pentru abuzul folosinței (vezi *suprà* p. 561 urm.), el nu se aplică la servituți. Astfel, servitutea nu va încetà prin abuzul întrebuințărei ce ar face proprietarul fondului dominant, în dauna proprietarului fondului supus, argumentul prin analogie nefiind admisibil în specie, de oarece servituțile reale sunt prin esența lor perpetue, pe când servituțile personale sunt din contra vremelnice și viagere (art. 557, 565) (2). Tribunalele ar puteà numai să acorde daune proprietarului fondului dominant și să prescrie măsurile necesare pentru împedicarea abuzurilor ulterioare.

II. Cauzele de stângere a servituților anume prevăzute de lege.

Cauzele de stângere a servituților prevăzute în secția de față sunt următoarele: 1⁰ imposibilitatea de a între-

---

servitute va continuà a-și aveà ființă și în urma desființărei dreptului său, pe când dreptul meu va fi desființat odată cu al său, dacă servitutea ar fi fost constituită prin titlu, și aceasta chiar în caz când aș fi posedat acea servitute timp de 30 de ani, căci n'am posedat-o decât în baza unui titlu supus desființărei, care a comunicat acest viciu posesiunei mele. Iată deci un caz special în care se va puteà aplicà maxima: *Melius est non habere titulum, quam habere vitiosum.* Cpr. Demolombe, XII, 1052.

(1) Art. 481 C. civ. și 19 Constit. Mai vezi art. 23 urm. și 33 L. de expropriere din 20 Octombrie 1864. Cpr. Laurent, VIII, 339; Demolombe, XII. 1056; Arntz, I, 1213; Thiry, I, 806 *in fine*, p. 840; De la Bigne, I, 1182; Aubry et Rau, III, § 255, p. 182; Baudry et Chauveau, 1173, p. 903; Répert. Sirey, v⁰ *Servitudes*, 1419 urm.; Cas. fr. D. P. 63. 1. 254; Sirey, 63. 1. 400; C. Grenoble, D. P. 95. 2. 542.

(2) Vezi *suprà* p. 612. Cpr. Demolombe, XII, 1059; Baudry et Chauveau, 1175; Aubry et Rau, III, § 255 *in fine*, p. 183; Répert. Sirey, v⁰ *cit.*, 1418.—*Contrà;* Pardessus, *op. cit.*, 320 *ab initio*, p. 411; Massé-Vergé, II, § 341 *in fine*, p. 212; Zachariæ, *Handbuch des französischen Civilrechts*, II, § 255 *in fine*, p. 72 (ed. *Anschütz*).

trebuință servitutea (art. 636, 637); 2º confuziunea (art. 638); 3º și in fine, neîntrebuințarea ei timp de treizeci de ani (art. 639, 640).

1º *Imposibilitatea de a întrebuință servitutea, sau mai bine zis: suspendarea exercițiului servituței.*

Art. 636. — Servituțile încetează (¹) când lucrurile se găsesc în astfel de stare încât servitutea nu se mai poate exercità. (Art. 557, 563, 564, 601, 634 urm., 1091, 1156 C. civ. Art. 703 C. fr.).

Art. 637. — Ele renasc (²) dacă lucrurile sunt restabilite într'un chip încât servituțile să se poată exercità, afară numai de nu ar fi trecut un spațiu de timp îndestulător spre a se puteà presupune că s'a desființat servitutea, după cum se zice la art. 640. (Art. 601, 636, 639, 640, 1708, 1899 C. civ. Art. 704 C. fr.).

Art. 601. — Când se reclădește un zid comun sau o casă, toate servituțile active și pasive (³) se perpetuă în privirea noului zid sau a nouei case, fără a se puteà însă îngreuna, dacă reclădirea s'a făcut mai înainte de împlinirea prescripțiunei. (Art. 564, 592, 636, 637, 639, 640, 1890, 1895 C. civ. Art. 665 C. fr.) (⁴).

(¹) Această expresie nu este tocmai exactă, căci servituțile nu încetează în specie, ci subzistă, exercițiul lor fiind numai pentru un timp în suspensie. Cuvântul *încetare* nu este deci sinonim cu expresia *stângere*, care se vede întrebuințată de art. 638 urm. Cpr. Laurent, VIII, 291; Demolombe, XII, 963 *bis;* Ducaurroy, II, 363; Baudry et Chauveau, 1148; Planiol, I, 2975.

Inexactitate de text.

(²) Sau mai bine zis: *subzistă.* A zice, în adevăr, că servituțile *renasc* este a presupune stângerea lor, ceeace nu este, pentrucă ele se stâng numai prin prescripție. Indată deci ce piedica, care oprea exercițiul dreptului, a încetat, acest drept își reià cursul său. Nu este însă exact de a se zice că dreptul *renaște,* pentrucă n'a încetat niciodată de a aveà ființă. Cpr. Marcadé, II, 669; Mourlon, I, 1850; Laurent, VIII, 291; Baudry et Chauveau, 1148; Planiol, I, 2975; T. Huc, IV, 457 *in fine*, p. 562.

Altă inexactitate de text.

(³) Servituțile *active* sunt acele cari erau stabilite în folosul clădirei dărâmate, iar servituțile *pasive* sunt acele cari erau impuse acestei clădiri în folosul altui fond.

(⁴) Locul firesc al art. 601 este în secția de față, iar nu în secția I, unde el se găsește, pentrucă acest text nu cuprinde decât o aplicare a principiului inscris în art. 636 și 637. V. *infrà* p. 859. Ca atare și acest text este deci de prisos; de aceea el nu se vede reprodus in codul olandez. In codul italian, art. 601 și 637 sunt contopite într'o singură dispoziție (art. 603).

Locul firesc al art. 601.

Cazurile când exercițiul servituței este întrerupt.

Exercițiul servituților este întrerupt când lucrurile se găsesc în așà stare încât ele nu mai pot fi exercitate, adecă: când printr'o schimbare a locurilor, fie în fondul dominant, fie în acel șerbitor (1), exercițiul lor devine materialmente cu neputință (2). De exemplu: casa care are sau care datorește o servitute de vedere a fost distrusă; fondul pe care am dreptul de a trece sau de a trimete vitele mele la pășune este inundat; fântâna supusă servituței scoaterei apei sau iazul unde aveam dreptul de a-mi adăpà vitele, au secat, etc. (3).

In toate aceste cazuri și în altele de asemenea natură (4), exercițiul servituței încetează, puțin importă dacă schimbările aduse fondului șerbitor sau acelui dominant au provenit dintr'o întâmplare firească sau din faptul licit al unei a treia persoane. Astfel, dreptul de a scoate apă dintr'o fântână încetează când acea fântână a secat, fie din cauza unei secete extraordinare, fie din cauza săpăturilor ce un vecin ar fi făcut pe fondul său. In ambele cazuri, proprietarul fondului dominant n'ar puteà să ceară restabilirea stărei de mai 'nainte, pentrucă nu are în contra cui să exercite acțiunea (5).

---

(1) Cpr. Cas. fr. D. P. 90. 1. 270; Sirey, 92. 1. 378; Aubry et Rau, III, § 255, p. 170, nota 3 *bis*.

(2) Servitutea *încetează*, sau mai bine zis, este pusă în suspensie nu numai când exercițiul ei este materialmente cu neputință, ci și atunci când ea nu mai prezintă niciun folos, nicio comoditate sau măcar vreo plăcere pentru fondul dominant (art. 576); de exemplu: în ipoteza prevăzută de legea 6, Pr., Dig., *Si servitus vindicetur*, 8, 5, adecă: când între casa grevată de servitutea *altius non tollendi* și între acea căreia servitutea este datorită, s'ar fi ridicat o clădire mai 'naltă. Cpr. Toullier D. III, partea 1, 684; Laurent, VIII. 289; Aubry et Rau, III. § 255 *ab initio*, p. 169. — Deschiderea unei străzi între ambele fonduri n'ar stânge însă interesul la păstrarea servituței *non ædificandi* sau *non altius tollendi*. Aubry et Rau, *loco cit.*, nota 1; Demolombe, XII, 967; Laurent, VIII, 289; Marcadé, II, 669 *bis*; Cas. fr. D. P. 51. 1. 155; Sirey, 51. 1. 409; D. P. 58. 1. 110; Sirey, 59. 1. 843.

(3) Cpr. Cas. fr. D. P. 72. 1. 200; Sirey, 72. 1. 269.

Chestie de fapt.

(4) Dacă exercițiul servituței a devenit sau nu materialmente cu neputință, aceasta este o chestie de fapt, care se apreciază în mod suveran de judecătorii fondului. Répert. Sirey, v° *cit.*, 1206 urm.; Baudry et Chauveau, 1151; Demolombe, XII, 972.

(5) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 169; Laurent, VIII, 290; Demolombe, XII, 965, 966, 971; Baudry et Chauveau, 1150; T. Huc,

Cazurile când nu se aplică art. 636, ci art. 639.

Dacă însă imposibilitatea de a exercità servitutea provine din schimbările făcute fie de către proprietarul fondului dominant, fie de către acel al fondului şerbitor, fie în fine, de către un al treilea, care ar lucrà în afară de limitele drepturilor sale, servitutea nu se va stânge după art. 636, ci după art. 639. In adevăr, în caz când schimbarea ar fi opera proprietarului fondului dominant, servitutea s'ar stânge, conform art. 639, dacă el ar lăsà să treacă 30 de ani fără a restabili starea de mai 'nainte; iar în caz când schimbarea ar fi opera proprietarului fondului şerbitor sau a unui terțiu care n'ar aveà niciun drept, proprietarul fondului dominant va aveà o acțiune, fie în contra proprietarului fondului şerbitor (art. 634), fie în contra terțiului care a oprit exercițiul servituței, şi servitutea va fi stânsă conform art. 639, dacă el nu va exercità această acțiune în curs de 30 de ani (1).

Inexactitate de text.

Legea zice că, în cazul art. 636, servitutea *încetează*, însă am observat că exercițiul ei este numai întrerupt (2). Dreptul în sine nu este stâns (3), ci subzistă dacă lucrurile sunt resta-

---

IV, 458; Pand. fr., v° *cit.*, 2172 urm., 2173; Répert. Sirey, *eod.* v°, 1172. Cpr. Cas. fr. Sirey, 90. 1. 245; D. P. 91. 1. 37; *Pand. Period.* 91. 1. 321.

(1) Cpr. Laurent, VIII, 290; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 170, text şi nota 4.— Vezi insă Demolombe, XII, 971. Vezi şi Baudry et Chauveau, 1150.

(2) Pentru ca schimbarea intervenită în starea locurilor să pue în suspensie exercițiul servituței, trebue să existe o imposibilitate absolută de a o întrebuință, căci dacă imposibilitatea n'ar existà decât în parte, exercițiul dreptului servituței ar fi întrerupt numai în parte, după cum dispune anume art. 721 din codul olandez. Cpr. Marcadé, II, 669 *bis*; Demolombe, XII, 970; Duranton, V, 657; Pand. fr. v° *cit.*, 2186 urm.; Répert. Sirey, *eod.* v°, 1181.

Desființarea ambelor fonduri sau a uneia din ele.

(3) Servitutea se stânge însă pentru totdeauna prin desființarea totală a ambelor fonduri, sau a unuia măcar din ele, când asemenea desființare face cu neputință pentru viitor exercițiul servituței. (Cpr. art. 557 § 3). Demolombe, XII, 903; Pand. fr., v° *cit.*, 2191. „Stricarea de istov şi perderea locului şerbitor sau acelui stăpânitor, zice art. 681 din codul Calimach (525 C. austr ac), curmă şerbirea, iar dacă locul sau zidirea se vor întrunì iarăşi, aducându-se în starea dintăi, atunci îşi ia şerbirea puterea sa de mai 'nainte". Cpr. L. 14, Pr., Dig., *Quemadmodum servitutes amittuntur*, 8. 6; — L. 34 § 1 şi L. 35, Dig., *De servitutibus prædiorum rusticorum*, 8. 3.

bilite în așà mod încât servitutea să poată fi exercitată[1]; când de exemplu: locul pe care am dreptul de a trece sau a trimete vitele mele la pășune încetează de a fi acoperit cu apă, *„si locus per quem via, aut iter, aut actus debebatur, impetu fluminis occupatus esset, et intra tempus quod ad amittendam servitutem sufficit, alluvione facta restitutus est“.* (L. 14, Pr., Dig., *Quemadmodum servitutes amittuntur*, 8. 6).

Art. 601. De aceea, de câteori se reclădește un zid comun sau o casă, toate servituțile active și pasive subzistă, fără a puteà fi împovorate în privința noului zid sau nouei case[2], dacă reclădirea s'a făcut mai înainte de împlinirea prescripției (art. 601). Art. 601 nu este deci, după cum am observat *suprà* p. 855, nota 4, decât o aplicare a art. 636 și 637.

---

[1] Pentru ca servitutea să subziste nu este numai decât nevoe ca lucrurile să fie restabilite identic în starea lor de mai 'nainte, după cum se cerea în codul Calimach (art. 681) și la Romani, *ut eadem specie et qualitate reponatur* (L. 20 § 2, Dig., *De servitut. prædiorum urbanorum*, 8. 2), ci este de ajuns ca să se restabilească o stare de lucruri analogă, așà ca servitutea să poată fi exercitată fără a fi împovorată. Cpr. Marcadé, II, 669; Demolombe, XII, 974; Laurent, VIII, 291, 292; Pand. fr., *cit.*, 2196; Baudry et Chauveau, 1151; Aubry et Rau, III, § 255, p. 170; Massé-Vergé, II, § 341, p. 202, nota 2 *in fine*; Cas. fr. D. P. 51. 1. 273; Sirey, 51. 1. 406; Sirey, 66. 1. 348; D. P. 74. 1. 340; C. Bordeaux, Sirey, 56, 2. 683; D. P. 57. 5. 306. No. 12.

Deoseb. între servitute și uzufruct.

[2] Aceasta este o excepție admisă numai în privința servituților, căci uzufructul unei case încetează cu desăvârșire prin dărâmarea ei, chiar dacă casa ar fi mai târziu reclădită pe acelaș loc și în aceleași condiții (art. 557 § 3, 564). Această deosebire între servituțile reale (prediale) și acele personale ne vine dela Romani, căci după legea 10 § 1, Dig., *Quibus modis ususfructus vel usus amittitur*, 7. 4, uzufructul stabilit asupra unei case se stângea prin dărâmarea ei, chiar dacă ea erà mai în urmă reclădită, pe când după legea 20 § 2, Dig., *De servitutibus prædiorum urbanorum*, 8. 2, servituțile urbane *(quæ in superficie consistunt)*, stânse prin desființarea clădirei, renășteau prin refacerea ei în acelaș loc și în aceleași condițiuni. Această soluție este însă contrară adevăratelor principii și n'a fost admisă decât ca o favoare, *utilitatis causa*, pentrucă a doua clădire se considera printr'o ficțiune ca și cea dintâi, care fusese distrusă, *ut idem intelligatur*. Cât pentru servituțile rurale, *quæ in solo consistunt* (L. 3, Dig., *De servitutibus*, 8. 1), ele nu se stângeau decât prin desființarea totală a fondului, ceeace se întâmpla foarte rar. Dacă fondul nu perea cu desăvârșire, ci se găseà numai în așà stare încât servitutea nu puteà fi exercitată, atunci numai exercițiul ei erà pus în

Art. 637, 639.

Servitutea nu va mai subzistà însă dacă au trecut 30 de ani din ziua de când uzul ei a devenit cu neputință, ceeace însemnează că servitutea se stânge prin neuz în timp de 30 de ani (art. 637, 639). Art. 637 nu face deci decât a aplicà principiul neuzului la cazurile în care uzul este cu neputință. Servitutea nu se va stânge în mod definitiv decât prin prescripția de 30 de ani([1]), care va începe a curge contra proprietarului fondului dominant din momentul în care s'a produs imposibilitatea exercițiului. puțin importă dacă servitutea este continuă sau necontinuă ([2]), sau dacă a atârnat sau n'a atârnat de proprietarul fondului dominant de a restabilì lucrurile în starea lor de mai 'nainte.

Neaplic. în specie a regulei: contra non valentem agere non currit præscriptio. Controversă.

Art. 637, referindu-se la art. 640, a ințăles a vorbì de o prescripție ordinară, asămănând cazul când servitutea se stânge printr'un neuz voluntar cu neuzul silit, care rezultă din forța majoră. Este adevărat că prescripția nu curge de câteori omul se găsește în imposibilitate de a face un lucru, însă este știut că numai obstacolul *de drept* oprește cursul prescripției, nu și acel *de fapt*. Or, în specie, obstacolul din care s'a născut pentru proprietarul fondului dominant imposibilitatea de a exercità servitutea este necontestat un obstacol de fapt. Admițându-se chiar că legiuitorul

---

suspensie, pe cât timp ținea acea stare de lucruri. Cpr. L. 34, § 1 și L. 35, Dig., *De servitutibus prædiorum rusticorum*, 8, 3; L. 14, Dig., *Quemadmodum servitutes amittuntur*, 8 6.

([1]) Proectul primitiv al codului fr. (cartea II, tit. I, art. 55, 57) cerà numai 10 ani pentru restabilirea servituței, deși admiteà 30 ani pentru neuz, însă termenul de 10 ani a fost cu drept cuvânt prelungit până la 30, în urma observațiilor tribunalului din Grenoble, căci altfel prescripția s'ar fi împlinit mai răpede contrà aceluia care ar fi fost împedicat de a uzà de dreptul său, decât contra aceluia care, putând să uzeze de acest drept, ar fi neglijat de a o face. Cpr. Demolombe, XII, 979, p. 485 (ed. din 1882).

([2]) Aubry et Rau, III, § 255, p. 171, text și nota 6; Demante, II, 562 *bis* V; T. Huc, IV, 459; Demolombe, XII, 977, 979; Laurent, VIII, 296; Baudry et Chauveau, 1151; Thiry, I, 806, p. 835; Arntz, I, 1197; Répert. Sirey, v° *Servitudes*, 1215; Pand. fr., *cod.* v°, 2207.

modern ar fi consacrat vechea maximă: *contra non valentem agere non currit præscriptio*, extrasă de glosatori din L. 1 § 2, Cod, *De annali exceptione tollenda*, 7. 40, ceeace este îndoelnic(¹), această regulă nu poate fi aplicată la cazul nostru. Cel puțin în acest sens se pronunță unii autori(²).

Suspendarea și întreruperea prescripției. Controversă.

Prescripția despre care este vorba în specie este cârmuită de regulele generale în ceeace privește suspendarea și intreruperea ei. Astfel, prescripția nu va curge în contra minorilor și interzișilor (art. 1876), nici între soți, în timpul

---

(¹) Vezi pentru afirmativă, Aubry et Rau, II, § 214, p. 499 (ed. a 5-a); Répert. Dalloz, *Supplément*, v⁰ *Prescription civile*, 454; Le Roux de Bretagne, *Nouv. traité de la prescription*, I, 585, p. 395; Troplong, *Prescription*, II, 700, 701. — *Contrà:* Mourlon, III, 1893; Laurent, XXXII, 38 urm.

(²) Vezi Répert. Sirey, v⁰ *Servitudes*, 1217 urm.; Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 171, text și nota 7; Demolombe, XII, 979; Laurent, VIII, 295; Mourlon, I, 1855 urm.; Demante, II, 562 *bis* III; Duranton, V, 655; Duvergier asupra lui Toullier, II, partea I, p. 321, nota *a*; Planiol, I, 2977; Baudry et Chauveau, 1155; Cas. fr. Sirey, 90. 1. 245; D. P. 90. 1. 37; *Pand. Périod.* 91. 1. 321. — *Contrà:* Toullier, *loco cit.*, 690, 693; Marcadé, II, 672; Arntz, I, 1202; Massé-Vergé, II, § 341, p. 209, nota 2; Solon, *op. cit.*, 505, p. 389 urm., Vazeille, *Prescription*, I, 426, p. 556 (ed. din 1832); Bélime, *Possession et actions possessoires*, 168, p. 167, 168 (ed. din 1842). Cpr. Trib. Ussel, D. P. 99. 2. 32. După acești din urmă autori, neuzul n'ar stânge în mod definitiv servitutea decât atunci când el ar fi fost *voluntar;* în cazul însă când el ar fi fost silit, servitutea ar fi de drept restabilită, dacă lucrările ar fi restatornicite în starea lor primitivă, *chiar după expirarea termenului de 30 de ani*, soluție după părerea noastră contrară atât principiilor generale în materie de prescripție, cât și art. 601, 637, 639 și 640, cari nu disting între uzul voluntar și acel silit. Așà dar, neuzul servituței, *fie el voluntar, fie silit*, va aduce stângerea ei definitivă, dacă acest neuz a ținut 30 de ani, fără ca proprietarul fondului dominant să fi întrerupt prescripția în acest timp. Este adevărat că, la Romani, proprietarul fondului dominant erà, în privința servituților rurale, restabilit în dreptul său printr'o adevărată *restitutio in integrum*, dacă starea de lucruri care împedicase exercițiul servituței erà independentă de voința lui (L. 34 § 1 și L. 35, Dig., *De servitutibus prædiorum rusticorum*, 8. 3 și L. 14, Dig., *Quemadmodum servitutes amittuntur*, 8. 6), însă această soluție n'a fost admisă de legiuitorul modern.

căsătoriei (art. 1881), etc. Tot astfel, ea va puteà să fie civilmente întreruptă printr'o recunoaştere emanată dela proprietarul fondului şerbitor sau printr'o cerere în declarare de servitute (art. 1865)(1).

2° *Stângerea servituţilor prin confuziune* (2).

Art. 638. — Orice servitute este stânsă, când fondul către care este datorită şi acela ce o datoreşte cad în acelaş mână. (Art. 557, 576, 626, 627, 713 § 2, 1048, 1091, 1154 C. civ. Art. 705 C. fr.).

Art. 627. — Dacă proprietarul a două proprietăţi (3), între cari există un semn văzut (aparent) de servitute, înstrăinează una din proprietăţi, fără ca contractul să conţină nicio convenţiune atingătoare de servitute, ea urmează de a existà într'un mod activ sau pasiv în favoarea fondului înstrăinat(4), sau asupra fondului înstrăinat.

---

(1) Demolombe, XII, 979; Aubry et Rau, II, § 155, p. 172, 173; Baudry et Chauveau, 1151; Répert. Sirey, v° *Servitudes*, 1215; Pand. fr., *eod.* v° 2207; Demante, II, 562 *bis* II urm.; Laurent, VIII, 296 şi 304; De la Bigne, I, 1176, p. 1062; Thiry, I, 806, p. 835; Arntz, I, 1197. — *Contrà:* Ducaurroy, II, 363 urm., după care termenul de 30 de ani n'ar fi o adevărată prescripţie, ci un termen fix, care n'ar fi supus nici suspendărei, nici întreruperei, părere generalmente respinsă, ca una ce este contrară art. 601, 636, 637 şi 639.

(2) În materie de uzufruct, confuziunea se numeşte consolidare (art. 557). Vezi *suprà* p. 550 urm.

(3) Art. 627, ca şi art. 576, presupune două fonduri deosebite din care unui este afectat la serviciul celuilalt; de unde rezultă că art. 627 nu poate fi aplicat la cazul în care proprietarul ar stabilì un serviciu între două părţi a unuia şi aceluiaş fond. Laurent, VIII, 188; Cas. fr. Répert. Dalloz, v° *Servitude*, 1036, nota 1. — *Contrà:* Demolombe, XII, 826. Faptul că se cer două fonduri dovedeşte că art. 627 n'a înţăles a se referì la servituţile stabilite prin destinaţia proprietarului, căci această destinaţie are, după cum ştim, loc chiar atunci când proprietarul unui singur fond a făcut ca o parte din acest fond să fie afectată la serviciul celeilalte părţi, dacă mai în urmă fondul a fost împărţit în două prin efectul unei împărţeli sau a unei înstrăinări. Vezi *suprà* p. 808, nota 3.

(4) Textul oficial zice, din eroare, *neînstrăinat* în loc de *înstrăinat.* Art. 627 referindu-se, cel puţin după părerea noastră, la servituţile stânse prin confuzie, conform art. 638, iar nu la acele stabilite prin destinaţia proprietarului, locul său firesc este în secţia de faţă, unde este aşezat şi în Ante-proectul de revi-

Locul firesc al art. 627.

(Art. 557, 576, 622, 625, 626, 633, 638, 942, 1325, 1349 C. civ. Art. 694 C. fr.).

Stângerea tuturor servituților prin confuziune.

Toate servituțile, chiar și acele legale, se stâng prin confuziune, când ambele fonduri sunt întrunite în aceeaș mână, sub un titlu oarecare, de exemplu: prin împărțeală, cumpărare, schimb, moștenire(¹), renunțare, etc., fie că proprietarul fondului dominant a dobândit pe acel șerbitor, sau *vice-versà*, fie că ambele fonduri au fost dobândite de un terțiu; căci, după cum știm, nimeni nu poate să aibă o servitute asupra lucrului său propriu (art. 576). *Nemini res sua servit*(²).

Exercițiul dreptului de proprietate.

Servitutea se exercită, ce e drept, înainte și în urma confuziunei, însă exercițiul ei devine în asemenea caz exercițiul dreptului de proprietate(³).

Cazurile când confuziunea nu are loc.

Pentru ca confuziunea să se producă trebue ca fondul dominant și acel șerbitor să cadă în aceeaș mână. Deci, dacă

---

zuire al lui Laurent (art. 720), iar nu în secția a II-a, unde el figurează atât în codul francez cât și în codul nostru. Cpr. Marcadé, II. 659. In codul italian, acest text care, după cum vom vedeà mai la vale, a dat loc la *cinci* sau *șase* sisteme, a fost eliminat.

Deoseb. între acceptarea pură și simplă și acea beneficiară.

(¹) Acceptarea pură și simplă a moștenirei aduce confuziunea, când există un singur moștenitor, nu însă și acceptarea sub beneficiu de inventar (art. 713 § 2). Toullier D., II, partea I, 668 *in fine*, p. 308; Pand. fr., vº *Servitudes*, 2218; Solon, *op. cit.*, 495, p. 382; Pardessus, *op. cit.*, 299, p. 379. Cpr. L. 2 § 19, Dig., *De hereditate vel actione vendita*, 18 4.

Cazul când moștenitorul a vândut drepturile sale succesorale. Controversă.

Efectul confuziunei îndeplinite prin acceptarea pură și simplă a moștenirei încetează, însă numai între părți, nu și în privința terților, atunci când moștenitorul a vândut drepturile sale succesorale. Aubry et Rau, III, § 225, p. 174, text și nota 13; Proudhon, *Usufruit*, IV, 2095, p. 246; Demolombe, XII, 986; Baudry et Chauveau, 1154.— *Contrà:* Solon, *op. cit.*, 479, p. 383 urm.; Laurent, VIII, 303; Massé-Vergé, II, § 341, p. 310, nota 3.

(²) L. 26 *in medio*, Dig., *De servitutibus prædiorum urbanorum*. Vezi *suprà* p. 400, nota 2; 550, 809, 810, etc. „*Servitutes prædiorum confunduntur, si idem utriusque prædii dominus esse cœperit*". (L. 1, Dig., *Quemadmodum servitutes amittuntur*, 8, 6). „Dacă proprietatea locului stăpânitor și acelui șerbitor se va unì tot la aceeaș persoană, de sineș încetează șerbirea", zice art. 682 din codul Calimach (526 C. austriac).

(³) Mourlon, I, 1851; Laurent, VIII 299; Pand. fr., vº *cit.*, 2215.

numai o parte din fondul șerbitor a devenit proprietatea aceluia căruia aparține fondul dominant, servitutea nu va fi stânsă, pentrucă nu există imposibilitate de a o exercità(¹).

Tot astfel, confuziunea n'ar aveà loc când doi proprietari a două fonduri deosebite, cari ar aveà un drept de servitute asupra unui alt fond, ar dobândì în comun fondul șerbitor. Așa, de exemplu, dacă fondul pe care eu l'am dobândit împreună cu d-ta, ar datorì o servitute fondului meu sau fondului d-tale, această dobândire comună nu stânge servitutea, pentrucă drepturile noastre particulare sunt deosebite de drepturile noastre indivize(²).

Întrunirea ambelor fonduri în aceeaș mână trebue să fie perfectă și irevocabilă.

Pentru ca confuziunea să se poată produce și să facă exercițiul servituței cu neputință, mai trebue încă ca întrunirea ambelor fonduri în aceeaș mână să fie perfectă și irevocabilă(³), căci dacă confuziunea ar înceta *in præteritum*, în virtutea unei cauze vechi și necesare *(ex tunc, ex antiqua causa)*, de exemplu: prin anularea, rezolvirea sau revocarea titlului de achiziție (art. 961, 1091, 1900), prin îndeplinirea condiției rezolutorii (art. 1019 urm., 1091), etc., unirea fondurilor în aceeaș mână ar fi ca și cum n'ar fi avut loc, și prin urmare, servitutea ar continuà a subzistà, confuziunea existând numai în aparență(⁴). Aceasta nu este decât aplicarea regulei generale: *reviviscunt servitutes si confusio resolvitur*.

(¹) Laurent, VIII, 300; Baudry et Chauveau, 1153, p. 878; Demolombe, XII, 983; Pand. fr., v° *cit.*, 2220; Répert Sirey, *eod.* v°, 1228.

(²) L. 30 § 1, Dig., *De servitutibus prædiorum urbanorum*, 8. 2; L. 27 și 34, Pr., Dig., *De servitutibus prædiorum rusticorum*, 8. 3. Cpr. Toullier D. II, partea I, 663 *ter*; Demolombe, XII, 983. — Confuziunea ar aveà însă loc atunci când ambii proprietari ai aceluiaș fond, căruia s'ar datorì o servitute, ar dobândì în comun proprietatea fondului șerbitor sau *vice-versà*. Demolombe, *loco cit.* Cpr. L. 27, Dig., *De servitutibus prædiorum rusticorum*, 8. 3.

(³) Astfel, servitutea datorită de imobilul unuia din soți imobilului celuilalt soț subzistă în urma desfacerei căsătoriei. Répert. Sirey, v° *Servitudes*, 1225; Solon, *op. cit.*, 495, p. 382; Pardessus, *Servitudes*, 300, p. 381.

(⁴) Baudry et Chauveau, 1154; Aubry et Rau, III, § 255, p. 173; Pand. fr., v° *Servitudes*, 2225; Duranton, V, 666; Demolombe, XII, 984; Solon, *op. cit.*, 494, p. 382; Mourlon, I, 1851; De la Bigne, I, 1177; Laurent, VIII, 301; Thiry, I, 806, p. 835.

Evingerea proprietarului fondului dominant.

Tot astfel, servitutea este presupusă că n'a fost niciodată stânsă, când proprietarul fondului dominant este evins prin efectul unei revendicări sau a unei acțiuni ipotecare, din fondul șerbitor, pe care îl dobândise (argument din art. 1798)(¹).

Deosebirea fondurilor întrunite în aceeaș mână. Distincție.

Cât pentru cazul în care ambele fonduri întrunite în aceeaș mână ar fi fost mai în urmă deosebite *ex nunc, ex causa nova*, de exemplu: prin efectul unei înstrăinări, trebue să distingem: 1⁰ sau servitutea nu are niciun semn de aparență, nici pe fondul dominant, nici pe acel șerbitor (²), și atunci ea rămâne stânsă pentru totdeauna, neputând să reînvie decât în baza unei noui constituiri (³); sau servitutea este aparentă, și atunci ea renaște independent de orice convenție, atât ca drept cât și ca sarcină, sau mai bine zis *urmează a existà*, după cum se exprimă art. 627, căci ea n'a încetat niciodată de a aveà ființă, ci numai exercițiul ei a fost cu neputință, cât timp ambele fonduri erau în aceeaș mână. Acesta este adevăratul sens al art. 627.

Exemplu pentru stabilirea soluției de mai sus.

Astfel, pentru a luà un exemplu, să presupunem că am cumpărat un imobil care datoreà o servitute de trecere unui alt imobil al meu și că, mai târziu, am înstrăinat (⁴)

(¹) Aubry et Rau, Demolombe, *loco cit.* Cpr. Laurent, VIII, 302; Massé-Vergé, II, § 341, p. 210, nota 3. — Rezoluția care distruge efectele confuziunei lasă însă să subziste servituțile stabilite prin destinația proprietarului.

(²) Art. 627 nerostindu-se asupra situațiunei acestui semn, existența lui fie pe fondul dominant, fie pe acel șerbitor, ar face ca servitutea să subziste pentru cumpărătorul imobilului, fără nicio stipulație expresă. Cpr. Demolombe, XII 824; Baudry et Chauveau, 1124, p. 846; Aubry et Rau, III, § 252, p. 147, nota 7; Cas. fr. D. P. 54. 1. 272; Sirey, 55. 1. 117; Sirey, 76. 1. 111; D. P. 76. 1. 440. Art. 622 nu se mulțumește cu un *semn*, ci prescrie o *lucrare* aparentă. Vezi *suprà* p. 620, n. 4.

(³) *„Et si rursus vendere vult, nominatim imponenda servitus est"*. (L. 30, Pr., Dig., *De servitutibus prædiorum urbanorum*. 8. 2).

(⁴) Instrăinarea poate să aibă loc prin orice mod: prin donațiune, vânzare de bună voe sau silită, etc. Laurent, VIII, 189; Cas. fr. D. P. 47. 1. 376; D. P. 54. 1. 17; Sirey, 54. 1. 680. Art. 627 nu se aplică însă la caz de împărțeală, căci nu se poate zice că proprietarul ale cărui bunuri se împart, în urma morței sale, *înstrăinează* fondul, după cum dispune textul. Laurent, *loco cit.;* C. Toulouse și Metz, D. P. 56. 2. 119; D. P. 59. 2. 16. — *Contrà:* Cas. fr. D. P. 62. 1. 415; Sirey, 66. 1. 215; D. P. 66. 1. 339.

unul din aceste imobile lui X, fără ca contractul să zică ceva despre această servitute a cărui exerciţiu erà cu neputinţă cât timp eu eram proprietarul ambelor fonduri. Chestiunea este de a se ştì dacă servitutea de trecere va continuà a subzista în favoarea cumpărătorului X?

Dr. roman. La Romani, confuziunea producea în totdeauna stângerea servituţei, aşà că ea nu puteà să renască decât prin voinţa testatorului *(nominatim imposita)*, sau prin stipulaţia expresă a părţilor contractante *(nominatim recipi oportet)* (¹).

Dr. actual. Aceleaşi principii au fost păstrate şi în codul actual, cu excepţie însă pentru cazul când există un semn de aparenţă a servituţei, stipulaţia expresă a părţilor nemai fiiind în specie necesară, de vreme *lucrurile vorbesc dela sine*, după cum s'a exprimat tribunul Albisson în raportul să către Tribunat (²). Existenţa unui semn văzut sau aparent lasă deci a se înţălege, cu toată tăcerea părţilor (³), că voinţa lor comună a fost de a păstrà vechea stare de lucruri, adecă servitutea. Servituţile aparente nu vor fi deci stânse decât atunci când părţile vor fi manifestat în mod expres voinţa lor în această privinţă (⁴).

(¹) L. 1, Dig., *De servitute legata,* 33. 3; L. 10, Dig., *Communia prædiorum*, 8. 4. Cpr. şi L. 30, Dig., *De servitut. prædiorum urbanorum,* 8. 2; L. 31 şi 36, Dig., *De servitut. prædiorum rusticorum,* 8. 3, etc. Art. 682 din codul Calimach dispune că, în urma înstrăinărei unuia din fonduri, noul proprietar al fondului stăpânitor poate în totdeauna să câştige înapoi dritul şerbirei sub condiţia, adaogă art. 526 din codul austriac, *ca servitutea să nu fi fost ştearsă din registrele publice (ohne dass inzwischen in den öffentlichen Büchern die Diensbaskeit gelöschet worden)*, condiţie care nu puteà fi prescrisă de codul Calimach, unde nu existà nicio publicitate în privinţa terţiilor.

(²) Vezi acest raport în Demolombe, XII, 820, p. 325.

(³) Pentru ca art. 627 să-şi primească aplicare, trebue ca contractul să nu cuprindă nicio convenţie relativă la servitute (Cas. fr. D. P. 67. 1. 498); de unde rezultă ca actul care constată înstrăinarea va trebuì să fie înfăţişat, pentru a se constată că el nu cuprinde nicio stipulaţie în privinţa servituţei în litigiu. Laurent. VIII, 187. — O clauză generală, care ar liberà fondul de orice servitute, ar fi în genere, şi afară de oarecare împrejurări particulare, neîndestulătoare pentru a oprì menţinerea servituţei. Aubry et Rau, III, § 252, p. 148, nota 8; Demolombe, XII, 825

(⁴) Legea n'a admis aceleaşi principii în privinţa servituţilor con-

Servituţile neaparente. Controversă.

Încât priveşte însă servituţile neaparente, ele nu vor avea fiinţă, în urma înstrăinărei fondului, dacă părţile nu le-au stipulat anume, pentrucă ele neavând niciun semn exterior, dobânditorul imobilului a putut să nu aibă cunoştinţă de ele. Acest sistem, admis şi de tribunul Albisson, este singurul mijloc de a pune în armonie art. 627 cu art. 625 şi 626, căci altfel aceste texte s'ar distruge unele pe altele(1).

3° *Stângerea servituţilor prin neuz sau neîntrebuinţare.*

Art. 639. — Servitutea este stânsă prin neuz în curs de treizeci de ani. (Art. 557, 579 urm., 619, 623, 637, 640, 643, 1091, 1800 § 4, 1890 urm., 1894 C. civ. Art. 706 C. fr.).

Art. 640. — Aceşti treizeci de ani se numără după osebitele feluri de servituţi, sau din ziua de când acel în drept a încetat de

---

Servituţile continue.

tinue, pentrucă ele fiind mai oneroase, nu este probabil că părţile ar fi înţăles a le reînvia prin tăcerea lor, atunci când ele erau libere de a vorbì. Servituţile continue vor rămânea deci stânse, dacă părţile n'au admis în mod expres continuarea lor.

(1) Vezi în acest sens, Fréminville, *Tr. de la minorité et de la tutelle*, II, 738, p. 196 urm. (Clermont, 1845); Massé-Vergé, II, § 337, p. 203, text şi nota 10; Zachariæ, *Handbuch des französischen Civilrechts*, II, § 252 *in fine*, p. 65, text şi nota 9 (ed. *Anschütz)*; Duvergier asupra lui Toullier, II, partea I, p. 282, nota *a;* Marcadé, II, 657 urm.; Arntz, I, 1199, 1200; Thiry, I, 803, p. 829; Planiol, I, 2963; Laurent, VIII, 184 urm. şi 301 (cpr. art. 720 din Ante-proectul de revizuire a acestui autor); Del Marmol, *Revue pratique*, t. 16 (anul 1863), p. 55 urm.; Troplong, raport înaintea Curţei de casaţie, Sirey, 40. 1. 98 urm. şi Répert. Dalloz, v° *Servitudes*, p. 270 urm., nota 3; C. Lyon, Répert. Dalloz, v° *Servitude*, 1024, nota 1 şi Sirey, 32. 2. 123. — Cu toate acestea chestiunea este foarte controversată, şi nu există mai puţin decât cinci sau şase sisteme în această privinţă. Cpr. Judecăt. ocol. II Iaşi (V. Erbiceanu) în motivele sale, *Cr. judiciar* din 1904, No. 39 (cu observaţia noastră). Toate aceste sisteme, expuse pe larg în Demolombe (XII, 817 urm.), în Aubry et Rau (III, § 252, p. 148 urm., nota 9), în Baudry et Chauveau (p. 840, 841, nota 3), etc. sunt foarte bine combătute de Laurent (VIII, 185 urm.) şi de Marcadé *(loco suprà cit.)*. Vezi asupra acestei controverse, Répert. Sirey, v° *Servitudes*, 1077 urm.; Pand. fr., *eod.* v°, 1745 urm.; Vanier, *Questions notables sur les servitudes*, p. 107—142 (Paris, 1871); Dalloz, *Nouv. C. civil annoté*, I, art. 694, No. 2 urm. Vezi şi *suprà* p. 811, nota 1 *in fine*.

a se folosì de dânsa, când este vorba de servituți necontinue; sau din ziua de când s'a făcut un act contrar servituței continue. (Art. 579 urm., 601, 622, 636 urm., 641, 642 C. civ. Art. 707 C. fr.).

Stângerea servituților convenționale.

Legea este mai favorabilă stângerei decât stabilirei servituților, căci pe când numai servituțile continue și aparente pot fi dobândite prin posesia de treizeci de ani (art. 623), neuzul sau neîntrebuințarea fie silită sau voluntară (1), timp de treizeci de ani (2), aduce stângerea tuturor servituților convenționale (3), atât a celor continue și aparente, cât și a celor necontinue și neaparente (4).

---

(1) Planiol, I, 2977; Baudry et Chauveau, 1155; De la Bigne, I, 1178; Thiry, I, 806, p. 836; Cas. fr. și C. Bourges, Sirey, 90. 1. 241; D. P. 91. 1. 37; D. P. 92. 2. 444. Vezi *suprà* p. 856, 859. — Vezi însă Toullier D., II, partea I, 690 urm. — Neîntrebuințarea silită ar existà atunci când un obstacol nebiruit de fapt ar împedicà exercițiul servituței. De exemplu: fântâna din care cineva este în drept a scoate apă a secat, etc.

C. spaniol. Art. 546.

(2) In codul spaniol, acest termen este redus la 20 de ani. „*Las servidumbres se extinguen: por el no uso durante veinte anos*“, zice art. 546 din acest cod.

Servituțile legale.

(3) Natura lucrurilor se opune la stângerea prin neuz a servituților așa zise legale, și acelor cari derivă din situația locurilor. Boissonade, *Projet de C. civil pour l'Empire du Japon*, I, p. 577; Pardessus, *op. cit.*, No. 56, p. 60, și No. 201, p. 260 și 301, p. 382; Boileux, II, p. 929; Répert. Sirey, v⁰ *cit.*, 1246, 1360.

Proprietatea.

Proprietatea nu se perde, de asemenea, niciodată prin simplul neuz, oricât de lung ar fi, ci numai prin uzucapiune. Vezi *suprà* p. 273, nota 1, 380 și 554, nota 2. Cpr. Cas. fr. *Pand. Périod.* 1907. 1. 203. D. P. 1907. 1. 241 și *Dreptul* din 1908, No. 9.

(4) Baudry et Chauveau, 1156, 1157; De la Bigne, I, 1178; Pand. fr., v⁰ *Servitude*, 2231; Répert. Sirey, *eod.* v⁰, 1245; Pacifici-Mazzoni, *op. cit.*, III, partea II, 285, p. 292 (ed. a 4-a, 1907); C. Nancy, *Pand. Périod.* 88. 2. 41.

Neadmiterea în specie a prescripției de 10 sau 20 de ani. Controversă.

Termenul de 30 de ani nu poate nici într'un caz să fie nici mai lung, nici mai scurt, așa că acel care a dobândit, cu bună credință și printr'o justă cauză, un fond supus unei servituți ce el credeà că nu există, nu va prescrie liberarea fondului de această sarcină prin posesia de 10 sau 20 de ani. Prescripția de 10 sau 20 ani, statornicită de art. 1895 urm. în folosul terțiilor de bună credință, aplicabilă atât la stângerea cât și la stabilirea uzufructului (vezi *suprà* p. 805), nu se aplică deci la stângerea servituților, după cum nu se aplică nici la stabilirea lor (vezi *suprà* p. 805, text și nota 1): 1⁰ pentrucă regulele relative la stângerea servituților făcând parte din secția

Servitutea se stânge prin neuzul voluntar sau silit *(non*

---

de faţă, exclud aplicarea dispoziţiilor dela prescripţie contrare acestor regule (art. 1894); şi 2° pentrucă prescripţia statornicită de art. 1895 urm. este o prescripţie achizitivă, iar nu o prescripţie liberatorie. Vezi în acest sens, Demolombe, XII, 1003, 1004; Aubry et Rau, III, § 255, p. 177, text şi nota 23, cari revin asupra primei lor opiniuni; Zachariæ, *Handbuch des französischen Civilrechts*, II, § 255, p. 70, nota 4 (ed. *Anschütz);* Massé-Vergé, II, § 341, p. 210, nota 4; De la Bigne, I, 1179; Pacifici-Mazzoni, *op. cit.*, III, partea II, 285, p. 293; T. Huc, IV, 462; Baudry et Chauveau, 1165; Solon, *op. cit.,* 510, p. 398; Marcadé, II, 673; Répert. Sirey, v° *Servitudes,* 1290 urm.; Cas. fr. Sirey, 76. 1. 103; D. P. 76. 1. 424; D. P. 81. 1. 407; Sirey, 82. 1. 111; Vezi şi *suprà* pag. 805.— *Contrà:* Pothier, *Prescription,* IX, 139; Duvergier asupra lui Toullier, II, partea I, p. 321, nota *a;* Planiol, I, p. 970, nota 1 (ed. a 3-a); Laurent, VIII, 314 şi XXXII, 424; Ducaurroy, II, 368; Duranton, V, 691, p. 671 urm.; Demante, II, 565 *bis;* Arntz, I, 1209; Mourlon, III, 1952 urm.; Troplong, *Prescription,* II, 853; Vazeille, *Idem,* I, 419 şi II, 523; C. Nancy, Répert. Dalloz, v° *Servitude,* 1238, nota 1 şi Sirey, 42. 2. 133. Cpr. Art. 721 din Ante-proectul de revizuire al lui Laurent. Aceşti din urmă autori admit că servituţile se stâng prin uzucapiunea libertăţei fondului din partea unui terţiu care l-ar fi posedat liber de orice servitute timp de 10 sau 20 de ani, cu just titlu şi bună credinţă, întemeindu-se mai cu samă pe vechiul drept francez şi pe art. 1800, ceeace este inadmisibil, fiindcă acest din urmă text, care face parte din titlul ipotecilor şi care vorbeşte de *prescripţie,* iar nu de posesia de 30 de ani, n'a fost reprodus la titlul servituţilor. Cpr. Marcadé (II, 673 şi *Prescription,* art. 2265, No. VI), care admite prescripţia de 10 sau 20 de ani numai când proprietatea fondului a fost dobândită *a non domino,* liberă de orice servitute, nu însă şi când ea a fost dobândită dela adevăratul proprietar *(a domino),* distincţie iarăşi inadmisibilă. Vezi Massé-Vergé, II, § 341, p. 210, nota 4.

Dr. roman şi dr. vechiu.

La Romani, servituţile se stângeau prin neuz după 10 ani între cei de faţă şi 20 ani între cei absenţi: *decennio contra presentes, vel vigenti spatio annorum contra absentes* (L. 13, Cod, *De servitutibus et aqua,* 3. 34). In dreptul vechiu, acest termen era fixat la *doi* ani, *biennio (Pauli Sententiæ, De legatis,* 3, 7, § 30 şi I, 19, *De servitutibus,* § 2). „De se va slobozì lucrul robit şi stăpânul robirei nu va preînoì robirea *ani zece,* iarăş rămâne acel lucru slobod de robire", zice codul Caragea (partea II, capit. 2, § 5). Art. 1945 din codul Calimach prevede şi el tot un termen de *zece* ani.

utendo) nu numai atunci când întrebuințarea ei a încetat mai bine de 30 de ani, dar și atunci când întrebuințarea ei n'a început niciodată; când, de exemplu, deși un titlu mi-ar conferi dreptul de a scoate apă din fântâna altuia sau de a deschide o fereastră pe fondul vecin, la o distanță mai mică decât acea legală, totuși eu ași fi lăsat să treacă treizeci de ani fără ca să fi scos vreodată apă, sau fără ca să fi deschis vreo fereastră (¹).

Prescripția liberatorie.

Neuzul sau neîntrebuințarea, care stânge atât uzufructul (art. 557) cât și privilegiile și ipotecile (art. 1800 § 4), nu este decât o prescripție liberatorie (art. 1890), prin efectul căreia fondul supus servituței este liberat de această sarcină. Motivele acestei dispoziții sunt lesne de priceput. Servitutea având de scop folosul permanent al fondului dominant (art. 576), neîntrebuințarea ei timp de treizeci de ani din partea proprietarului acestui fond dovedește, în adevăr, că ea nu mai e de niciun folos și că, prin urmare, nu mai are nicio rațiune de a fi. De aceea proprietarul fondului dominant se consideră că a renunțat tacitamente la ea (²).

Neuzul în timpul prescris de lege, fie prin sine, fie prin alții (³), stânge servitutea *ipso facto* cu desăvârșire, și ea

---

Deoseb. între C. Calimach și acel austriac.

Art. 1488 din codul austriac dispune, din contră, că dreptul servituței se prescrie prin neuz *(durch den Nichtgebrauch)*, când proprietarul fondului șerbitor s'a opus la exercițiul servituței, fără ca proprietarul fondului dominant să fi făcut să valoreze dreptul său *timp de trei ani consecutivi*. Vezi Stubenrauch, *Commentar zum österreichischen allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuche*, II, p. 954 urm. (ed. din 1903).

(¹) Massé-Vergé, II, § 341, p. 211, nota 6; Demolombe, XII, 992; Laurent, VIII, 313; Bélime, *Possession et actions possessoires*, 160, p. 161 urm. (ed. din 1842); Cas. fr. Sirey, 64. 1. 77; D. P. 64. 1. 126; C. Orléans, D. P. 65. 2. 60. Vezi și *infrà* p. 872.

Dr. roman.

(²) Cpr. Laurent, VIII, 304; Demolombe, XII, 988. — La Romani, stângerea servituței prin neuz era privită ca o pedeapsă pentru nepăsarea proprietarului fondului dominant. „*Qui enim in tam longo prolixoque spatio suum jus minimè consecutus est, sera pœnitentia ad pristinam servitutem reverti desiderat*". (L. 14 *in fine*, Cod, *De servitute et aqua*, 3. 34).

(³) Pentru a înlăturà stângerea servituței prin neuz sau neîntrebuințare, proprietarul fondului dominant nu are nevoe de a o exercità prin el însuș, ci este suficient ca ea să fie exercitată *în numele lui, suo nomine* (L. 21, Dig., *Quemadmodum servitutes amittuntur*, 8. 6), de exemplu: de un chiriaș sau nu mai poate, în genere, să renască decât printr'o nouă constituire, împrejurarea că servitutea ar fi fost din nou exercitată un timp oarecare după expirarea termenului de 30 de ani fiind neîndestulătoare pentru a o face să reînvieze([1]).

Efectele neuzului parțial. Pentru a stânge servitutea cu desăvârșire, neuzul trebue să fie total și absolut, căci dacă el a fost numai parțial și stângerea servituței va fi parțială, ea fiind redusă în marginile în care a fost exercitată ([2]).

Întreruperea sau suspendarea prescripției. Regulele privitoare la întreruperea (art. 1863 urm.) sau la suspendarea prescripției (art. 1874 urm.) se aplică la stângerea servituților prin neuz sau neîntrebuințare ([3]).

Dovedirea neuzului. Cât pentru chestiunea de a se ști cum trebue să se dovedească neuzul, legea fiind mută în această privință, se vor aplicà principiile generale, după cari sarcina probei incumbă

---

arendaș, sau chiar *în numele fondului (in nomine prædii)* de cineva care-l reprezintă, de exemplu: un uzufructuar sau un posesor, fie chiar de rea credință. *„Servitus et per socium, et fructuarium, et boni fidei possessorem, licet et malæ fidei, nobis retinetur“*. (L. 15 și 24, Dig., *loco cit.*). Vezi și L. 20—24, Dig., *loco cit.* Art. 642 cuprinde o aplicare a acestui principiu. Vezi *infrà* explic. acestui text, p. 877 urm. Cpr. De la Bigne, I, 1180; Baudry et Chauveau, 1166; Duranton, V. 591, 684; Demolombe, XII, 995; Pand. fr., v⁰ *cit.*, 2275, 2276.

[1] Aubry et Rau, III, § 255, p. 175, 176; Demolombe, XII, 795 și 1019; Laurent, VIII, 318; Baudry et Chauveau, 1164; Cas. fr. D. P. 56. 1. 285; Sirey, 57. 1. 775; Sirey, 61. 1. 526. — Proprietarul fondului șerbitor poate însă să renunțe, chiar tacitamente, la beneficiile prescripției prin care fondul său a fost liberat de servitute (art. 1838, 1839), și în asemenea caz, servitutea nu va fi stânsă. Orice renunțare fiind însă de strictă interpretare, faptul ce se opune proprietarului fondului șerbitor și din care se deduce renunțarea la prescripția îndeplinită, trebue să fie de așa natură încât să nu i se poată da alt sens decât voința de a renunțà. Laurent. VIII, 319 și autorii *suprà* citați.

[2] Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 178; Planiol, I, 2979 (ed. a 3-a). Vezi și *infrà* explic. art. 641, p. 881 urm.

[3] Planiol. I, 2977; Pacifici-Mazzoni, *op cit.*, III, partea II, 285, p. 296. Vezi și *suprà* p. 860. —In privința servituților necontinue, un singur act de exercitare a servituței ajunge pentru a întrerupe prescripția, și asemenea acte pot totdeauna fi dovedite cu martori. Aubry et Rau, III, § 255, p. 176; Laurent, VIII, 312; Demolombe, XII, 1016, 1017; Cas. fr., D. P. 86. 1. 422; Sirey, 87. 1. 12.

reclamantului (art. 1169), sau mai bine zis, aceluia care afirmă. *Ei incumbit probatio, qui dicit, non qui negat* (¹).

Punctul de plecare al prescripției liberatorii.

Am văzut că atât servituțile continue cât și acele necontinue sunt susceptibile de a fi stânse prin neuz sau neîntrebuințare. Singura deosebire care există între aceste două feluri de servituți este numai în privința punctului de plecare a prescripției liberatorii.

Servituțile necontinue.

In cât privește servituțile necontinue, precum este acea de trecere, de pășune, de a scoate apă *(aquæ haustus)*, etc., termenul de 30 de ani, prevăzut de art. 639, începe a curge de la ultimul act săvârșit de către proprietarul fondului dominant, în conformitate cu servitutea, căci servituțile necontinue având nevoe pentru exercițiul lor de faptul actual al omului (vezi *suprà* p. 617), există *neuz* sau *neîntrebuințare* îndată ce faptul proprietarului dominant a încetat(²).

(¹) L. 2, Dig., *De probationibus,* 22. 3. Cpr. și L. 23, Cod. *De probationibus,* 4. 19. — Astfel, dacă proprietarul fondului dominant are un titlu și posesiunea actuală, el nu are nimic de dovedit. In asemenea caz, proprietarul fondului șerbitor fiind reclamant, trebue să dovedească ceeace afirmă, adecă: stângerea servituței prin neuz. Dacă, din contră, acela care are un titlu a servituței nu are posesiunea ei, el este reclamant, și deci, lui incumbă sarcina de a depărtà excepția prescripției propusă de proprietarul fondului șerbitor, stabilind că el a întrerupt cursul ei prin acte de exercitare a servituței. Cpr. Demolombe, XII, 1015 urm.; Laurent, VIII, 315 urm.; Aubry et Rau, III, § 255, p. 176, 177: Baudry et Chauveau, 1163; Répert. Sirey, v⁰ *Servitudes,* 1310 și autoritățile citate acolo. — Rămâne însă bine înțăles că faptele de uz sau de folosință a servituței pot în totdeauna fi dovedite cu martori și prezumpții. Vezi autorii *suprà* citați. Cpr. Répert. Sirey, v⁰ *cit.,* 1313; C. Pau. Sirey, 71. 2. 117; D. P. 71. 2. 205.

(²) Astfel, în privința servituței de trecere sau de scoaterea apei, termenul de 30 de ani va începe a curge din ziua de când proprietarul fondului dominant a trecut pe fondul șerbitor sau a scos apă pentru ultima oară de pe acel fond. Un singur act de exercitare a servituței este deci suficient pentru a întrerupe prescripția liberatorie a servituților necontinue (vezi *suprà* p. 870, nota 3). și tot timpul cât servitutea n'a fost întrebuințată de către proprietarul fondului dominant poate în mod valid fi opus moștenitorilor lui, dacă prescripția a putut să curgă în contra lor, adecă: dacă ei nu erau incapabili. „*Tempus quo non est usus præcedens fundi dominus*

Cazurile când servitutea n'a fost exercitată niciodată.

Legea presupune o servitute care a fost exercitată, însă a cărui exercițiu *a încetat* după un timp oarecare. Cât pentru servitutea care n'ar fi fost exercitată nici odată, termenul de treizeci de ani va începe a curge din ziua de când ea a început a aveà ființă, adecă: din ziua constituirei ei.

Exemplu.

Astfel, dacă am lăsat să treacă treizeci de ani fără a scoate nici odată apă din fântâna d-tale, sau fără a trece nici odată pe fondul d-tale, deși fondul meu s'ar fi bucurat de asemenea drepturi, servitutea va fi stânsă prin neuz sau neîntrebuințare[1].

---

cui servitus debetur, imputatur ei qui in loco ejus successit". (L. 18 § 1, Dig., *Quemadmodum servitutes amittuntur*, 8. 6).

Un singur act de întrebuințare ar întrerupe prescripția și ar păstrà servitutea, chiar dacă n'ar emanà dela însuș proprietarul fondului dominant, ci dela uzuarul, uzufructuarul, arendașul, chiriașul sau posesorul fondului, fie chiar de rea credință. Vezi *suprà* p. 869, nota 3. Trecerea exercitată din partea unui prieten ca să vie să ne vadă *(ad visitandum domum)*, încă ar fi de ajuns pentru a păstrà servitutea (L. 20, Dig., *loco cit.*). Tot ce se cere, în adevăr, după cum se exprimă jurisconsultul Celsus, este numai ca servitutea să fie întrebuințată. *„Nam satis est fundi itum esse"*. (L. 6, Pr., Dig., *loco cit.)*. Cpr. Laurent, VIII, 309; Demolombe, XII, 995; Duranton, V, 684. *A fortiorì*, deci, servitutea va puteà fi păstrată prin exercițiul ei de către unul din proprietarii fondului dominant, când acest fond ar aparține la mai mulți coproprietari în indiviziune *(per socium)* (L. 5, Dig., *loco cit.)*. Cpr. Demolombe, XII, 996. Vezi *infrà* explic. art. 642, p. 877 urm.

Servituțile necontinue cari nu se exercită decât la timpuri determinate. Controversă.

[1] Vezi *suprà* p. 869. — Cât pentru servituțile necontinue, cari nu se exercită decât la timpuri anume determinate, precum ar fi, de exemplu: dreptul de a trece pe un fond străin la fiecare cinci sau zece ani pentru a tăià o pădure, etc., termenul de 30 de ani nu va începe a curge din ziua de când servitutea s'a exercitat pentru ultima oară, ci din ziua când servitutea trebuià să fie exercitată, în specie, din ziua în care acel în drept a trebuit să treacă pe fond pentru tăerea pădurei. Cpr. Laurent, VIII, 307; Demolombe, XII, 1013; Aubry et Rau, II, § 179 *in fine,* p. 122 și III, § 255, p. 174; Troplong, *Prescription,* II, 789; Le Roux de Bretagne, *Idem*, I, 283; Bélime, *Possession et actions possessoires*, 166, p. 166 (ed. din 1842); Pand. fr., v° *cit.*, 2258. — *Contrà:* Marcadé, II, 671 *in fine;* Pardessus, *Servitudes*, 306, p. 392. Cpr. Trib. Ussel, D. P. 99. 2. 32; C. Dijon, Sirey, 68. 2. 150.

Dr. roman.

La Romani, se cereà pentru servituțile de asemenea na-

Cazul când au rămas oarecare semne în privința servituților necontinue.

In fine, trebue să observăm că sunt autori (¹) cari, întemeindu-se pe dreptul vechiu și mai ales pe maxima formulată de D'Argentré: *per signum retinetur signatum* (²), susțin că servituțile necontinue nu se stâng prin neuz, cât timp au rămas oarecare semne aparente destinate la exercițiul lor, precum ar fi, de exemplu: o ușă, în privința servituței de trecere, o gaură în zid, în privința servituței *tigni imittendi in parietem vicini*, etc., ceeace erà admis și la Romani (³). Această părere, respinsă de unii chiar în Franța (⁴), este cu desăvârșire inadmisibilă la noi, unde maxima formulată de D'Argentré n'a avut niciodată ființă.

C. italian. Art. 669.

Art. 669 din codul italian consacră această din urmă teorie, în privința servituței de apăducere: „*La sussistenza di vestigi di opere, colle quali si praticava una presa d'acqua, non impedisce la prescrizione*".

Servituțile continue. Act contrar. Art. 640 § 2.

Servituțile continue, precum sunt: acele de vedere, de apăducere, etc., exercitându-se fără faptul actual al omului, și numai prin singura dispoziție a fondurilor respective (vezi *suprà* p. 617), neîntrebuințarea sau neuzul lor nu se poate pricepe fără un fapt contrar, adecă: fără un act material (⁵), care să schimbe starea locurilor și să împedice

---

tură un termen îndoit: *duplicato constituto tempore amittitur* (L. 7 *in medio*, Dig., *Quemadmodum servitutes amittuntur*, 8, 7).

(¹) Toullier D. II, partea I, 709, p. 331; Aubry et Rau, t. II, § 179, p. 120, 121, text și notele 28, 29 și t. III, § 255, p. 172, text și nota 8; Troplong, *Prescription*, I, 343, 344; Bélime, *op. cit.*, No. 161, p. 163.

(²) D'Argentré, *Comment. sur la coutume de Bretagne:* Acei curioși de a cunoaște textul întreg al lui D'Argentré, îl vor găsì reprodus în Le Roux de Bretagne, *Nouveau traité de la prescription*, I, 291, p. 227 (ed. din 1869).

(³) L. 6 *in fine*, Dig., *De servitut. prædiorum urbanorum*, 8. 2.

(⁴) Vezi Duvergier asupra lui Toullier, *loco cit.*, p. 331, *ad notam;* Laurent, VIII, 298; Demolombe, XII, 1012; Baudry et Chauveau, 1152; Le Roux de Bretagne, *Prescription*, I, 291, p. 226; Pardessus, *op. cit.*, 308, p. 394; Cas fr. Sirey, 54. 1. 396; Sirey, 56. 1. 433.

Actul contrar nu poate fi înlocuit printr'o notificare.

(⁵) O notificare oricât de formală, ce proprietarul fondului șerbitor ar face proprietarului fondului dominant, spre a-i aduce la cunoștință că el nu mai înțălege ca fondul său să fie supus exercițiului servituței, n'ar fi de ajuns pentru a face să curgă prescripția de 30 de ani, cât timp nu s'ar face un act contrar exer-

exercițiul servituței, *quum sit innovatum* (¹), precum ar fi, de exemplu: desființarea ferestrei, la o servitute de vedere (²); stricarea ulucilor sau țăviilor, la o servitute de apăducere, etc.

Cât timp nu s'a făcut un asemenea act, care să împedice exercițiul servituței, ea va continuà a se exercità dela sine, fără faptul omului. Termenul prescripției liberatorii nu va începe deci a curge decât din ziua de când s'a făcut un fapt contrar servituței, sau mai bine zis, din ziua în care ar fi survenit o piedică materială în funcționarea servituței, pentrucă această piedică poate să nu provie din faptul omului, ci dintr'un caz fortuit sau de forță majoră (³).

Actul contrar trebue să întrunească toate condițiile posesiunei.

Actul contrar exercițiului servituței continue, care face să curgă prescripția liberatorie în folosul fondului șerbitor și în contra fondului dominant, trebue să întrunească toate condițiile posesiunei, adecă: să fie *nec vi*, *nec clam*, *nec precario* (art. 1847); de unde rezultă că lucrarea care con-

---

cițiului acestei servituți. Cpr. Laurent, VIII, 308; Demolombe, XII, 1006; Répert. Sirey, v⁰ *cit.*, 1298; Pand. fr., *eod.* v⁰, 2244; T. Huc, IV, 461; Aubry et Rau, III, § 255, p. 175; Baudry et Chauveau, 1159, p. 884; Dalloz, *Nouv. C. civil annoté*, I, art. 707, No. 12.

(¹) L. 6 § 1, Dig., *Si servitus vindicetur*, 8. 5.

(²) Astfel, faptul că ferestrele ar fi fost închise un timp cât de îndelungat n'ar întrerupe exercițiul servituței, pentrucă servitutea de vedere nu consistă în acțiunea de a privì, ci în însăș existența ferestrelor, cari continuă a-și aveà ființă, cu toate că ar fi închise. Laurent, VIII, 308; Marcadé, II, 671; Mourlon, I, 1854; De la Bigne, I, 1178, p. 1064.

(³) Cpr. Laurent, VIII, 311; Baudry et Chauveau, 1158 *in fine*; Boileux, II, 924; Cas. fr. și C. Nancy, D. P. 48. 1. 13; Sirey, 90. 1. 245; D. P. 91. 1. 37; *Pand. Périod.* 88. 2. 41. Cpr. art. 310 din Ante-proectul codului japonez, elaborat de profesorul Boissonade. — Vezi însă Toullier D., II, partea 1, 690, p. 321, 322.

Servituți negative.

In privința servituților negative, cari consistă *in non faciendo*, și cari, prin firea lor, sunt toate continue și neaparente (vezi *suprà* p. 622), actul contrar va consistà în săvârșirea lucrărei pe care proprietarul fondului șerbitor este oprit de a o face. Astfel, în privința servituței *non ædificandi* sau *non altius tollendi*, termenul de 30 ani va începe a curge contra proprietarului fondului dominant, din ziua de când proprietarul fondului șerbitor a făcut clădirea oprită, sau a înălțat zidirea sa. Deci, dacă au trecut 30 de ani dela săvârșirea sau înălțarea stitue actul contrar trebue să fie aparentă și permanentă (1), după cum dispune anume art. 754 din codul olandez, iar nu efectul unei simple îngăduiri din partea proprietarului fondului dominant, sau a unui uzufructuar ori a unui chiriaș sau arendaș a acestui fond (2).

Actul contrar poate fi făcut pe fondul dominant sau pe acel șerbitor.

Legea nu distinge dacă actul contrar exercițiului servituței a fost făcut pe fondul dominant sau pe acel șerbitor, căci sunt cazuri în cari el nu poate fi făcut decât pe acest din urmă fond, de exemplu: în privința servituței *non ædificandi* sau *non altius tollendi*, iar altele, din contra, în care el nu poate fi făcut decât pe fondul dominant, de exemplu: în privința servituților de vedere, cari nu pot fi împedicate decât prin desființarea ferestrelor aflătoare pe acest fond (3).

Actul contrar nu are numai decât nevoe să emane dela proprietarul fondului șerbitor. Controversă.

Nu este, de asemenea, numai decât nevoe ca actul contrar exercițiului servituței, care servește de punct de plecare la prescripția liberatorie, să emane dela proprietarul fondului șerbitor, căci el poate să rezulte din faptul proprietarului fondului dominant, din faptul unui al treilea (4), și chiar dintr'un caz fortuit sau forță majoră. (Vezi *suprà* p. 874).

---

clădirei, fondul șerbitor este liber de servitutea *non ædificandi* sau *non altius tollendi*. Cpr. Laurent, VIII, 308; Boileux, II, p. 924; Aubry et Rau, III, § 255, p. 175, text și nota 16; Baudry et Chauveau, 1159. Vezi și C. Douai, D. P. 91. 2. 69.

(1) C. Metz, D. P. 66. 2. 150; Sirey, 67. 2. 147; Demolombe, XII, 1007; Laurent, VIII, 310; Aubry et Rau, III, § 255, p. 174; Répert. Sirey, v⁰ *cit.*, 1300. — *Contrà:* Baudry et Chauveau, 1160. — Proprietarul fondului șerbitor, care invoacă prescripția, va trebuì să dovedească existența actului contrar și menținerea lui timp de 30 de ani. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 174, nota 15; Laurent, VIII, 316; Pacifici Mazzoni, *op. cit.*, III, partea II, 285, p. 294; C. Lyon. D. P. 82. 2 20; Sirey, 84. 2. 164.

(2) Demolombe, XII, 1007; T. Huc, IV, 461, p. 565; Laurent, VIII, 310; C. Nancy, Sirey, 91. 2. 161. — Prescripția liberatorie nu va începe, în genere, a curge decât din ziua terminărei lucrărilor cari constituesc actul contrar. Demolombe, *loco cit.*; Boileux, II, p. 923.

(3) Cpr. Demolombe, XII, 1008; Répert. Sirey, v⁰ *Servitudes*, 1303; Baudry et Chauveau, 1160.

(4) Cpr. Thiry, I, 806, p. 836; Répert. Sirey, v⁰ *Servitudes*, 1304; Aubry et Rau, III, 225, p. 175, text și 17; Massé-Vergé, II, § 341, p. 211; Demolombe, XII, 1909; Arntz, I, 1201; Laurent,

Servituţile continue neexercitate. Distincţie.

Ca şi la servituţile necontinue, legea presupune şi aci că este vorba de o servitute continuă, care a fost exercitată şi a cărui exerciţiu e încetat după un timp oarecare. Ce trebue să decidem în privinţa servituţilor continue cari n'au început încă a fi exercitate? Trebue să distingem între servituţile *afirmative* şi acele *negative.*

Servituţile negative.

Servituţile negative vor existà cât timp proprietarul fondului şerbitor nu-şi va călcà obligaţia sa negativă, şi prescripţia liberatorie nu va începe a curge în favoarea lui decât din ziua când el a făcut ceeace servitutea îl opreà de a face. (Vezi *suprà* p. 874, nota 3).

Servituţile pozitive.

In privinţa servituţilor afirmative sau pozitive, actul contrar nefiind necesar pentru a constatà că proprietarul fondului nu-şi exercită dreptul său, prescripţia va începe a curge din ziua stabilirei servituţei. Astfel, dacă am lăsat să treacă treizeci de ani dela constituirea servituţei de vedere constituită pe fondul d-tale în folosul fondului meu, fără a deschide ferestrele la care aveam drept servitutea de vedere va fi stânsă conform art. 639 (¹).

Am terminat capit. privitor la stângerea servituţilor. Trecem acum la efectele indivizibilităţei servituţilor asupra prescripţiei.

VIII, 311; Marcadé, II, 671; Demante, II, 566 *bis;* Mourlon, I, 1854; T. Huc, IV, 461; Baudry et Chauveau, 1158; Ducaurroy, II, 367, p. 253; Solon, 500, p. 387; Duranton, V, 685; C. Nancy, *Pand. Périod.* 88. 2. 41. — *Contrà:* Pardessus, *Servitudes*, 308, p. 395, după care actul contrar emanat dela proprietarul fondului dominant ar fi insuficient pentru a face să curgă prescripţia (argument din L. 6, Dig., *De servitutibus prædiorum urbanorum*, 8. 2). Această soluţie este însă inadmisibilă: 1⁰ pentrucă este îndoială chiar la Romani asupra punctului de a se şti dacă actul contrar trebuea numai decât să emane dela proprietarul fondului şerbitor (cpr. L. 32 § 1, Dig., *loco cit.);* şi 2⁰ pentrucă, la Romani, actul contrar erà considerat ca un semn de refuz al recunoaşterei servituţei, *si vecinus simul libertatem usucapiat* (L 6 § 1, Dig., *loco cit.),* pe când în dreptul modern, actul contrar este cerut spre a se constatà timpul de când a încetat exerciţiul servituţei.

(1) Cpr. Laurent, VIII, 213; Demolombe, XII, 992. Massé-Vergé, II, § 341, p. 211, nota 6; Bélime, *op. cit.*, 160, p. 161 urm.; C. Rennes. Sirey, 44. 2. 461; Cas. fr. Sirey, 62. 1. 1041; Sirey, 64. 1. 77; D. P. 64. 1. 126; C. Orléans, D. P. 65. 2. 60.

Efectele indivizibilităţei servituţilor asupra prescripţiei.

Art. 642. — Dacă proprietatea în folosul căreia s'a stabilit servitutea este a mai multor coproprietari, întrebuinţarea din partea unuia opreşte prescripţiunea în privinţa celorlalţi. (Art. 643, 728, 1036, 1045, 1057 C. civ. Art. 709 C. fr.).

Art. 643. — Dacă dintre coproprietari se găseşte unul în contra căruia prescripţiunea nu s'a putut aplică, precum un minor (¹), acela păstrează dreptul celorlalţi coproprietari. (Art. 342, 435 urm., 454, 1876 C. civ. Art. 710 C. fr.).

Ştim că servituţile sunt indivizibile. (Vezi *suprà* p. 614). Aceasta înseamnează, pe de oparte, că ele nu pot fi dobândite nici perdute în parte, iar pe de alta, că ele sunt datorite fiecărei părţi a fondului dominant, *omnibus fundi partibus* (L. 23 § 3, Dig., *De servitit. prædiorum rusticorum*, 8. 3), şi grevează fiecare parte din fondul supus: *ita diffusa est (servitus), ut omnes glebæ serviant* (L. 13 § 1, Dig., *loco cit.*) (²). Art. 642 şi 643 nu fac decât a aplică la prescripţie consecinţile acestei indivizibilităţi.

De câteori, deci, proprietatea fondului dominant este a mai multor coproprietari în indiviziune, întrebuinţarea din partea unuia din coproprietari, numai în limitele trebuinţelor sale personale, împedică şi întrerupe prescripţia în privinţa

---

(¹) Şi trebue adaos: sau un interzis (art. 454).

Servituţile divizibile.

(²) Vezi *suprà* p. 614. — Unele servituţi sunt însă divizibile în acest sens că utilitatea ce ele procură fondului dominant este supusă diviziunei. Astfel, pe când servitutea de trecere nu e susceptibilă de diviziune, pentrucă nu se poate trece numai în parte (vezi t. VI al Coment. noastre, p. 225), servitutea de a scoate apă, var, nisip, etc. din fondul altuia (art. 623 lit. *e* C. Calimach), servitutea de a păşună sau adăpă un număr oarecare de vite sunt din contră divizibile, pentrucă se poate împărţi câtimea apei, varului, nisipului, vitelor, etc. (Cpr. L. 4 § 1 şi L. 19 § 4, Dig., *Communi dividundo*, 10. 3).
Nu trebue deci să confundăm indivizibilitatea *dreptului* servituţei cu indivizibilitatea *faptului* prin care ea se exercită. Cpr. Mourlon, I, 1842; Laurent, VIII, 281; Ducaurroy, II, 361; Demolombe, XII, 860, 864; Demante, II, 566 *bis* II şi III; T. Huc, IV, 438, 466; Duranton, XI, 260. Vezi *suprà* p. 834, nota 4 şi t. VI al Coment. noastre, p. 225, nota 1.

celorlalţi coproprietari, cari stăpânesc fondul în indiviziune (1), chiar dacă nici unul din aceştia n'ar fi făcut vreun act de întrebuinţare în curs de 30 de ani. Servitutea nu poate, în asemenea caz, să fie stânsă *pro parte*, pentrucă ea fiind indivizibilă, coproprietarul a exercitat-o în întregimea ei, şi prin urmare, nu numai pentru dânsul, ci şi pentru ceilalţi coproprietari. *„Servitus et* **per socium** *nobis retinetur“*, zice legea 5, Dig., *Quemadmodum servitutes amittuntur*, 6, 8.

Tot astfel, trebue să decidem, în sens invers, că dacă fondul asupra căruia s'ar dobândì o servitute prin prescripţie ar aparţineà la mai mulţi ceproprietari în indiviziune, întreruperea prescripţiei de către unul din ei ar folosì celorlalţi coproprietari (2).

Aplic. art. 642, 643 la servituţile al căror exerciţiu este susceptibil de diviziune. Controversă.

Mai toţi autorii aplică art. 642, 643 nu numai la servituţile indivizibile, dar şi la acele al căror exerciţiu este susceptibil de diviziune, căci legiuitorul n'a putut mărgini aplicarea acestor dispoziţii numai la servituţile indivizibile (3). Laurent crede însă că această soluţie cuprinde o contradicţie flagrantă, sub cuvânt că nu se poate aplicà servituţilor divizibile ceeace nu are sens decât în privinţa servituţilor indivizibile; de unde ar rezultà, după părerea acestui autor, că în privinţa servituţilor divizibile, atât întreruperea cât şi suspendarea prescripţiei vor aveà loc pentru o parte numai a servituţei.

Suspendarea prescripţiei. Art. 643.

Art. 643 coprinde o altă consecinţă a indivizibilităţei servituţilor. Acest text dispune, în adevăr, că dacă între coproprietarii în indiviziune (4) a fondului dominant se găseşte

---

Incetarea indiziunei.

(1) In urma încetărei indiviziunei, existând însă atâtea fonduri dominante câte şi loturi sunt (art. 633), exercitarea servituţei numai din partea unuia din proprietari nu produce niciun efect în privinţa celorlalţi. Marcadé, II, 675; Demante, II, 568 *bis* IV; Demolombe, XII, 1000; Ducaurroy, Bonnier et Roustain, II, 371; Mourlon, I, 1863.

(2) Demolombe, XII, 775; Demante, II, 586 *bis* III. Cpr. C. Nancy, Sirey, 51. 2. 799.

(3) Vezi Mourlon, I, 1861; Marcadé, II, 675; Baudry et Chauveau, 1166; De la Bigne, I, 1180; T. Huc, IV, 466; Demolombe, XII, 997, 998; Ducaurroy, II, 371.—*Contrà:* Laurent, VIII, 323.

(4) In urma încetărei indiviziunei, minoritatea sau interdicţia unui din proprietari n'ar produce nici un efect în privinţa celorlalţi, pentrucă atunci există atâtea servituţi deosebite câte părţi divizate sunt. Vezi *suprà* nota 1.

unul în contra caruia prescripția nu poate să curgă, precum ar fi un minor sau un interzis, acesta va păstrà dreptul tuturor celorlalți coproprietari, chiar când prescripția ar fi putut să curgă în contra lor. Aceasta nu este decât aplicarea maximei formulată de Dumoulin: *in individuis minor majorem relevat*(¹).

Tot astfel, vom decide, în sens invers, că dacă între coproprietarii în indiviziune a fondului șerbitor asuprà căruia cinevà ar tinde să dobândească o servitute activă prin prescripție, s'ar aflà un minor sau interzis, suspendarea prescripției în privința lui va produce efecte în privința tuturor celorlalți coproprietari în indiviziune. (Vezi *suprà* p. 878).

Combinarea art. 643 cu art. 786. Controversă.

Așà dar, în timpul indiviziunei, minoritatea sau interdicția unuia din comoștenitori folosește moștenitorilor capabili (art. 643). Se naște însă întrebarea dacă aceleași principii sunt aplicabile atunci când, prin efectul împărțelei, imobilul care făceà obiectul prescripției a căzut în lotul majorului? Un exemplu ne va lămuri mai bine. Să presupunem că un imobil, care făceà parte dintr'o moștenire indiviză între Primus și Secundus, are o servitute de trecere asupra fondului unui vecin (Tertius), și că Primus este minor sau interzis, iar Secundus major. Se procede la împărțeală, și imobilul căzând în lotul majorului (Secundus), acesta voește să exercite dreptul de trecere, iar proprietarul fondului șerbitor (Tertius) îi opune neîntrebuințarea servituței timp de 30 de ani, susținând că servitutea este stânsă, conform art. 639. Secundus invoacă art. 643, susținând că în acești 30 de ani de neuz, prescripția a fost în suspensie 6 ani (dela deschiderea moștenirei până la împărțeală), cât timp prescripția n'a putut curge, pentrucă imobilul în chestiune aparțineà în indiviziune unui minor și unui major. Proprietarul fondului șerbitor (Tertius), invocând art. 786, susține că prescripția liberatorie s'a îndeplinit contra lui Secundus. Chestiunea este de a se ștì dacă se va aplicà în specie art. 643 sau art. 786? Curtea din Amiens și din Nancy hotărîse că, în specie, suspendarea

---

(¹) Vezi t. VI a Coment. noastre. p. 173, text și nota 3 și *suprà* p. 614, nota 3 *in fine*. Cpr. Cas. rom. Bult. 1905, p. 351 și L. 10, Pr., Dig., *Quemadmodum servitutes amittuntur*, 8. 6, unde se zice: *„Si communem fundum ego et pupillus haberemus, licet uterque non uteretur, tamen propter pupillum et ego viam retineo“*.

prescripţiei în timpul indiviziunei trebue să folosească moştenitorului major, aplicând, prin urmare art. 643, iar nu art. 786 (1). Curtea de casaţie a casat însă aceste decizii, punând în principiu că efectul retroactiv atribuit împărţelei prin art. 786 se opune ca moştenitorul major să se poată folosi, în privinţa imobilelor căzute în lotul său, de cauza de suspendare a prescripţiei care ar rezultà din minoritatea sau interdicţia comoştenitorului său, admiţând, în consecinţă, că art. 643 se aplică numai la cazul unei coproprietăţi sau indiviziuni permanente şi definitive, iar nu la cazul unei indiviziuni trecătoare (2).

Critica soluţiei de mai sus.

Această soluţie este însă departe de a fi juridică, căci, pe de oparte, art. 643 dispune în termeni generali că minoritatea şi deci şi interdicţia unuia din coproprietari păstrează, se înţălege *pentru totdeauna*, drepturile celorlalţi, iar pe de altă parte, art. 786 stabileşte o ficţiune, care nu are de scop de a împedicà pe coproprietari de a se ajutà reciproc între ei, ci numai de a-i împedicà să se vatăme unii pe alţii în timpul indiviziunei. Curtea de casaţie din Franţa a nesocotit deci principiile de drept, şi este de mirat cum un spirit atât de judicios ca Marcadé a putut să aprobe decizia ei, căci orice ficţiune fiind de strictă interpretare, trebue să fie mărginită la efectul pe care legea l-a avut în vedere. Cazul unei indiviziuni permanente este prea rar, pentru ca art. 643 să se fi referit numai la el (3).

Tot pentru motivele mai sus expuse, trebue să decidem că servitutea, care a fost păstrată fondului în timpul indiviziunei, prin întrebuințarea numai a unuia din coproprietari (art. 642), trebue să fie păstrată acestui fond și în urma împărțelei, chiar când acest fond ar fi căzut în lotul coproprietarului care, în timpul indiviziunei, n'ar fi întrebuințat de loc servitutea.

---

(1) Sirey, 43. 2. 48; Sirey, 51. 2. 799; D. P. 52. 2. 153.

(2) Cas. fr. D. P. 46. 1. 21; Sirey, 46. 1. 21; D. P. 53. 1. 230; Sirey, 53. 1. 707. Vezi în acelaş sens, inadmisibil după noi, Marcadé, *Prescription*, art. 2252, p. 154; Troplong, *Prescription*, II, No. 739, p. 311, nota 1. Vezi şi Répert. Sirey, v° *Partage*, 269.

(3) In acest sens se pronunţă mai toţi autorii. Vezi Demolombe, t. XII, 999 şi t. XVII, 326; Laurent, VIII, 322; Demante, II, 568 *bis* II; Duranton V, 470; Baudry et Chauveau, 1167; T. Huc, IV, 466. Cpr. Aubry et Rau, VI, § 625, p. 568, text şi nota 30 (ed. a 4-a); Baudry et Wahl, *Successions*, III, 3364 (ed. a 2-a); Le Sellyer, *Comment. sur le titre des successions*, III, 1812, p. 462, 463, (ed. din 1892). Vezi şi Glasson, *Extinction des servitudes*, No. 77.

Prescrierea modului servituților.

Art. 641. Modul servituței se poate prescrie ca și servitutea și cu acelaș chip. (Art. 620 § 2, 639, 640, 1890 C. civ. Art. 708 C. fr.).

Definiție.

Prin modul servituței se înțălege chipul, măsura și marginile în care ea se exercită. (Cpr. art. 620 § 2) (1).

A zice că modul servituței se prescrie, este a zice că prescripția poate să modifice exercițiul ei.

Exemplu în sprijinirea soluției de mai sus.

Astfel, dacă am supus fondul meu servituței *non ædificandi*, și dacă cu toate acestea am zidit pe o parte din acest fond, proprietarul fondului dominant lăsând să subsiste această stare de lucruri 30 de ani, servitutea va fi stânsă în parte și nu va mai grevà decât partea fondului pe care n'am zidit. Tot astfel, dacă având dreptul de a deschide la o distanță mai mică decât acea legală *trei* ferestre în zidul meu, n'am deschis în curs de 30 de ani de cât *două* ferestre, am perdut prin neuz sau neîntrebuințare dreptul de a deschide a treia fereastră. Modul servituței va fi astfel restrâns prin prescripția liberatorie (2).

Dr. roman.

(1) „*Modum adjici servitutibus posse constat*", zice L. 4 § 1, Dig., *De servitutibus*, 8, 1. și § 2 din aceeaș lege adaogă: *Intervalla dierum et horarum non ad temporis causam, sed* **ad modum** *pertinent jure constitutæ servitutis*".

(2) Cpr. Laurent, VIII, 328; Mourlon, I, 1867; De la Bigne, I, 1181; Baudry et Chauveau, 1169; Cas. fr. D. P. 97. 1. 488; *Pand. Périod.* 97. 1. 509; Sirey, 98. 1. 395.

Cât pentru cazul când titlul constitutiv al servituței mi-ar permite de a deschide *oricâte ferestre* aș voi, și eu n'am deschis decât una sau două, chestiunea de a se ști dacă aș puteà deschide și alte ferestre după treizeci de ani, cu începere dela data titlului, este controversată (vezi cele trei sisteme arătate de Demolombe, XII, 994); însă ni se pare că, în specie, nu poate să fie vorba de a se restrânge modul servituței prin prescripție, pentrucă modul nu este hotărît sau mărginit, și

Alt exemplu în privința dreptului de trecere. Controversă.

De asemenea, dacă având dreptul de a trece pe fondul d-tale pe jos, călare și cu trăsura, n'am trecut în timp de 30 de ani decât pe jos, am perdut dreptul de a trece călare și cu trăsura, pentrucă din trei moduri ce aveam la dispoziție, neexercitând decât pe unul, n'am putut păstrà decât pe acesta [1].

Intervertirea timpului sau a locului.

Schimbarea modului de exercitare a unei servituți poate să provie, oricare ar fi natura ei, din intervertirea, în curs de 30 de ani, a timpului [2] sau a locului [3] pe unde servitutea trebuià să se exercite.

---

nu se poate zice că eu l-aș fi fixat prin faptul că am deschis numai una sau două ferestre. Titlul lăsând totul la voința mea, și această voință fiind schimbătoare, și modul de a exercità servitutea trebue să fie schimbător. Astfel, în ipoteza de mai sus, voiu puteà în totdeauna și oricând deschide alte vederi pe fondul vecin. Cpr. Marcadé, II. 668; Laurent, VIII, 328.

[1] Laurent, VIII, 329; Demante, II, 567; Marcadé, II, 674; Duranton, V, 606; Baudry et Chauveau, 1169, p. 896, 897.— *Contrà*: Demolombe, XII, 1029; Aubry et Rau, III, § 255, p. 179, text și nota 25; T. Huc, IV, 464; Toullier D. II. partea I, 703, p. 330; Thiry, I, 806, p. 838; Pacifici-Mazzoni, *op. cit.*, III, partea II, 285, p. 298; Cas. fr. D. P. 60. 1. 252; Sirey, 60. 1. 497; D. P. 83. 1. 341; Sirey. 84. 1. 391; D. P. 97. 1. 488.

[2] Astfel, dacă având dreptul de a scoate apă din fântâna d-tale atât noaptea cât și ziua, am încetat 30 de ani de a scoate apă ziua, nu voiu mai aveà dreptul de a scoate apă decât noaptea, și servitutea mea va fi stânsă în totul dacă n'aș fi scos apă de loc 30 de ani. Toullier D., II, partea I, 702; Boileux, II. p. 925; Marcadé, II. 674; Duranton, V, 607. Cpr. L. 10 § 1, Dig., *Quemadmodum servitutes amittuntur*. 8. 6. Vezi și art. 670 din codul italian, care dispune că exercițiul unei servituți în alt timp decât acel determinat prin convenție sau prin posesiune, nu împedică prescripția.

[3] Astfel, dacă având dreptul de a trimete vitele mele la pășune sau adăpare pe toată întinderea fondului vecin, nu le-am trimes decât pe o parte determinată a acestui fond, celelalte părți ale fondului șerbitor vor fi, după treizeci de ani, libere de servitutea de pășune sau de adăpare.

Ce trebue să decidem în caz când, având dreptul de a trece pe o parte determinată a fondului șerbitor, aș fi trecut 30 de ani pe partea opusă? Este evident că n'am putut dobândì prin prescripție noul mod de exercitare al servituței, pentrucă, după cum știm, servitutea de trecere fiind necontinuă, nu poate fi dobândită prin prescripție (art. 623). Cât pentru vechiul mod

Momentul când începe a curge termenul prescripţiei liberatorii.

Termenul prescripţiei liberatorii va curge, conform art. 640, pentru servituţile necontinue, din ziua de când proprietarul fondului dominant a încetat de a se folosi de ele, iar pentru acele continue din ziua de când va fi survenit o piedică materială la funcţionarea lor. Cu alte cuvinte, fie vorba de prescrierea servituţei, sau numai de modul de a o exercità, termenul prescripţiei liberatorii şi punctul de plecare a acestui termen sunt tot aceleaşi. Acesta este sensul art. 641, după care servitutea poate fi redusă şi restrânsă prin prescripţia liberatorie.

Dr. roman.

La Romani, din contrà, servitutea întreagă erà păstrată, chiar când nu se întrebuinţase dreptul întreg. „*Qui latiore via vel angustiore usus est, retinet servitutem*", zice legea 9 § 1. Dig., *Si servitus vindicetur*, 8. 5, şi L. 8 § 1, Dig., *Quemadmodum servitutes amittuntur*, 8. 6 adaogă: „*Is qui per partem itineris it, totum jus usurpare videtur*" (1).

---

al servituţei, el trebue, după rigoarea principiilor, să fie prescris, fiindcă nu s'a întrebuinţat tot timpul determinat de lege. Cpr. Laurent, VIII, 331; Duranton, V, 607, p. 606; Mourlon, I, 1866; Baudry et Chauveau, 1172; Thiry, I, 806, p. 838, 839; Massé-Vergé, II, § 341, p. 211, nota 9; Marcadé, II, 674; Pardessus, *Servitudes*, 304, p. 388.—*Contrà*: C. Caen, Sirey, 43. 2. 101.

Aceeaş soluţie ar fi admisibilă şi în alte cazuri, când, de exemplu: având dreptul de a scoate apă dintr'o fântână, sau când având dreptul de a scoate apă din fântâna d-tale, la o oră determinată, aş fi uzat de acest drept 30 de ani la o altă oră. Cu alte cuvinte, intervertirea locului sau timpului în exerciţiul servituţei va aveà totdeauna de efect stângerea servituţei necontinue, fără ca noul mod de exercitare să fie în mod activ dobândit prin prescripţie. — Vezi însă Demolombe (XII, 1031) şi Aubry et Rau (III, § 255, p. 180, 181, text şi nota 27) cari, întemeinduse pe echitate, nu admit soluţia de mai sus, decât în cazul când fixarea locului sau a timpului determinat pentru exerciţiul servituţei este *limitativă* şi formează unul din elementele constitutive şi esenţiale ale însuş dreptului, iar nu şi în cazul când fixarea locului şi a timpului este numai demonstrativă şi reglementară, adecă: când are scopul secundar şi accesor de a regulà modul exercitărei dreptului. Cpr. în acelaş sens, Cas. fr. şi C. Caen, D. P. 65. 1. 25; Sirey, 65. 1. 79; *Pand. Périod.* 95. 1. 32; Sirey, 66. 2. 191; D. P. 66. 2. 244. Această distincţie este însă arbitrară, şi dacă legea este defectuoasă, aceasta nu ne autoriză a pune mai presus echitatea.

(1) Vezi şi L. 9, Dig., 8, 6, unde se zic: „*Aqua. si in partem*

Originea art. 641.

Domat, interpretând însă în mod greșit L. 10, Dig., *Quemadmodum servitutes amittuntur*, 8, 6, susține, din contră, că servituțile se reduc la ceeace s'a păstrat prin posesiune, în timpul cerut pentru prescripție, și redactorii textului francez au reprodus teoria lui Domat, părăsind de astădată pe Pothier, călăuzul lor obișnuit, care este partizanul teoriei romane. Iată cum s'a introdus în codul actual o derogare dela dreptul comun, care a dat loc la mai multe dificultăți. Redactorii codului francez au reprodus teoria lui Domat, fără a luà sama că ea este greșită, și noi, la rândul nostru, am reprodus orbește codul francez.

Dr. străin și critica sistemului actual.

Codul italian (art. 668), codul spaniol (art. 547), codul portughez (art. 2280) și acel olandez (art. 756), etc. au reprodus și ele sistemul greșit admis de legiuitorul francez. Ante-proectul de revizuire al lui Laurent reproduce însă, prin art. 723, teoria dreptului roman, după care proprietarul care a întrebuințat dreptul său în parte, îl păstrează în întregimea lui, ceeace este mult mai echitabil; căci după cum nu se poate stipulà o servitute *pro parte*, tot astfel ar fi trebuit ca ea să nu poată fi conservată decât în întregimea ei. Servitutea având, în adevăr, de scop utilitatea fondului dominant, proprietarul acestui fond nu poate fi constrâns, sub pedeapsă de a-și perde dreptul său, la exercițiul dreptului întreg, atunci când interesul fondului nu cere decât un uz parțial. Cu alte cuvinte, drept vorbind, fiecare trebue să fie liber de a uzà de dreptul său după voința lui și după cerințile fondului său. Este deci de mirat cum unii autori [1] se încearcă a justificà inovația făcută prin art. 641. Cu toate aceste, este necontestat că ne găsim în prezența unui principiu nou, și că trebue să admitem toate consecințile lui.

Cazul când proprietarul și-ar fi însușit drepturi mai întinse decât acele ce-i conferă titlul său. Controversă

Art. 641, făcând parte din secția privitoare la stângerea servituților, pare a fi aplicabil numai la cazul în care exercițiul servituței ar fi mai restrâns decât dreptul ce conferă titlul ei: când, de exemplu având dreptul de a deschide două ferestre pe fondul șerbitor, n'aș fi deschis decât una (vezi

---

aquagii influxit, etiamsi non ad ultima loca pervenit, omnibus tamen partibus usurpantur". Cpr. art. 1945 C. Calimach.

[1] Demolombe, XII, 1022; Marcadé, II, 674, etc. — Vezi însă Planiol, I, p. 969, nota 1 (ed. a 3-a).

suprà p. 807); așà că s'ar puteà susţine şi s'a susţinut chiar (1). că acest text nu se aplică în cazul când proprietarul fondului dominant şi-ar fi însuşit drepturi mai întinse decât acele ce-i dădeà titlul său. Aşa, de exemplu, în loc de a deschide două ferestre pe fondul supus, după cum dispuneà titlul constitutiv al servituţei, am avut în timp de 30 de ani mai multe ferestre: sau, în loc de a trece pe fondul d-tale pe jos, după cum aveam drept, am trecut 30 de ani cu trăsura, etc. In toate aceste cazuri, dobândit-am prin prescripţie noul mod de a exercità servitutea, după cum dispune anume art. 723 din Ante-proectul de revizuire al lui Laurent? Cum că servitutea a rămas, în specia de mai sus, intactă, nu mai încape îndoială, căci făcând mai mult decât aveam drept, am înţăles a o exercità în toată întinderea ei (2). Cât pentru chestiunea de a se ştì dacă ceeace întrece peste titlul constitutiv al servituţei a fost sau nu dobândit prin prescripţia achizitivă, trebue să distingem: sau servitutea este *continuă* şi *aparentă*, şi atunci am putut dobândì prin prescripţie peste marginile titlului; sau servitutea este *necontinuă* ori numai *neaparentă*, şi atunci n'am putut dobândì niciun drept mai mare decât aveam prin titlu, de vremece numai servituţile *continue* şi *aparente* pot fi dobândite prin prescripţie (art. 623). Aşà, în exemplele de mai sus, am putut dobândì prin prescripţie dreptul de a aveà mai multe ferestre decât îmi conferea titlul, pentrucă servitutea de vedere este continuă şi aparentă, şi ca atare susceptibilă de a fi dobândită prin prescripţie (3); n'am putut însă dobândì dreptul de a trece cu trăsura, pentrucă servitutea de trecere fiind *necontinuă*, nu poate fi dobândită decât prin titlu (4).

---

(1) Vezi Demante et Colmet de Santerre, II, 567 *bis* I.

(2) *„In omnibus istibus quæstionibus servitus quidem nom amittitur:* **non autem conceditur plus, quam pactum est, in servitute habere“**. (L. 11, Pr., *in fine,* Dig., *Quemadmodum servitutes amittuntur*, 8. 6).

(3) Vezi *suprà* p. 806, text şi nota 3. Cpr. Trib. Romanaţi, *Cr. judiciar* din 1908, No. 41; Cas. rom. *Dreptul* din 1889, No. 7.

(4) Baudry et Chauveau, 1170; Laurent, VIII, 325; Mourlon, I, 1868; Arntz, I, 1205, 1206; Thiry, I, 806, p. 837, 838; T. Huc, IV, 465; Demolombe, XII, 783, 784; Marcadé, II, 674; De la Bigne, I, 1181, p. 1066; Surville, *Eléments d'un cours de droit civil francais*. I, 773, p. 413; Ducaurroy, II, 369;

Deoseb. între diferitele moduri de exercitare a unei servituţi şi exerciţiul unei alte servituţi.

Nu trebue să confundăm diferitele moduri de exercitare a unei servituţi cu exerciţiul unei servituţi cu totul alta, căci proprietarul fondului dominant, care ar exercità în timp de 30 de ani altă servitute decât acea constituită, ar perde prin neuz sau neîntrebuinţare servitutea la care ar avea drept (art. 641), fără a dobândì servitutea exercitată, dacă această din urmă n'ar fi continuă şi aparentă (art. 623).

Exemplu.

Astfel, dacă având dreptul de a scoate apă din fântâna vecinului meu, şi prin urmare, şi de a trece în acest scop pe fondul său (art. 630), m'am mărginit a trece treizeci de ani pe fondul şerbitor, fără a scoate apă, aş perde prin neîntrebuinţare servitutea principală, fără a dobândì servitutea de trecere care, fiind necontinuă, ar fi stânsă ca servitute accesorie (¹).

Natura statutului servituţilor reale sau pre (Drept internaţional).

1° *Servituţile stabilite prin faptul omului (art. 620).*

Savigny pune în principiu că atât servituţile reale sau prediale, cât şi acele personale, cari au de obiect un imobil,

---

Duranton, V, 606, 607; Cas. fr. D. P. 80. 1. 152; Sirey, 80. 1. 261; *Pand. Périod.* 95. 1. 141; D. P. 95. 1. 365. Vezi şi *suprà* p. 806.—*Contrà:* Demante, II, 567 *bis* I. Părerea acestui din urmă autor erà formal admisă la Romani prin L. 11, Pr. *in fine*, Dig., *Quemadmodum servitutes amittuntur*, 8. 6. „*Non autem conceditur plus quam pactum est, in servitute habere*".

(¹) Marcadé, II, 674; Arntz, I, 1027; Mourlon, I, 1865, 1869; Demante, II, 567; Laurent, VIII, 327; Demolombe, XII, 1024; De la Bigne, I. 1181, p. 1066; Baudry et Chauveau, 1171.—Aşà dar, proprietarul fondului dominant, care n'ar exercità 30 de ani dreptul principal al servituţei şi l-ar lăsà să se stângă prin neîntrebuinţare, ar perde în acelaş timp drepturile accesorii cari n'ar fi acordate decât pentru exercitarea celui dintâi, chiar când el le-ar fi exercitat tot timpul necesar spre a prescrie. Cpr. Marcadé, *loco cit.;* Mourlon, I, 1869; Demolombe, XII, 831 şi 1025. Vezi şi *suprà* p. 827. Cpr. L. 17, Dig., *Quemadmodum servitutes amittuntur*, 8. 6, unde se zice: „*Labeo ait: si is qui haustum habet, per tempus quo servitus amittitur, ierit ad fontem, nec aquam hauserit, iter quoque eum amisisse*".

sunt cârmuite de legea situaţiei bunurilor(¹). S'ar puteà însă afirmà contrariul, căci servituţile fiind stabilite prin faptul omului (art. 620), şi proprietarul impunând bunurilor voinţa sa, este mai firesc lucru ca el să se refere mai de grabă la legea sa personală decât la acea teritorială. De câteori, deci, părţile cari vor stabilì o servitute vor aveà aceeaş naţionalitate, ele vor primì de cele mai multe ori legea lor naţională, putând să aleagă pe acea care le va convenì mai bine, la caz când vor aveà o naţionalitate deosebită (²).

Nestabilirea în România a altor servituţi personale decât acele admise de legea noastră.

Părţile n'ar puteà însă să stabilească în România, conform legei lor personale, alte servituţi personale decât acele admise de legea noastră (uzufructul, uzul şi abitaţia), pentrucă proibiţia edictată de art. 620 din codul nostru este de ordine publică, aşà că, conform principiilor cunoscute, statutul personal străin va fi înfrânat în specie de legea teritorială (³).

Servituţile reale contrare ordinei publice.

Străinii n'ar puteà, de asemenea, să stabilească în ţara noastră servituţi din acele cari ar fi contrare ordinei publice, pentrucă interesul privat al omului este totdeauna subordonat

---

(¹) Iată cum se exprimă acest autor: „*Dass die Prädialservituten nur nach der* **lex rei sitæ** *beurteilt werden können, wird von keiner Seite bestritten. Eben so verhält es sich mit den persönlichen Servituten, deren Gegenstand in einer unbeweglichen Sache besteht*". Savigny, *System des heutigen römischen Rechts*, VIII, § 368 *ab initio*, p. 189 (ed. germ. din 1849). Cpr. Rolin, *Principes de dr. international privé*, II, 716, p. 273 (ed. din 1897). La această afirmaţie a celebrului jurisconsult, Pasquale Fiore răspunde însă că pentru a şti dacă un drept este cârmuit de legea personală sau de acea teritorială, trebue a se aveà în vedere fiecare drept în deosebi: „*Non possiamo accettare la regola generale data da alcuni che cioè le servitù si personali che reali debbano essere regolate dalla* **lex rei sitæ,** *sia che abbiano per oggeto una cosa immobile o mobile: e stimiamo indispensabile di precisare la natura di questi diritti per determinare la legge che deve regolarli*". (P. Fiore, *Diritto internazionale privato*, No. 207, p. 290, ed. ital. din 1874). Cpr. Laurent, *Droit civil international*, VII, 300 urm.

(²) Cpr. Laurent, *Dr. civil international*, VII, 300; Despagnet, *Précis de droit international privé*, 402, p. 732 (ed. a 3-a, 1899).

(³) Laurent, *Dr. international*, VII, 301; Weiss, *Tr. th. et pratique de droit international privé*, IV, p. 225; P. Fiore, *op. cit.*, 208, p. 291 (ed. ital. din 1874). Vezi şi *suprà* p. 603.

interesului obştesc. Astfel, străinii n'ar puteà să invoace statutul lor personal pentru a face o privată sau o clădire, un cămin, o vatră, o ferărie, un coptor, etc., fără a observà distanţa prevăzută de art. 610 C. civil, pentrucă, după cum ştim, această dispoziţie a fost edictată într'un interes public (¹).

Ei n'ar puteà să stabilească o servitute reală nici în folosul, nici în sarcina unei persoane (art. 620), după cum permit unele legislaţii străine (²).

Destinaţia proprietarului. Statut personal.

Destinaţia proprietarului fiind o convenţie tacită, pe care legea o asimilează în totul convenţiei exprese, statutul va fi personal. Străinii sunt deci liberi de a stipulà, conform statutului lor personal, de exemplu: conform legei spaniole (³), că destinaţia proprietarului nu va da naştere la servitute. Chestiunea de a se şti dacă părţile au înţăles a se referi la legea lor personală sau la legea teritorială atârnă de voinţa lor, şi se va apreciá în mod suveran de judecătorii fondului (⁴).

Prescripţia. Ordine publică.

Servituţile continue şi aparente mai pot încă fi dobândite prin prescripţia achizitivă sau uzucapiune (art. 623). Această uzucapiune interesează ordinea publică, pentrucă după cum foarte bine zice Gaius, ea este o necesitate spre a pune capăt incertitudinei dreptului de proprietate (⁵). Societatea având deci

---

(¹) Vezi *suprà* p. 750, 754. Cpr. Laurent, *op. cit.*, VII, 302.

(²) Vezi *supra* p. 605, nota 2. Cpr. Despagnet, *op. cit.*, 402, p. 732; Weiss, *op. cit.*, IV, p. 220.

Dr. străin.

(³) Destinaţia proprietarului este, în adevăr, necunoscută în codul spaniol. Vezi Er. Lehr, *Dr. civil espagnol*, I, p. 256. Cpr. art. 536—542 C. spaniol. Vezi şi art. 2272 urm. din codul portughez.

(⁴) Laurent, *op. cit.*, VII, 304.

Justificarea prescripţiei.

(⁵) *„Quod ideo receptum videtur, ne rerum dominia diutius in incerto essent"*. (Gaius, Instit., II, § 44). Vezi şi L. 1, Dig., *De usurpationibus*, etc., unde se zice: *„Bono publico usucapio introducta est, ne scilicet quarundam rerum diù et ferè semper incerta dominia essent"*. Domat, citat de Guillouard (*Prescription*, I, No. 1, p. 10) exprimă aceeaş idee când zice: *„Quand il n'y aurait pas d'autre raison qui favorisât l'usage des prescriptions que l'utilité publique d'assurer le repos des possesseurs, il serait juste d'empêcher que la propriété des choses ne demeure toujours dans l'incertitude, laissant aux propriétaires un temps suffisant pour rentrer dans leurs biens"*. De aceea, un erudit scriitor al decadenţei romane, Cassiodorius, a numit prescripţia: *patrona generis humani*, iar Cicerone a putut zice că prescripţia este *finis sollicitudinis et periculi* interes ca prescripţia să consolideze posesiunea, nu mai încape îndoială că statutul care cârmueşte prescripţia este real, şi deci, aplicabil proprietarilor străini ca şi Românilor, oricare ar fi legea lor personală; pentrucă, după cum ştim, orice lege de interes general ţine în frâu statutul personal. Astfel, străinul proprietar de imobile urbane în România, va puteà să invoace faţă de un alt străin prescripţia pentru dobândirea unei servituţi continue şi aparente, chiar dacă această servitute n'ar puteà fi dobândită prin acest mod după legea lor naţională (¹).

Nemodific. regulelor cari statornicesc modurile de stabilire ai servituţilor.

Străinii n'ar puteà însă, prin convenţia lor, să modifice regulele cari statornicesc modurile de stabilire a servituţilor, dispunând de exemplu: că servituţile continue şi neaparente şi acele necontinue, aparente sau neaparente, vor fi stabilite altfel decât prin titluri. Dacă părţile ar conveni că întrebuinţarea timp de treizeci de ani a unei servituţi neaparente ar conferi vreun drept uneia din ele, servitutea ar rezultà în realitate din convenţia părţilor, iar nu din prescripţie. (Rolin, *op.* şi *loco suprà cit.*).

Intreruperea sau suspendarea prescripţiei.

Tot legea situaţiunei bunurilor va determinà modurile de întrerupere şi chiar de suspendare a prescripţiei, deşi în această din urmă privinţă chestiunea este mai delicată, pentrucă suspendarea prescripţiei atârnă de capacitatea părţilor. In orice caz, legea teritorială va fi respectată, de câteori ea nu va admite suspendarea prescripţiei (²).

2° *Servituţile naturale cari derivă din situaţia locurilor (art. 578 urm.).*

Art. 578.

Servituţile naturale sau fireşti, cari sunt opera naturei, sunt în principiu, cârmuite de legea situaţiei bunurilor. Astfel, fondurile inferioare, chiar acele ale străinilor, sunt supuse

---

litium. Vezi Le Roux de Bretagne. *Nouv. tr. de la prescription* I, 4, p. 4 (ed. din 1867).

(¹) Rolin, *op. cit.*, II, 721, p. 277; Weiss, *op. cit.*, IV, p. 221. Dacă presupunem că ambele imobile sunt situate pe linia de hotar în două ţări deosebite, modul de stabilire al servituţei se va determinà după legea în vigoare în ţara situaţiunei fondului supus. Rolin, *loco cit.*

(²) Rolin, *op. cit.*, II, 721, p. 278.

a primi apele ce curg firește din locurile superioare, fără ca mâna omului să fi contribuit la aceasta (art. 578). Străinii, proprietari de fonduri inferioare, nu vor puteà deci invocà legea lor personală, care ar fi contrară în această privinţă, pentrucă această sarcină este opera naturei. (Laurent, *Droit civil international*, VII, 310).

Servituţile impropriu numite naturale. Ce trebue să decidem în privinţa drepturilor, pe cari legea impropriu le numește servituţi naturale și cari nu sunt decât consecinţa sau exerciţiul dreptului de proprietate?

Art. 584. Astfel, grăniţuirea proprietăţilor vecine (art. 584) nu este o servitute, ci o obligaţie impusă tuturor proprietarilor, care are de obiect asigurarea proprietăţei; de unde rezultă că nu se poate aplicà acestei obligaţii principiile cari cârmuesc materia servituţilor. Statutul acestei obligaţii este însă real, pentrucă grăniţuirea e privitoare la proprietatea teritorială, de vreme ce are de obiect garantarea proprietăţei contra uzurpărilor dintre vecini. (Laurent, *op. cit.*, VII, 306).

Art. 585. Străinii, proprietari de fonduri urbane în Romania, n'ar puteà, de asemenea, să invoace legea lor personală, spre a nu se împrejmuì (art. 585), de vremece dreptul la împrejmuire, fiind o consecinţă a dreptului de proprietate, ar fi, după unii, de ordine publică (1).

Art. 581. Tot pentru aceleași motive, proprietarul străin a unui izvor n'ar puteà, în temeiul legei sale personale, să-i schimbe cursul, când acel izvor ar da apa trebuitoare unei comune, unui sat sau unui cătun (art. 581), pentrucă această servitute este teritorială, și ca atare, de interes public (2).

Art. 582. In fine, statutul care cârmuește întrebuinţarea apelor nenavigabile și neplutitoare (art. 582) este tot real și de ordine publică, și ca atare, obligă pe toţi proprietarii mărginași, fără nicio deosebire de naţionalitate, și fără ca străinii să poată invocà legea lor personală, pentrucă fiecare Stat are o putere suverană asupra apelor cari se găsesc pe teritoriul său. (Laurent, *op. cit.*, VII, 309).

3° *Servituţile legale.*

Servituţile legale sunt: 1° unele de utilitate publică (art. 586 urm.), 2° iar altele de utilitate privată.

---

(1) Cpr. Laurent, *op. cit.*, VII, 307. — Vezi însă *suprà* p. 676.
(2) Laurent, *op. cit.*, VII, 308. Vezi *suprà* p. 644.

1^0 *Servituțile legale de utilitate publică (art. 586 urm.).*

Art. 587

Sarcinile statornicite de lege în interesul Statului sau al comunelor, pe care știm că legea impropriu le numește servituți legale, au de obiect: 1^0 cărarea sau poteca pe lângă marginea râurilor navigabile sau plutitoare pentru conducerea vaselor; 2^0 construirea sau repararea drumurilor sau alte lucrări publice ori comunale (art. 587).

Afară de aceste sarcini, singurele despre cari vorbește art. 587, mai sunt și altele impuse prin legi speciale tot într'un interes public. (Vezi *suprà* p. 687, nota 1).

Toate aceste sarcini sunt reale, pentrucă ele grevează fondurile în mâna oricărui posesor; ele nu sunt însă, după cum știm, adevărate servituți, pentrucă departe de a constituì o modificare a proprietății și o derogare dela dreptul comun, apasă, din contrà, asupra tuturor fondurilor și formează dreptul comun al proprietății.

Ordine publică.

Din împrejurarea că aceste sarcini sunt de interes general, rezultă că legile cari le înființează sunt de ordine publică, așà că nu se poate derogà dela ele prin convenții sau dispoziții particulare (art. 5 C. civ.).

Statut real.

Aceste sarcini, fiind teritoriale prin esența lor, sunt deci cârmuite de statutul real, puțin importă dacă ele sunt sau nu admise de legea proprietarilor străini (¹).

2^0 *Servituțile legale de utilitate privată.*

A) **Despre comunitate (art. 590 urm.).**

Comunitatea este de interes general; însă cu toate acestea, ea nu va atârnà de statutul real decât în dispozițiile pe care legea le-ar impune părților într'un interes de ordine publică.

Stabilirea comunității este, în principiu, voluntară, adecă: convențională. Vecinii cari statornicesc comunitatea

---

(¹) Laurent, *Dr. civil international*, VII, 318, p. 388, 389; P. Fiore, *op. cit.*, 212, p. 296 (ed. ital. din 1874); Brocher; *Nouv. traité de dr. international privé*, 71, p. 212 (Genève, 1876).

unui zid sunt deci liberi de a stabilì condițiile ce cred de cuviință. In această ordine de idei nu poate, deci, să fie vorbă de statutul real, fiindcă legea nu impune nimic părților interesate. Comunitatea atârnând de voința vecinilor, se vor aplicà deci, în specie, principiile cari cârmuesc materia convențiilor. (Laurent, *op. cit.*, VII, 321, p. 392).

Dar dacă doi vecini ar convenì ca zidul, pe care ei l-au clădit cu cheltuiala comună, să nu fie un zid comun, ei o coproprietate fără indiviziune silită, asemenea convenție n'ar fi validă, chiar dacă ar fi permisă de legea națională a părților, pentrucă legea voește, într'un interes public, ca indiviziunea care rezultă din comunitate să fie silită. Așà dar, comunitatea va atârnà de autonomia părților contractante, de câteori numai interesul lor va fi în joc. Ea va atârnà, din contrà, de statutul real sau teritorial de câteori interesul public va interveni în cauză.

Art. 600. Imprejmuirea silită nefiind însă, după părerea noastră, de ordine publică, doi străini ar puteà convenì, conform legei lor naționale, ca înălțimea zidului să fie mai mică decât acea prescrisă de art. 600, sau ca îngrădirea să nu aibă ființă de loc în orașe și în suburbiile lor (¹).

Art. 598. Tot astfel, nimic n'ar împedicà pe doi străini de a renunțà, conform statutului lor personal, la dreptul de a dobândì comunitatea unui zid (²).

B) Despre vederi și lumini (art. 611 urm.).

Deoseb. între vedere și lumină. Știm că prin *vedere* legea înțălege o gaură sau o fereastră prin care primim aerul și are în acelaș timp menirea de a ne o dà o priveală pe fondul vecin, pe când *lumina* are de scop numai luminarea și aerisirea apartamentelor, fără a ne procurà nicio vedere pe fondul altuia. (Vezi *suprà* p. 755, nota 2).

Legea noastră neprevăzând nici o mărginere a dreptului de proprietate decât în privința ferestrelor de vedere cari

---

(¹) Vezi *suprà* p. 684. — *Contrà:* Laurent, *Principes*, VII, 506 și *Dr. civ. international*, VII, 323, 324.

(²) Vezi *surpà* p. 721. — *Contrà:* Laurent, *Principes*, VII, 506 și *Dr. civil international*, VII, 325.

dau o priveală asupra fondului vecin, şi libertatea proprietăţilor fiind regula generală, proprietarul poate să deschidă ferestre de lumină la orice depărtare şi la orice înălţime a zidului, şi chiar pe linia de despărţire a proprietăţei sale. (Vezi *suprà* p. 770).

Art. 612 urm.

Cât pentru ferestrele cari procură o vedere pe fondul vecin, legea hotărăşte, în interesul comun al vecinilor, distanţa la care ele pot să fie deschise, distanţă care variază după cum vederea este dreaptă sau oblică (art. 612—614).

Ordine publică.

Această mărginire a proprietăţei, având de obiect interesul comun al vecinătăţei, este de ordine publică, şi ca atare, atârnă de statutul teritorial, care va domină şi înfrână pe acel al proprietarilor străini, pentrucă fiecare legiuitor este în drept de a reglementà în aşà mod proprietatea încât ordinea publică să nu fie periclitată (¹).

Din cele mai sus expuse rezultă că un proprietar străin va trebui să se conforme în România distanţelor legale, în privinţa ferestrelor de vedere, cu toate că legea sa personală n'ar prevedeà asemenea distanţă. Un proprietar francez sau italian va puteà însă să deschidă în România ferestre de lumină, fără observarea vre-unei distanţe, deşi atât codul francez cât şi acel italian determină prin anume dispoziţii modul facerei şi înălţarei acestor ferestre (²).

(¹) Laurent, *Dr. civil international*, VII, 331, p. 400.
(²) Cpr. art. 676, 677 C. fr., art. 584, 585 C. italian, etc.

FINELE VOL. III (PARTEA I)

ADDENDA ET CORRIGENDA

La pag. 18, nota 4, a se ceti: 10000 lei (art. 39 L. jud. de ocoale din 1907), în loc de: 5000 lei.

La p. 37, finele rândului 17, a se adăogă: Vezi *infrà* p. 119.

La p. 71, nota 3, rândul 5, se va adăogă: Cas. rom. și C. Galați, *Cr. judiciar* din 1908, No. 21 și 47.

La p. 101, nota 1, rândul 7, a se ceti: fără asistența consiliului, în loc de: fără asistența *curatorului*.

La p. 131, *ad notam*, finele rândului 4, a se ceti: No. 24, în loc de: 23.

La p. 132, *ad notam*, finele rândului 6, a se adăogă: Vezi Cas. rom. *Cr. judiciar* din 1908. No. 54.

La p. 135, *ad notam*, începutul rândului 40, după Bult. 1900, p. 289, a se adăogă: Vezi C. Iași și Trib. Romanați, *Dreptul* din 1908, No. 18 și 39.

La p. 137, *ad notam*, începutul rândului 31, a se ceti: L. monop. tutunurilor dela 27 Februarie 1887, în loc de: 1877.

La p. 149, *ad notam*, finele rândului 11, a se ceti: vânzărei, în loc de: vânzarei.

La p. 170, începutul paginei, a se ceti: dreptul de a imobiliza n'ar aparținea, după unii, în Franța, nici bezmanarului.

La p. 172, rândul 12, a se ceti: rămân deci tot mobile, în loc de: rămân tot imobile.

La p. 173, rândul 7, a se ceti: imobile prin perpetuă așezare, in loc de: imobile prin destinație.

La p. 179, rândul 9, a se adăogă: Vezi *infrà* p. 189.

La p. 189, rândul 7 din text, a se adăogă, după cuvintele: și uzul lucrurilor mișcătoare: (V. p. 179).

La p. 202, finele rândului 7 din text, a se ceti: art. 1845, în loc de: 2845.

La p. 206, ultimul rând din nota 2, a se adăogă: C. București (in privința râului Ialomița), *Cr. judiciar* din 1908, No. 33 și *Dreptul* din acelaș an No. 41 (cu observ. noastră).

La p. 207, ultimul rând din text, a se adăogă: Vezi *infrà* p. 364, 377 și 687

La p. 213, nota 3, a se adăogă: p. 371.

La p. 220, inceputul n. 3, a se adăogă: C. Focșani, *Dreptul* din 1885, No. 13, p. 101, col. 2.

La p. 235, n. 1, rândul 7, după cuvintele: din 1894, No. 67, a se adăogă: C. București, *Dreptul* din 1908, No. 55.

La p. 245, finele notei 2, a se adăogă: și *Cr. judiciar* din 1908, No. 52.

La aceeaș p. (245), nota 4, rândul 3, a se ceti: în urma legei din 17 Ianuar 1906, in loc de: în urma legei din 17 Ianuar 1907.

La p. 246, ultimul rând din notă, a se adăoga, cu privire la mărcile de fabrică: Cpr. Cas. rom. *Cr. judiciar* din 1908, No. 53, iar încât priveşte proprietatea industrială, vezi Trib. Ilfov, *Cr. judiciar* din 1908. No. 48 (cu nota d-lui Ionescu-Dolj).

La p. 262, finele notei 1, a se adăogă: Vezi însă Trib. Romanaţi, *Cr. judiciar* din 1908. No. 50.

La p. 274, *ad notam*, începutul rândului 7, a se ceti: D. P. 1907. 1. 141, în loc de D. P. 1907. 2. 141.

La p. 283, nota 1, finele rândului 6, a se ceti: *Cr. judiciar* din acelaş an, No. 31, în loc de: din acelaş an, 31.

La p. 285, a treia notă marginală: a se ceti: Interesul distincţiei între fructe şi producte, în loc de: Interesul între fructe şi producte.

La p. 286, finele notei 2, a se adăogă: p. 439, n. 3.

La p. 295, rândul 21, a se ceti: după cum dispune, în loc de: după cum dispun.

La p. 318, nota 1, finele rândului 4, înainte de *Contra*, a se adăogă: Cas. rom. *Dreptul* din 1908, No. 60.

La p. 367, rândul 12, a se ceti: instantanee, în loc de instantanea.

La p. 377, nota 3, a se adăogă: şi p. 687.

La p. 406, titlul cu aldine, a se ceti: Modurile de constituire a uzufructului, în loc de: ale uzufructului.

La p. 421, ultima notă marginală, a se ceti: uzufructuarul preţului unei vânzări, în loc de *unui* vânzări.

La p. 422, începutul rândului 7 din text, a se ceti: chiar când uzufructul are de obiect, în loc de: chiar când *el* are de obiect.

La p. 465, a patra notă marginală, a se ceti: imobile prin destinaţie, în loc de: prin *destinaţe*.

La p. 516, a doua notă marginală, a se ceti: Reparaţiile cele mari în loc de: Oblig. cele mari.

La p. 524, prima notă marginală, a se ceti: Art. 552, în loc de: Art. 522.

La p. 546, nota marginală dela nota 1, a se ceti: Art. 655, în loc de: Art. 665.

La p. 564, rândul 4 din text, a se ceti: se încearcă a justifică, în loc de: *să* încearcă.

La p. 569, a doua notă marginală, a se ceti: Cazul când proprietarul a înstrăinat, în loc de: Cazul când *uzufructuarul* a înstrăinat.

La aceeaş pag. (569), începutul rândului 12 din text, a se ceti: p. 538, în loc de: 475 urm.

La p. 603, nota 1, a se adăogă: Vezi *infră* p. 887.

La p. 637, finele notei 1, a se ceti: *ab initio*, p. 822, nota 1, în loc de: *ab initio*, nota 2.

La p. 690, a doua notă marginală, a se ceti: L. p. expropriere din 1864, în loc de: din 1879.

La p. 720, colontitlu, a se ceti: Art. 597, 598, în loc de: 597, 592.

La p. 754, ultima notă marginală, a se ceti: cari nu se fac, în loc de: cari nu se face.

La p. 758, prima notă marginală, a se ceti: desfiinţarea ferestrelor în loc de: *erestrelor*.

La p. 784, rândul 22, a se ceti: această prescripţie ţinând loc, în loc de: ţinând *fond* de convenţie.

TABLA MATERIILOR

CUPRINSE

IN VOLUMUL AL III-LEA (PARTEA I)

CARTEA I

TITLU XI

Pagina

Despre majoritate, despre interdicție și despre consiliul judiciar 1

CAPITOLUL I

Despre majoritate (art. 434) 1

CAPITOLUL II

Despre interdicție . . . . 1— 4
Cauzele interdicţiei. — Persoanele cari pot fi interzise (art. 435) . . . . 4— 12
Persoanele cari pot să provoace interdicția (art. 436, 437). 13— 18
Autoritatea competentă de a pronunţà interdicția și persoanele contra cărora se îndreptează această cerere (art. 438) . . . . 18— 21
Procedura interdicţiei (art. 430, 440—447) . . . . . 21— 39
Efectele interdicţiei în privinţa administrărei persoanei şi averei interzisului (450—456) . . . . 39— 55
Efectele interdicţiei în privinţa incapacităţei interdicţiei (art. 448, 449) . . . . 56— 74
Despre oarecari incapacităţi speciale cari rezultă din hotărîrea de interdicţie . . . . 74— 75
Desfiinţarea interdicţiei (art. 457) . . . . 75— 79

CAPITOLUL III

Despre consiliile judiciare (interdicție parțială). Definiție și noțiuni istorice . . . . 79— 81
Rânduirea unui consiliu judiciar persoanelor slabe de minte (art. 445) . . . . 82— 86
Rânduirea unui consiliu judiciar risipitorilor (art. 458—460) . . . . 86—114
Anularea actelor făcute fără asistența consiliului (art. 445, 448, 458) . . . . 114—120
Revocarea consiliului judiciar (art. 459 *in fine*) . . 120—121
Natura statutului interdicției și consiliului judiciar (drept internațional) . . . . 122—124

CARTEA II

Despre bunuri și despre osebitele modificări ale proprietăței . . . . 125—126

TITLUL I

Despre distincțiunea bunurilor (art. 461) . . . . 127—140

CAPITOLUL I

Despre imobile (art. 462) 140
Imobilele prin natura lor (art. 463—466, 470) . . . . 141—143
Imobilele prin incorporație (art. 463—466, 470) . . . . 143—152
Imobilele prin destinație (art. 467—469) . . . . 152—155
Imobilizarea agricolă, industrială și comercială pentru serviciul și exploatarea fondului (art. 467, 468, *minus* § ultim din acest din urmă text) . . . . . 156—170
Imobilizarea prin perpetuă așezare (art. 468 § ultim, 469). 171—175
Efectele și consecințele imobilizărei . . . . 175—176
Incetarea imobilizărei prin destinație . . . . 176—178
Imobilele prin obiectul la care se aplică (art. 471) . . 178—186

CAPITOLUL II

Despre mobile . . . . 186—187
Mobilele prin natura lor (art. 473) . . . . 187—188
Mobilele prin determinația legei (drepturile reale mobiliare) 189
Drepturile personale mobiliare (art. 474) . . . . . . 189—198
Despre art. 533—536 din codul francez, eliminate de legiuitorul nostru 199

CAPITOLUL III

Despre bunuri în raportul lor cu cei ce le pesedă (art. 475 § 2). . . . . 199—200
Despre bunurile sau domeniul Statului . . . . 200—201
Despre domeniul public al Statului (art. 476, 478 C. civ., art. 19 § 4 şi 5 Constit.) . . . . 201—212
Despre domeniul privat al Statului (art. 477, 646, 680). 212—213
Despre domeniul comunelor şi al judeţelor . . . . . 214—215
Despre bunurile stabilimentelor publice . . . . 215—216
Despre drepturile ce omul poate să aibă asupra lucrurilor (art. 479) . . . . 216—219
Drepturile reale în legislaţia actuală . . . . 219—225

TITLUL II

Despre proprietate (Consideraţii generale. — Necesitatea proprietăţei) . . . . 226—228
Definiţia şi caracterul proprietăţei (art. 475 § 1, 480). 229—238
Restricţiile la dreptul de proprietate . . . . 238—244
Lucrurile cari pot face obiectul proprietăţei . . . . . 244—245
Proprietatea literară, artistică şi industrială . . . . . 245—251
Proprietatea scrisorilor confidenţiale . . . . 251—252
Regimul proprietăţei imobiliare în Dobrogea . . . . . 253—256
Exproprierea pentru cauză de utilitate publică (art. 481 C. civ. şi 19 Constit.) . . . . 256—260
Dobândirea şi perderea proprietăţei . . . . 260—261
Acţiunile cari isvorăsc din dreptul de proprietate. . . 262—263
Despre acţiunea în revendicare . . . . 264—283
Despre accesiune în genere (art. 482) . . . . 283—284

CAPITOLUL I

Despre dreptul de accesiune asupra celor produse de lucru. 284
Distincţiunea fructelor (art. 522, 523) . . . . 284—288
Persoanele cărora se cuvin fructele (art. 483) . . . . 288—290
Dobândirea fructelor prin posesiunea de bună credinţă. 290
Noţiuni generale asupra posesiunei . . . . 291—299
Efectele posesiunei în privinţa fructelor. — Dobândirea lor de către posesorul de bună credinţă (art. 485) . 299
Despre posesorul de bună credinţă . . . . 299—303
Despre posesorul de rea credinţă . . . . 303—307
Drepturile posesorului de rea credinţă (art. 484) . . . 307—309
Cazurile când posesorul este de bună sau de rea credinţă (art. 486, 487) . . . . 309—318
Momentul când trebue să existe buna credinţă . . . . 318—321
Dovedirea bunei credinţe (art. 1169, 1899 § 2) . . . . 321—322
Cazurile în cari se aplică art. 485—487 . . . . . . 322—323

CAPITOLUL II

Despre dreptul de accesiune asupra celor unite și incorporate cu lucrul (art. 488) . . . . 323—324

SECȚIUNEA I

Despre dreptul de accesiune relativ la lucrurile nemișcătoare 324
Dreptul de accesiune relativ la plantațiuni și construcțiuni (art. 489—491) . . . . 324—332
Consecințele principiului înscris în art. 489 — 491 C. civ., în privința construcțiunilor și plantațiunilor (art. 482) . . . . 332—335
Construcțiile sau plantațiile făcute de un proprietar pe fondul său cu materialul altuia (art. 493) . . . . 336—341
Construcțiile sau plantațiile făcute de un al treilea cu materialul său pe un fond străin (art. 494) . . . 341—351
Lucrările și posesorii la cari art. 494 este aplicabil . 351—355
Dreptul de accesiune relativ la creșterile de pământ cari rezultă din vecinătatea unui fluviu sau unui râu . 355
Despre aluviune sau mălituri (art. 495—497) . . . . 355—364
Despre avulsiune (art. 498) . . . . 364—369
Despre insulele și prundurile cari se formează într'un fluviu navigabil sau nenavigabil, plutitor sau neplutitor (art. 499—501) . . . . 369—375
Despre albia părăsită (art. 502) . . . . 375—379
Despre inundații . . . . 379—380
Dreptul de accesiune relativ la animale (art. 503) . . 380—383

SECȚIUNEA II

Despre dreptul de accesiune relativ la lucrurile mișcătoare . . . . 383—384
Despre adjuncțiune (art. 504—507) . . . . 384—388
Despre specificațiune (art. 508—510) . . . . 388—391
Despre amestecarea mai multor materii sau confuziune (art. 511, 512) . . . . 391—393
Regule comune la cazurile de adjuncțiune, specificațiune și confuziune (art. 513—516) . . . . 393—396

TITLUL III

Despre uzufruct, despre uz și despre abitațiune (Principii generale) . . . . 396—398

CAPITOLUL I

Despre uzufruct (sau folosință) 398

Noțiunea și definiția uzufructului (art. 517) . . . . . 398—406
Modurile de constituire a uzufructului (art. 518) . . . 406—412
Modalitățile uzufructului (art. 519) . . . . 412—414
Bunurile asupra cărora poate fi constituit uzufructul (art. 520). . . . . 414—416

SECȚIUNEA I

Despre drepturile uzufructuarului (art. 521). 416
Acțiunile cari aparțin uzufructuarului . . . . 416—421
Drepturile uzufructuarului în privința fructelor . . . 421
Dobândirea proprietății fructelor 421
Dobândirea proprietății fructelor naturale și industriale (art. 524) . . . . 422—427
Dobândirea proprietății fructelor civile (art. 525). . . 428—430
Drepturile uzufructuarului asupra lucrurilor cari se consumă prin întrebuințare (*primo usu*). (Quasi-uzufruct) (art. 526) . . . . 430—434
Uzufructul lucrurilor neconsumptibile cari se strică și se ponosesc cu vremea și cu încetul (art. 528) . . . 434—437
Despre uzufructul constituit asupra animalelor (art. 555, 556). . . . . 437—442
Despre uzufructul constituit asupra stupilor cu roi . . 442—443
Despre uzufructul constituit asupra unei creanțe . . . 443—446
Despre uzufructul constituit asupra unei rente pe viață (art. 527). . . . . 446—448
Despre uzufructul constituit asupra unui alt uzufruct sau asupra unui contract de arendă. . . . . . . 448—449
Despre uzufructul constituit asupra unui fond de comerț . 449—451
Despre uzufructul constituit asupra pădurilor (art. 529—533). . . . . 451—460
Despre uzufructul constituit asupra unei mine, petrării și nisipării (art. 537, 538). . . . . 460—463
Drepturile uzufructuarului asupra calităților active a fondului și asupra creșterilor de pământ cu cari fondul se mărește în timpul uzufructului (aluviune, avulsiune, etc.), (art. 535, 536). . . . . 464—466
Despre facultatea ce are uzufructuarul de a da cu chirie sau în arendă bunurile supuse uzufructului, de a vinde sau de a ceda exercițiul dreptului său (art. 534). 466
Dreptul de administrație al uzufructuarului . . . . . 467—468
Arendarea sau închirierea imobilelor . . . . 468—471
Închirierea mobilelor . . . . 471—473
Dreptul de dispoziție al uzufructuarului (cesionarea uzufructului) . . . . 473—479
Vânzarea fructelor prinse de rădăcini . . . . 479—481
Vânzarea lucrurilor supuse uzufructului. . . . . . . 481—482

SECŢIUNEA II

Despre obligaţiile uzufructuarului 482
Obligaţiile uzufructuarului înainte de începerea folosinţei sale 483
Inventarul lucrurilor mişcătoare şi constatarea stărei lucrurilor nemişcătoare (art. 540) . . . . 483—489
Cauţiunea ce trebue să dea uzufructuarul (art. 541—544). 489—504
Obligaţiile uzufructuarului în cursul folosinţei sale . . 504
Paza şi conservarea lucrului supus uzufructului (art. 554). 504—506
Plata sarcinelor anuale ale fondului şi acelor extraordinare impuse pe proprietate (art. 548, 549) . . . 506—510
Reparaţiile de întreţinere (art. 545—547) . . . . . . 510—521
Plata cheltuelilor privitoare la folosinţă (art. 543) . . 521—522
Plata datoriilor lăsate de către defunct, în caz de constituirea uzufructului cu titlu gratuit (art. 550—552). 522—532
Obligaţiile uzufructuarului la încetarea uzufructului (art. 532 § 2) . . . . 532—537
Drepturile şi obligaţiile nudului proprietar (art. 539 § 1). 537
Drepturile nudului proprietar . . . . 537—541
Obligaţiile nudului proprietar . . . . 541—542
Raporturile dintre uzufructuar şi nudul proprietar . . 542—543

SECŢIUNEA III

Despre stângerea uzufructului . . . . 543—544
Modurile de stângere a uzufructului prevăzute de codul civil (art. 557, 558, 560—564) . . . . 544—545
Moartea uzufructuarului (art. 557) . . . . 545—547
Expirarea termenului pentru care uzufructul a fost constituit (art. 557) . . . . 548—550
Consolidarea sau confuzia (art. 557, 638, 1154 urm.) . 550—552
Neîntrebuinţarea sau neuzul în timp de 30 de ani (art. 557, 639, 1890) . . . . 552—555
Desfiinţarea lucrului supus uzufructului (art. 555, 556, 557, 563, 564) . . . . 555—560
Abuzul folosinţei (art. 517, 545, 554, 558) . . . . . 561—567
Renunţarea din partea uzufructuarului (art. 561, 562) . 567—572
Modurile de stângere a uzufructului cari rezultă din dreptul comun . . . . 572—573
Rezolvirea, revocarea sau anularea dreptului constituitorului uzufructului . . . . 573—574
Rezolvirea, revocarea sau anularea titlului constitutiv al uzufructului . . . . 574—575
Prescripţia achizitivă sau uzucapiunea . . . . 575—577
Stângerea uzufructului stabilit în favoarea unei persoane morale (art. 559) . . . . 577—579
Modurile de stângere a quasi-uzufructului 579

Consecinţele încetărei uzufructului. (Drepturile proprietarului) . . . . 579—582
Efectele stângerei uzufructului în privinţa terţiilor . . 582—583

CAPITOLUL II

Despre uz şi abitaţiune. (Noţiunea acestor drepturi şi principii generale) . . . . 583—585
Stabilirea dreptului de uz şi de abitaţie (art. 565) . . 585—586
Stângerea uzului şi a abitaţiei (art. 565) 587
Drepturile uzuarului şi a abitatorului (art. 568—573) . 588—593
Obligaţiile uzuarului şi abitatorului (art. 566, 567, 574). 594—598
Despre uzul constituit asupra pădurilor (servitute reală) (art. 575) . . . . 598—600
Regulele de drept internaţional privat aplicabile distincţiunei bunurilor, proprietăţei, drepturilor reale, uzufructului, etc. . . . . 600—604

TITLUL IV

Despre servitudini (servituţi), sau mai bine zis: despre servituţile reale sau prediale 605
Definiţia şi caracterul servituţilor reale (art. 576) . . 606—615
Clasificarea servituţilor (art. 577, 621, 622) . . . . 615—625
Principiu fundamental de interpretare în materie de servituţi . . . . 625—626

CAPITOLUL I

Despre servituţile ce se nasc din situaţia lucrurilor (servituţi naturale sau legale) . . . . 627—633
Despre proprietatea şi uzul apelor 633
Despre apele de izvor (art. 579—581) . . . . 633—636
Dobândirea din partea proprietarului megieş a unui drept asupra izvorului (art. 579, 580) . . . . 636—643
Dobândirea unui drept asupra izvorului din partea locuitorilor unei comune, unui sat sau unui cătun. Servitute stabilită într'un interes public (art. 581). 643—647
Despre apele de ploae 647
Despre apele de ploae cari cad sau se scurg pe un fond privat . . . . 647—650
Despre apele de ploae cari cad sau se scurg pe o cale publică . . . . 650—652
Despre apele curgătoare (art. 582) . . . . 652—654
Despre apele curgătoare cari hotărăsc sau mărginesc o proprietate (art. 582 § 1) . . . . 654—659
Despre apele curgătoare cari trec printr'o proprietate (art. 582 § 2) . . . . 659—660

Dreptul tribunalelor de judeţ de a hotărî contestaţiile dintre reverani relative la repartiţia apelor (art 583). 660—663
Despre grăniţuirea proprietăţilor vecine (art. 584) . . 663—676
Despre îngrădirea proprietăţei . . . . 676—677
Despre îngrădirea de bună voe (art. 585) . . . . . . 677—680
Despre îngrădirea silită (art. 600) . . . . 680—686

CAPITOLUL II

Despre servituţile stabilite de lege, sau mai bine zis: despre obligaţiile sau sarcinele impuse de lege din cauza vecinătăţei (art. 586). 686
Sarcinele stabilite în interesul Statului sau al comunelor (art. 587) . . . . 686—691
Sarcinele impuse de lege în interesul particularilor (art. 588, 589) 692

SECȚIUNEA I

Despre zidul, şanţul şi gardul comun, şi despre distanţele ce vecinii sunt obligaţi a observà în plantaţiile lor. 692
Despre zidul comun.—(Principii generale) . . . . . . 693—695
Despre presumpţia de comunitate şi semnele necomunităţei (art. 590, 591) . . . . 695—702
Sarcinele comunităţei (art. 592, 593) . . . . 703—706
Efectele comunităţei (art. 594—596, 599) . . . . . . 706—715
Dobândirea comunităţei unui zid (art. 597, 598) . . . 715—725
Despre şanţurile comune (art. 602—604) . . . . . 725—730
Despre gardurile comune (art. 608, 609) . . . . . . 730—735
Distanţele ce vecinii trebue să observe în plantaţiile lor (art. 607, 608) . . . . 736—747
Despre cazul când diferitele caturi a unei case aparţin mai multor persoane (art. 664 urm. din codul francez eliminate de legiuitorul nostru) . . . . 747—749

SECȚIUNEA II

Despre distanţa şi lucrările intermediare cerute pentru oarecari construcţii (art. 610) . . . . 750—755

SECȚIUNEA III

Despre vedere în proprietatea vecinului (art. 611—614). 755—769
Despre servituţile de lumină *(jours ou jours de souffrance)* . . . . 769—770

SECȚIUNEA IV

Despre picătura streşinelor (art. 615) . . . . 770—774

SECȚIUNEA V

Despre dreptul de trecere (stabilit de lege) (art. 616—619). 774—789

CAPITOLUL III

Despre servituțile stabilite prin faptul omului 789

SECȚIUNEA I

Despre osebitele feluri de servituți ce se pot stabilì asupra lucrurilor 789
Diversele specii de servituți (art. 621, 622) 789
Servituțile cari pot fi stabilite prin faptul omului (art. 620). 790—793
Persoanele cari pot constituì o servitute (servitute pasivă). 793—796
Persoanele cari pot dobândì o servitute (servitute activă). 796—798
Modalitățile servituților . . . . 798—799

SECȚIUNEA II

Despre modul în care se stabilesc servituțile. 799
Stabilirea servituților continue și aparente (art. 623, 625, 626) . . . . 799—800
Titlu (art. 623 628) . . . . 800—803
Posesiunea de treizeci de ani (art. 623) . . . . . . 803—808
Destinația proprietarului (art. 625, 626). . . . . 808—814
Stabilirea servituților continue și neaparente și acelor necontinue, aparente sau neaparente (art. 624) . . 814—818
Despre prescripția drepturilor de proprietate cari au analogie cu servituțile. . . . . 818—819
Perderea sau distrugerea actului care constată servitutea (art. 628) . . . . 819—822
Despre modul de exercitare a servituților (art. 620, § 2). 822—824

SECȚIUNEA III

Despre drepturile proprietarului fondului căruia se cuvine servitutea. — Drepturile proprietarului fondului dominant. — Servituțile accesorii (art. 629) . 825—828
Lucrările necesare servituței (art. 630—632). . . . . 828—833
Efectele împărțirei fondului dominant și acelui șerbitor (art. 633). . . . . 833—834
Impărțirea fondului șerbitor 835
Obligațiile și drepturile proprietarului fondului șerbitor (art. 634). 835
Obligațiile proprietarului fondului șerbitor. . . . . . 836—838
Drepturile proprietarului fondului șerbitor. . . . . . 838—841
Imposibilitatea fondului dominant de a impovorà condiția fondului șerbitor. (Neagravarea servituței) (art. 635). . . . . 841—843

Restricțiile cari rezultă din obiectul servituților . . . 843—845
Acțiunile la cari servituțile pot da naștere . . . . . 845—850

SECȚIUNEA IV

Despre modul stângerei servituților. 850
Cauzele de stângere a servituților cari decurg din dreptul comun . . . . 850—854
Cauzele de stângere a servituților anume prevăzute de lege . . . . 854—855
Imposibilitatea de a întrebuință servitutea, sau mai bine zis: suspendarea exercițiului servituței (art. 601, 636, 637). . . . . 855—861
Stângerea servituților prin confuziune (art. 627, 638) . 861—866
Stângerea servituților prin neuz sau neîntrebuințare (art. 639, 640). . . . . 866—876
Efectele indivizibilităței servituței asupra prescripției (art. 642, 643). . . . . 877—881
Prescrierea modului servituților (art. 641). . . . . . 881—886
Natura statutului servituților reale sau prediale. (Drept internațional) . . . . 886—889
Servituțile naturale cari derivă din situația locurilor (art. 578 urm.) . . . . 889—890
Servituțile legale. 890
Servituțile legale de utilitate publică (art. 586 urm.) . 891
Servituțile legale de utilitate privată. — Despre comunitate (art. 590 urm.). . . . . 891—892
Despre vederi și lumini (art. 611 urm.). . . . . . . 892 - 893
Addenda et corrigenda . . . . 895—896
Tabla materiilor cuprinse în volumul de față . . . . 897—906
Tabla articolelor cuprinse în volumul de față . . . . 907—912
Tabla analitică a materiilor cuprinse în volumul de față 913 urm.

TABLA NUMERICĂ A ARTICOLELOR

CUPRINSE ÎN

VOL. III (PARTEA I-a, Ed. a 2-a).

CODUL CIVIL

Art.	Pagina
1	579, 741, 762, 805, 815
4	662
112	407 *ad notam*
113	796
117	574
123	299, 300, 310, 312, 313
285	409 *ad notam*, 499 *ad notam*, 586 și tom. II, tabla numerică
367	26
383	26
401	317
408	848
416	35 text și n. 1
420	33
430	107
434	1 și tom. II, p. 539 urm.
435	4 urm.
436	13 urm.
437	
438	18 urm.
439	21 urm, 118, 119
440	
441	
442	
443	
444	
445	82 urm, 114 urm.
446	21, 22, 36 urm.
447	
448	56 urm., 63, 67 urm., 114 urm.
449	
450	39 urm., 55 n. 2, 293
451	
452	
453	
454	
455	
456	
457	55 n. 2, 75 urm.
458	86 urm., 114 urm. 119, 120 urm.
459	
460	
461	127 urm.
462	140
463	141 urm., 143 urm., 339
464	
465	
466	
467	152 urm., 156 urm., 171 urm., 600
468	
469	
470	141, 143 urm., 151
471	178 urm., 183 urm.
472	186
473	187 urm
474	189 urm., 199 n. 2
475 § 1	229 urm.

Art.	Pagina
475 § 2	199 urm.
476	201 urm., 363, 652
477	212 urm.
478	202 urm.
479	216 urm.
480	229 urm., 301
481	256 urm., 644 n. 2 854 n. 1
482	283 urm.
483	288 urm.
484	307 urm.
485	299 urm., 322, 323, 581
486 487	309 urm. 322, 323, 581
488	323
489 490 491	324 urm., 634, 745
492	332 urm., 697 n. 3
493	153 n. 1, 336 urm.
494	278, 279, 341 urm., 351 urm.
495 496 497	207, 355 urm.
498	364 urm.
499 500 501	208, 219, 369 urm.
502	367, 375 urm.
503	380 urm.
504 505 506 507	384 urm.
508 509 510	388 urm., 391 n. 1
511 512	391 urm.
513 514 515	393 urm.
516	396
517	398 urm., 401, 492 nota, 563
518	406 urm.
519	412 urm.
520	414 urm.
521	416 urm.
522 523	284 urm.
524	290, 422 urm.
525	290, 302, 428 urm., 467 n. 3
526	401 n. 2, 430 urm., 482, 496, 522, 533, 555, 558, 562 n. 2 567, 574 n. 3, 579.
527	446 urm.
528	434 urm., 482, 503.
529 530 531 532 533	416 n. 1, 451 urm.
534	466 urm., 604
535 536	415, 419, 464 urm.
537 538	416 n. 1, 460 urm.
539 § 1	537 urm.
539 § 2	533 urm., 401, 582
540	483
541 542 543 544	416 n. 1, 488 n. 2, 489 urm.
545 546 547	510 urm., 539
548 549	506 urm., 532, 597
550 551 552	194 n. 2 522 urm., 597
553	521. 522, 597, 598
554	504 urm.
555 556	437 urm.

Art.	Pagina
557 558	400 n 1, 494, 515, 516, 540, 544 urm., 561 urm., 570, 854
559	577 urm.
560 561 562 563 564	515, 538, 544 urm., 550, 556, 567 urm.
565	585 urm. 587
566 567	594 urm.
568 569 570 571 572 573	468, 588 urm., 604
574	594 urm.
575	598 urm.
576	606 urm., 791, 792
577	623 urm.
578	607 *ad notam*, 627 urm., 772, 889, 890
579	633 urm.
580 581	634 urm., 636 urm., 643 urm., 649, 655 n. 3, 890
582 583	635, 650, 652 urm., 654 urm., 659, 660 urm., 890
584	419, 663 urm., 890
585	677 urm.
586	686
587	207, 362 686 urm., 891
588 589	692
590 591	695 urm., 891. 892
592 593	684, 685, 703 urm., 721, 728, 729, 733
594 595 596	706 urm.
597	715 urm.
598	694, 716, 729 urm., 733, 791, 892
599	707, 714, 715, 750 n. 1
600	677, 680 urm., 720, 729, 733, 892
601	855, 858
602 603 604 605	701 n. 3, 725 urm.
606	730 urm.
607 608	327, 736 urm.
609	729, 730, 733 urm.
610	709 n. 4, 750 urm.. 888
611 612 613 614	755 urm., 892, 893
615	607 nota, 770 urm.
616 617 618 619	774 urm.
620	790 urm., 822 urm.
621 622	615, 616, 789
623	765 urm., 799, 800 urm., 803, 821 urm., 849, 853
624	814 urm.
625 626	799 urm., 808 urm.
627	861 urm.
628	803, 819 urm.
629	825 urm.
630 631 632	515, 828 urm.
633	833 urm.
634	835 urm.
635	631, 841 urm.
636 637	855 urm.

Art.	Pagina
638	861 urm.
639	859, 866 urm.
640	866 urm.
641	881 urm.
642 643	877 urm.
644	310
645	290
646	213 urm.
648	261, 381
649	462, 539
655	546 n. 1
680	213 urm.
684	498, 527, t. şi n. 1, 586
728	232 nota *in fine*, 729, 734
750	468, 477
769	573 n. 3
775	531
786	879, 880
814	525 n. 2
816	7 *ad notam*
827	485 *ad notam*
828	542 n. 1
899	413, 420 n. 2, 501, 549
909	531
948	58, 59, 69
974	218, 592
975	323, 571, 592, 795
991	64
997	277
998 999	337, 506, 561 n. 2, 565 n. 3, 703, 753
1000	64
1025	500
1081	633 n. 1
1082 1083	492 nota
1088	305, 529 n. 2, 581, 582
1091	853
1156	275, 276
1164	97 n. 1, 117
1169	321 urm., 532 n. 4, 547
1189	803, 820 t. şi n. 1
1190	63
1201	271, 417 n. 1, 542, 676 *ad notam*, 848 *ad notam*

Art.	Pagina
1203	269
1206	317 n. 2
1242	848 n. 1
1244	500
1245	482
1248	137 *ad notam*
1252	137 *ad notam*
1268 1269	468
1275	190 n. 2
1279	586 n. 1
1280	422 n. 5
1308	317
1314	296
1324	483
1325	175
1327 1328	148 *ad notam*
1334	148 *ad notam*
1352	724
1365	724
1378	613
1388	420
1415	220
1419	468
1420 1421	399, 483, 541, 542
1425	518, 539, 713
1428	265
1429	399 nota
1432	487, 488
1433	505 n. 5
1447	511 n. 1
1566	493 *ad notam*
1598	264 n. 2
1645	546 text şi n. 3
1649	448
1650	196
1651	547 n. 2
1660	495
1676	496
1729	137 nota
1730	219 n. 1, 264 n. 2, 426
1750	468, 477, 478, 551, 567
1769	796
1770	280, 573, 795, 853
1779	269 n. 4

Art. Pagina
1790 531
1800 . . . . 851 n. 2, 869
1820 . . . . 269 n. 4
1824 479
1826 41
1844 . . . . 202, 297
1845 . . . . . . 202, 214 t. și n. 2, 215
1846 . . . . 290, 292
1847 urm. . . . 270, 271, 804 urm., 806, 874
1853 . . . . 418, 806
1864 . . . . 291, 296
1876 urm. 641, 860
1890 . . . . 273 n. 1, 298, 613
1893 urm. . . . 821 *ad notam*

Art. Pagina
1895 . . . . . 299, 867 n. 4
1897 . . . . . 312 *ad notam*, 317 *ad notam*
1898 318
1899 . . . . 321 urm.
1900 . . . . 50, 63
1907 . . . . 306, 553
1909 . . . 127 n. 1, 188 n. 1, 213 n. 4, 219 n. 1, 245, 262, 264, 298, 337, 338, 384 n. 1, 395 n. 2, 411, 456 n. 4, 482, 552, 553, 576, etc.
1910 . . . . 279, 280
1911 . . . . 815 n. 3

PROCEDURA CIVILĂ

59 . . . . 625, 674
66 bis . . . . . 93 n. 3
67 216
81 . . . . 119 n. 2
108 19
129 36
139 306
140 . . . 84 n. 4, 667 n. 2, 723
230 30
258 321
291 . . . . 41 n. 2
327 . . . . . . 661 n. 2, 674
337 36
339 96
408 196
409 }
410 } . . . . 137 *ad notam*

467 urm. 150
493 175
565 272
568 . . . . 272, 273
610 . . . . 219 n. 1
618 urm. 25, 26
645 . . . . 27, 28
722 }
723 } . . . . 218 n. 2, 259, 269 n. 4, 280, 409 *ad notam*, 471, 570, 571, 584, 585, 610 n. 1, 624 n. 4, 705, 724, 802 text și n. 2, 808, 810, 832 n. 2; 851 n. 2, 852
724 bis 803

CODUL PENAL

13 . . . . 55 n. 2
308 337
312 676
321 . . . . 674 n. 5, 734 n. 3
322 . . . . 115 n. 3
339 urm. 246, 247

355 . . . . 674 n. 5, 734 n. 3
356 . . . . 364 n. 2
381 }
384 } . . . . 256 n. 3
389 § 9 791
393 § 10 650

CODUL COMERCIAL

Art.	Pagina
14	103
57	97 n. 1
277 urm.	245 n. 2
479	198
817 urm.	264 n. 2

CONSTITUȚIE

Art.	Pagina
4	643 n. 5
7	410
17	256 n. 3
19	201 urm., 256 urm., 260, 644 n. 1, 652, 854 n. 1
93	239, 663
131	327, 687 n. 3
132	130 urm. *ad notam*, 253 n. 1

TABLA ALFABETICĂ ŞI ANALITICĂ
A
MATERIILOR CUPRINSE IN VOL. III (PARTEA I-a, ED. a II-a)

A

Abitaţie. — Noţiunea acestui drept, 585. — Drept real imobiliar, 219, 585. — Abitaţia, fiind un drept real relativ numai la imobile (case), trebue să fie transcrisă spre a fi opozabilă terţiilor, 585. V. *Transcriere.* — Abitaţia este o servitute personală, 584.

— Critica acestei denumiri, 397, 398.

— *Stabilirea dr. de abitaţie* (prin voinţa omului: (donaţiune, testament, tranzacţie, etc., nu însă prin lege), 586. — Art. 1279 din C. civil relativ la dr. doliului şi abitaţiei femeei văduve nu este un drept legal de abitaţie sau de uz (Controv.), 586 n. 1. Vezi *Uz.* Cpr. asupra art. 1279, Trib. Ilfov, *Dreptul* 1908 No. 64.

— Dobândirea dr. de abitaţie prin prescripţia achizitivă de 10, 20 sau 30 de ani, p. 586.

— *Stângerea dr. de abitaţie,* 587.

— Dreptul abitatorului de a ocupà cu familia lui casa care face obiectul dr. de abitaţie, 590.

— Ce se înţălege prin familie (Controv.), 590 n. 1. — Copiii naturali recunoscuţi ai mamei fac parte din familia ei, 590 n. 1.

— *Dreptul de abitaţie nu poate, în principiu, fi transmis altora,* 593. — Prin excepţie, abitatorul poate să închirieze partea casei nelocuită de dânsul, 468, 593. V. *Inchiriere.*

— *Obligaţiile abitatorului* (cauţiunea, inventarul mobilelor, constatarea stărei imobilelor), 594 urm. — Obligaţiile abitatorului în momentul stângerei dreptului său (acele ale uzufructuarului în genere), 598. V. *Uzufruct.*

— *Sarcinele dr. de abitaţie,* 596.

— *Dr. internaţional în materie de abitaţie,* 602 urm., 604.

Absenţă. — Menţinerea uzufructuarului în dreptul său, în caz de constituirea uzufructului de către unul din acei trimeşi în posesiunea averei absentului, 574. V. *Uzufruct.*

Abuzul de drept (restricţii la dr. de proprietate cari rezultă din conflictul drepturilor private), 239 urm., 631. V. *Proprietate.* Cpr. asupra abuzului de drept art. 2 şi 648 urm. din noul cod elveţian.

Abuzul folosinţei. — Este un mod de stângere a uzufructului, 561 urm. — Nu însă a quasi-uzufructului. 562, n. 2. — Nici a servituţilor, 854.

Academia română (persoană morală), tom. I. p. 282.

— Ortografia Academiei, 161 n. 3.

Accesiune (în genere), 284. — Accesiunea este naturală sau artificială, 284.

— Critica legei în privinţa accesiunei ca mod de dobândire a proprietăţei, 283, 289, 290.

— Comoara găsită de proprietar în fondul său aparţine acestui proprietar, nu în virtutea dreptului de accesiune, ci în puterea dreptului de ocupație, 332. V. *Comoară. Ocupație,* etc.

— *Dreptul de accesiune asupra celor unite și incorporate cu lucrul,* 323 urm.

— *Dreptul de accesiune relativ la lucrurile nemișcătoare,* 324 urm.— Accesiunea relativă la construcții și plantații, 324 urm., 746, 747. Vezi *Construcții, Plantații, etc.*

— Construcțiile sau plantațiile făcute de un proprietar pe fondul său cu materialul altuia, 336 urm.

— Construcțiile sau plantațiile făcute de un terțiu cu materialul său pe fondul altuia, 341 urm. V. *Construcții, Plantații,* etc.

— *Dreptul de accesiune relativ la creșterile de pământ cari rezultă din vecinătatea unui fluviu sau râu,* 355 urm., 368. Vezi *Albie, Aluviune, Avulsiune, Insulă,* etc. — Uzufructuarul se folosește, în virtutea dreptului de accesiune, de drepturile dobândite de proprietar în cursul uzufructului, 464, 465. V. *Uzufruct.*

— El se folosește de aluviune, avulsiune, insule, etc., 359 n. 1, 368 text și n. 3; 371 n. 3, 465. V. *Uzufruct.* — De albia părăsită, 466. — El nu se folosește însă de accesiunile mobiliare, pentru că uzufructuarul nu poate imobiliza, 465. V. *Imobile, Uzufruct,* etc.

— *Dreptul de accesiune relativ la animale.* 380 urm. V. *Animale.* - Dreptul de accesiune relativ la celelalte lucruri mișcătoare *(Adjuncțiune, Specificațiune, Confuziune,* etc.), 383 urm. V. aceste cuvinte. — Regule comune la cazurile de adjuncțiune, specificațiune și confuziune, 393 urm.

— *Dreptul de accesiune relativ la apele de ploae* (Controv.), 647 urm., 650 n. 2, 773. Vezi *Servituți.*

— *Regulele de dr. internațional aplicabile la accesiunea imobiliară și mobiliară,* 602. V. *Drept internaț.*

Act. — Deosebire între *act* și *titlu,* 266 n. 4, 309 n. 2, 800, 801. Vezi *Posesiune, Titlu,* etc.

Acte inexistente (teoria generală), tom. I, p. 630 urm. — Neconfirmarea lor. 59 text și n. 1 și tom. I, p. 633, 655, precum și tom. VII, tabla analit. v° *Acte anulab., Acte inexistente.*

Acte recognitive. — Inlocuesc actul primitiv al servituței, în caz de perderea sau distrugerea lui, 803, 820 urm. — V. *Servituți.*

Acțiune (definiție), 181. — Diferitele sensuri ale cuvântului acțiune, 181 n. 2, 190 n. 1.

— *Impărțirea acțiunilor.*

— Acțiunile sunt mobiliare și imobiliare, după cum au de obiect un mobil sau un imobil, 181, 183, 184, 219. — Acțiunea privitoare la detențiunea unui imobil este mobiliară (Controv.), 184. – Acț. este imobiliară în caz când imobilul n'a fost determinat în individualitatea sa, 184. — Acțiunea în revendicare a avulsiunei este reală mobiliară, 367. V. *Avulsiune.*

— *Quid* în privința acțiunei în garanție a cumpărătorului unui imobil p. ca vânzătorul să răspundă de evicțiunea imobiliului vândut? (Controv.), 184, t. și n. 4. V. *Evicțiune.*

— Caracterul acțiunei în grănițuire (Controv.), 184, 673, 674. V. *Grănițuire.*

— Acțiunile sunt personale și reale, 181. — Exemple de acțiuni reale (acț. vânzătorului p. rezolvirea vânzărei: acțiunea în revendicare; acțiunea în reziliarea vânzărei prin pactul de răscumpărare, etc.), 182 n. 1.

— *Acțiunile mixte* (inexistența lor în dreptul actual), 183, 216, 674.

— *Acțiunea în revendicare* (acț. reală), 264 urm. V. *Revendicare.*

— *Acțiunile posesorii* (acț. în complângere și în reîntegrare), 262 n. 1, 298. V. *Acț. posesorii.*

— *Acțiunile privitoare la starea persoanelor* (nu sunt nici mobiliare, nici imobiliare, ci sunt cârmuite de regule speciale). 186.

— *Acțiunile cari aparțin uzufructuarului,* 416 urm. V. *Uzufruct.*

— *Acțiunile cari izvorăsc din dreptul de proprietate,* 262 urm. V. *Proprietate, Revendicare,* etc.

— *Acțiunile la cari servituțile pot da naștere* (acțiune confesorie și negatorie), 182 n. 1, 263, 417, 843, 845 urm. V. *Servituți.*

Acțiuni (și interese) în companiile de finanțe (mobile prin determinația legei), 191, 192. — Caracterul acțiunilor și intereselor față de societate (corp moral), 192 urm. V. *Societate.*

Acțiunea pauliană (teoria generală), tom. V, p. 218 urm. Cpr. Trib. Vaslui, *Cr. judiciar* din 1908, No. 53.
— Art. 485 C. civ. fiind aplicabil acțiunei pauliane, terțiul a cărui act este revocat restitue fructele lucrului înstrăinat din momentul cererei în judecată, 323 și tom. V, p. 260 urm.
— Exercițiul acț. pauliane de către creditorii uzufructuarului, în caz când el a renunțat la dreptul său (existența pagubei și a *fraudei*) (Controv.), 571. — In caz de renunțare la uzufruct printr'un act cu titlu oneros, terții vor trebuì să fie complici ai fraudei, 572. — Nici o prezumpție de fraudă nu există în această privință (Controversă) 572. V. *Uzufruct.*
— Creditorii uzuarului nu pot să atace prin acțiunea pauliană renunțarea ce acest din urmă ar fi făcut la dreptul său, chiar dacă această renunțare ar fi frauduloasă, 592. — Cazurile în cari acțiunea pauliană poate fi exercitată de creditorii uzuarului, 592 n. 2. V. *Uz.*

Acțiuni posesorii (împărțirea lor: complângere și reintegrare), 262 n. 1, 298. — Execut. unei hotărîri, chiar greșită de ar fi, nu poate da loc la o acțiune în reintegrare, 262 n. 1. — Vezi însă Tribun. Romanați, *Cr. judiciar* din 1908, No. 50 (cu observ. noastră în sens contrar). V. *Hotăr. judecătorești.*
— Acțiunea p. strămutare de hotare este posesorie, pe când acea p. regulare de hotare este petitorie, 674. V. *Grănițuire.*
— Bunurile cari fac parte din domeniul public nu pot face obiectul unei acțiuni posesorii, 202 t. și n. 3 și tom. V, p. 118 n. 4. — Cumpărătorul unei păduri spre a fi tăiată nu poate exercita acț. posesorii, această vânzare fiind mobiliară, și acț. posesorii fiind relative numai la imobile, 147, 148 n. V. *Pădure.*
— *Persoanele cari pot exercità acțiunile posesorii.* — Exercitarea acestor acțiuni din partea unui posesor spre a fi menținut în posesiunea sa, 298. — Exercitarea lor de către coproprietarii în indiviziune, 232 nota, 418 n. 1. V. *Indiviziune.* Cpr. P. Vasilescu, *Cr. judiciar* din 1908, No. 54. — De către posesorii cu titlu precar (chiriașul, depozitarul, comodatarul, creditorul anticrezist, etc.) (Controv.), 418 n. 1. — Acț. posesorii pot fi exercitate de uzuar și uzufructuar, 417, 585 n. 1. — De bărbat în privința bunurilor dotale, 672 nota, 848 n. 1 și tom. VIII, p. 211 urm. — De tutor în numele minorului sau interzisului, 848 n. 1. V. *Bărbat, Tutor.*
Acțiunile posesorii în privința servituților, 626, 843, 847 n. 1, 849. V. *Servituți.*
— Numai servituțile *continue* și *aparente* (singurile susceptibile de a fi dobândite prin prescripție), pot da loc la acțiunile posesorii, 618 n. 3, 787 urm., 816, 849 t. și n. 2. — Astfel, acțiunea posesorie este admisibilă în privința servituței de vedere, 618 n. 3. — Ea nu este însă admisibilă în privința dreptului de trecere, asemenea servitute fiind necontinuă, 787, 849, 850. — Admiterea acestei acțiuni când dreptul la trecere provine din înfundarea locului (Controv.), 787, 788, 850. V. *Servituți, Trecere, Vedere*, etc.
Acț. posesorii sunt admisibile chiar în privința servituților necontinue, aparente sau neaparente, cari se întemeiaza pe un titlu, 849, 850.
— Acțiunile posesorii în privința zidului comun, 700. Vezi *Zidul comun.*
— Faptul din partea proprietarului fondului dominant de a împovorà sau agravà condiția fondului șerbitor, poate da loc la o acțiune posesorie, 848 n. 1.
— Compet. judecătoriilor de ocoale în privința acțiunilor posesorii, 298, 626, 674. V. *Judec. de ocoale.*

Acțiunea publiciană. — Inexistența ei în dreptul actual (Controversă), 263. V. *Proprietate, Publiciană*, etc.

Acțiunea subrogatorie (teoria generală), tom. V, p. 197 urm. — Această acțiune nu poate fi exercitată de creditorii uzuarului, 592. — Vezi încât privește acțiunea subrogatorie din partea unui moştenitor rezervatar a cărui rezervă a fost atinsă printr'un testament, a cărui validitate a fost recunoscută de moştenitor, în urma deschiderei moştenirei, Trib. Vaslui, *Cr. judiciar* din 1908, No. 53.

Acţiunea de tigno juncto, 339 urm.

Adăparea (vitelor). Servitutea de — fiind necontinuă, nu poate fi dobândită prin prescripţie sau destinaţia proprietarului, 619, 806. V. *Destinaţia proprietarului, Prescripţie, Servituţi,* etc.

— Dreptul sătenilor de a-şi adăpă vitele lor la iazurile proprietarilor de moşii din vatra satului, 644 n. 1. V. *Vatra satului.*

Adjuncţiune (împreunarea a două lucruri mişcătoare corporale aparţinând la diferiţi proprietari, cari rămân deosebite şi pot fi recunoscute), 384 urm.

— Regulele dela adjuncţiune nu se aplică mobilelor incorporale, 384 n. 1. V. *Mobile.*

— Regule comune în cazurile de adjuncţiune, specificare şi confuziune, 393 urm. V. *aceste cuvinte.*

Administraţia legală (teoria generală), tom. II, p. 489 urm.

— Tatăl administrator legal este scutit de a da cauţiune, 498 n. 3 şi tom. II, p. 496 n. 2.

Administrator provizor (rânduit alienaţilor şi acelor slabi de minte), 32 urm. — Bunurile acestui administrator nu sunt supuse ipotecei legale, 33. V. *Ipotecă legală.*

— Actele ce poate face acest administrator (actele conservatorii urgente), 34. — Revocarea administratorului, 34. — Incetarea mandatului administr. provizor, 34. — Darea socotelelor, 34, 35.

Adopţiune. — Interzisul poate adoptă sau să fie adoptat, în intervalele lucide, 66. — Admiterea aceliaş soluţii în privinţa individului pus sub consiliu judiciar, 105.

— Aplicarea art. 449 C. civil la adopţiunea contractată de interzisul defunct, 74.

Afini. — Afinii nu pot provocă interdicţia afinului sau cuscrului lor, 15. V. *Interdicţie.* — Afinii nu pot cere rânduirea unui consiliu judiciar, 85, n. 2. — Vezi asupra afinităţei sau cuscriei, ca teorie generală, tom. I (tabla anal.) v° *Cuscrie.* Cpr. şi Tribun. Neamţ, *Dreptul* din 1908, No. 37 (cu observaţia noastră).

Alămâii (cari cresc în oale, ciubere, etc.) nu devin imobile, ci sunt mobile, 149 n. 3, 160. V. *Imobile prin incorporaţie, Plante, Portocali,* etc.

Alambicuri (aparate destinate la destilarea lichidelor), — sunt imobile prin destinaţie, 163. V. *Imobile.*

Albia (fluviilor sau râurilor navigabile ori plutitoare) face parte din domeniul public, cât timp apa nu s'a retras din ea, 208, 377. — Malurile aparţin însă proprietarilor riverani, cu îndatorire de a lăsă drumul necesar pentru navigaţie (poteca), 207, 361, 377, 687. V. *Fluvii, Maluri, Potecă,* etc. — Insulele şi prunturile formate în albia râurilor sau fluviilor navigabile ori plutitoare fac parte din domeniul privat al Statului, 208, 370, 371, 379. V. *Insulă.*

— Albia părăsită a unui fluviu sau râu aparţine pe jumătate proprietarilor riverani, fără ca proprietarul pe a cărui fond s'a mutat apa să poată pretinde vreo despăgubire, pentrucă nimeni nu răspunde de cazul fortuit, 377. — Atribuirea albiei părăsite proprietarilor riverani nu cuprinde însă şi insulele formate în această albie, 379. — Cazul când râul sau fluviul şi-a mutat cursul său în urma unor lucrări din partea riveranilor, 378.

— Dreptul uzufructuarului de a se folosi, în locul proprietarului, de albia părăsită, 466. V. *Uzufruct.*

Albine. — Perderea şi redobândirea lor, 261 n. 2, 691 nota. Vezi *Proprietate.*

— Uzufructul albinelor (dreptul uzufructuarului la miere, care este un fruct natural), 286, 442. V. *Miere, Prisacă, Stupi cu roi,* etc.

Alienaţii (neinterzişi). — Situaţia lor juridică după legea din 1894, p. 9, n. 1. — In Englitera, alienaţiunea mintală se constată prin verdictul juraţilor, 18 n. 4.

— Societatea nu încetează prin aşezarea unuia din asociaţi într'un stabiliment de alienaţi, nici prin rânduirea unui consiliu judiciar (Controv.), 74 n. 3. V. *Societate.*

Alienaţiunea mintală (sub orice formă s'ar manifestà) este o cauză de interdicţie când este *obişnuită*, chiar dacă bolnavul are intervale lucide, 4 urm. V. *Interdicţie.*

Alimente. — Se poate constituì un uzufruct cu titlu de alimente, sub condiţia ca el să nu poată fi nici înstrăinat, nici urmărit, 479. V. *Uzufruct.* — Infiinţarea unui asemenea drept printr'o rentă viageră constituită cu titlu gratuit, C. Bucureşti, *Dreptul* din 14 Septembrie 1908, No 55. V. *Rentă.*

— Hotăririle date în materie de alimente pot fi, după împrejurări, schimbate de judecătorii cari le-au pronunţat, 662 şi tom. I, p. 713 n. 1. V. *Hotăriri judecătoreşti.*

Alinierea străzilor, 201 n. 1. Vezi *Străzi.*

Aluviune (definiţie), 356 t. şi n. 3. — Condiţiile cerute p. ca să existe aluviune, 357 urm. — Modurile de formare a aluviunei, 358. — Deoseb. între aluviune şi avulsiune, 365 n. 1. — Aluviunea aparţine de drept proprietarului malului la care ea s'a format, fără nicio despăgubire din partea lui, 358. — Dacă malul la care s'a format aluviunea aparţine la mai mulţi proprietari, ea se împarte între dânşii, 360. — Aluviunea formată la malul unei insule aparţine proprietarului insulei, 359, 373. V. *Insulă.* — Motivele acestei dispoziţii, 360. — Dreptul uzufructuarului, bezmanarului, creditorului ipotecar, arendaşului, etc. la aluviune, 359 n. 1, 465. V. *Arendare, Bezman, Ipotecă,* etc.

— Dacă vânzarea fondului riveran cuprinde aluviunea (distincţie între cazul când aluviunea s'a format în urma vânzărei sau înaintea ei), 359, 360 nota.

— Aluviunea formată pe malul mărei face parte din domeniul public al Statului, 209, 210, 363. V. *Mare.*

— Dacă fluviul sau râul la malul căruia s'a format aluviunea este nenavigabil şi neplutitor, proprietarul malului care se foloseşte de aluviune nu are nicio obligaţie, 361. — Dacă, din contrà, fluviul sau râul este navigabil ori plutitor, proprietarul trebue să lese drumul necesar navigaţiei, 361 362, 377, 687. V. *Navigaţie, Potecă, Servituţi,* etc.

— Cui se cuvin măliturile cari nu se formează pe nesimţite? (Controversă), 361, 362.

— Aluviunea nu are loc în privinţa apelor stătăt. (lacuri, bălţi, iazuri, eleştae, etc.), 363. V. *Iaz,* etc.

— Nici în privinţa canalurilor sau râurilor canalizate, 363, 364.

Amanet (drept real mobiliar), 189, 220. — Amanetul este indivizibil, 123 n. 2. — Contractul de amanet nu este un titlu translativ de proprietate, 310. — Punerea unui fond de comerţ în amanet sau gagiu, 198 V. *Fond de comerţ.* — A proprietăţei literare, artistice, etc., 198 n. 1. V. *Fond de comerţ, Proprietate,* etc.

Angajament teatral. — Poate fi contractat de acel pus sub consiliu judiciar, 104. — Din partea unei femei măritate, tom. I, p. 752. — Din partea unui minor, tom. II, pag. 548 n. 1.

Animale. — Sunt mobile însufleţite *(moventia)*, 187 text şi n. 3, 438.

— Animalele pe cari proprietarul unui fond agricol sau industrial le dă arendaşului pentru cultivarea sau exploatarea fondului, sunt considerate ca imobile prin destinaţie, 156 urm., 158. — Şi animalele cari servesc la punerea în mişcare a unei uzini, fabrici, etc., se consideră tot ca imobile, 159, 165. V. *Uzină.*

— Animalele domestice ce se ţin pe lângă casă, precum: raţele, gâştele, găinele, puii, etc., ca şi acele destinate la uzul personal al proprietarului, nu sunt imobilizate, ci rămân ceeace sunt în realitate, adecă mobile, 158. — *Quid juris* în privinţa animalelor destinate a fi îngrăşate şi vândute? (Controv.), 158.

— Împărţirea animalelor în sălbatice, domestice, etc., 381. — Proprietatea animalelor sălbatice se dobândește prin ocupație *(res nullius)*, și se perde prin redobândirea libertăței lor naturale, 261, 381. V. *Ocupație*.

— Animalele domestice rămân proprietatea noastră, chiar când s'ar rătăci, schimbându-și cuibul lor aiurea, 382.

— Animalele nici sălbatice, nici domestice cu totul *(mansuefacta)*, precum sunt: albinele, hulubii, iepurii, etc., încetează de a fi ale noastre prin strămutarea cuibului lor aiurea, fără vre-o manoperă sau fraudă din partea altuia, 382.— In caz de emigrarea acestor animale în alt loc prin frauda terțiilor, proprietarul poate să le revendice, 383. V. *Revendicare*.

— *Uzufructul constituit asupra animalelor,* 437 urm. — Cazul constituirei uzufructului asupra unuia sau mai multor animale considerate *ut singuli*, 437 urm. — Dreptul uzufructuarului la întrebuințarea animalului după destinația sa, la fructele animalului (lâna, laptele, prăsila sau puii animalului), etc., 438. — Dreptul uzufructuarului la produsele extraordinare ale animalului, de ex.: premiul câștigat de un cal de cursă, 438. V. *Cai, Uzufruct,* etc. — Pielea, carnea și coarnele animalului nu se consideră ca fructe, 286, n. 2; 439 text și n. 3.

— Uzufructuarul poate să închirieze animalele supuse uzufructului, afară de acele dstinate la uzul său personal, 439, 472. — El nu poate însă să le înstrăineze, având numai facultatea de a cedà dreptul său altuia, 439.

— Responsabilitatea uzufructuarului în caz când animalele ar perì prin culpa lui, 439, 442.

— Cazul când uzufructul are de obiect mai multe animale considerate ca colectivitate, ca turmă, 440 urm. V. *Turmă*.

— Păstrarea turmei prin înlocuirea animalelor cari pier și cari nu se mai pot reproduce, 440. — Uzufructuarul nu restitue pieile animalelor perite decât la caz de desființarea totală a turmei, 441.— Cazul când uzufructuarul nu restitue de loc pieile, 441 n. 4.

— Stângerea uzufructului prin desființarea totală a turmei, 441.— In caz de încetarea uzufructului p. o altă cauză decât desființarea totală a turmei, uzufructuarul restitue proprietarului un număr de animale egal cu acel care compunea turma din capul locului, 442.

Antichități (colecție de —, monezi, tablouri sau altele), nu sunt niciodată imobilizate, ci rămân mobile, 173. — V. *Monezi*. Ele fac parte din domeniul public, 212.

Anticreza. — Anticreza este un drept real (Controversă), 220 text și n. 3, 672 n. 1.

— Pământurile rurale nu pot fi date în anticreză, 134 nota. V. *Pământ rural*.

— Acel pus sub consiliu judiciar nu poate singur constituì o anticreză, 101 nota.

— Uzufructuarul poate să greveze dreptul său de o anticreză, 479. — Deoseb. între anticreză și uzufruct, 399 nota.

— Dreptul creditorului anticrezist la insulă, 372 nota. V. *Insulă*.

— Dacă creditorul anticrezist poate exercità acțiunile posesorii (Controversă), 418 n. 1. V. *Acț. posesorii*.

— *Quid* în privința acțiunei în grănițuire (Controv.), 672 text și n. 1. V. *Grănițuire*.

Apă. — Apele cari alimentează fântânele publice fac parte din domeniul public, 214 n. 4. — Contorul pentru apă, gaz, etc., este imobil prin destinație, 175 nota.— Urloaele și țăviile destinate la aducerea apei sunt imobile prin incorporație, 151. V. *Imobile, Țăvii, Uluci, Urloae,* etc.

Proprietatea și uzul apelor.

— *Proprietatea apelor de izvor,* 633 urm. Vezi *Servituți*.

— *Apelor de ploae,* 647 urm. V. *Servituți*.

— *Apelor curgătoare,* 652 urm. V. *Fluvii, Servituți,* etc.

Ape minerale. —Dreptul proprietarului suprafeței pământului de a exploata apele minerale cari se găsesc în pământ, 320 nota. — Apele minerale nu sunt supuse servituței statornicită de art. 581, ele rămânând supuse dreptului comun, 645. V. *Servituți*.

Ape stătătoare. — Aluviunea nu se poate forma la malurile unei ape stătătoare (lac, iaz, baltă, eleştae, etc.), 363, 364. V. *Aluviune.*

Apăducere (servitute de—). Este continua, însă neaparentă, când lucrările cari servesc la conducerea apei sunt îngropate în pământ, 617, 621, 873.—Ea este aparentă în caz contrar, 800, 811. — Servitutea de apăducere nu implică numai decât dreptul de trecere, 827. V. *Trecere.*

Arborii. — Arborii plantaţi în vase, oale, ciubere, etc., sunt mobile, 149 n. 3, 160. V. *Alămâi, Imobile prin incorporaţie, Plante, Portocali,* etc.

— Ceilalţi arbori sunt imobile prin incorporaţie cât timp îşi au rădăcinile în pământ, ei devenind mobile numai prin deslipirea lor de pământ, 149, 150.

— Arborul aparţine, ca accesoriu, proprietarului pe al cărui fond esă trunchiul din pământ, iar nu aceluia în pământul căruia se află rădăcinile lui, 733.

— Dacă arborii plantaţi într'o pepinieră sunt mobile sau imobile (Controv.), 160, n. 5.—In orice caz, arborii plantaţi de arendaş într'o pepinieră se consideră ca fructe şi-i aparţine lui, 150. V. *Pepinieră.*

— Un arbor nu poate fi grevat de servitute, 608. V. *Servituţi.*

— Distanţa care trebue să existe între vecini în privinţa arborilor, 736 urm. Vezi *Plantaţii.*— Se poate dobândi prin prescripţie dreptul de a avea arbori la o distanţă mai mică decât acea legală sau reglementară, 742, 745, 746. V. *Prescripţie,* etc.

— Arborii cari fac parte din gardul comun aparţin *pro indiviso* proprietarilor gardului, 733. V. *Garduri comune.*

— Uzufructul stabilit asupra unor arbori, 453 urm. V. *Pădure.*

Arendare, Arendaş. — Pământurile rurale pot fi arendate, însă contractele încheiate pe un timp îndelungat se consideră ca o înstrăinare deghizată, 134 nota. V. *Fondul rural.*

— Arendaşul sau chiriaşul fiind un precarist, nu poate imobiliza nici prin destinaţie, nici prin perpetuă aşezare, 170, 171. V. *Imobile.*

— Dacă arendaşul sau chiriaşul poate exercită acţiunile posesorii (Controv.), 418. n. 1. V. *Acţiuni posesorii, Inchiriere,* etc.

— Dreptul arendaşului de a cere grăniţuirea, 672. V. *Grăniţuire.*

— Păstrarea posesiunei prin arendaşul sau chiriaşul nostru, 295 urm. V. *Inchiriere, Posesiune,* etc.

— Dreptul care rezultă pentru arendaş sau chiriaş din contractul de arendare sau închiriere este personal, iar nu real (Controv.), 221 urm., n. 1, 338 n. 3, 551, 672, 776 n. 3. V. *Inchiriere.*

— Ca atare, arendaşul sau chiriaşul a cărui loc este înfundat, nu poate cere dela vecini o eşire la calea publică, conform art. 616 urm. C. civ., 776 n. 3. V. *Trecere.*

— Dreptul arendaşului la aluviune şi avulsiune (Controv.), 359 n. 1. Vezi *Aluviune, Avulsiune,* etc.

— La insulele formate pe malul fondului arendat, 372 nota. Vezi *Insulă.*

— Acţiunea arendaşului exercitată în baza art. 1329 C. civ. pentru reducerea preţului arendei se prescrie printr'un an din ziua contractului, dacă el este perfect din ziua încheierei lui. Cas. rom. *Cr. judiciar* din 1908, No. 57.

— Arendarea sau închirierea proprietăţei în indiviziune, 231 n. 2. V. *Inchiriere, Proprietate,* etc.

— Străinii pot lua o moşie în arendă, cu restricţiile legei asupra trusturilor arendăşeşti din 1908, p. 410 text şi n. 2. V. *Străini.*

— Vezi pentru mai multe detalii asupra arendărei, *infrà* cuvântul *Inchiriere.*

Argeşul. — Râu plutitor încă din timpul Regul. organic, 205, 376 n. 4.

Armată. —Pedepsele disciplinare aplicate unui militar de către superiorii săi, pe calea disciplinară, nu pot fi apreciate şi controlate de tribunalele ordinare, ci numai de şefii ierarhici superiori, 242, n. 1. V. *Pedepse disciplinare.*

Asigurare. — Uzufructuarul nu este obligat a asigura imobilul supus uzufructului, 493 nota. — Cazurile când uzufructuarul sau proprietarul au asigurat imobilul, 493 nota, 543, 560, t. şi n. 3. V. *Uzufruct.*

— Responsabilitatea tutorului p. neasigurarea imobilului incapabilului, 494 nota; t. II, p. 719 urm. şi t. VI, p. 312, 321. V. *Tutor.*

— Individul pus sub consiliu judiciar poate contractà o asigurare pe viaţă, 99. V. *Cons. judiciar.*

— Incât priveşte asigurarea pentru caz de moarte, vezi Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1908, No. 55.

Avulsiune. — Ce este avulsiunea, 364, 365. — Deosebire între avulsiune şi aluviune, 365, n. 1.

— Revendicarea avulsiunei în termen de un an dela încorporarea ei către fondul vecin, 366. V. *Revendicare.* — Termenul de un an nu este o prescripţie, ci o decădere de drepturi, 366, n. 2. — Proprietarul revendicant nu datoreşte nici o despăgubire celuilalt proprietar, 369.

— Această acţiune a proprietarului revendicant este reală imobiliară, pentrucă are de obiect lucruri mobiliare, adecă: petre, nisip, pământ, etc., 367, t. şi n. 1. — Stăpânirea pământului acolo unde l-a dus apa (Controv.), 367. — Neaplic. termenului de un an la cazul prevăzut de art. 502, prescripţia dreptului comun fiind aplicabilă în specie, 367 nota. — Sancţiunea lipsei de revendicare în termenul de un an (avulsiunea devine proprietatea aceluia către a cărui fond s'a alipit), 368.

— Drepturile arendaşului şi uzufructuarului la avulsiune, 359, n. 1, 368, 371, n. 3, 465. V. *Uzufruct.*

Autoritatea lucrului judecat (în materie de revendicare), 271, 272. V. *Revendicare.*

— In privinţa acţiunei în grăniţuire, 675, text şi n. 2, 676 nota.

— In materie de uzufruct (numai sentinţele câştigate de uzufructuar sunt opozabile proprietarului), 417, n. 1, 542. V. *Hot. judecătoreşti, Uzufruct,* etc.

— In materie de servituţi, 848 nota.

— In privinţa hotărîrilor pronunţate faţă de moştenitorul aparent. V. *Moştenitor aparent.*

— In materie de ordonanţe prezidenţiale date pe calea procedurei în *référé,* V. *Procedura în référé.* — Vezi asupra autorităţei lucrului judecat, ca teorie generală, tom. VII, p. 447—669.

B

Băi. — Mobilele unui stabiliment de băi sunt imobile prin destinaţie, 167.

Balcoanele (unei case). — Sunt imobile prin incorporaţie, 172, n. 2. — Dacă dreptul de a aveà balcoane, uluci sau alte asemenea pe un fond străin implică dreptul de a trece pe acel fond spre a face reparaţiile necesare (Controversă), 827. V. *Trecere, Reparaţii, Uluci,* etc.

— Distanţa ce trebue să se observe între vecini, când balconul procură o vedere pe fondul străin, 759. V. *Vedere.* — Se poate construi la uliţă, cu învoirea autorităţei comunale, balcoane sau alte lucrări, cu toate că ele ar procurà asupra fondurilor mărginite printr'un drum public o vedere dreaptă sau oblică, care n'ar fi la depărtarea legală (Controv.), 765 n. 1. Vezi *Vedere.*

Bănci. — Băncile sau scaunele aşezate chiar de proprietar într'o grădină nu sunt imobilizate, ci rămân mobile, 173, n. 4. V. *Scaune.*

Bărătcile (provizorii), cari nu sunt aderente pământului, nu sunt imobile, 145.

Bărbat. — Nu este consiliul legal al femeei pusă sub consiliul judiciar, 46, n. 1, 89, 90. V. *Consiliu judiciar.*

— El este însă tutorul legal al femeei sale, după cum şi femeea este epitroapa legală a bărbatului ei interzis, 45 urm. V. *Interdicţie.*

— Acţiunile pe cari bărbatul le poate exercità în privinţa bunurilor dotale ale femeei sale, 672 nota, 848 n. 1; tom. VIII, p. 211 urm.

— Soarta construcţiilor făcute de bărbat asupra fondului dotal al soţiei sale, 333, n. 1, 344 şi tom. VIII, p. 147, 148. V. *Fond dotal.*

— Bărbatul nu poate să renunţe singur la o servitute datorită unui fond al femeei, 852 n. 4. — El nu poate singur constitui o servitute de trecere asupra fondului dotal, 779. V. *Mandat, Servituți, Trecere.*

Bătrânețe. — Pot da loc la rânduirea unui consiliu judiciar, 83 nota. — Bătrânețele nu pot însă da loc la interdicția unei persoane, decât atunci când au ca consecință slăbirea facultăților mintale, 6 nota. V. *Interdicție.*

Beție.— Nu este la noi o cauză de interdicție. 6. — Dispozițiunile foarte nemerite ale codului german în această privință. 6 n. 2.— Beția poate însă da loc la rânduirea unui consiliu judiciar, 83 nota. V. *Cons. judiciar, Interdicție,* etc.

Bezman (embatic sau emfiteoză). — Este un drept real (Controv.), 220, t. și n. 1, 264, n. 3, 671. — El este un drept imobiliar, 179.

— Ca atare, bezmanarul poate cere grănițuirea proprietăței sale, 671. V. *Grănițuire.*

— El are exercițiul acțiunilor posesorii, 264, n. 3, 847 text și n. 3. Vezi *Acț. posesorii.*

— El are acțiunea în revendicare, 264, n. 3. V. *Revendicare.*

— El poate cere dela vecin, când locul său este înfundat, o trecere la calea publică, 776, n. 3. Vezi *Trecere.*

— El poate stipula o servitute activa și constitui o servitute pasivă, pentrucă el are dreptul de a-și înstrăina și ipoteca proprietatea sa, 797. V. *Servituți.*

— El poate cere scoaterea arborilor cari nu sunt la distanța legală sau reglementară, 740. n. 2. V. *Plantații.*

— El se folosește de aluviune, 359 n. 1. V. *Aluviune.*

— Dacă bezmanarul poate imobiliza (Controv.), 170.

— Neaplicarea art. 494 C. civ. bezmanarului care a făcut construcții pe fondul supus bezmanului, 354.

— Deoseb. între bezman și uzufruct, 399 nota. V. *Uzufruct.*

— Intre bezman și dijmă. Vezi Trib. Iași, *Cr. judiciar* din 1906, No. 32.

Bibliotecă. — Cărțile ce compun o bibliotecă nu se imobilizează, ci rămân mobile, 173. — Cărțile din bibliotecile publice fac parte din domeniul public, 212.

Biserică. — Bisericile fac parte din domeniul public și, ca atare, sunt scoase din comerț, 212, 719.— Icoanele și veșmintele din biserică sunt imobile prin destinație, 167. — *Quid juris* în privința clopotelor unei biserici, 167 n. 5. V. *Clopote.*— Cazurile când obiectele consacrate cultului rămân mobile, 168.

Bistrița. —Râu plutitor încă din timpul Regul. organic. 206 n. 1, 376 n. 4, 688 nota *in fine.*

Boerescul. — (desființarea lui), 792 n. 2. V. *Clacă.*

Bordeile (ce oamenii din popor fac în pământ) sunt imobile, 145.— Oprirea construirei de bordeie, (Regul din 14 Iunie 1894), 145 nota 2.

Brânza. — Este un fruct natural, 286.

Brevete de invențiuni. — Drepturile relative la brevetele de invențiuni sunt mobile prin determinația legei, 197. V. *Mobile.* — L. din 17 Ianuarie 1906 asupra brevetelor de invențiuni, 245 n. 4.

Broaștele (și cheile unei case), sunt imobile prin incorporație, 172 nota 2. V. *Chei, Imobile prin incorporație,* etc.

Brudine (taxe asupra podurilor), 197 n. 4. — Drepturile de a percepe taxe asupra podurilor sunt mobile prin determinația legei, 197.

București. — Neconstituționalitatea legei din 14 Mai 1895 p. mărginirea orașului București, 257. V. *Constituționalitate.*

Bulgaria (Termenul cel mai lung al prescripției în Bulgaria este de 20 de ani), 298 n. 3. V. *Prescripție.*

Bună credință. — Efectele bunei credințe în privința dobândirei fructelor, 299 urm. Vezi *Fructe, Posesiune,* etc.

Bunuri. — Deosebire între bunuri și lucruri, 125, 126.

— Bunurile în raport cu acei ce le posedă, 129 urm.

— Impărțirea bunurilor Statului (domeniu public şi privat), 200 urm. V. *Domeniu public. privat*, etc.

— Bunurile cari fac parte din domeniul public al Statului, 200 urm., 202 urm., 210 urm. V. *Dom. public.*—Aceste bunuri sunt inalienabile şi imprescriptibile, ele reintrând in comerţ îndată ce destinaţia publică a încetat, 202, 211, 297.

— Ele nu pot fi expropriate, 260. — Ele pot însă fi grevate de o servitute reală care n'ar împedică destinaţia fondului, 606 n. 5. — Ele sunt supuse servituţei legale de scurgerea apelor de pe fondul superior pe acel inferior, 627. V. *Servituţi*.

— Bunurile cari compun domeniul privat al Statului, 213 urm. V. *Dom. privat.* — Aceste bunuri sunt alienabile şi prescriptibile, 213, 371.

— Bunurile cari compun domeniul privat al comunelor şi al judeţelor, 214, 215.

— Bunurile stabilimentelor publice, 215, 216.

— Bunurile cari sunt afară din comerţ, 130, 719. — Numai legea poate să scoată bunurile din comerţ, 133.

— Aceste bunuri nu pot face obiectul unui uzufruct, 414 urm. V. *Uzufruct.*

Bursă (jocuri de—). Dacă pot motivà rânduirea unui consiliu judiciar, 88 n. 1.

Butoaele (cari servesc la exploatarea unui fond) sunt imobile prin destinaţie, iar acele aduse pe fond de către arendaş, uzufructuar, etc. sunt mobile, 163. — V. *Poloboace, Vase*, etc.

C

Caii (şi alte animale) daţi de proprietar arendaşului pentru cultivarea sau exploatarea fondului agricol, industrial sau comercial, sunt imobile prin destinaţie, 156 urm., 158, 159, 165. V. *Animale, Imobile*, etc.

— Dreptul uzufructuarului unor cai de cursă la premiile câştigate de ei, 438. V. *Animale, Uzufruct.*

Calea ferată. — Este imobil prin incorporaţie, 143 n. 1. — Căile ferate, chiar acele de interes privat, fac parte din domeniul public al Statului, 204. — Dreptul companiilor concesionare (Controv.), 204, 205 text şi n. 1.—Şinele căei ferate şi materialul rulant sunt imobile prin destinaţie, 143 n. 1. — Urmărirea acestui material de către creditorii companiilor concesionare sau ai Statului, 205 nota 1.

— Cazul in care îndemnizările de chirie date funcţionarilor căilor ferate pot fi urmărite, 137 nota şi tom. I, p. 720 nota. V. *Chirie.*

Cambii. — Transmiterea proprietăţei lor prin gir, 245 nota 2. V. *Gir.*

— Drept internaţional în materie de cambii, 245 n. 2. Cpr. Cas. rom. *Dreptul* din 1908, No. 16 şi *Cr. judiciar* din 1908, No. 52.

— Acel pus sub consiliu judiciar nu poate subscrie o cambie fără asistenţa consiliului, 97 n. 1. — Cazul când împrumutul a folosit incapabilului, 97 n. 1, 117.— Validitatea datei cambiei până la dovedirea antidatărei ei, 97 n. 1.

Cămin. — Depărtarea ce vecinii trebue să observe p. clădirea unui cămin, unei vetre, unei sobe, unui cuptor, etc. are de scop un interes public, adecă ferirea vecinilor de foc, 751 n. 1. 754, 791, 888. V. *Construcţii, Cuptor, Sobe, Vatră*, etc.

Canaluri. — Cazurile când fac parte din domeniul public al Statului, 207. — Cazurile când ele fac parte din domeniul său privat, 207 n. 1.

— Neaplicarea principiilor dela aluviune canalurilor sau râurilor canalizate, 363.

— Aplic. art. 580 la apele unui canal privat, 643.

Capital.— Individul pus sub consiliu judiciar nu poate primi un capital, nici a-l întrebuinţà fără asistenţa consiliului, 98 text şi n. 1. V. *Consiliu judiciar.*

— Dacă uzufructuarul unei creanţe poate să primească capitalul ei (Controv.), 444, 445. V. *Creanţă.*

— Pădurile nesupuse unei tăeri periodice nu se consideră ca fructe, ci ca capital, 453. V. *Pădure.*

Caricatură.—Reproducerea unei

caricaturi fără voia autorului ei poate da loc la o acțiune în daune, căci și caricatura poate fi o operă de artă. Judec. ocol. Craiova, *Pagini juridice* din 1908, No. 33 (cu nota d-lui D. D. Stoenescu). V. *Proprietate literară.*

Cariere. — Proprietatea lor aparține proprietarului suprafeței pământului, 331. V. *Mine.*

— Proprietarul nu poate, în cursul uzufructului, să deschidă o carieră, 540.

Cărţi poştale (ilustrate).—Garantarea proprietății lor, 248. V. *Proprietate literară.*

Casa comunală. — Face parte din domeniul public al comunei, când nu este luată cu chirie, 215.

Casă de toleranţă, 241 n. 3 și tom. V, p. 405; t. VI, p. 9 n. 3, etc.

Căsătoria (interzisului). — Validitatea ei (Controv.), 66 t. și n. 2; tom. I, p. 551; t. II, p. 382, 386; t. VII, p. 2, n 2; t. VIII, p. 62 n. 3. Vezi asupra acestei chestiuni controversate, conferințele d-lor Siliu Rădulescu și G. Mantu, publicate în *Dreptul* din 1908, No. 18 şi 21.

— Validitatea căsătoriei acelui pus sub consiliu judiciar, 67, 104.

Cătun.—Este un centru de populație care are mai puțin de 100 locuitori, 644 nota.

— Cazul când locuitorii unui cătun au dobândit un drept asupra unei ape de izvor (restricții la drepturile proprietarului izvorului), 643 urm. V. *Servituți.*

Cauțiunea (ce trebue să dea uzufructuarul), 489 urm. — In caz de exproprierea imobilului supus uzufructului, 498. V. *Expropriere.*
— Liberarea cauțiunei în caz de cedarea dreptului de uzufruct (Controv.), 477 n. 1. V. *Uzufruct.*

— Cauțiunea ce trebue să dea quasi-uzufructuarul, 496.

— Scutirea părintelui uzufructuar legal de a da cauțiune, 498 text și n. 4 și p. 499 nota. V. *Uzufruct legal.*

— Cauțiunea *de non amplius turbando* (neadmiterea ei în dreptul modern), 846 n. 2.

Cheile (și broaștele unei case) sunt imobile prin incorporație, 172 n. 2. V. *Broaște, Imobile prin incorporație*, etc.

Cheltuelile (la cari pâritul poate să aibă drept în caz de revendicarea lucrului posedat de dânsul), 276 t. și n. 4, 277 urm. Vezi *Impense, Revendicare*, etc.

Cheptel (contract de —), eliminat în codul nostru.—Ce este, 157 n. 4, 158 nota.

Chirie.—Indemnizările de chirie ce se dau unor funcționari, precum sunt acei ai căilor ferate, sunt, în principiu, neurmăribile și necesibile. Cazurile în care ele pot fi urmărite, 137 nota și tom. I, p 720 nota. V. *Calea ferată.*

Cimitire. — Fac parte din domeniul public comunal (Controv.), 214 text și n. 3.

— Natura și caracterul concesiunei terenului dintr'un cimitir, p. înmormântare (Controv.), 719 n. 1.

Clacă. — Desființarea ei prin legea rurală din 1864, p. 792 n. 2.

Clădiri. — Sunt imobile prin incorporație, chiar când sunt făcute de arendaș și sunt provizorii, 143.

— Vânzarea unei clădiri spre a fi dărâmată, p. ca să se ia materialul, este o vânzare mobiliară, 144 nota. V. *Pădure.*

— Facerea sau dărâmarea unei clădiri din partea uzufructuarului, 402 urm. V. *Uzufruct.*

Clopotele (unei biserici). — Dacă devin imobile prin destinație, 167 n. 5. V. *Biserică, Imobile*, etc.

Colon parţiar. — Ce este colonul parțiar, 159 t. și n. 5, 422 n. 3, 427.

— Deși uzuarul nu poate să cedeze dreptul său altuia, totuși el poate da fondul supus uzului spre cultivare, unui colon parțiar, 591. V. *Uz.*

Comerciant. — Farmacistul și fotograful sunt comercianți (Controv.), 198 n. 3 și 249 nota. V. *Farmacie, Fotograf.*

— Interzisul și acel pus sub consiliul judiciar nu pot fi comercianți, nici să continue comerciul început în timpul capacităței lor, 42, 74, 75, 103. Vezi *Cons. judiciar, Interdicție*, etc.

— Marfa și firma unui comerciant nu sunt imobilizate, ci rămân tot mobile, 167. Vezi *Firmă, Imobile.*
— Imobilizarea comercială, 166 urm. V. *Imobile.*

Comoară. — Proprietarul pământului nu se consideră *a priori* ca proprietarul comoarei ascunsă în pământ, 332. V. *Proprietate.*
— Dobândirea proprietăței comoarei prin ocupație, 332, 539. V. *Accesiune, Ocupație,* etc.
— Comoara este un lucru mobil, 142 n. 1. V. *Imobile, Mine,* etc.
— Nici uzuarul, nici uzufructuarul nu au drept la comoara găsită de alții în fondul supus uzului sau uzufructului, 462. V. *Uz, Uzufruct,* etc.
— Uzufructuarul nu are drept la o parte din comoară, decât atunci când ea a fost găsită de dânsul, 462, 539 n. 1. V. *Uzufruct.*

Comodat. — Deoseb. între comodat și uzufruct, 399 nota.
— Dacă comodatarul poate exercita acțiunile posesorii (Controv.), 418 nota 1. V. *Acț. posesorii.*

Compensație. — Nu poate fi admisă între proprietar și uzufructuar (Controv.), 535, 536. V. *Uzufruct.*

Compromis. — Acel pus sub consiliul judiciar nu poate face un compromis, fără asistența consiliului, 96. V. *Cons. judiciar.*

Comună. — Împărțirea teritorului României în comuni urbane și rurale, 644 nota. — Comuna este persoană morală, 214, 818 text și n. 2; tom. I, pag. 282.
— Ea își are domeniul ei public și privat, 214, 215. V. *Bunuri, Domeniul comunelor,* etc.
— Dobândirea și păstrarea posesiunei prin locuitorii cari compun comuna, 294.
— Cazul când locuitorii unei comuni au dobândit un drept asupra unei ape de izvor, aparținând altuia (restricții la drepturile proprietarului izvorului), 643 urm. V. *Servituți.*
— O comună poate să dobândească proprietatea unui drum prin prescripție, 818. V. *Prescripție.*
— Dobândire servituței de trecere de către locuitorii unei comune asupra fondului unui particular, 817, 818. V. *Trecere.*
— Dreptul de trecere ce s'ar revendicà, ca servitute, p. locuitorii unei comune nu poate fi stabilit prin prescripție, 817, 818.
— Primarul unei comune poate însă stipulà o servitute de trecere in numele locuitorilor comunei, 818 n. 1. V. *Trecere.*
— O companie concesionară a unei comune nu poate sà instaleze pe proprietatea altuia sârme conducătoare de lumină electrică, sau altele, acest drept aparținând numai Statului, 325 n. 3.
— Cedarea unui antreprenor din partea unei comuni a dreptului de a încasà taxele ce i se cuvin după lege, nu este o vânzare sau cesiune de creanță, ci o locațiune, 197 n. 4.

Comunitate. — V. *Indiviziune, Gardul comun, Șanțul comun, Zidul comun,* etc. — Între proprietar și uzufructuar nu există comunitate (Controv.), 542. V. *Societate, Uzufruct,* etc.

Condiție. — (rezolutorie). — Uzufruct condițional, 412. — Desființarea uzufructului prin îndeplinirea condiției, 574 text și n. 3. V. *Uzufruct.*

Confiscare. — Cazurile în cari ea este admisă, 256 n. 3.
— Confiscarea nu poate aveà loc în baza unui regulament, ci numai în baza unei legi, 256 n. 3.

Confuziune. — (amestecarea mai multor materii), 391 urm.
— Regulele comune la cazurile de confuziune, adjuncțiune și specificațiune, 393 urm.

Confuziune. — (sau consolid.). — Întrunirea asupra aceliași persoane a calităței de proprietar și de uzufructuar aduce stângerea uzufructului, 550 urm. V. *Uzufruct.*
— Ea aduce și stângerea servituților, 861 urm. V. *Servituți.*

Consiliul de familie. — Rolul lui în materie de interdicție, 24 urm. V. *Interdicție.*
— Cons. de familie nu poate restrânge drepturile bărbatului tutor legal al femeei sale interzise, 46,

51.— Consiliul poate însă restrànge drepturile femeei cànd ea este epitroapa bărbatului ei interzis, 48 urm. — Dreptul consil. de a dispune, sub supravegherea tribunalelor, de o parte din averea interzisului pentru căpătuirea copiilor săi minori, fie prin căsătorie, fie altfel, 52 urm V. *Interdicție*.

— Cons. de familie nu poate să interprete convențiile matrimoniale ale soților. 48, 49. V. *Conv. matrimoniale*, etc.

Consiliu judiciar. — Definiția, origina și critica instit. cons. judiciar, 79—81. — Legile străine cari nu admit cons. judiciar, 2 n. 1, 81 n. 1.

Rânduirea cons. judiciar acelor slabi de minte, 82 urm. — Persoanele cari pot cere rànduirea unui consiliu judiciar, 85. — Tutorul nu poate face această cerere în numele epitropisitului, 85. — Nimeni nu-și poate da însuș un consiliu judiciar (Controversă), 4 n. 1 85 și 114 n. 2.

Rànduirea unui consiliu judiciar risipitorilor. 86 urm. — Motivele acestei măsuri de protecție, 86, 87. — Minorii pot fi puși sub consiliu judiciar, 88, 89. — Punerea sub consiliu judiciar a femeei màritate, 89. — Bărbatul nu este consiliu legal al femeei sale, 46 n. 1, 89, 90. — El poate însă fi rânduit consiliul femeei sale, 90. — Bărbatul păstrează puterea maritală cànd altul este rànduit consiliul femeei sale, 90. — Femeea nu poate fi rànduită cons. bărbatului său, 90, 91. — Funcțiunea cons. este o sarcină publică și gratuită ca și tutela (Controv.), 91 t. și n. 1. — Nu se poate rândui mai mulți cons. judiciari unei persoane, 91 n. 1. — Public. hotărîrei prin care se rànduește un consiliu judiciar, 91, 92. — Hot. nu-și produce efectele sale decât dela publicarea ei, 92. — Actele pentru cari se poate rànduì un consiliu judiciar (legea este limitativă), 92 urm. — Starea în judecată a risipitorului sau slabului de minte, 93. — Acel pus sub cons. judiciar poate introduce singur o procedură în referé (art. 66 *bis* Pr. civ.), 93 n. 3. — Starea în judecată p. reformarea sentinței care a rànduit un cons. judiciar, 94. — Acțiunile personale acelui pus sub cons. judiciar (Controv.), 94. — Acel pus sub cons. judiciar nu poate să accepte, să defere, sau să refere un juramànt, 94 n. 3. — Capacitatea acelui pus sub cons. jud. în privința proceselor penale (Controv.), 95. — Curgerea prescripției contra acelui pus sub consiliu judiciar, 41, 112 n. 1, 273. V *Prescripție*. — El nu poate însă cere daune fără asistența consiliului, 95. — Rolul consiliului (el asistă pe risipitor sau pe acel slab de minte), 95. — Dreptul consiliului de a face apel, opoziție, recurs, etc. (Controv.), 95, 111. — Comunicarea hot. consiliului, 96 nota. — Acel pus sub consiliu nu poate face tranzacție, nici un compromis fără asistența consiliului, nici chiar în privința veniturilor sale, 96. — El nu poate să constitue un uzufruct, o servitute, etc., decât îndeplinind regulele prescrise pentru înstrăinarea bunurilor sale, 101 nota, 796. — El poate face parte dintr'o societate anonimă sau pe acțiuni, 103 n. 2. — Necesitatea asistenței consiliului p. facerea unui împrumut, 96, 97. — Anularea împrumuturilor deghizate, 108. — El pote însă confirmà un împrumut iregular, în urma rànduirei consiliului, 97. — Cazul cànd împrumutul a folosit incapabilului (art. 1164), 97 n. 1. — Primirea unui capital și supravegherea întrebuințărei lui, 98. — Această supraveghere este neaparată și din partea curatorului minorului emancipat, 98 n. 1 și tom. II. p. 844 urm. n. 3 și 858. — Liberarea terțiului care a făcut plata în asistența consiliului, 98. — Càștiurile unui imobil nu pot fi cesionate prin anticipație fără asistența consiliului, 98. — Semile se dau acelui pus sub consiliu, în asistența consiliului, 98, 99 și tom. II, p. 793 n 2. — Dacă tutorul a fost rànduit consiliu, semile se dau în asistența unui consiliu *ad-hoc*, 99. — Capacitatea acelui pus sub cons. judiciar, în privința veniturilor sale (critica legei), 99, 107. —

Dispunerea de aceste venituri, — contractarea unei asigurări pe viață, 99. — Instrăinarea bunurilor acelui pus sub consiliu (necesitatea asistenței consil.), 100, 101 urm. — Ipotecarea sau amanetarea averei acelui pus sub consiliu, 102, 103. — Responsabilitatea p. oblig. delictuale sau quasi-delictuale, 102, n. 3. — Acel pus sub consiliu nu poate fi comerciant nici cu asistența consiliului, 75, 103. — Capacitatea acelui pus sub consiliu p. toate actele neprevăzute de lege, 103 urm. — Contractarea unui angajament teatral, 104. V. *Angajament teatral.* — Căsătoria acelui pus sub cons. judiciar, 104. — Domiciliul acelui pus sub cons. judiciar, 104 t. și n. 2. V. *Domiciliu.* — Acel pus sub cons. judiciar exercită puterea părintească, puterea maritală, etc., 105. — El poate da cuvenita autorizare femeei sale, (Controv.) 105 și tom. I, p. 779, t. și n. 2. — El poate recunoaște un copil natural, să adopteze și să fie adopt., să fie tutor membru într'un consiliu de familie, etc., 105 urm. — Prescripția curge contra acelui pus sub consiliu, nu însă contra interzisului, 41, 112 n. 1, 273 — El exercită drepturile politice, 106. — El poate să-și dea bunurile sale cu chirie sau în arendă pe timp de 5 ani, 101 nota și 106. — Reductibilitatea contractului încheiat pe un period mai lung de 5 ani, 106, n. 5. — El poate să-și cumpere haine, mobile, etc., să-și facă reparații la imobilele sale, etc., 107. — Neaplic. art. 430 § 2 acelui pus sub cons. judiciar, 107. — El poate singur să primească o moștenire chiar fără beneficiciu de inventar (Controv.), 108. — Facerea unei împărțeli (Controv.), 108. — Acceptarea unei donațiuni, unui legat, 109. — El poate să-și facă testamentul, 67, 109. — El poate să posede și să prescrie fără asistența consiliului, 294. — El poate să dea cuiva un mandat, 109. — El nu poate însă să primească un mandat fără asistența consiliului, 109 n. 4, 110 nota. — Misiunea consiliului consistă în a asistă pe incapabil, 110. — Consiliul nu poate însă autoriză pe incapabil a face un act sau a face el însuși actul în locul incapabilului, 111. — Consiliul nu poate face opoziție, apel, recurs, etc., 95, 111. — Asistența consiliului nu poate fi înlocuită prin autorizarea justiției (Controversă), 112. — Responsabilitatea consiliului, 113. — El nu dă socoteli, iar bunurile sale nu sunt lovite de ipotecă legală, 113. V. *Ipotecă legală.* — Incetarea funcțiunei consiliului judiciar, 113 urm. — Rânduirea unui consiliu *ad-hoc* sau unui alt consiliu judiciar, 112, 114. — Anularea actelor făcute fără asistența consiliului, 114 urm. — Nulitate relativă, 115. — Nulitatea nu poate fi propusă de către consiliu (Controv.), 115 — Neaplicarea în specie a art. 322 C. penal (Controv.), 115 n. 3. — Timpul în care se poate exercită acțiunea în anulare, 116. — Confirmarea actelor anulabile, 116. — Neconfirmarea actelor solemne 116. — Efectele anulărei actului, 116, 117. — Dovedirea folosului ce a tras incapabilul din actul anulat, 117. — Soarta actelor făcute de viitorul incapabil înaintea publicărei hotărîrei, 117. — Cazul când cei de al treilea cari au contractat cu un risipitor erau de rea credință (Controv.), 117. — Dovedirea fraudei la lege, 118. — Rânduirea unui consiliu provizor, 118. — Procedura rânduirei consiliului, 118 urm. — Publicarea hotărîrei, 119. — Căile de reformare și de anulare, 120. — Revocarea consiliului judiciar, 120 urm. — Necesitatea unei hotărîri judecătorești, 121. — Persoanele în drept a cere desființarea cons. (Controv.), 131.

Natura statutului cons. judiciar (drept internațional), 122 urm.

Consolidare. — (Stângerea uzufructului și a servituților), 550 urm., 851 urm. V. *Confuziune, Servituți, Uzufruct,* etc.

— Consolidarea nu aduce desființarea ipotecei constituită de uzufructuar asupra dreptului său (Controv.), 478, 551. V. *Ipotecă, Uzufruct,* etc.

Constituționalitatea (legilor). — Judecătorii nu pot pipăi constituționalitatea internă a legilor, 258 text și n. 1 și tom. I, p. 62 urm.

— Dreptul grecesc în această privință, 258 n. 1

— Neconstituționalitatea legei din 14 Mai 1895 p. mărginirea orașului București, 257. V. *București.*

— Neconstituționalitatea art. 69 urm. din legea de expropriere și a altor legi, 257 n. 4.

Construcții. — Proprietarul pământului este, în principiu, presupus a fi proprietarul construcțiilor aflătoare pe pământul său ori sub pământ, această prezumție nefiind însă de ordine publică și admițând dovada contrară, 334 text și note.

— Construcțiile făcute de arendaș sau chiriaș aparțin tot proprietarului, dacă el n'a renunțat la dreptul de accesiune, 333 n. 1.

— Construcțiile făcute de arendaș pe pământul arendat sunt imobile, chiar dacă arendașul și-a rezervat dreptul de a le dărâmă la încetarea contractului, 144 n. 1.

— Dacă proprietarul se poate opune la facerea de construcții din partea uzufructuarului (Controv.), 404. V. *Uzufruct.*

— *Construcțiile făcute de proprietar pe fondul său cu materialul altuia,* 336 urm. — Imposibilitatea de a revendică materialul întrebuințat, pentrucă din mobil ce eră, acest material a devenit imobil prin incorporație, 336, 339.

— Restituirea valorei materialului întrebuințat chiar de către proprietarul de bună credință, 337.

— Proprietarul de rea credință, pe lângă restituirea valorei materialului, mai poate încă fi condamnat la daune și chiar penalicește, în caz când materialul ar fi fost furat, 337. — Cazul când proprietarul fondului a devenit proprietarul materialului, 337, 338. — Neaplicarea art. 493 la mobilele imobilizate, 341. — Intrebuințarea materialului străin de către un posesor cu titlu precar, 341.

— *Construcțiile făcute de un terțiu pe fondul său cu material străin,* 341 urm.

— Aplicarea art. 494 constructorului care ar fi zidit pe un fond străin cu material străin, 342 n. 2.

— Prav. lui V. Lupu și M. Basarab în această privință, 343 n. 2.

— Constructorul nu poate constitui o ipotecă asupra clădirei făcută de dânsul pe un fond străin, 343, 344 text și n. 4. V. *Ipotecă.*

— Soarta construcțiilor făcute de bărbat asupra fondului dotal, al soției sale, 333 n. 1, 344 și tom. VIII, p. 147, 148. V. *Bărbat, Fond dotal,* etc.

— Despăgubirea ce proprietarul fondului trebue să plătească constructorului (distincție între cazul când constructorul a fost de bună sau de rea credință), 344 urm. — Spre a se apreciă creșterea valorei fondului se are în vedere momentul când se face restituirea, nu însă acel al facerei construcțiilor, 348.

— Numai în privința plantațiilor se are în vedere momentul când ele au fost facute, iar nu momentul evicțiunei, 348, 349.

— *Neadmiterea dreptului de retenție în favoarea constructorului,* fie el chiar de bună credință (Controv.), 351. V. *Retenție.*

— *Lucrările și posesorii la cari art. 494 este aplicabil,* 351 urm.

— Neaplic. acestui text la reparațiile de întreținere sau îmbunătățirile aduse unui fond, 352.

— Cazul deposedărei unui posesor prin efectul anulărei sau rezolvirei unei vânzări, ori prin revocarea unei donațiuni, 352.

— Cazul facerei unor lucrări în calitate de administrator, mandatar, etc., 353.

— Cazul facerei unor lucrări de către un comoștenitor, asociat etc., 353.

— Neaplic. art. 494 la arendaș chiriaș, uzufructuar, bezmanar, etc. (Controv.), 354. — Aplic. art. 494 la acel care ar fi încălcat pământul altuia (Controv.), 354, 355.

— *Distanța și lucrările intermediare cerute pentru oarecari construcții,* 750 urm. — Acel care voește să sape pe fondul său un puț sau o fântână, o privată sau latrină, sau care voește să clădească un cămin, o vatră, o ferărie, un cuptor etc., este obligat a lăsă între acele gropi sau construcții și zidul, gardul sau șanțul care desparte fondul său de acel vecin, distanța prescrisă de regulamentele și obiceiurile particulare, 750, 751.

— Distanța de observat în pri-

Construcţii

vinţa căminelor, privatelor, vetrelor, sobelor, ferăriilor, etc., este prescrisă într'un interes public, 750 n. 2, 751 n. 1, 754, 791, 888.—Aceste dispoziţii se aplică deci şi străinilor, vecinii neputând, prin convenţiile lor, să renunţe la ele, 754. V. *Cămin, Ferărie, Privată, Sobe, Vatră,* etc.

— Termenii legei fiind enunţiativi, iar nu limitativi, judecătorii pot să întindă dispoziţiile ei la orice lucrări de natură a jigni proprietatea vecinilor, 752.

— Cazul când nu există nici regulamente, nici obiceiuri, 753.

— Vecinul care ar fi suferit vreo daună, cu toată observarea distanţei reglementare, are drept la despăgubiri, 753. — In caz de neobservarea distanţei legale, pe lângă daune, vecinul poate cere prin justiţie şi dărâmarea lucrărilor, 753.

— Se poate însă dobândi prin prescripţie dreptul de a avea construcţii fără observarea distanţei reglementare, dacă acele lucrări nu vatămă salubritatea publică, 754. V. *Prescripţie.*

— Competinţa judecătoriilor de ocoale în privinţa construcţiilor dintre vecini, când nu se ridică nicio chestie de proprietate, 747. V. *Judec. de ocoale, Plantaţii,* etc.

Contorul (pentru electricitate, apă, gaz, etc.) este imobil prin destinaţie, 175 nota. Vezi *Apă, Electricitate, Gaz, Imobile prin destinaţie,* etc.

Contract (denaturare de —). Cazurile când denaturarea contractului sau tocmelei poate fi un motiv de casare, 822 n. 1.

Contrafacere (în materie de proprietate literară, artistică şi industrială), 246 t. şi n. 3. V. *Proprietate literară, Statui,* etc. — Şi reproducerea unei caricaturi, fără consimţământul autorului ei, poate da loc la daune, întrucât şi caricatura poate fi o operă de artă. Judec. ocol. Craiova, *Pagini juridice* din 1 Sept. 1908, No. 33 (cu nota d-lui D. D. Stoenescu). V. *Caricatură.*

— Reproducerea unei opere sau fragment muzical prin ajutorul fonografului sau alt instrument, 246 n. 3. V. *Fonograf, Gramofon, Proprietate literară,* etc.

Contra non valentem agere non currit præscriptio.— Dacă legiuitorul modern a consacrat această maximă (Controv.), 860 text şi n. 1.

— Neaplicarea acestei regule la stângerea servituţilor, 859, 860.

Convenţii matrimoniale. — Convenţiile privitoare la copiii minori ai interzisului, 52 urm. Vezi *Consiliu de familie.*

— Consiliul de familie nu poate să interprete convenţiile matrimoniale ale soţilor, 48, 49.

— Acel pus sub consiliu judiciar, deşi este capabil de a se căsători, totuşi nu poate, fără asistenţa consiliului său, să facă convenţiile matrimoniale cari ar cuprinde o înstrăinare, 101. V. *Consiliu judiciar.*

Copil natural (recunoscut) face parte din familia mamei, 590, n. 1. V. *Abitaţie, Recunoaştere,* etc.

Coproprietate. — V. *Indiviziune.*

Corăbii. V. *Vase plutitoare.*

Corturi (neaderente pământului). — Nu sunt imobile, 145.

Costumele (ca şi decorurile unui teatru clădit anume) sunt imobile prin destinaţie, 167. V. *Decoruri, Teatru,* etc.

Coteţe. — Peştele închis în coteţe rămâne mobil, numai acel pus de proprietar în iazuri pentru exploatarea fondului devenind imobil prin destinaţie, 162 text şi n. 3. V. *Iaz, Peşte,* etc.

Creanţă. — Uzufructul unei creanţe, 443 urm.

— Drepturile uzufructuarului creanţei la procentele ei, 420, 443, 503. — El nu poate să vândă creanţa, nici să facă o novaţie fără concursul proprietarului, 443, 444, 503. V. *Novaţie.*

— Primirea capitalului creanţei (Controversă), 444, 445. V. *Capital.*

— In caz când uzufructuarul ar fi primit capitalul creanţei fără învoirea proprietarului şi n'ar justifică întrebuinţarea banilor, acest din urmă ar putea să provoace stângerea uzufructului pentru abuz de folosinţă, 563.

— Creanţa nu poate fi urmărită de către creditorii uzufructuarului, ei neputând urmărì decât procentele ei, 444 n. 1. V. *Dobânzi*.

— Creanţa supusă uzufructului continuând a aparţine nudului proprietar, ca şi înainte de uzufruct, riscul şi pericolul ei este pe sama lui, uzufructuarul nefiind responsabil decât atunci când ar fi în culpă, 444, n. 1.

— Uzufructuarul nu are deci nicio răspundere în caz când debitorul ar devenì insolvabil, afară de cazul când el (uzufructuarul) ar fi prelungit termenul de plată a capitalului fără învoirea proprietarului, 446 n. 1.

— Cazul când uzufructul a fost constituit asupra unei creanţe privilegiate sau ipotecare (luarea inscripţiei în numele proprietarului), 445. —Inscripţia luată de proprietar foloseşte uzufructuarului, 446. V. *Ipotecă*.

— Dreptul uzufructuarului de a exercità toate siguranţele cari garantează creanţa (privilegii, ipoteci), etc., 420. V. *Ipotecă*.

— La încetarea uzufructului, uzufructuarul va restituì proprietarului creanţa în starea în care se găseşte, 446.

Credit fonciar. —Anuităţile plătibile credit. fonciar sau altui institut de credit nu privesc pe uzufructuar, ci pe proprietar, fiindcă aceste anuităţi nu sunt dobânzi, ci fracţiuni din capitalul datorit, 507 n. 1. V. *Uzufruct*. Cpr. Planiol, I, 2829 (ed. a 5-a, 1908).

Cuptor. — Construirea unui cuptor lângă un zid al vecinului (distanţa de observat, interes public), 750 n. 2, 751 n. 1, 754, 791, 888. V. *Cămin, Construcţii, Sobe, Vatră*, etc.

Cuscri. — Vezi *Afini*.

D

Dâmboviţa. — Râu plutitor încă din timpul Regul. organic, 205, 206 n. 2, 687 n. 3, 689 n. 1, etc.

Dascalii (de biserici). — Dacă pot dobândì pământ rural, 136 nota V. *Pământ rural*.

Datorii. — Plata datoriilor nudului proprietar de către dobânditorul uzufructului unei universalităţi de bunuri, cu titlul gratuit, 525 urm. Vezi *Uzufruct*.

— Uzuarul nu contribue la plata datoriilor, 597. V. *Uz*.

— Nici dobânditorului unui uzufruct cu titlu oneros, pentrucă acest uzufructuar nu se înavuţeşte cu nimic, de vremece el a plătit echivalentul dreptului său, 525.

Decorurile (unui teatru clădit *ad hoc*) sunt ca şi costumele, imobile prin destinaţie, 167. V. *Costume, Teatru*, etc.

Delicte. —Validitatea obligaţiilor izvorite din delictele sau quasidelictele interzisului, 63. Vezi *Interdicţie*.

— Responsabilitatea interzisului pentru delictele sale penale comise într'un interval lucid (Controversă), 63 n. 2. Cpr. Haus, *Dr. pénal belge*, I, 672 urm. (ed. a 3-a).

— Validitatea obligaţiilor izvorite din delictele acelui pus sub consiliu judiciar, 102 n. 3. V. *Consiliu judiciar*.

— Din delictele şi quasi-delictele femeei măritate, 196; tom. I, p. 755 şi tom. V, p. 473 urm. V. *Femee măritată, Fond dotal*, etc.

Depozit. — Dacă depozitarul exercită acţiunile posesorii (Controversă), 418 n. 1. *Acţ. posesorii*.

Depozitul (operelor literare, artistice, etc.) la bibliotecile publice nu se mai cere astăzi pentru garantarea proprietăţei literare, artistice, etc., 247. V. *Proprietate literară, artistică*, etc.

Deputaţi. — Urmărirea diurnei lor, 137 nota V. *Diurne, Senatori*, etc.

Desfrânarea (care în vechiul dr. fr. erà o cauză de interdicţie), nu mai poate da loc nici la rânduirea unui consiliu judiciar, 83 nota.

Despărţenie. — V. *Divorţ*.

Destinaţia proprietarului. — Definiţia şi origina destin. proprietarului, 808 urm. V. *Servituţi*.

— Numai servituţile *continue* şi *aparente* pot fi dobândite prin destin. proprietarului, 618 text şi n. 3, 766, 811. V. *Servituţi.* — Servituţile dobândite prin destinaţia proprietarului, ca şi acele dobândite prin prescripţie, nu sunt supuse transcrierei, 808, 810. V. *Prescripţie, Servituţi, Transcriere,* etc.

— Se poate dobândi prin destinaţia proprietarului dreptul de a aveà arbori sau garduri la o distanţă mai mică decât acea reglementară sau legală, 741, 746. V. *Plantaţii.*

— Se poate, de asemenea, dobândi prin destin. proprietarului servitutea de scurgerea apei de pe streşina sa pe un fond străin, afară de cazul când apa s'ar scurge sub pământ, 773 text şi n. 3. V. *Prescripţie, Streşină,* etc.

— Prin acest mod se mai poate încă dobândi o servitute asupra apelor de izvor, 637, 642, 643. — Asupra apei de ploae care cade pe fondul superior sau pe calea publică, sub condiţie însă ca servitutea să se manifeste prin lucrări *aparente,* 648, 649, 651.

— Nu se poate însă dobândi prin destin. proprietarului o servitute de prospect, care este continuă, însă *neaparentă,* numai servitutea de vedere fiind continuă şi aparentă, 767, 811 n. 1. V. *Prospect, Vedere,* etc.

— Nici servitutea de trecere, 787. V. *Servituţi, Trecere,* etc.

— Nici servitutea *non ædificandi* sau *non altius tollendi,* 621, n. 5, 811, n. 1. V. *Non ædificandi (servitus), Servituţi,* etc.

— Nici servitutea de scoaterea apei, 618, n. 2, 811, n. 1.

— Nici acea de scurgerea zoilor, 618, n. 2, 811, n. 1. V. *Zoi.*

— Nici servitutea de schele *(tour d'échelle),* 811, n. 1. V. *Schele, Servituţi,* etc.

— In privinţa servituţilor stabilite prin destinaţia proprietarului, întinderea şi modul lor de exercitare se vor determina prin starea de lucruri din care a izvorît servitutea, 823. Vezi *Servituţi.*

— Dr. internaţional, 888.

Dijmă (desfiinţarea ei în privinţa locuitorilor clăcaşi), 254, text şi n. 1, 792, n. 2.

— Deoseb. între dijmă şi bezman, Trib. Iaşi, *Cr. judiciar* din 1906, No. 32. V. *Bezman.*

Diurne. — Urmărirea diurnelor deputaţilor şi senatorilor, 137 nota. V. *Deputaţi, Senatori,* etc.

Divorţ. — Interzisul se poate despărţi într'un interval lucid, 66.

— Şi acel pus sub consiliu judiciar are capacitatea de a cere divorţul, 105.

— Luarea copiilor minori de sub îngrijirea tatălui în materie de divorţ, prin ordonanţa prezidenţială, pe calea procedurei de *référé.* V. *Proced. în référé.*

Dobânzi. — Dobânzile capitalurilor sunt fructe civile, 286, 287.

— Posesorul de rea credinţă restitue nu numai fructele, dar şi dobânzile lor, 305. V. *Posesiune.*

— Urmărirea dobânzilor creanţei de către creditorii personali ai uzufructuarului acelei creanţe, 444 n. 1. V. *Creanţă.*

Dobrogea. — Sub dominaţia otomană, locurile situate pe malul mărei făceau parte din domeniul public al Statului, dacă nu fusese concedate particularilor de către Sultan, 209. V. *Mare.*

— Pământurile rurale în Dobrogea, 130, n. 4. V. *Pământ rural.* — Regimul proprietăţei imobiliare în Dobrogea, 253 urm., 268. V. *Proprietate.* — Impărţirea pământurilor în codul otoman, 255. — Proprietatea minelor în Dobrogea (aparţine Statului), 330. V. *Mine.* — Chestiunile cari sunt de competinţa tribunalelor mahometane în această provincie, 254. V. *Trib. mahometane.*

Domeniul Coroanei. — Bunurile cari compun domeniul Coroanei, asupra cărora Coroana are uzufructul, sunt scoase din comerţ, 136 nota. — Ele nu pot fi nici înstrăinate, nici ipotecate, nici grevate de servituţi reale, 136 nota, 607 nota.

— Ele sunt însă supuse servituţei legale de trecere statornicită de art. 616, p. 779. — Şi servituţei legale de scurgerea apei de pe fondul superior pe acel inferior, fără ca mâna omului să fi contribuit la aceasta, 627.

Domeniul Statului. — Domeniul Statului se împarte în public şi privat, 200, 201.

— *Dom. public al Statului* (inalienabil şi imprescriptibil), 202, t. şi n. 1.—Bunurile cari compun acest domeniu nu pot da loc la acţiunile posesorii, 202. V. *Acţ. posesorii.*— Bunurile cari fac parte din acest domeniu (drumurile mari şi mici, podurile, drumurile de fer, chiar acele de interes privat, fluviile navigabile şi plutitoare, nu însă insulele sau prunturile formate în aceste fluvii sau râuri, nici malurile lor, râurile canalizate, canalurile, braţele unui râu sau fluviu navigabil ori plutitor, albia râurilor navigabile şi plutitoare, cât timp apa nu s'a retras din ea, ţărmurile şi malurile mărei, aluviunile formate pe malul mărei, porturile naturale şi artificiale, malurile unde trag vasele şi părţile de teritoriu nesusceptibil de proprietate privată, porţile, zidurile fortăreţelor şi tot ce serveşte la apărarea ţărei, edificiile publice, cărţile din bibliotecile publice), etc., 202 urm., 210 urm., 363, etc.

— Toate aceste bunuri sunt inalienabile şi imprescriptibile, ele reintrând în comerţ îndată ce destinaţia publică a încetat, 202, 211, 214, 297. — Ele nu pot da loc la acţiunile posesorii, 202 şi tom. V, p. 118, n. 4. — Nici face obiectul unui uzufruct, 414. — Ele sunt supuse servituţei de trecere statornicite de art. 616 urm. (Controv.), 779 n. 3. — Ele pot fi grevate de alte servituţi reale, 606, n. 5.—Ele sunt supuse servituţei legale de scurgerea apelor de pe fondul superior pe acel inferior. 627.

— *Domeniul privat al Statului.*— Bunurile cari compun acest domeniu (pădurile şi averile luate dela mânăstiri prin legea de secularizare, bunurile cari au încetat de a face parte din domeniul public, insulele şi prunturile formate în albia râurilor navigabile sau plutitoare, etc.), 213, 371. — Aceste bunuri sunt alienabile şi prescriptibile, 213, 214, 371.

— Mai fac parte din domeniul privat al Statului : bunurile imobiliare şi chiar mobiliare vacante, considerate ca universalităţi, mobilele considerate în mod individual aparţinând primului ocupant, 213 text şi n. 4. V. *Imobile, Mobile, Ocupaţie,* etc.

— Bunurile imobiliare ale dom. privat al Statului pot fi grevate de o servitute reală sau predială. 607 nota. V. *Servituţi.*

Domeniul comunelor. — El se împarte, ca şi acel al Statului, în domeniu *public* şi *privat*, 214.

Bunurile cari compun domeniul *public* al comunelor sunt: drumurile, pieţele, străzile, uliţele, etc., lăsate în sarcina comunelor, bisericele, cimitirele, fântânele publice şi apele cari alimentează aceste fântâni, conductele destinate la primirea şi distribuirea apei, halele, zalhanalele, şcoalele, teatrele comunale, casa comunală când nu este luată cu chirie, bibliotecele publice, etc., 214 urm.

— Bunurile cari compun domeniul *privat* al comunelor, 215. Aceste bunuri sunt în comerţ, însă nu pot fi înstrăinate decât după anume forme, 215.

Domeniul judeţelor. — Bunurile judeţelor se împart şi ele în domeniu *public* şi *privat.* -Fac parte din domeniul public judeţean: drumurile, podurile, etc., puse de lege în sarcina judeţului, spitalurile judeţene şi alte stabilimente publice, etc., 215.

Domiciliu. — Acel pus sub consiliul judiciar îşi are domiciuliul său propriu, dacă nu este minor, 104, t. şi n. 2 şi tom. I, p. 473. V. *Consiliu judiciar.*

— Interzisul îşi are domiciliul la tutorul său, 40 şi tom. I, p. 472, 473.

Donaţiune. — Acceptarea unei donaţiuni din partea acelui pus sub consiliu judiciar, fără asistenţa consiliului, 109.—Din partea interzisului, 41. — Interzisul nu poate dispune de averea sa prin acte între vii, nici prin testament, 42. V. *Testament.*

— Uzufructul constituit prin donaţiune sau alt act solem este un act solemn, de unde rezultă că trebue să se observe formele donaţiunei sau celorlalte acte solemne, 407 nota 1. — Aceeaş soluţie este admisibilă în privinţa servituţilor, 801. V. *Servituţi, Testament.*

— Dacă uzufructul pur şi simplu este constituit prin donaţiune, uzufructuarul donatar câştigă fructele din momentul ce donaţiunea a devenit perfectă, 412. — In caz însă de constituirea uzufructului prin testament, uzufructuarul nu are drept la fructe decât din ziua cererei predărei legatului, sau din ziua încuviinţărei acestei predări (Controv.), 413, 501. V. *Fructe, Legat, Testament, Uzufruct,* etc.

— In caz de constituirea uzufructului prin donaţiune, dăruitorul nu răspunde decât de faptele sale personale, dacă nu s'a supus prin titlu obligaţiei de garanţie, 542. V. *Evicţiune.*

— Cazul unei donaţiuni cu rezervă de uzufruct (aplicarea art. 528), 437. — In cazul unei donaţiuni cu rezervă de uzufruct, prezumpţia legală de dispensă de raport, prevăzută de art. 845, nu-şi poate avea aplicare, C. Bucureşti, *Dreptul* din 1908, No. 57.

— Revocarea donaţiunei pentru neexecutare de sarcini sau survenire de copii, aduce desfiinţarea uzufructului constituit prin acea donaţiune, 574. — Revocarea donaţiunei pentru ingratitudine nu aduce, din contră, desfiinţarea uzufructului, 574.

— Servituţile stabilite printr'o donaţiune se interpretă în favoarea primitorului darului, cu toate că el este proprietarul fondului dominant, 823. V. *Servituţi.*

Drepturile (ce omul poate să aibă asupra lucrurilor), 216 urm.

Drept internaţional. — Dr. internaţional în privinţa cambiilor, 245 n. 2. V. *Cambii.*

— In privinţa cons. judiciar, şi interdicţiei, 122 urm.

— In privinţa drepturilor reale: uzului, uzufructului, abitaţiei, etc., 600 urm.

— In privinţa posesiunei şi a proprietăţei, 601. V. *Posesiune, Proprietate,* etc.

— In privinţa uzufructului legal, 604 şi tom. II, p. 537 urm.

— In privinţa servituţilor reale sau prediale, 886 urm.

— In privinţa rechiziţiilor militare. V. *Rechiziţii militare.*

— In privinţa vaselor străine, matriculate într'un port străin sau român. V. *Vase (plutitoare).*

Drept muzulman. V. *Dobrogea.* — Servitutea de vedere nu există în dr. muzulman, 756 n. 3. — Majoritatea in dr. muzulman, t. VII, p. 15 n. 2. Cpr. C. Bucureşti, *Dreptul* din 1908, No. 60.

— Prescripţia nu este un mod de a dobândi proprietatea imobiliară în dreptul muzulman, 298 n. 3. V. *Prescripţie.*

— Impărţirea pământurilor în dreptul muzulman, 255. V. *Dobrogea.*

Drepturi reale şi personale, 216.

— Definiţia dreptului real, 217.

— Deoseb. între drepturile reale şi personale, 218, 219.

— Drepturi personale (dr. de creanţă), 217, 218.

— Alt înţăles al cuvintelor drepturi personale (drepturi mărginite la viaţa titularului)(uzufruct, rentă viageră), 218.

— Drepturile reale sunt mobiliare sau imobiliare, 178, 179, 219.

— Drepturi reale mobiliare (uzul şi uzufructul lucrurilor mişcătoare, privilegiile asupra mobilelor, amanetul, etc.), 179, 189. V. *Mobile.*

— Drepturi personale mobiliare, 189 urm. V. *Mobile.*

— Dreptul uzufructuarului la fructe este totdeauna *mobiliar,* chiar când uzufructul are de obiect un imobil, 422.

— *Drepturile reale în legislaţia actuală* (proprietatea, uzul, uzufructul, abitaţia, servitutea, bezmanul, anticreza, dreptul de retenţie, privilegiul, ipoteca, dreptul suprafeţei şi a subfeţei, moştenirea, etc.), 219 urm. V. *aceste cuvinte.*

— Dreptul chiriaşului sau arendaşului este personal (Controv.), 221 urm. n. 1, 672, 676 n. 3. V. *Arendare, Inchiriere,* etc.

— Infiinţarea de drepturi reale prin convenţia părţilor (Controversă), 225.

— Proprietarul poate constituì asupra fondului supus uzufructului drepturi reale cari n'ar jignì pe uzufructuar, 538. V. *Uzufruct.*
— *Regulele de drept internaţional aplicabile drepturilor reale,* 600 urm.

Drepturi politice. — Se exercită de acel pus sub consiliu judiciar, 106. V. *Cons. judiciar.*
— Perderea unor drepturi (cetăţeneşti) prin efectul hotărîrei de interdicţie, 74. V. *Interdicţie.*

Drumuri. — Drumurile mari sau mici lăsate în sarcina Statului, fac parte din domeniul public al Statului, 203.
— Drumurile cari fac parte din domeniul public al comunelor şi al judeţelor, 203, 214, 215.
— Legile drumurilor din 1868 şi 1906, p. 203 n. 1, 690.

Drumuri de fer. — V. *Cale ferată.*

Dunărea. — Fluviu navigabil, 688 nota, 689 n. 2.

E

Edificii publice. — Fac parte din domeniul public al Statului, comunei sau judeţului, 211, 212. — Aceste edificii fiind afară din comerţ, nu se poate dobândi comunitatea zidurilor lor, 719. V. *Zidul comun.*

Electricitate. — Soneria electrică nu este imobil prin destinaţie, 174. — V. *Imobile.*
— Contorul p. electricitate este, din contră, imobilizat, 175 nota.— Aceeaş soluţie este admisibilă în privinţa candelabrelor şi trichelelor aşezate de proprietar pentru lumina electrică, 168. — Ţăviile p. aducerea electricităţei sunt însă imobile prin incorporaţie, 151.
— Electricitatea poate face obiectul unui furt sau unui abuz de încredere, tom. VII, p. 622 nota. Cpr. Trib. Dolj, *Cr. judiciar* din 1902, No. 79, p. 658.

Eleştae. — V. *Iaz.*

Embatic, Emfiteoză.—V. *Bezman.*

Epilepsie.— Poate da loc la rânduirea unui consiliu judiciar, 83 n.

Erede aparent. — V. *Moştenitor aparent.*

Eroare. — Legea nu distinge între eroarea de fapt şi acea de drept în privinţa bunei credinţe, cu privire la dobândirea proprietăţei fructelor (Controv.), 317 urm. — Distincţia pe care legea o face în această privinţă în materie de mărturisire judiciară, 317 n. 2 şi t. VII, p. 340 urm. V. *Mărturisire.*
— Eroarea de drept nu poate servi de temeiu bunei credinţe, când viciul titlului înfrânge o lege de ordine publică, 318. Cpr. şi Cas. rom. *Dreptul* din 1908, No. 60.

Eşitoare (latrină, primblătoare, reteradă). V. *Privată.*

Evicţiune. — Uzufructuarul este garantat de proprietar p. evicţiune, când uzufructul este constituit prin vânzare, 542. V. *Uzufruct.*
— *Quid* în caz de constituirea uzufructului prin donaţiune? 542.
— Acţiunea în garanţie a cumpărătorului unui imobil contra vânzătorului p. ca acesta să răspundă de evicţiunea imobilului vândut, este mobiliară (Controv.), 184 text şi n. 4. V. *Acţiune.*
— Aplicarea regulelor de la vânzarea dobândirei comunităţei unui zid, 723 urm. V. *Zidul comun.*
— Servituţile sunt presupuse că n'au fost niciodată stânse, când proprietarul fondului dominant este evins din fondul şerbitor, pe care îl dobândise, 864.

Exproprierea p. cauză de utilitate publică, 256 urm. — Cauzele cari pot să provoace exproprierea, 258. — Cine declară utilitatea publică, 258, 259. — In materie de lucrări militare, 259. — Despăgubirea prealabilă cuvenită acelui expropriat, 259, 260. — Neconstituţionalitatea legei din 14 Mai 1895 p. mărginirea oraşului Bucureşti, 257. V. *Bucureşti, Constituţionalitate,* etc.
— Transcrierea hot. date în materie de expropriere, 259. V. *Hot. judecătoreşti, Transcriere,* etc.
— Dreptul de retenţie şi exerciţiul acţiunei în revendicare din partea acelui expropriat, când nu s'au îndeplinit formele legale, 260. V. *Retenţie, Revendicare,* etc.

— Proprietatea literară şi bunurile cari fac parte din domeniul public nu pot fi expropriate, 260. V. *Dom. public, Proprietate literară, artistică*, etc.

— In caz de exproprierea imobilului revendicat în timpul posesiunei, posesorul restitue echivalentul lui, adecă: despăgubirea primită de dânsul, 275.

— In caz de exproprierea imobilului supus uzufructului, uzufructuarul chiar solvabil este obligat a da cauţiune, p. a asigură restituirea sumei care reprezintă valoarea imobilului expropriat, 498. V. *Uzufruct*.

— Exproprierea lucrului supus uzufructului aduce stângerea uzufructului, însă în asemenea caz, uzufructuarul îşi exercită dreptul său asupra despăgubirei ce primeşte, 556. V. *Uzufruct*.

— Ea aduce stângerea servituţilor, dacă servitutea este incompatibilă cu noua destinaţie ce primeşte fondul expropriat, 854.

F

Fabrică. — V. *Uzină*.

Faliment.—Falimentul sau insolvabilitatea uzufructuarului poate să facă a fi supus unei cauţiuni, în caz când ar fi fost scutit de această obligaţie, 500. — Falimentul sau insolvabilitatea uzufructuarului nu aduce însă desfiinţarea uzufructului, 563. V. *Uzufruct*.

Fântână. — Capacul unei fântâne este imobil prin incorporaţie, 145, 172 n. 2. V. *Imobile*.

— Fântânele publice şi apa care alimentează aceste fântâni fac parte din domeniul public al comunei, 214 text şi n. 4. V. *Apă*.

— Acel care voeşte să sape o fântână sau un puţ trebue să lese între fântână şi fond, şanţul sau gardul care desparte fondul său de acel vecin, distanţa prescrisă de regulamentele şi obiceiurile particulare, 750, 751, 791. V. *Cămin, Construcţii, Cuptor, Ferărie, Privată, Sobe, Vatră*, etc.

Farmacie (fond de comerţ). — Punerea acestui fond în gagiu, 198. V. *Fond de Comerţ, Amanet, Gagiu*, etc.

— Farmacistul este comerciant (Controv.), 198 n. 3; tom. V, p. 536 n. 1 şi tom. VI, p. 328 nota.

Femee. — Oprirea femeilor de a dobândi pământ rural (Controv.), 135 nota. Cpr. Judecăt. Ocol I Craiova, *Pag. juridice* din 1908, No. 31 (cu nota d-lui D. D. Stoenescu). V. *Pământ rural*.

Femeea măritată. — Poate fi interzisă, 12. — Poate fi pusă sub consiliu judiciar, 89. — Femeea măritată este epitropă de drept a bărbatului ei interzis, 47 urm. Vezi *Interdicţie*.

— Femeea interzisului nu poate însă, în principiu, face parte din consiliul de familie, 44.

— Femeea măritată neautorizată poate să dobândească posesiunea, ea având nevoe de autorizare numai pentru a exercită drepturile cari rezultă din posesiune, 293 n. 7. V. *Posesiune*.

— Femeea măritată nu poate constitui o servitute asupra fondului dotal, nici chiar în urma separaţiei de bunuri, 796 n. 1.

— Ea poate însă constitui o servitute asupra bunurilor parafernale, bine înţăles având autorizarea legală, 796 n. 1.

— Ea poate, de asemenea, constitui o servitute prin testament, 796 n. 3. V. *Testament*.

— Validitatea obligaţiilor isvorite din delictele sau quasi-delictele femeei măritate, 196. V. *Delicte, Fond dotal*, etc.

Femeea săracă. — Femeea săracă care vine la moştenirea def. ei bărbat, în concurenţă cu descendenţii acestui din urmă, contribue la plata dobânzilor datoriilor lui, 527 n. 1. V. *Uzufruct*.

— Dreptul femeei sărace la averea defunctului ei bărbat este un drept de moştenire, iar nu un drept de creanţă. Cpr. Trib. Neamţ şi Argeş, *Dreptul* din 1908, No. 50 (cu observ. noastră). Vezi în t. III, partea II, explic. art. 684.

Ferărie. — Maşinile şi uneltele necesare la exploatarea unei ferării sau altei fabrici, sunt imobile prin destinaţie, 165. V. *Imobilizare industrială, Uzină*, etc. — Uneltele unui atelier de ferărie sunt însă mobile, iar nu imobile, 166. — Acel care vrea să clădească o ferărie, trebue să lese între această construcție și zidul, șanțul ori gardul care desparte fondul său de acel vecin, distanța prescrisă de regulamentele și obiceiurile particulare, 750, 751. Vezi *Cămin*, *Construcții*, *Cuptor*, *Fântână*, *Privată*, etc.

Ferestre. — Ferestrele și obloanele lor sunt imobile prin incorporație, 145, 172 n. 2.

— Dacă uzufructuarul poate schimbă ferestrele imobilului supus uzufructului, 402. V. *Uzufruct*.

— *Ferestrele deschise spre vedere în proprietatea altuia* (servitute de vedere), 756 urm. V. *Lumină*, *Servituți*, *Vedere*, etc.

Filoxeră. — Este un caz fortuit în materie de arendare de vii, tom. VI, p. 349. Cpr. Trib. Vâlcea, *Cr. judiciar* din 1906, No. 78.

— Uzufructuarul unor pomi roditori nu este obligat de a înlocui via care piere din cauza filoxerei, pentrucă via nu se consideră ca arbor, 459 n. 2. V. *Pădure*, *in fine*.

Firmă. — Firma unui comerciant nu devine imobil, ci este mobil, 167, 171 n. 1. V. *Imobile*.

— Vânzarea unui fond de comerț cuprinde vânzazea firmei, 167. V. *Fond de comerț*.

— Firma inscrisă de un comerciant constitue o proprietate excluzivă, 250. V. *Proprietate liter.*, etc.

Flori. — Florile și alte plantații, cât timp sunt nedeslipite de pământ, sunt imobile prin incorporație, 146, 160. V. *Plante*.

— Dreptul de a culege flori pe fondul altuia nu poate fi constituit cu titlu de servitute reală, 611, n. 1, 792. V. *Servituți*.

Fluvii. — Fluviile sau râurile navigabile ori plutitoare fac parte din domeniul public al Statului, 205 urm. — Albia fluviilor navigabile sau plutitoare este și ea o dependență a domeniului public, cât timp apa nu s'a retras din ea, 208. — Malurile fluviilor chiar navigabile și plutitoare aparțin însă proprietarilor riverani, sub condiția de a lăsă drumul trebuitor p. conducerea vaselor, 207, 361, 377, 659, 687. V. *Navigație*, *Potecă*, *Servituți*.

— *Quid* în privința insulelor și prunturilor formate în albia acestor râuri sau fluvii? 208, 213. V. *Insulă*.

— Râurile nenavigabile și neplutitoare aparțin pe jumătate proprietarilor riverani, 208, 376, 659, 661 n. 3, 678 n. 1. V. *Servituți*.

— Admiterea aceleiaș soluții în privința părăelor sau răulețelor, 661 nota 3.

— Drepturile cari aparțin în această calitate proprietarilor riverani, 208 n. 4, 658, 659, etc.

— In privința dreptului de accesiune relativ la creșterile de pământ cari rezultă din vecinătatea fluviilor sau râurilor, v. p. 355 urm., 368. Mai vezi cuvintele *Accesiune*, *Albie*, *Aluviune*, *Avulsiune*.

Folosință. — V. *Uzufruct*.

Fond de comerț (mobil prin determinația legei), 197. Cpr. și C. București, *Dreptul* din 1902, No. 23.

— Punerea în gagiu a unui fond de comerț, 198. Cpr. Trib. Paris, Sirey, 97. 2. 89. Vezi asupra punerei în gagiu a unui fond de comerț, Baudry et Loynes, *Privil. et hypothèques*, I. 81, p. 69 urm.

— Punerea în gagiu a proprietăței literare sau artistice, 198 n 1. V. *Amanet*, *Proprietate literară*, etc.

— Dreptul de farmacie fiind un fond de comerț, poate fi constituit în gagiu, 198. V. *Farmacie*.

— Vânzarea unui fond de comerț cuprinde și vânzarea firmei, 167. V. *Firmă*.

— *Se poate constitui și un uzufruct asupra unui fond de comerț*, 449 urm. — In specie, nu este vorba de un quasi-uzufruct, după cum pe nedrept susțin unii, căci nu mărfurile cari compun fondul de comerț au fost constituite în uzufruct, ci însuș fondul, care este un fel de universalitate juridică, 449, 450.

— Uzufructuarul unui fond de comerț are nu numai dreptul, dar chiar datoria de a continua exploatarea fondului, 450. — La încetarea uzufructului, uzufructuarul restitue un fond de valoarea acelui primit, 451.

Fond dotal. — Inalienabilitatea fond. dotal nu interesează ordinea publică, de oarece părțile pot stipulà alienabilitatea lui, 137, 138 nota ; tom. V, p. 123 și t. VIII, 261 urm. și 562. — Fondul dotal este alienabil pentru delictele sau quasidelictele femeei, 196 ; tom. I, p. 755 ; t. V, p. 473 urm. ; t. VII, p. 28 text și n. 1 : t. VIII, p. 80, 245 text și n. 4, p. 260, 261, etc. V. *Delicte, Femee măritată*, etc.

— Bărbatul căsătorit sub regimul dotal este, în principiu, scutit de a da cauțiune, 500. V. *Cauțiune.*

— Fondul dotal, deși inalienabil, este supus servituței legale de trecere statornicită de art. 616 urm., însă bărbatul nu poate constitui singur un drept de trecere convențional sau altă servitute, pentrucă aceasta este o înstrăinare parțială, 779, 796 text și n. 1. — El nu poate, de asemenea, renunțà la o servitute datorită unui fond al femeei sale, 852 n. 4. V. *Bărbat, Servituți, Trecere*, etc.

— Nici femeea nu poate constitui o servitute asupra fondului dotal, chiar în urma separației de bunuri, 796 n. 1. — O servitute nu poate fi constituită de femee autorizată în regulă, decât asupra bunurilor parafernale, 796 n. 1.

— Acțiunile pe cari le poate exercità bărbatul cu privire la fondul dotal, 672 nota, 848 n. 1 și tom. VIII, p. 211 urm.

— Soarta construcțiilor făcute de bărbat asupra fondului dotal, 333 n. 1, 344 și t. VIII, p. 147 urm. Vezi *Bărbat, Construcții*, etc.

Fond de rezervă (a unei societăți). — Uzufructuarul nu are drept, în principiu, la acest fond, 430 n. 4. V. *Societate.*

Fond rural. — Incapacitatea străinilor în privința uzufructului constituit asupra unui fond rural, 410. V. *Străini, Uzufruct*, etc.

Fonograf. — Reproducerea unei opere sau fragment muzical prin ajutorul fonografului, constitue o contrafacere, 246 n. 3. Vezi *Contrafacere, Propriet. literară*, etc.

Fotograf. — Garantarea proprietăței produselor fotografice, 248, text și n. 2. V. *Proprietate lit.*, etc.

— Proprietatea clișeului unei fotografii, 248 n. 2.

— Fotograful este comerciant (Controv.), 249 nota.

Fraudă. V. *Acț. pauliană.*

Frenezie. — (formă a alienației mintale), poate da loc la interdicție, 5. V. *Interdicție.*

Fructe. — Definiție și deoseb. între fructe și producte, 285. — Interesul acestei dinstincții, 285.

— Emolumentele unui uzufruct sau unei rente viagere se consideră ca fructe, 287, 302. — *Quid* în privința beneficiilor ce ar aduce o uzină sau fabrică? 429. — In privința redevenței datorite de concesionarul unei mine, proprietarului suprafeței? 287. V. *Mine.*

— Impărțirea fructelor (naturale, industriale și civile), 285 urm.

— Fructele aparțin proprietarului, în puterea dreptului său de proprietate, 288 urm.

— Cazurile excepționale în cari fructele nu aparțin proprietarului, 290.

— *Dobândirea proprietăței fructelor prin posesiunea de bună credință*, 299 urm. V. *Posesiune.*

— *Drepturile uzufructuarului la fructe*, 421 urm. V. *Uzufruct.*

— Momentul când uzufructuarul câștigă fructele (deoseb. între cazul când uzufructul a fost constituit prin donațiune și acel când el a fost constituit prin testament (Controv.), 412, 413, 501. V. *Donațiune, Testament, Uzufruct*, etc.

— Cazul când proprietarul poate fi împuternicit de justiție a percepe el însuș fructele în locul uzufructuarului, dând acestui din urmă o sumă de bani pe fiecare an, 566. Vezi pentru mai multe detalii, *infrà* v° *Uzufruct.*

Furie. — (Nebunie sau smintire cu furie), cauză de interdicție, ministerul public fiind, în asemenea caz, obligat a cere interdicția furiosului, 5, 17, 18. Vezi *Interdicție, Minist. public*, etc.

G

Gagiu. — (drept real mobiliar), 189, 220. V. *Amanet.*

— Contractul de gagiu nu este un titlu translativ de proprietate, 310. V. *Amanet*.

— Punerea în gagiu a unui fond de comerț (de ex. a unei farmacii) 198 V. *Fond de comerț*. — A proprietăței literare, artistice, etc., 198 n. 1. V. *Amanet, Fond de comerț, Proprietate literară*, etc.

Gândaci de mătasă.— Sunt imobile prin destinație, 162. V. *Imobile*.

Garanție (de evicțiune). V. *Evicțiune*.

Garduri comune. — Gardurile sunt vii și uscate, 730, n. 4, 737, 739, n. 3.

— Prezumpția de comunitate a gardului care desparte două fonduri vecine, atunci când ambele fonduri sunt îngrădite sau când numai unul este îngrădit, 731.

— Ce se înțălege prin îngrădire (Controv.), 731, n. 2, 732 nota.

— Combaterea acestei prezumpții de comunitate prin titlu și prescripție, 732.— Posesiunea anuală, îndestulătoare p. exercițiul acțiunilor posesorii, nu produce niciun efect în această privință, 732. — Intreținerea gardului comun este în sarcina tuturor coproprietarilor, cari sunt în drept a împărți produsele lui, 729, 732, 734. — Fiecare coproprietar poate să se descarce de cheltuelile întreținerei, renunțând la proprietatea sa, 733.

— Arborii aflători în gardul comun sunt presupuși comuni *pro indiviso*, ca și gardul, și ca atare, aparțin coproprietarilor, afară de cazul când s'ar stabili contrariul prin titlu sau prescripție, 733.

— Proprietatea arborilor situați pe linia de despărțire a două fonduri între cari n'ar exista un gard comun, 734.

— Dreptul imprescriptibil al proprietarilor de a cere încetarea indiviziunei, tăerea și împărțirea arborilor, 734, 735.—Neînlocuirea arborilor pieriți, 735.

Gaz. — Becurile de gaz p. iluminarea apartamentelor sunt imobile prin destinație, 168. — *Quid juris* în privința contorului p. gaz, apă, electricitate, etc., 175 nota.— Țăvile sau urloaele p. aducerea gazului sunt imobile prin incorporație, 151. V. *Imobile, Țăvii*, etc.

Gerant de afaceri. — Poate dobândi o servitute pentru fondul stăpânului, 798. — Interzisul nu poate gera afacerile altuia, 64. V. *Interdicție*.

Gir. —Transmiterea proprietăței cambiilor prin gir, 245 n. 2 V. *Cambie*.

Gramofon.—Reproducerea unei opere sau fragment muzical prin ajutorul gramofonului, fonografului, etc. constitue o contrafacere, 246 n. 3 V. *Contrafacere, Fonograf, Proprietate literară*, etc.

Grănițuirea (proprietăților vecine). 664 urm.

— Grănițuirea proprietăților limitrofe poate fi cerută chiar când aceste proprietăți ar fi despărțite prin hotare anterioare (Controv.), 665.—Cazul când există încălcare sau împresurare de pământ, 666.

— Deosebire între acțiunea în granițuire și acea în revendicare, 666 n. 2. V. *Revendicare*.

— Cheltuelile granițuirei sunt comune, 667.

— Facultatea de a cere grănițuirea nu este o servitute, ci o obligație de a face între proprietarii vecini, 667, 668, 890.

— Dreptul de a cere grănițuirea este imprescriptibil, 668.

— Nu se poate renunță la acest drept, 668 n. 1, 890.

— Cum se face grănițuirea, 668 urm.— Numai fondurile rurale limitrofe pot fi grănițuite, clădirile fiind în genere delimitate prin zidurile lor, 664, n. 1, 670.

— Proprietățile indivize nu pot fi hotărnicite, 670. V. *Indiviziune*.

— *Persoanele cari pot cere grănițuirea* (proprietarul, uzuarul, uzufructuarul, bezmanarul, etc.), 419, 420, 671.

— Grănițuirea cerută de uzufructuar este provizorie, adecă numai pe timpul folosinței sale, 671.

— Dreptul creditorului anticrezist (Controv.), 672 text și n. 1.

— Dreptul chiriașului sau arendașului, 672.V *Arendare, Inchiriere*.

— Dreptul bărbatului administrator al bunurilor soției sale, 672 nota, 673. V. *Bărbat*.

— Dreptul tutorului (Controv.), 673, 848 n. 1 şi tom. II, p. 727 text şi n. 2. V. *Tutor*.

— Caracterul acţiunei în grăniţuire (acţ. petitorie reală imobiliară) (Controv.), 184, 673, 674.

— Acţiunea în regulare de hotare este deci petitorie, pe când acea în strămutare de hotare este posesorie, 674. — Deoseb. în privinţa competinţei cu privire la acţiunea în regulare de hotare şi acea în strămutare de hotare, 674. V. *Judec. de ocoale*.

— Pedepsele edictate în dreptul vechiu pentru strămutare de hotare, 675 nota.

— Efectele grăniţuirei, 675. — Cazul când hotărnicia nu poate fi atacată, 676.

Gunoae. — (Când sunt imobilizate şi când rămân mobile), 164 V. *Pae*.

H

Haragii. — Haragii cari servesc la ridicarea viilor, hemeiului, etc. se imobilizează chiar înainte de a fi înfipţi în pământ prin faptul aşezărei lor pe fond de către proprietar, numai haragii aşezaţi pe fond de arendaş sau uzufructuar rămânând mobile, 159.

— Dreptul uzufructuarului unei păduri de a luà haragii de cari el are nevoe atât p. viile supuse uzufructului cât şi p. pomii roditori sau alte plante, precum: fasole, bob, mazere, etc., 458. V. *Pădure*.

Havas (Agenţia).— Proprietatea telegramelor. V. *Ziar*.

Hotărîri judecătoreşti. — Sunt declarative, iar nu translative de drepturi, 300, 320, 675 n. 2 şi tom. II, p. 750 ; tom. VI, p. 663 text şi n. 6 şi p. 664, etc.

— Comunicarea hotărîrei privitoare la rânduirea unui consiliu judiciar atât incapabilului cât şi consiliului, 96. V. *Cons. judiciar*.

— Publicarea hotărîrei de interdicţie şi de rânduire a unui consiliu judiciar, 38, 39, 57 urm., 92. V. *Consiliu judiciar*, *Interdicţie*, etc.

— Public. hotărîrilor de ridicarea interdicţiei şi a consiliului judiciar, 78, 129.

— Uzufructul nu poate fi stabilit printr'o hotărîre judecătorească, 411. V. *Uzufruct*.

— Nici servituţile reale, 779.

— Numai hotărîrile câştigate de uzufructuar sunt opozabile proprietarului, 417 n. 1, 542. V. *Autor. lucrului judecat*, *Uzufruct*, etc.

— Hotărîrile judecătoreşti date în privinţa reglementărei uzului apelor pot fi schimbate de judecătorii cari le-au dat, ca şi în materie de alimente, 662. V. *Alimente*, *Servituţi*, etc.

— Executarea unei hotărîri, chiar greşită de ar fi, nu poate da loc la exerciţiul unei acţiuni posesorii, 262 n. 1. — Vezi însă Trib. Romanaţi, *Cr. judiciar* din 1908, No. 50 (cu observ. noastră). Vezi *Acţiuni posesorii*.

— Hotăr. judecătoreşti cari constată existenţa unei servituţi reale sunt supuse transcrierei. 803. V. *Servituţi*, *Transcriere*, etc.

— Transcrierea hotărîrilor date în materie de expropriere pentru cauză de utilitate publică, 259. V. *Expropriere*, *Transcriere*, etc.

Hotărnicie. — V. *Grăniţuire*.

— Regul. p. hotărnicii din 1868 are putere de lege, 675 n. 1.

Hrisov. — Sobornicescul hrisov din 1785 în privinţa vânzărilor imobiliare făcute prin mezat public, 274 text şi n. 1.

— Hrisovul lui Mavrocordat din 1740, p. 679 n. 1.

— Respectarea drepturilor constituite în favoarea proprietarilor particulari prin hrisoave (sau convenţii) (monopolurile proprietarilor din târguşoare), 233 text şi n. 2, 599 n. 4. V. *Monopol*, *Proprietate*, *Târguşoare*, *Vatra satului*, etc.

I

Ialomiţa. — Râu plutitor încă din timpul Regul. organic, 205, 361, 689 n. 1. Cpr. C. Bucureşti, *Cr. judiciar* din 1908, No. 33 şi *Dreptul* din acelaş an, No. 41 (cu observ. noastră)

Iaz (eleştae). — Ce se înţelege prin iaz, 363 n. 1.

— Aluviunea nu se poate forma la malurile unui iaz, 363, 364. V. *Aluviune*.

— Peștele din iazuri sau bălți pus de proprietar p. exploatarea fondului este imobil prin destinație, 162. V. *Imobile, Pește,* etc.

— Cazurile când peștele rămâne mobil, 162 n. 3. V. *Cotețe, Pește,* etc.

Idiotizm (formă a alienațiunei mintale), cauză de interdicție, 4. — Dinstincția ce fac medicii între idiotizm și imbecilitate, 4 n. 2. V. *Interdicție.*

Iepuri de mosc (lapini). — Sunt imobile prin destinație, 161.

Ieslele (unui grajdiu). — Sunt imobile prin destinație, 172 n. 2.

Imagină. — Omul este proprietar al imaginei sale, 248, 249 n. 2.

Imaş (comunal). — Bun al cărui uz aparține tuturor, 215 n. 5.

— Infințarea imașurilor comunale prin noua lege asupra învoelilor agricole, 680 n. 1. Vezi asupra acestei legi, Trib. Dolj (trei sentințe) și Trib. Iași, *Pag. juridice* din 1908, No. 32 și 35; *Cr. judiciar* din 1908, No. 56 (cu notele d-lor Ionescu-Dolj și D. D. Stoenescu). Mai vezi și Trib. Fălciu, *Cr. judiciar* din 1908, No. 59.

Imbecilitate (cauză de interdicție), 4. V. *Alienație mintală, Idiotizm, Interdicție,* etc.

Imbunătățiri. — Soarta îmbunătățirilor făcute de uzufructuar, 402 urm., 533 urm. V. *Uzufruct.*

Imobile, 140 urm. — Bunurile imobiliare și chiar mobiliare vacante, considerate ca o universitate, fac parte din domeniul privat al Statului, numai mobilele considerate în mod individul aparținând primului ocupant, 213 text și n. 4. Vezi *Domeniul privat al Statului, Mobile, Ocupație,* etc.

— Impărțirea imobilelor în urbane și rurale, 140 n. 3. — Pământul este în realitate singurul lucru imobil prin natura sa, 141.

— Minele cari se găsesc în sânul pământului sunt imobile și nu devin mobile decât prin extragerea lor din pământ, 141, 142. V. *Mine.*

— Comoara este un lucru mobil, pentrucă ea își păstrează natura și individualitatea sa, 142 n. 1. V. *Comoară, Mobile,* etc.

— Concesia de a extrage din pământ petroleu, păcură, etc. constitue o vânzare (Controv.), 142 n. 2, 146 n. 3. V. *Păcură, Petrol, Petroleu,* etc.

Imobile prin incorporație, 143 urm.

— Clădirile, calea ferată, telegraful, etc. sunt imobile prin incorporație, 143 text și n. 1.

— Vânzarea unui imobil spre a fi dărâmat, ca și vânzarea unei păduri spre a fi tăeată, este o vânzare mobiliară, 144 nota. V. *Pădure.*

— Bărătcile provizorii, șoproanele, corturile, etc. neincorporate pământului sunt mobile, 145.

— Bordeile făcute în pământ sunt imobile, 145. V. *Bordeie.*

— Ușele, ferestrele, obloanele, parchetele, balcoanele, cheile, broaștele unei case, etc. sunt imobile prin incorporație, 145, 172 n. 2. V. *aceste cuvinte.*

— Tot imobile prin incorporație sunt morile așezate pe stâlpi și uneltele cari compun moara, 146. — Morile neașezate pe stâlpi incorporați pământului sunt din contră mobile, 146. V. *Moară.*

— Mai sunt imobile prin incorporație arborii, recoltele, fructele, florile și orice plantații, cât timp sunt încă prinse de rădăcini, 146 urm. V. *Arbori, Plantații,* etc.

— Tot imobile prin incorporație sunt semințele și plantele cari au prins rădăcinile lor în pământ, 149. V. *Plante, Semințe,* etc.

— Plantele cari cresc în oale, vase, ciubere, etc., sunt mobile chiar dacă oalele, ciuberele, etc. ar fi așezate în pământ, 149 n. 3, 160. V. *Alămâi, Plante, Portocali,* etc.

— Plantațiile nefiind imobile de cât prin incorporarea lor pământului, nu pot face obiectul unei ipoteci speciale care n'ar lovi în acelaș timp fondul, 150. V. *Ipotecă.*

— Urmărirea recoltelor prinse de rădăcini conform art. 467 urm. Pr. civ., 150. V. *Recolte.*

— In fine, tot imobile prin incorporație sunt: urloaele sau țăviile ce aduc apă, gazul, electricitatea, etc. la un fond, 151. — V. *Țăvii, Uluci,* etc.

Imobile prin destinație, 152 urm.

— Deoseb. între imobilele prin

destinaţie şi acele prin natura lor, 153 n. 1.

— Definiţia imobilelor prin destinaţie, 154. — Motivele imobilizărei, 154, 155.

— Sunt două specii de imobile prin destinaţie, 155.

— *Imobilizarea agricolă, industrială şi comercială,* 156 urm.

— Condiţiile cerute pentru ca să existe imobilizare agricolă, 156, 157.

— Enumerarea imobilelor prin destinaţie: Animalele destinate la cultura fondului sau la punerea în mişcare a unei uzini sau fabrici, date de proprietar arendaşului, sunt imobile prin destinaţie, 156, 158 urm., 165. V. *Animale.*

— Uneltele agricole, date de proprietar arendaşului, 159.

— Haragii şi seminţele puse în pământ, 159. V. *Haragi, Seminţe,* etc.

— Porumbii din porumbărie (afară de acei aduşi de arendaş); iepuri de mosc, stupii cu roi (afară de acei ţinuţi de proprietar pentru casa lui); gândacii de mătasă; peştele din iazuri sau bălţi (afară de acel închis în coteţe havuzuri), etc. 161, 162 text şi nota 3. V. *aceste cuvinte.*

— Vânatul închis într'un parc sau grădină; teascurile, alambicurile şi alte aparate destinate la destilarea lichidelor; căldările, căzile, motoarele, filtrele, butoaele sau poloboacele, etc. menite a fi umplute cu vin sau alte lichide (nu însă acele destinate la uzul proprietarului sau puse pe fond de arendaş ori uzufructuar), gunoaele sau paele destinate la îngrăşarea pământului, luntrele, etc., 163 urm., 163 n. 2.

— *Imobilizarea industrială:* Maşinile necesare la exploatarea unei fabrici, uzini, etc., 165: Caii, hamurile, trăsurile, etc. necesare la exploatarea fabricei sau uzinei, 165. — Necesitatea unui stabiliment industrial, clădit anume, 166. — Un atelier de ferărie, tâmplărie, stolerie, etc. nu este o uzină, 166.

— *Imobilizarea comercială,* 166 urm. — Sunt imobile prin destinaţie: mobilele cari garnisesc un otel sau un stabiliment de băi, decorurile şi costumele unui teatru, icoanele, veşmintele unei biserici, 167. — *Quid* în privinţa clopotelor? 167 n. 5. V. *Biserică, Clopote,* etc.

— Cazurile când obiectele destinate cultului rămân mobile, 168.

— Marfa şi firma unui comerciant sunt însă mobile, 167, 171 n. 1. V. *Comerciant, Firmă,* etc.

— Titlurile de proprietate, portretele sau tablourile de familie nu sunt imobilizate, 168, 169.

— Sunt însă imobile prin destinaţie: sobele de fier sau de tuciu, becurile de gaz, trichelele sau candelabrele de lumină electrică, etc., 168. V. *Elictricitate, Sobe,* etc.

— Numai proprietarul poate imobiliza, nu însă şi precariştii, precum: uzufructuarul, etc. (Controv.), 169, 171, 172, 465.

— Proprietarul în indiviziune şi posesorul *animo domini* pot însă imobiliza, 170. V. *Indiviziune, Posesiune,* etc.

— *Quid* în privinţa mandatarilor legali şi convenţionali? (Controversă), 170. V. *Mandat.*

— In privinţa bezmanarului? 170. V. *Bezman.*

— *Imobilizarea prin perpetuă aşezare,* 171 urm.

— Imprejurările cari fac ca un lucru să fie considerat ca pus pentru totdeauna pe fond, 172.

— Lucrurile cari pot fi strămutate fără deteriorare rămân mobile, 172.

— Cazurile când oglinzile, tablourile, tapiseriile, etc., sunt presupuse a fi aşezate pentru totdeauna pe fond, 172, 173. V. *Oglinzi, Tablouri,* etc.

— Cărţile cari compun o bibliotecă, colecţiile de monezi sau alte antichităţi, băncile aşezate într'o grădină, etc. rămân mobile, 173, text şi n. 4. V. *Antichităţi, Bănci, Bibliotecă, Scaune,* etc.

— Când statuele sunt imobilizate şi când rămân mobile, 174. — Statuele aşezate într'o grădină (Controversă), 174. — Statuele aşezate în apartamente sunt mobile, 174. V. *Statui.*

— Ornicul unui edificiu aşezat de proprietar este imobil, dacă face un trup cu zidul, 174. V. *Ornic.*

— Nu însă şi tabloul unei sonerii electrice, aşa că cumpărătorul imobilului nu are drept la el, 174. V. *Electricitate.* — *Quid juris* în privinţa contorului p. apă, gaz, electricitate, etc, 174, 175, n. 3. V. *Apă, Contor, Electricitate, Gaz*, etc.

— *Efectele şi consecinţele imobilizărei*, 175 urm.

— Mobilele imobilizate sunt vândute, dăruite, legate, ipotecate, etc., odată cu fondul, 175, 176.

— Ipoteca se întinde deci asupra imobilelor prin destinaţie, 176.

— Drepturile creditorilor ipotecari în caz de încetarea imobilizărei, 176, n. 2. V. *Ipotecă.*

— *Incetarea imobilizărei prin destinaţie*, 176 urm. — Redobândirea calităţei primitive de mobile, 177.

— Incetarea imobilizărei prin încetarea interesului agricol, industrial sau comercial, 177, 178.— Moartea proprietarului nu aduce încetarea imobilizărei, însă moştenitorii pot să mobilizeze prin voinţa lor mobilele imobilizate de autorul lor, 178.

— Neaplicarea art. 494 mobilelor imobilizate în interesul agriculturei, comerţului şi industriei, sau prin perpetuă aşezare, 340, 341.

Imobile prin obiectul la care se aplică.— Sunt imobile prin obiectul la care se aplică: uzufructul stabilit asupra unui imobil, uzul şi abitaţia, servituţile, bezmanul, dreptul de superficie, ipoteca, privilegiile asupra imobilelor, proprietatea asupra unui imobil şi, în fine, acţiunile care tind la revendicarea unui imobil, 179 urm.

Împărţeală.— Facerea unei împărţeli din partea acelui pus sub consiliu judiciar, 108. — Împărţeala averei interzisului, 41.

— Impărţeala este un titlu translativ de proprietate pentru constituirea bunei credinţe, 310.

— Uzufructul poate fi constituit printr'un act de împărţeală, 412.

— Uzufructuarul poate cere împărţeala sau licitaţia lucrului comun contra celorlalţi couzufructuari ai lucrului supus uzufructului, 420.

— Impărţeala diferitelor caturi a unei case între mai mulţi coproprietari, 749. — Reparaţiile pe cari trebue să le facă, în asemenea caz, coproprietarii, 749.—Plata impozitelor. — Sarcinile particulare, 749.— Cine trebue să facă scările casei, 749. V. *Scări.*

Impense. — Cheltuelile la cari pâritul poate să aibă drept în caz de revendicarea lucrului posedat de el (impense necesare, utile şi voluptuare), 276, text şi n. 4.

— Restituirea tuturor cheltuelelor necesare, 277.

— Cheltuelile de întreţinere nu dau loc la nicio restituire, ele fiind în sarcina posesorului de bună credinţă, 278, 308.

— *Quid juris* în privinţa posesorului de rea credinţă? 278, 309.— Art. 494 nu se aplică cheltuelelor de întreţinere, 352.

— Restituirea cheltuelelor utile chiar posesorului de rea credinţă, până la concurenţa sumei cu care fondul a dobândit o valoare mai mare (*plus-valuta*), 278. V. *Plus-valuta, Revendicare*, etc.

— Neadmiterea dreptului de retenţie (Controv.), 280 urm. V. *Retenţie.*

— Nerestituirea cheltuelelor voluptuoare, 279. — Dreptul pârîtului de a ridică obiectele, precum: oglinzi, tablouri, etc., fără deteriorarea fondului, 279. V. *Revendicare, Uzufruct*, etc.

Impozite.—Plata impozitelor de către uzufructuar, 507. V. *Uzufruct.*

— Impozitele ce trebue să plătească coproprietarii cari-şi împart între ei diferitele caturi a unei case, 749. V. *Impărţeală.*

Împrejmuire.— V. *Ingrădire.*

Împrumut. — Necesitatea asistenţei consiliului pentru acel pus sub consiliu judiciar, spre a putea face un împrumut, 97, 102, 103. — Confirmarea împrumutului în urma ridicărei consiliului, 97. — Cazul când împrumutul a folosit incapabilului, 97, n. 1, 117. V. *Cons. judiciar.*

Imprumutul de consumaţie. — Deosebire între împrumutul de consumaţie şi uzufructul, 399 nota. V. *Uzufruct.*

Inalienabilitate.— Nevaliditatea şi ilicitatea clauzei de neînstrăinare stipulată în mod absolut, 234.—Nevaliditatea acestei clauze când ar fi stipulată chiar în mod vremelnic şi ar avea de scop garantarea unui interes serios şi legitim, fie a unui terţiu, fie a celui gratificat (donatar sau legatar), (Controv.), 235 urm.—*Contră:* autorităţilor citate, p. 235, n. 1, la cari trebue să adăogăm o decizie recentă a C. din Bucureşti (*Dreptul* din 1908, No. 55). V. *Proprietate.*

— Inalienabilitatea bunurilor cari compun domeniul Coroanei şi domeniul public al Statului, al comunelor, etc. V. *Domeniul Coroanei, Domeniul public,* etc.

— Inalienabilitatea fondului dotal. V. *Fond dotal.*

— Inalienabilitatea pământurilor rurale, 132 urm. nota. V. *Pământ rural.*

Inchiriere.—Chiriile caselor sau arenzile moşiilor sunt fructe civile, 286. V. *Fructe.*

— Acel pus sub consiliu judiciar poate să-şi închirieze sau să-şi arendeze imobilele sale pe timp de *cinci ani*, 106, 107. — Reducerea contractelor încheiate pe un period mai lung, 106 n. 5.

— Dreptul străinilor de a luà moşii în arendă, cu restricţiile legei asupra trusturilor arendăşeşti, 410 text şi n. 2. V. *Străini*, etc.

— Inchirierea lucrului comun din partea proprietarului în indiviziune, 231 n. 2. V. *Indiviziune.*

— Contractul de închiriere sau arendare nu este un titlu translativ de proprietate, 310. V. *Posesiune, Proprietate.*

— Contractele de închiriere sau arendare, încheiate de posesorul unui imobil nu sunt opozabile proprietarului revendicant, chiar când ele ar fi fost transcrise, 280. Vezi *Revendicare.*

— Dreptul arendaşului la aluviune (Controv.), 359 n. 1. Vezi *Aluviune.*

— Dreptul de a cere grăniţuirea 672. V. *Grăniţuire.*

— Se poate constitui un uzufruct asupra unui contract de închiriere sau arendare, 415, 449. V. *Uzufruct.*

— Deoseb. între contractul de închiriere şi uzufruct, 398 n. 3.

— Dreptul uzufructuarului de a închirià sau arendà bunurile supuse uzufructului, 467 urm.

— Inchirierea sau arendarea imobilelor, 468 urm.—Inchirierea mobilelor (Controv.), 435, 439, 466 n. 1. 467, 471 urm. V. *Uzufruct.*

— In caz de stângerea uzufructului prin confuzie sau consolidare, el subzistă în privinţa aceluia care ar fi luat lucrul supus uzufructului în arendă sau cu chirie, 551. V. *Uzufruct.*

— Dreptul chiriaşului sau arendaşului este personal, iar nu real (Controv.). 221 urm. n 1, 398 n. 3, 551, 672, 776 n. 3. Vezi *Arendare.*

— Ca atare, chiriaşul sau arendaşul nu poate cere dela vecini un loc de trecere, conform art. 616 urm., 776 n. 3. V. *Trecere.*

— Chiriaşul sau arendaşul nu poate imobilizà nici prin destinaţie, nici prin perpetuă aşezare, 170. V. *Imobile prin destinaţie.*

— Păstrarea posesiunei prin chiriaş sau arendaş, 295. V. *Posesiune.*

— Cazul când chiriaşul sau arendaşul a fost gonit cu puterea, 296. — Cazul când vânzătorul ar păstrà în calitate de chiriaş imobilul vândut, 296.

— Dacă chiriaşul sau arendaşul poate exercità acţiunile posesorii (Controv.), 418 n. 1 Vezi *Acţiuni posesorii.*

— Dreptul de închiriere aparţine şi uzuarului, 593 V. *Uz.*

— Abitatorul poate, de asemenea, închirià partea casei nelocuită de dânsul, 468, 593. V. *Abitaţie.*

— Construcţiile făcute de chiriaş sau arendaş aparţin, în principiu, proprietarului fondului şi, prin urmare, nu pot fi ipotecate de chiriaş sau arendaş, 333 n. 1. V. *Construcţii, Ipotecă, Plantaţii,* etc.

— Art. 494 nu se aplică chiriaşului sau arendaşului care ar fi făcut construcţii sau plantaţii pe fondul arendat, 354. V. *Construcţii.*

Indiviziune. — Proprietatea în indiviziune, 231, n. 2. — Proprietarul în indiviziune poate imobiliza, 170. V. *Imobile prin destinaţie.*

— Comuniștii nu pot face o inovație materială fără consimțământul tuturor coproprietarilor, 231 n. 2, 353, 677 n. 3

— Ei nu pot exercită acțiunea în revendicare în privința părței lor indivize, 232 nota, 274. — V. *Revendicare.*

— Inchirierea sau arendarea lucrului indiviz, 231 n. 2 V. *Inchiriere.*

— Constituirea unei servituți din partea coproprietarilor în indiviziune, 794 nota.—Dobândirea unei servituți pentru fondul întreg de către coproprietarul în indiviziune (Controv.), 797. — Renunțarea la o servitute, 852 n. 4, 853 nota. V. *Servituți.*

— Ipotecarea părței indivize 232 nota. V. *Ipotecă.*

Dispunerea de lucru comun (necesitatea consimțământului tuturor coproprietarilor), 231 n. 2.

— Exercitarea acțiunilor posesorii din partea coproprietarilor în indiviziune, unii în contra altora (Controv.), 232 nota, 418 n. 1. Vezi *Acțiuni posesorii.* V. asupra acestei materii un articol al d-lui P. Vasilescu, publicat în *Cr. judiciar* din 1908, No. 54. Cpr. asupra acestei chestiuni Judec. ocol. Novaci (P. Balașiu), *Cr. judiciar* din 1908, No. 66.

— Intre proprietar și uzufructuar nu există comunitate sau indiviziune, 397 nota, 542. V. *Uzufruct.*

— Proprietățile în indiviziune nu pot fi hotărnicite, 670. V. *Grănițuire.*

— Proprietarii în indiviziune nu pot cere îngrădirea de bună voe, fără consimțământul tuturor, ci numai îngrădirea silită, 677 n. 3, 678 nota. V. *Ingrădire.*

— Constituirea unei servituți pasive și dobândirea unei servituți active din partea coproprietarului în indiviziune, 794 nota, 797. V. *Servituți.*

Indiviziunea silită (în privința gardului, șanțului și zidului comun), 694, 729, 734. Vezi *Gardul comun, Șanțul comun, Zidul comun,* etc.

Infirmități (trupești). — **Nu** pot da loc la rânduirea unui consiliu judiciar, 83 nota. V. *Cons. judiciar.*

— *Quid* în privința interdicției? 5 text și n. 4; 6 n. 1. V. *Interdicție,*

Ingrădirea (proprietăței), 676 urm. — Definiție, 676. — Dreptul de a cere îngrădirea este, ca toate drepturile facultative, imprescriptibil, 676, 681. — Se poate renunță la dreptul de a cere îngrădirea, această renunțare nefiind contrară ordinei publice, 676, 890.

— *Ingrădirea de bună voe.*—Proprietarii în indiviziune nu pot cere îngrădirea de bună voe fără consimțământul tuturor, ci numai îngrădirea silită, 677 n. 6, 678 nota. V. *Indiviziune.*

— Facultatea de a cere îngrădirea nu are niciun raport cu servituțile, ci este un atribut al dreptului de proprietate, 678. — Limitele dreptului de îngrădire, 679.

— *Ingrădirea silită* (în orașe și suburbiile lor). Strictă interpretare a legei, 681 n. 1. — Ce se înțălege prin suburbii, 681 n. 2. V. *Mahalale, Suburbii,* etc.

— Dreptul de a invocă îngrădirea silită ca și acea de bună voe este imprescriptibil, 676, 681.— Pentru ca îngrădirea silită să poată avea loc, casele trebue să fie limitrofe *(contigues)*, 682.

— Ingrădirea consistă într'un zid (Controv.), 682. — Fixarea înălțimei zidului, 683. — Vecinul nu poate fi obligat la dobândirea coproprietăței zidului, 685. V. *Zidul comun.*

— Dispozițiile din Manualul administrativ al Moldovei în privința înfrumusețărei orașelor, 682 n. 4, 633 nota.

— Dispoziția art. 600, privitoare la îngrădirea silită nu interesează ordinea publică, 683, 684.

— Renunțarea părților la dreptul conferit prin acest text (Controversă), 684, 892.

— Aplic. în specie a art. 593 C. civ. (Controv.), 684, 685.

Insolvabilitate. — V. *Faliment.*

Insulă (definiție), 370. — Insulele sau prunturile formate în albia râurilor navigabile sau plutitoare fac parte din domeniul privat (nu public) al Statului, 208, 370, 371, 379. — Ca atare, ele sunt alienabile şi prescriptibile, 371. — Când începe a curge prescripţia în contra Statului, 371. — Insulele plutitoare fac parte din fluviu sau râu, 370 n. 3.

— Insulele formate în râurile nenavigabile şi neplutitoare aparţin proprietarilor riverani, 371, 372.

— Modul de împărţire a acestor insule între riverani, 372.

— Proprietatea insulelor formate în albia părăsită a unui fluviu sau râu, 379. V. *Albie*.

— Dreptul creditorului ipotecar la insulă (Controv.), 372 nota. V. *Ipotecă*.

— A creditorului privilegiat sau anticrezist, 372 nota. V. *Anticreză*.

— A arendaşului fondului riveran, 372 nota. V. *Arendare*.

— A uzufructuarului (Controv.), 359 n. 1, 371 n. 3, 372 nota, 465. V. *Uzufruct*.

— Aluviunea formată pe malul unei insule aparţine proprietarului acestei insule, 359, 373. Vezi *Aluviune*.

Interdicţie, Interzis, p. 1 urm. — Interdicţia este legală şi judiciară, 1, 2. — Neaplicarea art. 453, 455 şi 457 la interdicţia legală, 55 text şi n. 2.

Interdicţia judiciară. — Interesează ordinea publică, 3, 36. — Nu poate să rezulte decât dintr'o hotărîre judecătorească, 4 şi 85.

Cauzele interdicţiei (imbecilitate, idiotizm, smintire, furie, manie, monomanie, frenezie, melancolie, etc.), 4 urm., 56 n. 2. — Beţia nu poate, fără alte împrejurări, fi o cauză de interdicţie, ci numai de rânduirea unui consiliu judiciar, 6, 83 nota. V. *Beţie*. — Surdo-muţii nu se interzic, dacă nu sunt lipsiţi de uzul raţiunei, 6. V. *Surdo-muţi*.

— Strictă interpretare a legei, 5 urm. — Alienaţiunea mintală trebue să fie obişnuită, 7 urm. — Existenţa unor intervale lucide nu împedică interdicţia, 8. V. *Intervale lucide*.

— Persoanele cari pot fi interzise, 4 urm. — Interdicţia minorilor (Controversă), 10 urm., 43 urm. — Interdicţia femeei măritate, 12.

Persoanele cari pot să provoace interdicţia, 13 urm. — Rudele smintitului, 13 urm. — Afinii nu pot provocă interdicţia (Controversă), 15. — Nici amicii sau creditorii smintitului, 16. — Nici donatarul de bunuri viitoare, 16. — Soţul smintitului, 16, 17. — Femeea are p. aceasta nevoe de autorizarea justiţiei, 17. — Ministerul public, 17, 18. V. *Minister public*.

Autoritatea competentă de a pronunţă interdicţia (trib. civil), 18 urm. — Incompetinţa judecăt. de ocoale, 18 n. 4. — Trib. competent este acel al domiciliului smintitului, 18, 19. — Persoanele contra cărora se introduce cererea în interdicţie, 19, 20. — Cererea de interdicţie contra unei femei măritate (punerea în cauză a bărbatului), 20. — Moartea smintitului sau reclamantului în cursul procesului, 20, 21.

Procedura interdicţiei, 21 urm. — Convocarea consiliului de familie şi părerea lui (formalitate substanţială), 20 urm., 24 urm., 43 urm. — Interogatorul pârîtului (altă formalitate substanţială), 28 urm. 30, 31, 37. — Cazurile în cari interogatorul nu are loc, 29 n. 2, 31. — Ascultarea de martori, 30. — Publicitatea procedurei în urma luărei interogatorului, 31, 32. — Rânduirea unui administrator provizor, 32 urm. V. *Administr. provizor*. — Comunicarea, afigerea şi publicarea hotăr. de interdicţie, 37 urm. — Consecinţele lipsei de publicitate, 38. — Publicarea hotărîrei *in extenso*, iar nu numai în extract (Controv.), 38 text şi n. 1 şi 92 n. 2. — Publicarea nu are numai decât nevoe de a fi făcută prin Monitor, 38 n. 2, 57.

Efectele interdicţiei în privinţa persoanei şi averei interzisului, 39 urm. — Incapacitatea interzisului, 40, 50 urm. — Cazurile în cari interzisul este asemănat minorului, 40. — Moştenire, donaţiune, împărţeală, prescripţie, etc., 41. — Deosebire între minor şi interzis, 41 urm. — Exercitarea căei revizuirei, 41 n. 2. V. *Revizuire*.

Tutela interzisului (dativă), 45 urm. — Tutela legală a soţului, 45 urm. — Drepturile bărbatului asupra averei femeei sale interzisă, 46 urm. — Restrângerea drepturilor femeei de către consiliul de familie, când ea este epitropa bărbatului său interzis, 48 urm. — Femeea nu poate avea drepturi mai întinse decât un tutor ordinar (Controv.), 49. — Ingrijirea de persoana bărbatului și administrația averei sale, 49 urm. — Dacă femeea măritată este interzisă, consiliul de familie nu poate restrânge drepturile bărbatului tutor, 46, 151.

Inzestrarea și căpătuirea copiilor minori ai interzisului, 52 urm. V. *Cons. de familie, Conv. matrimoniale, Inzestrare*, etc.

Incapacitatea interzisului, 40, 56 urm. — Incapacitatea nu există decât din ziua publicărei hotărîrei, 57. — Validitatea actelor făcute de interzis înaintea publicărei hotărîrei, 58. Cpr. și C. București, *Cr. judiciar* din 1908, No. 11, p. 86. — Eliminarea din Codul nostru a art. 503 C. francez, 59 n. 2 — Anularea actelor făcute de interzis în urma publicărei hotărîrei (nulitate relativă), 59 urm.— Aceste acte nu sunt inexistente, ci numai anulabile, 61, 62. — Consecințele cari rezultă din anulabilitatea actelor, 62, 63, 116. — Validitatea obligațiilor izvorite din delictele sau quasi-delictele interzisului, 63. V. *Delicte*. — Responsabilitatea interzisului pentru delictele penale comise într'un interval lucid, 63 n. 2. — Interzisul nu poate gera afacerile altuia, 64. — El nu poate renunța la uzufruct, 568 n. 2. — El nu poate, ca și minorul, constitui o servitute decât îndeplinind formele pentru înstrăinarea bunurilor sale, 796. — Prescripția, afară de acea statornicită de art. 568 Pr. civ., nu curge contra interzisului, 41, 112 n. 1, 273. V. *Prescripție*.— Dobândirea posesiunei în favoarea interzisului prin tutorul său, 293. — Validitatea actelor morale săvârșite într'un interval lucid (Controversă), 64 urm. — Validitatea căsătoriei interzisului, 66 text și n. 2. V. asupra acestei chestiuni foarte controversată, conferințele d-lor Siliu Rădulescu și G. Mantu, *Dreptul* din 1908, No. 18 și 21. — Interzisul poate într'un interval lucid să se despartă, să adopteze, să fie adoptat, să recunoască un copil natural, etc. 66. — Interpretarea art. 449 (derogare dela dreptul comun), 67 urm. — Cazul când interdicția a fost pronunțată, 68, 69. — Cazul când interdicția a fost numai cerută, 69, 70. — Anularea actelor anterioare public. hotărîrei de interdicție, 69. — Derogare dela dreptul comun în privința moștenitorilor, 67 urm. 70, 71. Cpr. C. Galați, *Dreptul* din 1908, No. 51, p. 410 urm. — Motivele acestei derogări (Controv.), 67, n. 3. — Aplic. art. 449 la actele cu titlu gratuit (Controv.), 71 urm. Cpr. asupra acestei chestiuni, Cas. rom. și C. Galați, *Cr. judiciar* din 1908, No. 21 și 47. — Neaplicarea art. 449 la stângerea drepturilor cari rezultă din prescripție, 73. — Neaplic. acestui text la hotărîrile judecătorești, 73, 74.

Incapacitățile speciale cari rezultă din hotăr. de interdicție (comerciant, jurat), etc, 74. — Interdicția mandatarului face să înceteze mandatul, 74. V. *Mandat*. — Ea aduce încetarea societăței, 74, text și n. 3, 4. V. *Societate*.

Desființarea interdicției, 75 urm. — Ridicarea interdicției în mod parțial, 75 n. 4. — Trib. competent, 76. — Persoanele cari pot cere ridicarea interdicției (Controv.), 76, 77. — Persoanele contra cărora se cere ridicarea interdicției (Controversă), 77, 78. — Public. hotăr. de ridicarea interdicției, 78, 79 și tom. II, p. 793 urm. — Darea socotelilor la ridicarea interdicției, 80. — Incetarea interdicției prin moartea interzisului, 79.

Natura statutului interdicției (drept internațional), 122 urm.

Interese (acțiuni în companiile de finanțe).— Mobile prin determinația legei, 191, 192. V. *Mobile*.

Interese (dobânzi, procente). — Vezi *Dobânzi*.

Intervale lucide. — Existența unor intervale lucide nu împedică pronunțarea interdicției, 8.—Responsabilitatea interzisului p. delictele penale comise într'un interval lucid, 63 n. 2. V. *Interdicție*. — Validitatea actelor morale săvârșite de un interzis în intervalele sale lucide (Controv.), 64 urm. Vezi *Interdicție*.

Intreţinere (reparaţii de—). Cheltuelile de întreţinere făcute de către un posesor nu dau loc la nicio restituire, 278, 308. Vezi *Impense*.
— Art. 494 nu se aplică cheltuelilor de întreţinere, 352.
— Reparaţiile de întreţinere sunt în sarcina uzufructuarului, dacă n'au fost puse în sarcina proprietarului, 513, 514, 582. V. *Uzufruct*.
— Cari reparaţii se consideră ca de întreţinere şi cari sunt reparaţiile mari, 512 nota.

Inundaţie. — Pământurile acoperite de apă nu încetează de a aparţine proprietarilor lor, 297, 379, 380. V. *Proprietate*.
— Inundaţia nu aduce stângerea uzufructului, 558. — Cazul când inundaţia ar ţineà 30 de ani (Controv.), 558 n. 2. V. *Uzufruct*.

Invăţători. — (Dacă pot dobândì pământ rural), 136 n. V. *Păm. rural*.

Inventarul (lucrurilor mişcătoare) ce trebue să facă uzufructuarul la începerea folosinţei sale, 483 urm. V. *Uzufruct*.

Inzestrarea (copiilor de către părinţi, oblig. naturală), 52 şi tom. I, p. 697, text şi n. 3. — Inzestrarea şi căpătuirea copiilor minori ai unui interzis, 52 urm. V. *Cons. de familie, Conv. matrimoniale, Interdicţie*, etc.

Ipotecă. — Ipoteca este un drept real imobiliar, 179 text şi n. 2, 221.
— Ea este o desmembrare a proprietăţei (Controv.), 180 nota.
— Ea este indivizibilă, 129 n. 2.
— Creanţele unor lucruri mobiliare garantate printr'o ipotecă sunt mobile, 191 n. 1.
— Dreptul de exploatare a unei mine fiind imobiliar, este susceptibil de ipotecă, 142, 195. V. *Mine*.
— Uzul nu poate, în principiu, fi ipotecat de către uzuar, 592. — Cazul când uzul poate fi ipotecat, 589, 592. V. *Uz*.
— Uzufructuarul poate, din contră, să-şi ipoteceze dreptul său, 468, 477. V *Uzufruct*.
— Ipoteca constituită de uzufructuar nu încetează la caz de stângerea uzufructului prin consolidare sau confuziune (Controv.), 477, 478, 551. V. *Consolidare, Uzufruct*, etc. — *Quid juris* în caz de stângerea uzufructului prin renunţarea uzufructuarului sau abuzul folosinţei? (Controv.), 478 nota, 567, 569. V. *Uzufruct*.
— In urma izbutirei acţiunei în revendicare, ipoteca constituită de posesor este desfiinţată, 280. V. *Revendicare*.
— Nudul proprietar poate şi el să-şi ipoteceze nuda-proprietate, însă această ipotecă nu se va întinde asupra deplinei proprietăţi decât în urma stângerei uzufructului, 538. V. *Uzufruct*.
— Şi proprietarul în indiviziune poate să-şi ipoteceze partea sa, 232 nota. V. *Indiviziune*.
— Existenţa unei ipoteci nu împedică pe proprietar de a constitui o servitute asupra fondului ipotecat, 794, 795. — Cari sunt, în asemenea caz, drepturile creditorilor ipotecari, 795. V. *Servituţi*.
— Creditorii ipotecari nu pot stipulà o servitute în favoarea fondului ipotecat, 797. V. *Servituţi*.
— Cazul când uzufructuarul cu titlu particular poate fi silit a plătì atât dobânzile cât şi capitalul ipotecar, 531. V. *Uzufruct*.
— Cazul constituirei unui uzufruct asupra unei creanţe ipotecare. — Dreptul creditorilor ipotecari de a luà inscripţia în numele nudului proprietar, 445. — Luarea inscripţiei de către proprietar foloseşte uzufructuarului, 446. V. *Creanţă*.
— Bunurile cari compun domeniul Coroanei nu pot fi nici ipotecate, nici altfel înstrăinate, 607 nota. V. *Domeniul Coroanei*.
— Nici acele cari compun domeniul public al Statului, comunelor, etc., 211.
— Nici pământurile rurale date clăcaşilor prin legea din 1864, p 134 nota. Cpr. Cas. rom. *Cr. judiciar*, din 1908, No. 59. V. *Pământ rural*.
— Plantaţiile fiind imobile prin incorporaţia lor pământului, nu pot face obiectul unei ipoteci speciale, care n'ar lovì în aeclaş timp şi fondul în care ele îşi au rădăcinele lor, 150. V. *Imobile prin incorporaţie, Plantaţii*, etc.
— Constructorul nu poate con-

Ipotecă

stitui o ipotecă asupra clădirilor făcute de dânsul pe un fond străin, 343, 344 text și n. 4. Vezi *Construcții*.

— Construcțiile făcute de chiriaș sau arendaș aparținând, în principiu, proprietarului fondului, nu pot fi ipotecate de chiriaș sau arendaș, 333 n. 1. V. *Inchiriere*.

— Acel pus sub consiliu judiciar nu poate, fără asistența consiliului, să-și ipoteceze averea sa, 102.

— Ipoteca se întinde asupra imobilelor prin destinație, 176.

— Drepturile creditorilor ipotecari în caz de încetarea imobilizărei, 176 n. 2. V. *Imobile prin destinație*.

— Oprirea de a înstrăina un imobil nu împedică ipotecarea lui (Controv.), 236. V. *Proprietate*.

— *Quid juris* în privința fondului dotal? (Controv.), tom. VIII, p. 263 n. 5.

— Ea împedică însă înstrăinarea prin testament și urmărirea silită a imobilului, 236, 237.

— In cazul unui raport la moștenire, ipotecile constituite de descendentul donatar sunt respectate, cu deosebire de ceea ce se întâmplă în codul francez, 573 n. 3. V. *Moștenire*.

— Dreptul creditorilor ipotecari la aluviune, 359 n. 1. V. *Aluviune*.

— Dreptul lor la insulele și prundurile formate în urma constituirei ipotecei (Controv.), 372 nota. V. *Insulă*.

— Ipoteca se stânge prin renunțarea expresă sau tacită a creditorului ipotecar, și asemenea renunțare își produce efectele ei independent de ștergerea inscripției în registre, ea fiind opozabilă cesionarului ipotecei, chiar dacă el n'a avut cunoștință de acea renunțare în momentul cesiunei, 851 n. 2.

— S'a decis, cu drept cuvânt, că inscripția ipotecară nefăcând parte din solemnitatea actului de ipotecă, ci fiind o simplă măsură de publicitate edictată numai în interesul terțiilor, justiția poate să ordone inscripția unei ipoteci convenționale, de câte ori debitorul refuză de a da inscripția de bună voe, C. Iași, *Dreptul* din 1908, No. 62 (cu observ. noastră).

— Desființarea ipotecei constituită de posesor în privința proprietarului revendicat, 280. V. *Revendicare*.

Ipotecă legală.

— Bunurile tutorului unui interzis sunt lovite de ipotecă legală, 40. Vezi și t. II, p. 668 urm.—Și aceasta chiar când femeea este epitroapa bărbatului său interzis, 49.

— Nu însă și acele ale administratorului provizoriu rânduit acelor slabi de minte și alienaților, 33 și tom. II, p. 682 n. 2. V. *Administr. provizor.*

— Nici acele ale consiliului judiciar, 113. V. *Consil. judiciar.*

— Bunurile acelui pus sub consiliu judiciar sunt supuse ipotecei legale în favoarea femeei sale, în caz de căsătoria lui, 102 n. 4.—Vezi în privința ipotecilor legale a femeilor măritate în genere, t. VIII, p. 507 urm.

Irigații. — Dreptul proprietarilor riverani de a întrebuința apa din râurile nenavigabile și neplutitoare pentru irigația proprietăților lor, pentru punere în mișcare de fabrici, mori, uzini, etc., 654 urm., 658, 659. V. *Servituți*.

Izlaz. — V. *Imaș*.

Izvor. — Proprietatea apelor de izvor, 633 urm. V. *Servituți*.

J

Jiul. — Râu plutitor încă din timpul Regul. organic, 205, 376 n. 4.

Judecătoriile de ocoale.—Competința lor, ca primă instanță, în materie de acțiuni posesorii, 298, 626, 674. V. *Acț. posesorii.*

— In privința distanțelor de observat pentru construcțiile și plantațiile dintre vecini.—In privința șanțurilor și zidurilor comune, etc., 626.

— In privința servituților, 626, 847 n. 1. V. *Servituți*.

— In privința strămutărilor de hotare, nu însă și în privința regulărelor de hotare, 674. V. *Grănițuire*.

— In privința acțiunilor în re

vendicare și acțiunilor imobiliare în genere, 131 nota. V. *Revendicare.*
— Judecătoriile de ocol nu au căderea de a hotărî contestațiile dintre riverani, relative la uzul și repartiția apelor, 661 n. 1. V. *Servituți.*
— Ele nu au, de asemenea, cădere în privința tutelelor interzișilor, cari sunt de competință excluzivă a tribunalelor de județ, judecătoriile de ocol nefiind competinte decât în privința tutelelor minorilor, când patrimoniul de administrat nu trece peste suma de 10000 lei (art. 39 L. jud. de ocoale din 1907), 18 n. 4. V. *Tutelă.*

Județ (persoană morală), 215 și tom. I, p. 282.
— Domeniul public și privat al județelor, 215. V. *Domeniu public,* etc.

Jurământ. — Acel pus sub consiliu judiciar nu poate să accepte, să defere, sau să refere un jurământ, 94 n. 3. — Vezi în privința teoriei generale a jurământului, ca mijloc de probă, t. VII, p. 349 urm. — Dovedirea prin jurământ între părți, a unei servituți constituită prin acte cu titlu oneros, 800 n. 2, 801.

Jurat. — Interzisul nu poate fi jurat, 74. — Acel pus sub consiliu judiciar poate, din contră, fi jurat, 75, 106 n. 2.

K

Kioșcuri. — Kioșcurile în care se vând ziarele, nefiind aderente pământului, nu sunt imobile, ci mobile, 145.

L

Lac (apă stătătoare). — Ce se înțelege prin lac, 263 n. 1. — Aluviunea nu se poate forma la malul unui lac, 363. V. *Aluviune.*

Lână (fruct natural), 286.
— Dreptul uzufructuarului la lâna animalelor asupra cărora el are uzufructul, 438. V. *Animale, Uzufruct,* etc.
— Dreptul de a spăla lâna într'o apă curgătoare sau aiurea este o servitute necontinuă, 619.

Lapini. V. *Iepuri de mosc.*

Lapte (fruct natural), 286. — Dreptul uzufructuarului la laptele animalelor asupra cărora el are uzufructul, 438, 583.

Latrină (eșitoare, plimbătoare). V. *Privată.*

Legat. — Deosebire între legatul fructelor unui fond și uzufruct, 400 nota. — Intre legatul unei sume de bani sau unei cantități de producte și uzufruct, 578, 579.
— In caz de constituirea unui uzufruct prin testament, uzufructuarul nu are drept la fructe decât din ziua cererei p. predarea legatului sau din ziua încuviințărei acestei predări, pe când în caz de constituirea uzufructului prin donațiune, el are drept la fructe din momentul ce donațiunea a devenit perfectă (Controv.), 413, 501. V. *Donațiune, Fructe, Uzufruct,* etc.

Lefile (funcționarilor publici). — Creanțele pentru cari ele pot fi urmărite, 136, 137 nota.

Lotrul. — Declararea râului Lotru de navigabil și plutitor prin legea din 23 Iulie 1906, p. 206, 207 text și n. 1, 376 n. 4.

Lucruri. — Definiție, 125. — Deosebirile între lucruri și bunuri, 125, 126.
— *Impărțirea lucrurilor.* — Lucruri corporale sau trupești și incorporale, 127 text și n. 1. — Lucruri fungibile și nefungibile 127, 128. — Interesul distincțiunei lucrurilor în fungibile și nefungibile, 128. — Lucruri consumptibile și neconsumptibile, 128, 129. — Deoseb. între lucrurile fungibile și consumptibile, 128 nota. — Uzufructul lucrurilor consumptibile, 431 urm. V. *Quasi-uzufruct.* — Numai lucrurile mișcătoare pot fi consumptibile, 128 nota *in fine.*
— Lucruri divizibile și indivizibile, 129. — Lucruri principale și accesorii, 129. — Lucruri simple, unite și compuse, 129. — Lucruri cu sau fără stăpân, 130. — Lucruri în comerț, 130 urm. — Numai legea poate să scoată un lucru din comerț, 132.
— Lucrurile scoase din comerț în mod relativ (pământurile rurale

date clăcașilor prin legea din 1864; pensiile de retragere, recompensele naționale, lefile și diurnele funcționarilor, etc., indemnizările de chirie ce se dau unor anumiți funcționari, recolta cultivatorilor de tutun p. regie, etc.), p. 130 urm. nota. V. *Pământ rural*, etc.

— *Quid* în privința diurnelor deputaților și senatorilor, 137 nota. V. *Deputați, Diurne, Senatori*, etc.

— Lucrurile scoase din comerț în mod absolut (bunurile cari compun domeniul Coroanei și domeniul public al Statului, al comunelor, etc.), 136 nota, 211 — Fondul dotal nu este scos din comerț, de vreme ce părțile pot stipulà alienabilitatea lui, 137, 138 nota. V. *Fond dotal*.

— Lucrurile mai pot încă fi furate și nefurate, 138.

— Mobile și imobile, etc. 138.— Importanța acestei din urmă împărțiri a lucrurilor, 138 urm. V. *Imobile, Mobile*, etc.

Lucru judecat.— V. *Autoritatea lucrului judecat*.

Lumină (Servitute de —), Deosebire între lumină și vedere, 755 n. 2, 892. V. *Vedere*.

— In caz de dobândirea unei servituți de lumină, proprietarul fondului șerbitor poate să facă plantații sau clădiri, fiind obligat a lăsà numai fondului dominant o lumină suficientă pentru exercițiul servituței, 766 nota. — *Quid juris* în privința servituței de vedere? (Controv.), 766 nota. — In privința servituței de prospect, 767 nota. V. *Prospect, Vedere*, etc.

- Distanțele prevăzute p. vederi nu se aplică la ferestrele deschise numai p. primirea luminei (Controv.), 770. V. *Vedere*.

— Dr. internațional în privința servituței de lumină, 893.

Lumină electrică. — Candelabrele sau trichelele p. instalarea luminei electrice sunt imobile prin destinație, 168. V. *Electricitate, Imobile prin destinație*, etc. — Țâvile p. aducerea luminei electrice sunt imobile prin incorporație, 151. — *Quid* în privința contorului și soneriei electrice? 174, 175 nota. V. *Apă, Contor, Electricitate, Gaz*, etc.

— Comunele sau companiile concesionare nu pot instalà pe pământul altuia sârmi conducătoare de electricitate, acest drept aparținând numai Statului, 325, n. 3.

Luntre.—Luntrele destinate trecerei locuitorilor unei case situate pe malul unui râu, sunt imobile prin destinație (Controversă), 163, n. 2, 188. — Proprietarii mărginași ai unui râu sunt în drept a avea o luntre pe apă, spre a se primblà sau a trece dela un mal la altul, 658, 659.

M

Mahalalele (orașelor). — Ce se înțălege prin mahalale (suburbii), în materie de îngrădire silită, 681 n. 2. Vezi *Ingrădire, Suburbii*, etc.

Majoritate, 1 și tom. II, p. 539 urm. — Majoritatea în dreptul muzulman. V. *Drept muzulman*.

Mala fides superveniens non nocet.—(Aplic. acestei regule la uzucapiunea de 10 sau 20 de ani), 318.

Malitiis non est indulgendum, 244, 279, 710, n. 3.

Măliturі. V. *Aluviune*.

Malurile (fluviilor sau râurilor). — Malurile râurilor sau fluviilor, fie chiar navigabile sau plutitoare, nu mai sunt astăzi o dependință a domeniului public ca la Romani, ci aparțin proprietarilor riverani, sub îndatorirea de a lăsà drumul necesar p. conducerea vaselor (poteca), 207, 361, 377, 687. V. *Albie, Fluvii, Navigație, Potecă*, etc.

— Malurile mărei fac însă parte din domeniul public al Statului, 209. V. *Mare*.

Mandat. — Mandatul încetează prin interdicția mandantelui sau mandatarului, 74. V. *Interdicție*.

— Intre proprietar și uzufructuar nu există mandat (Controv.), 542, 543. — Proprietarul nu este mandatarul tacit al uzufructuarului, ci numai uzufructuarul al proprietarului, 543. V. *Uzufruct*.

— Dacă mandatarul legal sau convențional al proprietarului poate imobiliza (Controv.), 170.

— Darea unui mandat din par-

tea acelui pus sub consiliu judiciar p. facerea actelor de administrație, 109.
— El nu poate însă primi un mandat dela un terțiu fără asistența consiliului, 109, n. 4, 110 nota. V. *Cons. judiciar.*
— Păstrarea posesiunei prin mandatarii noștri, 295. V. *Posesiune.*
— O servitute poate fi constituită de un mandatar convențional învestit cu o procură specială, 795. — Mandatarii legali (tutorul, bărbatul, etc.), nu pot însă constitui o servitute pasivă, ci numai dobândi o servitute activă, 779, 795, 796, 798. V. *Bărbat, Fond dotal, Servituți,* etc.

Manie (formă a alienației mintale) poate da loc la interdicție, 5.

Marcă de fabrică. — Constitue o proprietate excluzivă, 246 nota.— Drepturile relative la o marcă de fabrică sunt mobile prin determinația legei, 197. — V. în privința mărcilor de fabrică o decizie recentă a C. de casație, *Cr. judiciar* din 1908, No. 53, p. 419.

Mare. — Uzul și întrebuințarea apei mărei aparține tuturor *(res communis omnium)*, 210.—Țărmurile și malurile mărei fac însă parte din domeniul public al Statului, 209. V. *Domeniu public, Maluri,* etc.—Admiterea aceleași soluții și în Dobrogea sub dominația otomană, 209. V. *Dobrogea.* — Ce se înțălege prin malul mărei, 209.— Pământurile părăsite de apa mărei și aluviunile formate pe malul ei aparțin tot domeniului public al Statului, 210, 363. V. *Aluviune.*— Soluția de mai sus nu se aplică malurilor râurilor vecine cu marea, cari câte odată sunt acoperite cu apa mărei, 209.

Matca (fluviilor sau râurilor). V. *Albie.*

Mărturisire. — Distincția între eroare de fapt și de drept în materie de mărturisire judiciară, 317 n. 2 și tom. VII, p. 340 urm. V. *Eroare.*
— Dovedirea între părți a unei servituți constituită prin acte cu titlu oneros, 800 n, 2, 801.

Melancolie (formă a alienației mintale), poate da loc la interdicție, 5. V. *Interdicție.*

Mierea (fruct natural), 286, 442.
— Dreptul uzufructuarului la mierea albinelor, sub îndatorirea de a întreține prisaca, 442. V. *Albine, Prisacă, Stupi cu roi, Uzufruct,* etc.

Mine. — Sunt imobile cât timp nu sunt extrase din pământ, 141, 142 text și n. 2.
— Tot mobilă este și comoara, pentrucă ea își păstrează natura și individualitatea sa, 142, n. 1. V. *Comoară.*
— Acțiunile și venitul unei societăți p. exploatare de mine sunt însă mobile prin determinația legei, 195. V. *Mobile.*
— Dreptul de exploatare al minei este însă imobiliar, susceptibil de privilegii și ipoteci, 142, 195. V. *Ipotecă.*
— Dreptul atenian și roman în privința minelor, 327, 328.—Dreptul nostru anterior, 328.—Dreptul străin, 331, 332, n. 3. — Economia legei minelor din 1895, p. 329 urm.— Exploatarea sărei de către Stat, 328, n. 2. — A apelor minerale de către proprietarul suprafeței pământului, 329 nota. — Minele din Dobrogea aparținând Statului, proprietarii lor din această provincie nu beneficiază de legea minelor, 330. V. *Dobrogea.* — Carierele aparțin proprietarului suprafeței, 331. V. *Cariere.*
— Minele de petrol cari nu cad pe proprietatea Statului, rămân în libera dispoziție a proprietarului suprafeței pământului, dacă exploatarea lor nu constitue un pericol pentru vecini, 330, 331. V. *Petrol, Petroleu,* etc.
— Minele pot fi grevate de servituți, 606, n. 5. V. *Servituți.*
— *Uzufructul minelor,* 460 urm.— Dreptul uzufructuarului la exploatarea minelor deschise în momentul începerei uzufructului, 461 urm. — Cazul când uzufructuarul are nevoe de autorizarea guvernului, 463. — Cazul când uzufructuarul se folosește de redevența datorită de concesionarul minei, 463.—Redevența datorită de concesionarul unei mine proprieta-

rului suprafeţei este asimilată fructelor, 287. V. *Fructe*.

Minister public. — Infiinţarea ministerului public în România, tom. II, p. 668 n. 1 şi tom. VII, p. 622, n. 2.
— In caz de nebunie cu furie minist. public este dator a provocà interdicţia, el fiind în asemenea caz parte principală, pe când în caz de smintire fără furie, acţiunea procurorului este facultativă, 17, 18. — Rolul minist. public ca parte alăturată *(partie jointe)*, 41, 119. V. *Interdicţie*.

Minori. — Minorii pot fi interzişi (Controv.), 10 urm., 43 urm.— Ei pot fi puşi sub consiliu judiciar, 88, 89. — Deosebire între condiţia juridică a minorului şi interzisului, 41 urm.
— Minorii, fii de săteni, pot dobândì pământuri rurale prin reprezentanţii lor, prin toate mijloacele de achiziţie, 136 nota. V. *Pământ rural*.

Moară. — Cazul când moara este imobil şi când este mobil, 146, 188. Vezi *Imobile, Mobile*, etc.
— Reparaţia roţilor sau grindeiului unei mori este o reparaţie mare, şi ca atare, cade în sarcina proprietarului, iar nu a uzufructuarului, 513. V. *Uzufruct*.
— Dreptul de a măcinà grâu sau alte producte necesare la consumaţia unei gospodării nu poate fi constituit cu titlu de servitute reală, 612 nota, 793 n. 1. V. *Servituţi*.

Mobile. — Impărţirea mobilelor (corporale şi incorporale), 186. — Neaplic. art. 504 la mobilele incorporale, 384 n. 1. V. *Adjuncţiune*. —Mobilele prin determinaţia legei, cari corespund cu imobilele prin obiectul la care se aplică, 186 text şi n. 4. — Mobile prin destinaţie nu există, 186, 187.
— Mobile prin convenţia părţilor (vânzarea unei păduri spre a fi tăiată, a unei case spre a fi dărâmată, etc.), 143 n. 2, 146 n. 3, 187, 188 n. 3. V. *Pădure*, etc.
— Mobilele prin natura lor (însufleţite şi neînsufleţite), 187, 188.— Robii sau sclavii nu mai sunt astăzi lucruri mobile, 187 text şi n. 2. V. *Robi*. — Mobilele neînsufleţite (morile aşezate pe stâlpi neîncorporaţi pământului, vasele de răsboiu sau de comerţ, etc.), 146, 188. V. *Moară, Vase*, etc.
— Mobilele prin determinaţia legei (drepturile reale mobiliare), 189. — Astfel, sunt drepturi reale mobiliare: uzufructul şi uzul lucrurilor mobiliare, 179, 189.—Privilegiile asupra mobilelor, proprietatea unui lucru mobil, amanetul, etc., 189, 220.
— Ipoteca este, din contră, un drept real imobiliar (Controv.), 179 n. 2, 189. V. *Ipotecă*.
— Acţiunile şi interesele în companii de finanţe sunt mobile prin determinaţia legei (ficţiune), 191, 192. — Caracterul acestor acţiuni şi interese faţă de societate (corp moral), 192 urm. — Caracterul mobiliar al acţiunei sau interesului subzistă numai cât timp societatea îşi are fiinţă, 193, 194. V. *Interese, Societate*, etc.
— Acţiunile societăţilor pentru exploatare de mine sunt tot mobile prin determinaţia legei, 195. —Dreptul de exploatare al minei este însă imobiliar, susceptibil de privilegii şi ipoteci, 142, 195. V. *Ipotecă, Mine*, etc.
— Rentele perpetue sau pe viaţă sunt tot mobile prin determinaţia legei, 195, 197. V. *Rentă*.
— Mai sunt mobile prin determinaţia legei: drepturile ce au autorii asupra produsului lor literar, artistic şi industrial, 197. V. *Proprietate literară, artistică*, etc.
— Brevetele de invenţie şi mărcile de fabrică, 197. Cpr. asupra proprietăţei industriale, Trib. Ilfov, *Cr. judiciar* din 1908, No. 48 (cu nota d-l Ionescu-Dolj).
— Fondurile de comerţ, etc. 197. V. *Brevete de invenţie, Fond de comerţ, Mărci de fabrică*, etc.
— Mobilele considerate în mod individual, cari n'au stăpân, aparţin primului ocupant, iar universalităţile de mobile şi imobile fac parte din domeniul privat al Statului, 213 text si n. 4. V. *Domeniu privat, Ocupaţie*, etc.
— Mobilele se prescriu prin faptul posesiunei lor, dacă există bună credinţă, 245, 262. V. *Proprietate, Prescripţie instantanee*,

etc.—Ele nu pot fi revendicate decât la caz de furt sau perderea lor, şi aceasta numai în timp de *trei* ani, 262. V. *Proprietate, Revendicare*, etc.—Neaplic. acestei regule la mobilele incorporale, 576. — Nici la vasele plutitoare, 188, n, 1, 298 V. *Vase*.

— De câteori uzufructul are de obiect lucruri mobiliare, uzufructuarul poate să le închirieze, 435, 439, 466 n. 1, 467, 471 urm. Vezi *Inchiriere, Uzufruct*, etc.

Modul (servituţilor).— Prescrierea modului servituţilor, 881 urm. V. *Servituţi*.

Moldova.— Râu declarat plutitor prin Regul. organic, 206, n. 1, 376 n. 4.

Monezi (colecţii de —). Nu sunt imobilizate ci rămân mobile, 173. V. *Antichităţi*.

Monomanie (formă a alienaţiunei mintale), poate da loc la interdicţie, 5. V. *Interdicţie*.

Monopol.—Lucrurile asupra cărora Statul şi-a rezervat monopolul sunt scoase din comerţ, 137 nota.

— Incât priveşte monopolurile ce au unii proprietari de târguşoara de a tăeà carne, de a vinde pâne, rachiu, etc. Vezi *Hrisov, Proprietate, Târguşoare, Vatra satului*, etc.

Moştenire. — Este un drept real, 224.—Şi un titlu translativ de proprietate, 310.

— Moştenirea cuvenita interzisului nu poate, ca şi acea a minorului, fi acceptată decât sub beneficiu de inventar şi cu autorizarea consiliului de familie, 41.

— Primirea unei moşteniri din partea acelui pus sub consiliu judiciar, 108. V. *Cons. judiciar*.

— Drepturile uzufructuarului unei moşteniri, 420, 421. — Stângerea uzufructului prin efectul unui raport la moştenire, 573 n. 3.

— Stângerea servituţilor prin confuziune atunci când ambele fonduri au intrat prin moştenire în aceeaş mână, 862. — Deoseb. între acceptarea pură şi simplă şi acea beneficiară, 862 n. 1. — Cazul când moştenitorul a vândut drepturile sale succesorale (Controv.). 862 n. 1.

— Dobândirea pământurilor rurale prin moştenire, 135 nota. Vezi *Pământ rural*.

Moştenitor aparent. — Dobândirea proprietăţei fructelor de către moştenitorul sau eredele aparent, 313. V. *Posesiune*.

— Soarta înstrăinărilor consimţite de către moştenitorul aparent (Controv.), 314 nota ; tom. VI, p. 475 urm., tom. VII, p. 555 nota şi tom. VIII, p. 845.

— Dacă hotărîrile pronunţate în favoarea sau contra moştenitorului aparent sunt, sau nu, opozabile adevăratului proprietar, tom. VI, p. 473, 474. Cpr. C. Bucureşti, *Dreptul* din 1908, No. 57.

Murdării. — Se poate conferì unui vecin dreptul de a aruncà murdăriile sale pe fondul altuia, deşi acest fapt este pedepsit ca contravenţie poliţienească, 791.

N

Navigaţie. — Proprietarii riverani ai fluviilor sau râurilor navigabile ori plutitoare, au proprietatea malurilor acestor fluvii sau râuri, sub condiţia de a lăsà drumul p. conducerea vaselor (sarcină publică), 207, 361, 362, 377, 687 urm. V. *Aluviune, Fluvii, Potecă, Servituţi*, etc.

Neînstrăinare (Ilicitatea clauzei de neînstrăinare) (Controversă), 234 urm. V. *Inalienabilitate, Proprietate*, etc.

Neîntrebuinţare. V. *Neuz, Servituţi, Uzufruct*, etc.

Nemo plus juris ad alium transferre potest quam ipse habet. — (Cazurile când se aplică acest adagiu), 272, 468, 569, 853. V. *Resoluto jure dantis*, etc.

Nemini res sua servit. — (Cazurile în cari se aplică această regulă), 400 n. 2, 550, 608 text şi n. 3, 809, 810, 862, etc. V. *Servituţi*.

Non œdificandi sau **non altius tollendi (servitus).**—Servitute neaparentă ; prin urmare nu poate fi dobândită prin prescripţie, nici prin destinația proprietarului, 621 t. și n. 5, 807 n. 1, 811 n. 1. Cpr. Cas. fr., Sirey, 1908, *Bullet. des somm.*, 1, p. 652 și *Pag. juridice* din 1908, No. 36 (cu nota d-lui D. D. Stoenescu). V. și Sirey, 1908. 1. 328.

— Această servitute este cuprinsă în servitutea de prospect, 756 nota, 767 nota, 827. V. *Prospect.* — Și în servitutea de vedere, 756 nota, 767 nota, 827. V. *Vedere.*

Momentul de când începe a curge termenul prescripției de 30 ani, contra proprietarului fondului dominant, în privința strângerei servituței, 874 n. 3.

— Deschiderea unei străzi între fondul dominant și acel șerbitor nu stânge servitutea *non ædificandi* sau *non altius tollendi*, 856 n. 2.

Neologisme. — Mania de a introduce nelogisme în legislația noastră, 161 n. 3.

Neuz.—Proprietatea nu se perde nici odată prin neuz, 273 n. 1, 380, 554 n. 2, 867 n. 3. V. *Proprietate.*

— Perderea prin neuz a celorlalte drepturi reale (uz, abitație, ipotecă, servitute, etc.), 273 n. 1.

— Stângerea uzufructului prin neuz timp de 30 de ani, nu însă și a quasi-uzufructului, 552 urm. V. *Quasi-uzufruct, Uzufruct*, etc.

— Stângerea servituților prin neuz (prescripție liberatorie), 866 urm. — Servituțile legale și acele cari derivă din situația locurilor nu se stâng prin neuz, 867 n. 3. V. *Servituți.*

Notarii (de la sate). — Dacă pot dobândi pământ rural, 136 nota. V. *Pământ rural.*

Novație (mod de stângere a obligațiilor ; teoria generală), t. VI, p. 662 urm.

— Uzufructuarul unei creanțe nu poate să facă o novație fără învoirea proprietarului, 443. V. *Creanță.*

Nume patronimic (proprietatea excluzivă a aceluia căruia numele aparține), 250 și tom. I, p. 250 text și n. 6. V. asupra numelui persoanelor, tom. I, p. 249 urm.

Nisipărie. — Uzufructul unei nisipării, 460 urm. — Ce se înțălege prin nisipărie, 460 n. 2.

O

Obligație. — Diferitele sensuri ale cuvântului obligație, 190 n. 2 și tom. V, p. 6.

— Obligația de a da este mobiliară sau imobiliară, după cum are de obiect un mobil sau un imobil, 185.

— *Quid* în privința obligației alternative și facultative? 185.

— Obligația de a face este totdeauna mobiliară, chiar atunci când are de obiect un imobil, 185, 186.

— Deosebire între obligație și servitute, 611. V. *Servituți.*

Obloane. — Obloanele ferestrelor unei case sunt imobile prin incorporație, 145. V. *Ferestre.*

Ocupație. — Mod de dobândire a proprietăței în privința animalelor sălbatice, 261, 381. V. *Animale.*

— Proprietarul pământului devine, prin ocupație, proprietarul comoarei găsită de dânsul în acel pământ, 332. V. *Comoară.*

— Ocupația nu joacă nici un rol în privința apelor de ploae cari cad sau se scurg pe un fond privat (Controv.), 647 text și n. 3. — Numai apa de ploae care cade sau se scurge pe calea publică aparține primului ocupant, 650. V. *Servituți.*

— Mobilele considerate în mod individual, cari sunt fără stăpân, aparțin primului ocupant. Cât pentru universalitățile mobiliare și chiar imobiliare cari nu au stăpân, ele aparțin Statului, făcând parte din domeniul său privat, 213 n. 4. V. *Domeniu privat, Mobile*, etc

Oglinzi. — Când sunt imobile prin perpetuă așezare, 172, 173, text și n. 1. V. *Portrete, Tablouri*, etc.

— Dreptul pârâtului în revendicare de a ridica oglinzile, tablourile, etc. cari pot fi ridicate fără deteriorarea lucrului și cari i-ar fi de folos, 279.

— Acest drept *(jus tollendi)* îl are și uzufructuarul la încetarea uzufructului, 534. V. *Uzufruct.*

Oltul.—Râu plutitor încă din timpul Regul. organic, 205, 376 n. 4

Ordonanţă de adjudecare. — Imobilele cumpărate la mezat public pot fi revendicate în termen de *cinci* ani din momentul executărei ordonanţei de adjudecare, această prescripţie curgând contra minorilor, interzişilor şi acelor puşi sub consiliu judiciar, 272, 273. V. *Prescripţie, Revendicare*, etc.
— Ordonanţele de adjudecare date în materie de vânzări silite p. eşire din indiviziune nu sunt supuse recursului în casaţie, ci numai acţiunei în anulare, tom. VIII, p. 289.

Ordonanţă prezidenţială *(sur référé)* V. *Procedură în référé.*

Ornicul (unui edificiu) aşezat de proprietar, şi care face un trup cu edificiul, este imobil prin perpetuă aşezare, 174. V. *Imobile prin destinaţie.*

Ostrov (insulă). V. *Insulă.*

Otcupuri. — Dreptul uzufructuarului de a percepe otcupurile, 465. V. *Uzufruct.*

Otel. — Mobilele unui otel cari servesc la exploatarea lui, sunt imobile prin destinaţie, 167. Vezi *Imobile prin destinaţie.*

Ouă.—Sunt un fruct natural, 286.

P

Păcură. — Concesia pentru extragere din pământ a păcurei constitue o vânzare, iar nu o arendare (Controv.), 142 n. 2, 146 n. 3. V. *Imobile, Petrol, Petroleu*, etc.

Pădure. — Pădurile Statului fac parte din domeniul său privat, 204.
— Pădurea netăiată fiind imobil, nu poate fi urmărită decât odată cu fondul prin procedura urmărirei imobiliare, 150, 151.
— Vânzarea unei păduri spre a fi taiată este o vânzare mobiliară, ca şi vânzarea unei case spre a fi dărâmată, 146, 147 n. 3. V. *Mobile.* — Consecinţele cari rezultă din principiul că vânzarea unei păduri spre tăere este mobiliară, 148 nota. — Cazul când pădurea a fost vândută la mai mulţi cumpărători succesivi, 148 nota.
— Transcrierea vânzărilor de păduri spre tăere (Controversă), 147 nota. V. *Transcriere.*
— *Uzufructul constituit asupra pădurilor*, 451 urm.
— Pădurile nesupuse unei tăeri periodice nu se consideră ca fructe, ci ca un capital, de care uzufructuarul nu se poate atinge, 453. V. *Capital.* — Dreptul uzufructuarului la exploatarea pădurei supuse unei tăeri periodice, 454. — Cazul când uzufructuarul n'a exploatat pădurea în mod sistematic, sau a lăsat o parte din pădure netăiată, 454.
— Cazul când uzufructuarul a făcut o tăere anticipată, 454.
— In principiu, uzufructuarul nu se poate folosì de arborii înalţi nesupuşi unei tăeri periodice, 455, 456. — Prin excepţie, el poate însă să întrebuinţeze la reparaţiile de întreţinere arborii desrădăcinaţi sau dărâmaţi de furtună, putând chiar să tae pentru acest sfârşit arborii trebuincioşi, 456.
— Nici proprietarul nu poate să tae arborii înalţi nepuşi în tăere regulată, 457, 540. — Arborii pe cari proprietarul poate să-i tae în cursul uzufructului şi să-i întrebuinţeze, 457 nota, 539.
— Uzufructuarul nu poate să tae arborii înalţi p. reparaţiile cele mari, 457 nota.
— Nici să întrebuinţeze arborii sfărâmaţi din întâmplare, la uzul său personal, 457 nota.
— Arborii pe cari proprietarul poate să-i tae (acei puşi în tăere regulată), 458. — El poate luà haragii de cari are nevoe atât p. viile cari fac obiectul uzufructului, cât şi pentru pomii roditori şi alte plante, precum: fasole, bob, mazăre, etc., 458. V. *Haragi.*
— El are drept să culeagă fructele periodice ale arborilor pe cari nu poate să-i tae, precum: ghinda, jirul, frunzele de duzi sau de tei, etc. 458, 459.
— El poate vânà în pădure, 459, 465. V. *Vânat.*
— Abandonarea uzufructului pădurei de către uzufructuar, 459.
— *Drepturile şi obligaţiile uzufructuarului unei pepiniere* (seminar), 455, 459. — Folosinţa pomilor roditori (cireşii, merii, perii, perjii, nucii, etc.), 459 text şi n. 2.

— El se folosește de pomii cari se usucă și pier, sub îndatorirea de a-i înlocui prin alți pomi de aceeaș natură, 459.

— Via nu se consideră ca pom roditor, așa că uzufructuarul nu este obligat s'o înlocuiască, dacă piere de bătrânețe, filoxeră, sau din alte împrejurări, 459 n. 2.

— *Uzul constituit asupra pădurilor* (servitute reală), 598 urm.

— Constituirea cu titlu de servitute reală a dreptului de a luà dintr'o pădure lemnul necesar p. încălzirea uneia sau mai multor persoane, 793. V. *Servituți.*

Paele (și gunoaele) cari servesc la îngrășarea pământului, puse de proprietar pe moșia sa (nu însă și acele destinate la nutrețul vitelor), sunt imobile prin destinație, 163, 164.—Paele și gunoaele nedestinate la cultura pământului, ci a fi vândute, rămân mobile în privința vânzătorului, 164. V. *Gunoae.*

Pământ rural.

— Pământurile rurale date clăcașilor prin legea rurală din 1864 sunt scoase din comerț, însă numai până la 8 Iunie 1816 și numai față cu persoanele cari nu sunt săteni, 130 n. 4. Cpr. Cas. rom. *Cr. judiciar* din 1908, No. 59 și *Revista judiciară* din 1908, No. 4. — Această inalienabilitate se aplică și pământurilor rurale vândute de Stat în loturi mici în Dobrogea, 130 n. 4. V. *Dobrogea.*

— Aplic. acestei dispoziții loturilor de 5 hectare vândute de Stat cultivatorilor de pământ în baza legei din 7 Aprilie 1889, p. 131 n.

— Anularea instrăinărilor făcute în frauda legei, 131. — Scutire de timbru și de orice cheltueli de procedură, 131, 132 nota. Cpr. Cas. rom. *Cr. judiciar* din 1908, No. 54.

— Instrăinări frauduloase ar fi acele făcute prin ipotecă, anticreză, contract de arendă, uzufruct, etc. 134 nota.

— Pământurile rurale sunt alienabile către săteni și în urma art. 32 din Constit. revizuită la 1884 (Controv.), 132, 133 nota.

— Ce se ințălege prin săteni (țăranul cultivator de pământ), 134, 135 nota.

— Schimbul pământurilor rurale, 132, 133 nota.

— Neurmărirea pământurilor rurale și a veniturilor lor, 133 n.

— Oprirea femeilor de a dobândi pământ rural (Controv.), 135 nota. Cpr. în diferite sensuri, C. Iași, Trib. Romanați și Judec. ocol. I Craiova, *Dreptul* din 1908, No. 18 și 39; *Pagini juridice* din 1908, No. 31. V. *Femee.*

— Dobândirea pământurilor rurale prin moștenire ab intestat sau testamentară (Controv.), 135 nota. Cpr. Cas. rom. *Cr. judiciar* din 1908, No. 59.

— Dobândirea pământurilor rurale de către văduvele cu copii, și de către minorii fii de săteni, 136 nota. V. *Minori.*

— De către preoți, dascălii dela biserici, învățători, notarii comunali, etc. 136 nota. V. *Dascăli, Invățători, Notari, Preoți,* etc.

Parchetele (unui imobil).— Sunt imobile prin incorporație, 145.

Părete (comun). V. *Zidul comun.*

Pășune. — Dreptul de a paște vitele pe fondul altuia este o servitute necontinuă, 619, 819, 871. V. *Prescripție, Servituți.*

— Menținerea dreptului de pășune întemeiat pe prescripție, când acest drept nu este exercițiul unui servituți, ci a exercițiului unui drept de coproprietate, 819.

Pedepse disciplinare. — Pedepsele pronunțate de șefii ierarhici ai armatei nu pot fi controlate de către tribunalele ordinare, 242, n. 1. V. *Armată.*

Pensiile (funcționarilor publici). Creanțele pentru cari ele pot fi urmărite, 136. 137 nota. V. *Lefi.*

Pepinieră (seminar). — Dacă arborii unei pepiniere sunt imobile prin destinație sau prin incorporație (Controv.), 160 text și n. 5.

— Arborii plantați de arendaș într'o pepinieră nedevenind imobile, ci fiind considerate ca fructe, îi aparțin lui, 150.

— Uzufructul unei pepiniere (drepturile și obligațiile uzufructuarului). 455, 449. V. *Pădure.*

Persoane morale (ficțiune), 577

text și n. 1. — Societățile comerciale sunt persoane morale, 192 n. 1. — *Quid* în privința societăților civile? (Controv.), 192 n. 1, 194 n. 4. V. *Societate civilă.*

— Stângerea uzufructului constituit în favoarea unei persoane morale, 577 urm. — Menținerea uzufructului constituit sub legile anterioare, 579. V. *Uzufruct.*

—Persoanele morale pot dobândi posesiunea prin reprezentanții lor legali, 294. V. *Posesiune.*

— S'a decis, cu drept cuvânt, că persoanele morale străine nu pot dobândi imobile rurale în România, Trib. Dorohoi, *Cr. judiciar* din 1908, No. 13 și *Dreptul* din acelaș an, No. 67. V. și tom. I, p. 269.

Pescuire. — Dreptul proprietarilor riverani de a pescui în fluviile și râurile nenavigabile și neplutitoare, cari se mărginesc cu fondurile lor, 658 — Ei pot pescui și în fluviile navigabile și plutitoare bine înțăles în timpul când pescuirea nu este oprită, 689, 690.

— Dreptul uzufructuarului de a pescuì în apele fondului supus uzufructului, 465. V. *Uzufruct.*

— După hrisovul lui Mavrocordat din 1740, țăranul nu putea pescui fără voia stăpânului, el putând însă vâna unde voia, 679 n. 1. V. *Vânat.*

Peștele (din iazuri, bălți, etc.) pus de proprietar p. exploatarea fondului (afară de acel închis în cotețe, havuzuri, etc.), este imobil prin destinație, 162 text și n. 3. V. *Cotețe, Iaz,* etc.

Petrărie. — Uzufructul unei petrării, 460 urm. V. *Mine.* — Ce se înțălege prin petrărie, 460 n. 2.

Petrol, Petroleu. — Concesiunea de a extrage din pământ, petrol petroleu, etc. constitue o vânzare, iar nu o locațiune (Controv.), 142 n. 2, 146 n. 3. V. *Păcură.*

— Minele de petrol (exploatarea lor), 330, 331. V. *Mine.*

Picătura streșenelor. Vezi *Streșina.*

Plantații. — Plantațiile sunt imobile prin incorporație, 146, 160.— Plantățiile făcute în pământ sunt presupuse a fi fost făcute de proprietarul pământului, cu cheltuiala lui 334. — Această prezumție poate însă să dispară înaintea probei contrare, proba putându-se face prin orice dovezi, martori, prezumpții, etc. 334, text și n. 3. — Renunțarea din partea proprietarului la această prezumpție, 334 text și n. 2. — Plantațiile făcute de arendaș sau chiriaș aparțin tot proprietarului pământului, daca acesta n'a renunțat la dreptul de accesiune, 333.

— *Plantațiile făcute de un proprietar pe fondul său cu material străin,* 336 urm.

— Imposibilitatea de a revendica materialul întrebuințat, 336 urm.

— Restituirea valorei materialului întrebuințat de către proprietarul chiar de bună credință, 337. — Pe lângă restituirea valori materialului, proprietarul de rea credință mai poate încă fi condamnat la daune și chiar penalicește la caz de furarea materialului, 337.

— Cazul când proprietarul materialului întrebuințat a devenit proprietarul acelui material, 338.

— *Plantațiile făcute de un terțiu pe fondul său sau pe un fond străin, cu materialul altuia,* 342 text și n. 2. — Prav. lui V. Lupu și M. Basarab în această privință, 343 n. 2 — Despăgubirea ce proprietarul fondului trebue să plătească aceluia care a făcut plantațiile, 344 urm. — Spre a se aprecia creșterea valorei fondului, se are în vedere momentul când s'a făcut plantația, iar nu acel al evicțiunei, 348, 349. — Admiterea principiului contrar în privința construcțiilor, 348. Vezi *Construcții.* — Conpensația între proprietar și posesor (Controv.), 349. — Dreptul de retenție (Controv.), 351. — Plantațiile la cari art. 494 este aplicabil, 351 urm. V. p. mai multe detalii v° *Construcții.*

— *Dreptul de accesiune relativ la plantații,* 324 urm. V. *Accesiune.*

— *Distanțele ce vecinii trebue să observe la plantațiile lor,* 736 urm.— Atât la țară cât și în orașe, nu este permis a avea lângă hotarul proprietății vecine arbori, precum și garduri vii decât la distanțele hotărîte de regulamentele particulare sau obiceiurile constatate și recunoscute ale locului, 736, 737, 738 nota. — Neexistența unei prezumpții legale în privința acestor distanțe (Controversă), 738, 739. — Care este distanța legală în lipsa de regulamente și obiceiuri constante și renoscute? 739.— Măsurarea acestei distanțe (Controversă), 739, 740.

— In lipsă de neobservare a distanței reglementare sau legale, vecinul poate să ceară dela justiție (judecăt. de ocol) scoaterea arborilor sau gardurilor vii, 740.

— Acelaș drept aparține bezmanarului, uzufructuarului, etc., 740, n. 2. V. *Bezman*, *Uzufruct*, etc.

— Arendașul nu are însă acest drept, 740, n. 2.

— Persoanele de mai sus pot fi autorizate de justiție a scoate ele însăși arborii. 740, n. 3.

— Arborii plantați sub legea veche, care nu prescriea nicio distanță, nu mai pot însă fi scoși astăzi, 741.

— Vecinii pot renunță la observarea distanțelor reglementare sau legale, 741.

— Asemenea servituți pot fi înființate prin destinația proprietarului (Controv.), și prin prescripție, 741, 742. — Prescripția este, în specie, achizitivă, iar nu liberatorie (Controversă), 742, 743. V. *Prescripție*.

— Vecinul care a dobândit prin prescripție dreptul de a avea arbori sau garduri vii la o dinstanță mai mică, nu poate să înlocuiască arborii tăeți sau periți, 743.

— Tăerea crăcilor arborului care se întinde pe o proprietate vecină, fără ca să existe distanța reglementară sau legală, 744.

— Tăerea rădăcinelor cari s'ar întinde pe fondul vecin, 744, 745.

— Arborii la cari se aplică regulele de mai sus și la cari ele nu se aplică, 745. — Dobândirea prin prescripție și prin destinația proprietarului a dreptului de a păstră crengile și rădăcinile cari se întind pe fondul vecin (Controv.), 745 urm.— Punctul de plecare al prescripției, 746.

— Imprescriptibilitatea dreptului de a tăiă rădăcinile (Controv.), 746.—Crengile tăete, împreună cu fructele, aparțin proprietarului arborului, în virtutea dreptului de accesiune, 746, 747.— Dreptul proprietarului de a revendica fructele căzute pe fondul vecin, 747.

— Acțiunile relative la distanțele de observat pentru plantații și construcții dintre vecini sunt de competința judecătoriilor de ocoale, când nu se ridică între părți nicio chestie de proprietate, 747. V. *Construcții*, *Judecăt. de ocoale*, etc.

Plantele. — Sunt imobile prin incorporație numai după ce au prins rădăcini în pământ, și cât timp nu sunt deslipite de pământ, 146 urm., 149. V. *Imobile prin incorporație*.

— Plantele cari cresc în vase, oale, ciubere, etc., sunt mobile, 149, n. 3, 160. V. *Arbori*, *Alămâi*, *Imobile prin incorporație*, *Portocali*, etc.

Plus-valuta.— Restituirea cheltuelelor utile de către proprietarul revendicant chiar posesorului de rea credință, 278, 279. V. *Impense*, *Revendicare*.

Poduri.— Dreptul de a percepe taxe asupra podurilor dependente de domeniul public, sunt mobile prin determinația legei, 197.— Concedarea dreptului de a percepe aceste taxe este o vânzare, iar nu o locațiune, 197, n. 4.

Poloboacele (cari servesc la exploatarea unui fond), sunt imobile prin destinație, 163. — Acele cari servesc la vânzarea lichidelor sau la păstrarea lor pentru uzul personal al proprietarului, sunt mobile, 163.—Tot mobile sunt și acele puse pe fond de arendaș, uzufructuar, etc., 163. V. *Butoae*, *Vase*, etc.

Pomii roditori (Uzufructul lor), 455, 459. V. *Pădure*.

Poreclă (proprietatea ei), 250 și tom. I, p. 251.

Portocalii (cari cresc în oale, vase, ciubere) sunt mobile, 160. V. *Arbori*, *Alămâi*, *Plante*, etc.

Portrete. — Portretele sau tablourile de familie nu sunt imobile prin destinație, ci mobile, 169.

Porturile (naturale sau artificiale) fac parte din domeniul public al Statului, 210, 211. V. *Domeniu public al Statului*, etc.

Porumbii (din porumbărie) pe cari proprietarul i-a destinat la serviciul şi exploatarea fondului, sunt imobile prin destinaţie, nu însă şi acei aduşi de arendaş, 161. V. *Imobile prin destinaţie*.

Posesiune. — Definiţie, 291. — Este un drept real, 224, 225. — Quasi-posesiunea, 292. — Posesiunea cu titlu precar nu este o adevărată posesiune, 292.

— *Dobândirea posesiunei*, 293.— De către minori şi interzişi. 293, 294. — De către minorii emancipaţi, şi majorii puşi sub consiliu judiciar, 294. — De către femeile măritate, 293, n. 7.—De către persoanele morale, 294.

— *Păstrarea posesiunei*, 294.

— Din partea acelui care doarme sau din partea smintitului, 294, 925.— Condiţiile cerute p. păstrarea posesiunei, 295. — Păstrarea posesiunei prin alţii, 295. — Prin arendaşul sau mandatarul nostru, 295. — Cazul când arendaşul a murit, 295. V. *Arendare*, *Mandat*, etc.

— *Perderea posesiunei*, 296.

— Părăsirea de bună voe a lucrului posedat, 296.

— Luarea posesiunei lucrului prin violenţă din partea unui terţiu, 296. — Cazul când locatarul sau păzitorul imobilului a fost gonit cu puterea, 296.—Respingerea posesiunei prin putere, 297.—Perderea totală a lucrului, 297.—Posesiunea nu se perde printr'o inundaţie trecătoare, 297, 379, 380. V. *Inundaţie*. — Trecerea unui lucru din domeniul privat în acel public, 297.

— *Efectele posesiunei*, 297 urm.— Dobândirea proprietăţei, prin efectul prescripţiei, 298.— In materie mobiliară, prin efectul prescripţiei instantanee, 298. V. *Prescripţie instantanee*. — Posesorul de bună credinţă poate imobiliza, 170. — El nu poate însă stabili o servitute, cât timp n'a prescris încă, 793, n. 3. V. *Servituţi*.

— *Dobândirea proprietăţei fructelor prin posesiunea de bună credinţă*, 290 urm., 299 urm.

— Restituirea fructelor percepute în urma pornirei acţiunei în revendicare, 300.—Productele cari nu se consideră ca fructe se cuvin proprietarului, 301. — Emolumentul unui uzufruct, unei rente viagere, etc., 302. — Dividendele unei societăţi, 302. — Dobândirea fructelor naturale, 302. — Acelor civile, 302. — Fructele anterioare posesiunei nu se cuvin proprietarului (Controversă), 303.

— *Restituirea fructelor de către posesorul de rea credinţă*, 303 urm.

— Restituirea fructelor pe care posesorul a neglijat de a le percepe, 304.—Nerestituirea fructelor cari rezultă din industria personală a posesorului, 305. — Restituirea dobânzilor fructelor, 305.— Cazul când lucrul nu produce fructe, 306.—Cazul când posesorul a dobândit proprietatea fructelor prin prescripţie (nerestituirea fructelor), 306. — Neaplic. în specie a prescripţiei de 5 ani statornicită de art. 1907, p. 306. — Cum se face restituirea fructelor (art. 139 pr. civ.), 306, 307.

— *Drepturile posesorului de rea credinţă*, 307 urm. — Neexistenţa în specie a dreptului de a reţine fructele până la plata cheltuelilor la cari posesorul are drept, 307.— Cazurile în cari se aplică art. 484 Cod. civ., 307, 308. — Posesorii la cari se aplică acest text, p. 308.— Dreptul posesorului de rea credinţă la plata cheltuelilor de transport, de nutriment a animalelor, etc., 308. — Dreptul la cheltuelile de întreţinere (deoseb. între posesorul de bună şi acel de rea credinţă), 308, 309.

— *Condiţiile cerute p. existenţa bunei credinţe* (titlu translativ de proprietate), 309. Cpr. Cas. rom. *Dreptul* din 1908, No. 60. — Diferitele sensuri ale cuvântului titlu, 266 n. 4, 309 n. 2, 699 n. 1, 800 urm. — Deosebire între titlu şi act, 266 n. 4, 800, 801. V. *Act*, *Titlu*, etc.

— Titlul nu este aci o condiţie deosebită de buna credinţă, ci un element al bunei credinţe, 314.

— *Dobândirea proprietăţei fructelor printr'un titlu putativ* (Controversă), 311 urm.

— Ce se înţălege prin titlu putativ? 311, n. 1.

— Pentru ca titlul putativ să fie considerat ca un titlu real, eroarea posesorului trebue să fie scuzabilă, 313.— Dacă titlul putativ poate conduce la proprietate prin uzucapiune, 312 nota.

— Dobândirea proprietăţei fructelor de către moştenitorul aparent, 313.—De către acela care a posedat în baza unui testament falş sau revocat, a cărui falşitate sau revocare nu o cunoştea, 314. V. *Moşt. aparent*, *Testament*.

— In ce consistă buna credinţă (necunoştinţa viciurilor cari infectează titlul), 315 urm.—Eroarea poate să fie de fapt sau de drept, 317.— Restricţii în privinţa erorei de drept (ordine publică), 318. Cpr. şi Cas. rom., *Dreptul* din 1908, No. 60. V. *Eroare*. — Momentul când trebue să existe buna credinţă (la fiecare percepere de fructe), 318. – Incât priveşte uzucapiunea, este suficient ca buna credinţă să existe în momentul dobândirei imobilului, 318.

— Buna sau reaua credinţă trebue să fie un fapt personal al posesorului (Controv.), 319.—Restituirea fructelor din partea moştenitorilor posesorului, 319.

— Când începe posesorul a fi de rea credinţă, 319 urm.

— Efectele cererei în judecată în această privinţă (Controversă), 320.— Cauza pentru care posesorul restitue fructele din ziua introducerei acţiunei în revendicare, 320. – Cazul perimărei acţiunei în revendicare, 320, 321.

— Dovedirea bunei credinţe (aplicarea în specie a art. 1899 § 2) (Controv.), 321, 322.

– Dovedirea bunei sau relei credinţe prin martori, presumpţii, etc., 322.

— *Regulele de drept internaţional aplicabile posesiunei*, 601.

Potecă. — Drumul ce proprietarii malurilor fluviilor şi râurilor navigabile şi plutitoare trebue să lese în interesul navigaţiei (sarcină stabilită într'un interes public), 207, 361, 362, 377, 659, 687. V. *Fluvii*, *Navigaţie*, *Servituţi*, etc.

– Dacă malul s'a prefăcut, drumul necesar navigaţiei se mută în alt loc, 361, n. 2, 690 n. 1.

— Această sarcină fiind o servitute legală, nicio taxă nu poate fi percepută de proprietarul malului, fie el Statul sau altul, pentru acostarea plutelor sau vaselor, 361, 689 n. 1. Cpr. Tribun. Covurlui, *Dreptul* din 1908, No. 62.

Prăsilă (puii animalului), aparţine ca fruct natural proprietarului animalului, 286, 288.

— Cazul când animalele cari s'au gonit aparţin la doi proprietari deosebiţi, 289.

Precarişti. – Dacă pot exercită acţiunile posesorii (Controversă), 418 n. 1. V. *Acţiuni posesorii*.

Preoţi. — Dacă pot dobândi pământ rural, 136 nota. V. *Pământ rural*.

Presă. – Regulamentul asupra legei presei este contrar acestei legi, şi ca atare, nu poate fi aplicat, 239. — Garantarea proprietăţei literare artistice şi industriale prin legea presei, 245 urm. V. *Proprietatea literară, artistică*, etc.

Prescripţie. — Motivele prescripţiei (ordine publică), 888 n. 5.

– Prescripţia, afară de acea statornicită de art. 568 Pr. civ., nu curge contra interzisului, ci numai în contra acelui pus sub consiliu judiciar, 41, 112 n. 1, 273. V. *Cons. judiciar*, *Interdicţie*, etc.—Acel pus sub consiliu judiciar nu poate însă renunţa singur la o prescripţie îndeplinită în favoarea lui, 102.

– In Bulgaria, termenul cel mai lung al prescripţiei este de 20 de ani, 298 n. 3. V. *Bulgaria*.

— Prescripţia nu este un mod de a dobândi proprietatea imobiliară în dreptul muzulman, 298 n. 3. V. *Drept muzulman*.

– Prescripţia de 30 ani *cu rea credinţă* nu constituia după codul Caragea un titlu achizitiv de proprietate, ci numai un mijloc de apărare în favoarea detentorului imobilului, contra aceluia care îl revendica (Controv.), 271 n. 2.

— Dreptul roman şi codul Calimach în această privinţă, 271 n. 2.

— Prescripţia de 40 de ani în codul Calimach şi de 100 de ani în dreptul roman, 298, 299 n. 3.

– Dobândirea proprietăţei prin

prescripţie, 298, 299, 306. — Prescrierea drepturilor de proprietate cari au analogie cu servituţile, 818, 819. V. *Servituţi.*

— In materie de prescripţie, titlul translativ de proprietate este un element distinct de buna credinţă, 314, 315. V. *Posesiune.*

— Admiterea soluţiei contrare în privinţa dobândirei fructelor, 314.

— Neaplicarea prescripţiei de 5 ani în privinţa fructelor, 306.

— Dacă titlul *pro herede* conduce la dobândirea proprietăţei prin prescripţie (Controv.), 310 n. 2.

— Titlul nul nu poate servi de bază prescripţiei de 10 sau 20 de ani, 312 nota *in fine.*

— *Stabilirea uzufructului prin prescripţie* (Controv.), 410, 411. — Uzufructuarul nu poate să întrerupă prescripţia prin el însuş, fiindcă el nu are dreptul de a pledă în numele proprietarului, 506 n. 2.

— Dobândirea uzului şi a abitaţiei prin prescripţie. 586. V. *Abitaţie, Uz,* etc.

— Stângerea uzufructului prin prescripţie, 575 urm. V. *Uzufruct.*

— *Stabilirea servituţilor prin prescripţie.* — Numai servituţile *continue* şi *aparente* pot fi dobândite prin prescripţia de 30 de ani, 806, 815. V. *Servituţi.* — Netranscrierea acestor servituţi, 808, 810. V. *Servituţi, Transcriere,* etc.

— Niciodată prin prescripţia de 10 sau 20 de ani, 805, 867 n. 4.— Intinderea şi mărirea acestor servituţi prin prescripţie, 807, 885.— Intinderea acestor servituţi se determină conform regulei : *Tantum præscriptum quantum possessum,* 823 V. *aceste cuvinte.*

— *Stângerea tuturor servituţilor prin prescripţia de 30 de ani,* nu însă prin acea de 10 sau 20 de ani (Controv.), 859, 860, 866 urm., 867 n. 4, 868 nota. V. *Servituţi.*

— Efectele indivizibilităţei servituţilor asupra prescripţiei, 877 urm.

— Prescrierea modului servituţilor (adecă modificarea exerciţiului ei prin prescripţie), 881 urm. V. *Modul, Servituţi,* etc.

— Se poate dobândi prin prescripţie dreptul de a avea arbori sau garduri la o distanţă mai mică decât acea reglementară sau legală; 742, 745, 746. — Prescripţia fiind în specie achizitivă, iar nu liberatorie, posesiunea trebue să întrunească toate condiţiile cerute de lege, 742, 743. V. *Plantaţii.*

— Dobândirea prin prescripţie a dreptului de a avea construcţii la o distanţă mai mică decât acea legală, dacă acele construcţii nu vatămă salubritatea publică, 754. V. *Construcţii.*

— Dobândirea prin prescripţie a unei servituţi asupra apelor de izvor (condiţiile ce trebue să întrunească prescripţia), 637 urm.— Suspendarea cursului prescripţiei, 638 n. 2, 641.

— Dobândirea prin prescripţie a unei servituţi asupra apelor de ploae cari cad pe fondul superior, sau pe calea publică (necesitatea unor lucrări aparente), 649, 651.— Modificarea prin prescripţie a servituţei de scurgerea apelor de pe fondul superior pe acel inferior (Controv.), 633 text şi n. 2.

— Se poate, de asemenea, dobândi prin prescripţie servitutea de scurgere apei pe un fond străin *(servitus stillicidii recipiendi),* afară de cazul când apa s'ar scurge sub pământ, 773 text şi n. 3.

— Proprietarul mărginaş sau riveran a unui râu nenavigabil şi neplutitor nu perde dreptul la întrebuinţarea apei prin faptul că nu s'a servit de ea timp de 30 de ani, 656 n. 1.—Dreptul său la întrebuinţarea apei poate fi întins sau restrâns prin efectul prescripţiei, 656 n. 1.

— Servitutea de vedere poate fi dobândită prin prescripţe, fiindcă este continuă şi aparentă, 618 text şi n. 3, 768, 806 text şi n. 3, 885.— Nu însă servitutea de prospect, care este continuă, însă neaparentă, 767. V. *Prospect, Servituţi,* etc.

— Servitutea de trecere nu poate însă fi dobindită prin prescripţie, fiindcă asemenea servitute este necontinuă, 787, 806, 807, 817. V. *Servituţi, Trecere,* etc.

— Nici dreptut de trecere, care aparţine proprietarului înfundat, în virtutea legei, nu poate fi dobândit prin prescripţie, 784. — Modul de exercitare al dreptului de trecere şi determinarea locului pe unde trecerea trebue să se exercite pot însă fi dobândite prin prescripţie (Controv.), 784.—Numai facultatea de a cere dreptul de trecere este imprescriptibilă, nu însă şi dreptul la despăgubire, 785. V. *Trecere*.

— Nici servitutea de adăpare, nu poate fi dobândită prin prescripţie, 619, 806. V. *Adăpare*.

— Nici servitutea de păşune, 619, 819. V. *Păşune, Servituţi*, etc. — Justiţia poate însă să menţie dreptul de a păşună vitele pe fondul altuia întemeiat pe posesiune, atunci când el nu este exerciţiul unei servituţi, ci a unui drept de coproprietate, 819. V. *Servituţi*.

— Nici servitutea *non ædificandi* sau *non altius tollendi*, care este o servitute neaparentă, nu poate fi dobândită prin prescripţie, 621 n. 5, 807 n. 1. V. *Non ædificandi (servitus)*. Cpr. Cas. fr. Sirey, 1908, 1, 328 şi *Pag. juridice*, 1908, No. 36 (cu nota d-lui D. D. Stoenescu).

— Prescrierea acţiunei în revendicare când imobilul a fost cumpărat la mezat public (*cinci* ani din momentul executărei ordonanţei de adjudecare), 272, 273. V. *Ordon. de adjudecare, Revendicare*, etc.

Prescripţia instantanee (în privinţa mobilelor corporale), 244, 245 text şi n. 1, 262, 298, 411, 576. Vezi şi tom. V, p. 174 text şi n. 1, 175, 258, 382, 383, etc. — Neaplicarea principiului prescripţiei instantanee mobilelor incorporale, 576 şi tom. VI, p. 474 n. 2; t. VIII, p. 840.—Neaplic. acestui principiu vaselor plutitoare, 188 n. 1, 998. V. *Mobile, Vase*, etc.

Prezumpţie. — Dovedirea proprietăţei imobiliare prin prezumpţii (Controv.), 268, 269. V. *Revendicare*.

Prezumpţie de comunitate. — V. *Gardul, Şanţul şi Zidul comun*.

Prisacă. —Uzufuctul unei prisăci, 442. V. *Albine, Stupi cu roi, Uzufruct*, etc.

Privată. — Curăţirea privăţilor este o reparaţie de întreţinere, care cade în sarcina uzufructuarului, 512.—Nimeni nu poate clădi o privată sau latrină lângă zidul, gardul sau şanţul care desparte fondul său de acel al vecinului, fără a observă distanţele prescrise de regulamentele şi obiceiurile particulare, 750 urm.

— Aceste distanţe fiind prescrise într'un interes de salubritate publică, părţile nu pot să deroage de la ele prin convenţiile lor, 750 n. 3, 751 n. 1, 754, 791, 888. V. *Cămin, Construcţii, Fântână, Ferărie, Sobe, Vatră*, etc.

Privilegiul (care se exercită asupra imobilelor) este un drept imobiliar, 180. — Privilegiul chiar asupra mobilelor este un drept real, 220. — Creanţa unor lucruri mobiliare garantată printr'un privilegiu asupra imobilelor este un lucru mobil, 191 n. 1. V. *Mobile*.

— Dreptul de exploatare a unei mine fiind imobiliar, este susceptibil de privilegii (şi ipoteci), 142, 195. V. *Ioptecă, Mine*, etc.

— Dreptul creditorului privilegiat (sau ipotecar) la insulă (Controv.), 372 nota. Vezi *Insulă, Ipotecă*, etc.

Procedura în référé. — Introducerea ei de către acel pus sub consiliu judiciar, 93 n. 3. Vezi *Consiliu judiciar*.— Termenul de apel contra ordonanţei în *référé* curge în toate cazurile dela comunicare, Cas. rom. *Cr. judiciar* din 1907, No. 74, p. 587. V. în privinţa dreptului de apel în materie de ordonanţe *sur référe*, tom. VII, p. 494.— Aceste ordonanţe nu au autoritatea lucrului judecat, tom. VII, p. 493. — Printr'o ordonanţă dată pe calea procedurei de *référe*, nu se poate prejudeca dreptul de proprietate, Trib. Dorohoi, *Cr. judiciar* din 1908, No. 59 (cu nota d-lui Scriban).

— S'a decis că luarea copiilor din îngrijirea tatălui, în timpul procesului de divorţ, pentru motive grave, fiind o măsură grabnică edictată în favoarea minorilor, poate fi ordonată de prezidentul tribun. pe calea procedurei de *référé*, Trib. Brăila, *Cr. judiciar* din 1908, No. 13. V. *Divorţ*.

Procentele (unei creanțe). V. *Dobânzi*.

Procuror. — V. *Minister public*.

Producte. — Deoseb. între producte și fructe, 285. V. *Fructe*.

Pro herede (titlul).— Dacă conduce la dobândirea proprietăței prin prescripție (Controv.), 310 n. 2. V. *Prescripție*.

Proprietate. — Deoseb. între proprietatea și servituțile reale, 610 n. 1. — Considerații generale asupra proprietăței și necesitatea ei; critica comunizmului, 226 urm. și *Dreptul* din 1908, No. 51.

— Definiția și caracterul proprietăței, 229 urm.

— Drepturile ce cuprinde proprietatea *(jus utendi, fruendi et abutendi)*, 230, 396. — Proprietatea plină și desmembrată (uz, uzufruct, servitute, nuda proprietate), 230, 231, 396, 790. — Dreptul de a cere îngrădirea este un atribut al dreptului de proprietate, 678.

Excluzivitatea dreptului de proprietate, 229, 231.

— *Proprietatea în indiviziune* (drepturile coproprietarilor), 231 n. 2, 677 n. 3. V. *Indiviziune*. — Inchirierea sau arendarea proprietăței indivize, 231 n. 2. — Ipotecarea și revendicarea proprietăței indivize, 232 nota.

— *Respectarea drepturilor constituite în favoarea particularilor prin convenții, hrisoave*, etc. (monopolurile proprietarilor din târgușoare), 233 text și n. 2, 599 n. 4. V. *Hrisov, Târgușoare*, etc.

— *Nevaliditatea clauzei de neînstrăinare când este absolută*, 234.— Când este vremelnică, chiar când ar aveà de scop garantarea acelui gratificat sau a unui terțiu (Controversă), 235, 236. Cpr. C. București, *Dreptul* din 1908, No. 55. V. *Inalienabilitate*.

— Oprirea de a înstrăinà nu împedică, în principiu, ipotecarea imobilului (Controv.), 236. — Ea împedică însă urmărirea silită și înstrăinarea prin testament (Controversă), 236, 237. V. *Ipotecă, Testament, Urmărire imobiliară*, etc.

— *Proprietatea este prin natura sa, nu însă prin esență, irevocabilă și veșnică*, 237. — Proprietatea literară, artistică și industrială este vremelnică, 237 n. 2. V. *infrà Proprietate literară, artistică, industrială*, etc.

— Cazurile unei proprietăți vremelnice și revocabile, 237.

— Stipularea unei proprietăți revocabile, 237. — Cazul când proprietatea este afectată de o condiție rezolutorie, 237, 238.

— *Restricțiile la dreptul de proprietate*, 238 text și n. 4. — Restricțiile cari rezultă din voința omului, 239. — Din servituțile legale, pe cari legea le numește naturale, 624, 631, 657 urm. — Restricțiile cari rezulă din conflicul drepturilor private, 239 urm. — Proprietarul nu poate face pe fondul său săpături de natură a atrage ruina clădirilor sau plantațiilor vecine, 240. — El nu poate să trimită pe fondurile vecine fum, praf, etc. care să jignească pe vecini, 240 text și n. 4, 679 n. 2, 759 n. 1, 772. — El nu poate să producă prin exercițiul industriei sale vuete, sgomote sau trepidații, cari ar face casele vecine nelocuibile sau mai greu de locuit, 241 și tom. V, p. 405 urm. Cpr. Trib. Dolj, *Pagini juridice* din 15 Septembrie 1908, No. 34 (cu o frumoasă adnotație a d-lui Ed. Dioghenide). — Proprietarul superior prin al cărui fond trece o apă curgătoare nu poate să îngreue servitutea fondului inferior, infectând apa cu materii puturoase sau vătămătoare, ori schimbând cursul ei, 631. V. *Servituți*.

— Cazul când stabilimentul care aduce daune vecinilor a fost autorizat de autoritatea competentă, 242 și tom. V. p. 406 text și n. 1.

— Mutarea cursului unei ape curgătoare, 243. — Trecerea pe proprietatea altuia p. facerea de reparații, 243, 703, 781. V. *Reparații, Servituți, Trecere*, etc.—Daunele cauzate proprietarului prin dispozițiile unei legi, 244.

— *Drepturile cari pot face obiectul proprietăței* (lucrurile mobile și imobile ce sunt în comerț), 244.

— Proprietatea lucrurilor incorporale (creanțe, cambii, etc.), 245. — Transmiterea proprietăței cambiilor prin gir, 245 n. 2. V. *Cambie, Gir*, etc.

Proprietate

— Proprietatea scrisorilor confidenţiale, 250, 251 urm. V. *Scrisori.*

— Regimul proprietăţei imobiliare în Dobrogea, 253 urm. — Impărţirea pământului după codul otoman, 255. V. *Dobrogea.*

— Dovedirea proprietăţei imobiliare în Dobrogea, 254, 268.

— Dovedirea proprietăţei imobiliare în România dincoace de Dunăre (Controv.), 268, 269.

Exproprierea pentru cauză de utilitate publică, 256 urm. V. *Expropriere.*

— *Dobândirea proprietăţei*, 259, 260. — Proprietatea imobiliară se dobândeşte prin prescripţie de 10, 20 sau 30 de ani, 298. V. *Prescripţie.*

— In privinţa mobilelor corporale, ea se dobândeşte prin prescripţia instantanee, dacă există bună credinţă. V. *Mobile, Prescripţie instantanee*, etc.

— Dobândirea proprietăţei prin accesiune. V. *Accesiune.*

— In privinţa animalelor sălbatice (ocupaţie), 261, 381. — In privinţa animalelor domestice şi îndomesticite, 382, 383. V. *Animale.*

— *Perderea proprietăţei*, 261. — In privinţa animalelor sălbatice, 261. — In privinţa animalelor cari nu sunt nici sălbatice, nici domestice, 261 n. 2, 382. — In privinţa albinelor, 261 n. 2, 691 nota *in fine*. V. *Albine.*

— Proprietatea imobiliară nu se perde prin neuz, ci numai prin dobândirea ei din partea altuia, 273 n. 1, 380, 554 n. 2, 867 n. 3.

— Ea nu se perde prin inundaţie, 297, 379, 380. V. *Inundaţie.*

— Proprietatea unui imobil este un drept imobiliar, 180 text şi n. 1. — Proprietatea unui lucru mobil este un drept mobiliar, 189.

— Titlurile de proprietate nu sunt imobile prin destinaţie, ci formează o categorie a parte de lucruri mobiliare, cari aparţin proprietarului (Controv.), 168.

— Proprietatea pământului cuprinde în sine atât proprietatea suprafeţei cât şi a subfeţei pământului, 324, 325, 634. — Suprafaţa poate însă să aparţie unuia, iar subfaţa altuia, 326.

— Proprietarul poate face atât pe pământul său, cât şi sub pământ, plantaţiile şi construcţiile ce ar crede de cuviinţă, afară de excepţiile statornicite prin legi sau regulamente, 326 urm., 333. — Prezumpţia de proprietate care rezultă, cu privire la plantaţii şi construcţii, în favoarea proprietarului pământului, poate fi combătută prin dovada contrară, 333 urm. V. *Construcţii, Plantaţii*, etc.

— Dreptul proprietarului suprafeţei asupra minelor aflătoare în pământ, 372 urm. V. *Mine.*

— Proprietarul pământului nu se consideră însă *a priori* ca proprietar al comoarei ascunse în pământul său, 332. V. *Comoară.*

Acţiunile cari rezultă din dreptul de proprietate, 262 urm. — Acţiunile posesorii, 272. — Acţiunile petitorii, 262, 263. — Acţiunile negatorii şi confesorii, 263.

— Acţiunea publiciană (neexistenţa ei în dreptul actual) (Controv.), 263. V. *Acţ. publiciană.*

— Acţiunea în revendicare (numai imobilele sunt supuse acestei acţiuni), 262, 264 urm. V. *Revendicare.*

— Mobilele devenind proprietatea acelui care le deţine cu bună credinţă, în baza unei prescripţii instantanee, nu pot fi revendicate decât la caz de furt sau de perderea lor, şi aceasta numai în timp de trei ani de când au fost furate sau perdute, 245, 262. V. *Mobile, Revendicare, Prescripţie instantanee*, etc.

— *Regulele de drept internaţional aplicabile proprietăţei*, 601.

Proprietatea literară, artistică şi industrială (garantarea ei), 245 urm. — Această proprietate este vremelnică, căci după 10 ani dela moartea autorului, ea cade în domeniul public, 237 n. 2.

— Această proprietate nu poate fi expropriată, 260. — Produsul acestei proprietăţi este mobil prin determinaţia legei, 197. V. *Mobile.*

— Proprietatea literară poate fi pusă în gagiu sau amanet, 198 n. 1. V. *Amanet, Fond de comerţ, Gagiu*, etc.

— S'a decis, cu drept cuvânt, că şi o caricatură putând fi o operă de artă, proprietatea ei este garantată de lege. V. *Caricatură.*

— Contrafacerea în materie de proprietate literară, artistică, etc. 246, text şi n. 3. V. *Contrafacere, Fonograf, Gramofon, Statui*, etc.

— Facerea depozitului la bibliotecile publice nu mai este cerut astăzi pentru garantarea proprietăţei literare, 247 urm. V. *Depozit.*

— Şi cărţile poştale ilustrate pot face obiectul unei proprietăţi excluzive garantată de lege, 248. V. *Cartă poştală.*

— Garantarea proprietăţei produselor fotografice, 248 text şi n. 2. V. *Fotograf.*

— Titlul unui ziar este încă o proprietate care nu poate fi atinsă, 249. Cpr. Trib. Nice, *Pag. juridice* din 1908, No. 36 (cu nota d-lui D. D. Stoenescu). V. *Ziar.*

— Proprietatea numelui patronimic, 250. — Proprietatea pseudonimului, poreclei, etc., 250. V. *Nume, Poreclă, Pseudonim*, etc.

— Proprietatea firmei unui comerciant, 250. V. *Firmă.*

— In privinţa proprietăţei industriale, vezi Trib. Ilfov, *Cr. judiciar* din 1908, No. 48 (cu nota d-lui Ionescu-Dolj).

Prospect (servitute de—). —Consistă în a împedicà pe proprietarul fondului şerbitor de a face clădiri sau plantaţii de natură a micşorà libertatea şi plăcerea vederei în detrimentul fondului dominant, 608 n. 2, 756 nota, 767 nota. — Această servitute, cea mai oneroasă din toate, cuprinde servitutea *non œdificandi* şi *non altius tollendi*, 756 nota, 767 nota 827. — Servitutea de vedere nu atrage însă pe acea de prospect, 827. V. *Vedere.*

— Această servitute nu cere ca fondurile să fie limitrofe *(contigus)*, 608 n. 2, 615. — Această servitute este continuă, însă neaparentă; ca atare, ea nu poate fi stabilită prin prescripţie, nici destinaţia proprietarului, ci numai prin titlu, 618 n. 3, 621, 767, 811 n. 1. V. *Servituţi*, etc.

Prunturi. — V. *Insulă.*

Prutul. — Râu declarat plutitor prin Regul. organic, 206 n. 1, 376 n. 4, 688 nota, 689 n. 1.

Pseudonim. - Proprietatea pseudonimului, 250 şi tom. I, p. 251.

Publiciană. — Inexistenţa acţiunei publiciane în dreptul modern (Controv.), 263. V. *Acţ. publiciană.*

Puţuri. V. *Fântână.*

Q

Quasi-contract. — Interzisul nu poate să se oblige gerând afacerile altuia, 64.

Quasi-delicte. V. *Delicte.*

Quasi-posesiune (în materie de servituţi), 292.

Quasi-uzufruct. -Uzufructul lucrurilor cari se consumă prin întrebuinţare, 431 urm.

— Nu numai lucrurile consumptibile, dar şi acele fungibile pot face obiectul unui quasi-uzufruct, 434. Deoseb. între uzufruct şi quasi-uzufruct, 432 n. 1. — Quasi-uzufructuarul devenind proprietarul lucrurilor supuse quasi-uzufructului, poate să le înstrăineze şi să desfiinţeze substanţa lor, 401 n. 2, 431, 432, 482. — Oblig. quasi-uzufructuarului de a da cauţiune, 496. V. *Cauţiune, Uzufruct*, etc.

— Liberarea quasi-uzufructuarului prin perirea lucrului fără culpa lui, 533 n. 1. — Stângerea quasi-uzufructului, 552 urm., 555, 558, 562 n. 2, 567, 574 n. 3, 577, 579, etc.

Quem de evictione tenet actio, eumdem agentem repellit exceptio, 272 text şi n. 2 şi tom. VI, p. 206; tom. VIII, p. 677 n. 1, etc. Cpr. Trib. Iaşi, *Dreptul* 1908, No. 66.

Qui suo jure utitur neminem lædit, 635 şi tom. V, p. 38, 401 urm.

R

Raport la moştenire (stângerea uzufructului), 573 n. 3. V. *Moştenire, Uzufruct.*

Răscoalele ţărăneşti. — Constituesc un caz de forţă majoră, 275 nota 2.

Râuri. — V. *Fluvii.*

Rechiziţii militare. — (L. din 6 April 1906), 260. — Vezi asupra chestiunei de a se şti dacă rechiziţiile militare făcute de un beligerant pe teritoriul inamic, dau loc la daune din partea acelora cari au fost rechiziţionaţi, contra Statului inamic, care s'a folosit de aceste rechiziţii în timp de războiu, Trib. Ilfov, *Revista judiciară* din 14 Septembrie 1908, No. 2.

Recoltele. — Sunt imobile prin incorporaţie, cât timp nu sunt deslipite de pământ, 146 urm. Vezi *Arbori, Plante,* etc. — Urmărirea recoltelor prinse de rădăcini, conform art. 467 urm. Pr. civ., 150.

Recunoaşterea unui copil natural. — Poate fi făcută de interzis într'un interval lucid, 66. — Şi de acel pus sub consiliu judiciar, 105.
— S'a decis cu drept cuvânt, conform părerei noastre, că recunoaşterea copiilor naturali este astăzi admisă prin legea din 15 Martie 1906, C. Iaşi, *Dreptul* din 1908, No. 23 (cu observ. noastră). Vezi asupra acestei chestiuni, tom. II, p. 314 urm., p. 479 şi tom. VI, p. 40 n. 1.

Référé (ordonanţă prezidenţială). V. *Procedura în référé.*

Regimul apelor. — V. *Apă, Fluvii, Servituţi,* etc.

Regimul silvic. — Pădurile supuse regimului silvic, 454 n. 1.

Rentă. — Definiţie, 195. — Rente perpetue sau pe viaţă, 195 urm., text şi note, 523 n. 5. — Modurile de înfiinţare sau constituire a rentei viagere, 196. — Renta viageră declarată neurmăribilă, 196, 479. Cpr. C. Bucureşti, *Dreptul* din 1908, No. 55. V. *Alimente.* — Renta declarată neurmăribilă poate fi urmărită pentru obligaţiile rezultând dintr'un fapt penal sau dintr'un delict ori quasi-delict civil comis de creditorul rentei, 196.
— Renta, de orice natură ar fi, este un drept mobiliar, 195, 197. V. *Mobile.*
— Dreptul posesorului de bună credinţă la emolumentele unei rente viagere, aceste emolumente considerându-se ca fructe, 302. V. *Fructe, Posesiune,* etc.
— Constituirea unui uzufruct asupra unei rente viagere, 446 urm. —Responsabilitatea uzufructuarului, 446 n. 1. — Perceperea veniturilor rentei prin anticipaţie, 448.
— Plata veniturilor unei rente de către dobânditorul unei universalităţi de bunuri cu titlu gratuit, 526 n. 2.

Reparaţii. — Dacă proprietarul unui loc înfundat poate trece pe proprietatea altuia spre a face reparaţii la imobilul său (Controversă), 703, 781, 827. V. *Balcoane, Proprietate, Trecere, Uluci,* etc.
— Incât priveşte reparaţiile cari cad în sarcina uzufructuarului (p. 511 urm.), şi acele cari cad în sarcina nudului proprietar, p. 516 urm. Vezi *Uzufruct.*

Res nullius (animalele sălbatice).—Dobândirea proprietăţei lor prin ocupaţie, 261, 381. V. *Animale, Ocupaţie, Proprietate,* etc.
— Apa de ploae care cade pe calea publică, 650.
— Momentul când apa de ploae încetează de a fi *res nullius,* 651. V. *Servituţi.*

Resoluto jure dantis, solvitur jus accipientis.—280, 468, 473, 478, 573, 795, 853, etc. V. *Nemo plus juris ad alium transferre potest,* etc

Retenţie (dreptul de—). Dreptul de retenţie este un drept real (Controv.), 220 text şi n. 4.—Dreptul străin în privinţa dreptului de retenţie, 282 n. 1. — Definiţia dreptului de retenţie, 280 n. 4.
— Dreptul de retenţie în materie de expropriere pentru cauză de utilitate publică, 260. V. *Expropriere.*
— Dreptul de retenţie nu poate fi admis de justiţie decât în cazurile anume statornicite de lege (Controversă), 280 urm., 351, 307, 520, etc. Cpr. decizia Cas. S-a I, No. 263 din 16 Iunie 1908, publicată în Revista *Jurisprudenţa* din 4 Sept. 1908, No. 20, p. 309 urm. Această decizie pune în principiu: 1⁰ că judecătorii pot acordă dreptul de retenţie, decâteori ei îl găsesc necesar p. motive de echitate; 2⁰ că dreptul de retenţie poate fi invocat p. prima oară şi în apel; 3⁰ că dreptul de retenţie poate aveà loc şi în privinţa pământurilor rurale date clăcaşilor prin legea din 1864.

Reteradă (latrină, plimbătoare după art. 1449 C. civ.). V. *Privată.*

Revendicare (acţ. în revendicare), 262, 264 urm. — Definiţie, 264. — Deoseb. între acţiunea în revendicare şi acţiunea în grănituire, 666 n. 2. — Mobilele nu pot fi revendicate decât la caz de furt sau de perderea lor, şi aceasta numai în timp de *trei* ani, 245, 262. V. *Mobile, Proprietate,* etc. — Revendicarea animalelor cari s'au strămutat aiurea prin frauda altuia, 383. V. *Animale.*

— Imobilele pot, din contră, în totdeauna fi revendicate, 262, 264. — Revendicarea avulsiunei în termen de un an dela incorporarea ei la malul vecin, 366 urm. Vezi *Avulsiune.*

— Revendicarea exercitată contra unui precarist, 265.

— Revendicarea poate fi exercitată de bezmanar, 264 n. 3. Vezi *Bezman.*

— Dovedirea faptului posesiunei de către reclamant, atunci când posesiunea este tăgăduită de pâritul acţionat în revendicare, 265.

— Acel care exercită acţiunea în revendicare trebue să dovedească proprietatea imobilului revendicat, 265, 266.

— Modurile prin cari el poate să dovedească proprietatea sa 266. — Invocarea unui titlu (vânzare, testament, moştenire, donaţiune, etc.) din partea reclamantului, 266 urm.

— Dovedirea proprietăţei imobiliare prin prezumpţii (Controv.), 268, 269. V. *Prezumpţie, Proprietate,* etc.

— Cazul când numai reclamantul produce un titlu, 269, 270. — Cazul când atât reclamantul cât şi pârâtul invoacă un titlu, 269. — Cazul când nici un titlu n'a fost transcris sau când ambele titluri au fost transcrise în aceeaş zi, 269 n. 4. V. *Transcriere.*

— Dovedirea proprietăţei prin prescripţie, 270. — Invocarea prescripţiei de către pârît, 271.

— Respingerea acţiunei în revendicare prin excepţia trasă din autoritatea lucrului judecat, 271, 272. — Prin excepţia de garanţie (*Quem de evictone tenet actio,* etc.), 272. V. *aceste cuvinte.*

— Revendicarea unui imobil cumpărat la mezat public, în termen de *cinci* ani din momentul executărei ordonanţei de ajudecare, această prescripţie curgând contra minorilor, interzişilor şi acelor puşi sub consiliu judiciar, 272, 273. — Neaplicarea, în specie, a art. 1890 C. civil (Controv.), 273 n. 1. — Dreptul vechiu al Moldovei în această privinţă, 274. V. *Hrisov.*

— Modurile de exercitare a acţiunei în revendicare, 274.

— Acţiunea în revendicare din partea comuniştilor, 232 nota, 274. V. *Indiziune.*

— *Efectele acţiunei în revendicare* (restituirea imobilului revendicat cu toate accesoriile lui), 274. — Restituirea fructelor percepute în urma introducerei acţiunei în revendicare, 300, 320. — In caz de perimarea acţiunei în revendicare, posesorul contra căruia s'a introdus o nouă acţiune în revendicare restitue fructele din ziua reclamaţiei primitive, dacă în acel moment el cunoştea viciul care infecta titlul său, 321.

— Cazul când posesorul restitue echivalentul lucrului revendicat (expropriere p. cauză de utilitate publică), 275. — Acel expropriat poate să-şi revendice imobilul său dela Stat, comună sau judeţ, dacă a fost deposedat fără îndeplinirea formelor legale, 260. V. *Expropriere p. cauză de utilitate publică.*

— Cazul când posesorul a vândut imobilul revendicat şi cumpărătorul l'a prescris (respingerea acţiunei în revendicare), 275.

— Perirea imobilului revendicat prin caz fortuit, 275, 276. — Perirea imobilului prin faptul posesorului (responsabilitatea lui), 276.

— Cheltuelele sau impensele ce revendicantul trebue să plătească pârâtului care a căzut în acţiunea în revendicare (cheltuelile necesare şi utile), 276 text şi n. 4, 277 urm. — Nerestituirea cheltuelelor voluptuare, pâritul fiind numai în drept a ridica de pe fond ceea ce se poate lua fără a-l deteriora, 279. V. *Impense.* — Cheltuelele de întreţinere sunt în sarcina posesorului de bună credinţă, numai acel de rea credinţă având drept la restituirea lor, 278. — Cheltuelele utile

Revendicare

se restituesc chiar posesorului de rea credinţă, 278, 279. V. *Impense, Plus-valuta*, etc. — El nu are însă dreptul de retenţie (Controv.), 280. V. *Retenţie*. — Neaplicarea în specie art. 1910, p. 279, 280. — Restituirea sumelor plătite de posesor pentru degradarea imobilului, 280.

— Contractele de închiriere sau arendare încheiate de posesor nu sunt opozabile proprietarului revendicant, chiar dacă aceste contracte ar fi fost transcrise, 280.

— Sarcinele reale constituite de posesor (ipoteci, servituţi, uzufruct, etc.) sunt de asemenea desfiinţate şi inexistente faţă de proprietarul revendicant, prin aplicarea maximei *resoluto jure dantis*, etc., 280.

— *Competinţa judecăt. de ocoale în privinţa acţiunei în revendicare*, 131 nota. V. *Judec. de ocoale*.

Revizuire. — Această cale extraordinară poate astăzi fi exercitată de interzis şi de acel pus sub consiliu judiciar, 41 n. 2. V. *Consiliu judiciar, Interdicţie*, etc.

Rezervă.—Scutirea uzufructuarului de cauţiune în caz când bunurile supuse uzufructului ar forma obiectul unei rezerve ereditare (Controv.), 497.

Risipitori. — Punerea lor sub consiliu judiciar, 86 urm.

Robii. — Nu mai sunt astăzi lucruri mobile, în urma desfiinţărei robiei, 187 n. 2 şi tom. I, p. 247 urm.

Robirea lucrurilor.—V. *Servituţi*.

S

Saline. — V. *Sare*.

Salariile (funcţionarilor publici). — Creanţele pentru cari ele pot fi urmărite, 136, 137 nota. V. *Lefi, Pensii*, etc.

Sare. — Exploatarea sărei de către Stat (monopol), 328 n. 2.

Salva rerum substantia (conservarea substanţei lucrului în materie de uzufruct). — Controversa la care aceste cuvinte au dat loc în dreptul roman, 401 n. 1. V. *Uzufruct*.

Sat. — Nu poate avea mai puţin de 100 locuitori, 644 nota. — Cazul când locuitorii unui sat au dobândit un drept asupra unei ape de izvor (restricţie la drepturile proprietarului izvorului), 643 urm. V. *Servituţi*.

Sătean. — Ce se înţălege prin sătean în privinţa dobândirei pământurilor rurale, 134, 135 nota. V. *Pământ rural*.

Scările (unei case). — Sunt imobile prin incorporaţie, 145, 172 n. 2. — Contribuirea coproprietarilor la facerea scărilor unei case, atunci când diferitele caturi ale casei aparţin la mai multe persoane (caz neprevăzut de legea noastră), 749. V. *Impărţeală*.

Scaune. — Scaunele şi băncile aşezate chiar de proprietar într'o grădină, nu sunt imobilizate, ci rămân mobile, 173 n. 4. V. *Bănci*.

Schele (servitute de schele, *tour d'échelle*). — Nu poate fi dovedită prin destinaţia proprietarului, 811 n. 1. V. asupra acestei servituţi, p. 780 text şi n. 5.

Schimbul (pământurilor rurale) între săteni, 132, 133 nota. V. *Pământ rural*.

Scrisori (confidenţiale). — Proprietatea lor (Controv.), 250, 251 urm. V. *Proprietate*.

Seminţe. — Seminţele devin imobile prin incorporaţie când sunt puse în pământ, 149, 160. — Acele date de proprietar arendaşului sau colonului parţiar ori destinate de proprietar la semănături, când el îşi cultivă însuş moşia, sunt imobile prin destinaţie înainte de a fi puse în pământ, îndată ce au fost aduse pe moşie, 159, 160.

Senatori. — Urmărirea diurnei lor, 137 n. V. *Deputaţi, Diurnă*, etc.

Servituţi militare, 687 n. 1. Cpr. Art. 54 din legea de introducere a codului civil german.

Servituţile reale sau prediale.— Definiţie şi caracterul acestor servituţi (drepturi reale imobiliare), 220, 606 text şi n. 4. — Servituţile sunt imobile prin obiectul la cari se aplică, 179, 606. — Ele urmăresc fondul, 605, 609, 610.

— Stabilirea unei servituţi reale asupra fondurilor cari sunt afară din comerţ, precum : bunurile cari fac parte din domeniul public al Statului, comunelor şi judeţelor, 606 n. 5, 607. — Asupra bunurilor cari compun domeniul privat al Statului, comunelor, etc. 607 nota. — Asupra minelor, 606 n. 5. V. *Mine.*

— Bunurile cari compun domeniul Coroanei nu pot fi nici înstrăinate, nici grevate de servituţi, 607 nota. V. *Dom. Coroanei.*

— Servitutea nu poate fi stabilită decât asupra unui fond pentru utilitatea unui alt fond aparţinând altei persoane (necesitatea a două fonduri), 606, 607, 608. 611, 791.

— Nu se poate deci constitui o servitute asupra fondului său propriu, 400 n. 2, 550, 608, 809, 810, 862. V. *Nemini res sus servit.* — Nici asupra unui arbor, deşi arborul este imobil cât timp este incorporat pământului, 608. — O servitute nu poate fi grevată de uzufruct, 415. V. *Uzufruct.*

— Contiguitatea fondurilor nu este o condiţie necesară pentru existenţa servituţei, 608 n. 2, 615.

— Nu se poate constitui o servitute asupra unei alte servituţi, 609, 610 n. 1.

— Deoseb. între servitute şi dreptul de creanţă sau de proprietate, 610 n. 1. — Intre servitute şi obligaţie, 611. V. *Obligaţie.*

— Servitutea se stabileşte p. utilitatea sau cel puţin p. plăcerea unui alt fond, 611 n. 1. — Utilitatea sau plăcerea fondului nu are nevoe de a fi actuală, 612, 798. — Nu se poate stabili o servitute prin care s'ar impune cuiva obligaţia unui fapt personal, 791, 792.

— Dreptul de a vână sau pescui pe fondul altuia nu poate fi constituit cu titlu de servitute reală (Controv.), 611 n. 1, 793.

— Nici dreptul de a se primbla, de a şedea la masă, de a culege flori sau fructe etc., pe fondul altuia (Controv.), 611, 792. — Nici dreptul de a măcinà grâu sau alte producte într'o moară p. uzul şi consumaţia unei gospodării, 612 nota, 793 n. 1. V. *Moara.* — In adevăr, servitutea nu poate fi constituită în folosul personal al proprietarului, ci numai în folosul unui fond, 605, 611, 792. — Consecinţele cari rezultă din împrejurarea că servitutea se datoreşte fondului, iar nu persoanei, 613, 614. — Cu toate acestea, unele legiuiri străine admit principiul contrar, 605 n 2, 888.

— Se poate însă stabili, ca servitute reală, dreptul de a luà dintr'o pădure lemnul necesar la încălzirea uneia sau mai multor persoane, 793. V. *Pădure, in fine.*

— *Perpetuitatea servituţilor.* — Servituţile reale sunt in principiu perpetue, pe când servituţile personale sunt din contrà vremelnice şi viagere, 612, 613 nota, 798. — O servitute reală poate însă fi mărginită la viaţa proprietarului, fondului dominant, 612.

— *Răscumpărarea servituţilor.* — Servituţile reale nu sunt în principiu supuse rescumpărărei, dacă răscumpărarea n'a fost prevăzută printr'o anume clauză, 613. Cpr. art. 787 urm. din noul cod elveţian.

— *Indivizibilitatea servituţilor*, 614, 877 text şi n. 2. — Consecinţele cari rezultă din principiul indivizibilităţei, 614 n. 3, 879. — Efectele indivizibilităţei servituţilor asupra prescripţiei, 877 urm.

— *Clasificarea servituţilor*, 615.

— *Servituţi urbane şi rurale*, 615, 616.

— *Servituţi continue şi necontinue*, 617. — Exemple de servituţi continue (conducerea şi scursoarea apelor, vederile la o distanţă mai mică decât acea legală, etc.), 617 urm., 873. — Exemple de servituţi necontinue (scurgerea zoilor pe o proprietate străină, dreptul de trecere, dreptul de a scoate apă dintr'un loc străin, dreptul de a spălà lâna într'o apă curgătoare sau aiurea ; dreptul de a păşunà sau adăpà vitele, etc.), 618 n. 2, 619, 806, 811 n. 1, 871.

— *Servituţile aparente şi neaparente*, 620 urm. — Exemple de servituţi aparente : (o fereastră sau plantaţii făcute la o distanţă mai mică decât acea legală ; o streşină care trece peste linia de hotar a proprietăţei vecine, o uşă, poartă sau portiţă; o apăducere a cărei lucrări nu sunt ascunse în pământ, etc.), 621. — Exemple de servituţi neaparente (servitutea de prospect; o apăducere a cărei lucrări sunt îngropate în pământ, dreptul de păşune, servitutea *non ædificandi* sau *non altius tollendi*. şi în genere toate servituţile negative), 621. — Interesul distincţiunei în privinţa stabilirei acestor servituţi, 621, 799 urm.

Servituţile afirmative şi negative, 621, 622, 876. — Exemple de servituţi afirmative şi negative 622 n. 1 şi 2. — Servituţile negative sunt toate continue şi neaparente prin firea lor, 622, 874 n. 2.

— Combinarea caracterului servituţilor între ele, 622 n. 3.

— *Servituţile legale şi acele stabilite prin faptul omului (adecă al proprietarului)* 623 urm.

— Servituţile legale, pe care în mod impropriu legea le numeşte naturale, nu sunt adevărate servituţi, ci nişte restricţii la dreptul de proprietate.—Numai servituţile stabilite prin voinţa proprietarului sunt adevărate servituţi, pentrucă numai ele deroagă dela dreptul comun, 624, 627, 790. — Aplicarea regulelor dela drepturile reale servituţilor pe cari legea le numeşte naturale sau legale, 625, 846, 847.

— *Interpretarea servituţilor* (principiu fundamental). — Servitutea se interpretă în favoarea fondului şerbitor, mărginindu-se sarcina, în loc de a se întinde, 625, 626, 822.— In caz de îndoială asupra punctului de a se şti dacă servitutea are sau nu fiinţă, ea va fi declarată inexistentă, 823. — In privinţa servituţilor constituite prin donaţiune, ele vor fi interpretate în favoarea primitorului darului (lărgindu-se în loc de a fi restrânse), 823. V. *Donaţiune*. — In privinţa servituţilor stabilite prin destinaţia proprietarului, întinderea şi modul lor de exercitare se vor determina prin starea de lucruri din care a izvorit servitutea, 823.— In privinţa servituţilor stabilite prin prescripţie, se va aplica regula: *tantum præscriptum quantum possessum* (restrângându-se servitutea). 823. Vezi *Tantum præscriptum*, etc.

— Cazul când posesiunea serveşte ca mijloc de interpretare a titlului, 824. — Cazul când posesiunea poate să mărească întinderea titlului, 824.— Restrângerea întinderei primitive a servituţei prin neîntrebuinţarea ei complectă în tot timpul prescripţiei, 824, 881 urm.

Servituţile cari izvorăsc din situaţia locurilor (servituţi naturale sau legale), 627 urm.

— Primirea apelor cari se scurg fireşte de pe locurile superioare pe acele inferioare, fără ca mâna omului să fi contribuit la aceasta, dacă părţile n'au convenit contrarul, ceea ce ele sunt libere să facă, 627, 633.

— Şi fondurile cari fac parte din domeniul public sunt supuse acestei servituţi, 627 text şi n. 1.

— Aplicarea regulei de mai sus la mâl, petre, nisip, etc., 628. — Dreptul proprietarului superior de a-şi revendica lucrul său cât timp nu s'a incorporat fondului inferior, 628. — Aplic. regulelor de mai sus nu numai apelor de ploae sau cari provin din topirea zăpezei, ci şi apelor de izvor cari curg fireşte după cursul lor natural, 629, 630. — Proprietarul superior nu poate însă să îngreue servitutea fondului inferior, infectând de ex. apa cu materii puturoase sau vătămătoare, schimând cursul ei, etc. 631. V. *Proprietate*.

— Proprietarul superior poate însă să facă lucrări folositoare la exploatarea fondului său şi, după unii, chiar construcţii noui, rămânând ca acel care s'ar crede lezat în dreptul său să ceară restabilirea lucrurilor în starea de mai înainte şi chiar daune, 632. — Modul cum se determină starea primitivă a lucrurilor (Controv.), 631 n. 1. — Cazul când autorul lucrărilor împovărătoare ar fi necunoscut, 633.

— Dar dacă proprietarul inferior este obligat a primi apele cari curg fireşte pe fondul său, el nu este obligat a primi zoile sau apa care s'ar scurge din streşina vecinului, 629. V. *Streşină, Zoi.* — Nici apele curgătoare (fluviile şi râurile navigabile sau plutitoare), pentrucă el poate face lucrări de apărare în contra inundaţiilor şi vărsăturilor extraordinare, 629, 630

Proprietatea şi uzul apelor. Apele de izvor, 633 urm. — Proprietarul pământului este proprietarul izvorului ascuns înlăuntru, 634. — Lucrările ce poate face proprietarul izvorului, 634, 635. — Art. 583 C. civil nu se aplică în specie, acest text fiind aplicabil numai apelor curgătoare, 635. — Proprietarul nu poate dispune de apă afară din fondul său, 635. — Proprietarul izvorului, prin excepţie, nu mai poate dispune de el, atunci când proprietarul vecin a dobândit un drept asupra izvorului, sau când apa izvorului este trebuitoare locuitorilor unei comune, unui sat, sau unui cătun, 636.

— *Cazul (când proprietarul fondului megieş a dobândit un drept asupra izvorului,* fie prin titlu, fie prin prescripţie, fie prin destinaţia proprietarului, 636 urm., 642, 643. —Proprietarul izvorului nu perde, în asemenea caz, dreptul de a întrebuinţa apa, 640.

— Aplic. art. 580 unui canal privat, 643.

— *Cazul când locuitorii unei comune, unui sat sau unui cătun au dobândit un drept asupra izvorului* (servitute stabilită într'un interes public fără nici o despăgubire), 643 urm., 890. — Pentru a putea dobândi asemenea drepturi, locuitorii trebue să alcătuiască cel puţin un cătun, 644. — Neaplicarea acestor regule la fântâni, puţuri, iazuri, bălţi şi alte ape stătătoare, 645.—Nici la apele minerale, cari rămân supuse dreptului comun, 645. V. *Ape minerale.* — Nici la apele de ploae cari nu formează o apă curgătoare, 645, 649. — Condiţiile cerute p. ca această servitute să poată avea loc, 645, 646. — Dreptul comunei de a reclama apa izvorului, 646. — Această servitute nu poate fi invocată numai pentru comoditatea sau plăcerea locuitorilor, nici în interesul agriculturei sau industriei, 646 n. 1.

— *Proprietatea apelor de ploae.* — Apa de ploae care cade sau se scurge pe un fond privat, aparţine *jure accessionis* proprietarului pe a cărui fond cade sau se scurge, 647, 650 n. 2, 773. — Ocupaţia nu joacă niciun rol în privinţa apei de ploae care cade sau se scurge pe un fond privat (Controv.), 647 n. 3.—Dobândirea din partea proprietarului fondului inferior a unei servituţi asupra apei de ploae care cade pe fondul superior, prin titlu, destinaţia proprietarului şi prescripţie (necesitatea unor lucrări aparente), 648, 649, 651. — Neaplicarea art. 582, 583 la apele de ploae cari nu formează o apă curgătoare, 650, 653.

— Apa de ploae care cade sau se scurge pe calea publică aparţine primului ocupant, fiind *res nullius* (Controv.), 650 t. şi n. 2.— Părţile pot face convenţii asupra apei de ploae care cade şi se scurge pe calea publică, 651. — Momentul când apa de ploae încetează de a fi *res nullius,* 651.— Dreptul proprietarilor mărginaşi a unei căi publice de a aduce apa de ploae pe fondul lor, 652.

— *Proprietatea apelor curgătoare,* 652 urm. — Aplic. art. 582, 583 numai la apele curgătoare nenavigabile şi neplutitoare, 652, 654.— Cazul când se discută proprietatea albiei râului sau fluviului, 653. — Numai proprietarii riverani se pot servi de apele curgătoare, 653.

Apele nenavigabile şi neplutitoare cari mărginesc sau hotărăsc o proprietate. — Proprietarii riverani ai unor asemenea ape pot luă apa necesară pentru irigaţia proprietăţilor lor, pentru punerea în mişcare de mori, fabrici, uzini, etc., 654 urm. V. *Irigaţii.*—Proprietarii riverani nu perd acest drept la apă prin faptul că nu s'au servit de ea 30 de ani, 656 n. 1. — Toţi riveranii au un drept egal la întrebuinţarea apei, 657. — Proprietarul al cărui fond se hotăreşte cu o apă nenavigabilă sau neplutitoare poate cedà dreptul său la apă altor riverani, 658. — Dreptul riveranilor de a pescuì în apele nenavigabile şi neplutitoare, de-a se primbla cu luntrea, de a scoate peatră, nisip, de a tăeà papură, trestii, etc., 658, 659.—Aceasta dovedeşte că ràurile nenavigabile şi neplutitoare aparţin pe jumătate proprietarilor riverani, 208, 376, 659, 661 n. 3, 678 n. 1.

— *Apele curgătoare nenavigabile și neplutitoare cari trec printr'o proprietate* aparţin tot riveranilor, ei putând schimbà chiar cursul lor, fiind numai obligați a lăsà apei cursul său firesc la punctul unde el încetează de a fi proprietar, 659.

— Dreptul tribunalelor de judeţ (nu însă și al judecătoriilor de ocoale) de a hotărì contestațiile dintre riverani relative la repartiţia apelor, împăcànd interesul agriculturei și al industriei, 660 urm.— Tribunalele trebue să respecte regulamentele particulare (adecă convenţiile dintre părți) și acele locale (adecă emanate dela autoritățile administrative), 660 n. 3, 662, 663. — Cazurile când trib. nu mai sunt în drept a reglementa întrebuinţarea apei, 662. — Hotăririle date în această materie pot fi schimbate de judecătorii cari le-au dat, ca și în materie de alimente, 662. V. *Alimente, Hotăr. judecătorești,* etc.

— Rolul autorităţilor administrative în privința reglementărei apelor, 663

— *Grănițuirea proprietăților vecine,* 663 urm. V. *Grănițuire.*

— Facultatea de a cere grănițuirea nu este o servitute, 667, 668.

— *Ingrădirea sau împrejmuirea proprietății,* 676 urm. Vezi *Ingrădire.* — Facultatea de a cere îngrădirea nu are niciun raport cu servituţile, ci este un atribut al dreptului de proprietate, 678.

— *Obligațiile sau sarcinile impuse de lege din cauza vecinătăței.* — Aceste sarcini au de scop utilitatea publică a Statului sau a comunelor, și utilitatea particurarilor, 686.

— *Sarcinile stabilite în interesul Statului sau al comunelor,* 686 urm.

— Prima sarcină publică de care vorbeşte art. 587 are de obiect interesul navigaţiei (poteca sau drumul necesar la conducerea vaselor), 207, 361, 362, 377, 687. V. *Navigație, Potecă,* etc. Cpr. Trib. Covurlui, *Dreptul* din 1908, No. 62.—

— Intinderea potecei (apreciarea suverană a tribunalelor), 688. — Proprietarii riverani nu pot face pe drumul destinat navigaţiei nicio lucrare de natură a împedica navigația, 688, 689. — Ei păstrează însă dreptul de a se folosi de aluviune, de a pescuì, etc., 689, 690.

— A doua sarcină publică de care vorbeşte art. 587 e privitoare la construirea sau repararea drumurilor, etc., 690.— Sarcinile impuse într'un interes public nu dau loc, în principiu, la nicio despăgubire, 691.—Nu se poate deroga dela aceste sarcini, pe cari impropriu legea le numește servituți legale, 691.

Sarcinile impuse de lege în interesul particularilor. — Aceste sarcini sunt relative : 1° la zidul, șanțul sau gardul comun între vecini ; 2° la privirea sau vederea asupra proprietăţei vecinilor; 3° la scurgerea ștreșenelor și 4° la dreptul de trecere pe fondul altuia, 693 urm.

— *Zidul comun,* 693 urm. V. *Zidul comun.*

— *Șanțul comun,* 725 urm. V. *Șanțul comun.*

— *Gardul comun,* 730 urm. V. *Gardul comun.*

— *Distanța ce vecinii trebue să observe în plantațiile lor,* 736 urm. V. *Plantații.*

— *Distanța și lucrările intermediare prescrise pentru oarecari construcții,* 750 urm. V. *Cămin, Construcții, Cuptor, Ferărie, Privată, Sobe, Vatră,* etc.

— *Vederea în proprietatea vecinilor,* 755 urm. V. *Vedere.*

— *Servituțile de lumină,* 769, 770. V. *Lumină, Vedere.*

— *Picătura ştreşenelor,* 770 urm. V. *Ștreșenă.*

— *Dreptul de trecere (servitute legală),* 774 urm. V. *Trecere.*

— *Servituțile stabilite prin fap-*

lui omului, 790 urm.—Aceste sunt adevăratele şi singurile servituţi, căci numai prin ele se modifică regimul proprietăţei şi se deroagă dela dreptul comun, 624, 627, 790.—Părţile pot stabili orice servitute prin convenţia lor, afară de acele cari ar fi contrare ordinei publice, 790 text şi n 2.—Ele pot deroga dela sarcinile statornicite de lege, cari nu interesează ordinea publică, 791. — Astfel, ele pot să renunţe la facultatea ce le dă legea de a dobândi comunitatea unui zid, 721, text şi n. 3, 791. V. *Zidul comun.* — Nu se poate însă stabili o servitute prin care s'ar impune cuiva obligaţia unui fapt personal, 791 urm.—Se poate însă stabili o servitute reală în folosul unui fond, cu toate că proprietarul acestui fond ar trage dintr'ânsa un folos oarecare p. industria sau uzul său personal, precum ar fi, de exemplu: dreptul de a lua dintr'o pădure lemnul necesar pentru încălzitul unei case, etc., 793. V. *Pădure in fine*.

— *Persoanele cari pot stabili o servitute pasivă*, 793 urm.—Numai proprietarul poate stabili o servitute, pentrucă stabilirea ei constitue o înstrăinare, 793. — Posesorul, fie chiar de bună-credinţă, cât timp n'a prescris încă, nu poate stabili o servitute, 793, n. 3.—Nici uzufructuarul (Controv), 794 nota. V. *Posesiune*, *Uzufruct*, etc.

— Nudul proprietar poate însă să constitue o servituteasupra fondului supus uzufructului, însă servitutea care ar jigni drepturile uzufructuarului nu ar putea fi exercitată de acei în drept, decât în urma încetărei uzufructului, 538.

— Constituirea unei servituţi din partea unui coproprietar în indiviziune, 794 nota. V. *Indiviziune*.

— Existenţa unei ipoteci nu împedică pe proprietar de a constitui o servitute asupra fondului ipotecat, 794, 795.—Dreptul creditorilor ipotecari în asemenea caz, 795. V. *Ipotecă*.

— Constituirea unei servituţi din partea aceluia care ar avea o proprietate condiţională, 795.— Constituirea servituţei din partea unui mandatar (necesitatea unui mandat special), 795.— Mandatarii legali (tutorul, bărbatul, etc.), nu pot însă constitui o servitute, 795, 796. V. *Mandat*.

— Spre a putea constitui o servitute trebue a avea capacitatea de a înstrăina, 796.—Acel pus sub consiliu judiciar nu poate constitui o servitute fără asistenţa consiliului, 101 nota.—In caz de constituirea unei servituţi din partea unui incapabil, fără îndeplinirea formelor legale, servitutea va putea fi anulată pentru lipsă de forme, independent de orice leziune, 796. Vezi şi t. VII, p. 20, text şi n. 2.

— *Persoanele cari pot dobândi o servitute activă*, 796. — Numai proprietarul poate dobândi o servitute activă în folosul fondului său, 797.—Şi aceasta chiar în caz când fondul ar face obiectul unui uzufruct, 538, 797 n. 2.

— Coproprietarul în indiviziune nu poate dobândi o servitute pentru fondul întreg (Controv.), 797. V. *Indiviziune*.

— Bezmanarul poate însă dobândi o servitute activă, după cum el poate constitui o servitute pasivă, pentrucă el poate înstrăina şi ipotecă proprietatea sa, 797. V. *Bezman*.

— Mandatarii legali (tutorul, bărbatul, etc.), şi mandatarii convenţionali pot, de asemenea, dobândi o servitute activă, 798.

— Capacitatea ce trebue să aibă persoana care stabileşte o servitute activă, 798.

— Cazul când dreptul proprietarului constituitor al servituţei era supus unei desfiinţări, 798.

— *Modalităţile servituţilor* (pure şi simple, cu termen, sub condiţie şi chiar pe un fond care în viitor are să devie proprietatea stipulatorului), 612, 798.

— *Stabilirea servituţilor*, 799 urm. — Ele nu mai pot fi stabilite astăzi prin hotărîri judecătoreşti, 799.

— *Stabilirea servituţilor continue şi aparente* (titlu, prescripţie şi destinaţia proprietarului), 800 urm.

— Toate servituţile pot fi stabilite prin titlu, fie cu titlu oneros, fie cu titlu gratuit, 800, 801. — Cazurile când servitutea trebue să fie constituită printr'un act scris (donaţiune, testament, etc.), 801, 803.—Dovedirea între părţi a servituţilor constituite prin acte cu titlu oneros (vânzare, schimb, tranzacţie); aplicarea dreptului comun (mărturisire, jurământ, martori şi prezumpţii în caz când aceste probe sunt admise de lege), 801, 802.

— *Transcrierea servituţilor constituite prin faptul proprietarului*, spre a fi opozabile terţiilor, 624 n. 4, 802 t. şi n. 2. V. *Transcriere*.

— *Transcrierea servituţilor constituite prin testament* (Controv.), 408, 409 nota, 802 n. 3, 803 nota.— Transcrierea servituţilor constatate printr'o hotărîre judecătorească, 803, 808.

— *Netranscrierea servituţilor dobândite prin prescripţie şi destinaţia proprietarului* (Controv.), 808, 810. Vezi *Destin. proprietarului*, *Transcriere*, etc.

— *Inlocuirea actului care constată servitutea printr'un act recognitiv*, în caz de perderea sau distrugerea actului primordial, 803, 820 urm. Vezi *infrà* tot la cuv. Servituţi: *Perderea sau distrugerea actului din care rezulta servitutea*.

— *Stabilirea servituţilor continue şi aparente prin prescripţia de 30 de ani*, 803 urm., 821. — Numai în privinţa acestor servituţi, acţiunile posesorii sunt admisibile, 618 n. 3, 787 urm., 816, 849 t. şi n. 2. V. *infrà: Act. poses. în materie de servituţi*. — Posesiunea trebue să întrunească toate condiţiile cerute de art. 1847 urm., p. 804, 806. — Nu se cere în specie nici titlu, nici bună credinţă, 804. — Posesiunea de 10 sau 20 de ani nu este admisă nici pentru stabilirea nici p. stângerea servituţilor (Controversă), 805, 867 n. 4. — Menţinerea servituţilor dobândite sub legea veche, 805.

— Numai servituţile *continue* şi *aparente* pot fi dobândite prin prescripţia de 30 de ani, 806, 818, 821. — *Quid juris* în privinţa dreptului de a avea crengile unui arbor pe fondul străin? (Controv.), 746. V. *Plantaţii*. — Intinderea şi mărirea acestor servituţi prin prescripţie, 807, 885. — Momentul de când începe a curge prescripţia, 807. — Netranscrierea servituţilor dobândite prin prescripţie, 808, 810.

— *Stabilirea servituţilor prin destinaţia proprietarului*, 808 urm. — Definiţia şi origina destinaţiei proprietarului (dr. cutumier francez), 808, 809. — Pentru ca destinaţia proprietarului să aibă loc nu este numai decât nevoe ca să existe două fonduri deosebite (Controv.), 808 n. 3. — Servituţile dobândite prin destin. proprietarului ca şi acele dobândite prin prescripţie, nu sunt supuse transcrierei (Controversă), 808, 810. — Numai servituţile *continue* şi *aparente* pot fi dobândite prin destinaţia proprietarului, 811. — Nu pot deci fi dobândite prin acest mod: servitutea *non ædificandi* sau *non altius tollendi*, 621 n. 5, 811 n. 1. — Nici servitutea de scoaterea apei, 811 n. 1.— Nici acea a scurgerei zoilor, 618 n. 2, 811 n. 1. — Nici servitutea de păşune sau adăpare, 619, 819. — Nici acea de trecere, care este o servitute necontinuă, 619, 787, 817, 818. — *Quid juris* în privinţa servituţei de trecere care s'ar manifestă prin lucrări aparente (o uşă, o portiţă, etc.)? (Controv.), 811, 818, 866, t. şi n. 1. V. *Trecere*. — *Quid juris* în privinţa dreptului de a avea crengile arborului său pe fondul altuia? (Controv.), 746. V. *Plantaţii*.

— *Interpretarea servituţilor stabilite prin destin. proprietarului*, 823.

— Ce trebue să dovedească acel care invoacă destinaţia proprietarului? (Controv.), 812 urm.

— Cazul când vânzarea fondurilor făcându-se către mai mulţi proprietari, împărţeala între ei s'ar fi făcut în urma vânzărei (Controv.), 814.

— *Stabilirea servituţilor continue şi neaparente, şi acelor necontinue, aparente sau neaparente*, 814 urm. — Necesitatea unui titlu, 815. — Neadmiterea prescripţiei, nici a destinaţiei proprietarului, 816 urm.

Perderea sau distrugerea actului din care rezultă servitutea (înlocuirea lui printr'un act recognitiv), 803, 820 urm. — Actul recognitiv trebue să emane, ca şi actul constitutiv al servituţei, dela proprietarul fondului şerbitor, 820 n. 1. — Actul recognitiv nu este supus condiţiilor şi formalităţilor cerute de art. 1189, acest text fiind de strictă interpretare, 820 n. 1.

— Nici art. 1893 nu este aplicabil în specie, acest text fiind aplicabil numai la rente, 821 nota. — Dovedirea servituţilor în lipsa unui act primordial sau recognitiv, 821, 822. — Actul recognitiv este aplicabil tuturor servituţilor, chiar şi acelor continue şi aparente, 821, 822. — Aceste din urmă servituţi mai pot încă fi dovedite, în lipsa unui act recognitiv sau primitiv, prin prescripţia de 30 de ani, 821.

Modul de exercitare a servituţilor, 822 urm. — Interpretarea servituţilor, 625, 823, 824.

Drepturile proprietarului fondului dominant (dreptul la servituţile accesorii), 825 urm. — Exemple de servituţi accesorii, 826, 828.

— *Lucrările necesare servituţei* (dreptul proprietarului fondului dominant de a face cu cheltuiala lui, pe fondul serbitor, lucrările necesare p. păstrarea servituţei, dacă nu s'a derogat dela această regulă, 828 urm.

— Cazul când lucrările au devenit necesare prin culpa propriet. fondului şerbitor, 830. — Cazul când contribue la aceste cheltueli şi proprietarul fondului grevat, 830. — Însărcinarea proprietarului fondului şerbitor cu facerea acestor cheltueli, 830. — Realitatea sarcinei de a face aceste cheltueli (trecerea ei la toţi proprietarii succesivi ai fondului), dacă nu s'a derogat în mod expres dela această regulă, 831. — Dreptul proprietarului fondului şerbitor, căruia s'a impus sarcina cheltuelilor, de a se libera de această sarcină, lăsând fondul supus la dispoziţia proprietarului, 831, 832. — Renunţarea lui la acest drept (Controversă), 631 n. 4.

— Liberarea proprietarului fondului supus, de servitute prin părăsirea acestui fond, 832, 833.

— *Efectele împărţirei fondului dominant şi acelui şerbitor* (împărţirea fondului dominant), 833, 834. — Împărţirea fondului şerbitor, 835.

— *Obligaţiile proprietarului fondului şerbitor,* 836 urm. — Cazul când fondul şerbitor a trecut în mânile unui succesor cu titlu particular (de ex. un cumpărător), 837, 838.

— *Drepturile proprietarului fondului şerbitor* (el nu poate face nimic care să fie contrar drepturilor proprietarului fondului dominant), 838. — Nestrămutarea, în principiu, a servituţei în alt loc, 839. — Cazurile excepţionale în care exerciţiul servituţei poate fi strămutat de către proprietarul fondului şerbitor, 839, 840. — Imprescriptibilitatea acestui drept, 840. — Renunţarea la dreptul de strămutare, 840. — Proprietarul fondului dominant nu are dreptul de a cere strămutarea servituţei în alt loc (Controv.), 840, 841. — Art. 634 se aplică la orice servituţi, la acele legale, ca şi la acele convenţionale, 841 t. şi n. 2. — El nu se aplică însă la drepturile cari se exercită cu titlu de proprietate sau coproprietate, 841.

— *Fondul dominant nu poate împovora, îngreuea sau agrava condiţia fondului şerbitor,* 841 urm. — Faptul împovorărei servituţei din partea proprietarului fondului dominant poate da loc la o acţiune posesorie din partea proprietarului fondului şerbitor, 843.

— *Restricţiile cari rezultă din obiectul servituţilor,* 843 urm.

— Exerciţiul unei servituţi nu poate să întreacă trebuinţele fondului dominant, 844, 845.

Acţiunile la cari servituţile pot da naştere, 182 n. 1, 845 urm. — Acţiunea confesorie şi negatorie, 182 n 1, 263, 417, 843, 845. — Ce trebue să dovedească acel care exercită acţiunea negatorie? (Controversă în dreptul actual şi în dreptul roman), 845, 846 text şi n. 1.

— Aceste acţiuni sunt pe de o parte reale, iar pe de alta, imobiliare, 846, 847.

— Acţiunile privitoare la servituţi nu se exercită numai de proprietar, ci şi de uzuar, uzufructuar, bezmanar, etc., 417, 585 n. 1, 847 n. 3.

— Instanţele competente de a judeca acţiunile privitoare la servituţi, 627, 747, 847 n. 1. — Acţiunile petitorii, relative la servituţi, cari interesează pe un minor sau interzis, nu pot fi exercitate de tutor fără învoirea cons. de familie, această formalitate nemai fiind necesară de câte ori tutorul apără pe minor sau interzis în asemenea acţiuni, 848. — Dreptul bărbatului de a exercita acţiunile privitoare la bunurile dotale ale femeiei sale, 672 nota, 848 nota 1 şi tom. VIII, p. 211 urm. V. *Bărbat*, *Fond dotal*, etc.

Acţiunile posesorii în materie de servituţi, 848 urm. — Aceste acţiuni nu sunt admisibile decât p. servituţile cari pot fi dobândite prin prescripţie (*continue* şi *aparente*), 618 n. 3, 787 urm., 816, 849 t. şi n. 2. — Cazul când servitutea necontinuă, aparentă sau neaparentă, se sprijineşte pe un titlu, (admiterea acţ. posesorii), 849, 850. — Cazul când proprietarul unui loc înfundat poate reclama un drept de trecere (admiterea acţiunilor posesorii), 788, 789, 850. V. *Trecere*.

Stângerea servituţilor, 850 urm.

— *Cauzele de stângere cari decurg din dreptul comun*, 850 urm.—Indeplinirea termenului sau condiţiei, 850. — Renunţarea proprietarului fondului dominant, 851. — Dacă există mai mulţi coproprietari în indiviziune, se cere consimţimântul tuturora, 852 n. 4, 853 nota. V. *Indiviziune*.

— Renunţarea poate fi nu numai expresă, dar şi tacită, 851 text şi n. 1, 852. — Transcrierea renunţărei spre a fi opozabilă terţiilor, 852. — Renunţarea nu poate să emane decât dela proprietarul capabil de a înstrăina, 852. — Tutorul şi bărbatul nu pot, deci, renunţa la servitutea care aparţine minorului, interzisului sau femeei măritate, 852 n. 4. — Uzufructuarul nu poate, de asemenea, să renunţe la o servitute activă, în detrimentul nudului proprietar, 464, 852 n. 4.

— Nici proprietarul nu poate să renunţe la servitute, fără consimţimântul uzufructuarului, 852 nota 4.

Stângerea servituţei prin revocarea, rezolvirea sau anularea titlului ei constitutiv, 853.

— Prin exproprierea pentru cauză de utilitate publică, 854.

— Abuzul folosinţei nu aduce stângerea servituţilor, ci numai a uzufructului, 854. In privinţa uzufructului, vezi p. 561 urm. şi v^0 *Uzufruct*.

— *Cauzele de stângere a servituţilor anume prevăzute de lege*, 854 urm.

— *Imposibilitatea de a întrebuinţa servitutea* (suspendarea exerciţiului ei), 855 urm. — Cazurile când exerciţiul servituţei este întrerupt, 856, 857. — Desfiinţarea ambelor fonduri sau a unuia din ele, 857 n. 3.

— Deoseb. între servitute şi uzufruct, 858 n. 2. — Neaplicarea în specie a regulei: *contra non valentem agere non currit præscriptio*, 859, 860. — Suspendarea şi întreruperea prescripţiei (Controversă), 860, 861.

— *Stângerea servituţilor prin confuziune* (întrunirea ambelor fonduri în aceeaş mână prin împărţeală, cumpărare, schimb, moştenire, etc.), 862. V. *Moştenire*. — Cazurile când confuziunea nu are loc, 862, 863.—Intrunirea ambelor fonduri în aceeaş mână trebue să fie perfectă şi irevocabilă, 863. — Cazul când ambele fonduri întrunite în aceeaş mână ar fi fost mai în urmă deosebite *ex causa nova*, de exemplu: prin efectul unei înstrăinări (destincţie), 864 urm. — Cazul unei servituţi neaparente (Controversă), 866.

— *Stângerea tuturor servituţilor prin neuz sau neîntrebuinţare timp de 30 de ani*, 859, 860, 866 urm.— Neadmiterea, în specie, a prescripţiei de 10 sau 20 de ani (Controv.), 867 n. 4, 868 nota. — Neuzul sau neîntrebuinţarea este o prescripţie liberatorie, 869. V. *Neuz*.

— Dacă neuzul a fost parţial şi stângerea servituţei este parţială, 870. — Aplicarea, în specie, a regulelor privitoare la întreruperea şi suspendarea prescripţiei, 870. — Punctul de plecare al prescripţiei

Servituţile reale sau prediale.

liberatorii (deoseb. în această privinţă între servituţile *necontinue* şi acele *continue)*, 871 urm. — Pentru aceste din urmă servituţi *(continue)* termenul prescripţiei va începe a curge din ziua în care a survenit o piedică materială în funcţionarea servituţei (act contrar), 873, 874. — Actul contrar nu poate fi înlocuit printr'o notificare, 873 n. 5. — Acest act trebue să întrunească toate condiţiile posesiunei, 874, 875. — Actul contrar poate fi făcut atât pe fondul dominant cât şi pe acel şerbitor, 875. — El nu are numai decât nevoe să emane dela proprietarul fondului şerbitor (Controv.), 875. — Cazul când servitutea continuă n'a fost exercitată (distincţie între servituţile negative şi acele pozitive), 876.— Neuzul sau neîntrebuinţarea nu stânge servituţile legale şi acele cari derivă din situaţia locurilor, 867 n. 3. V. *Neuz.*

— *Efectele indivizibilităţei servituţilor asupra prescripţiei*, 877 urm. *Prescrierea modului servituţilor* (adecă modificarea exerciţiului ei prin prescripţie), 881 urm.

— Schimbarea modului de exercitare a servituţei prin intervertirea, în timp de 30 de ani, a timpului sau a locului pe unde servitutea trebuiă să se exercite, 882.

— Momentul când începe a curge termenul prescripţiei liberatorii, 883. — Aplicarea art. 641 nu numai la cazul în care exerciţiul servituţei ar fi mai restrâns decât dreptul ce conferea titlul ei, dar şi la acela când proprietarul fondului dominant şi-ar fi însuşit drepturi mai întinse decât acelea ce-i conferea titlul servituţei, 884 urm.

— Deosebire între diferitele moduri de exercitare a unei servituţi şi exerciţiul unei alte servituţi, 886. *Regulele de drept internaţional aplicabile servituţilor reale sau prediale*, 886—893.

Siretul. — Râu declarat plutitor prin Regul. organic, 206 n. 1, 374 n. 4, 688 nota *in fine.*

Slabi de minte. — Pot fi puşi sub consiliu judiciar, 82 urm. V. *Consiliu judiciar.*

Smintire. — Cauză de interdicţie, când este *obişnuită*, chiar dacă bolnavul are intervale lucide, 4 urm., 8. V. *Alienaţiune mintală*, *Interdicţie*, *Intervale lucide*, etc.

Sobe. — Sobele de zid sunt imobile prin incorporaţie; acele de tuciu, fer, etc. sunt imobile prin destinaţie, 168. — Construirea unei sobe lângă un zid al vecinului (distanţa de observat în această privinţă, interes public), 750 n. 2, 754, 755 n. 1, 791, 888. V. *Cămin*, *Construcţii*, *Cuptor*, *Privată*, *Vatră*, etc.

Societate. — Dividendele fictive a unei societăţi nu se consideră ca fructe, şi ca atare nu aparţin posesorului de bună credinţă, 302. V. *Fructe*, *Posesiune*, etc.

— Caracterul acţiunilor şi intereselor unei societăţi (mobile prin determinaţia legei), 191 urm. V. *Mobile.*

— Acel pus sub consiliu judiciar poate face parte dintr'o societate anonimă sau pe acţiuni, 103 n. 2. V. *Cons. judiciar.*

— Intre proprietar şi uzufructuar nu există societate sau comunitate (Controv.), 542. V. *Uzufruct.*

— Societatea încetează prin pronunţarea interdicţiei unuia din asociaţi, nu însă prin aşezarea unuia din ei într'un stabiliment de alienaţi, nici prin rânduirea unui consiliu judiciar, 74 text şi n. 3. — Acest mod de stângere nu se aplică însă societăţilor anonime, cari consistă în grupări de capitaluri, iar nu în asociaţii de persoane, 74 n. 4.

Societate comercială.—Este persoană morală, afară de asociaţiile în participare, 192 n. 1 şi tom. I, p. 283.—Momentul când încetează această personalitate, 194.

— Dreptul de a participă la beneficiile unei societăţi comerciale este susceptibil de uzufruct, 415. V. *Uzufruct.* — Uzufructuarul are drept la dobânzile şi dividendele ce societăţile industriale sau comerciale plătesc acţionarilor, 430. — El nu are însă, în principiu, drept la fondul de rezervă, 430 text şi n. 4. V. *Fond de rezervă*, *Uzufruct*, etc.

Societate civilă.—Dacă este persoana morală (Controv.), 192 n. 1, 194 n. 4; tom. I, p. 283 n. 3; tom. VI, p. 756 n. 2; tom. VII, p. 333 n. 1; t. VIII, p. 499 n. 3, etc.

Specificare (transformarea unei materii străine și formarea unui obiect nou), 388 urm.
— Regulele comune aplicabile la cazurile de specificare, adjuncțiune și confuziune, 393 urm. Vezi *Adjuncțiune*, *Confuziune*, etc.

Stabilimente publice.—Bunurile lor, 215, 216.—Validitatea actelor de instrăinare emanate dela administratorii stabilimentelor de utilitate publică de interes privat, cari nu fac parte din Stat, fără niciun control al Statului. Cpr. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 21 Septembrie 1908, No. 57.

Străini. — Incapacitatea străinilor în privința uzufructului constituit asupra unui fond rural, 410.
— Străinii nu pot constituì în țară alte servituți personale decât acele stabilite de legea română (abitație, uz, uzufruct), 603, 887 urm.
— Dreptul străinilor de a luà o moșie în arendă, cu restricțiile legei asupra trusturilor arendășești. 410 text și n. 2. V. *Arendare*.

Stat (persoană morală necesară), tom. I, p. 281 urm.—Bunurile Statului (domeniul public), 203 urm.—Domeniul privat al Statului, 207 n. 1, 208, 213 urm. V. *Bunuri*, *Domeniul privat*, *Domeniul public al Statului*, etc.

Statui. — Când sunt imobilizate și când rămân mobile, 174.—Este culpabil de contrafacere fabricantul de obiecte de ceară care reproduce modelele ce sunt proprietatea unui sculptor, 246 n. 3. V. *Contrafacere*.

Străzi (alinierea lor), 201, n. 1.—Regul. organic în această privință, 201, n. 1.—Deschiderea unei străzi între fondul dominant și acel șerbitor nu stânge interesul la păstrarea servituței *non ædificandi* sau *non altius tollendi*, 856 n. 2.

Streșină (picătura streșinelor).—Proprietarul nu poate face astfel streșina casei sale încât apa să se scurgă pe fondul vecin, 771.—Proprietarul superior nu este însă obligat a reține apa pe fondul său, 772. — Lăsarea unei distanțe potrivite între streșina casei și fondul vecin și pavarea locului pe care se scurge apa, 772, 773. — Nicio prezumpție legală nu există în specie în privința proprietăței acestei distanțe (Controv.), 773.
— Streșina, țăvile sau ulucile nu pot trece pe proprietatea vecinului, 771 n. 2.
— Aceasta nu este o servitute, nicio restricție la dreptul de proprietate, ci aplicarea principiilor generale de drept în materie de proprietate, 772.—Proprietarul fondului superior poate însă dobândi prin titlu, prescripție și chiar destinația proprietarului dreptul de a vărsà apa pe fondul vecin, fiindcă dreptul de scurgerea apei *(servitus stillicidii recipiendi)* este o servitute continuă și aparentă, 773 text și n. 3. V. *Destin. proprietarului*, *Prescripție*, *Servituți*, etc.
— Servitutea ar fi însă *neaparentă*, când apa s'ar scurge sub pământ, 773 n. 3.

Stupii cu roi. — Stupii cu roi, afară de acei destinați la uzul personal al proprietarului, sunt imobile prin destinație, 162.
— Uzufructul unor stupi cu roi (dreptul uzufructuarului la mierea albinelor, sub îndatorirea de a întreține prisaca), 286, 442, V. *Albine*, *Mierea*, *Prisacă*, etc.

Suburbiile (sau mahalalele orașelor). — Ce se înțelege prin suburbii, 681, n. 2. V. *Ingrădire*, *Mahalale*, etc.

Superficie (existența acestui drept real în legislația noastră) (Controv.), 222, 223, 325, 335. V. și p. 334, text și n. 1. Cpr. art. 675 și 779 din noul cod elvețian.
— Determinarea raporturilor dintre superficiar și proprietarul pământului prin convenția părților, 224.

Surdo-muți.— Nu sunt puși sub interdicție, dacă nu sunt lipsiți de uzul rațiunei, 6.—Punerea lor sub consiliu judiciar, 83 nota.—Situația juridică a surdo-muților, 7 nota. Vezi în această privință articolul ce am publicat în *Dreptul* din 1907, No. 56. V. şi tom. I. p. 71, n. 1 şi 552.

Ş

Şanţuri comune, 725 urm. — Prezumpţia de comunitate, 726. — Neaplicarea acestei prezumpţii şanţurilor săpate pe marginea drumurilor, aceste şanţuri fiind presupuse ale Statului, comunei, sau judeţului, 726, n. 2.

— *Incetarea prezumpţiei de comunitate prin titlu* (vânzare, schimb, împărţeală, etc.), 727.—Dacă titlul trebue, sau nu, să fie comun ambelor părţi (Controv.), 727.

— *Incetarea prezumpţiei de comunitate prin prescripţie*, 727, n. 1.

— Posesiunea anuală a şanţului nu face să dispară prezumpţia legală de comunitate (Controversă), 727, n. 1.

— *Semnele de necomunitate* (aruncarea pământului sau a ţărnei provenită din săpătură, numai pe o parte a şanţului), 727, 728.—Dacă poate să existe alt semn de necomunitate decât acel prevăzut de lege (Controv.), 727, n. 3. — Răsturnarea prezumpţiei de necomunitate prin titlu şi chiar prin prescripţie, 728.

— Şanţul comun trebue să fie întreţinut cu cheltuiala comună, ca şi zidul comun, 728. V. *Zidul comun*.

— Coproprietarul unui şanţ comun poate să se apere de cheltuiala întreţinerei, renunţând la comunitate, conform art. 593 C. civ., p. 728, 729.

— Neaplicarea în specie a art. 598 şi 600 C. civil, p. 729.

— Drepturile cari rezultă din comunitatea şanţului (împărţirea între coproprietari a ţărnei, ierbei, etc.), 729. — Impărţirea arborilor aflători în şanţul comun, 729.

— Unul din coproprietari nu poate, fără învoirea celuilalt, să ceară împărţirea şanţului, 729.

— Acţiunile privitoare la şanţurile comune sunt, în prima instanţă, de competinţa judecătoriilor de ocoale, 730, text şi n. 2. V. *Judec. de ocoale*.

Şerbiri. V. *Servituţi reale*.

Şoproanele (neaderente pământului) nu sunt imobile, ci mobile, 145.

T

Tablouri. — Când sunt imobile prin perpetuă aşezare, 169, 172, 173. Vezi *Oglinzi, Portrete, Tapiserii*, etc.

— Dreptul posesorului de a ridica de pe fond tablourile şi celelalte obiecte cari pot fi luate fără a se aduce vre-o deteriorare fondului, 279. V. *Oglinzi, Portrete*, etc.

Tantum præscriptum quantum possessum, 636, n. 3, 657 nota *in fine*, 735, n. 3, 743, 768, 823, 841 n. 5.

Tapiserii. — Când sunt imobile prin perpetuă aşezare, 173. V. *Tablouri*.

Târguşoare.— Drepturile patrimoniale (monopolurile) proprietarilor de târguşoare, precum: dreptul de a tăia carne de a vinde pâne, rachiu, etc., înfiinţate prin hrisoave sau convenţii, nefiind abrogate decât în vatra satului, îşi au fiinţa şi astăzi, 233, text şi n. 2, 599, n. 4 şi tom. I, p. 96 nota. V. *Hrisov, Proprietate*, etc.

Teascurile (şi celelalte aparate cari servesc a preface productele fondului în vin, spirt, oloiu, etc.), sunt imobile prin destinaţie, 163.

— *Quid* în privinţa teascurilor unei tipografii, 166. V. *Tipografie*.

Teatru. — Costumele şi decorurile unui teatru clădit *ad hoc* sunt imobile prin destinaţie, 167. V. *Costume, Decoruri*, etc.

Telefon.—Dreptul Statului de a aşeza sârme telefonice sau telegrafice pe suprafaţa sau subfaţa pământului aparţinând altuia, 325, n. 3.—Acest drept nu aparţine însă comunelor, nici companiilor cari ar fi dobândit o concesie dela o comună pentru aşezare de sârme spre conducerea luminei electrice, etc., 325, n. 3.

Telegraf. — Sârmele şi stâlpii telegrafici sunt imobile prin incorporaţie, 143, n. 1. V. *Telefon*.

Terasele (cari procură o vedere pe fondul străin) trebue să fie stabilite la distanțele prevăzute de lege, 759 text și n. 1. V. *Vedere*.

Teritoriul României. — Impărțirea lui în județe, plăși și comune, 643 n. 5.

Testament. — Interzisul nu poate dispune de averea sa prin testament, pe când minorul de 16 ani poate dispune într'o limită oarecare, 42. V. *Interdicție*.

— Acel pus sub consiliu judiciar poate să-și facă testamentul fără asistența consiliului, 67, 109. V. *Cons. judiciar*.

— Dobândirea pământurilor rurale prin testament (Controv.), 135 urm. V. *Pământ rural*.

— Oprirea de a înstrăina un imobil împedică dispunerea de el prin testament (Controv.), 236. V. *Proprietate*.

— Acel care a posedat un lucru în baza unui testament falș sau revocat, a cărui falșitate sau revocare n'o cunoștea, dobândește proprietatea fructelor, 314. V. *Posesiune*.

— Nu se poate renunța la uzufruct prin testament, 570. V. *Uzufructu*.

— In caz de constituirea unui uzufruct prin testament, uzufructuarul nu poate cere împărțeală sau licitația lucrului supus uzufructului, decât după ce a dobândit predarea lucrului supus uzufructului, 420 n. 2. — In caz de constituirea uzufructului prin testament, uzufructuarul nu are drept la fructe decât din ziua cererei p. predarea legatului sau din ziua încuviințărei acestei predări (Controversă), 413, 501. V. *Donațiune*, *Fructe*. *Legat*, *Uzufruct*, etc.

— Constituirea uzufructului prin testament în folosul mai multor legatari, spre a fi exercitat de toți deodată și în acelaș timp. — Dacă, în acest caz, uzufructul se stânge în mod parțial la moartea fiecăruia din ei, sau dacă partea uzufructuarului săvârșit din viață mărește partea celorlalți uzufructuari (Controv.), 548 nota. V. *Uzufruct*.

— Transcrierea uzufructului imobiliar constituit prin testament (Controv.), 408 nota.

— Constituirea unei servituți prin testament (necesitatea unui act scris întrunind condițiile prescrise pentru existența testamentelor), 801. — Admiterea aceleiași soluții în privința uzufructului constituit prin testament, 407 n. 1. V. *Donațiune*, *Uzufruct*, etc.

— Transcrierea servituților constituite prin testament (Controv.), 408, 409 nota, 802 n. 1, 803 nota.

— Femeea măritată poate constitui o servitute prin testament, 796 n. 3. V. *Femee măritată*. — Acelaș drept aparține și minorului care a împlinit 16 ani, 796 n. 3.

Tipografie. — Tip. așezată într'un stabiliment special, considerându-se ca o uzină, presele, mașinele și celelalte lucruri cari servesc la funcționarea tipografiei sunt imobile prin destinație, 166.

Titlu. — Ce se înțălege prin titlu (faptul juridic, de ex: o vânzare, o donațiune, un testament, etc.), 266 n 4, 309 n. 2, 699 n. 1, 727 n. 1. — Deoseb. între titlu și act, 266 n. 4, 800, 801. V. *Act*.

— Pentru ca posesorul să dobândească proprietatea fructelor, se cere un titlu translativ de proprietate, 309 urm. — Moștenirea și împărțeala sunt titluri translative de proprietate, 310. V. *Impărțeală*, *Moștenire*, etc.

— Contractul de arendare, de depozit, amanet, etc nu sunt titluri translative de proprietate, 310.

— Efectele unui titlu putativ în privința dobândirei fructelor (Controv.), 311 urm. — In privința dobândirei proprietăței prin prescripție, p. 312 nota. V. *Posesiune*.

— Dacă titlul *pro herede* conduce la dobândirea proprietăței prin prescripție (Controv.), 310 n. 2. V. *Posesiune*, *Pro herede*, etc.

— Toate servituțile, de orice natură ar fi, pot fi dobândite prin titlu, 800. V. *Servituți*.

Tocmelele sau Invoelele agricole. — Legea asupra tocmelelor agricole. Vezi *Imaș*.

Transcriere (teoria generală), tom. V, p. 168 urm.

— Dacă vânzările de păduri spre a fi tăete sunt supuse transcrierei (Controv.), 147 nota. V. *Pădure*.

Transcriere

— Transcrierea uzufructurilor imobiliare, 408 nota, 415, 416. — Transcrierea renunţărei la uzufructul imobiliar. şi la drepturile reale în genere, 570, 571, 851 n. 2, 852. V. *Uzufruct*.

— Transcrierea uzufruct. constituit prin testament (Controv.), 408 nota. V. *Testament, Uzufruct*.

— Netranscrierea uzufructului legal, afară de acel prevăzut de art. 285 C. civil, 409 nota şi tom. II, p 203 şi 519. V. *Uzufruct legal*.

— Transcrierea uzului imobiliar şi renunţărei la uz, 584, 585. V. *Uz*.

— Transcrierea abitaţiei, 585. V. *Abitaţie*.

— Transcrierea servituţilor stabilite prin faptul omului, 802 text şi n. 2. — Acelor constituite prin testament, 802 n. 2, 803 nota.

— Acelor verbale constatate printr'o hotărîre judecătorească, 803. V. *Servituţi*.

— Transcrierea renunţărilor la servituţi, 852.

— Servituţile dobândite prin prescripţie şi destinaţia proprietarului nu sunt supuse transcrierei, 808, 810. V. *Destin. proprietarului, Prescripţie, Servituţi*, etc.

— Nici servituţile legale, pe care impropriu legea le numeşte naturale. nu sunt supuse transcrierei, 624 n. 4. V. *Servituţi*.

— Transcrierea actului prin care se dobândeşte comunitatea unui zid, şi prin care se renunţă la această comunitate, 705, 724. V. *Zidul comun*.

— Netranscrierea actelor prin cari se renunţă la privilegii şi ipoteci (lacună în legea noastră), 851 n. 2. V. *Ipotecă*.

— Transcrierea hotărîrilor date în materie de expropriere pentru cauză de utilitate publică, 259. V. *Expropriere*.

— Cazul când, într'o acţiune în revendicare, atât reclamantul cât şi pârîtul invoacă un titlu emanat dela aceeaş persoană şi când numai unul din aceste titluri a fost transcris (preferinţa se dă titlului transcris), 269. — In caz când nici un titlu n'ar fi transcris, se va prefera pe acela care va aveà un titlu anterior în dată, 269 n. 4. — Dacă ambele titluri au fost transcrise în aceeaş zi, acel care va avea un număr de ordin anterior în registrele tribunalului va fi în genere preferat, afară de cazul când s'ar stabili în fapt că acest titlu a trecut înaintea celuilalt din eroare sau prin fraudă, 269 n. 4.

— Dacă titlul netranscris poate servi de bază prescripţiei de 10 sau 20 de ani, atunci când există justă cauză şi bună credinţă (Controversă). Cpr. Trib. Dorohoi, *Cr. judiciar* din 1908, No. 55 (cu nota d-lui Ş. Scriban) şi Trib. Vâlcea, *Cr. judiciar* din 1903, No. 38 (cu observ. noastră), precum şi autorităţile citate în această din urmă observaţie, p. 237 n. 17. — S'a decis, în această privinţă, de către C. de casaţie S. 1 (decizia No. 278 din 25 Iunie 1908), că preferinţa rezultând din anterioritatea transcripţiei nu-şi poate avea loc, când achizitorul unui imobil poate invoca cu succes, pe temeiul titlului său, prescripţia de 10 sau 20 ani în baza căreia a dobândit proprietatea acelui imobil, de oarece textele de lege relative la conflictele de drepturi cari se regulează după anterioritatea transcrierei se aplică numai la cazul când achizitorii nu pot invoca decât drepturile rezultând din titlurile lor, nu însă şi atunci când unul din ei poate, pe baza titlului său, invoca prescripţia de 10 sau 20 de ani. Vezi Revista *Jurisprudenţa* din 4 Sept. 1908, No. 20, p. 307, No. 521 (decizie foarte importantă), nepublicată încă în celelalte reviste de drept.

Tranzacţie. — Acel pus sub consiliu judiciar nu poate face o tranzacţie fără asistenţa consiliului său, nici chiar în privinţa veniturilor sale, 96. V. *Cons. judiciar*.

Trecere (servitute de —). Constituirea unei servituţi de trecere printr'o convenţie particulară, 775, 818 n. 1. — Nu se poate însă înfiinţa o servitute de trecere în scopul de a înlesni contrabanda, 791. — Bărbatul nu poate singur constitui o servitute de trecere asupra fondului dotal, 779, 796, text şi n. 1. — El nu poate, de asemenea, să renunţe la o servitute datorită unui fond al femeei sale, 852 n. 4. V. *Bărbat, Fond dotal, Servituți*, etc.

— Art. 616-618 C. civil statornicesc o servitute legală de trecere și ieșire la calea publică p. proprietarul al cărui loc este înfundat, 775 urm. — Această servitute legală fiind creată într'un interes public, părțile nu pot deroga dela ea, 775, 779, 781, 784, 791.

— Origina acestei servituți (dr. roman), 775, 776.

— Imprescriptibilitatea dreptului proprietarului de a cere trecerea pe locul vecin, 776, 784, 785.

— *Persoanele cari pot cere dreptul de trecere* (proprietarul, uzuarul, uzufructuarul, bezmanarul și toți acei cari au un drept real asupra fondului), 776 n. 3, 783 nota.

— Când se socotește locul înfundat, 776 n. 4. — Fondul care are eșire la o cărare nu este înfundat, 778 n. 1. — Cazul când fondul ar fi despărțit de calea publică printr'un fluviu, 777 nota. — Cazul când fondul ar avea eșire la drumul rezervat pentru conducerea vaselor (poteca) 777 nota. — Cazul când exploatarea fondului s'ar putea face fără inconveniente și dificultăți, 777 nota.

— Cazul când proprietarul fondului este îngăduit a trece pe locul altuia, 778 nota.

— Strămutarea sau lărgirea dreptului de trecere, 778 nota.

— Proprietarul înfundat nu poate cere decât dreptul de trecere, nu însă și alte drepturi, 778 n. 2. — Proprietarul fondului șerbitor poate exercita toate drepturile cari rezultă din proprietate, 779 nota.

— *Bunurile supuse acestei servituți legale* (toate bunurile, chiar acele cari sunt afară din comerț, cari compun domenul public al Statului, al comunelor, etc., domeniul Coroanei, fondurile dotale, etc.), 779 text și n. 3.

— Aplicarea acestei servituți la fondurile comerciale, industriale, etc. (Controv.), 780.

— Proprietarul locului înfundat poate să se folosească de beneficiul legei, indepedent de orice exploatare a fondului său, numai pentru a umbla pe proprietatea sa, 780.

— Dreptul proprietarului înfundat de a trece pe fondul străin p. facerea de reparații la proprietatea sa (Controv.), 702, 780, 827. V. *Reparații, Schele, Servituți*, etc.

— Nimeni nu se poate înfunda prin faptul său, 781.

— Despăgubirea ce trebue să se plătească proprietarului pe a cărui fond se exercită trecerea, 782. — Prealabilitatea acestei despăgubiri (Controv.), 782 n. 2. — In ce consistă despăgubirea (Controv.), 782 n. 2. — Determinarea acestei despăgubiri, 783. — Obligația de a plăti această despăgubire nu este nici indivizibilă, nici solidară, 783 nota.

— Incetarea servituței prin încetarea înfundărei locului, 783. — In caz de încetarea servituței, o parte din despăgubire se restitue aceluia care a plătit-o, 783, 784.

— Modul de restituire a despăgubirei (Controv.), 784.

— Dobândirea prin prescripția de 30 de ani a modului de exercitare a dreptului de trecere și a determinărei locului pe unde trecerea trebue să se exercite, 784.

— Prescrierea acțiunei în despăgubire, 785. — Momentul când începe a curge prescripția, 785, 786.

— Trecerea subzistă cu toate că acțiunea în despăgubire nu mai este admisibilă, 786. — Locul și condițiile trecerei se determină de judecă ori după aprecierea lor, 786 text și n. 2. — Această servitute trebue să se exercite cu moderație *(civiliter uti)*, 787.

— Servituțile de trecere fiind necontinue nu pot fi dobândite prin prescripție, nici prin destinația proprietarului, 619, 787, 806, 807, 817, 818. V. *Destin. proprietarului, Prescripție, Servituți*, etc.

— Aceste servituți nu pot fi dobândite prin aceste moduri, nici chiar atunci când s'ar manifestă prin lucrări aparente, de ex.: o ușă, o portiță, etc. (Controv.), 811 n. 1, 866 text și n. 1, 818. — Nici locuitorii unei comune nu pot dobândi prin prescripție dreptul de trecere asupra fondului unui particular, 817, 818. V. *Servituți*.

— Ca atare, nici acțiunile posesorii nu sunt admisibile în specie, 618 n. 3, 787, 849, 850. — Admiterea acţiunilor posesorii în caz când dreptul de trecere provine din înfundarea locului (Controv.), 787, 788, 850. V. *Servituţi*.

— Admiterea acţiunilor posesorii chiar în privinţa servituţilor necontinue, aparente sau neaparente, cari se întemeiază pe un titlu, 849, 850. — Condiţiile exercitărei acţiunilor posesorii (exercitarea dreptului de trecere cel puţin un an) (Controv.), 788, 799 text şi n. 1. — Indeplinirea celorlalte condiţii ale posesiunei, 789. — Condiţiile cerute pentru ca posesiunea să fie considerată ca continuă, 789. V. *Acţ. posesorii*, *Servituţi*, etc.

Tribunalele mahometane.-Chestiunile cari sunt de competinţa acestor tribunale, 254. V. *Dobrogea.*

Trusturile arendăşeşti (legea din 1908), 410 n. 2. V. *Arendare, Străini*, etc.

Turmă (sau cârd). — Uzufructul unei turme de animale, 440 urm. V. *Animale.*

Tutelă, Tutor. — Tutela minorilor, tom. II, p. 546 urm.

— Regularea lor de către judecătoriile de ocoale când patrimoniul de administrat nu trece peste suma de 10000 lei, p. 18 n. 4 V. *Judec. de ocoale.*

— Tutela interzişilor, 145 urm. V. *Interdicţie.*

— Individul pus sub consiliu judiciar păstrează capacitatea de a fi tutor, 105, 106. V. *Cons. judiciar.*

— Exercitarea din partea tutorului a acţiunilor confesorii şi negatorii, 182 n. 1.—A acţiunilor posesorii, 848 n. 1. V. *Acţiuni posesorii.*—*Quid* în privinţa acţiunei în grăniţuire (Controv.), 673, 848 n. 1 şi tom. II, p. 727, text şi n 2. V. *Grăniţuire.*

— Tutorul poate dobândi o servitute activă în numele minor. sau interzisului, 798. – El nu poate însă constitui o servitute pasivă, 796.— Nici să renunţe la servitutea care aparţine minorului sau interzisului, 852 n. 4. V. *Servituţi.*

— Responsabilitatea tutorului pentru neasigurarea imobilelor minorului sau interzisului, 494 nota şi tom. II, p. 719 urm.; tom. VI, p. 312, 321. V. *Asigurare.*

Tutun (Legea pentru monopolul tutunurilor din 1887), 137 nota.

Ţ

Ţăviile. — Ţariile, ulucile sau urloaele destinate a aduce într'un imobil apa, sau a o azvărlì pe calea publică, a aduce gazul aerian, electricitatea, etc., sunt imobile prin incorporaţie, 151. V. *Apă, Electricitate, Gaz, Uluci*, etc.

U

Ubi acceptum est semel judicium, ibi et finem habere debet, 19 şi tom. I, p. 88 n. 4, 465, 466; tom. II, p. 68, etc.

Uliţe. — V. *Străzi.*

Uluci.—Ulucile, urloaele sau ţăviile caselor cari servesc a strânge apa într'un rezervor sau a o azvărlì pe calea publică, sunt imobile prin incorporaţie, 151.V. *Ţăvii.*

— Dreptul de a aveà uluci, urloae, balcoane sau alte asemenea pe un fond străin nu implică numai decât dreptul de trecere pe acel fond spre facere de reparaţii (Controversă), 827. V. *Reparaţii. Trecere*, etc.

Urloae. — Vezi *Ţăvii, Uluci*, etc.

Urmărirea imobiliară. — Pădurile nesupuse unei tăeri regulate nu pot fi urmărite decât cu formalităţile urmărirei imobiliare, 150. 151. V. *Păduri.*

— Lucrurile mişcătoare imobilizate prin destinaţie în interesul unui fond industrial sau agricol, nu pot fi urmărite decât odată cu fondul, după procedura urmărirei imobiliare, 154, 155. V. *Imobile prin destinaţie.*

— Clauza de neînstrăinare a unui imobil împedică urmărirea silită din partea creditorilor acelui gratificat, 236, 237. V. *Proprietate.*

Uşele (unei case) sunt imobile prin incorporaţie, 145, 172 n. 2.

— Dacă uşele de sticlă sau de lemn deschise pe o proprietate străină se consideră ca o fereastră, din punctul de vedere al distanţei ce trebue observat, 759 n. 4 Vezi *Vedere.*

Uz. — Noțiunea acestui drept, 583 urm. — Uzul este o desmembrare a proprietăței, un drept real (servitute personală), 219, 584, 671.— Critica denumirei de servitute personală, 397, 398.

— *Definiția uzului,* 584. — Ca și uzufructul el este mobiliar sau imobiliar, după cum are de obiect un mobil sau un imobil, 584

— *Transcrierea uzului imobiliar și a renunțărei la acest drept,* 584, 585, 851 n. 2.

— *Uzuarul are exercițiul acțiunilor posesorii,* ca și uzufructuarul, 585 n. 1, 847 n. 3. V. *Acț. posesorii.*

— *Stabilirea dreptului de uz,* 585 urm.—Dobândirea uzului prin prescripție achizitivă sau uzucapiune, 586; — Art. 1279 din codul civil, relativ la doliul și abitația femeei văduve, nu este un drept de uz (Controv.), 586 n. 1.

— *Stângarea dreptului de uz* (deoseb. între uz și uzufruct), 587.

— *Drepturile uzuarului,* 588 urm. — Cazul când titlul constitutiv ar fi mut asupra dreptului la fructe, 589.— Uzuarul poate cere grănițuirea, 671. V. *Granițuire.* — Uzuarul unui loc înfundat poate cere dela vecini un drum la calea publică, conform art. 616 urm., pentrucă el are un drept real asupra fondului, 776, n. 3. V. *Trecere,* — Uzuarul nu poate însă cedà, nici înstrăinà dreptul său altuia (deosebire între uz și uzufruct), 468, 591. — Critica acestei dispoziții, 591.— Uzuarul poate să dea fondul supus uzului spre cultivare, unui colon parțiar, 591. V. *Colon parțiar.*

— Uzul nu poate fi nici ipotecat, nici urmărit de către creditorii uzuarului, 592.— Cazul când uzul poate fi ipotecat și urmărit, 589, 592. —Uzuarul poate să vândă fructele percepute de dânsul, 592. — El poate. de asemenea, să închirieze lucrurile supuse uzului, 593. — Uzuarul nu are drept la comoara găsită în fondul supus uzului, 462.—Dreptul lui la jumătate din comoară ca găsitor, 462. V. *Comoară, Uzufruct.*

— Creditorii uzuarului nu pot exercita nici acțiunea subrogatorie, nici acea pauliană, 592.—Cazurile în care acțiunea pauliană poate fi exercitată, 592 n. 2. V. *Acț. pauliană.*

— *Obligațiile uzuarului* (acele ale uzufructuarului în genere: cauțiunea, inventarul, constatarea stărei imobilelor, etc.), 594 urm.

— Cazurile când obligația de a da cauțiune și de a face inventar nu-și au ființă, 595.

— *Sarcinile uzului,* 596 urm.

— Necontribuirea uzuarului la plata datoriilor, 597. V. *Datorii.*

— El plătește, din contra, cheltuelele proceselor privitoare la dreptul de uz, 597, 598.

— *Obligațiile uzuarului* (acele ale uzufructuarului în genere), 598.

— *Uzul constituit asupra pădurilor* (servitute reală), 598 urm. — Dreptul nostru anterior în această privință, 598 urm.

— *Regulele de drept international aplicabile uzului,* 602 urm., 604.

Uzină. — Ce se ințălege prin uzină sau fabrică, 166.—Lucrurile cari într'o uzină sau fabrică se consideră ca imobile prin destinație, 159, 165.

— Impărțirea între uzufructuar și proprietar a beneficiilor aduse de o uzină care nu lucrează tot anul (fructe civile) (Controversă). 429, 430.

— Proprietarul riveran a unei ape nenavigabile și neplutitoare poate întrebuințà apa la punerea în mișcare a unei uzini sau fabrici, 654, 655. V. *Servituți.*

Uzucapiune. — V. *Prescripție.*

Uzufruct (servitute personală), 397, 584, 792 n. 3. — Critica acestei denumiri, 397, 398. V. *Uz.*

— Definiția uzufructului (drept real), 219, 398 urm., 671.

— Uzufructul este aleator, pentrucă el este un drept viager, și viața omului poate fi când mai lungă, când mai scurtă, 547. — El este un drept mobiliar sau imobiliar, după cum el este stabilit asupra unui mobil sau unui imobil, 179, 189, 584.

— Deosebire între uzufruct și contractul de închiriere sau arendare, 398, n. 3, 483. — Intre uzufruct, comodat și împrumutul de consumație, 399 nota.—Intre uzufruct și anticreză, bezman, etc., 399 nota. — Intre uzufruct și cedarea administrației și veniturilor unei averi, 400 nota.—Intre uzufruct și legatul fructelor unui fond, 400 nota.—Intre uzufruct și servitute, 858, n. 2. V. *Servituți.*

— Uzufructul cauzal și formal, 400, n. 2.

— Uzufructuarul trebue să păstreze substanța lucrului, adecă însuș lucrul, 401.—Controversa la care au dat loc la Romani cuvintele *salva rerum substantia,* 401 n. 1.—Desființarea substanței lucrului în caz de quasi-uzufruct, 401 n. 2 V. *Quasi-Uzufruct.*

— Uzufructuarul poate face schimbările și îmbunătățirile cari n'ar denatura lucrul și n'ar schimba forma lui primitivă, 401 urm.—Zugrăvirea păreților și îmbrăcarea lor cu tapete, 402. — Schimbarea ferestrelor imobilului supus uzufructului, 402. — Dărâmarea unei clădiri, transformarea unei vii într'un pământ de arătură sau *vice-versa;* facerea de construcții. clădirea unei uzine, etc., 402, 403. — Dreptul proprietarului de a se opune la facerea construcțiilor de către uzufructuar, 404.

— Terminarea unei clădiri începute sau dărâmarea unei clădiri, 404. — Neaplicarea art. 494 uzufructuarului care ar fi făcut construcții sau plantații pe fondul supus uzufructului, 354. V. *Construcții.* — Proprietarul nu poate să păstreze construcțiile sau plantațiile făcute de uzufructuar, decât printr'o comună înțelegere, 405.

— Drepturile cuprinse în dreptul de uzufruct *(jus utendi et fruendi),* 406. — Drepturile nudului-proprietar, 406.

— *Modurile de constituire a uzufructului* (acte între vii, tranzacție, vânzare, schimb, testament, etc), 407 urm. — Cazurile în care constituirea uzufructului este un act solemn (donație, conv. matrimonială, testament, etc.), 407, n. 1.

— Dovedirea uzufructului în caz de constituirea lui prin vânzare, schimb, tranzacție, etc., 407, n. 1.—Inexistența de termeni sacramentali, 407 n. 1, 823

— *Transcrierea uzufructului imobiliar,* 408 nota.—Transcrierea renunțărei la un asemenea uzufruct, 570, 851, n. 2.

— *Transcrierea uzufructului constituit prin testament* (Controv.), 408 nota. — Netranscrierea uzufructului legal, 409 nota și t II, p. 203 și 519. V. *Uzufruct legal.*

— Transcrierea uzufructului legal dobândit de copii, în materie de divorț, în baza art. 285 C. civ., 409 nota. V. *Uzufruct legal.*

— *Capacitatea constituitorului uzufructului.* — Acel care constitue un uzufruct trebue să fie capabil de a înstrăină, iar uzufructuarul trebue să fie capabil de a primi, 409. — Acel pus sub consiliu judiciar nu poate constitui un uzufruct sau o servitute reală, 101 nota. — Incapacitatea străinilor în privința uzufruct. constituit asupra unui fond rural, 410. V. *Străini.*

— *Stabilirea uzufructului prin prescripție* (Controv.), 410, 411. — Dobândirea uzufructului mobilelor corporale prin prescripția instantanee, 411. V. *Mobile, Prescripția instantanee,* etc.

— Constituirea uzufruct. printr'o hotărire judecătorească, *per adjudicationem* (Controv.), 411.—Constituirea uzufructului în favoarea mai multor persoane, 410 nota.—Constituirea uzufructului printr'un act de împărțeală, 412.

— *Modalitățile uzufructului* (acele ale proprietății în genere), 412 urm. — Uzufruct pur și simplu, cu termen, condițional, etc., 412, 413. — Uzufruct cu sarcină, sub alternativă, etc., 414.

— Dacă uzufructul este constituit prin testament, uzufructuarul nu are drept la fructe decât din ziua cererei p. predarea legatului sau încuviințarea acestei predări (Controv.), 413, 501. — In caz de constituirea uzufructului prin acte între vii, fructele se cuvin uzufructuarului din ziua deschiderei uzufructului. 501. V. *Donațiune, Fructe, Testament,* etc.

— *Bunurile asupra cărora uzufructul poate fi constituit* (bunuri în comerț, mobile sau imobile), 414, 415. — Nu se poate constitui un uzufruct asupra pământurilor rurale date clăcașilor prin legea din 1864, p. 134 nota. V. *Pământ rural.*—Universalitate de bunuri sau bunuri individuale, 415. — Constituirea uzufructului asupra unui contract de închiriere sau de arendă, asupra unui alt uzufruct, etc., 415, 448, 449, 479. — Deoseb. între constituirea unui uzufruct asupra unui alt uzufruct și cesiunea dreptului de uzufruct, 479 n. 2. — Constit. uzufruct. asupra dreptului de a participă, în calitate de comanditar, la beneficiile unei societăți comerciale, 415. — Dreptul uzufructuarului la dobânzile și dividendele plătite de societate acționarilor, nu însă la fondul de rezervă, 430 text și n. 4. V. *Fond de rezervă, Societate comercială,* etc.

— Nu se poate constitui un uzufruct asupra unei servituți, 415.—Uzufructuarul se folosește însă de servitutea constituită în folosul fondului dominant, 415, 464.

— *Drepturile uzufructuarului,* 416.

— *Acțiunile cari aparțin uzufructuarului* (acțiunea p. dobândirea posesiunei lucrului supus uzufructului; acțiunea confesorie și negatorie. acțiuni posesorii, etc.), 416 urm., 847 n. 3. — Deosebire, în privința acțiunilor posesorii, între tulburarea de fapt și acea de drept, 419. — Exercitarea acțiunei în grănițuire (Controv.), 419, 420, 671. — Urmărirea debitorilor creanțelor grevate de uzufruct, împărțeala lucrului supus uzufructului, etc., 420.

— Uzufructuarul unui loc înfundat poate cere dela vecini un loc de trecere p. eșirea la calea publică, conform art. 616 urm. C. civ. p. 676 n. 3. V. *Trecere.*

— In acest caz, nudul proprietar ia și el parte la plata despăgubirei vecinului, care este o sarcină a plinei proprietăți, 783 urm. — Uzufructuarul nu poate însă constitui o servitute (Controv.), 794. — Nudul proprietar poate, din contră, constitui o servitute, fără concursul uzufructuarului, întrucât servitutea nu ar jigni drepturile acestui din urmă, 538, 794 nota. V. *Servituți.*

— Drepturile uzufructuarului unei moștenire, 420, 421. V. *Moștenire.*

— *Drepturile uzufructuarului la fructe,* 421 urm.

— Deosebire, în privința dobândirei fructelor, între cazul când uzufructul a fost constituit prin acte între vii (vânzare, donațiune, etc.) și acel când el a fost constituit prin testament (Controv.), 412, 413, 501. Vezi *Donațiune, Fructe, Testament,* etc.

Dobândirea proprietăței fructelor naturale și industriale, 422 urm.

— Cheltuelile pentru perceperea fructelor privesc pe uzufructuar, 508. — Uzufructuarul are drept la fructele prinse de rădăcini în momentul deschiderei uzufructului, 424.—El se folosește de sămănăturile și arăturile proprietarului, iar proprietarul se folosește de acele făcute de uzufructuar, fără a puteă pretinde unul dela altul vreo despăgubire (critica legei în această privință), 424 urm. — Modificarea regulei de mai sus prin convenția părților, 425 n. 1. — Cazul când există un colon parțiar, 427. — Cazul unei arendări făcută pe bani, 427.—Vânzarea unei recolte prinse de rădăcini, înainte de coacerea ei. 427, 479 urm.

— Uzufructuarul unei păduri este în drept a culege fructele arborilor pe cari el nu poate să-i tae, precum: ghinda, frunzele de duzi sau de tei, jirul (fructul fagului), etc. 458, 459. V. *Pădure.*

— *Dobândirea proprietăței fructelor civile* (dobând. zi cu zi), 428. — Aplicarea regulelor de mai sus la arenzile moșiilor arendate pe bani, iar nu pe fructe, 429. — Emolumentele unui uzufruct se consideră ca fructe civile, 287, 302. V. *Fructe, Posesiune,* etc —Beneficiile ce ar aduce o uzină care nu lucrează tot anul (Controv.), 429, 430. — Dividendele plătite acționarilor unei societăți, 430.—Uzufructuarul nu are, în principiu, drept la fondul de rezervă al societăței, 430 t. și n. 4. V. *Fond de rezervă.*

— Cazul când proprietarul poate fi împuternicit de justiție a percepe el însuș fructele în locul uzufructuarului, dând acestui din urmă, o sumă de bani, pe fiecare an, 566.

— *Uzufructul lucrurilor consumptibile* și *fungibile*, 431 urm. V. *Quasi-uzufruct.*— Deosebire între uzufruct și quasi-uzufruct, 432. n. 1.

— *Uzufructul lucrurilor neconsumptibile, cari se strică și se ponosesc cu vremea sau cu încetul,* 434 urm. text și notele 2, 3. — Instrăinarea lucrurilor supuse uzufructului (Controv.), 435. — Uzufructuarul poate să închirieze mobilele supuse uzufructului (Controv.),435, 439, 466 n. 1, 472 urm. — Lucrurile destinate la uzul personal al uzufructuarului nu pot fi închiriate, 436.

— *Restituirea lucrurilor la încetarea uzufructului, cu toate accesoriile lui,* 436, 580, 581. — Liberarea uzufructuarului când lucrul supus uzufructului a perit prin caz fortuit, adecă: fără dolul sau culpa lui, 436.

— Dovedirea cazului fortuit este în sarcina uzufructuarului, 436 n. 1, 532 n. 4, 580. — Aplic. art. 528 C. civ. uzufructului legal, p. 437 și t. II, p. 518, 519. — Aplic. art. 528 la donațiunile cu rezervă de uzufruct, 437.

— *Uzufructul constituit asupra animalelor,* 437 urm. V. *Animale.*

— *Uzufructul constituit asupra stupilor cu roi* (dreptul uzufructuarului la miere, și întreținerea prisăcei), 442. V. *Albine, Prisacă, Stupi cu roi,* etc.

— *Uzufructul constituit asupra unei creanțe,* 443 urm., V. *Creanță.*

— *Uzufructul constituit asupra unei rente viagere,* 446 urm. V. *Rentă.*

— *Uzufructul constituit asupra unui alt uzufruct sau unui contract de închiriere ori de arendă,* 415, 448, 449, 470, 609.

— *Uzufructul constituit asupra unui fond de comerț,* 449 urm. V. *Fond de comerț.*

— *Uzufructul constituit asupra pădurilor* 451 urm. V. *Pădure.*

— Drepturile și obligațiile uzufructuarului unei pepiniere (seminar), 455. V. *Pepinieră.*

— *Uzufructul constituit asupra unei mine, petrării, nisipării,* etc. 460 urm. V. *Mine,* etc.

— *Dreptul uzufructuarului asupra calităților active ale fondului,* 464 urm. — Uzufructuarul exercită servituțile active, după cum suferă pe acele pasive cari grevează fondul supus uzufructului, 415, 464. — El poate cere scoaterea arborilor cari nu cresc la distanța reglementară sau legală, 740 n. 2. V. *Plantații.*

— El poate vână și pescuì pe fondul supus uzufructului, 459, 465. — El percepe bezmanul, otcupurile, etc., 465. — El poate exercită acțiunea în grănițuire, însă grănițuirea dobândită de dânsul este provizorie, 419, 420, 671. V. *Grănițuire.* — El se folosește de aluviune, insule, etc., 359 n. 1, 368 text și n. 3, 371 n. 3, 465. V. *Accesiune, Aluviune, Avulsiune, Insulă,* etc. — El se folosește de albia părăsită, 466. — El nu se folosește însă de accesoriile mobiliare, pentrucă uzufructuarul nu poate imobiliză, 169. 171, 465. V. *Imobile prin destinație.*

— *Dreptul de administrație al uzufructuarului,* 467 urm. — Închirierea sau arendarea lucrurilor supuse uzufructului, 467.

— *Arendarea sau închirierea imobilelor,* 468 urm. — Ipotecarea dreptului de uzufruct, 468, 477. — Contractele de arendare sau închiriere consimțite în limitele unui act de administrație, adecă pe *cinci* ani cel mult, trebue să fie respectate de către proprietar, 468. — Reducerea contractelor încheiate pe un period mai lung de *cinci* ani, 469. — Cazurile când contractul de arendare sau închiriere poate fi anulat, 469. — Rezilierea contractului în timpul uzufructului, 470. — Dreptul de anulare sau reducere aparține numai proprietarului, 470. — Lipsa de acțiune din partea arendașului sau chiriașului contra uzufructuarului, 470.

— Cazul când arendașul sau chiriașul poate aveà o acțiune contra uzufructuarului, 470. — Cazul când uzufructuarul a vândut dreptul său altuia (respectarea contractului de arendare sau închiriere), 470, 471.

— Soarta contractelor încheiate de către proprietar înaintea deschiderei uzufructului (respectarea lor de către uzufructuar), 471. — Proprietarul poate să ia în arendă sau cu chirie lucrul său, a cărui uzufruct aparţine altuia, 471.

— *Inchirierea mobilelor supuse uzufructului* (Controv.), 435, 439, 466 n. 1, 467, 471 urm. — Neînchirierea lucrurilor destinate la uzul personal al uzufructuarului, 436. — Incetarea uzufructului aduce încetarea contractului de închiriere a mobilelor, 473.

— *Dreptul de dispoziţie al uzufructuarului*, 473 urm. — Cedarea a însuş dreptului de uzufruct, 473 urm. — Deosebire între cesiunea dreptului de uzufruct şi constituirea unui uzufruct asupra altui uzufruct, 479 n. 2.

— Uzuarul nu poate din contră, în principiu, cedă dreptul său altuia, 591. V. *Uz*.

— Cazul când uzufructuarul a înţăles a cedă numai exerciţiul dreptului său, 476. — Ipotecarea dreptului de uzufruct, 477.

— Neîncetarea ipotecei constituită de uzufructuar, în caz de consolidare sau confuzie (Controv.) 478, 551. — Soarta ipotecilor constituite de uzufructuar, în caz de stângerea uzufructului prin renunţarea lui. sau abuzul folosinţei (Controv.), 478, n. 4, 567, 569. V. *Ipotecă*.

— Uzufructuarul poate constitui asupra dreptului său o anticreză şi chiar un alt uzufruct, 415, 448, 449, 478, 479. V. *Anticreză*.

— El nu poate însă greva imobilul supus uzufructului de un drept de uz, 479. — Urmărirea dreptului de uzufruct de către creditorii uzufructuarului, 479. — Se poate însă constitui un uzufruct cu drept de alimente, sub condiţia ca el să nu poată fi nici urmărit, nici înstrăinat, 479. V. *Alimente*, *Rentă*, etc.

— Uzufructuarul poate să vândă fructele prinse de rădăcini, 479. — Cazul când fructele au fost percepute de cumpărător în cursul uzufructului, 480. — Cazul când uzufructuarul a murit înaintea perceperei fructelor de către cumpărător (Controv.), 480, 481.

— *Vânzarea lucrurilor supuse uzufructului*, 481 urm. — Cazul când lucrurile predate uzufructuarului au fost preţeluite, 482. — Cazul când proprietarul a vândut recolta înaintea constituirei uzufructului (Controv.), 481 n. 1.

— Uzufructuarul nu poate vinde lucrurile cari să strică prin întrebuinţare, 482. — Instrăinarea acestor lucruri de către quasi-uzufructuar, 482. V. *Quasi-uzufruct*.

— *Obligaţiile uzufructuarului înainte de începerea folosinţei sale*, 483 urm. — Inventarul lucrurilor mişcătoare şi constatarea stărei lucrurilor nemişcătoare, 483 urm.

— Uzufructuarul ia lucrul supus uzufructului în starea în care se găseşte, cu toate accesoriile lui, 483, 484.

— Inventarul se face cu cheltuiala uzufructuarului, 485. — Chemarea proprietarului la facerea inventarului, 484 n. [illegible]. — Nevenirea acestuia în caz când el a fost legal chemat, 485 nota. — Formele inventarului, 485 nota. — Cazul când una din părţi este incapabilă, 485 nota. — Preţeluirea mobilelor, 485 nota. — Sancţiunea nefacerei inventarului, 486 urm.

— Uzufructuarul are drept la fructe cu toate că n'a făcut încă inventar (Controv.), 486, 487. — Dovedirea câtimei averei mişcătoare prin martori şi prezumpţii (Controv.), 487. — Scutirea uzufructuarului de facerea inventarului (Controv.), 488, 489.

— *Cauţiunea ce trebue să dea uzufructuarul înainte de a intra în posesiunea lucrului supus uzufructului*, 489 urm. — Obligaţia de a da cauţiune este impusă ori cărui uzufructuar în genere, 494. — Cazul când există mai mulţi coproprietari, 494, n. 3. — Imprescriptibilitatea dreptului de a da cauţiune, 494. — Darea cauţiunei din partea uzufructuarului în caz de expropierea imobilului supus uzufructului, 498. V. *Expropriere p. cauză de utilitate publică*.

— Cauțiunea consistă într'o persoană solvabilă *(statisdatio)*, 495. — Constituirea unei ipotecei din partea uzufructuarului (Controv.), 495, 496. — Cauțiunea se dă și la caz de quasi-uzufruct, 496. V. *Quasi-uzufruct.*

— Cazurile în cari uzufructuarul este scutit de a da cauțiune, 497 urm. — Aceste cazuri sunt de strictă interpretare, 498. — Cazul vânzărei sau donațiunei nudei proprietăți cu rezervă de uzufruct, 499. — Ipoteza inversă cazului de mai sus (Controv.), 499. — Bărbatul căsătorit sub regimul dotal este, în principiu, scutit de a da cauțiune, 500 și tom. VIII, p. 233.

— Proprietarul poate cere cauțiunea în caz când uzufructuarul scutit de cauțiune ar deveni insolvabil sau ar fi declarat falit (Controv.), 500. — In caz când ar comite abuzuri de folosință sau ar da loc la bănueli legitime de malversațiune, 500. — Insolvabilitatea uzufructuarului nu aduce însă stângerea uzufructului, 563.

— Cazul când lucrul supus uzufructului a fost transformat (Controv.), 500, 501.

— Intârzierea de a da cauțiune nu lipsește pe uzufructuar de proprietatea fructelor, ci numai de cârmuirea lucrurilor supuse uzufructului, 501. — Combinarea art. 544 cu art. 899 (Controv.), 413, 501. — Ce se întâmplă în cazul când uzufructuarul nu-și poate îndeplini obligația de a da cauțiune, 502. — Cazul când uzufructul cuprinde o creanță, 503. — V. *Creanță.* — Vânzarea mobilelor supuse stricăciunei, 503. — Cazul când uzufructul are de obiect un fond de comerț, 504. V. *Fond de comerț.*

— Liberarea cauțiunei în caz de cedarea dreptului de uzufruct (Controv.), 477 n. 1.

— Uzufructuarul trebue să se folosească de lucru ca un bun gospodar, neputând să degradeze lucrul supus uzufructului, 491.

— Neîndeplinirea acestei obligații poate să aducă încetarea uzufructului prin aplicarea art. 558, p. 494. V. *infrà: Stângerea uzufructului.*

— El trebue să se abție dela procedeurile cari ar micșorà valoarea productivă a fondului, 491 nota 1.

— Responsabilitatea uzufructuarului (Controv.), 491 n. 1. — El trebue să vestească pe proprietar de necesitatea reparațiilor celor mari, 492 nota. — Liberarea uzufructuarului în caz de perirea lucrurilor prin caz fortuit, dovada cazului fortuit fiind în sarcina lui, 492 nota. — Ce trebue să dovedească uzufructuarul în caz de perirea lucrului prin incendiu (Controv.), 492 nota. — Uzufructuarul nu răspunde de incendiul cauzat prin culpa chiriașului său, 493 nota. — Neaplic. în specie a art. 1566 C. civ., p. 493 nota. — Uzufructuarul nu este obligat a asigura imobilul contra incendiului 493 nota. — Cazul când uzufructuarul sau proprietarul a asigurat imobilul supus uzufructului, 493 nota. 543.

— *Obligațiile uzufructuarului în cursul folosinței sale*, 504. — Paza și conservarea lucrului supus uzufructului, 504 urm. — Denunțarea terțiilor uzurpatori și formele acestei denunțări, 505. — Uzufructuarul nu are astăzi mandat spre a se judeca în numele proprietarului, 505 n. 3, 506. — Responsabilitatea uzufructuarului pentru tăcerea sau întârzierea sa, 506.

— *Plata sarcinelor anuale ale fondului și acelor extraordinare, impuse pe proprietate*, 506 urm. — Uzufructuarul poate fi scutit de impozite, 507. — Sarcinele particulare, 507, 508. — Anuitățile de plătit creditului fonciar sau altei instituții de credit nu privesc pe uzufructuar, ci pe proprietar, pentru că ele nu sunt dobânzi, ci fracțiuni din capitalul datorit, 507 n. 1. V. *Credit fonciar.* Cpr. Planiol, I, 2829 (ed. a 5-a, 1908).

— Cheltuelile pentru perceperea fructelor privesc pe uzufructuar, 508. — Uzufructuarul plătește sarcinele publice *ultra vires emolumenti*, 508. — *Quid juris* în privința sarcinelor particulare? (Controv.), 508. — Plata sarcinelor extraordinare, 509. — Urmărirea nudei proprietăţi pentru plata sarcinelor extraordinare (Controv.), 509 t. şi n. 4. —Sarcinele impuse înainte de deschiderea uzufructului privesc numai pe proprietar, 510.

Reparaţiile de întreţinere sunt în sarcina uzufructuarului, dacă n'au fost puse în sarcina proprietarului, 513, 514, 582. — Aceste reparaţii nu trebuesc confundate cu reparaţiile locative, 511 n. 1 — Scutirea proprietarului de aceste reparaţii prin abandonarea uzufructului, 514. — Constrângerea uzufructuarului la facerea acestor reparaţii, 514, 515 — Drepturile proprietarului în caz când uzufructuarul nu face reparaţiile de întreţinere, 515. — Uzufructuarul se poate scuti de aceste reparaţii renunţând la uzufructul său, 515 —In asemenea caz, el nu este însă liberat pentru trecut, 515 — Liberarea uzufructuarului pentru trecut în caz când reparaţiile au fost necesitate prin faptul folosinţei (Controv.), 515, 516.—Moştenitorii uzufructuarului nu se pot sustrage dela facerea reparaţiilor necesare în momentul morţei acestui din urmă, 516.

— *Reparaţiile mari sunt, în principiu, în sarcina proprietarului,* 516, 539. — El poate, în acest scop, se scoată din fond materialul necesar, precum : var, peatră, nisip, etc., 539. — Facerea acestor reparaţii este facultativă pentru proprietar (Controv.), 517, 518.

— Uzufructuarul care ar fi făcut reparaţiile cele mari are drept la despăgubiri, 519, 582 — In ce consistă această despăgubire (Controversă), 520.—Uzufructuarul nu are pentru aceste despăgubiri dreptul de retenţie, 520. V. *Retenţie.*—Cari reparaţii sunt mari şi cari sunt mici, 511. — Enumerarea reparaţiilor mari (repararea zidurilor mari, boltelor, grinzilor, acoperământului, schimbarea roţilor sau grindeiului unei mori, etc.), 511 t. şi n. 3, 512, 513. — Reconstruirea zidurilor mici constitue o reparaţie de întreţinere, 512 nota. — Tencuirea, văruirea păreţilor, reînoirea ulucilor, curăţarea puţurilor, fântânilor şi a latrinelor, facerea uşilor, ferestrelor, duşumelelor, etc. constitue o reparaţie de întreţinere. 512.

— *Plata cheltuelilor privitoare la folosinţa în caz când uzufructul a fost constituit cu titlu gratuit,* 521 urm.

— Cazul când uzufructul a fost stabilit printr'un act cu titlu oneros 521 n. 4. — Cazul unui proces privitor la plina proprietate, 522.

— *Plata datoriilor lăsate de defunct, în caz de constituirea uzufructului printr'un act cu titlu gratuit,* 522 urm.—Numai dobânditorul uzufructului unei universalităţi de bunuri cu titlu gratuit, plăteşte datoriile proprietarului, nu însă şi dobânditorul unui asemenea uzufruct cu titlu oneros, 525. — Motivele pentru care uzufructuarul universal sau cu titlu universal plăteşte datoriile, 526. — Dacă acest uzufructuar plăteşte datoriile *ultra vires emolumenti* (Controv.), 526 n. 2. — Plata veniturilor unei rente 526 n. 2. — Aplic. art. 550 C. civ. ori cărui uzufructuar universal sau cu titlu universal, fără a se avea în vedere cauza uzufructului, 527. — Părţile pot, prin titlul constitutiv al uzufructului, să deroage dela art 550 urm., p. 527.

— Contribuirea femeei sărace, care vine la moştenirea defunctului ei bărbat, la plata dobânzilor datoriilor acestui din urmă, 527 n. 1. V. *Femee săracă.*

— Contribuirea uzufructuarului la plata sarcinelor moştenirei (Controversă), 528. — Preţeluirea, în acest scop, a averei supuse uzufructului, 528.

— Răscumpărarea bunurilor supuse uzufructului, 528 n. 1. — Cazul când uzufructul ar fi fost constituit cu titlu universal asupra unei părţi determinate din avere. 529. — Cazul când uzufructuarul a plătit capitalul (neaplic. în specie a art. 1088 C civ.), 529 n. 2.

— Dobânditorul unui uzufruct universal cu titlu gratuit nu este obligat la plata dobânzilor datoriilor proprietarului, afară de cazul când aceste sarcini i-ar fi fost impuse prin titlul constitutiv al uzufructului, 530, 531. — Cazurile când uzufructuarul cu titlu particular poate fi silit a plăti atât dobânzile cât și capitalul ipotecar, 531.

— *Obligațiile uzufructuarului la încetarea uzufructului,* 532 urm.

— Acordarea unui termen moștenitorilor uzufructuarului pentru a-și găsi o altă locuință, în caz când uzufructul se compune dintr'o casă pe care o locuiă uzufructuarul cu familia lui, 532, 581.

— Liberarea uzufructuarului în caz de perirea lucrului prin caz fortuit (proba cazului fortuit fiind în sarcina uzufructuarului), 532 t. și n. 4. — Responsabilitatea uzufructuarului în caz când lucrul a perit prin culpa lui, 533.

— Cazul unui quasi-uzufruct (liberarea quasi-uzufructuarului de câteori el stabilește că lucrul a perit fără culpa lui), 533 n. 1. V. *Quasi-uzufruct.*

— Soarta îmbunătățirilor făcute de uzufructuar lucrului supus uzufructului, 402 urm., 533 urm. — Ce se ințălege prin îmbunătățiri (Controv.), 533 n. 2. — Lipsa de despăgubire a uzufructuarului p îmbunătățirile pe cari el nu le poate ridica de pe fond, chiar dacă printr'ânsele s'ar fi sporit valoarea fondului, 535. — Neadmiterea compensației între uzufructuar și proprietar (Controv.), 535, 536.

— *Drepturile nudului proprietar,* 537, 540, 541. — El poate să facă acte de administrație și de dispoziție (constit. de drepturi reale, vânzarea nudei proprietăți, etc.), 538, 569.

— Urmărirea nudei proprietăți de către creditorii propietarului, 538

— Constituirea de drepturi reale din partea nudului proprietar (ipoteci, servitute pasivă, etc.), 538. V. *Ipotecă.*

— Constituirea unei servituți pasive și dobândirea unei servituți active asupra fondului supus uzufructului, 538. — Proprietarul nu poate, în principiu, să întrebuințeze lucrul supus uzufr., 539.

— El are drept la comoara ce s'ar găsi în fondul supus uzufructului, 539. — El are drept la arborii înalți nepuși în tăere regulată, desrădăcinați sau sfărâmați din întâmplare, 457, 539. — El este în drept a scoate din fond var, nisip, peatră, etc., pentru facerea reparațiilor celor mari cari sunt în sarcina lui, 539. Vezi și p. 516 urm. — Facerea de construcții noui și repararea acelor vechi, 540. — Supravegherea folosinței uzufructuarului (Controv.), 540. — Deschiderea unei cariere, exploatarea unei păduri, etc., 540. V. *Cariere, Pădure,* etc.

— *Obligațiile proprietarului,* 541 urm. — Predarea lucrului supus uzufructului, în caz de constituirea lui prin vânzare sau donațiune, 541. — Uzufructuarul nu poate pretinde ca lucrul să fie predat în starea de a putea fi întrebuințat, art. 1421 dela locațiune nefiind aplicabil în specie, 541, 542.

— In caz de constituirea uzufructului prin vânzare, proprietarul trebue să garanteze de evicțiune pe uzufructuarul cumpărător, 542. V. *Evicțiune.*

— *Raporturile între uzufructuar și nudul-proprietar,* 542 urm. — Intre proprietar și uzufructuar nu există comunitate sau indiviziune (Controv.), 397 nota, 542. — Nici mandat tacit (Controv.), 542, 543. — Art. 484 cod. civil nu se aplică raporturilor dintre proprietar și uzufructuar, 308.

— Numai sentințele câștigate de uzufructuar sunt opozabile proprietarului, 417 n. 1, 542. V. *Autoritatea lucrului judecat.*

— *Stângerea uzufructului,* 543 urm.

— *Modurile de stângere prevăzute de codul civil,* 544 urm.

— *Moartea uzufructuarului,* 545 urm. — Uzufructul este deci un contract aleator, 547. — Moartea nudului-proprietar nu are nicio înrâurire asupra uzufructului, ea nestângând decât uzufructul legal, 545 n. 4. — Neaplicarea în specie a art. 655 și 1645 cod. civ., 546 t. și n. 1. — Părțile nu pot să declare uzufructul transmisibil la moștenitori (Controv.), 546. — Cazul când uzufructul a fost constituit în favoarea mai multor persoane, 547. — Cazul constituirei uzufructului prin testament în favoarea mai multor persoane (Controv.), 548 nota.

— *Stângerea uzufructului prin expirarea termenului pentru care el a fost constituit.* 548 urm.—Determinarea punctului de plecare al termenului, 549.

— Cazul prevăzut de art. 560, p. 549.—Neaplicarea acestui text uzufructului legal, 550.—Imprejurările cari pot aduce stângerea uzufructului înaintea împlinirei termenului pentru care el a fost constituit, 550.

— *Stângerea uzufructului prin consolidare sau confuzie*, 550 urm.—Soarta drepturilor dobândite de către terţii dela uzufructuar (ipoteci, etc.) (Controv.), 478, 551.

— Subzistarea uzufructului în privinţa acelora cari ar fi luat lucrul supus uzufructului în arendă sau cu chirie, 551. V. *Inchiriere.* — Cazul când uzufructul, deşi stâns prin consolidare, totuşi subzistă în privinţa raporturilor dintre proprietar şi uzufructuar, 551.—Caracterul particular al consolidărei sau confuziei, 551, 552. — Cazul unei consolidări parţiale (stângerea uzufructului numai în parte), 552.— In caz de încetarea consolidărei sau confuziei, uzufructuarul îşi reia exerciţiul dreptului său. 552.—In asemenea caz, cauţiunea nu este liberată (Controversă), 552.—Consolidarea sau confuzia nu se aplică quasi-uzufructului, 552. V. *Quasi-uzufruct.*

— *Stângerea uzufructului prin neîntrebuinţare sau neuz în timp de 30 ani*, 552 urm.— Neuzul sau neîntrebuinţarea, cari se aplică în toate cazurile, are analogie cu prescripţia liberatorie, 553, 554.— Uzufructul nu se stânge prin neuz în caz când el s'a exercitat în numele uzufructuarului de către un arendaş, chiriaş, mandatar, gerant de afaceri, etc., a acestui din urmă, 553. — Neuzul nu este opozabil minorilor, interzişilor, nici bărbatului uzufructuar al fondului dotal, 554.—Momentul de când începe a curge termenul de 30 ani (cel din urmă act de folosinţă), 555. — Intreruperea prescripţiei, 555. — Stângerea prin neuz nu se aplică quasi-uzufructului, 555. V. *Quasi-uzufruct.*

— *Stângerea uzufructului prin desfiinţarea fortuită a lucrului supus uzufructului.* 555 urm. — Neaplicarea acestui mod de stângere quasi-uzufructului, 558. — Cazul când lucrul a perit prin culpa proprietarului sau unei a treia persoane (subzistarea uzufructului), 555, n. 3.— Cazul când lucrul a perit numai în parte (stângerea parţială a uzufructului), 556. — Cazul prefacerei substanţei juridice a lucrului supus uzufructului (Controv.), 557. — Nerenaşterea dreptului de uzufruct prin redobândirea destinaţiei primitive a lucrului, 557, 558. — Uzufructul nu se stânge printr'o inundaţie a fondului supus uzufructului, 558. Vezi şi p. 379, 380. — Cazul când inundaţia ar ţine 30 de ani (Controversă), 558, n. 2. V. *Inundaţie.*

— Cazul când uzufructul a fost stabilit asupra unei universalităţi de bunuri, 558 urm. — Cazul uzufructului constituit asupra unui domeniu (adecă asupra unui fond considerat ca o universalitate de fapt), 559, 560.

— Cazul când uzufructuarul ar fi asigurat clădirea distrusă, 560 t. şi n. 3. Mai vezi p. 493 nota şi 543. V. *Asigurare.*

— Cazul când proprietarul a asigurat clădirea, 560 n. 3.

— Uzufructul se stânge prin scoaterea lucrului din comerţ şi prin exproprierea imobilului pentru cauză de utilitate publică, însă în acest din urmă caz, uzufructuarul îşi exercită dreptul său asupra despăgubirei primită de dânsul, 556. V. *Expropriere.*

— *Stângerea uzufructului prin abuzul folosinţei*, 561 urm. — Critica legei în această privinţă, 563 urm. — Acest mod de stângere nu se aplică quasi-uzufructului, 562 n. 2. — Nici servituţilor, 854. — In caz de abuzul folosinţei, uzufructul nu încetează de drept ca în celelalte cazuri, ci prin pronunţarea justiţiei, 561 t. şi n. 2.

— Proprietarul are alegerea sau de a cere desfiinţarea uzufructului, sau de a cere repararea imediată a lucrului și despăgubirea sa, 561 n. 2. — Faptele cari constituesc un abuz din partea uzufructuarului, 562.—Instrăinarea lucrului supus uzufructului se consideră ca un abuz, 563.—Tot astfel poate fi considerat și faptul de a nu se folosi de lucru ca un bun părinte de familie, 494.—Primirea capitalului creanței supusă uzufructului și nejustificarea întrebuințărei banilor constitue de asemenea un abuz, 563. V. *Creanță*. — Dărâmarea clădirei supusă uzufructului pentru lipsă de întreținere, 563.—Insolvabilitatea uzufructuarului nu aduce însă desființarea uzufructului, proprietarul putând numai să ceară ca uzufructuarul scutit de a da cauțiune să prezinte una, 500, 563. — Judecătorii, suverani apreciatori ai faptelor, pot să admită numai stângerea parțială a uzufructului, sau respingând-o de tot, să dispue luarea de măsuri asigurătoare, 565.

— Judecătorii mai pot încă dispune că proprietarul va percepe fructele în locul uzufructuarului, sub îndatorirea de a plăti acestui din urmă, pe fiecare an, o sumă de bani aproximativă cu valoarea fructelor percepute, 566. — Intervenția creditorilor uzufructuarului, 566. — Soarta ipotecelor constituite de uzufructuar în caz de desființarea uzufructului pentru abuzul folosinței (Controv.), 478 n. 4, 567. V. *Ipotecă*.

— *Stângerea uzufructului prin renunțarea uzufructuarului*, 567 urm. — Aplic. acestui mod de stângere quasi-uzufructului, 567. — Renunțarea este un act unilateral, 568. — Ea este irevocabilă, dacă a fost făcută de o persoană capabilă, 568, 569. — Un minor sau interzis nu poate renunță la uzufruct, 568 n. 2. V. *Interdicție*, *Minori*, etc.

— Femeea măritată nu poate renunța, fără a fi autorizată în mod legal, 568 n. 2.—Soarta ipotecelor constituite de uzufructuar înainte de a renunță la dreptul său (menținerea ipotecelor) (Controversă), 478 n. 4, 569. — Cazul când proprietarul a înstrăinat dreptul său, 538, 569.—Cazul când uzufructuarul a consimțit la înstrăinarea făcută de proprietar, 569, 570. — Formele renunțărei, 570.—Nu se poate renunță la uzufruct prin testament, 570. Vezi *Testament*. — Renunțarea la un uzufruct imobiliar trebue să fie transcrisă spre a fi opozabilă terțiilor, 570, 571. V. *Transcriere*.

— Atacarea renunțărei uzufructuarului de către creditorii săi prin acțiunea pauliană, 571. Vezi *Acțiunea pauliană*.

— Pentru ca actul să fie revocat, el trebue să fie făcut atât în paguba cât și în frauda creditorilor, pentrucă frauda nu este decât consecința pagubei, și aceste cuvinte sunt sinonime (Controv.), 571 t. și n. 2.—In caz de renunțare cu titlu oneros, terții achizitori trebue să fie complici ai fraudei, 572. — Nicio prezumpție de fraudă nu există în această privință (Controv.), 572. V. *Acțiunea pauliană*.

— *Modurile de stângere a uzufructului cari rezultă din dreptul comun*, 572 urm.

— *Rezolvirea, revocarea sau anularea dreptului constituitorului uzufructului*, 573 urm.—Stângerea uzufructului prin efectul unui raport la moștenire, 573 n. 3. V. *Moștenire*. —Cazul când uzufructul este desființat prin revocarea donațiunei care-l constituise, 574

— Cazul când uzufructul a fost constituit de unul din trimeșii în posesiune ai averei absentului, 574. V. *Absență*.

— *Rezolvirea, revocarea sau anularea titlului constitutiv al uzufructului* (condiție rezolutorie), 574.

— Stângere quasi-uzufructului prin îndeplinirea condiției rezolutorie, 574 n. 3. — Stângerea uzufructului prin anularea titlului constitutiv p. un viciu de formă sau de fond, 574. — Deoseb. între stângerea uzufructului prin îndeplinirea condiției și îndeplinirea termenului, 575. — Deoseb. între rezolvirea, revocarea sau anularea titlului constitutiv al uzufructului și cazurile de rezolvire, revocare sau anulare a titlului constituitorului uzufructului, 574 n. 2.

Uzufruct

Stângerea uzufructului prin prescripţia achizitivă sau uzucapiune (30 de ani), 577 urm. — Deoseb. între uzufruct şi legatul unei sume de bani sau unei cantităţi de producte, 578, 579.

— Modurile de stângere a quasiuzufructului, 577, 579. V. *Quasiuzufruct.*

— Stângerea uzufructului stabilit în favoarea unei persoane morale, 577 urm. V. *Pers. Morale.*

— *Consecinţele încetărei uzufructului* (drepturile proprietarului), 579. — Restituirea de către uzufructuar sau reprezentanţii săi a lucrului supus uzufructului, cu toate accesoriile lui, 436, 580, 581. — Dacă este vorba de o sumă de bani, proprietarul are drept la dobânzile ei din momentul încetărei uzufructului, art. 1088 nefiind aplicabil în specie, 580, 581, 582. — Excepţie dela regula de mai sus în caz când uzufructul aveà de obiect un imobil în care uzufructuarul locuià cu familia lui, 532, 581. — Dreptul uzufructuarului la cheltuelile făcute cu ocazia reparaţiilor celor mari cari sunt în sarcina proprietarului, 519, 582.

— Uzufructuarul nu are însă drept la plata cheltuelilor reparaţiilor de întreţinere, aceste reparaţii fiind în sarcina lui, 514, 582.

— Dreptul uzufructuarului de a ridicà oglinzile, tablourile şi alte lucruri aşezate de el pe fond, cu îndatorire de a restabili lucrurile în starea lor primitivă, 534, 582.

— *Efectele stângerei uzufructului în privinţa terţiilor,* 582, 583.

— *Regulele de drept internaţional aplicabile uzufructului,* 602 urm.

Uzufruct legal (teoria generală), tom. II, p. 507 urm.

— Netranscrierea uzufructului legal, afară de cazul prevăzut de art. 285 C. civil, 409 nota şi tom. II, p. 203 şi 519. V. *Transcriere.*

— Stângerea uzufructului legal prin moartea copilului, 545 n. 4 şi tom. II, p. 530, 531.

— Neaplicarea art. 560 C. civ. uzufructului legal, 550.

— Scutirea părintelui uzufructuar de a da cauţiune, 498 text şi n. 4 şi tom. II, p. 520.

— Scutirea părintelui de a da cauţiune şi în cazul art. 285 C. civil, 499 nota şi tom. II, p. 201.

— Dacă renunţarea părintelui uzufructuar îşi produce efectele sale pentru trecut (Controv.), 546 n. 1 şi tom. II, p. 524 n. 1.

— Stângerea parţială a uzufructului pentru abuzul folosinţei, 565.

— Regulele de drept internaţional aplicabile uzufructului legal, 604 şi tom. II, p. 537 urm.

V

Vasele plutitoare (de comerţ sau de răsboi) sunt mobile, 188 —Art. 1909 nu se aplică însă vaselor plutitoare, 188 n. 1, 298. V *Mobile, Prescripţie instantanee,* etc.

— S'a decis că vasele sub bandieră străină, făcând parte dintr'o moştenire deschisă în România, cari sunt matriculate *într'un port român,* se consideră ca avere aflătoare pe teritoriul român, şi ca atare, sunt supuse taxelor de înregistrare prevăzute de legea timbrului. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1908, No. 56. — S'a decis însă, deşi chestiunea este controversată, că vasele sub bandieră străină, matriculate *într'un port străin,* cari fac parte dintr'o moştenire deschisă în România, nu sunt supuse taxelor prevăzute de legea română, întrucât orice impozit este teritorial şi nu poate lovì decât averea situată în România. Vezi numeroasele decizii citate în tom. I, p. 128 n. 3.

— Proprietarii riverani ai fluviilor navigabile şi plutitoare sunt obligaţi a lăsà drumul necesar navigaţiei (poteca), 207, 361, 377, 659, 687. Vezi *Fluvii, Navigaţie, Potecă, Servituţi,* etc.

Vase (destinate a primì lichidele). — Când sunt imobile prin destinaţie, 163. Vezi *Butoae, Poloboace,* etc.

Vatră. — Distanţa de observat între vecini pentru construirea unei vetre, 751 n. 1, 754, 888. Vezi *Cămin, Construcţii, Cuptor, Ferărie, Sobe,* etc.

Vatra satului. — Monopolurile proprietarilor de târguşoare de a vinde pâne, etc. sunt desființate numai în vatra satului, 233 n. 2, 599 n. 4. V. *Hrisov, Proprietate, Târgușoare,* etc.

— Păstrarea prin legea rurală (art. 19) a dreptului sătenilor de a-și adăpà vitele lor în iazurile din vatra satului, cu îndatorire de a contribuì la întreținerea iezăturilor, 644 n. 1. V. *Adăpare.*

Văduvă săracă.—V. *Femee săracă.*

Vânătoare, Vânat (L. poliției vânătoarei din 1906), p. 381 n. 2. Vezi asupra acestei materii discursul rostit la Curtea din Bucureștı, cu ocazia deschiderei anului judecătoresc 1908—1909, de către d. procuror N. Zamfirescu, *Dreptul* din 1908, No. 52.

— Vânatul închis într'un parc sau grădină este imobil prin destinație, 162, 163.

— Dreptul uzufructuarului de a vânà pe fondul supus uzufructului, 459, 465. V. *Uzufruct.*

— Dreptul de a vânà era altădată un privilegiu al Regelui și al noblimei, 679 n. 1. — La noi, după hrisovul lui Mavrocordat din 1740, țăranul puteà vânà unde voià; el nu puteà însă să pescuiască fără voia stăpânului, 679 n. 1. V. *Hrisov.*

— Dreptul de a vânà nu poate fi constituit cu titlu de servitute reală (Controv.), 611 n. 1, 793. V. *Servituți.*

Vedere (servitutea de vedere asupra fondurilor vecine), 756 urm.

— Deosebire între vedere și lumină, 755 n. 2, 892. V. *Lumină.*— Prin vedere trebue înțăles o fereastră deschisă într'un zid, care deșteaptă atențiunea vecinului, iar nu o gaură care poate să provie din vechime sau întâmplare, 806 nota 3.

— Vederea este dreaptă sau piezișă, 756, 757. — Atât la țară cât și în orașe unul din vecini nu poate să facă, fără consimțământul celuilalt, ferestre sau alte deschideri într'un zid comun, 757. V. *Zidul comun.*

— Facerea de ferestre într'un zid necomun, 758. — Desființarea ferestrelor în urma dobândirei comunităței zidului, 758.

— Distanța (19 decimetri) ce trebue să observe acel care deschide o fereastră sau altă vedere dreaptă într'un zid care dă pe o proprietate vecină, 758 urm.

— Ușele de sticlă se consideră ca o fereastră, nu însă și acele de lemn (Controv.), 759 n. 4. V. *Uşe.*

— Aplicarea acestei dispoziții la balcoane, belvedere, prispe, ceardacuri, terase, etc., 759, 760 text și n. 1. V. *Balcoane, Terase,* etc.

— Ferestrele deschise în acoperământ, cari nu procură nicio vedere pe fondul vecin nu sunt supuse acestei restricții, 760 n. 2.

— Aplicarea regulelor de mai sus ferestrelor deschise într'un zid de împrejmuire (Controv.), 761 nota.

— In privința vederelor piezișe sau oblice, distanța legală e redusă la 6 decimetri, 762.

— Ferestrele deschise sub legea veche nu sunt supuse dispozițiilor legei actuale, 761, n 1, 762.

— Măsurarea distanței legale în privința vederelor piezișe, 762.

— Cazul când ambele proprietăți sunt deosebite printr'un zid, 763. — Cazul când linia de hotar a zidului este mutată la mijlocul grosimei lui, 763.

— Cazul când zidul, gardul sau șanțul aparține numai unuia din vecini, 763, n. 1.

— Cazul când fondurile vecine ar fi despărțite prin fondul unui terțiu mai îngust decât distanța legală, 764.

— Distanțele mai sus prevăzute nu sunt aplicabile atunci când vederea dă pe calea publică sau pe orice teren destinat la uzul public, 764 text și n. 5.

— Construirea la uliță a unui balcon care procură o vedere pe fondul străin, fără observarea distanțeler legale (Controv.), 765, n. 1. V. *Balcoane.*

— De câte ori s'a deschis o fereastră fără observarea distanțelor legale, vecinul pe al cărui fond se exercită vederea poate să ceară închiderea ei, sau s'o închidă el însuș, clădind pe pământul său, 765. — Se poate însă dobândi o servitute activă de vedere asupra fondului altuia, la o distanță mai mică decât acea legală, prin titlu, și chiar destinația proprietarului şi prescripţia de 30 de ani, întru cât servitutea de vedere este continuă şi aparentă, 618 text şi n. 3, 765 urm., 806 text şi n. 3, 873, 885. V. *Destin. proprietarului*, *Prescripţie*, *Servituţi*, etc.

— Dreptul de trecere nu atrage pe acel de vedere, 827. — Servitutea de vedere nu atrage pe acea de prospect, 827. V. *Prospect*. — Ea atrage însă într'o limită oarecare, pentru proprietarul fondului şerbitor, servitutea *non ædificandi* sau *non altius tollendi*, 756 nota, 767 nota, 827.

— Dacă proprietarul fondului asupra căruia s'a dobândit servitutea de vedere poate să ridice clădiri în faţa ferestrelor vecinului, sau dacă el trebue să observe distanţele prescrise de lege (Controv.), 766, 767 nota, 768 n. 3.

— *Quid* în privinţa servituţei de lumină? 766 nota. V. *Lumină*.

— *Quid* în privinţa servituţei de prospect? 767 nota. V. *Prospect*.

— Subzistarea servituţei în urma dărâmărei casei sau zidului în care fereastra fusese deschisă, 769. — Inălţarea zidului de împrejmuire, asupra căruia s'a dobândit prin prescripţie o servitute de vedere, 769.

— Dr. internaţional, 892, 893.

Verdeţuri. — Sunt imobile prin incorporaţie până la deslipirea lor de pământ, 160.

Z

Ziar. — Titlul unui ziar este o proprietate excluzivă garantată prin lege, 249. Cpr. Tribun. Nice, Sirey, 1908, *Bullet. des somm.*, 2, p. 44 şi *Pag. juridice* din 1908, No. 36 (cu nota d-lui D. D. Stoenescu). V. *Proprietate literară*.

Zidul (de împrejmuire în oraşe şi suburbiile lor), 682 urm.

— Reparaţiile zidurilor cari se consideră mari şi cari se consideră mici, 512 nota. V. *Uzufruct*.

Zidul comun. — Definiţie, 693. — Proprietate indiviză, 693 text şi n. 2, 696. — In codul austriac şi în codul Calimach, fiecare vecin este proprietar *pro diviso* pe jumătate din zid, 697.

— Divizibilitatea coproprietăţei în privinţa folosinţei zidului, 693.

— *Modurile prin cari un zid poate deveni comun*, 694.—Origina acestei comunităţi (cutuma Parisului, art. 195—214), p. 694.

— *Prezumpţia de comunitate şi cazurile în cari există această prezumpţie*, 695.—Cazurile când prezumpţia de comunitate nu-şi are fiinţa, 697.— Cazul când s'ar găsì în luptă două prezumpţii: acea a art. 492 şi a art. 590, p. 697 n. 3.

— *Răsturnarea prezumpţiei de comunitate prin titlu*, 699.—In caz de răsturnarea prezumpţiei prin acte scrise, se controversează chestiunea de a se şti dacă actele trebue să emane dela ambele părţi, 699.

— *Răsturnarea acestei prezumpţii prin prescripţie*, 700, 702, 721.— Posesiunea anuală, suficientă pentru exerciţiul acţiunilor posesorii, nu ajunge spre a dărâmà prezumpţia de comunitate, 700.

— Incetarea prezumpţiei de comunitate prin existenţa unui semn de necomunitate, 700, 701.—Semnele de necomunitate sunt determinate de lege în mod limitativ (Controv.), 701 n. 1. — Semnele de necomunitate admise de legea veche, 701 n. 2.

— *Răsturnarea prezumpţiei de necomunitate*, 702. — Cazul când semnul de necomunitate ar existà din ambele părţi ale zidului, 702.

— *Sarcinele comunităţei* (responsabilitatea coproprietarilor pentru stricăciunele cauzate zidului prin faptul, negligenţa sau imprudenţa lor), 703. — Contribuirea fiecărui coproprietar pentru degradările cauzate prin vechime sau cazuri fortuite ori forţă majoră, 703.

— Unul din coproprietari nu poate să proceadă la repararea zidului comun, fără învoirea celuilalt, 704.

— *Sustragerea coproprietarului dela obligaţia reparărei sau reclădirei zidului comun prin renunţarea la dreptul său de comunitate*, 704, 705.

— *Transcrierea acestei renunţări*, 705, text şi n. 1, 724. V. *Transcriere*.

— Acceptarea renunţărei, 705. — Redobândirea comunităţei zidului în urma renunţărei, 705, 721.

— Cazurile în care proprietarul nu poate renunţa la comunitatea zidului, 705, 706.

— *Efectele comunităţei,* 707 urm.

— Fiecare coproprietar poate să se servească de zidul comun, aşezând grinzi sau legături în grosimea lui, bănci, scări, rafturi, etc., 708, 709. — Unul din vecini nu poate însă să facă, fără consimţământului celuilalt, ferestre sau alte deschideri în zidul comun, 757. V. *Vedere.*

— Lucrările ce unul din coproprietari nu poate face fără consimţământul celuilalt, 709.

— Fiecare coproprietar poate înălţa zidul comun, 709.—Dreptul judecătorilor de a reduce înălţarea, 710.— Zidul încetând de a fi comun dela punctul înălţărei, atât cheltuiala înălţărei cât şi acea a reparărei părţei înălţate este în sarcina excluzivă a aceluia care a făcut înălţarea, afară de cazul când şi partea înălţată ar fi devenit comună, în care caz, cheltuelele se suportă de ambii coproprietari, 710, 711. — Despăgubirea ce autorul înălţărei trebue să plătească celuilalt proprietar, 711, text şi n 1.

— Comunitatea noului zid, 711, 712.—Comunitatea adaosului grosimei (Controv.), 711, n. 3.

— *Dobândirea comunităţei unui zid,* 715 urm.—Facultatea de a dobândi comunitatea unui zid nu poate fi exercitată în privinţa zidurilor edificiilor publice, cari sunt afară din comerţ, 719. V. *Edificii publice.* — Facultatea de a dobândi comunitatea unui zid este, ca toate drepturile facultative, imprescriptibilă şi absolută, 720, 721.

— Renunţarea la facultatea de a dobândi comunitatea unui zid (Controv.), 721, text şi n. 3, 791.

— Efectele dobândirei comunităţei zidului, 721 urm. — Dobândirea comunităţei nu are efect retroactiv (Controv.), 722.

— Respectarea servituţilor de vedere sau de prospect cari ar greva fondul vecinului dobânditor al comunităţei, 722. — Servitutea de vedere dobândită în favoarea unui zid necomun subzistă şi în urma dobândirei comunităţei acestui zid, 768, 769.

— Obligaţiile dobânditorului comunităţei zidului, 722.—Procedura de urmat pentru dobândirea comunităţei (aplicarea regulelor de la vânzare), 723 urm.

— Transcrierea actului prin care se dobândeşte comunitatea zidului. 705, 724. V. *Transcriere.*

— Răspunderea vânzătorului de viciile ascunse ale zidului, 724.

— Exercitarea privilegiului vânzătorului, 724. — Creditorii ipotecari ai proprietarului zidului pot să urmărească imobilul în mânile dobânditorului comunităţei, 725.

— Competinţa judecătoriilor de ocoale în privinţa zidurilor comune, 626. V. *Judec. de ocoale.*

Zoi. — Scurgerea zoilor este o servitute necontinuă (Controv.), 618, n. 2, 619, 811 n. 1.

— Proprietarul inferior nu este obligat a primi zoile cari se scurg de pe fondul superior, 629. V. *Servituţi.*

Bibl. [illegible]
Nr. 2854—2